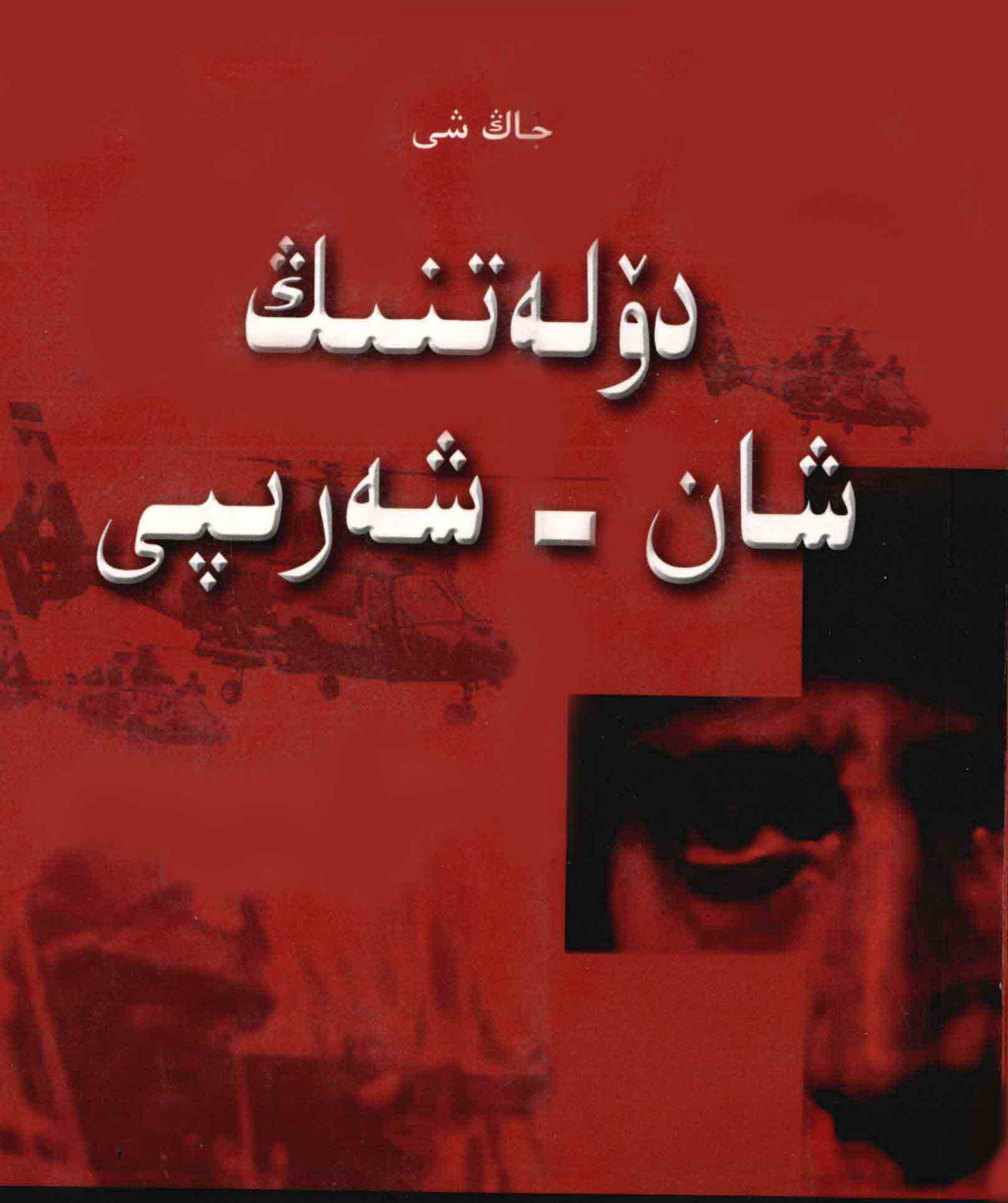
جاڭ شى

دۆلەتنىڭ شان - شەرىپى

ھەقىقەت بىلەن ۋەزىلىك ئوتتۇرىسىدىكى ئېلىشىش

ـــــ ئېلىمىزدە نەشر قىلىنغان شەرقىي تۈركىستان تېررورچى
تەشكىلاتىنىڭ سىرلىق نىقابىنى ئېچىپ بېرىدىغان تۇنجى رومان

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

جاڭ شى

دۆلەتنىڭ شان ـ شەرىپى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

国家荣誉/张西著;吾甫尔·卡迪尔等译.—乌鲁木齐:新疆人民出版社,2006.4
ISBN 7-228-10006-9

Ⅰ.国… Ⅱ.①张… ②吾… Ⅲ.长编小说—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言)
Ⅳ.I247.5
中国版本图书馆CIP数据核字(2006)第033668号

责任编辑 :艾克巴尔·艾力
责任校对 :扎米拉,塞纳瓦尔
封面设计 :米尔扎·塔吉

国家荣誉(维吾尔文)

张西 著
吾甫尔·卡迪尔, 卡德尔·热合曼
艾斯卡尔·穆汗买提 译

新疆人民出版社出版
(乌鲁木齐市解放南路348号 邮编:830001)
新疆新华书店发行
新疆新华印刷厂印刷
880×1230毫米 32开本 24.5印张 2插页
2006年4月第1版 2006年4月第1次印刷
印数:1—3000

ISBN 7-228-10006-9 定价:44.00元

بۇ كىتاب جۇڭگو ياشلار نەشرىياتىنىڭ 2004 ـ يىلى 2 ـ ئاي 1 ـ نەشرى، 1 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.
本书根据中国青年出版社 2004 年 2 月第 1 版，第 1 次印刷本翻译出版。

مەسئۇل مۇھەررى: ئەكبەر ئىلى
مەسئۇل كوررېكتورلىرى: زەمىرە پىدائى
سەنەۋۈەر
مۇقاۋىسىنى لايىھىلىگۈچى: مىرزات تاجى

دۆلەتنىڭ شان ـ شەرىپى

ئاپتورى: جاڭ شى
تەرجىمە قىلغۇچىلار: غوپۇر قادىر، قادىر راخمان
ئەسقەر مۇھەممەت

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۇرۇمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى №348)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر، 1/32
باسما تاۋىقى: 24.5 قىستۇرما ۋاراقى: 2
2006 ـ يىلى 4 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2006 ـ يىلى 4 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 1—3000
ISBN 7—228—10006—9
باھاسى: 44.00 يۈەن

دۆلەت مەنپەئىتى ھەممىدىن ئەلا

(كىرىش سۆز ئورنىدا)

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، سىياسىي قانۇن كومىتېتىنىڭ شۇجىسى
جاڭ شيۇمىڭ

شىنجاڭ قەدىمدىن تارتىپلا جۇڭگونىڭ ئايرىلماس مېھرى ئىسسىق زېمىنى. ئۇ ئېلىمىزنىڭ غەربىي چېگرىسىغا جايلاشقان بولۇپ، ئاسىيانىڭ مەركىزىگە توغرا كېلىدۇ، ئىستراتېگىيىلىك ئورنى ئىنتايىن مۇھىم. زو زۇڭتاڭ: «شىنجاڭغا ئەھمىيەت بەرگەنلەرلا موڭغۇلىيىنى قوغداپ قالالايدۇ، موڭغۇلىيىنى قوغداپ قالالىغانلارلا پايتەختىنى قوغداپ قالالايدۇ، غەرب بىلەن شىمال بىلەك بىلەن بارماقتەكلا تۇتىشىپ كەتكەن، بۇ يەردە ۋەزىيەت مۇكەممەل، باشقىلار پايدىلىنالايدىغان يوچۇق يوق.» دېگەن. دەل مۇشۇنداق بولغاچقا، تارىختا، بۇ جاي جاھانگىر كۈچلۈك دۆلەتلەر تەمە قىلىدىغان، شۇنداقلا تەۋەككۈلچىلەر، قارا نىيەتچىلەر تالىشىپ كەلگەن زېمىن بولغان.

20 ـ ئەسىرنىڭ بېشىدا پانتۈركىزم، پانئىسلامىزم شىنجاڭدا تارقىلىشقا باشلىدى. 20 ـ ئەسىرنىڭ 30 ـ يىللىرى جاھانگىرلار شىنجاڭدىكى سىياسىي ۋەزىيەتنىڭ قالايمىقان بولۇشى، ھۆكۈمەت كونتروللۇقنىڭ ئاجىز بولۇشىدىن پايدىلىنىپ، بىر تۈركۈم «پانتۈركىزم، پانئىسلامىزم» ئۇنسۇرلىرىنى، قارا نىيەتچىلەرنى قولىلاپ ۋە ئۇلارنى كونترول قىلىپ، شىنجاڭنىڭ جەنۇبىدىكى رايونلاردا ئاتالمىش «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتى»نى قۇردى. بۇ ئۆمرى قىسقا ھاكىمىيەت ئىككى ئايدىن ئارتۇق مەۋ-

جۇت بولۇپ ھەر مىللەت خەلقى تەرىپىدىن ئاغدۇرۇپ تاشلانغان بولسىمۇ، ئەمما شۇنىڭدىن ئېتىبارەن «شەرقىي تۈركىستان» مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەر، دىنىي ئەسەبىي كۈچلەر، زوراۋان تېرورچى كۈچلەرنىڭ شىنجاڭنى پارچىلاپ ھەر خىل بۆلگۈنچىلىك، بۈزغۇنچىلىق ھەرىكەتلەرنى ئېلىپ بېرىشىدىكى بايرىقى بولۇپ قالىدى.

20 - ئەسىرنىڭ 90 - يىللىرى، خەلقئارا ۋەزىيەتتە زور ئۆزگىرىشلەر يۈز بەردى. سوۋېت ئىتتىپاقى پارچىلاندى، شەرقىي ياۋروپادا زور ئۆزگىرىش بولدى، ئىسلامىيەتنى گۈللەندۈرۈش پەكىر ئېقىمى يەنە بىر قېتىم ئەۋج ئالدى. دۇنيا خاراكتېرلىك مىللەتلەر ئايرىمچىلىقى يامرىدى. بۇلار شىنجاڭدىكى «ئۇچ خىل كۈچ» لەرگە قوزغاتقۇچى دورا ئۇرغاندەك تەسىر قىلىپ، ئۇلارنىڭ «مۇستەقىللىق» ئارزۇسى ۋە چەكتىن ئاشقان ئىدىيىسىنى زور دەرىجىدە قوزغىدى. ئۇلار «ئويغىنىمىز»، «غازات قىلىمىز» دەپ جار سېلىپ، پارتلىتىش، يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش، بۇلاڭچىلىق قىلىش، زەھەر تاشلاش، ئوت قويۇشتەك بىر قاتار زوراۋانلىق، تېررورلۇق پائالىيەتلىرىنى ئېلىپ بېرىپ، ھەر مىللەت خەلقى ئالدىدا چېكىدىن ئاشقان جىنايەتلەرنى ئۆتكۈزدى. شىنجاڭنى جۇڭگودىن بۆلۈپ چىقىش — «ئۇچ خىل كۈچ» لەرنىڭ ئاخىرقى سىياسىي نىشانى، دىندىن پايدىلىنىش — ئۇلارنىڭ ئەزەلدىن ئىشلىتىپ كەلگەن ئۇسۇلى. زوراۋانلىق، تېررورلۇق پائالىيىتى ئۇلارنىڭ ئاساسلىق ۋاستىسى. شۇڭا، «ئۇچ خىل كۈچ» لەر جۇڭگودىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق دۈشمىنى، شۇنداقلا پۈتكۈل ئىنسانىيەتنىڭ ئىجتىمائىي ئاپىتى.

كەسكىن، مۇرەككەپ دۈشمەنگە قارشى تۇرۇش كۈرەش ۋەزىيىتى ئالدىدا، شىنجاڭدىكى جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگانلىرى ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ توغرا رەھبەرلىكىدە مەركەز ۋە ئاپتونوم رايونىنىڭ فاكىجىن - سىياسەتلىرىنى قەتئىي ئىزچىللاشتۇرۇپ، ۋەتەننىڭ بىرلىكىنى قوغداش، مىللەتلەر ئىتتىپاق بولۇش، قانۇننىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى قوغداش، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق مەنپەئىتىنى قوغداش بايرىقىنى

ئېگىز كۆتۈرۈپ، «ئۈچ خىل كۈچلەر» بىلەن جان تىكىپ كۈرەش قىلدى، «تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھۈجۈم قىلىش، باش كۆتۈرسىلا زەربە بېرىش، دۈشمەنگە بىرىنچى بولۇپ قول سېلىش» فاكىجېنىدا چىكى تۈرۈپ، زوراۋانلىق، تېررورلۇق پائالىيەتلىرىنىڭ تەرەققىي قىلىپ يامراپ كېتىشىنى قەتئىي توسۇپ، دۆلەت بىخەتەرلىكى ۋە شىنجاڭنىڭ مۇقىملىقىنى ئۇنۇملۈك قوغدىدى. دۈشمەنگە قارشى كۈرەشتە، شىنجاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگانلىرىدا تىللاردا داستان بولغۇدەك نۇرغۇن قەھرىمان شەخسلەر بارلىققا كەلدى، ئۇلار تېررورلۇققا قارشى تۈرۈش كۈرىشىنىڭ بىرىنچى سېپىدە جەڭ قىلىپ، ئۆزىنىڭ ياشلىق باھارىنى، ھەتتا ئىسسىق قېنىنى ۋە ھاياتىنى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ بىخەتەرلىكى بىلەن مۇقىملىقىغا، ھەر مىللەت خەلقىگە تەقدىم قىلدى. خەۋپ ـ خەتەر ۋە قان تۆكۈپ قۇربان بېرىش ئالدىدا، خەلق ساقچىلىرى قىلىشقا تېگىشلىك ئىش-لارنىڭ ھەممىسىنى قىلدى، ئۆزىنىڭ ئىسسىق قېنىنى ۋە ھاياتى بىلەن: «دۆلەت مەنپەئىتى ھەممىدىن ئەلا!» دېگەن ھەيۋەتلىك قەسىمنى يازدى.

بۇ ئۇلۇغۋار كۈرەش مەنزىرىسى بىزنىڭ قاينىق ھېسسىياتىمىز بىلەن تەسۋىرلىشىمىزنى، بۆلگۈنچىلىككە، تېررورلۇققا قارشى تۈرۈشنىڭ بىرىنچى سېپىدە كۈرەش قىلىۋاتقان ئەزىمەتلەر بىزنىڭ تەقدىرلەپ مەدھىيىلىشىمىزگە موھتاج. شۇ تاپتا، يولداش جاڭ شىنجاڭدىكى تېررورلۇققا قارشى تۈرۈش كۈرىشى ئەكس ئەتتۈرۈلگەن رومانى «دۆلەتنىڭ شان ـ شەرىپى»نى ئوقۇپ ئىنتا-يىن خۇشال بولدۇم. جامائەت خەۋپسىزلىكى سېپىدىكى يازغۇچى بولۇش سۈپىتى بىلەن، ئۇ شىنجاڭغا كۆپ قېتىم كېلىپ كەتكەن. بىرىنچى قول ماتېرىياللارنى توپلىغان، سان ـ ساناقسىز جامائەت خەۋپسىزلىكى ساقچىلىرى ۋە خەلق ئاممىسىنى زىيارەت قىلغان. مېنىڭچە، ئۇ چوڭقۇر تەسىرلەنگەن، ھاياجانلانغان، شۇڭا ئۇنىڭ رومانى ئىجتىمائىي، تارىخىي چوڭقۇرلۇققا، قاينىق ھېسسىياتقا ۋە ئېستېتىكىلىق قىممەتكە ئىگە بولغان. رومانداپ بىر تۈركۈم جاما-ئەت خەۋپسىزلىكى قەھرىمانلىرىنىڭ كوللېكتىپ ئوبرازى ـــ جا-مائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىنىڭ نازىرى نەن جېنجۇڭ، جەنۇبىي

شىنجاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى جۇڭ چېڭ، تېررورلۇققا قارشى تۇرۇشنىڭ بىرىنچى سېپىدە جەڭ قىلىۋاتقان مۇنەۋۋەر خەلق ساقچىسى چېن دامو، يۇقىرى پەن - تېخنىكا بىلەن تېررورلۇققا قارشى تۇرىدىغان يېڭى بىر ئەۋلاد ساقچىلارنىڭ ئوبرازىنى زىغا ۋەكىللىك قىلىدىغان ۋاڭ لۇ...لار يارىتىلغان. ئاپتور دۇشەنبە بىلەن ئۆزى ئوتتۇرىسىدىكى ئەقىل سىنىشىش، باتۇرلۇق بىلەن ئېلىشىشنى تەسۋىرلەش ئارقىلىق، نەن جېنجۇڭ، جۇڭ چېڭلار ۋەكىللىكىدىكى يېڭىچە جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگىنى رەھبەرلىرىنىڭ يېڭى تارىخىي ۋەزىپە ئالدىدا دۆلەتنى قەلبىگە پۈكۈپ، مەسئۇلىيەتنى باتۇرلۇق بىلەن ئۈستىگە ئالغان، كەسكىن ۋە جەسۇر، ئەقىل - پاراسەتكە تولۇپ تاشقان ئوبرازىنى يورۇتۇپ بەرگەن، يەنە بەزى تەسىرلىك تەپسىلاتلار ئارقىلىق، ھەر خىل ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە پېرسونا‌ژلار خاراكتېرىنى تەسۋىرلەپ بەرگەن. ئاپتورنىڭ پېرسونا‌ژلارنى سۈرەتلىشى چوڭقۇر ۋە ئەينەن بولغان، ئاپتورنىڭ قەلىمى ئاستىدىكى شىنجاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى ساقچىلىرى كەڭ قورساق، يۈكسەك مەسئۇلىيەتچانلىققا، بۈرچ تۇيغۇسىغا ۋە قەھرىمانە قۇربان بېرىش روھىغا ئىگە بولۇپ، ئۇلار يېڭى بىر ئەۋلاد خەلق ساقچىلىرىنىڭ تىپىك ۋەكىللىرى.

بۇ روماندىكى پېرسونا‌ژلارنىڭ خاراكتېر تەرەققىياتى ۋە پېرسونا‌ژلار مۇناسىۋىتى مۇرەككەپ، ۋەقەلىك قۇرۇلمىسى ئىخچام ۋە تەرتىپلىك، جانلىق ۋە ئۆزگىرىشچان. ئاپتور ئىككى يېپ ئۇچى ئارقىلىق، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگانلىرىمىزنىڭ چېگرىنىڭ ئىچى - سىرتىدىكى «ئۇچ خىل كۈچلەر» بىلەن بولغان كۈرەشلىرىنى زىچ بىرلەشتۈرۈۋەتكەن. روماندىكى ئاشكارا يېپ ئۇچى (ئاساسلىق يېپ ئۇچى) جۇڭ چېڭ ۋەكىللىكىدىكى جامائەت خەۋپسىزلىك ئورگىنى تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش قوشۇنى ۋە جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ يۇقىرى قاتلىمىدىكىلەرنىڭ ئەركىن ۋەكىللىكىدىكى «ئۇچ خىل كۈچلەر» بىلەن بولغان كۈرىشى. ئاپتور بۇ يېپ ئۇچىنى يېيىش جەريانىدا، جامائەت خەۋپسىزلىكى قەھرىمانلىرىنىڭ زوراۋان تېررورچى ئۇنسۇرلار بىلەن بىۋاسىتە تۇتۇشقانلىقى ۋە ئەقىل - پاراسەتتە، جاسارەتتە سىناشقانلىقىنى

تەسۋىرلەشنى مەھكەم تۇتۇۋېلىپ، جۇڭ چېڭنىڭ ئومۇمىي ۋەزىيەت ئېڭى بىلەن ئومۇمىيەتنى تەڭشەپ تىزگىنلەش ئىقتىدارىنى ۋە رازۋېدكا خادىملىرىنىڭ خاراكتېر ئالاھىدىلىكى بىلەن دېلو ئىش-لەش ئۇسلۇبىنى گەۋدىلەندۈرگەن. رومانىدا يەنە يوشۇرۇن بىر يىپ ئۇچى، يەنى ۋاڭ لۇنىڭ قىز دوستى ما تيەنمۇنىڭ مۇخبىرلىق سالاھىيىتى بىلەن ئىبراھىمنى خۇپىيانە تەكشۈرىدىغان بىر ۋەقە-لىك بار. بۇ يىپ ئۇچىدا جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگانلىرىنىڭ ئىبراھىمدىن ئىبارەت بۇ يوشۇرۇنۇۋالغان دۈشمەن بىلەن كۈرەش قىلغانلىقى نۇقتىلىق بايان قىلىنىپ، كۈرەشنىڭ ئۇزاق مۇددەت-لىكلىكى ۋە مۇرەككەپلىكى نامايان قىلىنغان. بۇنىڭغا ۋاڭ لۇ، ما تيەنمۇ ۋە ئايگۈللەرنىڭ ھېسسىياتىدىكى چاتاقلار كىرىشتۈرۈل-گەن، ئاشكارا يىپ ئۇچى بىلەن يوشۇرۇن يىپ ئۇچى گىرەلە-شىپ، پۈتكۈل ھېكايە ۋەقەلىكىنى دولقۇنسىمان ھالەتكە كەلتۈر-گەن، پېرسونا‌ژلار خاراكتېرىمۇ ۋەقەلىك تەرەققىياتىدا تولۇق ناما-يان بولغان.

مەن بۇ رومانىنىڭ كۆپچىلىكىنىڭ دىققەت - ئېتىبارىنى قوزغە-شىنى، بۇ رومانغا دىققەت قىلىش ئارقىلىق دۆلىتىمىزنىڭ بىخە-تەرلىكى ۋە چېگرىمىزنىڭ مۇقىملىقىغا، تېررورلۇققا قارشى تۇ-رۇشنىڭ بىرىنچى سېپىدە جەڭ قىلىۋاتقان جامائەت خەۋپسىزلىكى قەھرىمانلىرىغا دىققەت قىلىشنى سەمىمىي ئۈمىد قىلىمەن. بەدە-ئىي ئىپادىلەش مەڭگۈ تۇرمۇش ماھىيىتىدىن تۆۋەن ئورۇندا تۇرە-دۇ. ئەگەر بىز رومانىدىكى قەھرىمانلاردىن تەسىرلەنگەن بولساق، ئۇنداقتا تۇرمۇشتىكى ھەقىقىي قەھرىمانلار بىزنىڭ تېخىمۇ ھۆر-مەتلىشىمىز ۋە تەسىرلىنىشىمىزگە ئەرزىيدۇ. ئۇلار ھېلىمۇ تېرە-رورلۇققا قارشى تۇرۇش كۈرىشىنىڭ بىرىنچى سېپىدە جەڭ قى-لىپ، دەۋرىنىڭ مەسئۇلىيىتى ۋە خەلقنىڭ تاپشۇرۇقىنى ئۈستىگە ئېلىۋاتىدۇ، دۆلەتنىڭ شان - شەرىپى ئۇلارنىڭ شان - شەرىپى. دەل مۇشۇنداق بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر پەرزەنتلىرىمىز بولغاچقا، خەلق ھاكىمىيىتىمىز مۇستەھكەملىنىۋاتىدۇ، دۆلىتىمىز ئۇزاققە-چە تىنچ - ئاسايىشلىقتا ئۆتۈۋاتىدۇ. خەلقىمىز ئارامخۇدا ياشاۋاتە-دۇ.

مۇندەرىجە

بىرىنچى باب 1
«قارا بۇركۇت» نىڭ چېگرىدىن كىرگەن خەۋىرى، ئەمدى تىنچىغان جەنۇبىي شىنجاڭغا يېڭى خەۋپ ئېلىپ كەلگەنلىكى. جەنۇبىي شىنجاڭ تېررورلۇققا قارشى ئالاھىدە تەكشۈرۈش ئەترىتىنىڭ دەسلەپكى قەدەمدە شەكىللەنگەنلىكى

ئىككىنچى باب 54
ۋاڭ لۇ يېرىم يولدا گېپىدىن يېنىۋېلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭدا قېلىپ قالماقچى بولغانلىقى. مۇھەببىتى ما تيەنمۇنىڭ پۇقۇسلاپ ئۆزى يالغۇز بېيجىڭگە كەتكەنلىكى. ئىدارىگە تىزىمغا ئالدۇرغان كۈنى ما تيەنمۇنى سىرلىق ئىككى ئەر ئېلىپ كەتكەنلىكى

ئۈچىنچى باب 73
ئەركىننىڭ غەيرىي ئۇسۇلدا ئىگەرچى يېزىسىغا كەلگەنلىكى. ئەركىننىڭ ئارەسىدە قىز رەنانىڭ مۇھەببىتىنى ئويغاتقانلىقى

تۆتىنچى باب 102
ۋاڭ لۇ بىلەن ئەترەت باشلىقى چېن دامو بۇيرۇقتا بىنا ئەن دۇشمەن ئارىسىغا سۇقۇنۇپ كىرگەنلىكى. چېن دامو بالدۇر چېكىنىپ چىقىپ، ۋەزىيەتنى كەسكىنلەشتۈرۈۋەتكەنلىكى

بەشىنچى باب 117
چەت ئەلدىن كىرگۈزۈلگەن خاسى ۋەكىلنى توشۇش ھەم

ریکتنی ئېلىپ بارغاندا، ئۇنىڭ تويۇقسىز غايىب بولۇپ كەتكەنلىكى. سىرلىق بىر قىزنىڭ مەردلىك بىلەن ئۆزى-نى قۇتقۇزغان ۋاقتى لۇغا كۆيۈپ قالغانلىقى

ئالتىنچى باب 140
نەچچە ئون يىل ئەجىر قىلغان ئىبراھىم زور بىر ھادىسە يۈز بېرىدىغانلىقىنى ھېس قىلغانلىقى. «زەڭگەر چۇش تورخانىسى» نىڭ ئاددىي تورخانا ئەمەسلىكى.

يەتتىنچى باب 155
تاڭ سەھەردە، باغ بازىسىدا سىرلىق مەجلىس ئېچىلغان-لىقى. تۇن نىسپىدىكى تورداشنىڭ ۋاقتى لۇنىڭ قەلبىگە تەسەللى بەرگەنلىكى

سەككىزىنچى باب. 174
سىرلىق بىر ئاياغ ئىزنىڭ تاكسى شوپۇرىنىڭ ئۆلتۈرۈ-لۇش ئەنزىسى بىلەن مۇناسىۋىتى بارلىقى. لەيلى ئانا - بالىنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكى

توققۇزىنچى باب 200
ئاياغ ئىزىنى قوغلىغۇچى، رەقىبىنى ئۇركۈتۈپ قويغان-لىقى. جۇڭ چېڭ: خەتەرلىك بىر ئادەمنى كونترول قىلىش ھەققىدە، يۇقىرىغا دوكلات سۇنغانلىقى

ئونىنچى باب 221
يەركەن دەرياسىدا بېشى يوق بىر جەسەتنىڭ بايقالغانلى-قى. ئەلى ئۇسۇل ئەرتىسى پەردىگە ئوتلۇق مۇھەببەت ئىزھار قىلغانلىقى

ئون بىرىنچى باب 262
يوقاپ كەتكەن ئىككى ساندۇق تەۋرەتكۇچ بومبىنىڭ تې-

پىلغانلىقى، ئىبراھىمنىڭ بېيجىڭدىن كەلگەن مۇخبىر-
غا ھەۋەس قىلىپ قالغانلىقى

ئون ئىككىنچى باب 299
يېگىرمە نەچچە ياشنىڭ قۇملۇقتىكى تېررورچىلار مەشىق
بازىسىغا ئېلىپ بېرىلغانلىقى. باغ بازىسىنىڭ بىتچىت
قىلىنغانلىقى. لەيلى ئانا - بالىنىڭ قۇتۇلدۇرۇۋېلىنـ
غانلىقى

ئون ئۈچىنچى باب 328
ئىلياس ساربىيدا پارتلاش يۈز بەرگەنلىكى. ۋاڭ لۇنىڭ
ما تېيەنمۇ بارلىققا كەلتۈرگەن كۆرۈشۈش ھالىتىنى ياڧـ
تۇرۇپ قالغانلىقى

ئون تۆتىنچى باب 354
ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى جۇڭ چېڭنىڭ قەستلەپ ئۆلـ
تۈرۈلۈشتىن ساقلىنىپ قالغانلىقى. ما جيەنجۇڭنىڭ يەـ
نە بىر قېتىم پارتلاشنىڭ ئالدىنى ئالغانلىقى

ئون بەشىنچى باب 379
ئادەم ئىزدەش گۇرۇپپىسى قۇملۇقتا تېررورچىلارنىڭ
زەربىسىگە ئۇچرىغانلىقى. ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلنىڭ
ھايات - ماماتلىقى نامەلۇم بولۇپ قالغانلىقى

ئون ئالتىنچى باب 401
ما تېيەنمۇنىڭ مۇھەببەت بىلەن خىزمەت ئارىلىقىدىكى
تاللاش ئازابىدا قالغانلىقى. ۋاڭ لۇنىڭ ئۇيغۇر بوۋاينىڭ
قوچقىدا ھوشىدىن كەتكەنلىكى

ئون يەتتىنچى باب 422
ساقچىلار تىزدىن ھوجۇمغا ئاتلانغاندا، قۇملۇقتىكى تېرـ
رورچىلار ھاۋادا پارغا ئايلانغان سۇدەك غايىب بولۇپ

كەتكەنلىكى. گىرىم قىلىۋالغان تېررورچىلار تەشكىلات كاتتىۋېشىنىڭ قۇرۇم تېغىغا قېچىپ كەتكەنلىكى

ئون سەككىزىنچى باب..... 437
قۇرۇمتاغ ئېتىكىگە جايلاشقان مازارلىق تېررورچىلارنىڭ مەخپىي ئۇۋۇسىغا ئايلانغانلىقى. ئەسەبىي تېررورلۇق پىلانى ئىجرا قىلىنىش ئالدىدا تۇرغانلىقى. ساقچى دائىرىلىرىنىڭ يۇقىرى قاتلاملىرى تەكشۈرۈش فاكۇلتېتىنى تەكشىگەنلىكى

ئون توققۇزىنچى باب 457
ھەربىي تەلىماتچى قىز ئوقۇغۇچىسىدىن نارازى بولغانلىقى. توي كېچىسى ئىككى چوكانىنىڭ مەست بولۇپ قالغانلىقى

يىگىرمىنچى باب 491
ئايگۈل ئاخباراتنى ئوغرىلاۋاتقاندا، تېررورچىلارغا قارشى بىرىنچى ئېتىتكىلەرنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغانلىقى

يىگىرمە بىرىنچى باب..... 516
سېكىرتار قۇربانىنىڭ ئائىلىسىدىكى بەش جانىنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى. قاتىل ساسلىقتا، بەدىنىگە تېكىۋالغان پارتىلاتقۇچ بومبىنى پارتلاتماقچى بولغانلىقى

يىگىرمە ئىككىنچى باب..... 540
ئىبراھىم جەنۇبىي شىنجاڭ مەسچىتىنىڭ مەخسۇملۇقىنى كۆزلەپ، كۆزى تۆت بولۇپ كەتكەنلىكى. ئىمىن ھاجىنىڭ يىگىرمە نەچچە يېرىگە پىچاق سانجىلىپ، ئىشىك ئالدىدىكى تار كوچىدا يىقىلىپ قالغانلىقى

يىگىرمە ئۈچىنچى باب 548
شىنجاڭنىڭ تېررورلۇققا قارشى كۈرىشىگە مەركەزنىڭ ئېنىق ئىپادە بىلدۈرگەنلىكى. نەچچە ئون يىل ئېلىشىپ ئىبراھىمنىڭ تەلتۆكۈس مەغلۇپ بولغانلىقى

يىگىرمە تۆتىنچى باب 557
قول ئېزى سېلىشتۇرۇشنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇپ، قاتىلنىڭ پاش بولغانلىقى. نەچچە ئون مىڭ خەلق قاتىلىنى تۈتۈش ھەرىكىتىگە ئاتلانغانلىقى

يىگىرمە بەشىنچى باب 572
كەنت ئاھالىسى نۇرلان قۇملۇقتا قاتىل بىلەن ئېلىشقانلىقى. قاتىلنىڭ ئۇنىڭغا ئوق چىقارغانلىقى. توخۇ يۈرەك قاتىلنى ياش بومبىسىنىڭ ساسلىقتىن ھەيدەپ چىقانلىقى

يىگىرمە ئالتىنچى باب 593
ئەلنىڭ ۋاپاتىنىڭ ئىنتايىن تۈيۈقسىز بولغانلىقى. چەت ئەلدە تەربىيە كۆرگەن تېررورچىلار تەشكىلاتىنىڭ يەنە بىر ئەزاسىنىڭ چېگرىغا كىرگەنلىكى

يىگىرمە يەتتىنچى باب 621
شىمالىي تاغ رايونىدا، بىر سىرلىق قورال سېتىش ۋاقىغۇچىنىڭ پەيدا بولۇپ قالغانلىقى. ۋاڭ لۇنىڭ ھەش - پەش دېگۈچە «نىقابلىق» ئايالنى قولغا چۈشۈرگەنلىكى

يىگىرمە سەككىزىنچى باب 645
قۇرۇم تاغ ئىچىدىن بومبا سىناق قىلغان ئاۋازنىڭ ئاڭلانغانلىقى. ساقچى دائىرىلىرىنىڭ يۇقىرى قاتلىمى، «قارا بۈركۈت» نى تۈتۈش پىلانى تۈزگەنلىكى

يىگىرمە توققۇزىنچى باب 674
چېن دامونىڭ باش بولۇپ «پىدائىيلار ئەترىتى» گە
قاتناشقانلىقى. ۋاڭ لۇنىڭ ۋەسىيەت قالدۇرمىغانلىقى

ئوتتۇزىنچى باب 696
ئەركىننىڭ سۆيگىنىنى ئېتىۋەتكەنلىكى. تاماق يەتكۈ-
زۈپ بەرگۈچىلەرنىڭ توققۇز تېررورچىغا ئۇشتۇمتۇت
يولۇققۇپ قالغانلىقى. ۋاڭ لۇنىڭ دەلدەڭشىگىنىچە تاغ-
دىن چۈشۈپ كەلگەنلىكى

ئوتتۇز بىرىنچى باب 731
چېن دامونىڭ ۋاڭ لۇنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن قۇربان بول-
غانلىقى. ۋاڭ لۇ دادىسىنىڭ قۇچىقىدا ھوشىدىن كەتكە-
لىكى

ئوتتۇز ئىككىنچى باب..... 742
تىرىك تۇتۇلغان تېررورچىنىڭ جۇڭ چېڭ بىلەن مۇنازىر
قىلغانلىقى. نازىرنىڭ ۋاڭ لۇنى جازالاشتا چىڭ تۇرغا-
لىقى. چوڭ چېڭنىڭ سالاغا چۈشۈپ، ئەكسىچە تەنقىدته
قالغانلىقى. مۇھەببەتلەرنىڭ يەنە بىر قېتىم ئايرىلىپ
كەتكەنلىكى. ما تيەنمۇنىڭ باشتىن - ئاخىر ئەمەلىي
ئەھۋالىنى ئېيتمىغانلىقى
پەقەت شىنجاڭدىلا (خاتىمە) ..... جاڭ شى

بىرىنچى باب

1

جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىنىڭ نازىرلىقىغا يېڭىدىن تە-يىنلەنگەن نەن جېنجۇڭ چىرايى كۆكەرگەن ھالدا جۇڭ چېڭغا ئىككى قولىنى يايدى:

ــ ئادەم قىس؟ ئادەم قىس بولسا ئۆزۈڭ تاپ!

ئۇ بىر ئېغىز گەپ بىلەنلا جۇڭ چېڭنى تام تۆۋىدە تۇرغۇزۇپ قويدى. نەن جېنجۇڭنىڭ خۇشاللىقى، غەزىپى، قايغۇ ـ ھەسرىتى ۋە شادلىقىنى چىرايىدىن بىلىۋالغىلى بولاتتى، ئۇ قىلىمەن دېگە-نىنى بىمالال قىلالايدىغان، خۇشال بولسا ئاسمانغا قاراپ قاقاقلاپ كۈلەلەيدىغان، خاپا بولسا ئۈستەلنى مۇشتلاپ چەكچىيەلەيدىغان كىشى ئىدى.

جەنۇبىي شىنجاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلە-قى جۇڭ چېڭ يا غەزەپلەنمەي يا چېچىلماي، كۈلۈمسىرەپ تۇراتـ-تى، ئۇ دانىمۇدانە قىلىپ مۇنداق دېدى:

ــ سىز ھەمىشە رەھبەر بولغۇچىلارنىڭ تۆۋەندىكىلەرگە مە-سىلە ھەل قىلىپ بېرىدىغانلار ئىكەنلىكىنى دەيتتىڭىزغۇ؟ مانا ئەمدى سىزدەك كونا رەھبىرىمنىڭ ئازراق ئەمەلىي قىيىنچىلىقىمـ-نى ھەل قىلىشىپ بېرىشىگە موھتاج بولسام، كارىڭىز بولمايۋاتـ-دۇ.

ــ باشقا گەپلىرىڭ ئاقمايدۇ، ئۆتمۈشتىكى ئىشلارنى كېيىنـ-چە يەنە سۆھبەتلىشەرمىز. مەن ساڭا 100 شتات بېرەي، بۇ ئەڭ چوڭ چەك. پۇل، ئادەم تەلەپ قىلساڭ، مەندە بۇلارنىڭ ئىككىلـ-سىلا يوق! ــ نەن جېنجۇڭ جۇڭ چېڭنىڭ تەلىپىنى رەت قىلىپ، جۇڭ چېڭنى سەل ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى.

نەن جېنجۇڭ جۇڭ چېڭنىڭ شۇكلەپ قالغىنىنى كۆرۈپ،

سەل بىئارام بولدى، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ جۇك چېكنىك ئىستاكىـ
نىغا چاي جىقلىدى ـ دە، خوشال ـ خۇرام ھالدا ئۇنىڭغا سۇنۇپ:
ـــ ئىچە، چاي دېگەن نەرسە مېنىڭكىدە تولا، ـــ دەپ بۇيـ
رۇق قىلدى.

جۇك چېك قول كۆيدۇرىدىغان ئىستاكانىنى قولىغا ئېلىشقا مەجبۇر بولۇپ، ئائىلاج شۇمۇپ قويدى، چاي بەك ئىسسىق بولغاچـ قا تىلىنى چاكىلداتتى.

بىر ـ بىرىدىن 10 ياش پەرقلىنىدىغان ئىككىيلەن بىر يەردە تۇرسا، خوددى قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان ئىككى تۇپ چىنارغا ئوخشايـ تى. نەن جېنجۇك بۇ يىل 52 ياشقا كىرگەن بولۇپ، ئۇنىڭ ئۆلچەملىك ئېگىزلىكى بىر مېتىر سەكسەن ئىككى سانتىمېتىر كېلەتتى. ئورۇق ۋە ئېگىز ئىدى؛ جۇك چېك يېقىندىلا 42 ياشقا كىرگەن بولۇپ، ئېگىزلىكى بىر مېتىر يەتمىش سەككىز سانتىمېـ تىر كېلەتتى، ئۇ قارىماققا كۆرۈمسىز، ئۆزى تاشتەك مىختا كۆرۈنەتتى.

جۇك چېك نەن جېنجۇكنىڭ كۆڭلى يۇمشاپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ، يەنە ئۇنىڭغا ئېسىلىۋالدى، ئۇ ھەم زارلانغان، ھەم زاڭـ لىق قىلغان ھالدا:

ـــ «ئاتا ـ ئۇلىغىم يۇگۈرسە، بېدە ـ سامان يېمىسە» دەيدىغان گەپ بار، كۆزىنى ئېتىپ قويسا ئەتىدىن ـ كەچكىچە تۇگمەن چۆرگىلىتىدىغانغا، مەن جۇك چېك يا ئېشەك يىللىقكەن ـ مەنمۇ؟ ـــ دېدى.

نەن جېنجۇك قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

ـــ بۇ گەپنى ئارتۇقچە سوريدىك، سەن ئېشەك يىللىق بولـ ماي نېمە يىللىقتىك؟ سەن شۇ تۇگمەن چۆرگىلىتىۋاتقان ئېشەك، مەن ئاللىقاچانلا سەن بىرنېمىنى ياخشى چۈشىنىپ بولغان، پېشا ـ نەكگە ئۆمۈر بويى ئىشلەشلا يېزىلغان.

نەن جېنجۇك يەنىلا پۇل، ئادەم بېرىش ھەققىدە سۆزلىمىگەن بولسىمۇ، ئەمما جۇك چېك ئۇنىڭ گېپىي ۋە چىرايىدىن بىر خىل خەيرخاھلىق بىلەن چۈشىنىشنى بىلىپ يەتتى، شۇڭا ئۇ يەنە بىر قېتىم چىن كۆڭلىدىن تەلەپ قىلدى:

ـــ نازىر، راست دەۋاتىمەن، مېنىڭ قىينىچىلىقلىرىمنى چۈشەنسىڭىز، قۇدرەتلىك بىر تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش تەكشۈرۈش ئەترىتى قۇرۇپ چىقىش قاش بىلەن كىرپىك ئارىلىقىدىكى ئىش، بىراق بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدا ئادەم دېسىڭىز ئادەم، خىراجەت دېسىڭىز خىراجەت بولمىسا، سىزنىڭچە مەن قانداق ئىشلىسەم بولار؟

نەن جېنجۇڭ دەماللىققا جاۋاب بەرمەي، ئۇيانداىن بۇيانغا بىر-نەچچە قەدەم ماڭدى، يەنە كەينىگە بۇرۇلۇپ ئاشۇ چوڭ ئىستاكاننى قولىغا ئېلىپ بىر يۇتۇم چاي ئوتلىدى، ئاندىن تەھدىت ئارىلاش:

ـــ ماڭمۇ ئامال يوق. مېنىڭ ئامالىم بولغان بولسا، سېنى تەڭقىسلىقتا قويمىغان بولاتتىم، مەن سېنى مېنىڭدىنمۇ ئامالى بار دەپ ئويلاپ كەلگەنىدىم. بولمىسا مۇنداق بولسۇن، سەن جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىگە كېلىپ نازىر بول، مەن سىلەرنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭغا بېرىپ ئىدارە باشلىقى بولاي، قانداق؟ بۇ قوشۇننى قۇرۇپ چىقىش ئىقتىدارىمنىڭ بار ـ يوقلۇقىنى مەنمۇ سىناپ باقاي، ـــ دېدى.

جۇڭ چېڭ مازاق قىلىپ:

ـــ نازىر، سىز «ئەمىلى ئۆسۈپ، ئەلىمىمۇ ئۆسۈپتۇ» دېگەندەك بەك مۇتتەھەملىك قىلىۋاتىسىز جۇمۇ. «باي ئادەمدىن پۇل ئالماق، پېتىر ناندىن قىل ئالماق» دېگەندەك ئىشلارنىڭ ھەممىسىلا ماڭا ئۇچراۋاتىدۇ، مەن نېمانداق نەسخورداۇرمەن! ـــ دېدى. ئۇ زارلانغاچ نەن جېنجۇڭنى ئاچچىقلىنىپ كېتەرمۇ دېگەندەك، ئۇنىڭ چىرايىنى كۆزەتتى.

نەن جېنجۇڭ قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپ، بۇ گەپنى پۈتۈنلەي كۆڭلىگە ئالمىدى، ئۇ بىر خىل پەرۋاسىزلىق بىلەن:

ـــ نېمە دېگىنىڭ كەلسە دەۋەرگىن، مېنى تىل ـ ھاقارەتكە كۆمۈۋەتسەڭمۇ، بىرەر يېرىم كەملەپ قالمايدۇ. لېكىن، گەپ ئەگىتىپ ئۇستاتلىق قىلىمەن دېمە. سەن جۇڭ چېڭنىڭ قورسىقىدا ئامال ـ چارىنىڭ كۆپلۈكىنى كىم بىلمەيدۇ، سەن قىلالمايدىغان ئىشمۇ بارمۇ؟ ئالدىمدا خۇپسەنلىك قىلىمەن دەپمۇ يۈرمە، مەن

ئاڭلاپ بولدۇم، قوشۇننى قۇرۇپ بولايلا دەپ قاپسەن، ھەممە ئىش پۈتۈپتۇ، ۋەزىيەتكىلا قاراپ قاپسەن، ـــ دېدى.

ـــ ئۇچۇرنى ناھايىتى توغرا ئىگىلەپسىزغۇ، ـــ دېدى جۇك چېكىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنىڭ ئاشكارىلىنىپ قالغانلىقىدىن خىجىل بولۇپ، ـــ يەنە بىر ئىش بار، بۇنى ماڭا ھەل قىلىپ بېرىشىڭىز كېرەك، ـــ دەپ تەلەپ قويدى جۇك چېكىڭ.

ـــ ئېيتە! ـــ دېدى نەن جېنجۇك قۇلىقىنى دېڭ تۇتۇپ.

جۇك چېكىڭ سەمىمىيلىك بىلەن:

ـــ چەت ئەللىك ساقچىلارغا قارىڭ، بىرەر ئەھۋالنى بايقاپ قالسا، يا يېنىدا ئېلىپ يۈرىدىغان كومپيۇتېردىن دەرھال تەكشۈرىدىكەن، يا قوماندانلىق مەركىزىگە تېلېفون بېرىپ مۇناسىۋەتلىك ئۇچۇرلارنى سۈرۈشتۈرىدىكەن، ئىش بېجىرىش ئۇنۇمى ناھايىتى يۇقىرىكەن، مېنىڭ ئالاھىدە تەكشۈرۈش ئەترىتىمنىڭ ھەربىر ئەزاسىدا بىردىن «ساقچىچاق» بولسىكەن دېگەن خىيالىم بار، مۇشۇنداق قىلغاندىلا ئاندىن جەڭگىۋارلىقنى ئەڭ زور دەرىجىدە ئۆستۈرگىلى بولىدۇ، ـــ دېدى.

ـــ ھەببەللى! مەن نازارەتكە كەلگەندىن كېيىن ھەممىدىن كۆپ ئويلاشقىنىم «ساقچىلارنى پەن ـ تېخنىكا بىلەن كۇچەيتىش» مەسىلىسى بولدى. نۆۋەتتە، مۇشۇ چوڭ تۈرنى تۈتۈۋاتىمەن. جەنۇبىي شىنجاڭنى تېررورلۇققا قارشى تۇرۇشنىڭ ئالدىنقى سەپى بولۇش سۈپىتى بىلەن بىرىنچى بولۇپ ئويلىشىمەن، ـــ نەن جېنجۇك ئوچۇق كۆڭۈللۈك بىلەن جۇك چېكىغا مۇشۇنداق كۆزقارىشىنى ئاشكارىلىدى. جۇك چېكىڭ بۇنىڭ قاچان نەقلىشىدىغانلىقىنى سۈيلىمەكچى بولۇپ تۇرۇۋىدى، نەن جېنجۇك قەتئىي قىياپەتتە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، ـــ مەن يېقىندا بىر ئاخباراتنى قولغا چۈشۈردۇم، مەخپىي نامى «قارا بۇركۇت» دەپ ئاتىلىدىغان ئەبلەخ يېقىندا چېگرا سىرتىدىن شىنجاڭغا ئوغرىلىقچە كىرىپتۇ. بىز ئاخباراتقا ئېرىشكەندىن كېيىن ئۇنىڭ ئىزىغا چۈشتۇق. ئەمما، بۇ كىشى ناھايىتى مەككار ئىكەن، بارلىق ئالاقىلىشىش ئەسۋابلىرىنى توساتتىن ئۆزۈۋېتىپ، نەزەر دائىرىمىزدىن غايىب بولدى.

نەن جېنجۇك ھېلىقى ئاخباراتنى جۇك چېكىنىڭ قولىغا بەر-

دى، جۇڭ چېڭ كۆرگەندىن كېيىن يەنە بېشىنى كۆتۈردى، ئىكـ
كىيلەن بىر - بىرىگە مەنىلىك قاراپ قويۇشتى. روشەنكى، بۇ
ئىش ھەرقانداق ئىشتىن مۇھىم ئىدى.

— ئۇ نەگە يوشۇرۇنۇۋالغاندۇ؟ شىمالىي شىنجاڭغىمۇيا جە-
نۇبىي شىنجاڭغا؟ ئۇرۇمچىدە قېلىپ قالغاندىمۇيا؟ ھەقىقەتەن كـ-
شىنى تېت - تېت قىلىدىغان ئىش بوپتۇ، ئۇ نەگىلا بارسا شۇ
يەردە چاتاق چىقىرىدىغان يوشۇرۇن ئاپەت بولىدۇ. يەنە ئىككى
ئايدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن كېيىن دۆلەت بايرىمى، بۇ ئەبلەخنىڭ
مۇشۇنداق چاغدا كېلىپ نېمە قىلىدىغانلىقى مېنىڭچە سېنىڭدەك
تېررورلۇققا قارشى تۇرىدىغان پېشقەدەم تەكشۈرگۈچىگە ناھايىتى
ئايانغۇ دەيمەن؟ — نەن جېنجۇڭ جۇڭ چېڭنىڭ كۆزىدىن جاۋاب
تاپماقچى بولدى. ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭدا ۋىلايەت شۇجىسى بولۇۋاتـ-
قان مەزگىلدىلا، جۇڭ چېڭ ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى ياخشى كۆرە-
دىغان سەركەردىسى ئىدى.

«قارا بۇركۈت» نىڭ چېگرىدىن كىرگەنلىكىنى ئۇقۇپ، جۇڭ
چېڭنىڭ كۆز ئالدىدا شۇئانلا ئىسمايىل ۋە قاسىمدىن ئىبارەت
چېگرا سىرتىدىن ئەۋەتىلگەن تېررورلۇق تەشكىلاتىنىڭ ئىككى
باشلىقى پەيدا بولۇشقا باشلىدى. ئۇچ يىل ئاۋۋال ئۇلار ئايرىم -
ئايرىم ھالدا جەنۇبىي شىنجاڭغا سۇقۇنۇپ كىرىۋېلىپ، 100 چاقـ-
رىملىق ئادەمسىز رايوندا ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ تېررورچىلارنى
تەربىيىلەپ يېتىشتۈرىدىغان ئىككى بازىنى مەخپىي قۇرۇپ چىققان
ھەمدە «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام تەشكىلاتى» قۇرۇپ، جەنۇبىي
شىنجاڭدا قاتىللىق، بۇلاڭچىلىق دېگەندەك تېررورلۇق ۋەقەلىرىنى
تەپ تارتماي پەيدا قىلغانىدى. جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچى دائىرىلىرى
بۇ كىشىلەرنىڭ ماكانىنى پۈل توشۇش ماشىنىسىنى بۇلاش دېلوسى
ئارقىلىقلا بايقىغان، ئارقىدىن بىر يىل توققۇز ئاي يوشۇرۇنۇۋالـ-
غان بۇ تېررورلۇق تەشكىلاتى بازىسىنى چۈۋۈپ تاشلىغانىدى. بۇ
ئىش ھەر قېتىم تىلغا ئېلىنسا، جۇڭ چېڭ ناھايىتى جىلە بولۇپ
كېتەتتى، تېررورلۇق تەشكىلاتى بازىسىنىڭ ئۆزىنىڭ كۆز ئالدىدىلا
ئىككى يىلدەك ياشىغانلىقى ھەقىقەتەنمۇ ئۇنىڭغا ناھايىتى زور ھاقا-
رەت بولغانىدى. جۇڭ چېڭ تارتقان دەردىنى ئەسلەپ، شۇنىڭدىن

كېيىنكى تەكشۈرۈش خىزمىتىگە قارىتا «تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھۈجۇم قىلىش، باش كۆتۈرسىلا زەربە بېرىش» تىن ئىبارەت ئىككى جۈملىلىك فاكتىنى ئوتتۇرىغا قويغان، بۇ تەكلىپى نەن جېنجۇڭ. نىڭ قوللاپ قۇۋۋەتلىشىگە ئېرىشكەنىدى. شۇ تاپتا ئۇ جىمجىت دېرىزە سىرتىغا قاراپ نېمىدۇر بىر نەرسىنى ئويلاۋاتقانىدەك:

ــ ئۇ قانداق مەقسەتتە كەلگەندۇ؟ يەنە كېلىپ قەيەرگە مۆكۈنۈۋالغاندۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ مېنىڭچە، سىلەرنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭغا مۆكۈنۈۋېلىش ئېھتىمالى چوڭراق. ئويلاپ باقمامسەن، ئىسمايىل بىلەن قاسىمنى سىلەر جەنۇبىي شىنجاڭلىقلار يوقاتقان. دۈشمەن مىڭ بىر جاپا ـ مۇشەققەتلەر بىلەن قۇرۇپ چىققان بازىسىنى ئىككى قوللاپ تاپشۇرۇپ بېرىشكە قانداقمۇ تەن بېرسۇن، ئارقا ـ ئارقىدىن ئىككى قېتىم مەغلۇپ بولۇشقا قانداقمۇ رازى بولسۇن؟ پەرىزىمچە، بۇ قېتىم كەلگەن ئەبلەخ ئادەتتىكى شەخس ئەمەس، ئۇنىڭدا ئەجەللىك قورال بار، شۇڭا سەل قاراشقا بولمايدۇ، سەندە تولۇق جەڭگە ئاتلىنىش ھازىرلىقى بولۇشى كېرەك.

نەن جېنجۇڭمۇ خۇددى ھېلىقى «قارا بۇركۇت» دېرىزىنىڭ سىرتىدىكى مەلۇم جايدا زوڭزىيىپ تۇرغانىدەك دېرىزە سىرتىغا قاراپ تۇراتتى.

جۇڭ چېڭ نەن جېنجۇڭنىڭ چىرايىدىن ئۆتمۈشتە بىرگە ئىشلىگەن چاغلاردىكى ھەمكارلىق شادلىقىنى بىلىۋالدى، ئۇمۇ كۈلۈپ تۇرۇپ دېرىزە سىرتىدىكى ئاسمانغا قاراپ:

ــ ھەببەللى، مەن ئاشۇنداق داشقاللار بىلەن ھەپىلىشىشكە ئامراق، ئېلىشىش خاراكتېرى كۈچلۈك ھەربىكەت تۇرىنى ياقتۇرىمەن. شۇنىڭغا كاپالەتلىك قىلىمەنكى، چېگرا سىرتىدىن بىرى ئەۋەتىلسە بىرى ئۆلىدۇ، يەنە ئەۋەتىلسە يەنە ئۆلىدۇ! مەن جەنۇبىي شىنجاڭدىلا بولىدىكەنمەن، ئۇلار مەقسىتىمىزنى ئەمەلگە ئاشۇرىمىز دەپ خام خىيال قىلىشمىسۇن! ــ دېدى.

نەن جېنجۇڭ جۇڭ چېڭنىڭ ئىشەنچى ۋە مەغرۇرلۇقىنى توسماي، ئۇنى رىغبەتلەندۈردى:

ــ «قارا بۇركۇت»نى يىغىشتۇرۇشنىڭ ساڭا نىسبەتەن قا-

چانلا بولمىسۇن قىلىدىغان ئىش ئىكەنلىكىگە ئىشىنىمەن، ئەمما مېنىڭ ئويلاۋاتقىنىم باشقا بىر ئىش، ــ نەن جېنجۇڭنىڭ چىرايى جىددىي تۇس ئېلىشقا باشلىدى، ــ ھازىر بىز «قارا بۇركۇت» نىڭ كەلگەنلىكىنىلا بىلىمىز، ئەمما ئۇنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكىنى كونكرېت ئۇقمايمىز، مەن ئۇنى تۇتۇۋېلىشتىن ئاۋۋال خەلقنىڭ زىيان - زەخمەتكە ئۇچرىشىدىن، بىگۇناھ ھالدا قانلىق بەدەل تۆلىشىدىن ئەنسىرەۋاتىمەن، يەنە كېلىپ بۇنىڭدىن خالىي بولغىلى بولمايدىغاندەك قىلىدۇ. شۇڭا، مەن سەن ئوتتۇرىغا قويغان «ئىككى جۇملىلىك فاكتجېن» نى قەتئىي ئىنزچىللاشتۇرۇش، قەيەردە كىمنىڭ ئىز - دېرەكسىز يوقالغانلىقى، قەيەردە يەنە بازا قۇرۇلغانلىقىنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئىزدەش، قانداقتۇر بىر ئىشنىڭ يۈز بېرىشىنى پاسسىپلىق بىلەن ساقلاپ، ئاندىن ساقلىنىۋاتقىنىغا ئىككى يىلدەك بولغان تېررورلۇق تەشكىلاتىنى قېزىپ چىقىدىغان ئىشنى ھەرگىز قىلماسلىق، مۇنداق ئىشنىڭ ئىككىنچىلەپ يۈز بېرىشىگە ھەرگىز يول قويماسلىق كېرەك، دەپ ئويلايمەن! مەركەز «يۈزەكى تۇزەش بىلەن تۇپتىن تۇزەش» فاكتجېنىنى بەلگىلىدى، يېقىندا، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم پۈتۈن شىنجاڭدا زور بىر تۇركۈم كادىرلارنى ئاجرىتىپ خىزمەت گۇرۇپپىسى تەشكىللەش، تەشەببۇسكارلىق بىلەن سىرتقا چىقىش، شىنجاڭدىكى ھەرقايسى شەھەر، ناھىيە، يېزا - كەنتلەرگە چۈشۈپ، خەلق ئاممىسىغا قارىتا داغدۇغىلىق ئىجابىي تەشۋىقات ھۆجۇمى ئېلىپ بېرىشنى قارار قىلدى. زەربە بېرىش، يۈزەكى تۇزەش. تەربىيە بېرىش، تۇپتىن تۇزەش شىنجاڭدىكى مەسىلىلەردە ئىككى جەھەتتىن تەڭ تۇتۇش قىلساقلا، ۋەزىيەتنى چوقۇم تىزگىنلىيەلەيمىز.

جۇڭ چېڭ ئولتۇرالماي قالدى، ئۇنىڭ پىكىر - خىيالى قول سوزۇپ ئىختىساس ئىگىسى، خىراجەت تەلەپ قىلىشتىن، قانداق قىلىپ «قارا بۇركۇت» بىلەن تۇتىشىشقا يۆتكەلدى، ئەمەلىيەتتە، تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش ئالاھىدە تەكشۈرۈش ئەترىتى قۇرۇش ۋە «قارا بۇركۇت» بىلەن ئېلىشىش زىددىيەتلىك بولماستىن، بەلكى بىر ئىش ئىدى. كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە، جۇڭ چېڭ يېڭى بىر پىكىرگە كېلىپ، نەن جېنجۇڭ بىلەن يەنە ئېغىز ئۇپرىتىۋەر-

مەسلىكنى قارار قىلدى، ئۇ ھەربىرىدە قىلماقچى بولدى.

نەن جېنجۇك ئالدىراپ ـ تېنەپلا چىقىپ كەتمەكچى بولۇۋاتقان جۇك چېكنى توختىتىۋالدى.

ـــ يەنە نېمە ئىش بار؟ ـــ جۇك چېك گويا ئۇرۇمچىدە كۆپرەك تۇرۇپ قالسا جەك پۇرسىتى ئۆتۈپ كېتىدىغاندەك، «قارا بۇركوت» نىك يېتىپ كەلگىنىدىن ئوت بولۇپ كېتىۋاتاتتى.

نەن جېنجۇك ئونىڭغا بىر ئىشنى ئەسكەرتتى:

ـــ جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى يارامليق بىر مۇئاۋىن نازىر سەپلىمەكچى بولۇۋاتىدۇ، سەن جۇك چېكنىك جەنۇبىي شىنـجاڭدا ئىدارە باشلىقى بولۇۋاتقىنىڭغا بەش يىل بولدى، مەيلى خىزمەت ئىستاژىك ياكى خىزمەت نەتىجەڭدىن بولسۇن تەكشۈرۈش ئوبيېكتىغا كىرىسەن. ھازىر نامزاتلاردىن بىر قانچىسى تاللاندى، تەشكىلات تارماقلىرى يېقىندا بۇ كادىرلارنى ئايرىم ـ ئايرىم تەكشۈرىدۇ. مەن جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى مۇئاۋىن نازىرلار نامزاتلىرىنىك ئىسمىلىكىنى ئاشكارىلىغاندا، سېنىك مۇبارەك ناملىكنى كۆرۈشنى چىن دىلىمدىن ئارزۇ قىلىمەن.

نەن جېنجۇڭنىك سۆزىنى ئاڭلاپ، جۇك چېكنىك چىرايىدا ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولمىدى، ئۇ بۇ ئىشنى سۈرۈشتۈرۈپمۇ ئولتۇرمىدى. نەن جېنجۇك جۇك چېكدا ئىپادىلەنگەن خاتىرجەملىكنىك ئۆزىنى يوشۇرۇش ئەمەسلىكىنى، ئونىك راستىنلا پەرۋا قىلمىغانلىقىنى بىلەتتى. ئەمما ئۇ يەنىلا:

ـــ بۇنىڭغا قارىتا بىرەر خىيالىك بارمۇ؟ دەپ باقە، ئاڭلاپ باقاي؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ ھېچقانداق خىيالىم يوق، ئىشىنىك تەبىئىي بولغىنى ياخشى! ـــ دەپ كۈلۈپ قويدى جۇك چېك.

2

جەنۇبىي شىنجاڭنىك ئوتتۇرا قىسمىغا توغرا كېلىدىغان بوستان شەھىرى خۇددى ئۇخلاپ قالغاندەك تۇن قوينىدا جىمجىت ياتاتتى.

كىچىككىنە تار كوچىدا ئىككى ئەر كىشى پەيدا بولدى، ئۇلار-
نىڭ بىرى يەڭگىل قەدەم بىلەن، يەنە بىرى ئېغىر قەدەم بىلەن
كېتىۋاتاتتى، يەڭگىل قەدەم بىلەن كېتىۋاتقىنىنىڭ ئوڭ پۇتى سەل
ئاقسايتتى. ئۇلار تار كوچىدىن ئەگىپ چىقىپ خىلۋەت كوچىغا
كەلگەندىن كېيىن توختىۋېلىپ ماڭمىدى. بۇ كوچىدا يولۇچىلار
يوق دېگۈدەكلا ئىدى، تاكسىلار ئاندا - ساندا ئۆتۈپ تۇراتتى.
— مۇشۇ يەردە ئادەم ئۆلتۈرىمىزما؟ كوچىدىلا؟ — دەپ
ئالدىراش سورىدى پاكىنەك ياسىن ۋېجىك شىرئەلىدىن.
شىرئەلى ئاقپىشماق، كۆزى كۆك يىگىت ئىدى، ئۇ ئىككى
قولىنى يانچۇقىغا سېلىۋېلىپ ياسىنغا سوغۇق نەزەردە تىكىلدى
ھەمدە ھېچقانداق جاۋاب بەرمىدى. شىرئەلىنىڭ كۆپكۆك كۆزى
تۇن قاراڭغۇسىدا سوغۇق چاقناپ تۇراتتى.
بىرقانچە يىل ئىلگىرى، بوستان شەھەرلىك ئوتتۇرا مەكتەپتە
تەنتەربىيە مۇئەللىمى بولغان شىرئەلى ئوقۇغۇچى قىزلارنى ئال-
داپ، ئىپپەت - نومۇسىغا تەگكەنلىكتىن بىر يىل ئەمگەك بىلەن
ئۆزگەرتىشكە ھۆكۈم قىلىنغانىدى. ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىش
ئاياغلاشقاندىن كېيىن، بوستان شەھەرلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ
مۇئاۋىن رەئىسى ئىبراھىم ئۇنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئىزدەپ
تېپىپ، ئۇنى يېتەرلىك تۇرمۇش خىراجىتى بىلەن تەمىنلىدى،
ئۇزاق ئۆتمەي، ئۇنى B دۆلەتكە ئۇچ ئايلىق «قۇرئان» ئوقۇشقا
يولغا سالدى؛ كېيىن A دۆلەتتىكى تېررورچى تەشكىلاتنىڭ باشلە-
قى ئالىم ئادەم ئەۋەتىپ ئۇنى ئېلىپ كەتتى، ئۇ شۇ يەردە قانتىق
تېررورلۇق تەلىم - تەربىيىسى قوبۇل قىلدى. تېررورلۇق تەشكە-
لاتنىڭ باشلىقى ئالىم ئۇنى يېنىدا ئېلىپ قېلىپ ھەربىي ئوقۇتقۇ-
چى قىلىشقا پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلگەنىدى، ئەمما ھىيلە -
مىكىرلىك ئىبراھىم بۇنىڭغا قوشۇلمىدى، ئۇ شىنجاڭنى مۇستە-
قىل قىلىشتىن ئىبارەت ئۇلۇغ ئىش ئۈچۈن، شىرئەلىنىڭ ئۆزە-
نىڭ «30 يىللىق پىلان»غا ماسلىشىشى، جەنۇبىي شىنجاڭغا
قايتىپ كېلىپ «غازات تەشۋىقاتى» ئېلىپ بېرىشى، تەپسىر ئېيە-
تىش شەكلى بىلەن تېخىمۇ كۆپ مۇسۇلمانلارنى قولغا كەلتۈرۈشى
كېرەكلىكىنى ئېيتتى.

شىرئەلىنىڭ مىجەزى غەلىتە، جىمغۇر ئىدى، ئۇ باشقىلار بىلەن ھەمكارلىشىشقا ماھىر ئەمەس ئىدى، تەشۋىقات ئىشلىپ بېرىش ئىش تەۋرىتىشكە تېخىمۇ ماھىر ئەمەس ئىدى، ئەمما شاپائەتچىسىنىڭ يۈزىنى قىلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭغا قايتىپ كېلىپ تەرەققىي قىلىشقا مەجبۇر بولغانىدى. ئۇنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭغا قايتىپ كېلىشىنىڭ مەقسىتى ھەم ھۆكۈمەت ۋە جەمئىيەتتىن ئۆچ ئىلىش، ھەم پۇرسەت كۈتۈپ زوراۋانلىق ۋە تېررورلۇق پائالىيىتى لىرىنىڭ ئىزىنى بېرىش ئىدى، زوراۋانلىق ۋە تېررورلۇق قوشۇنى قۇرۇپ چىقىش تېخىمۇ خىيالىدىن چىقمايتتى. ئۇ ساقچىلارنىڭ ئۆزىنى تونۇۋالىشىدىن ئەنسىرەپ ھۆسىنىي تۇزەتكەن، ئاندىن جەنۇبىي شىنجاڭغا ئوغرىلىقچە كىرىپ مۆكۈنۈۋالغانىدى.

شىرئەلى ئىبراھىمنىڭ ئارزۇسى بويىچە شىنجاڭدا ئۇنداق سىپايىلەرچە «غازات تەشۋىقاتى» ئىلىپ بارمىدى. ساقچى دائىرىلىرىنىڭ ئۆزىگە دىققەت قىلىپ كەتمىگەنلىكىنى ئېنىق جەزم قىلغاندىن كېيىن، چېگرا سىرتىدىكى زورلۇق، تېررورلۇق تەشكىلاتىنىڭ باشلىقى ئالىم بىلەن پائال ئالاقىلىشىشنى باشلىدى، ئۇلارنىڭ قورال - ياراغ ۋە پائالىيەت راسخوتىنى چېگرىدىن كىرگۈزۈپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلدى، بۇ تەلەپ ئالىمغا ياغدەك ياقتى. ئالىم ناھايىتى تېزلا مۇئاۋىن باشلىق ئىسمايىلنى چېگرىدىن سۈقۇنۇپ كىرىۋىلىشقا ئەۋەتىپ، ئۇنىڭدىن شىرئەلىگە ماسلىشىپ بىر زېمىن تەييارلاشنى تەلەپ قىلدى، شىرئەلى مىلتىق، پۇل ئىلىشنىلا ئويلايتتىكى، يۇقىرى دەرىجىلىك بىر رەھبەر ئىلىشنى خالىمايتتى، ئەمما ئىسمايىل ئۇنىڭ ئالدىدا ئاغزىدا شەھەر ئالىدىغان ئەلپازدا پەيدا بولدى. ئىككىيلەن بىر يىلدەك ۋاقىت سەرپ قىلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭدىكى بىر ئادەمسىز رايوندا زوراۋانلىق، تېررورلۇق بازىسىدىن بىرنى مەخپىي قۇرۇپ چىقتى، 40 نەچچە زوراۋان تېررورچىنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ تەربىيىلىدى ھەمدە جەنۇبىي شىنجاڭدا زورلۇق، تېررورلۇق پائالىيىتى ئېلىپ بېرىشقا پۇرسەت كۈتتى. ئۇزۇن ئۆتمەي، جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچى دائىرىلىرى پۇل يۆتكەش ماشىنىسىنى بۇلاشتىن ئىبارەت پەۋقۇلئاددە زور دېلو ئۈستىدە ئىسمايىلنى ئېتىپ ئۆلتۈرۈپ، تەشكىلات ئەزالىرى ياسىن

قاتارلىقلارنى تۇتۇۋالدى، قورشاپ تۇتۇش داۋامىدا ئوبدان تەربيە-لەنگەن شىرئەلى غىپپىدە قېچىپ كەتتى، ياسىن ئۇچ يىللىق قاماق جازاسىغا ھۆكۈم قىلىندى.

بۇ قېتىمقى مەغلۇبىيەتنى باشتىن ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، چېگرا سىرتىدىكى ئالىم بۇنىڭغا تەن بەرمىدى، ناھايىتى تېزلا يەنە بىر مۇئاۋىن باشلىق قاسىمنى چېگرىدىن سۇقۇنۇپ كىرىشكە ئەۋەتتى، ئۇ چېگرىنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇنۇۋالغان شىرئەلى بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن، ئىككىسى «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام تەشكىلاتى» دىن ئىبارەت بۇ يىرتىق بايراقنى يەنە كۆتۈرۈپ چىقىپ، 20 نەچچە قالدۇق شېرىكىنى يېنىغا تارتىپ، ئۇلارغا تېررورلۇق تەلىم - تەربيىسى ئېلىپ باردى. بۇ قېتىم ئۇلار يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش بىلەن شۇغۇللىنىش قارارىغا كەلدى، بوستان شەھەر-لىك پىلانلىق تۈغۈت ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرىنى ئۆلتۈرۈش بىلەن بىللە، ساقچى دائىرىلىرىمۇ «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام تەشكىلا-تى» نىڭ يېڭىدىن قۇرغان يەنە بىر بازىسىنى قورشاپ تۇراتتى، ئۇنىڭ باشلىقى قاسىم شۇ جايدىلا جېنىدىن ئايرىلدى، شىرئەلى يەنە بىر قېتىم تەلىيى ئوڭدىن كېلىپ قېچىپ كەتتى.

يېرىم يىل جىم ياتقاندىن كېيىن، شىرئەلى يەنە ئىش تەۋرەت-مەكچى بولدى، ئۇ ئۆز ئالدىغا جەنۇبىي شىنجاڭدا ۋەقە پەيدا قىلىش ئىرادىسىگە كەلدى. شۇ چاغدا، ياسىن تۇرمىدىن قېچىپ چىقتى. ئۇنىڭ شىرئەلىنى تېپىپ قىلغان تۇنجى سۆزى: «سەن توغرۇلۇق بىر ئېغىزمۇ تىنمىدىم. مېنىڭ تەلىپىم يۇقىرى ئەمەس، تىرىك قالساملا بولدى.» دېگەندىن ئىبارەت بولدى. شىرئەلى ياسىنىڭ ئۆزىدىن پوپوزا قىلىپ پۇل ئالماقچىكەنلىكىنى ئۇقاتتى، شۇڭا ئۇ خۇشاللىق بىلەن ياسىنغا ئازراق پۇل بەردى، يەنە كېلىپ ئۇنى ئۇرۇمچىگە ئاپىرىپ ھۆسىنىنى تۇزەتتى. ئۇرۇمچىدىكى مەزگىلدە، شىرئەلى بىر نامسىز تورخانىدا تورغا چىقىپ، ICQ پاراڭلىشىش شەكلىدە چېگرا سىرتىدىكى ئالىم تېررورلۇق تەشكىلاتى بىلەن بىرەر قۇر مەخپىي سۆيىقەست پىلانلىدى. ئاخىر، ئالىم تەرەپتە-كىلەر: «قارا بۇركۇت يېقىندا ئەۋەتىلىدۇ، كونا جايدا كۆتۈۋېلىڭ-لار» دەپ ئىما - ئىشارەت قىلدى.

يەنە كۆلەملىك ئاساستا ئازراق ئىش تېرىغىلى بولىدىغانلىقىدىن شىرئەلى قاتتىق ھاياجانلاندى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇرۇقتۇرمىلىقىنى ئۆزگەرتىپ، يوقىتىپ قويغان ئىشەنچىنى تېپىۋېلىش ئۈچۈن، جەنۇبىي شىنجاڭغا قايتقاندىن كېيىن، بىرىنچى بولۇپ بىر ئادەم ئۆلتۈرۈش، شۇ ئارقىلىق ئۆزىدىكى نەسلىكنى قوغلىۋېتىش قارارىغا كەلدى، شىرئەلى: «ياسىننى ئېلىۋېلىپ قاتىللىق قىلىش خۇشاللىقىدىن ئۇنىڭ بىلەن تەڭ بەھرىمەن بولۇشۇم كېرەك» دەپ ئويلىدى. ياسىننىڭ ئادەم ئۆلتۈرۈش جەڭگىۋارلىق روھىغا مەدەت بېرىش ئۈچۈن، ئۇ ئەتەي ياسىن بىلەن باغلاشتى:

— مەن ھەرقانداق بىر كاپىرغا ئوق چىقىرىشقا جۈرئەت قىلىمەن، ئەمما سەن ئۇنداق قىلالمايسەن!

ياسىن ئەمدىلا تۇرمىدىن قېچىپ چىققان، تېخى يېتەرلىك ئەركىنلىكتىن بەھرىمەن بولمىغانلىقتىن، تېخىچە دەككە ـ دۈككە كىنە يۈرۈۋاتاتتى، ئەمما يەنە شىرئەلىنىڭ ئۆزىنى كۆزگە ئىلماسلىقىدىن ئەنسىرەپ، ئۇمۇ قەستەنگىلا:

— قولۇڭدىكى تاپانچا يالغان ئىكەن، ئۇنىڭ بىلەن ئادەم ئۆلتۈرەلەمتىڭ؟ پوچىلىق قىلما، — دېدى.

شىرئەلى قولىدىكى توققۇز مىللىمېتىرلىق بېرىتا تاپانچىنى دەڭسەپ تۇرۇپ، سوغۇق تەلەپپۇزدا:

— ماقۇلە، ئۇنداق بولسا بىز تالاغا چىقىپ سىناپ باقايلى، تاپانچامنىڭ راست ـ يالغانلىقىنى كۆرىمىز، — دېدى.

ياسىن شىرئەلىنىڭ سوغۇق، كىشىنى ياراتمايدىغان كۆزلىرىگە قاراشىنى زادىلا خالىمايىتتى، شۇڭا ئۇمۇ قولىغا پارقىراپ تۇرغان بىر خەنجەر ئېلىۋالغانىدى. ئىشىكتىن چىقىشتىن ئاۋۋال، ھەتتا قوپاللىق بىلەن شىرئەلىنىڭ كۆز ئالدىدا بىرنەچچە قېتىم شىلتىپ قويۇپ، ئۇنىڭ غەزەپلىك قاراشلىرىدىن يېغىشتۇرۇۋالغانىدى.

ياسىن ئۇنىڭ چىشىغا تېگىپ:

— نېمە بولدى، پېتىنالمايۋاتامسەن؟ ساڭا نىشان تاللىشىپ بېرەيمۇيا؟ — دەپ سورىدى.

جەنۇبىي شىنجاڭغا قايتىپ كەلگەن تۇنجى كۈنى يېرىم كېچىدە، ئىككىسى كوچىغا لاغايلاپ چىقتى.

شىرئەلى ياسىنغا مەنستەمەسلىك بىلەن لەپپىدە قاراپ قويدى، ئاندىن ھوشيارلىق بىلەن ئەتراپقا سەپسالدى.

ياسىن يەنىلا شىرئەلىنىڭ چىشىغا تەگدى:

— سەن ئۆزۈڭنى چېگرا سىرتىدا تەربىيىلەندىم، جەڭ مەيدانىغا باردىم دەيسەن، ئەمما سەنمۇ شۇنچىلىكلا بىر ئادەم، بىرەر ئىشقا يولۇقساڭ توشقاندىن تېز قاچىسەن.

ياسىن شىرئەلىنىڭ ئۆزىلا قېچىپ كېتىپ، ئۇنى قوتۇلدۇرمىغان ئىشىغا ھېلىھەم ئىچىدە غۇم ساقلاپ يۈرەتتى. ئەمما شىرئەلى ئۇن چىقمىدى، بۇ قېتىم ئۇ بىر قولىنى يانچۇقىدىن چىقىرىپ يولدا كېتىۋاتقان كىرا ماشىنىسىغا پۇلاڭلاتتى، شۇنىڭ بىلەن كىرا ماشىنىسى چوڭ چىرىغىنى ياندۇرغىنىچە ئۇلارغا قاراپ كېلىشكە باشلىدى.

شىرئەلىنىڭ ماشىنا توسقانلىقىنى كۆرگەن ياسىن روھلىنىپ كەتتى، ئۇ:

— كىرا ماشىنىسى بۇلايمزما؟ ئاندىن ئۇنى ئۆلتۈرىمز؟ — دەپ سورىدى.

شىرئەلى ئۇنىڭغا سوغۇق نەزەردە قاراپ قويۇپ، يەنىلا گەپ قىلمىدى.

كىرا ماشىنىسى شىرئەلىنىڭ ئالدىغا كەلدى، ئۇ ماشىنىنىڭ ئىشىكىنى كۈچەپ ئېچىپ ئۆزى كەينىدىكى ئورۇنغا ئولتۇردى، ئاندىن ياسىننى شوپۇرنىڭ يېنىدىكى ئورۇنغا ئولتۇرۇشنى شەرەتلىدى.

— ئىككىلىرى قەيەرگە بېرىشىلا؟ — دەپ قىزغىن سالاملاشتى كىرا ماشىنىسىنىڭ شوپۇرى.

ئارقا ئورۇندىكى شىرئەلى سوغۇق تەلەپپۇزدا جاۋاب بەردى:

— يىراق ئەمەس، ئالدىڭغا بىرنەچچە كىلومېتىر ماڭساڭلا يېتىپ بارىمىز.

شوپۇر شىرئەلىنىڭ سوغۇق كۆك كۆزلىرىنى كۆرمىدى، ئەمما يېرىم كېچىدە ماشىنىغا چىققان بۇ ئىككى ئەر كىشىنىڭ غەلىتىرەك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى، ئۇلار ھەم ياقا يۈرتلۇقلاردەك يۈك ـ تاق كۆتۈرۈۋالمىغان، ھەم شۇ جايدىكى ئاھالىلەردەك

ئوچۇق چىراي ئەمەس ئىدى، پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن قانخورلۇق چىقىپ تۇراتتى. ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، كىرا ماشىنىسىنىڭ شوپۇرى قاندىقتۇر بىر نەرسىنى پەملىگەندەك، ماشىنىنى توختاتمىسام بوپتىكەن، دەپ پۇشايمان قىلدى. ئۇنىڭ ماشىنىنى ئۆتكۈزۈپ بېرىدىغان ۋاقتى توشۇپ قالغانىدى، ئەسلىدە ئۇ ئۆيىگە قايتىپ كەتمەكچى بولۇپ تۇرغان، ئەمما ئۇلارنىڭ قولىنى پۇلاڭلىتىۋاتقىنىنى كۆرۈپ، يەنە ئازراق پۇل تېپىۋېلىشنى ئويلىغانىدى.

ياسىن ماشىنىنىڭ ئىشىكىنى قاتتىق يېپىۋەتتى. شوپۇر ئاخىر رەت قىلىدىغان گەپنى ئاغزىدىن چىقىرالمىدى، «ماقۇلە» دەپ قويۇپلا خوت يۆتكەپ سۈرئەتنى تېزلەتتى ـ دە، ئالدىغا يۈرۈپ كەتتى. ئۇ ماشىنىسىنى ھەيدەپ كېتىۋاتقاچ، بىرەر ئىش چىقىسا بولاتتى، بۇ كېچە ئامان ـ ئېسەن ئۆتسە بولاتتى، دەپ ئەنسىرەپ قالدى. ئالدى تەرەپتىكى بىرنەچچە كىلومېتىرلىق جاي خۇددى غايەت زور قاراڭغۇ ئۆڭكۈردەك بۇ غېرىبانە كىرا ماشىنىسىنى دەم تارتىپ كېتىۋاتاتتى، شوپۇر ئۆزىنىڭ ئاشۇ قاراڭغۇ ئۆڭكۈرگە ئەبەدىلئەبەد غەرق بولۇپ كېتىدىغانلىقىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى. ئۇنىڭ ئانا يۈرتى خېنەن ئىدى، ئاتىسىدىن تارتىپلا بوستان شەھىرىگە كەلگەنىدى، يۇقىرىدا ئاتا ـ ئانىسى، تۆۋەندە بالا ـ چاقىلىرى بار ئىدى، ئۆزى تېخى يېقىندىلا ئىش ئورنىدىن قالغانىدى، كىرا ماشىنىسى ھەيدەش ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ تىرىكچىلىكىنى قامداشتىكى ئۈسۈلى ئىدى.

ئالدىغا ماڭغانسېرى شوپۇرنى شۈنچە سۈر باستى، ئۇ ھېچنېمىدىن ھېچنېمىمە يوقلا قورقۇشقا باشلىدى، شۇنىڭ بىلەن ماشىنىسىنى «غىچ» چىدىلا توختىتىپ، ئىككى ئەر كىشىگە مۇنداق دېدى:

ـــ سىلەر چۈشۈپ كېتىڭلار، ئاپىرىپ قويالمىغۇدەكمەن...

شوپۇرنىڭ كېيىن نېمە دەيدىغانلىقىنى ھېچكىم بىلەلمىدى، چۈنكى شۇ چاغدا شىرئەلىنىڭ توققۇز مىللىمېتىرلىق بېرىتا تاپانچىسى ئېتىلدى، «پاڭ» قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ، ئىسىم ـ فامىلىسىنى بىلىپ بولمايدىغان شوپۇر بىردەمدىلا جىمىپ قالدى.

شىرئەلىنىڭ قاپقارا تاپانچا ئىستوۋۇلى شوپۇرنىڭ قۇلاق تۈۋى-

گه تىرەلگەن، ئوق ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدىن كىرىپ پېشانىسىدىن چىقىپ كەتكەن، شوپۇرنىڭ چوڭ مېڭە نېرۋىسى توساتتىنلا ئۈزۈلـ
گەن، ئۇ ماشىنا ھەيدەۋاتقان قىياپىتىنى شۇ پېتى ساقلاپ قالغان، ئەمما ئۆزى ئۆلگەنىدى. ئۇنىڭدىن قالغان ئاخىرقى ئاۋاز خۇددى سوغۇق شامال سوقۇپ چۈشۈرۈۋەتكەن غازاڭدەك گىرىمسەن قاراڭـ غۇلۇققا سىڭىپ كەتتى.

شوپۇرنىڭ يېنىدىكى ئورۇندا ئولتۇرغان ياسىن ئاۋۇال قورـ قۇپ، ئارقىدىن روھلىنىپ كەتتى، ئۇ شىرئەلىگە قول قويۇپ:

ـــ ئۇ ئۆلدى، ئەمدى بىر ئۆلۈككە ئايلاندى! ـــ دېدى.

شىرئەلى توققۇز مىللىمېتىرلىق بېرىتا تاپانچىسىنى يېغىشـ تۇرۇپ، تاپانچىغا چاچراپ كەتكەن قانىنى يېڭى بىلەن ئاستا سۈرتـ تى، ئاندىن بېشىنى كۆتۈرۈپ ياسىندىن سوغۇققىنا سورىدى:

ـــ بۇ تاپانچا راستىمكەن ياكى يالغانمىكەن؟

ياسىن چىن كۆڭلىدىن قايىل بولدى:

ـــ راستكەن، ماڭا پو ئاتماپسەن، بۇ قېتىمقى باغلىشىش مەن ئۈتتۈردۇم.

ـــ ئۇنداق بولسا ياخشى.

شىرئەلى توققۇز مىللىمېتىرلىق بېرىتا تاپانچىسىنى ئېغىر ـ بېسىقلىق بىلەن يىغىشتۇرۇپ قويدى، ئۇ بۇ باغلىشىشنىڭ نەتىجـ سىدىن ناھايىتى رازى بولغانىدى، ئەمدى ياسىننىڭ ئۇنىڭغا بويسۇـ نۇش ـ بويسۇنماسلىقى مۇھىم ئەمەس ئىدى، مۇھىمى، بۈگۈن كەچ ياسىن ئۇنىڭ تاش يۈرەكلىكى، رەھىمسىزلىكىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەنىدى. ئۇ ياسىننىڭ ناھايىتى تېزلا شوپۇرنى ئۆلتۈرـ گەن كۆرۈنۈشىنى مۇبالىغىلەشتۈرگەندىن كېيىن شېرىكلىرى ئارـ سىدا تارقىتىدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى. ئۇنىڭغا كېرىكى دەل مۇشۇ ئىدى. ياسىن قايىل بولماي:

ـــ سەن بىر خەنزۇنى ئۆلتۈردۈڭ، مەنمۇ بىرنى ئۆلتۈرۈپ ساڭا كۆرسىتىپ قويىمەن، ـــ دېدى.

شىرئەلى مەنىستىمىگەندەك قىلىپ:

ـــ قولۇڭدىكى ئاشۇ خەنجەر بىلەنما؟ ئاۋۇال ماۋۇ ئۆلۈكنى بىر تەرەپ قىلىۋېتەيلى، كېيىن بىر پۇرسەت تېپىپ قاتىللىق قىلـ

غىنىڭنى كۆرەرمىز، ــ دېدى.

ياسىننىڭ قاتتىللىق قىلىش ئارزۇسىنى شىرئەلى سوغۇقلا توسۇپ قويدى، ئۇ غەزەپ بىلەن ئۆلگۈچىگە ئېتىلدى. ئۇنىڭ يانچۇقلىرىنى ئاختۇرۇپ، بىر چاڭگال پارچە پۇل تاپقاندىن كېيىن قوينىغا سالدى.

شىرئەلى ئىشكىنى ئىتتىرىپ ماشىنىدىن چۈشتى. ئۇ ھاجەت قىلىۋاتقان قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، ئەتراپىنا ئادەم بار - يوقلۇقىغا قاراپ باقتى، ئاندىن ماشىنىنىڭ ئالدى ئىشكىنى تارتىپ ئېچىپ، ئۆلگۈچىنىڭ ئۈستىگە لاسسىدىلا ئولتۇردى - دە، ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇپ داۋاملىق ھەيدىدى.

شىرئەلى كىرا ماشىنىسىنى بىراقلا تېخىمۇ خىلۋەت شەھەر ئەتراپىغا ھەيدەپ چىقتى. بۇ قاراڭغۇ كېچىدە، غۇۋا ئاي نۇرى كۆز ئالدىدا يۇز بەرگەن تېررورلۇق ۋەقەسىنى يوشۇرۇپ قالدى.

ــ بۇ بىر كۆڭۈلدىكىدەك جاي ئىكەن، ــ شىرئەلى ماشىنىسى توختىتىپ، ئاستىدىكى جەسەتكە قاراپ قويدى - دە، ياسىنغا ، ــ ئۇنى ماشىنىدىن چۈشۈرۈۋەت، ــ دېدى.

ياسىن تاپانچا ئېتىلغان ئاشۇ چاغدىن باشلاپلا شىرئەلىنىڭ يامانلىقىنى ھەقىقىي تۇردە تونۇپ يەتكەنىدى، شۇڭا ئۇ ئۆلگۈچىنى ئالاقزادىلىك بىلەن ئورنىدىن تارتىپ چۈشۈردى. شىرئەلى ئۇنىڭ ئۆلگۈچى بىلەن ھەپىلىشۋاتقانلىقىغا قاراپ تۇرغاندا، زادىلا چىرايىنى ئاچمىدى، راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ ياسىندىن ئىنتايىن نارازى ئىدى، ئۇنى كاللىسى ئاددىي، پۇت - قولى تەرەققىي قىلغان، پايدىلىنىشقىلا بولىدىغان، ئەتىۋارلاپ ئىشلىتىشكە بولمايدىغان ئەبلەخ، دەپ قارايتتى. شۇڭا ئىچىدە: «تۇرمىدە ئىككى يىل يېتىپ سارالڭ بوپتۇ!» دەپ تىللايتتى.

ياسىن پۈتۈن بەدىنى ۋە قولىنى قان قىلىۋەتتى، بۇنى ئۆزى كۆرمىدى، ئەمما شىرئەلى دىققەت قىلدى. شىرئەلى سوغۇق تەلەپۈزدا:

ــ كىيىملىرىڭنى سېلىۋەت، قولۇڭنى سۈرت، ئاندىن ئۇنىڭ كۆزىنى يۇمدۇرۇپ قوي، ــ دەپ بۇيرۇق قىلدى.

ياسىن ئۇنىڭ دېگىنىچە قىلدى.

ئۆلگۈچى كۆزىنى يۇممىدى، بۇ شىرئەلىنىڭ ناھايىتى ئوغۇسىنى قاينىتتى.

شىرئەلى ياسىندىن:

— ماشىنا ھەيدىيەلەمسەن؟ — دەپ سورىدى.

ياسىن قوپال ئاۋازدا:

— تۇرمىگە كىرىشتىن بۇرۇن ئىشلەپچىقىرىش ئەترىتىنىڭ تراكتورىنى ئوغرىلاپ ھەيدەپ باققان، — دېدى.

شىرئەلى تەرىنى تۇرۇپ:

— بۇگۈن ماشىنا ھەيدەش تېخنىكىمىزنى پىشۇرايلى، — دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىرا ماشىنىسىنى 50 مېتىر نېرىدىكى جايغا ياندۇرۇپ، بىرلا ماي بەردى ـ دە، ئۆلگۈچىنىڭ ئۇستىدىن دەسسەپ ئۆتۈپ كەتتى.

شىرئەلى بۇ ئىشلارنى تۈگىتىپ، ماشىنىنى توختاتقاندىن كېيىن، قول ئىشارىسى قىلدى:

— ئەمدى سەن ھەيدە.

بۇ ئويۇن ياسىنغا ناھايىتى قىزىق تۇيۇلدى، ئۇ شىرئەلىنى دوراپ، ئۆلگۈچىنىڭ ئۇستىدىن ماشىنىلىق دەسسەپ ئۆتتى. مۇشۇ تەرىقىدە ئۆلگۈچىنى تۆت ـ بەش قېتىم دەسسەپ، شىرئەلى: «بولدى، ئەمدى ماڭايلى!» دەپ ۋارقىرىغاندىلا ئاندىن پۇخادىن چىققانەك بولدى.

— ئۇنىڭ ئۇستىگە بېنزىن چاچ! — دەپ بۇيرۇق قىلدى شىرئەلى.

شۇنىڭ بىلەن، ئۆلگۈچى بىلەن كىرا ماشىنىسى بۇ قورقۇنچلۇق كېچىدە كۆلگە ئايلاندى.

ياسىن ئۇلۇغ ئوتقا دەپنە قىلىنغان ئۆلگۈچىگە قاراپ، شىرئەلىدىن:

— ئۇنىڭ چىرايىنىڭ قانداقلىقىنى ئېنىق كۆرۈۋالدىڭمۇ؟ — دەپ سورىدى.

شىرئەلى سوغۇققىنا جاۋاب بەردى:

— مەن ئۇنىڭ چىرايىنىڭ قانداقلىقىغا قىزىقمايمەن.

— ئەمدى قانداق قىلىمىز؟ — دەپ سورىدى ياسىن.

— سەن بىرىپ مېۋىلىك باغدىكى بازىغا مۆكۈنۈۋال، بىر مەزگىل جىم يۈرگىن، مەن بىر ئەزىز مېھمانىنى كۈتۈۋالغىلى بارىمەن، — دېدى شىرئەلى.

ئۇلار كالاچلىرىنى سېلىۋېتىشتى، ئاندىن شىرئەلى ئورۇق پۇتلىرى بىلەن زۇلمەت قاراڭغۇدا يۈگۈرۈشكە باشلىدى - دە، ناھايىتى تېزلا كۆزدىن غايىب بولدى.

ياسىنمۇ يەنە بىر يۆنىلىشكە غايىب بولدى.

3

ئىيۇلنىڭ بېشىدىكى شىنجاڭ يەرنىڭ تېگى - تەكتىدىن ئىسسىقلىق چىقىرىپ تۇراتتى، بەختكە يارىشا جۇڭ چېڭ ئۇرۇمچىگە يېتىپ كەلگەن كۈنلا كەمدىن - كەم ئۇچرايدىغان يامغۇرلۇق كۈنگە توغرا كەلدى. يامغۇردىن كېيىنكى ئۇرۇمچى ناھايىتى سالقىنداپ كەتكەنىدى. توپ - توپ كەپتەرلەر شەھەر ئاسمىنىدا ئۇياندىن - بۇ يانغا ئۇچۇپ يۈرۈشەتتى، ئاسماننىڭ ئاستىدىكى خىرمان كىشىلەر تۇرمۇشتىن ئەركىن - ئازادە ھۇزۇرلىنىۋاتاتتى.

جۇڭ چېڭ بۇ شەھەرگە ھۇزۇرلانغىلى كەلمىگەنىدى، زامانۋەي، ئازادە كۆرۈنىدىغان بۇ شەھەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا، ئۇنىڭ ئېغىر غەم - غۇسسىسى بار ئىدى. «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام تەشكىلاتى» نى قورشاپ يوقاتقان چاغدىلا، نەن جېنجۇڭ جىددىي تەرۈزدا ئۆزىگە مۇناسىۋەتلىك دېگەنىدى: «جۇڭ چېڭ، دۇشمەن بىز بىلەن كەڭ كۆلەمدە جەڭ قىلىۋاتىدۇ، «بىر گەز ئۆرلىسە جاھالەت، مىڭ گەز ئۆرلەر ئادالەت» دەيدىغان گەپ بار جۇمۇ! بىزنىڭ قورال - جابدۇقلىرىمىز خىل، ئادەملىرىمىزنىڭ ساپاسى يۇقىرى بولۇشى كېرەك، ئەگەر مۇشۇ ئىككى يۆلەنچۈكىمىز بولمىسا، چوڭ زىيان تارتىمىز. سەن مۇشۇ زېمىندىكى جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بولۇش سۈپىتىڭ بىلەن، ئالدىنقى قاتاردىكى تېررورلۇق لاگېرىغا قارشى تۇرىدىغان ئۇنۇملۇك لايىھىنى ئالدىنئالا ئويلىنىپ قويۇشۇڭ كېرەك، ئاشۇنداق ماھارەتلا ئاجايىپ ئەقىل - پاراسەتنىڭ گەۋدىلىنىشى ھېسابلىنىدۇ» قاسىمنى يوقاتـ

قاندىن كېيىن، جەنۇبىي شىنجاڭ مەلۇم ۋاقىتقىچە تىنچلىنىپ قالدى، شۇ چاغدا نەن جېنجۇڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىگە يۆتكىلىپ نازىر بولدى، ئۇنىڭ ۋەزىپىگە ئولتۇرغاندىن كېيىن جۇڭ چېڭنى ئىشخانىسىغا چاقىرىپ دېگەن تۇنجى ئىشى شىنجاڭدا ھەر تەرەپلىمە ساپاسى ئەڭ يۇقىرى، جەڭگىۋارلىقى ئەڭ كۈچلۈك بولغان تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش قوشۇنى قۇرۇپ چىقىش، شۇ ئارقىلىق جەنۇبىي شىنجاڭدا بارغانسېرى كەسكىنلىشىۋاتقان تېررورلۇق كۈرىشى ۋەزىيىتىگە تاقابىل تۇرۇشقا ھەيدەكچىلىك قىلىش بولدى.

بۇ ئۇنىڭ نازارەتكە ئىككىنچى قېتىم كېلىپ يارەدەم تەلەپ قىلىشى ئىدى. جۇڭ چېڭ نازىر نەن جېنجۇڭنىڭ ھېچنېمە بىلەن كارى بولماي، مۇشۇنچىۋالا ئىشنى بىراقلا ئۆزۈڭ ھەل قىل، دەپ تاشلاپ بېرىدىغانلىقىنى خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى. بىراق ئۇنىڭ راستتىنلا يارەدەم بەرمەي تۇرۇۋالمايدىغانلىقى، قوشۇننىڭ ھەقىقىي تەشكىللەنگەنلىكىنى كۆرگەندىن كېيىن، ئەڭ ئېھتىياجلىق يېرىگە كۈچەيدىغانلىقى، چۈنكى «كۈتۈپ تۇرىدىغان، يۆلىنىۋالىدىغان، تەلەپلا قىلىدىغان، ئالىمەن دەپلا تۇرىدىغان» كادىرلارنى ياقتۇرمايدىغانلىقى، بۇ، ئۇنىڭ خىزمەت ئىستىلى ئىكەنلىكى جۇڭ چېڭنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىدى.

يېقىندىن بۇيان جۇڭ چېڭنىڭ مۇشۇ ئىشنى دەپ قولى قولىغا تەگمەيۋاتاتتى، ئۇنىڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش ئالاھىدە تەكشۈرۈش ئەترىتى «قۇرۇلۇش پىلانى» غا نازىر نەن جېنجۇڭ ئىمزا قويغانىدى، ئۇ «قۇرۇلۇش پىلانى» دا: ئالاھىدە تەكشۈرۈش ئەترىتىنىڭ ئەزالىرى ھەم ھەربىي، ھەم تەكشۈرگۈچى بولۇشى، ۋەتەنگە سادىق بولۇشنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇشى، شۇنىڭ بىلەن بىللە، يۇقىرى تەكشۈرۈش ۋە جەڭ قىلىش ئىقتىدارىغا ئىگە بولۇشى كېرەك. بۇ قوشۇننىڭ ئاستىدا ئالتە ئەترەت تەسىس قىلىنىدۇ، كونكرېت خىزمەت تەقسىماتى مۇنداق بولىدۇ: بىرىنچى ئەترەت توپلاڭدىن ساقلىنىش كەسپىگە؛ ئۇچىنچى ئەترەت دالىدا جەڭ قىلىشقا؛ تۆتىنچى ئەترەت تېخنىكىلىق تەكشۈرۈشكە؛ بەشىنچى ئەترەت ئاخبارات -

ئۇچۇرغا؛ ئالتىنچى ئەترەت ئىدىئولوگىيە جەھەتتىكى تەكشۈرۈشكە ئەھمىيەت بېرىدۇ، دەپ پىلانلىغانىدى. بۇنىڭدا تەكشۈرگۈچىلەر- نىڭ قورال - جابدۇقلىرىغا پۈتۈنلەي ئەڭ يېڭى يەككە ئەسكەرلەر قورال - ياراغ سىستېمىسى ئىشلىتىشنى ئالاھىدە تەكىتلىگەنىدى. قوشۇن مەنبەسى ئاساسەن ئۇچ بۆلەككە بۆلۈنەتتى: بىرىنچى بۆ- لەك، جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئون نەچچە شەھەر، ناھىيىلىك جاما- ئەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن ئاجرىتىلغان مۇنەۋۋەر تەكشۈرگۈ- چىلەر؛ ئىككىنچى بۆلەك، قوراللىق ساقچى، چېگرا مۇداپىئە ۋە مۇنتىزىم قىسىملاردىن تاللىۋېلىنغان ئېلىشىش ۋە قورال - ياراغ ماھىرلىرى؛ ئۈچىنچى بۆلەك، ئالىي مەكتەپلەردىن تاللانغان، يۇقىرى پەن - تېخنىكا ماھارىتىنى ئىگىلىيەلەيدىغان مۇنەۋۋەر ئوقۇغۇچىلار ئىدى. ئالدىنقى ئىككى بۆلەك ئادەمنى تاللاش بىرقە- دەر ئوڭۇشلۇق بولدى، ھازىر بۇ كىشىلەر ئاساسەن ئۆز ئورنىغا كېلىپ بولدى، بۇنىڭدا مەسىلە قالمىدى. سەل تەسكە توختاۋاتقا- نى، مۇنەۋۋەر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ كۆرسەتكۈچىدە تېخى كەمتۈكلۈك بار ئىدى. جۈڭ چېڭنىڭ بېشىنى ئاغرىتىۋاتقىنى مۇنداق ئىش ئىدى: ھازىرقى بۇ جەمئىيەتتە، ئىختىساس ئىگىلە- رىنى كىرگۈزۈشمۇ تەڭ قىممەتتە بولاتتى، جەنۇبىي شىنجاڭ جاما- ئەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ پۈل دېسە پۇلى، ئولتۇراق ئۆي دېسە ئولتۇراق ئۆيى يوق ئىدى، يەنە كېلىپ ئۇ، تېررورلۇققا قارشى تۇرۇشنىڭ بىرىنچى سېپىدە تۇرۇۋاتقاچقا، بۇ يەردىكىلەر- نىڭ ھاياتى ھەر ۋاقىت خەۋپ ئىچىدە تۇراتتى، شۇنداق تۇرۇقلۇق ئاشۇ يۇقىرى ساپالىق ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنى بۇ يەرگە قايسى شەرتلەر بىلەن جەلپ قىلغىلى بولار؟ ئۆزىنىڭ ياشلىق باھارىنى جەنۇبىي شىنجاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىگە خا- لىس تەقدىم قىلىشىنى خالايدىغان ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىدىن قانچىسى چىقار؟ ئەمما، باش ئاغرىغان بىلەنلا ئىش پۈتمەيتتى، بۇنىڭغا ئامال قىلىش كېرەك ئىدى.

جۈڭ چېڭ ج خ ئىشلىرىغا بولغان بىر خىل ساداقىتىگە تايىنىپ، ھەر خىل مۇناسىۋەتلىرىنى ئىشقا سالدى، جۈڭگو خەلق جامائەت خەۋپسىزلىكى ئۇنىۋېرسىتېتى، جۈڭگو جىنايى ئىشلار

ساقچىلىرى ئىنستىتۇتتىدىن ئۆزىگە كې
رىنى يىغدى. ئاخىر، نى - نى ئ
پۈككەن ئوت يۈرەك ياشلار جەنۇبىي ش
«قۇرۇلۇش پىلانى» غا ئاساسەن، مەك
ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى، ئاسپى
دىن كېيىنكى بىر يىل ئىچىدە، ئ
تەربىيىلەش بازىسىدا قاتتىق ئەمەلىي جەڭ ۋە نەزەرىيە تەربىيىسى قوبۇل قىلاتتى. جۇڭ چېڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىنىڭ دەرۋازىسىدىن چىقىپ، تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش بىرىنچى ئەترىتىنىڭ باشلىقى چېن داموغا:

— شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىغا يەنە بىر قېتىم بېرىشىمغا توغرا كېلىدۇ، قايتىدىن ئالتۇن چايقاپ باقايلى، ياخشى ئىزباسارلارنى ھەرگىز چۈشۈرۈپ قويمايلى. توغرىمۇ؟ — دېدى.

چېن دامو بېشىنى لىڭشىتتى.

جۇڭ چېڭ بارماقلىرىنى پۈكۈپ تۇرۇپ:

— ئەمەلىيەتتە، مەن سېنىڭ غېمىڭنى قىلىۋاتىمەن، قارا، سېنىڭ بۇ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش بىرىنچى ئەترىتىڭدە پارتلىتىشقا قارشى تۇرۇش مۇتەخەسسىسى ما جيەنجۇڭ، ھىيلە - مىكىرلىك ئاخبارات ماھىرى يالقۇن، «ئەسكى» لىكتە ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان، ئەما ئاجايىپ ئەقىللىق ئەلىلەر بار، ئەگەر يەنە بىر كومپيۇتېر ماھىرى كۆپەيسە، سېنىڭ ئۇ ئەترىتىڭ مېنىڭ تەجرىبە ئېتىزىم بولۇپ قالىدۇ، بىزگە ئويۇنىڭ قىزىقى چىقىدۇ، ھازىر ئۇچى بار بىرى كەم بولۇپ قېلىۋاتىدۇ، ئاشۇ «بىرى» شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىغا مۆكۈۋالغان بولۇشى مۇمكىن! — دېدى.

چېن دامو بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ:

— ماڭا ئوخشاش ئويلاپسەن، — دېدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىككىسى بۇ قېتىمقى سەپىرىدە ئۇمىدىنى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىغا باغلىدى.

بۇ نۆۋەت ئاپتونوم رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىگە كېلىشتە، جۇڭ چېڭ چېن دامونى شوپۇرلۇق قىلىشقا ئېلىۋالغان-

دى، ئۇنىڭ مۇنداق قىلىشىدا ئىككى مەقسىتى بار: بىرى، چىن دامو تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش بىرىنچى ئەترىتىنىڭ باشلىقى ئىدى، بۇ ئەترەتنىڭ كەلگۈسىدە قانداق قىلىپ زەربىدارلىق رولى-نى جارى قىلدۇرۇشى ھەققىدە ئىككىسى يولدا كەڭ كۆشادە، پۇخادىن چىققۇدەك پاراڭلىشۇالالايتتى؛ يەنە بىرى، مۇشۇ باھانىدە ماشىنا ھەيدەش خۇمارىدىن چىقىۋالاتتى. زېھنىي قۇۋۋىتى ئۇرغۇپ تۇرغان بارلىق ئوتنۇرا ياشلىق ئەر كىشىلەرگە ئوخشاشلا، جۇڭ چېڭمۇ تەنتەربىيە ھەرىكىتىگە ئالاھىدە ھېرىسمەن ئىدى. ئۇ ۋاقتى يار بەرسىلا ماشىنا ھەيدەش، ئوۋغا چىقىش، سۇ ئۈزۈش، قارتا ئويناش دېگەندەك ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىناتتى. جەنۇبىي شىن-جاڭ رايونىدىن ئۈرۈمچىگىچە بولغان 1500 كىلومېتىرلىق مۇسا-پىدە، ئۇ چىن دامو بىلەن ئالمىشىپ يول بويى ماشىنا ھەيدەپ كەلگەنىدى. ئۇلار مەشھۇر زەرەپشان دەرياسىدىن، توپ - توپ توغراقلىقلاردىن ئۆتۈپ، ھەيۋەتلىك قۇمлۇق تاشيولىنى كېسىپ ئۆتتى، تەڭرىتېغىنىڭ ئېچكىرىسىدە جۇڭ چېڭ يەنە ماشىنىنى راھەتلەنگىنىچە توختىتىپ، بىرنەچچە قىرغاۋۇل ئاتتى، قىسقا-سى، ماشىنا ھەيدەپ مېڭىش خۇشاللىقى ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى چۈلغىۋالدى، مۇنداق خۇشاللىق ئۇنىڭ ئىرادىسىنى خورىتالمايتى، ئەكسىچە روھىنى قالتىس كۆتۈرۈۋېتەتتى.

— دامو، سەن ئۇرۈمچىگە نىسبەتەن قانداق تۇيغۇغا كەلدىڭ؟ — دەپ سورىدى ماشىنىنىڭ كەينىدىكى ئورۇندا ئول-تۇرغان جۇڭ چېڭ قانداقتۇر بىر نەرسىنى خىيال قىلغاندەك.

چىن دامو موڭغۇللارغىلا خاس كەڭ ۋە يۇمىلاق يۈزى، كىچىك كۆزلىرى، ئاغزىنى مەھكەم يۇمۇۋېلىشى، ناھايىتى كەڭ مۇرىسى بىلەن بەئەينى جۇڭ چېڭنىڭ ئالدىدا تۇرغان قىلىن تامغىلا ئوخشايتتى. ئۇ راستچىللىق بىلەن جاۋاب بەردى:

— ھېچقانداق تۇيغۇغا كەلمىدىم، 4 - قەۋەتكە چىقىپ بىر قېتىم يىغىن ئاچقىنىمىزدىن ھېچقانچە پەرقلەنمىدى.

جۇڭ چېڭ كۈلۈپ كەتتى:

— دېمىسىمۇ راست، سەن ئىككى كۈندىن بېرى جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى بىناسىدىن بىر قەدەممۇ نېرىغا چىقمىدىڭ.

ـــ ئالدىمىزدىكىسى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى، ـــ دەپ خا-
تىرجەملىك بىلەن ئەسكەرتتى چېن دامو.
سۆز ئارىلىقىدا، دالا ئاپتوموبىلى ئاۋات جايلارنى كېسىپ ئۆ-
تۈپ، تېپتىنچ ۋە چىرايلىق بىر يەرگە كەلدى.
دالا ئاپتوموبىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئوقۇتۇش بىناسى-
نىڭ ئالدىدا «غىچ» قىلىپ توختىدى. جۇڭ چېڭ بىلەن چېن دامو
بىرلا ۋاقىتتا ماشىنىنىڭ ئىشىكىنى ئىتتىرىپ چۈشتى. جۇڭ چېڭ
مەكتەپ مەنزىرىسىگە كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن
ئىشەنچ ئالامەتلىرى چىقىپ تۇراتتى، ئۇ دامۇغا مۇنداق دېدى:
ـــ مەندە قانداقلارچە بىر خىل قايىل بولماسلىق تۇيغۇسى
پەيدا بولۇپ قالدى؟ 20 يىل ئاۋۋال مۇنۇ مەكتەپ دەرۋازىسىدىن
كىرىپ كەلگىنىمدە، دۇنيا بىزگە مەنسۇپ دەپ ئويلىغانىدىم؛ 20
يىلدىن كېيىنكى بۈگۈنكى كۈندە يەنە بۇ يەردە تۇرغىنىمدا، نېمىشقا
دۇنيا يەنىلا بىزگە مەنسۇپ دەپ ئويلايدىغاندىمەن؟
ـــ ئەمما سەندىكى ئۇنداق تۇيغۇ مەندە ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ
باقمىغان، مەن كۆڭلۈمدىن قەرىغان ئوخشايمەن، ـــ دېدى دامو.
جۇڭ چېڭ چىرايى تۈتۈلۈپ كەتكەن دامۇغا كۆزىنىڭ قۇيرۇ-
قىدا قاراپ قويۇپ:
ـــ سېنىڭ ئۆزۈڭ كىچىك، قىلىقىڭ چوڭ، ـــ دېدى.

4

پۈتۈن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ۋاڭ لۇ ئەڭ بەخىرامان ھە-
سابلىناتتى. ئۇنىڭ ئېگىزلىكى بىر مېتىر 87 سانتىمېتىر، ئې-
غىرلىقى 90 كىلوگرام بولۇپ، قاۋۇللۇقىدىن كۆكرەك مۇسكۇل-
لىرىلا ئېشىپ قالغانىدى. بۇ يىل ئۇ 25 ياشقا كىرگەن بولۇپ،
تازا بالاغەتكە يەتكەنىدى (نۇرغۇن كىشىلەر ئۇ يېشىدا ئۆزىنى
يوقىتىپ قويغانىدى)، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى كومپيۇتېر فاكۇل-
تېتىنىڭ ئاسپىرانتى ئىدى، شۇنىڭ بىلەن بىللە فاكۇلتېت ئوقۇ-
غۇچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ رەئىسلىكىنى ئۈستىگە ئالغانىدى. تېخى
ياز كەلمەي تۇرۇپلا مەمۇرىيلارنى قوبۇل قىلىشقا كەلگەن دۆلەت

ئۇچۇر مەركىزىدىكىلەر تەرىپىدىن تاللىۋېلىنغان، ئۇنىڭ قىز دوستى ما تيەنمۇمۇ دۆلەتنىڭ مەلۇم مىنىستىرلىقىدىكى گېزىتخانا تەرىپىدىن ئالدىنئالا قوبۇل قىلىنغانىدى، ماگىستىرلىق گۇۋاھنامىسىنى قولىغا ئالسىلا، ئىككىيلەن ساۋاقداشلىرىنىڭ ھەۋەس قىلىپ قاراشلىرى ئىچىدە پايتەختىمىز بېيجىڭغا بېرىپ خىزمەت قىلاتتى. تەقدىرنىڭ يولى تۇيۇقسىز ۋە راۋان ھالەتتە ئالدىغا قاراپ سوزۇلغانىدى، ۋاڭ لۇ غەم قىلمىدىغان ھېچقانداق ئىشى بولمىغاچقا، ياز بويى نۇرانە ئىقبالغا چۆمۈلۈپ يۇرگەنىدى.

ئۇنىڭ قىز دوستى ما تيەنمۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ئاخبارات فاكۇلتېتىنىڭ ئاسپىرانتى ئىدى، ئۇ زامانغا لايىق، ئۆتكۈر پىكىرلىك، باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىدىغان قىز بولۇپ، ئۇغۇل ساۋاقداشلار ئۆز ئىچىدە ئۇنى «مەكتەپ گۈلى» قاتارىغا كىرگۈزۈۋالغانىدى. ۋاڭ لۇغا ئوخشايدىغان يېرى، ئۇمۇ تەنھەرىكەتنى ياخشى كۆرەتتى، شىنجاڭدىكى ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ گىمناستىكا مۇسابىقىسىدە ئۈچ قېتىم بىرىنچىلىكنى ئالغانىدى. ئىككىيلەن تەنھەرىكەت مەيدانىدا بىر ـ بىرىگە ھودۇقۇپ قارىشىۋالغاندىن كېيىن، بىراقلا ئاشىق ـ مەشۇقلاردىن بولۇپ قېلىشقانىدى. كېيىن يەنە بىر ـ بىرىنى رىغبەتلەندۈرۈپ مۇشۇ مەكتەپنىڭ ئاسپىرانتلىقىغا ئىمتىھان بېرىپ ئۆتكەن، ئۈچ يىللىق ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇشقىمۇ، مۇھەببەتكىمۇ دەخلى يەتكۈزمىگەنىدى. ۋاڭ لۇ بۇ ئاستە تەسىراتىغا ئاساسەن، ما تيەنمۇ مېنى يولدىن ئېزىپ قالغان پاخلاندەكلا ياخشى كۆرىدۇ، دەپ ئويلايتتى.

شۇ يىلى ۋاڭ لۇ ھالقىپ ئۆتەلمەيدىغان ئادەم ۋە ئىش يوقتەك، ئاجايىپ غەيرەتلىنىپ كەتكەنىدى. جۇڭ چېڭ ئوتتۇرىغا چىقماستىن ئىلگىرى، ۋاڭ لۇ ئۆزىدىن رازى بولۇپمۇ كەتمىگەن، ئەپسۇسلىنىپمۇ قالمىغانىدى، چۈنكى ھەممە ئىش تېخى باشلانمىغان، ئىستىقبال چەكسىز ئىدى.

كۈتۈۋاتقان كۈنلەردە، ۋاڭ لۇ ھەمىشە مەكتەپنىڭ بوكس سارىيىدا قورقۇنچاق رەقىبلىرىنى ئىزدەپ يۈردى، قائىدە بويىچە ئېيتقاندا، بوكس سارىيىغا كىرىشكە پېتىنغانلار قورقۇنچاقلىق قىلمايتتى، ئەمما ۋاڭ لۇنىڭ مۇشتلىشىشتا رەقىبلىرىگە قويىدىغان

تەلىپى ناھايىتى يۇقىرى ئىدى، قارشى تەرەپ سەللا ئارىسالدى بولسا ياكى قاشاڭلىق قىلسا قورقۇنچاق دەپ ھۆكۈم چىقىراتتى. ما تىەنمۇ بولسا دائىم ئاددىي سۇپىدىكى ئەڭ سادىق كۆرۈرمەن بولاتتى، ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىنى ھۇزۇرلىنىش نەزىرى بىلەن ھەر قېتىم كۆرگىنىدە: «ۋاڭ لۇنىڭ ھەممىلا تەرەپكە تەھدىتكە سالىدىغان ئاشۇ ئەلپازى ھەممىدىن جەلپ قىلىش كۈچىگە ئىگە!» دەپ ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ قويياتتى.

شۇ كۈنى چۈشتە ۋاڭ لۇ بوكس سارىيىدىن چىلىق ـ چىلىق تەرگە چۆمۈلگىنىچە چىقىپ مەكتەپ ئاشخانىسىغا قاراپ كېتىۋاتقىدا، جۇڭ چېڭنىڭ ئالدى تەرەپتە ئۇنى كۈتۈپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ كىشىلىك ھاياتىنى ناتونۇش بىر ئادەم ئۆزگەرتىۋېتىدىغانلىقىنى تېخى بىلمەيتتى.

شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئىلمىي ئىشلار مۇدىرى جۇڭ چېڭنىڭ ئادەم تاللاپ ئىشلىتىش ئورنىنى ئۇققاندىن كېيىن، مەرد-لىك بىلەن يوغان بىر دۆۋە ئوقۇغۇچىلار ئارخىپىنى ئۆزى تاللىۋال-سۇن دەپ ئۇلارنىڭ ئالدىغا دەستىلەپ قويدى. جۇڭ چېڭ بىلەن چېن دامو ئارخىپلارنى بىر ـ بىرلەپ ئاختۇرۇپ كۆردى، بۇلارنىڭ ئىچىدە كومپيۇتېر ئۆگىنىۋاتقانلار، جۇڭگو ئەدەبىياتى ئوقۇۋاتقان-لار، خىمىيە ئوقۇۋاتقانلار، يەنە ئەرەب تىلىدا ئوقۇۋاتقانلار بولۇپ، ھەممىسىلا تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش قوشۇنى قۇرۇشقا كېرەك-لىك ئىختىساس ئىگىلىرى ئىدى، ئىككىسى بۇنىڭ ئىچىدىكى بىرنەچچە ئوقۇغۇچىغا ناھايىتى قىزىقىپ، ئۇلارنىڭ ئارخىپلىرىنى چىقىرىۋالدى، جۇڭ چېڭ ئۇلارنى كۆرگەچ ئەپسۇسلانغىنىچە:

ـــ ئاپلا، دەرھال كۆرۈشەلمەيدىكەنمىز، بۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ بولىدىغان ـ بولمايدىغانلىقىنى بىلگىلى بولمايدىكەن، مەن ساڭا ئالاھىدە ياخشىسىدىن بىرنى تېپىپ سەپلەپ بېرەي دېگەنىدىم، ـــ دېدى. چېن دامو:

ـــ شۇنى دېمەمسەن، مەنمۇ كۆڭلۈمگە ياقىقۇدەك بالىدىن بىر-نى ئىزدەپ يۈرەتتىم، ـــ دېدى.

چۈشلۈك تاماق ۋاقتى بولۇپ قالدى، خۇش پېئىل يېتەكچى لاۋجياڭ ئۇلارنى سىرتقا چىقىپ دۇملەپ پىشۇرۇلغان قوي گۆشى

يېيىشكە تەكلىپ قىلدى. جۇك چېك بىلەن چېن دامونىك كالىل-سىدا يەنىلا ئارخېيىنىك كەينىدىكى ئاشۇ ياش ۋە تەسىرلىك چىرايلار گەۋدىلىنىپ تۇراتتى، شۇڭا جۇك چېك يېتەكچىگە:

— بولدى بارمايلى، ۋاقىت ئىسراپ بولىدىكەن. ئاشخانىغا كىرىپ ئازراق غىزالىنىۋالساقلا بولدى، — دېگەن تەكلىپنى بەردى.

لاۋ جياك سەمىمىي ھالدا:

— ئاشخانا ۋاراك - چۇرۇك بىلەن تولغان، ھەممىسىلا ئوقۇغۇچى، سىزدەك بىر چوك ئىدارە باشلىقى قانداقلا بولمىسۇن سىرتتىن بىر تىنچراق جاينى تېپىپ ئولتۇرۇشى كېرەك - دە!

جۇك چېك ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سوراپ:

— سىز جەنۇبىي شىنجاڭغا بارغاندا، سىزنى مەن تاماققا تەكلىپ قىلاي. بۇ قېتىم ھەقىقەتەن ۋاقتىم يوق، كېلەر قېتىمغا قالسۇن، كېلەر قېتىم، — دېدى.

— سىز زادى قانداق ئوقۇغۇچىنى ئالماقچى؟ — دەپ سورىدى لاۋ جياك.

جۇك چېك پېشانىسىنى كۆرسىتىپ قويۇپ:

— ئالدى بىلەن مېڭىسى سەگەك بولۇشى كېرەك، ئاندىن ئۇنىڭ كىشىلەر بىلەن مۇئامىلە قىلىش پوزىتسىيىسىنى تەكشۈرىمەن. تەبىئىيكى، مەن بۇ نەرسىلەرنى ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئارخېيىدىن بىلەلمەيمەن، شۇڭا ئوقۇغۇچىلار توپلاشقان جايغا، مەسىلەن ئوقۇغۇچىلار ئاشخانىسىغا بېرىپ تاللىشىم كېرەك، — دېدى.

ئۇچەيلەن يول بويى پاراڭلاشقاچ، ۋاراك - چۇرۇڭغا تولغان ئوقۇغۇچىلار ئاشخانىسىغا كىردى.

شۇ چاغدا، ۋاڭ لۇ قارا تەرگە چۆمۈلگىنىچە ئوقۇغۇچىلار ئاشخانىسىغا كىرىپ كەلدى، ئۇ تاماق ئېلىۋاتقان سەپكە لەپىدە قاراپ قويۇپ، ئۆزىنى تۇشمۇتۇشتىن ئىزدەپ يۈرگەن قىز دوستى ما تىيەنمۇنىڭ كۆزلىرىنى توپتوغرا تېپىۋالدى، ئۇ تاماق ئېلىۋاتقان سەپنىڭ ئوتتۇرىسىغا كېلىپ قالغانىدى. ۋاڭ لۇ قولىنى كۆتۈرۈپ ئىشارەت قىلدى - دە، ئۇنىڭغا قاراپ ماڭدى.

ما تىيەنمۇ تۇرغان ئۆچىرەت سەي ئالىدىغان كۆزنەككە تۇتىشاتتى.

تى، ۋاڭ لۇ تۇرغان ئۆچىرەت تاماق ئالىدىغان سەپ ئىدى، ئىككىسى يىراقتا تۇرۇپ ماسلىشىپ، خىزمەت تەقسىماتىنى رەتلەك ئادا قىلىۋاتاتتى.

توساتتىن ما تىيەنمۇ تۇرغان سەپتە بىر دەم قالايمىقانچىلىق پەيدا بولدى. ۋاڭ لۇ زەن سېلىپ قارىدى، ئەسلىدە ئىككى ئوغۇل ئوقۇغۇچى بىرى ئوڭدىن، بىرى سولدىن سەپكە قىستىلىۋالغانىدى. يەنە بىر ئوغۇل ئوقۇغۇچى بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ باشقا بىر ئۆچىرەت پەيدا قىلغان، قولىدىكى تاماق قاچىسىنى ئۇرۇپ ۋارقىراۋاتقانىدى:

— ھەممىگلار قۇلاق سېلىڭلار، ماڭا توغرىلىنىپ ئوبدان تۇرۇڭلار، كىم ئۆچىرەتتە تۇرمىسا شۇنى تارتىپ چىقىرىمىز.

بۇ كىچىككىنە نەيرەڭ ۋازىلىقنى جۇڭ چېڭ ئەلۋەتتە تۈيۈپ قالدى، ئۇ بىر نېمىنى چۈشەنگەندەك كۈلۈپ قويۇپ، بۇلارنىڭ 20 يىل ئاۋۋال ئۆزى ئويناپ ئېشىپ قالغان ئويۇنلار ئىكەنلىكىنى، كېيىن كەلگەنلەر ئۇنى ھېلىھەم زوق - شوق بىلەن داۋاملاشتۇرۇۋاتقانلىقىنى ئويلىدى.

بۇ كىچىككىنە نەيرەڭ ۋازىلىق ئەلۋەتتە ۋاڭ لۇنىڭ كۆزىدىنمۇ قېچىپ قۇتۇلالمىدى، ئۇ سەپتىن چىقىپ، ۋارقىراۋاتقان ھېلىقى ئوغۇل ئوقۇغۇچىغا قاراپ ماڭدى - دە، ئۇنىڭ ساغرىسىغا بىرنى تەپتى:

— بۇ يەردە بىكاردىن - بىكار غىلا چۈقان كۆتۈرۈۋاتقان سەنكەنسەن - دە، بېرىپ ئۆچىرەتتە تۇر.

ھېلىقى ئوغۇل ئوقۇغۇچى قاتتىق غەزەپلەندى، كەينىگە قايرىلىپ ۋاڭ لۇنى كۆردى - دە، بىردىنلا پوزىتسىيەسىنى ئۆزگەرتتى، ئۇ خۇشامەت قىلىپ:

— ئاپلا، ۋاڭ لۇكەنسىزغۇ، سىزمۇ ئۆچىرەتتە تۇرماقچىمۇ؟ مۇنداق بولسۇن، سىز ئولتۇرۇپ تۇرۇڭ، تامىقىڭىزنى مەن ئېلىپ بېرەي، — دېدى.

ۋاڭ لۇ تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ شۇڭىرلىدى:

— يەنە بىر قېتىم دەپ قويساي، بېرىپ ئۆچىرەتتە تۇر!

ھېلىقى ئوغۇل ئوقۇغۇچى ئىلاجسىزلىقتىن سالپايغان پېتى

سەپنىڭ ئاخىرىغا بېرىپ ئۆچىرەتتە تۇردى.

باشقا ئوقۇغۇچىلار بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ سەپنىڭ ئىچىگە قەسىلىپ كىرىۋالغان ھېلىقى ئىككى ئوغۇل ئوقۇغۇچىنى بەس - بەس بىلەن ئەيىبلىدى، ئەمما ئۇلار ئىككىسى بۇنى بىلمىگەن قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، يەنىلا سەپنىڭ ئىچىگە قىستاۋەردى.

ۋاڭ لۇ ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ، سەپكە قىسىلىپ كىرىۋالغان ئىككى ئوقۇغۇچىنىڭ دولىسىغا شاپىلاقلاپ قويدى - دە، بېشىنى بىر ياققا قىڭغايتىپ، باشمالتىقى بىلەن كەينىنى كۆرسەتتى:

— نېمە بولۇۋاتىسىلەر، قولىقىڭلار ئېغىرمۇ قانداق؟

ۋاڭ لۇنىڭ ئاۋازى يۇقىرى بولمىسىمۇ، ئەمما ناھايىتى سۈرلۈك ئىدى، ئىككى ئوقۇغۇچى سەپتىن چىقىدىغاندەك قىلدىيۇ، لېكىن تەۋرىمىدى. ۋاڭ لۇنىڭ غۇڑۇلدىلا ئاچچىقى كەلدى، ئۇ بىر ئوقۇغۇچىنىڭ مۇرىسىگە قاتتىقراق ئۇرۇپ:

— ئاڭلىمىدىڭما؟ — دېدى - دە، ئىككى ئوغۇل ئوقۇغۇچىنى ياقىسىدىن كۆتۈرگىنىچە سەپتىن تارتىپ چىقىرىپ ئۆچىرەتنىڭ ئارقىغا ئاپىرىپ قويدى. ئىككى ئوغۇل ئوقۇغۇچى ۋاڭ لۇنىڭ ياقىسىدىن كۆتۈرۈۋالغىنىدىن ناھايىتى ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدى، ئۇلارنىڭ بىرى:

— ھوي، ئاغىنە، ئۆچىرەتتە تۇرساقلا بولمىدىمۇ، بوينۇمنى بوغۇپ ئاغرىتىۋەتتىڭ، — دەپ ۋارقىرىدى.

ۋاڭ لۇ ئۇلارنى يەرگە قويۇپ قويغاندىن كېيىن، قوللىرىنى قېقىۋېتىپ، قەتئىيلىك بىلەن:

— يەنە مۇشۇنداق قىلىدىغان بولساڭ، ئۇرۇپ رەسۋايىڭنى چىقىرىۋەتمىسەم، قاراپ تۇر، — دېدى.

جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇنىڭ بۇ ئىككى بالىنى يىغىشتۇرۇش جەريانىنى ھەۋەس بىلەن كۆرۈپ بولۇپ، يېتەكچى لاۋجياڭدىن سورىدى:

— بۇ بالا بەك قىزىق ئىكەنغۇ، بايا ئۇنىڭ ئارخىپىنى كۆرمىگەندەك قىلىۋىدۇق، قايسى فاكۇلتېتنىڭ؟

لاۋ جياڭ پىشىق بىلىدىغاندەك سۆزلىدى:

— ئۇچۇ، ئاتاقلىق ۋاڭ لۇ، كومپيۇتېر فاكۇلتېتىنىڭ

ئاسپىرانتى. ئۇنىڭ ئارخىپىنى دۆلەتلىك ئۇچۇر مەركىزى تەكشۈ-رۈپ بولغان، ھازىر كادىرلار باشقارمىسىدا ساقلاقلىق، بازىرى ئىنتىك مال.

— ئۇنىڭ قانداق داڭقى بار، سۆزلەپ بېقىڭە، — دەپ سۈيلىدى جۇڭ چېڭ.

— ئۇ مەكتىپىمىزنىڭ ئىشتىن سىرتقى بوكسچىسى، چېلە-شىشقا ئامراق. قىسقا مۇساپىلىك يۈگۈرۈش ماھىرى، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ يۈز مېتىرغا، ئىككى يۈز مېتىرغا يۈگۈرۈش رېكورتىنىڭ ھەممىسىنى شۇ يارىتقان. بۇ بالا قاينىاق ھېسسىياتقا ئىگە، ئەمما ناھايىتى تەمكىن، ئىنتايىن چارە ـ تەدبىرلىك.

— بولۇپ قالىدىكەن، — جۇڭ چېڭ دامو بىلەن كۆز ئىشا-رىسى قىلىشۋالدى، دامو ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى چۈشىنىپ بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى. جۇڭ چېڭ سۇدا پىشۇرۇلغان خاسلىق مېغىزى يېگەچ، ۋاڭ لۇنى يەنە بىر دەم كۆزەتتى، ئۇ بىر تەخسە خاسلىق مېغىزنى يەپ بولغىنىدا، قولىنى قولىغا ئۇرۇپ قويۇپ لاۋ جيائە-غا:

— بۇ ئوقۇغۇچىنى مەن ئالدىم. تامىقىنى يەپ بولسا كۆرۈ-شۈپ قويايلى، — دېدى.

لاۋ جيائە دەرھال بېشىنى چايقىدى:

— ئەمما ئۇ مەقسەتنامە ئىمزالاپ بولدى.

جۇڭ چېڭ لاۋ جيائىنىڭ دولىسىغا ئۇرۇپ قويۇپ:

— ناھايىتى بىر مەقسەتنامىكەنغۇ، يا بىر رەسمىي توختام بولمىسا، بۇ ئوقۇغۇچىنى مەن ئالدىم! — دېدى.

لاۋ جيائە داۋاملىق بېشىنى چايقىدى:

— بۇ بالىنىڭ قورسىقىدا پىلان بار! ئۇ قەيەرگە بېرىشىنى بېكىتمىگەن تەقدىردىمۇ، سىلەرگە ماقۇل بولۇشى ناتايىن! ھازىر-قى ياشلار يۇقىرىدىن بىرلا چاقىرىق قىلسا سارائىلارچە ئەگىشىپ كېتىۋېرىدىغان بۇرۇنقى ياشلارغا ئوخشىمايدۇ. ئۇلاردىن قۇتۇلماق تەس، ئاغزىڭنى ئاچسىڭلا، سىزدىن: يۇقىرى مائاش بېرەلەم-سىز؟ چەت ئەل كارخانىسىمۇ؟ كىشىلىك ھاياتىنىڭ قەدىر ـ قىم-مىتىنى گەۋدىلەندۈرەلەمدۇ؟ دەپ سورايدۇ.

جۇڭ چېڭ لاۋجياڭنىڭ دولىسىغا شاپىلاقلاپ قويۇپ:

ـــ قانداق؟ ئوقۇغۇچىلار ئەدىپىڭىزنى بېرىپ جاپاغا ساپتۇمۇ نېمە؟ ئىچىڭىز دەردكە توشۇپ كېتىپتۇغۇ! ئېھتىمال مېنىڭ تەلىيىم ئۇنچىلىك كاج بولمىسا كېرەك، ھېلى تاماقنى يەپ بولۇپ ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلىشىپ باققاندىن كېيىن ئاندىن بىرنېمە دېيىشەيلى، ـــ دېدى.

دامو ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى چۈشىنىپ كۈلۈپ قويدى.

ۋاڭ لۇ بۇ بىر ۋاخلىق تاماقتىن خېلىلا مەمنۇن بولغانىدى، ما تيەنمۇ پۈتۈنلەي بويسۇندۇرۇلغان بىر ئەلپازدا ئۇنىڭغا ھەممىلا جايدا ئىتائەت قىلىۋاتاتتى. بۇنىڭ ھېلىقى كىچىككىنە چاتاقنى ئوڭشىۋەتكەنلىكىدىن بولۇۋاتقانلىقى ۋاڭ لۇنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىدى. ئەمەلىيەتتە، ئۇ بۇنى ھېچقانچە ئىش ئەمەس، ما تيەنمۇنى ئۆزىنىڭ قەھرىمانغا ۋە ھەققانىيەتكە چوقۇنۇش ئىدىيىسى ئازدۇرۇۋاتىدۇ، دەپ ئويلىغانىدى. بىراق ما تيەنمۇ ئۇنى بىر ئەرگە باب دەپ قارىسا مەيلى ئەمەسمۇ. ۋاڭ لۇ: «بۇ قىزچاقنىڭ بوش كەلمەيدىغان چاغلىرى بار، خىمىغا يېنىپ قالىدىغان چاغلىرىمۇ بار، مەسىلەن، ھازىرقىدەك» دەپ ئويلىدى.

ۋاڭ لۇ تاماق قاچىسىنى ئىتتىرىپ قويۇپ، ئاغزىنى سۈرتۈۋېتىپ، ما تيەنمۇغا خەير ـ خوش دېمەكچى بولۇپ تۇرغاندا، جۇڭ چېڭ ئۇن ـ تۇن چىقارمايلا سورۇلۇپ كېلىپ، ۋاڭ لۇنىڭ ئۈدۈلىدا ئولتۇردى ـ دە، كۆلۈمسىرىگىنىچە:

ـــ ساۋاقداش، قورسىڭىز تويدىمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟ ـــ ۋاڭ لۇ تولۇق ھوشيارلىق بىلەن ئۈدۈلىدىكى ناتونۇش ئادەمگە ياندۇرۇپلا سوئال قويدى.

لاۋ جياڭ ۋاقتىدا يېقىنلاپ كېلىپ، ۋاڭ لۇغا:

ـــ بۇياق جەنۇبىي شىنجاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى جۇڭ چېڭ، سىز بىلەن دوست بولۇپ قالماقچىكەن، ـــ دەپ تونۇشتۇردى. ۋاڭ لۇ يېتەكچىنىڭ يۈز ـ خاتىرسىدىن، «جەنۇبىي شىنجاڭ» دېگەن بۇ يېقىملىق ئاتالغۇنىڭ ئاساس سېلىپ بەرگەنلىكىدىن، قائىدە ـ يوسۇن بىلەن جۇڭ چېڭغا بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ، «ئۇقتۇم» دېگەن مەنىنى ئىپادىلىدى.

ئەمما جۇك چېكىڭ ۋاڭ لۇنىڭ كۆزلىرىدىن «تايىنلىق ئىكەن» دېگەن ئالامەتنى سەزدى. ئۇ ئۆزىنىڭ كۆرۈمسىز تاشقى قىياپىتى بىلەن كۆز ئالدىدىكى بۇ ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىنى ئۆزىگە قايىل قىلدۇرۇشقا ئازراق كاللا ئىشلەتسە بولىدىغانلىقىنى چۈشىنەتتى.

جۇك چېكىڭ كۈلۈپ قويۇپ، ئۆزىنى ئۆزى چۈشۈرۈپ:

— ئادەتتىكى كىشىلەر مەن بىلەن تۇنجى قېتىم ئۇچراشقاندا، مۇ سىزدەك مۇئامىلىدە بولىدۇ، مېنىڭ بۇ ئوبرازىمنى يارىتالمايدۇ، ئىمىسال يوق، بۇ ئاتا ـ ئانامدىن قاپتىكەن، ئۆزگەرتكىلى بولمايدۇ، — دېدى.

ۋاڭ لۇ كۈلۈپ قويۇپ، جۇك چېكىنىڭ سۆزىنى ئىنكار قىلمىدى، ئارقىدىن تۇزۇت قىلمايلا سۆزلىدى:

— سىز ئىدارە باشلىقىمۇ؟ ئۇنداق بولسا سىزنى سىناپ باقاي، چېكىڭ سۇلالىسىنىڭ تۇنجى پادىشاھى كىم؟

جۇك چېكىڭ قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپ:

— قونتاجى بولمامدۇ، — دېدى جاۋابەن.

ۋاڭ لۇ ھەجەيىپ قويدى:

— ھوي، بولۇپ قالىدىكەنسىزغۇ. مەن تېخى سىزنى جۇيۇەنجاڭ دەمدىكىن دەپ ئويلاپتىكەنمەن! قېنى، قېنى، سىزدىن يەنە بىر سوئال سوراپ باقاي، سىز «قەستكار» (黑客) تاجاۋۇز قىلىپ كىرىش تېخنىكىسىنىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسىز؟ ئىنتىرنېتنىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسىز؟

جۇك چېكىڭ تېڭىرقاپ قالدى، ئارقىدىن ئىشەنچ بىلەن سۆزلىدى:

— مېنىڭچە، بۇ مەسىلىلەرگە جاۋاب بېرىش تەس ئەمەس، ئەمما مېنىڭ بىر شەرتىم بار، مەنمۇ سىزنى سىناپ باقاي، بۇ تەس ئەمەس، بىرلا خەت. ئەگەر سىز بۇنىڭغا جاۋاب بېرەلمىسىڭىز سورىغان سوئاللىرىڭىزغا دەرھال جاۋاب بېرىمەن.

ۋاڭ لۇ ئالدىمدىكى بۇ ئوتتۇرا ياشلىق كىشى قىزىق ئىكەن، ماڭا گەپتە يېڭىلمەيلا قالماستىن، ئەكسىچە تېخى مېنى سىناۋاتىدۇ، سىنىسا سىنىمامدۇ، كومپيۇتېر فاكۇلتېتىنىڭ ئەلا ئوقۇغۇچىسى سەندەك بىر جەنۇبىي شىنجاڭدىن كەلگەن مەتۇدىن قورقۇپ

قالاتتىمۇ؟ دەپ ئويلىدى. ئۇ ئالدى بىلەن جۇڭ چېڭنى مەتۇلار دائىرىسىگە كىرگۈزۈۋالغاندى. شۇڭا جۇڭ چېڭغا ئىككى قولىنى يېيىپ:

— قېنى سوئالىڭىزنى قويۇڭ، — دېدى.

— 混个这你死 zhù sòng دېگى zhù نى (سەن گۇيىنى دۇمبالاپ ئۆلتۈرۈۋېتىمەن دېگەن مەنىدە — ت) قانداق يازىدۇ؟ — دەپ سورىدى چوڭ چېڭ. ئۇ سوئال سوراش بىلەن تىل تەگكۈزۈشنى بىراقلا تۈگەتكەنىدى.

ۋاڭ لۇ ھودۇقۇپ قالدى، ئۇنىڭ چىرايىدا شۇئانلا نارازىلىق ئەكس ئەتتى: «بۇ ئىدارە باشلىقى نېمانداق ئۆكتەمدۇ؟» ئەمما ئۇ چېچىلىپ كەتمىدى، دەرھال ھېلىقى «zhù» دېگەن خەتنىڭ قانداق يېزىلىدىغانلىقىنى ئويلىدى. نەس باسقىنى شۇ بولدىكى، ئۇ ھەرقانچە قىلسىمۇ بۇ خەتنىڭ قانداق يېزىلىدىغانلىقىنى يادىغا ئالالمىدى. ئۇ نېمىلا دېگەن بىلەن جۇڭگو ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى ئەمەس، بەلكى كومپيۇتېر فاكۇلتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى ئىدى.

— «zhù» نى بىلمەن، ئادەم ئۇرۇش دېگەن مەنىنى بىلدۇ - رىدۇ، — ۋاڭ لۇ ھۇپپىدە قىزىرىپ ئەپلەپ - سەپلەپ قۇتۇلماقچى بولدى.

جۇڭ چېڭ كۈلۈپ كەتتى.

— مەن سىزدىن قانداق يېزىلىدىغانلىقىنى سوراۋاتىمەن، قانداق مەنىسى بار، دەپ سورىمىدىم.

پۇتۇنلەي توغرا، ئادەتتە ۋاڭ لۇ بۇ سۆزنى ھەمىشە ئاغزىدىن چۈشۈرمەيتتى، ئەمما ئۇنىڭ قانداق يېزىلىدىغانلىقىغا ئەزەلدىن دىققەت قىلىپ باقمىغانىدى.

جۇڭ چېڭ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

— قانداق، يازالمامدىكەنسىز؟ ئۇنداق بولسا ئۇتتۇرغانلىقىڭىزغا تەن بېرىڭ! بالىجان، «سەككىز ئەۋلىيا دەريادىن ئۆتكەندە ھەرقايسىسى ئۆز كارامىتىنى كۆرسىتىپتۇ» دەيدىغان گەپ بار، قورسىقىمدىكى بىلىمىڭ كۆپلۈكىدىن سىرتقا تېشىپ تۇرىدۇ، دەپ قالماڭ. كىمنىڭ قورسىقىدا ئاز - تولا بىلىم بولمايدۇ

دەيسىز؟

جۇك چېكىنىڭ ئىشلەتكىنى ئۇستۇاشقا تاراسلاپ تەگكۈدەك زەربە بېرىش ئۇسۇلى بولۇپ، ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ چىداشلىق بېرەلەيدىغان - بېرەلمەيدىغانلىقىنى كۆرۈپ باقماقچى بولغانىدى.

ۋاڭ لۇ بۇنىڭ ئەكسىچە، ئوڭۇشلۇق شارائىتتا تۇرغاندا جاسارەت بىلەن ئالغا ئىلگىرىلىيەلەيدىغان، ئوڭۇشسىز شارائىتتا تۇرغاندا ئۆزىنى تارتالايدىغان ئەزىمەتتەك قىياپىتىنى ئىپادىلەپ، ئاغزى ئاغزىغا تەگمەي سۆزلەپ كەتتى:

— بولدى، مەن ئۇتتۇرغان بولاي، ئەمما سىزنىڭ مېنىڭ ئاجىزلىقىم بىلەن ئۆزىڭىزنىڭ ئارتۇقچىلىقىڭىزنى سېلىشتۇرغاندا لىقىڭىز مۇۋاپىق بولمىدى.

جۇك چېكىڭ ۋاڭ لۇنىڭ قىلتاقتا ئېلىنغانلىقىنى كۆرۈپ، كۆڭلىدە خۇشال بولدى - دە، قۇتراتقۇلۇق قىلىپ:

— مەيۇسلىنىپ كەتمەڭ، سىزنىڭ قانداق ئارتۇقچىلىقىڭىز بارلىقىنى بىلگۈم بار؟ قېنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ، مېنىڭ كۆزۈمنىمۇ ئېچىپ قويمامسىز؟ — دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ مۇشۇ يېشىدا بىرەر ئىش بولمىسىمۇ ئالدىغا ئېتىلىپ تۇرىدىغان ۋاقتى ئىدى، مانا ئەمدى ئېيتىشىدىغان ئادەم ئۇچراپ قېلىۋىدى، ئۇنىڭ يېڭۈېلىش ئىستىكى يۇز ھەسسىلەپ قوزغىلىشقا باشلىدى.

ۋاڭ لۇ مەقسەتلىك ھالدا لاۋ جياڭغا قاراپ قويدى، ۋاڭ لۇنىڭ قانداق بىڭسى بارلىقىنى باشقىلار بىلمىگىنى بىلەن، لاۋ جياڭ بىلىشى كېرەك - دە؟ ئۇ لاۋ جياڭغا ئۆزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنى سۆزلەتكۈزمەكچى بولغانىدى، ئەمما لاۋ جياڭ شۇ تاپتا قېرىشقاندەك بىر يانفوننى ئېلىۋېلىپ قانداقتۇر بىر كىشى بىلەن ئاستاغىنا سۆزلىشىۋاتاتتى. شۇڭا ۋاڭ لۇ ئۆزىگە تايىنىشقا مەجبۇر بولدى.

ۋاڭ لۇ جۇك چېكىدىن تۇزۇت بىلەن:

— قېنى، ئاشۇ خەتتىن باشقا، سىزنىڭ يەنە قانداق بىڭسىڭىز بارىكىن؟ — دەپ سورىدى.

— مېنىڭ بىڭسىمدىغۇ ھېچقانداق يېڭىلىق يوق، قول قايرىش

شىش دېگەندەكلەرگە قىزىقمىغان، قانداق، سىنىشىپ باقاي - دۇق؟ ــ دەپ سالدى جۇك چېكىپ.

ــ بولىدۇ! ــ ۋاك لۇ بۇ گەپنى ئاڭلاپ بىردىنلا خۇددى يوقاتتى، جۇك چېكنى يارامسىغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى بۇيۇمنىڭ ئېغىزلىكى ۋە بەدەن ئېغىرلىقىدىن ئىبارەت ئەۋزەللىكىم بىلەن باسسامۇ يېڭىۋېتەلەيمەن ، دەپ ئويلىدى. بىراق دۇشمەنگە يەنىلا سەل قاراشقا بولمايتتى، ھازىر ئۇ كۆز ئالدىدىكى بۇ ئوتتۇرا ياشلىق كىشىنىڭ قانچىلىك بىكسى بارلىقىغا تېخى بىرنېمە دېيەلمەيتتى، ئۇنىڭدىن ئېھتىيات قىلىشى كېرەك ئىدى.

قول كۆچىنى سىنىشىدىغانلار چىققانلىقىنى كۆرۈپ، ئاشخانىغا بىردىنلا تاماشا كۆرىدىغان بىرمۇنچە ئوقۇغۇچى يىغىلدى. ئۇلار ھېلىلا چۇشلۇك تامقىنى يەپ بولغاچقا، «قورسىقى توق، قىلىدىغان ئىشى يوق» لاردىن ئىدى، مانا ئەمدى باشقىلارنىڭ خەلق ئارىسىدىكى مۇسابىقە ئىشلىرىنى ئويۇشتۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، خۇشال بولۇپ كەتتى، ئۇلار ئۆزىنى بىلىپلا ئىككى ئۇستەلنى بىرلەشتۇردى، مۇسابىقىلىشىدىغانلارنىڭ كىملىكى، نېمىشقا مۇسابىقىلىشىدىغانلىقى بىلەنمۇ كارى بولماستىن، پەللەككە يەتكەن قىزغىنلىق بىلەن جۇك چېكىۋاتقان ۋاك لۇنى ئورۇندۇققا نىقتاپ ئولتۇرغۇزدى ـ دە، «باشلاڭلار، باشلاڭلار» دەپ كۆچەپ ۋارقىرىدى، تېخى بەزى ئوقۇغۇچىلار يەڭ شىمايلاپ ئوتتۇرىغا چىقىپ رېپىرى بولدى.

ــ تەييارلان، باشلاندى! ــ رېپىرى بولۇۋاتقانلار بىرلا بۇيرۇق بېرىۋىدى، جۇك چېكىۋاتقان ۋاك لۇ شۇ زامانلا مۇسابىقە ھالىتىگە ئۆتتى. ئۇلارنىڭ تاماق ئۇستىلىگە قويۇۋاتقان قوللىرى مەھكەم كىرىشىپ كەتتى. ئۇلارنى چۆرىدەپ تاماشا كۆرۈۋاتقان ئوقۇغۇچىلار كىمگە يانبېسىشنى ئۇقالماي قالدى، قىزىق تۇيۇلغاندىن چاقچاق قىلىپ مەدەت بەرگەچ: «غەيرەت، غەيرەت قىلىڭلار!» دەپ ۋارقىرىدى.

ئىككىسىنىڭ قوللىرى قايرىشقانسېرى چىڭىپ، يۈزلىرى كۆپچۇپ قىزىرىپ كەتتى.

ئۇچ مىنۇت، بەش مىنۇت ئۆتتى! ۋاك لۇ ئېنىقلا بەرداشلىق

بىرەلمەي قالدى. ئۇ ئەسلىدە جۇك چېكىنى ھەش - پەش دېگۈچىلا يېگىۋالسمەن دەپ ئويلىغانىدى، ئەمما جۇك چېكىنىك قول كۈچى ئاجايىپ كۈچلۈك بولغاچقا، ياش ۋە قاۋۇل ۋاك لۇنى يېگىۋالدى. ۋاك لۇ پاسسىپ ھالغا چۈشۈپ قالدى.

چۆرىدەپ تاماشا كۆرۈۋاتقان ئوقۇغۇچىلار، جۇك چېكىنىك ئۇتۇۋالغىنىغىمۇ ياكى ۋاك لۇنىك ئۇتتۇرۇپ قويغانلىقىغىمۇ، ئىشقىلىپ بىر مەھەل تەڭتەڭە قىلىشتى.

ۋاك لۇ سەپ كۆكەرتىۋېتىلگەن ئوك قولىنى ئوسال بولغىنىچە ھەربىكەتلەندۈرۈپ، قايىل بولماي ئېتىراز بىلدۈردى:

— يەنە بىر نۆۋەت بەسلىشەيلى، بۇ قېتىم مۇسابىقە تۈرىنى مەن تاللاي.

جۇك چېك كۈلۈمسىرىگىنىچە بېشىنى لىڭشىتتى:

— ئىختىيارىڭىز.

كونا گەپ بويىچە ئېيتقاندا، جۇك چېك ۋاك لۇغا قارىغاندا نەچچە ئىشتاننى جىق يىرتقانىدى، ئىجتىمائىي تەجرىبىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، كۆز ئالدىدىكى بۇ ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ئۇنىڭغا پۈتۈنلەي تەڭ كېلەلمەيتتى، تەنھەرىكەت ماھارىتىدىن ئېلىپ ئېيتقاندىمۇ، ئۇنىڭغا تەڭ كېلەلىشى ناتايىن ئىدى، بۇنى ئۇ ئەلۋەتتە چۈشىنەتتى.

ۋاك لۇ جۇك چېك بىلەن 200 مېتىرغا يۈگۈرۈشتە مۇسابىقىلىشىش تەكلىپىنى بەردى. جۇك چېك خىرىسنى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلدى.

جۇك چېك ۋاك لۇنىك تەلەپپۇزىنى دوراپ:

— يۈگۈرەيدىكەنمىزغۇ شۇ؟ ئاددىي ئىش ئىكەن! — دېدى.

200 مېتىرلىق مۇسابىقە ۋاك لۇنىك كوزىرى ئىدى. شۇ تاپتا ئۇنىك جاۋابىلىرى ئىككى تەرەپكە تارتىشىپ كەتتى، ئەمما ئۇ ھېچنېمە دېمىدى. كۆڭلىدە بولسا: «يۈگۈرتۈپ جېنىڭنى ئالمىسام ھېساب ئەمەس!» دەپ خىتاب قىلدى. ئاندىن تەڭتەرىبىيە مەيدانىدىكى يۈگۈرۈش يولىنىك يېنىدا ئوشۇق بوغۇملىرىنى ھەربىكەتلەندۈرۈشكە كىرىشىپ، ناھايىتى كەسپىلەشكەن تەڭتەرىبىيە قىياپىتىنى نامايان قىلدى، جامائەت پىكرىمۇ ئۇنىڭغا قاراپ ئېغىشقا باشلىدى.

جۇڭ چېڭ بولسا ئۇنداق خىلمۇخىل ھەرىكەتلەرنى قىلىپ يۈرمىدى، ئۇ ئايىغىنى سىلىۋېتىپ كۈلۈپ قويۇپ:

— باشلايلى! — دېدى.

ئۇلارغا قارىشىپ تۇرغان ئوقۇغۇچىلار ھاڭ - تاڭ بولۇشۇپ:

— بەك ئاشۇرۇۋەتتى، بۇكلا ئاشۇرۇۋەتتى! — دەپ توۋلاشتى. ئۇلار ئەسلىدىلا قىزىقچىلىق كۆرگىلى كەلگەنلەر بولۇپ، سورۇننىڭ مۇنچىۋالا قىزىپ كېتىشىنى خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى. شۇڭا جۇڭ چېڭدىن بەس - بەس بىلەن:

— ئايىغىلىرىڭىزنى سىلىۋەتتىڭىزغۇ؟ سىز دېھقانمۇ نېمە؟ — دەپ سوراشتى.

جۇڭ چېڭ سەممىيلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ:

— بوۋام، دادامىلارنىڭ ھەممىسى دېھقان، مەن دېھقانىڭ ئوغلى. بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ھەممىلا يېرى تاغ يولى، چوڭ قۇملۇق، جۆل - باياۋان، شۇڭا بىز يالاڭغىداق يول يۈرۈشكە كۆنۈپ قالغان، — دېدى.

مۇسابىقە باشلاندى، ئوقۇغۇچىلارنىڭ: «تەييارلىنىڭلار، باشلاڭلار!» دەپ ۋارقىرىغان ئاۋازى رېتىملىق ھالدا ئەتراپنى بىر ئالدى.

ۋاڭ لۇ بىلەن جۇڭ چېڭ چاپقىنىچە چىقىپ كەتتى. جۇڭ چېڭنىڭ تاپىنى بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ پۇتىدىكى «ئادىداس» نىڭ ئەكسىي پەرقى ناھايىتى چوڭ ئىدى. ئوقۇغۇچىلار بۇ ئەكس پەرقتىن تېخىمۇ قىزغىنلىق بىلەن: «غەيرەت، غەيرەت!» دەپ ۋارقىراشقىلى تۇردى. ئۇلار كىمگە كۆپرەك مەدەت بېرىشنى ھەقىقەتەن ئۇقالمىغانىدى، چۈنكى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئەزەلدىن مۇنداق شەكىللىك مۇسابىقە كۆرۈلۈپ باقمىغانىدى.

ۋاڭ لۇنىڭ قىسقا مۇساپىگە يۈگۈرۈش سۈرئىتى ناھايىتى تېز ئىدى، ئادەتتە ئۇنىڭ 200 مېتىرلىق قىسقا مۇسابىقە يۈگۈرۈش نەتىجىسى 22 سېكۇنت ئىدى، شۇڭا جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇنىڭ خىلىلا كەينىدە قالدى. ئۇ بار كۈچى بىلەن قوغلىغان بولسىمۇ، ئەمما ئوتتۇرا ياشقا بېرىپ قالغاچقا، يەنىلا جىسمانىي جەھەتتىن چىداملىق بېرەلمىدى.

ۋاڭ لۇ ناھايىتى كۆرەڭلەپ كەتتى، پەللىگە يېقىنلىشىپ قالاي دېگەندە ئەكسىچە يۇگۈرمىدى، مەغرۇرلۇق بىلەن توختىۋېلىپ، قوغلاپ يېتىشۋالمىغان جۇڭ چېڭنى مەسخىرە قىلماقچى بولدى.

جۇڭ چېڭ ھاسىراپ - ھۆمۈدىگىنىچە يېتىپ كەلدى.

ۋاڭ لۇ «ھەي...» دەپ توۋلىشىغا، جۇڭ چېڭ خۇددى ئاڭلىمىغاندەك، ۋاڭ لۇنىڭ يېنىدىن «شارت» تىدە ئۆتۈپ كەتتى - دە، پەللىدىن بىرنەچچى بولۇپ ئاتلىدى. «تاشپاقا بىلەن توشقاننىڭ يۇگۈرۈش مۇسابىقىسى» دىن ئىبارەت قەدىمكى چۆچەك يېڭىۋاشتىن ئەسكە ئېلىنىدى، پۈتۈن مەيدانىكىلەر قىقاس - سۇرەن قىلىشىپ كەتتى.

لېكىن، ۋاڭ لۇنى ئوسال قىلغىنى ئۈنىڭ يەنىلا كەينىدە قالغىنى ئىدى، تاماشا كۆرۈۋاتقان كىشىلەرنىڭ ھېچقايسىسى جۇڭ چېڭنىڭ ئاخىرقى پەللىدىن بۆسۈپ ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن قەدىمىنى توختاتماي ئەكسىچە ئالدىغا قاراپ داۋاملىق يۇگۈرەيدىغانلىقىنى ئويلاپ يەتمىگەنىدى. ئۈنىڭ ھەرىكىتىدىن قارىغاندا، يۇگۈرۈش مۇسابىقىسى تېخى ئاخىرلاشمىغانىدى.

ۋاڭ لۇ نېمە قىلىشىنى، جۇڭ چېڭ بىلەن داۋاملىق مۇسابىقىلىشىش - مۇسابىقىلەشمەسلىكىنى بىلەلمىدى. جۇڭ چېڭغا پەرۋا قىلماي دېسە، ئەدەپسىزلىك قىلغاندەك بولۇپ قالاتتى؛ ئۈنىڭغا ئەگىشىپ يۇگۈرەي دېسە، ئىدارە باشلىقىنى ئۈتۈۋېلىپ يەرگە قارىتىپ قويىاتتى. ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ ئەمەلىي كۈچىنى يەنىلا يۇقىرى مۆلچەرلىدى، ئۇ ئەسلىدىكى جايىدا جۇڭ چېڭنىڭ بىر دائىرە ئايلىنىپ بولۇشىنى كۈتتى، گۆدەكلىك بىلەن: «جۇڭ چېڭ ئۈتۈرۈپ قويۇشقا چىدىمىغانلىقتىن شۇنداق قىلىۋاتىدۇ» دەپ ئويلىدى.

جۇڭ چېڭ يۇگۈرۈپ ئۈچ ئايلىنىپ بولۇپ، ۋاڭ لۇنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە، يەنىلا توختاپ قالمىدى. ۋاڭ لۇ شۇ چاغدىلا ئاندىن جۇڭ چېڭنىڭ ئۆزى بىلەن ئۇن - تىنسىز كۈچ سېلىشتۇرۇۋاتقانلىقى، ئادەتتىكىدىن تاشقىرى يۇگۈرۈش مۇسابىقىسى ئېلىپ بارماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى تونۇپ يەتتى!

ـــ يۇگۇرەڭ، يۇگۇرەڭ! ـــ ئوقۇغۇچىلار ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلغىلى تۇردى ھەمدە جۇڭ چېڭغا ئالقىش ياغدۇردى، ۋاڭ لۇ نائىلاج ئوقۇغۇچىلارنىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭلىرى ئىچىدە جۇڭ چېڭنى داۋاملىق قوغلاشقا مەجبۇر بولدى. ئۇ ناھايىتى تېزلا جۇڭ چېڭغا يېتىشىۋالدى، ياندىشىپ كېتىۋاتقاندا ئۇنىڭغا:

ـــ ھەي، سىز ئۇتۇۋالغان بولۇڭ، بولامدۇ؟ ـــ دېدى.

جۇڭ چېڭ ئۇنىڭغا پۇتۇنلەي پەرۋا قىلماي. ناھايىتى كاجلىق بىلەن ئالدىغا قاراپ يۇگۇرۈۋەردى، ۋاڭ لۇ چىشىنى بىرلا چىشلەپ:

ـــ ماقۇلە، سېنى بىر رازى قىلىپ قويماي، ئوينىتىپ قويماي، ـــ دېدى - دە، يۇگۇرۇپ يەنە بىر نۆۋەت ئايلاندى، جۇڭ چېڭ يەنىلا توختىمىدى، ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا يېتىشىۋېلىپ:

ـــ سىز نېمىشقا يەنە توختىمايسىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

جۇڭ چېڭ تەرىنى سۈرتۈپ، يەرگە چۆرۈۋەتكەندىن كېيىن، قەتئىي ئاھاڭدا:

ـــ مەيداننى 20 ئايلانغاندا ئاندىن توگەيدۇ، ـــ دېدى.

ۋاڭ لۇ چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ:

ـــ كاللىڭىزنىڭ سۇيى بارمۇ نېمە؟ ـــ دەپ سورىدى.

جۇڭ چېڭ ئۇنىڭغا:

ـــ ئامالسىم يوق، مېنىڭ قان تېپىم A، بىر ئىشنى ئاخىرىغا چىقىرىۋەتمىسەم ئۇنىمايمەن، ـــ دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ تەنتەربىيە مەيدانىنى بىر ئايلىنىپ چىقتى، يەنە بىر قېتىم ئايلاندى، ۋاڭ لۇ كەينىدىن قوغلاپ بارا - بارا بولالمىدى.

جۇڭ چېڭ 20 مەيدان يۇگۇرۇشنى توگەتتى، ۋاڭ لۇنىڭ ئارتۇقچىلىقى ئۇزۇنغا يۇگۇرۇش بولماستىن، قىسقا مۇساپىگە يۇگۇرۇش ئىدى، ئۇ جۇڭ چېڭ بىلەن يۇگۇرۇشتە مۇسابىقىلىشىشتە ياشلىقىغا تايانغانىدى، شۇڭا مۇسابىقە ئاخىرلاشقاندا جۇڭ چېڭدىن بىرنەچە دائىرە كەينىدە قالدى.

جۇڭ چېڭ چىرايى تاتارغىنچە، يەرگە لاسسىدىلا ئولتۇرۇپ قېلىپ، ئېغىر - ئېغىر تىنىشقا باشلىدى، ئۇ بۇگۈن بۇ يىگىتنى ئېگىش ئۈچۈن جېنىنى ئالقىنىغا ئېلىپ قويغانىدى.

— مۇنداق قىلىشىڭنىڭ نېمە ھاجىتى؟ — دەپ ئەيىبلىدى چېن دامو ئىچى ئاغرىغان ھالدا. جۇڭ چېڭ قولىنى پۇلاڭلىتىپ قويۇپ:

— ماڭ، بېرىپ ئۇسسۇزلۇق تېپىپ كەل، — دېدى.

جۇڭ چېڭ بىر پەس ھاسىرىۋالغاندىن كېيىن، ئولتۇرۇپ تاپىنىدىكى تاشلارنى تېرىشكە باشلىدى. ئۇ بۇگۈن ئەتەي ئۆزى بىلەن كۆچ سىنىشىپ باقماقچى بولغانىدى، نەن جېنجۇڭنىڭ ئىشخانىسىدىن چىقىپلا بىرەر سىنى چاقىرىپ كېلىپ، ھېرىپ ھالىدىن كەتكۈچە تەنھەرىكەت قىلىشنى ئويلاشقانىدى! جۇڭ چېڭ ئادەتتە تىكتاك توپ ئويناشقا ۋە يۈگۈرۈشكە ئادەتلەنگەنىدى، ھەر قېتىم ئىچى پۇشىدىغان ئىشلارغا يولۇققاندا ھەرىكەت قىلىش ئۇسۇلى بىلەن ئۆز بۇرۇقتۇرمىلىقىنى چىقىراتتى. ھازىر ئۇ قاتتىق تەرلەپ، خېلىلا يەڭگىللەپ قالدى.

ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا ھەمراھ بولغانىدى، ئەمما ئۇتتۇرۇپ قويۇپ دېمى چۈشۈپ كەتتى. ئۇ ئاخىرقى بىر مەيدانىنى چىشىنى چىشلەپ يۈگۈرۈپ بولغانىدى، شۇڭا ئۇمۇ ھېرىپ ھالىدىن كەتكىنىدىن جۇڭ چېڭنىڭ يېنىدا لاسسىدە ئولتۇرۇپ قېلىپ، ئېغىر تىنىشقا باشلىدى.

جۇڭ چېڭ چاقچاق قىلىپ:

— يىگىت، قول قويدىڭىزمۇ؟ «قېرى كالا پىچاقتىن قورقماپتۇ» دېگەن راست گەپمىكەن؟ — دېدى.

ۋاڭ لۇ نارازىلىق بىلەن ئۇنى ئەيىبلىدى:

— بۇنداقمۇ ئىش قىلغان بارمۇ؟ قائىدىسىزلىكقۇ بۇ!

جۇڭ چېڭ مەغرۇر قىياپەتتە:

— قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بەربىر سىز ئۇتتۇردىڭىز. بالا، مەن سىزگە دەپ قويايي، جەڭ مەيدانىدا ئالىيجاناب كىشى بولمايدۇ، بەزىدە قائىدىدىن ھالقىپ كەتكەن ئۇسۇل بىلەن ئەكسىچە غەلىبە قىلغىلى بولىدۇ، — دېدى.

كېچىكىدىن مەغلۇبىيەتكە ئۇچراپ باقمىغان ۋاڭ لۇغا بۇگۈنكى مۇسابىقىنىڭ نەتىجىسى ئىنتايىن ئېغىر كەلدى، ئۇ مەيۈسلىنىپ كەتتى.

جۇك چېكى رەقىبىنى تار يەردىن قىستاپ:

— سىز مېنى يۇگۈرتۇپ جېنىمنى ئالماقچى بولغانتىڭىزغۇ؟ قايسىمىز قايسىمىزنىڭ جېنىنى ئالدۇق؟ «تۇخۇمنى تاشقا ئۇرۇش» دېگەن شۇ! — دېدى.

ئۇ دەيدىغىنىنى دەپ بولۇپ، خۇددى كىچىك بالىدەك ئېچىلىپ كۈلۈپ كەتتى.

5

مۇسابىقە ئاخىرلاشقاندا گۈگۈم چۈشكەنىدى. شۇنچە چوڭ تەنتەربىيە مەيدانىدا ئىككىلا ئادەم قالغانىدى.

ۋاڭ لۇ بىرلا ھۆركىرەپ ما تيەنمۇنى كەتكۈزۈۋەتتى، ئۇنىڭ پىكىر - خىيالى چېچىلىپ، ھاكاۋۇرلۇقىدىن ئەسەرمۇ قالمىدى. ئەمما جۇك چېكى ئۇنىڭغا كۈلۈمسىرىگىنىچە قاراپ تۇراتتى، بۇنىڭ دىن ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ نىيىتىنى ئېنىق بىلەلمىدى.

چېن دامو يېتەكچى لاۋ جيانىنى ئۇزىتىپ قويۇپ، گۈگۈمدا لاغايلىغىنىچە كېلىۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ شۇ چاغدىلا ئاندىن جۇك چېكىغا سايىدەك ئەگىشىۋالغان بۇ ئۇزۇن تۇراغا ئەستايىدىل دىققەت قىلىشقا باشلىدى. چېن دامونىڭ مۇندىق چىراي شەكلىنى ئۇ كۆرگەنىدى، تەكرىتاغ ئېتىكىنىڭ بايىنغولىن ئوبلاستى ئەترايىدىكى موڭغۇللارنىڭ چىرايى پۈتۈنلەي مۇشۇنداق بولاتتى. چېن دامو ۋاڭ لۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ گەپنىڭ ئوچۇقىنىلا ئېيتتى:

— بىز بۇ يەرگە ساقچى تاللىغىلى كەلدۇق، بۇگۈن چۈشتىن كېيىنكى ئېلىشىش ئارقىلىق سىزگە ناھايىتى قىزىقىپ قالدۇق. سىز ساقچى بولۇشنى ئويلاپ باققانمۇ؟

— ساقچى بولۇشنى؟ — ۋاڭ لۇنىڭ تەپەككۇرى شارتتىدىلا ئۆسمۈرلۈك دەۋرىدىكى بىر چۈشكە قايتتى.

ۋاڭ لۇ شىنجاڭدا تۇغۇلۇپ، باشلانغۇچ مەكتەپنى ئۈرۈمچىدە تۇگەتتى. يۇز - ئابرۇيلۇق بوۋىسى ھەربىي قىسمىدىن دەم ئېلىشقا چىققاندىن كېيىن دەندۇڭنىڭ يېزىسىدىكى يۇرتىغا قايتىپ يېزا تۇرمۇشى ئۆتكۈزىدىغانلىقىنى ئېيتىپ تۇرۇۋالدى ھەمدە جاھىللىق

بىلەن نەۋرىسى ۋاڭ لۇنى ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىۋالدى، ئۇ: «ھازىر ئۇنى يېزىغا ئېلىۋېلىشتىكى مەقسىتىم، كەلگۈسىدە شىنجاڭغا قايتۇرۇپ بېرىش» دېدى، ئۇ يەنە چوڭ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقارماقچى بولغان بىر ئەزىمەت ئۆزىنىڭ بالىلىق ياكى ئۆسمۈرلۈك دەۋرىدە يېزىدا مەلۇم ۋاقىت تۇرسا، يەرنىڭ خۇيىنى، يەرنىڭ قانداق ئىشلىقىنى ئۇقسا ئاندىن بولىدۇ، دېدى. شۇڭا ۋاڭ لۇنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ۋە تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتىكى چاغلىرى پۈتۈن لەي تۈپراقتا ھەمراھ بولۇپ ئۆتتى، ئۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىغا ئىمتىھان بېرىپ ئۆتكەندىلا ئاندىن ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلدى. ئۇنىڭ نەزىرىدە بوۋىسى داڭقى چىققان جىگەرلىك ئەزىمەت ئىدى، ئاتىسىمۇ شۇنداق ئىدى. ئۇ بىر جىگەرلىك ئەزىمەتتىن يەنە بىر جىگەرلىك ئەزىمەتكىچە ئۆزىنىمۇ كەلگۈسىدىكى جىگەرلىك ئەزىمەت دەپ ھېسابلىدى. شۇڭا ئۇ ئۆسمۈرلۈك دەۋرىدىن تارتىپلا قەھرىمان بولۇشنى ئارزۇ قىلىپ كەلدى، شۇنداقلا كەلگۈسىدىكى كەسىپىم يا ھەربىي بولۇش، يا ساقچى بولۇش، چۈنكى مۇشۇ ئىككى كەسىپتىلا ئاندىن ئاسانلىقچە قەھرىمان بولغىلى بولىدۇ، دەپ كۆرمىگە قېتىملارچە تەسەۋۋۇر قىلدى. يەنە كېلىپ بوۋىسى ئۇنىڭ قەھرىمان بولۇش ئارزۇسىنى قەتئىي قوللىدى. ئەمما، ئۇ ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىش ئارزۇسىنى تولدۇرغان چاغدا ھەربىي مەكتەپنى ياكى ساقچى مەكتىپىنى تاللىمىدى. چۈنكى شۇ چاغدا ئۇ مۇستەقىل پىكىر قىلىش ئىقتىدارىغا ئىگە بولۇپ قالغان. مەيلى بوۋىسى ياكى ئاتىسى بولسۇن، ھەر ئىككىسى ئۇنىڭ ئالدىدىكى بىر تاغ ئىكەنلىكىنى، بۇنىڭدىن كېيىن قانچىلىك تىرىشسىمۇ ئۇلارنىڭ ئېگىزلىكىدىن ھالقىپ كېتەلمەيدىغانلىقىنى، ئەگەر ئۇلار بىلەن ئوخشاش كەسىپنى تاللىسا، ئۆمۈر بويى تاغقا يامىشىشى كېرەكلىكىنى ھوشيارلىق بىلەن تونۇپ يەتكەنىدى. ئۇ توساتتىنلا ئوخشاش بىر تاغقا يامىشىشنى خالىمىدى، باشقىچە يول تۇتۇپ، ئۆز ـ ئۆزىگە جەڭ ئېلان قىلماقچى بولدى. بوۋىسى بۇنى چۈشىنەلمەي: «ھەربىي بولغان، ساقچى بولغاندىنمۇ ئارتۇق قەھرىمانلىق، شان ـ شەرەپ تۇيغۇسى بولامدۇ؟» دەپ سورىدى. ۋاڭ لۇ پىشقەدەملەردەك چۈشەندۈرۈپ: دەۋر ئوخشىمايدۇ قالدى، شۇڭا «قەھرە-

مان» لىقفا يېڭىۋاشتىن تەبىر بېرىش كېرەك. تىنچلىق دەۋرىدە يۇقىرى پەن - تېخنىكا بىلىملىرىنى ئىگىلىگەن كىشىلەرلا ئاندىن قەھرىمان ھېسابلىنىدۇ، دېدى. بوۋىسى: سېنىڭچە، شىنجاڭدىكى سى ھازىر تىنچلىق دەۋرىمۇ؟ دەپ ياندۇرۇپ سورىدى. ۋاڭ لۇ ئوبېيكتىپ ھالدا: نىسپىي تىنچ بولسا كېرەك، دېدى. بوۋىسى جىددىي سۈرەتتە: سەن ئەقىلگە مۇۋاپىق ئاساستىن بىرنى تېپىپ ھەربىيلىك ۋە ساقچىلىق تۈرىدىكى كەسىپلەردىن ۋاز كەچتىڭ، مەن سېنىڭ يەنە بىر خىل مەنىدىكى قەھرىمانلىقىنى ۋۇجۇدقا چىقىرىشىڭغا توسقۇنلۇق قىلالمايمەن، ئەمما مېنىڭ بىر شەرتىم بار، سەن شىنجاڭدىن ۋاز كەچسەڭ بولمايدۇ، مەن ياشلىقىمدا قەتئىي قوغدىغان تۈپراقنى ئەمدى سەن قەتئىي قوغدىشىڭ كېرەك، دەپ ئۇقتۇردى. بوۋىسى يەنە ئۆز تەلىپىنىڭ ئارتۇقچە ئەمەسلىكى، شەخسىيەتچىلىكىمۇ ئەمەسلىكى، ئۆز ئارزۇسىغا ۋەكىللىك قىلىپلا قالماستىن، يەنە ئاشۇ تۈپراقتا يېقىلغان بارلىق ئەجدادلارنىڭ ئارزۇسىغا ۋەكىللىك قىلىدىغانلىقى، ئۇلار قان ئاققۇزۇپ قۇربانلىق بېرىپ ئالغان زېمىننى ئەۋلادلارنىڭ باش تارتىپ بولمايدىغان قەتئىي ساقلاش مەجبۇرىيىتى بارلىقىنى ئېيتتى.

بوۋىسى بىلەن نەۋرىسى، ھەقىقىي قەھرىمان بىلەن قەھرىمان بولۇشنى ئويلاۋاتقان ئەر كىشى ئوتتۇرىسىدا ئاشۇ يازدا بىر قېتىملىق ئەقلىي سۆھبەت تاماملاندى، ئاخىرى ۋاڭ لۇ ھەم بوۋىسىنىڭ ئارزۇسىغا بويسۇندى، ھەم ئۆز كۆڭلىگە ھەمدەم بولدى، ئۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى كومپيۇتېر فاكۇلتېتىغا كىرىپ ئوقۇدى. ھەش - پەش دېگۈچە يەتتە يىل ئۆتۈپ كەتتى، ئۇ كومپيۇتېرنىڭ سىرلىرىنى چۈشىنىپ، IT ساھەسىدە ماھارىتىنى كۆرسىتىدىغان، پات ئاردا ئىس - تۈتەكنى كۆرگىلى بولمايدىغان جەڭگاھقا بۆسۈپ كىرىپ زامانىمىزنىڭ قەھرىمانى بولغىلىۋاتقان چاغدا، توساتتىن باشقىلار يەنە ئۇنى ئۇنىڭ نەزىرىدە بوۋىسى بىلەن ئاتىسىغا مەنسۇپ بولغان جەڭ مەيدانىغا قايتۇرۇپ كېلىۋاتاتتى. ئەمما ئۇ ئاشۇ جەڭگاھتىن ئۆزىنى قاچۇرۇش ئۈچۈنلا، بېيجىڭغا بېرىپ باشقىدىن بىر جەڭ مەيدانى ئاچماقچى بولغانىدى.

— خالامسىز - خالىمامسىز؟ بالا، ئوچۇقراق بىر نېمە

دەڭ! ـــ چېن دامو چىرايىنى ئۆزگەرتمەي تۇرۇپ سورىدى.

ۋاڭ لۇ ئۆتمۈشتىكى قەھرىمانلىق ئارزۇسىدىن تارتىپ كېلىندى، ئۇ چېن داموغا خاتىرجەملىك بىلەن قاراپ قويۇپ، ئۇنىڭ ئېگىزلىكىنى ئۇن ـ تىنسىز مۆلچەرلىدى، بۇ كىشىنىڭ كەم دېگەندە بىر مېتىر سەككەن ـ توقسان سانتىمېتىر كېلىدىغانلىقى، ئۆزىدىن ئېگىزرەك ئىكەنلىكىنى پەملىدى. ئادەتتە، ۋاڭ لۇنىڭ ئېگىزلىكى ئۇنى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا مەغرۇرلۇققا ئادەتلەندۈرۈپ قويغانىدى، ئۇ ئۆزىدىن ئېگىز كىشىلەرنى كۆرگەندىلا ئاندىن ئازراق بېسىم ھېس قىلاتتى، ۋاڭ لۇ ئەرلەردىن كېلىدىغان بىر خىل بېسىمنى سەزدى.

نېرىدا جۇڭ چېڭنىڭ ھاسىرىشى نورمالالاشقانىدى. ئۇ ياندىن ۋاڭ لۇغا تىكىلىپ تۇراتتى، ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ كۆزىدىن چاقناپ تۇرغان ئۆتكۈرلۈكنى ھېس قىلدى. جۇڭ چېڭنىڭ قاراشلىرى ئازراق بوۋسىنىڭكىگە، يەنە ئازراق ئاتىسىنىڭكىگە ئوخشاپ كېتەتتى. ۋاڭ لۇ شۇنى تونۇپ يەتتىكى، ئەگەر مۇشۇ چاغدا ئۆزى «ياق» دەيدىغان بولسا، جۇڭ چېڭ جەزمەن ئۇنى كۆزگە ئىلمايتتى، ئۇ جۇڭ چېڭدەك كىشىلەرنى ناھايىتى ئوبدان بىلەتتى، ئۇلار قول ئاستىدىكىلەردىن سوئال سورىغاندا، ھەممىدىن بەكرەك «خوپ!» دېگەن جاۋابنى ئاڭلاشنى ئارزۇ قىلاتتى. نېمىشقىدۇر، ۋاڭ لۇ توساتتىنلا جۇڭ چېڭنىڭ پوزىتسىيىسىگە ئەھمىيەت بېرىپ قالدى. ئەمما ھازىر ئۇ جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا سۇكۇتنى تاللىدى. ئۇ يامغۇردىن كېيىنكى بۇ ساپ ھاۋالىق چۈشتىن كېيىنلىكى سۈرى بار، ئۆزىنى باشقۇرالايدىغان بىر كىشىگە يولۇققانلىقىنى ھېس قىلدى. ئەمەلىيەتتە، ئۇ مۇشۇنداق كىشىنىڭ پەيدا بولۇشىغا تەلمۈرۈۋاتقىلى ۋە ئىنتىزار بولۇۋاتقىلى ناھايىتى ئۇزاق بولغاندى، چۈنكى ئۆزىنىڭ بوۋىسى بىلەن ئاتىسىدىن باشقا ھېچكىمگە قول قويۇپ باقمىغانىدى.

جۇڭ چېڭ ئايىغىنى كېيىپ ئورنىدىن تۇردى ـ دە، ۋاڭ لۇغا بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى. ۋاڭ لۇ ئىتائەتمەنلىك بىلەن ئۇنىڭ ئالدىغا باردى، ئۇنىڭ چىرايىدىن تېخىچە ضىجالەتچىلىك چىقىپ تۇراتتى. جۇڭ چېڭ سىلىق تەلەپپۇزدا ئۇنى ماختىدى:

— بەك يۇگۇرەيدىغان بالا ئىكەنسىز، ئۆزىڭىزمۇ ناھايىتى چىداملىق ئىكەنسىز!

ۋاڭ لۇ جۇك چېڭنىڭ تەلەپپۇزىنى ئىنچىكىلىك بىلەن دەڭسەپ كۆرۈپ، گېپىگە ئاساسلىقچە گەپ قوشۇپ يۇرمىدى. بۇنىڭ ئەكسىچە، جۇك چېڭ ئۇنىڭ پوزىتسىيىسى بىلەن ھېسابلىشىپ يۇرمەي، يەنىلا ناھايىتى زور ئىشتىياق بىلەن قولىنى ئۇزىتىپ:

— ساۋاقداش ۋاڭ لۇ، سىز ھەقىقەتەنمۇ كۆز ئالدىمنى ۋىللىدە يورۇتۇۋەتتىڭىز، كېلىڭ، قول ئېلىشىپ قويايلى، — دېدى.

جۇك چېڭ نەملىشىپ كەتكەن يوغان قوللىرى بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ قولىنى چىڭ سىقىپ، ئۇنىڭغا پىشىپ يېتىلگەن ئەر كىشىنىڭ بىر تۇرلۇك كۈچ ـ قۇۋۋىتىنى سەزدۇردى. ئۇنىڭ ئاۋازى ناھايىتى جەلپكارلىق ئىدى، ئۇنىڭدىن ئەرلەرگە خاس ساددىلىق چىقىپ تۇراتتى. ۋاڭ لۇ ئىچىدە ئەر كىشىنىڭ ھەقىقىي كۈچلۈك بولۇش ـ بولماسلىقى ئۇنىڭ يېشى ۋە كەچۈرمىشى بىلەن بىۋاستە مۇناسىۋەتلىك بولىدىكەن، دەپ ئويلىدى. ئۇ جۇك چېڭدەك مۇنداق ئەرلەرنىڭ قانداق مول كەچۈرمىشلەرگە ئىگە ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى، ئەمما تەقى ـ تۇرقى سەھرالىقتەك بۇ ئوتتۇرا ياشلىق ئەر كىشىنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن زومىگەرلىك ۋە ئىشەنچ ئۇرغۇپ تۇرىدىكەن، دەپ ئويلايتتى.

ۋاڭ لۇ جۇك چېڭ ھەققىدە يېكىر يۇرگۈزۈۋاتقاندا، جۇك چېڭ ئۇنىڭغا قارىتا ئەقلىي جەھەتتىن تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىشقا باشلىدى:

— بوۋىڭىز قايەردىن كەلگەن؟

ۋاڭ لۇ راۋان جاۋاب بەردى:

— ۋاڭ جىننىڭ قىسمى بىلەن ئىچكىرىدىن شىنجاڭغا جەڭ قىلىپ كەلگەن، ئاندىن شىنجاڭنى ئازاد قىلغان.

بوۋىسى توغرىسىدا ۋاڭ لۇ ئارتۇقچە سۆزلىمەكچى ئەمەس ئىدى.

— ئاتىڭىز نېمە خىزمەت قىلىدۇ؟ — دەپ سۇسلا سورىدى جۇك چېڭ.

ژاك لۇ ئاتىسى ھەققىدە كۆپ سۆزلەشنى تېخىمۇ خالىمايتتى. ئاتىسى دېگەن ئاتىسى، ئۇ دېگەن ئۇ ئىدى، تۇلۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقاندىن تارتىپلا، ئۇ ئوغۇل بالىدا بولۇشقا تېگىشلىك ئىززەت ـ ھۆرمەتكە ئىگە بولغانىدى، باشقىلارنىڭ بوۋىسى ياكى ئاتىسى بىلەن ئۆزىنى سېلىشتۇرۇشىدىن تولىمۇ بىزار ئىدى، بوۋىسى كارامىتىنى كۆرسەتكەن قانداق چاغلار ئىدى، ئاتىسى قانچە ياشلارغا كىرىپ قالدى، ئۆزى تېخى قانچە ياشلاردا ئىدى دېمىسە، ئادىللىق بولمايتتى. شۇڭا ئۇ جۇك چېكىگا مۇجمەل جاۋاب بەردى:

— ئاتام شىنجاڭنى قوغداۋاتىدۇ.

— ئۇنداق بولسا سىز مۇشۇ يەردە تۇغۇلۇپ، مۇشۇ يەردە ئۆسكەن 3 ـ ئەۋلاد شىنجاڭلىقكەنسىز! — جۇك چېكىڭ ئىككى خىل مەزمۇننى تەكشۈرۈپلا دەرھال ھۆكۈم چىقاردى.

— شۇنداق، ئەگەر بوۋامدىن تارتىپ ھېسابلىسام، مەن شىنجاڭدا تۇغۇلغان 3 ـ ئەۋلاد بولىمەن، — دەپ جاراڭلىق جاۋاب بەردى ژاك لۇ.

— ئۇنداقتا سىز شىنجاڭنى قانداق قوغدىماقچى؟ — جۇك چېكىڭ گەپنى بۇراپلا، توساتتىن سورىدى.

ژاك لۇ قىزىرىپ كەتتى، چۈنكى ئۇ شىنجاڭنى قانداق قوغداشنى زادىلا ئويلاپ باقمىغانىدى. جۇك چېكىڭ بىردەم ساقلاپ، ژاك لۇنىڭ كۆڭلىنى بىلىۋالغاندەك قىلدى ـ دە، گەپنى باشقا ياققا بۇرىدى:

— يېگىت، كومپيۇتېر تىلىدىن باشقا، يەنە قانداق تىل بىلىسىز؟

— ئىنگلىز تىلى بىلىمەن، ئەرەبچە بىلەن ئۇيغۇرچىنىمۇ بىلىمەن، — دەپ جاۋاب بەردى ژاك لۇ پەخىرلەنگەن ھالدا.

— مەيلى ھاياتلىقتا بولسۇن ياكى ھاياتلىقتىن ھالقىپ كەتكەندە بولسۇن، مۇشۇ بىگىسىز بېتىپ ئاشقۇدەك، — دەپ مۇئەييەنلەشتۇردى جۇك چېكىڭ.

جۇك چېكىڭ بىردەم ئويلىنىۋېلىپ:

— مۇبادا تۆت ئادەم سىزنى ئۇرماقچى بولسا، قانداق قىلىسىز؟ — دەپ سورىدى توساتتىن.

باشقىلارنىڭ مۇنداق قىزىقارلىق ۋە «كەسپىي» گەپنى سورايدىغانلىقىنى ئويلىمىغان ۋاڭ لۇ بىردىنلا سەگەكلىشىپ كەسكىن جاۋاب بەردى:

— ئۇرۇشۇشنىڭ ئۇچ خىل ئۇسۇلى بولىدۇ. بىرىنچىسى، قارىسىغا ئۇرۇشۇش؛ ئىككىنچىسى، ئالدى بىلەن ئەڭ ئاجىزىنى ياكى ئەڭ كۆچلۈكىنى بويسۇندۇرۇش، مۇشۇ ئارقىلىق باشقىلارنى قىسماققا ئېلىش؛ ئۈچىنچىسى، ئۇلارنىڭ تىغ ئۇچىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇش، ئاۋۋال قورققان بولۇۋېلىپ سۈلھى تەلەپ قىلىش، تولۇق ئىقتىدارغا ئىگە بولۇۋالغاندىن كېيىن ئاندىن قايتۇرما زەربە بېرىش.

جۇڭ چېڭ قېشىنى لىككىدە ئېتىپ قويۇپ، زور قىزىقىش بىلەن ماختىدى:

— ھەربىينىڭ ئەۋلادى بولۇشقا مۇناسىپ ئىكەنسىز، ئۇرۇشۇشنى مەخسۇس تەتقىق قىلغانمىدىڭىز؟

— ھەئە، «بىر ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىساڭ، بىر ئەقىل تاپسەن» دەپتىكەن. كىچىكىمدە ئاز سوقۇشمايتتىم. دەسلەپكى قېتىملىرىدا زىيان تارتتىم، كېيىنچىرەك يېڭىلمەس گېنېرال بولۇپ قالدىم، — ۋاڭ لۇ ناتونۇش بىر كىشىگە كىچىك چېغىدىكى ئەسكىلىكلىرى ئۈستىدە ئۆزىگە تەمەننا قويغان ھالدا پو ئاتتى. مۇھىمى، جۇڭ چېڭ ئۇرۇشىدىغان مۇشۇنداق ئىشلارغا قىزىقاتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ دەل ۋاڭ لۇنىڭ يەنە بىر ئارتۇقچىلىقى ئىدى.

جۇڭ چېڭ داۋاملىق ۋاڭ لۇغا يەل ئۇرۇپ:

— يىگىت، كاللىڭىز بەك ئىشلەيدىكەن جۇمۇ، ئازراق ئاچچىقىڭىزمۇ بار ئىكەن تېخى، — دېدى.

ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭنىڭ سۆزىنى مۇشۇنىڭ بىلەن ئاخىرلاشتى دەپ ئويلىغانىدى، ئەمما جۇڭ چېڭ گېپىنى بۇراپلا:

— بىراق ھېلىقى تۆتەيلەننىڭ سىزنى نېمىشقا ئۇرىدىغانلىقىنى، ھەر قېتىمقى ئۇرۇشۇشنى قانداق قىلىپ بىخ ھالىتىدىلا يوقىتىشنى ئويلاپ باقمىدىڭىز، شۇنداقمۇ؟ — دەپ سورىدى.

كۆتىمىگەن يەردىن چىققان بۇ سوئالغا ۋاڭ لۇ ئەپلەشتۇرۇپ جاۋاب بېرەلمىدى.

ژاڭ لۇ ھاڭۇبقىپ قالغاندا، جۇڭ چېڭ كەسكىن ھالدا:

ــ ساقچى بولمىسىڭىز زايە كەتكۇدەكسىز، مەن بىلەن مېڭىڭ! ــ دېدى.

بۇ چارە قالتىس بولدى! ئەمما ژاڭ لۇ كىچىكىدىن تارتىپلا بوۋىسى بىلەن ئاتىسىدىن باشقا بىرەر كىشىنىڭ تېخى ئۆزىگە قوماندانلىق قىلالىغانلىقىنى كۆرۈپ باقمىغانىدى!

چېن دامو ژاڭ لۇنى دوستانىلىك بىلەن تارتىپ قويۇپ:

ــ قاراپ تۇرىسىزغۇ؟ ماڭمامسىز، ئارخىپىڭىزنى ئالغىلى بارمىسىز! ــ دېدى. ئۇنىڭ ئەلپازىدىن ژاڭ لۇ ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى ئادەمى بولۇپ قالغاندەك، ئۇنىڭ يۆتكىشىگە بويسۇنۇشى كېرەكتەك مەنە چىقىپ تۇراتتى.

ــ نېمىشقا! ــ ژاڭ لۇ قايىل بولمىدى، ئۇنىڭ توساتتىنلا ئىلھامى كېلىپ، چېن دامونغا «چىرماق» سالغۇسى، ئۇنىڭ كارامىتىنى سىناپ باققۇسى كەلدى. ئەگەر بىر ساقچى بىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىنىمۇ يېڭەلمىسە، ئۇ نېمىشقا ئۇنىڭ كەينىدىن ماڭغۇدەك؟ ژاڭ لۇ مۇشۇنداق خىيال بىلەن سول پۇتىدا ئالدىغا بىر چامداپ، توساتتىنلا ئوڭ پۇتىنى چىقاردى ــ دە، چېن دامونىڭ سول پۇتىغا چىرماق سالدى. چېن دامو پۇتۇنلەي تەييارلىقسىز تۇرغانىدى، ئەمما ئۇ «ئۇنداق قازانغا مۇنداق چۆمۈچ» دېگەندەك، سول پۇتىنى سەللا كۆتۈرۈپ، ژاڭ لۇنىڭ ئوڭ پۇتىنى چىرمىۋېلىپ، ئۇنى يېقىتىۋەتتى. ژاڭ لۇ ئۆمىلەپ قوپۇپلا يەنە ئوڭ تەرەپتىن پەشۋا ئاتتى، چېن دامو يەرگە بىرلا تاپاندا، ئۇدۇلىغا پۇت ئاتقان پېتى ژاڭ لۇنى توسۋالدى، ئارقىدىنلا يەنە بىر قېتىم ياندىن پۇت ئېتىپ، ژاڭ لۇنى تىز بىلەن قىلماقچى بولغان ھۇجۇمىنى كونترول قىلىۋالدى ھەمدە ئۇنىڭغا توساتتىنلا يېقىنلىشىپ ژاڭ لۇنى كۆكرىكىنىڭ يېنى بىلەن سوقۇپ ئۇچ ــ تۆت مېتىر نېرىغا ئاپىرىۋەتتى، ژاڭ لۇ كەينىگە ئۇچۇپ چۈشكىلى تاس قالدى، ئىش بۇنىڭ بىلەن تۈگەپ قالمىدى، چېن دامو يەنە ئوڭ قولىنى بوشىتىپ، «كانىيىنى ئېتىپ قويۇش» ھەرىكىتىنى قىلدى، ژاڭ لۇ «ئۆلۈش» كە ئازلا قالغانىدى، ئۇ جان پىدالىق بىلەن قۇتۇلماقچى بولۇۋاتقاندا، چېن دامو بىردىنلا قاقاقلاپ كۈلۈپ قولىنى

تارتىۋالدى ـ دە:

ـــ ھەربىكىتىگىز بەك چاققان ئىكەن، ئەمما كۆرۈنۈشكە چىرايلىق، ئەمەلىيەتتە ھېچقانداق قىممىتى يوق گۈمپىلار ئىكەن، ـــ دەپ باھا بەردى.

ۋاڭ لۇ ئەسلىدە ئۆگىنىۋاتقان «يەرگە يىقىلىش» گۈمپىسى، «روۋداۋ»، «تەيچۈەنداۋ» ماھارىتىنى چىقىرىپ، ئىككى ساقچىدا چوڭقۇر تەسىر قالدۇرماقچى بولغانىدى، بۇگۈن چۈك چېغىدا بىلەن ئۇچرىشىدىغىنىم پىشانەمگە پۈتۈلگەنىكەن، بۇنىڭدىن كېيىن ھەرقايسىمىز ئۆز يولىمىزغا راۋان بولغان تەقدىردىمۇ، قەھرىمانلار ئۇچراشقاندەك ئىش بولغۇدەك، دەپ ئويلىغانىدى. كۈتۈلمىگەندە پۈتۈنلەي موللاق ئاتتى، بۇ ھەقىقەتەنمۇ كىشىنىڭ ئوغىسىنى قاينىتاتتى.

ۋاڭ لۇ قايىل بولماي:

ـــ سىز چېلىشىشقا ئۇستا ئوخشىمامسىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

چېن دامو بېشىنى چايقاپ قويۇپ، پەرۋاسىزلىق بىلەن جاۋاب بەردى:

ـــ ماشىنا ھەيدەشكە.

ـــ سىز كىنولاردا قويۇلغاندەك ئۇچقاندەك ماشىنا ھەيدىيەلەمسىز؟

ـــ ئۇ سۈرئەتنى ئاشۇرۇپ ئاداققى چەكتە ھەيدەش دېيىلىدۇ. ئاددىي ئىش.

ـــ ماڭا ماشىنا ھەيدەش تېخنىكىلىرىنىڭ قايسىلىرىنى بىلىدىغانلىقىڭىزنى دەپ بەرسىڭىز بولامدۇ؟

ـــ «ماشىنىنى 180 گرادۇس ئايلاندۇرۇش»، «باشقىچە زەربە بېرىپ ئۇسۇشۇش»، «قوزۇقنى خىلمۇخىل ئايلىنىپ ئۆتۈش»، «ئەجدىھاغا ئۇچرىغاندا ياندىپ ئۆتۈش»، «دالىدا چەككە يەتكۈزۈپ ھەيدەش»، بولدى بەس، ھاڭقىپتىپلا قالدىڭىزمۇ نېمە؟

ۋاڭ لۇ شۇئانلا چېن دامۇغا يېڭىچە نەزەردە قارىدى: مۇشۇنداق بىر جىمىغۇر ئادەمنىڭ ماشىنا ھەيدەش ماھىرى ئىكەنلىكىنى كىم ئويلىغان دەيسىز، ئۇنىڭ شۇنچە كۆپ ماشىنا ھەيدەش تېخنىكىسى

كىسىنى بىلىدىغانلىقىدىنلا قەھرىمان بولۇشى ئورۇنلۇققۇ!

ــ ئۇ تېخى ھېچقانچە ئەمەس، بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچىلىرى ئىچىدە خاسىيەتلىك ئادەملەر تولا، مەسىلەن، ئارىلاپ ئېتىش ماھىرى، مەرگەن، پارتلىتىشقا قارشى تۇرۇش مۇتەخەسسىسى دېگەندەكلەر، قانداق، ئۇلارنى كۆرۈپ باقامسىز؟ ئۇنداق بولسا بىزنىڭ سېپىمىزگە قوشۇلۇڭ، ــ جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇنى سەمىمىيلىك بىلەن تەكلىپ قىلدى.

ۋاڭ لۇنىڭ كۆڭلى ئېرىدى، كەم ـ كۈتسىز ئىككى ئەركەكنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭ قەلبىگە يوشۇرۇنغان قەھرىمانلىق ئارزۇسى قايتىدىن تىرىلدى، بۇگۈنكى ئۇچرىشىشقا قارىتا ئۇنىڭدا پەيدا بولغان بىۋاستە تۇيغۇ خۇشاللىق بولدى! ئۇنىڭ ئىچ ـ ئىچىدىن ئۇلارغا يېقىنلىشىش ئارزۇسى پەيدا بولدى.

جۇڭ چېڭ گويا ۋاڭ لۇنىڭ كۆڭلىنى بىلىۋالغاندەك تۇراتتى، ئۇ ۋاڭ لۇنى تارتىپ قايتىدىن ئولتۇرغۇزدى:

ــ ئەستايىدىل پاراڭلىشىپ باقامدۇق؟

ــ نېمىشقا ماڭا كۆزۈڭلەر چۈشتى، دەپ باقسىڭىز بولامدۇ؟ ــ ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭغا تىكىلگىنىچە سەمىمىيلىك بىلەن سورىدى.

جۇڭ چېڭ قايىل بولغان تەلەپپۇزدا مۇنداق دېدى:

ــ سىز قاينىاق ھېسسىياتقا باي ئىكەنسىز، شۇنىڭ بىلەن بىللە تەمكىن، ئېغىر ـ بېسىق ئىكەنسىز، يېقىندىن بېرى مەن دائىشمەنگە تەشنا بولۇپ كەتتىم، ھەممىلا يەردىن ۋەتەنپەرۋەر، ياش، ساغلام، ئالىي مەكتەپ ئوقۇش تارىخىغا ئىگە ياشلارنى بىزنىڭ ساقچى قوشۇنىمىزغا كىرىسكەن دەپ ئىزدەپ يۈرگەنىدىم، سىزنى كۆرۈپ ناھايىتى خۇشال بولۇپ كەتتىم.

ئارقىدىن جۇڭ چېڭ ئۇنىڭغا نۆۋەتتە جەنۇبىي شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش كۈرىشى دۇچ كېلىۋاتقان ۋەزىيەتنى، «ئۇچ خىل كۈچ» ئىلگىرى ـ كېيىن قوزغىغان «ئۇچ قېتىملىق دېلو سادىر قىلىش دولقۇنى»نى، ئۆزلىرى ئالدىنقى باسقۇچتا يوقاتقان قاسىم تېررورلۇق تەشكىلاتىنى سۆزلەپ بەردى. ۋاڭ لۇ بۇلارنى ئاڭلاپ ھەيران قالدى، ئۇنىڭ تېررورلۇققا قارشى

تۇرۇش كۆرىشىگە قاتنىشىش ئارزۇسى كۈچلۈك دەرىجىدە قوزغىتىلغانىدى. ئاخىر، جۇك چېكىش ئۈنىگىغا قوللىرىنى كەڭ يايدى:

— كېلىڭ، سېپىمىزگە قوشۇلۇڭ، كەلگۈسىدە ئۆزىڭىزگە داۋاملىق جەڭ ئېلان قىلىدىغان، تەۋەككۈلچىلىك ۋە قوزغىتىشقا تولغان هايات ئىگىسى بولىسىز، سىزنىڭ مەول هاياتىڭىزدىن شان ـ شەرەپ تۈيغۇسى ئۈرغۈپ تۇرىدۇ، بۇ هەرقانچە پۇل تاپسىڭىزمۇ ئېرىشەلمەيدىغان تۈيغۇ.

جۇك چېگىنىش قۇتراتقۇلۇقى ناهايىتى مۇۋەپپەقىيەتلىك بولىدى، ۋاڭ لۇنىڭ غەيرىتى ئۈرغۈپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي قانداقتۇر بىرنېمىنى ئىپادىلىمەكچى بولۇۋاتقاندا، جۇك چېگىنىش يانفونى توساتتىنلا سايراپ كەتتى، تېلېفوننى جەنۇبىي شىنجاڭ رايونى بوستان شەهەرلىك ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ياڭ چېگىشەن بەرگەنىدى، ئۇ خېبىينىڭ قويۇق باۋدىڭ شېۋىسىدە مۇنداق دوكلات قىلدى:

— باشلىق، بۈگۈن ئەتىگەن بىرەيلەن ئىگەرچى يېزىسىغا 80 كىلومېتىر كېلىدىغان جايدا كۆيدۈرۈلگەن بىر تاكسىنى بايقىغانلىقىنى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا كۆيدۈرۈۋېتىلگەن بىر جەسەتنى بايقىغانلىقىنى ساقچىغا مەلۇم قىلدى. مەن هېلىلا شەهەر دائىرىسىدە يېقىندا يېتۇپ كەتكەن تاكسىنى تەكشۈرۈپ تېپىش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردۈم.

— سىز نەق مەيداندىمۇ؟ — دەپ سورىدى چوك چېگ.

— نەق مەيداندىن هېلىلا قايتىپ كەلدىم، — دەپ جاۋاب بەردى ياڭ چېگشەن.

— نەق مەيداندا بىرەر نەرسە بارمىكەن؟ — دەپ يەنە سورىدى جۇك چېگ.

— هازىرچە قىممەتلىك بىر نەرسە يېپ ئۈچىنى بايقىمىدۇق، — دەپ جاۋاب بەردى ياڭ چېگشەن.

— مېنىڭ پىكرىم، يەنە نەق مەيدانغا قايتىپ بېرىڭ، ئەستايىدىلىراق تەكشۈرۈڭ، يېپ ئۈچى چىققان هامان ماڭا مەلۇم قىلىڭ، مەن هازىرلا قايتىمەن، — دەپ بۇيرۇق قىلدى جۇك چېگ.

جۇك چېك يانغوننى تىكشاۋاتقاندا، قاپىقى تۇرۇلۇپلا كەتتى، ۋاك لۇ ئۇنىڭ چىرايى ۋە گەپ ـ سۆزىگە قاراپ جەنۇبىي شىنجاڭدا چوقۇم بىر چاتاق چىقىپتۇ، دەپ ھېسابلىدى. دەرۋەقە، جۇك چېك يانغوننى يىغىشتۇرۇۋېتىپ، چېن داموغا شەرەت قىلىپ:

ـــ ئۇنىڭ ئىشىنى بىر تەرەپ قىلىۋېتەيلى، ئاندىن دەرھال جەنۇبىي شىنجاڭغا قايتايلى، ـــ دېدى.

جۇك چېكنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، ۋاك لۇدا نەزەردىن چۈشۈپ قالغاندەك بىر تۈيغۇ پەيدا بولدى. ئۇ جۇك چېك بىلەن چېن داموننىڭ ۋۇجۇدىدىن ئۆزىنى غەلىتىلا ھاياجانلاندۇرىدىغان ھېسسىياتنى ئەمدىلا سەزگەنىدى. نەتىجىدە، جەنۇبىي شىنجاڭدا قانداقتۇر بىر ئىش يۈز بېرىۋىدى، جۇك چېك ئۇنى بىر چەتكە چۆرۈۋەتتى، شۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، ئۆزى جۇك چېكنىڭ نەزىرىدە پۈتۈنلەي ئەرزىمەس نەرسە ئىكەن، ھېچنېمە ئەمەس ئىكەن! ۋاك لۇ جۇك چېكنىڭ ئۆزىنىڭ ۋۇجۇدىدىكى تېخى بايقالمىغان يوشۇرۇن ئىقتىدار ۋە قىممەتنى تونۇپ يېتىشنى ئارزۇ قىلغان، ئۆزىنى نامايان قىلماقچى بولغانىدى.

بىراق، جۇك چېك كەينىگە قاراپمۇ قويماي ئالدىغا قاراپ مېڭىۋەردى، ئۇ ۋاك لۇنىڭ ئالدىدا خۇددى بىر كۆزگە كۆرۈنەرلىك يول بەلگىسىدەك كېتىۋاتاتتى. ۋاك لۇ ئىختىيارسىزلا جۇك چېكـ نىڭ قارىسىغا ئەگىشىپ ماڭدى. ئۇ شۇ كۈندىن ئېتىبارەن جۇك چېكغا ئەگىشىپ مېڭىش مۇساپىسىنى باشلىۋەتتى.

جۇك چېك بىلەن چېن دامو ۋاك لۇنىڭ ئارخىپىنى ئاچقاندا تەڭقىسلىقتا قالدى. ئۇنىڭ ئاتىسى شىنجاڭدا ناھايىتى داڭدار ئەرـ باب ئىدى، يەنە كېلىپ جۇك چېكنىڭ ئەزەلدىن ھۆرمەتلەپ كېلىـ ۋاتقان كونا رەھبىرى ئىدى، باشقا ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى بولغىنىدا، جۇك چېكغا ھېچقانداق بېسىم بولمايتتى، ئەمما ۋاك لۇنىڭ سالاھىيىتى بەك ئالاھىدە ئىدى. چېن دامو ئۇنى چېكىپ ېقىپ:

ـــ بولمىسا، بولدى قىلايلى يا؟ ـــ دەپ سورىدى.

ۋاك لۇ «بولدى قىلايلى» دېگەن گەپنى ئاڭلاپلا ئەكسىچە نارازى بولدى، ئۇ جۇك چېكغا:

— نېمە بولدى؟ ئاتامدىن قورقتىڭىزمۇ؟ ئۇ دېگەن ئۇ، مەن دېگەن مەن، ئۆز يولىمىز ئۆزىمىزگە. كىچىكىمدىن تارتىپ چوڭ بولغۇچە ئۇ مېنىڭ ئىشلىرىمنى سۈرۈشتۈرۈپ يۈرمىگەن، ھازىرمۇ ئوخشاش، ئۆزۈمنىڭ ئىشىغا ئۆزۈم ئىگە! — دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ پوزىتسىيىسى ئەكسىچە جۇڭ چېڭنى خۇشال قىلدى، ئەمما بۇ نېمىلا دېگەن بىلەن ئادەتتىكى ئىش ئەمەس ئىدى، جۇڭ چېڭ زىددىيەتنى ۋاڭ لۇنىڭ ئۆزى ھەل قىلىشقا تاپشۇرۇپ بېرىش نىيىتىگە كەلدى، ئۇ مۇنداق دېدى:

— مېنىڭچە بولغاندا، سىزنى ئىنتايىن ياقتۇرۇپ قالدىم، ئەمما سىز ئاتىڭىزنىڭ ماقۇللۇقىنى ئېلىشىڭىز كېرەك، شۇ چاغدىلا سىزنى ئېلىشقا پېتىنالايمەن.

— ئۇنداق بولسا، مېنىڭ كېلىپ تىزىمغا ئالدۇرۇشۇمنى كۈتۈڭ! — دېدى ۋاڭ لۇ.

تېگى - تەكتىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭنىڭ ئەزىمەتلەرگە خاس پەزىلىتىدىن مېھرىنى ئۆزەلمىگەنىدى. ئۇنىڭ ئادەتتىكىدەك تەقى - تۇرقىدىن بىر خىل مەردلىك ۋە ھۆكۈمرانلىق تېقىپ تۇراتتى. لېكىن ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىكى ئاشۇ ھۆكۈمرانلىقنى ياقتۇرغانىدى. ما تىيەنمۇمۇ ھەمىشە ۋاڭ لۇنى «كىچىك ھۆكۈمران» دەيتتى. ۋاڭ لۇ ئەرلەرنىڭ ھەممىسى ئاشۇنىڭدەك خىسلەتكە ئىگە بولۇشىنى خالايدۇ، ئەمما بۇنى ھەممىلا ئەر كىشى ئورۇندىيالمايدۇ، دېگەنگە ئىشىنەتتى.

ۋاڭ لۇ كەلگۈسىگە نەزەر تاشلىدى، ئۇ جۇڭ چېڭنىڭ بىر چۈشتىن كېيىنلىكى ئۆزىنى ئىچىدىن تارتىپ سىرتىغىچە نامايان قىلغانلىقىدىن، ئۆزىنى بۇنىڭدىن كېيىن بولماقچى بولغان ئاشۇنداق ئەر كىشىنى كۆرۈپ يەتتى. ۋاڭ لۇنىڭ قارىشىچە، ئەر كىشى بىلەن ئەر كىشى ئۇچراشسا، يېڭىش - يېڭىلىشنى ئىالدى بىلەن تەقى - تۇرقىدا تالىشاتتى. ئۇ بەختكە يارىشا ئۆزى يېڭىلگەنلىكىگە تەن بېرىدىغان ئەركەككە يولۇققاندىكىن، نېمىشقا خۇشاللىق بىلەن ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ماڭمىسۇن؟

كېيىنچىرەك، جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇغا ۋاڭ لۇنىڭ چوقۇم ئۆزىگە ئەگىشىپ ماڭىدىغانلىقىغا ئىشەنگەنلىكى، ئۆزىنىڭ ۋاڭ لۇدەك

مۇنداق بالىلارنىڭ ئوي - خىيالىنى بىلمۇالالايدىغانلىقىنى ئېيتىپ بەردى. چۈنكى 20 يىل ئاۋۋال ئۇنىڭ ئۆزىمۇ ئۆزىنى ئۈستۈن چاغلاپ، ھاكاۋۇرلۇق قىلىدىغان ئوغۇل بالا بولغان، ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئاسپىرانتلىققا ئىمتىھان بېرىشكە يەكى بېيجىڭغا بېرىپ ئىشلەشكە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلگەنىدى. ئەمما كۈتۈلمىگەن بىر ۋەقە ئۇنى ئۆز ئارزۇسىدىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇر قىلدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، ئۇ ئەستايىدىللىق بىلەن شىنجاڭدا بىر ساقچى بولدى. ئۇ قانداق بىر كۈتۈلمىگەن ۋەقە ئىدى؟ جۇڭ چېڭ بۇنى ۋاڭ لۇغا يېپىدىن - يېڭىسىگىچە دەپ ئولتۇرماي، يوغان بىر تۇگۇننى قالدۇردى.

ئىككىنچى باب

1

ۋاڭ لۇ جەنۇبىي شىنجاڭغا بېرىشنى قارار قىلغاندا، ئۇنىڭ ئاتىسى سىرتتا يىغىنغا قاتنىشىۋاتاتتى. ئۇ بىرىنچى بولۇپ جۇڭ چېڭنىڭ تېلېفونىنى قوبۇل قىلدى، ئۇ جۇڭ چېڭغا:

— مەن بالىمىزنىڭ تاللىشىغا ھۆرمەت قىلىمەن، — دەپ جاۋاب بەردى.

ۋاڭ لۇنىڭ ئانىسىمۇ ئوغلىغا نەسىھەت قىلىش ئۈمىدىنى ئېرىگە باغلىغانىدى، ئۇ ئائىلىدىكى ئىككى ئەر كىشىدىن ئاز دېگەندە بىرىنىڭ ئۆزى تەرەپتە تۇرۇشىنى ئۈمىد قىلاتتى، بۇ ھېيلىسىنىڭ جەزمەن مەغلۇپ بولىدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرسىمۇ شۇنداق قىلىۋاتاتتى. ئۇ قايغۇ ـ ھەسرەت بىلەن كوتۇلداپ كەتتى:

— ئوغلىمىز چوقۇم يىراق يەرگە كەتمەكچى بولغاندىكىن، بېيجىڭغا بارغىنى تۈزۈك ئىدى، ھېچبولمىغاندا شىئەنگە بولسىمۇ مەيلىدى! «سۇ تىرەن يەرنى، ئادەم ئېگىز يەرنى ئىزدەيدۇ» دەيدۇ. غان گەپ بار، ئۇنىڭ شىنجاڭدا قالىمەن دەپ تۇرۇۋالغىنىنى قارىمامدىغان...

ۋاڭ لۇنىڭ ئانىسى كوتۇلداپ بولماي تۇرۇپلا، ئاتىسى تېلېفوندا تېرىككىلى تۇردى:

— خوتۇن، ئاشۇرۇۋەتتىڭ. ئوغلۇم تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يېرىگە تەشەككۇر ئېيتماقچى بولۇۋاتىدۇ، مەن ئاتا بولۇش سۈپىتىم بىلەن ئۇنىڭدىن مىننەتدارمەن. ھېلىمۇ ياخشى ھەربىي بولۇپ قالغىنىڭ، زو زۇڭتاڭ: «شىنجاڭغا ئەھمىيەت بەرگەنلەر موڭغۇلىيىنى قوغداپ قالالايدۇ؛ موڭغۇلىيىنى قوغداپ قالالىغانلار بېيجىڭنى قوغداپ قالالايدۇ» دېگەن گەپنى قىلغانىكەن. ئەجدادلىرىمىز بىرنەچچە يۈز يىل بۇرۇنلا شىنجاڭنىڭ ئورنىنى مۇشۇنداق

مۇھىم بىلەلىگەنىكەن، بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە بىز زۇ زۇڭتاڭ-چىلىنكمۇ بولالمايمىزما؟ ئوغلىمىزنىڭ ئۆز ئورنىدا قېلىپ شىد-جاڭنى قوغدىشى خۇشاللىنارلىق ئىش، شەرەپلىك ئىش تۇرسا، نېمىگە يىغلايسەن؟ ئوغلىمىزنىڭ ئالدىدا تولا يۇزىمىزنى تۆكمە.

ۋاڭ لۇنىڭ ئانىسى يىغلاپ دادلاشتىن توختىدى. ئۇ تېلېفوننى قويۇپ خورسىنىدى: «سىرتقا دېسە ھەممىگلارنىڭ ئايىغى چىقىپ كېتىدىكەن، قانچە يىراقتا دېسەڭلەر شۇنچە يىراقتا كېتىدىكەنسە-لەر، ئەتىدىن كەچكىچە قازان بېشىنى چۆرگىلەش، بۇ ئۆيۈڭلەرگە تىرەك بولۇش ماڭىلا قالىدىكەن.»

ۋاڭ لۇنىڭ كۆڭلى سەل ئورنىغا چۈشتى، ئۇ ئۇنىۋېرسىتېتنا ئوقۇغاندىن بۇيان ئاتىسى بىلەن غەلىتىلا كۇچ سىنىشىپ قالغان، ئىككىسىلا بىر - بىرىگە بۆلەكچە كۆرۈنىدىغان بولۇپ قالغان بولسىمۇ، ئەمما بۇ قېتىمقى نەگە بېرىپ، نەدە تۇرۇشنى تاللاش مەسىلىسىدە ئاتىسى رازىلىقىنى بىلدۈرگەنىدى، ۋاڭ لۇ بۇنىڭدىن قاتتىق خۇشال بولدى.

ئانىسى ئاتىسى بىلەن نەچچە ئون يىل ئېيتىشقان بولسىمۇ ئۇنى ئۆزىگە كۆندۈرەلمىگەنىدى، شۇڭا ئائىلە ئۇرۇشىغا بۇرۇنلا قىزىقمايدىغان بولۇپ قالغانىدى. ئۇ تېلېفوننى ئورنىغا قويۇپ قويغاندىن كېيىن، ئوغلىنىڭ چىرايى ئېچىلىپ كەتكىنىنى كۆ-رۈپ، ئۆزىنىڭ يەنە ئۇتتۇرغانلىقىنى بىلدى - دە، ھېچقانداق ئىش بولمىغاندەك قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، خۇشال ھالدا ئوغلىغا بىر تەخسە مېۋە - چېۋە يۇيۇپ بېرىپ، ئوغلى بېگۇچە قاراپ تۇردى. ئانا نېمىلا دېگەن بىلەن ئانا ئىدى، ئۇ ئوغلىنىڭ كەڭ دۇمبىسىنى ئىچى ئاغرىغىنىچە سىلاپ تۇرۇپ:

— سەندىن ھەقىقەتەن خاتىرجەم بولالمايۋاتىمەن، ئەمدىلا 25 ياشقا كىرىپ، ئۆيدىن يىراق يەرلەردە ئۆزۈڭ يالغۇز جاپا چەكمەكچى بولۇۋاتىسەن، — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئانىسىغا تەسەللى بەردى:

— سىزمۇ 18 — 19 ياش چاغلىرىڭىزدا ئاتا - ئانىڭىزدىن ئايرىلىپ، جەنۇبىي جۇڭگودىن ئەسكەر بولۇپ شىنجاڭغا كەلگەن، ئاندىن باتۇرلۇق بىلەن ئاتامغا يېتىلىق بولغانىكەنسىزغۇ؟

— لېكسن، ئۇ چاغ دېگەن ئۇ چاغ، نېمىنىڭ قورقۇش، نېمىنىڭ جاپا ئىكەنلىكىنى زادىلا بىلمەپتىكەنمىز، — دېدى ئاندىسى ئۆزىنى ئاقلاپ.

— بۇ گېپىڭىزچە، بىر ئەۋلاد يەنە بىر ئەۋلادقا يەتمەيدىكەن - دە؟ سىز كېيىنكى ئەۋلادلارنى كەمسىتىدىكەنسىز - دە؟ — ۋاڭ لۇ ئانىسى بىلەن ئەستايىدىل پاراڭلاشقىلى تۇردى.

ئانىسى ھاپىلا - شاپىلا كۆز يېشىنى ئېرتىپ، كۈلۈمسىرىگىنىچە:

— ساڭا ئېغىز ئۈپرىتىپ نېمە قىلاي! — دېدى. ئۇ يېڭىنى تۇرۇپ خېمىر يۇغۇرۇپ ئوغلىغا جۇۋاڭا تۇگۈشكە كىرىشتى. سەندۇڭلۇقلارنىڭ باشقىلارنى ئۆزىتىپ قويغاندا جۇۋاڭا، قارشى ئالغاندا ئۇگرە ئېتىش ئادىتى بار ئىدى.

2

ئەسلىدە ما تېنەمۇ قىن - قىنىغا پاتمىغان ھالدا يۈك - تاقلىرىنى يىغىشتۇرۇپ، ۋاڭ لۇ بىلەن بىللە ئۇچۇپ كېتىشنىلا كۈتۈپ تۇرغانىدى. نەتىجىدە، ۋاڭ لۇ يېرىم يولدا گېپىدىن يېنىپ، ساقچى بولۇشتا چىڭ تۇرۇۋالدى. ۋاڭ لۇ ئۆزى بىلەن ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بىرىنچى چوڭ ئىشىنىڭ، جىددىي ئورۇنداشقا تېگىشلىك ۋەزىپىنىڭ كىم كىمگە بويسۇنۇش، كىم كىمنى باشقۇرۇش مەسىلىسى ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەنىدى. ئۇ، ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ كېتىش ھازىرلىقىنى كۆرۈپ قويدى، بۇمۇ ئەڭ يامان ئاقىۋەت ئىدى.

— ئۆزىگىرىمەن دەپلا ئۆزگىرىپسىز، ھېچبولمىسا مەن بىلەن مەسلىھەتلىشىپ كۆرۈشىڭىز كېرەك - دە، — ما تېنەمۇنىڭ قەددى - قامىتى زىلۋا، گۈزەل چاچلىرى يەلپۈنۈپ نۇراتتى، ئۇ رەڭگى قېنىق مودا كىيىم كىيىپ، ئۇنى ئوچۇق رەڭلىك گاز ياغلىق بىلەن زىننەتلەشكە ئامراق ئىدى، بۇ ئۇنىڭ مىجەز - خاراكتېرىنى ئۆزگىچە كۆرسىتەتتى. گەرچە ئۇنىڭدا ئازراق ئەر-

كىلىك بولسىمۇ، ئۇ خالىغانچە ئاچچىقلىنىدىغان قىزلاردىن ئەمەس ئىدى. بۇ ئىشتا ۋاڭ لۇنى ئەيىبلەيدىغان سالاھىيىتىم بار، دەپ قارايتتى.

— ئۆزۈمنىڭ ئىشىنى ئۆزۈم قارار قىلىمەن، — ۋاڭ لۇنىڭ پوزىتسىيىسى ئىنتايىن قاتتىق ئىدى، ئۇ قىلچە ئەپۇ سورايدىغاندەك ئەمەس ئىدى، ئۇنىڭ «بوپتۇ» دېيىشىنىلا كۈتۈۋاتاتتى، شۇنداق بولسا يەڭگىللەپ سەپكە ئاتلىنالايتتى، بۇنىڭ ياخشى ئىش بولماسلىقى ناتايىن ئىدى، ئەر كىشى قىلىمەن دېگىنىنى قىلالايتى-تى، بۇنىڭ ھەيران قالغۇچىلىكى يوق ئىدى!

— ئۆزىڭىز قارار قىلامسىز؟ ئۇنداقتا مەن سىزنىڭ كۆڭلىڭىزدە قانداق ئورۇندا تۇرىمەن؟ كۆڭلىڭىزدە مەن بارمۇ، يوق؟ — ما تيەنمۇنىڭ مەنتىقىسى بويىچە، مۇبادا ۋاڭ لۇ ئۇنى ھەقىقىي تۇردە ياخشى كۆرسە، ئۇنى ناھايىتى مۇھىم بىلىشى، ئۇنى مەركەز قىلىشى كېرەك ئىدى.

ئەمما ۋاڭ لۇنىڭ مۇنداق قىلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس ئىدى!

ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى:

— مەن بىلەن ئېيتىشما، پايدىسى يوق، يولۇمنى تاللاپ بولدۇم، سېنىڭمۇ ئىنتىلىشىڭنى يېڭىۋاشتىن تاللايدىغان ھوقۇ-قۇڭ بار. سېنى قوغلىشىۋاتقانلار ناھايىتى كۆپ، يېڭىۋاشتىن تاللىساڭ يەنىلا ئۇلگۈرىسەن. ئەگەر كېتىشتە چىڭ تۇرۇۋالساڭ، سېنى خۇشاللىق بىلەن ئۇزىتىپ قويىمەن؛ ئەگەر مۇشۇ يەردە قالساڭ، بىرلىكتە جەنۇبىي شىنجاڭغا بارايلى.

ۋاڭ لۇ قاتتىق گەپ قىلىپ، بىرنەچچە يىللىق مۇھەببىتىنى پۈتۈنلەي بىر چەتكە قايرىپ قويغانىدى. ئۇ يەنە تەكىتلەپ:

— مېنىڭ مۇنداق قىلىشىم كېيىن ئاغزىڭدىن «پۇشايمان قىلدىم» دېگەن گەپنى ئاڭلاشنى خالىمىغانلىقىمدىن بولغان، — دېدى. گەپنىڭ پوسكاللىسىنى ئېيتقاندا، ئۇ ساقچى بولۇش يولىغا ئېغىر ھېسسىيات يۈكىنى ئارتىۋېلىپ مېڭىشقا پېتىنالمىغان، بۇ خىزمەتنى ئەركىن - ئازادە ئىشلەشنى ئويلىغانىدى.

ما تيەنمۇ ئاچچىقلانغىنىدىن كۆكىرىپ كەتتى. ئۇ ئەسلىدە

ۋاڭ لۇنىڭ ئۆزىگە بىرنەچچە ئېغىز سىلىق - سىپايە گەپ قىلىشىنى كۈتكەنىدى، بىراق ۋاڭ لۇ ئىشنى چېكىدىن ئاشۇرۇۋەتتى، ئۇ باشتىن - ئاخىر ئۇنىڭدىن ئەپۇ سورىمىدى. ۋاڭ لۇ: ساقچى بولۇش ئۇيات ئىش ئەمەس، ھەتتا ئالىيجاناب كەسىپ، مەن نېمىشقا ئۇنىڭدىن ئەپۇ سورىغۇدەكمەن؟ دەپ ئويلىغانىدى.

ما تىەنمۇ دېگەن كىم؟ ئۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئاجايىپ كۆزگە كۆرۈنگەن قىز ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىرى، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ دەۋرىدىن تارتىپلا ئۇنى قوغلىشىدىغان ئوغۇل ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئايىغى ئۈزۈلۈپ باقمىغان، ئەمما ئۇ ھاكاۋۇرلۇق قىلىپ، ۋاڭ لۇدىن باشقا ئوغۇللارنىڭ ھەممىسىنى يەڭگىلتەك دەپ ياراتمىغانىدى. ئۇ تىنىم تاپمايدىغان، شۇنداقلا تەمكىن، ئېغىر - بېسىق ۋاڭ لۇنى ياخشى كۆرەتتى، ئۇنىڭ مۇستەقىل پىكىر قىلىدىغانلىقىنى ياقتۇراتتى. ئىككىسى بىر - بىرىنى ياخشى كۆرۈشۈپ يۈرگەن كۈنلەردە، دائىم بەزى مەسىلىلەردە جېدەللىشىپ پوكاندەك قىزىرىشىپ كېتەتتى، ھەتتا تىغمۇتىغ ئېلىشىپ قالاتتى، بىراق ما تىەنمۇ ئايرىلىپ كېتىشنى ئەزەلدىن ئويلاپ باقمىغانىدى. ئۇنى ياخشى كۆرسە، جېدەللىشىشمۇ بىر خىل بەخت، ھېچبولمىغاندا ئۇنىڭ بىلەن جېدەللەشكىنىمىنىڭ قىممىتى بولىدۇ، دەپ ئويلايتى. ئۇ ئادەتتىكىچە تۇرمۇشقا كۆنمەيتتى، غايىچى ئىدى، تېخى قەھرىمانلىق تۇيغۇسىغا باي، رومانتىك تۇسكە تېخىمۇ ئىگە ئىدى، مېنىڭ غايەم مۇنەۋۋەر جەڭگاھ مۇخبىرى بولۇش، دەيتتى. نېمىلا دېگەنبىلەن، ئۇمۇ ئارزۇ - ئارمىنى بار قىز بالا ئىدى، ئۆزىنىڭ ئارزۇسىنى تىرىشىپ ئىشقا ئاشۇرۇۋاتاتتى.

ئەمما، ۋاڭ لۇ توساتتىنلا ئۇنىڭ ئارزۇسىنى يوققا چىقارماقچى بولدى، بۇ ئۇنىڭ كاللىسىدىن ئۆتمىدى، شۇنىڭ بىلەن يۈرەك سىيرىلغۇدەك يىغا - زار قىلىش داۋامدا، ۋاڭ لۇنىڭ ئۆزگىرىشىنى ئۆز مۇھەببىتىنىڭ مەغلۇبىيىتى دەپ يىغىنچاقلىدى. ئۇ ئۆزىنى مەن ۋاڭ لۇنى قاتتىق ياخشى كۆرىمەن، پۈتۈن ۋۇجۇدۇم بىلەن قەلبىمنى ۋاڭ لۇغا تاپشۇرىمەن، ھەممىسى مۇشۇ، ۋاڭ لۇنىڭ مۇھەببىتىمىزنى يەردە قويۇشقا ئاساسى يوق، مۇھەببەت ھەممىنى بەلگىلىيەلەيدۇ، دەپ ئويلىغانىدى. ئەمما ئۇ خاتالىشىپ

تۇ، ۋاڭ لۇنىڭ تاللىغان يولى بىلەن مۇھەببەت باشقا - باشقا ئىشلار ئىكەن. ۋاڭ لۇ: «مەن تاللىغان يولۇمنى ئۆزگەرتتىم، مۇھەببىتىمنى ئۆزگەرتمىدىم؛ مەن يەنىلا سېنى ياخشى كۆرىمەن، بىراق تاللىغان يولۇمدىن ۋاز كېچەلمەيمەن» دېگەننى تەكىتلىدى. ما تيەنمۇنىڭ نەزىرىدە ۋاڭ لۇنىڭ جەلپ قىلىش كۈچى مۇستەقىل پىكىرگە ئىگە ئىكەنلىكى، يەنە كېلىپ ئۇنىڭدىن ئاسانلىقچە تەۋرەندىمەيدىغانلىقى ئىدى. شۇ تاپتا ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ تەرسالىقىدىن كېلىۋاتقان باش قېتىنچىلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلغانىدى.

ما تيەنمۇ ۋاراڭ - چۇرۇكلۇق سۆز - چۆچەكلەر ئارىسىدا، نۇرغۇن ئوغۇل ئوقۇغۇچىلارنىڭ دىققەت - ئېتىبارى ئىچىدە يول-ۋاسقا مىنىۋېلىپ چۈشەلمەي قالدى: ۋاڭ لۇغا بويسۇنسا، يۈزى چۈشۈپ كېتەتتى، يەنە كېلىپ كەسپىدىن ئايرىلىپ قالاتتى؛ ۋاڭ لۇدىن ئايرىلىپ كەتسە، ئۆز ئىستىقبالىنى تېپىشى مۇمكىن ئىدى، ئەمما ياخشى كۆرىدىغان ئادەمنى قولدىن بېرىپ قويياتتى.

ما تيەنمۇ ئىككى كۈن جىم بولۇۋالدى، ئۇ مۇشۇ ئىككى كۈنلۈك ئازاب - ئوقۇبىتىنىڭ ۋاڭ لۇنىڭ مۇھەببىتىنى قوزغىشىنى، ئۆزى بىلەن بىر جۈپ بولۇپ بېيجىڭغا بېرىشىنى ئارزۇ قىلغانىدى. ئۇ بۇنىڭغا چىن دىلىدىن ئىنتىزار بولۇۋاتاتتى. ئەمما ئۇنىڭ كۆڭلى باشتىن - ئاخىر بۇرۇقتۇرما بولۇۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ پەيلىدىن يانمىدى، ئۇ خۇددى ما تيەنمۇ ئەسلا مەۋجۇت ئەمەسنەك، ئۇلارنىڭ مۇھەببىتى زادىلا يۈز بېرىپ باقمىغاندەك، ئوغۇل ئوقۇغۇچىلار بىلەن بولۇشچە يەپ ئىچىشتى، ئۆتمۈش توغرىسىدا مۇڭدىشىپ خوشلاشتى.

ۋاڭ لۇ مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىلار باشقارمىسىغا كىرىپ رەسمىيەت بېجىردى.

ما تيەنمۇمۇ رەڭگىرويىنى ئۆزگەرتمەي يۈك - تاقلىرىنى تېڭىپ تەييار بولدى.

مۇشۇ چاغدا ئىككىسىدىن بىرى سىلىق - يۇمشاق گەپتىن بىرەرنى قىلىپ قويغان بولسا، ئۇلار چوقۇم كۆزىگە ئىسسىق ياش ئېلىپ، مەھكەم قۇچاقلىشىپ كەتكەن بولاتتى. ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىلا قارشى تەرەپنىڭ تەشەببۇسكار بولۇشىنى كۈتتى. ئۇلار

ئاخىر ئەڭ ياخشى پۈرسەتنى قولدىن بېرىپ قويدى.

دىمىق بىر كۈن يەنە ئۆتۈپ كەتتى.

ما تيەنمۇ ئاخىر بىر قەدەم كەينىگە يېنىپ ئويلاندى: ۋاڭ لۇ بىلەن ئىككىمىزنىڭ مۇھەببىتى راستىنلا پىشىپ يېتىلمىدىمۇ نېمە؟ ئۇنداق بولسا، ئۇنىڭدىن مەلۇم ۋاقىت ئايرىلىپ كېتىپ، ئۆزلىرىنىڭ مۇھەببىتىنىڭ ۋاقىتنىڭ سىنىقىدىن ئۆتەلەيدىغان - ئۆتەلمەيدىغانلىقىغا قاراپ باقامدۇق يا؟ ئەگەر مەلۇم ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ئۆزى يەنىلا ئۇنى سېغىنسا، بىردىنلا نىيىتىدىن يېنىۋېلىپ، ئىنتايىن ئىتائەتچانلىق بىلەن ئۇنى كۈتۈپ كۈن ئۆتكۈزەر؛ ناۋادا، مۇشۇ كېتىشى بىلەن ئۇنى ناھايىتى تېزلا ئۇنتۇپ كەتسە، بۇمۇ بىر خىل مۇھەببەت ئاساربىتىدىن قۇتۇلۇپ قالغىنى بولار.

ما تيەنمۇ ئىشنى غاچ - غۇچلا بىر تەرەپ قىلدى، ماگىستىر-لىق ئۇنۋانىنىڭ گۇۋاھنامىسىنى ئالغان كۈنى، ئالدىراپ ۋاڭ لۇ-دىن ئايرىلدى - دە، پويىزغا ئۆزى يالغۇز چىقىپ بېيجىڭغا يۈرۈپ كەتتى. ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ كۆز يېشىنى كۆرمىدى، ما تيەنمۇ ئۇنىڭغا بىئارام بولغۇدەك ئازاب قالدۇرۇپ كەتمەكچى بولدى، چۈنكى ئۇ ئازاب بىلەن يولغا چىققانىدى.

ۋاڭ لۇ ساقچى بولۇش يولىغا غەم - غۇسسىسىز قەدەم قوي-دى. ئۇ ئازابىنى قەلبىنىڭ چوڭقۇر يېرىگە يوشۇردى، چۈنكى ئۇ بۇ ئۆمرىدە ما تيەنمۇغا قەرزدار بولۇپ قالغانلىقىنى بىلگەن، جە-نۇبقا كېتىۋاتقان پويىزدا مۇشۇ بىرنەچچە يىللىق مۇھەببىتىمىزنى دەپ بولسىمۇ، ما تيەنمۇنى ئۆزىتىپ قويۇشۇم كېرەك ئىدى، دەپ پۇشايمان قىلغانىدى.

ۋاڭ لۇ شۇ چاغقا كەلگەندىلا ئاندىن ئەر كىشى دېگەن بۇ نېمىنى ئازراق چۈشەندى. ئۇ ئاچچىق كۈلۈپ: «قارىغاندا، ئەر-لەرنىڭ كەسىپكە ئىنتىلىشتىكى قەتئىيلىكى مۇھەببەتكە بولغان ئىنتىلىشىدىن كۈپ ئېشىپ كېتىدىكەن» دېدى. كۆڭلىدە ئۆزىنى: «ناكەس نەرسىكەنسەن، ما تيەنمۇنىڭ مۇھەببىتى ئالدىدا خىجالەت-چىلىكتە قالدىڭ» دەپ تىللىدى. ئەمما، يىراقتىكى جەنۇبىي شىن-جاڭ، سىرلىق جۇڭ چېڭ ۋە چېن دامولارنىڭ ئۇنىڭغا نىسبەتەن

ھەقىقەتەن ناھايىتى زور جەلپ قىلىش كۈچى باردى، ئۇ ئۆزى قاتتىق ئىنتىلگەن ئاشۇ قەھرىمانلىق ئارزۇسىنى قوغلاشماي تۇرالـ مايتتى.

ئۇ ئارزۇسىنى قوغلىشىش ئۈچۈن، مۇھەببەتتىن ۋاز كەچتى.

بۇ ئۇلارنىڭ مەڭگۈلۈك خوشلىشىشمىدۇ؟ ئۇلارنىڭ مۇھەبـ بىتى راستتىنلا ئۇزۇلۈپ قالارمۇ؟ بۇنى ما تيەنمۇ ئۇقمايتتى، ۋالڭ لۇمۇ ئۇقمايتتى.

3

ما تيەنمۇ بېيجىڭغا بارغاندىن كېيىن توپتوغرا ئىككى كۈن ئۇخلاپ ئاندىن يېڭى ئىدارىسىگە تىزىمغا ئالدۇرغىلى بار ئىدى.

ئۇ بېيجىڭنىڭ ئاسمىنى ئاستىدا تۇرۇپ، لوڭشىدىلا قەد كۆـ تۈرگەن، گۈپۈلدەپ دەۋر پۇرىقى چىقىپ تۇرغان بىنالارغا، ئادەم مىغىلداپ تۇرغان يوللارغا، ئاق ياقىلىق گۈزەللەرنىڭ ئەركىن تەقى ـ تۇرقىغا، ئۆيلەرنىڭ ئۆگزىسىدىن كۆتۈرۈلۈپ چۈشۈۋاتقان توپ ـ توپ كەپتەرلەرگە، يىللىق بۈلۈت قاتلىمىغا يوشۇرۇنۇۋالغان قۇياشقا قاراپ: «بۇ بىر يېپىيېڭى باشلىنىش، ئەمدى يېڭى بىر ئاسمان تېگىدە يېڭى بىر خىل تۇرمۇشنى باشلايمەن» دەپ ئويلـ ىدى.

سىياسىي باشقارمىنىڭ مۇدىرى ما تيەنمۇنىڭ ئەۋەتىش گۇۋاھـ نامىسىنى قولىغا ئېلىپ، قايتا ـ قايتا كۆردى، ئاندىن چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ:

ـــ مەن چىقىپ تېلېفون بېرىپ، ئۇلارغا سىزنىڭ كەلگىنىـ ڭىزنى ئېيتىپ قوياي. ئىككى كۈندىن بېرى سىزنى ئىسىم ـ فامىلىڭىزنى ئاتاپ تۇرۇپ ئىزدەپ كەتكەنىدى، ـــ دېدى.

ما تيەنمۇ: «بېيجىڭغا ئەمدىلا كەلسەم ئۇرۇق ـ تۇغقان، دوست ـ بۇرادەرلىك مۇناسىۋىتىم بار كىشىلەر بولمىسا، مېنى ئىزدىگەن كىمدۇر؟» دەپ ئويلىنىپ قالدى.

يېرىم سائەتتەك ۋاقىت ئۆتۈپ، سىياسىي باشقارمىنىڭ مۇدىـ رى ما تيەنمۇنى مەجلىسخانىغا باشلاپ كىردى، بۇ يەردە چىرايى

جىددي تۇس ئالغان، تۇرقى رەھبەرلەرگە ئوخشايدىغان ئىككى ئەر كىشى ساقلاپ تۇراتتى. ئۇلاردىن ياشىنىپ قالغان بىرى ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشقاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا:

— ساۋاقداش ما تىەنمۇ، شىنجاڭدىن ھېيجىڭغا پويىزلىق كەلگەنسىز؟ يولدا جاپا تارتتىڭىزمۇ؟ — دېدى.

— سىلەر كىم؟ — دەپ سورىدى ما تىەنمۇ ھوشيارلىق بىلەن.

بوۋاينىڭ تۇرقىدىن يېقىملىق سۇر چىقىپ تۇراتتى، ئۇ بىر-دەم جىمىپ قېلىپ:

— بىزنىڭ كىملىكىمىز مۇھىم ئەمەس، مۇھىمى، بىز سىز بىلەن پاراڭلاشماقچى، — دېدى.

نېمە ھەققىدە سۆزلىشەر؟ ما تىەنمۇ ئۇن - تىنسىز تۇراتتى، بۇ ئاستە تۇيغۇسى ئۇنىڭغا كۆز ئالدىدىكى بۇ ئىككى ناتونۇش كىشىنىڭ سالاھىيىتىنىڭ ناھايىتى سىرلىق ئىكەنلىكىنى ئۇقتۇردى.

— سىزنىڭ ئائىلىڭىز، مەكتىپىڭىز، شىنجاڭغا بولغان تونۇشىڭىز، ئۆزىڭىز ھەققىدە پاراڭلاشماقچىمىز، — بوۋاينىڭ گەپ - سۆزلىرىدىن سۇرلۇك تۇس چىقىپ تۇراتتى.

— ئالدى بىلەن مېنى ئىزدەشتىكى مەقسىتىڭلارنى دەپ باقساڭلار بولامدۇ؟ — ما تىەنمۇ ئۆز گېپىدە چىڭ تۇرۇۋالدى.

بوۋاي باشقا بىر جاي تەپپىشنى ئوتتۇرىغا قويدى.

شۇنىڭ بىلەن ما تىەنمۇ ئىككى سىرلىق ئادەم بىلەن ئالمي دەرىجىلىك بىر پىكاپقا چۈشۈپ يۇرۇپ كەتتى. ئۇلار دېگەن جايغا بارغاندىن كېيىنلا ئاندىن سالاھىيىتىنى ئاشكارىلىدى. ئەسلىدە، ئۇلار دۆلەت بىخەتەرلىك ئورنىنىڭ رەھبەرلىرى ئىكەن، ما تىەنمۇ ئالمي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدىلا ئۇلارنىڭ تەكشۈرىدىغان نەزەر دائىرىسى ئىچىدە تۇرغانىكەن، ما تىەنمۇنىڭ ئەخلاق - پەزىلىتى، ساغلاملىق ئەھۋالى، خاراكتېر ئالاھىدىلىكىنى ئۇلار ئوبدان بىلىدىكەن. ئۇلار ما تىەنمۇغا شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش ۋە تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش كۈرەش ۋەزىيىتىنىڭ ناھايىتى كەسكىن ئىكەنلىكى، ئۆزلىرىنىڭ ما تىەنمۇدەك مۇنەۋۋەر، ۋەتەنپەرۋەرلىك قىزغىنلىقىغا ئىگە، يۇقىرى ئوقۇش

تارىخى بار ياشلارغا موھتاج ئىكەنلىكى، ما تىپنمۇنى دۆلەتنىڭ بىخەتەرلىكى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان ئادەم بولۇپ قالسىكەن، دەپ ئويلايدىغانلىقىنى ئېيتتى.

— مەن ئۆيدىكىلەر بىلەن مەسلىھەتلەشسەم بولامدۇ؟ — شۇ چاغدا ما تىپنمۇ ۋاڭ لۇغا تېلېفون بېرىۋېلىشنى، ھېچبولمىسا ئاتا - ئانىسىنى خەۋەرلەندۈرۈپ قويۇشنى تولىمۇ ئارزۇ قىلدى.

— بولمايدۇ، — سۈرلۈك بوۋاي بۇنى رەت قىلدى.

— مەن يەنە ئويلىنىپ باقاي.

ما تىپنمۇ دۆلەت بىخەتەرلىك ئورنىنىڭ ئىككى رەھبىرىنى توپتوغرا ئۈچ سائەت ساقلاتتى، ئاخىر مۇنداق بىر مەسلىنى سورىدى:

— ئەگەر قوشۇلسام، مېنى دەرھال تەربىيىلەپ يېتىشتۈرەمسىلەر؟

— ھەئە، بېكىنمە ھالەتتە تەربىيىلەپ يېتىشتۈرىمىز.

— بولىدۇ، سىلەرگە ماقۇل بولاي.

ما تىپنمۇ بۇ ئىشنىڭ ئۆزىنىڭ ۋاڭ لۇ بىلەن ئايرىلىپ كەتكەن ئازابىنى ئاجىزلاشتۇرۇشىنى، ئۇنىڭغا بارلىق پەرىشانلىقلارنى ئۇنۇتۇلدۇرۇشنى ئۈمىد قىلدى.

ما تىپنىمۇ يېڭى ئىدارىگە بېرىپ تىزىمغا ئالدۇرغان كۈنىلا ئىز - دېرەكسىز يوقالدى. ئۇنىڭ قەيەرگە كەتكەنلىكىنى ھېچكىم بىلمىدى، سىياسىي باشقارمىنىڭ مۇدىرىدىن باشقا ھېچكىم ئۇنىڭ چىرايلى بىلەن تونۇشۇپ بولالمىدى، ئۇ بېيجىڭغا يوقاپ كېتىش ئۈچۈنلا كەلگەندەك قىلاتتى.

4

ساقچىلارنى تەربىيىلەپ يېتىشتۈرۈش بازىسى ئەتراپى تاغ بىلەن ئورالغان بىر سابىغا جايلاشقانىدى. تاڭ خىرە - شىرە يورۇشى بىلەنلا ۋاڭ لۇ ئورنىدىن تۇردى، توغرىسىنى ئېيتقاندا، ئۇ تۈنۈگۈن كېچە زادىلا ئۇخلىمىدى، ھاياجانلىنىپ كارىۋىتىنىڭ گىرۋىكىدە ئولتۇرۇپ چىققانىدى. 25 ياشقا كىرىپ تېخى تۇنجى قېتىم

ساقچى كىيىمى كىيمۇاتقاچقا، ياتسام ساقچى كىيىممىنى پۈرلەشتۇ. رۇۋېتىمەنمىكىن دەپ ئەنسىرىگەنىدى. چىراغ ئۆچۈرۈلگەندىن كېيىن، باشقا كۈرسانتلار كەينى - كەينىدىن ئۇخلاپ قېلىشتى، پەقەت ئۇلار خىلمۇخىل خىياللارغا بەند بولدى، ئۆسمۈرلۈك دەۋرى ئەسلا ئەمەلگە ئاشۇرۇشنى ئويلىغان قەھرىمانلىق ئارزۇسى ئۇنىڭغا قەدەممۇقەدەم يېقىنلىشۋاتاتتى.

كېچىچە كىرپىك قاقمىغان ۋاڭ لۇ تاڭ يورۇغان چاغدا ياتاقتىن ئاستاغىنا چىقتى. ئۇ ئۆزى يالغۇز سىنىپنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كېلىپ، تامغا چاپلانغان تەشۋىقات سۆزلىرىنى جىممىدە ئانالىز قىلىشقا باشلىدى، بۇ بىرلا كۆرسە ئۇنتۇپ كەتكىلى بولمايدىغان ئىككى تەشۋىقات سۆزى ئىدى، بۇ سۆزلەر گازارما ياكى ساقچى لاگېرى دېگەندەك مۇشۇنداق جايلاردىلا كۆزگە چېلىقاتتى. ئۇنىڭ بىرىنچىسى: «بۇ يەردە ئۆمىد - ئارزۇيىڭىزغا يېتىشىڭىز، شۇنداقلا ئۆزۈل - كېسىل ئۆمىدسىزلىككە پېتىشىڭىز مۇمكىن. ئۇ كۈچلۈكلەرنى قەدىرلەيدۇ، ئاجىزلارنى شاللىۋېتىدۇ. ئەگەر سىز ئۆزىڭىزنى ئىرادەم يېتەرلىك دەپ ھېسابلىسىڭىز، بۇ يافقا كېلىڭ، جەنۇبىي شىنجاڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش ئالاھىدە تەكشۈرۈش ئەترىتى سىزنى قارشى ئالىدۇ» دېيىلگەن، ئىككىنچىسى: «بىزنىڭ تەكشۈرۈش خادىملىرىمىز ئازاب - ئوقۇبەت، جاپا - مۇشەققەت ۋە ئىنسان ھاياتىنىڭ ئاخىرقى چېكىگە دۇچ كەلگەندە يەنىلا ئۆتكۈر ئىنكاسىنى ساقلايدۇ» دېگەن سۆزلەر ئىدى.

مانا بۇ ئۇنىڭ تاللىۋالغان يولى ئىدى! ۋاڭ لۇ بۇ ئىككى تەشۋىقات سۆزىدە ئۆزۈم تاللىۋالغان تۇرمۇش مەزمۇنى قىسمەن يېغىنچاقلىنىپتۇ، دەپ ئويلىدى. باشقىلارنىڭ تۇرمۇشى بۇرۇنقىدەكلا ئۆتۈۋاتاتتى، ئەمما ئۇنىڭ تۇرمۇشى شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۆزگىرىشكە باشلىغانىدى. ئەمما ئۇنى بىئارام قىلىۋاتقىنى، مۇناداق ئۆزگىرىشكە كەتكەن بەدەل — ئۇنىڭ قىز دوستى بىلەن بولغان مۇھەببەت ئىستىقبالىنى ئاخىرلاشتۇرغانلىقى ئىدى. ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇ ئىختىيارسىزلا سەل گاڭگىراپ قالدى ۋە بىرنېمىسىنى يوقىتىپ قويغاندەك بولدى: مۇنداق بەدەل تۆلەش

ئەرزىمدۇ؟ كېيىن پۇشايمانغا قالارمەنمۇ؟ ئەمما مۇنداق خىيال ئۇنىڭ كاللىسىنى ئىگىلىشى بىلەنلا، مەغلۇبىيىتىگە تەن بېرىشنى خالىمايدىغان بىر خىل قېيىداش دەرھال ئۇنى بىر چەتكە قېقىپ چىقاردى، ئېغىزدىن چىقىپ كەتكەن سۆزنى قايتۇرۇۋالغىلى بولمايدۇ، ئايرىلىپ كەتكەن بولسام مەيلى ئەمەسمۇ، يەنە ئۇنى ئويلاۋېرىپ نېمە قىلاتتىم؟ ئۇ ئۆز - ئۆزىگە تەسەللى بەردى: ما تەنمۇنىڭ مېنىڭدىن شۇنچە ئاسانلا ۋاز كەچكەنلىكى، دەل ئارىمىز- دىكى مۇھەببەت ئاساسىنىڭ مۇستەھكەم ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ، ھالبۇكى، مۇستەھكەم بولمىغان مۇھەببەت بىر كۈنى بولمىسا بىر كۈنى بەربات بولىدۇ، بالدۇرراق بەربات بولغىنى ھامان كېچىكىپ بەربات بولغىنىدىن ياخشى. ۋاڭ لۇنى خۇشال قىلغىنى شۇكى، ما تەنمۇ بېيجىڭغا كەتتى، ئۆزى شىنجاڭدا قالدى، ما تەنمۇدىن ئەنسىرەشنىڭ ئورنى قالمىدى، ئۇنىڭ ئىستىقبالى ئۆزىنىڭكىدىنمۇ ياخشى بولىدۇ. ئىككىسىنىڭ بىر - بىرىنى كۆپ يىللار ياخشى كۆرۈشكەنلىكىدىن، ۋاڭ لۇمۇ ما تەنمۇنىڭ ئۆزىدىن ياخشى ئۆتۈشىنى ئۈمىد قىلاتتى. «سىز مەندىن ياخشى ئۆتىسىزلا» دەيدىغان بىر ناخشا بارغۇ؟ شۇ تاپتا ۋاڭ لۇ ئىچ - ئىچىدىن: «چوقۇم مەندىن ياخشى ئۆتۈڭ!» دەپ تىلىدى.

ۋاڭ لۇ ئورنىدىن تۇرۇش كانىيى چىلىنىش بىلەن تەڭلا، تېزدىن ئۆز ياتقىغا قايتىپ كەلدى. بۇگۈن نۆۋەتتە ئوقۇش پۈتتۈرىدىغان مۇنەۋۋەر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ساقچىلىققا ئۆتۈپ تەربىيىلىنىش مۇراسىمى بولىدىغان كۈن ئىدى.

جۇڭ چېڭنىڭ «مىستۇبىش» ماركىلىق دالا ئاپتوموبىلى «ساقچىلارنى تەربىيىلەپ يېتىشتۈرۈش بازىسى» نىڭ دەرۋازىسى ئالدىدا «غىچ» قىلىپلا توختىدى، دەرۋازىدا پوستا تۇرۇۋاتقان، قوللىرىغا ئاق پەلەي كىيىۋالغان ئىككى ساقچى ماشىنىدا ئولتۇر- غان جۇڭ چېڭغا ناھايىتى قائىدە بىلەن سالام بەرگەندىن كېيىن، بەلگىلىمە بويىچە جۇڭ چېڭ قاتارلىق كىشىلەرنىڭ گۇۋاھنامىسىنى تەكشۈردى. ساقچى كىيىمى كىيىۋالغان جۇڭ چېڭ ساقچىلارنىڭ تەكشۈرۈشىگە ئەستايىدىل ماسلاشتى، تەكشۈرۈش ئاخىرلىشىپ ئۇنىڭ بازىغا كىرىشىگە ئىجازەت بېرىلدى.

زالىنىڭ ئىشىكى ئالدىدا ساقلاپ تۇرغان مەكتەپ مۇدىرى ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى جۇڭ چېڭنى قىزغىن كۈتۈۋالدى. جۇڭ چېڭ ئۇلار بىلەن بىر - بىرلەپ سالاملىشىپ قول ئېلىشتى. مەكتەپ مۇدىرى ئوڭ قولىنى سوزۇپ:

— جۇجاڭ، مەرھەمەت، — دېدى. جۇڭ چېڭ مەكتەپ مۇدىرىغا ئەگىشىپ زالغا كىردى.

— باشلىق... ياخشىمۇسىز! — ئىككى سەپكە تىزىلىپ قارشى ئېلىۋاتقان يېڭى ساقچىلار جۇڭ چېڭغا تەڭلا سالام بەردى.

جۇڭ چېڭ سالامغا جاۋابەن:

— ساۋاقداشلار، ياخشىمۇ سىلەر! — دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ ساقچىلارنىڭ رەتلىك سېپىگە قاراپ، مەكتەپ مۇدىرىغا رازىمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى.

ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭنى تۇنجى قېتىم كۆرگىنىدە، ئۇنى كۆرۈمسىزكەن، دەپ ئۇنى سەل ياراتمىغانىدى. ئەمما بۈگۈنكى جۇڭ چېڭ ئۇچىسىدىكى ساقچى كىيىمى بىلەن ناھايىتى روھلۇق كۆرۈنەتتى. ۋاڭ لۇ سەپنىڭ كەينىدىن سانىغاندا 2 - رەتتە تۇرغانىدى، ئۇ قىزغىن چاۋاك چېلىپ ھەدەپ جۇڭ چېڭنىڭ دىققىتىنى تارتماقچى بولدى. ئەمما، ئەپسۇسلىنارلىقى جۇڭ چېڭ ئۇنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا دىققەت قىلمىغانىدەك تۇراتتى. ۋاڭ لۇ چاۋاكنى تېخىمۇ قىزغىن چالدى، جۇڭ چېڭ سەزگۈرلۈك بىلەن ۋاڭ لۇ تەرەپكە قاراپ، ياشلىق باھارى ئۇرغۇپ تۇرغان نۇرغۇن چىرايلار ئىچىدىن تونۇش بىر سىيمانى چېلىقتۇردى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاشۇ چىرايغا قاراپ بىلىنەر - بىلىنمەس كۈلۈمسىرەپ قويدى، ۋاڭ لۇ بىردىنلا ئۆزىنىڭ مىسلىسىز دەرىجىدە دىققەت - ئېتىبارغا سازاۋەر بولغانلىقىنى سېزىپ، چەكسىز ھاياجانلاندى.

جۇڭ چېڭ قىزغىن چاۋاك ساداسى ئىچىدە زالنىڭ ئالدىدىكى سەھنىگە كەلدى.

مەكتەپ مۇدىرى جۇڭ چېڭنى ئەدەپ - قائىدە بىلەن تەكلىپ قىلدى:

— ئولتۇرۇڭ، جۇڭ جۇجاڭ!

جۇڭ چېڭ قولىنى شىلتىپ قويۇپ:

ـــ ياق، ئۆره تۇرۇپ سۆزلىسه كۆڭۈل توق تۇرىدىكەن، ـــ دېدى.

مەكتەپ مۇدىرى يېڭى ساقچىلارغا:

ـــ ساۋاقداشلار، بۇ بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسى پارتكومىنىڭ شۇجىسى، ئىداره باشلىقى، شۇنداقلا بىزنىڭ جەنۇبي شىنجاڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش ئالاهىده تەكشۈرۈش ئەتـرىتىنىڭ سىياسىي كومىسسارى يولداش جۇڭ چېڭ، ئەمدى ئۇنىڭ كۆچمىلىككه ساقچىلىققا ئۆتۈپ تەربىيىلىنىش سەپەرۋەرلىك سۆزى قىلىشىنى قارشى ئالايلى، ـــ دەپ ئۇنى تونۇشتۇردى.

جۇڭ چېڭ مەيلى چوڭ يىغىن ياكى كىچىك يىغىندا بولسۇن سۆز تېكىستى ئىشلەتمەيدىغان ئادەم ئىدى، بەك بولسا مۇددەتتىن بۇرۇن سۆزنى كۆڭلىده تەييارلىۋالاتتى. مۇشۇ نۇقتىدىنلا نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭغا قول قويۇاتتى، چىن دامونىڭ سۆزى بويىچه ئېيتقاندا: «ئامال يوق، ئۇ نۇتۇق سۆزلەشته تالانت ئىگىسى» ئىدى، شۇ كۈنى جۇڭ چېڭنىڭ ئالدى ـ كەينى 20 مىنۇتقا يەتمىگەن سۆزى يېڭىدىن ساقچىلىققا ئۆتكەن ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ غەيرىتىنى ئۇرغۇتۇۋەتتى. ۋاڭ لۇ مۇنداق ئېسىل نۇتۇقنى ئەزەلدىن ئاڭلاپ باقمىغانىدى، ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنى جاسارەت بىلەن ئىلگىرىلەشكه ئىلهاملاندۇرىدىغان ئاشۇ جۈملىلەر خۇددى سىنىپنىڭ ئىشكى ئالدىغا چاپلانغان ئىككى تەشۋىقات سۆزىدەك، ئۇنىڭ كېيىنكى ساقچى بولۇش يولىغا كۆچلۈك تەسىر كۆرسەتتى.

جۇڭ چېڭ مۇنداق دېدى:

ـــ ساۋاقداشلار، تۇنۇگۈن سىلەر تېخى سىنىپتا ئولتۇرۇپ نوقۇل هالدا بىلىم ئىگىلەۋاتقانىدىڭلار. بۈگۈن سىلەرنىڭ سالاهىيىتىڭلار ئۆزگەردى، ئۇزۇل ـ كېسىل ئۆزگەردى. ئالدىمدا تۇرغان سىلەر بىز شىنجاڭ خەلقىنىڭ ئەڭ ئېسىل پەرزەنتى، جەنۇبىي شىنجاڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش جەڭ مەيدانىدىكى شەرەپلىك جەڭچى بولدۇڭلار.

يېڭى ساقچىلار هاياجانلىنىپ چاۋاك چېلىشتى. جۇڭ چېڭ چاۋاك ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن، سۆزنى داۋاملاشتۇرۇپ يەنه

مۇنداق دېدى:

ــ مەن ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بولۇش سۈپىتىم بىلەن، سىلەرنىڭ سېپىمىزگە قېتىلغانلىقىڭلارنى قارشى ئالىمەن، بۇگۈن- دىن باشلاپ سىلەرنىڭ مەن بىلەن، جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچى ئىدارىسى بىلەن تېزدىن بىر گەۋدە بولۇپ كېتىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن، بىز چوڭ بىر ئائىلە، بىزنىڭ ئارىمىزدىكى قانداق مۇناسىۋەت؟ ئاكا ـ ئۇكا، ئاچا ـ سىڭىللىق، تۇغقاندارچىلىق مۇناسىۋىتى. سىلەر ھەممىڭلارنى شەخسەن ئۆزۈم تەكشۈرگەن، ئېسىللارنىڭ ئىچىدىن تاللىۋالغان مۇنەۋۋەر ئىختىساس ئىگىلىرى. بەزىلەر مەندىن: ج خ ئىدارىسى ئۇرۇش قىلىدىغان قوشۇن تۇرسا، شۇنچىۋالا كۈچ سەرپ قىلىپ، بىر قىسىم زىيالىيلارنى يىغىۋېلىپ نېمە قىلاتتىڭ؟ دەپ سورىدى. مەن ئۇلارغا ھازىر ئادەم دېگىزى تاكتىكىسى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان دەۋر ئەمەس، كۆپرەكى يۇقىرى پەن ـ تېخنىكا ئىقتىدارى بىلەن يۈكسەك ئەقىل ـ پاراسەتلىك كاللىدا بەسلىشىمىز، دېدىم. گەپنىڭ پوسكاللىسىنى ئېيتسام، سىلەرنىڭ ئاجايىپ قىممەتلىك كاللاڭلارنى كۆرۈپ، ئىدارە باشلىـ قى بولغان مەن شۇنداق خۇشال بولۇپ كەتتىم! ماڭا ئىشەنچ ئاتا قىلغانلىقىڭلاردىن خۇشال بولدۇم. سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا يارىماس ئەسكەرلەر بارمۇ؟ ماڭا قايسىڭلار ئېيتىپ بېرەلەيسىلەر؟

سەھنە ئالدىدىكى يېگى ساقچىلار بىردەكلا: «يوق!» دەپ ۋارقىراشتى، ئۇلار يەنە قىزغىن چاۋاك چالدى، ئۇلار بىلەن جەنۇـ بىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئوتتۇرىسىدىكى ئارىلىق بىردىنلا قىسقاردى.

جۇڭ چېڭ رازىمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى، ئاندىن مۇنداق دېدى:

ــ توغرا، يوق! ئەگەر يارىماس ئەسكەر بولسا، ساقچىلىقـ تىمىز ئىبارەت بۇ كەسىپنى تاللاشقا جۇرئەت قىلالمىغان، مەن بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭغا كېلىپ بۇ جاپانى تارتىشقا پېتىنالمىغان بولاتتى، ــ چاۋاك ئاۋازى بېسىققاندىن كېيىن، جۇڭ چېڭ يەنە بىر سوئالنى ئوتتۇرىغا قويدى، ــ ساۋاقداشلار، سىلەر كۆتۈرەڭـ گۈ قىزغىنلىق بىلەن بىزنىڭ ساقچى قوشۇنىغا كەلدىڭلار، ئەمدى

ئىشنى قەيەردىن باشلىشىڭلار كېرەك؟

يېڭى ساقچىلار بىر ـ بىرىگە قارىشىپ، قانداق جاۋاب بېرىشىنى بىلەلمىدى.

جۇك چېكىڭ قولىنى شىلتىپ قويۇپ، تولۇپ تاشقان قايناق ھېسسىيات بىلەن مۇنداق دېدى:

ـــ بىلەلمىدىڭلار ـ ھە؟ بىلەلمىگەن بولساڭلار مەن بىرنەچچە خىل تەلەپنى ئوتتۇرىغا قويسامىلا بولىۋالىسىلەر. ئالدى بىلەن، سىلەردىن شۇنى تەلەپ قىلىمەنكى، مەيلى قانداق چاغدا بولسۇن، مەسىلىنى دۆلەتنىڭ مەيدانىدا، پارتىيىنىڭ مەيدانىدا تۇرۇپ تونۇشۇڭلار، تەھلىل قىلىشىڭلار كېرەك. دۆلەت مەنپەئىتىنى قوغداش ھەممىدىن ئەلا دەيدىغان بايراقنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، ئۆزۈڭلارنىڭ دۆلەت ئېڭى، ساقچىلىق ئېڭىنى كۈچەيتىشىڭلار كېرەك. شىنجاڭ-دا، ئەڭ چوڭ سىياسەت ـــ بايرىقىمىز روشەن ھالدا تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش، بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇشنىڭ بىرىنچى سەپىدە تۇرۇشتۇر، مانا بۇ، بىزنىڭ شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق ۋەزىپىسى. بۇ نۇقتا ئېنىق بولدىمۇ؟

يېڭى ساقچىلار ھاياجان بىلەن:

ـــ ئېنىق بولدى! ـــ دەپ جاۋاب بېرىشتى.

جۇك چېكىڭ بىردەم توختۇۋېلىپ مۇنداق دېدى:

ـــ ئاندىن قالسا، مەن سىلەردىن ساقچىلارنىڭ قائىدىسىگە ئەھمىيەت بېرىشىڭلارنى تەلەپ قىلىمەن، قائىدىنى يوقىتىپ قويۇشقا بولمايدۇ. بۇ تەربىيىلەپ يېتىشتۇرۇش بازىسى سىلەرنى قەلەمدىمۇ، ئەلەمدىمۇ كامالەتكە يەتكەن ساقچى قىلىپ چىقىدۇ. ئەلەمدە ھەربىيلەرنىڭ ماھارىتىگە ئەھمىيەت بېرىش، قەلەمدە ساقچىلارنىڭ تەدبىرىگە ئەھمىيەت بېرىش كېرەك. سىلەر سىرتقا چىققاندا، توپلاشساڭلار جەڭگىۋار ئەترەت، ئايرىم ماڭساڭلار جاسارەتلىك قەھرىمان ھېسابلىنىسىلەر. شىنجاڭدىكى دۈشمەنگە قارشى كۈرەش ئۇزۇن مۇددەتلىك، مۇرەككەپ، كەسكىن كۈرەش، بۇنىڭغا قانلىق، ھەتتا ھايات ـ ماماتلىق بەدەل تۆلەشكە توغرا كېلىدۇ. شۇڭا كۆپچىلىك نېگىزدىن ئۆگىنىشى، ئىقتىدارىنى ئۈزلۈكسىز كۈچەيتىشى كېرەك. بۇ نۇقتىنى ئورۇندىيالامسىلەر؟

يېڭى ساقچىلار بىردەك ئاۋازدا:

ــ ئورۇندىيالايمىز، ــ دەپ جاۋاب بەردى.

جۇك چېكىڭ يېڭى ئەسكەرلەرگە ھەقىقىي تۈردە تەلىم بەردى:

ــ دۆلەت، ئارمىيىدىكى ئەسكەرلەرنى ئۇزۇن مۇددەت بېقىپ، ئۇنىڭ رولىنى بىر مەھەللا جارى قىلدۇرىدۇ، ئەمما ساقچىلارنى بولسا ئۇزۇن مۇددەت بېقىپ، ئۇزۇن مۇددەت ئىشلىتىدۇ، مانا بۇ، سىلەرگە قويۇلىدىغان تەلەپ. بۇ يىلقى يېغىپ تەلىم ـ تەربىيە ئېلىپ بېرىش ئىنتايىن قىممەتلىك پۇرسەت. مەن شۇنىڭغا ئىشىنىمەنكى، بىر يىلدىن كېيىن ھەممىڭلار جەڭگە چىقالايدىغان، ھۇجۇمغا ئۆتەلەيدىغان، غەلىبە قىلالايدىغان بولىسىلەر. ئاخىرىدا مەن كۆپچىلىككە «مەركىزىي ئاخبارات ئىدارىسىدىكى 50 يىل»، «شىنجاڭنىڭ تەرەققىياتى ۋە تارىخى»، «دىن لۇغىتى»، «ك گ ب نىڭ گۇللىنىش ۋە زاۋال تېپىش تارىخى»، «دۇنيا جاسۇسلۇق تارىخى» دېگەن بىرنەچچە پارچە كىتابنى تونۇشتۇرىمەن. سىلەر ئۇلاردىن بۇنىڭدىن كېيىن دېلو بېجىرىشكە كېرەكلىك بەزى كەسپىي بىلىملەرنى ئۆگىنىۋالالايسىلەر، بۇلارنى ھەرقانداق ئادەم ئۆگىنىپ قويالمايدۇ، خەلقئارا ۋەزىيەتنى تەھلىل قىلىشقا ئالاقىدار ماقالىلەر، كىتاب ـ ژۇرناللار ھەربىرىڭلارنىڭ ئەستايىدىل ئوقۇپ چىقىشىغا ئەرزىيدۇ، نېمىلا دېگەنبىلەن شۇنىڭ ئەسلىسى خەلقئارا چوڭ مۇھىتنىڭ تەسىرىگە ئۇچرايدۇ، بولۇپمۇ ئەتراپىمىزدىكى بىرنەچچە دۆلەتنىڭ ۋەزىيىتىنى كۆڭۈل قويۇپ ئۆگىنىشىمىز كېرەك. مېنىڭ سۆزۈم تۈگىدى.

يېڭى كۇرسانتلار تېخىمۇ قىزغىن چاۋاك چالدى، ۋاك لۇ كۆپچىلىكنىڭ چاۋىكىنىڭ ئىچ ـ ئىچىدىن چىقىۋاتقانلىقىغا ئىشىنەتتى. بۇ چاۋاكتا ھۆرمەت، زوقلىنىش، ئىنتىلىش بار ئىدى، شۇ چاغدا، جۇك چېكىڭ ۋاك لۇغا ئاجايىپ نوچى كۆرۈندى! بۇ ئاردا جۇك چېكىنىڭ نەزىرى بىلەن ۋاك لۇنىڭ نەزىرى يەنە بىر قېتىم ھاۋادا دوقۇرۇشۇپ قالدى، جۇك چېكىڭ ئۇنىڭغا بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى، ئاندىن نەزىرىنى باشقا ياققا يۆتكىدى.

جۇك چېكىڭ قىسقىغىنا نوتقىنى ئاخىرلاشتۇرغاندىن كېيىن، ئالدىراپ تاغدىن چۈشۈپ كەتتى.

5

قامال قىلىپ تەربىيىلىنىدىغان كۈنلەر زېرىكىشلىك ئىدى. ۋاك لۇ ھەر كۈنى غەيرىي رەسمىي ھەربىيلەشكەن تەلىم - تەربىيە- نى قوبۇل قىلاتتى، چۈشتىن ئاۋۋال نەزەرىيە ئۆگىنىش ۋە سىيا- سىي ئۆگىنىش، چۈشتىن كېيىن ۋە ئەتىگەن ئەمەلىي مەشغۇلات ئىقتىدارىنى تەربىيىلەپ يېتىشتۇرۇش ئىدى.

بىر يىل داۋامىدا، بازىنىڭ ماشىنا مەشىق قىلىش مەيدانىدا ۋاك لۇ «ئەسلىي ئورنىدا 180 گرادۇس ئايلىنىش مەشقى»، «ماشىنىنى كەينىگە يانداۋرۇپ 180 گرادۇس ئايلاندۇرۇش مەش- قى»نى پىششىق ئىگىلىۋالدى، چېن دامو تىلغا ئېلىپ ئۆتكەن «باشقىچە زەربە بېرىپ ئۇسۇشۇش مەشقى»، «سۇرئەتنى ئاشۇرۇپ چەككە يەتكۈزۈپ ھەيدەش مەشقى»، «ئەجدىھارغا ئۇچرىغاندا يانداپ ئۆتۈش مەشقى»، «دالىدا چەككە يەتكۈزۈپ ھەيدەش مەشقى»، «قوزۇقنى خىلمۇخىل ئايلىنىپ ئۆتۈش مەشقى» دېگەنلەرگە ۋاك لۇ ئۇستا بولۇپ كەتتى. ئۇ ماشىنىنى ئۇچقاندەك ھەيدەيدىغان ھۈنەرنى ئىگىلىۋالغانىدى.

ۋاك لۇ بازىنىڭ قارىغا ئېتىش مەيدانىدا كۆپ خىل ھەربىي ئىقتىدار تەلىم - تەربىيىسىنى قوبۇل قىلدى. ھەربىي تالىش ئىقتىدارى كۈچلۈك بولغاچقا، خىلمۇخىل قىسقا قورال - يارالار- نى، مەسىلەن، دۆلىتىمىزدە ئىشلەنگەن 92 تىپلىق 9 مىللىمې- تىرلىق تاپانچا ۋە 92 تىپلىق 5.8 مىللىمېتىرلىق تاپانچا، 95 تىپلىق 8.5 مىللىمېتىرلىق قىسقا ئاپتومات، AK74 تىپلىق ئاپتومات، 89 تىپلىق 12.7 مىللىمېتىرلىق ئېغىر پىلىموت، 87 تىپلىق 35 مىللىمېتىرلىق ئاپتوماتىك گىراناتامیوتلارنىڭ ئاساس- لىق مەشغۇلات تەرتىپىنى ناھايىتى تېزلا ئىگىلىۋالدى، يەنە كې- لىپ، بۇ قورال - يارالارنى پارچىلاش، قۇراشتۇرۇش ئىقتىدار- نى پىششىق بىلىۋالدى.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ۋاك لۇ ھەر خىل جىسمانىي ئىقتىدار تەربىيىسىنىمۇ ئومۇميۈزلۈك قوبۇل قىلدى. «قولغا ئې-

لىش، چېلىشىش تېخنىكىسى» ، «ئىستراتېگىيىلىك يۆتكىلىش مەشقى» ، «ساقچى كالتىكى بىلەن قوغدىنىش تېخنىكىسى» ، «تاغلىقتا جەڭ قىلىش مەشقى» ، «ساسلىقتا مارافونچە مەشىق» ، «سۇغا شۇڭغۇپ ئېغىر نەرسە كۆتۈرۈش مەشقى» ، «قۇملۇقتا هايات قېلىش مەشقى» دېگەندەك ئالاهىدە تۈرلەردىكى مەشقلەرنى ۋاقى لۇ بىر - بىرلەپ بېشىدىن ئۆتكۈزدى. ئۇ هەر كۈنى بىر قېتىم ئۆلۈپ - تىرىلگەندەك بولدى، شۇڭا ئۆلۈمنىمۇ باشتىن ئۆتكۈزگەن يەردە، يەنە ئۆتەلمىگۈدەك قانداقمۇ داۋان بولسۇن؟ دەپ ئويلىدى.

ۋاقى لۇنىڭ خىلمۇخىل ياخشى ئىپادىسىنى مەكتەپ تەرەپ جۇڭ چېڭغا ئۆز ۋاقتىدا يەتكۈزۈپ تۇردى، جۇڭ چېڭ بۇنىڭغا پىسەنت قىلماي: «تاپشۇرۇۋالدىم» دەپلا تەستىق سالاتتى.

ئۇچىنچى باب

1

ھەيۋەتلىك كوئېنلۇن تېغى ئېتىكىدىكى مەشھۇر تارىم دەريا-سىنىڭ يۇقىرىقى ئېقىمىدا مەنزىرىسى كىشىنى مەپتۇن قىلىدىغان زەرەپشان دەرياسى بار ئىدى. ئۆركەشلەپ تۇرغان دەريا سۈيى كەڭرى كەتكەن چۆل - بایاۋاندىن، ئىسسىق ۋە نەم بوستانلىقتىن ئېقىپ ئۆتۈپ، گۈزەل بوستان شەھىرى، قەشقەر شەھىرى ۋە ئۇلارغا يانداش خوتەن شەھىرىگە ئوزۇق ئاتا قىلاتتى. بوستان شەھىرى بىلەن خوتەن شەھىرىنى 500 كىلومېتىرلىق چوڭ قۇم-لۇق ئايرىپ تۇراتتى، ئۇلار پايانسىز قۇملۇقتىكى يېقىملىق ئىككى پارچە بوستانلىق ئىدى. بوستان شەھىرىگە 200 كىلومېتىر كېلە-دىغان جاي قەدىمىي تۈس ئالغان ئىگەرچى يېزىسى ئىدى. بۇ يېزىنىڭ 98% ئاھالىسى ئۇيغۇرلار بولۇپ، سەككىز تەبىئىي كەنت بار ئىدى، ھەربىر كەنتتە بىردىن دېگۈدەك كىچىك مەسچىت بار ئىدى.

چۈشتىن كېيىن مەھەللىدە، ئۇرۇمچى تەرەپتىن كەلگەن بىر ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇس ئىگەرچى يېزىسىغا يېقىن قالغان جايدا توختىدى. ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇستىن چۈمبەل تارتىۋالغان ئېگىز بويلۇق بىر ئۇيغۇر ئايال ئالدىرىماي چۈشۈپ كەلدى. ئۇ ئۇچىسىغا قېنىق كۆك رەڭلىك پەلتو، ئىچىگە جەنۇبىي شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاياللىرى دائىم كىيىدىغان ئۇزۇن چىت كۆڭلەك كىيىۋالغانىدى، ئىككى كۆكسى كۆكرىكىگە مىققىدە تېقىلىپ قالغاچقا، ئۇنى تولىمۇ كالانپاي كۆرسىتىپ تۇراتتى. قورۇنۇپ تۇرغان ئۇ، كۆڭلىكى بەك ئۇزۇن بولغاچقا، ماشىنىدىن چۈشىدىغان چاغدا پۇتلىشىپ يېقىلىپ چۈشكىلى تاس قالدى.

ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇسنىڭ ئىشكى چۈمبەل تارتىۋالغان

ئايالىنىڭ ئارقىسىدا جالاقىدە يېپىلىپ، ئاندىن ئۇ ئاخىرقى بېكەت ئىگەرچى يېزىسىغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

چۈمبەل تارتىۋالغان ئايال تاشيول ياقىلاپ بىر ۋاقچە ماڭدى، ئۇ تۆيۈقسىزلا ھاجىتى قىستاپ، ئالمان - تالمانلا تاشيولدىن قايرىلدى - دە، بىرنەچچە تۈپ ئاق تېرەككە قاراپ ماڭدى. كۆڭلەكىنى قايرىۋېتىپ، ئۆرە تۇرغىنىچىلا ھاجىتىدىن چىقىۋالدى. ئاندىن دەرھىنىڭ غولىغا يۆلىنىپ بىردەم ئارام ئېلىۋالغاندىن كېيىن، بېشىدىكى چۈمبىلىنى ئېلىۋېتىپ 40 ياشتىن ئاشقان ئەركىشىنىڭ چىرايىنى ئاشكارىلىدى. بۇ چىرايىنىڭ ئىگىسى ئەركىن ئىدى.

ئەركىن ئەتراپىتا ئادەم يوقلۇقىنى ئېنىق بىلگەندىن كېيىن، دەرھال بېشىدىكى يالغان چېچىنى ئېلىۋېتىپ، چىت كۆڭلەكىنى سېلىۋېتىپ، مەيدىسىدىكى ساختا ئەمچەكىنى ئېلىۋەتتى - دە، يېنىدىكى خالتىسىدىن بىرقۇر ئەرەبچە كاستۇم - بۇرۇلكىنى چىقىرىپ ئالماشتۇرۇۋالدى. كىيىنىپ بولۇپ يەنە سېرىق گەردىلىك كۆزەينەك تاقىۋالدى، سېلىۋەتكەن بىر دۆۋە كىيىمنى خالتىسىغا سېلىپ تاشيول بويىدىكى ئازگالغا تاشلىۋەتتى. ئەركىن تاشلىۋەتكەن ئىككى ساختا ئەمچەككە قارىغىنىچە شەھۋانىيلىق بىلەن كۆلۈپ قويدى. ئۇ ئۆزىنىڭ تۆپتۈز بولۇپ قالغان مەيدىسىنى سىلاپ قويۇپ، ئۆز - ئۆزىگە: «خەير - خوش. ئىشقۇاز لەيلىيە ھاممام!» دېدى.

ئەركىن يېڭىۋاشتىن تاشيولغا چىقتى. شۇ تاپتا تاشيول بويىدا تۇرغان ئەركىن پۈتۈنلەي سودىگەرگىلا ئوخشاپ قالغانىدى. ئۇ بوي - بەستى ئېگىز، ناھايىتى مەدەنىي كۆرۈنەتتى، بومبا ساقىلىنى پاك - پاكىز قىردۇرۇۋەتكەنىدى، ئۇنىڭ ھوشيارلىق چىقىپ تۇرغان يوغان كۆزلىرى سېرىق گەردىشلىك كۆزەينەكنىڭ كەينىگە چوڭقۇر يوشۇرۇنغانىدى. ئالدى - كەينىدە ھېچنېمە يوق بۇ چۆل - جەزىرىدە ئەركىننىڭ قەيەردىن كېلىپ قەيەرگە كېتىۋاتقانلىقىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. پەقەت ئەركىن بايا يۆلەنگەن ئاق تېرەكلا چېگرا سىرتىدىن كىرگەن بۇ ناتونۇش ئادەمگە جىممىدە سەپسېلىۋاتاتتى.

ئەركىن بېغىشىدىكى سائىتىگە قاراپ قويدى. سائەت دەل ئىككى بولغانىدى. كېلىشكەن ۋاقىت بويىچە، مۇشۇ چاغدا بوستان شەھىرىگە بارىدىغان بىر ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇس بۇ يەردىن ئۆتۈشى كېرەك ئىدى. دەرۋەقە، ئون مىنۇتتىن كېيىن ئۇ كۆتكەن ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇس ئۇنىڭ نەزەر دائىرىسىگە كىرىپ كەلدى. ئەركىن قولىنى سوزۇپ، ماشىنىنى ئوڭ-ئۇشلۇق توستى، ئۇ ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن قارا رەڭلىك بىر قول سومكىسىنى كۆتۈرگىنىچە ئاپتوبۇسقا چىقتى.

ئاپتوبۇستا ئورۇندۇق قالمىغانىدى، ئەركىن ئاپتوبۇسنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئۆرە تۇرۇشقا مەجبۇر بولدى، ئۇ بېغىشىدىكى «لاۋ-رىس» ماركىلىق قول سائىتىنى ئەتەي سىرتقا چىقىرىپ قويدى، ئاندىن ئەتراپىدىكى ئەھۋالنى كۆزىتىشكە باشلىدى.

شىرئەلى ئاپتوبۇسنىڭ كەينىگە يوشۇرۇنۇۋالغانىدى، ئۇنىڭ كۆك كۆزلىرى مىتمۇ قىلماي ئەركىنىڭ ھەرىكىتىنى بېرىلىپ كۆزىتىۋاتاتتى. ئۇ ئەركىنىڭ سول بېغىشىدىكى تېلېكامىرا بېشى ئورۇنلاشتۇرۇلغان «لاۋرىس» ماركىلىق قول سائىتىنى كۆرۈپ، ئۇچرىشىش مەخپىي بەلگىسىنى تاپشۇرۇۋالدى. ئەمما تولىمۇ ئېھتىياتچانلىق بىلەن قايتا - قايتا ئويلىنىپ ئاخىرقى ھېسابتا ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمىدى. شىرئەلى ئەركىنىڭ ئىزىغا بىر مەھەل چۈشۈپ ئاندىن بىرنېمە دېيىش قارارىغا كەلدى، ئۇ يوق يەردىن پۇتاق چىقىپ قېلىشتىن ئەنسىرىگەنىدى.

ئەركىن ئاپتوبۇستىكى كىشىلەرگە بىرقۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى، ئۇنىڭ نەزىرى شىرئەلىنىڭ پەرۋاسىز نەزىرى بىلەن ئۇچراشقىنىدا، ئۇ بۇ كىشىنىڭ ئالاقىچى ئىكەنلىكىگە ھەقىقىي ئىشەنىدى.

ئەمدى ئۇنىڭ سول قولىنىڭ بېغىشىدىكى «لاۋرىس» ماركىلىق قول سائىتىمۇ شىرئەلىنىڭ مەيدىسىدىكى ئىككىنچى تۈگمىگە تېگىشلىك ئىنكاس قايتۇردى.

ئەركىن ئۆپكىسىنى بېسىۋېلىپ كۈتتى، ئەمما ئاپتوبۇس بوستان شەھەرلىك ئاپتوبۇس بېكىتىگە كىرىپ مەزمۇت توختىغۇچىمۇ ھېلىقى كۆك كۆز ئۇنىڭ ئالدىدا پەيدا بولمىدى، بەلكى كىشىلەرگە

ئەگىشىپ ماشىنىدىن چۈشكەندىن كېيىن، غىل - پال كۆرۈنۈپ قويۇپلا يوقاپ كەتتى.

ئەركىن ئالاقچىنى ئالايىتەن ئىزدەپ يۈرمىدى، ئۇ قارامىلىق قىلسا، چېگرىدىن كىرىپلا نىشانىنى ئاشكارىلاپ قويسا بولمايتتى. ئۇنىڭ بۇ قېتىم جەنۇبى شىنجاڭغا قايتىپ كېلىشى يەر - جاھاننى زىلزىلىگە كەلتۈرىدىغان چوڭ بىر ئىش قىلىشىنى مەقسەت قىلغاندى، شۇڭا ھەرقانداق ئىشنى قىلىشتا يەتتە ئۆلچەپ بىر كېسىشى كېرەك ئىدى.

ئەركىن ئاپتوبۇس بېكىتىدىن چىقىپ، غەرب تەرەپكە قاراپ ئىتتىپاقداشلىرى بەلگىلەپ بەرگەن «كۆك چۈش تورخانىسى»غا قاراپ ماڭدى. ئىشەنچلىك ئاخباراتلاردا ئېيتىلىشىچە، بۇ تورخانىنىڭ خوجايىنى كارا ناھايىتى پۇلدار، شۇنداقلا تېگى - تەكتى تولىمۇ سىرلىق ئادەم ئىدى. ئۇ چېگرىنىڭ سىرتىدىكى چېغىدىلا بۇ كىشىنىڭ نامىنى ئاڭلىغانىدى. شۇ تاپتا ئەركىن تورخانىغا يېتىپ بېرىپ، ئۆزىنىڭ ئېلېكترونلۇق پوچتا ساندۇقىنى ئېچىشقا، سىرتقا چىقىپ كەتكەن مۇشۇ مەزگىلدە، چېگرا سىرتىدىن ئۆزىگە ئەۋەتىلگەن خەت - چەكلەرگە قاراپ بېقىشقا تولىمۇ موھتاج ئىدى. ئۇ سىپايىلىك بىلەن تورخانىغا كىرىپ، مۇلازىمەتچىگە رەنە پۇلىنى تاپشۇردى، ئاندىن بىر ئىستاكان ئەتكەنچاي بۇيرۇتۇپ، تامنىڭ بۇلۇڭىغا يېقىن جايدا ئولتۇردى.

ئەركىن كومپيۇتېرنى پۇختىلىق بىلەن ئېچىپ، ئەرەبچە تور بېكىتىنى تاپتى، ئۇنىڭغا كىرىپ بىرەدەم كۈتتى، ئاندىن ئۆزىنىڭ خەت ساندۇقىنى ئېچىپ، يېڭى پوچتا يوللانمىسى كەلگەنلىكىنى، يەنە كېلىپ ئۆزى ئىنتىزار بولغان پوچتا يوللانمىسى ئىكەنلىكىنى كۆردى. پوچتا يوللانمىسىنى ئەۋەتكۈچى ئالىم ئىدى، ئۇ: «توساي خىراجەت بىلەن قورال - ياراغنى كۆڭۈلدىكىدەك غەملەپ بەردى، مەن يېقىندا چېگرىدىن ئالاقچى كىرگۈزۈپ، ساڭا پائالىيەت رايۇنى ۋە قورال - ياراغ يەتكۈزۈپ بېرەكچى. چېگرىدىن كىرىش ۋاقتى بىلەن ئورنىنى ئايرىم بېكىتىمەن، سېنىڭ بازا قۇرۇشنى تېزلىتىشىڭنى، قۇرۇق پو ئېتىپ يۈرمەسلىكىڭنى ئۈمىد قىلىمەن» دېگەنىدى.

ئەركىن ئىچىدە ئالمىنى «خۇنپەر» دەپ تىللىدى، ئۇ: «نو-چى بولساڭ، ئۆزۈڭ كەلسەڭ بولمامدۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئاشۇ خىراجەت بىلەن قورال - ياراغنى ماڭا توساي بەرگەن تۇرسا، بۇ يا سېنىڭ بولمىسا، سەن نېمىشقا ئۇيان تۇر، بۇيان تۇر دەيدىكەن-سەن؟» دەپ ئويلىدى ئىچىدە.

ئەركىن پوچتا يوللانمىسىنى يەنە بىر قېتىم تېزلىك بىلەن ئوقۇپ چىقىپ، ھېچنېمىنى چۈشۈرۈپ قويمىغانلىقىغا تولۇق جەزم قىلغاندىن كېيىن، خەتنى ئۆچۈرۈۋەتتى، ئۇ ھەرقانداق يىپ ئۇچى قالدۇرۇشقا پېتىنالمايتتى.

بۇ ئىشلارنى قىلىشقا ئەركىن ئىلگىرى - ئاخىر بولۇپ 10 مىنۇتلا ۋاقىت سەرپ قىلدى، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ شەھەردە ئۇزاق تۇرسا بولمايدىغانلىقىنى، تەۋەككۈل قىلىپ شەھەرگە كىرىشتە ئېلىكتر-رونلۇق يوللانمىنى دەپ كەلگەنلىكىنى، يېزىغا كىرىپلا كەتسە تورخانىنىڭ بولۇشى ئەسلا مۇمكىن ئەمەسلىكىنى، ئۇ چاغدا ئۆزە-نىڭ يېرىم گاسقا ئايلىنىپ قېلىپ، نېمىلا ئىش قىلمىسۇن تەجرە-بىسىگە ۋە بىۋاستە تۇيغۇسىغا تايىنىدىغانلىقىنى تونۇپ يەتتى. بۇنىڭدىن كېيىنكى كۈنلەردە ئۇنىڭ بازىسى يېزىدا قۇرۇلاتتى، يېزا تۇرمۇشىنىڭ نەقەدەر جاپالىق بولىدىغانلىقىغۇ تۇرۇپ تۇرسۇن، زېرىكىشلىك بولىدىغانلىقىغىلا چىداش تەس ئىدى، ئۇ ئاشۇنداق جايدا چىرايلىق ۋە ئىشقۇاز ئاياللاردىن كۆپرەك ئۇچرىتىشنى ئارزۇ قىلاتتى، ئۇ ئاياللارنىڭ بەدىنى ئۇنىڭ زېرىكىشلىك يېزا ھاياتىغا ئانچە - مۇنچە ھۆسن قوشاتتى.

ئەركىن تورخانىدىن چىقىپ كەتمەكچى بولدى. ئۇ ھېسابات پەشتاختىسىنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا، مۇلازىمەتچى ئۇنى چاقىردى:

— ھوي ئەپەندى، بۇ يەردە خالتىڭىز بار ئىدى.

ئەركىن داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى:

— نېمە خالتا؟

مۇلازىمەتچى پاسكىنا ھەم كونا بىر خالتىنى ئەركىنىڭ قولى-غا تۇتقۇزۇپ قويدى، ئاندىن:

— بايا بىر كىشى سىزگە قالدۇرۇپ كەتكەن، — دېدى.

ئەركىن بۇ ئىشتىن خەۋىرى بارەدە قىياپەتكە كىرىۋېلىپ:

ــ رەھمەت، ــ دەپ قويدى.

ئۇ خالتىنى قولىغا ئېلىپ سىلاپ بېقىپلا يۈمشاقلىقىدىن نې-مىلىكىنى چۈشەندى، خالتىدىكىسى كىيىم ـ كېچەكلەر ئىدى. ئەركىن ئىچ ـ ئىچىدىن ئىختىيارسىزلا سەل تەسەللى تاپقاندەك بولدى، قارىغاندا، شىپىدە پەيدا بولۇپ، غىپىدە يوقايدىغان بۇ ئالاقچى ئىشنى ھەر ھالدا چاققان قىلىدىكەن. تېخى رەسمىي ئۇچراشماي تۇرۇپلا، ئەركىن بۇ كىشىنى ئۆزىگە يارىملىق يارەم-چى قىلىۋالماقچى بولدى. ئۇ شۇنىڭغا ئىشەندىكى، ھازىردىن باش-لاپ بۇ كىشى ئۇنىڭ كەينىدىكى كۆلەڭگىسى، شۇنداقلا كۆزى ئىدى، ئۇ كەينىدىكى ئىشلاردىن ئەنسىرىمەسمۇ بولاتتى، ئالدىغا قاراپ ماڭسىلا، ئالدىدىكى ئىشلارنى ئويلىسىلا بولاتتى.

ئەركىن «كۆك چۈش تورخانىسى» دىن چىقىپ، بىر مېھمانخا-نىنىڭ تازلىق ئۆيىگە ئەگىپ كىرىپ، كىيىم ـ كېچەكلىرىنى ئالماشتۇرۇۋەتتى.

يەنە بىر قېتىم كوچىغا چىققان ئەركىن بومبا ساقال قويۇۋال-غان، ئۇچىسىغا ماتا چاپان كىيىۋالغان، بېلىگە پوتا باغلىۋالغان، بېشىغا سەللا ئورىۋالغان، پۇتىغا ئۇزۇن قونچلۇق ئۆتۈك كىيىۋال-غان، ئۆشنىسىگە پاسكىنىلىشىپ كەتكەن ئاق خالتا ئارتىۋالغاند-دى، ھەرقانداق ئادەم ئۇنىڭ بىلەن روبىرو ئۇچرىشىپ قالسا، ئۇنى ياقا يۇرتتىن كەلدى دېمەيتتى.

2

ئەركىن ھەش ـ پەش دېگۈچىلا ئىگەرچى يېزىسىغا مەپتۇن بولۇپ قالغانىدى. بۇ يەر قەدىمكى بىر دەريا يولىغا جايلاشقانىدى، ئەگرى ـ بۈگرى دەريا يولى شىمالدىن شەرققە سوزۇلغانىدى. ئەڭ ئۈزەل يېرى قەدىمكى دەريا يولىنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى ئاق تې-رەكلەر تۇپتۇز ۋە باراقسان ئۆسكەنىدى. بۇ يەرنىڭ غەربى تاغقا تۇتاشقان بولۇپ، جەنۇبىي بىر پارچە قاقاس چۆللۈك ئىدى، يەنىمۇ جەنۇبقا قاراپ ماڭسا بىر پارچە سازلىق ئىدى. سازلىققا تۇتىشىپ

كەتكىنى بىپايان قۇملۇق ئىدى. بۇ زېمىن ئۇنىڭغا ھەقىقەتەن گۈزەل تۇيۇلدى. دەرۋەقە، ئۇ بۇ يەردە پەيدا بولۇشتىن ئىلگىرى بۇ جاي تىپتىنچ ۋە گۈزەل ئېدى.

بىرنەچچە كۈندىن بۇيان، ئەركىن بىر كونا خالتىنى يۆدۈۋېلىپ بوستاننىڭ يېزىلىرىدا ئايلىنىپ يۈردى، ئاخىر ئىگەرچى يېزىسىنى ياقتۇرۇپ قالدى ھەمدە ئالدى دەريا‌غا، كەينى تاغقا تۇتىشىدىغان لەڭگەر كەنتىنى چۈشكۈن قىلىپ تاللىۋالدى. بۇ كەنتتە يۈزدەك ئائىلە بولۇپ، ھەممىسىلا كېسەك تاملىق كىچىك ھويلىلاردا ئولتۇراتتى، يەنە كېلىپ ھويلىلاردىن چىقىپ تۇرغان ھىد - پۇراقلار ئۇنى مەستخۇش قىلىۋەتتى، بۇ يەرنىڭ پۇقرالىرى سەممىي، ئانارگۈلى خۇشبۇي، قىزلىرى تېخىمۇ گۈزەل ئىدى.

كۆپلىگەن مۇسۇلمانلارنى قايمۇقتۇرۇش ئۈچۈن، ئەركىن لەڭگەر كەنتىدە ئاجايىپ بىر خىل ئۇسۇلدا ئوتتۇرىغا چىقىشنى قارار قىلدى.

شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن، ئەركىن ئىگەرچى يېزىسىنىڭ بازىرىغا كەلدى. ئۇ بازارنى ئۇچ قېتىم ئايلىنىپ چىقىپ، ئاخىر بىر قوي ساتقۇچىنى چەنلىدى. قوي ساتقۇچى ئون نەچچە سېمىز قويى بىلەن ھەپىلىشىۋاتاتتى. قويلارنىڭ بەزىسى ئاق، بەزىسى قارا بولۇپ، ناھايىتى ياخشى بېقىلغانلىقى بىلىنىپلا تۇراتتى. قۇياش بازارنى ئىللىق يورۇتۇپ تۇراتتى، ھەتتا ئەركىندەك مۇشۇنداق ئىچىدە زەھەر قۇتراىدىغان ئادەممۇ قۇياش نۇرىنىڭ گۈزەللىكىنى ھېس قىلدى، ئۇ پارلاق قۇياش نۇرى بىلەن بىرنەچچە سېكۇنت قارىشۇبتىپ، يەنە كەينىگە بۇرۇلۇپ قوي توپىغا قارىغىنىدا، كۆز ئالدىدىكى قويلارنىڭ قارىغا ئايلىنىپ قالغىنىنى بايقىدى، ئاق قويلار كۆرۈنمىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىنى قاراڭغۇلۇق قاپلىدى. ئەركىن بۇنىڭ سەۋەبىنى تىرىشىپ ئاڭقىرىپ، ئاخىر چۈشىنىۋالدى، قارا رەڭ ئۇنىڭ قۇتلۇق رەڭگى ئىدى. ئۆچكە ساقال قويۇۋالغان قوي ساتقۇچى ئەركىننىڭ نىيىتىنى بىلىۋالغاندەك قىلاتتى، ئۇ كۈلۈمسىرىگەن پېتى ياۋاش بىر قارا قوينى كۆتۈرۈپ، ئەركىنگە كۆرسەتتى.

ئەركىن قويغا ئەستايىدىل قاراپ چىقىپ، ئۇنىڭ ھەربىر

يېرىنى ئاستا سىلاپ باقتى. ئۇ بۇ قارا قوينىڭ قورسىقىدا بىر پارچە ئاق يۇڭ بارلىقىنى ھەيرانلىق ئىلكىدە بايقىدى، ئۇ ئاق يۇڭ ئەركىنىڭ ئىلھامىنى قوزغىدى، ئۇ ئۆز - ئۆزىگە: «ئاللاھ ئۆز پاناھىدا ساقلايدۇ، ئىشلىرىم ئوڭۇشلۇق بولىدۇ» دېدى.

قوي ساتقۇچى ئەركىنىڭ نېمىدىن ساقلاشنى تىلەۋاتقانلىقىنى بىلمەيتتى، ئۇ ئەركىنىڭ چىرايىدىن سودىدا پۇتۇشۇشتىن ئاۋۋال-قى خۇشاللىقىنى پەملىدى، ئۇ تەجرىبىسىگە ئاساسەن ئۇنىڭ ئۇ-زاققا قالمايلا قولىغا تۆكۈرۈپ پۇل سانايدىغانلىقىنى بىلىۋالدى، گەرچە پۇل سانى كۆپ بولمىسىمۇ، ئەمما بۇ ساتالمىغىنىدىن ياخشى ئىدى. قوي ساتقۇچى بىرنەچچە تۇتام ئۆچكە ساقلىنى سىلىغىنىچە خۇشال ھالدا:

— ئاداش، قوي ئالامسىلە؟ بۇ دېگەن قوچقار، — دېدى.

ئەركىن قوي ساتقۇچىغا سىنچىلاپ قاراپ قويۇپ، بېشىنى لىڭشىتتى:

— مۇشۇ قوينى ئالاي.

قوي ساتقۇچى خۇشاللىق بىلەن بەش بارمىقىنى چىقىرىپ، يۇقىرى - تۆۋەن ئۆرۈپ قويدى - دە:

— ھە، ئاداش، قويۇمىڭ سېمىزلىكىگە قاراڭلار، يۇز كۆي-دىن كەم بولسا ساتمايمەن، — دېدى.

ئەركىن ھېچقانداق ئىپادە بىلدۈرمەي، ئۈچ بارمىقىنى چىقار-غىنىچە سودىلاشتى:

— ئوتتۇز كوي!

قوي ساتقۇچى ئالدىراپ - سالدىراپ قولىنى سىلكىدى:

— ياق، بولمايدۇ، چاقچاق قىلىۋاتامسىلە، يۇز كويدىن ئاز-راق كەم بولسىمۇ ساتمايمەن.

ئەركىن قوي ساتقۇچىغا ياۋۇزلۇق بىلەن قادىلىپ تۇرۇپ:

— ئوتتۇز دېدىمۇ ئوتتۇز! — دېدى.

قوي ساتقۇچى ئىككىلىنىپ قالدى، ئۇ ئەركىنىڭ كۆزىدىكى مۇدھىش نۇردىن بىر پارچە قاراڭغۇلۇقنى كۆردى، تىجارەت قە-لبىشتا قارا رەڭنى كۆرۈپ قېلىش شۇملۇقتىن دېرەك بېرەتتى، كىشىلەرگە مۇلايىم بولۇش مال - دۇنيا ئېلىپ كېلەتتى. قوي

سانتۇچى يول قويۇش قارارىغا كېلىپ، قەتئىي تۇردە مۇنداق دېدى:

— مەيلى، سەكسەن كوي بولسۇن، يېتىلەپ كېتىڭ. مېنىڭ قويۇم بازاردىكى ئەڭ ياخشى قوي دەڭە.

ئەركىن چېگرا سىرتىدا نەچچە ئون يىل تاسقىلىپ يۈرۈپ جاھانكەزدىلەرنىڭ قاندىقىنى كۆرمىگەن دەيسىز؟ ئۇ رەڭگىرويىنى ئۆزگەرتمەي تۇرۇپ:

— ئوتتۇز، — دېدى.

قوي سانتۇچى لاقا ـ لۇقمىلىرىنى يىغىشتۇرۇپ قويىنى ساتماسلىق نىيىتىگە كەلدى، ئەمما تۇيۇقسىزلا قاتتىق بىرنېمە ئۇنىڭ بېقىنىغا تىرەلدى، ئۇ كەينىگە قايرىلمايلا بۇنىڭ مۇزدەك بىر پىچاق ئىكەنلىكىنى بىلدى. گەرچە ئۇ ئارقىدىكى كىشىنىڭ ئۆتۈكىدىن پىچىقىنى سۇغۇرۇۋېلىش جەريانىنى كۆرمىگەن بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ پىچاق ئىكەنلىكىنى سەزدى، مۇنداق سېزىم كىشىگە دوزاخنىلا ئەسلىتەتتى، ئۇنىڭ كەينىدە كۆك كۆزلۈك بىر يىگىت تۇراتتى. ئۇنىڭ چاقماقلىقى ھەتتا ئەركىنىمۇ ھەيران قالدۇردى. شۇڭا، ئەركىن تېخىمۇ جىددىيلەشتى، ئۇ يەنە بىر قېتىم بارمىقىنى چىقىرىپ، گەپ قىلىشنىمۇ خالىمىدى، لېكىن قوي سانتۇچى خېرىدارنىڭ ئوتتۇز كويلا بېرىدىغانلىقىنى چۈشەندى.

قوي سانتۇچى توساتتىنلا بېشىنى تۇتۇۋېلىپ زوڭزايدى ـ دە، بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى، ئۇ دەسمايىسىدىن ئايرىلىپ قالغانىدى.

ئەركىن يېنىدىن ئوتتۇز كوي چىقىرىپ قوي سانتۇچىغا تاشلاپ بەردى، ئاندىن ئۇنىڭ بىرەر نەرسە دېيىشىنى كۈتمەيلا، ھېلىقى قارا قوينى يېتىلىگىنىچە كېتىپ قالدى.

قوي سانتۇچى ئۇنىڭ كەينىدىن زارلاپ قالدى:

— ئېھ، خۇدا، ماڭا ئادالەت ئاتا قىلغايسەن، ھەق ـ ناھەقنى ئايرىپ بەر، دەپ كىمنىڭ قېشىغا بارارمەن؟

ئەركىنده پۇل كەم ئەمەس ئىدى، ئۇ بەلۋېغىدىكى پۇل بىلەن بۇ بازارنى سېتىۋالالايتتى، ئۇنىڭ بايىقى كىچىككىنە جاھىللىقى پەقەت چېگرا سىرتىدىكى زورلۇق ـ زومبۇلۇق تۈيغۇسى بىلەن مۇشۇ جايدىكى دېھقانلارنىڭ روھىي ھالىتىنى ئىگىلەش ئىشەنچىنى تېپىۋېلىشنىلا مەقسەت قىلغانىدى. ئۇنداق قىلىشنىڭ تەۋەككۈلچىلىكى

لىك ئېھتىمالى بولسىمۇ، ئەمما ئۇ يەنىلا تاقەت قىلالماي شۇنداق قىلىپ سالغانىدى. شۇڭا ئۇ ئۆز - ئۆزىگە: «ئەمدى بۇنداق قىلمايمەن» دەپ ئاگاھلاندۇرۇش بەردى.

ئەركىننىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدىن ئايرىلغىنىغا ئون يىلدىن ئاشقانىدى، يۈرتىدىن كېلىپ چىققان ھەم يېقىملىق، ھەم ناتونۇش تۇيغۇ ھېلىھەم ئۇنى ئىچ - ئىچىدىن ھودۇقتۇرۇپ تۇراتتى. بايىقى قوي ساتقۇچى يەنە چىڭ تۇرۇۋالغان بولسا، ئالاقىچى ئۇنىڭغا پەچاقنى تىرەپ تۇرۇۋالمىغان بولسا، ھەممە ئىش باشقىچىرەك نەتىجىلەنگەن بولاتتى. ئەركىن مۇرەسسەلەشكەن بولۇشى ئېھتىمال ئىدى، ئۇ ئۆز خاراكتېرىدىكى ئاجىزلىقنى چۈشىنەتتى. بەختكە يارىشا، بۇگۈن قىلغان تۇنجى كىچىك ئىشنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولغانلىقى ئۆزىنىڭ بۇ يەردىكىلەرنى تىزگىنلەش ئىقتىدارىغا ئىگە ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغانىدى. باشلىنىش ئوبدان بولغاچقا، ئەركىن بۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلارغا تولۇق ئىشەنچ باغلىدى.

ئەركىن شىرئەلى بىلەن رەسمىي ئۇچرىشىشقا يەنىلا ئالدىراپ كەتمىدى، تېخى بۇنىڭ ئەڭ ياخشى پۇرسىتى يېتىپ كەلمىگەنىدى. ئۇ كەينىگە قاراپمۇ قويماي ھېلىقى قارا قوينى يېتىلىگىنىچە كېتىۋەردى، ئۇنىڭ كەينىدىن سايىدەك ئەگىشىپ كېلىۋاتقان شىرئەلى: «بۇ غەلىتە ئادەم خەۋپ - خەتەردىن قورقماي ئۆزىنى ئاشكارىلاپ، بىر قوينى يېتىلىۋېلىپ نېمە قىلىدىغاندۇ؟» دەپ تېڭىرقاپلا قالدى.

ئەركىن قارا قوينى ئىگەرچى يېزىسىنىڭ يېنىدىكى خۇسۇسىي مېھمانخانىغا يېتىلەپ كەلدى، بۇ ئۇنىڭ مۇشۇ بىرنەچچە كۈندىن بۇيانقى ۋاقىتلىق تۇرالغۇسى ئىدى. ئۇ قارا قوينى ئىشىك ئىلگىرى باغلاپ قويۇپ، بىر پىيالە چاي قۇيۇپ غۇرتۇلدىتىپ ئىچىۋەتتى. 8 - ئايدىكى جەنۇبىي شىنجاڭ ئەسلىدىلا قۇرۇق ئىسسىق ئىدى، بۇنىڭغا قوشۇلۇپ ئەركىن ھەر ۋاقىت جىددىي ھالەتتە يۈرۈۋاتقاچقا ئىچىدىن تارتىپ تېشىغىچە قاتتىق قىزىپ كېتىۋاتقاندەك بولدى.

قارا قوي گويا ئۆزىنىڭ ئېچىنىشلىق تەقدىرىنى كۆرۈپ يەتكەندەك، ئىشىكنىڭ يېنىدا ياۋاشلىق بىلەن تىزلىنىپ ياتاتتى،

ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن قايغۇ ـ ھەسرەت چىقىپ تۇراتتى.

ئەركىن ھەربىرىتلىنىشكە باشلىدى، ئۇ سېتىۋالغان ئاق رەڭ-لىك چاچ بويۇش سۇيۇقلۇقىنى تەكشى ئارىلاشتۇردى، ئاندىن قارا قوينىڭ قورسىقىغا تۇجۇپىلەپ سۈركىگىلى تۇردى. بىر دەمدىلا قارا قوينىڭ قورسىقىدىكى ھېلىقى ئاق سىزىقنىڭ ھەجمى بىر ھەسسە چوڭىيىپ، يىراقتىن قارىسا «قۇرئان كەرىم» دىكى ئەڭ مۇقەددەس خەت «ئاللا» قا ئوخشاپ قالدى، ئەركىن ئۆينىڭ ھەرقايسى بۇلۇڭ-ئىدىن بۇ خەتلەرنى كۆزىتىپ، تولۇق ئىشەنچ ھاسىل قىلغاندىن كېيىنلا ئاندىن ئېشىپ قالغان چاچ بويۇش سۇيۇقلۇقىنى دېرىزىدىن شارتتىدە تاشلىۋەتتى ـــ بىر دانە تېز تاماق قوتىسىغا ھېچكىم دىققەت قىلمايتتى، يەنە كېلىپ بۇ قۇرۇق قوتىنى شامال ناھايىتى تېزلا ئىسمىنى بىلىپ بولمايدىغان چۆل ـ جەزىرىگە ئۇچۇرۇپ كېتەتتى.

ئەركىن تولۇق قاناەت ھاسىل قىلىپ قوينىڭ يېنىدا ئولتۇر-دى ـ دە، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئەسەبىيلىك بىلەن ئالدىغا تارتىپ سۆيۈپ قويدى.

قارا قوي يەنە بىر قېتىم پەس ئاۋازدا مەرىدى.

3

لەڭگەر كەنتىنىڭ شەرقىي بېشىدا ئايرىم قوروقلۇق، داچا شەكىللىك بىر ئۆي بار ئىدى، بۇ يەردە كەنتتىكى بىرىنچى باي مامۇت ئائىلىسى ئولتۇراتتى.

مامۇتلار ياغاچ ئويمىلىق دەرۋازىسىنى ئىتتىرىپ ئاچسا، ئۇ-زۇم بارىڭى بىلەن پۈركەنگەن يوغان ھويلا كۆرۈنەتتى، ھويلىدا خېلى ئۇزۇن پېشايۋان بار ئىدى، پېشايۋاننىڭ ئالدىغا قىزىلگۈل، ئەتىرگۈل، تاجىگۈل، نەرگىس گۈلى، سۆگەتگۈل، سېپىستىيار، ئانارگۈل قاتارلىق نەچچە ئون تەشتەك گۈل ـ گىياھ تىزىپ قويۇلغان بولۇپ، بۇ ئائىلىنى ناھايىتى پاكىز ۋە سالاھىيەتلىك كۆرسىتەتتى. ئۆينىڭ گىرۋەكلىرى، پېشايۋان تۈۋرۈكلىرى، ئۆي تورۇسلىرىغا رەڭگارەڭ، ئىنتايىن ئېتىبار بېرىلگەن نەقىش ـ

گۇللەر سىزىلغان ياكى ئويۇلغانىدى، بۇ نەقىشلەرنىڭ رەڭلىك سىزىلغانلىرىمۇ، ئويۇلغانلىرىمۇ بار ئىدى، يەنە بىر قىسىم چاپلاندىغان گۇللەر بار ئىدى. ئۆيدە جەمئىي ئالتە ئېغىز ھوجرا بولۇپ، ھەممىسى شىمالدا ئىدى، ھەربىر ئۆيگە ئېگىزلىكى بىر چىدىن ئاشىدىغان، ھەجمى ناھايىتى چوڭ سۇپا سېلىنغانىدى. ئۆي ئىچى زىلچا - گىلەم ۋە مىس قاپلانغان گۇللۇك ساندۇق، رەڭلىك گۇللەر سىزىلغان كىيىم ئىشكاپى، مىستىن ياسالغان چىلاپچا بىلەن ھەشەمەتلىك سەرەمجانلاشتۇرۇلغانىدى. بولۇپمۇ، مامۇت ئەر - خوتۇن تۇرىدىغان ئاساسلىق ھوجرىنىڭ تۆت تېمىغا تەكچە ئويۇلغان، تەكچىنىڭ چۆرىسى خىلمۇخىل نەقىشلەر بىلەن ناھايىتى كۆڭۈل قويۇپ بېزەلگەن، تەكچىگە ۋالىلداپ چاقناپ تۇرغان بىرمۇنچە يوتقان - كۆرپە، كىيىم - كېچەكلەر رەتلىك قويۇلغانىدى، بۇ قىممەت نەرسىلەر مامۇت ئائىلىسىدىكى بايلىقىنىڭ سىمۋولى ئىدى.

مامۇت يېشى 50 تىن ئاشقان، بېشىغا تۆت قىرلىق دوپپا كىيىۋالغان، ئۇچىسىغا قىيپاش ياقىلىق توپچىسىز چاپان كىيگەن، بېلىگە ئۇزۇن بەلۋاغ باغلىۋالغان، پۇتىغا تېگى يۇمشاق مەسە - كالاچ كىيىۋالغان، بىر تۇتام مۇسۇلمانلارغا خاس ساقال قويۇۋالغان كىشى ئىدى. ئۇنىڭ نۇرغۇن تۇغقانلىرى تۇركىيە، پاكىستان قاتارلىق دۆلەتلەردە سودا - تىجارەت قىلاتتى، ئۇلار ھەمىشە ئۇنىڭغا پۇل ئەۋەتىپ بېرەتتى، ئۇنىڭ ئۆزىمۇ تېرە تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىناتتى، يەنە كېلىپ تىجارىتى بەك ئاقاتتى. مامۇتنىڭ كۇنلىرى ناھايىتى بايلاشچىلىقتا ئۆتەتتى. ئۇ بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئاللاتائالانىڭ ئىلتىپاتى دەپ قارايتتى. نامازغا ئوقۇش ماۋتىنىڭ كۇندىلىك تۇرمۇشىنىڭ بىر قىسمى بولۇپ قالغانىدى، ئۇ بىر ئىخلاسمەن مۇسۇلغان ئىدى.

مامۇت يەنە ئائىلىدىكى بىردىنبىر ئەر كىشى ئىدى، ئۇنىڭ ئىككى چىرايلىق قىزى بار ئىدى. چوڭ قىزى ئايگۈل قىزغىنلىقى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان بولغاچقا، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، مامۇتتىن ئۆزىنى چەت ئەلگە چىقىرىپ ئوقۇتۇشنى تەلەپ قىلغان؛ كىچىك قىزى رەنا جىمغۇر ۋە مۇلايىم ئىدى،

تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، داۋاملىق ئو-قۇيالمىغان، مامۇت ئەر - خوتۇنلارنىڭ تەسىرىدە ئۇمۇ تەقۋادار مۇسۇلمانغا ئايلانغانىدى.

سودىگەرنىڭ نۇقتىسىنەزىرىدىن قارىغاندا، ئىككى قىزنىڭ ئۆ-سۈپ چوڭ بولۇشى، مامۇتقا ئىقتىسادىي جەھەتتىن زىيان سالمايلا قالماستىن، بەلكى ئۇنىڭغا ئىككى دۆلەتمەن كۈيئوغۇل ئېلىپ كېلىشى مۇمكىن ئىدى، ئۇ ئاشۇ شانلىق كۈنلەرنى سەۋرچانلىق بىلەن كۈتۈۋاتاتتى. مامۇتنىڭ ئەڭ قاتتىق ئېچىنىدىغىنى ئۆمرىدە ئوغلى بولمىغانلىقى ئىدى، بىراق ئۇ مۇشۇ سەۋەبتىن ئوغلى بار ئاتىلارەك، ئۆمرىنىڭ تەڭدىن تولىسىنى ئوغلىغا ئۆي سېلىپ بېرىپ، خوتۇن ئېلىپ بېرىش ھەلەكچىلىكىدىن قۇتۇلۇپ قالغانىدى. ئۇ ئۇچرىغانلا ئادەمگە پەخىرلەنگىنىچە: «ئىككى قىزىم مې-نىڭ بايلىقىم، ئۇلارنىڭ ئىككىسىلا بەك گۈزەل» دەپ ماختىناتتى.

ئۇنىڭ خوتۇنى رەيھان قاۋۇل ئايال ئىدى، ئۇ ھەمىشە چاچلە-رىنى ئۇزۇن ئۆرۈۋالاتتى، ئىچىگە خانىتەلەستىن ئۇزۇن كۆڭلەك، ئۇنىڭ ئۈستىگە يېشىل دۇخاۋىدا جىلىتكە كىيىۋالاتتى، مانا بۇ ئۇنىڭ كەنتتىكىلەرگە بەرگەن تەسىرى ئىدى. ئۇ جەمئىيەتتە ئايال ئىدى، مامۇتقا بىرەر ئوغۇل تۇغۇپ بېرەلمىگىنىگە، ئېرىنىڭ ئالدىدا ھەمىشە ئۆزىنى ئەيىبكار كۆرەتتى.

رەيھان ھەمىشە مامۇتقا بويسۇنۇپلا، مامۇتنى ئەرلەرنىڭ ئار-سىدا تېخىمۇ ھاكاۋۇر قىلىۋەتكەنىدى. پۇللۇق بولۇش، ئېتىقاد-لىق بولۇش، كۈنلىرىنى خاتىرجەم ئۆتكۈزۈش مامۇتنىڭ ئۆمۈرلۈك ئىنتىلىشى ئىدى. ئەمما، مۇشۇ چاغدا ئەركىن خۇددى بىر قاباھەت-لىك چۈشەك مامۇتنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى، مامۇت ئائىلىسىدە-كىلەرنىڭ خاتىرجەملىكى شۇنىڭدىن ئېتىبارەن بۇزۇلدى.

شۇ كۈنى كەچلىك تاماقتىن ئاۋۋال، مامۇت ئائىلىسىدىكى ئۈچ جان تەقۋادارلىق بىلەن ناماز ئۆتەۋاتاتتى. ئۇشتۇمتۇتلا بىرسى مامۇتلارنىڭ ياغاچ ئويما دەرۋازىسىنى قاقتى.

مامۇت جىمجىتلىقنى بۇزماي نامىزىنى ئۆتەۋەردى. ئۆز تەقۋا-دارلىقىغا باشقىلارنىڭ كاشىلا قىلىشىنى خالىمايتتى. ئەمما مامۇت-

لارنىڭ دەرۋازىسى يەنە بىر قېتىم قېقىلدى.

دەرۋازا سىرتىدىن ئۇچىنچى قېتىم دەرۋازىنى ئۇرغان ئاۋاز ئاڭلاندى، مامۇت يەنىلا نامىزىنى ئاخىرغىچە ئوقۇپ بولدى. ئاخىر ئورنىدىن تۇرۇپ، دەھلىزدىن ئۆتتى ـ دە، دەرۋازىغا قاراپ ماڭدى. شۇ چاغدا، مامۇت بەلكىم مېھمان كېتىپ قالغاندۇ. دەپ ئويلىغانىدى، ئەمما مۇشۇنداق ئويلاۋېتىپ كەڭ دەرۋازىنى «غىچ» قىلىپ ئاچقىنىدا، دەرۋازا ئالدىدا قارا قوي يېتىلىۋالغان ناتونۇش ئەر كىشىنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆردى.

ئۇ مامۇتنى كۆرۈپ ئوڭ قولىنى مەيدىسىگە قويغان، گەۋدىسىنى سەل ئەگكەن ھالدا ئەدەپ بىلەن سالام ـ سەھەت قىلدى:

ـــ ئەسسالامۇئەلەيكۇم!

مامۇت مېھماننىڭ كۆزىگە قارىغىنىچە سالام قايتۇرىدى:

ـــ ۋەئەلەيكۇمئەسسالام!

ئەركىن تەشەببۇسكارلىق بىلەن قولىنى ئۇزاتتى.

ـــ سىز، قەيەردىن كەلدىڭىز؟ ـــ دەپ سورىدى مامۇت سەل تۇرۇپ قېلىپ.

ـــ شىمالىي شىنجاڭدىن كېلىۋىدىم ـــ دېدى ئەركىن جاۋاب بەن، ـــ قاراڭغۇ چۈشۈپ كېتىۋاتىدۇ، خۇدايىم ئۆز پاناھىدا ساقلاپ، ئىشكىڭىزنىڭ ئالدىغا كېلىپ قالدىم، قورسىقىم بەك ئېچىپ كەتتى.

ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ مېھماندوستلۇقى بىلەن سەمىمىيلىكى دۇنياغا داڭلىق ئىدى، ئۇلار دەسلەپكى قېتىم كۆرۈشكىنىدە زادىلا مۇداپىئە كۆرمەيتتى. يىراق يول ماڭغان ناتونۇش كىشى مەلۇم يېزىدىن ئۆتكىنىدە، قىيىنچىلىققا يولۇقتۇم دېسىلا، ئۇلار ھەمىشە مەردلىك بىلەن ياردەم بېرەتتى، مېھمانىنى ئاچ قورساق يولغا سېلىپ قويمايتتى.

مامۇت دەرھال ئىككى قولىنى كېرىپ ئۇنى قارشى ئالدى:

ـــ مېھمان مەرھەمەت، ئىشكىمىنىڭ ئالدىغىلا كېلىپ قالغانىكەن، ئۆيگە كىرىڭ، بىزنىڭكىدە پولۇ، گۆش، پېتىر ماتنا، نان، يەنە قوغۇن ـ تاۋۇز، مېۋە ـ چېۋىلەر بار، ئۆيگە كىرىڭ! ئەركىن ساھىبخانىنىڭ تەكلىپىنى خاتىرجەم قوبۇل قىلىپ،

ئۆيگە كىردى.

مامۇت خوتۇنىغا تۇۋلىدى:

— رەيھان، مېھمان كەلدى، ئۆيدىكى مەززىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئېلىپ چىق. مېھماننىڭ قورسىقى ئېچىپتۇ.

رەيھان بۇ گەپ بىلەن ئاشخانىغا كىرىپ پايپىتەك بولۇشقا باشلىدى. مامۇت بىردەمدىلا ئاشخانىغا كىرىپ ئەتكەنچاي، نان، تۇخۇم، قاق، ئۇزۇم، جىگدە قاتارلىق يېمەكلىكلەرنى بىر - بىرلەپ ھۇجرىغا كۆتۈرۈپ چىقتى.

ئەركىن مامۇتنىڭ ھەشەمەتلىك سەرەمجانلاشتۇرۇلغان ئالتە ئېغىز ئۆيگە كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ، بۇ ھەقىقىي باي ئائىلە ئىكەن، دەپ خورسىنىدى! ئۇزۇن كاڭغا پاكىستانىنىڭ قوي يۈڭىدىن توقۇلغان گۈللۈك ئەدىيىلى سېلىنغانىدى. ئۇ: «بۇ كاڭ چوقۇم ناھايىتى ئىسسىق» دەپ ئويلىدى، ئۇنىڭ مۇنداق كاڭدا ئۇخلاپ باقمىغىنىغا ئۇزۇن زامانلار بولغانىدى. ئۇ مامۇت باشقۇرۇۋاتقان ئائىلە كەيپىياتىدىن ئىنتايىن رازى بولدى، بىرەر ئىش بىلەن شۇغۇللانغاندىكىن ئۇنىڭ ھۇزۇرىنى سۈرۈش كېرەك ئىدى.

ئەركىنىڭ پاك - پاكىز ئۆيگە قارا قوينىمۇ يېتىلەپ كىرىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، مامۇت خاپا بولدى، ئۇستىلىق بىلەن مېھمانغا:

— مېھمان، قوينىڭنىزنى قوتانغا ئاچىقىپ ئازراق ئوت - چۆپ تاشلاپ بېرەي، ئۇنىڭمۇ چوقۇم قورسىقى ئاچتى، — دېدى. نېمىشقىكىن، ئەركىن بۇنى رەت قىلدى:

— ھە، قويۇمنىڭ قورسىقى ھەقىقەتەن ئاچتى، ئەمما ئۇنى قورسىقى تويغاندىن كېيىن قوتانغا ھەيدىۋەتكىلى بولمايدۇ، ئۇنىڭ ئىسسىق بىر ئۆيى بولۇشى كېرەك.

— چاقچاق قىلمايۋاتقانسىز؟ نەدىمۇ ئۆيدە ياتىدىغان قوي بولسۇن؟ ئۇ بىزدىنمۇ قىممەتلىكمۇيا؟ — دېدى مامۇت. ئەركىن بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ، ناھايىتى مەنىلىك قىلىپ تەكىتلىدى:

— ئۇ ئادەتتىكى قوي ئەمەس، ئۇنىڭغا تىل تەگكۈزۈپ سالمايلا.

مامۇت قويۇق ساقىلىنى سىلاپ قويۇپ، بېشىنى چايقىدى:

— مېهمان، گېپىڭىزنى چۈشىنەلمىدىم، لېكىن، قوينىڭىز ھەقىقەتەنمۇ ئازراق بىرنېمە يەۋېلىشقا موھتاج ئىكەن.

ئۇ قولىنى سوزۇپلا قارا قوينى يېتىلىۋالدى، ئەركىنىي ئۆيدە قالدۇرۇپ، تالاغا چىقىپ كەتتى.

رەنا ھۇجۇر ئۆينىڭ يېنىدىكى ئۆيدە تىت - تىت بولۇپ ئۆزىنى قويغىلى جاي تاپالماي قالدى. ئۇ مېھماننىڭ شۇنداق تېزلا ھۇجرىغا كىرىپ كېلىشىنى ئويلىمىغانىدى، ئەسلىدە مېھمان كىرىشتىن ئىلگىرىلا ئۆز ئۆيىگە قايتىپ كىرىۋېلىشى كېرەك ئىدى. شۇ تاپتا، ئۇ ئۆيگە قاپسېلىپ قېلىپ ھەدەپ ئاتىسىنىڭ بىخەستەلىكىدىن ئاغرىنىۋاتاتتى.

ئەركىن ئىچكەركى ئۆيدىن چىقىۋاتقان شەپىنى ئاڭلاپ، ئۇ بەرگە بويۇنداپ قاردى، بۇنىڭدىن قورقۇپ كەتكەن رەنا ھاپىلا - شاپىلا چۈمبىلىنى تارتىۋالدى. بىراق ئەركىن يەنىلا ئۇنى كۆرۈۋالىدى. ئۇنىڭ كۆزىگە چېلىققىنى قاپقارا قاشلىق ئېتىۋالغان چىرايلىق قىز بولۇپ، چاچلىرىنى ئىنچىكە قىلىپ ئون نەچچە تال ئۆرۈۋالغان، تىرناقلىرىنى قىپقىزىل لاكلىۋالغان، كىشىنى مەپتۇن قىلىدىغان يوغان كۆزلىرى چىرايىغا ھۆسن قوشۇپ تۇرغان. ھالقا، بىلەزۈك، مېدالىئونلىرى زىلۋا بەدىنىگە ناھايىتى ياراشقانىدى. ئۇ ئاياللارغا بولغان تەجرىبىسىگە ئاساسەن، بۇ قىزنىڭ تېخى پىشىپ يېتىلمىگەن توقاچ ئىكەنلىكى، ئەمما پىشايلا دەپ قالغانلىقىنى بىلدى - دە، ئىچ - ئىچىدىن خۇشال بولۇپ: «بۇ قىز ئۆزۈنغا قالمايلا مېنىڭ بولىدۇ» دەپ قەسەم ئىچتى. ئۇنى تېخىمۇ ھەيران قالدۇرغىنى، بۇ قىزنىڭ تېخى چۈمبەل تارتىۋالغانلىقى ئىدى، ئۇ بۇ خىلدىكى قىزلارنىڭ ھېسسىياتىنى ناھايىتى ئاسانلا كونترول قىلىۋالالايتتى.

ئەركىن رەنا توغرىسىدا يوقىلاڭ خىياللاردا بولۇۋاتقاندا، ھويلىدىكى مامۇت قورقۇپ ۋارقىرىۋەتتى:

— رەيھان، رەنا، چاققان كېلىپ مانىڭغا قاراڭلار، ماڭۇ قوينىڭ قورسىقىغا خەت چىقىپ قاپتىغۇ؟

بۇ ئاۋاز بىلەن خوتۇنى رەيھان يۈگۈرۈپ چىقتى، رەنامۇ مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۆيدىن چىقىۋالدى. رەنا ئەركىنىڭ يېنى-

دىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىدا، ئەركىنگە قىز بالىنىڭ ھىدى پۇرىدى. ئۇ رەنانىڭ قەددى ـ قامىتىگە مەھكەم تىكىلىپ، بەدىنىنىڭ ئىزنا-لىرىنى قىياس قىلىشقا باشلىدى.

مامۇتنىڭ كۆزلىرى قارا قوينىڭ گەۋدىسىگە مىختەك تىكىلـ-گەنىدى، ئۇ قوينىڭ قورسىقىدىكى ئاق بەلگىنى سىلاپ قويۇپ، ئاخىر ئىچ ـ ئىچىدىن توۋلىۋەتتى:

ـــ ئاھ، خۇدا، ئاللا دېگەن سۆز ئىكەن!

ـــ نېمە دەۋاتىدىغانلا؟ ئاللا نېمە بوپتۇ؟ ـــ دەپ سورىدى رەيھان.

مامۇت خوتۇنىغا ئولتۇرۇپ، قارا قوينىڭ قورسىقىغا سىنچـ-لاپ قاراشنى ئېيتتى.

ـــ ماۋۇ ئاق بەلگىگە قارا، نېمىگە ئوخشايدىكەن؟

رەيھانمۇ بىرەر قۇر كۆزىتىپ، ئاخىرى ئۇ خەتنى تونۇۋالدى:

ـــ شۇنداق، ئاللا، دېگەن خەت ئىكەن، ئاللانىڭ مۆجىزىسى قوينىڭ ۋۇجۇدىدا ئۆزىنى كۆرسىتىپتۇ!

مامۇت ھاياجانلىنىپ ۋارقىرىۋەتتى:

ـــ ئاللانىڭ مۆجىزىسى قوينىڭ ۋۇجۇدىدا ئۆزىنى كۆرسـ-تىپتۇ!

ئەركىن پۇرسەتنىڭ يېتىپ كەلگەنلىكىگە قاراپ، ئۆيدىن خا-تىرجەم ھالدا چىقىپ كەلدى، ئۇ ئوڭ قولىنى مەيدىسىگە قويۇپ:

ـــ لائىلاھە ئىللەللا! ـــ دېدى ئاستاغىنە.

تەقۋادار مۇسۇلمان مامۇت توساتتىنلا لىككىدە ئورنىدىن تۇ-رۇپ، ئۆيدىن ئېتىلغىنىچە چىقىپ كەتتى، ئۇ قولۇم ـ قوشنىلـ-رىنىڭ ئىشىكلىرىنى ئۇرۇپ ئېچىپ، ئۇلارغا تەقەززالىق بىلەن:

ـــ ئاللانىڭ مۆجىزىسى قوينىڭ ۋۇجۇدىدا ئۆزىنى كۆرسەتـ-تى، ـــ دېدى. ئۇ ئىخلاسمەن مۇسۇلمانلارنى ئاز كۆرۈلىدىغان بۇ مۆجىزىدىن بەھرىلەندۈرۈشكە ئالدىراپ كەتكەنىدى.

قولۇم ـ قوشنىلار بەس ـ بەس بىلەن مامۇتلارنىڭكىگە ئېتىـ-لىپ كىرىپ، ھەيرانلىق ئىچىدە بۇ قارا قوينى كۆرۈشكە باشلـ-دى. ئەتىسى «ئاللانىڭ مۆجىزىسى قوينىڭ ۋۇجۇدىدا ئۆزىنى كۆر-سەتتى» دېگەن گەپ لەشكەر كەنتىگە تارقالدى، بەلكى تارقالغانسې-

ری غەلىتە تۇس ئالدى. قوشنا كەنتتىكى مۇسۇلمانلارمۇ بەس - بەس بىلەن مامۇتلارنىڭكىگە ئېكسكۇرسىيە قىلىشقا كەلدى.

4

ئەركىن ئۇيقۇسىز بىر كېچىنى ئۆتكۈزدى. ئۇ ئۆزىنىڭ لەڭگەر كەنتىگە ئىككى قولىنى سېلىپلا كەلگەنلىكىنى، بىر قەپەس قاتتىق تۇتۇشماقچى بولسا ئىككى قورالدىن، يەنى، بىرىنچىسى ئايال كىشىدىن، يەنە بىرى دىندىن پايدىلىنىشى كېرەكلىكىنى ئويدان بىلەتتى. ئۇنى خۇشال قىلغىنى بۇ ئىككى مۇھىم ئامىلنىڭ مامۇتلارنىڭكىدە تولۇق ھازىرلانغانلىقى ئىدى. ئويلاپ شۇ يەرگە كەلگەندە ئۇ مۇڭەپپەقىيەت قازىنىش مەنزىرىسىنى كۆرگەندەك بولىدى.

ئەركىن سەھەردە ئورنىدىن تۇرغاندىن كېيىن، ناشتا قىلغىلى ئۇنىماي قارا قوينى يېتىلەپ مامۇتلارنىڭكىدىن كېتىمەن دەپ تۇرۇۋالدى. ئەمما قارا قوينى يېزىنىڭ ياش توكچىسى ساۋۇت قىزىقىپ ئېلىپ كەتكەن، مامۇت تىت - تىت بولۇپ ھاپىلا - شاپىلا قوي ئىزدەپ چىقىپ كەتكەنىدى.

ئەركىن مامۇت قوي ئىزدەپ چىقىپ كەتكەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئەتەي ئۇيگە خاتالىشىپ كىرىپ قالغان كىشىدەك رەنانىڭ ھوجرىسىغا ئۇسۇپ كىردى. شۇ چاغدا، رەنا پۇتۇن ئەزايىنى چۇمكۇالغانىدى، ئەمما قىزلارغا خاس خۇشبۇي پۇراق يەنىلا ئەركىنىڭ دىمىقىغا بىلىنەر - بىلىنمەس ئۇرۇلۇپ، ئۇنى ئارامسىدا قويمىدى. رەنا ناھايىتى تىنچ تۇراتتى، تىنچلىقىدا بىر تامچە سۇغىلا ئوخشايتتى، ئۇنىڭ ئاپئاق كۆكلەككە ئورىۋالغان كىچىككىنە گەۋدىسى پاكلىقىدىن مۇلايىم ۋە ئىتائەتچان قوزىنىڭ ئۆزىلا ئىدى.

ئۇ رەنانىڭ يېنىغا كېلىپ ئاستا سورىدى:

— رەنا، كەنتتە سىز يېقىن ئۆتىدىغان ھەمراھلىرىڭىز بارمۇ؟ سىز ئۇلارنى تېپىپ كېلىڭ، مەن سىلەرگە «قۇرئان» تەپسىر قىلىپ بېرەي!

رەنا ئۇياتچانلىق بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ، نېمە قىلارىنى ئۇقالماي قالدى.

ئەركىن كونىراپ كەتكەندەك كۆرۈنىدىغان، چۆرىسى پۈكلەنگەن تىتىلىشقا باشلىغان بىر پارچە كىتابنى رەناغا ئۈزىتىپ شۇ ئۆرلىدى:

— مېنى چۈشىنىشنى خالامسىز؟ مۇشۇ كىتابنى ئوقۇسىڭىز، مېنىڭ كىملىكىمنى بىلىسىز.

ئەركىن كىتابنى كاڭغا قويۇپ، رەنانىڭ ئۆيىدىن يېنىپ چىقتى.

مامۇت قايتىپ كەلدى، ئۇ تىت - تىت بولغىنىدىن:

— ساۋۇت دېگەن بۇ نادان بالا نەگە كەتتىكىنتاڭ، قارا قويىنى يېنىدا سۆرەپ يۈرۈپتۇ، — دېدى.

ئەركىن ئالدىراۋاتقان قىياپەتكە كىرىۋېلىپ:

— ئۇنى يېنىمدا ئېلىپ يۈرۈشۈم كېرەك ئىدى. مۇنداق بولسۇن، مەن يەنە ئازراق ساقلاي، — دېدى.

مامۇت ئەركىننىڭ كەڭ قورساقلىقىدىن ئىنتايىن مىننەتدار بولدى، ئۇ ئەركىننى چۈشلۈك تاماقنى يەپ ئاندىن كېتىشكە سەمەمىي تەكلىپ قىلدى. ئەركىن:

— ئىشقىلىپ يەنە ئازراق ۋاقتىم بار ئىكەن، سىلەرگە «قۇرئان» دىن بىر سۈرە تەپسىر قىلىپ بەرگەچ تۇراي، — دېدى.

ئەركىننىڭ تەپسىر قىلالايدىغانلىقىنى ئاڭلىغان مامۇت كۆز ئالدى لاپپىدە يورۇغاندەك بولۇپ، سەمىمىيلىك بىلەن سۆزلىدى:

— تەپسىر قىلىپ بېرىڭ، سىزنىڭ دىنىي سەۋىيىڭىز جەمەن يۇقىرى، — دېدى.

شۇنىڭ بىلەن ئەركىن چۈشتىن ئاۋۋالقى ۋاقتىنى سەرپ قىلىپ، مامۇتقا ئۆزىنىڭ چەكلىك «قۇرئان» بىلىملىرىنى كۆز - كۆز قىلدى. مامۇت بۇنىڭغا بېرىلىپ كېتىپ، قارا قويىنى ئىزدەيدىغان ئىشنى ئۇنتۇپ قالدى.

5

رەنا ئەقىللىق قىز ئىدى، ئەركىن ئۇنىڭغا ئورۇنلاشتۇرغان بىرنەچچە قىز تېپىپ كېلىپ ئۇنىڭ «قۇرئان» تەپسىر قىلىشىنى

ئاڭلاش ئىشىنى ئۇ ناھايىتى ئەستايىدىللىق بىلەن ئورۇنلىدى.

رەنا تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى تۈگىتىپلا تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇمىغانىدى، بۇ ھەم ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى، ھەم رەنانىڭ ئۆزىنىڭ تاللىۋالغان يولى ئىدى، ئۇ شېئىر ئوقۇشقا ئامراق ئىدى، ئەمما ئۆگىنىش نەتىجىسى كۆڭۈلدىكىدەك ئەمەس ئىدى. شۇڭا ئۇ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ تەكلىپىگە بويسۇنۇپ، قايتا ئوقۇمىغانىدى. رەنا ئەزەلدىن يىراقتا بېرىپ باقمىغانىدى، بوستان شەھىرىنىڭ قانداقلىقىنى تېخىمۇ ئۇقمايتتى. ئاتا ـ ئانىسىغا ئەگىشىپ ھەر كۈنى نامازشام ئوقۇشنى ئۆگەنگەنىدى. بىلىپ ـ بىلمەيلا ئۇمۇ مۇھەببەت تۇيغۇسى قوزغىلىشقا باشلىغان قىز بولۇپ قالدى.

ئەتىسى ئەركىن رەنانى چاقىردى:

ـــ رەنا، بۇ ياقتا كېلىڭ، سىزگە گەپىم بار.

رەنا چۈمبىلىنى تارتىپ قورۇنغىنىچە ئەركىنىڭ ئالدىغا كېلىپ بىرنېمە دېيىشىنى كۈتۈپ تۇردى. ئەمما ئەركىن ئۇندىمىدى، پەقەت كۈلۈمسىرىگىنىچە چۈمبىلگە ئورىنىۋالغان رەنانىڭ چىرايىغا، شۇنداقلا يېتىلىۋاتقان بەدىنىگە قارىدى.

رەنا يۈپقا چۈمبىلدىن ئەركىنىڭ خۇمارلىشىپ كەتكەن كۆزلىرىنىڭ ئوتتەك يېنىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ھۆپپىدىلا قىزىرىپ كەتتى. ئۇ پىشىپ يېتىلگەن بىر ئەر كىشىنىڭ ئۆزىگە تىكىلىپ قاراۋاتقانلىقىنى، ۋۇجۇدىدىكى قانىنىڭ تېخىمۇ تېز ئايلىنىۋاتقانلىقىنى تۇنجى قېتىم ھېس قىلدى، مۇنداق ئەھۋالغا تاقابىل تۇرۇشتا قىلچە تەجرىبىسى بولمىغاچقا يا ئالدىغا، يا كەينىگە مېڭىشنى بىلەلمەي تۇرۇپلا قالدى. بىردەم جىم تۇرغاندىن كېيىن چىقىپ كېتىش قارارىغا كەلدى، ئۇ كەينىگە بۇرۇلغىنىدا، ئەركىن پەس ئاۋازدا:

ـــ سىز نېمىشقا مەندىن قاچىسىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

رەنا داڭقېتىپ تۇرۇپ قېلىپ، قانداق جاۋاب بېرىشنى بىلەلمىدى.

ئەركىن سىلىق ـ سىپايىلىك بىلەن:

ـــ قىزچاق، سىزدىن بىر ئىشنى تەلەپ قىلسام بولامدۇ؟ ـــ

دەپ سورىدى.

— نېمە ئىشتى؟ — دەپ ئۇياتچانلىق بىلەن سورىدى رەنا.

ئەركىن ئوتتەك قىزغىنلىق بىلەن:

— چۈمبىلىگىزنى ئېچىۋەتسىگىز، گۈزەل جامالىگىزنى بىر كۆرۈۋالسام بولامدۇ؟ — دېدى.

رەنا ئەركىننىڭ مۇنداق تەلەپ قويىدىغانلىقىنى خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى، ئۇنىڭ ئورنىدا باشقىلار بولغان بولسا، چوقۇم ئاچچىقلانغان بولاتتى، چۈنكى ئاتا - ئانىسى ئۇنىڭغا: «بىر ياخشى قىز ئەر كىشىگە ئۇچراپ قالغاندا چۈمبىلىنى ئاچسا ھەرگىز بولمايدۇ» دەپ ئۆگەتكەنىدى. رەنا ياخشى قىز بالا بولۇشنىلا ئويلايتى. چىرايىنى ئەرلەرگە كۆرسەتسە نېمىشقا بولمايدىغانلىقىنى زادىلا ئويلاپ باقمىغانىدى، ئۇنىڭ ئاتىسىغا بويسۇنۇشى بىر خىل ئادەتكە ئايلانغانىدى، يەنە كېلىپ ئۆسۈپ يېتىلىش داۋامىدا بىردىن ئەر كىشى ئۇنىڭغا چۈمبىلىگىزنى ئېچىۋېتىڭ دېيىشكە پېتىنالمىغانىدى. مۇشۇ تاپتا رەنا قەلبى داۋالغۇپ، خىجالەتچىلىكتە نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قېلىۋاتاتتى.

ئەركىننىڭ كۆرمەكچى بولغىنىمۇ قىزلارنىڭ تەڭقىسلىقتا قالغان تۇرقى ئىدى، رەنانىڭ تەڭلىكتە قېلىشى ئۇنى ئەرلەردە بولىدىغان خۇشاللىققا ئىگە قىلدى، ئەمما ئەركىن بۇ چاغدا ھېچنېمە قىلالمايتتى، ئۇ رەنانىڭ ئالدىغا كېلىپ چۈمبەلنىڭ سىرتىدىن ئۇنىڭ پېشانىسىگە ئاستاغىنە سۆيۈپ قويدى - دە:

— رەنا، سىز مەن كۆرگەن ئەڭ ياخشى قىز، — دەپ شۇڭىرلىدى.

ئەركىن ئاخىر رەنانىڭ چۈمپەردىسىنى ئاچالمىدى، ئۇ پۈرسەت كۈتۈۋاتقانىدى.

رەنا ئەركىننىڭ ئۆزىنىڭ قۇلاق تۈۋىدە پىچىرلاپ قىلغان سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، پۈتلىرى خۇددى يەرگە مىخلاپ قويغاندەك لاغىلداپ تىترەپ كەتتى. چوڭ بولۇپ مۇشۇ كەمگىچە، ئۇنىڭ ناتونۇش ئەر كىشى بىلەن يېقىن ئارىلىششى تېخى تۇنجى قېتىم ئىدى، مۇنداق ھېسسىيات ئۇنىڭغا نىسبەتەن شۇنداق شېرىن تۇيۇلغانىدى! ئۇنىڭ مۇشۇ چاغلىرى مۇھەببەتكە ئىنتىلىدىغان، خام

خىياللارنى تولا قىلىدىغان پەسلى ئىدى، ئەركىنلىك ئۇنى ئاستا سۆيۈپ قويغانلىقى، ئۇنىڭغا ئويلىغانسېرى قىزىق تۇيۇلدى.

شۇ كۈنى كېچىسى رەنا ھېلىقى «ئەزىمەت دېگەن مۇشۇنداق بولىدۇ» دېگەن كىتابنى ئوقۇپ بولدى. بۇ قەھرىمان بىلەن سا-ھىبجامالنىڭ مۇھەببەت ھېكايىسى ئىدى، رومان ئىنتايىن تەسىر-لىك يېزىلغانىدى، ئۇنىڭدا نۇرغۇن روھىي ھالەت، ھېسسىيات ۋە جىنسىيەت تەسۋىرى بار ئىدى.

رەنا كىتابتىكى پېرسوناژلاردىن قانتىق تەسىرلەندى. ئۇ بۇ ھېكايىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئۇزاققىچە تىنچلىنالمىدى، قانداقمۇ تىنچلىنالىسۇن دەيسىز؟ قامەتلىك ھەم سىرلىق بىر ئەر كىشى ئاسماندىن چۈشكەندەكلا پەيدا بولۇپ قالغانىدى، ئۇ چۈشلەر-دە كۆرىدىغان مۇھەببەت ئەلچىلىرىگە نەقەدەر ئوخشايدۇ ـ ھە! ئۇ كۈندۈزى يۈز بەرگەن ئىشلارغا ئىشىنىشكە زادىلا پېتىنالمىدى، ئەركىنلىك ئۆزىنى سۆيۈپ قويغانلىقىنى قايتا ـ قايتا ئەسكە ئې-لىپ، ئەركىن دېگەن بۇ كىشىنىڭ ئۆزىنى ياخشى كۆرگەنلىكىنى سۆيگەنلىكى ياكى ئادەت كۈچىدىن سۆيگەنلىكىنى پەرقلەندۈرەلمە-دى.

ئەركىنلىك دادىللىق بىلەن سۆيۈشى رەنانىڭ ھېسسىياتىنى قوزغىۋەتتى، ئۇ ئۆزى چۈشەنمەيدىغان بۇ ئەر كىشىگە ھېچنېمىدىن ھېچنېمە يوقلا ئاجايىپ تېزلىك بىلەن مەپتۇن بولۇپ قالدى، ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالغان ئاشۇ پەيتته، ھەتتا ئۇنىڭ قانچە ياشقا كىر-گەنلىكىنىمۇ بىلمەيتتى، ئۇنىڭ ياخشى كۆرۈپ قېلىشقا ھېچقانداق ئاساسى يوق ئىدى. ئۇدا ئۇچ كېچىگىچە رەنانىڭ زادىلا ئۇيقۇسى كەلمىدى، ئۇ تاكى تاڭ ئاتقۇچە تامدىكى گىلەمگە كۆزىنى پارقىرات-قىنىچە قاراپ ياتتى. تاڭ ئاتقاندىن كېيىن ئەركىننى تەقەززالىق بىلەن كۆرگۈسى كەلدى، ھەمىشە: «ئەركىن نېمىشقا ماڭا بۇ كىتابنى ئوقۇشنى تاپشۇرىدىغاندۇ؟ ئۇ ئۆزىنى كىتابتىكى ئاشۇ ئەر باش قەھرىمان دېمەكچىمىدۇ؟ ئۇنداق بولسا، مەن كىتابتا ئەر باش قەھرىمان بىلەن مۇھەببەت باغلىغان قىز بالا بولۇشۇم كېرەك» دەپ قىياس قىلدى.

بىراق، قىز بالىنىڭ مۇھەببەتكە تۆلىگەن بەدىلى بەك چوڭ

ئىكەن، ئاخىرى ئۆلۈپ كېتىدىكەن ئەمەسمۇ. ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، رەنا پۈتۈن بەدىنى توڭلاپ كېتىۋاتقاندەك، بىر خىل شۇملۇق تۇيغۇسى بىردىنلا يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقاندەك ھېسسىياتتا بولدى، ئۇ ئۆزىنى ئۇخلاشقا، بۇ ناتونۇش ئەر كىشىنى قايتا ئويلىماسلىققا مەجبۇرلىدى، ئەمما بۇنى ئىشقا ئاشۇرالماي، مەۋھۇم مۇھەببەتكە مەستانە بولدى...

6

توغرىسىنى ئېيتقاندا، ئەركىن «قۇرئان كەرىم»نى ھەقىقىي تۇرده پىششىق بىلمەيتتى، تەقۋادار مۇسۇلمانمۇ ئەمەس ئىدى، پەقەت دىنىي ۋاستىدىن پايدىلىنىپ ئۆزىنىڭ سىياسىي مەقسىتىگە يېتىشكىلا قىزىقاتتى. ئەركىن جەنۇبىي شىنجاڭدىكى بوستان شەھىرىدە تۇغۇلغانىدى، شۇ چاغدا ئۇنىڭ ئىسمى سابىر ئىدى، ئەركىن ھازىرقى يالغان ئىسمى بولۇپ، بوستان شەھىرىنىڭ نوپۇس كارتىسىدىن «ئەركىن» دېگەن بۇ كىشىنى پۈتۈنلەي تاپقىلى بولمايتتى. 1983 - يىلى ئۇ شىنجاڭ پېداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتىغا ئىمتىھان بېرىپ ئۆتتى، مەكتەپتىكى مەزگىلىدە ئۇنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىش ئىستىكى ئىنتايىن كۈچلۈك ئىدى، ئۇ ئۆزىنى مەركەز قىلىدىغان ئادەم ئىدى، كېيىن چېگرا سىرتىدىكى مىللىي بۆلگۈنچىلىك پىكىر ئېقىمىنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ، ئوقۇغۇچىلارنى باشلاپ جېدەل چىقارغانلىقتىن مەكتەپتىن ھەيدەلگەنىدى.

ئەركىن ھەيدەلگەندىن كېيىن ناھايىتى غەزەپلەندى، ئۆزىنى قالتىس ئادەم، چوڭ ئىشلارنى ۋۇجۇدقا چىقىرىدىغان ئادەم، مۇشۇنداقلا تۈگىشىپ كېتىشىم مۇمكىن ئەمەس، دەپ ھېسابلىدى. ئەمما، ئۆزىنىڭ نېمە قىلالايدىغانلىقى، نېمە قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا بولسا ئۇنىڭمۇ كۆڭلىدە سان يوق ئىدى، ئەڭ ياخشىسى چەت ئەلگە چىقىپ چوڭ زەردار بولسۇن ياكى شتات باشلىقى بولۇشقا ئېلىشىپ باقسۇن، بۇ ئېھتىماللىقنىڭ بولۇشىغىمۇ بىرنېمە دەپ بولمايدۇ! ئەركىن ھەمىشە قول يەتمەيدىغان خام خىيال بىلەن رېئاللىقنى ئارىلاشتۇرۇپ قويۇاتتى.

ئەركىن جەمئىيەتتىكى ئايرىم ئۇچىغا چىققان دىنىي ئۇنسۇرلارنىڭ مىللىي بۆلگۈنچىلىك قىلماقچى بولۇۋاتقانلىقى، يەنە كېلىپ چېگرا سىرتىدا ئۇلارغا ياردەم بېرىدىغان كىشىلەرنىڭ بارلىقىنى خەۋە ئاڭلىدى. مۇنداق خەۋەرنى ئاڭلاپ، ئەركىن ئىنتايىن خۇشال بولدى: بۇ، چەت ئەلگە چىقىشنىڭ قالتىس ياخشى يولىغۇ؟ ئۇ ئاشۇ بىرنەچچە ئەسەبىيلەشكەن دىنىي ئۇنسۇرغا ئاڭلىق يوسۇندا يېقىنلىشىشقا باشلىدى. بارا - بارا، ئۇ دىننىڭ ناھايىتى چوڭقۇر ئىش ئىكەنلىكىنى بايقىدى.

ئاشۇ چاغلاردا، ئۆيدە بىكار يۈرۈۋاتقان ئەركىن ھەمىشە مەسچىتنىڭ يېنىدا ئۇ ياقتىن - بۇ ياققا سوكۇلداپ يۈردى. بىر كۈنى ئۇ مۇسۇلمانلارنىڭ نامىز ئوقۇۋاتقان كۆرۈنۈشىنى بىر قېتىم ئەسىتايىدىللىق بىلەن كۆرۈپ چىقىپ، توساتتىنلا مۇنداق مۇراسىمنى ياقتۇرۇپ قالدى. كېيىن تەرەققىي قىلىپ، جۈمە نامىزىغا بېرىشنى ياخشى كۆرۈپ قالدى. شۇ كۈنى نەچچە مىڭلىغان مۇسۇلمان نامرات ياكى باي، قېرى - ياش دېمەي ئەڭ ئىخلاسمەنلىك بىلەن مەسچىتكە قاراپ ئاقاتتى. ئۇلار ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلىشماي، ئىلگىرى - كېيىنلىك تەرتىپى بويىچە قىبلىگە قاراپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ ئالدىغا ئۆزى ئېلىپ كەلگەن يىپەك جايىنامازى ياكى بىر پارچە يالتىراق سېلىنغانىدى، ئاۋاز كۈچەيتكۈچنىڭ يۇقىرى ئاۋازلىق كانىيىدىن ئاخۇنۇمنىڭ جاراڭلىق قىرائەت ئاۋازى ئاڭلىنىشى بىلەنلا مۇسۇلمانلار بەس - بەستە يۈكۈنۈپ، ئىززەت - ئىكرام بىلەن سەجدىگە چۈشەتتى، يەنە تەكشى ئورنىدىن تۇرۇشاتتى، ھەربىتىنى مۇشۇ تەرتىپتە 20 مىنۇت تەكرارلايتتى، ئۇلارنىڭ ھەربىتىنىڭ رەتلىك ۋە بىردەكلىكى ئەركىننى ھەيران قالدۇردى.

ھەر قېتىم مۇشۇنداق چاغدا، ئەركىننىڭ قەلبىدە بىرپەسكىچە بويسۇندۇرۇش ئارزۇسى بىلەن داھىي بولۇش ئىستىكى قوزغىلىپ كېتەتتى. بۇ ھەقىقەتەنمۇ قالتىس ئىش ئىكەن، يۇقىرىدا تۇرغان ئاشۇ دامۇللامنىڭ ئارمىيىدىكى باش قوماندان شۇنداقلا پادىشاھ ۋە زۇڭتۇڭلار بىلەن نېمە پەرقى بولسۇن؟ ئۇنىڭ مەسچىتتىكى ئاخۇنۇمغا ئىچى تارلىقى كەلدى. ئۇ بىر كۈنى بولمىسا بىر كۈنى ئاشۇ ئورۇن مېنىڭ بولىدۇ، دەپ ئويلىدى.

ئەركىن ئۆزىنىڭ تۇيمايلا بىر خىل غايىگە يەنى مۇسۇلمانلارنى بويسۇندۇرۇش، ئۇلارغا ھۆكۈمرانلىق قىلىش، باشقىلارنىڭ ئۈستىدە تۇرىدىغان ئادەم بولۇش خىيالىغا پېتىپ قالغانلىقىنى بايقىدى.

ئەركىن پۈرسەتپەرەسلىك ۋە مەنپەئەتپەرەسلىك روھىي ھالىدىن ئىسلام دىنىغا دائىر نۇرغۇن كىتابلارنى ئوقۇدى. ئۇ دىنىنىڭ كۈچ - قۇدرىتىنى يەڭگىلى بولمايدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ نۇرغۇن مۇسۇلمانلارنىڭ ئىرادىسىنى تىزگىنلىيەلەيدىغانلىقىنى بايقىدى، شۇنىڭ بىلەن بۇ ئاجايىپ كۈچكە ئەگىشىپ ھەم ئۇنى ئىسكەنجىگە ئېلىش قارارىغا كەلدى.

ئەركىن بوستان شەھەرلىك مەسچىتتىكى ئىبراھىمغا تاۋاپ قىلىپ كەلدى. ئۇ ئىبراھىمنىڭ بوستان شەھىرىدە ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ مەككىگە ھەج تاۋاپ قىلغىلى بارغان بىردىنبىر كىشى ئىكەنلىكىنى ئىگىلىدى.

ئەركىن ئىبراھىمنىڭ ئالدىغا ئەسلىي ئۇنىڭدىن «قۇرئان كەرىم» دىن تەلىم ئالغىلى بارغانىدى. ئەمما ئىبراھىمنىڭكىدە تۇنجى قېتىم ئۆزى چۆچۈپ كەتكۈدەك گەپلەرنى ئاڭلىدى: «مەن ھەم گومىنداڭ بىلەن ھەمكارلاشقان، ھەم كومپارتىيىنىڭ تۇرمىسىدە ياتقان؛ مەن گومىنداڭنىمۇ يېڭەلمىدىم، كومپارتىيىنى تېخىمۇ يېڭەلمىدىم. ھازىر پەقەت دىنغا تايىنىپ كىشىلەرنىڭ ئىدىيىسىنى تىزگىنلەپ، مېڭىسىنى قورالاندۇرغاندىلا ئاندىن مىللىتىمىز مۇستەقىللىقىنىڭ غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈرەلىشىمىز مۇمكىن. شۇڭا مەن سېنىڭ دىندىن پايدىلىنىپ كومپارتىيە بىلەن كۈرەش قىلىشىڭنى ئۈمىد قىلىمەن. بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىمىز سەندەك ياشلارغا تايىنىدۇ، مېنىڭ سەندىن كۈتىدىغان ئۈمىدىم ناھايىتى چوڭ، مېنىڭ مۇھىم تاپشۇرۇقۇمنى ئادا قىلالامسەن؟

ئەسلىدە ئىبراھىم مەسچىتنى بازا قىلىپ، بىر تۈركۈم ئۇچىغا چىققان دىنىي ئۇنسۇرلارنى ئۆز يېنىغا تارتقانىدى، ئۇ دىنىي تونغا ئۇرۇنۇۋېلىپ مىللىي ئۆچمەنلىكنى تەرغىب قىلاتتى، ماھىيەتتە سىياسىي بىلەن ھەپىلىشەتتى. بۇ، ئەركىننى خۇشال قىلىدى، ھايت - ھۇيت دېگۈچىلا ئۇنىڭ بىلەن ئەركىن ئوتتۇرىسىدىكى

ئارىلىق يوقىدى. ئۇلار بىر يولدىكى ئادەملەر ئىدى. ئۇ ئىبراھىم-نىڭ ئىلتىپاتىدىن مىننەتدار بولۇپ:

— بۇگۈندىن باشلاپ سىز مېنىڭ يولباشچىم، — دەپ قە-سەم قىلدى.

— سەن مېنى ئىزدەپ كەلگەن تۇنجى كۈنىلا، مەن سېنىڭ ئادەتتىكى تالىپلارغا ئوخشىمايدىغانلىقىڭنى بىلىۋالغانىدىم، شۇڭا سېنى ئالاھىدە كۆزەتتىم، سېنىڭ غەرىزىڭ باشقا ئىكەن. مەن خېلى بۇرۇنلا باغرىمنى ئېچىپ سېنىڭدەك ياشلارغا تەشنا بولغان-ىدىم، سېنىڭ ماڭا ياردەمچى بولۇشۇڭغا موھتاجمەن، يەنە كېلىپ سەنمۇ مېنىڭ زور كۈچ بىلەن ياردەم بېرىشىمگە موھتاجسەن. بىز مىللىتىمىزنىڭ مۇستەقىللىقتىن ئىبارەت ئۇلۇغ ئىشى ئۈچۈن بىرلىكتە كۈرەش قىلايلى، — دېدى ئىبراھىم.

— مۇئەللىم، مىللىي مۇستەقىللىق بىلەن شۇغۇللىنىش ئاسان ئىش ئەمەس، مەن پۈرسەتنى قانداق ئىزدىسەم بولار؟ — دېدى ئەركىن تەقۋادارلىق بىلەن ئۇستازىدىن يېتەكچىلىك قىلىشنى ئۆتۈنۈپ.

ئىبراھىم ئۇنىڭغا مۇنداق يول كۆرسەتتى:

— «شەرقىي تۈركىستان» دىن ئىش باشلاپ. بىزنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىمىز كىم؟ تۈركىلەر. تۈركىلەر قەيەرگە مەركەزلەش-كەن؟ ئوتتۇرا ئاسىياغا! بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلار، بىز كوم-پارتىيىنىڭ ھۆكۈمرانلىقىدىن ئۆزىمىزنىڭ مىللىتىنى ئازاد قىلە-شىمىز كېرەك. سەن مۇستەقىل بولۇش تەس دېدىڭما؟ مېنىڭچە تەس ئەمەس. قۇدرەتلىك ئىتتىسادىي يۆلەنچۈك ۋە بەزى دۆلەتلەر-دىكى دوستلارنىڭ جامائەت پىكرى جەھەتتىكى قوللاپ - قۇۋۋەتلە-شى بولسىلا، بىز چوقۇم مۇۋەپپەقىيەت قازىنىمىز. ئېسىڭدە بول-سۇن، «شەرقىي تۈركىستان» دىن ئىبارەت مۇشۇ مىللىي ھېسسە-يات بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان دۆلەتلەرگە بېرىپ مەدەت تىلىسەك، ھەل قىلغىلى بولمايدىغان مەسىلە يوق.

شۇ چاغدا، ئىبراھىمنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ «قۇرئان كە-رىم» ئۆگىنىۋاتقانلاردىن قەشقەردىن كەلگەن ئالىم، بوستانلىق

يېزىسىدىن كەلگەن ياسىن قاتارلىقلار بار ئىدى. ئۇلارمۇ ئەركىنگە ئوخشاشلا ئايەت ئۆگىنىش مەقسىتىدە كەلگەن، ئەمما ئىبراھىم ئۇلارغا مىللىي مۇستەقىللىق ئىدىيىسىنى سىڭدۈرۈپ، ھەربىرىنى كەم - كۈتىسىز مىللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلارغا ئايلاندۇرۇۋەتكەن ئىدى.

ئەركىن ئىز - دېرەكسىز يوقالغاندىن كېيىن، ئاتىسى ئۇنى نەمۇنە ئىزدىدى. ئۇ ئوغلىنىڭ ئىبراھىمنىڭكىدە قۇرئان ئوقۇۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، ئىبراھىمنىڭكىگە ئىزدەپ بېرىپ، ئوغلىغا ئۆيگە قايتىپ كېتىش ھەققىدە نەسىھەت قىلدى. ئەركىن بىر قارارغا كېلىپ بولغاچقا ئاتىسىنىڭ گېپىگە قۇلاق سالمىدى. ئاتىسى خاپە-چىلىقتا سارىڭ بولۇپ قالدى.

1986 - يىلى ئەركىن ئالىم قاتارلىق كىشىلەر بىلەن بىللە جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئاتۇش ساقچىخانىسىغا زورلۇق بىلەن تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىش دېلوسىغا قاتناشتى، ساقچىلار بىر تۈركۈم مىللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلارنى قولغا چۈشۈردى، ئىبراھىمنىڭ يەنە بىر مۇرتى ئالىم ئۈچ يىللىق قاماق جازاسىغا ھۆكۈم قىلىندى، ئەمما ئەركىن توردىن چۈشۈپ قالدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي، ئەركىن ئىبراھىمنىڭ خۇپىيانە ياردەم قىلىشى ئارقىسىدا چېگرا سىرتىغا قېچىپ كېتىپ، مىللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلار بىلەن تىل بىرىكتۈردى ھەمدە «شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى» غا قاتناشتى. بۇ تەشكىلاتنىڭ كەينىدە غەرىبتىكى مەلۇم چوڭ دۆلەت بار ئىدى. مەزكۇر تەشكىلات ئاساسەن «ئويغىنىش» نى تەرغىب قىلىپ، باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىدىن باشلاپ تۈتۈش، «مۇستەقىللىق» تىن ئىبارەت ئۇلۇغ ئىشنى مۇشۇ ئەۋلادتىن باشلاپ كېيىنكى ئەۋلادلاردا ئىشقا ئاشۇرۇش شوئارىنى ئوتتۇرىغا قويغانىدى. بۇ ئارىلىقتا ئەركىن غەرىبتىكى مەلۇم چوڭ دۆلەتنىڭ ياردىمىدە ئاۋۋال ئىسلام ئىنستىتۇتىغا بېرىپ ئىككى يىل قۇرئان ئوقۇدى، ئاندىن يەنە بىر يىل زوراۋانلىق - تېررورلۇق تەلىم - تەربىيىسى قوبۇل قىلدى.

ئەركىن تەلىم - تەربىيە ئىلىۋاتقان چاغدا، ئالىممۇ تۇرمىدىن چىقتى، ئۇ ئىبراھىمنىڭ ئاستىرتىن ياردەم بېرىشى ئارقىسىدا A

دۆلەتكە قېچىپ بېرىۋالدى. ناھايىتى تېزلا «A دۆلەت ھۆكۈمەت ئارمىيىسى» نىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئاتتى، يەنە «A دۆلەت ھۆكۈمەت ئارمىيىسى» ئارقىلىق چوڭ باي توساي بىلەن تونۇشتى، توساينىڭ ياردىمى بىلەن چېگرا سىرتىدىكى شىنجاڭلىق مىللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلارنى توپلاپ، «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام پارتىيىسى»نى قۇردى، ئۆزىنى ئۇنىڭ باشلىقى دەۋالدى. ئۇ تېگى كۆك، ئۇستىگە ھىلال ئاينىڭ شەكلى چۈشۈرۈلگەن بايراقنى «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام پارتىيىسى»نىڭ بايرىقى قىلدى.

ئەركىن ئۆزى كىرگەن «شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى»نى گەپلا قىلىپ ئىش قىلمايدىغان تايىنى يوق تەشكىلاتىم دەيتتى. ئۇنىڭ قارىشىچە: ئەتىدىن كەچكىچە نەزەرىيە سۆزلەيدىغان، تارىخ سۆزلەيدىغان، ساپا تەربىيىسى ھەققىدە سۆزلەيدىغان تەشكىلاتنىڭ ئىسلام دۆلىتى قۇرۇپ چىقىشى مۇمكىن ئەمەس، بۇ بىر ساراڭلارچە جۆيلۈش، ئاغزىدا شەھەر ئېلىش، دەۋازىغا قارىماي ھارۋا ياساشقۇ؟ مۇستەقىللىق نىشانىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتا زوراۋانلىق بىلەن قورال ئىشلىتىشلا مەسىلىنى ھەل قىلالايتتى. ئۇ ئەزەلدىنلا زوراۋانلىقنى قەدىرلەيتتى، شۇڭا A دۆلەتكە چۈرگەلەپ بېرىپ، ئالىمنىڭ تەشكىلاتىغا پاناھ تارتىپ كىردى، ئالىم ئۆزلىرىنىڭ ئېغىر كۈنلەردە بىللە بولغانلىقى، يەنە ئىبراھىمنىڭ شاگىرتى بولغانلىقىنىڭ يۈزىنى قىلىپ، ئەركىننى مۇئاۋىن باشلىق بولۇشقا تەكلىپ قىلدى. ئەمما بىرنەچچە يىل بىللە ئۆتكەندىن كېيىن، بۇ ئىككىسىمۇ ئايرىلىپ كەتتى. سەۋەبى شۇكى، ئەركىن ئالىمنى ياراتمايتتى، ئۇنى مەدەنىيەتسىز، تاكتىكا ۋە ئىستراتېگىيىسىمۇ بىلمەيدۇ، يەنە كېلىپ قېنى قىزىق، دەپ ئويلايتتى. ئۇ ئاساسەن شىنجاڭ چېگرىسىدىكى ئاخباراتلارنى سېتىشقا تايىنىپ غەربتىكى مەلۇم چوڭ دۆلەتتىن خىراجەت ۋە قورال جەھەتتىكى قوللاشقا ئېرىشەتتى، شۇنىڭدەك A دۆلەتتىكى توساي ئۇنى ئۈچ ھەربىي تېررورلۇق تەلىم ـ تەربىيە لاگېرى بىلەن تەمىنلىگەنىدى.

ئەركىن ئالىمنى يەنىلا ئىش تەۋرىتەلەيدىغان نەرسە ئەمەس-كەن، ئۇنىڭ تەشكىلاتىمۇ شۇنچىلىكلا بىر ئىشكەن، ئۇنىڭدىكىلەر ئىتتەك دوقۇرۇپ، چۈشەندەك بېزىرىپ يۈرىدىغان، بىر ـ بىرىنى

قەستلەيدىغان، نام - مەنپەئەت تالىشىپ ئۆتىدىغان نېمىلەر ئىكەن دەپ ھېسابلىدى. شۇڭا ئۇ دۆلەتكە قايتىپ تېررورلۇق پائالىيىتى- نى ئاساسلىق كۈرەش ۋاستىسى قىلىپ، مۇستەقىللىق مەقسىتى- گە يېتىش قارارىغا كەلدى. مىللىقتىن ھاكىمىيەت چىقىدۇ، شىنـ جاڭدا يېڭى بىر زېمىن ئاچىمەن، دەپ قەسەم ئىچتى.

ئالىمدىن ئايرىلىشتىن ئىلگىرى ئەركىن ئېلېكترونلۇق يوللانما ئارقىلىق غەربتىكى مەلۇم چوڭ دۆلەتنىڭ مەخپىي تەشكىـ لاتى بىلەن ئۆز ئالدىغا ئالاقىلەشكەن، يەنە كېلىپ غەربتىكى مەلۇم چوڭ دۆلەتنىڭ مەخپىي تەشكىلاتىمۇ ئەركىننىڭ چېگرا ئىچىگە سۇقۇنۇپ كىرىۋېلىپ تېررورلۇق پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇشنى قوللاشنى قارار قىلغان ھەمدە ئەركىن چېگرا ئىچىدە ئىشنى چىرايـ لىق پۈتتۈرسىلا، ئۆزلىرىنىڭ ئامال قىلىپ نۇرغۇن پائالىيەت راسخوتى ياردەم بېرىدىغانلىقىغا ۋەدە قىلغانىدى.

تۆتىنچى باب

1

بىر يىللىق جىددىي ئەمما ئەھمىيەتلىك ئۆتكەن ساقچىلىققا ئۆتۈش تەلىم ـ تەربىيىسى ئاخىرلاشتى. شۇ كۈنى چۈشتىن ئاۋۋال ۋاڭ لۇ ياتقىدا كىيىم ـ كېچەكلىرىنى رەتلەۋاتاتتى، قارىغا ئېتىش ئوقۇتقۇچىسى ئىشىكنىڭ سىرتىدا ئۇنىڭغا قول ئىشارىسى قىلىپ، ئۇنى ئوقۇتۇش ئىشخانىسىغا كىرىپ تېلېفون ئېلىشقا چاقىردى. ۋاڭ لۇ ھاڭ ـ تاڭ قالدى: ئۇنى ئىزدىگەن كىمدۇ؟ ئاتىسىمدۇ؟ مۇمكىن ئەمەس. ئانىسىمدۇ؟ تېخىمۇ مۇمكىن ئەمەس. ما تيەنمۇمدۇ؟ بۇ پۈتۈنلەي چۈش كۆرگەنلىك. زادى كىمدۇ؟ ۋاڭ لۇ يۈگۈرگىنىچە بېرىپ تۇرۇپكىنى قولىغا ئالدى، قارشى تەرەپ قىسقىچىلا ئۆزىنى تونۇشتۇردى:

ـــ مەن جۇڭ چېڭ.

بۇ ئۇنىڭ خىيالىغىمۇ كىرىپ چىقمىغانىدى.

ئىدارە باشلىقى جۇڭ چېڭنىڭ ۋاڭ لۇنى بىۋاستە چاقىرىشى ئۇنى ناھايىتى ھاياجانلاندۇرۇۋەتتى. جۇڭ چېڭ:

ـــ ئۇچىڭىزدا قانداق كىيىم بار؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ ساقچى كىيىمى! ـــ دېدى ۋاڭ لۇ جاۋابەن.

جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇغا ئىخچاملا:

ـــ كونا كىيىمدىن ئىككىنى تېپىپ، تاغدىن دەرھال چۈشۈپ، مېنىڭ يېنىمغا كېلىڭ، ـــ دېدى. ئۇ تېلېفوننى قويۇۋەتتى. ۋاڭ لۇ ئازراق بىرنېمىنى سەزدى، ئەمما ئۇ تەجرىبىسىز ئىدى.

ۋاڭ لۇ تاغدىن چۈشتى، ئۇنىڭ كەينىدە سىرلىق كۈلۈنلۈن تاغلىرى ۋە كىشىلەر ئانچە بىلىپ كەتمەيدىغان كۈنلەر قالدى، ئۇ ئەزەلدىن بېشىدىن ئۆتكۈزۈپ باقمىغان باشقا بىر خىل تۇرمۇشنى

باشلۇەتتى.

جۇك چېكنىڭ ئىشخانىسىنى ئىتتىرىپ ئاچقان ۋاڭ لۇ دالڭ قېتىپ قالدى، ئۆيگە لىققىدىلا كەلگەن بىر توپ كىشى بىر ئۇسـتەلنى چۆرىدىگىنىچە قانداقتۇر بىر نەرسىنى مۇزاكىرە قىلىۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ ئۆيدىكىلەرنىڭ ئوتتۇرىدا ئولتۇرغان جۇك چېك بىلەن چېن دامودىن باشقىلىرىنى پۈتۈنلەي تونۇمايتتى. «لىققىدە» دېگـەنىمىز، ۋاڭ لۇنىڭ تەسىراتى ئىدى. ئەمەلىيەتتە، ئۆيدە يەتتە - سەككىزلا ئادەم بار ئىدى، جۇك چېكنىڭ ئىشخانىسى تارراق، كىرگەن ئادەم كۆپرەك بولغانلىقتىن لىق كۆرۈنەتتى؛ ئۇنىڭ ئۇسـتىگە ئۆيدىن تارقىلىپ كېتەلمەيۋاتقان ئىس - تۈتەكلەر بوشلۇقنى ئىگىلىۋالغانىدى. ۋاڭ لۇ جۇك چېكنىڭ ئاغزىدا تاماكا قالدۇقى يوقلۇقى، ئۇنىڭ تاماكا چەكمەيدىغان ئەر كىشى ئىكەنلىكىگە دىققەت قىلدى. جۇك چېك بېشىنى كۆتۈرۈپ ۋاڭ لۇغا لەپپىدە قارىدى - دە، بېشىنى سەل - پەل لىڭشىتىپ قويدى، ئاندىن ئۇنىڭ يېنىدا تۇرغان چېن دامۇغا:

— دامو، سىلەر مېڭىۋېرىڭلار، — دېدى.

چېن دامو قول سومكىسىنى قولتۇقىغا قىستۇرۇپ، ئىشىك ئالدىدا تۇرغان ۋاڭ لۇغا قاراپ كەلدى.

— لـەيلىگە تېلېفـون قىلغىلـى ماڭدىڭما؟ — چاچلىرى شالاڭ، دوغلاق كەلگەن يالقۇن چىرايىنى ئۆزگەرتمەي تۇرۇپ چاقچاق قىلدى.

— ئىشقىلىپ خوتۇنۇمغا تېلېفون ئۇرۇشنى ساڭا ھاۋالە قىلالمايمەن، گەپ سېنىڭ ئاغزىڭغا چىقىپلا قالسا بۇزۇلىدۇ، — دامو يالقۇننىڭ سوئالىدىن، شۇنداقلا قەستەنگە سوزغان پۈتىدىن ئەگىپ ئۆتۈپ كەتتى، يالقۇن بۇنىڭغا ئۇلاپلا:

— ئـۇنداق بـولسـا ئـۆزۈم خالىغانچە كىرىـپ كېتىۋېرىمەن، — دېدى.

كۆپچىلىك قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىشتى.

جۇك چېك ھوشيارلىق بىلەن چېن دامونىڭ كەينىدىن ۋارقىرىدى:

— تېلېفون ئۇرۇپ بۇرمە، باشقىلار لەيلىگە سېنى ئىچكىرى-

گه کاماندىروپكىغا كەتتى، دەپ قويسۇن.

ۋاڭ لۇ كۆڭلىدە جۇڭ چېڭنىڭ پوزىتسىيەسىنى دەڭسەپ كۆردى: ئۆيگە تېلېفون ئۇرغىلى بولمىغۇدەك قانداق ئىشتۇ ئۇ؟

چېن دامو ۋاڭ لۇ بىلەن قول ئېلىشىپمۇ يۈرمىدى، ئۇ ۋاڭ لۇنى ئىشكىنىڭ سىرتىغا باشلاپ چىقتى ـ دە، ۋاڭ لۇنىڭ قولىدىكى كونا كىيىمنى كۆرسىتىپ، مۇلايىملىق بىلەن:

ـــ ئالماشتۇرۇۋېلىڭ، ۋاقىت قالمىدى، ـــ دېدى.

ۋاڭ لۇ دەرھال كۆڭلىكىنى ئالماشتۇرۇپ، ئۇنىڭغا تاپشۇرۇپ بەردى.

ـــ بۇنىڭدىنمۇ كونىراقى يوقمىكەن؟ ـــ چېن دامو ۋاڭ لۇ تېپىپ كەلگەن كونا كىيىمدىن نارازىدەك تۇراتتى، ئۇ كونا كىيىم-نى ئۆز تەسەۋۋۇرىدىكى ئۆلچەم بويىچە ئۆلچەۋاتاتتى. ئۇ ماشىنـ-نىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ:

ـــ يۈرۈڭ، نازارەتخانىغا بېرىپ كېلەيلى، ـــ دېدى.

يولدا چېن دامو ئەستايىدىللىق بىلەن ۋاڭ لۇغا مۇنداق دېدى:

ـــ باشلىقىمىز جۇڭ چېڭ ماڭا سىزنى ئېلىپ مەخپىي ۋەزىپە ئىجرا قىلىپ كېلىشنى تاپشۇردى، ئۇ بۇ ۋەزىپىنىڭ ھۆددىـ-سىدىن جەزمەن چىقالايدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىدىكەن.

ۋاڭ لۇ «مەخپىي» دېگەن سۆزنى ئاڭلىشى بىلەنلا دەرھال روھلىنىپ كەتتى.

دامو ماشىنىسىنى ھەيدىگەچ ئەھۋال تونۇشتۇرۇشقا باشلىدى:

ـــ تۇنۇگۈن، ج خ چېگرا مۇداپىئە تەكشۈرۈش پونكىتى دۆلەت بىخەتەرلىك ئورۇنلىرىدىن كەلگەن مەخپىي بۈيرۇقنى تاپـ-شۇرۇۋېلىپ، چېگرا مۇداپىئە تەكشۈرۈش پونكىتىدىن شۇ كۈنى چېگرىدىن كىرىدىغان كىشىلەرنىڭ نەرسە ـ كېرەكلىرىنى جەزمەن ئەستايىدىللىق بىلەن تەكشۈرۈشنى تەلەپ قىپتۇ. نەتىجىدە، چېگرا مۇداپىئە تەكشۈرۈش خادىملىرى چېگرا ئېغىزىدا يۈك ماشىنىلىرى-نى تەكشۈرگەندە تېلېۋىزور قاچىلانغان بىر سانduقتىن بېرىتا ماركىلىق توققۇز مىللىمېتىرلىق يەتتە تاپانچىنى تەكشۈرۈپ تېپىـ-ۋاپتۇ. قورال ـ ياراغلارنى بىللە ئېلىپ يۈرگەنلەر ئۆزلىرىنى سودىگەرچىلىك قىلىمىز دەۋالغان ئىككى كىشى ئىكەن، ئۇلار

ئىشىنىڭ چاتاقلىقىنى پەملەپ دەرھال قېچىپتۇ. چېگرا مۇداپىئە ج خ خادىملىرى ئۇلارنىڭ كەينىدىن ئوق چىقىرىپ قوغلاپ، نەق مەيداندىلا بىرىنى ئېتىۋېتىپ، بىرىنى قولغا چۈشۈرۈپتۇ. قولغا چۈشكەن ئەبلەخنىڭ ئىسمى ئۆمەر ئىكەن. ئۇ ئۆزىنىڭ بىر يىل ئاۋۋال غەيرىي يول بىلەن چېگرا سىرتىدىكى تېررورلۇق تەشكىلاتىغا پاناھ ئىزدەپ بارغانلىقى، پەۋقۇلئاددە تەلىم - تەربىيە قوبۇل قىلغانلىقى، ئۇرۇش مەيدانىغىمۇ ئەۋەتىلگەنلىكىنى تاپشۇرۇپتۇ. بۇ قېتىم چېگرا سىرتىدىكى تېررورلۇق تەشكىلاتى ئۇنىڭغا چېگرا ئېچىدىكى بىر مەخپىي تەشكىلاتقا قورال - ياراغ يەتكۈزۈپ بېرىش، شۇنىڭ بىلەن بىللە، تېررورلۇق پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇشقا ھازىرلىق كۆرۈشنى تاپشۇرغانىكەن. ئۇلارنىڭ تېررورلۇق پىلانى نېمە؟ ئۇلار كىم بىلەن ئالاقىلەشمەكچى؟ نېمە ئىشلارنى قىلدى؟ بۇنىڭدىكى بۆسۈش ئېغىزى تېخى ئېچىلماپتۇ، ئۆمەرنىڭ كەيپىياتى ناھايىتى تۇراقسىز ئىكەن، دېلو تۈيۈق يولغا كىرىپ قاپتۇ. ئىكىكىزنىڭ ۋەزىپىسى كامىردا ئۇنىڭ بىلەن تاماقتا، يېتىپ - قوپۇشتا بىللە بولۇش، ئۆمەرنىڭ ئۆلۈۋېلىشىدىن ساقلىنىش ئىكەن، تا سوراقتا بۆسۈش ھاسىل قىلغۇچە تۇرىدىكەنمىز، قورقامىسىز؟

— قورقمايمەن، — بۇ ئىش توساتتىنلا يۈز بېرىپ، كاللىسىدا سەل بۇرۇلۇش ياسىيالمىغان بولسىمۇ، ئەمما ۋاڭ لۇ يەنىلا تەمكىنلىك بىلەن ۋەدە قىلدى. دامو ئۇنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىپ:

— تۈنجى قېتىم ۋەزىپە ئىجرا قىلغاندا، مەنمۇ خېلى جىددىلىشكەنىدىم، ئۇنىڭدىن كېيىن ئانچە تەسىر قىلمايدىغان بولۇپ قالدى، — دېدى.

راستىنى ئېيتقاندا، ۋاڭ لۇ ھەقىقەتەن قورقمىدى. چۈنكى ئۇ ھەربىي ئائىلىسىدە تاۋلىنىپ چىققان - دە.

— ئېسىڭىزدە بولسۇن، ئۇنى سوراقتا چاقىرغان چاغدىلا بىزگە بىرەردەم ئارام بولىدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا چاغلاردا كۆزىمىز روشەن، قۇلىقىمىز دىك بولۇشى كېرەك! — دېدى دامو ۋاڭ لۇغا جېكىلەپ.

2

ماشىنا نازارەتخانىغا كىرىپ كەلدى. ۋاڭ لۇنىڭ مۇنداق جايغا تۇنجى قېتىم كېلىشى ئىدى. نازارەتخانىنىڭ دەرۋازىسى ئۇنىڭغا ئېچىلغان پەيتتە، ئۇنىڭ كاللىسىغا تۇساتتىنلا يېقىندا كۆرگەن ج خ تېمىسىدىكى بىر تېلېۋىزىيە تىياتىرى كەلدى، ئۇنىڭدا ھەمىشە جىنايەت گۇماندارىنى نازارەتخانىغا يالاپ كىرىۋاتقان كۆرۈنۈش چىقاتتى. ئەمدى بۇ يەرگە ۋاڭ لۇمۇ كىردى. يوشۇرۇن خادىم سۈپىتىدە كىرىپ كەلدى، ئۇ ئادەمنى مۇنداق جىددىيلىككە سالىدىغان ئىشلارنى ياقتۇراتتى. ئەمەلىيەتتە، بۇ ئىشنى بىرنەچچەيلەنلا ئۇقاتتى، ئۇ مەڭگۈلۈك مەخپىيەتلىك سۈپىتىدە ۋاڭ لۇنىڭ ھاياتىدا سىرلىق بىر سەھىپە قالدۇراتتى.

نازارەتخانا باشلىقى چىرايىدا ھېچقانداق ئالاھىدىلىكى يوق ئادەم ئىدى، ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ ئاۋازىنى پەسەيتىپرەك سۆزلەيدىغانلىقىنلا ئېسىدە تۇتۇۋالدى، ئۇ مۇنداق دېدى:

ــ كەچلىك خەۋەرلەردىن كېيىن بىرەردەم مۇزىكا ئاڭلىتىلمىدۇ، ئون يېرىمدا تازىلىق باشلىنىدۇ، ئون بىر يېرىمدا ئۇخلايسىلەر. ئەتىگەن سائەت سەككىزدە ئورنۇڭلاردىن تۇرىسىلەر، يوتقىنىڭلارنى رەتلىك يىغىشتۇرۇڭلار كېرەك. ئېسىڭلاردا بولسۇن، سەلەر دېگەن جىنايەتچى، ئىشنى جىنايەتچىلەرگە ئوخشىتىپراق قىلىڭلار.

كەچقۇرۇن دامو بىلەن ۋاڭ لۇنى ئىككى نازارەت قىلىش ساقچىسى كامېرغا يالاپ كەلگىنىدە قويدى. بۇنىڭدىن ئاۋۋال، نازارەتخانىنىڭ باشلىقى ۋاڭ لۇغا تېخىمۇ كونىراق كىيىم تېپىپ بەرگەنىدى. ۋاڭ لۇنىڭ كەمىرى غايىب بولدى، پۇتىدىكى خۇرۇم ئايىغى سۆرىمە ئىياغقا ئالماشتى، يول ماڭسا پۇتىدىن پالاقلاپ ئاۋاز چىقىدىغان بولدى. ۋاڭ لۇ ياتىدىغان كامېر يوغان كارىدورنىڭ ئاخىرىدىن سانىغاندا ئىككىنچى ئۆيدە ئىدى، ئۇ چېن دامو بىلەن بېشىنى سالغىنىچە كېتىۋاتاتتى. كامېردىكى جىنايەتچىلەر يېڭى كەلگەنلەرنى كۆرۈشكە ناھايىتى ئامراقتەك قىلاتتى، ئۇلار ئىچى

قارىلىق بىلەن: «ساقچى باشلىقى، يەنە يېڭىلىرى كەلدىما؟ بىز-نىڭكىگە ئورۇنلاشتۇرامسىز؟ سىزگە باشقۇرۇشۇپ بېرىمىز» دەپ ۋارقىرايتتى.

ئادەتتىكى چاغ بولغان بولسا، ۋاڭ لۇ چوقۇم، كۈلۈۋەتكەن بولاتتى، ئەمما بۇ چاغدا ئۇنىڭ كۈلگۈسى كەلمىدى، چۈنكى كۆڭلىدە بېسىم پەيدا بولغانىدى. ئۇ بېشىنى ئېچىگە تىقىپ خىيال سۈرۈۋاتقاندا، كەينىدىن ئۇشتۇمتۇتلا كايىغان ئاۋاز ئاڭلاندى:

— تېزرەك ماڭ، ئەزمىلىك قىلما!

ئۇ ئىختىيارسىزلا كەينىگە بۇرۇلۇپ، ئۇ يەردە كىمنىڭ چاتاق چىقارغانلىقىغا قاراپ باقتى. لېكىن، ئۇنىڭ كەينىدىكى نازارەتچى ساقچى يەنە ئۇنىڭغا قاراپ ۋارقىرىدى:

— نېمىگە قارايسەن، سېنى دەۋاتىمەن!

ئەسلىدە ۋاڭ لۇغا ۋارقىراۋاتقانىكەن. بىرمەھەل تەمتىرەپ-تىن كېيىن ئۇنى سەل سۈر باستى. ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ كېلىۋاتقان بۇ ئىككى نازارەتچى ساقچى ئۇلارنىڭ ھەقىقىي سالاھىيىتىنى بىلمىگەچكە، ئۇلارنى ھەقىقىي جىنايەت گۇماندارى دەپ قالغانىدى. ۋاڭ لۇ مۇنداق ھۆركىرەشنى ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم ئاڭلاپ، ھەقىقەتەن بىئارام بولدى، ئۆزى كامېرغا قانچە يېقىنلاشقانسېرى ئىچى شۇنچە بۇرۇقتۇرما بولدى.

كامېرغا مەھبۇس كىيىمى كىيىۋالغان ئىككى كىشى قامالغانىدى. ئۇلارنىڭ بىرى 28 - 29 ياشلاردا بولۇپ، دوغلاق، قاۋۇللۇقى بوكس پادىشاھى تايسىنغا ئوخشاپ كېتىدىغان، ئۇرا كۆز، قاشقارلىق، تاقىر باش، يۈزىنى كۆكىرىپ كەتكۈچە غىدىر-غانىدى، ئۇ كارىۋاتتا يېڭىدىن كىرىپ كەلگەن ئىككى جىنايەتچىگە ياۋۇزلۇق بىلەن تىكىلىپ ئولتۇراتتى. يەنە بىرى 32 - 33 ياشلاردا بولۇپ، ئۆزى ئاۋاق، بۇرنى مۇبالىغىلەشتۇرۇۋېتىلگەندەك ئىلمەك ئىدى، كىشىگە توخۇ يۇرەكتەك كۆرۈنەتتى. ئۇ مۇشۇ كامېرنىڭ «كامېر باشلىقى» ئىدى.

ئەر كىشى بىلەن ئەر كىشى ئۇچراشسا، ئالدى بىلەن ئۆزىنىڭ قارشى تەرەپنى يېڭىش - يېڭەلمەسلىكىگە قارايتتى. ۋاڭ لۇ قارشى تەرەپكە كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ، دامو ئىككىمىز ئۇلارنى يېڭەلەر-

مىزمۇ؟ دەپ ئويلىدى، ئارقىدىن يېڭىلەيمىز دېگەن يەرگە كەلدى. ۋاڭ لۇ داموغا، دامو ۋاڭ لۇغا قارىدى، ئۇلار ئىككىسى قارشى تەرەپنىڭ كۆزىدىن ئورتاق بىر خۇلاسىگە كەلدى.

تايسىنغا ئوخشايدىغان كىشى جىممىدە ئولتۇراتتى، ئۇنىڭ جىمغۇرلۇقىدىن بىر خىل ۋەھشىيلىك چىقىپ تۇراتتى. دامو بىلەن ۋاڭ لۇ بىر - بىرىگە قارىشىۋالدى، ۋاڭ لۇ چۈشەندى، ئۇ چېگرا سىرتىدىن كىرگەن ئالاقچى ئۆمەر ئىدى.

ئۆمەر كارىۋىتىدا ئۇياندىن بۇيانغا ئۆرۈلۈپ كېچىچە «خېمىر يېيىپ» چىقتى. ئۇ چېگرىدىن چىقىشتىن ئاۋۋالقى ئەھۋاللارنى بىر - بىرلەپ ئەسلىدى. شۇ كۈنى ئالىم ئۇنى تۇرالغۇسىغا چاقىرىپ، ئۇنىڭغا: «ھازىر سېنى چېگرىدىن كىرىپ قورال - ياراغ يەتكۈزۈپ بېرىشكە ئەۋەتىمەن، ئالاقىچىنىڭ كىملىكىنى سوراشمۇ بولمىدۇ، سېنىڭ ۋەزىپەڭ مالنى يەتكۈزۈپ بېرىش» دېگەنىدى.

چېگرىدىن كىرىشتىن ئاۋۋال، ئۆمەر ھەر خىل يامان تەييارلىقلارنى كۆرۈپ قويغان، ئەمما چېگرىدىن كىرىپلا قولغا ئېلىنىپ شىنى ھەرقانداق قىلىپمۇ ئويلاپ باقمىغانىدى. ساقچىلار قانداق بولۇپ تېلېۋىزور سانduقىنى ئېچىش خىيالىغا كېلىپ قالغاندۇ؟ ئۇ ساقچىلارنىڭ قولىدا مېتال بۇيۇملارنى تەكشۈرۈش ئەسۋابىنى كۆرمىگەنىدىغۇ؟ ئاخبارات ئاشكارىلىنىپ قالغاندىمۇ؟ ياكى ئالىم ئۆزىنى ئەتەي قەستلىگەنىدىمۇ؟ لېكىن بۇنىڭغىمۇ ئوخشىمايۋاتىدۇ. ئىشقىلىپ ئۆزى ساقچىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالدى، قارىغاندا، تىرىك چىقىپ كېتىشنى ئويلىمىسا بولغۇدەك. ئۇ ئۆزۈمنىڭ سالاھىيىتىنى ئەينەن تاپشۇرمىسام بوپتىكەن دەپ پۈشايمان قىلدى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ تۇتۇلغان چېغىدا ساقچىلارنىڭ جەڭگىۋارلىقىدىن قاتتىق قورقۇپ كەتكەنىدى، ساقچىلار نېمىنى سورىسا ئۆزلۈكىدىن شۇنى دېگەنىدى. ساقچىلار ئۇنى بۇ شەھەرگە يۆتكەپ كەلگەندە ئاندىن ئاغزىنىڭ بالا تەرگەنلىكى، بۇنى ئوڭشۇۋېلىشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى تونۇپ يەتكەنىدى.

ئەتىسى ساقچىلار ئۆمەرنى سوراققا ئاچقىپ كەتتى. ۋاڭ لۇ بىلەن چېن دامو ۋاقىتنى غەنىيمەت بىلىپ بىردەم ئارام ئېلىۋالماق.

چى بولدى، ئەمما ھەرقانداق قىلىپمۇ ئۇخلىيالمىدى. بۇ يۇكسەك دەرىجىدە جىددىيلىشىپ كەتكەنلىكىنىڭ نەتىجىسى ئىدى. يېرىم كۈندىن كېيىن ئۆمەر قايتىپ كەلدى، ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا ئەمدىلا دىققەت قىلىۋاتقانىدەك، ئۇنىڭغا لەپپىدە قاراپ قويۇپ:

— سىلەر نېمە قىلىسىلەر؟ — دەپ سورىدى.

— بىكتۇەن يېزا ئىگىلىك مەيدانىدا ئىشلەيمىز، — دېدى جاۋابەن، ۋاڭ لۇ.

— قايسى يېزا ئىگىلىك مەيدانىدا؟ — دەپ سورىدى ئۇ سىناۋاتقانىدەك.

— كۈيتۇندە.

— خەنزۇمۇ؟

— بىلەلمىدىڭما؟ — دېدى ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ.

— سەن قانداق ئەسكى ئىش قىلغانىدىڭ؟ — ئۇ بوينىنى قىيسايتىپ سورىدى ۋاڭ لۇدىن.

— پۇلنى دەپ، — ۋاڭ لۇ ئاددىيلا جاۋاب بەردى.

— بۇلاڭچىلىق قىپسەن - دە؟

— ياق، ھۆكۈمەتنىڭ پۇلىنى ئېلىۋالغانىدىم.

— ھە، يېزا ئىگىلىك مەيدانىنىڭ يانچۇقى قۇرۇپ قاپتۇ؛ سېنىڭ يانچۇقۇڭ توشۇپتۇ. ئەمازە، يەنە قورۇپ قاپتۇ، — دېدى ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ يانچۇقىنى كۆرسىتىپ قويۇپ، ۋاڭ لۇ پەرۋاسىز قىياپەتتە تۇرىۋەردى.

دامو قاپىقىنى كۆتۈرۈپمۇ قويمىدى.

شۇ كېچىسى تۆتەيلەن داق كادىۋاتتا قاتىرىسىغا ياتتى. ۋاڭ لۇ ئەڭ چەتتە، دامو بىلەن ئۆمەر ئەڭ يېقىن، «كامېر باشلىقى» ئەڭ ئىچىدە ياتتى. ۋاڭ لۇ دامودىن ئەنسىرەپ قالدى.

ئۇچىنچى كۈنى سوراقتىن قايتىپ كېلىپ، ئۆمەرنىڭ چىرايىدا يەنە چۈشكۈنلۈك ئالامەتلىرى پەيدا بولدى. ئۇنىڭ كۆڭلىنىڭ ناھايىتى غەشلىكى بىلىنىپلا تۇراتتى. ئۇنىڭمۇ بىرنېمە دېگۈسى بارىدەك قىلاتتى. ئەمما ۋاڭ لۇ بىلەن چېنى دامو ئۇنىڭغا قەستەنگە پەرۋا قىلمىدى، ئۇلار ئۇنىڭ بىلەن «قېنى كىم ئالدىن بەل قويۇ-ۋېتىدىكىن» دەپ ئىراده سىنىشۋاتاتتى. ئەمما ئۇنىڭ ئۆلۈۋېلىش

خىيالىغا كېلىپ قېلىشىنى خالمايتتى، ئۇنداق بولسا ۋاڭ لۇ بىلەن چېن دامونىڭ ھالى خارابلىشاتتى. ئۇنىڭ ئۆلۈۋېلىشى ياكى باشقا كېلىشمەسلىكلەردىن ساقلىنىشى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ كىرپىك قاقمىغىنىغا ئۇچ كۈن بولغاندى. ئۇيقۇ نېرۋىسى قالايمىقانلىشىپلا كەتسە، ئىشتەيمۇ زور دەرىجىدە سۇسلاپ كېتەتتى. ئەمما ۋاڭ لۇ ئۇدا ئۈچ كۈنگىچە يۇتۇش تەس بولغان مۇشۇنداق تاماقنى موكۇلدەتىپ يېيىشكە مەجبۇر بولدى. بولمىسا ئۇ ئاچلىقتىن ئۆلۈپ قالاتتى. ئۇلارنىڭ سىرتتىكى ئەھۋاللاردىن بىخەۋەر ھالدا مۇشۇ شاپىلاقتەك جايدا تۇرۇۋاتقىنىغا ئۇدا ئۈچ كۈن بولغاندى، ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ مەلۇم نېرۋىسىنى ئۇيۇشۇپ قالارمىدىكىن دەپ ئەنسىرەيدى.

بۇ ئىشتا توساتتىنلا ئۆزگىرىش يۈز بەردى. ئۈچىنچى كۈنى كېچىدە چېن دامو ئۇشتۇمتۇتلا قورسىقىم ئاغرىپ كېتىۋاتىدۇ دەپ ۋارقىرىدى، يەنە كېلىپ ئاغرىقنىڭ دەستىدىن كارىۋاتتا ھەدەپ دومىلاشقا باشلىدى. ئۇنىڭ سەۋەبىدىن تۆتەيلەننىڭ ھەممىسى ئۇخلىيالمىدى. تاڭ ئاتقاندىن كېيىن نازارەتخانىنىڭ دوختۇرى كامېرغا كىرىپ، ئۇنىڭغا دىئاگنوز قويدى ـ دە، چىرايى بىردىنلا ئۆزگىرىپ:

ـــ دەرھال كۆتۈرۈپ مېڭىڭلار، كەينىگە سۆرىسەك ئۆلۈم ۋەقەسى كېلىپ چىقىدۇ، ـــ دېدى.

دامونى كۆتۈرۈپ مېڭىشتى، ئۇ ئىشىكتىن چىقىشتىن ئىلگىرى ۋاڭ لۇنىڭ قولىدىن تارتىپ قويۇپ:

ـــ مەن كېسىلىمنى كۆرسىتىپ كېلەي، ـــ دېدى. ۋاڭ لۇ بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ، دامونى تېزلا قايتىپ كېلىدۇ دەپ ئويلىدى. قاراڭغۇ چۈشتى، دامو قايتىپ كەلمىدى. شۇ تاپتا، ۋاڭ لۇ ئاندىن ئۇنىڭ كېسىلىنىڭ ھەقىقەتەن ئېغىرلىقىنى ھېس قىلىدى.

دامونىڭ چېكىنىپ چىقىشى تۇيۇقسىزلا ئۇشتۇمتۇتلا ئۆزگىرىش يۈز بەردى، ھازىر بىر ئادەم ئىككى ئادەمگە تاقابىل تۇرۇشقا توغرا كەلدى. ۋاڭ لۇ جىددىيلىشىشكە باشلىدى. بۇنىڭدا كۈچىنىڭ كەسكىن پەرقلىنىشى بىر سەۋەب ئىدى، ئەگەر ئۆمەر

يەنىلا ئېغىز ئاچمىسا، يەنىلا ئۆزىنىڭ چېگرىدىن كىرىشتىكى پىلا-نىنى ئېيتماي تۇرۇۋالسا، ۋاڭ لۇ مۇشۇ يەردە ئۆزىنى ئۇيرىتىپ تۇرىۋېرىشكە مەجبۇر بولاتتى. ۋاڭ لۇ ئۆمەر ۋەيران بولماي تۇرۇپلا ئالدى بىلەن ئۆزىنىڭ ۋەيران بولۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيتتى. نېمىلا دېگەنبىلەن ئۇ تۇنجى قېتىم مۇستەقىل ۋەزىپە ئىجرا قىلىۋا-تاتتى. ئۇ: چىڭ تۇر، ئۆتكىلى بولمايدىغان يالقۇن تاغ يوق، دامو يەنىلا يېنىمدا، ئۇ ماڭا ئاستىرتىن مەدەت بېرىۋاتىدۇ، دەپ ئويلا، دەپ ئۆز - ئۆزىگە مەدەت بەردى. ۋاڭ لۇ مۇشۇ كۇنلەردە ئۆزىنىڭ كامېردا خاتىرجەم يېتىشقا جۇرئەت قىلىشىغا يېنىدا دامونىڭ بول-ىغانلىقى سەۋەبچى بولغانلىقىنى، بولمىسا ئاللىقاچانلا ھودۇقۇپ قالىدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يەتتى.

دامونى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتكەندە ئۆمەر سوراققا تارتىلىۋاتات-تى، شۇڭا ئۇ قايتىپ كېلىپ بىر ئادەمنىڭ كەملەپ قالغىنىنى بايقاپ، ۋاڭ لۇدىن:

— ھېلىقى ئادەم قېنى؟ — دەپ سورىدى.

— دوختۇر ئاچىقىپ كەتتى، — دېدى ۋاڭ لۇ.

— قورساقنىڭ ئىشىمكەن؟ قايتىپ كېلەمدىكەن، كەلمە-دىكەن؟

— ئۇ قايتىپ كەلمەسمىكىن، ئاڭلىسام ئۇ ناھايىتى پۇلدار-مىش، نازارەتچى ساقچىغا ئازراق پۇل تىقىۋېتىپ، دوختۇرخانىغا كىرىپ داۋالانسا كېرەك، — دېدى ۋاڭ لۇ قارىسىغا.

— مېنىڭمۇ پۇلۇم بار، سىرتقا چىقىپ داۋالانغۇم بار، ئەمما ئۇلار مېنى چىقارمايدۇ، — دېدى ئۆمەر چىن كۆڭلى بىلەن دەرد تۆكۈپ.

— نېمىشقا؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

— چۈنكى ئۇ دېگەن خەنزۇ، دوختۇرخانىغا كىرىپ يېتىۋالسا بولىدۇ. بىز ئۇنداق قىلالمايمىز، بىز دېگەن ئاز سانلىق مىللەت. ئۇلار بىلەن تەڭ بولالمايمىز، — ئۆمەر مەسىلىنىڭ ماھىيىتىنى ئەپچىللىك بىلەن مىللىي مەسىلىگە يېغىنچاقلىدى، ئۇ ھەق - ناھەقنى ئارىلاشتۇرۇۋېتىشكە ناھايىتى ئۇستا ئىدى.

ئالدىنقى ئۇچ كۈنگە سېلىشتۇرغاندا، ئۆمەرنىڭ روھىي ھالە-تى ئۇپراپ تۇگىگىلىۋاتقان باتارىيىدەك بارغانسېرى ئاجىزلاۋاتات-

تى. ۋاڭ لۇ سىرتتىكى يولداشلارنىڭ قانداق ئىشلەۋاتقانلىقىدىن خەۋەرسىز ئىدى، ئەمما 4 ـ كۈنى كەچىسى ئۆمەرنىڭ پوزىتسىيە-سىدە ناھايىتى چوڭ ئۆزگىرىش بولدى. ئۇچىسى كارىۋاتتا ئوخشاش ياتقاندىن كېيىن، ئۇ تەشەببۇسكارلىق بىلەن «كامېر باشلىقى» دىن:

ـــ ئۇخلىدىڭمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

«كامېر باشلىقى» چۆچۈگىنىچە ئۆرە بولۇپ:

ـــ مېنى دەۋاتامسەن؟ ـــ دېدى. ئۇ ئۆمەردىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ كېلىۋاتاتتى.

ئۆمەر ۋاڭ لۈنى ئۇيغۇرچە بىلمەيدۇ دەپ ئويلاپ، «كامېر باشلىقى» غا شۇڭىلىدى:

ـــ ساقچىلار مېنى ھەر كۈنى سوراق قىلىۋاتىدۇ، قارىسام ئۇلارنىڭ بىلمىدىغان ئىشلىرى ئاز ئەمەس ئىكەن، ئۇلار مېنى قويۇۋەتمىگۈدەك. بۇ قېتىم تۇتقىشكۇدەكمەن، بەزىلەرمۇ تۇتۇلغۇدەك، شۇنداقمۇ؟

«كامېر باشلىقى» مۇجمەللا:

ـــ كىملا تۇتۇلسا ئاللانىڭ ئىرادىسى بىلەن بولىدۇ، ئۇلارنىڭ پېشانىسىگە پۈتۈلگىنى شۇ ئوخشايدۇ، ـــ دېدى جاۋابەن.

ـــ ئەمما مېنىڭ خوتۇنۇم قانداق قىلار؟ بالىلىرىم قانداق قىلار؟ ئۇلارنىمۇ تۇتۇپ كېتەرمۇ؟ ئۇلار ئوبدان ياشىسا بولاتتى، شۇنداقمۇ؟

ۋاڭ لۇ ئۆمەرنىڭ تەۋرىنىۋاتقانلىقىنى پەملەپ قالدى، ئۇ كەسكىن زىددىيەت ئىچىدە قالغان، زادىلا تونۇشمايدىغان «كامېر باشلىقى» نى مۇڭدىشىش ئويىغا كەلگەن، ئۆزىنىڭ خائىنلىقىغا مۇۋاپىق ئاساس تاپماقچى بولغانىدى. ۋاڭ لۇ مېنىڭ كامېردىكى ھاياتىمىنىڭ ئاخىرلىشىدىغان ۋاقتى كېلىپ قاپتۇ دەپ پەرەز قىلدى.

3

دەرۋەقە، ۋاڭ لۇ «كامېر» غا سولانغانىنىڭ 8 ـ كۈنى، كامېردا ۋاڭ لۇ يالغۇز قالدى. «كامېر باشلىقى» باشقا ئۆيگە سولان-

دى، ئۆمەر ئاخىرى ئالاقىلىشىش ۋاقتى بىلەن ئورنىنى تاپشۇردى.
شۇ كۈنى چۈشتىن ئاۋۋال نازارەتچى ساقچى ئىشكىنى «تاراق» ئىدە ئېچىپ:
— 13 - مەھبۇس، بۇ ياققا چىق، — دەپ ۋارقىرىدى ۋاڭ لۇغا.
ۋاڭ لۇ قېتىپ قالغاندەك نازارەتچى ساقچىغا ئەگىشىپ ماڭدى، ئۇ ئۈزۈن، قاراڭغۇ كارىدوردا كېتىۋاتاتتى، سىرتقا قاراپ ماڭغانسېرى كۆز ئالدى شۇنچە يورۇشقا باشلىدى. شۇ پەيتتە، ۋاڭ لۇ يورۇقلۇقنىڭ بىر ئادەمگە نىسبەتەن نەقەدەر قىممەتلىك ئىكەنلىكىنى، جىنايەتچى بولۇپ قېلىشنىڭ ھەقىقەتەن ياخشى ئىش ئەمەسلىكىنى، ئەركىنلىك، يورۇقلۇق بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى.
ئۇ مۇشۇنداق بىر پەۋقۇلئاددە ھايات كەچۈرمىشىنى باشتىن ئۆتكۈزۈپ، ئۆزىنىڭ تۇيۇقسىزلا خاتىرجەم بولۇپ قالغانلىقىنى، ئۆزى يەنىلا بۇرۇنقىدەك تۇرسىمۇ، ئەمما كۆڭلىگە ناھايىتى نۇرغۇن ئېغىرچىلىقلارنىڭ سىڭىپ كەتكەنلىكىنى سەزدى.
بىر ماش رەڭ مىتسوبىش ماشىنا نازارەتخانىنىڭ سىرتىدا توختىدى. نازارەتخانىنىڭ دەرۋازىسى ۋاڭ لۇنىڭ كەينىدە تاقالغاندا، مىتسوبىش ماشىنا بىر قېتىم سىگنال بەردى، ئاندىن چۈشۈرۈلگەن ماشىنا ئەينىكىدىن بىرسىنىڭ قولىنى چىقىرىپ ئۇنىڭغا پۇلاڭلىتىۋاتقانلىقى كۆرۈندى. ئۇ يېقىنلىشىپ بېرىپ، چېن دامۇ-نىڭ قارا كۆزەينەك تاقىغىنىچە شوپۇرنىڭ ئورنىدا ئولتۇرغانلىقىنى كۆردى، ۋاڭ لۇغا قول ئىشارىتى قىلغىنى شۇ ئىدى. ۋاڭ لۇ ئىشكىنى ئېچىپ ماشىنىغا چىقتى.
ۋاڭ لۇ ماشىنىنىڭ ئىشكىنى ئاچقان ھامان كەينىدىكى ئورۇندا كۈلۈمسىرەپ ئولتۇرغان جۇڭ چېڭنى كۆردى، ئىدارە باشلىقىنىڭ ئۆزىنى بىۋاستە ئالغىلى كەلگەنلىكى ۋاڭ لۇنى تەسىرلەندۈرۈۋەتتى.
— جاپا تارتقانسىز؟ ئىپادىڭىز ياخشى بولدى، پەرزىمدىكىدىن كۆپ ياخشى بولدى، — دېدى جۇڭ چېك ۋاڭ لۇنى تەقدىرلەپ.

ژاك لۇمۇ ئۆزىنى ھەرھالدا بولىدىكەنمەن دەپ قارىغاچقا، بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ:

— قەدىر ئەھۋال، ھەرھالدا ئاخىرغىچە بەرداشلىق بېرەلمەدىم، — دېدى.

— چېگرا سىرتىدىن ئەۋەتىلگەن تېررورچى ئۇنسۇر بىلەن تۇنجى قېتىم ئۇچراشقىنىڭىزدا قورقتىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى جۇك چېك.

ژاك لۇ مەنىستىمەسلىك بىلەن جاۋاب بەردى:

— ئۇنى چېگرا سىرتىدىن كىرگەن ئادەم دېگەن خىيالنى زادىلا قىلمىدىم، شۇ چاغدا ئۇمۇ ماڭا ئوخشاشلا ئەر كىشى، دەپ ئويلىدىم. يەنە كېلىپ ئاخىرقى كۇنى ئۇنىڭ كۆز يېشى قىلغانلىقىنى، مەن ئەمەس بەلكى ئۇنىڭ قورقانلىقىنى كۆردۇم. چۇنكى مەن كەينىمدە سىلەرنىڭ بارلىقىڭلارنى، ئۇنىڭ كەينىدە بولسا ھېچقانداق كۇچىنىڭ يوقلۇقىنى بىلەتتىم.

جۇك چېك رازىمەنلىك بىلەن:

— ياخشى دېدىڭىز، ئۇلار يېتىم بولغانلىقتىن نەچچە ئون يىلدىن بېرى زادىلا بىرەر ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمىدى، خىيالىغا كەلگىنىنى قىلىپلا باقتى، — دېدى.

— ئۆمەر مەسلىسىنى تاپشۇردىمۇ قانداق؟ ھازىر ئۇ قەيەردە؟ — دېدى بۇنىڭ نەتىجىسىگە ئالاھىدە كۆڭۇل بۆلۈپ.

— تاپشۇردى، ئۆگۈنلۇككە چۈشتىن كېيىن سائەت ئۇچتە جەنۇبىي شىنجاڭ مەسچىتىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدىكى ستوبىلنىڭ تۇۋىدە ئالاقىلەشكۇدەك.

ژاك لۇ تەقەززالىق بىلەن:

— مەنمۇ قاتنىشايمىكىن، — دەپ ئىپادە بىلدۇردى.

جۇك چېك ئۇنى توستى:

— سىز ۋەزىپىڭىزنى ئورۇنداپ بولدىڭىز، ئىككى كۇن ئارام ئالغاندىن كېيىن، تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتىگە بېرىپ رەسمىي تىزىمغا ئالدۇرۇڭ.

ژاك لۇ سەمىمىيلىك بىلەن:

— بۇ قېتىمقى ھەرىكەتكە يەنىلا قاتناشقۇم بار، — دەپ

تەلەپ قىلدى.

جۇڭ چېڭ ئويلىنىپ قېلىپ، قارا كۆزەينەك تاقىۋالغان چېن داموغا:

— بوپتۇ، ئۇنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قوي، — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ بۇ قېتىمقى جەڭگە قاتنىشىشقا رۇخسەت قىلىنغانلىقىدىن روھلىنىپ كەتتى.

يولدا جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇغا مۇنداق دېدى:

— ھېلىمۇ ياخشى دامو دوختۇرخانىغا ۋاقتىدا ئېلىپ بېرىلىپتىكەن، بولمىسا ئاشقازىنى تېشىلىپ كېتەركەندۇق، — دېدى، ئۇ يەنە دامونىڭ مۇرىسىگە شاپىلاقلاپ قويۇپ، — سەنمۇ تازا قاملاشمىغان بىر چاغدا ئاغرىپ، بۇ شاگىرت ئىنىمنى يالغۇز تاشلاپ كەتتىڭ، — دېدى.

دامو ئوپۇل - توپۇللا ۋاڭ لۇدىن ئەپۇ سورىدى:

— چېكىنىپ چىقىش ھەرگىزمۇ مېنىڭ مەقسىتىم ئەمەس ئىدى.

ۋاڭ لۇ ھەم ھەيران بولغان، ھەم خۇشال بولغان ھالدا:

— بۇ گېپىڭىزچە، سىز مېنىڭ ئۇستاز ئاكام ئىكەنسىز - دە؟ — دەپ سورىدى.

— جۇڭ باشلىق 79 - يىللىق قانۇن فاكۇلتېتىنىڭ ئوقۇغۇچىسى، سىلەرنىڭ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ پەخرى، مۇشۇنىمۇ بىلمەمسىز؟ 15 يىل ئاۋۋال جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئاتۇش ساقچىخانىسى تېررورچىلارنىڭ تۈيۇقسىز ھۇجۇمىغا ئۇچرىغان، شۇ چاغدا جۇڭ باشلىق ساقچىخانىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ئىدى. ئۇ سەككىز قوراللىق تېررورچى بىلەن ئۆزى يالغۇز ئېتىشىپ، ج خ مىنىستىرلىقى تەرىپىدىن بېرىلگەن ئىككىنچى دەرىجىلىك قەھرىمان ۋە نەمۇنىچى دېگەن نامنى ئالغان! — دېدى دامو گەپ قىستۇرۇپ.

— پاھ، ئەسلىدە ئاشۇ قەھرىمان جۇڭ جۇجاڭ ئىكەن - دە!

مەكتەپ مۇدىرى يېڭى ئوقۇغۇچىلارنىڭ مەكتەپكە كىرىش يىغىنىدا بۇ شانلىق تارىخنى سۆزلەپ بەرگەن. ئەپسۇسكى، ۋاقىت ئۇزىراپ كېتىپ، ۋاڭ لۇ بۇنى ئېسىدىن چىقىرىپ قويغانىدى.

ژاك لۇ بىردىنلا ناھايىتى ھاياجانلىنىپ، جۇك چېكىغا ئازراق بىرنېمىنى ئىپادىلىمەكچى بولدى، ئەمما ھېچنېمە دېيەلمىدى. ئۇنىڭغا ئۆزىنى سېلىشتۇرۇۋىدى، ئەرزىمەسلا بىرنېمە بولۇپ تۇ-يۇلدى، بايا بىرنەچچە كۈن يوشۇرۇن خادىم بولغىنىغا ئۆزىچە مەغرۇرلىنىپ كەتكەنىدى. مانا ئەمدى جۇك چېكىغا قاراپ قويۇپ: قەھرىمان دېگەن مۇنداق بولىدۇ! دەپ ئويلىدى. دامو ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇپ، جۇك چېكىدىن:

— جۇك باشلىق، ئەمدى نەگە بارىمىز؟ — دەپ سورىدى.

— ھاراق ئىچىمىز، — دەپ كەسكىن جاۋاب بەردى جۇك چېكىك.

بەشىنچى باب

1

تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتى جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ 3 - قەۋىتىدىكى ئەڭ چوڭ بىر ئېغىز ئىشخانا- نى ئىگىلىدى، ۋاڭ لۇ بۇ ئىشخانىغا كىرىشتىن ئىلگىرى، ما جيەنجۇڭ بىلەن ئەلى بىر - بىرىگە قېيىدىشۇاناتتى.

چىرايى قارامتۇل ما جيەنجۇڭ بۇ يىل 28 ياشقا كىرگەنىدى، ئۇنىڭ دېگىمىپ تۇرغان قۇلىقى ناھايىتى ئۆزگىچىلىككە ئىگە ئىدى، ئۇ جاھىللاق ئىدى، جاھىللىقى تۇتسىلا ھاياجانلىناتتى، ھاياجانلانسىلا قىزىراتتى، ئۇ ئەلى بىلەن ھەم كونا شېرىك، ھەم جېدەللىشىپ تۇرىدىغان كونا رەقىبلەردىن ئىدى.

ئەلى تەقى - تۇرقى كېلىشكەن يىگىت ئىدى، ئەمما تاكى ھازىرغىچە توي قىلغۇدەك قىز تاپالمىغانىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ تاشقى قىياپىتىگە ئىنتايىن ئىشەنچ قىلاتتى، ئۆزىنى داڭدار ماركىلىق دېگەن مەنىدە «ئالمي دەرىجىلىك» دەۋالاتتى. ئۇنىڭ بوي - بەستى يادا‌ڭغۇ، بىر مېتىر يەتمىش - سەكسەن سانتىمېتىرلىق ئۆلچەم- لىك ئېگىزلىكتە ئىدى، چوڭقۇر ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن يوغان كۆزلىرى ئىنتايىن نۇرلۇق كۆرۈنەتتى. ئۇزۇن ئەمما ئىلمەكرەك كەلگەن بۇرنى يادا‌ڭ چىرايىنىڭ ئوتتۇرىسىغا تولىمۇ ياراشقانىدى، ئاغزىدىن ئادەت خاراكتېرىدە چېكىلدىغان غەلىتە ئاۋاز چىقىرىپ تۇرۇشى ئۇنى باشقىلارغا ئوخشىمايدىغان قىزىقچىدەك كۆرسىتە- تتى. ئۇ ساقچى كىيىمى كىيىشكە ئامراق ئىدى، ئەمما ساقچى شەپكىسىنى ھەرگىز تۆز كىيەلمەيتتى، قىڭغىر كىيىشتە ناھايىتى ئۆزگىچىلىككە ئىگە ئىدى. ئۇنىڭ ئەڭ چوڭ ئالاھىدىلىكى، شە- كىللىك تىلغا ئالاھىدە باي بولغانلىقىدا ئىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ خۇشال- لىقى، غەزىپى، قايغۇسى ۋە خاتىرجەملىكىنى شەكىللىك تىل

بىلەن ئىپادىلەشكە تولىمۇ ئۇستا ئىدى. ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى، بەش ئەزاسى، پۈت ـ قوللىرى ھەر ۋاقىت ـ ھەر قاچان ھەرىكەت-لىنىپلا تۇراتتى، قىسقىسى، 24 سائەت ئىچىدە ئۇنىڭ ھەرىكەتلەن-مەيدىغان ۋاقتى يوق ئىدى.

ـــ ھەممىسى سېنىڭ ئۆزۈمنى كۆرسىتىمەن دەۋاتقانلىقىڭ-دىن بولۇۋاتقان ئىش، تاكسى شوپۇرىنى كۆيدۈرۈۋېتىش دېگىنى ئەسلىدە ئۆلۈك دېگىنى دەپ بېكىتىلگەنىدى، سەن جۇك باشلىققا كەلسە ـ كەلمەس ئەقىل كۆرسىتىپ تۇرۇۋېلىپ، يېزىغا چۈشۈپ سېپىق ئاياغلارنى قارىسىغا تەكشۈرۈپمۇ دېگىنى ياش قىلال-مىدىڭغۇ! ـــ دېدى ئەلى غەزەپ بىلەن.

ما جىيەنجۇك ئاچچىقىدا پوكاندەك قىزىرىپ:

ـــ مەن تېخى سېنىڭكىنى دېمىدىم، سەن ئۆزۈڭنىڭ قانچە-لىك سېپىق ئوسۇرىدىغانلىقىڭنى بىلەمسەن؟ يېزىدىكى چاغدا ئو-سۇردۇك، جۆيلۈدۇك، خورەك تارتتىك، چىشلىرىڭنى غۇچۇرلات-تىڭ، كارىۋاتنى ئۆرۈۋەتكىلى تاس قالدىڭ، ساڭا دەپ قويايى، سەن بىلەن بىر ئۆيدە يېتىپ مېنى بولۇشچە نەس باستى، ـــ دېدى.

ئەلى ئاغزىنى چىكىلدىتىپ قويۇپ:

ـــ نېمە، سەن ئوسۇرمامسەن؟ ئەرلەرنىڭ ھەممىسى ئوسۇ-رىدۇ، بۇنىڭغىمۇ گەپ كېپتەتتىمۇ؟ ـــ دېدى.

ئەلىنىڭ سۆزى ئاخىرلاشماي تۇرۇپلا، چىن دامو ۋاڭ لۇنى ئەگەشتۇرۇپ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 ـ ئەترىتىنىڭ ئىشخا-نىسىغا كىرىپ كەلدى. چىن دامو ياش ۋە ئېگىز ۋاڭ لۇنى ما جىيەنجۇك بىلەن ئەلىنىڭ ئالدىغا ئىتتىرىۋىدى، يېڭىلار بىلەن كونىلارنىڭ پەرقى مانا مەن دەپلا بىلىنىپ قالدى. ۋاڭ لۇ يېڭىلىق ۋە ھۆرمەت تۇيغۇسى ئىچىدە ھاپىلا ـ شاپىلا قولىنى سوزۇپ، ئۇلارنىڭ بىرى بىلەن كۆرۈشمەكچى بولدى. ئەمما ما جىيەنجۇك بىلەن ئەلى تېگىشلىك قىزغىنلىق ۋە ئەدەپنى بىلدۈرەلمىدى، ۋاڭ لۇ بۇنىڭدىن بىرئاز ئوسال بولۇپ، سەل بىئارام‌لىق ھېس قىلدى.

چىن دامو كۆزى بىلەن ئىزدەشتۇرگەچ:

ـــ ھوي، يالقۇن تېخى كەلمىدىما؟ ـــ دەپ سورىدى.

— كەلدى، كەلدى، هاجەتخاندا ئولتۇراتتى، — يالقۇن ئىشتىنىنى كۆتۈرگىنىچە هاجەتخانىدىن ئالمان - تالمانلا يۈگۈرۈپ چىقتى.

چىن دامو يالقۇننىڭ پارقىراپ كەتكەن پېشانىسىگە قاراپ، ئەجەبلىنىپ:

— ئەجەب تەرلەپ كېتىپسەنغۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئەلى بىلەن يالقۇن مۇشۇ كىچىك كوللېكتىپتىكى تەكشۈرۈش، دېلو پاش قىلىشنىڭ تايانچ كۈچلىرى ئىدى. ئاياللارنىڭ سۆزى بويىچە ئېيتقاندا، ئەلى بىلەن يالقۇن بار يەردە خۇشاللىق بار ئىدى. ئەمما ئۇلار: ئاياللار بىلەن بىللە بولغاندا ئىختىيارسىز شادلىنىپ كېتىمىز؛ لېكىن دېلو بېجىرىپ كەتسەك، ئاياللار ئازلاپ كېتىدىغان بولغاچقا، خۇشاللىقمۇ ئازلاپ كېتىدۇ، دەيتتى.

يالقۇن ئوتتۇز بىر - ئىككى ياشلاردا بولۇپ، كۆزلىرى ئۈيغۇرلارغا خاس يوغان كۆزلەر ئىدى. ئۇنىڭ ئالاھىدىلىكى زېرەكلىكى ئىدى، تۇراقلىق هالىتى هەرىكىتىدە جىملىقنىڭ بولغانلىقى، جىملىقتا هەرىكەتنىڭ بولغانلىقى، ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن هاياجانىڭ بىر - بىرىگە هەمراه بولغانلىقى ئىدى.

ئۇ ئىشى يوق چاغلىرىدا كېچىچە سېرىق يۈمۇر ئېيتىپمۇ ئۇسسىمايتتى، ئاياللارنىڭ هەممىسى ئۇنىڭ بىلەن چاقچاقلىشىشقا ئامراق ئىدى؛ دېلو بار چاغدا، ئادەتتىكىگە پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان باشقا بىر قىياپەتتە ئوتتۇرىغا چىقاتتى، بىر ئېغىز گەپ قىلمىسىمۇ، كۆڭلىدە تىنماي چوت سوقاتتى.

يالقۇن پېشانىسىدىكى ئۇششاق تەرلەرنى سۈرتۈۋېتىپ، چىن دامۇغا چۈشەندۈردى:

— مەن هاجەتخانىغا كىرىپ ئىشتىنىمنى ئەمدىلا يەشكەندىم، ئەسلىدىمۇ تازا زەهىرىم قىستىغانىدى، باشلىقنىڭ ئىشى بارلىقىنى ئاڭلاپلا، ئىشتىنىمنى كۆتۈرگىنىمچە يۈگۈرۈپ چىقتىم.

چىن دامو ئەستايىدىللىق بىلەن قولىنى شىلتىپ قويۇپ:

— بارە، ماڭ، بار، ساڭا قايتىپ كەلگىنىڭدىن كېيىن ئاندىن چۈشەندۈرۈپ قويايى، — دېدى.

يالقۇن پوزىتسىيىسى روشەن ھالدا:

ــ بولدى، مەن چىداپ تۇراي. مەزى بېزى يالىلۇغى بولۇپ قالساممۇ رازى، ــ دېدى.

چېن دامو ۋاڭ لۇغا كۆلۈپ قويۇپ:

ــ كۆرگەنسىز، بۇ مۇشۇنداق نېمىلەر، كەلسە ـ كەلمەس چاقچاق قىلىشىدۇ، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 ـ ئەترىتىدىكى تەكشۈرگۈچىلەرنىڭ مۇناقىلىقىنى ئويلاپ باقمىغانىدى: ئۇزىنىڭ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئەسكىلىك قىلغان چاغلىرىدىكىدىن ھېچقانچە پەرقلىنىپ كەتمەيدىكەنغۇ؟ ئەسلىدە ئالدىنقى سەپتە كۆرەش قىلىۋاتقان ساقچىلارنىڭ ئوبرازى كاتتا بولىدۇ، دەپ ئويلىغانىكەنمەن، ئون مىنۇت بولار ـ بولمايلا چۈشىنىپ قالدىم، ساقچىلارمۇ ئادەمكەن. ۋاڭ لۇ مۇشۇ خىياللار بىلەن بىردىنلا خىلى يەڭگىللەپ قالدى، ئۇ كۆپچىلىككە كەڭ قورساقلىق بىلەن كۆلۈپ قويۇپ، بۇلارنى كۆڭلىگە ئالمايدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

چېن دامو ئەترەتنىڭ باشلىقى بولۇش سۈپىتى بىلەن كۆپچىلىكتىن يەنىلا پەرقلىنەتتى، ۋاڭ لۇنىڭ خىيالىچە ئۇ ئۇزىنىڭ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇغان چاغدىكى سىنىپ باشلىقىغا تېخمۇ ئوخشايتتى، نېمىلا ئىش قىلسۇن ناھايىتى ئەستايىدىل ئىدى. ئۇ كۆپچىلىككە ئەستايىدىللىق بىلەن تونۇشتۇردى:

ــ بۇ ياقىنىڭ ئىسمى ۋاڭ لۇ، ئىدارە باشلىقىمىزنىڭ ئۇزى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىغا بېرىپ تاللاپ ئەكەلگەن. ئىدارە باشلىقى بىزنىڭ كۆچىمىزنى تولۇقلاش ئۈچۈن، ئالايىتەن ئۇنى تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 ـ ئەترىتىمىزگە تەقسىم قىلدى. ھەممىمىز قارشى ئالايلى.

كۆپچىلىك چېن دامۇغا ئەگىشىپ سىمۇول خاراكتېرىدە بىر-نەچچە قېتىم چاۋاك چېلىپ قويدى، ئەمەلىيەتتە، ۋاڭ لۇ تاغدىن چۈشۈپ ۋەزىپە ئىجرا قىلغان كۈنى ئىككى تەرەپ يۈز كۆرۈشكەنىدى.

ۋاڭ لۇ كۆپچىلىككە كەمتەرلىك بىلەن:

ــ مەن ھېچنېمە بىلمەيمەن، ئېغىر كۆرمەي بۇنىڭدىن كېيىن

يىن كۆپرەك غەمخورلۇق قىلارسىلەر، ــ دېدى.

ما جيەنجۇڭ زەردە قىلىپ كۈسۈرلىدى:

ــ ئۇستاتلىقىنى، ئۇنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭغا سىياسىي دەسمايە توپلىغىلى كەلگىنىنى كىم بىلمەسۇن؟

ھېلىمۇ ياخشى ژاڭ لۇ بۇ گەپنى ئېنىق ئاڭلىمىدى، ئەمما ئەلى ئېنىق ئاڭلاپ قېلىپ، شۇ زامانلا ما جيەنجۇڭنىڭ پوزىتسىيەسىنى چۈشەندى، ئۇ ما جيەنجۇڭنىڭ پېشىدىن تارتىپ قويۇپ، ئۇنى قەستەن دەيدىگە سالدى:

ــ قارا، بىر ئاسپىرانت كەپتۇ، سەندەك يەرلىك مۇتەخەسسىسنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن بازىرى چىقمايدىغان بولدى.

بۇ سۆز ما جيەنجۇڭنىڭ ئىززەت ـ نەپسىگە تەگدى، ئۇ دىمىقىنى قېقىپ قويۇپ:

ــ يۇقىرى ئوقۇش مەلۇماتىغا ئىگە بولسا نېمە بوپتۇ؟ بۇ جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئىشلار ئوقۇش تارىخى بىلەن مۇناسىۋەتسىز، سەن بىر پوستدوكتورنى ئەۋەتسەڭمۇ، ئۇ ساڭا ئىش قىلىپ بېرە - لەمتى؟ ــ دېدى.

ژاڭ لۇ ئەمدىلا كەلدى. ئەلۋەتتە ھېچنېمە قىلىشنى ئۇقمايدۇ. ئەمما ئۇنىڭغا ژاقىت بېرىلىسلا، يەنە قانداق ئىشنى قىلالمايدۇ؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە، ژاڭ لۇ تېخى يېقىندىلا يوشۇرۇن خادىم بولۇش ۋەزىپىسىنى ئورۇنداپ بولۇپ، ئۆزىنى ھەرھالدا بەك قالتىسكەنمەن دەپ ئويلىغان، ئەمدى نېمىشقا تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 ـ ئەترىتىگە كېلىپ ئانچىكىملا بىر ئادەم بولۇپ قالىدۇ؟

چېن دامو ژاڭ لۇنىڭ ئازار يېگەنلىكىنى چىرايىدىن بىلىۋالىدى، ما جيەنجۇڭنىڭ سۆزى ئۇنىڭ قۇلىقىغىمۇ مۇشت ئۇرغاندەك تۇيۇلغاندى، ئۇ جىددىي تۇردە:

ــ جيەنجۇڭ، ئۇ ۋىتىلداشلىرىڭنى يانچۇقۇڭغا سېلىۋېلىپ ئۆزۈڭ ئىشلەتسەڭلا بولدى، كىمنى ئۇچراتساڭ شۇنىڭغا تېڭىپ يۈرمە، ژاڭ لۇ ھېلىلا كەلدى، بۇلارنى ئاڭلاشنى خالىمايدۇ، ــ دېدى.

ژاڭ لۇ كەڭ قورساقلىق بىلەن ھېچ ئىش بولمىغاندەك قىياپەتكە كىرىۋېلىشقا ئۇرۇندى، ئۇ ئاچچىقىنى بېسىۋېلىشنى ئۆگىنىۋ

ۋالغانىدى، ئاچچىقلىسا ئۆزگىگىمۇ، ئۆزىگىمۇ پايدىسىز ئىدى، مۇھىمى، مەسىلىنى ھەل قىلىشقا پۈتۈنلەي پايدىسىز ئىدى.

يالقۇنىڭ بىر چەتتە بىكار تۇرغىنىغا خېلى بولغانىدى، بۇ چاغدا ئۇ يالغاندىن خۇشامەت قىلىپ ۋاڭ لۇغا تاماكا تۇتۇپ:

— قارشى ئالىمىز! قارشى ئالىمىز! قانداق، بىر تال چېكىپ قويامسىز؟ — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئەدەپ يۈزىسىدىن يانچۇقىدىن ئۆزىنىڭ تاماكىسىنى چىقىرىپ ھەممەيلەنگە تارقىتىپ بەردى، ئۇ پۈتۈنلەي شاگىرتلىققا كەلگەندەك روھىي ھالەتتە بولغانىدى، ئەمما ما جيەنجۇڭ ئۇنى خاتا چۈشىنىپ قېلىپ، چوڭ شەھەردىن كەلگەن ۋاڭ لۇ پوچىلىق قىلىۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدى. باشقىلارنىڭ ھەممىسى تاماكىنى ئالىدى، پەقەت ما جيەنجۇڭلا قاپقىنى تۇرۇپ، قولى بىلەن توسۇپ:

— سەپ قويۇڭ، چەكمەيمەن، — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ تاماكا چەكمەيدىغانلىقىنى ياكى ئۆزىنىڭ تاماكىسىنى چەكمەيدىغانلىقىنى ئۇقالمىدى، تۇنجى قېتىم كۆرۈشۈۋاتقاچقا يۈز - خاتىر قىلىپ، سوراپ يۈرۈشنى يەنە بىئەپ كۆردى، ئەمما خاپىچىلىقىنى كۆڭلىگە سېلىپ قويدى. ئۇ ئۆزىنىڭ تاماكىسىنى تۇتاشتۇردى، بىر قېتىم شوراپ يەنە بۇ ئىشنى مۇڭاپىق كۆرمىدى، شۇنىڭ بىلەن تاماكىسىنى يىمىرىپ ئۆچۈرۈۋەتتى، نېمىلا دېگەنبىلەن ئۆزى يېگىدىن كەلگەندى، پېشقەدەم يولداشلار ئۆزىنى بەك پوچىكەن دەپ قالسا بولمايتتى.

چېن دامو ئادەتتە تاماكا چەكمەيتتى، ۋاڭ لۇنىڭ يۈزىنى قىلىش ئۈچۈن ئۇمۇ بىر تال تۇتاشتۇرۇپ، ھەدەپ ماختىدى:

— ياخشى تاماكا ئىكەن، ياخشى.

ئەلىمۇ تاماكىنى تۇتاشتۇرۇپ چەككەندىن كېيىن:

— تەمى ياخشىكەن، — دېدى. ئۇ مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ۋاڭ لۇغا ئالايىتەن بىر ئىستاكان قېنىق چاي ئەكىلىپ بەردى، ۋاڭ لۇنىڭ ئادەتتە راستىنلا قېنىق چاي ئىچىدىغان ئادىتى يوق ئىدى، شۇڭا ئۇ ئىستاكاننى قولى بىلەن توسۇپ:

— رەھمەت، مەن چاي ئىچمەيمەن. مىنېرال سۇ بار - مۇ؟ — دېدى. ۋاڭ لۇ بەك تۇز بولغاچقا، ياتسىراپ كەتمىگەن-

دى، ئۇ ئۆزىنى شۇ تاپتا ئۆيمده ياكى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى ياتقىدا دەپ ئويلاپ قالغانىدى.

بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ يالقۇننىڭ ئادەم ئەخمەق قىلىدىغان نېر-ۋىسى توسۇۋالغۇسىز ھالدا قوزغىلىپ كەتتى، ئۇ ئوپۇل - توپۇللا ۋاڭ لۇنىڭ گېپىگە ئۇلاپ:

— بار، بار، بار، تۇرۇپ تۇرۇڭ، سىزگە ئېلىپ بېرەي، — دېدى. ئۇ گەپ قىلغاچ ئۆزىنىڭ ئورنىغا بېرىپ، ئىشكاپتىن بىر بوتۇلكا «مىنېرال سۇ» ئالدى ھەمدە ئاغزىنى ئۆزى ئېچىپ ۋاڭ لۇغا ئۇزاتتى:

— ھەي، سىزنىڭ بۇ مۇجەززەم مېنىڭكىگە ئوخشايدىكەن، ماڭا قارىغىنىچىلا ئىككى يۈتۇم ئىچىۋەتتى. ھاراقنىڭ بۇسى بىر-دىنلا ئۆڭي ئىچىدە تاراشقا باشلىدى. ھەممەيلەننى كۆلكە قىستاپ كەتتى، ۋاڭ لۇ قېقىلىپ كېتىپ، ئىككى قېتىم قاتتىق يۆتەلدى، ئەمما بۇنىڭغا چىداپ ھېچنېمە دېمىدى. بوتۇلكىنى يالقۇنغا ئۇزا-تىپ، ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن:

— ئاكا، «مىنېرال سۇ»نىڭ تەمى بولىدىكەن! — دېدى.

— تەمى بولامدىكەن؟ ياخشى، بۇنىڭدىن كېيىن بىز پۇرسەت تېپىپ ئوبدانراق ئىچىشەيلى، — دەپ جاۋاب بەردى يالقۇن ھېجە-يىپ. ۋاڭ لۇنىڭ بۇ ئىشى ئەكسىچە يالقۇننى خىجىل قىلىپ قويدى، ئۇ بۇ يېگىتنىڭ مۇنچىۋالا سالماق ئىكەنلىكىنى ئويلاپ باقمىغانىدى، شۇڭا ئىچىدە: بولىدىكەن، بۇ بالىنىڭ كۆڭلى - كۆكسى كەڭ ئىكەن، دەپ ئويلىدى.

ئەلى ۋاڭ لۇغا كۆيۈنگەن بولۇۋېلىپ، ما جيەنجۇڭنىڭ ئۇس-تىلىدىكى بىر ئىستاكان چاينى ئېلىپلا ۋاڭ لۇغا ئۇزاتىپ:

— قېنى، بىر يۈتۇم ئىچىۋېتىڭ، بىر يۈتۇم ئىچىپ ئاغزى-ڭىزنى چايقىۋېتىڭ ئۆپكىڭىزگە كەتسە چاتاق بولىدۇ، — دېدى.

ۋاڭ لۇ يەنىلا ئىشىنىڭ ئۇجۇر - بۇجۇرىنى بىلمەي ئىستاكانىنى قولىغا ئالدى. ما جيەنجۇڭ پوكاندەك قىزىرىپ زادىلا چىدىماي

قالدى ئۇ غەزەپ بىلەن ئەلىگە:

ــ كىم سېنى ئىستاكانىمنى خالىغانچە باشقىلارغا بەرسۇن دەپتۇ؟ سەن مېنىڭ ماقۇللۇقۇمنى ئالدىڭمۇ؟ ــ دەپ ۋارقىرىدى.

ئۇ يەنە بۇرۇلۇپلا ۋاڭ لۇغا: ــ سەن ئالىي مائارىپنى مۇشۇنداق قوبۇل قىلغانمۇ؟ كىمنىڭ ئىستاكانى ئىكەنلىكىنى سوراپمۇ قويماي ئېلىپلا ئىچىۋېرەمسەن؟ ــ دەپ ۋارقىرىدى.

ما جيەنجۇڭ خۇيزۇ ئىدى، ئادەتتە نەرسە ـ كېرەكلىرىنى پاك تۇتاتتى، ھېچكىم ئۇنىڭ چىنە ـ قاچا، ئىستاكانلىرىنى ئىشلىتىش-كە پېتىنالمايتتى، مۇشۇ ئىش تۇپەيلىدىن ئەلى بىلەن تالاي قېتىم سوقۇشۇپ قالغانىدى، ئۇ راستىنلا جىلە بولۇپ قالسا، ھېچكىم ئۇنىڭغا چېقىلالمايتتى. روشەنكى، ئەلى قەستەنگىلا ۋاڭ لۇغا ما جيەنجۇڭدىن ئىبارەت بۇ يولۋاسنىڭ ساغرىسىنى سىلىتىپ باقماق-چى بولغانىدى. ئۇ يەنە ئۆلمەكنىڭ ئۇستىگە تەپمەك دەپ:

ــ ۋاڭ لۇ، خاپا بولماڭ، ما جيەنجۇڭنىڭچۇ خوتۇنى ئاجرە-شىمەن دەۋاتقاچقا كۆڭلى پاراكەندە، سىز ئەمدىلا كەلگەچكە ئەھ-ۋالنى ئۇقمايسىز، مەن ئۇنى ئالاھىدە چۈشىنىۋېتىمەن، ــ دې-دى.

ما جيەنجۇڭ ئەسلىدە يالقۇننىڭ ئىتتىرىشى بىلەن ئىشىك ئالدىغا بېرىپ بولغانىدى، ئەمما ئەلىنىڭ مۇنداق ئىلەشتۇرۇشى بىلەن يەنە قايتىپ كېلىپ غەزەپ بىلەن ئەلىنىڭ بۇرنىغا دېيەپ تۇرۇپ:

ــ ئەلى، سەن ھارامىلىق مېنىڭ ئىشلىرىمغا ئاز ئارە-لاش! ــ دەپ ۋارقىرىدى.

ئەلى ناھايىتى ئۇۋال بولغاندەك، بەدىنلىرىنى تولغاپ قويۇپ، كۆزىنىڭ پاختىسىنى چىقىرىپ:

ــ خەپ، ئىككىنچى ئىشلىرىڭغا ئارىلىشىدىغان بول-سام، ــ دېدى.

چېن دامو بۇ بىرنەچچەيلەننىڭ ۋاڭ لۇنى دەسلەپتىلا چۆچۈتۈپ قويماقچى بولغانلىقىنى ئەڭۋەتتە بىلەتتى، ئەمەلىيەتتە بۇ ئارتۇقچە ئىشلار ئىدى، ئۇلار بىرنەچچە كۈن ئۆتە ـ ئۆتمەيلا ئاكا ـ ئۇكىلار-دەك ئۆتۈپ كېتەتتى، غەربىي شىمالىلىق ئەرلەر مۇشۇنداق كېلەت-

تى، «داستخىنىمدا بىر نان يوق، مېنىڭ ئېتىم مارجان بۇۋى» دېگەندەك ئىش قىلاتتى. شۇڭا ئۇ ئۇلارغا:

ــ ھەي سويمىلار، سىلەرنى نېمە دېسەم بولار؟ بولدى ۋاتىلداشماڭلار، تاماق ۋاقتى بولدى، ــ دېدى.

يالقۇن قاتارلىقلار ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ قىلىشىپ تاماق يېگىلى ماڭدى.

چېن دامو بىر چەتتە ۋاڭ لۇنى بىرھازا كۆزىتىپ، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئاشخانىسىدا كۆرۈشكەن ئاشۇ بالىغا ئوخشىماي-ۋاتقاندەك، ئۇ چاغدىكىگە قارىغاندا كۆپ تەمكىنلىشىپ كەتكەندەك سەزدى. ئەمدى بىر يىل بولدى ـ دە، ۋاڭ لۇدا مۇشۇنچىۋالا چوڭ ئۆزگىرىش بوپتۇ، چېن دامو ۋاڭ لۇنىڭ لاياقەتلىك رازۋېدكىچى بولۇپ قېلىش ئېھتىماللىقىنىڭ ناھايىتى زورلىقىنى تېخىمۇ ھېس قىلدى. ئۇ ۋاڭ لۇغا رازىمەنلىك بىلەن قاراپ قويدى، ئەمما ۋاڭ لۇ ئوچۇق ـ ئاشكارىلا:

ــ ئادەتتە ئۇلار خىزمەت قىلغان چاغدىمۇ مۇشۇنداق زەھەر-خەندىلىك قىلامدۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

چېن دامو ماختىنىش تەلەپپۇزىدا:

ــ ھوي، بۇ گېپىڭىز قاملاشمىدى، ، نېمە ئۇ زەھەرخەندە-لىك دېگەن، ئۇنى ئىجتىمائىي تەجرىبىسى مول، ئەقىل ـ پاراسەت-كە ئىگە دەيمىز، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ بۇنىڭغا قايىل بولمىدى.

ــ ئەمما ئۇلار ماڭا پىشقان جاھانكەزدىلەردەكلا بىلىنىۋاتە-دۇ.

ــ قانداق، «موللا يوق يەردە موللىمەن، موللىنى كۆرسەم يولدىمەن» دېگەندەك ئىش بولۇۋاتامدۇ؟ سىزگە ئېيتىپ قويماي، ئۇلار جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ئەڭ ئېسىل، ئەڭ ئۆتكۈر رازۋېدكىچە-لىرى، ئۇلارنىڭ ج خ ئىشلىرىغا بولغان ساداقىتىنى كېيىن بىلىپ قالىسىز. ئاخىر بىر كۈنى ئۇلارنى ياقتۇرۇپ قالىسىز، ئۇلاردىن ئايرىلالمايسىز، ئۇلار بىلەن بىر جان ـ بىر تەن بولۇپ كېتىسىز، باشقا كۈن چۈشكەندە بىللە بولىدىغان ياخشى سەپداش، ئۆمۈرلۈك دوست بولۇپ قالىسىز، ــ دېدى چېن دامو كۈلۈپ قويۇپ.

ۋاڭ لۇ ئاغزىنى پۈرۈشتۈرۈپ قويۇپ:
— بەك ئاشۇرۇۋەتتىڭىزغۇ، دەيمەن؟ — دېدى.
چېن دامو ئەستايىدىللىق بىلەن:
— ئازراقمۇ ئاشۇرۇۋەتمىدىم. چۈنكى سىز بۇ كوللېكتىپقا تېخى سىڭىپ كېتەلمىدىڭىز، تېخى ئۇنى چوڭقۇر چۈشىنىپ كېتەلمىدىڭىز. ئىجتىمائىي تەجرىبىدىن ئېيتقاندا، سىز بۇ ئەترەتتە تېخى بالىلار باغچىسى سەۋىيىسىدە، ئۆزىڭىزنى بۇ بىرنەچچە سوي-مەككە تونۇتۇپ قويىمەن دېسىڭىز، ھەقىقىي بىڭىسىڭىزنى كۆرسەتسىڭىز بولىدۇ. سىزگە بىر پەم ئۆگىتىپ قوياي، سىزنىڭ ئوقۇش تارىخىڭىز كاتتىغۇ؟ ئەگەر مۇشۇ جەھەتتە ئازراق يېڭى ھۇنەر كۆرسىتەلىسىڭىز، ئۇلارنىڭ ھەممىسى «ۋاڭ» دەيدۇ، — دېدى.
ئىككىسى پاراڭلىشىۋاتقاندا، كۆپچىلىك تاماق قاچىلىرىنى كۆتۈرۈپ قايتىپ كېلىشتى، چېن دامو ناھايىتى جىددىي ھالدا:
— تامىقىڭلارنى تېز يەڭلار، قورسىقىڭلارنى تۇيغۇزغاندىن كېيىن ئالاقىلەشكۈچىنى تۇتۇش پىلانىنى مەسلىھەتلە-شۈالايلى، — دېدى.

2

ئەركىننىڭ ئالاقىچى بىلەن كۆرۈشىدىغان ۋاقتى چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچ يېرىمدا، ئورنى جەنۇبىي شىنجاڭ مەسچىتى مەيدانىدىكى ستوبىلىنىڭ تۆۋىدە ئىدى. چېن دامو ئۆمەر بىلەن ۋاڭ لۇنى ئۇچراشتۇرماسلىقنى ئويلىغانلىقتىن، ۋاڭ لۇنى مەس-چىتىنىڭ ئۇدۇلىدىكى جايغا، ئەترانىنى قوغداشقا ئورۇنلاشتۇردى.
ئۆمەر يەنە شۇ تۇتۇلغان كۈندىكىدەكلا مۆرىمەي جىم تۇراتتى. ئۇنىڭ كۆڭلىنى قاتتىق ۋەھىمە قاپلىغانىدى، ئۇنىڭغا مەلۇمكى، ئالاقىچى ھېيلىگەر ۋە ياۋۇز بىرنېمە ئىدى، ئۆزىنىڭ سېتىۋېتىل-گەنلىكىنى بىلمىلا قالسا چوقۇم ئۆچ ئالاتتى. ساقچىلار ئۇنى تۇتۇۋالغاندىن كېيىن، ئۇ ساقچىلارغا چىش پاستىسى سىققاندەك پوزىتسىيە بىلەن ناقابىل تۇرۇۋاتاتتى، ساقچىلار قاتتىق سوروش-تۇرسە، باشقا ئىشلارنى ئازراق تاپشۇراتتى؛ ساقچىلار بوشاپلا

قالسا، ئۇمۇ بوشۇالاتتى. شۇ تاپتا ئۇ مۇشۇ يولغا چۇشۇپ قالغـ
ـىدىن ناھايىتى پۇشايمان قىلىۋاتاتتى، ئەمما، پۇشايمان قىلسىمۇ
كېچىككەنىدى. ئۇنىڭ قەلبى لەختە ـ لەختە بولۇپ كەتكەنىدى.

يالقۇن ئۆمەرنى بىر چەتكە چاقىرىپ:

ـــ مۇنداق قىلساڭ بولمايدۇ، سەن مېيىت ناملىرىغا كېتىۋا
تامتىڭ؟ ئالاقىچىسى مەندىن گۇمانلانسۇن دەمسەنياڭ؟ ھاجەتخا
ـنىغا تاشلىۋەتكەن تاشتەك ئۆزۈڭنى يەنە بىر قېتىم رەسۋا قىلاي
دەمسەن يا ـــ دېدى.

يالقۇننىڭ دېگىنى دۇرۇس ئىدى، ئۆمەرنىڭ قەلبىنى بىر
ئۇمىدسىزلىك مۇجۇپ ئۆتتى، ئۇ ئاخىر: ھەقىقەتەن ئامال قىلالـ
مىغاندا، ئالاقىچىدىن كەچمەيمۇ بولمىدى، قالغان ھېچنېمىنى
ئۇقمايمەن، دېگەن يەرگە كەلدى.

كۆرۈشۈش ۋاقتىدىكى بەلگىلىمىگە ئاساسەن، ئۆمەر ئۇچىسـ
ـىغا تېگى قىزىل كاتەكچە كۆڭلەك، ئاستىغا قارا بۇرۇلكا، بېشىغا
تۆت قىرلىق كۆكۈچ دوپپا كىيىدىغان، بۇ دوپپىنىڭ ئوڭ تەرىپىگە
بىر تال مەڭگەن يېنىچە قىستۇرۇپ قويۇلىدىغان بولغان، ئالاقىچى
20 نەچچە مېتىر نېرىدىنلا بۇ سارغۇچ مەڭگەننى كۆرەلەيتتى.

يالقۇن سارغۇچ مەڭگەن قىستۇرۇلغان تۆت قىرلىق دوپپىنى
ئۆمەرگە ئۇزىتىپ:

ـــ كىيىۋال، ـــ دەپ سۆيلىدى.

ئۆمەر نائىلاج ئۇنى بېشىغا كىيىۋالدى. يالقۇن ئاگاھلاندۇـ
رۇپ:

ـــ سەندىن يەنە بىر قېتىم سورايمەن، سىلەرنىڭ كۆرۈشىدىغان
مەخپىي بەلگەڭلار بويىچە، سەن مۇشۇ سارغۇچ مەڭگەن قىستۇرۇلـ
غان تۆت قىرلىق دوپپىنى كىيىپ، ستوبىلىنىڭ تۆۋىدە تۇرماقچى
بولغان، شۇنداقمۇ؟ ـــ دېدى.

ئۆمەر بېشىنى لىڭشىتىپ ئېتىراپ قىلدى.

ـــ ئۇنداق بولسا ياخشى، ئەمدى ئېسىڭدە تۇت، بىز ئالاقـ
ـچىنى تونۇمايمىز، ئەمما ئۇ سېنى تونۇيدۇ، بېشىڭدىكى بۇ دوپپـ
ـىنى تونۇيدۇ. سىلەر كۆرۈشكەندە، يېنىڭدا ئالاقىچى تۇرغان بولـ
سا، دوپپاڭنى ئېلىۋەت. بىز مەخپىي بەلگىنى كۆرۈپلا قول سالـ

مىز؛ ئەگەر سەن دوپپاڭنى ئالمىساڭ، يېنىڭدا تۇرغان كىشىنىڭ ئالاقىچى ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ، چۈشەندىڭمۇ؟ ــ دېدى يالقۇن تاپىلاپ.

ئۆمەر چىرايى تاتارغان ھالدا ھېلىقى دوپپىنى يەنە تەبئىيلا ئېلىۋەتتى، ئۇنىڭ قولى تىترەپ تۇراتتى، ئۇنىڭغا نىسبەتەن، ئۆز تەشكىلاتىغا خىيانەت قىلىش نېمىلا دېگەنبىلەن شەرەپلىك ئىش ئەمەس ئىدى. چېگرا ئىچىدىكى ئالاقىچىنى سېتىۋېتىشنىڭ ئۆزىگە قانداق ئاقىۋەتلەرنى ئېلىپ كېلىدىغانلىقى، ھازىردىن باشلاپ ئۆزىنىڭ خاتىرجەم ياشىيالمايدىغانلىقى ئۇنىڭغا ئايان ئىدى. چۈنكى، چېگرا سىرتىدىكى تېررورچىلار تەشكىلاتى ئۇنى قويۇۋەتمەيتتى، چېگرىنىڭ ئىچىدىكى ئالاقىچىمۇ ئۇنى ھەرگىز بوش قويۇۋەتمەيتتى.

يالقۇن پەس ئاۋازدا:

ــ يەنە ئېلىۋەتتىڭمۇ؟ كېيىۋال، شامال تېگىپ قېلىشتىن ئېھتىيات قىل، ــ دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۆمەر دوپپىسىنى ئىكىلەپ راۋۇرۇس كېيىۋالدى.

بۇگۈن جۈمە ئىدى، جەنۇبىي شىنجاڭ مەسچىتىگە كىرىپ نامار ئۆتەيدىغان مۇسۇلمانلار ئۇچ مىڭ كىشىدىن ئاشاتتى. چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچتە، ئەركىن بىلەن شىرئەلى يوغان ساقال قويۇۋالغان، ئۇچىسىغا ئۇزۇن چاپان كېيىۋالغان قىياپەتتە كىشىلەر توپىغا ئەگىشىپ جەنۇبىي شىنجاڭ مەسچىتىگە كىردى.

ئەركىن بىلەن شىرئەلى ئاللىقاچان كۆرۈشكەنىدى. بىر يىل داۋامىدا ئۇلار غەربتىكى مەلۇم چوڭ دۆلەتتىكى مەخپىي تەشكىلاتىنىڭ تەلىپىگە ئاساسەن كۈچ توپلاپ ئاتلىنىش ئالدىدا تۇرغانىدى. بىرنەچچە كۈن ئاۋۋال ئەركىن شىرئەلىگە ئۆزىنىڭ ئۇنى ئېلىپ چېگرا سىرتىدىن كەلگەن بىر ئالاقىچى بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدى.

ئەركىن بىلەن شىرئەلى ئەتراپىدىكى كىشىلەرنىڭ ئەھۋالىنى پات ـ پات كۆزىتىپ تۇرۇش ئۈچۈن، ئەتەي دەرۋازىغا ئەڭ يېقىن جايدا تۇرۇۋالدى. سائەت ئۈچ يېرىملاردا مۇسۇلمانلارنىڭ نامىزى ئاخىرلاشتى، ئۇلار دەرھال كىشىلەر توپىغا قوشۇلۇپ مەسچىتىنىڭ

سىرتىغا قاراپ ماڭدى، مۇشۇ چاغدا، ئەركىن لەپپىدە قاراپلا ستوبىل تۈۋىدە تۇرغان ئۆمەرنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ «تۆت قىرلىق دوپپىسى» دىكى سارغۇچ مەڭگەننى كۆرۈپ قالدى. توغرا، ئالاقەچى شۇ ئىكەن. ئەمما، ئۇ دەرھال بېرىپ ئالاقىچى بىلەن كۆرۈشمىدى، سەل ئىككىلىنىپ قېلىپ شىرئەلىنى كۆرۈشۈپ كېلىشكە ئەۋەتتى. چۈنكى، ئۇ ستوبىلنىڭ تۈۋىدە تۇرغان ئۆمەرنىڭ چىرايى باشقىچىرەك تۇرغانلىقىنى سەزدى. قەيەردىن چاتاق چىققاندۇ؟ ئۇ تېخى بۇنىڭغا بىرنېمە دېيەلمەيتتى. ئۇ ئۆمەرگە مىختەك تىكىلدى، چۈنكى ئەھۋالنى كۆزىتىپ، ۋەزىيەتنى مۆلچەرلەشكە موھتاج ئىدى.

شىرئەلى ئاستا مېڭىپ ئۆمەرنىڭ ئالدىغا كەلدى، ئۇ پەرۋاسىز قىياپەتتە:

— بۇ يىلقى مەشرەپ يەنىلا ئورمىدىن كېيىن ئۆتكۈزۈلەمدۇ؟ — دەپ سورىدى. بۇ بىر ئىشارەت ئىدى! ئۆمەر چۆچۈپ كەتتى.

شۇنىڭ بىلەن ئۆمەر ئۇنىڭ ئىشارىتىگە:

— كۆزدىكى زاۋالدىن كېيىن، — دەپ ئىشارەت قايتۇردى.

شىرئەلىنىڭ كۆڭلى تىندى. ئۇ ئەتراپىدىكى ھەربىكەتلەرنى ھوشيارلىق بىلەن كۆزەتكەچ مەسچىتنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا يوشۇرۇنۇۋالغان ئەركىنگە قاراپ قويدى، ئەركىن شىرئەلىنىڭ كۆزىدىن ئالاقىلىشىپ بولغانلىقىنى ئۇقتى، ئۇ ئىشەنچ بىلەن ئۇلارغا قاراپ ماڭدى.

ئۆمەر ئاچقۇچلۇق پەيتتە قورقۇنچاقلىق قىلدى، ئاسىلىق قىلماقچى بولدى، ئۇ توساتتىن تۆت قىرلىق دوپپىدىكى سارغۇچ مەڭگەننى يۇلۇۋېلىپ تاشلىۋەتتى. ئالاقىچى شۇئانلا چۈشەندى: سارغۇچ مەڭگەننى يۇلۇۋەتكىنى ئاشكارىلىنىپ قالغانلىقىنى ئىسپاتلايتتى. شىرئەلى پەرتىدە قاچتى. ئۆمەرگە ئەڭ يېقىن يەردىكى ما جىيەنجۇڭ شىرئەلىنى ئالاقىچى دەپ ھېسابلاپ، ئۇشتۇمتۇتلا شىرئەلىنىڭ يان تەرىپىدىن ئېتىلىپ باردى ـ دە، ئىككى پۇتىدىن قوچاقلىۋېلىپ ئالدىغا بىرلا ئىتتىرىپ ئۇنى يىقىتتى، ئۆزىمۇ ئۇ-

نىڭغا ئەگىشىپلا يېقىلدى. مۇشۇ تەرەپكە يېقىنلىشىۋاتقان ئەركىن ئەھۋالىنىڭ چاتاقلىقىنى كۆرۈپ بۇرۇلۇپلا مەسچىتنىڭ ئىچىگە قاراپ قاچتى. ئەتراپقا يوشۇرۇنۇۋالغان رازۋېدكىچىلار يېقىنلا بىر يەردە كىشىلەرنىڭ يۈگۈرۈشۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپلا، نىشانىنىڭ ئالدىدا ئىكەنلىكىنى دەرھال پەملىدى ـ دە، شۇ ياقتا قوغلاپ كېتىشىتى.

ما جىيەنجۇڭ ئېتىلىپ بېرىپ شىرئەلىنى يېقىتقان بولسىمۇ، ئەمما شىرئەلى بىر پۇتىنى تارتىۋېلىپ، تېپىچەكلەپ ئۆمىلىگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇۋالدى. بۇ چاغدا، ما جىيەنجۇڭمۇ ئۆمىلەپ ئورنىدىن تۇردى، ئەمما ئۇ تېخى ئۆزىنى رۇسلىۋالالماي تۇرۇپلا، شىرئەلى كەينىگە بۇرۇلۇپ ما جىيەنجۇڭنى بىر چەتتە تۇرغان ئۆمەرگە قارىتىپ كۈچەپ ئىتتىرىۋەتتى، ئۆمەر بىلەن ما جىيەنجۇڭ يېقىلىپ چۈشتى، شىرئەلى پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ شارتتىدىلا توپنىڭ ئارىسىغا كىرىۋالدى ـ دە، بىردەمدىلا غايىب بولدى. يالقۇن بىلەن ئەلى ئېسىنى يىغىپ قوغلىماقچى بولغىنىدا، قالايمىقانلىشىپ كەتكەن كىشىلەر توپىدىن توسۇلۇپ قالدى.

ئەركىن مەسچىتكە قېچىپ كىرىۋېلىپ، دەرھال يالغان ساقىلى بىلەن چاپىنىنى يىغىشتۇرۇۋەتتى، ئاندىن دەررۇ كەينىگە بۇرۇلۇپ كىشىلەر توپى بىلەن بىللە مەسچىتتىن چىقتى.

چىن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ قاتارلىق كىشىلەر قوغلاپ مەسچىت دەرۋازىسىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە توساتتىنلا نىشانىنى يوقىتىپ قويىدى، ئۇلارنىڭ ئالدىدىكى كىشىلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئۇزۇن چاپان كىيىۋالغان، يوغان ساقال قويۇۋالغان ياكى ساقال قويمىغانىدى، ئالاقىچى كىم بولدى؟ بۇ ئىش ئۇشتۇمتۇتلا بولغاچقا، ئۇلار ئالاقىچىنى قاراپ تۇرۇپلا كۆز ئالدىدىن قاچۇرۇپ قويدى.

ئەلى ما جىيەنجۇڭنى تۆھپىنىڭ بېشىنى تالىشىش بىلەنلا بولۇپ كېتىپ، قولغا ئېلىشنى يوققا چىقاردىڭ، دەپ ئەيىبلىدى.

ما جىيەنجۇڭمۇ خىجىل بولدى، ئەمما ئۇ ئەلىنىڭ ئۆزىنى كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدىلا ئەيىبلىگەنلىكىدىن ناھايىتى تېرىكىپ، ئۆمەرنى دەسسەپ چەيلىۋەتكۈسى كەلدى.

جۇڭ چېڭ تېلېفوندىن قولغا ئېلىشنىڭ مەغلۇپ بولغانلىقىنى

ئۇققاندى، ئۇمۇ ناھايىتى ئاچچىقلاندى، ئۇ رازۋېدكىچىلارنى بىر-نېمە دېمەي، يالغۇز چېن داموغىلا كايىدى:

— ئۆمەر دېگەن بوش نەرسىما؟ ئۇ چېگرا سىرتىدا تەلىم - تەربىيە كۆرگەن، قارشى رازۋېدكا قىلىشنى بىلىدۇ. ئەمما، بىزمۇ ئۇنىڭ ئاسىيلىق قىلىشىدىن قورقۇپ قالمايمىز، ئۇنىڭ بۇرنىغا يېيدىغان ۋاقتى بار! بۇ ئالاقىچىنى تۇتالمىغان بول-ساق، كېيىن يەنە تۇتساق بولىدۇ، ئۇ بىزنىڭ تەسىر دائىرىمىزدە ھەرىكەتلىنىۋاتسا، يەنە ئۇنىڭ قۇيرۇقىنى تۇتقۇزماسلىقىدىن قور-قامتۇق؟

— باشلىق، ئۆمەرنى قانداق بىر تەرەپ قىلىمىز؟ — دەپ خىجالەتچىلىك بىلەن يولىيورۇق سورىدى چېن دامو.

جۇڭ چېڭ سەل ئويلىنىۋېلىپ مۇنداق دېدى:

— بۇ ئادەمدە ئىدىيىۋى داۋالغۇش سەل تېز ئىكەن، بىزنى بۇرنىمىزدىن سۆرىسە بىر قېتىم مېڭىپ ساپتۇق، ئىككىنچىلەپ زىيان تارتىشقا بولمايدۇ. ئۇنى ھازىرچە تۇتۇپ تۇرغان بىلەنمۇ قىسقا ۋاقىت ئىچىدە يەنە بىرنېمە دېگۈزۈش ناھايىتى تەسكە توختايدۇ. بۇ ئىشتا ئالدىمىزغا قاراشقا توغرا كېلىدۇ. ئالاقىچى قېچىپ كەتكەن بولسىمۇ، ئەمما سىلەر ئۆمەرنى ياخشى ئىشلەتسەڭلار غەلە-بە قىلالايسىلەر، مېنىڭ تەكلىپىم شۇكى، ئاۋۋال ئۇنى قويۇۋې-تىڭلار، ئۇنىڭغا سىياسەتنى سۆزلەڭلار، ئۆزىنىڭ كەچۈرگۈسىز جىنايەت ئۆتكۈزگەنلىكىنى بىلدۈرۈڭلار، ئۇنىڭ ئۆيىگە قايتىپ بالا - چاقىلىرىنى كۆرۈۋېلىشىغا يول قويۇڭلار، ئۇنىڭدا گۇناھىنى تىلەپ تۆھپە يارىتىش روھىي ھالىتىنى پەيدا قىلىڭلار، ئاندىن ئالاقىچىنى سۆرەپ چىقىڭلار.

جۇڭ چېڭ پەۋقۇلئاددە پىكىر قىلاتتى، ئۇ پىكىرلىرىنى ئېيتقاندا ھەمىشە كۆپچىلىكنى ھاڭ - تاڭ قالدۇراتتى، ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ پەرەزلىرىنىڭ كۆپىنچىسى توغرا چىقاتتى، ئەمما ئۇ مۇشۇ ئىشتا كەتكۈزۈپ قويغانىدى.

3

ۋاڭ لۇ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتىگە كەلگەندىن كېيىنكى تۇنجى قېتىملىق قولغا ئېلىش ھەرىكىتىگە ناھايىتى خۇ-

شاللىق بىلەن قاتناشتى، ئەمما بۇ، ئويلىمىغان يەردىن مەغلۇپ بولدى. مۇشۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ كەيپىياتى ناھايىتى تۆۋەنلەپ كەتتى. بۇنىڭ سەۋەبى، ئۇ مۇشۇ دېلونى دەپ كامبىردا بىرنەچچە كۈن تۇردى، شۇڭا ئۇ بۇنىڭدىن ناھايىتى زور ئۈمىد كۈتكەنىدى.

چېن دامو ۋاڭ لۇنىڭ خىيالىنى بىلىۋالغاندەك، ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ:

— بۇگۈن كۆرۈنگەن ئەھۋالمۇ بولۇپ تۇرىدىغان ئىش، بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەردىمۇ خالىي بولغىلى بولمايدۇ، بەك ئېغىر ئېلىپ كەتمەڭ، — دېدى.

ئەلى شېتىللىك بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ دولىسىغا ئۇرۇپ قويۇپ:

— سەتەڭ ئاكا، بۇگۈن كەچ مەن بىلەن مېڭىڭ، ئىچ پۈشۈقىڭىزنى چىقىرىپ قويايلى، — دېدى.

— ئوبدان ئۇخلىمىغىلى، بىرنەچچە كۈن بولدى، ياتىقىمغا قايتىپ ئارام ئالاي، — دېدى ۋاڭ لۇ سەۋەب كۆرسىتىپ.

— كىم سىزنى ئارام ئالغۇزمايمەن دەپتۇ؟ مەن ئۇيقۇڭىزنىڭ سۈپىتىنى ئۆستۈرۈپ قويايلى دەۋاتىمەن، — دېدى ئەلى غەيرىي تەلەپپۇزدا.

ئەلى ۋاڭ لۇنى ئېغىز ئاچقۇزمايلا تارتىپ ماڭدى، موتسىكىلىتقا چىقىپ ئاندىن كۆڭلىدىكىنى ئاشكارىلىدى:

— بۇگۈن كەچ ئوچا كەنتى ساغاردى ئۆتكۈزىدىكەن، بۇ خەلق ئارىسىدىكى ئىنتايىن قىزىق كۆڭۈل ئېچىش پائالىيىتى. سىزگە دەپ قويايلى، بىر مۇنچە چىرايلىق قىزلار كېلىپ ئۇسسۇل ئوينايدۇ، كۆزىڭىزنىڭ ئاچچىقىنى چىقىرىۋېلىشقا ھازىرلىق كۆرۈپ قويۇڭ.

— «ساغاردى» دېگەن نېمە؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ قىزىقىپ.

— سىزگە چۈشەندۈرۈپ بولالمايمەن، ئىلەڭگۈچ ئۇچقانغا ئوخشاپ كېتىمدۇ، — دەپ جاۋاب بەردى ئەلى سەل ئويلىنىۋېلىپ.

ئوچا كەنتى قەشقەر شەھىرىدىن ئۇچ كىلومېتىرمۇ كېلىمەيدىغان، قەشقەر شەھىرىگە ئەڭ يېقىن كەنت ئىدى.

قەشقەردىكى ھەممە يېزىلارغا ئوخشاشلا، ئوچا كەنتىدىكى كۆ-
ڭۈل ئېچىش پائالىيەتلىرىمۇ ناھايىتى كۆپ ئىدى. بولۇپمۇ، كەچ
كۈزدە ئۈتكۈزۈلىدىغان «ساغاردى» نى كەنتتىكى پۇقرالار تولىمۇ
ياقتۇراتتى. شۇ كۈنى كەچقۇرۇن كەنت ئاھالىسى كەچلىك تامىقا-
نى يەپ بولۇپ، كەنت بېشىدىكى يوغان بىر ئوتلاققا زور قىزىقىش
بىلەن يىغىلدى. كەنتتىكى ياش قاۋۇل كىشىلەر ئالدى بىلەن
ناھايىتى چوڭقۇر بىر ئورەك كولىدى، ئاندىن ئېگىزلىكى 30
مېتىردەك كېلىدىغان ياغاچنى ئورەككە كۆمدى. كەنتتىكى يېشى
چوڭراق بىر مويسېپىت بىر، ئىككى، ئۈچ دەپ بىر ۋاراقىرىۋىدى،
كۆيچىلىك بىر نىيەتتە ھەمكارلىشىپ ياغاچنى تىكلىدى. ئېگىز
ياغاچ خۇددى ستوبىلدەك جامائەتنىڭ كۈچى بىلەن ئۆرە بولدى،
سىنچىلاپ قارىسىڭىز، ياغاچنىڭ ئۈچىغا ماشىنىنىڭ رولىدەك يا-
غاچ چاق ئورنىتىلغانلىقى، چاقنىڭ تۆت تەرىپىگە ئۇزۇن ۋە توم
ئارغامچىدىن تۆتى باغلانغانلىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. بۇ ئارغامچىلار
ئەمەلىيەتتە ئىلەڭگۈچ ئۈچۈشقا ئىشلىتىلەتتى. ئالدىراپ كەتكەن
ياشلار بەس - بەس بىلەن ئارغامچىنى تالىشىپ قولىغا ئېلىۋالغان-
دىن كېيىن، تاقەتسىزلىك بىلەن بۇ ياغاچنى چۆرىدەپ بەزىدە
ئېگىز، بەزىدە پەس ئۈچۈشقا باشلىدى.

ساغاردىنىڭ تۈۋىگە يىغىلغان كەنت ئاھالىسى بارغانسېرى كۆ-
پەيدى. مەيداننى قىزىتىش ئۈچۈن ئۈلارنىڭ ئارىسىدىن بىرەيلەن
قالۇن بىلەن لەرزان كۈيلەرنى چالغىلى تۇردى، ئارقىدىن
چوڭ - كىچىك داپلار بىرلىكتە چېلىنىپ، ھەر خىل خەلق چالغۇ-
لىرىدىن تەركىب تاپقان مۇزىكا ئەتىرىتىمۇ ئۈسسۇل مۇزىكىسىغا
چېلىشقا باشلىدى.

ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ بۇ يەرگە يېتىپ كەلگەندە ساغاردى پائالە-
يىتى ئەمدىلا باشلانغانىدى.

ئەلى تاقەتسىزلىك بىلەن ۋاڭ لۇنى تارتىپ ساغاردىنىڭ تۈۋىگە
قىستاپ كىردى، ئۇ تەجرىبىسىنى تونۇشتۇرۇپ:

— بۇ نۆۋەتتىكى ماھىرلار چۈشكەندىن كېيىن، دەررۇ بىر
تال ئارغامچىنى ئېلىۋېلىڭ. قاراڭ، قانچىلىگەن چىرايلىق قىزلار
ماڭا تىكىلىپ تۇرۇۋاتىدۇ! ئۆزىڭىزنى ئوبدانراق كۆرسىتىپ قو-

يۇك، كىم ھەممىدىن ئېگىز ئۇچسا، قىزلار شۇنى ياقتۇرۇپ قالىدۇ. ھېلى سىزگە ئېتىبار بېرىپ يۈرمەيمەن، ئىككىمىز ئادىل رىقابەتلىشىشىمىز كېرەك، ـــ دېدى.

ئەلى ھەر يىلى دېگۈدەك بۇ خىل كۆڭۈل ئېچىش پائالىيەتلىرىگە قاتنىشىپ، ئۇچۇشقا پىشىپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئۇ بۇگۈن ئاخشام ئۆزىنىڭ كەنت چولپىنىلىقىنى قولغا كەلتۈرۈشكە تولۇق ئىشەنچ قىلاتتى. ۋاڭ لۇ ئېگىزگە بىردەم قارىۋەتكەندىن كېيىن، بۇ كىچىك ۋاقىتمدا بالىلار باغچىسىدا دائىم ئويىنىغان ئىلھەڭگۈچ ئۇچۇش ئويۇنىغۇ؟ دەپ ئويلىدى. ساقچىلارنى تەربىيىلەپ يېتىشتۈرۈش بازىسىدا دالىدا ياشاش مەشقىنى قوبۇل قىلغاندا، ئۇ بىر تال ئارغامچىغا تايىنىپ بۇ تاغدىن ئۇ تاغقا ئۆتۈش دەرسىدە تولۇق نومۇر ئالغانىدى. ۋاڭ لۇ كىشىنى ھاياجانغا سالىدىغان ھەرىكەتلەرنى ياخشى كۆرەتتى.

ئالدىنقى نۆۋەتلىك ماھىرلارنىڭ پۇتى ئەمدىلا يەرگە تېگىشىگە، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ ئالدىراپ مەيدانغا چۈشتى. باشقا ئىككى ماھىرمۇ ئىشەنچ بىلەن ئارغامچىنى قولىغا ئېلىۋالدى. ئۇلار قىزلارنىڭ ئۆزلىرىگە تىكىلىپ قاراۋاتقانلىقىنى سەزدى.

ئويۇن باشلانغاندىن كېيىن، تۆتەيلەن باشتا تەڭ كېلىپ قالىدى، ئۇزۇن ئۆتمەي، ئەلى ئېگىزلەپ كەتتى، ئەمما كېيىنرەك ۋاڭ لۇ مەيداندىكى كۆزنى قاماشتۇرىدىغان چولپان بولۇپ قالدى. قىزلارنىڭ كۆزى پۇتۇنلەي قاملاشقان بۇ بەستلىك يىگىتكە مەركەزلەشتى.

تاماشا كۆرۈۋاتقان كىشىلەر ئارىسىدا بىرەيلەننىڭ چىرايلىق بوتا كۆزلىرى باشتىن ـ ئاخىر ئايلىنىۋاتقان ۋاڭ لۇغا تىكىلگەنىدى. بۇ بىر ئۇيغۇر قىزى ئىدى، ئۇنىڭ كىيىم ـ كېچەكلىرى شۇ جايدىكى قىزلارنىڭكىگە پۇتۇنلەي ئوخشىمىسىمۇ، ئەمما قاشلىرى ئارىسىدىن باشقىچە بىر پەزىلەت چىقىپ تۇراتتى. ۋاڭ لۇ ئوتتۇرىغا بالقىپ چىقىشى بىلەنلا، ئۇ ۋاڭ لۇغا مەھلىيا بولۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭغا بوشلۇقتا ئۇچۇۋاتقان مەردانە، تىنىمسىز يىگىت شۇنداق ئەركىن، شۇنداق ياشلىقى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان تويۇلدى. ئۇنىڭ قاملاشقانلىقى بەئەينى دۇنيا پۇتبول چولپىنى ئەنگلىيىلىك

بىكھامغا ياكى پورتىگالىيىلىك فىگوغا ئوخشاش، ئايال توپ مەستا-
نىلىرىنى مەجنۇن قىلاتتى. ئۇ ئۆزىنىڭمۇ مەجنۇنلۇق ھالىتىگە
يېقىنلىشىپ قېلىۋاتقانلىقىنى سەزدى. ئەگەر ئۇنىڭ شۇ تاپتا مۇ-
ھىم ئىشى بولمىغان بولسا، ھەقىقەتەنمۇ ئۇنى تەشەببۇسكارلىق
بىلەن ئۇسسۇلغا تارتقۇسى كەلگەنىدى. مۇبادا، مۇشۇنداق قاملاش-
قان ئەر كىشى بىلەن ئۇسسۇل ئوينىيالىغان بولسىمۇ، ھاياتىدىكى
چوڭ بىر بەھرىلىنىش بولۇپ قالاتتى. قىز بالا سەل ئەپسۇسلانغە-
نىچە سورۇندىن ئاستاغىنە ئايرىلدى.

باركاللا ساداسى ۋە قىقاس - چۇقانلار ئىچىدە ۋاڭ لۇ بار
گۇرۇپپىدىكىلەرنىڭ ئويۇنى ئاخىرلاشتى. ۋاڭ لۇ چىپىلداپ تەر-
لەپ كەتكەنىدى، ئۇنىڭ بۇرۇنقى مەيۇسلۇكىدىن ئەسەرمۇ قالمىغا-
نىدى. ئەلى ئوڭايسىزلانغان ھالدا ۋاڭ لۇغا:

ــ قاراڭ، سىزنى چولپان قىلىمەن دەپ، بۈگۈن ئاخشام
شۇنداق پىداكار بولۇپ كەتتىم، ئابرۇي ۋە ئورۇنىڭ ھەممىسىنى
سىزدەك يېڭى ئادەمگە ئۆتۈنۈۋەتتىم، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ پىخىلداپ كۈلۈپ:

ــ مەنغۇ توختىتىۋالاي دېگەن، ئەمما توختىۋالغىلى بولماي-
دىكەن ئەمەسمۇ؟ ــ دېدى.

ئەلى ئەمەلىيەتتە قارنى - كۆكسى كەڭ ئادەم ئىدى، ھېچنېمە
بىلەن ھېسابلىشىپ ئولتۇرمايتتى. ئۇ تەرلىرىنى سۈرتۈۋاتقان ۋاڭ
لۇدىن ئاستاغىنە سورىدى:

ــ ھەي، قاراڭە، نۇرغۇن قىزلار سىزگە تىكىلىۋاتىدۇ،
سىزنىڭچە قايسىسى چىرايلىق ئىكەن؟

ــ كۆزۈمگە تەر كىرىپ كېتىپ ئېنىق كۆرەلمىدىم، ــ
دېدى ۋاڭ لۇ.

ــ دەرھال سۈرتۈۋەتمەمسىز، تېزدىن قاراپ چىقىڭ، ــ
دېدى ئەلى.

ۋاڭ لۇ يەنىلا تەرلىرىنى سۈرتۈۋاتاتتى، ئەلى ئۇنى كۈتۈپ
تۇرالمىدى، ئۇ «ئوۋ» دەپ ۋارقىراپ قويۇپ، پۈت - قوللىرىنى
ئوينىتىپ قىزلارنىڭ ئارىسىغا ئېتىلىپلا كىرىپ كەتتى. ئەمما ۋاڭ
لۇغا قاراپ چىرايىنى پۈرۈشتۇرۇپ قويۇشنى ئۇنتۇمىدى.

ـــ «سارغايدى» ئويناشتا سىزگە ئۇتتۇرۇپ قويدۇم، لېكىن ئۇسسۇل ئويناشتا مەن ئەڭ نوچىسى، ئىشەنمىسىڭىز، يەنە بەسلەشىپ باقايلى، ـــ دېدى ئۇ.

ۋاڭ لۇ قولىنى پۇلاڭلىتىپ، ئۆزىڭىز بېرىپ ئويناڭ، دېگەننى ئىشارەت قىلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئەڭ زور دەرىجىدە ھاردۇقى چىققانلىقىنى، كەيپىياتىنىڭ ئىزىغا چۈشكەنلىكىنى سەزدى، ئۇنىڭ دەرھال ئىش ئۇستىلى ئالدىغا قايتىپ بېرىپ مۇناسىۋەتلىك ماتېرىياللارنى تېپىپ، يېزىق ۋە شەكىللەر ئارقىلىق بۇ قېتىمقى قولغا ئېلىشنىڭ مەغلۇپ بولۇشىدىكى سەۋەبلەرنى ئانالىز قىلغۇسى كەلدى.

قىز بالا ئاۋات ئوچا كەنتىدىن قىيماسلىق ئىچىدە ئايرىلىپ، قاراڭغۇ كېچىدە يالغۇز كېتىۋاتاتتى. قويۇق يېزا پۇرىقىنى ھىدلاپ، ئۇنىڭ كۆڭلى قەۋەتلا يايراپ كېتىۋاتاتتى. شۇ تاپتا، ئۇ ساددا قىزلىق دەۋرىگە قايتقاندەك بولغانىدى، نېمىدېگەن ياخشى ـ ھە، غەم ـ ئەندىشە يوق، ھايات خۇشاللىققا تولغان. ئۇ ئىختىيارسىزلا قىزلىق دەۋرىدە ئۆگىنىۋالغان «قىزىلگۈل» دېگەن ناخشىغا غىڭشىشقا ھەمدە ھاياجانلىنىپ ئۇسسۇل ئويناپ كەتتى، ئۇ ئۇسسۇلنى ئۆزىنىڭ يۈرتىغا قاراپ ئويناۋاتاتتى، ئۇنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشى بېپايان كېچە ئاسمىنى ئىدى. بېپايان كېچە ئاسمىنى ئاستىدا، ئۇ قىزغىنلىقى ئۇرغۇپ تۇرغان شۇنداقلا گۈزەل ئۇسسۇلچى ئىدى.

قىز بالا ئۆز دۇنياسىغا چۆمۈلۈپ ئۇسسۇل ئويناۋاتقاندا، قولىغا توقماق ئېلىۋالغان ئۇچ بەستلىك ئەر كىشى توساتتىنلا يول بويىدىكى ئاق تېرەكلىكتىن سەكرەپ چىقىپ، ئۇنى توسۇۋالدى. قىز بالا ھاڭۇېقىپ تۇرۇپلا قالدى، ئەمما قورقۇپ قالمىدى. ئۇ قەدىمىنى ئاستا ـ ئاستا توختاتتى. قارىماققا ئاجىز كۆرۈنىدىغان بىر قىزنى ھېچكىم ئالاھىدە بىلىپ كەتمەيتتى.

بەستلىك كەلگەن ھېلىقى ئۇچ ئەر كىشى ناھايىتى خىرامانلىق ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ:

ـــ ھەي قىز، پۇلغا يارايدىغان نەرسەڭنىڭ ھەممىسىنى چىقار، توغرا، يەنە زىننەت بۇيۇملىرىڭنىمۇ قويۇپ قوي، ـــ دېدى.

ئەگەر قىز بالا يەنە شۇ ئەينى يىللاردىكى ساددا يېزا قىزى بولغان بولسا، چوقۇم قورقۇپ هالىدىن كەتكەن بولاتتى، ئەمما هازىرقى ئۇ، ئۇ چاغدىكىگە ئوخشىمايتتى. ئۇ مىدىر - مىدىر قىلمىدى، كۆڭلىدە قانداق قىلىپ ئۇلارنى بالدۇرراق يولغا سېلىۋېتىشنى ئويلىدى، لېكىن بۇگۈن ئۇلاردىن قۇتۇلغىلى بولمايدىغانىدەك تۇراتتى. ئۇلار بارا - بارا يېقىنلاشتى، يەنە 10 مېتىردەك ئارىلىق قالغاندا، توساتتىن بىر يىگىت ئارقا تەرەپتىن يۈگۈرۈپ كەلدى ھەمدە:

— نېمە قىلماقچىسىلەر؟ — دەپ ۋارقىرىدى.

هېلىقىلار بىلەن قىز بالا قېتىپلا قېلىشتى. قىز بالىنى ئورىۋالغان لۈكچەكلەر دەرهال بۇرۇلۇپ، هېلىقى يىگىتكە قاراشتى. ئوتتۇرىدا تۇرغان لۈكچەك ئىككى تەرىپىدىكىلەرگە ئىشارەت قىلىپ قويدى، شۇنىڭ بىلەن ئىككى ئەبلەخ ئاغزىنى بۇزغىنىچە هېلىقى يىگىتنى قورشاپ كەلدى. يىگىت ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، ئۇڭ - سولىنى كۆزىتىۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن بىللە كەينىگە سەل داجىپ، دۈشمەنگە قارشى جەڭ قىلىش هازىرلىقىنى كۆرۈپ قويدى. شۇ چاغدا، سول تەرەپتىن يىگىتكە يېقىن تۇرغان ئەبلەخ توساتتىنلا ئوڭ قولىنى كۆتۈرۈپ، يىگىتنىڭ يۈزىگە قارىتىپ مۇشت ئاتتى، يىگىت سول قولىدا ئۇنىڭ قولىنى توسۇۋېلىپ، ئوڭ قولىدا ئۇدۇلدىن كەلتۈرۈپ بىر مۇشت سالدى، قارشى تەرەپ كەينىگە دەلدۇگۇنۇپ كەتتى. يىگىت غۇۋا يورۇقتا ئوڭ تەرەپتىكى ئەبلەخنىڭ ئېتىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى، شۇنىڭ بىلەن ئوڭ قولىدا هېلىقى ئەبلەخنىڭ ياقىسىدىن كەينىچىلەپ تۇتۇۋېلىپ بىرلا تارتتى - دە، ئۇنى سول تەرەپتىكى ئەبلەخكە سوقتۇرۇۋەتتى. شۇ چاغدا، ئوتتۇرىدىكى ئەبلەخ توقمىقىنى كۆتۈرگىنىچە ئېتىلىپ كېلىۋاتاتتى. يىگىت ئۆزىنى سەل قاچۇردى، شۇنىڭ بىلەن بىللە ئوقتەك ئېتىلىپ بارغىنىچە ئوڭ پۇتى بىلەن قارشى تەرەپنىڭ چاتىرىقىغا بىرنى تەپتى. قارشى تەرەپ شۇ زامانلا دوۋسۇنىنى قوش قوللاپ تۇتۇۋالغىنىچە زوڭزىيىپ قالدى. بۇ چاغدا، يىگىت يەنە سوقۇلۇپ بىر يەرگە كېلىپ قالغان بىر ئەبلەخنىڭ ساغرىسىغا بىرنى تەپتى، تېپىك يېگەن ئەبلەخ ۋارقىراپ، ساغرىسى-

سىنى تۇتقىنىچە قاچتى. يەنە بىر ئەبلەخمۇ بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، قاراڭغۇلۇققا قاراپ قاچتى. يىگىت بۇ ئەھۋالغا قاراپ، ئوڭ مۇشـ تىنى كۆتۈردى ـ دە، قورسىقىنى تۇتۇۋالغان ھېلىقى ئەبلەخكە:

ـــ سەنمۇ يوقال! ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

خەۋپ ـ خەتەرمۇ شۇ تەرىقىدە ئاسانلا ئۆتۈپ كەتتى.

يىگىت ئالدىغا بىر نەچچە قەدەم قوغلاپ، ئۇلارنىڭ قېچىپ كەتكەنلىكىنى بىلگەندىن كېيىن ئاندىن قىز بالىغا قاراپ ماڭدى.

قىز بالا ھەيرانلىق ۋە خۇشاللىقىدىن توۋلىۋەتتى:

ـــ سىزمىدىڭىز؟ بايا ساغاردى ئوينىغان چېغىڭىزدىلا سىزـ نىڭ ھەممىدىن نوچىلىقىڭىزنى بىلگەن.

بۇ يىگىت ۋاڭ لۇ ئىدى، ئۇ پەرۋاسىزلىق بىلەن:

ـــ كىچىككىنە قىز بالا تۇرۇپ، يۇرىكىڭىز ئەجەبمۇ چوڭ ئىكەن، ـــ دېدى.

قىز بالا ئوپۇل ـ توپۇل مىننەتدارلىق بىلدۈردى:

ـــ مېنى قۇتۇلدۇرۇۋالغىنىڭىزغا رەھمەت. مۇنداق ئىشنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى مەنمۇ ئۇقمىغان. ھەي، لېكىن، بۇ قېتىمقى تەۋەككۇلچىلىك تۈپەيلىدىن سىز بىلەن بىرگە مېڭىش پۈرسىتىگە ئېرىشكەن بولسام، بۇمۇ ئەرزىگۈدەك.

ۋاڭ لۇ كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ:

ـــ سىزدەك قىز بالىنى ھەقىقەتەن كۆرمەپتىكەنمەن، ھېچ ئىش بولمىغاندەك! چاقچاق قىلىۋاتقىنىڭىزنى تېخى! ـــ دېدى.

قىز بالا ئىنتايىن قايىل بولغان تەلەپپۇزدا:

ـــ سىز ھەقىقەتەن قالتىس ئىكەنسىز، بىز تونۇشۇپ قالساق بولامدۇ؟ ـــ دېدى.

ۋاڭ لۇ قىز بالىنىڭ قىزغىنلىقىغا بەرۋا قىلماي:

ـــ سىز قەيەرگە بارىسىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ شەھەرگە كىرىمەن. سىزچۇ؟ ـــ دېدى قىز بالا جاۋاـ بەن.

ۋاڭ لۇ تاكسى توسايدىغان ئەلپازدا قولىنى سوزدى.

قىز بالا ۋاڭ لۇنى ئۆزى بىلەن بىللە ماشىنىغا ئولتۇرۇپ شەھەرگە قايتىدۇ دەپ ئويلىغانىدى، كىم بىلسۇن، ۋاڭ لۇ تاكسىـ

دىن بىرنى توسقاندىن كېيىن، قىز بالىغا جىددىي تەرزدە:

— ماشىنىغا چىقىڭ، — دەپ بۇيرۇق قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە يانچۇقىدىن بەش يۈەن پۇلنى چىقىرىپ شوپۇرغا تاشلاپ بەردى - دە: — ئۇنى قەشقەردىكى بارىمەن دېگەن يېرىگە ئاپىرىپ قويۇڭ، — دېدى. ئاندىن قىز بالىغا قولىنى پۇلاڭلىتىپ قويۇپ:

— خەير - خوش! — دېدى.

بۇگۈن كېچىدىكى تاسادىپىي ئۇچرىشىش قىز بالىغا ناھايىتى زور تەسىر قىلغانىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ مۇنداق مەسئۇلىيەتچان يىگىت- كە ئۇچراپ قېلىشىنى ئويلاپ باقمىغانىدى. شۇڭا ئۇ تىت - تىت بولۇپ:

— سىز نېمىشقا ماشىنىغا چىقمايسىز؟ — دەپ سورىدى.

— مەن يۇگۇرۇشكە ئادەتلەنگەن، — دېدى ۋاڭ لۇ جاۋابەن ھەمدە شوپۇرنى:

— ماڭمامسىز؟ — دەپ سۆيلىدى.

شوپۇر ماي كلاپانىنى بىرلا دەسسىۋىدى، ماشىنا قاراڭغۇ كېچىدە ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتى.

ۋاڭ لۇ يۇگۇرۇپ قايتىپ كېتىش نىيىتىگە كەلدى. جۇڭ چېڭ ئۇنىڭ بىلەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى مەكتەپ قورۇسىدا ئۇزۇنغا يۇگۇرۇشتە مۇسابىقىلەشكەن ئاشۇ كۆرۈنۈش تېخىچە ئۇنىڭ كۆڭلىدە ئېغىر خورلۇق ھېسىىدا ساقلىنىۋاتاتتى. ئۇ ھەرقانداق پۇرسەتنى تۇتۇپ ئۇزۇنغا يۇگۇرۇشنى مەشىق قىلماقچىدى. شۇڭا ھېسابلاپ كۆرۈپ، ئۇچ كىلومېتىرلىق مۇسابىنى 15 مىنۇت ئىچىدە يۇگۇرۇپ بولۇشۇم كېرەك ئىكەن، دەپ ئويلىدى.

راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ بىر رازۋېدكىچى بولۇش سۈپىتى بە- لەن ناتونۇش كىشىلەردە چوڭقۇر تەسىرات قالدۇرۇشنى خالىمايد- تى. ئەكسىچە، بۇگۈن كەچ يۈز بەرگەن ئىشلارنى ھېچكىمنىڭ ئۇقماسلىقىنى، ھەممىسىنىڭ مۇشۇنداقلا ئۆتۈپ كېتىشىنى ئۈمىد قىلاتتى.

ئالتىنچى باب

1

68 ياشقا كىرگەن ئىبراھىم بوستان شەھەرلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسلىك ئورنىدا يەنىلا مەھكەم ئولتۇرۇۋاتاتتى. بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن، ئۇ ئۆيىدىكى كارىۋاتتا يېتىپ نېرى - نېرىدىن بىئارام بولدى، نېمە سەۋەبتىندۇر ئوڭ قاپىقى تىنماي تارتاتتى، قاپىقى تارتىۋېرىپ ئىچى پۈشۈپ كېتىپ، ئايالىغا بىر نەچچە تال يالپۇز يوپۇرمىقى تاپتۇرۇپ كېلىپ ئوڭ قاپىقىغا چاپلاپ باقتى، ئەمما بۇ كارغا كەلمىدى، ئوڭ قاپىقى يەنىلا تىنماي تارتىۋەردى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ قاپىقىغا ئىككى تال سەرەڭگە ياغنچە-نى تىرەپ قويدى، بىرھازا ھەپىلىشۈندى بۇنىڭمۇ رولى بولمە-دى، ئۇ: «بۇگۈن بىرەر ئىش بولامدۇ نېمە؟» دەپ ئويلاپ قالدى. ئىبراھىمنىڭ كۆڭلى پاراكەندە بولۇۋاتقاندا، ئۇنىڭ چېچىنى بۇدۇر قىلغۇزۇۋالغان، ئۇچىسىغا گۈللۈك چىت كۆڭلەك كىيىۋالغان، يېشى 40 تىن ئاشقان قېينىنىسى يۈسۈپ كىرىپ كەلدى، ئۇ:

— ئىشىك ئالدىدا بىر ئەر كىشى سىزدىن جەننەتتە ھىلال ئاي بارمۇ دەپ سوراپ بېقىشنى تەلەپ قىلىپ تۇرۇۋېلىۋاتىدۇ، — دېدى.

— ھىلال ئاي؟ — ئىبراھىم بىردىنلا ئۆرە بولۇپ، ئاۋازە-نى پەس قىلىپ، — ئۇنىڭغا ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنى كەچقۇرۇن ھىلال ئاي كۆرۈنىدۇ، دېگىن. ئەگەر ئۇ «ئايىنى كۆردۈم» دەپ جاۋاب بەرسە ئۇنى باشلاپ كىرگىن؛ ناۋادا، جاۋاب بېرەلمىسە، ئىشىكنى چىڭ يېپىپ قوي، — دېدى.

يۈسۈپ يېزىنىسى ئىبراھىمنىڭ تاپىلىغىنى بويىچە، كەلگەن كىشى بىلەن سوئال قويۇشۇپ جاۋاب ئېلىشتى، كەلگەن كىشى مەخپىي بەلگىگە توغرا جاۋاب بەردى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كەلگەن

كىشىنى ئىبراھىمنىڭ ئۆيىگە باشلاپ كىرىدى، ئاندىن ئۆزىنى سو-
ربغىنىچە چىقىپ كەتتى.

سۇپىدا ئولتۇرغان ئىبراھىم چۆچۈگەندەك بولۇپ، ھېچنېمە
دېمىدى، ئۇ تامدىكى قىزىلگۈل نۇسخىلىق گىلەمنى سىلاشتۇرۇپ،
كىچىككىنە بىر كۇنۇپكىنى تاپقاندىن كېيىن، ئاستاغىنە بېسىۋە-
دى، دېرىزىنىڭ چوڭلۇقىدەك بىر بوشلۇق پەيدا بولدى، ئەسلىدە
ئۇ ھېچكىم بىلمەيدىغان بىر ئېغىزلىق ئۆڭ ئىدى. ئىبراھىم
ئۇنىڭغا كىرىپ كەتتى، ئەركىن ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگەشتى. ئىكە-
كىيلەن شوتا بىلەن پەسكە چۈشتى، تۆۋەندىكىسى ئىبراھىم ئون
نەچچە يىل ئىشلەتكەن خىلۋەت ئۆڭ ئىدى. ھېچكىم بىلمەيدىغان
بۇ ئۆڭ 20 كۋادرات مېتىر چىقاتتى، ئۇنىڭدا كارىۋات، كىتاب
ئىشكاپى، ئۇستەل چىرىغى، شامالدۇرغۇچ، يەنە بىۋاستە قورۇ-
نىڭ سىرتىدىكى يولغا تۇتىشىدىغان بىر چىقىش ئېغىزى بار ئىدى.

ئىككىسى ئۆزىنى توختىتىۋالغاندىن كېيىن، ئىبراھىم:

ــ دەرۋەقە سەنكەنسەن، يۈرىكىڭ ھەقىقەتەن چوڭكەن،
كۇپكۇندۇزدىلا مېنى ئىزدەپ كېلىشكە جۈرئەت قىپسەن، مەن
دېگەن ھۆكۈمەتنىڭ ئادىمى تۇرسام، ــ دېدى.

ئەركىن ئۇنىڭ گېپىنى ئۇزۇۋەتتى:

ــ بولدىلا، ئۇستاز، سىز بىلەن بىزدەك ئادەملەر بۇسقا
ئايلىنىپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، پۈرىقىمىز ئوخشايدۇ، ھېچقانداق
ئۆزگىرىش بولمايدۇ، ــ دېدى.

ئىبراھىم تەرىنى ئۆزگەرتمەي تۇرۇپ:

ــ چەت ئەلگە سىغمىدىڭمۇ؟ نېمىشقا قېچىپ كەلدىڭ؟ ــ
دەپ سورىدى.

ئەركىن ئۇنىڭ سۆزىگە تۇزىتىش قىلىپ:

ــ ئۇستاز، مەن قاچمىدىم، بەلكى ئوچۇق ـ ئاشكارا ھالدا
چوڭ ئىشلارنى قىلغىلى قايتىپ كەلدىم. ئالىملار ھەرقانچە غەلۋە
قىلسىمۇ، باشقىلارنىڭ دۆلىتىدە، باشقىلارنىڭ يېرىدە تۇرىدۇ،
يەيدىغان ـ ئىچىدىغىنىنىمۇ، باشقىلارغا قول سوزۇپ سوراپ ئالە-
دۇ، ئىززەت ـ ھۆرمىتىمۇ بولمىغان بىر مىللەت قانداقمۇ دۆلەت-
نىڭ مۇستەقىللىقىدىن ئېغىز ئاچالىسۇن؟ مەن بۇلارنى كاللامدىن

ئۆتكۈزەلمىدىم، بۇ يول ئاقمايدىكەن دەپمۇ ئويلىدىم، شۇڭا قايتىپ كەلدىم، ـــ دېدى.

ئىبراھىم ئىچىدىكى خۇشاللىقىنى بېسىۋالدى:

ـــ ئۇنداق بولسا قانداق قىلماقچىسەن؟

ئەركىن جانلىق ۋە تەسىرلىك قىلىپ:

ـــ سىزنىڭ تاپشۇرغىنىڭىز بويىچە «غازات» قىلىمەن. مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز دۆلىتىنى قۇرىمەن. ئەمما مېنىڭ غايەم بۇنىڭ بىلەنلا چەكلەنمەيدۇ، مېنىڭچە، ئاخىرقى ھېسابتا «تۈركىستان ئىمپېرىيىسى» قۇرۇش ئارزۇيۇمغا يېتىمەن، ـــ دېدى.

ـــ ھە؟ سېنىڭ ئەتراپلىق پىلانىڭ بارمۇ؟ لېكىن مەن يەنىلا سېنىڭدەك ئوقۇغۇچىمدىن پەخىرلىنىمەن، ئۇچۇڭلارنىڭ ئارىسىدا پەقەت سېنىڭلا ئەڭ ياراملىق ئىكەنلىكىڭنى، چوڭ ئىشلارنى قىلالايدىغانلىقىڭنى ئاللىقاچانلا پەملىگەنىدىم، سېنىڭ يېتىپ كېلىشىڭ مېنى روھلاندۇرۇۋەتتى، بىلىۋاتامسەن؟ ـــ ئىبراھىم خۇشاللىق بىلەن باغرىنى ئېچىپ ئەركىن بىلەن مەھكەم قۇچاقلاشتى. ئۇ كۆڭۈلدىكىدەك شاگىرتى جەنۇبىي شىنجاڭدا يوق چاغلاردا، غېرىبانە، يار ـ يۆلەكسىز، چوڭقۇر ئۆچمەنلىك بىلەن ئۆتكەنىدى. ئۇ ياندىن بۇ يانغا شاپاشلىغان، ھەج قىلغان، يەر ئاستى قۇرۇلۇشىنى تەپسىر قىلىش ئورۇنلىرىنى ئاچقان، يەنە كېلىپ سىياسىي كېڭەشكە سۇقۇنۇپ كىرىۋالغان بولسىمۇ، يەنىلا ھېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشەلمىگەنىدى، چۈنكى ساقچىلار ئۇنىڭغا مىختەك تىكىلىۋالغانىدى. بولۇپمۇ، ھېلىقى جۇڭ چىڭنىڭ ئۇنى بىر توقماق بىلەنلا ئۇجۇقتۇرۇۋەتكۈسى كەلگەنىدى. مانا ئەمدى ياخشى بولدى، شاگىرتى ئەركىن قايتىپ كەلدى، ئىبراھىم مېنىڭ بۇ قېرى جېنىم يەنە ئىشقا ئەسقاتىدىغان بولدى، دەپ ئويلىدى.

ئىبراھىم ئۇنى ئەيىبلىدى:

ـــ نېمىشقا ئەمدى بولغاندا ئۆزۈڭنى كۆرسەتتىڭ؟ چېگرىدىن كىرگىنىڭگە بىر يىل بولۇپ قالغاندۇ؟

ئەركىن كۆڭلىدە دىتلاپ قويغىنى بارەدەك:

ـــ ئەسلىدە ئازراق ئىش تەۋرىتىپ، ئاندىن ئۇستازىمدىن تەلىم ئالغىلى كېلەي دېگەنىدىم. ئەمما، ئىشلىرىم توساتتىنلا

قاملاشمىغىلى تۇردى، شۇڭا ئۇستازىم بىلەن مۇددەتتىن بۇرۇن كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلىشقا مەجبۇر بولدۇم، ــ دېدى.

ئىبراھىم ئالدىراپ:

ــ قانداق چاتاق چىقتى؟ ــ دەپ سورىدى.

ئەركىن يوشۇرۇپ تۇرمايلا:

ــ بايا جېنىمدىن ئايرىلغىلى تاس قالدىم، ــ دەپ جاۋاب بەردى.

ئىبراھىم كەمسىتكەندەك سورىدى:

ــ ئۇلار بىلەن تۇتىشا ـ تۇتاشمايلا يېقىلىپسەن ـ دە؟

ئەركىن تامغا قاراپ بىر ئۇھ تارتىۋېتىپ:

ــ ئەسلىدە ئۆزۈمنى يوشۇرۇن ئورۇندا، ئۇلارنى ئاشكارا ئورۇندا دەپ ئويلاپتىمەن، ئاشكارا ئورۇندىكىسىنىڭ ئۆزۈم ئىكەنلىكىمنى خىيالىمغا كەلتۈرۈپ باقماپتىكەنمەن، ــ دېدى.

ئىبراھىم شاگىرتىنىڭ دولىسىغا شاپىلاقلاپ قويۇپ:

ــ بىزنىڭ ئىشلىرىمىز نېمىدېگەن مۇشەققەتلىك! سېنىڭ ئۇلار بىلەن سىنىشۇاتقىنىڭغا تېخى قانچىلىك بولدى؟ مەن ئۇلار بىلەن ئۆمۈر بويى كۈرەش قىلىپمۇ، ياشقىلارنىڭ ئالدىدا بىر خىل، كەينىدە بىر خىل يۈرۈۋاتمايمەنمۇ؟ ئۇنچە ئاسان ئىش يوق، ــ دېدى.

ئەركىن ھېشىنى چايقاپ خاتالىقى ئۈستىدە ئويلىنىپ قالدى:

ــ مەن يەنىلا ئاڭقىرالمايۋاتىمەن، ساقچىلار بىرەر ئاخباراتىنى قولغا چۈشۈرۈۋالغانمىدۇ ياكى تاسادىپى ئۇچراپ قالغانمىدۇ؟

ــ بۇنى ئۆزۈڭ تەھلىل قىلىۋال، ئەمما بۇنىڭدىن كېيىن مېنىڭكىگە يەنە كەلمەكچى بولساڭ، ئېھتىيات قىل. ئېسىڭدە بولسۇنكى، مەن سىلەرگە پەردە ئارقىسىدا تۇرۇپ تەسەللى بېرەلەيمەن، سەھنە ئالدىغا چىقىپ زەمبىرەك بولۇپ بېرەلمەيمەن. ساقچىلارنىڭ ماڭا مىختەك تىكىلىۋالغىنىغا ئون نەچچە يىل بولدى، ئۇستۇمدىكى مۇشۇ قىزىل تونغا يۆگىنىۋالمىغان بولسام، ئۆمۈر بويى تۈرمىدە ياتقان بولاتتىم، ــ دېدى ئىبراھىم.

ئەركىن تۇزۇت قىلمايلا:

ــ لېكىن، مەن سىزنىڭكىگە بىردەم پاناھلىناي دەپ كەلمە-

دىم، ئېلىۋېلىشىمغا تېگىشلىك نەرسىدىن ئېلىپ كەتكىلى كەلدىم، ــ دېدى.

ئىبراھىم ئۇنى مەسخىرە قىلىپ:

ــ 10 يىل ئاۋۋالقىغا قارىغاندا تېخىمۇ ئاچ كۆز بولۇپ كېتىپسەن. بىراق، چوڭ ئىش تەۋرىتىدىغان قايسىبىر ئەر كىشى ئاچ كۆزلۈك قىلمايدۇ دەيسەن؟ بوپتۇ، مەن سەن ئالماقچى بولغان نەرسىنى تەييارلاپ قويدۇم، ئۇ سېنىڭ ۋاقتىلىق تەلىم ـ تەربىيە بازىسى قۇرۇشۇڭغا تولۇق يېتىدۇ، ــ دېدى.

ــ ئۇستازىڭ غەمخورلۇقىغا رەھمەت، ــ دەپ سەمىمىي رەھمەت ئېيتتى ئەركىن.

ــ مەندەك بىر قېرىنىڭ ھەرقانچە باي بولساممۇ نېمە كېرەكى؟ مال ـ دۇنيانى تۇغۇلغاندا ئالغاچ كەلمەيمىز، ئۆلگەندە ئېلىپ كېتەلمەيمىز، ئەگەر ئۇنىڭ ساڭا ياردىمى تەگسە، ماڭا ئۆلۈمۇمدىن ئىلگىرى نىشانىمىزغا يەتكەنلىكىمىزنى كۆرسىتىشكە رىغبىتى يەتسە، ئەڭ ياخشى مىننەتدارلىق ھېسابلىنىدۇ. سەن مېنى ئۇمىدسىزلەندۈرۈپ قويماسسەن؟ ــ دېدى ئىبراھىم نائىلاج.

ــ ئۇستازىمنىڭ نىشانى مېنىڭ نىشانىم، ئۇستازىمنىڭ غېمى مېنىڭ غېمىم، ئۇستازىمنىڭ زور ئۇمىدىنى يەردە قويۇش ھەددىم ئەمەس، ــ دەپ قەسەم قىلدى ئەركىن.

ئىبراھىم بۇ گەپنى ئاڭلاپ خۇشال بولدى ھەم يەڭگىللىشىپ قالدى.

ئەركىن كۆز ئالدىدىكى بوۋايغا ئاستىرتىن سەپسېلىپ، بىر ئۇھ تارتىۋېتىپ: ئون نەچچە يىل ئاۋۋال ئەجەبمۇ ئەخمەقلىق قىپتىكەنمەن، ئىبراھىم ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ مەككىگە بېرىپ كەلگەنلىكى ئۈچۈنلا، ئۇنىڭغا قايىل بولۇپ توققۇز تەزىم قىلىپ يۈرۈپتىكەنمەن. ئەمدى ئۆزۈم شۇنداق قىلماقچى بولسام، ناھايىتى ئاددىي ئىش بولۇپ قالدى. ئىبراھىم قېرىپ كەتتى، ئۇنىڭغا ئىككىنچىلەپ چوقۇنۇش نەزىرىدە قارىمايمەن، بەلكى ئۇنىڭ پايدىلىنىش قىممىتى بار ـ يوقلۇقىغا قارايمەن، دەپ ئويلىدى.

ئىبراھىم سەمىمىيلىك بىلەن:

ــ ساڭا يەنە نېمە قىلىپ بېرەي؟ ــ دەپ سورىدى.

— ماڭا ئىككى نۇسخا ئىسسىلىك كېرەك. بىرى، ئۆز كىشىلىرىمىزنىڭ ئىسسىلىكى. بىرى، بىز ئۆلتۈرمەكچى بولغان كىشىلەرنىڭ ئىسمى.

— ھەممىسىگە ئېرىشىسەن.

ئەركىن رازىمەنلىك بىلەن:

— ناھايىتى ياخشى. ئۇستاز، قاراپ تۇرۇڭ، مەن ئەركىن بىۋاستە تەشكىللەيدىغان تېررورلۇق تەلىم - تەربىيە بازىسى ساقچىلارنىڭ كۆز ئالدىدىلا قۇرۇلىدۇ، مەن ئىگەرچى يېزىسىنى بىزنىڭ قوراللىق بازىمىزغا ئايلاندۇرىمەن، ھەممەيلەن قولىغا قورال ئېلىپ ساقچىلارنى ئۆلتۈرىدۇ، ھۆكۈمەتنىڭ يالاقچىلىرىنى ئۆلتۈرىدۇ، — دېدى.

ئەركىننىڭ مەردانە سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئىبراھىمنىڭ ۋۇجۇدىدىكى قانلار تېز سۈرئەتتە ئېقىشقا باشلىدى، ھەتتا ئۇ ئوقۇغۇچىسىنىڭ ئالدىدا يىغلىۋەتتى.

2

ئەركىن كەتكەندىن كېيىن، ئىبراھىم ھاياجانلىنىپ ئۆيدە ئۇيانداىن - بۇيانغا ماڭغىلى تۇردى، ئۇ قۇرۇق ئۆيگە قاراپ ئۆز - ئۆزىگە «ئويلىماپتىكەنمەن، ئويلىماپتىمەن!» دەۋەتتى.

ئىبراھىمنىڭ خوتۇنى ئېرىنىڭ ئۆيدە يالغۇز سۆزلەۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، بىرەر چاتاق چىققان ئوخشايدۇ، دەپ ئويلىدى - دە، قورقۇپ كەتكىنىدىن دەرھال ئۆيگە يۈگۈرۈپ كىردى. ئىبراھىم خوتۇنىنى كۆرۈپلا تېخىمۇ ھاياجانلاندى، ئۇ تەپتارتماستىن:

— قاراپ تۇر، جەنۇبىي شىنجاڭدا يەر تەۋرەيدىغان بولدى، قاراپ تۇر، قاراپ تۇر - ھە! — دېدى.

— يەر تەۋرەمدىكەن؟ قاچان؟ ئۇنداق بولسا بىز قانداق قىلىمىز؟ — دەپ سورىدى خوتۇنى چۆچۈپ كېتىپ.

ئىبراھىم قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

— ھودۇقما، سالماق بول، مەن شۇ كۇننىڭ يېتىپ كېلىشىنى ساقلاۋاتقانىدىم، نېمىگە ھودۇقىسەن؟

بۇ گەپلەر ئىبراھىمنىڭ خوتۇنىنى ھەقىقەتەن ھودۇقتۇرۇۋەتتى، ئۇ: «بۇ قېرى ئەلمىشىپ قالدىمۇ نېمە؟ سارائ بولىدىمۇ يا؟» دەپ گۇمانلىنىپ قالدى.

ئىبراھىم سارائ بولمىغانىدى، ئۇ قولىنى شىلتىپ خوتۇنىنى چىقىرۋېتىپ، ئۆزى يالغۇز تىنچىۋالماقچى بولدى.

تەلۋىلىكى تۇنقان ئىبراھىمنىڭ يېكىر - خىيالى بىردىنلا 50 يىل بۇرۇنقى ۋاقىتقا قايتتى، شۇ چاغدا، ئۇ تېخى 18 ياشلىق يىگىت ئىدى. شىنجاڭ تىنچ يول بىلەن ئازاد بولۇش ھارپىسىدا، گومىنداڭ شىنجاڭ ئۆلكىلىك بىرلەشمە ھۆكۈمىتىدە يۇقىرى مەنسەپ تۇتقان ئىمىر، سادىر ئىككىيلەن ئالاقزادىلىك بىلەن شىنجاڭدىن قاچقاندا، بوستان شەھىرىدىن ئىبارەت بۇ مەنزىرىسى گۈزەل، دىنىي كەيپىياتى ناھايىتى قويۇق كىچىك ناھىيە بازىرىدا تۇرغانىدى. ئۇلارنىڭ كۆڭلىگە شۇنىسى ناھايىتى ئايان ئىدىكى، بوستان شەھىرى ئەمدى ئۇلارنىڭ جېنىنى قۇتۇلدۇرىدىغان شال پاخىلى ئەمەس ئىدى، ئەمما ئۇلار بۇ يەردە «شەرقىي تۇركىستان جۇمھۇرىيىتى» قۇرۇشقا تەلۋىلەرچە ئۇرۇنغان، يەنە كېلىپ بۇ ئۆمرى قىسقا ھاكىمىيەتنىمۇ ئىككى ئايدىن ئارتۇق مەۋجۇت بولۇپ تۇرغانىدى، شۇڭا ئۇلار مىلئ بىر جاپادا قۇرۇپ چىققان بۇ مەخپىي تايانچ پونكىتىدىن ۋاز كېچىشنى ھەرقانداق قىلىپمۇ خالىمىغان، بىر ئىزباسار تاللاشقا جىددىي موھتاج بولغانىدى.

ئىمىر بىلەن سادىر ئۇرۇمچى شەھىرىدىن بوستان شەھىرىگە قېچىپ بېرىپ، ئۇدۇل ئىتتىپاقدىشى جېلىلىنىڭكىگە چۈشتى. جېلىل چېكىدىن ئاشقان دىنىي ئۇنسۇر بولۇپ، ئائىلىسى ناھايىتى باي ئىدى، يەنە كېلىپ ئۇلار بىلەن مۇرىنى مۇرىگە تىرەپ قوزغىلاڭغا قاتناشقانىدى.

جېنى تۇمشۇقىغا كېلىپ قالغان ئۇچ ئەر كىشى كۆرۈشۈپ، ئىختىيارسىز ھالدا ھازىرقىغا قاراپ، ئۆتمۈشىنى ئەسلەشتى، ئۆكسۈپ يىغلاپ، چەكسىز ھەسرەتلەندى. ئۇلار مەغلۇپلارنىڭ يىغىسىنى يىغلاۋاتقىنىدا، قاراڭغۇدا تۇرغان بىر يىگىت ئۇلارغا مەنسىتمەسلىك بىلەن قاراپ قويدى، ئۇ جېلىلنىڭ ئوغلى ئىبراھىم ئىدى. ئۇنىڭ مەغرۇرانە قەلبى قاتتىق شىكەستىلەنگەنىدى. ئۇ

ياشانغان ئۇچ كىشىگە بىر دۆۋە كېرەكسىز نەرسىگە قاراۋاتقاندەك مەنسىتمەسلىك بىلەن تىكىلىپ تۇراتتى.

قاراڭغۇدا، ئىمىر بەدىنى تىكەنلىشۋاتقاندەك تۇيغۇغا كەلدى. مۇنداق تۇيغۇ ئۇنىڭ سەل ھاجىتىنى قىستىدى. ئۇ ئالدىراپ - تېنەپ تالاغا چىقتى، ئاخىرقى بىر تامچە سۈيدۈكى بەدىنىدىن ئايرىلغاندىن كېيىن، ئېڭىشىپلا بىر ئوچۇم قۇمنى قولىغا ئالدى. ئاشۇ چاغدا يۇرىكى پىچاق بىلەن تىلغاندەك ئېچىشىپ كەتتى، ئۇ بۇنىڭ ئانا يۇرتىنىڭ قۇملىرى بىلەن ئاخىرقى قېتىم يېقىنلىشىشى بولىدىغانلىقىنى ئېنىق تونۇپ يەتكەنىدى. ئۆمەر تارامىلاپ ياش تۆكۈپ كەينىگە بۇرۇلغىنىدا تۇرۇپلا قالدى. بىر يىگىت قاچانلار-دىدۇر ئۇنىڭ كەينىگە ئۆتۈۋېلىپ، زەھەر قىلىۋاتقان بەتبەشىرە قىياپىتىنى كۆزىتىپ تۇراتتى. يىگىت ئۆچمەنلىككە تولغان كۆزلىرى بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇپ:

— سىلەر قېچىپ كەتمەكچى بولۇۋاتامسىلەر؟ بىزنى تاشلاپ قويۇپ كاتىڭلار بولامدۇ؟ — دېدى.

— يىگىت، بىزنىڭ دۇشمىنىمىز بەك قۇدرەتلىك كېلىپ قالدى، مەن ۋاقتىنچە يوشۇرۇنۇپ تۇرۇشقا موھتاج، — دەپ جاۋاب بەردى ئىمىر خۇدۇكسىرەپ.

— سىلەر ھەقىقەتەنمۇ بەك ئاجىز، سىلەرنىڭ دۇشمىنىڭلار كومپارتىيە، يەنە كېلىپ كومپارتىيە دۆلەت قۇردى. سىلەر مەڭگۈ قايتىپ كېلەلمەسلىكىڭلار مۇمكىن. بىزنىڭ «شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى» مىز سىلەرنىڭ قولۇڭلاردا ھالاك بولىدىغان بولدى - دە؟ — دەپ ئۆكۈندى ئۆزىنى قالتىس چاغلايدىغان ئىبراھىم.

— بىراق، بىزگە يەنە ئاتاڭ بار، يەنە سەن بار، توغرا، سەن! — ئىمىرنىڭ يۇرىكى قاينىق سۇدا پۇچىلىۋەتكەندەك بولۇپ كەتتى، ئۇنىڭ توساتتىنلا ئىلھامى كەلدى، كۆز ئالدىدىكى بۇ يىگىتنىڭ سۇرلۇك نەزىرى دەل ئىمىرنىڭ ئىنتىلىۋاتقان نەرسىسى ئىدى. ئۇ قارىماققا ئاتىسىدىنمۇ ۋەھشىي، شەپقەتسىز ئىدى، ئىزباسار بولۇشقا تېخىمۇ لايىق ئىدى. ئىمىر شۇئانلا قايغۇدىن خۇشاللىققا ئۆتتى، ئۇ سىناپ باقماقچى بولۇپ كۆز ئالدىدىكى

يىگىت بىلەن قول ئېلىشتى، يىگىتنىڭ ئالىقىنىدىكى كۈچ بىردىن-
لا ئۇنىڭغا ئۆتتى. ئۆزىنىڭ گۈماشتا تاللاشتىن ئىبارەت ئېغىر
ۋەزىپىسىنى سىيىپ بولغۇچىلا ئورۇنداپ بولۇشىنى ئىمىرمۇ ئويـ
لاپ باقمىغانىدى.

50 ـ يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا، ئىبراھىم قاتارلىق كىشىلەر
ئىمىر دېگەندەك كىشىلەرنىڭ يىراقتىن تىزگىنلەپ يول كۆرسىتىـ
شى بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭدا بىرنەچچە قېتىم توپىلاڭ ۋە قالايىمـ
قانچىلىق پەيدا قىلدى. ئەمما، قۇدرەتلىك جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىـ
يىتىنىڭ ئالدىدا، بۇ بىرنەچچە قېتىملىق توپىلاڭ خۇددى چۈمۈلـ
نىڭ دەرەخنى لىڭشىتىمەن دەپ كۈلكىگە قالغىنىدەك ئىش بولـ
دى، دەرەخ قەد كۆتۈرۈپ تۇرىۋەردى، چۈمۈلىلەر بولسا يەرگە
چۈشۈپ كۆكۈم ـ تالقان بولدى. 50 ـ يىللارنىڭ ئاخىرقى مەزگـ
لى يوشۇرۇنۇۋالغان مىللىي بۆلگۈنچى ئىبراھىم بىر قېتىملىق
توپىلاڭدا قولغا ئېلىنىدى ھەمدە جازاغا ھۆكۈم قىلىنىپ تۇرمىگە
سولاندى.

20 يىل ھايت ـ ھۇيت دېگۈچىلا ئۆتۈپ كەتتى. ئىبراھىم
تۇرمىدىن چىقتى. 20 يىللىق تۇرمە ھاياتى ئىبراھىمدا بىرمۇنچە
ئۆزگىرىشلەرنى پەيدا قىلدى. ئۇ بىر بۇۋايغا ئايلاندى. ئەڭ روشەن
ئالاھىدىلىك شۇ بولدىكى، ئۇنىڭ ئادەم ۋە ئىشلارغا تۇتقان پوزىتـ
سىيىسىدە ناھايىتى زور ئۆزگىرىش بولدى. ياش ۋاقتىدا ھاكاۋۇرـ
لۇقنى چېكىدىن ئاشۇرۇۋەتكەن ھېلىقى ئىبراھىمدىن ئەسەرمۇ قالـ
مىدى، ئۇنىڭ ئورنىغا كەمتەر، مۇلايىم، ھەر كۈنى قولىدىن
«قۇرئان كەرىم»نى چۈشۈرمەيدىغان بىر بوۋاي دەسسىدى.

شۇنىڭ بىلەن بىللە، ھەممەيلەن ئۇنىڭ قاشتېشى تىجارىتى
بىلەن شۇغۇللانغانلىقىنى كۆردى، ھەتتا ئۇ چەت ئەلدىكى تۇغقىنى
بىلەن گىلەم سودىسىغا كىرىشتى. نۇرغۇن كىشىلەر ئىبراھىمنى
شۇكلەپ قالدى دەپ قارىدى. شۇڭا ئۇ ھۆكۈمەتتىن چەت ئەلگە
چىقىپ ھەج قىلىپ، مۇسۇلمانچىلىق مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىشـ
نى تەلەپ قىلغاندا، ھۆكۈمەت ئۇنىڭ ئىلتىماسىغا قوشۇلدى.

چەت ئەلدىن قايتىپ كەلگەن ئىبراھىم شېكەر يالىتىلغان
زەمبىرەك ئوقى بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدىكى مەلۇم رەھبـ

رىنى قايمۇقتۇردى، بۇ رەھبەر ئۇنىڭ نامىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش-كە يارەملىشىپلا قالماستىن، بەلكى ئۇنى سىياسىي كېچەشكە ئورۇنلاشتۇرۇپ مۇئاۋىن رەئىس قىلدى. ئىبراھىم بىر دوملاپلا جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدىكى ۋەتەنپەرۋەر دىنىي زات بولۇۋالدى. ئۇ ھەرقايسى مەسچىتلەردە پات - پات پەيدا بولۇپ، مۇسۇلمانلارغا ھۆكۈمەتنىڭ سۆزىنى ئاڭلاش، قاتتىلىق قىلماسلىق، يامان ئىش قىلماسلىق، مىڭ كوي پۇل تاپسا، چوقۇم ئۇنىڭ 25 كويىنى نامراتلارغا سەدىقە قىلىش، جەزمەن دۆلەتكە تاپاۋەت بېجى تاپشۇ-رۇش ھەققىدە تەلىم بەردى. ئىككى يۈزلىمىلىك قىلىپ، مۇسۇل-مانلار ئارىسىدا تىرىشىپ سىياسىي سايلام بېلىتى يېغدى. ئاستىر-تىن بولسا، «شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى» نىڭ ئارزۇ-سىغا ئاساسەن، جەنۇبىي شىنجاڭدا يەر ئاستى تەپسىر ئېيتىش ئورۇنلىرىنى تەسىس قىلىپ، شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى ياش مۇسۇلمانلارنى جەنۇبىي شىنجاڭغا كېلىپ قۇرئان تەپسىر قىلىشقا كەڭ تۈردە قوبۇل قىلدى، مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئۇلارغا مىللىي بۆلگۈنچىلىك ۋە دىنىي ئەسەبىيلىك ئىدىيىسىنى سىڭدۈردى، مۇرتىلىرىنى تېررورلۇق پائالىيىتى ئارقىلىق شىن-جاڭنى مۇستەقىل قىلىش مەقسىتىگە يېتىشكە قوتراتتى. ئۇ ئۆزى-گە ئەگىشىپ قۇرئان ئۆگەنگەن ياشلارنى بىر - بىرلەپ چەت ئەلگە چىقاردى، بۇلارنىڭ ئىچىدە ئەركىن، ئالىم، شىرئەلى قاتارلىق كىشىلەرمۇ بار ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن جەمئىي قالغىنىغا 20 يىل بولغان بوستان شەھىرى يەنە بۇلغاندى.

ئەمما، بىر كىشى ئىبراھىمنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىگە مىختەك تىكىلىۋالدى، ئۇ جۇڭ چېڭ ئىدى. ئۇنىڭ ئۆتكۈر كۆزلىرى ئىبراھىمنىڭ روھىغمۇ ئارام بەرمەي، ئۇنى قارامىلىق قىلىشقا پېتىنالمايدىغان قىلىپ قويدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ تەييارلىق كۆرۈپ قويۇپ، يوشۇرۇن جايغا مۆكۈنۈۋېلىپ پۇرسەت ئىزدەپ قول سالا-ماقچى بولدى.

ئىبراھىمنىڭ سىياسىي كېچەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسلىك سالا-ھىيىتى تۇپەيلىدىن، جۇڭ چېڭ ئۇنى ھېچنېمە قىلالمىدى، ئەمما

جۇڭ چېڭ ئىبراھىمنىڭ مۇرىتلىرىدىن تۇنىدىغىنىنى تۇتتى، كېيىن ئىبراھىم باش قاتۇرۇپ، باشقۇرۇۋاتقان ۋاقىتلىق تەشكىلاتلارنىڭ ھەممىسى توزۇپ كەتتى. ئۇ جۇڭ چېڭغا چىش - تىرنىقىدىن ئۆچ بولۇپ كەتتى. بايا ئەركىن ئۇنىڭدىن مەخپىي ئۆلتۈرۈلىدىغانلارنىڭ ئىسىملىكىنى تەلەپ قىلغاندىمۇ، ئۇنىڭ بىرىنچى بولۇپ ئويلىغىنى جۇڭ چېڭ بولغانىدى.

3

ئىبراھىم ئۆزىنىڭ شەرەپلىك، ئەمما خورلۇققا تولغان ئەلەملىك تارىخىغا پېتىپ قېلىپ قۇتۇلالمايۋاتقان چاغدا، قېينىنىسى يۇسۇپ يەنە ئۇنىڭكىگە كىرىپ كېلىپ:

— ئىشىك ئالدىغا چىرايلىق بىر قىز بالا: «سېنىتەبىردە قانداق گۈل ئېچىلىدۇ؟» دەپ سوراۋاتىدۇ، ئۇنىڭغا قانداق جاۋاب بېرىمەن؟ — دەپ سورىدى. يۇسۇپ بۇرۇنلا يېزىنىسىدىن روھىي جەھەتتىن تىزگىنلەپ بولغان كىشى ئىدى، ئىبراھىمنى ئىزدەپ كەلگەن ئادەمنىڭ بوش ئادەم ئەمەسلىكى ئۇنىڭغا ئايان ئىدى.

ئىبراھىم جانلىنىپ كەتتى: غەربتىكى چوڭ دۆلەتنىڭ مەخپىي تەشكىلاتىلا ئۇنىڭ بىلەن مۇشۇ مەخپىي بەلگىنى ئىشلىتىپ ئالاقىلىشەتتى، ئۇلار ئادەم ئەۋەتكەنمىدۇ؟

— ئۇنىڭغا «سېنىتەبىردە ئوسمانتۇس گۈلى ئېچىلىدۇ» دېگىن، ئۇ: «مەن ئانارگۈلى ئېچىلىۋاتىدۇ دەيمەن» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئەگەر ئۇ توغرا جاۋاب بەرسە، ئۇنى باشلاپ كىرىپ مەن بىلەن كۆرۈشتۇر.

يۇسۇپ ئىشىك ئالدىغا چىقىپ كەتتى. ئۇ بىردەمدىلا كىشىنىڭ ھەۋىسىنى قوزغايدىغان بىر قىزنى ئىبراھىمنىڭ ئالدىغا باشلاپ كىردى. ئىبراھىم يۇسۇپنى چىقىپ كېتىشكە شەرەتلىدى.

قىز ئەتلەستىن تىكىلگەن ئاچ قىزىل بەل بۇرمىلىك ئۇزۇن كۆڭلەك، ئانارگۈللۈك دوپپا كىيىۋالغان بولۇپ، بىر تال قىلىپ ئۆرۈۋالغان چېچى بېلىگە چۈشۈپ تۇراتتى، ئۇ ئوسما قويۇۋالغان، يەنە كېلىپ قېشىنى ئەتەي بىرلەشتۈرۈۋالغانىدى، تىرناقلىرىنى

توق قىزىل بويۇالغانىدى، ھالقا، بىلەزۈك، مارجان دېگەنلەرنىڭ ھەممىسىنى تاقاپ، جەنۇبىي شىنجاڭدىكى تىپىك يېزا قىزلىرىدەكلا ياسىنىۋالغانىدى.

قىز بالا تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئېغىز ئاچتى:

— مېنىڭ مۇنداق ياسىنىۋالغىنىمغا قاراپلا يۇرتۇمنى قانچىلىك سېغىنغانلىقىمنى، بۇ تۇپراققا نەقەدەر ئامراقلىقىمنى ھېس قىلغانسىز.

ئىبراھىم بېشىنى لىڭشىتتى:

— شۇنداق، بۇ يەردىن چىقىپ كەتكەن ياشلار ئاخىر قايتىپ كېلىدۇ.

— بىرمۇنچە كىشىلەر سىزنى ئەسلەپ تۇرۇۋاتىدۇ، چەت ئەلدىكى ئىتتىپاقداشلىرىمىز سىزگە سالام ئېيتىپ قويۇشۇمنى ئېيتتى، — دېدى قىز بالا سوغۇققىنا.

ئىبراھىم تۇزۇت قىلىپ قولىنى پۇلاڭلىتىپ قويۇپ:

— مېنىڭ ئارانلا جېنىم قالدى، ھېچقانداق قىممىتىم قالمىدى، سىزگە يەنە نېمىمۇ قىلىپ بېرەلەيمەن، — دېدى.

— مېنى ئايگۈل دەۋېرىڭ. مەن B دۆلەتتە بىرنەچچە يىل ئوقۇدۇم، قايتىپ كېلىپ جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ياخشىلىقلىرىنى قايتۇرۇشقا تولىمۇ ئىنتىلدىم. سىز سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، مېنى جەنۇبىي شىنجاڭ مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىغا بېرەر خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇش سىز ئۈچۈن ئانچە تەس ئىش ئەمەسقۇ دەيمەن، — دېدى قىز بالا تۇزۇت قىلمايلا.

ئىبراھىم قىز بالىنىڭ ئىسمىنى مۇلاھىزە قىلغىلى تۇردى:

— ئايگۈل؟ ياخشى، بىزنىڭ گۈلىمىز. مەن ئەزەلدىن مىللەتكە ياخشىلىق قايتۇرۇشنى بىلىدىغان ياشلارنى قەدىرلەيمەن، بىر ئادەم كۆپەيسە، بىر ھەسسە كۈچ كۆپىيىدۇ، توغرىمۇ؟ مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىدىن ئىبارەت بۇ نۇقتىنى ناھايىتى مۇۋاپىق تاللاپسىز، بىزنىڭ ياشلىرىمىز ئۆلۈكتەك ئۆخلاۋاتىدۇ، ئۇلارنى جاراڭلىق ۋە تەسىرلىك بىر ئاۋاز بىلەن ئويغىتىش كېرەك ئىدى، سىز دەل ۋاقتىدا كەپسىز.

— ھەممىدە سىزنىڭ قوللاپ ـ قۇۋۋەتلىشىڭىزگە تايىنىدۇ.

مەن، بىرمۇنچە مەسىلىلەردە سىزدىن يۇزتۇرا تەلىم ئال - ماقچىمەن، — دېدى ئايگۈل مەردانىلىك بىلەن.

— مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنى ئويغىنىشنىڭ تايانچ پونكىتىغا ئايلاندۇرۇشقا ئىشەنچىڭىز بارمۇ؟ — دەپ سورىدى ئىبراھىم.

— بۇ سىزنىڭ ماڭا ئورۇنلاشتۇرغان ۋەزىپىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى. ئايگۈل قايتۇرۇپ:

— بۇ، ئۇلارنىڭ سىزنى مېنى ئىزدەشكە ئەۋەتىشتىكى مەقسىتى ئەمەسما؟ — دېدى ئىبراھىم مەككارلىق بىلەن.

— ماڭا يېتەرلىك ۋاقىت كېرەك، — دېدى ئايگۈل.

— سىز ۋاقىتتىن ئاستا - ئاستا بەھرىلەنسىڭىز بولىدۇ، ئەمما بەزى كىشىلەر ساقلاپ تۇرالمايدۇ. مەن بايىلا بىر خەۋەرنى ئاڭلىدىم، چەت ئەلدىن قايتىپ كەلگەن بىر يىگىت سىزگە ئوخشاشلا بىزنىڭ مۇستەقىللىقىمىز ئۈچۈن بەزى ئىشلارنى قىلماقچى بولغانىكەن، ئەمما ئۇ چېگرىدىن كىرىشى بىلەنلا ساقچىلارغا تۇتۇلۇپ قاپتۇ، شۇ تاپتا ئۇ چوقۇم قان تۆكۈۋاتىدۇ، قىيىن - قىستاقتا ئېلىنىۋاتىدۇ، ئۇ بىزنىڭ قۇتقۇزۇۋېلىشىمىزغا موھتاج. قاراڭ بۇ ئىشقا، ساقلىساق بولامدىكەن؟ ناھايىتى ئۇزۇن ۋاقىت كېتەمدىكەن؟ — دېدى.

— شۇنداق، بىزنىڭ دەم ئېلىۋالغۇدەكمۇ ۋاقتىمىز يوق ئىكەن، — دەپ ئۇنىڭغا قوشۇلدى ئايگۈل.

4

ئەركىن ئىبراھىمنىڭكىدىن چىققاندىن كېيىن، مۆكۈنۈپ - سۈقۇنۇپ يۈرۈپ «زەڭگەر چۈش تورخانىسى» غا كىردى. ئۇ يەنىلا ئالتۇن گەردىشلىك كۆزەينەكىنى تاقاپ، ئەدەپ بىلەن مۇلازىمغا رەنە پۇلىنى تاپشۇردى. ئاندىن بىر كومپيۇتېرنىڭ ئالدىدا ئالدىرىماي ئولتۇرۇپ، كۇنۇپكا تاختىسىنى ناھايىتى ئۇستىلىق بىلەن چېكىشكە باشلىدى.

ئەركىن ئۆز پوچتا ساندۇقىنىڭ ھېسابات نومۇرى بار ئەرەبچە

تور پونكىتىغا ئوڭۇشلۇق كىردى، ئارقىدىن ئۆزىنىڭ پوچتا ساندۇقىنى ئېچىپ، ئۆزىنى ساقلاپ تۇرغان بىر پارچە خەتنى كۆردى: «بۇگۈن ئۇچرىشىدىغان كۈن، توساي مەندىن ئۇچرىشىش مۇڭەپپەقىيەتلىك بوپتۇمۇ؟ دەپ كۆپ قېتىم سورىدى ھەمدە خىراجەتنى دەرھال ئالغاچ بېرىشىمنى سۆيلىدى. مەن توساتتىنلا پىكرىمنى ئۆزگەرتىپ، پۈلنى يەتكۈزۈپ بېرىشكە مەخسۇس ئادەم ئەۋەتىشنى بىكار قىلدىم، سەن دەرھال بىر ھېسابات نومۇرى تۇرغۇز، مەن بۇ خىراجەتنى بىرنەچچىگە بۆلۈپ، ئوخشىمىغان ۋاقىتلاردا سېنىڭ ھېسابات نومۇرۇڭغا يوللىۋېتىمەن. بۇنىڭدىن باشقا، ئىسىملىكلەرنى قولغا چۈشۈردۈڭمۇ؟ توساي بىلەن غەربتىكى ئىتتىپاقداشلارنىڭ ھەممىسىگە بىر نۇسخىدىن تۇغرا ئىسىملىك لازىم ئىكەن.»

ئەركىن ئۆزى بىلەن ئالىم ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ ھەقىقەتەن «مەڭگۈلۈك دوستلۇق بولمايدۇ، مەڭگۈلۈك مەنپەئەتلا بولىدۇ» دېگەندەك بولۇپ چىققانلىقىنى دەلىللىدى. ئەركىن شۇ چاغقا كەلگۈچە يەنىلا ئۇچرىشىشنىڭ مەغلۇپ بولۇشىدىكى كۆلەڭگىدىن چىقىپ كېتەلمىگەنىدى، ئۇ ئىنتايىن ئاچچىقلىنىپ: ئىنكاسىم تېز بولمىغان بولسا، بۇ چاغقىچە ساقچىلارنىڭ ئەمىلىدىكى قۇربانلىق قوي بولۇپ بولغان بولاتتىم، دەپ ئويلىدى. ئۇ ئالاقىچى بىلەن ئۇچرىشىشنىڭ ھەربىر تەپسىلاتى ئۈستىدە چوڭقۇر ئويلىنىپ، قايسى ھالقىدا چاتاق چىققانلىقىنى ھەر قانداق قىلىپمۇ ئۇقالمىدى، شۇنىڭ بىلەن: قارىغاندا، بۇنىڭدىن كېيىن كۆپرەك ئېھتىيات قىلىپ، ئازراقمۇ بىپەرۋالىق قىلمىسام بولغۇدەك، دەپ ئويلاپ قالدى. ئالاقىچى ئۇنىڭ جېنىنى ئالغىلى تاس قالغانىدى، ئەركىن ئۆچمەنلىكىنى جىممىدىلا ئالمىنىڭ ھېسابىغا يېزىپ قويدى. ئۇ «جاۋاب قايتۇرۇش» قا باشلىدى: «سەن ئەۋەتكەن ئادەم خائىنلىق قىلدى، مەن جېنىمدىن ئايرىلغىلى تاس قالدىم، بۇنى كىمنىڭ ھېسابىغا يازىمىز؟ ھېساب نومۇرى مەن چېگرىدىن چىققان كۈنىنىڭ چېسلاسى، ھېساب ئاچقۇچىنىڭ ئىسمى مامۇت. ئىسىملىكلەرنى قولغا چۈشۈرگىنىمدىن كېيىن توساي ۋە غەربتىكى ئىتتىپاقداشلىرىمىزغا بېۋاستە مەلۇم قىلىمەن، سەن يەنىلا ماڭا

يەتكۈزگەن زىيانلىرىڭنى ئويلىنىپ باق.»

ئەركىن خەتنى ماڭدۇرۇۋەتكەندىن كېيىن، خەت ساندۇقىنى ئۇزۇل - كېسىل «قۇرۇقداپ قويۇش» نى ئۇنتۇپ قالمىدى، ئاندىن ئېكرانىنى ئېتىۋېتىپ، تورخانىدىن چىقىپ كەتتى. ئالدىنقى قېتىمقىغا ئوخشاشلا، ئۇ يەنىلا بىرەر قۇر ياسىنىۋېلىپ ئاندىن تۈن قاراڭغۇسىدا ئىگەرچى يېزىسىغا باردىغان ئاممىۋى ئاپتوبۇسقا چىقىۋالدى.

يېرىم كېچە سائەت 12 بولغاندى، كوچىدا كىملەر - كېتىدىغانلار يوق دېيەرلىك ئىدى. ئەركىن ئۇچۇن ئېيتقاندا، تۈن قاراڭغۇسى ئەڭ بىخەتەر مۇھاپىزەت توسۇقى ئىدى، ئۇ ھەرقانداق ئىشنى قىلىپمۇ سېزىلمەي قالمايتتى. ئەمما ئۇ خالىغىنىچە مېڭىپ ماشىنا بېكىتىدىن بىرنەچچە قەدەم نېرىغا بېرىشىغىلا، بىرەيلەن ئۇنىڭ كەينىدىن ئاستاغىنە يۆتىلىپ قويدى. ئۇ چۆچۈپ كەينىگە بۇرۇلدى - دە، شىرئەلىنى كۆردى.

شىرئەلى بىراقلا ئىگەرچى يېزىسىغا قېچىپ كەلدى، ئەركىننىڭ ئەڭ ئاخىرقى مۇشۇ ئاپتوبۇستا قايتىپ كېلىدىغانلىقىنى پەملەپ يەتكەنىدى. شىرئەلى ھېچنېمە دېمەيلا بېشىنى قىيسايتىپ شەرەت قىلدى، ئەركىن بۇنى چۈشەندى، شىرئەلى ئۇنىڭغا يول بويىدىكى ئورمانلىقتا تۇرغان ئېشەك ھارۋىسىغا چىقىۋېلىشنى ئۇقتۇرغانىدى.

ئىككىيلەن يېرىم كېچىدە ئېشەك ھارۋىسىنى ھەيدەپ سىرلىق بىر جايغا كېتىۋاتاتتى، ئۇ چېگرا سىرتىدىن ئالاھىدە ئەۋەتىلگەن خادىم قاسىم مەخپىي قۇرغان كىچىك تېپتىكى بىر تېررورلۇق بازىسى بولۇپ، ساقچىلار تاسادىپىيلىقتىن ئۇنى تېخى بايقىمىغاندى، شىرئەلى ياسىن قاتارلىق يەتتە - سەككىز تېررورچىنى باشلاپ شۇ يەرگە يوشۇرۇنۇۋالغانىدى.

بۇرۇن ئۇ يەر مېۋىلىك باغ ئىدى.

يەتتىنچى باب

1

ژەنىيەت بېسىققاندىن كېيىن، ئەركىن يەنە لەڭگەر كەنتىگە قايتىپ كەلدى، ئۇ مامۇتنىڭ ئۆيىنى تالىپ قوبۇل قىلىدىغان بازا قىلىۋالدى. ئۇ سۆزگە چېۋەر بولغاچقا ئاغزىدا شەھەر ئالالايتتى.

ئۇنىڭ دەرسىنى ئاڭلاشقا كەلگەن تالىپلار ئىككى خىلغا ئايرىلدى: ئۇ تەقۋادار مۇسۇلمانلارغا تەپسىر ئېيتىش نامى بىلەن پۇرسەتپەرەسلىك قىلىپ مىللىي مۇستەقىللىق ئىدىيىسىنى سېڭدۇردى؛ ئۆز نېسۋىسىگە شۇكۇر قىلمايدىغان، تارىخىي تازا ياخشى بولمىغان مۇسۇلمانلارغا بولسا «غازات قىلىش» ئېڭىنى قىپيالىڭاچ سېڭدۇردى.

ئەمەلىيەتتە، ئەركىننىڭ سۆزلەۋاتقانلىرى پۈتۈنلەي ئۆزىنىڭ ئىدىيىسى بولماستىن، بەلكى ئۇ چېگرا سىرتىدىكى تېررورلۇق تەشكىلاتىنىڭ خىتابنامىسىدىن ئوغرىلىۋالغان نەرسىلەر ئىدى. ئۇ-زۇنلۇقى 10 مېتىر خەت چىقىدىغان ئاشۇ خىتابنامىنى يادلىۋېلىش ئۈچۈن، ئۇ بىر ئاي ۋاقىت سەرپ قىلغان، ھەر كۈنى تامغا قاراپ ئولتۇرۇپ جاپالىق مەشىق قىلغان، مانا ئەمدى ئۇنى پىششىق ئىشلىتەلەيدىغان بولغانىدى.

چۈمبەلگە پۇركىنىۋالغان رەنا ئەركىننىڭ قاينىق ھېسسىيات ئۆركەشلەپ تۇرغان نۇتقىنى ئاڭلاپ، ھەمىشە كۆزگە لىققىدە ياش ئالاتتى، بۇ ئەر كىشى ناھايىتى قاۋۇل ئىكەن، ھەقىقەتەن بىلىم-لىك ئىكەن، دەپ قارايتتى. ئۇ ئەزەلدىن تارتىپ سىياسىيغا يې-قىنلاشمايدىغان قىز بالا ئىدى، ئەمما ئۇنىڭدا ئۇنىڭغا ئەگىشىپ قولىغا قورال ئېلىپ كاپىرلار بىلەن جەڭ قىلىشتەك بىر خىل غەلىتىلا ھاياجان پەيدا بولدى.

دىنغا بولغان مۇھەببەت تۇيۇقسىزدىن رەنادا ئەركىنگە نىسبەتەن

چوقۇنۇش پەيدا بولغانىدى.

ئەركىن تەبئىيلا رەنادىكى سىرلىق ئۆزگىرىشنى بىلىۋالدى. بىر كۈنى تەپسىر ئېيتىش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ئۇ يەنە بىر قېتىم يوقىلاڭ سەۋەب كۆرسىتىپ رەنانىڭ ئۆيىگە كىردى، بۇ قېتىم ئۇ گەپ ئوينىتىپ يۈرمەيلا رەنانىڭ چۈمبىلىنى ئېچىۋەتتى:

— كۆزىڭىزنى كۆرۈپ باقسام بولامدۇ؟

رەنا پىلدىرلاپ تۇرغان كۆزلىرىنى ئەركىندىن ئەپقاچمىدى. ئەركىن ئۇنى يېقىملىق ئاۋازدا:

— سىز مەن ئۇقۇتقان قۇلىقى ئەڭ يۇمشاق ئوقۇغۇچى چىقىڭىز، — دەپ ماختىدى.

رەنا ھېچبىر غەرەزسىز ھالدا ساددىلىق بىلەن:

— مەن سىزدىن بىر ئىشنى سورىسام بولامدۇ؟ — دېدى.

ئەركىن كۆزىنى خۇمارلاشتۇرۇپ بېشىنى لىڭشىتتى:

— ئەلۋەتتە بولىدۇ.

رەنا ئوڭايسىزلىنىپ دېرىزە تەرەپكە قارىۋالدى ـ دە، يېقىملىق ئاۋازدا:

— نېمىشقا ئەتىگەنده ئاپتاپ چىقىدۇ، نېمىشقا يامغۇر ياغىدۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئەركىن ھەر كۈنى سىياسىي بىلەن قارا نىيەت ئوتتۇرىسىدا مۇكىمەك ئۇتۇشۇپ يۈرگەچكە، كاللىسىغا پۈتۈنلەي زوراۋانلىق ۋە قانخورلۇقنى تولدۇرۇۋالغانىدى، شۇڭا كۆز ئالدىدىكى بۇ قىزنىڭ گۈدەكلەرچە سورىغان سوئالىدىن مەڭدەپ قالدى، ئۇ بىردەم ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن ئوڭ قولىنى مەيدىسىگە قويۇپ، تىرەن سۆزلەۋاتقاندەك قىياپەتتە جاۋاب بەردى:

— بىز ئاللانىڭ بىزگە توغرا يول كۆرسىتىپ، گاڭگىراپ قالغان نەزەر دائىرىمىزنى يورۇتقانلىقىغا ھەمدۇسانا ئوقۇيمىز.

رەنا دېگەندەكلا «ئاپتاپ ۋە يامغۇر» توغرىسىدىكى مەسىلىنى قايتا سورىمىدى، ئۆزىنى ئەركىننىڭ سىرلىقلىقىغا سېلىشتۇرۇپ: مەن تولىمۇ بىلىمسىز ئىكەنمەن، دەپ ئويلىدى.

رەنا ھەر قېتىم كۆزلىرىنى خۇمارلاشتۇرۇپ ئەركىنگە تىكىلىگىنىدە، بىر يېگىتنىڭ يۈرىكى پۈچىلىنىپ كېتەتتى. ئىگەرچى

يېزىسىنىڭ توكچىسى ساۋۇتنىڭ رەنانى يوشۇرۇنچە ياخشى كۆرۈپ يۈرۈۋاتقىنىغا ئىككى يىل بولغانىدى، شۇ تاپتا ئۇ توساتتىنلا قىز بالىنىڭ كۆڭلىنىڭ باشقا بىرسىگە ئېغىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزدى. ساۋۇت مامۇتتىن ياردەم سوراپ، كەلگۈسىدىكى قەينىتىسىنىڭ ئۆزىگە ياردەملىشىشىنى ئۈمىد قىلدى، ئەمما مامۇت نائىلاج ساقلىنى سىلاپ قويۇپ:

— مەن سىلەر ياشلارنىڭ ئىشىنى بىلىپ كەتمەيمەن، باشقۇرۇپمۇ كېتەلمەيمەن، — دېدى.

ئەركىن ئۆزىنىڭ نوپۇزىنى تىكلەش ئۈچۈن، ھەمىشە باشقا مۇرىتلىرىنىڭ ئالدىدا مامۇتنى ئەيىبلەيتتى.

مامۇت تىجارىتىنى ۋاقتىنچە تاشلاپ قويۇپ، ئەركىنگە نېمە دېسە ماقۇل دېيىشكە مەجبۇر بولدى. ئەمما ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئەركىنگە بولغان قورقۇنچ چۈلغىۋالدى، ئۇ نېمىلا دېگەنبىلەن جاھاندا 50 نەچچە يىل تىرىكچىلىك قىلغانىدى، شۇڭا ئەركىن مۇشۇنداق غەلۋە قىلىۋەرسە، بۇ ئىشنى بارغانسېرى يېغىشتۇرالماي قالىدۇ، دەپ ئويلىدى. ئۇ ئەركىنىڭ خەتەرلىك ئادەم ئىكەنلىكىنى بارا - بارا تونۇپ يېتىپ، رەيھان بىلەن بىرەر باھانە تېپىپ ئەركىننى ھەيدىۋېتىش توغرىسىدا ئاستاغىنە مەسلىھەتلەشتى، لېكىن بۇ ئاسان ئىشمۇ؟ مېھمانىنى قارشى ئېلىش ئاسان بولغىنى بىلەن، ئۇزىتىپ قويۇش تەس - دە!

ئەركىنمۇ ئەخمەق ئەمەس ئىدى، ئۇ مامۇتنىڭ ئۆزىدىن زېرىككەنلىكىنى بىلىپ قالدى، ئەمما بوش كەلمىدى، بىراقلا مۇتتەھەملىك قىلىپ:

— مېنىڭغۇ كەتكۈم بار ئىدى، ئەمما مۇرىتلىرىم مېنى كەتكىلى قويمايۋاتىدۇ. مەن كەتكەن تەقدىردىمۇ، ئۆيۈڭدە يەر ئاستى تەپسىر ئېيتىش نۇقتىسى قۇرغانلىقىڭدەك پاكىتنى يوقتىدۇ - دە؟ ھۆكۈمەت سېنى قويۇۋېتەرمۇ؟ ھازىر ئىككىلا يول بار، يا ھۆكۈمەتكە ئەگىشىپ ماڭىسەن، يا ئاللاغا. ئەگەر ھۆكۈمەتكە ئەگىشىپ ماڭساڭ، ئىسلام دىنىمىزنىڭ كاپىرى بولىسەن، بىزنىڭ دۈشمىنىمىز بولىسەن، ئۆلتۈرۈلىسەن، ئۆزۈڭ تاللىۋال! — دېدى مامۇتقا.

ئەركىن مامۇتنىڭكىدە بارغانسېرى ھىماتىم بار دەپ غەم قىلىمايدىغان، بارغانسېرى ئاچچىقلايدىغان، دائىم بىر قولىغا «قۇرئان» نى، بىر قولىغا دەررىنى ئېلىۋالمىدىغان بولدى، ئۇ ئېتىقادتا ئىخلاسمەن بولمىغان، ئىسلامىيەتنىڭ پەرھىزلىرىگە بويسۇنمىغان كىشىلەرنى 20 دىن 80 دەررىگىچە ئۇرۇشنى بەلگىلىدى. يەنە مۇخلىسلىرى ئىچىدىن بىرنەچچە زەبەردەس مۇرىتىنى تاللاپ چىقىپ، ئۇلارنى خەلپەت سايلىدى، ئەركىنىڭ مۇخلىسلارنى باشقۇرىدىغان بۇ كىچىك ئاقساقاللارنى تاللاپ چىقىشتىكى مەقسىتى پات ئارىدا قۇرۇلىدىغان تېررورلۇق مەشىق بازىسىغا ئاساس سېلىش ئىدى. ئۇ يۇرت ئالماقچى بولغانلىكى ئادەمنىڭ ھەممىسى ئىشنى ھوقۇق تارتىۋېلىشتىن باشلىشى كېرەك، مۇخلىسلار ئارىسىدىكى دەرىجە قۇرۇلمىسىنى ئايدىڭلاشتۇرغاندىلا ئاندىن ئۆزۈمنىڭ يۇقىرىدا تۇرۇۋېلىشتەك ھوقۇق ئارزۇيۇمنى ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولىدۇ، دەپ ھېسابلايتتى.

2

ئەركىن شىرئەلىگە بۇيرۇق چۈشۈردى:

— قۇمۇلۇققا بېرىپ بىخەتەر جايدىن بىرنى تېپىپ، تەلىم - تەربىيە بازىمزنى قۇرۇشنى باشلايلى.

— لەڭگەر كەنتىدىن ۋاز كېچىمىزما؟ — دەپ سورىدى شىرئەلى.

ئەركىن بېشىنى چايقاپ كۈلۈمسىرىگىنىچە:

— بۇ دېگەن نىمارا تاغلىقى! بۇ ئاللانىڭ ئىرادىسى، بۇ يەردىن قانداقمۇ ۋاز كەچكۈدەكمەن؟ بۇ يەر ماڭا بەۋشۈك بولىدۇ، — دەپ جاۋاب قايتۇردى.

— شۇنداقمۇ؟ — دەپ قويدى شىرئەلى سوغۇققىنا.

— نىمارا تاغلىقىنىڭ قەيەردىلىكىنى بىلەمسەن؟ A دۆلەتتە، ئۇ قالتىس بىر جاي، — ئەركىن بىلەرمەنلىك بىلەن شىرئەلىگە غەربنىكى مەلۇم چوڭ دۆلەتنىڭ رادىئو ئىستانسىسىدىن ئاڭلىۋالغان ئەڭ يېڭى خەۋەرنى تونۇشتۇردى.

شىرئەلى ئەركىننىڭ بىلەرمەنلىكىدىن بىزار بولغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ ئالدىنقى ئىككى ئالاھىدە ئەۋەتىلگەن خادىمدىن ئەقىللىق ئىكەنلىكىنى، يەنە كېلىپ بىلىدىغان ئىشلىرىنىڭ ھەققەتەن ناھايىتى كۆپلۈكىنى كۆڭلىدە ئېنىق قىلاتتى. ئۆزىنى پاك ھېسابلايدىغان شىرئەلى پەقەت ئەركىننىڭ ئالدىدىلا باش ئېگىشكە ئۇنايتتى. ئۇ ئەركىنگە ئەگىشىپ ئىشلەشنى بىرقەدەر ياقتۇراتتى.

ئەركىن ئۇنىڭغا تەلىم بەردى:

— بىلەمسەن؟ A دۆلەتتىكى ھۆكۈمەتكە قارشى كۈچلەر، B دۆلەتتىكى ھۆكۈمەتكە قارشى كۈچلەر ۋە D دۆلەتتىكى ھۆكۈمەتكە قارشى كۈچلەر A دۆلەتتىكى نىمارا تاغلىقىدا بىر پارچىدىن زېمىننى بېسىۋېلىپ، بۇلتۇردىن بۇيان ھۆكۈمەت ئارمىيىسى بىلەن كۆپ قېتىم شىددەتلىك جەڭ قىلغان، يېقىندا A دۆلەت ھۆكۈمىتى ئۇلارنى قورشاپ يوقىتىشقا 4 مىڭ كىشىلىكتىن ئارتۇق ساقچى قىسمىنى ئەۋەتكەن. نەتىجىدە، A دۆلەت قىسمىدىن 250 نەچچە ئادەم ئەسىرگە ئېلىنغان، ئەمما A دۆلەتتىكى ھۆكۈمەتكە قارشى قوراللىق كۈچلەردىن ئاران 30 نەچچە ئادەم ئۆلگەن. ھۆكۈمەتكە قارشى قوراللىق كۈچلەر مۇنداق جەڭ نەتىجىسىنى قولغا كەلتۈرۈشتە، پۈتۈنلەي نىمارا تاغلىقىنىڭ ياخشى يەر شارائىتىغا تايانغان! شۇڭا، لەڭگەر كەنتى بىلەن قۇمۇلۇقنىڭ مەركىزىي رايونىدىن ھېچقايسىسىنى تاشلىۋېتىشكە بولمايدۇ، ماڭا ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسى كېرەك.

ئەركىن قولى بىلەن كۆز يەتكۈسىز قۇمۇلۇقنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— سەن قۇمۇلۇقنى بىزنىڭ ئەڭ تەبئىي مۇھاپىزەت توسۇقىمىز دەپ قارىمامسەن؟ — دېدى.

— شۇنداق، — دېدى شىرئەلى ئەركىنگە قاراپ قويۇپ. ئۇنىڭ كۆكۈچ كۆزلىرىدىن خىرە ئوت نۇرى چاقناپ تۇراتتى. شىرئەلى تۇغۇلۇشىدىنلا زوراۋانلىققا ئاجايىپ ھەۋەس قىلاتتى ۋە قىزىقاتتى.

ئەمەلىيەتتە، 20 كىشىلىك بىر تېررورلۇق تەشكىلاتى قۇرۇش ئەركىن ئۇچۇن ئېيتقاندا كىچىككىنە بىر ئىش ئىدى. ئۇنىڭ

غايىسى بۇ خىلۇەت يېزىدا «تۈركىستان ئىمپېرىيىسى» ھاكىمىيىتىنىڭ ئىپتىدائىي شەكلىنى بەرپا قىلىش ئىدى. ئۇ بۇنى ئۆزىگە يۈكلىگەن غايە، بۇ غايە ئاللا بىلەن پۈتۈنلەي مۇناسىۋەتسىز، دەپ قارايتتى.

3

ئالىم ئەركىن تەمىنلىگەن ھېسابات نومۇرىغا بىر قىسىم پۇل-نى ماڭدۇرۇۋېتىپلا بولدى قىلدى. ئۇ يەنە نىيىتىنى ئۆزگەرتىپ، ئېشىپ قالغان پۇلنى ئۆزىنىڭ ئىشىغا ئىشلەتمەكچى بولدى. يېقىن ئادەمى ئابدۇلنى بىر قىسىم خىراجەتنى ئېلىپ چېگرىدىن كىرىشكە ئەۋەتتى، جەنۇبىي شىنجاڭنى يالغۇز ئىگىلىۋېلىش پۈرسىتىنى ئەر-كىنگە بېرىپ قويۇشنى خالىماي، چېگرىغا يېقىن جايدا يوشۇرۇنچە بىر تېررورلۇق بازىسى قۇرماقچى بولدى. ئۇ ئابدۇلغا مۇنداق دېدى:

— شەھەر بىلەن يېزا ئەركىنگە تەۋە بولسۇن، بىز بىر تاغنى ساقلاپ قالساقلا يېتىدۇ، مەن خەرىتىنى تەكشۈرۈپ باقتىم، ئۇ يەر چېگرىغا 200 كىلومېتىرلا كېلىدىكەن، سەن ئۇ يەردە ئاۋۇال يايماڭنى يېيىۋال، مەن ساڭا يېراقتىن ماسلىشىمەن، بىز قانداق قىلىمىز دېسەك شۇنداق قىلالايمىز.

— ئەركىن بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى قانداق بىر تەرەپ قىلىمەن؟ — دەپ يولىيورۇق سورىدى ئابدۇل قاپىقىنى ئاچماي.

— ئۇنىڭدىن پايدىلىنىش كېرەك، ئەمما ئۇنىڭغا يۆلىنىۋې-لىشقا بولمايدۇ، — دېدى ئالىم مەككارلىق بىلەن.

— ئۇ مەن بىلەن دۇشمەنلىشىپ قالسا قانداق قىلىمەن؟ — دەپ سورىدى ئابدۇل ئەنسىرەپ.

ئالىم ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا:

— ئۇنداق قىلمايدۇ. ئۇ ئىبراھىمنىڭ يۈزىنىغۇ قىلار! ئېسىڭدە بولسۇن، سەن دېگەن ئىبراھىم تەكلىپ قىلغان ئەزىز مېھمان، چېگرىدىن كىرىپ «شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكە-لاتى» نىڭ قۇرۇلۇش يىغىنىغا قاتنىشىسەن. سەن بارساڭ تېخى

ئۇنىڭ ئابرۇيىنى كۆتۈرىسەن، ــ دېدى.

ئابدۇل بۇ يىل 32 ياشقا كىرگەن بولۇپ، چاققان ۋە جىۋەك ئىدى، ئۇ ساياھەتچى سالاھىيىتى بىلەن يوشۇرۇنچە چېگرىدىن كىردى.

ئۇ ئىبراھىم بىلەن ئوڭۇشلۇق ئۇچرىشىپ، ئۇنىڭ ئۆيىدىكى مەخپىيەتخانىدا بىرەر قۇر خۇپىيانە پاراڭلاشتى، ئاندىن بىر كەچقۇرۇنلۇقى «كۆكقوش» ماركىلىق بىر پىكاپقا چىقىپ قاراڭغۇ كېچىدە غايىب بولدى.

4

ئەركىن قاسىمدىن قېلىپ قالغان مېۋىلىك باغدىكى مەخپىي تېررورلۇق تەلىم - تەربىيە بازىسىدا ئابدۇلنى قوبۇل قىلدى. ساقچىلار تەرىپىدىن بايقالمىغان بۇ بازا مۇنداقلا قارىماققا مېۋىلىك باغ بولغىنى بىلەن، مېۋىلىك باغ چۆللىشىپ كەتكەنىدى، ۋەيران بولغان ئىككى رەت كېسەك ئۆي مېۋىلىك باغنىڭ شەرق ۋە غەرب تەرىپىگە توغرىسىغا چۈشكەنىدى، ئۇنىڭ ھەربىرسىدە بەش ئېغىز ئۆي، ھەر بىر ئۆيدە يوغان بىر كاڭ بولۇپ، كاڭغا رەڭگىنى بىلگىلى بولمايدىغان گىلەم سېلىنغانىدى. كېسەك ئۆينىڭ ئەتراپىغا بىر نەچچە گەمە ئويۇلغان بولۇپ، ئۇنىڭدا ئاشلىق ۋە قورال - ياراغ ساقلانغانىدى، بەزى گەمىدە ئادەم تۇرغىلى بولاتتى. ئۇنىڭ نېرىسىغا قارىسا چەكسىز كەتكەن قاقاسلىق كۆرۈنەتتى.

ياسىن بۆيرۇققا بىنائەن چەت ئەلدىن كەلگەن مېھمان ئابدۇلنى مېۋىلىك باغدىكى بازىغا باشلاپ باردى. ئەركىن ئۇنىڭ ئالدىغا چىقتى، ئۇ ئابدۇل بىلەن بىللە ئىشلىگەنىدى، ئىككىسى ئانچە ئەھۋاللىشىپ كەتمىدى، ئىككىنچى رەتتىكى ئەڭ ئىچىدىكى ئۆيگە كىرىپ، كونا گىلەم سېلىنغان كاڭدا باداشقان قۇرۇپ ئولتۇردى.

ئەركىن ئۇنىڭ بىلەن سوغۇقمۇ ئەمەس، قىزغىنمۇ ئەمەس:

ــ ھە، كەلدىڭما! ــ دەپ سالاملاشتى.

ئابدۇل ياخشىچاقلىق بىلەن:

ــ ھەقىقەتەن ياخشى ئىشلەپسەن! ــ دەپ ئۇنى ماختاپ قوي-

دى.

ـــ مەن چېگرىنىڭ ئىچىگە قايتىپ بىر يىل ۋاقىت ئىچىدە «شەرقىي تۈركىستان» ئازادلىق تەشكىلاتىنى بەرپا قىلىمەن، تەربىيىلەپ يېتىشتۈرۈش بازامنى قۇرۇپ چىقىمەن دېگەنىدىم. قانداق، كۆرگەنسەن؟ مەن لەۋزىمدە تۇردۇم. بۇگۈن كېچە، سەن گۇۋاھچى سۈپىتىدە ئۇلۇغۋار نىشانىمنى قانداق قىلىپ قەدەمۇ - قەدەم ئىشقا ئاشۇرغانلىقىمنى كۆرۈپ قويغىن، ـــ دېدى ئەركىن مەغرۇرانە ھالدا.

ئابدۇل بىر خالتا خەلق پۇلىنى چاسا ئۇستەلگە تۆكتى:

ـــ بۇنى ئالىم ساڭا بېرىپ قويۇشۇمنى ئېيتقان، بىزنىڭ سېنى قوللىغىنىمىز بولۇپ قالسۇن، تاپشۇرۇۋال.

ئەركىن بۇ گەپنى ياقتۇرمىدى:

ـــ مۇشۇنچىلىك پۇل بىلەنما؟ ئالىمغا ئېيتىپ قوي، مەن ئەركىن پۇل كۆرگەن ئادەم. مەن ئوتتۇرا ئاسىيادا يۈرت كېزىۋاتقاندا، ئۇ تېخى ھۆكۈمەتنىڭ تۇرمىسىدە كەچۈرۈم سوراۋاتاتتى. ئۇنىڭغا دەپ قوي، ھېلىقى پۇل مېنىڭكى، بىر پۇڭ كەم بولسىمۇ بولمايدۇ.

ـــ ھەممىز ئورتاق نىشان ئۈچۈن تىرىشىۋاتقاندىكىن، سېنىڭ - مېنىڭ دەپ ئولتۇرۇشنىڭ نېمە ھاجىتى؟ ـــ دېدى ئابدۇل نەسىھەت ئارىلاش.

ـــ ئۇ مەن تىككەن دەرەخنىڭ چېچەكلىگىنىنى كۆرۈپ، كېلىپ مېۋىسىگە ئىگە بولاي دەمدۇيا؟ ـــ دېدى ئەركىن ئۆكتەملىك بىلەن.

ـــ قېيىدىمىساڭچۇ، بىز يەنىلا ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە قولىنى قولغا تۇتىشىپ ئىشلەيلى. سەن جەنۇبىي شىنجاڭدا غەلۋىنى چوڭ-راق چىقار، جەمئىيەتنى قالايمىقانلاشتۇر، كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى ۋەسۋەسىگە سېلىپ، مۇسۇلمانلارنى بىز بىلەن ماڭىدىغان قىلىۋەت، ـــ دېدى ئابدۇل مۇلايىم ھالدا.

ـــ بىز بىلەن؟ سىلەر بىلەن ئەمەس، مەن بىلەن ماڭىدۇ!

ئابدۇل ئاچچىقىنى زورىغا بېسىپ:

ـــ سېنىڭ چېگرا ئىچىدىكى ھەرىكىتىڭ بىزنىڭ چېگرا

سىرتىدىكى قوللاپ - قۇۋۇەتلىشىمىزدىن ئايرىلالمايدۇ، سېنىڭ ئالىم بىلەن ئازارلىشىپ قالغىنىڭنى مەنمۇ بىلىمەن، ئەمما نېمىلا دېگەنبىلەن، ئۇ يەنىلا ئومۇمىي ۋەزىيەتنى مۇھىم بىلىپ سېنىڭ زېمىن ھازىرلىشىڭغا ياردەم بەردى، ــ دېدى ئەركىن كەسكىن ھالدا.

ئەركىن ئىشەنچ بىلەن كۈلۈپ:

ــ ھا، ھا، ھا... ئۇنىڭغا چاپان ياپما، ئۇ باشقىلارنىڭ زېمىنىدا تۆگۈلۈۋېلىپ، ئازراقمۇ ئەركىنلىكى يوق يۈرۈۋاتىدۇ. مېنىڭچە، سەن خاتا ئۇقۇۋاپسەن، ئۇ ماڭا يۆلەنسىلا ئاندىن قۇدرەت تاپالايدۇ، ــ دېدى.

ئابدۇل ئۇستاتلىق بىلەن خۇشامەت قىلىپ:

ــ مانا سېنى پاناھ تارتىپ كەلدىمغۇ؟ ــ دېدى.

ئەركىن قارىسىغىلا ھۆكۈم قىلىپ ئۆز گېپىنى يورغىلاتتى:

ــ مەن بۇرۇنلا دېگەنىدىم، مۇشۇ يەردە تۇغۇلۇپ چەت ئەلدە ئۆسكەنلەر كارغا كەلمەيدۇ، مۇشۇ يەردە تۇغۇلۇپ مۇشۇ يەردە ئۆسكەنلەرلا زېمىن ھازىرلاش ئاساسىغا ئىگە. ئۇ دېگەن A دۆلەتنىڭ ھۆكۈمەت ئارمىيىسى بىلەن توساينىڭ يېرى، خەق تۈ-زۈت قىلىپ ئۇنىڭغا بىرنەچچە بازىنى ئىشلىتىپ تۇرۇشقا بېرىپ تۇرغان گەپ، ئەمما ئۇ مەڭگۈ ئۇنىڭ زېمىنى ئەمەس. جەنۇبىي شىنجاڭ ئۇنىڭغا ئوخشىمايدۇ، بۇ يەر مېنىڭ، مېنىڭ گېپىم ئاقماي قالمايدۇ، ــ ئەركىن بۇ گەپنى دەپ، ساھىبخانىلىق ھېس-سىياتىغا چۆمگەنىدى.

ئابدۇل يۈمشاق دىسكىدىن بىرنى ئەركىنگە ئۇزىتىپ:

ــ بۇنىڭدا بىزنىڭ پارتىيە نىزامنامىمىز، تەشكىلىي پىرىن-سىپىمىز قاتارلىق ماتېرىياللار بار، ئۇلگە قىلىپ باقامسەن يا؟ ــ دېدى.

ئەركىن يۈمشاق دىسكىنى ئوتتۇرا بارمىقى بىلەن چېكىپ قويۇپ، مەنسىتمەي:

ــ ئەپسۇس، بۇ نەرسە كېچىكتى، بالدۇر كەلسىمۇ ماڭا ھېچقانداق پايدىسى يوق ئىدى، ــ دەپ قويۇپ چاسا ئۇستەلنىڭ ئاستىدىن ئۆزى ياسىۋالغان ئاي ۋە يۇلتۇزنىڭ شەكلى چۈشۈرۈلگەن

بىر بايراقنى چىقىرىپ ــ مەن ھەتتا بايراقنىمۇ لايىھىلەپ بولـ
دۇم. قايتىپ بېرىپ ئالىمغا دەپ قوي، ئۇ ياردەم قىلمىسىمۇ چوڭ
ئىشلارنى ۋۇجۇدقا چىقىرالايمەن. ئۇ قاراپ تۇرسۇن، مەن بىر
ئايغا قالمايلا پۈتۈن دۇنياغا ئۆزۈمنىڭ ئاۋازىنى ــ بومبىنىڭ
ئاۋازىنى ئاڭلىتالايمەن، ــ دېدى ئەركىن سۆزلەپ شۇ يەرگە كەلـ
گەندە ئۆزىنى ئۆزى ھاياجانلاندۇرۇۋەتتى، ــ سىلەر قاراپ تۇرۇڭـ
لار، ھازىر مېنىڭ كۈچۈم تېخى يېتەرسىز، شۇڭا ھازىرچە «شەر-
قىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى» نىلا قۇرالايمەن، كۈچۈم زو-
رايغاندىن كېيىن، مېنىڭ قۇرىدىغىنىم قانداقتۇر بىر پارتىيە ـ
گۇرۇھلا بولماستىن، بەلكى «تۈركىستان ئىمپېرىيىسى» بولىدۇ.
شۇ چاغقا بارغاندا سىلەرنىڭ ئاشۇ تەشكىلاتىڭلارنى ئۆزۈم ئۆتكۈزۈ-
ۋالىمەن.

ــ گەپنى چوڭراق قىلىۋەتتىڭمۇ قانداق؟ ــ دېدى ئابدۇل
تاتىرىپ.

ئەركىن مەنىستىمىگەن ھالدا:

ــ ھېلىمۇ قاتتىق تۇزۇت قىلدىم، ــ دېدى.

ئابدۇل ئۇنچىقمىدى.

ئەركىن گەپنى بىراقلا بۇراپ:

ــ سەن بۇ يەرگە يىغىنغا قاتنىشىشقىلا كەلمىگەنسەن؟ ئە-
شىڭ بولسا ئوچۇق دەۋەر، ــ دېدى.

ئابدۇل ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، گېلىنى قىرىپ قويۇپ:

ــ ئالىمنىڭ ماڭا چېگرىدىكى تاغلىقتىن كۆڭۈلدىكىدەك بىر
جاينى تاللاپ، تايانچ بازىدىن بىرنى ئاچقۇزغۇسى بار ئىكەن، ــ
دېدى.

ئەركىن خۇشياقمىغان ھالدا:

ــ ئۇ توساينىڭ پۇلى بىلەن مەبلەغ سېلىپ، مېنى ئادەم
چىقارسۇن دەپتۇ، توغرىمۇ؟ ئىشنىڭ ئاسىنىغا كىرىپتۇ ـ
ھە! ــ دېدى.

ــ ماڭا ياردەم بېرەرسەن؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ياردەم دەيسەنغۇ، ئەسلىدىلا مېنىڭ ئىشىم تۇرسا، ئۇ
پىلانىمنىڭ مۇھىم بىر قىسمى ئىدى، ــ دېدى ئەركىن.

ئابدۇل ئۇنى يەنىمۇ سىناپ باقتى:
— ھەمكارلىشامدۇق؟
ئەركىن يەنىلا غۇمىنى باسالماي:
— ئالىم زېمىنىمنى تارتىۋالماقچى بوپتۇ، — دېدى.
ئابدۇل مۇغەمبەرلىك بىلەن چۈشەندۈردى:
— ئۇمۇ بىزنىڭ مۇستەقىللىقتىن ئىبارەت ئۇلۇغ ئىشىمىز-
نى دەۋاتقان گەپ.
— دېمىسىمۇ مۇشۇ قۇرۇق باھانىلا قالدى. مەن ناھايىتى
ئەمەلىيەتچىل، توساي ماڭا بەرگەن پۇل ئالمىنىڭ قولىدا، شۇڭا
پۇل ئۈچۈن مۇرەسسە قىلىشقا مەجبۇرمەن، — دېدى غەزەپ بە-
لەن.
ئابدۇل جەزملەشتۈرۈپ:
— ئۇ نۇرغۇن پۇلنى شۇ يەرگە ئىشلىتىدۇ، — دېدى.
ئەركىن ئابدۇلغا تىكىلگىنىچە:
— مەن سېنىڭ خىزمەتكە ئەڭ لايىق يارىمچىم بولۇپ
قېلىشىڭغا ئىشىنىمەن، مۇنداق بولسۇن، مەن ئادەم تەينىلەپ
سېنى شۇ جايغا يەتكۈزۈپ قويماي. مېنىڭ پىلانىمدا، توغرىسىنى
ئېيتسام، ئۇ يەر مەخپىي قورال - ياراغ زاۋۇتى بولۇشى
كېرەك، — دېدى.
ئەركىن ئۇنىڭ سۆزىنى چۈشىنەلمەي:
— قورال - ياراغ زاۋۇتى قۇرماقچىما؟ — دەپ سورىدى.
— مەن قانداقتۇر 30 يىللىق تەسەۋۋۇرنى ئوتتۇرىغا قويۇش-
نى خالىمايمەن. مېنىڭ نىشانىم 10 يىل ئىچىدە زوراۋانلىق ۋە
قورال كۈچى بىلەن مۇستەقىللىق مەسىلىسىنى ھەل قىلىش.
شۇڭا، ئۆزىمىزنىڭ قورال - ياراغ زاۋۇتىغا ئىگە بولۇشىمىز
كېرەك. مۇنچىۋالا چوڭ ئۇرۇشنى قىلىشتا، قورال سېتىۋېلىشقىلا
تايىنىش ئىنتايىن خەتەرلىك ئىش، — دېدى ئەركىن.
ئابدۇل ئۇنىڭغا چىن كۆڭلىدىن قول قويۇپ:
— سەن ھەقىقەتەن ئالىمغا قارىغاندا يىراقنى كۆرىدىكەن-
سەن، — دېدى.

5

شۇ كۈنى قاراڭغۇ چۈشكەندىن كېيىن، ساقچىلار سېزىلمىگەن مېڭىلىك باغدىكى تېررورلۇق بازىسىغا ئارقا - ئارقىدىن 12 سىر- لىق ئادەم يېتىپ كەلدى. ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئوخشىمىغان جايدىن ئوخشىمىغان ۋاقىتتا يېتىپ كەلگەنىدى. ئۇلار ئىشكتىن كىرگەن- دىن كېيىن، ئالدى بىلەن بىرىنچى ئۆيدە ئاق رەڭلىك، نىقابلىق يىگىن فورمىسىنى ئالماشتۇرۇپ، ئاندىن ئەڭ چوڭ ئۆيگە كىردى. ئۇ ئەركىن بەلگىلىگەن يىگىن مەيدانى ئىدى. يىگىن مەيدانىغا ئاق ھىلال ئاي ۋە بەش بۇرجەكلىك يۇلتۇزدىن تەركىب تاپقان ئاي - يۇلتۇزلۇق بايراق ئېسىلغانىدى. يىگىنغا كەلگەن كىشىلەر بىر - بىرىنى تونۇشتۇرمايىتتى، قارشى تەرەپنىڭ چىرايىنىمۇ كۆرەلمەيت- تى، ئۆزئارا مەخپىي نام بىلەنلا ئاتىشاتتى.

يىگىن باشلانغاندىن كېيىن، كۆزىدىن باشقا ھەممىلا يېرىنى ئورىۋالغان ئەركىن يىگىن قاتناشچىلىرىغا بىر - بىرلەپ بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى، جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن كەلگەن بۇ قېرىنداشلارنىڭ تەڭدىن تولىسى ئىبراھىمنىڭ شاگىرت- لىرى ئىدى، ئۇلار ئۇزاققىچە يوشۇرۇنۇۋېلىپ، پۇرسەت يېتىپ كەلگەندە تەشكىللىك، پىلانلىق ھەرىكەتلىنىشىنىلا كۈتۈپ تۇرۇشقا- نىدى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىبراھىمنىڭ چاقىرىقىغا ئىتائەت قە- لىپ خىلۋەت ئىگەرچى يېزىسىغا يىغىنغا كەلگەنىدى. ئىبراھىم ئەلۋەتتە ئوتتۇرىغا چىقمايىتتى، ئۇنىڭ سالاھىيىتى يىراقتا مۆكۈنۈ- ۋېلىپ پەردە ئارقىسىدا كونترول قىلىشقىلا يول قويىاتتى. شۇ تاپتا ئۇ ئۆمۈرلۈك ئۈمىدىنى ئەركىنگە باغلىغانىدى، ئەركىنىڭ مۇۋەپ- پەقىيەت قازىنىش - قازىنالماسلىقى تېخى نامەلۇم ئىدى، ئىبرا- ھىم مەغلۇپ بولۇشتىن ھەرقانداق چاغدىكىدىنمۇ قورقاتتى، ئۇنىڭ بېشى مەغلۇبىيەتنى كۆتۈرەلمەيتتى! يېقىندا ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا ھەمىشە ئۆزى 20 ياشقا كىرگەن يىلى جېنى تۈمشۇقىغا كېلىپ قالغان ئۇچ بوۋاي قۇچاقلاشقىنىچە ئۆكسۈپ يىغلىغان مەنزىرە كېلىۋالىدىغان بولۇپ قالغانىدى، ئەگەر مەغلۇپ بولسا ئۇنىڭ

ئاقىۋىتىنىڭ ئۆزى نەپرەتلەنگەن كىشىلەرنىڭكى بىلەن نېمە پەرقى؟

بىراق، ياش ئەركىننىڭ جاسارىتى ئۇرغۇپ تۇراتتى، ئۇ سەياسىي سەھنىگە چىقىدىغان مۇشۇ كۈنگە ئاخىر ئېرىشكەنىدى، شۇڭا ئۇ ئۇستازى ئىبراھىمنىڭ زور كۈچ بىلەن ياردەم بەرگەنلىكىدىن مىننەتدار ئىدى، ئەگەر ئىبراھىمدىن ئىبارەت بۇ يىرتىق بايراق بولمىسا، بۇ كىشىلەرنىڭ قايسىبىرى ئەركىننى تونۇيتتى؟ يەنە قايسىبىرى ئۇنىڭ گېپىگە كىرەتتى؟ ئەركىن ئىبراھىمنىڭ كۈچىدىن پايدىلىنىپ، جەنۇبىي شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ لوق گۆشىنى ئاسانلا قولغا كىرگۈزۈۋالدى، شۇڭا مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىم مۇقەررەر دەپ ئويلىدى.

ئەركىن ھاياجىنىنى كۈچىنىڭ بارىچە بېسىۋالدى. ئۇ «قۇرئان كەرىم» نى ئىككى قوللاپ مەھكەم قۇچاقلىۋالغىنىدى، بۇ مۇخلىسلارنى قايمۇقتۇرىدىغان ئەڭ كۈچلۈك قورال ئىدى. ئۇ ھەمىشە مۇخلىسلىرىغا: «سىلەر مېنىڭ چاقىرىقىمنى ئاڭلىمىساڭلار مەيلى، ئەمما ئاللانىڭ چاقىرىقىنى ئاڭلىمىساڭلار بولمايدۇ» دەيتتى.

يىغىنغا كەلگەن ھەربىر كىشى ئەركىننىڭ قولىدىكى «قۇرئان كەرىم» نى كۆردى، ئۇلار «قۇرئان كەرىم» گە ئاسىلىق قىلىشقا پېتىنالمايتتى، ئەركىن 12 يىغىن قاتناشچىسىغا:

ــ مېنىڭ قىلىۋاتقانلىرىمنىڭ ھەممىسى ئاللانىڭ ئىرادىسى. ئەمدى ئاللاغا قەسەم ئىچەيلى! ــ دېدى. شۇنىڭ بىلەن يىغىن قاتناشچىلىرى ئەركىنگە ئەگىشىپ قەسەم قىلدى:

ــ مەن تەشكىلگە سادىق بولىمەن، مەڭگۈ ئاسىلىق قىلمايمەن، تەشكىلنىڭ ئىشلىرىغا بارلىقىمنى بېغىشلايمەن.

قەسەم بېرىش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ئەركىن: «شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى قۇرۇلدى» دەپ جاكارلىدى. ئارقىدىن ئۇ ئۆزى تۈزۈپ چىققان تەشكىلىي پروگراممىنى، ئاساسىي مەقسەت، نىشانلىق ۋەزىپە، تەشكىلىي تۈزۈم ۋە ئاتالمىش ئاساسىي قانۇننى ئوقۇپ ئۆتتى. يەنە مۇئاۋىن رەئىس، باش كاتىپ قاتارلىق كىشىلەرنى ۋەزىپىگە تەيىنلىدى، شىرئەلى بۇ تەشكىلاتنىڭ ھەربىي ئىشلار مەسئۇلىتىچىلىكىگە تەيىنلەندى.

ئەركىن «ھۆكۈمەت» دوكلاتى بەردى، ئۇ مۇنۇلارنى ئوتتۇرىغا

قويدى:

— مېنىڭچە، نۆۋەتتە ئالدى بىلەن قىلىدىغان ئىشىمىز شە-ھەردىن يېزا - بازارغىچە، يېزا - بازاردىن كەنتكىچە، كەنتتىن ھەر بىر ئائىلىگىچە دېنىنى كەڭ دائىرىدە تەشۋىق قىلىش. شۇنىڭ بىلەن بىللە قىلىدىغان بىرنەچچە ئىشىمىز، بىرىنچىدىن، دېنىي ساھەدىكىلەرگە بىر پارچە خەت ئەۋەتىش؛ ئىككىنچىدىن، «شەر-قىي تۈركىستان» چېگرىسى سىرتىدىكى مۇھاجىرلارغا بىر پارچە خەت ئەۋەتىش؛ ئۈچىنچىدىن، مۇسۇلمان قېرىنداشلارغا بىر پارچە خەت ئەۋەتىش. مۇنداق قىلىشتىكى مەقسىتىمىز كەڭ دائىرىدە ئىتتىپاقلىشىپ كۈچىمىزنى ئۈلغايتىش، غازات ۋە ھەل قىلغۇچ جەڭ قىلىپ، ئىسلام ھاكىمىيىتىمىزنى قۇرۇشقا ھازىرلىق كۆ-رۈشتىن ئىبارەت.

ئارىدىن بىر ئەزا ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ئۇنىڭغا رەددىيە بەردى:

— سەن دېگەن بۇ نېمىلەرنىڭ ھەممىسى قۇرۇق نەرسىلەر، بىزنىڭ يىغىنغا كېلىشتىكى مەقسىتىمىز قورال ئېلىۋېلىش، ئان-دىن كاپىرلارنى ئۆلتۈرۈش. سېنىڭ گېپىڭچە، قاچان ھەربىكەت قىلغىلى بولىدۇ؟

— ھازىر تېخى ھەربىكەتلىنىشكە بولمايدۇ، بىز بارلىق كۈچ-لەرنى قوزغاشقا موھتاج، — دەپ جاۋاب بەردى ئەركىن.

— ھازىرلا قىلساق بولىۋېرىدۇ، قوزغاش ھاجەتسىز. چۈنكى قولۇمدا گرانات بار. بىز ھەر ئاخشىمى ئۈچ بۇرادىرىمىزنى ئەۋە-تىپ پارتلىتىش، يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش ھەربىكەتلىرىنى ئېلىپ بار-ساقلا، بىر ئايغا قالماي كىشىلەرنىڭ كەيپىياتىنى قالايمىقانلاشتۇ-رۇۋېتەلەيمىز، مۇسۇلمانلارنى «غازات» قىلىشقا، خەنزۇلارنى شىنجاڭدىن ھەيدەپ چىقىرىشقا، مۇسۇلمان ھاكىمىيىتى قۇرۇشقا قوزغىيالايمىز، — دېدى ھېلىقى ئەزا يەڭگىللىك بىلەن.

— سېنىڭ مۇنداق قىلىشىڭ ئاقىلانە بولمايدۇ، ساقچىلار سېنى تېزلا ئۇجۇقتۇرۇۋېتىدۇ. بىز قول سالغان تەقدىردىمۇ، ئالدى بىلەن بىرەر ناھىيە ياكى بىرەر يېزىنىڭ زېمىنىنى ئىشغال قىلىشىمىز، 24 سائەت چىڭ تۇرۇپ، خەلقئارا جامائەت پىكرىنىڭ

قوللاپ ـ قۇۋۇەتلىشىنى قولغا كەلتۈرۈشىمىز كېرەك، مۇشۇنداق قىلغاندىلا ئاندىن چوڭ ئىشلارنى رويابقا چىقارغىلى بولىدۇ، سەندە مۇشۇنداق ئىشەنچ بارمۇ؟ ــ دېدى ئەركىن كەسكىن هالدا.

ــ سېنىڭ مۇستەقىللىق يولۇڭ بەك مۇرەككەپ ئىكەن، بۇنى چۈشىنەلمىدىم، چۈشىنىشىنمۇ خالىمايمەن، مەن بىر ھەقىقىي مۇسۇلماننىڭ مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىپ، كاپىرلار ۋە مىللىي مۇناپىقلارنى ئۆلتۈرۈشنىلا ئويلايمەن. «قۇرئان كەرىم» نى قانۇنغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن قېنىم تۆكۈلسىمۇ ئايانمايمەن، ــ ھېلىقى ئەزا ئەركىنگە قايىل بولمىدى. ئەركىن بۇ ئەزاغا پەرۋا قىلماي، تەمكىنلىك بىلەن:

ــ يىغىننى داۋاملاشتۇرايلى، ــ دېدى.

6

جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇنى ئاپتونوم رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىگە كامانىروپكىغا ئەۋەتتى، ئۇنىڭ بۇ قېتىمقى ۋەزىپىسى ئىككى بولۇپ، بىرى، جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچى ئىدارىسىگە بىر تۈركۈم «ساقچىچاق» ھەل قىلىش؛ يەنە بىرى، ئاپتونوم رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى پەن ـ تېخنىكا نازارىتى ئۈچۈر مەركىزىنى ئېكسكۇرسىيە قىلىش ۋە كۆزدىن كەچۈرۈش ئىدى. جۇڭ چېڭنىڭ نىيىتى ناھايىتى ئېنىق ئىدى، ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچى ئىدارىسىدە ئۈچۈر مەركىزى قۇرۇشنى ئويلىشىۋاتاتتى، ئەمما ئۇ خىيالىنى ۋاڭ لۇغا تېخى ئېيتمىغانىدى. ۋاڭ لۇنىڭ ئىنكاسىغا قاراپ باقماقچى بولغانىدى.

ۋاڭ لۇ ئۇرۇمچىنىڭ كوچىلىرىدا ئۆزىگە تونۇشلۇق كوچا مەنزىرىلىرىگە قاراپ كېتىۋاتاتتى، ئۇ ئۇرۇمچىگە نىسبەتەن مۇناسىۋەتسىز ئادەم بولۇپ قالغانىدى. ئۇنىڭ بىلەن ما تيەنمۇ ئوتتۇرىسىدىكى مۇھەببەت ھېكايىلىرىمۇ بىر خىل مەڭگۈلۈك سېغىنىشقا ئايلانغانىدى. ئۇ ھەممە ئىش ئۆزۈمنىڭ كاجلىقى ۋە تاللىشىمدىن ئۆزگىرىپ كەتتى، دەپ ئويلىدى. ئۆز ـ ئۆزىگە: «پۇشايمان قىلدىڭمۇ؟» دەپ سوئال قويۇپ، «ياق!» دېگەن جاۋابقا ئېرىشتى.

ئۇنىڭ كېلەچىكىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ئىسپاتلىغۇسى يوق ئىدى، ئۇ ئۆزىنى يەنە بىر قېتىم ئاگاھلاندۇردى: دۆلەتنىڭ مەنپەئىتى ھەممىدىن ئەلا، دۆلەت مەنپەئىتى تەھدىتكە ئۇچرىغاندا، ئۇنىڭ ئوغلى ئۇنىڭغا ئۆزىنى بېغىشلىشى كېرەك، بۇ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش رازۋېدكىچىلىكىنىڭ ئەڭ يۇكسەك مىزانى!

ۋاڭ لۇ ئايرىلغىنىغا بىر يىل بولغان ئۆيگە خاتىرجەم قايتىپ كەلدى، بۇ ئانىسىغا ناھايىتى تاسادىپىي تۇيۇلدى، ئۇ ئوغلىغا قاراپ كۈلدى، كۈلۈۋېرىپ يىغلىۋەتتى. ۋاڭ لۇ ئانىسىنىڭ كۆز يېشىنى سۈرتتى، ئاندىن ئانىسى پاكىز يۇيۇپ بەرگەن مېۋىگە ئېغىز تەگدى. ئانىسى ھېلىھەم كوتۇلدايدىغان مىجەزىنى ئۆزگەرتمىگەنىدى.

— يا بۇرۇنراق ئۇقتۇرۇپ قويمايسەن، ئاتاڭ يەنە سىرتقا يىغىنغا كەتتى، — دېدى ئانىسى.

ۋاڭ لۇ سەل ئۇمىدسىزلىنىپ:

— قارىغاندا، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈش پېشانىمگە پۈتۈلمىگەن ئوخشايدۇ، — دېدى.

ئانىسى ئوغلىنىڭ قارىداپ كەتكەن جۈدەڭگۈ يۈزىگە شاپىلاقلاپ قويۇپ:

— ئۇ سەندەك تاش يۈرەك ئەمەس، ئۇنىڭ سېنى ئويلىمايدىغان كۈنى يوق، دېمەيدىغانلا يېرى بار، — دېدى.

— ئۇنىڭ سالامەتلىكى ياخشىمۇ؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ كۆيۈنۈپ.

ئانىسى ئۆز ئىشىنى قىلغاچ:

— بارغانسېرى روھلىنىپ كېتىۋاتىدۇ، ئۇنىڭغا نەدىن كەلگەن كۈچكىنىتاڭ، — دېدى.

ۋاڭ لۇ چارچاپ كەتكەنىدى، ئۇنىڭ ئۆز ئورنىغا كىرىپ ئۇخلىۋالغۇسى كەلدى.

ۋاڭ لۇ ئورنىدا يېتىپ، توساتتىنلا ناھايىتى غېرىبسىنىپ كېتىۋاتقاندەك، ما تېمۇنىڭ كۆلەڭگىسى ھەمىشە كۆز ئالدىدا لەپكىلەۋاتقاندەك ھېس قىلدى، ئادەم مۇشۇنداق غەلىتە بولىدۇ، كونا جايىغا قايتىپ كەلسىلا، بۇرۇنقى ھېسسىياتلارغا غەرق بولۇ-

دۇ. ۋاڭ لۇدا ھېچ چۈشىنىپ بولمايدىغان بىر خىل مەيۈسلىك ۋە بۇرۇقتۇرمىلىق پەيدا بولدى. ئۇ مۇشۇنداق ھېسسىياتقا ئۆزىنى غەرق قىلىۋەتمەكچى بولدى. ئەمما ئۇنداق قىلالمىدى، يەنە ئۆرە بولۇپ، كەيپىياتىنى ئۆزگەرتمەكچى بولدى، بىراقلا كومپيۇتېرنى ئېچىپ، يۇز كۆرۈشمىگىنىگە ئۇزۇن بولغان QQ پاراڭخانىغا كىردى. شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى چېغىدا، ئۇ ما تېمۇ بىلەن ھەمىشە مۇشۇ يەردە گاھ پەيدا بولۇپ، گاھ غايىب بولغان، بىللە ئويۇن ئويناغان، مەلۇم بىر تېمىنىڭ مۇھاكىمىسىگە بىرلىكتە قاتناشقان، تۇردا ئېيتىشىپ قاتتىق تاكاللاشقانىدى. ئىككىسى ئايرىلىپ كەتكەندىن كېيىن، ما تېمۇ تۇردىن غايىب بولدى. ۋاڭ لۇ QQ دىن پايدىلىنىپ ئۇنىڭغا سۆز قالدۇرۇپ باققان، ئەمما ئۇ باشتىن ـ ئاخىر ئۆزىنى كۆرسەتمىگەن، ۋاڭ لۇمۇ تۇردىن چىقىپ كەتكەنىدى. ئەمما، بۈگۈن ئۇ يەنە ئۆزى بىلەن ما تېمۇنىڭ كونا جايى QQ پاراڭخانىغا كىرىپ كەلدى.

ۋاڭ لۇنىڭ تۇردىكى ئىسمى «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» ئىدى.

ئۇ ماشىنىسىنى ئۇلاپ قويغان تۇرداشلارنىڭ ماتېرىيالىنى تەكشۈرۈپ كۆرۈپ، ئۇلاردىن بىرىنى تاللاپ پاراڭلاشماقچى بولۇ- ۋاتقاندا، تۇردىكى ئىسمى «لەپىلدىگەن قار» دېگەن ناتونۇش كىشى تەرىپىدىن قۇلۇپلىنىپ قالدى. ۋاڭ لۇ ئۇ چوقۇم ئىشلەتكۈچىنىڭ ماتېرىيالىنى كۆرۈپ ئاندىن مېنى قۇلۇپلىۋالدى، دەپ پەرەز قىلـ ىدى.

لەپىلدىگەن قار: ـــ ياخشىمۇ سىز، بىز پاراڭلاشساق بولامـ دۇ؟

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز: ـــ ئۆزىڭىزنى تونۇشتۇرۇۋەتـ سىڭىز بولارمۇ؟

لەپىلدىگەن قار: ـــ شامال ئەركىن يۇرىدۇ، ئۇچۇپ ئۆتكەن يېرىدىكى قاردا ئىز قالدۇرمايدۇ.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز: ـــ گۈلۈڭنىڭ رومانىدىكى يېرسوناژكەن.

لەپىلدىگەن قار قايتۇرۇپلا سورىدى: ـــ گۈلۈڭ سىزگە

تەسىر كۆرسەتكەنمۇ؟

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز: ــ قارىغاندا، گۈلۈك سىزگە ناھايىتى چوك تەسىر كۆرسەتكەن ئوخشىمامدۇ؟

لەپىلدىگەن قار تەتۇرلىك قىلىپ: ــ مەن سىزدىن سورا - ۋاتىمەن، ــ دېدى.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز ئۆز گېپىدە چىك تۇرۇ - ۋالدى: ــ مەن سىزدىن سوراۋاتىمەن.

ئىككىسى بىر دەم تىركەشتى، قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ «لەپىلدىگەن قار» نىك ماتېرىيالىنى ئاختۇرۇپ كۆرۈۋېتىدى: «ئايال، 25 ياش، جەنۇبتىكى مەلۇم ئۇنۋېرسىتېت ئەدەبىيات فاكولتېتىنىك لېكتورى؛ تورغا چىقىشتىكى مەقسىتى: دىلكەش بولالايدىغان يېقىن دوست ئىزدەش» دېگەن خەتلەر چىقتى. ئەمما كۆزنەك ئورنىدىكى شەھەر ئىسمى يوشۇرۇپ قىلىنغانىدى. ۋاك لۇ كۈلۈپ قويۇپ بېشىنى چايقىدى ــ دە، ئۆز ــ ئۆزىگە: «توردا نەدە راست گەپ بولسۇن؟» دېدى.

لەپىلدىگەن قار: ــ سىز مېنىك ئارخىپىمنى تەكشۈرۈپ بېقىۋاتامسىز؟ ــ دېدى.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز ياندۇرۇپلا سورىدى:

ــ نېمىشقا مېنى قۇلۇپلاپ قويىسىز؟

لەپىلدىگەن قار: ــ مەن «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» دېگەن ئىسمىنى ياقتۇرۇپ قالدىم، ئۇ ناھايىتى قەھرىمانەك، ناھايىتى قالتىستەك تۇيۇلدى، بۈگۈنكى تەسىراتىمغا ئاساسلانغاندا، سىز بىلەن مەن چوقۇم سىرداش دوستلاردىن بولۇپ قالغۇدەكمىز، شۇڭا ئالدىڭىزغا ئۆزۈملا كەلدىم.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز سوغۇقلا جاۋاب بەردى:

ــ ئىشەنگىنىڭىزگە رەھمەت، سىز ئۇمىدسىزلىنىپ قېلىشىڭىز مۇمكىن.

لەپىلدىگەن قار قىزغىنلىقى ئۇرغۇپ تۇرغان ھالدا: ــ ئۇنداق بولمايدۇ، سىزگە ئىشەنچىم تولۇق، ــ دېدى.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز ئۈنى ئاگاھلاندۇرۇپ قوي - دى: ــ مەن ھەمىشە تورغا چىقىپ پاراڭلىشىپ تۇرمايمەن.

لەپىلدىگەن قار: ــ كېيىن بۇ ئادىتىڭىزنى ئۆزگەرتىدىغا-

لىقىڭىزغا ئىشىنىمەن. مۇنداق بولسۇن، تۇنجى ئۇچراشقىنىمىزدا سىزگە بىر شېئىر سوۋغا قىلايمۇ؟

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز پەرۋاسىزلىق بىلەن: ــ قېنى مەرھەمەت! ــ دېدى.

لەپىلدىگەن قار: ــ قەدىمكىزنى توختىتالمىسام، بەختىڭىزنى مەن تىلەپ قالىمەن. كۆلكىڭىزنى توختىتالمىسام، ئۇنىڭا بىر ئۆمۈر ھەمراھ بولىمەن، ــ دېدى.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز كۆرگەندىن كېيىن، بۇ شېئىرنى ئۆزى يېزىلغاندەكلا تۇيغۇغا كەلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ: ــ ئالاھىدە ياخشى ئىكەن، ئۆزىڭىز يازغانمۇ؟ مېنىڭ كەيپىياتىمغا بەك ماس كېلىدىكەن، ــ دېدى.

لەپىلدىگەن قار: ــ مەن بۇنى سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىزنى چوقۇم بۇزۇلغانىكەن، دەپ چۈشەندۈرىمەن، ــ دېدى.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز: ــ شۇنداق، مۇھەببىتىم ھەقىقەتەن بۇزۇلغان.

لەپىلدىگەن قار يىغلاۋاتقان قىياپەتتە: ــ مەن بۇ شېئىرنى مۇھەببىتىم بۇزۇلغاندىن كېيىن يازغان، ــ دېدى.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز قوليا غلىقىنىڭ سۈرتىنى چىقىرىپ: ــ ئەجەبلەنمىسەم بولغۇدەك. لېكىن مېنىڭچە سىزنىڭ تۇرمۇشىڭىز شائىرانىلىككە تولغان بولۇشى مۇمكىن، ــ دېدى.

لەپىلدىگەن قار باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىدىغان تەرزدە، ــ سىزمۇ شۇنداق، ــ دېدى.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز قاتمۇقات غەم - غۇسسە بىلەن: ــ بىز ھەرگىز ئوخشىمايمىز.

لەپىلدىگەن قار گۇمانلانغان قىياپەتتە: ــ نېمىشقا؟ ــ دېدى.

قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز يەنە بىر قارا كۆزەينەك تاقىغان نوچى ئەرنىڭ سۈرتىنى چىقىرىپ: ــ بۇ مەسىلىنى كېيىن مۇھاكىمە قىلىشقا قالدۇرساق؟ مېنىڭ ئازراق ئىشىم بار ئىدى، توردىن باشتا چىقىپ كېتىدىغان بولدۇم، ــ دېدى.

لەپىلدىگەن قار قىپقىزىل بىر ئەتىرگۈلنى سوۋغا قىلىپ: ــ ناھايىتى ئەپسۇس، خەير - خوش دېيىشكە مەجبۇرمەن، يەنە ئۇچرىشىشىمىزنى ئۈمىد قىلىمەن! ــ دېدى.

سەككىزىنچى باب

1

چۈش مەھەلدە ئۇرۇمچىنىڭ ئاۋات كوچىسىدا كېتىۋاتقان 12 - يول ئاممىۋى ئاپتوبۇسىدا شىددەتلىك پارتلاش يۈز بەردى. ئاممىۋى ئاپتوبۇس شۇ جايىدىلا پارتلاشتىن ئىككى پارچە بولۇپ كەتتى، ماشىنا گەۋدىسى كۆچلۈك زەربە دولقۇنىدىن قىتئەر - قىيىسىق مېتال چۈنقىلارغا ئايلاندى، 15 بىگۇناھ يولۇچى قازا قىلدى، 20 يولۇچى ئېغىر يارىلاندى، ئاز سانىدىكى يولۇچىلار بالا - قازادىن ئامان قالدى. بىراق ئۇلارنىڭ قەلبى ئېغىر ئازار يېگەنىدى. پارتلىغۇچ تازىلاش مۇتەخەسسىسلىرى پارتلاش مەركىزى ئاممىۋى ئاپتوبۇسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ماي باكقا يېقىن ئورۇندۇقنىڭ ئاستى، دەپ بېكىتتى، نەق مەيدانىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ تولۇقلاش ئارقىلىق، دەسلەپكى قەدەمدە مۇنداق ھۆكۈم چىقىرىلدى: پارتلىغۇچ ئىستاكان شەكىللىك، قاتتىق پارتلاش قۇدرىتىگە ئىگە يۇمىلاق نەرسە، پارتلىتىش ئۇسۇلى ئاساسەن رادىئو ئارقىلىق بىراقتىن تىزگىنلەش قۇرۇلمىسى بىلەن پارتلىتىش، دەپ بېكىتىلدى.

نازىر نەن جېنجۇڭ ئايروپىلانىدىن چۈشۈپ بەش مىنۇت بولار - بولمايلا جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى قوماندانلىق شتابىدىن كەلگەن تېلېفونىنى ئالدى، ئۇ دەرھال جىنايى ئىشلارنى تەكشۈرۈشكە مەسئۇل مۇئاۋىن نازىرغا تېلېفون ئېلىپ:

— مۇشۇ بىر قېتىملىقلا پارتلىتىش دېلوسى يۈز بېرەرمۇ؟ مەن باشقا جايدا يەنە پارتلىتىش بولۇشىدىن ئەنسىرەۋاتىمەن، چاپسان تەدبىر قوللىنىپ ۋەزىيەتنى تىزگىنلەڭ، — دېدى.

جىنايى ئىشلارنى تەكشۈرۈشكە مەسئۇل مۇئاۋىن نازىرمۇ بۇ مەسىلىنى تونۇپ يەتتى، ئۇ بىراقتىن تىزگىنلەپ پارتلىتىشقا قار-

شى تۇرىدىغان قۇرۇلمىسى بار «ئېلېكترونلۇق كاشىلا قىلغۇچ» لۇق ماشىنىغا شەخسەن ئۆزى ئولتۇرۇپ، تېخنىك خادىملارنىڭ كەينىدىن ئۇرۇمچىنىڭ ئاۋات كوچىلىرىنى بويلاپ، ئېھتىمال ئو-رۇنلاشتۇرۇلۇپ تېخى پارتلىمىغان بومبىلارنى تەكشۈردى. دەرۋە-قە، ئۇچ سائەتتىن كېيىن، «ئېلېكترونلۇق كاشىلا قىلغۇچ» «شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى ــ بالىلار باغچىسى» مەخسۇس لىنى-يىمسىدىكى ئاممىۋى ئاپتوبۇسقا يېقىنلاشقان چاغدا پەۋقۇلئاددە ئەھ-ۋالنى بايقىدى. ج خ خادىملىرى شۇئانلا ماشىنىدىكى يولۇچىلارنى تارقاقلاشتۇرۇپ، ئۇنىڭغا ئورۇنلاشتۇرۇلغان قەرەللىك بومبىنى بىخەتەر ئېلىۋەتتى.

جۇڭ چېڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى قوماندانلىق شتا-بىدىن ئاممىۋى ئاپتوبۇسنى پارتلىتىش دېلوسى يۈز بەرگەنلىكىنى ئۇقۇپ، تەبىئىيلا چېگرا سىرتىدىن كەلگەن ئادەم، جەنۇبىي شىن-جاڭدىكى تاكسىنى كۆيدۈرۈۋېتىش دېلوسى، ئاممىۋى ئاپتوبۇسنى پارتلىتىش دېلوسىنى بىر - بىرىگە باغلىدى. بۇ ئۇچىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا زادى ئېچكى باغلىنىش بارمۇ قانداق؟ دېلونىڭ يۈز بېرىشى ئادەتتىكى جىنايى ئىشلار دېلوسىمىدۇ ياكى تېررورچىلار-نىڭ قىلغان ئىشمىدۇ؟ ئۇ دېلونىڭ بۈزغۇنچىلىق دەرىجىسىدىن ئانالىز قىلىپ، كېيىنكىسىنىڭ ئېھتىماللىقى چوڭراق دەپ ھې-سابلىدى.

ئايرودرومدىن ئۇدۇللا بىرىنچى پارتلىتىش نەق مەيدانغا يې-تىپ بارغان نەن جېنجۇڭ جۇڭ چېڭغا تېلېفون بەردى، ئۇ غەزەپ بىلەن مۇنداق دېدى:

ــ جۇڭ چېڭ، ئاۋازنى ئاڭلىدىڭمۇ؟ دۈشمەن تەپتارتماي ئىغۋاگەرچىلىك قىپتۇ، ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرماي بولمايدۇ! جۇڭ چېڭ، مەن ھازىر پارتلىتىش نەق مەيدانىدا، سەن كۆرمىدىڭ - دە، نەق مەيداننىڭ ھەممىسى قان، ئۆلگەنلەر ئۆلگەن، يارىدار بولغانلار يارىدار بولغان، بۇ زورلۇق، تېررورلۇق بولماي نېمە؟ ساقا تېلې-فون بېرىشىم سېنى ئاگاھلاندۇرۇپ قويغانلىقىم: چوقۇم ھوشيار بول، جەنۇبىي شىنجاڭ سەزگۈر رايون، بۇ خەۋەر يېتىپ بارسىلا يوشۇرۇنۇۋالغان مىللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلار لاۋا - لاتقىدەك يەنە

كۆتۈرۈلۈپ چىقىدۇ، ئۇلارغا پۈرسەت بېرىپ قويۇشقا بولمايدۇ، مەن ئۇچۇن جەنۇبىي شىنجاڭنى ئوبدان ساقلا، چوڭ چاتاق چىقىپ قالمىسۇن!

ۋىلايەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى مەمتىمىن ئىككى ئاي داۋاملاشقان ئىدىئولوگىيە ساھەسىدە بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۈرۈش كۈرىشى بويىچە قايتا تەربىيە بېرىپ تەربىيىلەپ يېتىشتۈرۈش كۈرسىنى ئەمدىلا تۈگەتكەنىدى. ئۇ ئىدارىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن دەرھال مۇئاۋىن بۆلۈم دەرىجىلىك تىنچ يۇقىرى كادىرلارغا ۋە بىر قىسىم كەسپىي تايانچىلارغا تەربىيە-لەپ يېتىشتۈرۈش بويىچە سەپەرۋەرلىك ۋە ئورۇنلاشتۇرۇش ئىشلىرىنى پىلانلىغانىدى.

بوستان شەھىرىدە يۇز بەرگەن تاكسىنى كۆيدۈرۈۋېتىش دېلو-سى جىنىپ قالغانغا بىر يىل بولغان، ئاساسەن باش - ئايىغى يوق دېلو دەپ بېكىتىلگەنىدى. ئەمما، ئۇرۇمچىدىكى ئاممىۋى ئاپتوبۇس پارتلاش دېلوسى يۇز بېرىشى بىلەنلا، مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مەمتىمىن تاكسىنى كۆيدۈرۈۋېتىش دېلوسىنى قايتىدىن مۇھاكىمە قىلىپ كۆرۈش زۆرۈرىيىتى بارلىقىنى ھېس قىلدى. يېغىندا ئا-ساسلىق سۆزلىگۈچى ما جيەنجۈڭ بولدى، چۈنكى ئۇ ئەينى چاغدا «قولدا كۆتۈرىدىغان كۆپ دولقۇنلۇق نۇر مەنبەسى» ئەسۋابىدىن پايدىلىنىپ نەق مەيداندىكى بارلىق پۈت ئىزلىرى، بارماق ئىزلىرى-نى ئېلىۋالغانىدى. ئەمما نەق مەيداندا قىلچە ئىز قالمىغانىدى.

مەمتىمىن مۇرىسى كەڭ، ئۆڭى قارامتۇل، 60 ياشقا يېقىن-لىشىپ قالغان كىشى ئىدى، قارىماققا يېشى بۇنىڭدىنمۇ چوڭراق كۆرۈنەتتى، ئادەتتە چاقچاقلىشىپلا يۈرۈشنى ياقتۇراتتى، ياش ساق-چىلاردىن ئۆزىنى بوۋا دەپ چاقىرىشىنى تەلەپ قىلاتتى. جۈڭ چېڭنىڭ مەمتىمىنگە ھەمراھ بولۇپ كېلىۋاتقىنىغا بەش يىل بولغا-نىدى، ئىككىسى بىر - بىرىگە ماسلىشىپ ئىشلەيتتى، ئىككىسىلا جان تىكىپ ئىشلەيدىغانلاردىن ئىدى. مەمتىمىننىڭ يۈرتى بوستان شەھىرى ئىدى، ئۇ قىسمەتنى كەسىپ ئالماشتۇرغاندىن كېيىن بوستان شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىگە كېلىپ راز-ۋېدكىچى بولدى، كېيىن ئۆستۈرۈلۈپ جىنايى ئىشلارنى تەكشۈ-

رۇش ئوتتۇرا ئەترىتىنىڭ باشلىقى، يېتەكچى بولدى، يەنە ئارقىدىن جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى قىلىپ ئۆستۈرۈلدى. جۇڭ چېڭ ئىدارە باشلىقى بولماستىن بۇرۇنلا بوستان شەھىرىدىكى مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقىنىڭ تىرىك خەرىتە ئىكەنلىكىنى، ئۆزى سوراققا تارتقانلىكى جىنايەت گۇماندارىنى كاللىسىغا قويۇۋالىدىغانلىقىنى ئاڭلىغانىدى. جۇڭ چېڭ ۋەزىپىسىگە بارغاندىن كېيىن، بوستان شەھىرىگە ئالايىتەن بېرىپ، مەمتىمىن دېگەن بۇ كىشىنىڭ خاتىرىسى ياخشى بولۇپلا قالماستىن، بەلكى سوراق قىلىشتا ناھايىتى چارە - تەدبىرلىك ئىكەنلىكىنى، تېخىمۇ مۇھىمى، بىر مىللىي كادىر بولۇش سۈپىتى بىلەن جامائەت خەۋپسىزلىكى خىزمىتىگە بولغان تونۇشنىڭ ئىنتايىن چوڭقۇرلۇقىنى، پارتىيىگە، خەلققە سەمىمىي - سادىق ئىكەنلىكىنى بايقىدى ھەمدە مۇشۇنداق ياخشى كادىر دەل ماڭا كۇچلۇك يارەمچى بولامدۇ؟ دەپ ئويلىدى، شۇنىڭ بىلەن، جۇڭ چېڭ ئەينى چاغدا يېشى 50 تىن ئاشقان مەمتىمىنى ۋىلايەتلىك ج خ ئىدارىسىگە ئەكېلىدۇالدى. مەمتىمىنى ئىشلىتىش مەسىلىسىدە شۇ چاغدىكى ۋىلايەتلىك پارتكوم شۇجىسى نەن جېنجۇڭ زور كۇچ بىلەن قوللاپ - قۇۋۋەتلىدى. ئۇ مۇنداق دېگەنىدى: «مەمتىمىن ئاكىمىز ياشىنىپ قالغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇ توپلىغان دۇشمەنگە قارشى كۇرەشنىڭ تەجرىبىلىرى بىر بايلىق، مەمتىمىن ئاكىمىز دەم ئېلىشقا چىقىشىنى ئىلتىماس قىلمىسىلا، ئۇنى ئىشلىتىۋېرىمىز، جەنۇبىي شىنجاڭ مۇشۇنداق ساداقەتمەن مۇھاپىزەتچى ئەسكەرلەرگە ناھايىتى موھتاج.»

جۇڭ چېڭ بىر يىل ئاۋۋاللا ئانالىز قىلىپ قاتىلنىڭ ھەم چاققان، ھەم شەپقەتسىز ئىكەنلىكىنى ئېيتقانىدى. ئۇ بىۋاستە سېزىمىگە ئاساسەن، ئۇنى باشقىلار ئۆلتۈرگەن، يەنە كېلىپ قاتىل ئىككىدىن ئارتۇق بولۇشى كېرەك، دەپ ھېسابلىغانىدى. دېلو سادىر بولغاندىن باشلاپلا: «قاتىل ماشىنىلىق بارغاندىمۇ ياكى پىيادە بارغاندىمۇ؟ ئەگەر كېتىدىغان چاغدا ماشىنىغا ئولتۇرغان بولسا، نەق مەيداننىڭ ئەتراپىدا چاقنىڭ ناھايىتى چوڭقۇر ئىزى بولۇشى، ناۋادا پىيادە كەتكەن بولسا، نەق مەيدان ئەتراپىدا ئىياغ

ئىزى قېلىشى كېرەك ئىدى» دەپ ئويلاپ كەلگەنىدى.

ــ ئەمما، نەق مەيداننىڭ ئەتراپى ئاللىقاچان بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغان، قانچىلىك ئادەمنىڭ ئاياغ ئىزى قالغىنىنى بىلىپ بول - مايدۇ، ــ دېدى مەتتىمىن ئاكا ئەپسۇسلىنىپ.

2

ما جيەنجۇڭ جۇڭ چېڭنىڭ ئىشىكىنى «تاراق» قىلىپ ئېتىۋەر-دى، ئۇنىڭ ئۆزى كىرمەي تۇرۇپلا، ئاۋۇال ئاۋازى ئاڭلاندى، ئۇ خۇشال بولغان هالدا:

ــ جۇڭ باشلىق، تاكسى دېلوسىنىڭ باش - ئايىغى چىقتى، مەن كۆپ دولقۇنلۇق نۇر مەنبەسى ئەسۋابىدا يېڭىدىن قىممىتى بار ئىككى ئاياغ ئىزىنى بايقىدىم، ــ دەپ ۋارقىرىدى.

چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ قاتارلىق كىشىلەر ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگەشتى. ئۇلارمۇ ناهايىتى هاياجانلانغانىدى.

ئەسلىدە، ما جيەنجۇڭ تاكسىنى كۆيدۈرۈۋېتىش دېلوسىدىن ۋاز كەچمەي كەلگەنىدى. ئالاقىچىنى تۇتۇش هەرىكىتى مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ كەيپى ئۇچۇپلا كەتكەنىدى، ئۇ ئېچىدىكى بۇرۇقتۇرمىچىلىقىنى چىقىرىش ئۈچۈن ئۆزى يالغۇز تېخنىكا بۆلۈ-مىگە يوشۇرۇنۇۋېلىپ، «ئۇلترا بىنەپشە نۇردا كۆزىتىپ سۈرەتكە تارتىش سىستېمىسى» بىلەن بىر يىل بۇرۇن سۈرەتكە ئېلىۋالغان ئاياغ ئىزلىرىنى بىر قۇر تەكشۈرۈپ چىققان، رەسىملەردىن يەنە ئىككى ئاياغ ئىزىنىڭ ناهايىتى پەۋقۇلئاددە ئىكەنلىكىنى تاسادىپىيلا بايقاپ قالغانىدى. ئوڭ پۇت ئاياغ ئىزى چوڭقۇر بولۇش، سول پۇت ئاياغ ئىزىنىڭ تېيىز بولۇشتەك ئالاهىدىلىكىدىن بۇ كىشىنىڭ ئوڭ پۇتى مېيىپ ئىكەنلىكىگە هۆكۈم قىلغانىدى. ئۇ يەنە بۇ ئىككى ئىزنى يۈمشاق رېزىنكە كالاچنىڭ ئىزى ئىكەن، تېپىدىن قارىغاندا ئەر كىشىنىڭ 42 رازمېرلىق پۇتىغا توغرا كېلىدىكەن، دېگەن هۆكۈمنى چىقارغانىدى.

ما جيەنجۇڭ ناهايىتى خۇشال هالدا جۇڭ چېڭغا:

ــ ئويلاپ باقە، قانداق كىشىلەر كالاچ كىيىدۇ؟ ئۇيـ-

غۇرلار ـ دە! دۇرۇس، نەق مەيدانغا بارغان ساقچىلارنىڭ ئارىسىدا نۇرغۇن ئۇيغۇرلار بار، ئەمما ئۇلارنىڭ بىرىمۇ كالاچ كىيمىگەن تۇرسا! يەنە كېلىپ، ئۆلگۈچى خەنزۇ، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ قوشۇمىسىنى چىڭ تۇرۇپ، ياندۇرۇپ سورىدى:

ــ بۇ ئاياغ ئىزى بۇ دېلو بىلەن مۇناسىۋەتسىز بولۇپ قالسە چۇ؟ ئۇنى يەرلىك دېھقانلار شۇ جايدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ قالدۇرغان بولسىچۇ؟

ما جىيەنجۇڭ ئۆزىنىڭ پىكىر يولىنى داۋاملاشتۇرۇپ چۈشەندۈردى:

ــ يەرلىك دېھقانلار بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، ئەگەر شۇنداق بولسا، تېخىمۇ كۆپ مۇشۇنىڭدەك ئاياغ ئىزلىرى قېلىپ قالغان بولسا توغرا بولاتتى، ئەمما شۇ چاغدىكى نەق مەيدانىنىڭ ئەتراپىدىن مۇشۇ ئىككىلا پەۋقۇلئاددە ئاياغ ئىزى چىقتى، كېيىنكىلىرى ئېيتىلمەكى، بۇنى جىنايەت گۇماندارى ئېھتىياتسىزلىقتىن قالدۇرۇپ كەتكەن. ئەينى چاغدىكى ئەھۋال مۇنداق بولۇشى مۇمكىن: ئۇ ئاياغ ئىزى يېتىپ بارغان يەرنىڭ ھەممىسىنى كۆيدۈرۈپ بۈزۈۋەتكەن، ئۆزى ئاسانلىقچە ئاياغ ئىزى قالمايدىغان تاشيولغا چىقىۋالغان، ئاندىن قېچىپ كەتكەن.

ــ بۇ گېپىڭىزچە، ئاياغ ئىزىنىڭ ئىگىسى ئۇيغۇر، دېلونىڭ خاراكتېرى قەسلەپ ئۆلتۈرۈش بولدىما؟ ــ دېدى جۇڭ چېڭ.

ما جىيەنجۇڭ ئېنىق قىلىپ دېدى:

ــ توغرا، ئۆلگۈچىنىڭ خەنزۇ ئىكەنلىكى ئېنىق بولدى، يەنە كېلىپ ئۆلگۈچىنىڭ بالا ـ چاقلىرىنىڭ تەمىنلىشچە، ئۇ ھايات ۋاقتىدا ئەزەلدىن كالاچ كىيىپ باقماپتىكەن. ئۇنداق بولغاندىكىن، نەق مەيداندا كۆرۈنگەن بۇ ئاياغ ئىزىنى جەزمەن جىنايەت گۇماندارى قالدۇرغان. يەنە ئاياغ ئىزىنىڭ كۆچىنىش دەرىجىسىگە ئاساسەن ھۆكۈم قىلغاندا، جىنايەت گۇمانداركىنىڭ ئوڭ پۇتى سەل ئاقسايدىكەن. ياش ـ قۇرامى 20 ياشتىن 40 ياشلار ئۆچۈرىسىدە ئىكەن، ــ دېدى ما جىيەنجۇڭ كېيىنلا.

جۇڭ چېڭ جىملە بولۇپ:

ــ ئۇنداق بولسا دەرھال سېلىشتۇرمامسەن، يەنە نېمىگە

هاڭۇبقىپ تۇرسەن؟ ــ دېدى.

ما جيەنجۇڭ ئۇمىدسىزلىنىپ:

ــ مەن ئۆزۈم كۆرگەن بارلىق ئاياغ ئىزلىرىنى، جۇملىدىن ئېسىمگە ئالالىغانلىرىمنى سېلىشتۇرۇپ باقتىم، ھېچقايسىسىدىن بۇ بىر جۈپ ئاياغنىڭكى چىقمىدى، ــ دېدى.

ــ چۈشۈرۈپ قويغان، تېخى سېلىشتۇرۇپ كېتەلمىگەن ئاياغ ئىزلىرى بارمۇيا؟ ــ دەپ ئەسكەرتتى جۇڭ چېڭ.

ما جيەنجۇڭ گەپنىڭ راستىنى ئېيتتى:

ــ ئەلۋەتتە بار، جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ نوپۇسى 5 مىليون، مەن 500 مىڭغا يەتمىگەن نوپۇسنىلا سېلىشتۇرۇپ چىقتىم، مەنىڭ قولۇمدا بارى مۇشۇنچىلىكلا ئاياغ ئىزى ئارخىپىكەن، قولۇمدا يوق ماتېرىياللارنى سېلىشتۇرۇشقا ئامالسىز قالدىم.

جۇڭ چېڭ بىردەم ئويلىنىۋېلىپ، قولىنى ئۈستەلگە پاققىدە ئۇرۇپ:

ــ ئۇنداق بولسا مەيلى، بىز كونا ئۇسۇلنى ئىشلىتەيلى، سەن بىر سېلىشتۇرۇش دائىرىسىنى ئايرىپ چىقىپ، ھەرقايسى شەھەر، ناھىيىلىك جىنايى ئىشلارنى تەكشۈرۈش ئورۇنلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئاياغ ئىزى ئېلىش ۋە سېلىشتۇرۇشقا، بىر - بىرلەپ تەكشۈرۈشكە قاتناشتۇر، مەن تەكشۈرۈپ ئېنىقلىيالمايدىغىنىمىزغا ئىشەنمەيمەن! ــ دېدى.

بىرھازاغىچە ئۇندىمىگەن ۋاڭ لۇ گەپ قىستۇرۇپ:

ــ نېمىشقا كومپيۇتېر يۈمشاق دېتاللىرىدىن پايدىلىنىپ بىر يۈرۈش «ئاياغ ئىزى نۇسخىلىرىنى ئۆزلۈكىدىن سېلىشتۇرۇش سىستېمىسى» نى قۇرۇپ چىقمايمىز؟ مېنىڭچە، ئادەم دېگىزى تاكتىكىسىدىن ۋاز كېچىشىمىز كېرەك، ئۇنداق قىلساق بىھۇدە ئاۋارىگەرچىلىك بولىدۇ، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ بىلەن ما جيەنجۇڭ بىردەك:

ــ بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟ ــ دەپ سورىدى.

ۋاڭ لۇ بىمالال سۆزلىدى:

ــ بايا ما جيەنجۇڭ سۆزلەۋاتقاندا مۇنداق خىيالغا كېلىپ قالدىم: «نېمىشقا كومپيۇتېرنىڭ چاققان، يۇقىرى ئۇنۇملۇك،

سىغىمچانلىقى چوڭ بولۇشتەك ئالاھىدىلىكىدىن پايدىلىنىپ، جە-
نۇبىي شىنجاڭدا مۇشۇ ئون نەچچە يىلدىن بۇيان سادىر بولغان
دېلولاردىكى ئاياغ ئىزلىرىنىڭ تۈرى، ئۇنى ئېلىش ئۇسۇلى، ئاياغ
ئىزىنىڭ ئۇزۇنلۇقى، ئاياغنىڭ تۈرى، ئاياغ ئىزىنىڭ سۈرىتى،
ئالاھىدىلىك نۇسخىسى، بوي ئېگىزلىك يەكۈنى، ياش ئانالىزى،
تەكشۈرۈپ پاش قىلىش نەتىجىسى قاتارلىق تۈرلەردىن ئۆزلۈكىدىن
سېلىشتۇرۇش سىستېمىسى لايىھىلەپ چىقمايمىز؟ ئەگەر راستتىنلا شۇنداق بىر يۇمشاق دېتال بولسا، تەكشۈرۈپ تېپىشقا ئاسان بولاتتى، يەنە تۇتاش دېلولارغا ۋاقتىدا، توغرا مۇلازىمەت قىلغىلى بولاتتى، توغرىمۇ چېن باشلىق؟ ــ دېدى ۋاڭ لۇ تولۇپ تاشقان ئىشەنچ بىلەن.

چېن دامو باشقا ئىشنى ئويلاۋاتقاندەك، ۋاڭ لۇ ئۇنى ئۇشتۇمتۇت چاقىرىۋىدى، ئۇ داڭقېتىپ قېلىپ ئاندىن ئۆزىنى ئوڭشۇۋالىدى:

ــ دېگەنلىرىڭىز ئورۇنلۇق، ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنىڭ بىلىشىمچە، ئىچكىرىدىكى بىر قىسىم ئۆلكە، شەھەرلەردىكى جىنايى ئىشلار ئىزلىرىنى تەكشۈرۈش ئورۇنلىرى مۇشۇ خىلدىكى سىستېمىنىڭ يۇمشاق دېتاللىرىنى ئىشلىتىۋېتىپتۇ، مەن ئەسلىدە جۇڭ باشلىققا «ئاياغ ئىزى نۇسخىسىنى ئۆزلۈكىدىن سېلىشتۇرۇش سىستېمىسى» نىڭ يۇمشاق دېتاللىرىنى سېتىۋېلىشنى ئېيتماقچى بولغانىدىم، ئەمما ج خ ئىدارىمىزنىڭ خىراجىتى چەكلىك بولغاچقا، بۇنى ئېغىزىمدىن چىقارمىغانىدىم.

جۇڭ چېڭ ئۇنى ئەيىبلىدى:

ــ چېن دامو، بۇ ئىشنىڭ توغرا بولماپتۇ، يۇمشاق دېتالنى سېتىۋېلىش ــ سېتىۋالماسلىق مېنىڭ ئىشىم، ئەمما ئويلىغانلىرىڭىز دېمىگەنلىكىڭ سېنىڭ سەۋەنلىكىڭ. بىراق، بۇگۈن ھوسۇللۇق كۈن بولدى، مېنىڭ بەزى ئىشلاردا قارار چىقىرىشىمنى تېزلەتتى.

ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭنىڭ گەپ ــ سۆزلىرىدىن ئۇمىدلەندى، ئۇ ھاياجان بىلەن چېن دامۇغا قاراپ قويدى، ئەمما چېن دامو بۇنىڭغا تېگىشلىك ئىنكاس قايتۇرمىدى.

— دامو، نېمە ئويلاۋاتسەن؟ — دەپ سورىدى جۇك چېكىپ.
— ئوك پۇتى سەل ئاقسىسا، 20 ياشتىن 40 ياش ئارىلىقىدا بولسا، شىرئەلمۇ يا؟ — دېدى چېن دامو ئۆز - ئۆزىگە.

چېن دامو ئۆزىنىڭ شىرئەلى دېگەن بۇ ئادەمنى ھەرگىزمۇ روھىي توسالغۇ تۇپەيلىدىن ئەسكە ئالمىغانلىقىنى سەزگۈرلۈك بىلەن تونۇپ يەتتى. ئەسلىدە، چېن دامونىڭ خوتۇنى لەيلى جەنۇبىي شىنجاڭ ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ مۇزىكا ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ، شۇ مەكتەپنىڭ ياش تەنتەربىيە ئوقۇتقۇچىسى شىرئەلى ئۇنىڭ كەينىگە چۈشكەن، لەيلىمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىر مەھەل ياخشى ئۆتكەن، ئۇنىڭ بىلەن ئارىلىشىش داۋامىدا روھىي ھالىتىنىڭ سەل غەيرىيلىكىنى سېزىپ قالغان، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ كەتكەنىدى. بىر كۈنى لەيلى ئۆزىنىڭ سىنىپىدىكى بىر قىزنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ ئىششىپ كەتكەنلىكىنى بايقىدى، ئۇ بۇ قىز بىلەن مۇڭداشقاندا، بۇ ئوقۇغۇچى شىرئەلىنىڭ ئۆزىنى ياتاقتا ئالداپ ئېكىرىپ ئاياغ ئاستى قىلغانلىقىنى ئېيتتى. لەيلى ئەھۋالنى دەرھال مەكتەپ رەھبەرلىكىگە مەلۇم قىلدى، شۇنىڭ بىلەن شىرئەلىنى چېن دامو دېگەن بىر ساقچى ئېلىپ كەتتى. دوختۇرخانىنىڭ ئاياللار بۆلۈمى تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى چىقىرىپ بېرىۋىدى، شىرئەلى ئوقۇغۇچى قىزنى ئالداپ ئېپىپەت - نومۇسىغا تەگكەن قىلمىشىنى يوشۇرماسىتىن ئىقرار قىلدى، ئۇ ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىشكە ئەۋەتىپ بېرىلدى. بۇ ئارىلىقتا، چېن دامو ئىچكى مەلۇماتتىكى خەۋەردىن شىرئەلىنىڭ تۇرمىدىن قاچماقچى بولغانلىقى، ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىش كادىر - ساقچىلىرى تەرىپىدىن قايتۇرۇپ كېلىنگەنلىكى، يېقىلىپ چۈشۈپ ئوك پۇتىنىڭ مېيىپ بولۇپ قالغانلىقىنى كۆردى. يەنە شۇ دېلو ئارقىلىق لەيلى چېن دامو بىلەن تونۇشۇپ قالدى، چېن دامونىڭ ئىشەنچلىك ۋە ھەققانىي ئىكەنلىكى ئۇنىڭغا يېقىپ قالدى، شۇنىڭ بىلەن ئىككىسى بىر - بىرىنى ياخشى كۆرۈپ قېلىپ توي قىلدى، بىر قىزلىق بولدى.

شىرئەلى ئەمگەك بىلەن ئۆزگىرىشنى ئاخىرلاشتۇرغاندىن كېيىن جەمئىيەتكە قايتىپ كەلدى، ئەمما ئۇزۇن ئۆتمەيلا غايىب بولدى. چېن دامو بۇ ئادەمنىڭ ئىز - دېرىكىگە دىققەت قىلغان،

بەزىلەر ئۇنى كۆيۈمچان بىر رەھبەر يارىدەم بېرىپ چەت ئەلگە ئوقۇشقا چىقىرىۋېتىپتۇ دېسە، بەزىلەر ئۇنى يەنىلا دۆلىتىمىزدە قېلىپ ئايرىم بۆلگۈنچى كۈچلەر بىلەن ئىش تېرىپ يۈرۈپتۇ دې-گەن، يەنە بەزىلەر ئۇنى شىمالىي شىنجاڭغا تىجارەت قىلغىلى كېتىپتۇ دېگەنىدى. قىسقىسى، بۇ ئادەم چىن دامونىڭ دىققەت - نەزىرىدىن چىقىپ كەتكەنىدى. مۇشۇ بىرنەچچە يىلدىن بېرى، چىن دامو تېررورلۇق دېلولىرىنى رازۋېدكا قىلىش بىلەن بولۇپ كەت-كەن. گەرچە ساقچىلار ئون نەچچە تېررورلۇق تەشكىلاتىنىڭ ئۇۋا-سىنى چۈۋۈۋەتكەن بولسىمۇ، لېكىن چىن دامو ھەمىشە بىر سىر-لىق كۆلەڭگىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدا ئەرۋاھتەك داۋالغۇپ يۈرگەن-لىكىنى ھېس قىلاتتى، ئۇنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى سېزىپ تۇرسىمۇ، ئەمما ئۇنى تۇتالمىغانىدى. چىن دامو 6 - سەزگۈسىگە ئاساسەن، ئاشۇ سىرلىق كىشىنى شىرئەلى بولۇشى ئېھتىمالغا ناھايىتى يې-قىن، دەپ قارايتتى.

— گۇمانلانغانكەنسەن، بۇ كىشىنى بىر ئامال قىلىپ تەكشۈ-رۈپ باق، — دەپ دەۋەت قىلدى جۇڭ چېڭ ئۇنىڭغا.

چىن دامو ما جىيەنجۇڭغا:

— بىز بۇگۈنلا يولغا چىقىپ، شىرئەلىنىڭ يۇرتىغا بېرىپ كېلەيلى، — دېدى.

3

جۇڭ چېڭ ژاڭ لۇنى ئىشخانىسىغا چاقىرىپ، گەپنىڭ پوس-كاللىسىنى ئېيىتتى:

— بۇگۈن سىزنى مەسلىھەت سورىغىلى چاقىرتقانىدىم.

ژاڭ لۇ ئۇنى سىناپ بېقىش مەقسىتىدە:

— جۇڭ باشلىقىتەك شۇنداق ياماں ئادەمنىڭمۇ مۇشكۈل مە-سىلىگە يولۇقىدىغان ۋاقتى بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى.

جۇڭ چېڭ قولى بىلەن ژاڭ لۇنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— سىززە، ئەمدىلا كەمتەرلىك قىلىۋىدىم، ئۆزىڭىزنى كۆر-سەتكىلى تۇردىڭىز، مەن باشقىلارنىڭ ئەقلىنى توپلاپ، ئۆزۈم

ئۇچۇن ئىشلىتەي دېگەنىدىم، ئۇقۇۋاتامسىز؟ ئەمما، بۇ قېتىم راستتىنلا سىزدىن تەلىم ئالماقچى، مەغرۇرلىنىپ كەتمەڭ، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ خۇشالىق بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ، ئەتەي مەغرۇر-لانغان قىياپەتكە كىرىۋالدى، ئۇ جۇڭ چېڭ سوربىماقچى بولغان ئىشىنىڭ چوقۇم كومپيۇتېر بىلىملىرى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىكەن-لىكىنى جەزملەشتۇردى، ئۇنى بۇنىڭدىن باشقا ئىشلار قورقۇتال-مايتتى.

جۇڭ چېڭ گەپنىڭ ئوچۇقىنى ئېيتتى:

ــ دەپ بېقىڭە، مەن قانداق قىلىپ ئىلغار ساقچى قوراللىر-ىدىن پايدىلىنىپ تېررورلۇققا قارشى رازۋېدكا ئەترىتىنىڭ جەڭ-گىۋارلىقىنى ئاشۇرالايمەن، شۇ ئارقىلىق تېررورلۇققا قارشى راز-ۋېدكا ئەترىتىدىكى خادىملارنىڭ زەخمىلىنىش، ئۆلۈش نىسبىتىنى نۆلگە چۈشۈرەلەيمەن؟ بۇنى سىزگە تەتبىقلىساق، سىز قانداق قىلىپ تېررورلۇق جىنايەتلىرىگە كومپيۇتېر تور سىستېمىسىدىن پايدىلىنىپ زەربە بېرىسىز؟

ۋاڭ لۇ بۇ گەپنى ئاڭلاپلا روھلىنىپ كەتتى:

ــ راستما؟ سىز كومپيۇتېرغا قىزىقىپ قالدىڭىزما؟ بۇ مە-نى ھەقىقەتەن روھلاندۇرۇۋەتتى، مەن سىزنىڭ تەپەككۇرى دەۋىر-دىن ھالقىپ كەتكەن ئىدارە باشلىقى ئىكەنلىكىڭىزنى سەزگەنىدىم.

جۇڭ چېڭ كۈلۈپ، ئۇنىڭ دولىسىغا شاپىلاقلاپ قويدى:

ــ بولدىلا، سىز مېنى ياراتمىسىڭىز مەيلى، ئەمما مەن سىزنى يارىتىمەن، شۇڭا سىزدىن ئەستايىدىللىق بىلەن مەسلىھەت سوراۋاتقىنىم.

ۋاڭ لۇ قىلچە كەمتەرلىك قىلماي:

ــ گەپنى نەدىن باشلىسام بولا؟ ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ سەمىمىيلىك بىلەن دېدى:

ــ ئاۋۋال ماڭا ئېيتىڭە، كومپيۇتېر دېگەن بۇ نەرسىنى بىز-نىڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش خىزمىتىمىزدە ئىشلەتسەك، قان-چىلىك ياردىمى تېگەر؟ ئۇ ئىلغارلىقتا قايسى دەرىجىگە يەت-كەندۇ؟ ــ دېدى.

ـــ ئالدى بىلەن PC ماشىنىسىنى، يەنى سىز دېگەن كومپيۇ-
تېرنى ئالايلى، مېنىڭچە، بىزنىڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش
خىزمىتىمىزگە بىرلەشتۈرسەك، ئۇ ئاساسەن ئۇچ تەرەپتىن كې-
رەكلىك. بىرىنچىدىن، ئۇچۇر بىخەتەرلىكىگە ئىشلىتىمىز. ھا-
زىرقى تورنىڭ ئۇچقاندەك تەرەققىي قىلىشى بىلەن، بەزىبىر يېڭى
جىنايەت ئۇتكۈزۈش شەكىللىرىمۇ پەيدا بولدى، مەسىلەن، بەزى
كىشىلەر بۇزغۇنچىلىقى ناھايىتى كۈچلۈك بولغان يامان نىيەتلىك
ۋىرۇسنى تۇزۇپ پۈتۈن يەر شارىدىكى ئۇزۇنارا ئۇلىنىش تورلىرىغا
غايەت زور ئىقتىسادىي زىيان سالدى، سودا قەسكارلىرى رەقىبلە-
رىنىڭ سودا مەخپىيەتلىكلىرىنى ئوغرىلىۋېلىپ ناتوغرا رىقابەتكە
ئىشلەتتى، تېررورلۇق تەشكىلاتلىرى توردىن پايدىلىنىپ قانۇنسىز
ئۇچۇرلارنى يەتكۈزدى دېگەندەكلەر. مۇنداق يۇقىرى تېخنىكىلىق
جىنايەتلەردىن قانداق ساقلىنىش زامانىمىز ساقچىلىرى دۇچ كېلە-
ۋاتقان يېپىيېڭى مەسىلە بولۇپ قالدى، بۇلار ئۇچۇر بىخەتەرلىكى
كاتېگورىيىسىگە كىرىدۇ؛ ئىككىنچىدىن، دېلونى تەكشۈرۈپ پاش
قىلىشقا ئىشلىتىمىز، مەسىلەن، سوتنىڭ ھۆكمى ئاستىدا بولغان
جىنايەتچىلەرنىڭ تەقى - تۇرق ئالاھىدىلىكى، تەپسىلىي ماتېرىيا-
لىنى كومپيۇتېرغا كىرگۈزۈش ئارقىلىق سانلىق مەلۇمات ئامبىرى
قۇرۇپ، جامائەت خەۋپسىزلىكى ساھەسىنىڭ ئىچكى قىسمىدا ئۇ-
چۇردىن تەڭ پايدىلىنىپ مەقسەتكە يېتىمىز؛ يەنە ئالايلۇق، ھەربىر
ئادەمگە كىملىك ئىشلەش بىلەن بىللە، ھەربىرىيلەننىڭ بارماق
ئىزىنى ئېلىۋېلىپ، بارماق ئىزى ئامبىرى قۇرىمىز. توساتتىن
دېلو سادىر بولسا، نەق مەيداندىن بارماق ئىزىنى ئېلىۋاتقان بول-
ساقلا، بارماق ئىزى ئامبىرىغا كىرىپ سېلىشتۇرساق بولىدۇ،
ئادەتتە بىرنەچچە مىنۇت ئىچىدىلا شەرتكە ئۇيغۇن كېلىدىغان بارماق
ئىزلىرىنى تېپىپ چىقالايمىز، ئاندىن سېلىشتۇرىمىز. مېنىڭ
بىلىشىمچە، ھازىر بەزى تەرەققىي تاپقان دۆلەتلەرنىڭ جىنايى ئىش-
لار ساقچىلىرى «سىمسىز تەكشۈرۈش دەلىل - ئىسپات ئېلىش
ئەسۋابى»، «نازارەت قىلىش سىستېمىلىرىدىكى تۇتۇق سۈرەتلەرنى
بىر تەرەپ قىلىپ ئانالىز قىلىش سىستېمىسى» قاتارلىق سىستې-
مىلاردىن پايدىلىنىپ دېلو پاش قىلىۋاتىدۇ. ئۇچىنچى، سۈرەت،

نۇسخىلارنى پەرقلەندۈرۈشكە ئىشلىتىمىز. مېنىڭ بىلىشىمچە، نۆ-
ۋەتتە، مەملىكىتىمىزدىكى ئەڭ ئىلغار «پورتراتنى يېڭىلاپ گۈ-
رۇپپىلاش دېتالى» V5.0 نەشرىگىچە ئۆزلەشتۈرۈلدى، ئۇنىڭ ئا-
ساسلىق ئالاھىدىلىكى پەۋقۇلئاددە چوڭ سىغىمچانلىقتىكى رەڭلىك
پورترېت ئامبىرى بولۇش، كىشىلەرنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنى يىغىپ
تۇرگە ئايرىش، رايون شەكىللىك پورترېت ئامبىرى قۇرۇش، يەنە
كېلىپ، گۇرۇپپىلانغان پورترېتلارنى ئارخىپلاشتۇرۇپ باشقۇ-
رۇش، شۇ ئارقىلىق بۇنىڭدىن كېيىن كۆرۈپ چىقىشقا قۇلايلىق
يارىتىشتىن ئىبارەت. مەسىلەن، بىز ۋەقەنى ئۆز كۆزى بىلەن
كۆرگۈچىنى جىنايەت سادىر قىلىش ئوبيېكتى بىلەن تەمىنلەشكە
تەكلىپ قىلىمىز، ئۇ جىنايەت سادىر قىلغۇچىنىڭ يۈزىدىكى ئالا-
ھىدىلىكلەرنى ئېيتىپ بېرەلىسىلا، سۈرەت ئامبىرىغا كىرىپ،
چوڭ - كىچىكلىكى، سىمىز - ئورۇقلۇقىنى خالىغانچە گۇرۇپپە-
لاپ چىقىمىز، پورترېت بەش ئەزاسىنىڭ ھەرقايسى قىسمى ۋە يۈز
شەكلىنى خالىغانچە تەڭشەيمىز، ئادەتتە ئىككى - ئۈچ سائەت
ئىچىدىلا جىنايەت ئۆتكۈزگۈچىنىڭ ئەسلى قىياپىتىنى ئەسلىگە
كەلتۈرەلەيمىز؛ تۆتىنچىدىن، جىنايى ئىشلارنى تەكشۈرۈشكە،
دەسلەپكى سوتقا ئىشلىتىمىز. بىز تۆتۈۋالغان، ئەمما ئېغىز ئېچىپ
تاپشۇرۇشنى رەت قىلغانلارغا «دەسلەپكى سوت ئومۇمىي ئۇچۇرلە-
رىنى ئانالىز قىلىش سىستېمىسى»نى قوللىنىپ، دېلونى پاش
قىلىشقا يارىدەملەشتۇرسەك بولىدۇ. ئەگەر بىزنىڭ جەنۇبىي شىنە-
جاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى مۇشۇ يۇمشاق دېتاللار سىس-
تېمىسىنى ئورۇنلاشتۇرالىسا، ئۇنداقتا، بىز دۇچ كېلىۋاتقان تېر-
رورلۇققا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشىنىڭ ھەربىرىدە يېڭىپ چىقالمىغان
تەقدىردىمۇ، قۇربان بولۇش نىسبىتىنى ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈ -
رەلەيمىز، ــ ۋاڭ لۇ پىلىموتتەكلا سۆزلەپ كەتتى.

جۇڭ چېڭ بۇنىڭغا قىزىقىپ:

ــ بۇ دېتاللارنى ئورۇنلاشتۇرۇشقا قانچە پۇل خەجلەشكە
توغرا كېلەر؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ھېچقانچە پۇل كەتمەيدۇ، مېنىڭچە، بىرەر مىليون بولسا
يېتەر، ــ دېدى ۋاڭ لۇ سەل ئويلىنىۋېلىپ.

— بىرەر مىليون؟ — دەپ سوردى جۇك چېك ئۆزىنى سەل توتۇۋېلىپ.

— تەكلىكتە قالدىڭىزمۇ؟ ئەگەر ئەجدادلىرىمىز بۇگۈنكى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشتە ئىشەنچكە، قۇربان بېرىش غەيرىتىگە ۋە ئادەم دېڭىزى تاكتىكىسىغا تايانغان دېسەك، ئۇنداقتا، بۇ سەھىپىنى ئۆرۈۋەتتۇق. مېنىڭچە، كەلگۈسىدىكى تېررورلۇققا قارشى ئۇرۇشتا تايىنىدىغىنىمىز غەلىبە قازىنىش ئىشەنچىسىلا بولماستىن، بەلكى ئىلغار بولغان يۇقىرى پەن - تېخنىكا، — دېدى ۋاڭ لۇ.

جۇك چېك ئۇنىڭ گېپىنى قۇۋۋەتلىدى:

— دېگەنلىرىڭىز ئورۇنلۇق، مەن ناھايىتى ياخشى چۈشەندىم.

— بۇ گەپچە، تەكلىپىمنى قوبۇل قىپسىز - دە؟ — دەپ سوردى ۋاڭ لۇ.

جۇك چېك بېشىنى لىڭشىتىپ:

— شۇنداق، — دېدى.

— سىز ئۆزىڭىزنىڭ قىممەتلىك يېرىڭىزنىڭ قايەردىلىكىنى ئۇقامسىز؟ سىز يېڭى كۆزقاراشلارنى قوبۇل قىلىشقا ناھايىتى ماھىر ئىكەنسىز، — دەپ باھا بەردى ۋاڭ لۇ.

جۇك چېك قەتئىي نىيەتكە كېلىپ:

— مېنىڭچە، بۇ يۇمشاق دېتاللارنى مۇكەممەللەشتۈرۈش كېرەك، بۇ خىزمەتكە سىز مەسئۇل بولسىڭىز بولارمۇ؟ — دېدى.

ۋاڭ لۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۆز تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويدى:

— ئۇنداقتا جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى پەن - تېخنىكا ئۇچۇر مەركىزىگە بېرىپ كەلسەم بولىدۇ.

جۇك چېك كەسكىنلىك بىلەن:

— ئۇنداق بولسا بېرىڭ! — دېدى.

جۇك چېك ۋاڭ لۇنى دەرھال ماڭدۇرۇپ ئويلىنىدى، ئەمما ۋاڭ لۇ ئولتۇرغان ئورۇندۇقىدىن قىمىرلىمىدى:

— مەن تېخى دەرسىمنى ئۆتۈپ بولمىدىم، — دېدى.
جۇڭ چېڭ پېشانىسىغا بىرنى ئۇرۇپ، كۈلۈپ كېتىپ:
— داۋاملاشتۇرۇڭ، — دېدى.
ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ كەسپىنى تىلغا ئېلىشى بىلەن جانلىنىپ كەتتى:
— مەن بايا PC ئاپپاراتىنىڭ ج خ خىزمىتىدىكى رولىنىلا سۆزلىدىم، ئەمەلىيەتتە، چوڭ تىپلىق كومپيۇتېرنى GPS سىستېمىسى بىلەن ئۇلاپ ئىشلەتسەك، بىزنىڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇشتىكى رازۋېدكىچىلىك خىزمىتىمىزدە تېخىمۇ ئۇزاق رول ئوينايدۇ.
جۇڭ چېڭ دەرھال روھلىنىپ كەتتى:
— قېنى دەپ بېقىڭ.
ۋاڭ لۇ ئەڭ ئىلغار بىلىملەرنى جۇڭ چېڭغا ناھايىتى راۋان ئېيتىپ بەردى:
— بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ قۇمۇلۇقتىن باشقا تاغلىق جايلار ۋە چۆل ـ باياۋانلار بىلەن قاپلانغان، سىزدىن يوشۇرمايمەن، مەن جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدا يېقىنقى ئون يىلدىن بېرى يۈز بەرگەن ھەر خىل تېررورلۇق دېلولىرىنىڭ يۈز بەرگەن ۋاقتى، ئورنى، جىنايەت سادىر قىلىش ئالاھىدىلىكى، رازۋېدكا قىلىش نەتىجىسى، كىشىلەرنىڭ قولغا ئېلىنىش ئەھۋالى قاتارلىقلارنى بىر قېتىم رەتلەپ چىقتىم، ئاندىن كومپيۇتېردا بۇلارنىڭ باش ـ ئايىغىنى بىلدۇرىدىغان بىر سخېما سىزىپ چىقتىم. بىرەر قۇر تەھلىل قىلىپ، كۆپىنچە جەڭلەرنىڭ قۇمۇلۇق ۋە تاغلىق جايلاردا ئېلىپ بېرىلغانلىقىنى بايقىدىم، ئەمما ئىلگىرىكى ئالاقىلىشىش ئۇسكۇنىلىرىمىز ناھايىتى قالاق ئىكەن، تازا ئىلمىي ئەمەسكەن. ئەگەر GPS دىن پايدىلىنىپ سۈنئىي ھەمراھ بىلەن قوبۇل قىلىش، تارقىتىش سىستېمىسى ۋە سۈنئىي ھەمراھ بىلەن ئورۇن بەلگىلەپ قويۇپ بېرىش سىستېمىسىنى قۇرۇپ چىقساق، مەسىلەن، يان تېلېفون تارقىتىش ئىستانسىسى ئارقىلىق ھەربىر رازۋېدكىچى تۇرۇۋاتقان جۇغراپىيىلىك ئورۇننى، ئۇنىڭ ئۆزۈنلۇقى ۋە كەڭلىكىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بەرسەك، سىزنىڭ ئارقىدا قوماندانلىق

قىلىشىڭىزغا قۇلايلىق يارىتىپ بېرەلەيمىز. ئەلۋەتتە، GPS سىستېمىسى بولسىلا كۇپايە قىلمايدۇ، بۇنىڭغا يەنە GIS جۇغراپىيە ئۇچۇر سىستېمىسىنى قوشۇش كېرەك، بۇ سىستېما كومپيۇتېر بىلەن يەر تۈزۈلۈشى، يەر قىياپىتىدىكى نەرسىلەرنى ئىپادىلەپ بېرەلەيدۇ، مەسىلەن، تاغ تىزمىسىدىكى ھەربىر نۇقتىنىڭ قانچە-لىك ئېگىزلىكى، ئارىلىقىنىڭ قانچە مېتىرلىقى دېگەندەكلەردە قوماندانىنى دەرھال سانلىق مەلۇمات ۋە سخېمىلار بىلەن تەمىنلىيە-لەيدۇ، شۇنىڭ بىلەن بىللە، ئايروپىلاندا تارتىلغان سۈرەتلەر بىلەن-مۇ تەمىنلەپ سىزنىڭ پەردە ئارقىسىدا ۋاستىلىك قوماندانلىق قىلىشىڭىزغا ناھايىتى زور ياردەم بېرىدۇ.

جۇڭ چېڭنىڭ كۆزى ۋاللىدە يورۇپ كەتتى:

— ئەگەر مۇشۇ دەرىجىگە يېتەلىسەك، كارامەت بولۇپ كېتىمىزكەن.

— توغرا، — دېدى ۋاڭ لۇ، — مۇشۇ تونۇشقا كەلگەندە-كىن، نېمىشقا بۇ سىستېمىنى پىلانلاشقا تۇتۇشمايمىز؟

جۇڭ چېڭ يەنە بىر قېتىم:

— مۇلچەرىڭىزچە قانچىلىك پۇل خەجلەشكە توغرا كېلەر؟ — دەپ سورىدى.

ۋاڭ لۇ قىلچە ئىككىلەنمەي:

— ناھايىتى جىق پۇل كېتىدۇ، — دېدى.

جۇڭ چېڭ خورسىنىپ قويۇپ:

— بۇ ھەقىقەتەن ئالەمشۇمۇل مەسىلە ئىكەن، — دېدى.

— مەن جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىچكى توربىدىن ئىگىلەپ باقتىم، — دېدى ۋاڭ لۇ، — بىرنەچچە قېرىنداش ئۆلكە، شە-ھەرلەردىكى ج خ ئورگانلىرىنىڭ ھەممىسى GPS قوشۇلغان GIS سىستېمىسىغا كىرىپتۇ، بۇنىڭ ئەمەلىي جەڭدە ئىشلىتىش ئۈنۈمى ئىنتايىن ياخشى بوپتۇ.

جۇڭ چېڭ ئوڭ قولى بىلەن ئۇستەلنى قاتتىق ئۇرۇپ:

— شىنجاڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇشنىڭ ئالدىنقى سېپى بولۇش سۈپىتى بىلەن ساقچىلار ئىشلىتىدىغان قورال ـ جابدۇقتا-تېخىمۇ ئىلغار ئورۇندا تۇرسا ئاندىن توغرا بولىدۇ. مۇنداق بول-

سۇن، بىز ھازىر جەزمەن ئۇچالمايمىز، بىر قەدەم - بىر قەدەم- دىنلا ماڭالايمىز. سىز ئاۋۋال جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىر- لىقىغا بېرىپ ھېلىقى دېتاللارنىڭ ئىشىنى ھەل قىلىڭ. كېيىنكى مەسىلىنى مەن ئومۇمىيۈزلۈك ئويلىشىمەن، ــ دېدى.

4

جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىقى پەن - تېخنىكا ئۇچۇر مەركىزىگە كېلىپ، ۋاڭ لۇنىڭ نەزىر دائىرىسى زور دەرىجىدە كېڭەيدى. بۇ يەرگە كومپيۇتېر ساھەسىنىڭ ھەر تەرەپلىمە ئەقىل- دارلىرى يىغىلغان، رازۋېدكا قىلىش، دېلو پاش قىلىشقا ئىشلە- تىدىغان نەچچە ئون خىل سىستېمىلىق دېتاللارنى تەتقىق قىلىپ چىققان ۋە ئۆزلەشتۈرگەنىدى. ۋاڭ لۇغا چۈشەندۈرۈش ۋە كۆرسە- تىشكە مەسئۇل بولغان يېگىت دەل ۋاڭ لۇنىڭ قورال - ياراغ ئوقۇتقۇچىسىنىڭ ساۋاقدىشى ئىدى، ئۇ مۇشۇ ئالاھىدە مۇناسىۋەت تۈپەيلىدىن ۋاڭ لۇغا تولۇق ئىككى كۈن كۆرسەتتى. ۋاڭ لۇنىڭ بۇرۇن ئىگىلىگەنلىرى نوقۇل كومپيۇتېر بىلىملىرى، ھازىر كۆ- رۈۋاتقىنى كومپيۇتېرنىڭ ج خ خىزمەت ئەمەلىيىتى بىلەن بىرلەش- كەندىن كېيىنكى ئاجايىپ جەۋھىرى ئىدى. كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا يوشۇرۇنغان ئىجادىيەت ئارزۇسى قوز- غىتىۋېتىلدى. ئۇ، ج خ كەسپىنىڭ پىششىق ئىگىلىۋالسا‌ما، ج خ كەسپىي سىستېمىسىنىڭ يېڭى دېتاللىرىنى ناھايىتى تېزلا ياخشىلىۋېتىشىم مۇمكىن، دەپ ئويلىدى. جەنۇبىي شىنجاڭغا قاي- تىپ بارغاندىن كېيىن تۇتىدىغان خىزمەتلەرنى خىيالىغا كەلتۈرۈ- شى بىلەنلا، سىناپ كۆرۈشكە ئالدىراپ قالدى.

ۋاڭ لۇ بېيجىڭدا ئۇچ كۈنلا تۇردى، خىزمەت ھالىتىدە تۇر- غاندا ناھايىتى ھاياجانلاندى. ئەمما، جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىس- تىرلىقى مېھمانخانىسىغا قايتىپ كېلىشى بىلەنلا، كەيپىياتى يەنە تۆۋەنلەپ كەتتى، بۇنىڭغا ما تېمۇ سەۋەبچى بولغانىدى. ئۇ بېي- جىڭغا كەلگەن كۈنىلا ئاندىن ئۆزىنىڭ ما تېمۇنى شۇنداق سېغىنـ- غانلىقىنى، مۇنداق سېغىنىشىنىڭ كۈچلۈك ئىرادىنى ۋەيران قىلـ-

ۋېتەلەيدىغانلىقىنى بايقىدى. ئۇ ھەم ما تېمۇنى سېغىندى، ھەم ئۇنى ئۇچرىتىشتىن قورقتى، ئۇنىڭ كۆز يېشى ۋە مۇلايىملىقىدىن قورقتى، ئۇنداق نەرسىلەر ئۇنى پەيلىدىن ياندۇرۇۋېتىشى، ئۇ پەيلىدىن يانسىلا، ئۇنىڭ بېيجىڭغا يۆتكىلىپ كېلىشىنى تەلەپ قىلىدىغان قوشۇمچە شەرتلەر شۇنىڭغا ئەگىشىپلا ئوتتۇرىغا قويۇلۇشى مۇمكىن ئىدى. ئۇ مۇنداق خەۋپنى كۆرۈپ يەتتى، ئەمما يەنىلا كەسكىنلىك بىلەن ما تېمۇغا تېلېفون بەردى، چۈنكى ئۆزىنىڭ سېغىنىشىنى بېسىۋالالمىدى. تولۇق ئىمكانىيەت قالدۇرۇپ ئېيتقاندا، ئىككىسى راستىنلا ئايرىلىپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، يەنىلا دوست - دە! بېيجىڭغا كەلگەندىكىن، دوستىنى يوقلاپ قويسا ئاشۇرۇۋەتكەنلىك بولماس! بىراق، ئۇ ناھايىتى تېزلا ئۈمىدسىزلەندى، چۈنكى ما تېمۇ ئىز - دېرەكسىز غايىب بولغانىدى. ئۇ ئاۋۋال ما تېمۇنىڭ ئىدارىسىگە تېلېفون بەردى، تېلېفوننى ئالغان ئادەم ناھايىتى ئېنىق قىلىپ: «بىزنىڭ بۇ يەردە ئەزەلدىن ما تېمۇ دېگەن ئادەمنى كۆرۈپ باقمىدۇق» دېدى.

غەلىتە ئىشقۇ بۇ، ما تېمۇ خىزمەت ئورنىنى ئالماشتۇردىمىكىنە؟ ۋاڭ لۇ ما تېمۇنىڭ ئىدارە رەھبىرىگە تېلېفون بېرىپ، يالغاندىن ئۆزىنىڭ ما تېمۇنىڭ بىر نەۋرە ئاكىسى ئىكەنلىكىنى، بىر نەۋرە سىڭلىسىنىڭ قەيەرگە كەتكەنلىكىنى سوراپ باقماقچىكەنلىكىنى ئېيتتى. سىياسىي باشقارمىنىڭ باشلىقى: «بىر يىل بۇرۇن ما تېمۇ ھەققەتەن كېلىپ تىزىمغا ئالدۇرغان، ئەمما نېمىشقىدۇر يەنە كېتىپ قالدى» دەپ مۇجمەل جاۋاب بەردى. ۋاڭ لۇ بۇنىڭغا تەن بەرمەي، يەنە ما تېمۇنىڭ ئىدارىسىگە تېلېفون بەردى. نەتىجىدە، باشقا بىر خىل جاۋابقا ئېرىشتى، قارشى تەرەپ ما تېمۇنىڭ چەت ئەل كارخانىسىغا جىق پۇل تېپىش ئۈچۈن كەتكەنلىكىنى، بەزىلەر ئۇنىڭ سودا ساھەسىدىكى چوڭ پۇلدار بىلەن ئىچ پەش تارتىشىپ يۈرگەنلىكىنى كۆرگەنلىكىنى ئېيتتى.

كېيىنكى گەپ ۋاڭ لۇنىڭ ئوغلىنى قاينىتىۋەتتى. ئۇ ئىچىدە ما تېمۇنى: مەن ۋاڭ لۇ ۋاپاسىزلىق قىلغان تەقدىردىمۇ، مەندىن مۇنداق ئۈسۈل بىلەن ئۆچ ئالسا بولمايدۇ - دە! دەپ ئەيىبلىدى. ئۇنىڭ بىر پەسكىچە ئىچى ئاچچىق بولدى، ما تېمۇ

نىڭ ئىز - دېرەكسىز غايىب بولۇشى ۋاڭ لۇغا بىر نۇقتىنى چوڭقۇر چۈشەندۈردى: باشتىن ئۆتكەن ئىشنى مەڭگۈ ئۇنتۇپ كېتىمەن دېمىسە بولغۇدەك، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ بىر مەزگىللىك روشەن ھېسسىيات تۇرسا؟ ئۇ ئۆزىنىڭ ما تيەنمۇ بىلەن ئايرىلىپ كېتىش مەسىلىسىنى بىر تەرەپ قىلىشتا ھەقىقەتەن باغرى قاتتىق. لىق قىلغانلىقىدىن ئۆكۈندى. شۇڭا ئۇ ھازىرغىچە ئۆزىنى: ئادەم ئەمەس نەرسىكەنمەن، شۇ چاغدا ما تيەنمۇنى ئۇزىتىپ قويسام بوپتىكەن، نېمىدېگەن بىلەن ئىككىمىز بىر - بىرىمىزنى بىرقانچە يىللار ياخشى كۆرۈشكەنىدۇق دەپ ئەيىبلەپ كەلگەنىدى. ئۆزىنىڭ ما تيەنمۇدىن ئايرىلىپ كېتىشىدە شەخسىيەتچىلىكى ئۈستۈن كەلگەنلىكى ياكى ئوغۇل بالىچىلىقى ئۈستۈن كەلگەنلىكىنى ئۆزىمۇ ئاڭقىرالمىغانىدى، قانداق سەۋەبىنىڭ بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز تاللىشىنى ئۆزگەرتكەنلىكى كەلتۈرۈپ چىقارغانىدى. ما تيەنمۇدىن ۋاز كەچكەنلىكىم بىر خىل خاتالىقما؟ بۇگۈنكىدەك ھالغا قېلىپ خاتالاشتىممۇ؟ ۋاڭ لۇ نۈرغۈن گۇمانلار ئىچىدە قايتىش سەپىرىگە ئاتلاندى.

5

جۇڭ چېڭ ئۆيگە تېلېفون بېرىپ، خوتۇنى لى يۈمېيدىن ئۆت خالتىسىنى ئېلىۋېتىش ئوپېراتسىيەسىنى قاچان قىلدۇرىدىغانلىقىنى سورىدى.

— سىزگە دېسەممۇ پايدىسىز، ۋاقىت چىقىرىپ مەن بىلەن دوختۇرخانىغا بارالامتىڭىز؟ — دېدى خوتۇنى ئاغرىنغان ھالدا.

جۇڭ چېڭ سەممىي ھالدا:

— ئەلۋەتتە، مۇنداق ئىشتا جەزمەن يېنىڭىزدا بولىمەن، — دېدى.

خوتۇنى بۇنىڭدىن ئەسلا ئۈمىد كۈتمەي:

— شۇنداق بولغاي! — دېدى.

— شۇنداق بولغاي دېگەن قانداق گەپ؟ — دېدى جۇڭ چېڭ، — يولداش، پوزىتسىيەڭىز تازا ياخشى بولمايۋاتىدۇ.

خوتۇنى ئەتەي ئاچچىقلىنىپ:

— ئۆمرۈمنىڭ ئاخىرغىچە قۇربان بېرىدىغان ئوخشايمەن، شۇنداق قەسەم قىلمىغانىكى، چوقۇم قىزىمغا تەسىر كۆرسىتىپ، ئۇنى كەلگۈسىدە ئاتىسىنىڭ كەسپى ۋە مىجەزىگە پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان ئەر كىشى بىلەن ماڭدىغان قىلىمەن، — دېدى.

— ئاچچىقلانمىسىڭىزچۇ، — دەپ نەسىھەت قىلدى جۇڭ چېڭ، — قىزىمىزنىڭ ئىشىغا سىز ئىگە بولالامتىڭىز؟ مېنىڭچە، ئۇنى ھېچقايسىمىز باشقۇرالمايمىز.

خوتۇنى گەپنىڭ تېمىسىنى يۆتكىدى:

— مېنى ئوپېراتسىيە قىلغاندا يېنىمدا تۇرالمىسىڭىز نورمالىلىق، ماڭا ھەمراھ بولۇپ يېنىمدا تۇرسىڭىز بۇ تېخى بىنورمالىلىق بولىدۇ. ئەمما قىزىمىزغا ماڭا قىلغاندەك مۇئامىلە قىلسىڭىز بولمايدۇ، ئۇ ئاتىسىنىڭ رىغبەتلەندۈرۈشىگە موھتاج. ۋاقىتنى ئارقىدىن ھېسابلىغاندا، ئۇ يەنە 30 كۈندىن كېيىن تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىدۇ، ئۇ ماڭا ئەڭ چوڭ ئارزۇسىنىڭ ئىمتىھان ئېلىنىدىغان ئاشۇ ئىككى كۈندە ئاتىسىنىڭ ئۆزىگە ھەمراھ بولۇپ ئىمتىھان مەيدانىغا كىرىپ بېرىشى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. مېنىڭچە، قىزىمىزنىڭ تەلىپى ئارتۇقچە ئەمەس، راستتىنلا، مەن ئوپېراتسىيە ۋاقتىنى كەينىگە سۈرسەممۇ، قىزىمىزنى مۇشۇ دوقالىدىن ئوڭۇشلۇق ئۆتۈۋالسىكەن دەيمەن.

جۇڭ چېڭ سەممىي قەسەم قىلىپ:

— مېنىڭ روھىي ھالىتىم سىزنىڭكىگە ئوخشاش، ئۇنىڭغا ئېيتىڭ، ئىمتىھان مەيدانىغا ئۇنىڭ بىلەن بىللە كىرىشكە ۋەدە بېرىمەن، مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن، ئۇنى ئۇمىدسىزلەندۈرىدىغان ئاساسىم يوق، — دېدى.

خوتۇنى بۇ گەپنى چىڭ تۇتۇۋېلىپ:

— بۇنى سىز دېدىڭىز - ھە! — دېدى.

— دېدىممۇ ئەمەلدە كۆرسىتىمەن، خاتىرجەم بولۇڭ.

خوتۇنى لى يۈمېينىڭ جۇڭ چېڭغا تېلېفون بېرىدىغان ئادىتى يوق ئىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ ئېرىنى چۈشىنەتتى، جۇڭ چېڭنىڭ ئۆيىگە تېلېفون بەرمىگەنلىكى ئۇنىڭ خىزمەت بىلەن ئالدىراش بولۇۋاتقانلىقىدىن

لىقىنى چۈشەندۈرەتتى. جۇڭ چېڭ ئادەتتە چولىسى تەگكەن چاغدا لا ئاندىن ئۆيگە تېلېفون بېرىپ ئەھۋال سوراپ قوياتتى. لى يۈمېيمۇ بۇنىڭغا ئادەتلىنىپ قالغانىدى، ئۆيدىكى ئىشلاردا ئۇنىڭ دىن زادىلا ئۈمىد كۈتكىلى بولمايتتى، ئەمما بىرنەرسە ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىدى، جۇڭ چېڭ ئۆيدە بىر نەچچە ئاي تۇرمىسىمۇ، ئۇ باشقا ئاياللاردەك گۈمانلىنىپ يۈرمەيتتى، چۈنكى جۇڭ چېڭنىڭ مۇھەببىتىگە ناھايىتى ئىشىنەتتى.

جۇڭ چېڭ تېلېفونىنى قويۇپ، خوتۇنىنىڭ سۆزىدىكى مەسكىنلىكىنى سەزدى، بارماق ساناپ ھېسابلاپ كۆرۈپ، ئۆزىنىڭ ئۆيدە ئولتۇرۇپ بىرەر ۋاخ تاماقنى خاتىرجەم يەپ باقمىغىنىغا بىر ئاي بولغانلىقىنى بايقىدى، ئۇ بۈگۈن ئۆيگە بالدۇراق قايتىپ بېرىپ خوتۇنىنىڭ كەيپىياتىنى ئوڭشۇۋلىش نىيىتىگە كەلدى، ئۇنىڭ پرىنسىپى: ئەرلەر سىرتتا جان تىكىپ ئېلىشسىمۇ، ئۆيگە ئوت تۇتاشتۇرۇۋالماسلىقى كېرەك ئىدى.

ئۆيگە قايتىپ كەلگەندە، لى يۈمېي تاماقنى ئېتىپ بولۇپ ئۇنى ساقلاپ تۇرغانىدى. جۇڭ چېڭ ئۆيگە كىرىپلا بىلىم سىرقىراپ ئاغرىپ كېتىۋاتىدۇ، دەپ ۋايسىدى، لى يۈمېي:

ـــ بولدى ۋايسىماڭ، ئۆي ئىشىنىڭ ھەممىسىنى قىلىپ بولدۇم، سىز قول سالغۇدەك ئىشمۇ قالمىدى، ـــ دېدى.

جۇڭ چېڭ خىجىل بولۇپ:

ـــ ياق، ياق، گېپىمنى خاتا چۈشىنىپ قالدىڭىز، بۈگۈن پۈتۈن بىر كۈن ماشىنىدا ئولتۇرۇپ چىقتىم، بىلىم راستىنلا سىرقىراپ ئاغرىۋاتىدۇ. ئەمما، ھازىر شۇنچە جىق ئىشلارنى قىلىۋەتكىنىڭىزنى ئاڭلاپلا مەندىنمۇ بەكرەك چارچىغانلىقىڭىزنى ئۇقتۇم، مۇناسىۋەتلىك بولسۇن، كەچتە ياتىدىغان چاغدا دۇمبىڭىزنى ئۇۋۇلاپ قويايى، ـــ دېدى.

ئۇ شۇنداق دەپ ئۇنىڭغا يېقىنچىلىق قىلماقچى بولدى.

لى يۈمېي ئۇنى ئىتتەرگەن بولۇپ:

ـــ نېرى بېرىڭە، كىم سىزنى دۇمبەمنى ئۇۋۇلاپ قوي دەپتۇ؟ قولىڭىزنى يۇيۇپ تامىقىڭىزنى يەڭ، قورسىقىڭىز ئاچقاندۇ؟ ـــ دېدى.

لى يۇمبي ئەسلىدە ئېرىگە بىرمۇنچە دەردلىرىنى تۆكۈپ بەر-
مەكچى بولغانىدى. نەتىجىدە، جۇك چېك قىزغىن پوزىتسىيىسى
بىلەن ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئۇۋاللىقلارنى ھەيدىۋەتكەنىدى، ئۇ ئۆزى-
نىڭ بولۇمسىزلىقىدىن ئاچچىقلانىدى:

ــ مەن سارالك ئىكەنمەن، ئاسانلا ئالدىنىدىكەنمەن، ئەرلەر
قىلىشقا تېگىشلىك شۇنچە كۆپ ئىشلارنى قىلىپ تۇرۇقلۇق، بىر
جۇملە سۆزنىڭ بىلەنلا شۇكلەپ قالىدىكەنمەن.

جۇك چېك كۈلۈپ كېتىپ:

ــ كېلىڭە، كېلىك، تاماق يەيلى، سىزنىڭ ھەمىشە بىلە-
ڭىز ئاغرىيتىغۇ؟ بىزنىڭكىدە چىلاپ قويغان دورا ھارىقى بار ئىدە-
غۇ؟ كېلىڭە، بىر رومكا قۇيۇپ بېرەي، ــ دېدى. ئۇ خوتۇنىغا
بىر رومكا دورا ھاراق قۇيۇپ بېرىپ، ئۇنى ئىچۈرتىشكە زورلە-
دى. ئارقىدىن، ئۆزى ئىشتىھا بىلەن تاماق يېگىلى تۇردى. لى
يۇمبي ئېرىنىڭ ساددىلىق بىلەن يەپ ـ ئىچىپ ئولتۇرغان قىياپە-
تىگە قاراپ، ئىنتايىن ھۇزۇرلاندى. ئۇ، ئېرى ئۆيدە يوق چاغلاردا
ھەمىشە ئۇنىڭدىن ئۆي ئىشىنى قىلمايدۇ دەپ ئاغرىناتتى. ئەمما
ئېرى راستىنلا ئۆيگە قايتىپ كەلسە، يەنە ئۇنى ئىشقا سېلىشقا
كۆڭلى ئونمايتتى.

لى يۇمېينى بەزلەپ خۇشال قىلىش ئۈچۈن، جۇك چېك
ئۇنىڭ چىنىسىگە بىرنەچچە قېتىم قورۇما سېلىپ قويدى. خوتۇنى
ئاغزىنى ئېچىپ قورۇما يەۋاتقاندا، جۇك چېك ئۇنىڭ ھەقىقەتەن
قېرىپ قالغىنىنى، ئاق چاچلىرىنىڭ كۆپىيىپ كەتكەنلىكىنى،
كۆز قۇيرۇقىدىكى قورۇقلارنىڭ بىر ـ بىرلەپ ئەمەس، بەلكى
توپ ـ توپى بىلەن كۆپىيىپ ئالاھىدە قويۇقلىشىپ كەتكەنلىكىنى
بايقىدى. ئۇ ئىختىيارسىز ھالدا: «ئەجەب تېز قېرىپ كېتىپتا»
دەپ خورسىندى. شۇنىڭ بىلەن ئۆز ـ ئۆزىگە بۇ قېتىم ئۆي
كۆچكەندە خوتۇنىغا چوقۇم بىر رەسىم ئۆيى راسلاپ بېرىشكە ۋەدە
قىلدى.

رەسسام بولۇش، بىر رەسىم ئۆيىگە ئىگە بولۇش لى يۇ
مېينىڭ توي قىلىشتىن بۇرۇنقى ئارزۇسى ئىدى، ئەمما توي قىلـ
غىنىغا 20 يىل بولاي دېگەن بولسىمۇ، بۇ ئارزۇسى ئەملگە

ئاشماي كەلگەنىدى. بۇ، جۇك چېكىنىڭ مۇناق شارائىتى يوق دېگەنلىك ئەمەس ئىدى، ئۇ خوتۇنىغا ئۇششاق بۇرژۇئازىيىنىڭ مۇناق مۇھىتىنى يارىتىپ بېرىشنى خالىمىغانىدى. راستىنى ئېيتقاندا، لى يۈمېي ياش چېغىدا تېخى ناھايىتى چىرايلىق ئىدى، جۇك چېك ھەمىشە ئۇنىڭ قانداقتۇر گۈزەل - سەنئەت سورۇنىغا قاتنىشۇاتقاندا، ئايرىم يامان نىيەتلىك رەسسامىلار تەرىپىدىن قۇشلىنىپ كېتىشىدىن ئەنسىرىگەنىدى. جۇك چېك ئۇزۇن چاچ قويۇۋالىدىغان ئاشۇ ئاتالمىش سەنئەتكارلارنى تولىمۇ ياقتۇرمايتتى، بۇ كىشىلەرنىڭ مەۋجۇتلۇقى ئائىلىلەرنىڭ مۇقىم بولماسلىق ئامىلى دەپ قارايتتى. يەنە كېلىپ، ئۆزى قىلىۋاتقان بۇ ئىشمۇ سەممىي رەپىقە ۋە پەزىلەتلىك ئانىلاردەك بىر خوتۇنىنىڭ يار - يۆلەك بولۇشىغا موھتاج ئىدى، شۇڭا، جۇك چېك لى يۈمېي قېرىشتىن ئاۋۋال ئۇنىڭغا رەسىم ئۆيى تەقلەپ بېرىشنى ئويلاشمىغانىدى.

لى يۈمېي نەقەدەر ئەقىللىق - ھە؟ ئۇ جۇك چېكىنىڭ ۋەدىسىنى ئاڭلاپ، دەرھال كۈلۈپ كېتىپ:

— بولدى، بولدى، مەن ئۆزۈمنىڭ قېرىپ كەتكەنلىكىمنى بىلىمەن، سىزدەك زومىگەر ئەرمۇ ئەمدى خوتۇنىڭىزنى باشقىلارنىڭ ئېلىپ قېچىشىدىن ئەنسىرىمەيدىغان بولدىڭىز، — دېدى.

— ھوشيارلىقنى بوشاشتۇرۇپ قويۇشقا بولمايدۇ، سىز تېخى ياشلىقىڭىزدىكى ھۆسن - جامالىڭىزدىن كەتمىگەن تۇرسىڭىز! — دېدى جۇك چېك ئەستايىدىللىق بىلەن. ئىككىسى كۈلكە - چاقچاق بىلەن كەچلىك تاماقنى ناھايىتى كۆڭۈللۈك يېدى.

6

شىركەتلىنىڭ ئاكىسى خەمىت ئىنىسىنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى قەتئىي ئىنكار قىلدى.

ئۇزاق يىللار بولۇپ كەتكەنلىكتىن، شىركەلى كىيگەن ئاياغ ئاللىقاچان يوقاپ كەتكەنىدى. ما جىيەنجۇك شىركەلىنىڭ ئاياغ ئىزىنى ئېلىۋېلىشقا ئامالسىز قالدى.

چېن دامو خەمىتىنىڭ سۈپىسىغا سېلىنغان بورىنىڭ ئاستىدىن 20 مىڭ يۈەن يېپىيېڭى خەلق پۇلىنى بايقىدى، ئۇ سەزگۈرلۈك بىلەن:

— نەدىن كەلگەن پول؟ — دەپ سورىدى. خەمىت سودا قىلىپ تاپقانلىقىنى ئېيتتى. چېن دامو ئەسلىدە پۇلنى ئېلىپ كېتىپ بارماق ئىزىنى ئېلىۋېلىشنى ئويلىغانىدى، ئەمما ئويلىنىپ بېقىپ يەنە بولدى قىلدى.

ئەتىسى، چېن دامو بىلەن ما جيەنجۇڭ ئەمگەك بىلەن ئۆز-گەرتىش ئورنىغا يەنە باردى، ئۇ يەردە شىركەتلىنىڭ ئەينى چاغدا 42 - نومۇرلۇق ئايلاغ كىيگەنلىكىدەك پاكىتنى ئىسپاتلىدى. ئەمما بۇ يەنىلا ھېچنېمىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيتتى، پەقەت شىركەت-نىڭ قايتىپ كەلگەن بولۇشى، ئۇنىڭ ئۇستىگە تاكسى شوپۇرىنى كۆيدۈرۈۋېتىش دېلوسى بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولۇشى مۇمكىنلىكى-نىلا چۈشەندۈرەتتى.

جۇڭ چېڭ چېن دامونىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، مۇنداق دېدى:

— ھېلىقى بىر دەستە پۇل گۇمانلىق ئىكەن، ئەمما سىلەر گاللىق قىپسىلەر. ئېغىزدا دېگەن بىلەنلا بولمايدۇ، چوقۇم دەلىل - ئىسپاتنى تېپىپ چىقىش كېرەك.

شەنبە كۈنى، چېن دامونىڭ خوتۇنى لەيلى ئېرىگە ئىككى قېتىم تېلېفون بەردى.

چۈشتىن ئاۋۋال سائەت 11 دە، لەيلى ھايا جىنىنى باسالماي:

— دامو، قىزىمىزدىن پەخىرلىنىمىز، بېيجىڭ ئۆسمۈرلەر سەنئەت مەكتىپىدىكىلەر جەنۇبىي شىنجاڭغا ئوقۇغۇچى قوبۇل قىل-غىلى كەپتىكەن، قىزىمىز قوبۇل قىلىنغان بىردىنبىر بالا بوپتۇ، ئۇ بەدەن تەكشۈرۈش ئۇقتۇرۇشىنى تاپشۇرۇۋاپتۇ، خۇشال بولدى-ڭىزمۇ؟ قىزىمىز بېيجىڭغا بېرىپ ئەڭ ياخشى تەربىيە قوبۇل قىلىدىغان بولدى! — دېدى.

بۇ خۇش خەۋەرنى ئاڭلاپ، چېن دامو ناھايىتى ھاياجانلىنىپ:

— ئەلۋەتتە خۇشال بولدۇم، سىزگە رەھمەت، بۇ سىزنىڭ

تەربىيىلەپ يېتىشتۇرگەنلىكىڭىزنىڭ نەتىجىسى. لەيلى، مەن ھەقىقەتەن تەلەيلىك ئىكەنمەن، دۇنيادىكى ئەڭ گۈزەل خوتۇن بىلەن قىزنىڭ ئىككىسىگىلا ئىگە ئىكەنمەن، ــ دېدى.

خۇشال روھىي كەيپىيات چېن داموغا پۈتۈن بىر كۈن ھەمراھ بولدى، ئەمما گۈگۈم ۋاقتىدا تېلېفون يەنە بىر قېتىم جىرىڭلىدى، لەيلى تىت ـ تىت بولۇپ:

ــ دامو، گۈلشەن يېنىڭىزغا باردىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ كەلمىدىغۇ؟ ئۇ يېنىڭىزدا ئەمەسما؟ ــ دېدى دامو چۈچۈپ.

لەيلى ئالدىراپ ـ تېنەپ مۇنداق دېدى:

ــ چۈشتە تاماقنى يەپ بولغاندىن كېيىن، گۈلشەننىڭ بىر ساۋاقدىشى ئۈنىڭغا تېلېفون بىرىپتۇ. گۈلشەن تېلېفوننى قويۇپ قويغاندىن كېيىن ماڭا يېلىنىپ: «ئاپا، بىر ساۋاقدىشىم مېنى بىر دەم ئوينىساق دەپ تەكلىپ قىپتۇ» دېدى. مەن ئۈنىڭدىن نەگە بارىدىغانلىقىنى سورىدىم. ئۇ ئەتەي سىرلىق قىلىپ: «ئاپا، مەن چوڭ بولۇپ قالدىم، مېنىڭ نەگە بېرىشىمنىمۇ سورامسىز؟ ئىشقىلىپ ناھايىتى تېزلا قايتىپ كېلىمەن» دېدى. مەن ئۈنىڭ دېگەنلىرىمۇ ئورۇنلۇق دەپ قاراپ، ماقۇل بوپتىمەن. ئەمما ئۇ ھازىرغىچە قايتىپ كەلمەيۋاتىدۇ، ــ دېدى لەيلى جىددىيلىشىپ.

ــ ئاشۇ ساۋاقدىشىنىڭ كىملىكىنى بىلەمسىز؟ ــ دەپ سورىدى چېن دامو.

ــ ئېنىق بىلمەيمەن ـ دە! ــ دەپ جاۋاب بەردى لەيلى ئەندىشە قىلىپ.

چېن دامو كەيپىياتىنى مۇقىملاشتۇرۇۋالغاندىن كېيىن:

ــ كەلگەن تېلېفوننى تەكشۈرۈپ كۆرۈپ، كىمنىڭ بالىسى ئىكەنلىكىگە قاراپ بېقىڭ، ــ دېدى.

ــ مەن تېلېفون ئۇرۇپ باقتىم، قارشى تەرەپ ئۈنىڭ ئاممىۋى تېلېفون ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

چېن دامو توساتتىنلا ئىشنىڭ چاتاقلىقىنى ھېس قىلدى، ئەمما ئۇ يەنىلا خوتۇنىغا تەسەللى بەردى:

ــ ھودۇقماڭ، تېلېفوننى قويۇپ تۇرۇڭ، ئۇ ئالدىراپ

كۈنزدا پەيدا بولۇپ قېلىشى مۇمكىن. قىزىمىز ئەزەلدىن گەپ ئاڭلايتتى، شۇنداققۇ؟ بەلكىم ئۇ بۇگۈن سەنئەت مەكتىپىگە ئۆتۈكەنلىكىدىن بەك خۇشال بولۇپ كېتىپ، سەل ئويۇنغا بېرىلىپ قالغان بولۇشىمۇ مۇمكىن.

لەيلى ھەم تىت ـ تىت بولغان، ھەم گۇمانسىرىغان ھالدا:

ـــ مەنمۇ شۇنداق ئويلىدىم، ئەمما ئۇ ئەزەلدىن قاراڭغۇ چۈشكەندىن كېيىنمۇ ئۆيگە قايتمايدىغان ئىشنى قىلىپ باقمىغان تۇرسا! ـــ دېدى.

چېن دامو يەنە تەسەللى بېرىپ:

ـــ ساقلاپ تۇرۇڭ، ھازىرلا قايتىپ بارىمەن، ـــ دېدى.

چېن دامو ئەڭ تېز سۈرئەتتە ئۆيگە قايتتى، ئەمما ئىشكىنى ئېچىۋىدى لەيلىنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمىدى.

ـــ لەيلى؟ لەيلى؟ ـــ چېن دامو جىددىيچىلىك ئىچىدە ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ ئەتراپقا تېزدىن كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى ـ دە، ئۆينىڭ ناھايىتى رەتلىك ۋە پاكىز تۇرغانلىقىنى، پەۋقۇلئاددە ۋەقە يۈز بەرگەنىدەك ئەمەسلىكىنى بايقىدى، ئۇ يەنە كەلگەن تېلېفونلارنى تەكشۈرۈپ كۆردى، قىزىنى چاقىرىپ ئەكەتكەن ئاشۇ ئاممىۋى تېلېفوندىن باشقا يېڭى تېلېفون بېرىلمىگەنىدى. بىراق، لەيلى قەيەرگە كەتكەندۇ؟

توققۇزىنچى باب

1

ۋاڭ لۇ خۇشال - خۇرام ھالدا جەنۇبىي شىنجاڭغا قايتىپ كەلدى.

بۇ بىر يېڭى باشلىنىش ئىدى. جۇڭ چېڭنىڭ ئىشەنچى، ئاتا - ئانىسىنىڭ غەمخورلۇقى ۋە ئۆزىنىڭ ئىستىقبالى ئالدىدا، ئۇنىڭ مەسئۇلىيىەت ۋە شان - شەرەپ تۇيغۇسى ئۇرغۇشقا باشلىدى. ئەگەر، بېيجىڭغا بېرىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ ئۆز ئورنىغا بولغان تونۇشى تېخى ئېنىق ئەمەس دېيىلسە، ئۇ ھالدا، سىستېما يۇمشاق دېتاللىرىنى خېلى قىممەت باھادا سېتىۋالغانلىقى ئۈچۈن، گەرچە كۆڭلى غەش بولسىمۇ، ئەمما «توردىكى ساقچى» دېگەن بۇ نام ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئورنىنى ئەمدى ئېنىق تونۇتقانىدى.

ۋاڭ لۇنىڭ جۇڭ چېڭغا بەرگەن دوكلاتىدىكى پىلاندا، جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى بىناسىنىڭ ئۈستۈنكى قەۋىتىدە تاشقى مۇھىتتىن پۈتۈنلەي ئايرىۋېتىلگەن، ئىچىگە كومپيۇتېرلار تىزىلغان ئۆي بولۇشى، پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى كومپيۇتېر ئىنستىتۇتلىرىنى پۈتتۈرۈپ كەلگەن يېڭى ساقچىلار، ئەمەلىيەتتە ھەممىسى تېررورلۇققا قارشى توردىكى ئەزىمەتلەر بولۇپ، ئۇلار كۈندە بۇ ئىس - تۇتەكسىز كۆرۈنمەس فرونتتا، پۈتكۈل يەر شارىدىكى تېررورچى تەشكىلاتلار بىلەن ئېلىشىشى كېرەك ئىدى. بۇ يەردە، ھەر قېتىم چوڭ تۇتقۇن قىلىش ھەرىكىتى باشلانغاندا، ئىدارە باشلىقى جۇڭ چېڭ چوڭ ئېكرانلىق كۆرسەتكۈچ ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ھەرىكەتنىڭ پۈتۈن جەريانىغا بىمالال قوماندانلىق قىلالايتتى.

لى يۈمېي داستىخاننى مول تائاملار بىلەن تولدۇردى. جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇدىن ھاردۇق سوراش يۈزىسىدىن، ئۇنى ئۆيىگە چاقىر-

دى.

ۋاڭ لۇ قولىنىمۇ يۇماستىنلا تاماققا ئېغىز تەگمەكچى بولۇۋدى، لى يۇمېي:

— قارا، ئېچىقاپ كەتكىنىڭنى! بۇنىڭدىن كېيىن نېمە يېگۈڭ كەلسە كېلىۋەرگىن جۇمۇ! — دېدى.

لى يۇمېينىڭ كۆڭلىنى ئىللىتىدىغان بۇ گېپىنى ئاڭلاپ، ۋاڭ لۇ ما تېيەنمۇدىن تېخىچە خەت - خەۋەر كەلمىگەنلىكىنى ئويلاپ، مېھرىبانلىققا تولغان بۇ مۇھىتتا ئۇنى تېخىمۇ سېغىندى.

— كەل، خىيالىڭنى بۆلمەي، دەرھال تاماققا تۇتۇش قىل، — دېدى جۇڭ چېڭ قىزغىنلىق بىلەن.

ۋاڭ لۇ تاماق يېگەچ، ئۆزىنىڭ بۇ قېتىم بېيجىڭغا بېرىپ ناھايىتى زور تەسىرات ئالغانلىقى، ئەسلىدە ئۆز پىلانىنى قالتىس چاغلىغانلىقى، ئەمما جامائەت خەۋپسىزلىقى مىنىستىرلىقى پەن - تېخنىكا، ئۇچۇر مەركىزىنىڭكىگە سېلىشتۇرغاندا، تولىمۇ ئارقىدا ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

— سىزگە بەرگەن ھېلىقى پىلان لايىھىسىنى ئۆزگەرتىش زۆرۈر ئىكەن، — دېدى ئۇ.

— قانداق ئۆزگەرتىش كېرەك؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ.

— ھەم ئالغا قاراش، ھەم جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا بىرلەشتۈرۈش، كۆپ، تېز، ياخشى، تېجەشلىك بولۇشى كېرەك، — دېدى ۋاڭ لۇ ئېدىتلىق قىلىپ.

جۇڭ چېڭ قورۇمىدىن بىر چوكا ئېلىپ يېگەچ:

— مەن قول ئاستىمدىكىلەرنىڭ يېڭىلىق يارىتىش ئېڭى بولۇشىنى ياقتۇرىمەن، — دېدى.

ماختاشنى ئاڭلىغان ۋاڭ لۇ ھاياجانلىنىپ سۆزلەشكە باشلىدى:

— ئەمەلىيەتتە ئۇچۇر مەركىزىنى قۇرۇش ناھايىتى مۇشكۇل بىر ئىش. بۇ يەردە راسخوت قىيىنچىلىق بولغانلىقى ئۈستىگە، تېخىمۇ مۇھىمى تېخنىكا جەھەتتىكى تەلەپ ناھايىتى يۇقىرى.

— ئىشىنىمەن، بۇنى ھەل قىلىشتا چاتاق يوق. دەپ باقە،

هازىرقى ئەڭ زۆرۈر ئىش نېمە؟ ــ دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ.

ۋاڭ لۇ بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ:

ــ ج خ ئىدارىلىرىدىن كومپيۇتېر بىلىدىغان 5تىن 10غىچە ساقچىنى تاللاش كېرەك. ئۇلارنىڭ ئالدى بىلەن قىلىدىغان ئىشى ئاياغ، بارماق ئىزى، سۈرەت ۋە ساغلاملىق مەلۇماتلارنى كۆپلەپ خاتىرىلەش، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ شۇئان كېسىپلا ئېيتتى:

ــ مەن ئۇلارنى ئەتىلا سېنىڭ قېشىڭغا ئەۋەتىمەن.

ــ مانا بۇ جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسى تېررورلۇققا قارشى ئۇچۇر مەركىزى ئامبىرىنىڭ تەييارلىق گۇرۇپپىسى بولۇپ قالىدۇ، ــ دېدى.

ــ مەن سېنىڭ خىزمىتىڭنى ئەڭ زور تىرىشچانلىق بىلەن قوللايمەن، ــ دەپ ۋەدە بەردى جۇڭ چېڭ.

تاماق يەپ بولغاندىن كېيىن، جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇغا بىرقۇر ئەرەبچە پوچتا ساندۇقىنىڭ ئادرېسى يېزىلغان بىر باغاقچىنى بەردى. بۇ پوچتا ساندۇقىنىڭ ئادرېسى ئىككى قاتلام مەنىدىن تەشكىل تاپقان بولۇپ، ۋاڭ لۇ ئۇنى ئېغىزچە ئوڭايلا تەرجىمە قىلدى: «بىر ئادەمنىڭ ئىمپېرىيىسى» بىلەن «قارچىغا».

جۇڭ چېڭنىڭ ۋاڭ لۇغا قايىل بولۇشىدىكى سەۋەب، ئۇ يەنە بىر ئۇستۇنلۇككە ئىگە بولۇپ، ئەرەب تىلىنى پىششىق بىلەتتى. ئۇنىڭ بۇ ئۇستۇنلۇكى مانا ئەمدى كارغا كەلدى.

ــ بۇنى ئۆمەر تۇنۇگۈن كەچتە بەرگەنىدى. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇچرىشىدىغان ئادەم مۇشۇ خەت ساندۇقىنى ئىشلىتىدىكەن، ــ دېدى جۇڭ چېڭ.

ــ مېنى ئېچىپباق دېمەكچىمۇ سىز؟ ــ دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

ــ بىرەر ئامال بارمۇ؟ ــ دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ تاقەتسىزلىك بىلەن.

ــ بۇنىڭدا مەلۇم قىيىنچىلىق بار. ئۇنى ئېچىش ئۇچۇن ئۇچ خىل ئامالنى ئىشلىتىپ كۆرۈشكە بولىدۇ. بىرىنچىسى، «زورلۇق بىلەن يېشىش» ئۇسۇلىدىن پايدىلىنىپ، پوچتا ساندۇقىنىڭ نومۇ-

رىنى بىۋاستە يېشىشتىن ئىبارەت. بۇ ئۇسۇل بىرقەدەر ئاددىي، ئەمما مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش تەس؛ ئىككىنچىسى، ئەرەب تىلى تور پونكىتىنىڭ پوچتا يوللانمىلىرى مۇلازىمەت ئەسۋابىغا تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەندىن كېيىن، بۇ مۇلازىمەت ئەسۋابىغا بىر چارلىغۇچ ئورناتقاندا، يېقىنقى بىر مەزگىلدە خاتىرىگە ئېلىنغان ئابونىتلارنىڭ پوچتا ساندۇق نومۇرىنى ناھايىتى ئاسانلا تاپقىلى بولىدۇ، بۇ ئۇسۇل تاجاۋۇزچىلىق ھېسابلىنىدۇ، بۇ ناھايىتى قىيىن ئۇسۇل، ئەمما سىڭىپ كىرىۋالغاندىن كېيىن، ھەممە ئىش ئاسانلىشىدۇ؛ ئۇچىنچىسى، بۇ پوچتا ساندۇق ئىگىسىنىڭ كومپيۇتېرىغا بىر ئارقا ئىشىك ئورنىتىپ، ئۇنىڭغا كىرگۈزۈلگەن مەخپىي نومۇرلارنى خاتىرىلەش كېرەك. ئەمما بىز قارشى تەرەپنىڭ قايسى ئاپپاراتتىن تورغا كىرىدىغانلىقىنى ئالدىن قانداق بىلەلەيمىز؟ ھا... ھا... شۇڭا، ئۇچىنچى ئۇسۇلنى قوللىنىش مۇمكىن ئەمەس. شۇنداقتىمۇ مەن بىرلا ۋاقىتتا ئىالدىنقىي ئىككى خىل ئۇسۇلنى سىناپ كۆرەي، ـــ دېدى ۋاڭ لۇ سالماقلىق بىلەن.

ـــ سېنىڭ ئامال تاپالايدىغانلىقىڭنى بىلىمەن، ئەۋنىڭ ئەۋستىگە بىزنىڭ كەۋتەۋپ تەۋرىغۇدەك ئۇنچە كۆپ ۋاقتىمىز قالمىدى، ـــ دېدى جۇڭ چېڭ ئىشەنچ بىلەن.

ـــ چۈشەندىم، ـــ دېدى ۋاڭ لۇ ئاددىيلا.

ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭنىڭ ئۆيىدىن چىقىپ، ئۇدۇل ئىشخانىسىغا قايتىپ كەلدى، ئۇ ما تيەنمۇنى ۋاقتىنچە ئېسىدىن چىقىرىۋەتكەندى. ئۇ بېيجىڭدىكى چاغدا، ما تيەنمۇ بەلكىم ئۆزىنى قاچۇرۇپ، قەستەن يوقاپ كەتكەن بولسا كېرەك، ئەھۋال شۇنداق بولغانىكەن، ئۇنى ئاۋارە قىلىشنىڭ نېمە ھاجىتى، دەپ ئۆز - ئۆزىگە تەسەللى بەرگەنىدى.

بېيجىڭدىن قايتىپ كەلگەن كۈنى ئاخشىمى ۋاڭ لۇ كېچىچە كىرپىك قاقماي چىقتى. ئۇ قول كومپيۇتېرىنى ئېچىپ، «ئارخىپىم» دېگەن سەھىپىنى كۆرۈشكە باشلىدى. بۇنىڭ ئىچىدىكى خاتىرىلەرنى ئۇ بۇ قېتىم بېيجىڭغا بېرىپ، كەچقۇرۇن ئۇخلىيالمىغان چاغلىرىدا يازغانىدى.

ئۇچۇر مەركىزىي ئامبىرىنى قۇرۇش توغرىسىدا ھەقمەقەتەن

ئۇنىڭ نۇرغۇن ئويلىرى بولۇپ، ئۇ بۇ ئويلىرىنى بىر - بىرلەپ ئىشقا ئاشۇرماقچىدى. ئۇ يازما خاتىرىسىنى بىرقۇر كۆرۈپ چىققان. دىن كېيىن، ئۇنىڭغا بىرئاز تۇزىتىش كىرگۈزدى. ئۇ ئارخىپ سەھىپىسىنى ئاچتى. بۇنى ئۇ بېيجىڭغا بېرىشتىن ئىلگىرى رەتلەپ چىققان بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدە سىمسىز تېلېگرافتىن يوشۇرۇن ئاڭلىغۇالغان بىر قىسىم پاراڭلار ۋە باشقا تارماقلاردىن يۆتكەپ كەلگەن ماتېرىياللار بار ئىدى. ئۇ بۇ ماتېرىياللارنى جەمجىت ئولتۇرۇپ تەھلىل قىلىپ، بۇ ماتېرىياللارنىڭ خۇددى بەدىنىدىكى ھۈجەيرىلەرگە ئوخشاش كاللىسىغا سىڭىپ كەتكەنلىكىگە ئىشەنچ ھاسىل قىلغاندىن كېيىن، بۇ مەزمۇنلارنى ئۆچۈرۈپ تاشلىدى.

ژاڭ لۇ تولۇق خىزمەت ھالىتىگە كېلىۋېلىش ئۈچۈنلا، بۇنداق پارچە - پۈرات ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولدى. بۇ چاغدا سائەت ئىستىرېلكىسى يېرىم كېچە سائەت بىرنى كۆرسىتىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ تاللىغان رەقىبى ئەرەب تىلى تور پونكىتى بولۇپ، ئۇ گويا تولۇق قوراللانغان جەڭچىدەك كۆتۈرەڭگۈ روھ بىلەن جەڭگە ئاتلىنىش ئالدىدا تۇراتتى. «قارچىغا» نىڭ پوچتا ساندۇقىنى ئېچىش ئۈچۈن، ئۆزى «يات مېھمان» نىڭ رولىنى ئېلىش كېرەكلىكىنى ئۇنىڭ كۆڭلىگە ناھايىتى ئايان ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئاۋۋال ئەرەب تىلى تور پونكىتىدىن باشقۇرۇشنىڭ ياخشى بولمىغانلىقى تۈپەيلىدىن ساقلىنىۋاتقان يوچۇقلارنى ئىزدەش زۆرۈر بولۇپ، ئەمەلىيەتتە بۇ ناھايىتى ئەنئەنىۋى ئۇسۇل ھېسابلىناتتى. ئۇنىڭ تەجرىبىسى بويىچە، نىشانلانغان تور پونكىتىدىكى يوچۇقلارنىڭ ئاز - كۆپلۈكى بىلەن شۇ تور پونكىتىدا تەسىس قىلىنغان مۇلازىمەت تۈرىنىڭ ئاز - كۆپلۈكى زىچ مۇناسىۋەتلىك بولۇپ، مۇلازىمەت تۈرى كۆپ بولغانسېرى، بايقىلىدىغان يوچۇق نىسبىتى شۇنچە يۇقىرى بولاتتى. ژاڭ لۇ يېڭى ئىشلەتكەن شەكىل چۈشۈرۈپ يوچۇق تېپىش ئەسۋابىدىن پايدىلىنىپ نىشانىنىڭ پوچتا يوللانمىسىنىڭ ئاپپاراتىنى ئاختۇرغان بولسىمۇ، ھېچقانداق يوچۇق تاپالمىدى. ئەرەبلەرنىڭ تور باشقۇرۇش سەۋىيىسىنىڭ بۇنچىلىك ياخشى بولۇشىنى ئويلىماپتىمەن، دەپ پىچىرلىدى ژاڭ لۇ ئۆزى - ئۆزىگە. بۇ چاغدا، سائەت سەھەر ئۈچ بولغانىدى، توساتتىن QQنىڭ يات مېھمان

تېخنىكىسى توپى ئىچىدىن بىر ئۇچۇر كەلدى: «windows 2000 server نۇسخىسىدا يېڭىدىن بىر ئەڭ چوڭ يوچۇق بايقالدى — RPC ئوتتۇرىغا چىقتى، ئەڭ ئالىي ھوقۇقنى تارتىۋالغىلى بولىدۇ، قەسكار پونكىتى «زىمىستان» ھۇجۇم كودىنى ئاشكارىلىدى، ۋاڭ لۇنىڭ كۆز ئالدى بىردىنلا يورۇپ كەتتى. پۈرسەت كەلدى، دەرھال «زىمىستان» down دىكى RPC دا ئاشكارىلانغان ھۇجۇم كودىنى خاتىرىلىۋېلىش كېرەك. بىراق بۇ ئىنگلىزچە نۇسخىسىغا قارىتىلغان نومۇر ئىدى. بۇنىڭ بىلەن تېخى ئەرەب تىلى نۇسخىسىدىكى Windows سىستېمىسىغا ئېرىشكىلى بولمايتتى. قانداق قىلىش كېرەك؟ بۇ ۋاڭ لۇ ئۇچۇن قىيىن ئىش ئەمەس ئىدى. ئۇ QQ نىڭ قەسكار تېخنىكىسى توپىغا كىرىپ ئاختۇرۇۋىدى، ناھايىتى تېزلا ئەرەب تىلى نۇسخىسىدىكى Windows 2000 نىڭ كۆچمە ئادرېسىنى تاپتى ھەمدە بۇ ئادرېسنى ھۇجۇم كودى بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، ناھايىتى ئاسانلا مۇۋاپىقىيەتلىك تەرجىمە قىلدى. ئارقىدىنلا ئۇ ئۆز مۇۋاپىقىيىتىنى سىناپ كۆرمەكچى بولدى، بۇ چاغ سەھەر سائەت بەش يېرىم بولغانىدى.

شۇ پەيتتە، ۋاڭ لۇمۇ جىددىيلىشىشكە باشلىدى. مۇۋاپىقىيەت قازىنىش - قازىنالماسلىق مەلۇم بولۇش ئالدىدا تۇراتتى. ئۇ CMD ئەندىزىسىگە كىرىپ، ئەمدىلا تۇزگەن بۇ «تېغ»نى ئەرەبچە بۇ تور پونكىتىغا توغرىلىدى، ئارقىدىن ۋەزىپە ئىجرا قىلىشقا باشلىدى...

ۋاڭ لۇ دېمىنى توختىتىۋالدى، سەھەردىكى جىمجىتلىقتا پەقەت CPU شامالدۇرغۇچنىڭ «غۇر - غۇر» قىلىپ چۇرگىلەۋاتقان ئاۋازىلا ئاڭلىنىپ تۇراتتى، بىرقانچە سېكۇنت ئۆتۈپ كەتتى. كومپيۇتېر گويا قېتىپ قالغاندەك، ئىنكاس قايتۇرمايۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ جىددىيلەشكىنىدىن كۆزلىرىنى يۇمۇۋالدى. تۇيۇقسىز دېسكىدىن ئاۋاز چىقتى. ۋاڭ لۇ كۆزىنى ئېچىپ قارىۋىدى، پاھ! كومپيۇتېردا قارشى تەرەپ سىستېمىسىنىڭ مۇندەرىجىسى كۆرۈندى؛ مۇۋاپىقىيەت قازاندىم! ۋاڭ لۇ شۇ تاپتا ئۇستۇېشىنىڭ چىلىق - چىلىق تەرگە چۆمۈپ، كىيىملىرىنىڭ دۇمبىسىگە چاپلىشىپ كەتكەنلىكى، ئۇزاقتىن بېرى ئۆزىنىڭ بۇنچىلىك جىددىيلەر-

شىپ باقمىغانلىقىنى سەزدى.

ھەققانىيەت ئۇچۇن توردا جەڭگە ئاتلانغان مەردانە ئوغلانغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، «جىددىيلىشىش» دېگەن بۇ سۆز ئۇنىڭ لۇغەتىدە كۆرۈنمەسلىكى كېرەك ئىدى. ئەمما ۋاڭ لۇ شۇ تاپتا «دۆلەت-نىڭ بۇرچى» نى زىممىسىگە ئالغانلىقتىن، ئۇنىڭ ھېسسىياتى پۈتۈنلەي باشقىچە بولۇۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ تېزلا ئۆزىنى بېسىۋالدى، چۈنكى پۈرسەتمۇ تېزلا ئۆتۈپ كەتكەنىدى. كېيىنكى خىزمەتلەرنىڭ ھەممىسى ناھايىتى ئوڭۇشلۇق بولدى، قارشى تەرەپنىڭ mail مۇلازىمەت ئەسۋابىنى ۋاڭ لۇ ناھايىتى تېزلا تولۇق ئىگىلىۋالدى ھەمدە سانلىق مەلۇماتلار ئامبىرىنى تولۇق كۆچۈرۈۋالدى.

ئۇچ سائەت جىددىي ئېلىشىش ئارقىلىق، ۋاڭ لۇ ئاخىر MD5 بىلەن مەخپىيەتلىك دەرىجىسى كۇچەيتىلگەن «قارچىغا» نىڭ پوچتا ساندۇق مەخپىي نومۇرىنى تەلتۆكۈس ئەسلىگە كەلتۈرۈپ بولدى. ھەممە ئىش ئاخىرلاشتى، بۇ چاغدا سائەت چۈشتىن بۇرۇنقى ۋاقىت ئون بولغانىدى. ۋاڭ لۇ WEB بەت يۈزى ئارقىلىق «قارچىغا» نىڭ پوچتا ساندۇقىغا كىرىۋىدى، ئەپسۇسكى، ئۇنىڭ ئىچى قۇپقۇرۇق بولۇپ چىقتى.

ۋاڭ لۇ كومپيۇتېرنى «ئۇجمە پىش، ئاغزىمغا چۈش» دەپ ساقلىتىپ قويماقچى بولدى. ئۇ پوچتا ساندۇقىنىڭ تاپشۇرۇپ ئېلىش - تارقىتىش ئەسۋابىنى ئېچىپ، «قارچىغا» نىڭ ھېسابات نومۇرى بىلەن مەخپىي نومۇرىنى كىرگۈزدى، ئارقىدىن يوللانما قوبۇل قىلىش ۋاقتىنى «ھەر 30 سېكۇنتتا بىر قېتىم ئاپتوماتىك يوللانما قوبۇل قىلىش» قا توغرىلىدى. ھەمدە پوچتا ساندۇقىنىڭ باشقا دېتاللىرىنى ئۆزگەرتمەي ساقلاپ قالدى. شۇنداق بولغاندا، «قارچىغا» نىڭ بارلىق يوللانمىلىرى ئاپتوماتىك ھالدا ۋاڭ لۇنىڭ كومپيۇتېرىغا تولۇق كۆچۈرۈلىدۇ، ئۇنىڭ ئۇستىگە «قارچىغا» مۇسەزمەي قالىدۇ.

ۋاڭ لۇ ئاخىر ئۇلۇغ بىر تىندى، قورسىقى كۆرىكىراشقا باشلىدى، قارىغاندا ئازراق بىر نەرسە تولۇقلاش كېرەكتەك قىلاتتى...

2

— ئۇلارنى نېمىشقا تـۇنقـۇن قىلىۋالدىڭ؟ سەۋەبىنى دەپ بەر، — دەپ سوردى ئەركىن شىرئەلىدىن.

— رەقىبلىرىمگە ياخشى كۆن بەرمەيمەن، — دېدى شىرئەلى ئاچچىق بىلەن.

— سېنىڭمۇ ھېسسىياتىڭغا بېرىلىپ ئىش كۆرىدىغان ۋاقىتىڭ بولمىدىكەن - ھە! — دېدى ئەركىن مەسخىرە ئارىلاش.

رەددىيە بېرىشكە ئامالسىز قالغان شىرئەلى:

— مۇشۇ بىرلا قېتىم، — دەپ ئىقرار قىلىشقا مەجبۇر بولدى.

— سېنىڭ بۇ قىلىقىڭ پۈتكۈل پىلانىمنى مالىماتاڭ قىلىۋەتتى، شۇ تۈپەيلىدىن ساقچىلار بىزنى بالدۇرراق تېپىۋېلىشى مۇمكىن، — دېدى ئەركىن غەزەپلىنىپ.

— مېنى ناماقۇل بولامدىكىن دەپ ئۇمىد قىلما، — دېدى شىرئەلى قىلچىمۇ تەن بەرمەستىن.

ئەركىن سەۋرچانلىق بىلەن نەسىھەت قىلىشقا باشلىدى.

— ئەمما سەن مېنى قايىل قىلغۇدەك سەۋەبنى دەپ بېرىشىڭ كېرەك، — دېدى ئەركىن سەۋرچانلىق بىلەن.

— ئۇ ئۆيۈمگە مېنىڭ ئىز - دېرىكىمنى قىلىپ بېرىپ، ئاكامنى ناھايىتى ئوسالىلاشتۇرۇپتۇ، — دېدى شىرئەلى غەزەپ بىلەن.

ئەركىن دەرھال سەگەكلىشىپ:

— سەن ئۆيگە قايتقانمىدىڭ؟ — دەپ سوردى.

— مەن ئۆيۈمنىڭ قانداقلىقىنى ئۇنتۇپ قالاي دېدىم، — دېدى شىرئەلى ئۆزىنى قاچۇرۇپ.

— سەن ماڭا ئۇدۇل جاۋاب بەرمىدىڭ، ئۆيگە قايتقانمىدىڭ؟ — دەپ سوردى ئەركىن قىستاپ.

— قايتقان، نەس باسقىنى شۇكى، بېرىشىمغىلا رەقىبىم بىرقانچە ساقچىنى باشلاپ، مېنى ئىزدەپ ئۆيۈمگە كەپقالدى، — دەپ شىرئەلى راستىنى ئېيتتى.

ئەركىن چۆچۈپ كېتىپ، ئۆكسۈلى ئۆچكەن ھالدا سورىدى:
— ئۇلار سېنىڭ ئۆيگە قايتقىنىڭنى بىلىپ قاپتۇ - دە؟
— گۇمان قىلغان بولسا كېرەك، — دېدى شىرئەلى پەرۋاسىزلا.
— ئۇلار سېنىڭ تاكسى دېلوسى بىلەن چېتىشلىق ئىكەنلىكىڭنى بىلىپ قالغان ئوخشايدۇ، — دېدى.
— مېنىڭمۇ ئەنسىرەيدىغىنىم شۇ، — دېدى شىرئەلى سوغۇققىنا.
— بۇ قول شاھماتتا بىز ئاۋۋال بىر قەدەم مېڭىۋالدۇق، گەرچە خەتىرى بولسىمۇ، ئەمما تاپتىن چىقىپ كەتمىدۇق، — دېدى ئەركىن سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن.
— بۇ نېمە دېگىنىڭ؟ — دەپ سورىدى شىرئەلى سوغۇققىنا.
— مېنىڭ بىلىشىمچە، جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسى يېقىندا مەخسۇس بىزگە تاقابىل تۇرۇش ئۇچۇن، تېررورلۇققا قارشى بىر قوشۇن تەشكىللەپتۇ، چېن دامو بۇ قوشۇننىڭ باشلىقى ئىكەن. مەن ئەسلىي پىلانىمدا جۇڭ چېڭنى يوقاتقاندىن كېيىن، ئاندىن ئۇنى ئۇجۇقتۇرماقچىدىم. بىراق شۇ تاپتا سېنىڭ ئۇنىڭغا ئىش تېپىپ بېرىدىغانلىقىڭنى كىم بىلسۇن؟ ھېلىمۇ ياخشى، ئۇنداق قازانغا مۇنداق چۆمۈچ دەپ، لەيلى ئانا - بالىنى پۇختا ئورۇنلاشتۇرساق، ئۇلار تاپالمىسلا بولدى. بۇ ئىش ئارقىلىق، تېررورلۇققا قارشى قوشۇننى پاراكەندە قىلىپ، ساقچىلارنىڭ نەزىرىنى بۇرىۋەتسەك، ئۇلار كۇندە ئادەم ئىزدەشنىڭ ھەلەكچىلىكىدە بولسا، بىز بۇ يېقىنا ۋاقىتنىڭ چىڭ تۇتۇپ، ئىشنى زوراي - تىمىز، — دېدى ئەركىن چوڭقۇر ئويلانغاندىن كېيىن.
— سېنىڭ گېپىڭچە، مەن خاتالاشماپتىمەن - دە! — دېدى شىرئەلى، ئۇنىڭ چىرايىغا سەل قان يۇگۇرگەندەك قىلاتتى.
— مەن خاتالىقنى خاتالىق بىلەن تۇزەتمەكچىمەن. سېنى بىرەرسى كۆرۈپ قالمىغاندۇ؟ — دەپ سورىدى ئەركىن تاقەتسىزلىك بىلەن.
— بۇ ئىشنى ياسىن ئادەم باشلاپ بېرىپ قىلغان، — دېدى

شىرئەلى.

— ئەمىسە ياخشى، ئېسىڭدە بولسۇن، سەن ياسىن بىلەن مەلۇم پەرقنى ساقلىشىڭ كېرەك. سەن دېگەن چەت ئەلدە تەربىيە-لەنگەن يۇقىرى سەۋىيىلىك خادىم، چوڭ ئىشلارنى قىلىشىڭ كې-رەك. ياسىن بولسا، بىر لەقۋا پارتلاتقۇچ دورا، ئوت ياقساڭلا ئۇ پارتلاپ ئاسمانغا چىقىپ كېتىدۇ، سەن ئۇنى ئوبدان باشقۇر-غىن. ئۇ يەنە ئىش تېرىپ يۈرمىسۇن، — دېدى ئەركىن سەل ئۆزىنى بېسىۋېلىپ.

— ھېلىقى لەيلى بىلەن ئۇنىڭ قىزىنى قاچان بىر تەرەپ قىلىمىز؟ — دەپ سوردى شىرئەلى جىلە بولغان ھالدا.

ئەركىن نارازى بولغاندەك كۆزىنى چەكچەيتىپ، ئۇرغۇلۇق تەلەپپۇزدا:

— باقىمىز، ئۇلار بىزنىڭ ساقچىلار بىلەن سودىلىشىدىغان پېشكىمىز، — دېدى.

شىرئەلى چۈشەنمىگەندەك بولۇپ، زەردە بىلەن:

— باقىمىز؟ — دېدى.

ئەركىن يېڭىۋاشتىن چۈشەندۈردى:

— ياسىنغا تاپىلاپ قوي، ئۇلارنى ئوبدان باقسۇن، ئۇلارنىڭ بىر تال مويىغا تېگىشكە بولمايدۇ.

— ياسىن بىلەن مېنىڭمۇ ئۇنچىلىك سەۋر - تاقىتىمىز يوققۇ دەيمەن، — دېدى شىرئەلى سوغۇققىنا.

ئەركىن تىت - تىت بولۇپ، قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ سۆزلەپ كەتتى:

— چۈشەنسەڭمۇ ئىجرا قىلىسەن، چۈشەنمىسەڭمۇ ئىجرا قىلىسەن. ئۇلارنى تۈتۈپ تۇرۇشىمىز، پۈتكۈل پىلانىڭ بىر قىس-مىدىنلا ئىبارەت. سېنىڭ ئومۇمىي ۋەزىيەتنى نەزەردە تۇتۇشۇڭنى ئۈمىد قىلىمەن. بىزنىڭ ئاداققى نىشانىمىز ئانا - بالىنى ئۆلتۈرۈ-ۋېتىش ئەمەس، بەلكى جەنۇبىي شىنجاڭنى ھەقىقىي تۇرە ئۆز ماكانىمىزغا ئايلاندۇرۇشتىن ئىبارەت. مەن سېنىڭ ئەقىللىق ئادەم ئىكەنلىكىڭگە ئىشىنىمەن.

— ياسىن ئۇلارنى قولغا كەلتۈرۈپ بولدى، مەن بېرىپ

قاراپ باقاي، ـــ دېدى شىرئەلى ئاچچىقىنى باسالمىغان ھالدا.
ـــ ئۇنىڭ نومۇسىغا تەگمەكچىمۇ سەن؟ سەن ئوتتۇرىغا چىق-ساڭ ھەرگىز بولمايدۇ. بۇ ئىشنى ۋاقتىنچە كۆڭلۈڭدىن چىقىرىۋەت. بىز يەنە نۇرغۇن چوڭ ئىشلارنى قىلىشىمىز كېرەك، ـــ دېدى ئەركىن ئۈنى توسۇپ.

3

چېن دامو كېچىچە ئۇخلىمىدى. تاڭ يورۇغاندىن كېيىن، ئۇ ئەتىرەتكە تېلېفون ئۇرۇۋېدى، تېلېفونىنى ئەلى ئالدى. چېن دامو ئۆيدە بىر تەرەپ قىلىدىغان بىرئاز ئىشى چىقىپ قالغانلىقى، بۇ-گۈن ئەتىرەتكە بارالمايدىغانلىقىنى ئېيتىپ، رۇخسەت سورىدى.
ئۇ لەيلى ئانا ـ بالا ئۇچرىشىش ۋە بېرىش ئېھتىمالى بولغان بارلىق ئادەم ۋە جايلارنى ئىزدەپ بارغاندىن كېيىن، ئۇمىدسىزلە-نىشكە باشلىدى. ئۇ ئۆيىنىڭ تېلېفون نومۇرىنى ئۆزىنىڭ يانفونىغا كۆچۈرۈۋالدى، شۇنىڭدا ئەگەر بىرەرسى ئۆيىگە تېلېفون ئۇرسىلا، ئۇ تېلېفونىنى ئالدى بىلەن ئاڭلىيالايتتى. بىراق بىر سوتكا ئۆتۈپ كەتتى، ئۇ لەيلى ئانا ـ بالىنىڭ ئاۋازىنى زادىلا ئاڭلىيالمىدى. قاراڭغۇ چۈشكەندىن كېيىن، چېن دامو ئۆيىدە مەيۈسلەنگەن ھالدا ساپاغا چۆكتى. ئۇ ئانا ـ بالا ئىككىيلەننىڭ بىرەر ئىشقا يولۇققا-لىقىنى سەزدى.
ئۇ تەبىئىي يوسۇندا مۇلاھىزە قىلىشقا باشلىدى: بۇ ئىشنىڭ يۈز بېرىشى ھەرگىزمۇ تاسادىپىي ئەمەس. جەزمەن بىرسى مەقسەت-لىك ھالدا لەيلى ئانا ـ بالىنى ئالداپ ئېلىپ كەتكەن. بىراق، ئۇلار نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ خوتۇنى بىلەن قىزىنى ئالداپ ئېلىپ كېتىدۇ؟ لەيلى ھېچكىمنى خاپا قىلىپ قويمىغانغۇ؟ ئەجەبا، تىغ ئۇچى ئۆزىگە قارىتىلغانمۇ يا؟ توغرا، سەۋەب چوقۇم ئۇنىڭ ئۆزى-دە، ئەمما رەقىبلەر لەيلى ئانا ـ بالىغا قول سالدى! ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، چېن دامونىڭ پۈتۈن بەدىنى تىكەنلىشىپ كەتتى. نېمە ئۈچۈندۇر، ئۇ تەبىئىي ھالدا بۇ ئىشنى شىرئەلى بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، تەھلىل قىلدى. ئەگەر ئۆزىنىڭ ھۆكمى خاتا بول-

مىسا، لەيلى ئانا ـ بالا هازىر ئىنتايىن خەتەرلىك ئەھۋالدا قالغان بولىدۇ.

چېن دامو بۇ ئىشنى دوكلات قىلىش كېرەكمۇ، يوق دەپ ئارىسالدى بولۇپ تۇرغان چاغدا، جۇك چېكىدىن تېلېفون كېلىپ، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن كۈن بويى كۆرۈنمىگەنلىكىنى سورىدى.

چېن دامو سوغۇققىنا:

ـــ ئۆيدە بىر تەرەپ قىلىدىغان ئازراق ئىش چىقىپ قالدى، ـــ دەپ جاۋاب بەردى.

ئۇ جاۋاب بېرىش ئارىلىقىدا، ۋاقتىنچە تەشكىلنى ئاۋارە قىلماسلىق قارارىغا كەلگەنىدى.

چېن دامو جۇك چېكىڭ تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۇنىڭغا تېلېفون بەرگەنىكەن، جەزمەن بىر ئىش بارلىقى، ئىداردە بىر تەرەپ قىلىشقا تېگىشلىك تېخىمۇ مۇھىم، تېخىمۇ ئاۋارىچىلىكى تولا ئىشلارنىڭ كۆپ ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. ئەمما ئۇ ئۆز ئىشىنىڭ ئومۇمىي ۋەزىيەتكە تەسىر يەتكۈزۈشىدىن ئەنسىرىدى، شۇڭا، لەيلى ئانا ـ بالىنىڭ تۇيۇقسىز غايىب بولغانلىقى توغرىسىدا زادىلا ئېغىز ئاچمىدى.

بىراق، جۇك چېكىڭ سەزگۈرلۈك بىلەن:

ـــ ياق، سەن جەزمەن قانداقتۇر بىر ئىشنى مەندىن يوشۇرۇۋاتىسەن، ـــ دەپ سورىدى.

چېن دامو كەسكىن هالدا:

ـــ راست، ئۆيدە ئازراق ئىش چىقىپ قالدى، ـــ دېدى.

ـــ مېنىڭ بىلىشىمچە، سېنىڭ ئۆيدە ئەزەلدىن هېچقانداق ئىشىڭ بولغان ئەمەسقۇ؟ ـــ دېدى جۇك چېكىڭ سەل بوشىغاندەك بولۇپ.

چېن دامو ئاچچىق كۈلۈپ قويۇپ:

ـــ باشلىق، مېنى ئىزدەيدىغان بىرەر ئىش بارمىدى؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ ئىشخانامغا كەلگىن، سەن بىلەن مەسلىھەتلىشىدىغان ئىش بار، ـــ دېدى جۇك چېكىڭ بۇيرۇق قىلىپ.

چېن دامو روهى كەيپىياتىنى بىرئاز ئوڭشىۋالغاندىن كېيىن،

جۇڭ چېڭنىڭ ئىشخانىسىغا يېتىپ كەلدى.

— تۇنۇگۈن مەن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىدىن جۇڭ شۇجى ئاچقان شىنجاڭ بويىچە ئىدىئولوگىيە ساھەسىدە بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش كۇرىشى توغرىسىدا قايتا تەربىيە ئېلىپ بېرىش تېلېۋىزىيە تېلېفون سەپەرۋەرلىك يىغىنىغا قاتناشتىم. يىغىندا، شىنجاڭ بويىچە ھەرقايسى جايلاردىن داۋاملىق تۇرغۇزۇلغان ئىلغار مەدەنىيەت ئارقىلىق بارلىق ئىدىيە، مەدەنىيەت بازىرىنى ئىگىلەش، مىللىي بۆلگۈنچىلىكنىڭ تەسىرىنى تۈپتىن تازىلاش، ئىدىيە جەھەتتە بۆلگۈنچىلىككە، سىڭىپ كىرىشكە، ئاغدۇرمىچىلىققا قارشى مۇستەھكەم مۇداپىئە لىنىيىسى بەرپا قىلىپ، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە ھېچقانداق پۇرسەت بەرمەسلىك تەلەپ قىلىندى.

ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ قارارىغا ئاساسەن، تەكشۈرۈش گۇرۇپپىلىرى شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا ئارقىمۇ ئارقا خىزمەتلەرنى قانات يايدۇردى. بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭنى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى ئەزالىرىنىڭ ئىسىملىكىنى يۇقىرىغا يوللىماقچىمىز. نىسبەت بويىچە، سىلەرنىڭ تېررورلۇققا قارشى چوڭ ئەترەتكە ئىككى سان بېرىلدى. مېنىڭچە، سىلەرنىڭ تېررورلۇققا قارشى بىرىنچى ئەترەت ئادەم چىقارسۇن، سېنىڭچە تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىغا كىمنى ئەۋەتسەك مۇۋاپىق بولار؟ — دېدى جۇڭ چېڭ.

— راستىنى ئېيتقاندا، بۇ بىر بىكارچى ئىش. ھازىر ئەترەتىمىزدىكى باشلىقلار ھەممىسى دېگۈدەك ئالدىراش، خىزمەتتىن ئايرىلىپ چىقالمايدۇ! — دېدى چېن دامو ئۆزىنى قاچۇرغان تەرزدە.

جۇڭ چېڭ تەكلىپ بېرىپ مۇنداق دېدى:

— ۋاڭ لۇنىڭ ئۇچۇر مەركىزىي ئامبىرى ئىشقا كىرىشتى. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، ھازىرقى ئاساسىي خىزمەت ماتېرىياللارنى خاتىرىلەپ رەتلەش باسقۇچىدا تۇرۇۋېتىپتۇ. ئۇنىڭ قىلغۇدەك چوڭ ئىشىمۇ يوقكەن. ئەڭ ياخشىسى ئۇ يېزىلارغا بېرىپ، تۆۋەننىڭ ئەھۋالى بىلەن تونۇشسۇن. قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، بەلكىم تېررورلۇققا قارشى خىزمەتكە بولغان ھېسسىي بىلىشى تېخىمۇ

يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشى مۇمكىن، سېنىڭچە قانداق؟

— ۋاڭ لۇنى ئەۋەتەمدۇق؟ — دەپ سورىدى چېن دامو.

جۇڭ چېڭمۇ بىرئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

— راست گەپنى قىلغاندا، مەن يەنىلا ئۇنى ئەكېلىپ ساقچى قىلغىنىمىز ئۇنىڭغا ناھايىتى زور بېسىم بوپقالدىمىكەن دەپ ئويلايمەن. دېگىنە، ناۋادا بىرەر ئىش بولۇپ قالسا، مەن ئۇنىڭ دادىسىغا قانداق جاۋاب بېرىمەن؟ شۇڭا، مۇشۇنداق نىسبەتەن بىخەتەر ئىشلاردا ئۇنى ئويلايمەن، مەن هامان ئۇنى هازىرچە هەممە ئىش ئۇنىڭغا يېڭىلىق تۇيۇلغان بىلەن، ئۇزاق ئۆتمەي كېتىمەن دېسە، ئۇ چاغدا هەرگىز توسمايمەن دەپ ئويلايمەن، — دېدى.

چېن دامو جۇڭ چېڭنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنگەن هالدا:

— مەن سىزنىڭ قىينىچىلىقىڭىزنى چۈشىنىمەن، — دېدى.

جۇڭ چېڭ گەپنىڭ ئوچۇقىنى دەۋەتتى:

— ئۇنى قانداق ئىشلىتىش مەسىلىسىدە مەن راستىنلا بىر قارارغا كېلەلمىدىم. ئۇ هەقىقەتەن بىر تالانت ئىگىسى. هەي، ئەگەر ئۇ ئادەتتىكى ئائىلىنىڭ بالىسى بولسىدى، ئۇنى بىر تەرەپ قىلىش ئاسانغا چۈشەتتى.

چېن دامو تەسەللى بېرىشكە باشلىدى:

— باشلىق، بۇنىڭغا كۆپ باش قاتۇرماڭ. بىزگە ئىككى سان بېرىلگەن ئەمەسمۇ؟ ئەلى ئۇنىڭ بىلەن بىللە بارسۇن.

— مەن ئويلىغانىدەك دېدىڭ، — دېدى جۇڭ چېڭ.

— دامو، سەن ئادەمنىڭ كۆڭلىنى بەك چۈشىنىسەن، جۇ - مۇ! — دېدى ئۇ يەنە.

چېن دامو پەرۋاسىزلا:

— مەن بېرىپ ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇغا ئۇقتۇراي، — دېدى - دە، بۇرۇلۇپ چىقىپ كەتتى.

قاش قارايغان چاغ، ئەلى ج خ ئىدارىسىنىڭ هويلىسىدا دالا ئاپتوموبىلىنىڭ ئۇستىدىكى چاڭ - توزانلارنى پەي سۈپۈرگە بىلەن تازىلاۋاتاتتى. شۇ تاپتا ئۇ شەپكىسىنى قىڭغىر كىيىۋېلىپ، شوخ بىر ناخشىنى غىڭشىپ ئېيتىۋاتاتتى.

چېن دامو ئۇنى كۆرۈپ:

— ئەلى! — دەپ ۋارقىرىدى.

ئەلى دەرھال شەپكىسىنى ئوڭشاپ، ئىككى پۇتىنى جۈپلەپ:

— بار! — دېدى. چېن دامو ئەسلىدە: «سەن شەپكىنى مۇشۇنداق كىيەمسەن؟» دېمەكچىدى، بىراق ئەلى شەپكىسىنى ئوڭشىۋالغاچقا، ئۇنىڭغا دېگۈدەك گەپ قالمىغانلىقتىن:

— ماشىنىنى تۈزەشتۈرۈپ بولدۇڭمۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئەلى ناھايىتى ئەستايىدىل جاۋاب بەردى:

— تۈزەپ بولدۇم، قاچان ماشىنا لازىم بولسا، شۇ چاغدا بۇ ماشىنا گۈرۈلدەپ كېتىۋېرىدۇ.

چېن دامو جىددىي تەلەپپۇزدا:

— باشلىق سەن بىلەن ۋاقى لۇ ئىككىڭلارنى تەكشۈرۈش گۈرۈپپىسى بىلەن بىرگە يېزىلارغا ئەۋەتمەكچى، قانداق؟ مەسىلە بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئەلى ئىككى پۇتىنى جۈپلەپ، يەنە بىر قېتىم سالام قىلىپ:

— ھە! ياخشى ئىشكەنغۇ؟ قانچىلىك ۋاقىتكەن؟ — دېدى.

— بىرقانچە ئاي، — دەپ جاۋاب بەردى چېن دامو.

ئەلى ئايرىلىشقا كۆزى قىيمىغاندەك قىلىپ:

— دېمەك، بۇ گەپچە مەن ئەزىزانە قەشقەردىن بىر مەزگىل ئايرىلىدىكەنمەن - دە! ئەپسۇس، مېنى كۈندە سېغىنىدىغان گۈزەل قىزلارنى قانداقمۇ قىلارمەن؟ مەن بولمىسام، ئۇلار قانداق ياشار ھە! — دېدى.

چېن دامو ئۇنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ قويۇپ:

— بولدى، بولمىغۇر گەپلىرىڭنى قوي، يېقىندىن بېرى سىرتتا ئۇرۇشتۇڭمۇ - يوق؟ — دېدى.

ئەلى قوللىرىنى ئۇشلاپ قويۇپ:

— ياق، ياق، ئەمدى خوتۇن ئالغۇدەك بولدۇم، ئۇرۇشۇپ يۈرسەم بولمايدۇ، — دېدى.

ۋاقى لۇ مۇرىسىگە قول كومپيۇتېرىنى ئېسىپ كېلىپ قالدى. ئۇ كۈلۈمسىرەپ:

— ئەلى! ئىلگىرى دائىم خەق بىلەن ئۇرۇشامتىڭ؟ —

دەپ سورىدى.

— بوۋام شۇنداق كۆندۈرۈپ قويۇپتىكەن، — دېدى ئەلى ماختانغاندەك قىلىپ، ئۇ كۆرەڭلىگەن ھالدا! باشمالتسقىنى كۆر - سىتىپ: — بىزنىڭ ئۆيدە بوۋام دېگەن مۇشۇنداق! ئۇ ئۆيدە بولسا، ھېچكىم مېنىڭ بىر تال مويۇمغىمۇ تېگەلمەيتتى. مەن كىچىك ۋاقتىمدا، ئۇرۇشقاق ئىدىم، تۇرۇپ سول كۆزۈم ئىششىپ قالاتتى، تۇرۇپ ئوڭ كۆزۈمنى كۆكەرتىپ كېلەتتىم. بوۋام دائىم ئىسسىق لۆڭگىنى قويۇپ، ئىششىقنى ياندۇراتتى. مەن تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىگەندىن كېيىن، دادام مېنى نېمە ئىش قىلار دەپ غەم قىلىشقا باشلىدى. مېنى جەمئىيەتكە چىقىپ كەتسە، بىرەر يىلغا قالمايلا، ئۇدۇل تۇرمىگە كىرىدۇ دەپ ئويلىدى. ئەمما بوۋام ئۇنداق قارىمىدى. ئۇ مېنى نەۋرەم قورقۇنچاق ئەمەس، باتۇر، ئۇ خەق بىلەن ئۇرۇشۇپ، ئاغزى - بۇرنى كۆكۈرۈپ كەتسىمۇ، ھەرگىز خەققە باش ئەگمەيدۇ، ئۇ ساقچى بولسا، چوقۇم باتۇر بولۇپ چىقىدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن، دادام ئارقا ئىشىك قىلىپ يۇرۇپ، مېنى ج خ ئىدارىسىگە ئەكىرىپ قويدى، — دېدى.

— ھازىرچە، سېنىڭ ماڭا تېرىپ بەرگەن ئىشىڭ ئاز ئەمەس. ئەمما چوڭ ئىشلاردا كاللاڭ سەگەك، ھەرھالدا بولىسەن، — دېدى چېن دامو ئۇنىڭغا باھا بېرىپ.

چېن دامو بۇرۇلۇپلا، ۋاڭ لۇغا:

— ساڭا دەيدىغان بىر ئىش بار ئىدى، — دېدى.

ئىككىيلەن ئەترەتكە بارغاندىن كېيىن، چېن دامو جىددىي تەلەپپۇزدا:

— ھازىر سەن بىلەن ئەلى ئىككىڭلار بېرىپ قىلىدىغان بىر مۇھىم ئىش بار، — دېدى.

چېن دامو تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىنىڭ يېزىلارغا بارىدىغان ئىشىنى ۋاڭ لۇغا ئېيتتى. ئۇ ئالايىتەن تاپىلاپ:

— يېزىلارغا بارغاندىن كېيىنكى ئاساسىي ۋەزىپە بۆلگۈنچىلىككە قارشى تەشۋىق - تەرغىباتنى ياخشى ئىشلەشتىن ئىبارەت. ساڭا نىسبەتەن ئېيتقاندا، يەنە بىر مۇھىم ۋەزىپەڭ داۋاملىق «قار-

چىغا» نىڭ ئىزىغا چۈشۈپ، ئامال بار، ئالاقىلاشقۇچىنى تېپىش، — دېدى.

4

يالقۇن قارىماققا كوچىدىكى لۇكچەكلەرگە ئوخشاپ قالغاندەك. ئۇنىڭ بۇ ئوبرازى ئۆز ئەتراپىغا جەمئىيەت داشقالىرى قاتارىدىكى نۇرغۇن ئادەمنى توپلىۋېلىشىغا تۈرتكە بولدى. يالقۇن دائىم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا يۈرۈپ، يۇقىرى پەن ـ تېخنىكىلىق ۋاستىلەر قولغا كەلتۈرەلمەيدىغان بەزى ئاخباراتلارغا ئىگە بولالايتتى.

ئۇ كۈنى، يالقۇن جۇڭ چېڭغا دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغان بىر يۇزلىنىشنى: ئىبراھىمنىڭ يېقىندىن بېرى پائالىيەتلىرىنىڭ جانلىنىپ كەتكەنلىكى، دائىم ھەرقايسى مەسچىتلەردە پەيدا بولۇپ، مۇسۇلمانلارغا چېكىدىن ئاشقان دىنىي كەيپىياتنى تەشۋىق قىلىۋاتقانلىقىنى دوكلات قىلدى.

— ئۇ نېمىلەرنى دېدى؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ سەزگۈرلۈك بىلەن.

— ئۇ مۇرتلاردىن كۈندە بەش ۋاخ نامازنى ئۆتەشنى تەلەپ قىلدى، ئۇنداق قىلمىسا، ئىسلام مۇرتى بولالمايدۇ دېدى؛ ئۇلارنىڭ ئەرەب تىلىنى ئۆگىنىشىنى، خەنزۇ تىلىنى چەكلىشىنى، ئۇلارنىڭ ئويغىنىشىنى تەلەپ قىلدى، — دەپ دوكلات قىلدى.

جۇڭ چېڭ ئويلىنىپ تۇرۇپ دېدى:

— بۇ ئۇنىڭ ئىزچىل دەپ كېلىۋاتقان گەپ ـ سۆزلىرى.

يالقۇن ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىۋالغاندىن كېيىن، سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— مەن تېخى گېپىمنى دەپ بولمىدىم. بۇ ئۇنىڭ ئاشكارا سۆزلىگەن گەپ ـ سۆزلىرى. ئەمما ئۇ ئاستىرتىن مۇرتلارنى قۇتراتتىپ: شىنجاڭدىكى مۇسۇلمانلار نېمە ئۈچۈن باشقا ئىسلام دۆلەتلىرىدەك باي ئەمەس؟ بۇنىڭ سەۋەبى شىنجاڭنىڭ نېفىت بايلىقىنى كوممۇنىستلار ئىگىلىۋالدى، خەنزۇلار بۇلاپ كەتتى دېگەن. ئۇ يەنە قۇتراتقۇلۇق قىلىپ: بىردىنبىر «قۇرئان كەرىم»

هەممىدىن ئۇستۇن تۇرىدۇ، بارلىق مۇرىتلار ئۇنىڭغا تايىنىپ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزگەرتىشى كېرەك، دېدى.

جۇك چېكىڭ مەڭىستىمىگەن ھالدا:

— مەن ئۇنىڭ ئاخىر ئوتتۇرىغا سەكرەپ چىقىدىغانلىقىنى بىلەتتىم. بىزنىڭ ئالدىمىزدا ئۇ چىداپ تۇرالمايدۇ، ئۇنىڭ يەنە داۋاملىق كۆتۈپ تۇرۇشىمۇ مۇمكىن ئەمەس، — دېدى.

يالقۇن جىددىيلەشكەن ھالدا:

— قانداق قىلىش كېرەك؟ ئۇنىڭ ئەكسىيەتچىل گەپ - سۆزلىرى ئۇچۇنلا بىز ئۇنى نەزەربەند ئاستىغا ئالالايمىز، — دېدى.

جۇك چېكىڭ بېشىنى چايقاپ:

— ئۇنىڭ سالاھىيىتى بەك ئالاھىدە، يۇقىرىنىڭ رۇخسىتى بولمىسا، ئۇنى نەزەربەند ئاستىغا ئالغىلى بولمايدۇ، — دېدى.

يالقۇن قايىل بولماستىن:

— ئەمما، ئۇ دىندىن پايدىلىنىپ ئاممىنى قايمۇقتۇرۇپ، قۇتراتقۇلۇق قىلغان تۇرسا، بۇ نوقۇل زوراۋانلىق، تېررورلۇق قىلمىشىدىنمۇ قورقۇنچلۇق ئەمەسمۇ! — دېدى.

جۇك چېكىڭ چوڭقۇر بىر ئۇھ تارتىپ:

— مەن بۇ ئادەمنى سەندىن ئوبدانراق بىلىمەن. ئۇ سۆڭەك - سۆڭەكلىرىگىچە يامانلىق سىڭىپ كەتكەن ئادەم. چەت ئەلگە قاچقان تېررورلۇق تەشكىلاتىنىڭ كاتتىۋېشى ئالىم ئۇنىڭ شاگىرتى. مۇشۇنىڭ ئۆزىلا بىزنىڭ ئۇنى يۇغۇشتۇرۇشىمىزغا يېتەرلىك سەۋەب بولالايدۇ. بىراق ئۇنى يۇغۇشتۇرۇش ئۇچۇن، يېتەرلىك دەلىل - ئىسپاتقا ئىگە بولۇشىمىز كېرەك، ئۇنىڭ جامائەت پىكرى توپلىشىغا باھانە - سەۋەب تېپىپ بېرمەسلىكىمىز لازىم. ناۋادا ھازىر بىز ئالىمنى تۇتۇۋالغان تەقدىردىمۇ، ئۇ ئۆزىنى ئاقلاپ: مەن ئىبراھىمغا ئەمەس، دىنغا ئىشىنىمەن، دېيىشى مۇمكىن. ئەمما، ئىبراھىم ئۆزىنى ئاللاغا ۋاكالىتەن سۆزلەۋاتىمەن؛ مەن دىنىي ئېتىقادنىڭ ۋەكىلى دېيىشى مۇمكىن. ئىبراھىم دېگەن بۇ ئادەمنىڭ ھېيلىگەرلىكى شۇ يەردىكى، ئۇ دىنىي تونىغا ئورىنىۋېلىپ ئەسكى ئىش قىلىش بىلەنلا قالماستىن، يەنە «سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى» دېگەن قىزىل تونىنىڭ ئىچىگە كىرە-

ۋېلىسپ، قىلمىغان ئەسكىلىكى قالمىدى. ئۇنىڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشى جەنۇبىي شىنجاڭغا قانچىلىك يوشۇرۇن ئاپەتلەرنى ئېلىپ كېلىدىغانلىقى ماڭا بەكمۇ ئايان، ئەمما ئۇنى يوقىتىش ئۇچۇن، بىزدە، ئەقىل ـ پاراسەت ۋە باتۇرلۇق بولۇش بىلەن بىر ۋاقىتتا، بىز ئۇچۇن ۋاقىتمۇ ئىنتايىن زۆرۇر، ـــ دېدى.

يالقۇن تەشۋىشلەنگەن ھالدا:

ـــ ئەمما ۋاقىتنى بەك ئۇزۇن سوزۇۋېتىشكە بولمايدۇ، ئۇ تۇنۇگۇن يەنە مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىغا باردى، ـــ دېدى.

جۇڭ چېڭ سەزگۇرلۇك بىلەن:

ـــ مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىغا؟ ئۇ يەرگە بېرىپ نېمە ئىش قىلىدىكەن؟ سەن بۇ ئىشنىڭ پېيىدا بول، ـــ دېدى.

ـــ چوقۇم شۇنداق قىلىمەن، ـــ دېدى يالقۇن.

5

جۇڭ چېڭ ئىچكى لىنىيە تېلېفونىنى ئۇرۇپ، مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مەتىمىنى ئىشخانىسىغا چاقىردى.

مەتىمىن كېلىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن، جۇڭ چېڭ يالقۇن دوكلات قىلغان ئىبراھىمنىڭ يېقىندىن بۇيانقى ئىش ـ ھەرىكىتىنى بىرقۇر بايان قىلىپ ئۆتتى.

مەتىمىنىڭ پوزىتسىيىسى: «بۇ ئادەمنى كونترول قىلمىسا بولمايدىغان يەرگە كەلدى.» دېگەندىن ئىبارەت بولدى.

جۇڭ چېڭ چوڭقۇر بىر ئۇھ تارتىپ:

ـــ ماڭا ئوخشاش ئويلاپسەن، ـــ دېدى.

ئۇ ئارقىدىنلا يەنە:

ـــ مەتىمىن، ھېلىقى تاكسى دېلوسىدىن كېيىن، جەنۇبىي شىنجاڭ تىنچلىنىپ قالغىلى يېرىم يىلدىن ئاشتى. بۇنىڭغا كۆڭلۈم نېمىشقا خاتىرجەم بولمايدۇ؟ ئادەتتىكى ئادەمنىڭ تەپەككۇرى بويىچە ئېيتقاندا، تىنچ بولۇش ياخشى ئىش ـ دە! ئەمما بىز دېگەن ساقچى، ساقچىنىڭ ئەلۋەتتە ئۆزىگە لايىق تەپەككۇر قىلىش ئۇسۇلى بولىدۇ ـ دە! دېمەك، مەن بۇنى ياخشى ئىش ئەمەس دەپ قارايمەن، ـــ دېدى.

مەمتىمىن تەمكىنلىك بىلەن:

— باشلىق، ئىككىمىزنىڭ ئويلىغىنى راستىنلا بىر يەردىن چىقتى، مەنمۇ ئويلاپ باقسام، زىيادە تىنچ بولۇش نورمال ئىش ئەمەس. بۇ دۇشمەننىڭ پائالىيەت قانۇنىيىتىگىمۇ ئۇيغۇن كەلمەيدۇ، — دېدى.

— قېنى دەپباقە، دۇشمەننىڭ پائالىيەت قانۇنىيىتى قانداق بولىدۇ؟ — دەپ جۇڭ چېڭ قىزىقسىپ سورىدى.

مەمتىمىن چوڭقۇر ئويلىنىپ:

— چەت ئەلدە قوماندانلىق قىلىش، ئادەمنى چەت ئەلدە تەربىيىلەش ۋە چەت ئەلدىن ئەۋەتىش، ئاندىن چېگرا ئېچىدە ھەرىكەت قىلدۇرۇش دېگەن بۇ قانۇنىيەت ئۆزگەرمەيدىغاندۇ؟ ئالدىنقى بىر مەزگىلدە، چېگرا سىرتىدىكى دۇشمەنلەر ئادەتتىن تاشقىرى جانلىنىپ كەتتى، ئىچكى مەلۇماتلاردا ئىنكاس قىلىنىشىچە، غەربىتىكى مەلۇم بىر چوڭ دۆلەتتىكى قانداقتۇ «ئەركىنلىك فوندى» دېگەن بىر تەشكىلات ھەر يىلى شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچى كۈچلەرگە 4 مىليون ئامېرىكا دوللىرى بېرىشنى قارار قىپتۇ. دۇشمەنلەر بۇنچىۋالا كۆپ پۇلنى نېمە قىلىدۇ؟ ئۇلار دۆلەت ئىچىدە ئاز-تولا ئىش قىلماقچىمۇ؟ مېنىڭ ھېس قىلىشىمچە، كېلەركى قەدەمدە جەنۇبىي شىنجاڭدا جەزمەن بىر چاتاق چىقىدۇ. چاتاق قەيەردىن چىقىدۇ؟ دېگەن مەسىلىدە، كۆڭلۈمدە ئېنىق بىر ئاساس بولمىغاچقا، بۇ ئىشنى سەن بىلەن سۆزلىشەي دەپ تۇراتتىم، — دېدى.

جۇڭ چېڭ بېشىنى لىڭشىتىپ:

— ياخشى، ئويلىغىنىمىز بىر يەردىن چىقتى، سېنىڭچە قانداق قىلىش كېرەك؟ — دەپ سورىدى.

مەمتىمىن قەتئىيلىك بىلەن:

— مەن سېنىڭ ئالدىنقى مەزگىلدە ئوتتۇرىغا قويغان: تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، باش كۆتۈرۈپ چىققاننى جايىدا يوقىتىش كېرەك دېگەن سۆزۈڭگە قوشۇلىمەن، — دېدى.

— ئۇنىڭ ئۈستىگە مەركەزمۇ يۇزەكى تۇزەش بىلەن تۇپتىن تۇزەشكە تەڭ ئەھمىيەت بېرىش كېرەك دەپ ئېنىق يولىيورۇق بەردى، — دەپ تولۇقلاپ قويدى جۇڭ چېڭ.

ـــ مېنىڭچە، بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ئەھۋالى ئىچكەرىنىڭكىگە ئوخشمايدۇ. بىزنىڭ رەقىبىمىز زوراۋان تېررورچىلار، زەربە بېرىش ۋە يوقىتىشقا تېگىشلىك دۇشمەن؛ ئىچكىرىدىكى ساقچىلارنىڭ رەقىبى بولسا، كۆپىنچىسى جىنايەت گۇماندارلىرى، ئادەم تۇتۇشتا دەلىل ـ ئىسپاتقا ئەھمىيەت بېرىش، پەرقلەندۇرۇپ مۇئامىلە قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. ئىبراھىمنى ئېلىپ ئېيتساق، ئۇنىڭ قانداق ئادەم ئىكەنلىكىنى سەن بىلەن بىز بىلىمىز، بىراق، ئۇ ئۆز ئىچىمىزدىكى ئادەم بولغانلىقتىن، بىزدە ئىنتىزام بار، ئۇنىڭغا «باش كۆتۈرۈپ چىققانلىق يوقىتىش» پرىنسىپىنى قوللىنىشقا بولمايدۇ. ۋەھالەنكى، ئۇنىڭ مەسىلىسىنى ھەل قىلالماسلىق، بىزنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى زەربە بېرىش سالمىقىمىزغا تەسىر يېتىدۇ. شۇڭا، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئالدى بىلەن ئۇنى يوقىتىشىمىز كېرەك، ـــ دېدى مەمتىمىن.

ئىككىيلەن يېرىم كۈندەك مەسلىھەتلىشىپ، ئاخىر جۇڭ چېڭنىڭ نامىدا ج خ نازارىتىنىڭ نازىرى نەن جېنجۇڭغا مەخسۇس تېمىدا بىر دوكلات يېزىش قارارىغا كەلدى.

مەمتىمىن كەتكەندىن كېيىن، جۇڭ چېڭ قەلەمنى قولىغا ئېلىپ، دوكلاتنىڭ ماۋزۇسىغا «ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ نەزەربەند قىلىشقا تېگىشلىك بىر خەتەرلىك شەخس» دەپ يازدى. ئۇ دوكلاتتا مۇنداق دەپ يازدى:

«يېقىنقى بىر مەزگىللىك تەكشۈرۈش ئارقىلىق، نۇرغۇن مەسىلىلەر بايقالدى، بەزى چوڭ ۋەقەلەرنىڭ يۈز بېرىش ئېھتىمالى مەۋجۇت. زادى قانداق ۋەقە يۈز بېرىدۇ؟ مەن بۇ ۋەقەلەرگە مۇناسىۋەتلىك بولغان نۇقتىلىق شەخس ئىبراھىمنى ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ نەزەربەند قىلىشقا تېگىشلىك بىر خەتەرلىك ئادەم دەپ قارايمەن. مەسىلەن، دۇشمەنلەر يېقىندىن بۇيان قانداقتۇر بىر چوڭ سۇيىقەستنى پىلانلاۋاتقان بولسا، بۇ ئادەم ئەڭ خەۋپلىك شەخس بولۇپ قالىدۇ.»

ئۇ دوكلاتىدا، نازىرنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچىلىرىنىڭ ئىبراھىمنى رەسمىي تەكشۈرۈپ نەزەربەند ئاستىغا ئېلىشىغا قوشۇلۇشىنى ئۈمىد قىلدى.

ئونىنچى باب

1

لەيلى تېلېفون تۇرۇپكىسىنى قويۇپ، تەقەززالىق بىلەن چېن دامونىڭ قايتىپ كېلىشىنى كۈتۈۋاتقاندا، بىرەيلەن توساتتىن ئالدىراش ئىشىك قوڭغۇرىقىنى باستى، ئۇ ئىشىكنى ئېچىۋىدى، تونۇش چىراي بىرسىنى كۆردى. كەلگەن ئادەمنىڭ پېشانىسىدىن تەر تەپچىپ تۇراتتى، ئۇ ئۆز - ئۆزىنى تونۇشتۇرۇپ:

— لەيلى مۇئەللىم، مېنىڭ ئىسمىم ئىسمايىل، تاكسى ھەيدەيمەن. قىزىم سىزنىڭ قىزىڭىز بىلەن ساۋاقداش، ئايالىم مەكتىپىڭلارنىڭ تازىلىق ئىشچىسى، — دېدى.

لەيلى بۇ ئادەمنى ئېسىگە كەلتۈرۈپ، بېشىنى لىڭشىتىپ:

— بىرەر ئىش بىلەن مېنى ئىزدەپ كەلدىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— قىزىڭىز تېخى قايتىپ كەلمىدىمۇ؟ — دەپ سورىدى ئىسمايىل تاقەتسىزلىك بىلەن.

— ياق، — دېدى لەيلى بېشىنى چايقاپ.

— بايا قىزىم يىغلامسىراپ ماڭا تېلېفون ئۇرۇپ، ئۆزىنىڭ گۇلشەن بىلەن بىللە كەپتەر مەيدانىدا كېتىۋاتقاندا، ئۇلارنى تونۇمايدىغان ئىككى ئادەم كېلىپ تۈتۈپ كەتكەنلىكىنى ئېيتتى. قارىغاندا ئۇلار بىرەر پېشكەللىككە يولۇققان ئوخشايدۇ، چۈنكى قىزىمنىڭ سۆزى تۇگىمەيلا، تېلېفون ئۈزۈلۈپ قالدى، — دېدى ئىسمايىل.

— كەپتەر مەيدانىدا؟ — لەيلى قىزىنىڭ خېيىمخەتەرگە يولۇققانلىقىنى ئاڭلاپ، كۆزىگە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەي: — ئەمدىسە دەرھال ئۇلارنى تاپايلى! — دېگىنىچە، «دۇڭ - دۇڭ - دۇڭ» قىلىپ پەلەمپەيدىن ئىسمايىل بىلەن بىللە چۈشتى - دە،

ئۇنىڭ تاكسىسىغا چىقتى.

تاكسى ج خ ئىدارىسىنىڭ ئائىلىلىكلەر قورۇسىدىن چىققاندىن كېيىن، تۈيۇقسىز تاكسىنىڭ كەينىدىن ئىككى ئەر، ياسىن بىلەن مەمەت يوپۇرۇلۇپ چىقتى. ياسىننىڭ قولىدا بوربتا 9 م م لىق ناگان، مەمەتنىڭ قولىدا پىچاق بار ئىدى. ئىككىيلەن ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا ئىسمايىل بىلەن لەيلىنى تىزگىنىگە ئالدى. ياسىن بىر قولىدا ناگاننى لەيلىنىڭ بېشىغا تىرەپ، يەنە بىر قولىدا ئۇنىڭ ئاغزىنى ئېتىۋېلىپ:

ـــ قىمىرلىما، بولمىسا ئېتىپ تاشلايمەن، ـــ دېدى.

ماشىنىنى ھەيدەپ كېتىۋاتقان ئىسمايىل قورقۇپ كېتىپ، ماشىنىنىڭ سۈرئىتىنى ئاستىلاتتى. مەمەت دەرھال ئۇنىڭغا پىچاقىنى تەڭلەپ:

ـــ ئوستاتلىق قىلمەن دېمە، ماشىنىنى شەھەر سىرتىغا ھەيدە، بولمىسا ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، ـــ دېدى.

قورقۇپ جان- پېنى چىقاي دەپ قالغان ئىسمايىل ئائىلاج ئۇنىڭ دېگىنىنى قىلدى.

لەيلى ماشىنىدا قانداقلارچە تۈيۇقسىز ئىككى ۋەھشىي ئەرنىڭ پەيدا بولۇپ قالغانلىقىنى زادىلا چۈشىنەلمىدى. ئۇ كۈچىنىڭ بارىچە ياسىننىڭ قولىغا ئېسىلىپ:

ـــ ئادەم بارمۇ؟ قۇتقۇزۇڭلار! ـــ دەپ ۋارقىرىدى ھەمدە ئىختىيارسىز ئىشىككە ئېسىلىپ، ماشىنىدىن سەكرىمەكچى بولدى. ياسىن ئۇنىڭ ئىككى قولىنى چىڭ تۇتۇۋېلىپ، بېشىنى بېسىۋالدى. لەيلى قىمىر قىلالماي قالدى، ئەمما ئۇ توختىماي ۋارقىرىدى:

ـــ ئىسمايىل، ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلىماڭ، ماشىنىنى دەرھال ج خ ئىدارىسىگە ھەيدەڭ.

ئىسمايىلنىڭ پېشانىسىدىن سوغۇق تەر چىقىۋاتاتتى، ئۇ يېغىلىۋېتەيلا دەپ قالدى. ئۇ ئۆكۈنگەن ھالدا:

ـــ لەيلى مۇئەللىم، كەچۈرۈڭ، مېنى كەچۈرۈڭ، ـــ دېدى.

لەيلى ئۇشتۇمتۇت ياسىننىڭ قولىنى چىشلىۋالدى. ياسىن

ئاغرىقىغا چىدىماي، قولىنى قويۇۋەتتى. لەيلى پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ماشىنىنىڭ ئالدى ئورۇندۇقىغا تاشلىنىپ، رولنى تارتىۋالىماقچى بولدى، بىراق ياسىن ئىرغىپلا ئۇنى بېسىۋالدى، لەيلى ئاغرىقىغا پايلىماي، ئۇنى تىللاشقا باشلىدى:

— ھۇ ئۆلگۇر ئەبلەخ! نېمىشقا مېنى تۇتىسەن؟

بۇ قېتىم ياسىن بوشاڭلىق قىلمىدى، ئۇ ئاۋۋال لەيلىنى بىر كاچات ئۇرغاندىن كېيىن، سۈزۈك پلاستىر بىلەن ئۇنىڭ ئاغزىنى يەملىۋەتمەكچى بولدى. لەيلى قاتتىق تىركىشىۋېتىپ، ئىسمايىلغا ۋارقىرىدى:

— سەن نېمىشقا ماڭا زىيانكەشلىك قىلىسەن؟ سەنمۇ بىر ئەر كىشىمۇ؟ سەن نېمانداق بوشاڭ؟ ئۆتۈنۈپ قالاي، بالىلىرىمىز ئۈچۈن، ئىككىمىز ئۈلار بىلەن ئېلىشايلى!

ئىسمايىل بىرقانچە قېتىم ماشىنىنى توختاتماقچى بولۇۋىدى، مەمەتنىڭ پىچىقى ئۇنىڭ بوينىغا قادىلىپ ئاغرىتىۋەتكەچكە، ئۇ ئاخىر كۆزلىرى ياشلانغان ھالدا رولنى چىڭ تۇتۇپ، ماشىنىنى داۋاملىق ھەيدەشكە مەجبۇر بولدى. ئۇ ھەسرىتىنى ئىچىگە يۇتۇپ چۈشەندۈرەتتى:

— كەچۈرۈڭ، لەيلى مۇئەللىم، مېنىڭمۇ ئامالىم يوق.

ياسىن ئاخىر لەيلىنىڭ ئاغزىنى سۈزۈك پلاستىر بىلەن يەملەپ، كۆزىنى قارا لاتا بىلەن تېڭىپ، ئىككى قولىنى ئارقىسىغا قىلىپ باغلاپ تاشلىدى. تېخىمۇ ۋەھشىي بولغىنى ياسىن بىرقانچە مۇش ئۇرۇپ، لەيلىنى ھوشىدىن كەتكۈزۈۋەتتى.

تاكسى ئىگەرچى يېنىسى تەرەپتىكى بايا‌ۋانغا قاراپ كېتىۋاتاتتى، ئىسمايىل ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ، ھوشىدىن كەتكەن لەيلىنى كۆرۈپ، كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بولدى. ھېلىلا يۈز بەرگەن ئىشلار خۇددى بىر قاباھەتلىك چۈشتەك ئۇنىڭ كاللىسىنى چىرمىۋالىدى...

ئىسمايىل تۇرمۇشىنى قەدىر ئەھۋال ئۆتكۈزۈۋاتقان ئاددىي بىر تاكسى شوپۇرى ئىدى. بۈگۈن ئەتىگەندە ئۇ ئادەتتىكىدەك تاكسىنى يۈيۈپ، تازىلاپ بولغاندىن كېيىن، دۇئا قىلىپ، بۈگۈن تەلىيىنىڭ ياخشى بولۇشىنى، يولۇچىنى كۆپرەك توشۇپ، پۇلنى كۆپ-

رەك تېپىشنى تىلىدى. ئاندىن ئۇ قەشقەرنىڭ چوڭ- كىچىك كوچىلىرىنى ئارىلاپ، يولۇچى توشۇدى. سائەت تەخمىنەن 12 بولغان چاغدا، يات ئىككى ئەر ئۇنىڭ ماشىنىسىنى توساپ چىقىۋالـ دى. ئۇلار ماشىنىغا چىقىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا، بورىتا 9 م م لىق ناگان بىلەن پىچاقنى ئۇنىڭغا تەڭلەپ، ماشىنىنى خىلۋەت بىر جايدا توختىتىشنى بۇيرۇدى.

ياسىن قورقۇپ كەتكىنىدىن غال ـ غال تىترەۋاتقان ئىسمايىلـ غا:

ـــ تاكسى شوپۇرىنىڭ كۆيدۈرۈپ كۈل قىلىۋېتىلگەن دېلونى ئاڭلىغانمىدىڭ؟ شۇ ئىشنى مانا مەن قىلغان! ـــ دېدى.

گەپنىڭ بۇنداق باشلىنىشى ئىسمايىلنى قورقۇتۇپ ئالاقزادە قىلىۋەتتى. ئۇ:

ـــ سىلەر نېمە قىلماقچىسىلەر؟ مېنىڭ سىلەر بىلەن ھېچـ قانداق ئۆچ ـ ئاداۋىتىم يوق تۇرسا؟ ـــ دەپ سورىدى. ئۇ بۇ ئىككىسىنى ئۆزىنىڭ ماشىنىسى بىلەن پۈل بۇلايدىغان ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ قالغانىدى.

ياسىن زەھەر خەندىلىك بىلەن قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

ـــ توغرا، بىزنىڭ سەن بىلەن ھېچقانداق ئۆچ ـ ئاداۋىتىمىز يوق. ئەپسۇسكى، بىر دوستىمىزنىڭ يەنە بىرسىدە ئۆچى بارىكەن. شۇنىڭ ئۈچۈن سېنىڭ ئازراق ياردىمىڭ زۆرۈر بوپقالدى. بولمىسا سەن چوڭ ئاۋارىچىلىككە ئۇچرايسەن.

ـــ قانداق ياردەم قىلىمەن؟ مەن دېگەن بىر شوپۇر، قولۇمـ دىن ھېچ ئىش كەلمەيدۇ، ـــ دېدى ئىسمايىل لاغىلداپ تىترەپ.

ئالداپ كېلىدىغان بالىنىڭ گۈلشەن ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئىسمايىل بۇ ئىشنى قىلىشقا زادىلا ئۇنىمىدى. چۈنكى ئۇ دېگەن قىزنىڭ يېقىن دوستى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، لەيلى مۇئەللىم ئۇنىڭ قىزىغا ناھايىتى ياخشى مۇئامىلە قىلاتتى. ياسىن بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، مەمەتكە ئىشارەت قىلدى. شۇئان ئىككىيلەن ئىسمايىلنى بىرھازا دۇمبالىغاندىن كېيىن، ئەگەر گەپكە كۆنمىسە، ئىسمايىلـ نىڭ خوتۇنى بىلەن قىزىنى ئۆلتۈرۈۋېتىمىز دەپ جار سالدى. ئىككى سائەتتىن ئارتۇق ۋاقىت قارشىلىق كۆرسەتكەندىن كېيىن،

ئىسمايىل ئاخىر مۇرەسسە قىلىشقا مەجبۇر بولدى. ئۇ ياسىننى گۈلشەننى ئالداپ ئېلىپ كەلگەندىن كېيىن، ئۆزى ۋە قىزىنى قويۇۋېتىشكە ھەمدە گۈلشەنگە زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزمەسلىككە قەسەم قىلغۇزدى. ياسىن ئۇنىڭ شەرتىگە ماقۇل بولدى.

شۇنىڭ بىلەن، ئىسمايىل قىزىغا تېلېفون بېرىپ، كەپتەر مەيدانىغا «كىچىك يولۋاس ئەترىتىدىكىلەر» كېلىپ، ئوت يۇرەك ناخشا مەستانىلىرى بىلەن يۇز كۆرۈشمەكچىكەن، دەپ يالغان ئېيتتى.

ئۇ كەپتەر مەيدانىغا يېقىن بىر دەرەخ تۈۋىدە قىزى بىلەن گۈلشەننىڭ كېلىشىنى ساقلىدى. «كىچىك يولۋاس ئەترىتى» ئىسمايىلنىڭ قىزى بىلەن گۈلشەننىڭ ياشلىق مەبۇدى ئىدى. شۇڭا ئۇ بۇ باھانە بىلەن قىزى ۋە گۈلشەننى بىمالال دامغا چۈشۈرگىلى بولىدۇ دەپ جەزم قىلدى. دەرۋەقە، قىزى بۇ خۇش خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، دەرھال ئۆيىدىن يۈگۈرۈپ چىقىپ، كوچىدىكى بىر ئاممىۋى تېلېفوندا قىن ـ قىنىغا پاتمىغان خۇشاللىقى بىلەن گۈلشەنگە تېلېفون بەردى، ئىككىيلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن، ناھايىتى قىزىقسىنغان ھالدا، كەپتەر مەيدانى تەرەپكە يۈگۈرۈپ كېتىشتى. ئۇلار كەپتەر مەيدانىغا ئاز قالغاندا، دەرۋەقە دەرەخ تۈۋىدە تۇرغان ئىسمايىلنىڭ تاكسىسىنى كۆردى. ئىككى قىزچاق قىلچە شۇبھىلەنمەستىن تاكسىنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئىشكىنى ئەمدىلا ئېچىشىغا، بىرەيلەن ئۇلارنىڭ كۆزى ۋە ئاغزىنى ئېتىپ، ئۇلارنى ماشىنىنىڭ ئىچىگە سۆرەپ ئەكىردى. ئىسمايىل ئەھۋالىنىڭ بۇنداق ئۆزگىرىپ كېتىشىنى زادىلا ئويلىمىغانىدى. ئۇ قىزىنىڭ ھاياتىنىڭ خەۋپ ـ خەتەرگە ئۇچرىشىدىن ھەممىدىن بەك ئەندىشە قىلاتتى. چۈنكى، ياسىنلار دادا ـ بالىنى دەرھال قويۇپ بېرىشكە ئەسلا ۋەدە قىلمىغانىدى. ئۇلار بۇنىڭ ئەكسىچە، قورال تەڭلەپ، ئۇنى ماشىنىنى بەلگىلەنگەن بىر جايغا ھەيدەپ بېرىشقا مەجبۇرلىدى.

ئىسمايىل تاكسىنى ھېلىقى جايغا ھەيدەپ بارغاندىن كېيىن، ئۇلار چوقۇم قىزىم بىلەن ئىككىمىزنى قويۇپ بېرىدۇ دەپ ئويلىدى. چۈنكى ئۇلارغا گۈلشەن كېرەك ئىدى. شۇڭا ئۇ ئۇلارنىڭ

قولىدىن قۇتۇلۇپ چىققاندىن كېيىن، دەرھال ساقچىغا مەلۇم قىلماقچى بولدى. بىراق، ياسىن ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلمۇالغاندەك، ھوشىدىن كەتكەن ئىككى قىزچاقنى باشقا بىر ماشىنىغا يۆتكەۋەتكەندىن كېيىن، يەنە ئىسمايىلغا ناگاننى تەڭلەپ:

— ئەگەر ھازىر مەن سېنى قويۇۋەتسەم، سەن جەزمەن ساقچى چاقىرىپ كېلىسەن. شۇڭا سەن يەنە مەن بىلەن مېڭىشىڭ كېرەك. ماڭا سېنىڭ ئاخىرقى بىر ياردىمىڭ لازىم، — دېدى.

ئىسمايىل قاراپ تۇرۇپ قىزنىڭ باشقىلارنىڭ ئېلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، كەيپى ئۇچتى ـ دە، جان تىكىپ قىزنىڭ قايتۇرۇپ كەلمەكچى بولدى، بىراق قۇرىبى يەتمىدى.

ياسىن زەھەر خەندىلىك بىلەن ھۆركىرىدى:

— سەن قىزىڭنى ئۆيۈڭگە ئېلىپ كەتمەكچىمۇ؟ بولىدۇ، قېنى، ئىپادەڭگە قارايمىز.

شۇنىڭ بىلەن، ئۇمىدسىزلەنگەن ئىسمايىل يەنە ياسىنىڭ بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىشقا مەجبۇر بولدى. ئۇ گۇگۇم چۈشكەندە، لەيلى ئائىلىسىنىڭ ئىشىكىنى قېقىپ، چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ، لەيلىنى ئالداپ تاكسىغا ئېلىپ كەلدى. ئۇ كۆز ئالدىدىكى بۇ ئىككى ۋەھشىي ئەرنىڭ لەيلى ئانا ـ بالىنى، ئۆزى ۋە قىزنى نېمە قىلىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئۇ كۆڭلىدە ئاللادىن تىلىدى: ئاللا، بىزنى قۇتقازساڭچۇ!

2

چېن دامو كۆڭلىگە نۇرغۇن ئىشلارنى پۈككەنىدى. ئۇ ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن، ئۆزى يالغۇز ماشىنىسىنى ھەيدەپ، بىر قېتىم شىرئەلىنىڭ ئۆيىگە باردى. ئۇنىڭ تەھلىل قىلىشىچە، بارلىق تۇغقانلار لەيلى ئانا ـ بالىنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلمەگەنىكەن، ئۇ ھالدا لەيلى ئانا ـ بالىنىڭ غايىب بولۇشىدىكى سەۋەبنى ئاددىي چاغلىغىلى بولمايدۇ. ئۇ شىرئەلىنى يادىغا كەلتۈردى، ئەجەبا، شىرئەلى ئۆزىنى تەكشۈرۈۋاتقان ئادەم بارلىقىنى ئالدىن بىلمۇالغاچقا، بۇ ئۇنىڭ قوللانغان ئۆچ ئېلىش ھەرىكىتىمىدۇ؟

ئەگەر بۇ ئەقلىي يەكۈن توغرا بولسا، ئۇ ھالدا بۇ، بىرىنچىدىن، شىرئەلىنىڭ ھەقىقەتەن جەنۇبىي شىنجاڭدا ئىكەنلىكى؛ ئىككىنچىدىن، ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئۇنىڭ ئىز ـ دېرىكىنى بىلىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ.

چېن دامو ئىككىنچى قېتىم پەيدا بولغان چاغدا، شىرئەلىنىڭ ئاكىسى خەمىت دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنى كۈتۈۋالدى؛ ئۇنىڭ قولىدا تاماكا تۈرسىمۇ، ئۇ خوتۇنىغا:

ـــ تاماكا قەيەردە؟ دەرھال مېھمانىنى كۈت، ـــ دېدى. بۇ تەپسىلاتلارنى چېن دامو نەزەردىن ساقىت قىلمىدى.

چېن دامو ئۆيگە كىرىپ تۇزۇت قىلمايلا، ئۇدۇل كاڭغا چىقىپ ئولتۇردى. ئۇ خەمىتكە ئۆزىنىڭ تاماكىسى بارلىقىنى بىلدۈرۈپ ئىشارەت قىلغاندىن كېيىن، گەپ ـ سۆز قىلماي، تاماكىسىنى تۈتاشتۇردى.

خەمىت خوتۇنىغا چىقىپ كېتىشكە ئىشارەت قىلىپ، ئۆزى ئېھتىياتچانلىق بىلەن چېن دامونىڭ قېشىدا ئولتۇردى. بۇنىڭدىن ئون يىل ئىلگىرى، ئىنىسى بىر قىز ئوقۇغۇچىنى ئالداپ باسقۇنچىلىق قىلغاندىن كېيىن، مۇشۇ ساقچى كۆپ قېتىم ئۇنىڭ ئۆيىگە كىلىپ، ئۇنى ـ بۇنى سورىغاچقا، خەمىتنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى قورقۇنچقا تولغاندى. بىرقانچە كۈن ئىلگىرى، بۇ ساقچى يەنە ئۇشتۇمتۇت كېلىپ قالدى، ئۇنىڭ ئۇستىگە، دەل شۇ كۈنى، شىرئەلى يوقاپ كېتىپ ئون يىلچە ۋاقىتتىن كېيىن، ئاكىسىنى يوقلاپ، بىرىنچى قېتىم ئۇنىڭ ئۆيىگە كەلگەنىدى. ئۇ ئاكىسىغا قېلىن ئىككى باغلام پۇلنى بەرگەندىن كېيىن، ئىككىسى ئەمدىلا مۇڭداشقىلى باشلىغاندا، ئويلىمىغان يەردىن بىرسى كېلىپ ئىشكىنى چەكتى. شىرئەلى دەرھال ئىچكەركى ئۆيگە كىرىۋېلىپ، ئەھۋالنى كۆزەتتى. ئۇ ھويلىدىكى ئادەمنىڭ چېن دامو ئىكەنلىكىگە جەزم قىلغاندىن كېيىن، غەزەپلەنگىنىدىن «ھارامىدىن بولغان...» دەپ تىللاپ، ئالدىراپ ـ تېنەپ ئارقا ھويلىدىن قېچىپ كەتتى.

بۇ ساقچىنىڭ كېچىلەپ كېلىشىدە جەزمەن ئۇنىڭ ئىنىسىنى نىشانلاۋاتقانلىقى خەمىتنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىدى.

چېن دامو چىرايىنى ئۆزگەرتمەستىن:
— شىرئەلى قايتىپ كەلدىمۇ؟ — دەپ سورىدى.
خەمىت بۇ گەپنى ئاڭلاپ، يەنە قورقۇپ ئالاقزادە بولۇپ كەتتى. ئۇ ئەسلىدە خوتۇنىنى ئۆيدىن مەقسەتلىك چىقىرىۋەتكەنىدى. شۇنداق تۇرۇقلۇق ئۇ يەنە خوتۇنىغا ۋارقىراپ:
— سەن ئۇكامنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى كۆردۇڭما؟ مەن ئەجەب بىلمەيدىكەنمەنغۇ؟ — دېدى.
چېن دامو ئۇنىڭغا سوغۇققىنا قاراپ قويۇپ:
— ئولتۇر، بىز پاراڭلىشايلى، — دېدى.
خەمىت يەنە قايتىلاپ:
— ئۇكام راستىنلا قايتىپ كەلمىدى، — دېدى.
چېن دامو سوغۇق تەلەپپۇزدا:
— سەن بۇنداق ئىش يوق دەۋاتىسەن. مەن بار دەۋاتىمەن. بۇ يەردە بىرئاز مەسىلە بارغۇ دەيمەن، — دېدى.
خەمىت گەپنى باشقا ياققا بۇرىماقچى بولدى:
— مەن ئۆزۈمنىڭ بىر ئۇكام بارلىقىنى ئاللىبۇرۇن ئۇنتۇپ كەتتىم.
چېن دامو تۇيۇقسىز تاپ بېسىپ سورىدى:
— ئېسىمدە قېلىشچە، ئاتا ـ ئاناڭ بالدۇرلا تۇگەپ كەتكەچكە، سىلەر ئاكا ـ ئۇكا بىر ـ بىرىڭلارغا تايىنىپ ياشاپ كەلگەنغۇ دەيمەن، توغرىمۇ؟
خەمىت ئېچىنغاندەك قىلىپ:
— مەن ئۇكامنى بىر قوللۇق بېقىپ چوڭ قىلدىم. بىزنىڭ ئاكا ـ ئۇكىلىق مېھرىمىز ناھايىتى چوڭقۇر، — دېدى.
چېن دامو ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ:
— سېنىڭ ئاكا بولمىغىڭمۇ ناھايىتى تەسكە توختىدى، — دېدى.
خەمىتنىڭ كۆزلىرى نەملەندى:
— ئۇكام كىچىكىدىن ناھايىتى ئەقىللىق ئىدى، — دېدى ئۇ.
چېن دامو قايتۇرۇپ سورىدى:

— ئۇ قاچاندىن تارتىپ ئەقىلسىز بولۇپ قالدى؟
خەمىت ئۇكىسىنى ئاقلاپ:
— ئۇ ھېلىقى ئوقۇغۇچى قىزغا قەستەن باسقۇنچىلىق قىلغىنى يوق، — دېدى.
— سەن بۇنىڭدىن ئون يىل بۇرۇن شۇنداق دېگەنتىڭ، نېمە ئۈچۈن ئىكەنلىكىنى ماڭا دەپ بېرەلەمسەن؟ — دېدى چېن دامو ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرۇپ.
— ئۇكامغا مەن زىيانكەشلىك قىلدىم، ئۆتۈنۈپ قالاي، ئۇنى قويۇپ بەرگىن، سەن ئۇنى بىر قېتىم خانۇ ۋەيران قىلدىڭ، ئەمدى ئۇنىڭغا يەنە ئۇنداق قىلساڭ بولمايدۇ، — دېدى خەمىت ئۆكۈنگەن ھالدا.
چېن دامو قەتئىيلىك بىلەن ئۇنىڭغا:
— مەن قانۇن بويىچە ئىش كۆرىمەن. ئۇ ئۆز - ئۆزىنى ۋەيران قىلدى، — دېدى.
— ئۇكام بەك بىچارە، ئۆيى بولسىمۇ كېلەلمەيدۇ، — دېدى خەمىت.
چېن دامو خەمىتنى كۆزەتكەچ:
— ئۇنىڭدا ئۆزگىرىش كۆپمۇ؟ — دەپ سورىدى.
— بۇنىڭدىن ئون يىل بۇرۇنقى ئۇكام ئۆلدى، — دېدى خەمىت خورسىنىپ.
چېن دامو تۇيۇقسىز:
— ئۇ ھازىر قەيەردە؟ — دەپ سورىدى.
خەمىت ئۆزىنىڭ گەپتە چاندۇرۇپ قويغانلىقىنى بىلىپ، ئالدىراپ:
— بىلمەيمەن، — دېدى.
— ئۇ ماڭا بەرگەن يىگىرمە مىڭ كويىنى خەجلىدىڭمۇ؟ — دەپ سورىدى چېن دامو.
خەمىت چۆچۈپ كېتىپ:
— ئۇ ماڭا پۇل بەرمىدى. ئۇ دېگەن ئۆزۈم تىجارەت قىلىپ تاپقان پۇل، ئىشەنمىسەڭ خوتۇنۇمدىن سوراپ باق! — دېدى.
— ئېھتىيات قىل، كېلىش مەنبەسى ئېنىق بولمىغان پۇلنى

خەجلىسەڭ قولۇڭ كۆيىدۇ، ـــ دېدى چېن دامو ئۇنى ئاگاھلاندۇ-رۇپ.

بۇ كېچە چېن دامو قۇرۇق قول قايتىپ كەلدى. ئەمما ئۇنىڭ كۆڭلىگە ھەممە ئىش ئايان بولدى: شىركەلى ھەقىقەتەن ئۆيىگە قايتىپ كەلگەن، دېمەك ئۇنىڭ شىركەلىدىن گۇمان قىلىشى ئورۇن-لۇق. لەيلى ئانا ـ بالىنىڭ تېخىچە ئىز ـ دېرىكى يوقلۇقىنى ئويلاپ، چېن دامونىڭ يۈرىكى پۈچىلاندى. ئەمما بىر نۇقتا ئۇنى خاتىرجەم قىلاتتى: ئۇچ كېچە ـ كۈندۈز ئۆتۈپ كەتتى، جەنۇبىي شىنجاڭدا لەيلى ئانا ـ بالىنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى توغرىسىدا ھېچ-قانداق خەۋەر تارقالغىنى يوق؛ بۇ ھال شۇنى چۈشەندۈرىدۇكى: بىرىنچى، لەيلى ئانا ـ بالا ئېھتىمال باشقىلار تەرىپىدىن تۇتۇپ كېتىلگەن، ئىككىنچى، سىياسىي سەۋەب بار.

ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى يېزىلارغا يۈرۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئاندىن چېن دامو بۇ ئىشنى جۇڭ چېڭغا دوكلات قىلدى ھەمدە ئۆزىنىڭ شىركەلىدىن گۇمان قىلىۋاتقانلىقىنى ئېيتتى.

جۇڭ چېڭ بۇ گەپنى ئاڭلاش بىلەن قايناپ كەتتى، ئۇ چېن دامونىڭ بۇرنىغا نوقۇپ تۇرۇپ:

ـــ سەن، ئەجەب چىداپ تۇرالايدىكەنسە ـ ھە، ـــ دېدى.

چېن دامو سۇسلا:

ـــ چىداپ تۇرالمىسام قانداق قىلىمەن؟ دۇشمەن يوشۇرۇن، مەن ئاشكارا تۇرسام، ـــ دېدى.

جۇڭ چېڭ تىت ـ تىت بولۇپ:

ـــ بىرەر يېپ ئۇچىنى تاپتىڭمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ مەن تەكشۈرۈپ ئېنىقلىدىم، بىر تاكسى شوپۇرى بىلەن ئۇنىڭ قىزىمۇ بىرلا ۋاقىتتا غايىب بوپتۇ. ھازىرغىچە ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ ئىز ـ دېرىكى يوق. ئۇ شوپۇرنىڭ قىزى گۇلشەن-نىڭ ساۋاقدىشى ئىكەن، ـــ دېدى چېن دامو.

جۇڭ چېڭ كەسكىن ھالدا:

ـــ غەلىتە ئىشقۇ، لەيلىنىڭ بىرەرسىنى رەنجىتىپ قويغانلى-قىنى ئاڭلىمىدىڭمۇ؟ ـــ دېدى.

چېن دامو ئىشەنچ بىلەن:

— لەيلىنىڭ كۆڭلى توز، بەلكىم باشقىلارنى خاپا قىلىپ قويغان بولۇشى مۇمكىن، مىجەزى باشقا ئاياللارغا قارىغاندا چۈسىراق. ئەمما خەق بىلەن دۇشمەنلىشىپ قالغۇدەك دەرىجىدە ئەمەس، — دېدى.

جۇڭ چېڭ بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ:

— بۇ ئىش ساڭا قارىتىلغانمۇ - قانداق؟ — دەپ سورىدى.

چېن دامو بېشىنى لىڭشىتىپ:

— مەنمۇ شۇنداق ئويلاۋاتىمەن، — دېدى.

جۇڭ چېڭ ئۇلۇغ - كىچىك بىر تىنىۋالغاندىن كېيىن:

— ئەگەر شۇنداق بولسا، بۇ ئاددىي ئىش ئەمەس. دۇشمەن زادى نېمە قىلماقچى؟ — دەپ سورىدى.

ئىككىيلەن تەھلىل قىلىشۋاتقاندا، مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مەمتىمىن ناھايىتى سۈرلۈك قىياپەتتە كىرىپ كەلدى - دە:

— باشلىق، بىزگە ئاۋارىچىلىك تۇغۇلدى. بايا بىر دېھقان- نىڭ ساقچىغا ئەھۋال مەلۇم قىلىپ ئېيتىشچە، ئۇ يەكەن دەريا- سىدىكى قومۇشلۇقتا بېشى كېسىپ ئېلىنغان بىر جەسەتنىڭ لەيلەپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ، — دېدى.

— بېشى يوق جەسەتما؟ — چۆچۈپ سورىدى چېن دامو.

جۇڭ چېڭ سالماقلىق بىلەن:

— سەن قانداق قارايسەن؟ — دەپ سورىدى.

مەمتىمىن ئۆكۈنگەن ھالدا:

— ئۆمەر تۇنۇگۈن كەچتە تۇيۇقسىز بىزنىڭ نەزەر دائىرە- مىزدىن غايىب بولدى، — دېدى.

— ئۆمەرنى دەۋاتامسەن؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ چۆچۈپ.

مەمتىمىن بېشىنى لىڭشىتىپ:

— تۇنۇگۈن چۈشتىن ئىلگىرى، ئۆمەر يالقۇنغا: ئۇچراش- ماقچى بولغان ئادەمنىڭ ئۇنىڭ بىلەن ئاكتىپ ئالاقىلىشىپ، ئۇ- نىڭ بىلەن بۇرۇنقى جايدا كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلغانلىقىنى جىددىي ئۇقتۇرۇپتىكەن. شۇنىڭ بىلەن مەن ئۆمەر بىلەن تېررورلۇققا قارشى ئىككىنچى ئەترەتنى باشلاپ، ئۇلار ئۇچراشماقچى بولغان

جايغا يېتىپ باردىم. بىراق يېرىم كۈن ساقلىساقمۇ، ھېچكىم كۆرۈنمىدى. شۇنىڭ بىلەن بىز ئىشنى يېغىپ قايتىپ كەلدۇق. مەن ئۆمەرگە قايتىپ بېرىپ ئارام ئېلىشنى، قانداق ئەھۋال بولسا، دەرھال دوكلات قىلىشنى تاپىلىدىم. مېنىڭ تەھلىل قىلىشىمچە، بىز ئۇلار ئۇچرىشىدىغان جايغا ئاتلانغان چاغدا، قارشى تەرەپ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۆمەرنىڭ ئۆيىنىڭ ئەتراپىدا ساقلاپ تۇرغان. ئۆمەر ئۆيىنىڭ ئالدىدا تۇتۇپ كېتىلگەن بىر-ئۈشى كېرەك، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ تىت - تىت بولۇپ:

ــ سىلەر ئۆمەرنى ئىزچىل كونترول قىلىپ تۇرغان ئە - مەسمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ شۇنداق، كۆزىتىش ئەسۋابىنىڭ ئىچىدە ئىزچىل سۈرەت بار ئىدى، بىراق، كېيىن نېمە ئۈچۈندۇر، كۆرۈنمەي قالدى. پەرىزىمچە، دۈشمەنلەر ئۇنىڭ يېنىنى ئاختۇرۇپ، ئۇنىڭ كىيىمىدىكى تەكشۈرۈش ئۈچىنى تېپىۋېلىپ، پاچاقلاپ تاشلىغان بولسا كېرەك. بۇ دۈشمەننىڭ نەقەدەر ھوشيارلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بە - رىدۇ، ــ دېدى مەمتىمىن ئۇلاپلا.

ــ دەرھال جەسەت مەنبەسىنى ئېنىقلاڭلار، ــ دېدى جۇڭ چېڭ.

مەمتىمىن قەتئىيلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ:

ــ مەن ھازىرلا ئورۇنلاشتۇرىمەن، ــ دېدى.

ــ باشلىق، مەن ئىز تېپىش تېخنىكىسىنى ئىشلەپ كۆر-گەن. بۇ دېلوغا مەن چېقاي، ــ دېدى چېن دامو.

ــ بىراق، لەيلىنىڭ تېخىچە ئىز - دېرىكى بولمىسا؟ ــ دېدى جۇڭ چېڭ، چېن دامو كۆڭلىنى بىرئاز توختىتىۋالغاندىن كېيىن:

ــ ئالدىرىغان بىلەن ئىش پۈتمەيدۇ، بەلكىم بۇ ئىككى ئىش بىر - بىرىگە زىت بولماسلىقى مۇمكىن. ئېھتىمال ئىككى ئىشنى بىر گۇرۇھ ئادەم قىلغان بولۇشىمۇ مۇمكىن. بايانتىن كۆڭلۈم ئارامىغا چۈشتى، جەسەت ئايال كىشىنىڭ بولمىسىلا، بۇ لەيلى ئانا - بالىنىڭ تېخى ھايات ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ. شۇڭا،

ئۇلارنىڭ تېپىلمىشىدىن ئۇمىد بار، ـــ دېدى.

3

ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى قاتناشقان، يېزىلارغا چۈشۈپ تەشۋىقات ئىلىپ بارىدىغان تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىدا جەمئىي يىگىرمە ئادەم بولۇپ، ج خ، تەپتىش، سوت قاتارلىق ھەرقايسى تەرەپلەرنىڭ ئادەملىرى تولۇق ئىدى. بۇ تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى يەنە تۆت كىچىك گۇرۇپپىغا بۆلۈندى. ئۇ ئىككىسى يەنە باشقا ئۈچ نەپەر ئەزا بىلەن 1 ـ گۇرۇپپا بولۇپ، بوستان شەھىرىگە قاراشلىق ئىگەرچى يېزىسىغا كەلدى. بۇ گۇرۇپپىدىكى ئەزالارنىڭ ئاكتىپچان-لىقى ناھايىتى يۇقىرى ئىدى. بىرىنچى كۈنىلا ئۇلار «ئىدىئولوگە-يە ساھەسىدىكى بۆلگۈنچىلىككە قارشى كۈرەش بويىچە قايتا تەربىيە كۇرسى» غا بىرىنچى تۈركۈمدە 30 نەپەر ئاممىنى تەشكىللەپ بول-دى. گۇرۇپپا ئەزالىرى نۆۋەت بىلەن دەرس ئۆتتى، ۋاڭ لۇ بىرىنچى بولۇپ مۇنبەرگە چىقتى، ئۇ سۆزلىگەن دەرسنىڭ مەزمۇنى «بۆلگۈنچىلىككە قارشى كۈرەش بويىچە قايتا تەربىيىدىكى تونۇش مەسىلىسى توغرىسىدا» بولۇپ، ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدا بۇ ئون يىلدىن بۇيان يۈز بەرگەن زوراۋانلىق، تېررورلۇق دېلولىرىنى مىسال كەلتۈرۈپ، يېشىپ سۆزلىگەچكە، ئۆتكەن دەرسى جانلىق ھەم قايىل قىلىش كۈچىگە ئىگە بولدى.

ئۈدا ئۈچ كۈن دەرس سۆزلەش جەريانىدا، ۋاڭ لۇ بىر مەسە-لىنى، يەنى دەرس ئاڭلىغىلى كەلگەنلەرنىڭ ئىچىدە ياشلار ئاز، ياشانغانلار كۆپ ئىكەنلىكىنى سەزدى. بۇ قانداق ئىش؟ ياشلار نەگە كەتتى؟ دەرستىن چۈشكەندىن كېيىن، ۋاڭ لۇ ئەلىنى ئىلىپ ساقچىخانىغا كەلدى. ئۇ ھامان يېزىغا چۈشكەندىن كېيىن، ئىگەر-چى يېزىسىدىكى يېقىنقى يىللاردىن بۇيان يۈز بەرگەن زوراۋانلىق، تېررورلۇق دېلولىرىنىڭ ئەھۋالىنى بىرمۇ بىر خاتىرىگە ئىلىپ رەتلەش بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئىگەرچى يېزىسىدىكى ياشلارنىڭ ئەھ-ۋالىنىمۇ ئىگىلەش قارارىغا كەلگەنىدى. ئۇلار ساقچىخانىغا كىرە-شى بىلەن ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن ئۇلارغا: يېزىلىق پارتكوم-

نىڭ شۇجىسى قۇربانىدىن تېلېفون كەلگەنلىكى، بۇ ئىككى ساقچىنى ئۆز ئۆيىگە كەچلىك تاماققا تەكلىپ قىلىپ تۇرۇۋالغانلىقىنى ئۇقتۇردى.

بۇ قېتىم يېزىغا چۈشكەندە، ۋالڭ لۇ قول كومپيۇتېرى بىلەن ياندا ئېلىپ يۈرىدىغان ماشىنكىنى ئېلىۋالغانىدى. ساقچىخانىدا، ئەلى ۋالڭ لۇغا يارەمشىلىپ، ئارخىپ ماتېرىياللارنى تەكشۈردى، ۋالڭ لۇ ئارخىپ ماتېرىياللىرىنى كومپيۇتېرغا خاتىرىلىدى. ساقچىخانا باشلىقى ئىش بىلەن سىرتقا چىقماقچى بولۇپ، ماڭىدىغان چاغدا، ئۇلارغا كەچ سائەت سەككىزدىن ئىلگىرى قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيىدە جەم بولۇشنى ئۇقتۇردى.

يەنە بىر مەھەل ئالدىراشلىقتىن كېيىن، ئەلى ۋالڭ لۇنى نوقۇپ:

ــ ئىشنى يېغايلى، تاماق يەيدىغان ۋاخ بولدى، ــ دېدى.

ئىككىيلەن پىيادە قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيى تەرەپكە ماڭدى.

ئۇلار مەنزىرىلىك ساياھەت نۇقتىسىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، يېزا ئويۇن قويۇش ئەترىتىنىڭ ساياھەتچىلەرگە مىللىيچە ئۇسسۇل ئويناپ بېرىۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئەلى مۇزدىكىنى ئاڭلاش بىلەن، پۈت ـ قوللىرىنى ئوينىتىپ، ئۇسسۇلغا چۈشۈپ كەتتى. ئۇ ۋالڭ لۇنى تارتىپ، ئاۋۋال بىرئاز ئويۇن كۆرۈپ، ئاندىن قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيىگە تاماق يېگىلى بارايلى دەپ تۇرۇۋالدى. ۋالڭ لۇ ئۇنى رەت قىلالماي، ئىككىيلەن ئۇزۇم بارىغا تەرەپكە باردى.

ئىگەرچى يېزىسىدا داڭلىق بىر قۇدۇق بولۇپ، بۇنىڭدىن ئون يىل ئىلگىرى بىر ئارخېئولوگىيە خادىمى لايىھىلىنىشى مۇڭاپىق ھەم ئىلمىي، پاكىز بولغان بۇ قۇدۇقنىڭ ئىگەرچى يېزىسىنىڭ خەلقىنى ئىككى مىڭ يىلدىن بېرى بېقىپ كېلىۋاتقانلىقىنى ھەيران-لىق ئىچىدە بايقىغان. مەلۇماتلاردىن قارىغاندا، ئىگەرچى يېزىسىدا يۇز ياشقىچە ياشىغانلارنىڭ نىسبىتى شىنجاڭ بويىچە بىرىنچى ئورۇندا تۇرىدىكەن. ئارخېئولوگىيە خادىمىنىڭ بۇ تاسادىپىي بايقىشى جامائەتكە ئاشكارىلانغاندىن كېيىن، ئىگەرچى يېزىسىنىڭ بىر كەچىدىلا نامى چىقىپ، ھۆكۈمەت بۇ قۇدۇقنىڭ يوشۇرۇن ساياھەت بايلىقىنى ئېچىش قارارىغا كەلگەن، شۇنىڭ بىلەن، ئىگەرچى يېزى-

سى ھۆكۈمەت تەرىپىدىن جەنۇبىي شىنجاڭدىكى مەشھۇر مەنزىرە-لىك ساياھەت نۇقتىلىرىنىڭ بىرى قىلىپ بەلگىلەنگەن، مەنزىرە-لىك ساياھەت نۇقتىسىنى ئېچىشقا ماسلىشىش ئۈچۈن، ئىگەرچى يېزىسىدا بىر مىللىي ناخشا ـ ئۇسسۇل ئەتىرىتى قۇرۇلۇپ، كۈندە ساياھەتچىلەرگە ئويۇن قويۇپ بېرىدىكەن.

بۇ كۈنى گۈگۈم چۈشكەندە، مەنزىرىلىك ساياھەت نۇقتىسىدە-كى ئۈزۈم باغچى ئاستىدا، سېمىز، قىزىل يۈزلۈك، ئوتتۇرا ياشلىق بىر سازەندە تازا كۈچ بىلەن داپ چېلىۋاتاتتى. سەھنىدە، گۈزەل ئۇيغۇر قىزى پەردە رېتىملىق مۇزىكىغا ئەگىشىپ، كۈچ-لۈك ھېسسىياتى بىلەن شوخ «قىزىلگۈل» يالغۇز كىشىلىك ئۇسسۇلىنى ئويناۋاتاتتى.

سەھنە ئالدىدىكى ساياھەتچىلەر پەردەنىڭ يالغۇز كىشىلىك ئۇسسۇلىنى زور قىزىقىش بىلەن ھۇزۇرلىنىپ كۆرۈۋاتاتتى. پەردە-دىكى گۈزەللىك بىر خىل ئۇرغۇپ تۇرىدىغان، ئوچۇق، قىزغىن ۋە ھېسسىياتقا باي گۈزەللىك ئىدى. ئەلى خۇشاللىقىدىن ۋاڭ لۇغا:

ـــ قارىغىنا، سەھنىدىكى بۇ قىز مېنىڭ كەلگۈسىدىكى خو-تۇنۇم بولىدۇ، ـــ دېدى.

ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا كۆزىنىڭ قىرىدا قاراپ قويۇپ:

ـــ سەن ئۆزۈڭنى بېسىۋال، خەق سېنى يارىتامدۇ؟ ـــ دېدى.

ـــ مەن چاقچاق قىلمىدىم، راست دەۋاتىمەن. قارا، ئۇس-سۇل ئويناۋاتقان قىزنىڭ بويى ھەقىقەتەن چىرايلىق ـ ھە! ـــ دېدى ئەلى ئۇسسۇل ئويناۋاتقان قىزدىن كۆزىنى ئۇزمەي.

پەردە سەھنىدە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلىپ ئۇسسۇل ئويناۋاتاتتى، ئارىلاپ سەھنە ئالدىدىكى تاماشىبىنلارغا لەپپىدە قا-راپ قويۇاتتى. تاماشىبىنلار ئارىسىدا ئەلىمۇ بار ئىدى. ئەلى ئۇ قىزنى ئۆزىگە دىققەت قىلىۋاتقان بولسا كېرەك دەپ ئويلاپ، خۇ-شاللىقىدىن قىنى ـ قىنىغا پاتماي، ۋاڭ لۇنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلە-دى:

ـــ قارا، مەن نەگىلا بارسام، شۇ يەردىكى قىزلار ماڭا

ئامراق بولۇپ قالىدۇ. سەھنىدە ئۇسسۇل ئويناۋاتقان ماۋۇ قىزنى قارا! قارا، ئۇنىڭ كۆزلىرىنى!

ۋاڭ لۇ پىسەنت قىلمىغاندەك:

— مېنىڭچە، ئۇنىڭ نەزىرىدە سەن يوق، — دېدى.

پەرىدەنىڭ يالغۇز كىشىلىك ئۇسسۇلى ئاخىرلاشتى. سەھنە ئالدىدىكى سايامەتچىلەر ھۆرمەت بىلدۈرۈپ چاۋاك چالدى، ئەلى چاۋاكنىڭ تازا قىزغىن ئەمەسلىكىنى كۆرۈپ، دەرھال ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ كۈچىنىڭ بارىچە چاۋاك ئۇرۇشقا باشلىۋىدى، پۈتۈن مەيداندىكى سايامەتچىلەرمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ چاۋاك چالدى. پەرىدە ئەدەپ بىلەن سايامەتچىلەرگە سالام بەردى، ئەلىگىمۇ ئالايىتەن مىننەتدارلىق بىلدۈردى.

سايامەتچىلەر قىزغىن پاراڭ بىلەن قايتىشتى، ئەلى پەرىدەنىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ بېرىپ، سۆزلەپ كەتتى:

— ھەي، سىز يالغۇز كىشىلىك ئۇسسۇلنى بەك ياخشى ئويناپسىز، مېنىڭ ئىسمىم ئەلى، سىزنىڭ ئىسمىڭىز نېمە؟

قىز بوش ئاۋازدا جاۋاب بەردى:

— پەرىدە.

— پەرىدە؟ پەرىدە؟ مەن سىزنى بىر يەردە كۆرگەندەك قىلىمەن، پەرىدە، سىز بەك چىرايلىقكەنسىز، سىز بىلەن تونۇش-قىنىمغا ئىنتايىن خۇشالمەن، — ئەلىنىڭ پۈت - قوللىرى جانلىنىپ، توختىماي مىدىرلايتتى، شۇ تاپتا ئۇنىڭ راستىنلا ئېتىلىپ بېرىپ، بۇ گۈزەل قىزنى قۇچاقلىغۇسى كەلدى. ئۇنىڭ خىيالى شۇقەدەر لەززەتلىك ھەم پاك ئىدىكى، ئۇنىڭدا ھەقىقەتەن باشقىچە غەرەز يوق ئىدى. بىراق، ئۇ بۇ قىز بىلەن يەنە كۆرۈشۈدىغان پۈرسەتتىن مەھرۇم قېلىشىدىن ئەندىشە قىلىپ، قارامىلىق قىلىشقا جۈرئەت قىلالمىدى.

ئەلى تامىقىنى قىرىپ قويۇپ، ھۆكۈمەت ئىشىنى بېجىرىۋاتقاندەك قىياپەتتە:

— مەن جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىنىڭ ساقچىسى. خىزمەت گۇرۇپپىسى بىلەن بىرگە يېزىغا تەشۋىقات قىلغىلى چۈشكەنىدىم. ئاللانىڭ سىز بىلەن مېنى ئۇچراشتۇرغىنىغا رەھمەت! ئۆيىڭىز نە-

ده؟ ماڭا دەپ بەرسىڭىز قانداق؟ ــ دەپ سورىدى.
ئويلىمىغان يەردىن پەردىنىڭ ھوشيارلىقى ئۇستۇن كەلدى - ده، ئاغزىنى پۇرۇشتۇرۇپ:
ــ ئۇنى سوراپ نېمە قىلىسىز؟ ــ دېدى.
ئەلى دەرھال ئۇنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى:
ــ ھەي، مەن سىزنى تۇنجى كۆرۇپلا، ياخشى كۆرۇپ قالـ
دىم.
پەردىنىڭ چىرايى دەرھال ئۆڭدى، ئۇ قەتئىي تەلەپپۇزدا ئەلىنى ئەيىبلەپ:
ــ سىزدەكمۇ ساقچى بولامدۇ؟ ــ دېدى.
ئەلى يەنە گەپ قىلىشقا تەمشىلىۋىدى، پەردە دەس تۇرۇپ كېتىپ قالدى.
ۋاڭ لۇ ئەلىنى تارتىپ:
ــ ھوشۇڭنى تاپتىڭمۇ؟ يۇر تاماق يېگىلى چىقايلى، ــ دېدى.
ۋاڭ لۇ بىر چەتتە ئاغزىنى قىيسايتىپ كۇلۇپ تۇراتتى، ئەلى كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ ۋاڭ لۇغا كايىشقا باشلىدى:
ــ قاراپ تۇرۇپ ئۇنى كەتكۈزۈپ قويدۇم، سەن نېمىشقا ياردەم قىلمايسەن؟ ساڭا دەپ قويايي، بايا مەن ئۇنىڭغا راست گەپنى قىلدىم. مەن ھەقىقەتەن ئۇنى ياخشى كۆرۇپ قالدىم.
ئەلىنىڭ كۆڭلى تىنىمىدى بولغاي، ئۇ يەنە يۇگۈرۇپ ئويۇن قويۇش ئەترىتى باشلىقىنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئاۋۋال ئۇنىڭغا بىر تال تاماكا تۇتتى، ئارقىدىنلا ئۇنىڭدىن پەردىنىڭ ئەھۋالىنى سۇـ رۇشتۇردى. ئەترەت باشلىقى ئۇنىڭغا، پەردىنىڭ ئىگەرچى يېزـ سىدىكى ئەڭ چىرايلىق، ئەدەپ ـ ئەخلاقلىق قىز ئىكەنلىكى، ھازىر تېخى بىرەر لايىق تاپمىغانلىقىنى ئېيتىپ بەردى.
ئەلى ئەترەت باشلىقىغا نۇرغۇن رەھمەت ـ ھەشقاللا ئېيتقاـ دىن كېيىن، ۋاڭ لۇنىڭ قېشىغا قايتىپ كېلىپ، ئاغزىنى ئۇزاقـ قىچە ئۆمەللەپ تۇرۇپ، ئاندىن:
ــ چاتاق بولدى، مەن ئۇنى بىر كۆرۇپلا ئاشىق بولۇپ قالدىم، ئەمدى ئۇزۇمنى توختىتالمايمەن. مېنىڭ مۇھەببىتىم بار

بولدى، — دېدى.

يول بويى، ئەلى لەززەت بىلەن ئۆز - ئۆزىگە سۆزلەپ ماڭدى:

— نېمىدېگەن چىرايلىق - ھە! ھەقىقەتەن بەك چىرايلىق. ئۇ پۈت - قوللىرىنى ئويناتسىپ، پەردىنىڭ ھەرىكەتلىرىنى دوردىدى، ئاغزىدا «قىزىلگۈل» نىڭ مۇزىكىسىغا غىڭشىپ، ئايرىلىشقا كۆزى قىيمىغان ھالدا، ھەر قەدەمدە كەينىگە نەچچە قاراپ، مېڭىپ كەتتى.

4

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن قۇربان شۇجىنىڭ ئىشىكى ئالدىدا ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلىنىڭ كېلىشىنى ساقلاپ تۇراتتى. ئەركىن ۋاڭ لۇدىن:

— نېمە ئۈچۈن قۇربان شۇجىنىڭ قىزغىنلىق بىلەن سىلەرنى مېھمان بولۇشقا تەكلىپ قىلغانلىقىنى بىلەمسەن؟ — دەپ سورىدى.

— سەۋەب ئېنىق ئەمەس، — ۋاڭ لۇ راست گەپنى قىلدى.

ئەركىن بىر ۋەقەنى سۆزلەپ بەردى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، قۇربان شۇجى بىلەن ئىدارە باشلىقى جۇڭ چېڭ ئېغىر كۈنلەرنى بىللە باشتىن كەچۈرگەن دوستلار ئىكەن، ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى بولسا جۇڭ چېڭنىڭ قول ئاستىدىكىلەر، شۇڭا قۇربان شۇجى ئۇلارنى كۆرۈپ، خۇددى جۇڭ چېڭنى كۆرگەندەك بولغاچقا، ئۇلارنى قانداقمۇ قىزغىن كۈتمەي تۇرالىسۇن؟ ئەركىننىڭ دېيىشىچە، بۈنىڭدىن 20 يىل ئىلگىرى، ئۇنىۋېرسىتېتنىڭ 4 - يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان جۇڭ چېڭ 12 نەپەر ساۋاقدىشى بىلەن بىللە ئىلىدىكى بىر ئورمانچىلىق مەيدانىغا پراكتىكىغا چۈشۈپتۇ. ئۇ يەردە كۈندە مىڭدىن ئارتۇق دەرەخ كېسىلىپ، تاغ باغرىغا دۆۋىلىنىدىكەن، ئورمان كەسكۈچى ئىشچىلار دائىم ئەڭ ئاستىدىكى بىر تال ياغاچنى تارتىۋەتسىلا، قالغان ياغاچنىڭ ھەممىسى بەلگىلەنگەن تەرتىپ بويىچە، ياغاچ مەيدانىغا چۈشىدىكەن، ئارقىدىن بۇ ياغاچلار تاغ ئېتىكىدىكى

ئورمانچىلىق مەيدانىغا توشۇلىدىكەن. ياش جۇك چېك تۇرمۇشقا بەكمۇ ھېرىسمەن ئىكەن. ئۇ ئۆزىدىن ئون نەچچە ياش چوك ساقچى. خانىنىك ساقچىسى قۇربان بىلەن قەدىناس دىلكەش دوستلاردىن بولۇپ قاپتۇ. ئۇ چاغدا، جۇك چېكىنىك ئارزۇسى ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇپ، ئارقىدىن بېيجىڭغا بېرىپ ئۇزاقتىن كۆكلىگە پۈككەن ئۇلۇغۋار ئىشلىرىنى ئەملگە ئاشۇرۇش ئىكەن. ئەمما قۇربان ناھايىتى ئاددىيلا قىلىپ، ئارزۇيۇم بىر ياخشى ساقچى بولۇش دەيدىكەن. ئۇ يەنە، سىلەردەك بىكسى بارلار كەتمەكلار، ھامان بۇ يەردە قېلىپ چېگرا رايونىنى قوغدايدىغان ئادەم بولۇشى كېرەك - دە! دەيدىكەن. بىراق، جۇك چېكىنىك پراكتىكىسى ئاخىرلاشقان كۈنى كۈتۈلمىگەن ۋەقە يۈز بېرىپتۇ. جۇك چېك قۇربان بىلەن تاغنىك يانباغرىدا پاراكلىشىپ تۇرغاندا، ياغاچ قويۇپ بېرىۋاتقان بىر ئۇنۇم ۋېرىستېت ئوقۇغۇچىسى ئېھتىيات قىلماي، بىر تال ياغاچنى بوشتىپ قويۇپتىكەن، ھەش - پەش دېگۈچە مىكدىن ئارتۇق ياغاچ تاغدىن گۈلدۈرلەپ چۈشۈشكە باشلاپتۇ، ياغاچلارنىك جۇك چېك بىلەن قۇربانىنى بېسىپ كېتىشى مانا مەن دەپ كۆزگە كۆرۈنۈپلا قالغانىكەن. ئەل مۇشۇ ھايات - ماماتلىق پەيتتە، قۇربان بىر ۋارقىراپ، جۇك چېكىنى نەچچە مېتىر يىراقتا ئىتتىرىۋېتىپ، ئۆزى ئەمدىلا ئادەم كۆمۈلگەن بىر خەندەككە سەكرەپ كىرىۋاپتۇ. جۇك چېك ھەيران قالارلىق كۆرۈنۈشنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ تۇرۇپتۇ: مىكدىن ئارتۇق ياغاچ قۇربانىنى بېسىپ ئۆتۈپ كېتىپتۇ. ئەنە شۇ دەقىقىدە، جۇك چېك ساقچى، قەھرىمان دېگەن قانداق بولىدىغانلىقىنى ھەقىقىي ھېس قىلىپ يېتىپتۇ. مىكدىن ئارتۇق ياغاچ دومىلاپ، تاغ ئېتىكىدىكى ئورمانچىلىق مەيدانىغا چۈشۈپ كېتىپتۇ. ساقچى قۇربان خەتەردىن ئامان قالغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىك بېلى ۋە ئوك پۇتىنى ياغاچ بېسىپ سۇندۇرۇۋېتىپتۇ. قۇربان دوختۇرخانىدىن چىققاندىن كېيىن، تەشكىل ئۇنىڭغا غەمخورلۇق قىلىپ، ئۇنى جەنۇبىي شىنجاڭغا قايتۇرۇپتۇ. ئۇ دەسلەپتە ئىگەرچى يېزىسىنىك سىياسىي - قانۇن خىزمىتىگە مەسئۇل بولۇپ ئىشلەپتۇ، بىرقانچە يىلدىن كېيىن، ئۆسۈپ يېزىلىق پارتكومنىك شۇجىسى بوپتۇ.

بۇ ئىش جۇڭ چېڭغا ئىنتايىن قاتتىق تەسىر قىلغاچقا، ئۇ ئۇنىۋېرسىتېتنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، جەنۇبىي شىنجاڭغا بېرىپ، ئىشنى ئاددىي خەلق ساقچىسى بولۇشتىن باشلاشقا ئىرادە باغلاپتۇ.

ئادەمنىڭ قەلبىنى لەرزىگە سالىدىغان بۇ ھېكايىنى ئاڭلاپ، ۋاڭ لۈمۇ ئىنتايىن تەسىرلەندى. ئۇ ھاياجان ئىچىدە، جۇڭ چېڭنىڭ ئەينى يىللىرى بۇ يولىنى تاللىشىدىكى سەۋەب مۇشۇ ئىكەن - دە! دەپ ئويلىدى. ۋاڭ لۈنىڭ قۇربان تاغىغا بولغان ھۆرمىتى ھەسسىلەپ ئاشتى.

قۇربان شۇجى بۇ يىل 55 ياش بولۇپ، چاسا يۈز، قاشلىرى قاپقارا ھەم قويۇق ئىدى. ئۇ مەملىكەتلىك ئەمگەك نەمۇنچىسى بولغان، بۇلتۇر ئۇ تۇرغان ئىگەرچى يېزىسى ئاپتونوم رايون بويىچە جەمئىيەت ئامانلىقى ۋە ئومۇملاشتۇرۇپ تۇزەش خىزمىتىدە ئىلغار ئورۇن بولۇپ باھالاندى.

قىزىل يۈزلۈك، ئاۋازى جاراڭلىق قۇربان تاغا چوڭ - چوڭ قەدەملەر بىلەن ئىشىك تۆۋىگە بېرىپ، ۋاڭ لۇ قاتارلىقلار بىلەن قىزغىن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى:

— مەرھەمەت، مەرھەمەت!

قۇربان تاغىنىڭ ئايالى دىلبەر يەڭگە بېشىغا چىمەن دوپپا كىيگەن، كېلىنى قەلبىنۇر قىزىل كۆڭلەك كىيىپ، ھويلىدىكى ياغاچ ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، قوي يۇڭىدىن يىپ ئېشىۋاتاتتى. ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن ھويلىغا كىرىپلا:

— يەڭگە، مەن مېھمانلارنى باشلاپ كەلدىم، — دەپ ۋارقىرىدى.

دىلبەر يەڭگىنىڭ چىرايى گۈلدەك ئېچىلىپ كەتتى.

— مەن بۈگۈن ئەتىگەنده سېغىزخان نېمانداق توختىماي سايراپ كەتتىكىن دېسەم، ئەسلىده ئەزىز مېھمانلار كېلىدىكەن ئەمەسمۇ! — دېدى دىلبەر يەڭگە قىزغىنلىق بىلەن.

ئەلى ئوڭ قولىنى كۆكسىگە قويۇپ سالام قىلدى. ۋاڭ لۈمۇ چوڭلار بىلەن تىنچلىق سوراشتى. دىلبەر يەڭگىنىڭ خۇشاللىقىدىن گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتتى. ئۇ خۇشخۇي، ئوچۇق ئايال ئىدى.

قەلبىنۇر بولسا ئۇنىڭغا ئوخشمايتتى. ئۇ ھەم چىرايلىق، ھەم نومۇسچان قىز بولۇپ، ھويلىغا ئەرخەقلەرنىڭ توشۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، جىمجىتلا ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى. ئۇ مېھمانلارنىڭ بۇ ئۆيدە جەزمەن تاماق يەيدىغانلىقىنى بىلىپ، يېڭىنى تۇرۇپ، تاماققا تەمشەلدى.

دىلبەر يەڭگە كۆچىلىكىنى ئۆيگە باشلاپ قويۇپلا ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى. بىرئازدىن كېيىن، قۇربان تاغا چاسا شىرەگە مېۋە ـ چېۋىلەرنى توشقۇزۇۋەتتى. شۇ ئارىلىقتا ئۇنىڭ ئوغلىمۇ قايتىپ كەلدى. ئوغلى سېمىز بىر قوينىڭ گۆشىنى كۆتۈرۈپ ئۆيگە كىرىپلا:

ـــ قارىغىلار، بۇ قوي بولامدىكەن؟ ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

ئەركىن باشمالتىقىنى كۆرسىتىپ:

ـــ يارايدۇ، ـــ دەپ ماختىدى.

ـــ يارىسا، ئەمىسە ئۇنى يەۋېتىمىز، ـــ دېدى قۇربانىنىڭ ئوغلى كەسكىن ھالدا.

كۆچىلىك گىلەم سېلىنغان سۇپىغا يۆتكىلىپ، ھەممەيلەن بەدەشقانىنى قۇرۇپ ئولتۇرۇشتى. ۋاڭ لۇنىڭ بويى بەك ئېگىز بولغانلىقتىن، پۇتى بىلەن ئۆزاق ھەپىلىشىپ، ئاران ئولتۇردى. ئەلى ئۇنى بويۇڭ ئېگىز بولغان بىلەن، پايدا ئالالىشىڭ ناتايىن دەپ شاڭخو قىلدى.

دىلبەر يەڭگە تۇرمەل، لەڭمەن، گۆش، پولۇ قاتارلىق تائاملارنى ئارقىمۇ ئارقا كەلتۈردى.

قۇربانىنىڭ كىچىك نەۋرىسى قىز ـ قىنىغا پاتماي، ھويلا بىلەن ئۆي ئارىلىقىدا قىيغىتىپ ئويناۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ ئۇنى كۆرۈپ:

ـــ ھەي بالا، بېرى كەل، كېلە! ـــ دەپ چاقىردى. بالا ئىزا تاتقاندەك بولۇپ، ۋاڭ لۇنىڭ ئالدىغا كەلدى.

ـــ بۇرنۇڭنى سىيرىپ قويايمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ. بالا كۆزلىرىنى يۇمۇپ، ياۋاشلىق بىلەن تۇرۇپ بەردى.

ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ كىچىككىنە بۇرنىنىڭ ئۇستىنى قاتتىق بىر سىيرىۋېتىپ:

— بولدى، كۆزۈڭنى ئاچە! — دېدى.

بالا ئاغرىقتا چىدىماي يىغلىۋەتكىلى تاس قالدى. ئۇ قايسۇل بولماستىن:

— مەنمۇ بۇرنۇڭنى سىيرىپ باقاي، — دېدى.

كۆپچىلىك پاراققىدە كۈلۈشۈپ كەتتى ـ دە، ھەممىسى ئۇنى بەكمۇ قىزىق بالىكەن دېيىشتى.

— كۈلمەڭلار، كۈلمەڭلار، — دېدى ۋاڭ لۇ — ئۇ بۇرنۇمنى سىيرىسا مەن رازى.

بالا ئوماق قوللىرىنى سوزۇپ، ۋاڭ لۇنىڭ بۇرنىنى كۆچەپ سىيرىپ قويدى. ئۇ ئۆزىنى پايدا ئالدىم دەپ ھېسابلاپ، ۋىلكىلاپ كۈلۈپ، قاچماقچى بولۇۋىدى، ئەلى كاپلا قىلىپ ئۇنى تۇتۇۋالدى ـ دە، ئۆزىنىڭ بۇرنىنى كۆرسىتىپ:

— ھەي بالا، مېنى دادا دېگىنە! — دېدى.

بالا بېشىنى چايقاپ:

— دېمەيمەن، دېمەيمەنغۇ تازا! — دېدى.

ئەلى يالۇرۇشقا باشلىدى:

— مېنى دادا دېسەڭ، مەن ساڭا خوتۇن ئېلىپ بېرىمەن.

بالا يەنىلا ماقۇلغا كەلمىدى:

— خوتۇن ئالمايمەن، ئالمايمەن.

ئەلى بالىنى قۇچىقىغا ئېلىپ، يەنە يالۇرۇدى:

— ئۇزۇمىكىنى بىر يەۋالايچۇ؟ — دېگەچ قولىنى بالىنىڭ چاتىرىقىغا ئۇزاتتى.

بالا ئىزا تارتقىنىدىن ئالدىنى توسۇۋالدى.

ئەلى مەسلىھەتلەشكەندەك قىلىپ:

— پىخسىقلىق قىلمىساڭچۇ! ئەپكەل، بىرنى يەۋالاي، بىرنى، — دېگەچ بالىنىڭ ئالدىنى ئۆزىگەن بۇراپ يەنە دېدى؟

— پاھ، نېمىدېگەن تاتلىق، بىرنى يەي، يەنە بىرنى!

ۋاڭ لۇ بالىغا يارىدەم قىلىپ، ئۇنى ئۇياقتا ـ بۇياقتا ئېلىپ قېچىپ، ئەلىنىڭ ئاۋارە قىلىشىدىن قۇتۇلدۇرماقچى بولاتتى.

ھەممەيلەن تاماق يېمەكچى بولۇپ تۇرغاندا، قۇربان تاغىنىڭ ئوغلى ئويۇن قويۇش ئەتىرىتىدىكى بىرقانچە سازەندە ۋە ئارتىسلارنى

باشلاپ كەلدى.

ئەلى خۇش بولۇپ كەتتى، چۈنكى ئارتىسلارنىڭ ئارىسىدا «قىزىلگۈل» ئۇسسۇلىنى ئويناغان قىزمۇ بار ئىدى.

قۇربان تاغا ۋاڭ لۇغا ئۇلارنى ئالايىتەن ساقچىلار بىلەن بىللە كۆكۈل ئېچىش ئۈچۈن تەكلىپ قىلىپ كەلگەنلىكىنى ئېيتتى. ئەلىنىڭ ئوتتەك يانغان كۆزلىرى شۇئان پەردىگە قادالدى. مۇزىكا باشلىنىش بىلەن تەڭ، ئەلى سەكرەپ ئوتتۇرىغا چۈشۈپ، پەردىنى ئۇسسۇلغا تارتقىنىچە، كېچىچە توختىماي ئويناندى.

شۇ كېچە كۆچىلىك يېدى، ئىچتى. ناخشا ئېيتىپ، ئۇسسۇل ئويناندى، ۋاڭ لۇمۇ ئىگەرچى يېزىسىدىكى نورمالسىز ئەھۋالنى تولۇق ئىگىلىدى.

قۇربان شۇجى مۇنداق دېدى:

— بۇ يېرىم يىل ئىچىدە يېزىدا ئىككى غەلىتە ئىش يۈز بەردى. بىرى، لەنگەر كەنتىدە بىر قوي پەيدا بولۇپ قالدى، ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ئاللانىڭ كارامىتى قويدا نامايان بوپتۇدەك؛ يەنە بىرى، بەزىلەرنىڭ ئېيتىشىچە، بىرقانچە كەنتتىكى مەسچىتتە كىشىلەر غوۋغا كۆتۈرۈپ، كەنتتىكى ئىشلاردا پارتىيە ياچەيكىسىنىڭ دېگىنى ھېساب ئەمەس، ئىمامنىڭ دېگىنى ھېساب دەپتۇدەك. يېقىندا ئاشۇ بىرقانچە كەنتتىكى ئىمامىلار مەخپىي يىغىن ئېچىپتۇ، يىغىننىڭ مەزمۇنى گەرچە ئېنىق بولمىسىمۇ، ئەمما مېنىڭچە بۇ نورمال ئەھۋال ئەمەس.

ۋاڭ لۇ ئارقىدىنلا:

— سىلەرنىڭ يېزا بۇلتۇر تېخى ئومۇملاشتۇرۇپ تۇزەشتە ئىلغار ئورۇن بولۇپ باھالانغان ئەمەسمىدى؟ — دەپ سورىدى.

قۇربان شۇجى بېشىنى لىڭشىتىپ:

— شۇنداق، شۇڭلاشقا مەن بۇ ئىشنى نورمال ئەمەس دەپ ھېس قىلدىم. بۇ بىرقانچە يىلدىن بېرى، گەرچە يېزىدا ئۇرۇش - جېدەل، قىمار ئويناشتەك ئىشلار يۈز بېرىپ تۇرسىمۇ، ئەمما ئاساسەن تىنچ ئۆتكەنىدى. بۇ يىل نېمە ئۈچۈندۇر، خۇددى بۇلغانغان كۆلنىڭ لاي سۈيىدەك، يېزىدىكى ھەقىقىي ئەھۋالنى ھەتتا مەنمۇ پەرق ئېتەلمەي قالدىم.

ـــ ئاللا قويدا كارامىتىنى كۆرسىتىپتۇ؟ ئىمامنىڭ دېگىنى ھېساب؟ ئەھۋال ياخشى ئەمەس! مېنىڭچە بۇ ئىشلارنىڭ سىياسىي ئارقا كۆرۈنۈشى بار، ـــ دېدى ژاك لۇ چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ.

ـــ ئۇنچىۋالا ئەمەستۇ؟ كىچىككىنە بىر يېزا بازىرىدا نەدىمۇ سىياسىي ئارقا كۆرۈنۈش بولسۇن؟ ـــ دەپ ئەلى ئۇسسۇلدىن چۈشكەن ئارىلىقتا كېلىپ گەپ قىستۇردى.

ژاك لۇ ناھايىتى سەزگۈرلۈك بىلەن:

ـــ مېنىڭچە، بۇ ۋەقەلەرنىڭ يۈز بېرىشىنى ھەرگىزمۇ ئۇنداق چاغلىغىلى بولمايدۇ، ـــ دېدى.

قۇربان شۇجى چوڭقۇر ئويلانغان ھالدا بېشىنى لىڭشىتتى.

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنمۇ ئوڭايسىزلانغان ھالدا:

ـــ بىزنىڭ ساقچىخانىدىكى بىر ئىشنىمۇ سىلەرگە دېمەكچىدىم، يېقىندا يېزىدا بىر غەلىتە ئىش يۈز بەردى، يىگىرمە نەچچە نەپەر ياش تۈيۈقسىز يوقاپ كەتتى، ـــ دېدى.

ـــ يوقاپ كەتكىلى قانچە ئۇزۇن بولدى؟ ـــ دەپ سورىدى ژاك لۇ.

ـــ تەخمىنەن ئىككى ئايچە بولدى، ـــ دېدى ئەركىن مۇلچەرلەپ.

ـــ نېمىشقا بالدۇرراق دوكلات قىلمىدىڭلار؟ ـــ دېدى ژاك لۇ يەنە.

ئەركىن بېشىنى تاتىلاپ، خىجىل بولغان ھالدا:

ـــ ئىگەرچى يېزىسىنىڭ نوپۇسى كۆپ، سىرتقا چىقىپ تىجارەت قىلىدىغانلارمۇ تولا، راست گەپنى دېسەم، دەسلەپتە ساقچىخانىمىز يېزىدا بىرقانچە ياشنىڭ ئازىيىپ قالغىنىغا ئانچە پەرۋا قىلمىدى. كېيىن قارىسام، ھەدىسىلا كەنتتىكى بىرقانچىسى ئوغلىمىزنى تۇتۇپ كەتتىڭلارمۇ؟ ئوغلىمىز يوقاپ كەتتى، دەپ سۇرۇشتۇرۇپ كەلدى. مەن ئەھۋالنى ئىگىلەپ باقسام، مۇشۇ بىر مەزگىل ئىچىدە يىگىرمە نەچچە ياش يوقاپ كېتىپتۇ، ـــ دېدى.

ژاك لۇ بۇ ئەھۋالنىڭ ئۆز كۆڭلىدىكى گۇمان بىلەن ماس كېلىدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ:

ـــ بىرلا ۋاقىتتا يوقاپ كەتسە، بۇ ئىش جەزمەن ئۇنداق

ئاددىي ئەمەس، ــ دەپ ئويلىدى.

ۋاڭ لۇ ئەلىنىڭ خۇشاللىق ئىلكىدە بېرىلىپ ئۇسسۇل ئويناۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنى ئاۋارە قىلىشنى خالىمىدى ــ دە، قۇربان شۇجى بىلەن ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنگە:

ــ ئىشىم بار ئىدى، ئاۋۋال ماڭغاچ تۇراي، ــ دەپ ئېيتىپ قويۇپ، ئۆزى يالغۇز يېزا مېھمانخانىسىغا قايتىپ كەلدى.

ئۇ كومپيۇتېرنى ئېچىپ، نومۇرىنى بېسىپلا تورغا كىردى. ئۇ دەرىجىسى كۆچەيتىلگەن مەخپىي نومۇرنى ئىشلىتەتتى. ئۇ ج خ ئىدارىسى ئۈچۈر مەركىزىنىڭ تور پونكىتىنى ئېچىپ، ئارقىدىن يېڭىدىن تەسىس قىلىنغان ئۈچۈر مەركىزىي ئامبىرىدىكى ئىلگىرىلەش ئەھۋالىنى كۆرۈپ چىقىپ، ئۆزى خاتىرىلىگەن ئىگەرچى يېزىسىغا مۇناسىۋەتلىك ماتېرىياللارنى ئۈچۈر مەركىزىي ئامبىرىنىڭ تور پونكىتىغا يوللىۋەتتى؛ ئاندىن دىجورنىغا: ئىگەرچى يېزىسىدىكى ياشلارنىڭ ماتېرىياللىرىنى تېزدىن تولۇقلاڭ، مەن پات ئارىدا ئىشلىتىمەن، دەپ سۆز قالدۇرۇپ قويدى.

بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ۋاڭ لۇ يەنە ئىختىيارىي ھالدا ئەرەب تور پونكىتىغا كىرىپ، «قارچىغا»نىڭ پوچتا ساندۇقىنى ئاختۇرۇۋېدى، ئىچى يەنىلا قۇپقۇرۇق بولۇپ چىقتى. گەرچە ئىدارىدىكى كومپيۇتېرنىڭ پوچتا يوللانمىلىرىنى تاپشۇرۇپ ئېلىش ــ تارقىتىش سايمانلىرىنىڭ يارىمى بولسىمۇ، ئەمما ۋاڭ لۇ سىرتتا يەنىلا ھەر ۋاقىت بۇ پوچتا ساندۇقىغا دىققەت قىلىپ تۇراتتى. ۋاڭ لۇ QQنىڭ پاراڭلىشىش بۆلۈمىنى ئېچىپ، «قىزىل كېسىلىك قىلىچۋاز» سالاھىيىتى بىلەن ئوتتۇرىغا چىقتى ھەمدە تۈرلەر مۇنەدىرىجىسى سەھىپىسىنى ئاتلاپ ئۆتۈپ، تۇردىكى دوستلىرىنىڭ ماتېرىياللىرىنى ئارىلاپ كۆردى. دەل «قىزىل كېسىلىك قىلىچۋاز» پاراڭلىشىش بۆلۈمىگە كىرگەندە، ئۇنىڭغا قىزىلگۈل ئەۋەتكەن تۇردىكى دوستى «قار ئۇچقۇنلىرى» ئۇنىڭدىن ئەھۋال سورىدى:

ــ ھەي، يېقىندىن بېرى ياخشى تۇردۇڭمۇ؟

ــ قەدىر ئەھۋال، ــ دېدى «قىزىل كېسىلىك قىلىچۋاز» ئاددىيلا.

«قار ئۇچقۇنلىرى» ناھايىتى ئەستايىدىل ھالدا سورىدى:
— يېقىنقى كۈنلەردە سېنى كۆرمىدىمغۇ؟
«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» ئەپۇ سوراپ جاۋاب بەردى:
— كامالىدىروپكىغا چىقتىم.
«قار ئۇچقۇنلىرى» كۆڭۈل بۆلۈپ:
— نەگە باردىڭ؟ — دەپ سورىدى.
«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» جاۋاب بەردى:
— بېيجىڭغا.
«قار ئۇچقۇنلىرى» خىيالىغا كەلگەننى سوراپ قويدى:
— كەيپىياتىڭ ياخشىمۇ؟
«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» نىڭ يۈرىكى ئېچىشقاندەك بولۇپ، گەپنىڭ راستىنى ئېيتتى:
— راست گەپنى قىلسام، كەيپىياتىم ئانچە ياخشى ئەمەس.
«قار ئۇچقۇنلىرى» غەمخورلۇق قىلغان ھالدا:
— نېمىشقا؟ كۆڭلۈڭگە كەلگۈدەك بىرەر ئىش بولدىمۇ؟ — دېدى.
«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» مەيۈسلەنگەن ھالدا:
— مېنىڭ تۇنجى مۇھەببىتىم ئاشۇ شەھەردە ئىدى، — دېدى.
«قار ئۇچقۇنلىرى» چاقچاق قىلدى:
— ياھ، سەن بىلەن بىر پارتىدا ئولتارغان ھېلىقى ساۋاقدىشىڭ ئوخشىمامدۇ؟
— ھەئە، شۇ، — دېدى «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» غەمكىن ھالدا.
— ئۇ ھازىر قانداقراق تۇرۇپتۇ؟ باشقىلار بىلەن توي قىلىۋاپتىمۇ؟ — دەپ سورىدى «قار ئۇچقۇنلىرى» ھېسداشلىق قىلىپ.
— بىلمەيمەن، — دېدى «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز».
«قار ئۇچقۇنلىرى» بىر غەلىتە مەسىلىنى سورىدى:
— سەن شۇنداق بولۇشنى خالامتىڭ؟
«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» ئىدىيىسىدىن ئۆتكەندەك جا-

ژاب بەردی:

— یامغۇر یاغقۇسی كەلسە یېغىۋېرىدۇ، ئانامنىڭ ئەرگە تەگكۈسی كەلسە، تېگىۋەرسۇن.

«قار ئۇچقۇنلىرى» ئۇنىڭغا تەسەللی بەردی:

— سەن بۇ ئىشنی كۆڭلۈڭگە ئالمىساڭ، یەنە نېمە ئۇچۇن ھەسرەت چېكىسەن؟

«قىزىل كىیىملىك قىلىچۋاز» كونا مۇھەببىتىدىن ئایرىلغۇسی كەلمىگەندەك قىلىپ:

— قانداقلا بولمىسۇن، بىز ئەڭ گۈزەل كۈنلەرنی بىرگە ئۆتكۈزگەن تۇرساق، — دېدی.

«قار ئۇچقۇنلىرى» قارشی تەرەپنىڭ كۆڭلىدىكىنی پەملىگەندەك:

— ئەمەلىیەتتە سەن كونا مۇھەببىتىڭنی سېغىنىۋېتىپسەن - دە! یېڭی مۇھەببەت تۇتقاندىن كېیىنمۇ یەنە مۇشۇنداق بولامدۇ - قانداق؟ — دېدی.

— مېنی ئۇنداق ئویلىما، — دېدی «قىزىل كىیىملىك قىلىچۋاز» رەددىیە بېرىپ.

— سەن رېئاللىققا یۈزلىنىشكە جۈرئەت قىلالمایۋا - تامسەن؟ — دەپ سورىدی «قار ئۇچقۇنلىرى» ئۆتكۈرلۈك بىلەن.

«قىزىل كىیىملىك قىلىچۋاز» خاپا بولۇپ:

— سەن ئالدىراپ یەكۈن چىقىرمەن دېمە، — دېدی.

ئىككىیلەن گەپ تالىشۋاتقاندا، «قىزىل كىیىملىك قىلىچ-ۋاز» نىڭ مۇداپىئە تاختىسىدا: ئەمەلىي ئىشلىتىلىدىغان تەرتىپتە بىرسی «قىزىل كىیىملىك قىلىچۋاز» نىڭ 7626 - ئۇچ ئېغىزنی تاڭ تېڭلاشقا پەملەۋاتىدۇ، دېگەن ئاگاھلاندۇرۇش سىگنالی پەیدا بولدی. ۋاڭ لۇ دەرھال سەگەكلەشتی. ئۇ كومپیۇتېر مەشغۇلات كەسپی بویىچە ئاسپىرانت بولغانلىقتىن، ئەلۋەتتە بۇنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنی ئوبدان بىلەتتی. بۇ ئۇنىڭ ئىلگىری «قەسكار» تېخنىكىسىنی ئۆگەنگەن چېغىدا ئىشلەتكەن بىرىنچی یاغاچ ئاتتا ئۇن - تىنسىز ئېتىراپ قىلىنغان ئۇچ ئېغىزی ئىدی. ئەجەبا، بىرسی ئۇنی «قەس» لىۋەتكەنمىدۇ؟ ئۇ دەرھال لىنىیىگە كىرىپ،

ياغاچ ئات تەكشۈرۈش سايمىنى ئارقىلىق ئاختۇرۇپ چىقتى، شە-كىل چۈشۈرۈش نەتىجىسىدە، ئىچكى قىسىمدا «مۇز دەريادىكى ياغاچ ئات» بارلىقى مەلۇم بولدى. دەرۋەقە بىرسى ياغاچ ئاتنى كىرگۈزگەنىدى، بۇنىڭدىن باشقىلارنىڭ ھېلىھەم ياغاچ ئاتنى ئىش-لىتىۋاتقانلىقى مەلۇم بولدى.

ۋاڭ لۇ سوغۇق تەرگە چۆمۈلدى. ئادەتتە تورغا كىرگەندە، مۇداپىئە تەدبىرلىرىنى تولۇق ئىشلەتكەن تۇرسام، يەنە نېمىشقا مەسىلە چىقىدۇ؟ دەپ ئويلىدى ئۇ.

يېرىم كېچىدە، ۋاڭ لۇ ئۇخلىماي كۆزىنى يۇمۇپ ياتقان ئەلىنى ئويغىتىپ:

ــ بۇ ئىككى كۈندىن بېرى، سەن كومپيۇتېرىمغا چېقىل-مىدىڭمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ئەلى كۆزىنى ئۇۋلاپ:

ــ تۈنۈگۈن سەن QQ ئارقىلىق تورغا كىرىپ پاراڭلاشتىڭ-غۇ؟ سەن ھاجەتخانىغا چىقىپ كەتكەن چاغدا، مەنمۇ توردا بىر ئاز پاراڭلاشتىم. سىستېمىدىكى بايلىق جىددىيلىكىنى پەسەيتىش ئۈ-چۈن، مەن مۇداپىئە تاختىسىنى ئۆچۈرۈۋەتتىم. كېيىن، ئۆزىنى «سىرلىق ئەۋلىيا» دەپ ئاتىۋالغان بىرسى توردىكى ھەجۈيي سۆرەت ئادرېسىنى ئەۋەتىپتۇ. شۇڭا، مەنمۇ ئويلاپ ئولتۇرمايلا ئۇنى كۆردۈم، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ جۇدۇنى تۇتتى:

ــ سەن ھوشيارراق بولساڭ بولمامدۇ؟ ناۋادا شۇنىڭ بىلەن كومپيۇتېرىمدىكى بارلىق مەخپىي سانلىق مەلۇماتلار ئوغرىلانسا قانداق بولىدۇ؟

ۋاڭ لۇ كېچىچە ئىشلەپ چىقتى. ئۇ ئالدى بىلەن ئاپپاراتتىكى باشقىلار كىرگۈزگەن ياغاچ ئاتنى تازىلىدى ھەمدە بارلىق گۇمانلىق جەريانلارنى killلاشتۇرۇۋەتتى، بەزى زۆرۈرىيەتى بولمىغان مۇلازىـ-مەت تۈرلىرىنى ئۆچۈرۈۋەتتى، ئارقىدىن ئاپپاراتتىكى بارلىق بە-خەتەرلىك قۇرۇلمىلىرىنى يېڭىۋاشتىن سەپلەپ چىقتى، ئاندىن يەنە «مۇز دەريادىكى ياغاچ ئات» (ئىزاھات: بۇ سايمان مۇز دەريا ئابوپنت ئۇچىنى ئىشلەتكۈچىلەرنى ئالداپ تۇتۇش ئۇچۇن ئىشلىتى-

لمدۇ.) نى ئېچىپ، توردا داۋاملىق پاراڭلاشقاچ، تاجاۋۇزچىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشىنى كۈتتى.

5

بۇ كېچە، ئەلى تۇزۇك ئۇخلىيالمىدى. چۈنكى پەرىدەنىڭ زىلۋا، گۈزەل چىرايى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن زادىلا نېرى كەتمىدى. ئۇ ژاڭ لۇغا بۇ قېتىم ئۆزىنىڭ ئۇنىڭغا ھەقىقىي ئىشقى چۈشكەنلىكى، نېمە ئۈچۈندۇر بۇ قىزنى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقى، ئۆزىنىڭ پەرىدەنى خوتۇن قىلىپ ئېلىشقا قەسەم ئىچكەنلىكىنى ئېيتتى.

كەچتە ئايرىلغان چاغدا، ئەلى ئۆزىنىڭ يانفون نومۇرىنى ئاستا پەرىدەگە بەردى ھەمدە ئۆزىگە جەزمەن تېلېفون ئۇرۇشنى قايتا - قايتا تاپىلىدى. ئۇ ئۆزىچە ئون مىنۇتقا قالماي، يانفونۇم سايرايدىغان بولدى دەپ ئويلىغانىدى، بىراق كېچىچە ھېچبىر سادا كەلمىدى. بۇ ئەلىگە خۇددى بىر يىلدەك تۇيۇلدى. ئۇ نەچچە رەت ھاياجانلىنىپ، قىزنىڭ ئۆيىگە بېرىپ، ئىشىكىنى قېقىشىنى ئويلىدى، ئاخىرقى مۇڭۇپپەقىيەتنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن، يەنە سەۋر قىلدى.

ئەتىسى تاڭ يورۇش بىلەن تەڭ، ئەلى بىر دەستە گۈلنى ئويۇن قويۇش ئەترىتىگە ئەۋەتتى ھەمدە ئۆزىنىڭ تېلېفون نومۇرىنى يەنە قالدۇرۇپ، قىز گۈلنى كۆرگەندە ئۆزىگە تېلېفون قايتۇرىدۇ دەپ ئۈمىد قىلدى.

يەنە گۈگۈم چۈشكەن ۋاخ بولدى. ئەلىنىڭ ئۈمىدى ئۈزۈلەي دېگەندە، ئۇنىڭ يانفونى سايرىدى. بىر قىز بالا يېقىملىق ئاۋازدا:

— خاپا بولماي، ماڭا ئەلىنى چاقىرىپ بەرگەن بول - سىڭىز! — دېدى.

— ھېچ گەپ يوق، ئەلى مەن بولىمەن، سىز پەرىدەمۇ؟ — دېدى ئەلى ئالدىراپ.

— سىزنىڭ ماڭا گۈل تەقدىم قىلغىنىڭىزغا رەھمەت، — دېدى پەرىدە ئەدەپ بىلەن.

— ناھايىتى ئەپسۇس، مەن سىزنى ئويۇن قويۇش ئەترىتىدە

بىر چۈشكىچە ساقلىدىم، بىراق سىزنى كۆرەلمىدىم، ــ دېدى ئەلى.

پەرىدە رەسمىيەتنى ئادا قىلىپ بولدۇم دەپ ھېسابلاپ:

ــ ئەمىسە تېلېفونىنى قويۇۋەتتىم، ــ دېدى.

ــ ياق، ياق، قويۇۋەتمەي تۇرۇڭ، سىزنى تاماققا تەكلىپ قىلسام بولامدۇ؟ ــ ئەلى ئالدىراپ كۆڭلىنى ئىزھار قىلدى. ئەمما پەردە ئۈنى سىلىق رەت قىلىپ:

ــ بولمايدۇ، مەن يەنە ئويۇن قويىمەن، ــ دېدى.

ئەلى نېمە قىلارىنى بىلمەي قالدى.

ۋاڭ لۇ ئەلىنىڭ كەيپىياتى ۋە تېلېفونىنىڭ مەزمۇنىدىن بىر نەرسىنى چۈشەنگەندەك بولۇپ، ئەلىنى مەسخىرە قىلدى:

ــ بۇ قىز بالا بەك كۆرەڭلەپ، كەتتىغۇ! ئۈنى چىڭ تۇت.

ئەلىمۇ يوشۇرماستىن، ۋاڭ لۇغا يالۋۇردى:

ــ ئاغىنە، بىر ئامال تاپقىنا، قانداق قىلسام ئۈنى قولغا كەلتۈرەلەيمەن؟

ۋاڭ لۇ ئالدىرىماي ـ تېنىمەي:

ــ بۇنىڭ چارىسى ناھايىتى ئاددىي. بىر كويلا خەجلىسەڭ ئىش پۈتىدۇ، ــ دېدى.

ئەلى شۇئان ئۈنىڭغا چىڭ يېپىشتى:

ــ مېنى جىلە قىلماي، تېزرەك دېگىنە، دېگىنە!

ۋاڭ لۇ مۇغەمبەرلىك بىلەن:

ــ ئۇنىڭ ئىزىغا چۈشۈپ، ئۇنىڭ نەدە تۇرىدىغانلىقىنى بىلىۋالسەن. ئارقىدىن، بىر كويچەن خەجلەپ، باشلانغۇچ مەكتەپ بالىلىرى ئىشلىتىدىغان يېلىمدىن بىر قۇتا سېتىۋېلىپ، ئۇنىڭ ئىشىكىدىكى قۇلۇپنىڭ تۆشۈكىگە يېلىم قۇيۇۋېتىسەن. ھە، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆيگە كىرەلمەيدۇ. ئۇ تازا تىت ـ تىت بولۇپ تۇرغاندا، سەن پەيدا بولىسەن ـ دە، قۇلۇپنى ئېچىپ، ئۇنىڭ قىيىنچىلىقىنى ھەل قىلىسەن. قەدىمدىن قالغان باتۇرنىڭ ساھىبجامالىنى قۇتقۇزۇشى دېگەن چارە شۇ، ــ دېدى.

ئەلى ئويلىنىپ تۇرۇپ قالدى ـ دە:

ــ بۇ چارىغۇ بولىدىكەن، بىراق بەك ئاستا ئىكەن. مەن

ساقلاپ تۇرالمىغۇدەكمەن، ــ دېدى.

ــ ئەمىسە، مېنىڭ باشقا ئامالىم يوق، ــ دېدى ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ ۋاڭ لۇ.

ئەلى بېشىنى قاشلاپ:

ــ بۇپتىلا، يەنىلا ئۆزۈم بىر ئامال قىلاي، ــ دېدى.

ئەلى ئالدىرىغىنىدىن پۇتى كۆيگەن توخۇدەك بولۇپ كەتتى. ئۇ ھەقىقەتەن ھەر ۋاقىت مەنزىرىلىك ساياھەت نۇقتىسىدىكى ئۇزۇم باركىنى تېگىدە ساقلاپ تۇرۇپ، پەردەنىڭ يالغۇز كىشىلىك ئۇسسۇلىنى كۆرۈشنى خالايتتى، بىراق ئۇنداق قىلمىدى. گەرچە ئۇ ھېچنېمىدىن قورقمايدىغان بىر ئوغۇل بالا بولسىمۇ، ئەمما ئۇ قىز دوست قوغلىشىش بىلەن ئەستايىدىل خىزمەت قىلىشتىن ئىبارەت ئىككى ئىشنىڭ قايسىسىنىڭ مۇھىم، قايسىنىڭ مۇھىم ئەمەسلىكىنى ئېنىق پەرقلەندۇرەلەيتتى، بۇ جەھەتتە ھەرگىز بىپەرۋا ئەمەس ئىدى. ئۇ، نېمىدىن قورقاتتىم، ئىشقىلىپ ئۇ ھېچ نەگە قېچىپ كېتەلمەيدۇ، بۇ بىر مەھەل ئالدىراشلىق ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن، شىددەت بىلەن ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، ئۇنى قولغا كەلتۈرمەي قويمايمەن، دەپ ئويلىدى.

بۇ كۈنى گۈگۈم چۈشكەندە، ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى يەنە ساقچىخانىدىن چىقىپ كەلدى. بۈگۈن ئۇلار نورمال تەشۋىق - تەربىيە خىزمىتىدىن سىرت، ھېلىقى غايىب بولغان يىگىرمە نەچچە ياشنىڭ ئىز - دېرىكىنى تەكشۈرۈشكە كىرىشكەنىدى.

ئەلى سومكىسىنى كۆتۈرۈپ، قەددىنى تىك تۇتۇپ، مەيدىسىنى كېرىپ، ئالدىدا كېتىپ باراتتى. ئۇ ئىختىيارسىز ھالدا مەنزىرىلىك ساياھەت نۇقتىسىغا ئىنتىلىپ كېتىۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ ئۇشتۇمتۇت ئەلىنى نوقۇپ:

ــ قارا، قارا! سېنى مەجنۇن قىلغان سۆيگىنىڭ، ــ دېدى.

ئەلى شۇنداق قارىۋىدى. پەردەنىڭ بىر قىز بىلەن قول تۇتۇشۇپ تۇرغانلىقىنى كۆردى. ئۇ قىز ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇغا دۇمبىسىنى قىلىپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ يېنىدا يوغان بىر سومكا كۆتۈرۈۋالغان ئوتتۇرا ياشلىق بىر ئايال بولۇپ، ئۇلار قىزغىن پاراڭغا

چۇشۇپ كەتكەنىدى.

ئەلى ئۇلاردىن كۆزىنى ئۈزمەستىن، ۋاڭ لۇغا:

— ياق، مەن ئېتىلىپ بارمىسام بولمىدى، — دېدى.

ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ گەپ قىلىشىنى كۈتمەستىنلا، چوڭ - چوڭ ئىككى ئاتلاپلا، پەرىدەنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى. ئۇ ھاڭۇېقىپ قالغان پەرىدەگە قاراپ، ئىنتايىن سەمىمىيلىك بىلەن:

— پەرىدە، مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن، — دېدى.

پەرىدە لەپپىدە قىزىرىپ كەتتى - دە، دەرھال ئەس - ھوشىنى يىغىپ، ئەلىنىڭ تەلىپىنى رەت قىلدى:

— مەن سىز بىلەن چاقچاقلىشىشنى خالىمايمەن.

ئەلى چىراينىمۇ ئۆزگەرتمەي، قىلچىمۇ جىددىيلەشمەستىن، پەرىدەنىڭ سۆزىگە ئۇلاپلا:

— پەرىدە، سىز بەك سەمىمىيكەنسىز، مەن سىزنى تېخىمۇ ياخشى كۆرۈپ قالدىم، — دېدى.

پەرىدە بىلەن قول تۇتۇشۇپ تۇرغان قىز بالا كۈلۈمسىرەپ:

— پەرىدە، بۇ كىم؟ ئەجەب تونۇشتۇرمايسەنغۇ؟ — دېدى.

ئەلى دەرھال ئۆز - ئۆزىنى تونۇشتۇردى:

— مەن جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ ساقچىسى ئەلى، پەرىدەنىڭ مۇھەببىتى بولىمەن، — ئۇ يەنە بۇرۇلۇپ پەرىدەنى ئەيىبلىدى:

— پەرىدە، ئۇ سىزنىڭ دوستىڭىزمۇ؟ نېمىشقا ماڭا تونۇشتۇرمايسىز؟

پەرىدە ئەلىنىڭ قاپ يۈرەكلىكىدىن قورقۇپ كېتىپ، نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالدى. ئۇنىڭ ئەكسىچە، پەرىدەنىڭ دوستى ئەلىگە قىزىقىپ قالدى بولغاي، خۇشخۇيلۇق بىلەن ئۆزىنى تونۇشتۇردى:

— مەن پەرىدەنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ساۋاقدىشى. ئەگەر سىز دېمىگەن بولسىڭىز، پەرىدە بايا تېخى مەندىن يوشۇرۇپ، ماڭا مۇھەببىتىم يوق دېگەنىدى. پەرىدە، سەن مېنى كولىدۇرلىتىپسەن - ھە!

ئوتتۇرا ياشلىق ئايال تېخىمۇ ھەيران بولۇپ، ئاغزىنى ئېچىپلا

قالدى:

— پەردە، مۇھەببەت تاپتىڭمۇ؟ نېمىشقا ئاياڭغا دېمەيسەن؟

ئۇ تۇنۇگۈن شەھەرگە ئىش بىجىرگىلى كىرىپ، ئوتتۇرا ئاسىيا بازىرىدا، چەت ئەلدىن قايتىپ كېلىپ، ھازىر جەنۇبىي شىنجاڭ مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئىشلەۋاتقان ئايگۈل بىلەن ئۇچرىشىپ قاپتۇ. ئايگۈل ئۆزىنىڭ ئۆيىگە قايتىپ، ئاتا ـ ئانىسىنى يوقلاپ كەلمەكچى ئىكەنلىكىنى دەپتىكەن، شۇنىڭ بىلەن، بۇگۈن چۈشتىن ئىلگىرى، ئۇ بىر پىكاپ تېپىپ، ئىككىيلەن بىرگە ئىگەرچى يېزىسىغا قايتىپ كەلگەنىكەن. يولدا، ئايگۈل پەردەنى بەكمۇ سېغىنغانلىقىنى، ئۇنىڭ بىلەن بىر كۆرۈشكۈسى بارلىقىنى دەپتىكەن، پەردەنىڭ ئاپىسى ئايگۈلنى ئۇدۇل مەنزىرىلىك ساياھەت نۇقتىسىغا باشلاپ كېلىپ، ئۆزىنىڭ قىزى بىلەن كۆرۈشتۈرۈپتۇ. ئۇ ئەسلىدە ئايگۈلگە ھەمراھ بولۇپ، ئىككى ئېغىز پاراڭ قىلىشىپلا كەتمەكچىكەن، بىراق بولغۇسى كۈيئوغلى بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىشنى كىم بىلسۇن؟

ئەلى بۇ ئۇچەيلەنىڭ مۇناسىۋىتىنى چۈشەنگەندىن كېيىن، دەرھال ئىنكاس قايتۇردى. ئۇ ئوتتۇرا ياشلىق ئايالغا تەزىم قىلغاچ: — ئاپا، سومكىڭىزنى مەن كۆتۈرۈشۈپ بېرەي، نەگە بارىسىز؟ مەن ئاپىرىپ قوياي، — دېدى.

پەردەنىڭ ئاپىسى قىزىغا قاراپ قويۇپ، ھاڭ ـ تاڭ قالغان ھالدا:

— بۇ نېمە ئىش؟ — دېدى. پەردە ئوڭايسىزلىنىپ، قىزىرىپ كەتتى. ئەلى ئۇنىڭغا چۈشەندۈرىدىغان پۇرسەتمۇ بەرمەي، پەردەنىڭ ئاپىسىنىڭ قولىدىكى سومكىنى ئالغاچ، دەرھال گەپ قىستۇردى:

— ئاپا، مەن بۇرۇنلا سىزنى يوقلاپ بارماقچىدىم، ئۇ زادىلا مېنى باشلاپ بارغىلى ئۇنىمىدى. پەردە، بۇ قىلىقىڭىز توغرا ئەمەس جۇمۇ!

ئايگۈل ئازراق ئەھۋالنى چۈشەنگەندەك قىلىپ كۈلۈپ كېتىپ، پەردەنى ئەيىبلىدى:

— سىلەر باتىنىپ قالدىڭلارمۇ؟ ھېچ گېپىڭلار بىر يەردىن

چىقمايدىغۇ؟

پەردە قاتتىق تەڭقىسلىقتا قالدى، ئەمما يەنە بۇ يەردە كۈلكە-گە قالماسلىق ئۈچۈن، ئاپىسى بىلەن ئايگۈلگە چۈشەندۈرۈپ قويدى:

— بىز تونۇشقىلى ئۇزۇن بولمىدى، ئۇ ئاشۇنداق چاقچاق قىلىشقا ئامراق.

ئۇ ئەلىگە ئالىيىپ قويۇپ:

— مۇنداق بولسۇن، سىز ئىشىكنىزغا كېتىۋېرىڭ، كېيىن ئۆزۈم سىز بىلەن ئالاقىلىشىمەن، — دېدى.

ئەلى كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ تۇرۇپ، يانفونىنى كۆرسىتىپ:

— گېپىمىز گەپ، ئەمىسە - ھە؟ — دېدى.

پەردە بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى.

ئەلى مەمنۇن بولغىنىدىن يوغان قەدەم تاشلاپ، قىن - قىنىغا پاتمىغان ھالدا يىراقتا ساقلاپ تۇرغان ۋاڭ لۇنىڭ قېشىغا يۈرۈپ كەلتى.

ئايگۈلنىڭ كۆزلىرى ئەلىگە ئەگىشىپ كېتىپ باراتتى. ئۇ مۇنارەدەك مەزمۇت يىگىتنىڭ گۈگۈم قوينىدا تۇرغانلىقىنى كۆر-دى. ئۇ ياشلىق چېھرىنى كۆرۈپ، ئىختىيارسىز ھاياجانلاندى. ئۇ ئاشۇنداق ئوبرازغا ئۆزۈندىن بېرى ئىنتىزار ئىدى. ئۇ ھېلىقى قامەتلىك ياشنىڭ ئۆزى ھازىردىن باشلاپ تۇرلۇك پۇرسەتلەرنى چىڭ تۇتۇپ يېقىنلىشىشقا تىرىشىدىغان ئادەم ۋاڭ لۇ ئىكەنلىكى، يەنى ھېلىقى كۈنى يېزىدا «سارغايدى»نى ئوينىغان چاغدا ئۆزىنى قۇتقۇزۇۋالغان باتۇر ئىكەنلىكىنى ئويلاپ ئولتۇرمايلا تونۇۋالدى. ئۇ ئەگەر سىياسىي زۇرۇرىيەت بولمىسا، ۋاڭ لۇغا بۇ شەكىلده يېقىنلىشىشنى ھەرگىزمۇ خالىمايتتى. ئۇ ئاددىي بىر قىزنىڭ كۆڭلىدىكى يىگىتكە ئاشىق بولغىنىدەك. ۋاڭ لۇنى ئوچۇق - ئاشكارا قوغلىشىشقا ئىنتايىن تەشنا ئىدى. ھېلىقى كۈندىكى تۇيۇقسىز ئۇچرىشىشتىن كېيىن. ئايگۈلنىڭ كۆڭلى ھېچبىر چۈشەنىكسىزلا بۇ كېلىشكەن، قامەتلىك، يىگىتكە باغلىنىپ قالدى. ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ جىسمىدا ئۆزىنى مەھلىيا قىلىدىغان بىر خىسلەتنىڭ بارلىقى، ئەمما ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشقا ئامالسىز ئىكەنلىكىنى ھېس

قىلدى.

ۋاڭ لۇغا يېقىنلىشىش ھەمدە ئۇنى «تور» غا چۈشۈرۈش ئىبراھىم ئايگۈلگە تاپشۇرغان ئىككىنچى مۇھىم ۋەزىپە ئىدى. ئىبراھىم ئۇنى ئۆز يولى بىلەن مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئېلېكتر-لەشكەن ئوقۇتۇش بۆلۈمىگە ئاسسىستېنتلىققا تونۇشتۇرۇپ قويدى. ھەممە ئىش تولۇق ئورۇنلاشتۇرۇلدى. ئىبراھىم ئۇنىڭغا بىر قاپ سىنئالغۇ لېنتىسىنى بېرىپ، ئۇنى ئامال قىلىپ غەرب ئەللىرىدە-كى ئىتتىپاقداشلىرىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇشنى تاپىلىدى. سىنئالغۇ-نىڭ مەزمۇنى ئەركىنلىك يېقىندا ئاچقان جەنۇبىي شىنجاڭ شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتىنىڭ قۇرۇلۇش چوڭ يىغىنىنىڭ ئەھۋالىدىن ئىبارەت بولۇپ، بۇلار غەرب ئەللىرىدىكى ئىتتىپاقداشلارغا ئەڭ كېرەكلىك نەرسىلەر ئىدى. ئايگۈل بۇ ۋەزە-پىنى ناھايىتى ئاسانلا ئورۇنلىدى. ئارقىدىن، ئىبراھىم ئۇنىڭ ۋاڭ لۇ ئىسىملىك بىر يىگىتكە ئىمكانقەدەر تېزرەك يېقىنلىشىش-نى تەلەپ قىلدى. ساقچى تەرەپنىڭ ئىچكى قىسمىدىن كەلگەن ئىشەنچلىك خەۋەرلەرگە قارىغاندا، ۋاڭ لۇ جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىدە قېلىپلاشقان بىر تور سىستېمىسىنى تەسىس قىلغان-كەن. بۇ سىستېما نېمە قىلىدۇ؟ ئۇ قانداق ئىقتىدارغا ئىگە؟ ئۇ تېررورلۇق تەشكىلاتلىرىنىڭ قانچىلىك ئۇچۇرلىرىنى ئىگىلىدى؟ ئىبراھىم ئايگۈلدىن ئۆزىنىڭ ئۇستۇنلۇكىنى جارى قىلدۇرۇپ، قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ۋاڭ لۇنىڭ تەسىر دائىرىسىگە كىرىپ، ھەقە-قىي ئەھۋالنى ئىگىلىگەندىن كېيىن، جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ساقچى تەرەپنىڭ ئىچكى تور سىستېمىسىنى ئەڭ زور دەرىجىدە بۇزۇپ تاشلاشنى تەلەپ قىلدى.

ۋەزىپىنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن، ئايگۈل تېزلىكتە رولغا كىرىشتى. بىرقانچە كۈنلۈك تەكشۈرۈش ئارقىلىق، ئۇ ئۆز خىز-مەت ئوبيېكتىنىڭ ئۆزى كېچە - كۈندۈز سېغىنىپ يۈرگەن شاھزا-دىسى چىقىپ قىلىشنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى. ئۇ ئىك-كىلىنىپ، تەڭقىسلىقتا قالدى، ھەتتا خىزمىتىنى داۋاملاشتۇرال-مىدى. ئەمما ئۇنىڭ خىزمىتىدە بۇ خىل كەيپىياتقا يول قويۇلماي-تى. ئىبراھىمنىڭ قايتا - قايتا سۆيلىشى ئارقىسىدا، ئۇ ئائىلاج

ژاڭ لۇغا ئاستا ـ ئاستا يېقىنلىشىشقا باشلىدى. ئالدىنقى كۇنى، ئۇ ئاخىر ژاڭ لۇنىڭ QQ بەلگىسىنى ئىشلىتىدىغان توردىكى نامىنى قولغا كەلتۈردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىۋاستە ھۇجۇمغا ئۆتتى. ئالدىنقى كۇنى ئاخشىمى، ئۇ «يوشۇرۇن ئەۋلىيا» دېگەن نام بىلەن بىرقانچە سائەت ساقلىغاندىن كېيىن، ئاندىن ئاخىر توردا «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» غا ھەجۋىي سۆزەت ئارقىلىق تور ئادرېسىنى ئەۋەتىشكە مۇۋەپپەق بولدى. ئويلىمىغان يەردىن، «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» قىلچە خەۋەرسىز ھالدا ئەگىشىپ كەلدى. ئايگۈل ئىچ ـ ئىچىدىن خۇشال بولۇپ، كومپيۇتېر كەسپىدىكى ئاسپىرانتىمۇ سەۋەنلىك ئۆتكۈزىدىكەن دەپ ئويلىدى.

بىراق، تۇنۇگۈن كېچىدە ئۇ «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» نىڭ تەۋەسىگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ، ئۇنىڭ ئۇچ ئېغىزىنى زىيارەت قىلماقچى بولغاندا، ئويلىمىغان يەردىن، «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» ئۇشتۇمتۇت سەزگۈرلۈك بىلەن ئىنكاس قايتۇرۇپ، دەرھال لىنىيىدىن چىقىپ كەتتى. ئايگۈل «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» نىڭ جەزمەن ئۆزىنىڭ كىم تەرىپىدىن «قەس» لىنىۋاتقانلىقىنى تەكشۈرۈۋاتىدۇ دەپ پەرەز قىلىپ، ئۆزىمۇ شۇئان لىنىيىدىن چىقىپ كەتتى.

ئۇ مەۋھۇم تور لىنىيىسىدىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، كىشىلەر ئارىسىغا قايتىپ كەلدى. ئۇ ئۆزى بىلەن ژاڭ لۇ ئوتتۇرىسىدا ھەقىقىي بىر تورنى ئىمكانقەدەر تېزرەك بەرپا قىلىش قارارىغا كەلدى. ئۇ ئەمدىلا ئوتتۇرىغا چىقىشىغا، ژاڭ لۇ بىلەن شۇنچە ئاسانلا ئۇچرىشىپ، تۇنجى جەڭدە مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشنى زادىلا ئويلىمىغانىدى.

ئەلى كەتكەندىن كېيىن، ئايگۈل پەردىگە:

ـــ بايىقى ناھايىتى كېلىشكەن يىگىت ئىكەن. ئالدىراپ قولدىن چىقىرىپ قويما، جۇمۇ! ـــ دېدى.

پەردە كۈلۈپ كەتتى:

ـــ مەن ئۇنى قىلچىمۇ چۈشەنمەيمەن.

ئايگۈل قىزىقچىلىق قىلىپ:

ـــ ناۋادا بىرەر باتۇر ئەر مۇشۇنداق مېنىڭمۇ ئالدىمنى تو-

سۇپ، سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم دەيدىغان بولسا، مەن قىلچە ئىككىلەنمەستىن ئۇنىڭغا تەگكەن بولاتتىم، ــ دېدى.

پەردە ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن:

ــ ئۇ دېگەن سەن. ھەي، راستلا، مەن سېنىڭ جاسارىتىڭگە ھەقىقەتەن قايىلمەن. بۇ بىرقانچە يىلدىن بېرى، چەت ئەللەردە سېنى قوغلاشقانلارمۇ ئاز ئەمەستۇ؟ ــ دېدى.

ئايگۈل ئۆزىگە ئىشەنچ قىلغان ھالدا:

ــ ئۆزۈڭ دەپباقە؟ ــ دەپ سورىدى.

6

ۋاڭ لۇمۇ ئايگۈلگە دىققەت قىلدى. ئۇ ئەلىدىن سورىدى:

ــ ھېلىقى بىزگە دۇمبىسىنى قىلىپ تۇرغان قىز كىم بولىدۇ؟

ئەلى ئۇدۇللا جاۋاب بەردى:

ــ پەردەنىڭ ساۋاقدىشى، يېڭىلا چەت ئەلدىن قايتىپ كەلدى.

ۋاڭ لۇ دەرھال سەزگۈرلۈك بىلەن:

ــ چەت ئەلدىن؟ ــ دەپ سورىدى.

ئەلى ھاياجان ئىلكىدە ياخشىچاق بولۇپ:

ــ قانداق؟ ياراپ قالدىمۇ؟ كېيىن مەن پەردەگە دەي، ئۇ ساڭا تونۇشتۇرۇپ قويسۇن - ھە! ــ دېدى.

ــ مەن پەقەت ھوشيارلىق يۈزىسىدىنلا سوراپ قويدۇم، ــ دېدى ۋاڭ لۇ.

ئەلى ۋاڭ لۇنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ قويۇپ، ئۇنىڭغا دەردىنى تۆكۈشكە باشلىدى:

ــ چەت ئەلنىڭ گېپىنى قويە. بىلەمسەن؟ مەن ئاخشام ئۇنىڭ ئىسمىنى ئون مىڭ قېتىمچە توۋلاپ چىقتىم.

ۋاڭ لۇ ئۇنى مەسخىرە قىلغاندەك:

ــ دېگىنە، جەنۇبىي شىنجاڭدىكى 3600 يېزىنىڭ قايسى بىر بۇلۇڭىدىن ساڭا لايىق قېينانا تېپىلمايدۇ؟ ئەجەب پەردەگىلا

ئېسىلىۋاپسەن، ــ دېۋىدى، ئەلى جاھىللىق قىلىپ تۇرۇۋالدى:
ــ ياق، ماڭا پەرىدەلا كېرەك، ئۇنىڭدىن باشقا خوتۇننى ئالمايمەن.

ۋاڭ لۇ ئەلىنىڭ ئىشقى مەستانە بولۇپ كەتكەنلىكىنى سېزىپ، ئۇنىڭغا ياردەم قىلمىسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن تەھلىل قىلىپ بەردى:

ــ خوتۇن ئالغاندا، ئالدى بىلەن ئۇنىڭ ئاق كۆڭۈل ياكى ئەمەسلىكىگە قاراش كېرەك، بۇ نۇقتا ئىنتايىن مۇھىم. بوپتۇ، ئاغىنىدارچىلىقتا، سەن ئۇچۇن بىر كۆرۈشۈش پۈرسىتى يارىتىپ بېرەي.

ئەلىنىڭ كۆز ئالدى پاللىدە يورۇپ كەتكەندەك بولدى:

ــ راستما؟ سېنىڭ قانداق ئامالىڭ بار، ــ دەپ سورىدى ئۇ.

ۋاڭ لۇ ئامالىنى ئېيتىپ بەردى:

ــ ئۇ ئۇسسۇلىنى ئۆيناپ بولغاندىن كېيىن، مەن بېرىپ ئۇنىڭغا سېنى يارىلاندى دەيمەن، ئەگەر ئۇ پەرۋا قىلمىسا، بۇ ھال ئىشىنىڭ زادىلا ۋۇجۇدقا چىقمايدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ؛ ئەگەر سېنى يوقلاپ كەلمەكچى بولسا، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ سېنى ياخشى كۆرۈش ـ كۆرمەسلىكىدىن قەتئىينەزەر، بۇ ئۇنىڭ ئاق كۆڭۈل ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ. ئەگەر ئۇ مۇشۇ شەرتكە ئۇيغۇن كەلسە، بىز ئۇنىڭغا «ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىش» سىياسىتىنى قوللىنىپ، ئاۋۋال ئۇنىڭغا تەربىيە بېرىپ، تەسىر كۆرسىتىمىز. زادى بولمىسا، ئۇنىڭغا دىكتاتورا يۈرگۈزىمىز.

ھالقىلىق پەيتتە، ۋاڭ لۇ ھەقىقەتەن ئەلىگە ياردەم قىلدى.

ئەلى خۇشال بولۇپ، چاۋاك چېلىپ كەتتى:

ــ مېنىڭچە بۇ چارە بولىدۇ.

ئۇ ۋاڭ لۇنى تارتقىنىچە، ياتاقتا قايتىپ، ئورۇن ـ كۆرپىنى يىغىشتۇرغىلى ماڭدى.

ئۇچ سائەتتىن كېيىن، ۋاڭ لۇ ئۇزۇم باركى ئاستىدا پەيدا بولدى. پەرىدە ئەمدىلا يالغۇز كىشىلىك «قىزىلگۈل» ئۇسسۇلىنى ئۆيناپ بولغانىدى. ۋاڭ لۇ ناھايىتى جىددىي تەلەپپۇزدا ئۇنىڭغا

دېدى:

ــ كەچۈرۈڭ، يولداش پەرىدە، مەن سىزگە بىر ئىشنى ئېيتسام بولامدۇ؟

پەرىدە قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيىدە ژاڭ لۈنى كۆرگەنىدى. ئۇ ئەدەپ بىلەن:

ــ قېنى ئېيتىڭ، ــ دېدى.

ئىككىيلەن خالىي بىر جايغا كەلدى. ژاڭ لۇ ئەتەي پەس ئاۋازدا:

ــ يولداش پەرىدە، ئەلى ئۇ... ــ دېدى ـ دە، چوڭقۇر قايغۇ ئىچىدە سۆزىنى داۋاملاشتۇرالمىغان بولۇۋالدى. پەرىدە ئالدىراپ سورىدى:

ــ ئەلىگە نېمە بولدى؟

ژاڭ لۇ سەل توختۇۋېلىپ:

ــ ئەلى بىر قەھرىمان، باياتىن بىز يولدا بىرقانچە لۇكچەك-كە ئۇچراپ قالدۇق. ئەلى ھاياتىنىڭ خەۋپكە ئۇچرىشىغا قارىماي، ئېتىلىپ بېرىپ، بىر مۇش قويۇپ، بىر لۇكچەكنى يىقىتتى، بىراق ئۇ ئۆزىمۇ ياردار بولۇپ، ھوشىدىن كېتىپ قالدى. مەن ئۇنى يۆلەشتۇرۇپ ياتقىغا ئاپىرىپ قويدۇم. ئۇ تاكى ھازىرغىچە پەرىدە، پەرىدە دەپ ژارقىراپ تۇختىمىدى. بىراق، بىزدەك ئاكا ـ ئۇكا، بۇرادەرلىرىنىڭ بىرسىمىزنىڭمۇ ئىسمىنى تىلغا ئالمىدى. ئەمما بىز ئۇنىڭدىن رەنجىش ئەمەس، ئەكسىچە تەسىر-لەندۇق. شۇڭا، سىزدىن ئۆتۈنۈشۈم، ئۇنى بىر يوقلاپ قويسىڭىز، ئېھتىمال بۇ ئۇنىڭ ھاياتىدا ژاقىدىكى ئاخىرقى بىر تەلىپى بولۇپ قالار، ــ دېدى.

ژاڭ لۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، پەرىدەنىڭ كۆزلىرى ياشقا تولدى. ئۇ تەسىرلىنىپ:

ــ ماقۇل، مەن سىزگە ئۇنى يوقلاشقا ۋەدە بېرىمەن، ــ دېدى.

ئەلى ياتقىدا يېتىپ، تەقەززالىق بىلەن ژاڭ لۇنىڭ يالغۇز قايتىپ كېلىشىدىن، ئۆزىنىڭ مەغلۇب بولۇشىدىن ئەندىشە قىلاتتى. ئۇ ئاياغ تاۋۇشىنىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغاندىن

كېيىن، دەرھال جىددىيلىشىپ، ئىسسىق سۇغا چىلانغان بىر ھۆل لۆڭگىنى بېشىغا قويۇۋالدى. پەرىدە تېخى ئۆيگە كىرمەي تۇرۇپلا، ئەلىنىڭ «پەرىدە! پەرىدە!» دەپ قالايمىقان توۋلاۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. ۋاڭ لۇ شۇئان پەرىدەگە:

— قانداق؟ مەن توغرا دەپتىمەنمۇ؟ ئۇ سىزنىڭ ئىسمىڭىزنى توۋلاۋاتىدۇ. قارىغاندا بولالماي قالغان ئوخشايدۇ، — دېدى.

پەرىدە ۋاڭ لۇغا بىر ئالىيىپ قويۇپ:

— بۇ ئادەم گەپ - سۆز قىلالمىغۇدەك بولسا، دېمەك يارىسى ئېغىر ئەمەسكەن، — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئۆزىنى كۈلۈۋېتىشتىن ئاران توختىتىپ، ئۆيگە كىرىگەندىن كېيىن، يالغاندىن بولالماي قالغاندەك يېتىۋالغان ئەلىگە:

— يىلان بىر چىشلىسە، ئادەم ئۈچ مىنۇت ھوشىنى يوقىتىدۇ، شۇڭا بىر چىشلەش بىلەن جېنىنى ئالغان تۈزۈك، ئاڭلىدىڭ - مۇ؟ — دېدى.

پەرىدە ۋاڭ لۇنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى چۈشەنمىدى. ۋاڭ لۇ دەرھال ئىزاھات بەردى:

— مەن ئۇنىڭغا بىر دېلونىڭ ئىشىنى تاپشۇردۇم، مۇنداق بولسۇن، سىز ئولتۇرۇڭ، مېنىڭ يەنە ئىشىم بار، ماڭغاچ تۇراي.

پەرىدە ئەلىنىڭ كارىۋىتى ئالدىدا ئەمدىلا ئولتۇرۇشىغا، ئەلىنىڭ چاقىرغۇسى سايراپ كەتتى. ئەلى يالغاندىن كۈچىيىلمىگەندەك بولۇۋېلىپ:

— قاراپ بېقىڭە، كىم ئىكەن؟ — دېدى.

پەرىدە چاقىرغۇنى ئېلىپ قارىۋىدى، چاقىرغۇدا: «سۆيۈملۈكۈم ئەلى، مەن سىزنى سۆيىمەن. سىز ئېيتىڭە، 21 - ئەسىر كىرگەندە، مەن سىزنىڭ ئايالىڭىز بولالايمەنمۇ - يوق؟ مەن ئىلتىجا قىلىۋاتىمەن، ئانارخان» دەپ يېزىلغان خەتنى كۆردى.

پەرىدەنىڭ چىرايى شۇ ھامان ئۆڭدى. ئۇ ھەسەت ئارىلاش سورىدى:

— سىزنى قوغلىشىۋاتقان قىزلار ئاز ئەمەسكەنغۇ؟

ئەلى پەرۋاسىزلا جاۋاب بەردى:

— كۆپ ئەمەس. بىرقانچىسى كۈندە ۋارقىراپ يىغلاپ، ماڭا

تېگىمەن دەيدۇ، بىراق مەن ئۇلارنىڭ بىرىنىمۇ ياراتمايمەن.

پەرىدە بىرنى تۆكۈرۈۋېتىپ:

— تۇڤي، مەن سىزنىڭ زادىلا ياخشى يېرىڭىزنى كۆرمىدىم، ئۇ قىزلارنىڭ كۆزى كور ئىكەن، — دېدى.

ئەلى پەرىدەگە كۆزىنىڭ قىرىدا قاراپ قويۇپ:

— شۇ ئەمەسمۇ! قارىغۇدىن يەنە بىرسى كەپتۇ، — دېدى.

ئەلى تۇيۇقسىز ئورنىدا ئولتۇرۇپ، پەرىدەنى چىڭ قۇچاقلىۋالدى:

— پەرىدە، مەن سىزنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرىمەن. ھەقىقەتەن ياخشى كۆرىمەن. سىز مەندىن ئايرىلماڭ، ۋايجان...

پەرىدە ئەلىنىڭ قولىنى قاتتىق بىر چىشلىۋالدى. ئەلىنىڭ قولىدا شۇئان چىش ئىزلىرى پەيدا بولدى. ئەلى دەرھال ئۇ چىش ئىزلىرىنى سۆيۈپ قويۇپ:

— رەھمەت، رەھمەت، مۇشۇ سوۋغاتتىن يەنە بىرنى تەقدىم قىلامسىز؟ — دېدى.

پەرىدەنىڭ ئاچچىقى شۇ ھامان يوقالدى، ئۇ بوش ئاۋازدا:

— ئاغرىدىمۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئون بىرىنچى باب

1

جۇك چېكىڭ ئەزەلدىن بۇنداق پاسسىپ ھالەتكە چۈشۈپ قالمىغا-نىدى: بۇ بىرقانچە ئايدىن بېرى، جەنۇبىي شىنجاڭدا كەينى-كەينىدىن ۋەقەلەر يۈز بېرىشكە باشلىدى: چېن دامونىڭ ئايالى بىلەن قىزى يوقاپ كېتىپ، ھازىرغىچە ئىز-دېرىكى يوق؛ يەكەن دەرياسىدىن تېپىلغان ھېلىقى باشسىز جەسەت، ئىسپاتلىنىشچە چېگرا سىرتىدىكى ئالاقىچى ئۆمەر ئىكەن؛ بوستان شەھىرىگە يېقىن جايدىكى نېفىت قىدىرىش ئەترىتى يەنە بىر جىددىي دېلونى مەلۇم قىلدى: تۇنۇگۈن كېچە ئىككى ساندۇق تەۋرەتكۈچى بومبا يوقالغان. تەۋرەتكۈچى بومبا كۈچى ئىنتايىن زور پارتلاتقۇچ بولۇپ، ئۇنى يەر ئاستىغا كۆمۈپ قويۇپ، سۈنئىي يەر تەۋرەش دولقۇنى پەيدا قىلغىلى بولىدۇ. بۇ ۋەقەلەرنىڭ يۈز بېرىشى جەنۇبىي شىنجاڭدا يەنە تىنچسىزلىق باشلانغانلىقى، تىنچلىقنى قوغدىغۇچى ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بولغان جۇك چېكنىڭ زىممىسىدىكى يۈكنىڭ يەنمۇ ئېغىرلاشقانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەتتى.

جۇك چېكىڭ بىلەن مەمتىمىن يوقالغان تەۋرەتكۈچى بومبا ۋەقەسىنى تەھلىل قىلىۋاتقاندا، تېلېفون جىرىڭلىدى. تېلېفوننى ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى ئىگەرچى يېزىسىدىن ئۇرغانىكەن. ۋاڭ لۇ قارا قويۇ ۋە غايىب بولغان ياشلار ۋەقەسىنى دوكلات قىلدى. جۇك چېكنىڭ كۆڭلى بىر قىسمىلا بولۇپ قالدى، ئۇ بۇنىڭ ئىچىدە جەزمەن مەسىلە بارلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ ۋاڭ لۇنى ئاگاھلاندۇرۇپ:

— قوينىڭ ۋەقەسى يېڭى ئىش ئەمەس، ئەمما بىرلا ۋاقىتتا يىگىرمە نەچچە ياشنىڭ غايىب بولۇشى ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشكە تېگىشلىك ئىش. بۇ ئىشنى ئاددىي چاغلىماسلىق كېرەك. يىگىرمە نەچچە تىرىك ئادەم بىر يەرگە جەم بولسا، ھەرقانداق ئىش يۈز

بېرىشى مۇمكىن. ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنگە ئۇقتۇرۇپ قوي، بۇ كىشىلەرنىڭ نېمە قىلغىلى كەتكەنلىكى، بىرەر قانۇنسىز تەشكىلات قۇرۇۋاتامدۇ - قانداق؟ چوقۇم تېزلىكتە ئېنىقلاپ چىقسۇن، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ تېلېفونىنى ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنگە بەردى. ئەركىن:

ــ ئىدارە باشلىقى جۇڭ، خاتىرجەم بولۇڭ، مەن بۇ ۋەقەنى تەكشۈرۈشكە كىرىشتىم، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ خىزمەتنى ئورۇنلاشتۇرۇپ، مۇنداق دېدى:

ــ يېرىم يىل ئىلگىرى يوقىتىلغان قاسمىنىڭ تېررورلۇق تەشكىلاتىنىڭ ئەزالىرى ئىچىدە سىلەرنىڭ يېزىدىن بىرقانچە ياشمۇ بار ئىدى، ھازىر ئۇلار نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ، ھەركەت يۇزلىنىشى قانداق، بۇنى جەزمەن ئېنىقلاش كېرەك.

ــ مەن ھازىرلا قۇربان شۇجى بىلەن ئادەم ئىزدەش ئىشىنى مەسلىھەتلىشىمەن، ــ دېدى ئەركىن.

ئەركىن تېلېفونىنى ئەلىگە بەردى. جۇڭ چېڭ ئەلىگە:

ــ ئىگەرچى يېزىسىغا يېقىن بىر يەردىكى نېفىت قىدىرىش ئەترىتىدە ئاخشام ئىككى ساندۇق تەۋرەتكۈچى بومبا يوقاپ كېتىپتۇ. بۇ ۋەقەنى ھازىرچە مەخپىي تۇتۇۋاتىمىز. ئىدارىدە بۇ ۋەقەنى مۇزاكىرە قىلىپ، بۇ ۋەقەگە سەل قاراشقا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدۇق. ما جيەنجۇڭ بىلەن يالقۇن سىلەر تەرەپكە كەتتى. ۋاڭ لۇ ئىككىلار ئۇلارغا ماسلىشىپ، قىسقا ۋاقىت ئىچىدە تەۋرەتكۈچى بومبىنىڭ ئىز - دېرىكىنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشىڭلار، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭغا يەنە بىر ئىشنى ئېيتتى:

ــ باشلىق، بايانتىن بىرسى «قارچىغا» خەت ساندۇقىغا خەت ساپتۇ. مەن ئۇنى توسۇپ قالدىم.

ــ مەزمۇنى نېمە ئىكەن؟ ــ دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ.

ۋاڭ لۇ ئەپسۇسلانغان ھالدا:

ــ پۈتۈنلەي مەخپىي نومۇر ئىشلىتىپتۇ، مەن چۈشىنەلمىدىم، ــ دېدى.

ـــ مەزمۇنىنى تېزرەك يېشىپ چىق، ـــ دەپ بۇيرۇق قىلـ
دى جۇك چېكى.

ـــ خەت «قارچىغا» نىڭ خەت ساندۇقىدا تۇرىۋەرسۇنمۇ ـ قانداق؟ ۋاقىت ئۇزىراپ كەتسە، خەتنى تاپشۇرۇۋالغۇچىنىڭ گۇمانىنى قوزغاپ قويىمىزمىكىن دەپ ئەندىشە قىلىۋاتىمەن، ـــ دېدى ۋاكى لۇ يولىيورۇق سوراپ.

جۇك چېكى بېشىنى لىڭشىتىپ:

ـــ خەتنى ئۆز ئورنىغا سېلىپ قوي. ئەمما ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ، خەتنى يېشىپ چىق. ئەگەر قىيىنچىلىق بولسا، ج خ مىنىستىرلىقىدىكى مۇتەخەسسىسلەردىن سورىساك بولىدۇ، ـــ دېدى.

جۇك چېكى ۋاكى لۇغا:

ـــ نېفىت قىدىرىش ئەترىتىگە بېرىپ، دېلو ئەھۋالىنى كۆرـ گەندىن كېيىن، دەرھال ئىدارىگە قايتىپ كەل، ـــ دەپ يولىيورۇق بەردى. ما جيەنجۇك بىلەن يالقۇن ئالدىراپ ئىگەرچى يېزىسىغا يۈرۈپ كەتتى.

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن ساقچىخانىنىڭ ھېلىقى «تويوتا 4500» تىپلىق دالا ئاپتوموبىلىنى ئۆزى ھەيدەپ، ۋاكى لۇ قاتارـ لىق تۆت ئادەمنى 50 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى نېفىت قىدىرىش ئەترىتىگە ئاپىرىپ قويدى. نېفىت قىدىرىش ئەترىتى تاغ قاپتىلىغا جايلاشقان بولۇپ، كۆپچىلىك ناھايىتى تەسلىكتە مېڭىپ چىقتى.

نېفىت قىدىرىش ئەترىتىدىكى تېخنىك كۆزەينەك تاقىۋالغان يىگىت بولۇپ، ئۇ ئىككى سانداق تەۋرەتكۈچى بومبىسىنىڭ يوقـ لىش جەريانىنى ئاددىيلا تونۇشتۇرۇپ ئۆتتى. ئۇ ئالدىنقى كۈنى ئۆزىنىڭ بومبىلارنىڭ سانىنى ئېلىپ چىققانلىقىنى، بۈگۈن ئەتـ گەن ئونىڭ يوقالغانلىقىنى بايقىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ يېقىن ئەتـ راپتا قوي بېقىۋاتقان بىر قىزدىن سوراپتىكەن، ئۇ قىز بۈگۈن سەھەردە ئۆزىنىڭ قوي باققىلى كېلىۋېتىپ، بىرقانچە ئەرنىڭ قانداقتۇر بىر نەرسىنى كۆتۈرۈپ تاغ كەينىگە ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەنلىكىنى ئېيتىپ بېرىپتۇ.

ـــ تاغ كەينىگە ئۆتۈپ كەتتى دەمسىز؟ ـــ دەپ سورىدى ما

جيەنجۇڭ تۇيۇقسىز سۆز قىستۇرۇپ.

ــ توغرا، ھېلىقى قىزچاق ماڭا شۇنداق دېدى، ــ دەپ جاۋاب بەردى تېخنىك.

ما جيەنجۇڭ ئالدىراپ:

ــ سىلەر ئىزدەپ باقتىڭلارمۇ؟ بۇ يەرگە كەلگەن يەنە باشقا ئادەم بارمۇ - يوق؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ بۇنداق كەڭ يەردە ئۇلارنى نەدىن تاپىمىز؟ بىز دەرھال دېلونى ساقچىغا مەلۇم قىلدۇق. شۇڭا سىلەر كەلدىڭلار ئەمەسمۇ! ــ دېدى تېخنىك سەمىمىيلىك بىلەن.

ــ بەك ياخشى بولدى، بىز دەرھال تاغدىن چۈشەيلى، سىلەر مېنىڭ ئالدىمغا ئۆتۈپ كەتمەي، كەينىمدىن مېڭىڭلار، ــ دېدى ما جيەنجۇڭ ھاياجانلىنىپ.

ۋاڭ لۇ چۈشەنمەستىن:

ــ بۇ ئۇنىڭ نېمە دېگىنى؟ ــ دەپ سورىدى يالقۇندىن.

ــ سەن چۈشەنمىدىڭ، ئۇ نەق مەيداننى باشقىلارنىڭ بۇزۇ-ۋەتمىگەنلىكىدىن خۇشال بولۇپ كەتتى. شۇنداقتا ئاياغ ئىزىنى پەرق قىلىش ئاسان بولىدۇ - دە، ــ دېدى يالقۇن.

ئۇلار تاغنىڭ يانباغرىدىن تۆۋەنگە بويلاپ، ئاياغ ئىزىنى ئىز-لىدى. تەخمىنەن 5 ـ 6 كىلومېتىرچە ماڭغاندىن كېيىن، «كە-سىبنول لامپىلىق، كۆپ دولقۇنلۇق نۇر مەنبەسى» ئاپپاراتىنى كۆ-تۈرۈۋالغان ما جيەنجۇڭ تۇيۇقسىز ۋارقىراپ كەتتى:

ــ نىشانىنى تاپتىم!

ۋاڭ لۇ ئەتراپىغا قارىۋىدى، ھېچكىم كۆرۈنمىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئاياغ ئاستى شېغىل ۋە ئوت - چۆپ بولۇپ، ئاياغ ئىزىنى بايقاش ئەسلا مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئۇ ما جيەنجۇڭغا:

ــ سەن جۆيلۇۋاتامسەن؟ نەدە نىشان بار؟ ــ دېدى.

ما جيەنجۇڭ ئۇنىڭغا پەرۋا قىلماي، چۆپلۈكتىكى ئاياغ ئىزىنى ئاپپاراتقا داۋاملىق چۈشۈرىۋەردى. ئۇ توساتتىن يەنە ۋارقىرىدى:

ــ تېز قاراڭلار، ئاياغ ئىزى! يالقۇن، دەرھال ئۇلترا بىنەپ-شە نۇرلۇق كۆزىتىش سۈرەتكە تارتىش سىستېمىسىنى ئىشقا سال.

ۋاڭ لۇ ما جيەنجۇڭ كۆرسەتكەن جايغا بېرىپ قارىۋىدى،

يەنىلا ھېچقانداق ئاياغ ئىزىنى كۆرمىدى. يالقۇن ئۇنىڭغا:

ــ سەن ئەلۋەتتە كۆرەلەيسەن. بۇ جەھەتتە، ما جيەنجۇڭ دېگەن مۇتەخەسسىس، ئۇ ئاياغ ئىزى دېگەنكەن، ھەرگىز خاتا ئەمەس، ــ دېدى.

ئۇلار ئېگىشىپ، قوشۇمىسىنى تۇرۇپ، ما جيەنجۇڭ كۆرسەتكەن ئاياغ ئىزىنى بويلاپ ماڭدى. توپتوغرا بەش كىلومېتىر ماڭغاندىن كېيىن، ئاياغ ئىزى بىر كەنتنىڭ ئاغزىدا ئۇزۇلۇپ قالدى. ما جيەنجۇڭ ئىشەنچ بىلەن:

ــ تېپىلدى، ــ دېدى.

ــ نېمە تېپىلدى؟ ــ دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ يەنىلا چۈشەنمەي.

ما جيەنجۇڭ مەنىستىمىگەندەك:

ــ تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئوغرىلىغان ئادەم تېپىلدى. ئۇ ئوغرى مۇشۇ كەنتتە، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ ما جيەنجۇڭنى پو ئېتىۋاتقۇ دەپ ئويلاپ:

ــ سەن جەزم قىلالامسەن؟ ــ دەپ سورىدى.

ما جيەنجۇڭ ناھايىتى ئەستايىدىل ھالدا:

ــ سەن مەندىن گۇمان قىلىۋاتامسەن؟ مەن بىلەن قول باغلىشالامسەن؟ سەن ئىشىنەمسەن؟ بىز بۈگۈن كەچ كەنتكە كىرىسەك، ئەتە ئەتىگەندىلا ھېلىقى ئەبلەخ تەۋرەتكۈچى بومبىنى سىرتقا تاشلىۋېتىمىز، ــ دېدى.

ــ بولىدۇ، نېمە بىلەن باغلىشىمىز؟ ــ دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

ما جيەنجۇڭ بىرپەس ئويلاۋېلىپ:

ــ نېمە بىلەن باغلىشىمىز؟ دېلونى پاش قىلغاندىن كېيىن بىرنېمە دېيىشىلى، ئىشقىلىپ سەن ئۇنتۇرۇۋەتتىڭ، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ قىزىققاقلىقى ئاخىر ئۇنى قول باغلىشىشقا مەجبۇر قىلدى. ئۇ، سەن ما جيەنجۇڭ مەن بىلەن ئوخشاش، ئىككى كۆزۈڭ، ئىككى قولۇڭ، ئىككى پۇتۇڭ بار. سەن ئىلغار ئەسۋابىتىن پايدىلىنىپ، ئاياغ ئىزىنى ئاپپاراتقا چۈشۈرۈۋالغىنىڭ بىلەن، مۇ، مەن سېنىڭ بۇ دېلونى قانداق پاش قىلغىنىڭنى بىر كۆرەي،

دەپ ئويلىدى.

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن ئۇلارنىڭ قول باغلاشقىنىغا قىزىقىپ قاراپ تۇردى. ئەمدى ئۇنىڭ كۆڭلى خېلى يەڭگىللەپ قالدى. قارىغاندا دېلو پاش بولىدىغاندەك تۇراتتى. چۈنكى، ئۇ ما جيەنجۇڭنىڭ سۆزىگە بىرئاز ئىشىنەتتى. ئۇ ئىككىسى بىر قېسىمدىن كەلگەنىدى. ئەينى ۋاقىتتا، ئەركىن ئالاقىچى، ما جيەنجۇڭ بولسا ساپيور ئىدى. ما جيەنجۇڭ قېسىمدىكى ۋاقىتىدا «ساپيور مۇتەخەسسىس» دەپ نام ئالغانىدى. شۇڭا ئەركىن ئۇنىڭغا ئىشەنمەي كىمگە ئىشەنسۇن؟ ئەركىن كۆپچىلىككە تونۇشتۇردى:

ــ بۇ كەنت قۇلۇق كەنتى دەپ ئاتىلىدۇ. ئىگەرچى يېزىسى بويىچە بۇ كەنتنىڭ نوپۇسى ھەممىدىن كۆپ.

2

شىرئەلى ياسىنغا بىر مۇشكۇل ۋەزىپىنى تاپشۇرۇپ، ئۇنىڭغا تەلىم ـ تەربىيە بازىسى ئۇچۇن بىرئاز پارتلاتقۇچ بومبا تېپىش كېرەكلىكى، بۇنىڭ كېيىن چوڭ ئىشلارغا ئەسقاتىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى.

ياسىن بىلەن مەمەت ئىلگىرى ھەربىيلەرنىڭ قورال ئىسكىلاتىنى بۇلاشنى، شۇنداقلا پارتلاتقۇچ بومبا ياساشنى بىلىدىغان ئادەمگە ياستىشىنمۇ پىلانلىغانىدى. مەمەت بىر يېپ ئۇچى بىلەن تەمىنلەپ، ئۆزىنىڭ تۇرغۇن ئىسمىلىك بىر دوستى بارلىقى، ئىگەرچى يېزىسىنىڭ قۇلۇق كەنتىدە تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتتى. تۇرغۇنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇلارنىڭ كەنتىدىن 50 كىلومېتىرچە يىراقلىقتا بىر نېفىت قىدىرىش ئەتىرىتى بولۇپ، ئۇلاردا تەۋرەتكۈچى بومبا بار ئىكەن، ئاڭلاشلارغا قارىغاندا، ئۇنىڭ كۈچى پارتلاتقۇچ بومبىنىڭ كۈچى بىلەن ئوخشاش ئىكەن.

ياسىن نېفىت قىدىرىش ئەتىرىتىدىكى تەۋرەتكۈچى بومبىنىڭ ئىشىنى شىرئەلىگە ناھايىتى بىلەرمەنلىك بىلەن:

ــ مەمەتنىڭ دېگىنى توغرا. ئۇ نەرسىدە پارتلاتقۇچ بومبا ياسىغىلى بولىدۇ، ــ دېدى.

ـــ ئۇنى قولغا كەلتۈرەمدۇق؟ ـــ دەپ سورىدى ياسىن.
شىرئەلى سوغۇققىنا قىلىپ:
ـــ سىلەر ئاۋۋال ئورۇننى تاللاڭلار، قاچان قول سېلىش مەسىلىسىدە مېنىڭ بۇيرۇقۇمنى كۈتۈڭلار. تۈرغۇن ھەقىقىي ئەھۋالنى بىلىپ قالمىسۇن، ـــ دېدى.
ياسىن بىلەن مەمەت قۇلۇق كەنتىگە باردى. ئۇچەيلەن ئوغرىلىقچە نېفىت قىدىرىش ئەترىتىنى چارلاپ، راستلا تەۋرەتكۈچى بومبا بارلىقىنى بايقىدى.
شۇ كۈنى قاراڭغۇ چۈشكەندىن كېيىن، ياسىن، مەمەت ۋە تۈرغۇن ئۇچەيلەن سىلاپ ـ سىيپاپ تاغقا چىقىپ، يېرىم كېچىدە ئۇ نەرسىنى ئوغرىلاپ چىقتى ـ دە، ئارقىدىن ئۇنى نۆۋەت بىلەن يۆدۈپ، تاغدىن چۈشۈپ كەتتى. تاڭ يورۇشقا ئاز قالغاندا، ئاران تۈرغۇن تۈرغان كەنت ئېغىزىغا يېتىپ كەلدى. ياسىن تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئاۋۋال تۈرغۇنىڭ ئۆيىگە يوشۇرۇپ قويۇپ، ئۆزى مەمەت بىلەن شەھەرگە كىرىپ ماشىنا تېپىپ ئاچىقىپ، ئاندىن ئۇ نەرسىنى ئېلىپ كېتىش قارارىغا كەلدى. ياسىن تۈرغۇننى ئالداپ، تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئوغرىلاپ، شەھەرگە ئاپىرىپ سېتىپ، خىراجەت ئۈچۈن ئازراق پۇل ھەل قىلماقچىكەنلىكىنى ئېيتتى. ئەمما، مەمەت يەنە ئوغرىلىقچە تۈرغۇنغا تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئوغرىلاپ پارتلاتقۇچ بومبا ياسىماقچىكەنلىكى، ئۆزلىرىنىڭ مەلۇم بىر مەخپىي تەشكىلاتنىڭ ئەزاسى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ قويدى.
تۈرغۇن ئىككى ساندۇق تەۋرەتكۈچى بومبىنى ھويلىسىدىكى سامانلىققا يوشۇرۇپ قويۇپ، ئۆزىمۇ سامانلىقتا تاڭ يورۇغىچە ياتتى. ئاخىر تاڭ يورۇدى، تۈرغۇن سامانلىقتىن سۈغۇرۇلۇپ چىقىپ، غىپپىدە كەنت سىرتىغا چىقىپ كەتتى ـ دە، كۆۋرۈك بېشىدا ئولتۇرۇپ، ياسىن بىلەن مەمەتنىڭ ماشىنا ئېلىپ كېلىشىنى كۈتتى.
بىراق، يېرىم كۈن ساقلىغان بولسىمۇ، ئۇ ئىككىسىنىڭ قايتىسىمۇ كۆرۈنمىدى. ئۇنىڭ كۆڭلى دەككە ـ دۈككىگە چۈشۈپ، ئۇلار ساقچىنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغان بولسا، مېنى سېتىۋەتكەنمىدۇ؟ دەپ ئويلىدى. ئۇ ئويلىغانسېرى قورقۇشقا باشلىدى، ئا-

خىر تەۋرەتكۈچى بومبىنى كەنت بېشىدىكى كۆۋرۈكنىڭ ئاستىغا يۆتكىۋېتىش قارارىغا كەلدى. شۇنىڭدا ئۇنىڭ ئۈچۈن بىرئاز بىخەتەر بولاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يەنە ئوغرىلىقچە ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ، ساماناتقىتىن ھېلىقى ئىككى ساندۇق تەۋرەتكۈچى بومبىنى سۆرەپ چىقتى. ئۇ ئىككى ساندۇق بومبىنى بىراقلا كۆتۈرۈپ كەتمەكچى بولۇۋىدى، بەك ئېغىر بولغاناتقىتىن كۆتۈرەلمىدى. ئۇ ئويلاپ بېقىپ، بىر ساندۇقنى ساماناتقا ئەكىرىۋېتىپ، ئاۋۇال بىر ساندۇقنى كۆتۈرۈپ ماڭماقچى بولدى. ئۇ ئاياغ ئىزىنى قالدۇرماسلىق ئۈچۈن، بىر سۈپۈرگىنى تېپىپ، ئۆيىنىڭ ئىشىكىدىن باشلاپ كەينىچىلەپ مېڭىپ، ھەربىر قەدەم ماڭغاندا، سۈپۈرگە بىلەن ئاياغ ئىزىنى سۈپۈرۈپ، تاكى يول بويىغا قەدەر ئاياغ ئىزى قالدۇرمىدى. ئۇ سۈپۈرگىنى يىغىشتۇرۇۋېتىپ، ئەتراپىتا ئادەم بار ـ يوقلۇقىغا قاراپ باققاندىن كېيىن، ئۈچقاندەك بېرىپ، تەۋرەتكۈچى بومبىنى كەنت بېشىدىكى كۆۋرۈكنىڭ ئاستىغا قويۇپ قويدى.

ئارقىدىن ئۇ غىپپىدە ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ، تاغدا تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئوغرىلىغان چاغدا كىيگەن بىر جۈپ ئايىغىنى ئوچاققا تاشلىدى. ئۇ پەقەت ئاشۇ بىر جۈپ ئاياغنى كۆيدۈرۈۋەتسەملا، ساقچىلار تاغدىكى ئاياغ ئىزىنى تېپىۋالغان تەقدىردىمۇ، پاكىت بولمىغانلىقى ئۈچۈن، مېنى تاپالمايدۇ دەپ ئويلىغانىدى.

ما جىيەنجۇڭ بىلەن يالقۇن يول بويى ئاياغ ئىزلىرىنى كۆرۈپ، كاللىسىدا بۇرۇنلا ئۈچ جۈپ ئاياغ ئىزىنىڭ شەكلىنى مۇقىملاشتۇرۇپ بولدى. ئۇ ئىككىسى ئەھۋالنى يىغىنچاقلاپ، دېلو سادىر قىلغۇچى قاۋۇل ئۈچ ياش دېگەن يەكۈننى چىقاردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىككىسى ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنگە كەنتتىكى 20 ياشتىن 50 ياشقىچە بولغان ئەرلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ئايىغىنى يىغىپ كېلىپ سېلىشتۇرۇش تەكلىپىنى بەردى.

ۋاڭ لۇغا بۇ ئۇسۇل بەكمۇ ئىپتىدائىي تۇيۇلدى، ئۇ چىداپ تۇرالماي:

ـــ بىز ئاياغ ئىزىنى سېلىشتۇرامدۇق؟ ـــ دەپ سوردى.

ـــ ھەئە، ـــ دېدى ما جىيەنجۇڭ.

ۋاڭ لۇ ئەندىشە قىلىپ:

ــ سەن ئاياغ ئىزى دەل مۇشۇ كەنتتىكىلەرنىڭ ئىكەنلىكىنى قانداق بىلىسەن؟ ناۋادا، ئاياغلارنى سېلىشتۇرغان بىلەن دېلو پاش بولماي قالسىچۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ما جيەنجۇڭ ئۇنىڭ زىتىغا تەگدى:

ــ ستۇدېنت، ئىلغار پەن ـ تېخنىكا ۋاستىلىرى ئەلۋەتتە مۇھىم. لېكىن، ئەمەلىي دېلونى پاش قىلىش جەريانىدا، بەزىدە ئىپتىدائىي ئۇسۇلمۇ ناھايىتى ئەسقاتىدۇ. ئىشەنمىسەڭ، قاراپ تۇر ـ ھە!

ــ مەن قول كومپيۇتېرنى ئالغاچ كەلدىم. مەن ساڭا يارەم قىلىپ، سىلەر توپلىغان ئاياغ ئىزلىرىنى كومپيۇتېرنىڭ «ئاياغ ئىزى سانلىق مەلۇماتلار ئامبىرى» غا خاتىرىلەپ قويالايمەن، ــ دېدى ۋاڭ لۇ ئەسكەرتىپ.

ما جيەنجۇڭ تاقەتسىزلىك بىلەن قولىنى پۇلاڭلاتتى:

ــ ئۇنداق بولسا، ساڭا رەھمەت! ئەمما، مېنىڭچە، سېنىڭ ھازىرقى ۋەزىپەڭ ئاياغلارنى تېپىش.

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن قۇلۇق كەنتىنىڭ كادىرلىرىنى تېپىپ كېلىپ، ئۇلارنىڭ يارىدىمى بىلەن ئۆيمۇئۆي ئارىلاپ، شۇ ياشتىكى ئەرلەرنىڭ ئاياغلىرىنى يېغىشقا باشلىدى. شۇنىڭ بىلەن، خىلمۇخىل كۆچلۈك پۇراقلارغا تولغان ئەرلەرنىڭ ئاياغلىرى بىر ـ بىرلەپ تاغارلارغا سېلىندى. ۋاڭ لۇنىڭ بۇنداق ئىشىنى تۇنجى قېتىم قىلىپ بېقىشى ئىدى. ئۇ خېلىغىچە بۇرنىنى ئېتىۋالغان بولسىمۇ، يەنىلا كۆڭلى ئاينىپ، ياندۇرغۇسى كەلدى. ئەلى بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ:

ــ لاۋما بىلەن بىرگە ئىشلىسەك، دائىم سېسىق ئاياغلار بىلەن ھەپىلىشىدىغان گەپ. ئۇ مۇشۇنداق ئىشلەشكە كۆنۈپ قالغان ئوخشايدۇ، ھەرگىز كۆڭلى ئېلىشمايدۇ. ئەمما، بۇ خىل يەرلىك ئۇسۇل تېخى ناھايىتى توغرا چىقىدىكەن. بەزىدە راستتىنلا دېلومۇ پاش بولىدىكەن، ــ دېدى.

ما جيەنجۇڭ بىلەن يالقۇن ئىككى يۈز نەچچە جۈپ ئاياغنى نەچچە سائەت ۋاقىت سەرپ قىلىپ ئاران كۆرۈپ بولدى. ئىككىيـ

لەن ھەيران قالدى، بولۇپمۇ ما جيەنجۇڭ قارىغانسېرى قوشۇمسلە-
رى تۇرۇلۇپ جىددىيلەشتى؛
ــ توغرا ئەمەسقۇ؟ نېمىشقا ھېلىقى بىرقانچە جۇپ ئاياغ
يوق؟ ئايىغىنى ئالماشتۇرۇۋەتتىمۇ؟ ئادەم قېچىپ كەتتىمۇيا؟ بۇ-
داق تېز بولۇپ كەتمەس ـ ھە؟
ۋاڭ لۇنىڭ كۆڭلىدە مەنىستىمەسلىك تۇيغۇسى پەيدا بولدى.
ئۇ ما جيەنجۇڭغا كۆزىنىڭ قىرىدا قاراپ قويۇپ؛ ئاتە پونى،
داۋاملىق پو ئات! ئەمدى قانداق گېپىڭ باركىن، قېنى كۆرۈپ
باقاي، دەپ ئويلىدى.
ما جيەنجۇڭ ۋاڭ لۇنىڭ ئۆزىگە بولغان كۆزقارىشىغا زادىلا
دىققەت قىلمىدى. ئۇ بىرھازا ئويلانغاندىن كېيىن، تۇيۇقسىز:
ــ مېڭىش ئۇسۇلىغا قاراپ ئىز قوغلاش كېرەك! ــ دېگەن
قارارغا كەلدى.
ــ مېڭىش ئۇسۇلىغا قاراپ ئىز قوغلاش دېگەن نېمە؟ ــ
دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ قىزىقسىپ.
ما جيەنجۇڭنىڭ ئۇنىڭغا قارىغۇدەك چولىسى يوق ئىدى، سە-
نىڭچە قانداق؟ دېگەن نەزەردە يالقۇنغا قارىدى، يالقۇن بېشىنى
لىڭشىتىپ قويۇپ، ئارقىدىن ۋاڭ لۇغا:
ــ بىز كەنتتىكى ياشلارنى يىغىپ، ئۇلارنى ماڭدۇرۇپ كۆر-
مەكچىمىز. ما جيەنجۇڭ ئۇلارنىڭ مېڭىش قىياپىتىگە قاراپ،
كىمنىڭ تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئوغرىلىغان گۇماندار ئىكەنلىكىگە
ھۆكۈم قىلالايدۇ، ــ دەپ پىچىرلىدى.
ــ شۇنداقمۇ؟ ــ ۋاڭ لۇنىڭ ما جيەنجۇڭنىڭ قانداق ھۆكۈم
قىلىدىغانلىقىنى بەكمۇ بىلگۈسى كەلدى.
100 دىن ئارتۇق قاۋۇل ياش ئارقا ـ ئارقىدىن كېلىپ، كەنت
كومىتېتىغا توپلاشتى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرغۇنمۇ بار ئىدى. ئۇ
ساقچى تونۇپ قالارمىكىن دەپ بەكمۇ پاراكەندە بولۇپ كېتىۋاتا-
تتى. كەنت كادىرى ئۇنىڭ ئايىغىنى يىغىپ كەتكەندىن كېيىن،
ئۇ ئۆزىنىڭ ئەقلىنى تېپىپ ئايىغىنى كۆيدۇرۇۋەتكىنىگە ئىچ ـ
ئىچىدىن خۇشال بولدى، ئاندىن ياسىن بىلەن مەمەتنىڭ قايتىپ
كەلمەسلىكىنى تىلىدى. بولمىسا ساقچىلار ئۇلارنى جەزمەن تۇتۇپ

كېتەتتى. كىم بىلسۇن! ساقچىلار تېخىمۇ ئەقىللىق چىقىپ قالـ
دى، ئۇلار ئاياغنى تاپالمىغان بىلەن، ئۇلارنىڭ مېڭىش قىياپىتىنى
كۆرمەكچى بولدى. ئەجەبا، ساقچىلار مېڭىش قىياپىتىگە قاراپلا
جىنايەتچىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلىۋالارمۇ؟ زادى ساقچىنىڭ
قانچىلىك بىكىسىي بارلىقىنى تۇرغۇن ئويلاپ يېتەلمىدى.

يىغىلغان قاۋۇل ياشلار ما جىيەنجۇڭنىڭ تەلىپى بويىچە، ئۇـ
نىڭ ئالدىدا ئايرىم ـ ئايرىم ئون نەچچە قەدەمدىن مېڭىشى كېرەك
ئىدى. بۇ ئادەملەرنىڭ كۆپىنچىسى كۆڭلىدە ھېچ ئىش بولمىغاچقا،
ئىپادىسى ناھايىتى تەبىئىي بولدى؛ بەزىلەر قىزىقچىلىق قىلىپ،
ئەتەي ساقچىنى كۆرسۇن دەپ، بىرقانچە قەدەم ئارتۇق ماڭدى؛
جىددىيلىشىپ ھودۇقۇپ كەتكەنلەر خۇددى كېسەل ئادەمدەك
ئېگىز ـ پەس دەسسەپ، قەدەمنى چوڭ ـ كىچىك ئېلىپ ماڭدى.

ـــ سەن توختا! بۇياقتا تۇر! ـــ ما جىيەنجۇڭ ھېلىقىـ
ئېگىز ـ پەس دەسسەپ ماڭغان ياشنى ئېلىپ قالدى.

يەنە بىر ياش ما جىيەنجۇڭنىڭ ئالدىدىن مېڭىپ ئۆتكەندە، گويا
قورسىقىدا جىن بارەدەك پۇتىنىڭ ئۇچىدا مېڭىۋىدى، ما جىيەنجۇڭ
كەسكىن ھالدا ۋارقىرىدى:

ـــ ھەي، سەن توختا! بۇ ياقتا تۇر!

بۇلارنىڭ ئارىسىدا كۆڭلى ئەڭ پاراكەندە بولغىنى تۇرغۇن
ئىدى، ئۇنىڭ كۆزلىرى ما جىيەنجۇڭ بىلەن ئۇچرىشىشىغا، ئۇ
ھودۇقۇپ كېتىپ، كۆزلىرىنى ئېپقاچتى، مېڭىش قىياپىتىمۇ ئىنـ
تايىن تەبىئىي ئەمەس، قالايمىقان دەسسەپ ماڭدى. ما جىيەنجۇڭ
بىر قاراپلا، ئۇنى يېڭىۋاشتىن مېڭىشقا بۇيرۇدى. تۇرغۇن يەنىلا
تولىمۇ نورمال بولمىغان مېڭىش قىياپىتىنى ئىپادىلەپ قويدى.
ما جىيەنجۇڭ قىلچىمۇ يوز ـ خاتىر قىلماستىن:

ـــ سەنمۇ توختا! بۇياقتا تۇر! ـــ دېدى.

ما جىيەنجۇڭ ئۇلارنى كۆرسىتىپ، يالقۇنغا:

ـــ سەن سوراق قىل، بۇ ئۇچ ئادەمدە چوقۇم مەسىلە بـار،
ئـۇلارنىڭ ئىچىدە بىرەرسـى چىقمىسا، فـامىلـەمنـى يۆتكىۋې ـ
تىمەن، ـــ دېدى ۋاڭ لۇ قىزىقسىنىپ:

ـــ جەزم قىلالامسەن؟ ـــ دەپ سورىدى.

ما جيەنجۇڭ ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا:

ــ ئەمىسە سەن نەتىجىسىنى كۆرۈپ باق، ــ دېدى.

يالقۇن سائىتىگە قارىدى، سائەت يېرىم كېچىدىن ئېشىپ، ئۇچ بولغانىدى. ئۇ كۆپچىلىككە:

ــ بىز ئاۋۋال يېرىم سائەت كۆز يۇمۇپ، ئارام ئېلىۋېلىپ، ئاندىن داۋاملىق سوراق قىلساق قانداق؟ ــ دېگەن تەكلىپنى بەردى.

ساقچى باشلىقى ئەركىن:

ــ مېنىڭچە شۇنداق قىلايلى، مۇنداق بولسۇن، ھەممەيلەن مۇشۇ ئۆيدىن چىقماي، نۆۋەتلىشىپ ئارام ئالايلى، ــ دېدى.

ئىچكەركى ئۆيدىكى بىرقانچەيلەن قاتتىق ئۇيقۇسى كەلگەنلىكىتىن، ئۇيان ـ بۇيانغا سوزۇلۇپ، ئۇخلاپ قېلىشتى. ئېلىپ قېلىنغان ئۇچ ئادەممۇ تاشقىرىقى ئۆيدە زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ، ئۇيقۇغا كەتتى. تۇرغۇن ئەمەلىيەتتە ئەسلا ئۇخلىمىدى، ئۇ ھەر ۋاقىت قېچىش ئۇچۇن پۇرسەت كۇتتى.

ۋاڭ لۇ يۇزىگە سۇ چېچىپ، ئۇيقۇسىنى قاچۇرماقچى بولۇۋىدى، سۇداندا سۇ يوق بولۇپ چىقتى. ئۇ ئەلىگە:

ــ مەن سىرتقا چىقىپ ھاۋا يېگەچ، تاماكا چېكىۋالاي، ــ دېدى.

ــ چىقىپ كىر، چاتاق يوق، بۇ يەردە مەن بار، ــ دېدى ئەلى.

ۋاڭ لۇ تالاغا چىقىپ، كېچە ئاسمىنىغا قارىدى، ئۇنىڭ كالىلىسى پۇتۇنلەي قولغا كەلتۇرگەن مەخپىي شىپىر بىلەن تولغانىدى. بۇ بىر كۇندە، ئۇ 100 نەچچە خىل ئۇسۇل بىلەن سىناق قىلىپ، مەخپىي بىرىكتۇرۇپ، مەخپىي شىپىرنى يەشمەكچىدى. ئۇ كۆڭلىدە نۇرغۇن قېتىملاپ يېشىپ باقتى، ئاخىر يولىنى تاپقاندەك بولدى. بۇ بىر قاتار مەخپىي شىپىرنىڭ مەنىسى: «مەن سېنىڭ سانقىن ئۆمەرنى ئۇجۇقتۇرۇۋېتىشىڭگە قوشۇلمەن؛ راسخوتنى ساڭا بىر قېتىمدىلا بېرىۋېتىشكە بولمايدۇ، چېگرادىكى بازىغا مەبلەغ كېرەك؛ يوشۇرۇن ئۆلتۇرۇلىدىغان 24 ئادەمنىڭ تىزىمىنى تېزرەك تۇزۇپ چىق، ئۇچ كۇن ئىچىدە ماڭا جاۋاب

قايتۇر» دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

ۋاڭ لۇ مەخپىي شىپىرنى يېشىپ بولۇپ، ئىنتايىن خۇشال بولۇپ كەتتى. ئۇ يانفونىنى ئېلىپ، سىگنال بار جايىنى تېپىپ، جۇڭ چېڭنىڭ يانفون نومۇرىنى ئۇردى.

كۆزەتچىلىككە مەسئۇل بولغان ئەلى ئىشىككە يۆلىنىپ بىر ئاز ئارام ئېلىۋالماقچى بولدى. كىم بىلسۇن؟ ئارام ئېلىش چەكمەتسىن ئېشىپ، كۆزىنى يۇمۇش بىلەنلا ئۇخلاپ كەتتى.

تۇرغۇن پۇرسەت كەلگەنلىكىنى پەملەپ، ئورنىدىن تۇرۇپلا قاچماقچى بولدى، بىراق، يەنە: ساقچىلارنىڭ تېخى ئۇنى سوراق قىلىشقا ئۇلگۈرەلمىگەنلىكى، هامان ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلىۋالمىدىغانلىقى، ئۇ چاغدا ئۇنى بەربىر تۇتۇۋالمىدىغانلىقى، شۇڭا بەربىر ئىقرار قىلغان ياخشى ئىكەنلىكىنى ئويلىدى. ئۇ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاراق قەغەزنى ئېلىپ، ئىككى قۇر خەت يازغاندىن كېيىن، غىپپىدە ئەلىنىڭ پۇتىنى ئاتلاپ ئۆتۈپ، قېچىپ كەتتى.

تۇن يېرىمدىن ئېشىپ، سائەت ئۈچ بولغاندا، جۇڭ چېڭنىڭ يانفونى سايرىدى. جۇڭ چېڭ ئېلىپ قارىۋىدى، ۋاڭ لۇدىن كەلگەن تېلېفون ئىكەن.

ۋاڭ لۇ هاياجان بىلەن دوكلات قىلدى:

— باشلىق، مەخپىي شىپىرنىڭ مەزمۇنىنى يەشتىم.

جۇڭ چېڭ بىردىنلا روهلىنىپ:

— قېنى، تېزرەك ماڭا ئېيتە! — دېدى.

ۋاڭ لۇ مەخپىي نومۇرنىڭ مەزمۇنىنى قىسقا ئۇچۇر شەكلىدە جۇڭ چېڭنىڭ يانفونىغا كىرگۈزدى. جۇڭ چېڭ ئۇنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۇيقۇسى پۈتۈنلەي ئېچىلىپ كەتتى. ئۆمەرنىڭ ئىشى ئۇنىڭ ئويلىغان يېرىدىن چىققانىدى. ئۇ دىققىتىنى «چېگرادىكى بازا» ۋە «يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈلىدىغان 24 ئادەمنىڭ تىزىمى» غا مەركەزلەشتۈردى. بۇ هەرگىزمۇ كىچىك ئىش ئەمەس ـ دە!

— بىر ئامال قىلىپ «قارچىغا» نى تاپقىلى بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ.

— ئىشقىلىپ «قارچىغا» جەنۇبىي شىنجاڭ رايونى تەۋەسىدە تورغا كىرسىلا، مەن ئۇنى تاپالايمەن، — دېدى ۋاڭ لۇ.

ـــ تاڭ يورۇشى بىلەن دەرھال قايتىپ كەل، ـــ دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى جۇڭ چېڭ.

ـــ خوپ! ـــ دېدى ژاڭ لۇ.

ژاڭ لۇ كېچە بوشلۇقىدا بىرقانچە ساغلاملىق ھەربىكەتلىرىنى ئىشلىگەندىن كېيىن، قايتىپ ئۆيگە كىردى. ئۇ ئىشىكتىن كىرىپلا داڭقېتىپ قالدى. ئۇ ئەلىنى ئويغىتىپ:

ـــ ھەي، ئادەمنىڭ بىرسى كەمغۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

ئەلى لىككىدە سەكرەپ تۇرۇپ كەتتى ـ دە، يانپېشىدىكى تاپانچىنى سىلاپ قويۇپ:

ـــ چاتاق بولدى، ئادەم قېچىپتۇ! ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

ئىلىنىڭ ۋارقىرىشى بىلەن، ئۆيدە ئۇخلاۋاتقانلارنىڭ ھەممىسى چۆچۈپ ئويغىنىپ كېتىشتى.

ـــ ھۇ، نان قېپىلار! ـــ ما جيەنجۇڭ ئېتىلىپ چىقىپ، كانىيى يىرتىلغۇدەك ۋارقىراپ، ژاڭ لۇ ۋە ئەلى بىلەن ئۇرۇشماقچى بولۇۋىدى، يالقۇن توسۇۋالدى.

ژاڭ لۇ بىلەن ئەلىنىڭمۇ چىرايى تاتىرىپ، نېمە قىلارىنى بىلمەي قالدى. ئەلى قالغان ئىككى ياشتىن:

ـــ بايىقى ياشنىڭ ئىسمىنىڭ نېمە؟ ـــ دەپ سورىدى.

ئىككىلا ياش بېشىنى چايقىدى. ئارقىدىن ئۇلارنىڭ بىرى:

ـــ بۇ كەنت بەك چوڭ، كۆرسەك چىراي تونۇش بولغان بىلەن، ئادەتتە ئىسمىنى ئۇقمايمىز، ـــ دېدى.

ژاڭ لۇنىڭ كۆزى ئۇستەلدىكى قەغەزگە چۈشتى. ئۇ دەرھال بېرىپ كۆرگەندىن كېيىن، چىرايى تېزدىن ئەسلىگە كەلدى. باغاچىدا مۇنداق يېزىلغانىدى: «يولداش ساقچى، مەن خاتالاشتىم. ئۇ نەرسىنى مەن ئالغان. ئەسلىدە ئالماسلىقىم كېرەك ئىدى. مەن ئۇ نەرسىنى كەنت بېشىدىكى كۆۋرۈكنىڭ ئاستىغا قويۇپ قويدۇم، سىلەر دەرھال بېرىپ ئېلىپ كېتىڭلار.»

ما جيەنجۇڭ ئەسلىدە ئاچچىقىنى باسالماي تۇراتتى، ژاڭ لۇنىڭ باغاقچىنى ئېلىپ كۈلۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئېتىلىپ كېلىپ باغاقچىنى تارتىۋېلىپ كۆرۈۋىدى، ئۆزىمۇ خۇشال بولۇپ كەتتى. ئۇ ژاڭ لۇنى كۆرسىتىپ:

ـــ قانداق؟ مەن دېدىمغۇ، مانا، تاڭ يورۇماستىنلا، ئۇلار نەرسىنى تاشلاپ بەردى، ـــ دېدى.

ئۇلار ئالدىراپ كەنت بېشىدىكى كۆۋرۈك ئاستىغا كەلدى. دەرۋەقە، ئۇ يەردە تۇرغان بىر ساندۇق تەۋرەتكۈچ بومبىنى كۆردى. ئەستايىدىل ما جيەنجۇڭ ساندۇق ئۈستىدە تۇرغان بىرقانچە تال سامانىنى كۆرۈپ قالدى.

ۋاڭ لۇ ئەمدىلىكتە ما جيەنجۇڭغا قايىل بولدى، ئۇ چىن كۆڭلىدىن ماجيەنجۇڭنى ماختاپ:

ـــ ما جيەنجۇڭ، سېنىڭ دېگىنىڭ دەل توغرا چىقتى، تاڭ يورۇماستىنلا، تەۋرەتكۈچى بومبا ئۆزلۈكىدىن تېپىلىپ قالدى، ـــ دېدى.

ۋاڭ لۇ تىت ـ تىت بولۇپ:

ـــ بۇ كاساپەت قېچىپ كەتتىمۇيا؟ بىز ھەتتا ئۇنىڭ ئىسمىنىڭ نېمە ئىكەنلىكى، نەدە ئولتۇرىدىغانلىقىنىمۇ بىلمەيمىز، ـــ دېدى.

ما جيەنجۇڭ قوپاللىق بىلەن:

ـــ ئەمدى بۇ گەپنى قىلغانىنىڭ نېمە پايدىسى؟ ئامال قىلىپ ئۇنى تېپىش كېرەك. ئايىغىڭنىڭ ئاستىغا دىققەت قىل، ئۇ ئەبلەخنىڭ ئاياغ ئىزى بارمۇ ـ يوق، قاراپ باق! ـــ دېدى.

كۆپچىلىك يەنە ما جيەنجۇڭنىڭ تەلىپى بويىچە، كۆۋرۈك بېشىنى بويلاپ ئاياغ ئىزىنى ئىزلەشكە كىرىشتى. ما جيەنجۇڭ ياندا ئېلىپ يۈرىدىغان كۆپ دولقۇنلۇق نۇر مەنبەسى ئەسۋابىنىڭ يارىدىمى بىلەن، كۆۋرۈك بېشىدىكى تاشيول بىلەن توپا يول ئارىلىقىدىن يېرىم ئاياغ ئىزىنى تاپتى. بۇنىڭغا ئۇ: بۇ يېرىم ئاياغ ئىزى ئاياغنىڭ پاشنىسى بولۇپ، ئاياغ پاشنىسىدا يەنە نال بار، دەپ ھۆكۈم قىلدى. ۋاڭ لۇ ھەيران قېلىپ:

ـــ سەن قانداق بىلدىڭ؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ مەن بۇنى بىلىمەن. بۇ دېگەن تەجرىبە، ئەپسۇسكى، بىلىمىگەنلەر قىزىقچىلىق كۆرىدۇ، كەسىپ ئەھلىلىرى ئىشىنىڭ يولىنى بىلىدۇ، ـــ دېدى ما جيەنجۇڭ.

ۋاڭ لۇ ئوسال بولۇپ، نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي تۇرغاندا،

ما جيەنجۇك قولىنى شىلتىپ:

ــ يۇرۇڭلار، كەنت كومىتېتىغا قايتىپ بېرىپ، ئاياغ ئىزى-نى تەكشۈرەيلى، ــ دېدى.

تۇرغۇن ئۇچقاندەك ئۆيىگە قايتىپ كەلدى، هويلىنىڭ دەرۋا-زىسى تاقاقلىق ئىدى. ئۇ كونا ئادىتى بويىچە تامدىن ئارتىلىپ هويلىغا چۈشتى، بىراق ئۇ ئۆيگە كىرىشكە جۈرئەت قىلالمىدى، ئۇ ئاۋۇال دەرۋازىنى ئاستا ئېچىپ، ئاندىن سامانلىق ئىچىدىن ئىككىنچى يەشىك تەۋرەتكۈچ بومبىنى ئېلىپ چىقىپ ئۇنى تاشلى-ۋەتمەكچى بولدى.

تۇن نىسپى ئەل ئايىغى بېسىققان مەزگىلدە، تۇرغۇن تەۋرەت-كۈچى بومبىنى كۆتۈرۈپ، هېچبىر قىينالمايلا كەنتنىڭ شىمالىي تەرىپىدىكى بىر چوڭ كۆلچەكنى تاپتى. ئادەتتە، ئۇ دائىم كۆلچەك-كە بىر نەرسىلەرنى تاشلاپ قوياتتى. بۇ يەرگە ئۆزىنىڭ قانچىلى-گەن مەخپىيەتلىكلىرى يوشۇرۇلغانلىقىنى ئۇ ئۆزىمۇ بىلمەيتتى. بۇ قېتىم ئۇ يەنە بىر چوڭ مەخپىيەتلىكنى بۇ يەرگە يوشۇرماقچى بولۇۋاتاتتى. ئۇ كۆلچەكنىڭ بويىغا كېلىپ، ئۆزىنى بىرئاز توختى-تىۋالغاندىن كېيىن، كۆلچەكتىكى سۇنىڭ ئۇنىڭ مەخپىيەتلىكىنى يوشۇرۇپ قالالايدىغانلىقىغا كۆزى يەتتى ــ دە، تەۋرەتكۈچى بومبە-نى سۇغا تاشلىدى. بومبا لەيلەپ قالماي، سۇ ئاستىغا چۆكۈپ كەتتى.

تۇرغۇن ئۇھ دەپ بىرنى تىندى، ئارقىدىن پۈتىدىكى كەشىنى سېلىپ، ئۇنىمۇ كۆلچەككە تاشلىۋەتتى. ئۇ، ئەمدى ساقچىلار هەرقانداق قىلىپمۇ مەخپىيەتلىكىمنى تاپالمايدۇ دەپ ئويلىدى.

ما جيەنجۇك ۋاڭ لۇغا ئىككى تاغاردىكى ئاياغنى يېڭىۋاشتىن ئۈستەلگە تۆكۈشنى بۇيرۇدى، ئارقىدىن:

ــ كۆپچىلىك، هەممىڭلار مەن بىلەن بىرگە ئاختۇرۇپ، پاشىنىسىغا نال قېقىلغان ئاياغنى تېپىڭلار، ــ دېدى.

ئەلى ئاياغلارنى ئاختۇرۇپ، پاشىنىسىغا نال قېقىلغان ئاياغنى تېپىۋالدى. ما جيەنجۇك ئاياغنى قولىغا ئېلىپ سېلىشتۇرۇۋېدى، هەقىقەتەن بايىلا شەكلىنى ئاپپاراتقا چۈشۈرۈۋالغان هېلىقى ئاياغ ئىزى بىلەن ئوخشاش بولۇپ چىقتى. ما جيەنجۇك قولىدىكى توپە-

نى قېقىپ:

— ھۇ خۇمسى، ئۇنىڭدىن باشقا كىم بولاتتى؟ يۈرۈڭلار، ئۇنى تاپايلى، — دېدى.

3

ساقچىلار تۇرغۇننىڭ ئىشىكىنى قاققان چاغدا، ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسى:

— سىلەر ئوغلىمىزنى ئىزدەمسىلەر؟ ئۇ ئۆيگە كەلمىگىلى بىرقانچە كۈن بولدى، — دېدى.

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن:

— ئىزدەپ باقايلى، — دەپ تۇرۇشىغا، بىر ئادەمنىڭ كۆـلەڭگىسى غىپپىدە تالاغا قاچتى، ۋاڭ لۇ چاققان كېلىپ، ئۇنى كاپپىدە تۇتۇۋالدى. ۋاڭ لۇ ئۇنى كۆرۈپ خۇشال بولۇپ:

— سەن كاساپەت ئەجەب تېز يۈگرەيدىكەنسەن ـ ھە! نەگە قاچماقچىدىڭ؟ — دېدى.

تۇرغۇن جىددىيلەشكىنىدىن مەيدىسىنى بېسىپ تۇرۇپ، يالـۋۇرۇشقا باشلىدى:

— يـولداش ساقچـى، مەن ھېچنېمە قىلمىدىم، ئۆتۈنۈپ قالاي، مېنى قويۇپ بەرسىلە!

ما جيەنجۇڭ تۇرغۇن ياتقان ئۆيدىن كىچىك بىر خاتىرىنى تېپىۋالدى. ئۇ خاتىرىدىكى خەتلەرنىڭ باغاقچىدىكى خەتلەر بىلەن ئوپمۇئوخشاش ئىكەنلىكىنى بايقاپ:

— سەن ھېچنېمە قىلمىدىم دەيسەن، راستلا ھېچنېمە قىلمـىدىڭمۇ؟ ئەمىسە بۇ باغاقچىدىكى خەتلەر نېمىشقا خاتىرىدىكى خەتلەر بىلەن ئوپمۇئوخشاش بولىدۇ؟ — دەپ سورىدى.

تۇرغۇن ساقچىنىڭ قولىدىكى باغاقچىنى كۆرۈپ، قورقۇپ ئالاقزادە بولۇپ كەتتى، ئەمما يەنە كېكەچلەپ، ئۆزىنى ئاقلىماقچى بولدى:

— مەن راستلا ھېچقانداق ئىش قىلمىدىم، يولداش ساقچى، مېنى قويۇۋەتسىلە؟

ما جيەنجۇڭنىڭ يەنە جۇدۇنى تۇتتى، ئۇ تۇرغۇنلىڭ بۇرنىغا نوقۇپ تۇرۇپ:

ــ ھەي خۇمسى، مېنى كولدۇرلىتىمەن دېمە، تېز ئېيتە! يەنە بىر ساندۇق نەدە؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ بىلمەيمەن، ساقچى ئەپەندى، راستىنلا بىلمەيمەن، ــ تۇرغۇن ئىقرار قىلمىدى.

ما جيەنجۇڭ بۇ ئەبلەخنىڭ مۇتتەھەملىك قىلمۇاتقانلىقىنى كۆرۈپ، تۇرغۇننى قويۇۋېتىپ، ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئالدىغا بېرىپ:

ــ تاغا، يەڭگە، سىلەرنىڭ سامانلىقىڭلار نەدە؟ ــ دەپ سورىدى.

نېرىسىدا تۇرغان ساقچىنىڭ سامانلىقىنى سوراۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، شۇئان تىزلىنىپ يالۋۇرۇشقا باشلىدى:

ــ ساقچى يولداش، سىلەر ھەممىڭلار بەك قابىل ئىكەنسىلەر، مەن ھەرقانداق قىلىپمۇ قۇتۇلالمايدىغان بولدۇم، مەن ئېيتاي، مەن ئۇ نەرسىنى تاشلۇۋەتتىم، كۆلچەككە تاشلۇۋەتتىم، مەن خاتالاشتىم.

تۇرغۇنىڭ قوللانغان تاكتىكىسى راست گەپ قىلماسلىق ئىدى. ئۇ ئەگەر ساقچىلار ياسىن بىلەن مەمەتنى تۇتۇۋالالمىسىلا، مېنى تۇرمىگە سولىمايدۇ، دەپ ئويلىغانىدى. ئەمما ۋاڭ لۇ، گەرچە تەۋرەتكۈچى بومبا تېپىلىپ، نۇرغۇن يوشۇرۇن ئاپەتنىڭ ئالدى ئېلىنغان بولسىمۇ، ئەمما روشەنكى، تۇرغۇن راست گەپ قىلمىدى، بۇ ئىككى ساندۇق تەۋرەتكۈچى بومبىنىڭ كېلىش مەنبەسىنى تۇرغۇنىڭ بىلمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس، تۇرغۇندا جەزمەن مەسىلە بار، دەپ ئويلىدى. يالقۇن بىلەن ئەلى تۇرغۇنىڭ بىرقانچە قوشۇنىسىدىن ئەھۋال ئىگىلىدى، ئۇلار تۇرغۇنىڭ دائىم مەمەت ئىسىملىك بىر ناچار ياش بىلەن ئارىلىشىدىغانلىقىنى ئىنكاس قىلىشتى. ئەركىنمۇ، بىرقانچە يىل ئىلگىرى، مەمەتنىڭ ئوغرىلىق قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىلگەنلىكىنى ئېسىگە كەلتۈرۈپ، تەۋرەتكۈچى بومبىنىڭ ئىشى جەزمەن مەمەت بىلەن مۇناسىۋەتلىك، دەپ ھېسابلىدى.

مەمەتنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ياۋاش دېھقانلار بولۇپ، ئۇلار مەمەتـ
نىڭ نەچچە كـۈندىن بېرى ئۆيدە يوقلۇقى، ماڭغان چېغىدىـمـۇ
گەپ ـ سۆز قىلمىغانلىقى، شۇڭا ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلـ
مەيدىغانلىقىنى ئېيتىشتى.

تۇرغۇن يەنىلا ھېچ نەرسىنى ئېيتمىدى. يالقۇن بېشىدىكى شالاڭ چېچىنى سىلاپ:

ـــ مېنىڭ ئۇنىڭ ئاغزىنى ئاچىدىغان ئامالىم بار، ـــ دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ كۆز ئالدى يورۇپ كەتكەندەك بولدى، ئۇ ما جىيەنجۇڭنى چۈشىنىش جەريانىدا، باشتىن ـ ئاخىر يالقۇننىڭ مەۋجۇتلۇقىغا سەل قارىغانىدى. ئەلى ئاستا ۋاڭ لۇغا:

ـــ سەن يالقۇننى سەل چاغلىما، سوراق قىلىشتا ئۇنىڭ خېلى كارامىتى بار، ـــ دېدى، ئەلى يەنە: ـــ بىزنىڭ ئەترەتتە ھەممـ
ىدىن يامىنى يالقۇن، سەن تېخى سەزمىدىڭمۇ؟ ـــ دەپ قوشۇپ قويدى.

ۋاڭ لۇ يالقۇننىڭ تۇرغۇننى قانداق ئىقرار قىلدۇرىدىغانلـ
قىنى كۆرۈپ باقماقچى بولدى.

يالقۇن ئەڭ ئىپتىدائىي، ئەڭ پەسكەش، ئەڭ تەبىئىي بىر چارىنى ئىشلەتتى، بۇ چارىنى ھېچقانداق بىر جامائەت خەۋپسىزلىك دەرسلىكىدىن تاپقىلى بولمايتتى. ئۇ ئاۋۋال غۇرتۇلدىتىپ بىر قورساق سۇ ئىچتى، ئاندىن شالاڭ چاچلىرىنى سىلاپ قويۇپ، يەڭلىرىنى شىمايلاپ، تۇم، تۆكلۈك بىلەكلىرىنى ئېچىپ قويۇپ، قەددىنى رۇسلاپ چىقىپ كەتتى، ئۇ ئۆزىنى نوچى لۇكچەك سىياقـ
ىدا كۆرسىتىپ، كەنتتىكى لۇكچەكلەرنى ئىزدەپ ماڭغانىدى.

ئەتىگەندە، يالقۇن كەنتتىكى ئاپتاپ چۈشىدىغان بىر تامنىڭ تۈۋىدىن ئىسمى ـ جىسمىغا لايىق بىر لۇكچەكنى تاپتى. بۇ ئادەمـ
نىڭ ئىسمى سىدىق بولۇپ، ئۇچىسىغا كونا بىر پەلتو، بېشىغا پوسما كىيىۋالغان، ئورۇق يۈزىگە كىچىك بۇرۇت قويۇۋالغانىدى. يالقۇن سىدىقنىڭ مۈرىسىگە ئۇرۇپ قويۇپ، ئارقىدىن ئۇنىڭغا بىر تال تاماكا تۇتۇپ:

ـــ ھەي، تۇرغۇننى بىلەمسەن؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ تۇرغۇننىمۇ؟ بىلىمەن، بىلىمەن، ئۇ بىر چۈپرەندىغۇ.

ئارىلاشقۇچىلىكى يوق نېمە ئۇ، ــ دېدى سىدىق لۇكچەك تاماكىنى بىرقانچە شورىغاندىن كېيىن خۇمارى قانغانىدەك بولۇپ:

ــ تاماكاڭ بولىدىكەن، جۇمۇ، ــ دەپ قويدى.

يالقۇن سېخىيلىق بىلەن:

ــ ساڭا بەردىم! ــ دەپ تاماكىنى ئۇنىڭ قۇچىقىغا تاشلىدى.

سىدىق ئاز بولسىمۇ پايدا ئالغىنىدىن مەمنۇن بولۇپ:

ــ مەندە ئىشىڭ بارمىدى؟ ئىشىڭ بولسا دېگىن، قولۇمدىن كېلىشچە ياردەم قىلىمەن، ــ دېدى.

يالقۇن مۇغەمبەرلىك بىلەن:

ــ تۇرغۇن بىلەن مۇناسىۋىتىڭ قانداق؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ھەرھالدا بولىدۇ، ــ دېدى سىدىق ماختىنىپ.

يالقۇن باش بارماق بىلەن بىگىز بارمىقىنى بىر - بىرىگە سۈركەپ قويۇپ:

ــ ئازراق پۇل تاپقۇڭ بارمۇ - يوق؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ بولمامدىغان! پۇل ئەمەسمۇ! ھېچكىمنىڭ پۇل بىلەن ئاداۋىتى يوقتۇ؟ ــ دېدى سىدىق ھىجىيىپ.

يالقۇن ئىشارەت قىلدى:

ــ بېرى كەل، ساڭا دەيدىغان گېپىم بار.

سىدىق بوينىنى سوزۇپ يېقىن كەلدى، يالقۇن بىرنېمىلەرنى شۇنىرلىدى.

تۇرغۇن ئۆينىڭ بۇلۇڭىدا تېخىچە بېشىنى تۇتۇپ، زوڭزىيىپ ئولتۇراتتى. ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى ئۇنىڭغا قاراپ، تىت - تىت بولۇپ ئولتۇرغاندا، ئۇشتۇمتۇت، يالقۇن بىر لۇكچەكنى باشلاپ كىرىپ كەلدى. يالقۇن قولىنى شىلتىپ، ئۇ ئىككىسىنى چېقىپ كېتىشكە ئىشارەت قىلدى. ئۇ تۇرغۇن بىلەن ئايرىم سۆزلىشىدىغان گەپ بار دېمەكچىدى.

يالقۇن «ئۆھۇ» دەپ گېلىنى قىرىپ قويدى. تۇرغۇن بۇ تونۇش ئاۋازنى ئاڭلاپ، دەرھال بېشىنى كۆتۈرۈۋىدى، كۆزلىرى دەل سىدىقنىڭ كۆزلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. تۇرغۇن مەڭىستىگەندەك ئالىيىپ قويۇپ، بۇ كەنتىمىزدىكى لۇكچەكتۇ؟ ئۇ

بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىدۇ؟ دەپ ئويلىدى. بىراق، قانداقلا بولمىسۇن، ساقچىلار كەنتتىكىلەرنىڭ كۆز ئالدىدا ئۇنى تۈتۈپ كەتكەنلىكتىن، ئۇنىڭ بەكمۇ يوزى چۈشۈپ كەتكەنىدى، شۇڭا ئۇ يەنە بېشىنى تۆۋەن سېلىۋالدى.

— تۇرغۇن، بېشىڭنى كۆتۈر، يېرىم كۈن بولدى، ئوبدان ئويلانغانسەن؟ ماڭا ئايرىم دەيدىغانلىرىڭ يوقمۇ؟ — دېدى يالقۇن.

تۇرغۇن ئۇنچىقمىدى. يالقۇن قىلچە ئاچچىقلانماستىن:

— مۇنداق بولسۇن، سېنىڭ بىزگە گەپ قىلىشقا قۇلايسىز ھېس قىلىۋاتقانلىقىڭنى بىلىۋاتىمەن. مەن سەن تونۇيدىغان ئادەمىنى ئەكەلدىم، ئۇ سەن بىلەن بىرئاز پاراڭلاشسۇن، — دېۋىدى، گېپىنىڭ ئايىغى تۈگىمەستىنلا، بايات ھېچ ئىش يوقتەك تاماكىسىنى چېكىپ ئولتۇرغان سىدىق ئېتىلىپ، تۇرغۇننىڭ قېشىغا باردى:

— تۇرغۇن، مەن سېنى بەك سېغىندىم، سەن بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىسەن؟

تۇرغۇن ئىختىيارسىز سىدىقنىڭ ئۆزىنى تارتىپ كەينىگە داجىدى. ئۇ: «سەن نېمىدەپ كەلدىڭ؟ بۇ يەردە نېمە ئويۇن ئويناماقچىسەن؟» دېگەندەك سىدىققا تىكىلدى.

يالقۇن بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، قەستەن:

— ئىككىڭلار پاراڭ قىلغاچ تۇرۇڭلار، بەش مىنۇتتىن كېيىن، مەن يەنە كىرىمەن، — دېدى.

بىرئازدىن كېيىن، يالقۇن كىرىپ كەلدى. ئۇ چىرايىنى ئۆزگەرتمەستىن:

— سىدىق، بايات تۇرغۇن ساڭا نېمىلەرنى دېدى؟ — دەپ سورىدى.

سىدىق ھېچ ئىش بولمىغاندەك:

— ئۇ يامان ئىشلارنى قىلىش ئۈچۈن، تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئوغرىلىغانتىم، دەيدۇ، — دېدى.

تۇرغۇن قورقمىسىدىن ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ كەتتى!

يالقۇن ئالدىرىماي قولىنى شىلتىپ:

— ئولتۇر! — دېدى. ئۇ سىدىقتىن داۋاملىق سورىدى: —

بايا ئۇ يەنە نېمىلەرنى دېدى؟

ــ ئۇ، بوستان شەھەر ئەتراپىدىكى ھېلىقى تاكسى شوپۇرىنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈش دېلوسىنى مەن قىلغان، بۇ بىر سىر، بۇ ئىشنى ھېچكىم بىلمەيدۇ دەيدۇ، ــ دېدى سىدىق.

ئەمدى تۇرغۇن جىددىيلەشتى:

ــ ساقچى ئەپەندى، ئۇنىڭ دېگىنى خاتا، ئۇ ئىشنى مەن قىلمىدىم، ئۇ ئىشنى... ــ ئۇ ئۆزىنىڭ كەتكۈزۈپ قويغانلىقىنى سېزىپ، دەرھال گېپىنى توختىتىۋالدى.

يالقۇن بىر ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ:

ــ ھە، ئەسلىدە سەن گەپ قىلالايدىكەنسەن ـ ھە؟ بولدى، سىدىق، سەن چىقىپ كەت، تۇرغۇن ئۆزى سۆزلىسۇن، ئۇ گەپ قىلالايدىكەن، ــ دېدى.

تۇرغۇن ئۆزىنىڭ شور پېشانىلىكىگە ئاھ ئۇردى، ئۇنىڭغا ئەمدى چېكىنىش يولى قالمىغانىدى. ئۇ ياسىن بىلەن مەمەتنى ساتمىغۇچە، ئۆزىنى قوغداپ قالالمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى:

ــ ساقچى يولداش، مەن ئادەم ئۆلتۈرمىدىم، ياسىن بىلەن مەمەت ماڭا بۇ ئىككى ساندۇق نەرسىنى ئوغرىلا دېگەنىدى، ــ دېدى ئۇ.

يالقۇن خاتىرە يازغاچ سورىدى:

ــ ياسىن بىلەن مەمەت نېمە ئادەملەر؟ ئۇلار ھازىر قەيەردە؟

ــ ياسىن تۇرمىدىن قېچىپ چىققان، مەمەت ئوغرىلىق قىلغانلىقى ئۈچۈن، سىلەرنىڭ ساقچىخانا ئۇنى قولغا ئالغانىكەن. ھەممە ئەسكى ئىشنى ئۇلار ماڭا ئۆگەتتى. سىلەر ئۇلارنى تۇتۇۋالار، ئۇلار بوستان شەھىرىگە ماشىنا ھەل قىلغىلى كەتتى، ئۇلارنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى مەنمۇ ئېنىق بىلمەيمەن، ــ دەپ جاۋاب بەردى تۇرغۇن.

ــ سىلەر تەۋرەتكۈچى بومبىسى ئوغرىلاپ نېمە قىلاتتىكلار؟ ــ دەپ سورىدى يالقۇن.

ــ پارتلاتقۇچ بومبا ياسىماقچى، ــ دەپ ئىقرار قىلدى تۇرغۇن.

بىرسىنىڭ پارتلاتقۇچ بومبا ياسىماقچى بولغانلىقىنى ئاڭلاپ،

سىرتتىكىلەر چىداپ تۇرالمىدى. ئۇلار قىستىلىشىپ ئۆيگە كىرىپ، گەپنىڭ ئاخىرىنى ئاڭلىماقچى بولۇشتى. ژاك لۇ، ئەگەر بۇ ئىككى ساندۇق تەۋرەتكۈچى بومبا پارتلاتقۇچ بومبىغا ئايلىنىدىغان بولسا، قانچىلىگەن تېررورلۇق ۋەقەلىرىنىڭ يۈز بېرىشىنى كىم بىلىدۇ ـ ھە؟ دەپ ئويلىدى، ئۇنىڭ ئالقانلىرى ئىختىيارسىز تەرلەپ كەتتى.

ما جيەنجۇڭ ئاستا يالقۇننى سىرتقا چاقىرىپ، ئۇنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى:

ــ بۇ ئەبلەختىن يەنە بىر ئىشلارنى كوچىلاپ بىلگىلى بولىدۇ. غاندەك قىلىدۇ، داۋاملىق سوراق قىل!

4

ئىبراھىم يېقىنقى كۈنلەردىن بېرى خۇشال ئىدى ھەم ھاردۇقمۇ يەتكەنىدى. ئۇنىڭ كۈندە قىلىدىغان ئىشى بەك كۆپ ئىدى: ھۆكۈمەتنىڭ بەزى يېغىنلىرىغا قاتنىشاتتى ھەم ئەركىن تەرەپتىكى ئىشلارغا كۆڭۈل بۆلەتتى، يەنە قېيىنىنىسىنىڭ شىركىتىگە پىلان ـ مەسلىھەت كۆرسىتەتتى. ئۇ ھېچبىر ئىشنى قولدىن بەرمەيتتى، ئۇنىڭ ئۈچۈن مەسچىتتىن ئىبارەت بۇ ئىستىھكامغا سەل قاراشقا تېخىمۇ بولمايتتى. ئۇ، ئاخىرقى نەپىسىم قانغۇچە مەسچىتكە كىرىپ، ۋەز ئېيتىش پۈرسىتىدىن پايدىلىنىپ، مۇرتلارغا مۇستەقىللىق ئېڭىنى سىڭدۈرۈشۈم كېرەك دەپ ئويلايتتى. ئۇنىڭ نەزىرىدە، بىردىنبىر مۇشۇ يەرلا بىخەتەر، ھۆكۈمەت ۋەساقچىلارمۇ ئۇنى ھېچنېمە قىلالمايدۇ، ئەگەر ئۇلار ئۇنىڭغا چېقىلغۇدەك بولسا، ئۇ دىنىي ئېتىقادنى سۈيىئىستېمال قىلىپ، مۇرتلارنى جېدەل تۇغدۇرۇشقا كۈشكۈرتەتتى.

ئىبراھىم مەسچىتتىن ئۆيگە قايتىپ كېلىپ، ئەمدىلا بىر پىيالە ئەتكەنچاينى قولىغا ئېلىۋىدى، ئىشىك قوڭغۇرىقى جىرىڭلىدى. ئايگۈل ئىجازەت سورىمايلا كىرىپ كەلدى، ئۇنىڭ چىرايى تۇتۇلۇپ كەتكەنىدى.

ئىبراھىم خاپا بولغاندەك:

ـــ سىز ئالدىن ئېيتىپ قويۇشىڭىز كېرەك ئىدى، ـــ دېدى.

ئايگۈل پىسەنت قىلماستىن، لەۋلىرىنى پۈرۈشتۈرۈپ، مەسخىرە قىلغاندەك:

ـــ سىزمۇ قائىدىنى تەكىتلەيدىكەنسىز - ھە؟ ـــ دېدى.

ئىبراھىم ئېغىر - بېسىق ھالدا:

ـــ قارىغاندا، گېپىڭىزنىڭ تېگىدە گەپ بار ئىكەن - دە! نېمە ئىش يۈز بەردى؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ مەن ھېلىلا يېزىدىن قايتىپ كەلدىم، سىزدىن سوراپ باقاي، ئەركىن نېمە قىلىدىغان ئادەم؟ ـــ دەپ سورىدى ئايگۈل ھاياجانلىنىپ.

ئىبراھىم پەرۋاسىزلا جاۋاب بەردى:

ـــ سىز بىلەن بىر يولدىكى ئادەم.

ئايگۈل يۈز - خاتىر قىلمايلا:

ـــ ئۇنىڭغا بۈيرۇق بېرىڭ، مېنىڭ ئۆيۈمدىكىلەرگە يېقىن يولىغۇچى بولمىسۇن، ـــ دېدى.

ـــ نېمىـە؟ ئـۇ ئـۆيىڭىزدىكىلەرگە دەخلى - تەرۇز يەتكۈز - دىمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى ئىبراھىم ھەيران قېلىپ.

ـــ ئۇ ئاتا - ئانامنى بوزەك قىلىپ، ئۆيۈمنى يەر ئاستى دىنىي مەكتەپ قىلىۋاپتۇ، سىڭلىمنى ئازدۇرۇپ، سارايڭ قىلىپ قويايي دەپتۇ. قارىغاندا، ئۆيۈمدىن چاتاق چىقىدىغاندەك تۇرىدۇ. مەن يالغاندىن ئۆيۈمدىكى ئىشلارغا ئارىلاشمىغان بولۇۋالدىم، ئۆيۈمدىكىلەرگە گەپ قىلىشقىمۇ ئامالىم قالمىدى، ـــ دېدى ئايگۈل.

ئىبراھىم ئەتكەنچايدىن بىر ئوتلاپ قويۇپ:

ـــ سىز ئۇنىڭ بىلەن سۆزلەشتىڭىزمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ پوقنى سۆزلىشەمدۇ؟ ھەتتا ئۇ ئادەمنىڭ قارىسىنىمۇ كۆرگىنىم يوق، ئەمما مەن ئۇنىڭ سېپىق كەشنى تاشلىۋەتتىم، ـــ دېدى ئايگۈل خاپا بولۇپ.

ئىبراھىم نەسىھەت قىلىشقا باشلىدى.

ـــ ھېسسىياتقا بېرىلىپ ئىش كۆرمەڭ، ئاتا - ئانىڭغا

بىرەر ئىشنى ئاشكارىلاپ قويمىغانسىز؟
ئايگۈل راست گەپ قىلدى:
ــ مېنىڭ ئازابلىنىشىمنىڭ سەۋەبى دەل مۇشۇ. ئۇلار ھا-زىرغىچە ھېچنېمىنى ئۇقمايدۇ، تېخى راستتىنلا ئۇنى قانداقتۇر بىر ئاخۇن بولسا كېرەك دەپ ئويلايدۇ. بولۇپمۇ، مېنىڭ سىڭلىم يېشى كىچىك، بەكمۇ گۆدەك، ناۋادا ئۇنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشۈپ كەتسە، پۈتكۈل ھاياتى تۈگىشىدۇ.
ئىبراھىم ئەتكەنچاينى يەنە بىر ئوتلاپ، گېپىنى قىرىپ قو-يۇپ:
ــ مەن ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشەي، باشقا يەرنى تاپسۇن. بە-راق ئەھۋالنى يىغىشتۇرۇۋالغىلى بولماي قالارمىكىن دەپ ئەندىشە قىلىمەن، ــ دېدى.
ئايگۈل قىلچىمۇ يول قويماستىن:
ــ ئۇ كېتىشى كېرەك، بولمىسا مەن ھەرگىز يۈز ـ خاتىر قىلمايمەن، ــ دېدى.
ئىبراھىم ئۇنىڭغا ئەستايىدىل تەربىيە بەردى:
ــ سىز ھېسسىياتىڭىزنى كونترول قىلىشنى ئۆگىنىڭ.
ــ سىزنىڭ ماڭا ئۆگىتىشىڭىزنىڭ ھاجىتى يوق، ــ دېدى ئايگۈل جاھىللىق بىلەن.
ئىبراھىم تېمىنى يۆتكىدى:
ــ چەت ئەلدىكى ئىتتىپاقداشلار جەزمەن ھېلىقى سىنئالغۇ ماتېرىيالىنى كۆردى، سىز بۇ ئىشنى ناھايىتى قاملاشتۇردىڭىز.
ئايگۈل تۇيۇقسىز بىر گەپنى ئاشكارىلىدى:
ــ مېنىڭ كۆرسەتكى مۇئەللىمىم يېقىندا چېگرىدىن كىرە-دىكەن.
ئىبراھىم گويا بۇ ئىشتىن خەۋىرى بارىدەك، گەپنى بۇراپ:
ــ رەقىبىڭىز ۋاڭ لۇنى كۆردىڭىزمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.
ئايگۈلنىڭ چىرايى ئېچىلىپ كەتتى:
ــ ئۇ مەن تەسەۋۋۇر قىلغاندىنمۇ ياخشىراكەن.
ــ بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟ ــ دەپ سورىدى ئىبراھىم ھوشيار-لىق بىلەن.

ئىككىيلەن دېمەكچى بولغان گەپلىرىنى تېزلىكتە تۈگەتتى، ئىبراھىم ئايگۈلنى بالدۇرراق كېتىشكە سۈيلىدى، ئۇ چوڭراق خېيىمخەتەرگە تەۋەككۈل قىلىشنى خالمايتتى.

ئايگۈل ئىبراھىمنىڭ ئۆيىدىن چىقىپ كېتىۋاتقاندا، بىر ياش ئايال ئۇنىڭغا سۇركىلىپ ئۆتۈپ كەتتى. شۇ ھامان ئايگۈلنىڭ بۇرنىغا بىر خىل ئېسىل ئەتىرنىڭ پۇرىقى گۇپپىدە ئۇرۇلدى. ئۇ ھوشيارلىق بىلەن بۇ ئايالغا نەزەر تاشلىدى، بۇ ئايالمۇ ئايگۈلگە دىققەت قىلدى، ئىككىيلەننىڭ چىرايىدا ئوخشاشلا گۈمانلىق قاراش ئەكس ئەتتى.

ئىبراھىمنىڭ ئۆيىدىكى ئىشىك قوڭغۇرىقى يەنە جىرىڭلىدى. ئادەتتىكىدەك ئۇنىڭ قېينىنىسى يۈسۈپ بېرىپ، ئىشىكنى ئاچتى. بىرئازدىن كېيىن، ئۇ قايتىپ كېلىپ دوكلات قىلدى:

ـــ بېيجىڭدىكى سىياسىي كېڭەش گېزىتىنىڭ بىر ئايال مۇخبىرى سىلىنى زىيارەت قىلغىلى كەپتۇ. مانا بۇ ئىسىم كارتۇشكىسى.

ئىبراھىم ئىسىم كارتۇشكىسىنى كۆرگەندىن كېيىن، ئاندىن ئېسىگە ئالالىدى. بىرقانچە كۈن ئىلگىرى، ما تېيەنمۇ ئىسىملىك بىر مۇخبىر ئايال بېيجىڭدىن ئۈزۈن يوللۇق تېلېفون ئۇرۇپ، ئۆزىنىڭ شىنجاڭدىكى ئالاقىدار گېزىتلەردىن سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئىبراھىمنىڭ مۇسۇلمانلارنى خەير ـ ساخاۋەت، ئىئانە توپلاش پائالىيىتىنى قانات يايدۇرۇشقا پائال سەپەرۋەر قىلىپ، كۆپ يىلدىن بېرى ئوقۇيالمىغان مۇسۇلمان بالىلىرىغا كۆپ-لەپ ياردەم قىلغانلىقى، شۇنداقلا يەنە، مۇسۇلمانلارغا پۇل ئىئانە قىلىپ، ئىككى مەسچىت سالدۇرغانلىقىدەك ئىش ئىزلىرىنى كۆر-گەنلىكىنى ئېيتتى. ئىبراھىم ئۆزىلا ئوقۇشتىن قالغان نۇرغۇن ئۆسمۈر بالىلارنىڭ ئوقۇش خىراجىتىنى ئۈستىگە ئالغانىدى. مۇخ-بىر ئايال ئىبرايىمنىڭ خەير ـ ساخاۋەت ئىشلىرىنى يۇكسەك دەرىجىدە ماختاپ، بۇ ئىسمى ـ جىسمىغا لايىق دىنىي ئەربابنى يۇزتۇرا زىيارەت قىلماقچىكەنلىكىنى ئېيتقانىدى.

ئىبراھىم ما تېيەنمۇنىڭ ماختاشلىرىغا مىننەتدارلىق بىلدۇر-دى، ئۇ ئەتەي ئۆزىنى تارتقان بولۇپ، قىلغان ئىش ـ ھەرىكەتلىرى-

ىنىڭ تېخى يېتەرسىز ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ، ئۆزىنى گېزىت يۈزىگە چىقارماسلىقىنى ئۆتۈندى. ما تىيەنمۇ سەمىمىيلىك بىلەن ئۆزىنىڭ پۈتۈن مەملىكەتتىكى سىياسىي كېڭەش خادىملىرىنىڭ ئۇنىڭدىن ئۆگىنىشىنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقى، ئىبراھىمنى پۈتۈن مەملىكەتـ ىنىڭ سىياسىي كېڭەش ساھەسىدىكى نەمۇنىلىك تىپ سۈپىتىدە تەشۋىق قىلماقچىكەنلىكىنى ئېيتتى. ئاخىردا، ئىبراھىم تولۇپ تاشقان قىزغىنلىق بىلەن مۇخبىر ئايالنى جەنۇبىي شىنجاڭغا كېـ لىپ مېھمان بولۇشقا تەكلىپ قىلدى.

مانا ئەمدى، ما تىيەنمۇ تەبەسسۇم بىلەن ئىبراھىمنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى. ئىبراھىمنىڭ نەزىرىدە ئۇ بىر مودا قىز ئىدى، رامكىسىز ئالتۇن رەڭلىك سىمولا كۆزەينەك تاقىغان، ئۇزۇن چاچلىرىنى كاشتان رەڭگىدە بويىغان؛ ئاپئاق چىشلىرى رەڭلىك، ھەم تولۇق؛ كۇلۇپلا تۇرىدىغان بىر جۈپ يالاڭ قاپاق كۆزلىرىنىڭ ئۇستىگە تۈجۈپلەپ ياسالغان ئەگىم قاشلىرى جايلاشقان؛ توق يېشىل رەڭدە ئۇزۇن كۆڭلەك كىيىپ، بېلىنى ئوخشاش رەڭدىكى تاسما بەلۋاغ بىلەن باغلىغان؛ بويىنىغا ھال رەڭ ياغلىقنى ياراشتۇـ رۇپ چىگىۋالغان بولۇپ، بىر قاراشتىلا كىشىگە چاكىنا ئەمەس دېگەن تۇيغۇنى بېرەتتى.

ئىبراھىم ئۇيغۇر ئاياللىرىنىڭ ئۇزۇن ئۆرۈمە چاچ، گۈللۈك كۆڭلەك كىيىۋالغان، قاشلىرى تۈتىشىپ كەتكەن، كۆزلىرى يوـ غان قىياپىتىنى كۆرۈپ كۆنۈپ قالغانلىقتىن، ئىچكىرىدىن كەلگەن ئېسىلزادە، قىممەتلىك ئەتىر پۇرىقى گۇپۇلدەپ ئۇرۇپ تۇرىدىغان بىلىملىك ئايالنى كۆرگىنىدە، بىرئاز تەمتىرەپ قالدى. ئۇ كۆڭـ لىدە مۇشۇ ئۆمرىدە كەلگۈسىنى كۆرگىلى بولمايدىغان سىياسىي فرونتقا قارىغۇلارچە كىرىپ كېتىپ، ئاياللار دۇنياسىغا زادىلا كىرىپ باقمىغانلىقى ۋە ئۇنىڭدىن ھۇزۇرلانمىغانلىقىغا ئېچىندى، ئۇ ئاياللار دۇنياسى ئەرلەرنىڭ تۇرمۇشىنى يەنمۇ بېيىتىشى كېـ رەك، دەپ ھېسابلايتتى. ئەپسۇسكى، ئەمدى ۋاقىت ئۆتكەن، ئۇنىڭ ئىككى پۇتى گۆرگە ساڭگىلىغان بولۇپ، ھەتتا مەنزىرە كۆرگۈدەكمۇ ۋاقتى قالمىغانىدى. ئىبراھىم ھېچبىر سەۋەبسىزلا ما تىيەنمۇغا ھەۋەس قىلىپ قالدى. ما تىيەنمۇنىڭ ھەربىر ئىش ـ

ھەربىتى ئۇنىڭغا سىرلىق ھەم يېڭىلىق تۇيۇلۇپ، ئۇنىڭ پۈتۈن جىسمى ۋە ۋۇجۇدىنى ھۇزۇرلاندۇراتتى. بۇ خىل ھۇزۇر گويا يامغۇردىن كېيىنكى ئورمانلىقتا قىلغان سەيلىگە ئوخشايتتى.

ئىبراھىم تەكەللۇپ بىلەن:

ــ ساھىبجامال خېنىم، قانداق زىيارەت قىلىشنى ئويلاۋاتسىز؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ سىزنىڭ خەير ـ ساخاۋەت ئىشلىرىنى قانداق قىلغانلىقىڭىزنى بىلمەكچىمەن، ــ دەپ جاۋاب بەردى ما تەبەنمۇ شوخ كۈلۈپ.

ئىبراھىم ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ھالدا:

ــ بۇ ھەممىسى مېنىڭ قىلىشقا تېگىشلىك ئىشىم، ــ دېدى.

ما تەبەنمۇ سەمىمىيلىك بىلەن ئۇنى ماختىدى:

ــ سىزگە مەلۇم، مەن كىچىكىمدىن تارتىپلا ئالىيجاناب ئادەملەرگە چوقۇنىمەن. مېنىڭ نەزىرىمدە سىز ئىنتايىن ئالىيجاناب ئادەم.

ئىبراھىم ناھايىتى ئوچۇقلا ئېيتتى:

ــ ئەمەلىيەتتە مەن ناھايىتى مۇرەككەپ ئادەم.

ما تەبەنمۇ ئالقىشلاپ:

ــ مۇرەككەپ ئادەم جازىبىدار بولىدۇ. سىز مەن ئۇچۇن بىر ساماۋى كىتاب، مەن بۇ كىتابنى ئوبدان بىر ئوقۇپ چىقسام دەيمەن، ــ دېدى.

ئىبراھىم ياپتا گەپ قىلدى:

ــ ئېھتىمال سىز بۇ كىتابنى ئوقۇپ چۈشىنەلمەسلىكىڭىز مۇمكىن.

ــ دادامنىڭ ماڭا شۇنداق گەپ قىلاتتى. نېمىشقا سىلەردەك ياشانغانلارنىڭ گەپ ـ سۆزى ئوخشاش چىقىدۇ؟ ــ دېدى ما تەبەنمۇ گۈدەكلەرچە.

ــ دادىڭىز نېمە ئىش قىلىدۇ؟ ــ دەپ سورىدى ئىبراھىم كۆڭۈل بۆلگەن ھالدا.

ما تەبەنمۇ ئاددىيلا جاۋاب بەردى:

ـــ ئوقۇتقۇچىلىق قىلىدۇ.

ـــ سىز جەنۇبىي شىنجاڭدا قانچە ئۇزۇن تۇرالايسىز؟ ـــ دەپ سوربدى ئىبراھىم سىناق نەزىرىدە.

ما تىيەنمۇ كالپۇكلىرىنى يىمىرىپ، ئۇزۇن چاچلىرىنى كەينىگە تاشلاپ:

ـــ زىيارەت ئەھۋالىغا قاراپ باقىمەن، بەلكىم تېزلا قايتىپ كېتىشىم مۇمكىن، ـــ دېدى.

ـــ ئالدىراپ ماڭمەن دېمەڭ، ئاۋۋال جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىنى كۆرمەمسىز، ـــ دەپ ئۆتۈندى ئىبراھىم.

ما تىيەنمۇ كەسپىنى قىزغىن سۆيۈش تۈيغۇسى بىلەن:

ـــ تەكلىپ قىلغىنىڭىزغا رەھمەت. بىز ئاۋۋال گەپنى يەنىلا سىزنىڭ ئوقۇشتىن قالغان بىر ئۆسمۈرگە قانداق ياردەم قىلغانلىقىڭىزدىن باشلايلى، ـــ دېدى.

ـــ بۇنىڭ سۆزلىگۈدەك نېمىسى بار؟ ھۆكۈمەت ماڭا ھەر ئايدا مائاش بېرىدۇ، مېنىڭ شەخسىي خىراجىتىم يوق دېيەرلىك. مېنىڭ خىزمەت قىلىشتىن باشقا ئىشقا ھەۋىسىم يوق. يېمەك ـ ئىچمەك، يېتىپ ـ قوپۇش دېگەنلەرنى تەكىتلەپ كەتمەيمەن. ئەمما، شۇنچە نۇرغۇن بالىنىڭ يەنىلا ئوقۇشسىز قالغانلىقىنى كۆرۈپ قالسام، مېنىڭمۇ ئۇلارغا ياردەم قىلىدىغان ئىقتىدارىم بار، شۇڭا، ئۇلارنى كۆرسەملا، كۆچۈمنىڭ يېتىشىچە ئۇلارغا ياردەم قىلىمەن. بىز مۇسۇلمانلار ياخشى ئىش قىلىشنى ئۆزىمىزنىڭ بۇرچى دەپ بىلىمىز. ھە، راست، ما خېنىم، سىز ئىتالىيە يازغۇچىسى ئالبېرتو ئېككېرنىڭ «تۇنۇگۈنكى ئارال» ناملىق ئەسىرىنى ئوقۇ - غانمۇ؟ ـــ دەپ سوربدى ئىبراھىم چوڭ سۈپەت قىياپەتتە.

ـــ ئۇنىۋېرسىتېتتىكى ۋاقتىمدا ئوقۇغان، ـــ دېدى ما تىيەنمۇ.

ئىبراھىم مېھرىبانلىق بىلەن:

ـــ ئۇنىڭ ۋەقەلىكى ھەقىقەتەن ياخشى. مەندە ئۇ كىتابتىن ئىككىسى بار، بىرنى سىزگە سوۋغا قىلغۇم بار، ـــ دېدى.

ما تىيەنمۇ خۇشال بولۇپ كەتتى:

ـــ ئەجەب ياخشى! مەنمۇ بىلگەندەك ئۆزۈمدىكىنى ئالغاچ

كەلمەپتىكەنمەن.

ئىبراھىم ما تىەنمۇغا خۇددى ئۆزىنىڭ قىزى ياكى نەۋرىسىگە مۇئامىلە قىلغاندەك ئىنتايىن تەمكىن مۇئامىلە قىلدى. ئىبراھىم كىتاب جازىسىنىڭ ئالدىغا كىتاب ئىزدەپ بارغاندا، قېينىنىسى يۇسۇپ پەس ئاۋازدا ھەدىسىنىڭ يولدىشىنى ئاگاھلاندۇردى:

ــ سىلە ئۇنىڭغا تولىمۇ كۆپ سۆزلىۋەتلىغۇ دەيمەن.

ئىبراھىم تۆۋەن ئاۋازدا ئۇنىڭغا قاتتىق تەنبىھ بەردى:

ــ چىقىپ كەت، سەن نېمىنى بىلەتتىڭ؟

ما تىەنمۇ ئىبراھىمنىڭ ياردىمى بىلەن ئوقۇۋاتقان بىرقانچە بالىنى زىيارەت قىلماقچىكەنلىكىنى ئېيتىۋىدى، ئىبراھىم دەرھال ماقۇل بولدى ھەمدە مەكتەپكە ما تىەنمۇغا ھەمراھ بولۇپ بارىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

5

چېن دامو بىر نامسىز خەت تاپشۇرۇۋالدى، خەتنى يازغۇچى خەتتە، لەيلى ئانا ـ بالا ئۆزلىرىنىڭ قولىدا ئىكەنلىكى، ئۇنىڭ ھېزى بولۇشىنى، مىللىي مۇستەقىللىق ئىشلىرىغا توسقۇنلۇق قىلماسلىقىنى ئەسكەرتكەنىدى. خەت يازغۇچى ئۆزىنى «جەنۇبىي شىنجاڭ شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى» دەۋالغانىدى.

جۇڭ چېڭ خەتنى كۆرۈپ بولۇپ:

ــ ئۇلار ساڭا ئالماشتۇرۇش شەرتىنى ئوتتۇرىغا قويۇپتۇ، ــ دېدى.

ــ ئۇلار مېنى قورقۇتالمايدۇ، ــ دېدى چېن دامو قەتئىيلىك بىلەن.

ــ بىراق، لەيلى ئانا ـ بالا ئىنتايىن خەتەرلىك ئەھۋالدا تۇرۇۋاتىدۇ، بىز ھازىرچە تېخى نىشاننى تاپالمىدۇق، ــ دېدى جۇڭ چېڭ ئەنسىرەپ.

چېن دامو تەمكىنلىك بىلەن:

ــ بەلكىم بىز سۇكۇت قىلىپ تۇرۇپ باقساق، ئۇلار ئۆزى ئوتتۇرىغا چىقىشى مۇمكىن، ــ دېدى.

ـــ بۇ ئىشنى ئۇنداق ئاددىي چاغلىما، ـــ دەپ ئاگاھلاندۇردى جۇك چېك.

ئىككىيلەن نامسىز خەتنىڭ ئىشىنى مۇزاكىرە قىلىۋاتقاندا، چېن دامونىڭ يانفونى تۈيۇقسىز سايراپ كەتتى. تېلېفون ما جيەذ- جۇڭدىن كەلگەنىدى، ئۇ تېلېفوندا خۇش خەۋەر يەتكۈزۈپ، يوقاپ كەتكەن ئىككى ساندۇق تەۋرەتكۈچى بومبىسىنىڭ تېپىلغانلىقى، بىر گۇماندارنىڭ تۇتۇلغانلىقى، يەنە ئىككى گۇماندارنىڭ باشتىن - ئاخىر چېلىقمىغانلىقىنى ئېيتتى.

ـــ ئۇلارنىڭ تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئوغرىلاشتىكى مەقسىتى نېمە ئىكەن؟ ـــ دەپ سورىدى چېن دامو.

ـــ پارتلاتقۇچ بومبا ياساش، ـــ دەپ ئۇدۇللا جاۋاب بەردى ما جيەنجۇك.

ـــ يەنە باشقا يېپ ئۇچى بارمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى چېن دامو.

ـــ ۋاك لۇ بىزنىڭ ئۇچۇر مەركىزي ئامبىرىمىزدىكى ئاياغ ئىزىغا دائىر سانلىق مەلۇماتلار ئامبىرىدىن سېلىشتۇرۇپ ئېنىقلىدى- شىچە، گۇماندارنىڭ ئىچىدىكى بىرسىنىڭ ئاياغ ئىزىدىن قارىغاندا- دا، ئۇ بۇنىڭدىن ئۇچ يىل ئىلگىرى بىز تۇتۇۋالغان ياسىن ئىكەن. دېمەك، ياسىن تۇرمىدىن قېچىپ چىققاندىن كېيىن، باشقىلار بىلەن ياكى بىرەر تەشكىلات بىلەن بىرلىشىپ، ئەسكى ئىش قىلغا- لى باشلاپتۇ، ـــ دەپ جاۋاب بەردى ما جيەنجۇك.

ـــ يەنە بىر قېتىم تەكشۈرۈڭلار، ئەگەر ئەھۋال ھەقىقەتەن شۇنداق بولسا، جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسى تېررورلۇققا قارشى ئالاھىدە رازۋېدكا ئەترىتى نامىدىن قولغا ئېلىش بۇيرۇقى تارقىتىپ، ياسىننى قولغا ئېلىڭلار، ـــ دەپ تاپىلىدى چېن دامو ئۇنىڭغا.

ـــ يالقۇننىڭ سىزگە گېپى بار ئىكەن، ـــ دېدى ما جيەذ- جۇك.

يالقۇن تېلېفوننى ئېلىپ:

ـــ مەن بۇياقتا بىرئاز يېڭى يېپ ئۇچىنى تاپتىم، تۇرغۇنىڭ ئىقرارىدىن قارىغاندا، بىر كۈنى مەمەت ئوغرىلىقچە ئۇنىڭغا پو ئېتىپ، ياسىن بىلەن ئىككىسىنىڭ ئالدىنقى بىر مەزگىلدە نۇرغۇن يامان ئىشلارنى قىلغانلىقى، قانداقتۇر بىر ئادەملەرنى تۇتقانلىقى،

قانداقتۇر بىرسىنى ئۆلتۈرگەنلىكىنى دەپ بېرىپتۇ. كىملەرنى تۈتۈپ، كىملەرنى ئۆلتۈرگەنلىكىنى ئۇ راستىنلا بىلمەيدە - كەن، ــ دېدى.

چېن دامو تەقەززالىق بىلەن:

ــ كىملەرنى تۇتۇپ كەتكەنلىكى، ھازىر ئۇلارنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى دېمىدىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ مەن تۇرغۇنىنىڭ ئەھۋالىنى تەكشۈرۈپ كۆردۈم. ئۇ ئىلگىرى جىنايەت سادىر قىلمىغانىكەن. قوشنىلىرىنىڭ ئىنكاس قىلىشىچە، ئۇ دائىم ئوغرى - يانچۇقچىلار بىلەن ئارىلىشىپ يۈرۈپ، ئاز - تولا پايدا ئالىدىكەن. مېنىڭ پەرىزىمچە، باشقا بىر تەشكىلاتنىڭ ئادەملىرى ئۇنىڭدىن پايدىلانغان بولۇشى مۇمكىن، ــ دېدى يالقۇن.

ــ مۇنداق بولسۇن، ياسىننى ھازىرچە قولغا ئالماي تۇرۇڭلار، تۇرغۇندىن پايدىلىنىپ، مەمەت بىلەن ياسىننى قارماققا ئىلىندۇرۇش كېرەك. ئۇلار قارماققا ئىلىنگەندە، ئاندىن ئۇلارنىڭ كەينىدىكى تەشكىلاتنى تاپقىلى بولىدۇ، ــ دېدى چېن دامو.

ــ تۇرغۇننى ئىدارىگە ئەكېلىپ سوراق قىلمىزمۇ؟ ــ دەپ يولىيورۇق سورىدى يالقۇن.

ــ ياق، سىلەر شۇ يەردە كۈتۈپ تۇرۇڭلار، ــ دەپ بۇيرۇق قىلدى چېن دامو.

جۇڭ چېڭ تېلېفوننى ئېلىپ:

ــ يالقۇن، جىنايەت گۇماندارىغا بولغان بېسىمنى بىرئاز كۆچەيتىڭلار، مۇھىم نۇقتا ئۇلارنىڭ يېقىندا ئادەم تۇتقان - تۇتماغانلىقىنى ئېنىقلاش. چۇشەندىڭمۇ؟ دامونىڭ خوتۇنى بىلەن قىزىنى ئاتالمىش «جەنۇبىي شىنجاڭ شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى» تۈتۈپ كەتتى، ــ دېدى.

يالقۇن ھاڭ - تاڭ قېلىپ:

ــ ھە؟ لەيلىنى تۇتۇپ كېتىپتىمۇ؟ بۇ مۇمكىنمۇ؟ ــ دېدى.

ــ دامو سىلەرنىڭ خىزمىتىڭلارغا تەسىر يەتكۈزمەسلىك ئۈچۈن، ھازىرغىچە ئېيتماي كەلگەنىدى. بۇ دېلونى مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مەمتىمىن تېررورلۇققا قارشى ئىككىنچى ئەترەتنى باشلاپ

بىجىرىۋاتىدۇ! ــ دەپ چۈشەندۈردى جۇڭ چېڭ.

6

تاڭ يورۇغاندىن كېيىن، ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭنىڭ بۈيرۇقىغا بىنائەن ج خ ئىدارىسىگە مەخپىي قايتىپ كەلدى.

ئۇ ئالدى بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭ تېلېگرافى ئىدارىسىگە كىرىپ، مۇناسىۋەتلىك ماتېرىياللارنى تەكشۈردى، ئارقىدىن نىشاننى جەنۇبىي شىنجاڭدىكى 14 تورخانىغا قاراتتى.

ئىككى كۈن جىددىي ئىشلەش ئارقىلىق، ئۇنىڭ تېخنىكىلىق خىزمىتى «قارچىغا» تورخانىغا بېرىپ، تورغا كىرىسلا، ئۇ ئۇنىڭ قايسى تورخانىدا، ھەتتا قايسى ئاپپاراتتا ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاپ چىقالايدىغان دەرىجىگە يەتتى.

ۋاڭ لۇ «قارچىغا» نىڭ ئىككى قېتىم «كۆك چۈش تورخانىسى» دا تورغا كىرگەنلىكىنى ئېنىقلاپ چىقتى.

ــ بۈگۈن «قارچىغا» نىڭ جاۋاب بېرىدىغان كۈنى. سەن قانداق قىلماقچى بولۇۋاتىسەن؟ ــ دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ.

ۋاڭ لۇ ئىشەنچ بىلەن:

ــ سىز مېنىڭ تور مەستانىسى ئىكەنلىكىمنى ئۇنتۇپ قاپسىز، بۈگۈن كەچتە مەن «كۆك چۈش تورخانىسى» غا بېرىپ، تورغا كىرىپ پاراڭلىشىمەن، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ ئۇنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى چۈشەندى.

قاراڭغۇ چۈشكەندىن كېيىن، «كۆك چۈش تورخانىسى» غا روھى چۈشكۈن بىر يىگىت كىرىپ كەلدى. ئۇ زاكالەت پۇلىنى تاپشۇرۇۋەتكەندىن كېيىن، ئۇدۇل پاراڭلىشىش بۆلۈمىگە كىرىپ كەتتى.

ۋاڭ لۇ يەنە «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» قىياپىتى بىلەن QQ دا پەيدا بولدى. بۈگۈن كەچە ئۇ ئۇچ ئىشنى تەڭلا ئىلىپ بارماقچى، يەنى بىر تەرەپتىن ئادەم تېپىپ پاراڭلاشماقچى، يەنە بىر تەرەپتىن تاجاۋۇزچىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشىنى كۈتمەكچى، شۇنداقلا يەنە قۇلىقىنى دىڭ تۇتۇپ، «قارچىغا» نىڭ شەپسىنى

ئاڭلىماقچىدى.

ۋاڭ لۇ ئەمدىلا لىنيېنگە كىرىشىگە، توردىكى ئىسمى «مۇزلۇقتىكى قار لەيلىسى» دېگەن بىر ناتونۇش ئادەم ئۇنىڭغا دوستانە سىگنال ئەۋەتتى. «مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» ئەۋەتكەن سۇرەت بەكمۇ ئالاھىدە بولۇپ، قارلىق تاغ ئاز - ئازدىن گۈمۈرۈلىدۇ، مۇزلۇقنىڭ ئەڭ يۇقىرىسىدىكى بىر تال قارلەيلىسى بولسا، بوراندا سۇلماي، تىك تۇرىدۇ، بۇ ئىنتايىن گۈزەل مەنزىرە ئىدى. قارشى تەرەپتىكى ئايال ئۇنىڭدىن:

— ياخشىمۇ سىز؟ پاراڭلاشساق بولامدۇ؟ — دەپ ئەھۋال سورىدى.

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» «مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» دېگەن بۇ توردىكى ئىسىمغا تەبىئىي ھالدا قىزىقىپ قالدى:

— ھەي، يېڭى كەلدىڭىزغۇ دەيمەن؟ — دېدى ئۇ.

— مېنىڭ يېڭى كەلگەنلىكىمنى قانداق بىلدىڭىز؟ — دەپ سورىدى «مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى».

— ئالتىنچى سېزىم، — دېدى «قىزىل كىيىملىك قىلىچ-ۋاز».

ۋاڭ لۇ سۆزىنى تۇگىتىپلا، ئۇچۇر رامكىسىدىن «مۇزلۇقتىكى قار لەيلىسى» نىڭ ماتېرىياللىرىنى چىقىرىپ، تېزلىكتە ئاختۇردى: مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى، ئايال، 23 ياش، ئۇنىۋېرسىتېتنى پۈتتۈرگەن. كەسپى: پسىخولوگىيە ئوقۇتقۇچىسى، كومپيۇتېر ماھىرى بىلەن پاراڭلىشىشنى ئۈمىد قىلىدۇ؛ تەبىئىي يەن ۋە سانائەت يەنلىرىدە ئەلا ئوقۇغان ئوغۇل ئوقۇغۇچىغا چوقۇنىدۇ.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى»: — باياتىن نېمە ئىش قىلدىڭىز؟

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز»: — ئۇخلاۋاتاتتىم.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى»: — مېنىڭ ماتېرىيالىمنى كۆرگەنسىز؟

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز»: — سىز مېنىڭ ماتېرىيال-لىرىمنى كۆرمەكچىزمۇ؟

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى»: — سىز ماڭا قىزىقىپ قالدى-

كۆزغۇ دەيمەن؟

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» : ــ مەۋھۇم دۇنيادا بۇنچە-لىك قىزىقىش دېگەن ھېچ گەپ ئەمەس.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» : ــ سىز كومپيۇتېر ماھىرى ئىكەنسىز ـ ھە؟

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» : ــ ئۇنداق ئەمەس.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» تەبەسسۇم قىلىپ تۇرغان بىر سۇرەتنى كۆرسەتتى، ئارقىدىن:

ــ سىز مېنىڭ سىزگە چوقۇنۇشۇمنى خالىمامسىز؟ ــ دەپ سورىدى.

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» كەسكىن جاۋاب بەردى:

ــ مەن ئەزەلدىن ھەرقانداق بىر ئادەمگە چوقۇنغان ئەمەس.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» بىرھازاغچە گەپ قىلمىدى.

قىزىق يېرى شۇكى، بۇ چاغدا ۋاڭ لۇ ئاچقان «مۇز دەريادىكى ياغاچ ئات» مۇ ھەرىكەتلىنىشكە باشلىدى، فلانگېدىكى سۇرەتلىك بەلگىلەر توختىماي چاقناۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ: ياخشى، كەلدى، ئاۋ-ۋال تاجاۋۇزچىنىڭ نېمە قىلماقچىكەنلىكىنى كۆرۈپ باقاي، دەپ ئويلىدى. ئەگەر قارشى تەرەپ ئۆزىنىڭ ئۇنىڭ ئىش ـ ھەرىكىتىنى نازارەت قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىپ قالسا، قانداق ئىنكاس قايتۇرىدى-غانلىقىنى بىلگىلى بولمايتتى. بۇ ئەبلەخ راستىنلا ئىنتايىن ۋەھ-شىي ئىكەن، ئۇ مېنىڭ ئاچقان تور لىنىيەمدىن ئورتاق بەھرىمەن بولغانلىقى ئاز دەپ، تېخى يەنە «pcghost. exe» ناملىق ھۆججەتنى ماڭا يوللاپتۇ، بۇ دېگەن كۇنۇپكا تاختىسىدىكى ئۇرۇلغان كۇنۇپكە-لارنى خاتىرىلەيدىغان سايمان تۇرسا! ھە، قارىغاندا، مېنىڭ مەخ-پىي نومۇرلىرىمنى خاتىرىلىمەكچى بولسا كېرەك، دەپ ئويلىدى ۋاڭ لۇ.

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» ھۆججەتنى قوبۇل قىلىش ئا-رىلىقىدا «مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» يەنە قايتىپ كەلدى. ئۇ ئەپۇ سوراپ:

ــ كەچۈرۈڭ، بايا مەن لىنىيىدىن ئايرىلىپ قالدىم، ــ دەپ چۈشەندۈردى.

ـــ ھېچ ۋەقەسى يوق، مەنمۇ بەك ئالدىراش، ـــ دەپ قويدى «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز».

بىرئاز جىمجىتلىقتىن كېيىن، «مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» يەنە سوئال سوراشقا باشلىدى:

ـــ سىز توردىكى مۇھەببەتكە ئىشىنەمسىز؟

ـــ مەن تەقدىر پېشانىگە ئىشىنىمەن، ـــ دېدى «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» پەرۋازسىزلا.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» بۇ تېمىنى تۇتۇۋېلىپ، سىناپ بېقىش نىيىتىدە يەنە سورىدى:

ـــ ئىككىمىز تەقدىرداش بولالارمىزمۇ؟

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» جاۋاب بېرىشكە ئالدىرىمىدى، ئۇ بۇ بوش ۋاقىتتىن پايدىلىنىپ، تاجاۋۇز قىلغۇچىدىكى IP نۇمۇرىنى تەكشۈرۈۋىدى، جەنۇبىي شىنجاڭدا بولۇپ چىقتى، ئۇ دەرھال چارلاپ كۆرۈپ، قارشى تەرەپنىڭ 80 دانە ئۇچ ئېغىزىنى ئېچىۋەتكەنلىكى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ھېچقانداق يوچۇق قالدۇرمىغانلىقىنى بايقىدى. قارشى تەرەپ 80 دانە ئۇچ ئېغىزىنى ئاچقانكەن، ئۇ ھالدا ئۇ ھەممىسگە تور پونكىتى تەسىس قىلغانمىدۇ؟ شۇنىڭ بىلەن، ۋاڭ لۇ توردىكى ساياھەت ئەسۋابىغا تېزلىكتە قارشى تەرەپنىڭ IP ئادرېسىنى كىرگۈزۈپ ئاختۇرۇۋىدى، ئۇنىڭ پەقەت ئادەتتىكى بىر شىركەتنىڭ تور پونكىتى ئىكەنلىكىنى بايقىدى.

بۇياقتا «مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» قارشى تەرەپ بىر ھازاغىچە ئىنكاس قايتۇرمىغانلىقتىن، ئۇنى سۇيلىدى:

ـــ سىز نېمىشقا گەپ قىلمايسىز؟

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» پەرۋاسىزلا:

ـــ مەن بايانىن لىنىيىدىن ئايرىلىپ قالدىم، ـــ دېدى.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» ھېچبىر مەنىسىزلا كۈلۈپ كەتتى ھەمدە بىر ھەجۋىي سۇرەتنى كۆرسەتتى، سۇرەتنىڭ ئاستىغا: «ھى، ھى، ھى» دەپ يېزىلغانىدى.

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» ئەلپازىنى ئۆزگەرتمەستىن:

ـــ خۇش بولۇپ كېتىۋاتامسىز؟ ـــ دېدى.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» ئايرىلغۇسى كەلمىگەن ھالدا:

— ئەتە كەچتە يەنە كېلەمسىز؟ — دەپ سورىدى.

— كەيپىياتىمغا قاراپ باقىمەن، — دېدى «قىزىل كېيىم-لىك قىلىچ‌ۇاز» سوغۇققىنا.

«مۇزلۇقتىكى قارلەيلىسى» كۆچلۈك ھېسسىيات بىلەن:

— ئەمىسە مەن يەنە مۇشۇ ۋاقىتتا سىزنى ساقلايمەن، — دېدى.

«قىزىل كېيىملىك قىلىچ‌ۇاز» تورغا «886» نى ئۇرۇپ كىر-گۈزدى.

بۇ ياقتىكى «تاجاۋۇزچى» مۇ نېمە سەۋەبتىندۇر توردىن چېكىـ-نىپ كەتتى. ۋاڭ لۇ قارشى تەرەپ ھەرھالدا ئەقىللىق ئىكەن، قارىغاندا تاجاۋۇزچىنى تېپىش قىيىن ئەمەسكەن، ئۇ پەقەت پۇر-سەتكىلا باغلىق مەسىلە ئىكەن، دەپ ئويلىدى. تا شۇكەمگىچە ئۇ تاجاۋۇزچىنىڭ مەقسىتى قىزىقىش تۇپەيلىدىن ئۇسۇپ كىرىشمۇ؟ ياكى ئۇنىڭ باشقا نىيىتى بارلىقىنى ئېنىق بىلەلمىدى.

ۋاڭ لۇ تاجاۋۇزچىنىڭ ئىشىنى ھازىرچە تاشلاپ قويدى، ئۇ ھازىر ئاساسىي دىققىتىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، «قارچىغا» نىڭ ئوت-تۇرىغا چىقىشىنى كۈتمەكچىدى.

بىراق، تورخانىدا، كومپيۇتېردا ئويۇن ئويناۋاتقان، پاراڭلە-شىۋاتقان بالىلاردىن سىرت باشقا چوڭ ئادەم كۆرۈنمەيتتى.

ئون ئىككىنچى باب

1

ئىگەرچى بىزنىسىنىڭ توكچىسى ساۋۇت لەڭگەر كەنتىدە ئولتۇراتتى. ئۇ قاڭشارلىق، كۆزلىرى چىرايلىق، تارتىنچاق، ئەمما ئىشقى - ھەۋىسى كۈچلۈك يىگىت بولۇپ، ئەسلىدە ئالىي مەكتەپتە ئوقۇپ، ئىستىقباللىق ئادەم بولۇشنى ئارزۇ قىلغانىدى. شۇ چاغدا، ئۇنىڭ ئارزۇسى بىيجىڭ كومپيۇتېر ئىنستىتۇتىدا ئوقۇش ئىدى. بىراق، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانى يېقىنلاشقان يىللىرى ئۇ توساتتىن ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى بولمىغان شائىرلىققا مەستانە بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ شائىرلىققا مەستانە بولۇپ قېلىشى ئەسلىدە ئۇنىڭ قوشنىسى مامۇتنىڭ كىچىك قىزى رەنانى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقتىن بولغانىدى.

ئەمەلىيەتتە، ئۇ رەنانىڭ زىلۋا قامىتى ۋە ئوتلۇق بىر جۈپ كۆزىگە ئاشىق بولغانىدى. چۈنكى، ئۇ رەناغا تېخى بىر ئېغىز مۇ سۆز قىلىپ باقمىغانىدى. ئۇ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ ئىككىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان چېغىدىكى مەلۇم بىر كۈنى گۈگۈم چۈشكەن پەيتتە ئۆيىگە كېتىۋېتىپ، تولۇقسىز ئوتتۇرىنىڭ ئىككىنچى يىلىلىقىدا ئوقۇۋاتقان رەنا بىلەن ئۇچرىشىپ قالىدۇ. رەنا كەم سۆز، ئەمما خىيالچان قىز ئىدى. ئۇ تېخى كۆپ ئويلاشقا ئۇلگۈرمەيلا، مۇھەببەت جىمجىتقىنا ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ قالغانىدى. ئۇنىڭغا ئىنتايىن تەسىر قىلغانىدى. ئەنە شۇ كۈندىن باشلاپ، رەنا كۈندە قوشنىسى ساۋۇتنى ئۇچرىتىدىغان، مەيلى ئۆزى نەدە پەيدا بولمىسۇن، كۆزىنى لەپپىدە ئاچسىلا، ھامان ئۇنىڭ ئوتلۇق قاراشلىرىنى كۆرەلەيدىغان بولدى. رەنا خىجىل بولۇپ، ئۆزىنى قاچۇرۇپ يۈردى، ئەمما ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا كىشىگە ئېيتقىلى بولمايدىغان ھايا-جانلىنىش پەيدا بولۇۋاتاتتى. ئۇمۇ تەقەززا بولۇشقا باشلىدى. ئۇ كۈندە كۆزىنى ئېچىپلا، ساۋۇتنىڭ ئۆتكۈر كۆزلىرىنى كۆرۈشكە

تەقەززا بولۇۋاتاتتى.

ساۋۇت پاك مۇھەببەتنىڭ ئوتىدا كۆيۈۋاتاتتى. ئۇ رەنانىڭ قىلچە غەزەپ ئۇچقۇنلىرى بولمىغان كۆزلىرىدىن بىر خىل ئېتىراپ قىلىشقا ئېرىشكەندەك بولدى. شۇ چاغلاردا ئۇنىڭ كاللىسىدا پۈتۈن-لەي مۇھەببەت ئىزھار قىلىدىغان شېئىر - نەزمىلەر دولقۇنلايت-تى. ئاشىقى - بىقارار بولغان ساۋۇت چىن كۆڭلىدىن سۆيگەن قىزغا ئاتاپ قېلىن بىر مۇھەببەت شېئىرلىرى توپلىمى يېزىپ، ئۇ قىزنى ئەمرىگە ئالغان كۈنى ئۇنىڭغا تەقدىم قىلماقچى بولدى. ئۇ ئۆز ئىختىيارى بىلەن قاينىق ھېسسىياتقا ئىگە بىر شائىر بول-ماقچىدى.

ئىككىيلەن بىر يىلغىچە، ئۇن - تىنسىز كۆز بېقىشىپ يۈر-دى. گەرچە بىر ئېغىزمۇ سۆز قىلىشمىغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇلار ئۆزىنى بىر - بىرىمىزنى ياخشى كۆرىمىز دەپ ھېسابلايتتى.

ساۋۇت ئالىي مەكتەپكە قوبۇل قىلىش ئۇقتۇرۇشى كەلگەن كۈنى سۆيگەن قىزغا مۇھەببەت ئىزھار قىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ئېنىق بەلگىلەش قارارىغا كەلدى. ئۇ ھەتتا ئۆزىچە كۆڭلىدە ئۇ مېنى ياخشى كۆرىدۇ دەپ ھېسابلاپ، ئۆز - ئۆزىنى ئەگەر ئالىي مەكتەپتە ئوقۇسام، ھەرگىزمۇ رەنانى تاشلا-مايمەن، دەپ ئاگاھلاندۇردى.

ئەپسۇسكى، ساۋۇت ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىدى. ئۇ خىجىل بولغىدىن توپتوغرا ئىككى ئايغىچە ئۆيدىن تالاغا چىقمى-دى، ھەتتا رەنانى كۆرگىلىمۇ بارمىدى. بۇ مەزگىلدە، ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسى تەرەپ - تەرەپتىن ئادەم سېلىپ، ئۇنىڭ ئۇچۇن خىزمەت ئىزلىدى. شۇ ئارىدا، ئۇلار جەنۇبىي شىنجاڭ ئوتتۇرا مەكتىپىدە مۇزىكا ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ ئىشلەۋاتقان يۇرتداشى لەي-لىنى ئىزلەپ تاپتى. لەيلى چىن دامو ئارقىلىق قۇربان شۇجىنى تېپىپ، ئۇنىڭغا بۇ ئەسلىدىكى ئىستىقباللىق يىگىتنى قۇتقۇزۇۋې-لىش ئۈمىدىنى ئېيتتى. ئۇزاق ئۆتمەي، ساۋۇت ئىگەرچى يېزىسى-نىڭ توكچىسى بولۇپ خىزمەتكە ئورۇنلاشتى، شۇنىڭ بىلەن بۇ يىگىت يەنە ئۆز غۇرۇرىنى تېپىۋالدى.

ئۇ كۈنى، ساۋۇت يۈرەكلىك ھالدا رەنانىڭ ئۆيىگە بېرىپ،

ئۇنىڭ دەرۋازىسىنى قېقىپ ئاچتى.

ۋەھالەنكى، رەنانىڭ سوغۇق قاراشلىرى ساۋۇتقا مۇشت بولۇپ تەگدى. ماموت ئائىلىسىنىڭ دەرۋازىسىدىن چىقىپ كەلگەن رەنا ئەمدى ھەرگىزمۇ بۇرۇنقى ئىشقى - ھېسسىياتى ئۇرغۇپ تۇرغان قىز بالىغا ئوخشىمايتتى. ئۇلارنىڭ كۆزلىرى ئۇچراشقاندا، گويا قاينىاپ تۇرغان سۇغا بىر پارچە مۇز چۈشكەندەك، ساۋۇتنىڭ بەدىنى شۇركۈنۈپ كەتتى. ئۇلار بىر - بىرىگە قاراپ تۇرۇپ قېلىشتى. ساۋۇتنىڭ كۆزلىرى ئازابلىق ياشقا تولدى. رەنا بولسا زادىلا كۆرۈلمىگەن نۇرسىز كۆزلىرى بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى.

رەنا بۇرۇلۇپ ماڭماقچى بولۇۋىدى، ساۋۇت ئۇنى توسۇۋالدى. رەنا تەكەببۇر قىياپەتتە تۇرۇپ قالدى، ساۋۇت نېمە قىلارىنى بىلمەي قالدى، رەنا ئۇنىڭغا بىردىنلا ھاكاۋۇر ھەم قەيسەر بولۇپ كەتكەندەك، رەنا گويا ئۇ ئەمەستەك، ئىككى خىل ئادەمدىن بىر كۈچ ھاسىل بولۇپ، بۇ گويا مەخسۇس ساۋۇتقا ئۇرۇلۇۋاتقاندەك سېزىلدى. رەنادىكى بۇ كۈچ ئالدىدا، ساۋۇت ئۆزىنى ئىنتايىن ئاجىز ھېس قىلدى.

بۇ ھەرگىزمۇ ساۋۇتنى قورقۇنچاق دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى ئۇ رەنانى شۇ قەدەر قەدىرلەيتتىكى، رەنا نېمە دېسە ماقۇل دېيىشكە تەييار تۇراتتى. ئۇ چىن كۆڭلىدىن سۆيگەن قىزنى توسۇپ قالغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ مۇھەببىتى ۋە سېغىنىشلىرىنى ئۇنىڭغا تولۇق ئىزھار قىلماقچى بولدى - دە، ئۆزىنى ھەر ۋاقىت ئازابلاپ كەلگەن قېلىن شېئىرلار توپلىمىنى يانچۇقىدىن ئېلىپ، تىترەپ تۇرغان قوللىرىدا سۆيگەن قىزغا سۇندى.

رەنا چۆچۈپ كەتتى، ئۇ ساۋۇتنىڭ ئۆزىنى شۇقەدەر كۈچلۈك ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى. ئۇ شېئىرلار توپلىمىنى كۆرمەيمۇ، ئۇنىڭدا نېمىلەر يېزىلغانلىقىنى پەرەز قىلىپ يېتەلەيتتى. ئۇنىڭ يۈرىكى ئىختىيارسىز دۈپۈلدەپ سوقۇشقا باشلىدى، ئۇ قاتتىق زىددىيەت ئىچىدە قالدى. ئىلگىرى، ئۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە ساۋۇتنىڭ ياشلىق كۈچى ئۇرغۇپ تۇرغان قوينىغا ئۆزىنى ئېتىشقا ھەر ۋاقىت تەشنا ئىدى. ئەپسۇسكى، تولىمۇ كېچىكىپ كەلگەنىدى. ئارىدا، ئەركىن پەيدا بولۇپ، كۆڭلىدىكى

مەبۇدىغا ئايلاندى. ئۇ رەنا ئۇچۇن، تولىمۇ كامالغا يەتكەن، جازە-
بىدار بىر ئەر ئىدى. تېخى ھېلىلا ئۇ رەنانى غۇمسىز ھالدا ئىللىق
قۇچاقلىغانىدى. شۇ قۇچاقلاش بىلەن، رەنا ئەس - ھوشىنى يوقاتـ
تى. ئۇنىڭ روھى ئەركىن بىلەن كەتكەنىدى.

ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، رەنا كۇچىنىڭ بارچە ئۆزىنى
تۇتۇۋالدى. ئۇ ساۋۇتنى رەت قىلىشى كېرەك، بولمىسا، ئۇنىڭ
ئەركىنلىي پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ياخشى كۆرۈشى مۇمكىن ئەمەس.
ئۇ ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئەركىن ئۇچۇن بارلىقىنى قۇربان قىلىشقا
تەييارلىق كۆرۈپ قويغانىدى.

لېكىن، ھېسسىيات مەسىلىسىدە، رەنا ساۋۇتقا ئوخشاشلا
تەجرىبىسىز ئىدى. رەنا ئاخىر ساۋۇتنىڭ قولىدىن شېئىرلار توپـ
لىمىنى ئالدى.

ساۋۇت ھاياجان ئىچىدە جىددىيلىشىپ، شېئىرلار توپلىمىغا
تىكىلدى. ئۇ چىن كۆڭلىدىن سۆيگەن قىزنىڭ شېئىرلار توپلىمـ
ىنى كېرەكسىز قەغەزنى تاشلىۋەتكەندەك تاشلىۋېتىشىدىن ئەنسىرە-
دى. شېئىرلار توپلىمى ئۇنىڭ يۈرىكى، يۈرەك تاشلىنىپ كەتسە
مۇجۇلمامدۇ؟

رەنا ئانچە پىسەنت قىلمىغاندەك، شېئىرلار توپلىمىنى ۋاراق-
لاپ، تۆۋەندىكى مىسرالارغا كۆز يۈگۈرتتى:

شۇندىن - شۇنغا كەلمىشىم،
سەن يار ئۇچۇندۇر.
جەبرى - جاپا چەكمىشىم،
دىدار ئۇچۇندۇر.
چىمەنىكگە يەتمەستىن،
سايرايدۇ بولبۇل.
بۇ مېنىڭ سايراغنىم،
سەن يار ئۇچۇندۇر.
— ئون ئىككى مۇقام تېكىستلىرىدىن ئېلىندى؟

رەنا بىردىنلا ئازابلاش بىلەن ئازابلىنىشنىڭ سەۋەبىنى تېپە-

ۋالدى، ناھايىتى مەغرۇرانە ھالدا دەرۋازىغا يۆلىنىپ تۇرۇپ ئۇ شېئىرلار توپلىمىنى ساۋۇنتقا قايتۇرۇپ بەردى ھەمدە مەسخىرە ئارىلاش:

ــ سىزنىڭ ماڭا ئون ئىككى مۇقام تېكىستلىرىنى ئۆز قولىڭىز بىلەن كۆچۈرۈپ تەقدىم قىلغىنىڭىزغا رەھمەت. بۇنداق جاپا تارتىشىڭىزنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى، مەن ئۇنى كىتابخانىدىن سېتىۋېلىپ كۆرسەممۇ بولاتتى. يەنە باشقا ئىشىڭىز بارمۇ؟ بولمىسا، مەن كىرىپ كېتەي، ــ دېدى.

ئۇ گېپىنى تۈگىتىپ، چىرايىنىمۇ ئاچماي، بۇرۇلۇپلا كىرىپ كەتتى.

ساۋۇت گويا يۈرىكىنىڭ يەرگە ئۇرۇلغانلىقىنى، ئۇنىڭدىن قان ئېقىۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ جان تالىشىۋاتقانلىقىنى، ئاخىر ئۆلگەنلىكىنى كۆرگەندەك بولدى!

مامۇت ئائىلىسىنىڭ دەرۋازىسى رەھىمسىزلىك بىلەن يېپىلدى. ساۋۇت تۈيۈقسىزلا بۇ دۇنيادىكى ئەڭ ئاجىز، ئەڭ يېگانە ئادەمگە ئايلىنىپ قالدى. ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمەسلىك، ھېسسىياتتىكى ئۇشتۇمتۇت ئۆزگىرىش تۈپەيلىدىن، ئۇنىڭ ياش يۈرىكى چىدىغۇسىز مۇجۇلدى.

ساۋۇت تەن بەرمىدى، ئۇ گويا ئەرۋاھتەك، كۈندە رەنا بىلەن ئۇچرىشىدىغان چىغىر يولغا كېلىپ ساقلاپ، ئۆز ئەسلىمىلىرىنى ئىزلەيتتى، ئۇ مۇشۇ چىغىر يولدا رەنا بىلەن يەنە ئۇچرىشىشنى ئارزۇ قىلاتتى، ئەمما رەنا ئۇنى ئۇمىدسىزلەندۈرۈپ، قايتا كۆرۈنمىدى.

2

شىرئەلى يېقىنقى مەزگىلدە جىمجىتلا ئالدىراش بولۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ پۈتۈنلەي ئەركىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بويىچە، ھەر قايسى كەنتلەردىن قاۋۇل ياشلارنى تاللاشنى كۈچەيتتى. شۇ كۈنى، شىرئەلى بىر قول تراكتورىنى يالاپ، بېشىغا سەللە يۆگەپ، يۈزىنى ئاق لاتا بىلەن ئورىۋالغان 7 ـ 8 ياشنى ئىگەرچى يېزىسى-

دىن شەرقكە 50 كىلومېتىرچە كېلىدىغان قۇملۇقنىڭ چېتىگە ئېلىپ باردى. ئۇ يەردە ئۇستىگە يېمەكلىك ۋە سۇ بېسىلغان ئىككى تۆگىنى يېتىلىۋالغان ئىككى يول باشلىغۇچىنىڭ ئۇلارنى ساقلاپ تۇرغىنىغا خېلى ئۇزۇن بولغانىدى.

يۇزىنى ئېتىۋالغان بۇ ياشلار ئىچىدە، رەنانى ئىزلەپ كەلگەن ساۋۇتمۇ بار ئىدى. بۇنىڭدىن ئون نەچچە كۈن ئىلگىرى، رەنا تۇيۇقسىز يوقاپ كەتتى. ساۋۇت ئۇنى كەنت بويىچە ئىزلىدى، تونۇشلاردىن سۈرۈشتۈردى، ئەمما رەنانىڭ قارىسى كۆرۈنمىدى. ئۇ كۈندە مامۇتنىڭ ئۆيىگە بېرىپ رەنانى ساقلىدى. ئۇنى ئۈمىد-سىزلەندۈرگىنى شۈكى، يالغۇز رەنالا ئەمەس، ھېلىقى ئەركىن ئىسىملىك ئەرمۇ يوقاپ كەتكەنىدى. بۇ پاكىتنىڭ ئىسپاتلىنىشى بىلەن، ساۋۇتنىڭ يۈرىكى پىچاق تىلغاندەك ئېچىشىپ كەتتى. ئۇ كۆزىنى يۇمسىلا، ئەركىننىڭ رەنانى مەھكەم قۇچاقلاپ تۇرغان كۆرۈنۈشلىرى كۆز ئالدىدا نامايان بولاتتى. ئۇ غەزەپ بىلەن چىش-لىرىنى غۇچۇرلىتىپ، ئۇلارنى تېپىپ، ئەركىننى ئۆلتۈرۈۋېتە-مەن دەپ قەسەم قىلدى. ساۋۇت مامۇتتىن رەنانىڭ نەگە كەتكەنلە-كىنى سۈرۈشتۈرۈپ ھېچبىر نەتىجىگە ئېرىشەلمىدى. شۇ مەزگىل-دە مامۇت خۇددى باشقا بىر ئادەمگە ئالمىشىپ قالغاندەك، ئىلگە-رىكى قىزغىنلىقىدىن ئەسەرمۇ يوق، غەلىتە مىجەز بولۇپ ئۆزگە-رىپ، قىزىنىڭ نەگە كەتكەنلىكى توغرىسىدا زادىلا ئېغىز ئاچمە-دى.

قىزغا ئاشىق يىگىتنىڭ ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە كېتىپ قالغا-لىقىنى كۆرۈپ، رەيھان يەڭگە ئون سالماي يىغلاپ كەتتى. مامۇت بىزار بولۇپ قولىنى شىلتىپ:

ــ يىغلاۋاتقىنىنى بۇنىڭ. يىغاڭ پوقا كارغا كېلەمدۇ؟ يىغ-لىغانغا قىزىڭ قايتىپ كېلەمتى؟ ــ دېدى.

رەيھان يەڭگە تاپا ـ تەنە قىلغىلى تۇردى:

ــ ھەممىنى قىلغان ئۆزلىرى. بىر چىلبۇرنىنى ئۆيگە باشلاپ كىرىپ، يېگۈزدىلە، ئىچكۈزدىلە، مانا ئەمدى قىزىمىزنى ئالداپ ئېلىپ كەتتى.

ــ مېنىڭچە، قىزىمىز ئۆز رازىلىقى بىلەن كەتتى، ــ دېدى

مامۇت چۈشەندۈرۈپ.

رەيھان يەڭگە يەنە كايىپ كەتتى:

ــ ئۇ ئەسلىدە ساۋۇتقا تەگمەكچىدى، ساۋۇت نېمىدېگەن رايىش، ئاشىق يېگىت. سىلە شۇ پۇل ـ مالنى كۆزلەپ، ئېگىزگە يامىشىپ قالدىلا، مانا ئەمدى خوپ بولدىمۇ؟ قىزىمىزنىڭ يا تىرىكى، يا ئۆلۈكى يوق. بۇنىڭ ھەممىسى سىلى باشلاپ كەلگەن چىلبۆرىنىڭ كاساپىتى!

ــ يىغلىما، بۇ ئىشنى ھەرگىز باشقىلارغا تىنىشقا بولمايدۇ، بولۇپمۇ ساقچىلار ئۇقۇپ قالسا زادىلا بولمايدۇ. مەن قەشقەرگە بېرىپ، ئايگۈلنى تېپىپ، بىر ئامالىنى قىلاي، ــ دېدى مامۇت خوتۇنىغا ئاگاھلاندۇرۇپ.

ــ رەنانى تېپىپ كېلىمەن دەپ، قەسەم قىلسىلا! ــ دەپ ئېرىنى قىستىدى رەيھان.

ساۋۇت ئۇچرىغانلىكى ئادەمدىن رەنانى سۈرۈشتۈردى.

بىر كۈنى بىر ئەر ئۇنى توسۇۋېلىپ:

ــ ئاڭلىشىمچە، سەن سۆيگىنىڭنى ئىزلەۋېتىپسەن، مەن ئۇنىڭ نەدىلىكىنى بىلىمەن، مەن بىلەن ماڭ، ــ دېدى.

بۇ ئادەم شىرئەلى ئىدى. ئۇ بۇرۇنلا ساۋۇتقا دىققەت قىلىشقا باشلىغانىدى. ساۋۇت قاۋۇل يېگىت بولۇپ، يەنە ئاز ـ تولا كومپيۇتېر بىلىملىرىنى بىلەتتى. شىرئەلى تەلىم ـ تەربىيە بازىسىدا كومپيۇتېر بىلىدىغان بىر ئادەم بولۇشى كېرەك، دەپ ئويلىدى. ساۋۇت بولسا، قارشى تەرەپ رەنانى تاپالايمەن دېگەنىكەن، ئوت دېگىزى بولسىمۇ كىرىشىم كېرەك دەپ ئويلىدى. شۇنداق قىلىپ، شىرئەلى ئاۋۋال ساۋۇتنىڭ كۆزلىرىنى تاڭدى، ئاندىن ئۇنى باشلاپ، ھەر تەرەپنى ئايلاندۇرۇپ، بىر خىلۋەت جايغا ئېلىپ كەلدى. ئۇ يەردە بىر قول تراكتورى تۇراتتى. ساۋۇت تراكتورنىڭ قېشىغا كېلىشىگە، بىرسى ئۇنىڭغا بىر پارچە ئاق لاتىنى بېرىپ، يۈزۈڭنى ئەت دېۋىدى، ئۇ شۇ بويىچە قىلدى.

قول تراكتورى توختىغاندىن كېيىن، ئوخشاشلا يۈزىنى ئېتىۋالغان شىرئەلى سوغۇق تەلەپپۇزدا ياشلارغا:

ــ چۈشۈڭلار! ــ دەپ بۇيرۇق بەردى.

ياشلار بىر - بىرىنىڭ چىرايىنى كۆرگەندىن كېيىن، تۆۋەن ئاۋازدا بىر - بىرىدىن سوراشتى:

— بۇ قەيەر؟ نېمىشقا بىزنى بۇ يەرگە ئەكېلىدىكەن؟

شىرئەلىنىڭ ئوچۇق تۇرغان كۆزلىرىدىن ياۋۇزلۇق چاقناپ تۇراتتى:

— پاراڭ قىلىشقا رۇخسەت يوق، دەرھال چۈشۈڭلار!

ياشلار ئارقىمۇئارقا تراكتوردىن سەكرەپ چۈشۈشتى. شىرئەلى ۋەھشىيلىك بىلەن شوپۇرغا ئالىيىپ:

— بۇ يەرگە كەلگىنىڭنى ھېچقانداق ئادەمگە تىنغۇچى بولما، بولمىسا، كاللاڭغا ھېزى بول، — دەپ ئاگاھلاندۇردى. شوپۇر قورققىنىدىن دەرھال تراكتورنى ھەيدەپ، بەدەر تىكىۋەتتى.

شىرئەلى قالغان ياشلارنى يەنە بىر قېتىم ئاگاھلاندۇرۇپ:

— سىلەرنىڭ ئۆزئارا قارشى تەرەپنىڭ ئىسىم - فامىلىسىنى، قايسى كەنتتىن كەلگەنلىكىنى سورىشىڭلارغا رۇخسەت يوق. مەن سىلەرنى بىر يەرگە باشلاپ بارىمەن. سىلەر ئۇ يەرگە بېرىپ، مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇش قابىلىيىتىنى ئۆگىنىسىلەر، قۇرئان ئوقۇيسىلەر، مەشغۇلات قىلىپ، بەدىنىڭلارنى كۈچلۈك تاۋلايسىلەر. ئەمىسە مەن بىلەن مېڭىڭلار، — دېدى.

شىرئەلى قولىنى بىر شىلتىۋىدى، يۈزىنى ئېتىۋالغان ياشلار نائىلاج ئۈن - تىنسىز تۆگە يېتىلىگەن يول باشلىغۇچىنىڭ كەينىگە ئەگىشىپ، دەككە - دۈككە ئىچىدە مېڭىشقا باشلىدى.

ئەمما، ساۋۇت نارازى بولۇپ، باشتىن - ئاخىر توختىماي ۋايساپ كەلدى. شىرئەلى تېرىكتى. ئۇ ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ، شارتتىدە پىچىقىنى چىقىرىپ، قولىدا بىرقانچە رەت ئوينىتىپ قويدى - دە، ئارقىدىن ساۋۇتقا:

— ئاغزىڭنى يۇم، بولمىسا تىلىڭنى كېسىۋېتىمەن، — دېدى.

ساۋۇت پىرقىراپ ئويناپ تۇرغان پىچاققا قاراپ، نائىلاج ۋايساشلىرىنى ئىچىگە يۇتۇۋەتتى.

3

قۇرۇپ كەتكەن توغراقلىقنىڭ ئارقىسىدىكى قۇملۇقنىڭ ئوتـ

تۇرىسىدا ھەم زەمبىرەك سۇپىسىغا، ھەم لاپاسقا ئوخشاپ كېتىدۇ. غان، ئەتراپى تىكەنلىك سىم بىلەن قورشالغان ئىككى قەۋەتلىك لاي تام ئۆي تۇراتتى. قارىماققا ناھايىتى ئاددىي كۆرۈنىدىغان بۇ لاي تام ئۆينىڭ ئىلگىرى نېمىگە ئىشلىتىلگەنلىكىنى ھازىر ھېچ- كىم دەپ بېرەلمەيتتى. شۇ كۈنى، شىركەلى ئىككى يول باشلىغۇ- چىنى باشلاپ، چۆلدەرەپ قالغان بۇ ئۆينى تاپقان چېغىدا، خۇشال بولۇپ قىن - قىنىغا پاتماي كەتكەنىدى. ئۇنىڭ ئۇچۇن بۇنىڭدەك ياخشى بازا تېپىلمايتتى! شىركەلى قۇملۇققا كىرىشتىن ئىلگىرى، ئەركىن ئۇنىڭغا چەت ئەلدىكى تەلىم - تەربىيە لاگېرىنىڭ ئاساسىي ئەھۋالىنى سۇرەتلەپ بەرگەنىدى. شۇڭا، شىركەلى بۇ كۆلبىنى كۆرۈپلا، ئۇنى بازا قىلىپ بەلگىلەشنى كۆڭلىگە پۈكتى. ئۇ ئۆيگە كىرىپ، ھېلىھەم تۇرغان بىرقانچە كونا گىلەمنى كۆردى. شىركە- لى ئوقۇمىغان ئادەم بولۇپ، بۇ گىلەملەرنىڭ قايسى يىللاردا، قەيەردە ئىشلەتكەنلىكىنى بىلمەيتتى. ئۇ سەپسېلىپ قاراپ، گە- لەمنىڭ ئۈستىدە تۇرغان بىرقانچە تال ئاياللارنىڭ ئۇزۇن چېچىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ چاچنى قولىغا ئالماقچى بولۇۋىدى. چاچلار كۆلدەك توزۇپ كەتتى. ئۇ كىشىلەر دائىم ئېيتىپ كېلىۋاتقان قەدىمكى كىروران بەگلىكىگە دائىر خىلمۇخىل ھېكايىلەرنى ئېسىگە ئېلىپ، بۇ قەدىمكى كىروران بەگلىكى غايىب بولۇشتىن ئىلگىرى، كىشىلەر ياشىغان جايمىدۇ؟ بۇنى ئىسپاتلاش تەس، دەپ ئويلىدى.

شىركەلى لاي تاملىق ئۆيدىن چىقىپ، ئۆزىنى گويا قايتا تىرىلگەن قەدىمكى دەۋر ئادىمى، شۇ دەۋردىكى بىر چەۋەندار ياكى نامى چىقمىغان باتۇر، ئۇلۇغ ئىرادىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرالمىغان ئادەمدەك ھېس قىلدى. ئۇ تەلۋىلەرچە بىرقانچە قەدەم يۈگۈرۈپ، قۇملۇققا ئېچكىرىلەپ كىردى - دە، يىراقلارغا نەزەر سالدى. يىراقلاردا يەنىلا قۇملۇق سوزۇلۇپ ياتاتتى. بۇ ھال 50 نەچچە كىلومېتىر يىراقتىكى ئىگەرچى يېزىسىدىن بۇ يەردىكى ھەربىكەت- لەرنى زادىلا كۆرگىلى بولمايدىغانلىقى، نېفىت قىدىرىش ئەترىتى- دىكى ئادەملەرنىڭ نېفىت ئىزدەپ بۇ يەرگە تاسادىپىي كېلىپ

قبلىشىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئادەتتە يۇرتداشلارنىڭمۇ بۇ يەرگە كەلمەيدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۆيـ
نىڭ ئالدى تەرىپىدە بىر پارچە تەبىئىي توغراقلىق بولۇپ، ئۇ دەل بۇ ئۆينى توسۇپ تۇراتتى. بۇ ئورمانلىقتىكى توغراقلارنىڭ كۆپىنـ
چىسى قۇرۇپ كەتكەن بولۇپ، قۇرۇپ كەتكىنىگىمۇ بەلكىم 100 يىلدىن 1000 يىلغىچە بولغانىدى. شىرئەلى، بۇ دەل بۇ يەرنىڭ ياخشى جاي ئىكەنلىكى، ئىلگىرى بەزىلەرنىڭ بۇ يەردە قانداقتۇر چوڭ ئىشلارنى قىلماقچى بولغانلىقى، يا قىلالىغاندۇ، يا قىلالمـ
غاندۇ، بۇگۈنكى كۈندە، مانا شىرئەلىنىڭ بۇ يەردە ئۇلۇغ مەقسەتـ
لىرىنى ئىشقا ئاشۇرىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ، دەپ ئويـ
لىدى.

4

20 نەچچە ياشنى شىرئەلى ئۆچ تۇركۈمگە بۆلۈپ، قۇملۇقنىڭ ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان تېررورلۇق مەشىقى ئېلىپ بېرىش لاگېرىغا ئېلىپ كەلدى. ئۇلار ھەممىسى مۇسۇلمانلار بولۇپ، ئادەتتە ھۆكۈـ
مەتنىڭ پىلانلىق تۈگۈتىنى يولغا قويۇش قاتارلىق بەزى ئىشلىرىغا ۋە ئايرىم كادىرلارنىڭ چىرىكلىك قىلمىشلىرىغا نارازى بولغان، ئەمما ئەسلا دۆلەتكە قارشى تۇرۇش غەرىزى يوق كىشىلەر ئىدى. ئەمما ئۇلاردىكى بۇ خىل ئارىسالدى كەيپىياتتىن دەل «دىنىي تونۇغا ئورىنىۋالغان» ئەركىن پايدىلىنىپ كەتتى. شىرئەلى ھەقىقىي ئەھـ
ۋالنى ئۇقمايدىغان ئادەملەرنى باشلاپ ئەركىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. ئەركىن ئۆزىنىڭ ناتىقلىق قابىلىيىتىگە بەكمۇ ئىشىنەتـ
تى؛ ئۇ يەنە ئۆزىنىڭ قۇترىشى ئارقىسىدا، بۇ ئادەملەرنىڭ ئۆچ كۈنگە قالماي ئۆزىگە بويسۇنىدىغانلىقىغىمۇ ئىشىنەتتى.

ئالدىنىپ كەلگەن بۇ ياشلار بىرىنچى قەۋەتتىكى چوڭ ئۆيدە كۈندە كەچتە ئاددىيغىنا غىزالىنىپ، داق يەردە يېتىپ، ئەركىـ
نىڭ ۋەز ـ نەسىھەتلىرىنى ئاڭلايتتى. ئۇلارنىڭ كۈندۈزدىكى ۋاقـ
تى قۇملۇقتا ياكى توغراقلىقتا ئۆتەتتى، شىرئەلى ئۇلارغا بەدەننى كۈچەيتىش مەشىقلىرىنى قىلدۇراتتى.

ئەركىن رەنانى بۇ يەرگە، ئالدى بىلەن ئۇنى ھەقىقىي ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقتىن، ئۇنىڭدىن قالسا، ئۇنى بۇ يەردىكى ئەرلەرگە تاماق ئېتىپ بېرەلەيدۇ دەپ ئەكەلگەنىدى.

تەلىم ـ تەربىيە باشلانغان بىرىنچى كۈنى، ھەربىي يېتەكچى شىرئەلى ئالدى بىلەن ياشلارغا سەپ تۈزۈش مەشىقىنى ئېلىپ بارغاندىن كېيىن، ئەركىن قوللىغا ئامېرىكىنىڭ M16A2 تىپلىق ئاپتوماتىك مىلتىقىنى ئېلىپ:

ـــ بۇ مىلتىقنىڭ نەدە ئىشلەنگەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟ ـــ دەپ سورىدى.

بۇ ئادەملەرنىڭ ئىچىدە، شىرئەلى قورال ـ ياراغنى بىلگەندىن سىرت، قالغانلار ئادەتتە پىچاق ئىشلىتىشنىلا بىلەتتى.

ئەركىن شىرئەلىگە ئىشارەت قىلىۋىدى، شىرئەلى سوغۇقلا تونۇشتۇردى:

ـــ بۇ دېگەن ئامېرىكىدا ئىشلەنگەن M16. ھازىر دۇنيا بويىچە 8 مىليون ئادەم بۇ مىلتىقنى ئىشلىتىدۇ.

ئەركىن يەنە قويۇندىن «بورېتا» نامىلىق كىچىك تىپتىكى تاپانچىنى چىقاردى، ئۇ تاپانچىنى چاڭ تۇتۇپ تۇرۇپ:

ـــ بۇنىڭ قانداق تاپانچا ئىكەنلىكىنى قايسىڭلار بىلەسىلەر؟ ـــ دەپ سورىدى.

يەنىلا شىرئەلىدىن باشقا ھېچكىم ئۇنى بىلمەيتتى. شۇڭا يەنە شىرئەلى جاۋاب بەردى:

ـــ بۇ ئامېرىكىنىڭ KAHR شىركىتىدە ئىشلەنگەن، يوشۇرۇشقا ۋە يوشۇرۇن ھۇجۇم قىلىشقا ئەپلىك، دەرىجىدىن تاشقىرى كىچىك تىپتىكى تاپانچا.

ئەركىن رازىمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ:

ـــ مەن بۇگۈن كۆپچىلىككە قورالنى قانداق ئىشلىتىشنى ئۆگەتمەيمەن. تېخنىكىلىق مەسىلىلەرگە ھەربىي ئىشلار ئوقۇتقۇچىسى شىرئەلى مەسئۇل. مەن پەقەت سىلەرگە مۇقەررەر غەلىبە قىلىدىغان ئىشەنچ ۋە چۈشەنچىنى سۆزلەپ بېرىمەن. مېنىڭ سىلەرگە بۇ ئىككى خىل قورالنى كۆرسىتىشىمدىن مەقسەت، مېنىڭ دۇنيادىكى ئەڭ ئىلغار قورالغا ئىگە ئىكەنلىكىمنى، كەينىمدە كۈچ-

لۇك قوللىغۇچىلىرىمىنىڭ بارلىقى، شۇڭا بىزنىڭ مۇقەررەر غەلىبە قىلىدىغانلىقىمىزنى سىلەرگە ئۇقتۇرۇپ قويۇشتىن ئىبارەت. مەن سىلەرگە قانداق چۈشەنچىنى ئۆگىتىمەن؟ قاراڭلار، بىرىڭلار بۇ- ياققا چىقىڭلار، ـــ دېدى.

شىركەلى سەپنىڭ ئىچىدىن بىرەيلەننى تاللىدى. ئەركىن خۇددى سېھىرگەردەك قوينىدىن ئادەتتىن تاشقىرى قىسقا تېسسې تىپلىق تاپانچىنى چىقىرىپ، تۇيۇقسىز تاپانچىنى ئوتتۇرىغا چىققان ياشنىڭ قۇلاق تۈۋىگە دېيىدى. ئۇ قىلچە ئىككىلەنمەستىن، بىگىز بارمىقى بىلەن تەپكىنى بېسىۋىدى، «پاڭ!» قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ، ھېلىقى ياشقا ئوق تېگىپ، يەرگە يىقىلدى.

شىركەلى ناھايىتى قوپاللىق بىلەن ئۇ ياشنى سۆرەپ، بىر چەتكە تارتىپ قويدى. ئەركىننىڭ تەپتارتماي ھەممەيلەننىڭ ئالدىدا ئادەم ئۆلتۈرۈشىدىن كۆچىلىك ھاڭ ـ تاڭ قالدى. ئەمما ئەركىن توساتتىن كۈلۈپ كەتتى. ئۇ تاپانچىسىنى يىغىشتۇرۇۋېتىپ:

ـــ مانا بۇ مېنىڭ چۈشەنچەم، بىز دۈشمىنىمىزنى مانا شۇنداق ئېتىپ تاشلىشىمىز كېرەك. بىراق، ئۇ ئۆلمەيدۇ، مېنىڭ ئىشلەتكىنىم جان چىقارمايدىغان ئەڭ ئىلغار توك تەپكىلىك تاپانچا. مەن بايا ئۇنىڭغا 25 مېتر ۋولتلىق توك ئىشلەتتىم، ئۇ يېرىم سائەتتىن كېيىن ھوشىغا كېلىدۇ، ـــ دېدى.

كۆچىلىك ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىشتى. ئەركىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

ـــ ئوق چىقارغاندا، قورقماستىن، قارشى تەرەپنىڭ قۇلاق تۈۋىگە ئېتىپ، بىر پاي ئوق بىلەن جېنىنى ئېلىشقا كاپالەتلىك قىلىش كېرەك. سەن تۇنجى ئوقنى ئېتىپ، بىر قېتىم ئادەم ئۆلتۈرۈشكە جۈرئەت قىلالىساڭ، شۇنىڭدىن كېيىن، ھېچنېمىدىن قورقمايدىغان بولىسەن. مەن نېمە ئۈچۈن سىلەرنى بۇ يەرگە ئۆگىنىشكە ئېلىپ كەلدىم؟ نېمە ئۈچۈن باشقىلارنى ئەكەلمىدىم؟ سەۋەب، سىلەر مىللەتنىڭ سەر خىل باتۇرلىرى، سىلەر كۆرەش قىلمىساڭلار كىم كۆرەش قىلىدۇ؟ سىلەر مۇستەقىللىق ئۈچۈن، ھاياتىڭلارنىمۇ ئايىماستىن، ئۇلارغا قارشى جەڭ قىلىڭلار!

ساۋۇت بۇ يەردە دەرۋەقە كېچە ـ كۈندۈز سېغىنغان قىزنى

كۆردى. ئەمما، رەنا خۇددى ئۇنى تونۇمايدىغاندەك، ئۇنىڭدىن قېچىپ يۇرەتتى. ساۋۇت قاتتىق ئازابلاندى. ئۇ ئۆلۈشكە رازىكى، تەلىم - تەربىيىگە قاتنىشىشنى خالىمايتتى، شۇنداقلا ئۇ كۇن بويى قۇملۇقتا دۇم يېتىشنى، رەقىبىنىڭ تاپانچىنى ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىگە تەڭلەپ تۇرۇشىنى خالىمايتتى. ئۇ سەمىمىي - سادىق مۇخلىس ئىدى، پۈتۈن ۋۇجۇدى مۇھەببەت لىرىكىسى بىلەن تولغان شائىر ئىدى. ئۇ ھەم ئاز - تولا كومپىيۇتېر بىلىملىرىنى بىلىدىغان مەدەنىيەتلىك ئادەم ئىدى. چىن كۆڭلىدىن سۆيگەن قىزىنىڭ ئەر-كىنگە تەئەللۇق بولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۇ غەزەپلەندى، خورلۇق ھېس قىلدى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئۇمىدسىزلىك ئىچىدە، رەنانى ئېلىپ، بۇ تېررورلۇق قاپلىغان يەردىن قېچىش پۇرسىتىنى كۆتتى.

تەلىم - تەربىيىدىن سىرتقى ۋاقىتلاردا، ساۋۇت جازا سۈپە-تىدە ئۇششاق - چۈششەك ئىشلارنى قىلىشقا ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

بىر كۇنى ئەتىگەندە، ساۋۇت بۇيرۇق بويىچە ئۆينىڭ ئۆگزە-سىگە لايدىن ياماق سېلىۋاتقاندا، رەنانىڭ يۇزىگە چۈمبەل تارتىپ ئۆيدىن چىقىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ دەرھال ئۆگزىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، يەردىن بىر قۇچاق ئوتۇننى ئالدى - دە، ئوچاققا تاشلىدى، ئارقىدىن ياخشىچاق بولۇپ، رەنادىن ئەھۋال سورىدى.

بىراق، رەنا ئۇنىڭ سالىمىنى سوغۇققىنا رەت قىلىپ:

ـــ كارىڭىز بولمىسۇن، ئۆزۈمنىڭ ئىشىنى ئۆزۈم بىر تەرەپ قىلىمەن، ـــ دېدى. ئىككى توپا دۆۋىسى ئوتتۇرىسىغا بىر داشقازان ئېسىلغان بولۇپ، رەنا ھەر كۇنى يەردە يۇكۇنۇپ ئولتۇرۇپ، ئوت قالاپ، تاماق ئېتەتتى. گەرچە ئۇنىڭ ئىشى ئىنتايىن جاپالىق بولسىمۇ، لېكىن ئۇ پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن مۇھەببەتكە بېرىلگەن-لىكتىن، ئەكسىچە خۇشاللىق ھېس قىلاتتى، ئۇ ساۋۇتنى ئۆزى بىلەن ئەركىن ئوتتۇرىسىدىكى مۇھەببەت ماجىراسى ئىچىگە سۆرەپ كىرىشنى خالىمايتتى.

ساۋۇت رەنانىڭ كەينىدە بىرئاز ئۇن - تىنسىز تۇرغاندىن كېيىن، بوش ئاۋازدا:

ـــ رەنا، ـــ دەپ چاقىردى.

رەنا جاۋاب بەرمىدى. ئۇ چۈمبەلنىڭ ئىچىدە ياش تۆكۈۋاتاتىتى، ئۇ ئاق كۆڭۈل قىز ئىدى.

ساۋۇت ئۇنىڭ كەينىدە تۇرۇپ ھەسرەت بىلەن:

— رەنا، سەن مېنىڭ كۆڭلۈمنى بەكمۇ ئاغرىتتىڭ، — دېدى.

رەنا ئەسلىدە ساۋۇت بىلەن كارىم بولمىسا، ئۇ كېتىپ قالىدۇ دەپ ئويلىۋىدى، بىراق ساۋۇت كەتمىدى. ئۇ ساۋۇتنىڭ جەزمەن ئۇنى دەپ مۇشۇنداق جىن تەگكەن يەرگە كەلگەنلىكىنى بىلىپ، ئىنتايىن خىجىل بولدى.

ساۋۇت ئۇنىڭغا نەسىھەت قىلدى:

— ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ كەتكىن، بىز قېچىپ كېتەيلى. ئۇ سېنى چىن كۆڭلىدىن ياخشى كۆرمەيدۇ، ئۇ سېنى قىيناۋاتىدۇ.

رەنا ئۇنىڭ سۆزىنى رەت قىلدى:

— بىراق، ئىش بۇ ھالغا يەتكەندە، مەن ئۇنىڭدىن ئايرىلسام بولمايدۇ.

ساۋۇتنىڭ يۈرىكى ئېچىشتى، ئۇ بېشىنى چايقاپ:

— رەنا، سېنىڭ قوللىرىڭ ئىلگىرى شۇنچە چىرايلىق ئىدى، بىراق ئەمدى سەن بۇ يەردە شۇنچە كۆپ ئادەمگە تاماق ئېتىمەن دەپ، قوللىرىڭ يىرىكلىشىپ كېتىپتۇ، سەن مۇشۇنداق بولۇشنى خالامسەن؟ رەنا، سەن مەن بىلەن كەتكىن، بىز يېزىغا قايتىپ، راھەت، تىنچ - ئامان تۇرمۇش كەچۈرەيلى، بولامدۇ؟ — دېدى.

رەنا بېشىنى چايقاپ:

— ئەمدى كېچىكتۇق. مەن سىزگە ئەڭ تەشنا چاغدا، سىز ئۆيدە ئولتۇرۇۋېلىپ، مېنىڭ قېشىمغا كەلمىدىڭىز. بىزنىڭ رىشتىمىز باغلانماپتۇ. ئەگەر سىز مېنى ھەقىقىي ياخشى كۆرسىڭىز، دەرھال بۇ يەردىن كېتىپ يېڭى تۇرمۇشىڭىزنى باشلاڭ! — دېدى.

قاچاندۇر بىر چاغدا، شىرئەلى ساۋۇتنىڭ كەينىدە پەيدا بولۇپ ئاچچىق بىلەن:

— ساۋۇت، سەن نەگە بارماقچىسەن؟ — دەپ سورىدى.

ساۋۇت چۆچۈپ كېتىپ، ئارقىسىغا بۇرۇلدى. ئۇ شىرئەلىنىڭ قاچانلاردا پەيدا بولۇپ قالغانلىقىنى بىلمىگەنىدى. بىراق،

ئۇ يەنىلا قەتئىيلىك بىلەن:

ــ مەن قايتىپ كېتىمەن، ــ دېدى.

ــ سەن كەتسەڭ مەيلى. بىراق مەن شۇنى بىلمەكچىمەنكى، سەن ئۆيۈڭنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ كىرگەندە، ئۆيۈڭدىكى ھەممەيلەننىڭ قان ئىچىدە ياتقانلىقىنى كۆرسەڭ، قانداقراق تەسىراتتا بولارسەن؟ ــ دېدى شىرئەلى سوغۇقلا.

ــ ئۆزۈم قىلغان ئىشقا ئۆزۈم ئىگە، نېمىشقا ئۆيۈمدىكىلەرنى چېتىۋالىسەن؟ ــ دېدى ساۋۇت غەزەپ بىلەن.

شىرئەلى سوغۇققىنا كۈلدى:

ــ ئاتا ـ ئاناڭنىڭ ھاياتى سېنىڭ قولۇڭدا سېنىڭ بىلەن قۇرۇق گەپ قىلىشىدىغان ۋاقتىم يوق.

ساۋۇت شىددەت بىلەن كەينىگە بۇرۇلۇپ، شىرئەلىگە باشچىلاپ ئېتىلدى:

ــ سېنىڭ ئەدىپىڭنى بەرمەيدىغان بولسام!

شىرئەلى سول قولى بىلەن ئۇنى توسۇپ، ئوڭ قولى بىلەن تېزلىكتە ئۇنىڭغا مۇشت سالدى. ساۋۇت «ۋايجان!» دەپ كۆزىنى تۇتۇپ، يەردە دومىلاپ، ئىڭراپ كەتتى.

ئەركىن چاۋاك چېلىپ، ئالدىرىمايلا يېتىپ كەلدى، ئۇ يەردە ئىڭراپ ياتقان ساۋۇتقا قاراپ، مىيىقىدا كۈلۈپ:

ــ رەنا، تېز قارىغىنا! مۇشۇ سولتەك تېخى سېنى ئالماقچىمۇ؟ بەختىڭگە يارىشا، ساڭا مەن ئۇچراپ قاپتىمەن. بولمىسا، سەن كېيىن ئوسال كۈنگە قالغان بولاتتىڭ، ــ دېدى.

ئەركىننىڭ چىرايى ئۆزگىرىپ، تۇيۇقسىز جۇدۇنى تۇتتى. ئۇ ئەتراپىدىكى ئولىشۋالغان ياشلارغا ھۆركىرىدى:

ــ ئاڭلاشتىڭمۇ؟ ئائىلەڭلاردىكى كىشىلەرنىڭ تىزىملىكى بىزنىڭ قولىمىزدا، ئەگەر كىمدە ـ كىم بۇ يەردىن كەتمەكچى بولىدىكەن، ئائىلەڭلاردىكى ئادەمنىڭ ھەممىسى ئۆلتۈرۈلىدۇ.

ياشلار ھاڭ ـ تاڭ قېلىشتى.

ــ ھەممەڭ مەشىققە بېرىش! ــ دەپ ۋارقىرىدى ئەركىن.

شىرئەلى بېرىپ، ساۋۇتنى بىرنى تەپتى:

ــ تۇرە ئورنۇڭدىن، يۈك ـ تاقاڭنى كۆتۈرۈپ، كەينىمدىن

مالڭ!

— مەن سېنىڭ كەينىڭدىن ماڭمايمەن، — دېدى ساۋۇت قايسىل بولماي.

شىرئەلى بۇرۇلۇپ، ئەركىنگە قاراپ قويۇپ:

— ئەمىسە، سوراپ باق، ئۇ قوشۇلامدىكەن؟ — دېدى.

ساۋۇت بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئەركىننىڭ مىلتىقىنى ئۆزىگە بەتلەپ تۇرغانلىقىنى كۆردى.

رەنا جىددىيلىشىپ ۋارقىرىۋەتتى:

— ساۋۇت، تېز قېچىڭ، بولمىسا ئۇ سىزنى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ.

ساۋۇت ئائىلاج يەرگە دۈم يېتىۋالدى. ئەگەر ئۇنىڭ ھەرىكىتى سەللا ئاستا بولۇپ قالغان بولسا، ئەركىن جەزمەن تەپكىنى بېسىۋېتىتى ـ دە، ئۇ بىكاردىن ـ بىكارغا بۇ قۇملۇقتا ئۆلۈپ كېتەتتى، بۇنداق ئۆلۈش ئەرزىمەيتتى. ساۋۇت ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، بىر سەكرەپلا جېنىنىڭ بارچە ئالدىغا قاراپ يۈگۈردى ...

5

لەيلى ئانا ـ بالا باغ ئىچىدىكى تېررورلۇق بازىسىنىڭ مەخپىي گەمىسىگە قامالغانىدى. بۇ گەمىنىڭ كەڭلىكى ئىككى يېرىم مېتىر، چوڭقۇرلۇقى ئۈچ مېتىر كېلەتتى. لەيلى ئانا ـ بالا كونا بىر گىلەمنىڭ ئۈستىگە تۈگۈلۈپ ئولتۇرۇپ، بەش كېچە ـ كۈندۈزنى ئۆتكۈزدى. ئانا ـ بالىنىڭ كۆزىگە قارا لاتا باغلانغان بولۇپ، ئۇلار پۈتۈنلەي قاراڭغۇلۇق ئىچىدە ياشايتتى.

بۇ يىل ئەمدىلا توققۇز ياشقا كىرگەن گۈلشەن توختىماي يىغلايتتى، ئاخىر ئاۋازىمۇ پۈتۈپ كەتتى. لەيلىنىڭ كۆڭلى يېرىم بولۇپ، ئېڭىكىنى قىزىنىڭ يۈزىگە ياقتى. ئۇنىڭ ئىككى قولى ئارقىسىغا تەتۈر باغلانغاچقا، مىدىر ـ مىدىر قىلالمايتتى. ئۇنىڭ كۆزىدىن قۇيۇلغان ياش ئۇنىڭ كۆزىگە باغلانغان قارا لاتىنىمۇ ھۆل قىلىۋەتتى.

— ئاپا، نېمىشقا دادام كېلىپ بىزنى قۇتقۇزمايدۇ؟ — دەپ

سوربدی قورقۇپ كەتكەن گۈلشەن.

— قوزام، دادىڭىز جەزمەن بىزنى ئىزدەۋاتىدۇ، ئەمما ھا- زىرچە ئۇ بىزنى تاپالمايدۇ، — دېدى لەيلى قىزىغا تەسەللى بېرىپ.

— ئاپا، بىز ئۆلۈپ كېتەرمىزمۇ؟ — دەپ سوربدى گۈل- شەن قورقۇپ.

لەيلى ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن:

— قوزام، سىزنىڭ يەنە بېيجىڭغا بېرىپ ئوقۇغۇڭىز، ئۇس- سۇل ئوينىغۇڭىز بارمۇ؟ — دەپ سوربدى.

— بار، — دېدى گۈلشەن گۆدەكلەرچە بېشىنى لىڭشە- تىپ.

لەيلى قەيسەرلىك بىلەن قىزىنى ئىلھاملاندۇردى:

— قوزام، ئاڭلاپ تۇرۇڭ، ئەمىسە سىز ھەرگىز ئۆلۈمنى ئويلىماڭ، بىز جەزمەن ئۆيگە تىرىك قايتىپ بارىمىز.

— بىراق، ئاپا، مەن ئۆزۈمنى ئۆلۈپ كېتىدىغاندەكلا ئوي - لايمەن، — دېدى گۈلشەن.

— قوزام، ئۇنداق بولسا، سىز دادىڭىزنى، بېيجىڭدىكى مەكتەپنى كۆيرەك ئويلاڭ، شۇ چاغدا سىز ئۆلۈمنى ئۇنتۇپ قالە - سىز، — دېدى لەيلى.

— مەقسۇل ئاپا! لېكىن مەن ھېچنېمىنى كۆرەلمەي - ۋاتىمەن، — دېدى گۈلشەن ئەستايىدىل ھالدا.

لەيلى ئېڭىكىنى قىزىنىڭ پېشانىسىگە مەھكەم يېقىپ:

— ئەمىسە، سىز ئۇخلاڭ، ئۇخلىسىڭىز چۈش كۆرىسىز، چۈشىڭىزدە ھەممە نەرسىنى كۆرەلەيسىز، توغرىمۇ؟ — دېدى.

قاراۋۇللار ھەر ئىككى سائەتتە بىر قېتىم ئالمىشىپ نۆۋەتچە- لىك قىلاتتى. ئۇلار ئادەتتە گەمىنىڭ ئىچىگە كىرمەيتتى. ئۇلار ئۇچۇن گەمە ئېغىزىنى بېقىپ، ئانا - بالىنى قاچۇرۇۋەتمەسلا بولاتتى. ئۇلار ئانا - بالىغا كۇندە ئىككى قېتىم تاماق ئەكىرىپ بېرەتتى، دەسلەپتە لەيلى ئانا - بالا ئاشلىق ئېلان قىلىپ تاماق يېمىدى، شۇنىڭ بىلەن ئىككىيلەننىڭ بەدەن قۇۋۋىتى بارا - بارا بەرداشلىق بېرەلمەي قالدى. ئىسمايىل ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى كۆ-

رۇپ، ئۇلارغا ئىچى ئاغرىدى. بىر قېتىم ئۇ تاماق ئەكىرىپ بېرىش پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ، لەيلىگە ئاستاغىنە:

— سىز ئۆزىڭىزنى ئويلىمىسىڭىزمۇ، ھېچبولمىغاندا بالىڭىزنى ئويلاڭ، ئەگەر قېچىش پۇرسىتى كېلىپ قالسا، يۈگرىگۈدەك ماغدۇرىڭىز بولمىسا قانداق قىلىسىز؟ — دېدى.

لەيلى بۇ گەپنىڭ ئورۇنلۇقلۇقىنى ئويلاپ تاماققا كىرىشتى. ئۇ قاراۋۇللاردىن:

— بىزنى نېمىشقا تۇتىسىلەر؟ سىلەرنى بۇنداق قىلىشقا كىم بۇيرۇدى؟ — دەپ نالاي قېتىم سورىدى.

قاراۋۇللار ھەر قېتىم:

— بىز پەقەت سىلەرگە قاراشقىلا مەسئۇل، باشقا ئىشلارنى بىز بىلمەيمىز، — دەپ جاۋاب بېرەتتى.

لەيلى ئۇلارنى تەسىرلەندۈرمەكچى بولۇپ:

— سىلەرنىڭمۇ خوتۇن ـ بالىلىرىڭلارمۇ باردۇ، ئەجەبا سىلەرنىڭ قىلچە ۋىجدانىڭلار يوقمۇ؟ — دېدى.

قاراۋۇل غەزەپ بىلەن:

— ئەمما سېنىڭ تەگكەن ئېرىڭ كاپىر، سەن بىزنى ئار ـ نومۇسقا قويدۇڭ، بۇنى بىلەمسەن؟ — دېدى.

لەيلى سەۋرچانلىق بىلەن:

— سىلەر دۇنيادا قانچىلىك مىللەت بارلىقىنى بىلەمسىلەر؟ مىللەتلەر ئارا توي قىلىشسا بولمايدۇ دەپ كىم ئېيتىدۇ؟ مېنىڭ كىمگە تەگكۈم بولسا، شۇنىڭغا تېگىمەن. سىلەرگە نېمە دەخلىسى؟

— بىراق، سېنىڭ ئېرىڭ بىزگە دەخلى قىلدى، ئۇ بىزنىڭ ياخشى تۇرمۇش كەچۈرۈشىمىزگە پۈتلىكاشاڭ بولدى، — دېدى قاراۋۇل غەزەپ بىلەن.

— مېنىڭ ئېرىم ئەسكى ئادەملەرگە قارشى تۇرىدۇ، ئەجەبا، سىلەرمۇ ئەسكى ئادەملەرمۇ؟ سىلەرنىڭ تەلەپپۇزۇڭلار ئەسكى ئادەملەرنىڭكىگە ئوخشىمايدىغۇ؟ ئەگەر سىلەر مېنى قويۇپ بەرسەڭلار، مەن ئېرىمگە ئېيتىمەن، ئۇ سىلەرگە كەڭچىلىك بىلەن مۇئامىلە قىلىدۇ، — دېدى لەيلى.

— خام خىيال قىلما، بىز سېنى قويۇۋەتمەيمىز، سېنى

قويۇۋەتسەك، بىزنى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ، ــ دېدى قاراۋۇل ۋەھشىيلىك بىلەن.

لەيلى چېن دامو سەۋەبىدىن ئۆزىنىڭ تۇتۇپ كېلىنگەنلىكىنى ئاخىر چۈشەندى. چېن دامونىڭ خىزمىتى ئاساسىي سەۋەب ئىدى. قارىغاندا، ياخشىلىقتىن يامانلىق كۆپتەك قىلىدۇ. چېن دامو بىلەن ھەمدەم بولۇپ ئۆتكۈزگەن مۇھەببەتلىك كۈنلەرنى، ئەقىللىق، ئوماق قىزىنى ئويلاپ، لەيلىنىڭ كۆڭۈل ئازابى چېكىگە يەتتى. ئەجەبا، مۇشۇنداق بىكاردىن ـ بىكارغا ئۆلۈپ كېتەرمەنمۇ؟ سۆيۈملۈك ئېرىمگە بىرەر ئېغىز «خوش» مۇ دېمىگەن تۇرسام، مەن بۇنىڭغا رازى ئەمەس! دەپ ئويلىدى لەيلى.

ئىسمايىل ئاتا ـ بالا ئىككىسى باشقىلارنىڭ قوراللىق نازارىتى ئاستىدا تاماق ئېتەتتى. ھازىر ئۇنىڭ ماشىنىسىنى بىرسى ھەيدەپ كەتكەنچە قايتىپ كەلمىدى؛ يانفونىنىمۇ باشقىلار بۇلاپ كەتتى؛ قىزى ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئازاب چېكىۋاتاتتى. ئۇنىڭ ۋىجدانىنى ئەڭ ئازابلايدىغىنى: ئۇ لەيلى ئانا ـ بالىنى ئالداپ چىققاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ پاجىئەلىك ھالدا تۇتۇپ كېتىلىشى ئىدى. ئۇ كۆڭلىدە ساقچىلارنىڭ كېلىپ ئۇلارنى قۇتقۇزۇشىغا ئىنتىزار بولۇۋاتاتتى. ئەپسۇسكى، ئەتراپىدا ئىنس ـ جىن بولمىغان بۇنداق يەردە، ھەتتا بىرەر ئادەمنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمىسە، خەۋەرنى كىم يەتكۈزىدۇ؟

بىر كۈنى، ساۋۇتنىڭ كۆزى تېڭىقلىق ھالدا باغچىدىكى بازىغا قاراۋۇللۇققا ئېلىپ كېلىندى.

ساۋۇت گەمىدىكى ئانا ـ بالا ئىككىيلەنىنىڭ نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئۇ نۆۋەتچىلىكتە تۇرغان چاغدا، ئۆزى بىلەن بىللە نۆۋەتچىلىكتە تۇرۇۋاتقان قاراۋۇلدىن:

ــ ئۇلار كىم؟ بۇ يەرگە نېمىدەپ قامالدى؟ ــ دەپ سورىدى.

قاراۋۇل ھەمراھى زەھەرخەندىلىك بىلەن:

ــ ئەجەب تولا سورايسەنغۇ؟ ئۆلگۈڭ كەلدىمۇ؟ ــ دېدى.

ساۋۇت ئەمدى يەنە سوراشقا پېتىنالمىدى.

گەمىدە ياتقان لەيلى يېڭى قاراۋۇل كەلگەنلىكى، ئۇنىڭ ئۇس-

تىگە قاراۋۇللار ئارىسىدىمۇ ئۇلارنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى سورايدۇ. غان ئادەم بارلىقىنى ئاڭلاپ، جەزمەن يېڭى قاراۋۇلنى قولغا كەل. تۇرۇش كېرەك دەپ ئويلىدى. ئەگەر يېڭى قاراۋۇلنى ئەيۋەشكە كەلتۈرەلىسە، ئانا ـ بالىنىڭ قۇتۇلۇپ كېتىشىدە ئۈمىد تۇغۇلاتى. شۇنىڭ بىلەن، لەيلى ئاۋۋال قىزىنىڭ قۇلىقىغا بىرنەچچە ئېغىز پىچىرلىدى، ئاندىن:

ـــ ئادەم بارمۇ؟ تېز كېلىڭلار، قىزىم بولالماي قالدى! ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

ساۋۇت گەمىدىكى ئادەمنىڭ ۋارقىراۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ:

ـــ نېمە بولدى؟ ـــ دەپ سورىدى سەل جىددىيلىشىپ.

قاپقاراڭغۇ گەمىدىن لەيلىنىڭ ئېچىنىشلىق ئاۋازى ئاڭلاندى:

ـــ قىزىمنىڭ نەپىسى ئۇزۇلۇپ قالاي دېدى، گەپ قىلسام، ئۇ جاۋاب بەرمەيۋاتىدۇ.

ساۋۇت تىت ـ تىت بولۇپ، يەنە بىر قاراۋۇلغا:

ـــ مەن چۈشۈپ قاراپ باقاي، ـــ دېدى.

يەنە بىر قاراۋۇلمۇ بىرئاز ئالاقزادە بو لدى. ئەگەر راستتىنلا ئادەم ئۆلۈپ قالسا، يۇقىرىدىن ئۇلارنى سوراققا تارتىشى تۇرغان گەپ ئىدى. شۇڭا ئۇ:

ـــ ئەمىسە سەن چۈشۈپ قاراپ باق، مەن بۇ يەردە كۆزىتىپ تۇراي، ـــ دېدى.

ساۋۇت غىپپىدە ئۆمىلەپ گەمىگە كىرىپ كەتتى.

لەيلى بىرسىنىڭ گەمىگە كىرىۋاتقانلىقىنى بىلىپ، تېخىمۇ كۈچەپ ئاھ ئۇرۇشقا باشلىدى. ساۋۇت خەيرخاھلىق قىلىپ:

ـــ نېمە بولدى؟ ـــ دەپ سورىدى.

لەيلى سىلاپ ـ سىيپاپ ئالدىغا ئۇمتۇلۇپ، ئىنتايىن بىچارە قىياپەتتە:

ـــ قىزىمنىڭ نەپىسى ئۇزۇلەي دەپ قالدى، بىزگە بىر يارەدەم قىلسىڭىزچۇ؟ ـــ دېدى.

ساۋۇت دەرھال قىز بالىنىڭ بۇرنىغا قولىنى تۇتۇپ بېقىپ، نەپىسىنىڭ ھەقىقەتەن ئىنتايىن ئاجىزلىشىپ كەتكەنلىكىنى سەزدى ـ دە، ئۆزىمۇ چۆچۈپ كەتتى.

— نېمىشقا بۇنداق بولىدۇ؟ سىلەرنى نېمىشقا بۇ يەرگە تۇتۇپ ئەكەلدى؟

لەيلى شۇئان ئۇنىڭغا يېقىنراق كېلىپ:

— تەلەپپۇزىڭىزدىن قارىغاندا، بىزنىڭ ئىگەرچىلىك ئوخ - شايسىز؟ — دەپ سورىدى.

— نېمە؟ سىلىمۇ ئىگەرچىدىنمۇ؟ — دەپ سورىدى ساۋۇت قىزىقسىپ.

لەيلى بېشىنى كۆچەپ لىڭشىتتى:

— ھەئە، بىر يۇرتلۇق ئىكەنسىز، كۆزۈمدىكى لاتىنى يېشە-ۋەتسىڭىزچۇ؟ مەن قىزىمنى بىر كۆرۈۋالاي.

ساۋۇت دەرھال ماقۇل بولۇپ:

— ماقۇل، ئەمما قېچىپ كەتسىلە بولمايدۇ، — دېدى.

— سەن مېنى قاچ دېسەڭمۇ، مېنىڭ قاچقۇدەك ماغدۇرۇم قالمىدى، مەن قىزىمنى بىر كۆرۈۋالسامىلا كۇپايە، — دېدى لەيلى ئاھ ئۇرۇپ.

ساۋۇت يۇرەكلىك ھالدا لەيلىنىڭ كۆزىگە باغلانغان قارا لاتا-نى يېشىپ ئېلىۋەتتى.

كۆزىدىكى توسالغۇ ئېلىپ تاشلاندى. بىراق، لەيلى ۋاقتىنچە ھېچنېمىنى كۆرەلمىدى. شۇنداق بولسىمۇ ئۇ ئالدىراپ - تېنەپ مىنىەتدارلىقىنى بىلدۈردى:

— رەھمەت سىزگە، ئىسمىڭىز نېمە؟ مەن سىزنى ئۆلسەمۇ ئۇنتۇمايمەن.

ساۋۇت دەرھال قىز بالىنى كۆتۈرۈپ، لەيلىنىڭ قۇچىقىغا قويۇپ، ئۇنىڭغا:

— مېنىڭ ئىسمىم ساۋۇت، تېزدىن قىزلىرىنى بىر كۆرۈ-ۋالسىلا، بىرئازدىن كېيىن يەنە كۆزلىرىنى تېڭىپ قويىمسام بو-لمايدۇ، — دېدى.

لەيلى «ساۋۇت» دېگەن ئىسمىنى ئاڭلاپلا:

— سىز ئىگەرچى يېزىسىنىڭ توكچىسىمۇ؟ — دەپ سورە-دى.

ساۋۇت ھەيران قېلىپ:

— سىلى مېنى تونۇملا؟ — دەپ سورىدى.

شۇئان لەيلىنىڭ كۆزلىرىدىن بۇلدۇقلاپ ياش قويۇلدى، ئۇ-نىڭ قوتۇلۇشقا كۆزى يەتكەندى. ئۇ تىترەپ تۇرۇپ:

— ساۋۇت، ساۋۇت، مەن سىزنىڭ يۈرتدىشىڭىز لەيلى ھەدىڭىز ئەمەسمۇ؟ بۇنىڭدىن بىرقانچە ئاي ئىلگىرى، ئاتا - ئانا-ڭىز سىزگە خىزمەت تېپىپ بېرىشكە ياردەم سوراپ، مېنى ئىزدەپ كەلگەنىدى، — دېدى.

— سىلى جەنۇبىي شىنجاڭ ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ مۇزىكا ئوقۇتقۇچىسى لەيلى ھەدەم بولاملا؟ سىلىنى قانداقلارچە بۇ يەرگە تۇتۇپ ئەكەلدى؟ — دەپ سورىدى ساۋۇت ئالدىراپ.

لەيلى يەنمۇ ئىلگىرىلەپ:

— ماڭا ياردەم قىلىپ قولۇمنى بىر بوشتىپ قويسىڭىز بولامدۇ؟ قىزىمنى بىر قوچاقلىۋالاي، — دېدى.

ساۋۇت شۇئان لەيلىنىڭ قولىنى بوشتىۋەتتى. لەيلى ئىككى قولىنىڭ سەزمەس بولۇپ قالغىنىغا قارىماي، تەشنالىق بىلەن قىزىنى باغرىغا بېسىپ، ئازاب بىلەن يىغلاپ كەتتى:

— ساۋۇت، بىزنى قۇتقۇزۇۋېلىڭ، بىزنى نېمىشقا تۇتۇپ بۇ يەرگە ئەكەلگەنلىكىنى بىزمۇ بىلمەيمىز، مېنىڭ يولدىشىم ساق-چى، بەلكىم سىزمۇ ئاڭلىغانسىز، ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ئۇ بەزى يامان ئادەملەرنىڭ چىشىغا تېگىپ قويۇپتۇ، شۇڭا ئۇلار بىزنى تۇتۇپ كەلگەنكەن.

لەيلىنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ساۋۇتنىڭ كۆز ئالدىدا ئەركىن بىلەن شىرئەلىنىڭ ۋەھشىي قىياپىتى نامايان بولدى.

— لەيلى ھەدە، سىلەر بىر ئامال قىلىپ قېچىپ كېتىڭلار، بولمىسا، ئۇلار سىلەرنى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ، — دېدى ساۋۇت جىد-دىيلىشىپ.

— ئەمما بىز قانداق قاچالايمىز؟ ھازىر سىزدىن باشقا تايا-چىمىز يوق، — دېدى لەيلى بىچارە ھالەتتە.

ساۋۇتمۇ تىت - تىت بولۇپ:

— مەن بىر ئويلاپ باقاي، بىر ئويلاپ باقاي، — دېدى.

شۇ ئەسنادا سىرتتىكى قاراۋۇل ئېڭىشىپ:

ـــ هەي، قانداق بولدى؟ سەن تېخى ئۇنىڭ بىلەن بىردەم يېتىۋېلىپ چىقماقچىمۇ؟ ـــ دەپ توۋلىدى.

ـــ ھۇ ھارامدىن بولغان! ـــ دەپ تىللاپ قويۇپ، ئارقىدىن:

ـــ ئىش تۈگىدى، ھازىرلا چىقىمەن، ـــ دېدى ساۋۇت.

لەيلى پەس ئاۋازدا ئۇنىڭغا ئەسكەرتىپ قويدى:

ـــ ھېلىقى تاماق ئېتىدىغان ئادەمنىڭ ئىسمى ئىسمايىل، سىز ئۇنىڭ بىلەن مەسلىھەتلىشىپ بىر ئىش قىلارسىز.

ـــ قاراڭغۇ چۈشكەندىن كېيىن، يەنە مەن پوستتا تۇرىمەن. مەن بىر ئامال قىلىپ ئۇلارنى بىر چەتكە ئېلىپ كېتىمەن. سىلى بالىنى ئېلىپ دەرھال قاچسىلا، ـــ دەپ پىچىرلىدى ساۋۇت.

لەيلى سالماقلىق بىلەن تەھلىل قىلىپ:

ـــ بۇنداق قىلساق بولماسمىكىن، سىز ئەڭ ياخشىسى يولدىشىمغا بىر خەۋەر بېرىۋەتسىڭىز، ساقچىلار كېلىپ بۇ يەرنى قورشاپ، يامان ئادەملەرنىڭ ھەممىسىنى تۇتۇۋالىدۇ. مەن ئۇ چاغدا جەزمەن گۇۋاھچى بولۇپ، سىزنىڭ ياخشى ئادەم ئىكەنلىكىڭىزگە گۇۋاھلىق بېرىمەن، ـــ دېدى.

ـــ ساقچىلار يېتىپ كەلگۈچە، ئۇلار سىلەرنى ئۆلتۈرۈۋېتىدىكەن دەپ ئەندىشە قىلىمەن، ـــ دېدى ساۋۇت ئەنسىرەپ.

لەيلى ساۋۇتنىڭ ئۇلارنى بۇ يەردىن بالدۇرراق كەتسۇن دەپ مەكچىكەنلىكىنى چۈشىنىپ:

ـــ بىراق، بىز راستىنلا يۈگۈرىيەلمەيمىز! ـــ دېدى.

ساۋۇت پەس ئاۋازدا:

ـــ مۇنداق بولسۇن، قاراڭغۇ چۈشكەندىن كېيىن، مەن غىپىدە ئىسمايىلنى قويۇۋېتەي، ئۇ بېرىپ ساقچىغا مەلۇم قىلسا قانداق؟ ـــ دەپ جېكىلىدى.

لەيلى بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ:

ـــ بولىدۇ، ـــ دېدى.

ـــ كەچۈرسىلە، ئەمدى مەن يەنە يالغاندىن بولسىمۇ كۆزلىرىنى تېڭىپ قويمىسام بولمايدۇ، قوللىرىنىمۇ باغلاپ قويايى، بوشراق باغلاپ قويارمەن، مەن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، بالا-

نىڭ قولىدىكى ئۆزلىرى بوشىتىۋەتسىلە، بالىمىۋ بىر راھەت - لەنسۈن، ــ دېدى ساۋۇت ئالدىراپ.

6

شۇ كۈنى كېچىدە، چېن دامونىڭ يانفونى جىددىي سايراپ كەتتى، ئۇ يانفونىغا قارىۋىدى، ناتونۇش نومۇر ئىكەن.

ــ سىلە چېن دامو بولاملا؟ ــ دەپ سوردى قارشى تەرەپ ناھايىتى جىددىي ھالدا، ــ لەيلى مېنى سىلىگە تېلېفون بەرگىن دەپ تاپىلىغانىدى، دەرھال ئۇلارنى قۇتقۇزۇالسىلا.

ــ سەن كىم؟ لەيلى نەدە؟ ــ دەپ سوردى چېن دامو ئالدىراپ.

ــ بىر ئېغىز سۆز بىلەن دەپ بولغىلى بولمايدۇ، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە تۇتۇپ كېتىلگەن تاكسى شوپۇرى.

چېن دامو دەرھال قەغەز - قەلەم ئېلىپ:

ــ ماڭا ئورنىنى دەپ بەرگىن، ئۇلار قانچە ئادەم؟ ــ دەپ سوردى.

ــ بۇ يەرنىڭ قانداق يەر ئىكەنلىكىنى مەنمۇ بىلمەيمەن. ئۇلار يەتتە - سەككىز ئادەم، قولىدا قورال بار، يەنە پارتلاتقۇچ بومبىسىمۇ بار.

چېن دامو يەنە سوراقچى بولۇۋىدى، قارشى تەرەپ تېلېفونىنى ئۆزۈۋەتتى.

چېن دامو شۇئان تېخنىكا تارماقلىرىغا تېلېفون بېرىپ، ئۇلارنىڭ بۇ تېلېفوننىڭ ئورنىنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلاپ بېرىشىنى تەلەپ قىلدى. ئون مىنۇتتىن كېيىن، ئۇچۇر تېخنىكا مەركىزىدىن جاۋاب كەلدى: بۇ تېلېفوننىڭ ئورنى جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ شىمالىي قىسمىدىكى چۆل - جەزىرىگە جايلاشقان بىر كىچىك بازاردا ئىكەن.

گەرچە يېرىم كېچە بولۇپ قالغان بولسىمۇ، جۇڭ چېڭ بىلەن مەمتىمىن تېخىچە لەيلى ئانا - بالىنى ئىزدەش لايىھىسىنى مۇزاكىرە قىلىۋاتاتتى. چېن دامو ئىشكىنى ناھايىتى جىددىي ئېچىپ

كىرىپ كەلدى:

ـــ باشلىق، لەيلى ئانا ـ بالىدىن خەۋەر كەلدى.

ـــ تېزرەك تەپسىلىي ئېيتقىنا، ـــ دېدى جۇك چېك ئۇنى ئالدىرىتىپ.

چېن دامونىڭ دوكلاتىنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن، ئۇچەيلەن قىسقىچە مۇزاكىرىلىشىپ، بۇ خەۋەرنىڭ راست ـ يالغان بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇلارنى قوتۇلدۇرۇشنى قارار قىلدى.

جۇك چېك ئۇلارنى دەرھال ھەربكەتنى باشلاشقا بۇيرۇدى.

7

ژاك لۇ «كۆك چۇش تورخانىسى»غا چۆكۈپ كەتكەندى، توساتتىن ئۇنىڭ بېقىندىكى چاقىرغۇ قاتتىق سىلكىنىپ كەتتى. ئۇ ئېڭىشىپ، «999» دېگەن رەقەمنى كۆردى. بۇ ئۇنى دەرھال ئەترەتكە قايتىپ كەل دېگەن مەنىنى بىلدۈرەتتى.

ئون مىنۇتتىن كېيىن، ژاك لۇ ئەترەتكە كېلىپ بولدى. ئەترەتنىڭ قالغان ئەزالىرى تولۇق قوراللىنىپ، جەڭگە ئاتلىنىشقا تەييار بولغاندى.

جۇك چېك قىسقىچە جەڭگە سەپەرۋەرلىك نۇتقى سۆزلىدى. ئۇ بۇگۈن كېچە ئۇلارنىڭ تۇتۇپ كېتىلگەن لەيلى ئانا ـ بالىنى قوتۇلدۇرىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ: تېررورلۇققا قارشى 2 ـ، 3 ـ، 4 ـ، 5 ـ، 6 ـ ئەترەتلەر ئاساسىي ھۇجۇم ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالىدۇ؛ تېررورلۇققا قارشى 1 ـ ئەترەتنىڭ ۋەزىپىسى ئاساسىي ھۇجۇم باشلانغاندا، لەيلى ئانا ـ بالىنى قوتۇلدۇرىدۇ، قەتئىي سەۋەنلىك سادىر قىلىشقا بولمايدۇ، دەپ بۇيرۇق قىلدى.

جۇك چېك ھەربكەتنىڭ باش قوماندانى سۈپىتىدە، «ماشىنىغا چىقىش» بۇيرۇقىنى چۇشۇردى. ئون نەچچە «چۆل شاھى» (王漠沙) كېچىلەپ سەپەرگە ئاتلاندى.

سەھەر سائەت بەشتە، ھەربكەتنىڭ باش قوماندانى جۇك چېك بارلىق ئەزالارنى ماشىنىدىن چۈشۈشكە بۇيرۇق قىلدى. قوشۇن نىشانغا پىيادە يېقىنلاپ بارماقچىدى. ھەيۋەتلىك قوشۇن چۆل قويـ

نىدا ئالغا سلجماقتا. بۇ ئىنتايىن قاراڭغۇ بىر كېچە بولۇپ، ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق كېچىلىك كۆرۈش ئەينىكىدە ھەممە نەرسە سىرلىق، يېشىل رەڭدە كۆرۈنەتتى. پىيادە تەخمىنەن ئون كىلو-مېتىرچە ماڭغاندا، ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق كېچىلىك كۆرۈش ئەينى-كىدە ئىككى قاتار كېسەك ئۆڭ ئېنىق كۆرۈنۈشكە باشلىدى. باغ بازىسىغا ئىككى كىلومېتىر قالغاندا، جۇڭ چېڭ:

ـــ ھەربىكەتلىنىڭلار! ـــ دەپ قىسقا بۇيرۇق چۈشۈردى. قوشۇن ئورغاق شەكىلدە مۇھاسىرىنى باشلىدى.

پىلان بويىچە تېررورلۇققا قارشى 2 ـ ئەترەت ھېلىقى ئىككى قاتار ئۆينىڭ ئەتراپىغا بىر تال رېئاكتىپ سىنارەد ئاتتى، قاتتىق پارتلاش ساداسى بىلەن تەڭ، ئوت يالقۇنى ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ، ئىككى قاتار ئۆينىڭ ئۈستىنى قىپقىزىل ئوت يالقۇنى قاپلىدى. رېئاكتىپ سىنارەد ئۆينىڭ بىر قىسمىنى ۋەيران قىلدى، ئۆيگە ئوت تۇتىشىپ كەتتى. چېن دامو ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق كېچىلىك كۆرۈش ئەينىكىنى تۆمۈر قالپىقىنىڭ پېشانىسىگە سۈرۈپ قويۇپ، تېررورلۇققا قارشى 1 ـ ئەترەتنىڭ ئەزالىرىغا:

ـــ ھۇجۇمغا ئۆتۈڭلار! ـــ دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى. ئوت يالقۇنىنىڭ ھىمايىسىدە، رازۋېدكىچىلار ئارقىمۇئارقا ئالغا ئېتىل-دى.

بازىدىكى تېررورچىلار ھوشىغا كېلىشكەنىدى، ئۇلار پاتىپاراق بولۇپ، ئۆيدىن ئېتىلىپ چىقىشتى. بىراق، ھېچقانداق ئىدىيۇى تەييارلىقى بولمىغاچقا، ئوت يالقۇنى تەرەپكە قالايمىقان ئوق چىقە-رىشقا باشلىدى. قالايمىقان ئېتىشىش ئارىلىقىدا، ۋاڭ لۇ قارشى تەرەپ ئىشلىتىۋاتقان قوراللار ئىچىدىكى AK74 تىپلىق زەربىدار مىلتىق، M16 تىپلىق ئالاھىدە چاستوتىلىق ئاپتوماتىك مىلتىق ۋە بۆكتۇرمە مىلتىقلارنىڭ ئاۋازىنى ئېنىق پەرق ئېتەلىدى.

چېن دامو يالقۇن ۋە ما جيەنجۇڭنى باشلاپ، خەرىتىدە كۆر-سىتىلگەن گەمە ئەتراپىغا كەلدى، ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى ئۇلارنى مۇھاپىزەت قىلىپ، ئارقا تەرەپتە قالدى. ئۇشتۇمتۇت، ۋاڭ لۇ گەمىنىڭ ئۇدۇلىدىكى ئۆينىڭ دېرىزىسىدىن بىر بۇرجەك ئېچە-لىپ، ئىككى تېررورچىنىڭ ئادەتتىكى بىر پىلىموتنى تىكلەپ،

چىن دامولارغا قارىغا ئېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. ئەھۋال قىل ئۈستىدە قالغان پەيتتە، ۋاڭ لۇ 95 تېپلىق ئاپتوماتىك مىلتىقىنىڭ ئاستىغا ئورنىتىلغان سىنارەد ئاتقۇچىنىڭ تەپكىسىنى بېسىۋەتتى. بىر پاي سىنارەدنىڭ پارتلاش زەربىسىدە، بىر تەررورچى يېراققا ئۇچۇپ چۈشتى، يەنە بىرى دېرىزە تۈۋىگە يىقىلدى.

چىن دامو قاتارلىقلار كەينىگە قاراشقىمۇ ئۇلگۈرمەي، ئۈدۈل گەمىگە ئېتىلدى.

جەڭ باشلىنىش بىلەن تەڭ، لەيلى ئانا ـ بالىنى نازارەت قىلىۋاتقان ئەبلەخ قورقۇپ كەتكىنىدىن، ئىختىيارسىزلا كېسەك ئۆڭى تەرەپكە قاچتى. ئالدىن تەييارلىنىپ تۇرغان ساۋۇت غىپپىدە ئۆمىلەپ گەمىگە كىرىپ، لەيلى ئانا ـ بالا بىلەن جەم بولدى. بۇ چاغدا، لەيلى ئۆزى ۋە قىزىنىڭ قولىدىكى باغلاقنى بوشاتىپ، تەقەززالىق بىلەن پۇرسەتنى كۈتۈپ تۇرغانىدى! كۆپ ئۆتمەيلا، ئۇ گەمە ئۈستىدىكى ئاياغ تىۋىشنى ئاڭلىدى، ئارقىدىنلا كۈچلۈك قولچىراغنىڭ نۇرى گەمىگە چۈشۈپ، چىن دامونىڭ:

ـــ لەيلى، لەيلى! ـــ دەپ ۋارقىرىغىنى ئاۋازى ئاڭلاندى.

خۇشاللىقى ئىچىگە پاتمىغان لەيلى:

ـــ دامو، بىز بۇ يەردە! ـــ دەپ جاۋاب بەردى.

لەيلى ئانا ـ بالىنىڭ تېنى بەك ئاجىزلاپ كەتكەنلىكتىن، چىن دامو بىلەن ما جيەنجۇڭ ئۇلارنى ھاياش قىلىپ ماڭدى. بۇ چاغدا گەمە ئەتراپىدا يوشۇرۇنۇپ تۇرغان ئىسمايىل بىلەن ئۇنىڭ قىزىمۇ يېتىپ كەلدى. يالقۇن ئىسمايىلنىڭ قىزىنى ھاياش قىلىۋالدى. ئۇلار قارشى يۆنىلىشتە قاراپ يۈرۈپ كەتتى. ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى ئۇلارنى كەينىدىن مۇھاپىزەت قىلىپ ماڭدى.

گەمىنىڭ يېنىدا بىر شېغىللىق توپا دۆڭ بار ئىدى، توپا دۆڭدىن ئىس ـ تۈتەك ئۆرلەپ تۇراتتى. ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى ۋەزىيەتنى مۆلچەرلەپ، توپا دۆڭنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ يوشۇرۇندى. ۋاڭ لۇنىڭ قولىدا 95 تېپلىق كالتە ئاپتوماتىك مىلتىق بولۇپ، بۇ خىل مىلتىقنىڭ ئۇنۇملۇك ئېتىش مۇساپىسى 400 مېتىر ئەتراپىدا بولغاچقا، ئۇنىڭدىن يىراققا دەل تېگىشى ناتايىن ئىدى. ئەلى ئۇشتۇمتۇت ئالدى سول تەرەپتىن پەيدا بولغان بىر توپ

ئادەمنى كۆرۈپ قالدى. ئۇلار قوراللىرىنى كۆتۈرۈپ، ئېگىشىپ گەمە تەرەپكە يۈگۈرۈپ كېتىۋاتاتتى. ئىككىيلەن شۇئان جىددىيلەشتى. ۋاڭ لۇ بارمىقىنى تەپكىگە توغرىلاپ، ئېتىشقا تەييارلاندى. سەل ئۆتكەندىن كېيىن، ۋاڭ لۇ بۇ بىر توپ ئادەمنىڭ ئوبدان ھەربىي مەشىق كۆرگەنلىكىنى سەزدى. چۈنكى، ئۇلار ۋاڭ لۇدىن 900 مېتىرچە يىراقلىقتىكى چاغدا، توساتتىن تارقىلىپ، تېپىك W شەكىللىك سەپ ھاسىل قىلدى. ۋاڭ لۇ ھەيران قالدى: ئەجەبا بۇ ئادەملەرمۇ بىزگە ئوخشاش سەپ شەكلىنى ئىشلەتتىغۇ؟ دەپ ئويلىدى ئۇ.

ئۇلار بارغانسېرى يېقىنلاشتى، ۋاڭ لۇ دۈربۈن بىلەن بىرئاز كۆزەتكەندىن كېيىن، ئاندىن ئۇھ دەپ كۆڭلى جايىغا چۈشۈپ، ئەلىگە جىددىي ھالەتنى بىكار قىلىش سىگنالىنى بەردى. ئەسلىدە ئۇلار تېررورلۇققا قارشى 4 - ئەترەتتىكى سەپداشلار بولۇپ، بۈيرۇققا بىنائەن تېررورلۇققا قارشى 1 - ئەترەتتىكى قېرىنداشلار. غا يارىدەمگە كەلگەنىكەن.

تەخمىنەن بىر سائەتتىن كېيىن، ئوق ئاۋازلىرى ئاستا - ئاستا بېسىقىپ، قارشى كۈچلەر تەلتۆكۈس باستۇرۇلدى. تەكشۈرۈش نەتىجىسى ناھايىتى تېزلا بۇ قېتىمقى ھەربىكەتنىڭ باش قوماندانى جۇڭ چېڭغا دوكلات قىلىندى. جەڭ بىز تەرەپتىن بىرەيلەنىڭ يارىلىنىشى، جەمئىي تۆت نەپەر تېررورچىنىڭ ئۆلۈشى، ئۈچ تېررورچىنىڭ تىرىك قولغا چۈشۈشى، بىرقانچە تال AK74 ۋە M16 تىپلىق ئاپتوماتىك مىلتىق بىلەن بورىتا تاپانچا ھەمدە بىر قىسىم ئالاقىلىشىش ئۈسكۈنىلىرىنىڭ غەنىيمەت ئېلىنىشى بىلەن ئاخىرلاشتى. باش قوماندان جۇڭ چېڭنىڭ چىرايى بەكمۇ ئوسال ئىدى. بۇ قورال - ياراغ ۋە ئەسلىھەلەردىن قارىغاندا، بۇلار ئەسلا مەملىكەت ئىچىدىكى نەرسىلەر ئەمەس ئىدى. ئەمىسە بۇ ئىلغار قورال ۋە ئەسلىھەلەر دۆلەت ئىچىگە قانداق يول بىلەن كىرگۈزۈلگەن؟ جۇڭ چېڭ ۋەزىيەتنىڭ كەسكىنلىكى، شۇنداقلا ئۆز مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلالمىغانلىقىنى ھېس قىلدى.

جەڭ مەيدانىنى تازىلىغان چاغدا، ۋاڭ لۇ ئېتىپ ئۆلتۈرۈلگەن بىر تېررورچىنىڭ يېنىنى ئالايىتەن ئاختۇرۇپ، بىر كىملىك

كارتۇشكىسىنى تېپىۋالدى. ھەيران قالارلىقى شۇكى، بۇ كىملىك كارتۇشكىسىدىكى سۈرەت ئۆلگۈچىگە زادىلا ئوخشىمايتتى، ئۆلگۈچىنىڭ شىنجاڭلىق ئىكەنلىكى مانا مەن دەپ مەلۇم بولۇپ تۇراتتى، بىراق كىملىك كارتۇشكىسىغا بىر ئىنگلىزچە ئىسىم يېزىلغانىدى. ۋاڭ لۇ ئۆلگۈچىنى غەرب ئەللىرىدە مەلۇم جەھەتتىن ئالاھىدە تەربىيىلەنگەن بولسا كېرەك، دەپ گۇمان قىلدى.

جۇڭ چېڭمۇ بىر ئىشنى غەلىتە ھېس قىلدى. ئۇ ئەسلىدە «قارچىغا» نىڭ باغ بازىسىدا بولۇشى ئېھتىمالغا ناھايىتى يېقىن دەپ ئويلىۋىدى، ئەمما ئاران ئۇچلا تېررورچى تۇتۇلدى. ئۇ قەيەرگە يوشۇرۇنۇۋالىدۇ؟ ئەجەبا، ئۇ مەلۇم جايدا بىر مەخپىي بازا قۇرغانمىدۇ؟ بۇ خىل ئېھتىمالمۇ بولۇشى مۇمكىن. جۇڭ چېڭ ۋەزىيەتنىڭ شىددەت بىلەن كەسكىنلىشىپ كەتكەنلىكى، قارىغاندا چوڭ بىر جەڭ تېخى ئۇلارنى كۈتۈپ تۇرغانلىقىنى سەزدى.

جۇڭ چېڭ نازىر نەنگە جەڭنىڭ نەتىجىسىنى دوكلات قىلدى. نازىر نەن بۇ قېتىمقى ھەرىكەتنى مەخپىي تۇتۇشنى، تىرىك تۇتۇلغان ھېلىقى ئۇچ تېررورچىنى چىڭ تۇتۇپ سوراق قىلىشنى تەلەپ قىلدى.

باغ بازىسىنى ساقلاۋاتقان تېررورچىلاردىن ساۋۇتتىن باشقىسى قاسىم قالدۇرۇپ قويغان ئادەملەر ئىدى. بىر يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بېرى، ئۇلار شىركىلىنىڭ بۇيرۇقى بويىچە بۇ يەردە يوشۇرۇنۇپ ياتقانىدى. شۇڭلاشقا، باغنىڭ سىرتىدىكى ئىشلارنى ئۇلار بىلمەيتتى. شىركىلىنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلمەيغان بىر-دىنبىر ئادەم ساۋۇت قالايمىقانچىلىقىتىن پايدىلىنىپ قېچىپ كەتكەنىدى.

ئون ئۇچىنچى باب

1

ئىگەرچى يېزىسىدىن كەلگەن ھېلىقى 20 نەچچە ياش ئەمدى دەسلەپ كەلگەن چاغدىكىدەك ساددا ئەمەس ئىدى. ئەركىنلىك قۇتراتقۇسى ئارقىسىدا، ئۆچمەنلىكنى ئۆگەندى. ئۇلارنىڭ كومپارتىيىگە بولغان ئۆچمەنلىكى بىلەن يات دىندىكىلەرگە بولغان ئۆچمەنلىكى ئوخشاشلا كۈچەيدى. ئۇلارنىڭ كاللىسىغا پۈتۈنلەي غازات ئىدىيىسى سىڭدۈرۈلگەن. ئۇلار كۆپ قېتىم قۇملۇقنى بۆسۈپ ئۆتۈشكە ئۇرۇنۇپ كۆرگەنىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئۇلار مىلتىق ئېتىش، پارتلىتىش قاتارلىق كۆپلىگەن زوراۋانلىق، تېررورلۇق ۋاستىلىرىنمۇ ئۆگىنىپ بولدى، ئەمدى پەقەت ئەركىنلىك ھۈجۈمغا ئۆتۈش بۇيرۇقىلا قالغانىدى. ئەركىنمۇ پەيتىنىڭ پىشىپ يېتىلگەنلىكىنى سەزدى. ئۇ يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈلىدىغان 24 ئادەمنىڭ تىزىمىنى قولغا كەلتۈردى، پىلانغا ئاساسلانغاندا، ئۇ يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈشنى باشلاشتىن ئىلگىرى، ئاۋۋال جامائەت پىكىرى ۋە جىددىي كەيپىيات پەيدا قىلىپ، ساقچىلارنى قايمۇقتۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ زادى قانچىلىك ئادەمى بارلىقى ۋە قانچىلىك ئىش قىلماقچىكەنلىكىنى ئۇلارغا بىلدۈرمەسلىكنى پىلانلىغانىدى. ئون نەچچە يىل تەييارلىق كۆرگەن ئەركىن ئاخىر ھۆكۈمەت بىلەن قارشىلىشىپ، جەنۇبىي شىنجاڭدا توپىلاڭ كۆتۈرمەكچى بولدى. ئۇ ھاكىمىيەت دېگەن نەرسىنىڭ ھەقىقەتەنمۇ ئادەمنى جەلپ قىلىش كۈچى بارلىقىنى، ئۇنىڭ ئۇچۇن ئادەم ئۆزىنى پىدا قىلىشقا رازى بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلغانىدى.

بۇ كۈنى، ئەركىن شىرئەلىگە كۆز ئىشارىتى قىلدى. شىرئەلى ئۇنىڭ غەرىزىنى چۈشىنىپ، غىپپىدە تالاغا چىقتى.

ئەركىنمۇ ئەگىشىپ تالاغا چىقىپ، پەس ئاۋازدا:

— هەممە تەييارلىق پۈتتىمۇ؟ — دەپ سورىدى.
شىرئەلى ئۆينىڭ بۇلۇڭىدا تۇرغان ئاق خالتىنى كۆرسىتىپ:
— تەشۋىقات ۋەرەقىسى، كاپسۇل ۋە پارتلاتقۇچ دورىلار ھەممىسى شۇنىڭ ئىچىدە، — دېدى.
ئەركىن رازىمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى. بۇگۈن كەچتە ئۇ ئالايىتەن قۇملۇقنى ئايلىنىپ كەلمەكچى بولغانىدى.
— يۈر، بىز بوراندا بىر سەيلە قىلىپ كېلەيلى، — دېدى ئۇ. شۇنىڭ بىلەن ئىككىيلەن پىيادە توغراقلىقتىن چىقىپ، قۇملۇقتىكى سوغۇق شامالغا قارشى سەيلە قىلىپ ماڭدى.
گەرچە كېچە بولسىمۇ، ئەمما ئەركىن خۇددى كۈندۈزدىكىدەك ھاياجانلىنىپ كەتكەنىدى. ئۇ:
— بۈگۈن كېچە تەشۋىق ۋەرەقىسى تارقىتىدىغان ئادەمنى چىقىرىۋېتەيلى. ئادەملەر ئۇچ گۇرۇپپىغا ئايرىلىپ، ئىككى ئادەم بىر گۇرۇپپا بولۇپ ھەربىرى قىلسۇن. بىرىنچى گۇرۇپپا قەشقەر-گە، ئىككىنچى گۇرۇپپا بوستانغا، ئۈچىنچى گۇرۇپپا خوتەنگە بارسۇن. مېنىڭ مۆلچەرىمچە ئۈچ - تۆت كۈندىن كېيىن، پۈتۈن جەنۇبىي شىنجاڭدا كىشىلەر ۋەسۋەسىگە چۈشۈپ قالىدۇ. ساقچىلار تەشۋىق ۋەرەقىسى تارقاتقان ئادەمنى ئىزدەشكە كىرىشكەن چاغدا، بىز ئاندىن ئىككىنچى لايىھە بويىچە، پارتلىتىشقا كىرىشىمىز، ئېگىز بىنا، كۆۋرۈكلەرنى پارتلىتىمىز، ئاندىن بىز تېزلا ئۈچىنچى لايىھىنى يولغا قويۇپ، 24 نەپەر ئەبلەخنى بىر - بىرلەپ بوغۇزلىۋېتىمىز. ھىم! ئۇلار ھەرقانداق قىلىپمۇ ئاخىرەت كۈنلىرىنىڭ كېلىپ قالغانلىقىنى خىيالىغا كەلتۈرمەيدۇ، — دېدى.
— ئۇلاردىمۇ قورال بار، بىزنى تېپىۋالسىلا، ئالدى بىلەن بىزنى يوقىتىۋېتىدۇ، — دېدى شىرئەلى سوغۇقلا.
— شۇڭلاشقا، ھەربىرىمىزنى چوقۇم باشلىشىمىز كېرەك، ئۇلارنى ئالاقزادە قىلىپ، قايتىپ كەلگەنلىكىمىزنى بىلدۈرۈپ قويۇشىمىز لازىم. ئەمما، ھەرگىز ئۇلارغا تۇتۇلۇپ قالماسلىقىمىز كېرەك، — دېدى ئەركىن ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ.
— ئىلاھىم، شۇنداق بولغاي! — دېدى شىرئەلى سۈس تەلەپپۇزدا.

— سېنىڭچە، مېنىڭ پىلانىم ئەمەلگە ئاشارمۇ؟ — دەپ سورىدى ئەركىن شىرئەلىگە بۇرۇلۇپ.

شىرئەلى ئۇنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ:

— سەن قىلغان ئىشىڭ ئەمەلگە ئاشمايدىغىنى بارمۇ؟ سەن ماڭا ئىشەنچىم يوق دېمەكچى ئەمەستۇرسەن؟ — دېدى سوغۇقلا.

— مېنىڭ قانداقمۇ ئىشەنچىم بولمىسۇن؟ مېنىڭ ئىنتايىن ئىشەنچىم بار. بىراق، بىرئاز ھاياجانلىنىۋاتىمەن. ئۆزۈمنىڭ پات ئارىدا جەنۇبىي شىنجاڭنى ئۆڭتەي - توڭتەي قىلىۋېتىشىمگە، ئون نەچچە يىلدىن بۇيانقى ئارزۇيۇمنىڭ مانا ئەمدى ئەمەلگە ئاشىدىغاڭلىقىغا ھەقىقەتەن ئىشەنگۈم كەلمەيۋاتىدۇ، — دەپ غەزەپلىك كۈلۈپ قويدى ئەركىن.

— سەن بەزىدە شائىرغا ئوخشاپ قالىسەن، — دېدى شىرئەلى ئۇنى تەنقىد قىلىپ.

— ئىچكىرىدە بىر شېئىرىيەت ئوبزورچىسى بار ئىكەن، ئۇ بىر ئايالغا، ئۆلگۈڭ بارمۇ؟ ئۆلگۈڭ بولسا شائىرغا تەگكىن دەپتىكەن، شائىرنىڭ ھەممىسى سارالڭ، — دېدى ئەركىن ئۇنىڭغا جاۋابەن.

— مەن ماڭدىم، — دېدى شىرئەلى سوغۇققىنا. ئۇنىڭغا گويا ئىككىسىنىڭ ئارىلىقىدا تاغ بارەڭ بىلىنەتتى. ئەركىننىڭ گېپىنى ئۇ بەزىدە زادىل چۈشەنمەيتتى. ئەمما ئۇ ئۆزىنى بۇرۇندىنلا ھەممىدىن ئەقىللىق سانايتتى. ئەگەر ئۇ ئەركىننىڭ سۆزىنى چۈشىنەلمىسە، ئۇنى نەيرەڭۈازلىق قىلىۋاتىدۇ دەپ قارايتتى. تېخىمۇ مۇھىمى، ئۇ ئۆزىنى ھازىر قانات - قۇيرۇقۇم يېتىلدى، ئەركىنىڭ مېنى باشقۇرۇشىنىڭ ھاجىتى يوق دەپ ئويلايتتى.

ئەركىن تازا ئىشتىياق بىلەن سۆزلەۋاتقاندا، شىرئەلى ئۇنىڭ گېپىنىڭ بىلىگە تەپتى. ئەركىننىڭ بىرئاز ئاچچىقى كەلدى. ئەمما ئۇ شىرئەلىگە ئاچچىقلىنىشقا پېتىنالمىدى. شىرئەلى ئۇنىڭ ھەرىكىتىلار ئوقۇنتۇچىسى، ئۇ نۇرغۇن ئىشلاردا مانا شۇ تاش يۈرەك قاتىلغا تايىنىپ مۇڭەپپەقىيەت قازانغانىدى. شۇڭا، ئەركىن ھايا-جىنىنى بېسىۋېلىپ، شىرئەلىگە:

— ئېسىڭدە بولسۇن، پارتلىتىپ بولۇپلا، دەرھال قايتىپ

كەل، ــ دەپ تاپلىدى.

ــ ھەمىشە ياخشى تەرەپنىلا ئويلىما، ئىشەنچلىك خەۋەرلەر-گە قارىغاندا، باغ بازىسىنى ساقچىلار ئىشغال قىلىۋاپتىمىش، ــ دېدى شىرئەلى ئۇنى ئاگاھلاندۇرۇپ.

ــ نېمە؟ ــ ئەركىن چۆچۈپ كەتتى، ــ بىزنىڭ ئادەملەر بىلەن ھېلىقى بىرقانچە تۇنقۇن نەدىكەن؟

ــ ئۆلۈك ـ تىرىكلىكى نامەلۇم، ــ دېدى شىرئەلى چوڭ-قۇر ئويغا چۆكۈپ.

بىرئاز سۈكۈتتىن كېيىن، ئەركىن يەنىلا تەسەللى بېرىپ:

ــ يەنىلا مەن ئالدىن بىلەمدىكەنمەن؟ قاسىمنىڭ ئادەملىرىگە قۇملۇقتىكى بۇ بازىنى دەپ بەرمىگىنىمىز. بولمىسا بىزمۇ تۆگە-شەتتۇق، ــ دېدى.

ــ سەن يوشۇرۇن بىر خەتەرگە سەل قارىدىڭ، سەن ئەڭ ئۆچ كۆرىدىغان ساۋۇت بىزنىڭ بۇ تەرەپتىن سەپلەنگەن ئادەم. ئۇ بىزنىڭ قائىدىمىزنى بۇزۇۋېتىشى مۇمكىن، ــ دېدى شىرئەلى سوغۇققىنا تەكىتلەپ.

ئەركىننىڭ چىرايى دەرھال ئۆڭۈپ كەتتى:

ــ سېنىڭچە، ساقچىلارنى ئۇ باشلاپ بارغانمىدۇ؟ ــ دەپ سورىدى ئۇ سەزگۈرلۈك بىلەن.

ــ سەن شۇنچە ئەقىللىق ئادەم، ئەلۋەتتە بۇنى ئويلىشىڭ كېرەك.

ــ ئۇنداق بولسا، ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنى ئۆلتۈرۈۋېتە-مەن.

ــ بەلكىم ئۇ ئاللىبۇرۇن ساقچىلارنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئاتقان بولۇشى مۇمكىن.

ئەركىن توساتتىن ئۆزىنى چارچىغاندەك ھېس قىلدى. ئۇ قوپاللىق بىلەن گەپنىڭ تېمىسىنى يۆتكىدى:

ــ يەنىلا ئۆز گېپىمىزگە كېلەيلى، مېنىڭچە بىزنىڭ ھەرە-كىتىمىز جەزمەن پۈتۈن شىنجاڭ بويىچە باشلىنىدۇ.

2

بوستاندىكى بەزى ئاممىۋى سورۇنلاردا ئۇشتۇمتۇت ئەكسىيەتچىل تەشۋىقات ۋەرەقلىرى پەيدا بولدى. ئارقىدىنلا، قەشقەر، خوتەندىكى ئاممىۋى سورۇنلاردىمۇ ئەكسىيەتچىل تەشۋىق ۋەرەقلىرى بايقالدى.

جۇڭ چېڭ بىلەن مەمتىمىن نەق مەيدانغا بېرىپ، ئەكسىيەتچىل تەشۋىق ۋەرەقلىرىنىڭ مەزمۇنىنى كۆردى. ئۇلار غەزەپلەنگىنىدىن ئېتىلىپ كېتەي دېگەنىدى. جۇڭ چېڭ چوڭقۇر بىر تىنىپ مەمتىمىنگە:

— قانداق قىلىمىز؟ بۇران - چاپقۇن كېلىدىغان بولدى، — دېدى.

— قورقۇشنىڭ ھاجىتى يوق، كەلسە كەلمەمدۇ ئاناڭنى؟ — دېدى مەمتىمىن سالماقلىق بىلەن.

— قەشقەر جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ سىياسىي مەركىزى. خوتەن جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ئىقتىسادىي مەركىزى، بوستان جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ مەدەنىيەت مەركىزى. دۇشمەننىڭ ھۇجۇم نىشانى ناھايىتى ئېنىق. ئۇچ مۇھىم شەھەردە بىرلا ۋاقىتتا تەشۋىق ۋەرەقىسىنى تارقىتىشنى ئاددىي چاغلىغىلى بولمايدۇ. ئېھتىمال ئۇلارنىڭ كەينىدە قوماندانلىق قىلىۋاتقان ئادەم بولۇشى مۇمكىن. ئەگەر بۇ ئۇچ جايدا راستتىنلا مالىمانچىلىق يۈز بەرسە، پۈتكۈل جەنۇبىي شىنجاڭ پالەچ ھالەتكە چۈشۈپ قالىدۇ. مېنىڭچە، ۋەزىيەتنى مۇقىملاشتۇرۇشىمىز كېرەك، — دېدى جۇڭ چېڭ.

— قېنى كۆرمەمدۇق ئاناڭنى، ئۇلارنىڭ تەشكىلى نوچىمۇ؟ بىزنىڭ تەشكىلىمىز نوچىمۇ؟ ئۇلار كۈچلۈكمۇ؟ بىز كۈچلۈكمۇ؟ مېنىڭچە، ئۇلار رەزىل - ناكەسلەر، ئۇلارنىڭ كۈنى ئۇزاققا بارمايدۇ، — دېدى مەمتىمىن.

جۇڭ چېڭ خاتىرجەم ھالدا:

— مەمتىمىن، سىز مېنىڭ تايانچىم، سىزلا چىڭ تۇرۇپ بەرسىڭىز، مەن ھېچنېمىدىن قورقمايمەن، — دېدى.

تەشۋىقات ۋەرەقلىرى، گەرچە نەچچە ئون ۋاراق نېپىز قەغەز

بولغىنى بىلەن، ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭ خەلقىنىڭ روھىي كەيپىياتىدا بىر مەھەل پاراكەندىچىلىك پەيدا قىلدى. تەشۋىق ۋەزىپىلىرىنىڭ مەزمۇنى ئىنتايىن ئەكسىيەتچىل بولۇپ، قەشقەر شەھىرىدىكى تەشۋىق ۋەزىپىلىرىدە ئاساسلىقى كومپارتىيىنىڭ شىنجاڭدىكى ھۆكۈمرانلىقىغا قارشى سەپسەتىلەر تەشۋىق قىلىنغان. خوتەن شەھىرىنىڭ كوچىلىرىدا پەيدا بولغان تەشۋىق ۋەزىپىلىرىدە «يەر شارىنى ئاللا ياراتقان، توك سىممىدا توك بار ـ يوقلۇقىنى بىرلا ئاللا بىلىدۇ» دېگەندەك كۆلكىلىك مەزمۇنلار ئاساس قىلىنغان. ئەمما، كۆپىنچە تەشۋىقات ۋەزىپىلىرىنىڭ مەزمۇنى تېخىمۇ قورقۇنچلۇق بولۇپ، دۇشمەنلەر زەھەرخەندىلىك بىلەن خەلقنى مۇستەقىل بولۇشقا قۇتراتقان. بوستان شەھىرىنىڭ كوچىلىرىدىكى تەشۋىق ۋەزىپىلىرىنىڭ سىياسىيلىقى كۆچلۈك بولۇپلا قالماستىن، بەزىلىرى ئەسەبىيلىشىش دەرىجىسىگە يەتكەن.

گەرچە بۇ بىرقانچە ۋاراق تەشۋىق ۋەزىپىسى بولسىمۇ، ئەمما جۇڭ چېڭ بوران ـ چاپقۇنىنىڭ يېتىپ كېلىش ئالدىدا تۇرغانلىقىنى سەزدى. ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدىكى ھەرقايسى ناھىيە، شەھەرلىك ج خ ئىدارىلىرىنىڭ باشلىقلىرىنى رايونلۇق ج خ ئىدارىسىگە چاقىرىپ، جىددىي يىغىن ئېچىپ:

ـــ مۇشۇ پەيتتە، ۋەزىيەتنى مۇقىملاشتۇرۇش ھەممىدىن مۇھىم، ـــ دېدى. ئۇ يەنە:

ـــ يولداشلار، سىلەر بۇ تەشۋىق ۋەزىپىلىرىنى كۆردۈڭلار، سىلەر بۇگۈنكى كۈندە يۈز بېرىۋاتقان بۇ ئىشنى كىچىك ئىش دەپ قارامسىلەر؟ مەن شۇنى سەمىڭلارغا سېلىپ قويماقچىمەنكى، مەنىچە، بۇگۈنكى بۇ ئىش ئالدىن پىلانلانغان تەشكىللىك سىياسىي ھەرىكەت. ئوچۇقىنى ئېيتقاندا، بۇ يەردە مىللەت ۋە دىن مەسىلىسىنى سۈيىئىستېمال قىلىپ چوڭ ھەرىكەت قوزغىماقچى بولۇۋاتقان بىر تەشكىلات بار، ـــ دېدى.

جۇڭ چېڭ تۈيۇقسىز بوستان شەھەرلىك ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ياڭ چىڭشەندىن:

ـــ سىز جەنۇبىي شىنجاڭدا يۈز بەرگەن بۇ ئەھۋالغا قانداق قارايسىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

ياڭ چىڭشەن كامالىغا يەتكەن، قاۋۇل، ساقال ـ بۇرۇتى

پاكىز قىرىلغان، قارىماققا ئىچ سىرىنى بىلگىلى بولمايدىغان سىر-لىق بىر ئەر ئىدى، تاكسى كۆيدۈرۈش دېلوسىنىڭ تېخى پاش بولمىغانلىقى تۈپەيلىدىن، شۇ تاپتا ئۇنىڭ روھىي كەيپىياتى ناھايىتى تۆۋەن ئىدى. ئۇ:

— مېنىڭچە، ھازىرقى ۋەزىيەت دادامنىڭ ئەينى ۋاقىتتا ئازادلىق ئۈچۈن ئۇرۇش قىلغان مەزگىلىدىكى ۋەزىيەتتىن تېخىمۇ مۇرەككەپ ئىكەن. ئەمما ۋەزىيەتنىڭ قانچىلىك مۇرەككەپ بولۇ-شىدىن قەتئىينەزەر، بۇ دەرۋازىنى قوغدىشىم كېرەك. مېنىڭ دادام ۋاڭ جېنغا ئەگىشىپ شىنجاڭغا كىرگەن. ئەجدادلار بىز ئۈچۈن بۇ زېمىننى ئازاد قىلىپ بەردى. ئۇنى كېيىنكى ئەۋلادلار قوغدىمىساق، باشقا ئادەم كېلىپ قوغداپ بېرەمدۇ؟ بۇ مانا شۇنداق ئاددىيلا گەپ! — دېدى.

سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاياغلاشقاندىن كېيىن، جۇڭ چېڭ ياڭ چىڭشەننى ئېلىپ قېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن پىكىر ئالماشتۇردى.

— ئىككى كۈندىن بېرى، سىلەرنىڭ ئۇ ياقتا بىرەر ئىش يۈز بەردىمۇ؟

ياڭ چىڭشەن دوكلات قىلىپ:

— ئىبراھىم يەنىلا ناھايىتى غالجىرلىشىپ كېتىۋاتىدۇ، ئۇنىڭغا چېقىلمايلى دېسەك، ئۇ تەرەپ تەرەپكە قاتراپ، مەسچىتلەر-دە ۋەز ئېيتىۋاتىدۇ؛ چېقىلايلى دېسەك، بىزدە دەلىل ـ ئىسپات يوق، ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۇ دېگەن سىياسىي سالاھىيىتى بار ئادەم، بۇ بىر يوشۇرۇن خەتەرلىك ئادەم، — دېدى.

جۇڭ چېڭ بېشىنى لىڭشىتىپ:

— ئىككىمىزنىڭ كۆزقارىشى بىردەك ئىكەن. بۇ ئادەمنىڭ كوچىدىكى ئەكسىيەتچىل تەشۋىق ۋەرەقىلىرى بىلەن مۇناسىۋىتى بولمىسىمۇ، مەنمۇ ئۇنى بىر خەتەرلىك شەخس دەپ قارايمەن. شۇڭلاشقا، ھەرگىز بېپەرۋالىق قىلماڭ. ئۇنىڭغا قانداق تېگىش مەسىلىسىدە، يۇقىرىنىڭ يولىيورۇقىنى ئاڭلاش كېرەك، يېنىكلىك بىلەن ئىش كۆرۈشكە بولمايدۇ، مېنىڭ پىكرىم، سىز ئاۋۋال ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى ئادەملەرنى تازىلاپ، بىرەر يوچۇق ئېچىشقا تىرىشىڭ، — دېدى.

3

تەشۋىقات ۋەزىپىسى يۈز بەرگەن كۈنى، بوستان شەھـ
رىدىن يەنە بىر جىددىي ئەھۋال دوكلات قىلىندى: شەھەرنىڭ
جەنۇبىي رايونى ئەتراپىدىكى بىر خاڭدىن 1000 تال كاپسۇل يوقاپ
كەتكەن.

دۇشمەن كاپسۇلنى نېمە ئۈچۈن قىلىدۇ؟ روشەنكى، پارتلىتىشقا
ئىشلەتمەكچى. 1000 تال كاپسۇلدا ئون كۆزۈك، ئون بىنانى
پارتلاتقىلى بولىدۇ. 1000 تال كـاپسـۇلنى بىر يولدىلا ئوغرىلاپ
كېتەلىگەنىكەن، ئۇ جەزمەن بىر ئادەم ئەمەس، ئۇ بىر تەشكىلات
قىلغان ئىش؛ ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ كىچىك ئىش قىلىدىغان تەشكە-
لات ئەمەس. ئۇنداقتا، بۇ ئىشنى زادى كىملەر قىلدى؟ خوتەن
شەھىرىدىكىلەرمۇ؟ بوستان شەھىرىدىكىلەرمۇ؟ ياكى قەشقەردىكە-
لەرمۇ؟ ياكى بولمىسا، يېڭىلا يوقىتىلغان باغ تېررورلۇق بازىسـ
دىكى توردىن چۈشۈپ قالغان ئۇنسۇرلارمۇ؟ ئويلاپ مۇشۇ يەرگە
كەلگەندە، جۇڭ چېڭ سوغۇق تەرگە چۆمۈلدى: ئەينى ۋاقىتتا،
ئەڭ مۇھىم بىرقانچە ئادەمنىڭ ھەممىسى قولغا چۈشمەي قالدى.
مانا ئەمدى يەنە بۇ ئىش يۈز بەردى. بۇنىڭدىن كېيىن يەنە قانداق
ئىشلار يۈز بېرىدۇ تېخى! جۇڭ چېڭ ئىختىيارسىز ئەنسىرەشكە
باشلىدى.

جۇڭ چېڭ چېن دامونىڭ يانفونىغا تېلېفون ئۇرۇپ:

ـــ يەنە ئىش چىقىپتۇ، ـــ دېدى.

ھايال قالماي، چېن دامو يېتىپ كەلدى. تېررورلۇققا قارشى
ھەرقايسى چوڭ ئەتراپتىكى باشلىقلىرىمۇ كەلدى.

جۇڭ چېڭ بىلەن مەمتىمىنىڭ چىرايى خۇددى ھېلىلا يامغۇر
قۇيۇۋېتىدىغان قارا بۇلۇتتەك تۇتۇلۇپ كەتكەندى.

جۇڭ چېڭ جىددىي قىياپەتتە:

ـــ ھەقىقەتەن چوڭ ئىش چىقىدىغان بولدى، 1000 تال
كاپسۇل كىچىك سان ئەمەس، ـــ دېدى.

ـــ شۇنداق ئىكەن، قايسى كۈنى قايسى ۋاقىتتا، قەيەر

پارتلايدىغانلىقىنى ھېچكىم بىلمەيدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر يەردە ئەمەس، بىرقانچە يەردە پارتلاش يۈز بېرىشى مۇمكىن. بۇ ئىشتا بىز بەكمۇ پاسسىپ ئورۇنغا چۈشۈپ قاپتۇق، ــ دېدى دامو تەھلىل قىلىپ.

ــ دەپ بېقىڭلارچۇ، بۇ 1000 تال كاپسۇل بىلەن ئىككى كۈن ئىلگىرىكى ئەكسىيەتچىل تەشۋىقات ۋەرەقىسى بىر ئىشمۇ - ئەمەسمۇ؟ ــ دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ.

مەمتىمىن ئالدى بىلەن سۆزلىدى:

ــ سىرتتىن قارىماققا، بۇ ئىككىسى ئىككى ئىش، ئىنچىكىلەپ ئويلىغاندا، ئىككىسى ئۆزئارا مۇناسىۋەتلىك ئىش. نېمىشقا بۇ ئىشلار ھەممىسى مۇشۇ ۋاقىتتا يۈز بېرىدۇ؟ ئۇلار بىر گۇرۇھ بولماسلىقى مۇمكىن، ئەمما ئۇلار بىر چوڭ تەشكىلات. ئۇ قانداق تەشكىلات؟ بۇنىڭغا مەنمۇ ئېنىق بىر نەرسە دېيەلمەيمەن. ئەمما مەن ھامان بۇ ئىشنى نەچچە كۈن ئاۋۋالقى باغ تېررورلۇق بازىسىنىڭ بېتچېت قىلىنىشى بىلەن مۇناسىۋەتلىك دەپ ئويلايمەن. شۇ نەرسە ئېسىمىزدە بولسۇنكى، ئەڭ ئاساسلىق دۈشمەنلەر تېخى تۈلمىدى. بوستان شەھىرىدىكى ئىبراھىم ئېھتىمال پەردە ئارقىسىدىكى شەخس بولۇشى مۇمكىن. بۇ ئەبلەغ دائىم ھەرقايسى مەسچىتلەرگە بېرىپ ۋەز ئېيتىدىكەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئالدىدا بىر خىل، كەينىدە بىر خىل گەپ قىلىدىكەن. ئەگەر بىز چىڭ‌ئىراق تۈتساق، ئۇ مۇخلىسلارغا كومپارتىيىگە ئەگىشىپ مېڭىڭلار دەپ مۇراجىئەت قىلىدۇ، ئەگەر بىز بوش قويۇۋەتسەك، ئۇ ئەكسىيەتچىل نۇتۇق سۆزلەيدۇ.

تېررورلۇققا قارشى 2 ـ ئەترەتنىڭ باشلىقى مۇنداق دېدى:

ــ مېنىڭچە، ئىبراھىم بىر ياشانغان ئادەم، چوڭ ئىش قىلالمايدۇ. مېنىڭ پەرىزىمچە، بۇ ئىش ئىگەرچى يېزىسىدىكى تەۋرەتكۈچى بومبىنى ئوغرىلىغان ياسىن ۋە مەمەت بىلەن مۇناسىۋەتلىك. بۇ ئىككى ئەبلەغ نېمە ئۈچۈن تۈيۈقسىز يوقاپ كېتىدۇ؟ بۇ قېتىمقى تەشۋىقات ۋەرەقىلىرىنى ياسىن بىلەن مەمەت تارقاتتىمۇ قانداق؟

ــ ئىبراھىم كىشىلەرگە ۋەز ئېيتىدۇ، كاپسۇل ئوغرىلاش،

تەشۋىق ۋەزىپىسى تارقىتىشتەك ئاددىي ئىشلارغا ئۇنى چېتىۋالغىلى بولماس؛ ياسىن تېنى قاۋۇل ھەم ياش، زوراۋانلىق، تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىنى قىلىشقا يارايدىغان ئادەم. ئۇ تەشۋىقات ۋەزىپىسىنى تارقاتتىمۇ - يوق دېگەن مەسىلىگە كەلسەك، بۇ ئىشنىڭ ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋىتى بولۇشىمۇ، بولماسلىقىمۇ مۇمكىن. مېنىڭچە، ياسىن يالغۇز بولۇشى مۇمكىن، ئۇنىڭدىن باشقا يەنە قانداقتۇر بىر تەشكىلات ھەرىكەت قىلىۋاتقان بولۇشى كېرەك. مەن ئىبراھىمنى ئاشۇ تەشكىلاتنىڭ پەردە ئارقىسىدىكى پىلانلىغۇچىسى بولۇشى ئېھتىمالغا بەكمۇ يېقىن دەپ قارايمەن، ـــ دېدى تېررورلۇققا قارشى 3 - ئەترەتنىڭ باشلىقى.

ـــ بىز تالاش - تارتىش قىلىشتىن قورقمايمىز، تالاش - تارتىش قىلغاندا، مەسىلە ئايدىڭلىشىدۇ، ـــ دەپ خۇلاسىلىدى جۇڭ چېڭ.

ئاخىردا، كۆپچىلىك تەھلىل قىلىپ، بوستان شەھىرىدىكى ئىبراھىم ئېھتىمال تەشۋىقات ۋەزىپىسى تارقىتىش ۋە كاپسۇل يوقىلىش ۋەقەلىرى بىلەن بىۋاستە مۇناسىۋەتلىك بولۇشى مۇمكىن. ئەمما يۇقىرىنىڭ يولىيورۇقى بار، ئىبراھىمغا يېنىكلىك بىلەن چېقىلىشقا بولمايدۇ، دەپ يەكۈن چىقاردى.

4

كۈنچىقىشتىن ئىلگىرى، بومبا ساقال قويۇۋالغان شىرئەلى جامبۇدەك كىرلىشىپ كەتكەن بىر ئاق خالتىنى يۈدۈپ، قەشقەر شەھىرىگە كىرىپ كەلدى. بۈگۈن ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ سىياسىي - مەدەنىيەت مەركىزىدە ئادەتتىن تاشقىرى بىر ساداۋ چىقارماقچىدى. بۇ ئىش بەك مۇھىم بولغاچقا، ئۇ باشقا ھەرقانداق ئادەمنىڭ بېرىشىدىن خاتىرجەم بولالماي، بۇ ئىشنى ئۆزى بېجىرمەكچى بولدى. ئۇ كېچىكىدىنلا قارامۇلۇق قىلىشقا ئامراق ئىدى. قارامۇلۇق قىلىش ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىنتايىن زور بىر بەخت ۋە قانائەت ھېسابلىناتتى. بۇ سادانى زادى قەيەردىن چىقىرىش كېرەك؟ شىرئەلى بىردەم ھۆكۈمەت بىناسىنى، بىردەم ج خ ئىدارىسىنىڭ بىناسىنى

ئويلىدى. ئۇ ھەتتا جەنۇبىي شىنجاڭ مەسچىتىنىمۇ ئويلاپ باقتى. بىراق، ئۇنىڭغا ھېچقايسىسىنىڭ شەرت - شارائىتى ياقمىدى. ئۇنىڭغا گويا بۇ جايلارنىڭ ھەممىسىدە ئۇنى ساقچى ساقلاپ تۇرغاندەك، ئۇنى ھېلىلا تۇتۇۋالىدىغاندەك بىلىندى. شىرئەلى ئالتىنچى سەزگۈسىگە بەكمۇ ئىشىنەتتى. بۇ سەزگۈسىگە ياقمىغان ئىشنى ئۇ ھەرگىز قىلمايتتى. ئۇ ج خ ئىدارىسىنىڭ ئەتراپىدا تېخىرقاپ يۈرگەن چاغدا، ج خ ئىدارىسىدىن بىر تام بىلەن ئايرىلىپ تۇرىدىغان ئىلياس سارىيىنى كۆرۈپ، ئىچ - ئىچىدىن خۇشال بولۇپ كەتتى. ئۇ سىنچىلاپ قاراپ، سارايدا يەنە نۇرغۇن چەت ئەللىكلەر ياتىدىغانلىقىنى كۆرۈپ، بۇ جايىنى شەرت - شارائىتى كۆڭۈلدىكىدەك يەر ئىكەن دەپ ھېسابلىدى. ئۇ خۇشاللىقىدىن قىن - قىنىغا پاتماي كەتتى: ئەگەر پارتلاشتا بىرەر چەت ئەللىك ئۆلسە، ئۇ چاغدا، ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭدا خەلقئارالىق تەسىر پەيدا قىلالىغان بولاتتى. شۇنىڭ بىلەن، شىرئەلى ئاق خالتىنى يۆدۈپ، ئىلياس سارىيىغا كىرىپ كەلدى. فورما كىيىۋالغان ئامانلىق ساقلىغۇچى ئۇنى توسۇۋېلىپ:

— نەگە بارىسەن؟ ياتاقتا ياتامسەن؟ — دەپ سورىدى.

ئامانلىق ساقلىغۇچى ئۇنىڭ ئۇستۈبۈشىغا قاراپ، ئۇنى ياتاقتا ياتمايدىغۇ دەپ ئويلىغانىدى.

شىرئەلى ئامانلىق ساقلىغۇچىنىڭ سۆزىدىن ئېسىنى يىغىپ، شۇئان:

— ياتاقتا ياتمەن، — دەپ جاۋاب بەردى. ئۇ ئەتراپىغا سوغۇققىنا بىر كۆز يۈگۈرتۈۋېتىپ، ئەگەر ياتاقتا يېتىشقا تىزىم-لاتمىسام، ئاق خالتىدىكى پارتلاتقۇچ بۇيۇملارنى جەزمەن ياتاققا ئەكىرگىلى بولمايدۇ دەپ ئويلىدى.

باش مۇلازىمەت ئورنىدىكى تۇرنىساخان ئىسىملىك كۇتكۇچى شىرئەلى بىلەن ئامانلىق ساقلىغۇچىنىڭ پاراڭلىشىۋاتقىنىنى كۆ-رۈپ تۇرغانىدى. ئەتىگەنده ئەمدىلا ئىسمىنا ئۆتكۈزۈۋالغاچقا، ئا-دەتتە بۇنداق چاغلاردا مېھمانلار يوق دېيەرلىك بولغانلىقتىن، ئۇمۇ زېرىكىپ تۇراتتى. شۇڭا، ئۇ شىرئەلىنىڭ تىزىملاتقىلى كەلگەنلە-كىنى كۆرۈپ، تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۇنىڭغا قىزغىن سالام

بىرىپ:

— شۇنچە ئەتىگەن ياتاقتا ياتقىلى كەلدىڭىزمۇ؟ يىراق يەر-دىن كەلگەن ئوخشىمامسىز؟ كىملىكىڭىزنى كۆرسىتىڭ، مەن تە-زىملاپ قوياي، — دېدى.

ئەلۋەتتە، شىرئەلىدە كىملىك يوق ئىدى، ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۇ ياتاقتا يېتىشنى ئويلاشمىغانىدى. مانا ئەمدى ئۇ نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قالدى.

— ئاپلا، كىملىكىمنى ئېلىۋالماپتىمەن، — دېدى ئۇ دۇ-دۇقلاپ.

— كىملىكىڭىز بولمىسا، ياتاقتا قانداق ياتىسىز؟ — تۇر-نىساخان سارايىنىڭ بەلگىلىمىسى بويىچە ئۇنى رەت قىلماقچى بول-دى.

ئەمما، شىرئەلى گىجىڭلىق قىلىپ كەتكىلى ئۇنىمىدى. ئۇ ئەتەي ئىچ پەش تارتقان بولۇپ، تۇرنىساخاننىڭ كۆزىگە قاراپ:

— قىزچاق، كۆزىڭىز ئەجەبمۇ چىرايلىقكەن، ئەسلىدە مې-نىڭ ياتاقتا يانقۇم يوقتى، بىراق سىزنى كۆرۈپلا، پۈتۈم يەرگە چاپلىشىپ قېلىۋاتىدۇ، — دەپ ئۇنىڭغا خۇشامەت قىلغىلى تۇر-دى.

تۇرنىساخان مېھماننىڭ ماختاشلىرىنى ئاڭلاپ، گۈلقەلبى ئېچىلىپ كەتتى، ئۇنىڭ گەپ - سۆزلىرىمۇ مۇلايىملىشىپ مېھماڼ-دىن:

— قەشقەرگە بىرەر ئىش بىلەن كەلدىڭىزمۇ؟ نەگە بارماق - چىسىز؟ — دەپ سورىدى.

— قىزچاق، مۇنداق گەپ، مەن كېچىلىك پويىزغا ئولتۇ-رۇپ شىمالىي شىنجاڭدىن كەلدىم، ئەسلىدىكى پىلانىمدا دەرھال ماشىنىغا ئولتۇرۇپ، خوتەنگە بارماقچىدىم، بىراق، بۇگۈن چۈش-تىن بۇرۇن خوتەنگە ماڭىدىغان ماشىنا يوقكەن، كەچتە بار ئىكەن. قانداقلا بولمىسۇن، كەچ كىرگۈچە كوچىدىلا يۈرسەم بولماس! چارچاپ كېتىپتىمەن. شۇڭا، بۇ يەردە بىرئاز ئارام ئېلىۋالاي دېۋىدىم، قىزچاق، ماڭا ياردەم قىلسىڭىز، ئاللا سىزنىڭ قىلغان ياخشىلىقىڭىزنى ئۇنتۇپ قالمايدۇ، ئاللا سىزنى ئۆز پاناھىدا ساق -

لايدۇ، ـــ دېدى شىرئەلى قىزىقچىلىق قىلىپ.

تۇرنىساخان شىرئەلىنىڭ يالۇڭۇرۇشلىرىغا چىداپ تۇرالماي، ئاستاغىنە ئۇنىڭ ياتاقتا يېتىش رەسمىيىتىنى بېجىرىپ بەردى. شىرئەلىنىڭ ياتاققا تىزىملاش دەپتىرىدە ئىسمى «ئىسمايىل» بولـدى. تۇرنىساخان رەسمىيەت بويىچە ئىش بېجىرگەن سۇپەتتە:

ـــ ھەي، خالتىڭىز بەك چوڭ ئىكەن، بەلگىلىمە بويىچە ئۇ يۈك ـ تاق ساقلاش ئورنىدا ساقلىنىدۇ، ـــ دېدى.

ـــ كېرەك يوق، مەن ئۇنى ئۆزۈم ئېلىۋالاي، ـــ دېدى شىرئەلى ئالدىراپ ـ تېنەپ.

خۇش پېئىل تۇرنىساخان يەنە ئۆزى بېرىپ شىرئەلىگە ياتاقنى ئېچىپ بەرگەچ، شىرئەلىنىڭ ئىشكىتىنى كىرىپلا ئاق خالتىنى كارىۋاتنىڭ ئاستىغا تىقىۋەتكەنلىكىنى كۆرۈپ:

ـــ ئەجەب يوشۇرۇپ كەتتىڭىز، بەك ئېسىل نەرسىمۇ نېمە؟ ـــ دەپ چاقچاق ئارىلاش سوراپ قويدى.

شىرئەلى تۇرنىساخاننىڭ ئاق خالتىغا دىققەت قىلغانلىقىنى كۆرۈپ، جىددىيلەشكىنىدىن سوغۇق تەرگە چۆمۈپ كەتتى. ئۇ كۈلۈپ قويۇپ:

ـــ مەن بەك چارچاپ كەتتىم، ئۇخلىۋالاي دەيمەن، ـــ دېدى. تۇرنىساخان ئۆز ئىززىتىنى بىلىپ ياتاقتىن چىقىپ كەتتى.

چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچ يېرىم ئەتراپىدا، شىرئەلى بىر «جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى»نى كۆتۈرۈپ، ئۇستۇنكى قەۋەتتىن چۈشۈپ كەلدى. باش مۇلازىمەت ئورنىنىڭ ئالدىغا كەلگەن چاغدا، ئۇ ئەسلىدە بېشىنى تۆۋەن قىلىپلا ئۆتۈپ كەتمەكچىدى، كۆزى ئىتتىك تۇرنىساخان ئۇنى كۆرۈپ قېلىپ:

ـــ ھەي، ئىسمايىل، سىرتقا چىقامسىز؟ ـــ دەپ سوراپ قويدى.

«ئىسمايىل» بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ، لام ـ جىم دېمەي كېتىپ قالدى.

رازۇبدكىچىلار جايلارغا تارقىلىپ، تەشۋىقات ۋەرەقىسىنىڭ كېلىش مەنبەسىنى ئېنىقلاۋاتقان چاغدا، جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئەڭ

داڭلىق ئىلياس ساريىدا كۆچلۈك پارتلاش يۈز بەردى.

چۈشتىن كېيىن ئىشقا چىقىش بىلەن تەڭ، ما جيەنجۈڭ ئۆزىنىڭ جايلاردىن چىققان تەشۋىقات ۋەرەقىلىرى ئۈستىدە بىر - بىرىگە ئوخشايدىغان ئىككى بارماق ئىزىنى تاپقانلىقى توغرىسىدا سۆزلىگىلى تۇردى. ۋاڭ لۇ بۇنى ئاڭلاپ:

— ئەپكەل، ئەپكەل، مەن بارماق ئىزىغا دائىر سانلىق مەلۇماتلار ئامبىرىدىكىسى بىلەن سېلىشتۇرۇپ كۆرەي، — دەپ تۇرۇۋىدى، تۇيۇقسىز دەھشەتلىك بىر پارتلاش ئاۋازى ئاڭلىنىپ، تېررورلۇققا قارشى 1 - ئەترەتنىڭ ئىشىك - دېرىزە ئەينەكلىرى سىلكىنىپ پارە - پارە بولۇپ كەتتى.

— نېمە ئىش بولدى؟ نەدىن كەلگەن ئاۋاز بۇ؟ — كۆچىدىكى ئورنىدىن تۇرۇشۇپ، بىر - بىرىدىن سوراشقا باشلىدى.

ما جيەنجۈڭ شۇئان كەسپىي تالانتىنى نامايان قىلدى:

— ئىلياس ساريىدىن چىققان پارتلاش ئاۋازى، — ئۇ ئۈستەلدىكى سومكىسىنى ئېلىپلا سىرتقا قاراپ ئېتىلدى، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ، سىرتقا قاراپ يۈگۈرەشتى.

چېن دامو بىلەن مەمتىمىن جۈڭ چېڭنىڭ ئۆيىدە تەشۋىقات ۋەرەقىسى دېلوسىنىڭ ئىلگىرىلەش ئەھۋالىنى مۇزاكىرە قىلىۋاتاتتى، دەھشەتلىك ئاۋازنى ئاڭلاپلا:

— چاتاق بولدى، پارتلاش يۈز بەردى! — دېدى جۈڭ چېڭ شۇئان. ئۇ تېخى پارتلاشنىڭ نەدە يۈز بەرگەنلىكىنى تەھلىل قىلىشقا ئۈلگۈرمەيلا، تەبىئىي يوسۇندا تېلېفون تۇرۇپكىسىنى ئېلىپ، قوماندانلىق مەركىزىگە تېلېفون ئۇردى:

— قوماندانلىق مەركىزىمۇ؟ مەن جۈڭ چېڭ، بارلىق ساقچىلارغا ئۇقتۇرۇڭلار، جىددىي بۇيرۇق كۈتسۇن.

پارتلاش يۈز بەرگەن نەق مەيدانغا بۇرۇنلا يېتىپ بارغان ما جيەنجۈڭ ناھايىتى تېزلا قوماندانلىق مەركىزىگە دوكلات قىلدى:

— بايا، ئىلياس ساريىدا پارتلاش يۈز بەردى.

ساقچى ماشىنىلىرى تەرەپ - تەرەپتىن سىگنال بېرىپ، پارتلاش يۈز بەرگەن نەق مەيدانغا يېتىپ كېلىشتى. شىرئەلى «جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى» نى كۆتۈرۈۋېلىپ، بىر چەتتە سوغۇققىنا

قاراپ تۇراتتى. ھەر قېتىم ئۇنىڭ قېشىدىن ساقچى ماشىنىسى ئۆتكەندە، بېشىنى چۆكۈرۈپ، يۈزىنى گېزىت بىلەن توسۇۋالاتتى. ئۇ پارتلاش يۈز بەرگەن نەق مەيدانغا قاتار ـ قاتار ساقچى ماشىنىلىرى تولۇپ كەتكەنگە قەدەر ئاشۇنداق سوغۇق چىراي قاراپ تۇرغاندىن كېيىن، ئاندىن خاتىرجەم بولۇپ كېتىپ قالدى.

ساقچىلار ناھايىتى تېزلا ئېھتىيات سىزىقىنى بەلگىلەپ، ئەتراپتىكى ئاممىنى نەق مەيداندىن ئايرىۋەتتى.

نەق مەيدانغا ھەممىدىن بۇرۇن ئېتىلىپ كەلگەن ما جيەنجۇڭنىڭ نىشانى پارتلاش مەنبەسى ۋە ئاياغ ئىزىنى تېپىش ئىدى؛ ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى «ئۇلترا بىنەپشە نۇرلۇق سۇرەتكە تارتىپ كۆزىتىش سىستېمىسى» نى كۆتۈرۈپ، نەق مەيداننى سۇرەتكە ئېلىۋاتاتتى؛ يالقۇن بولسا تەمكىنلىك بىلەن، قورقۇپ كەتكىنىدىن ھوشىنى يوقىتىپ يىغلاۋاتقان ئايال كۇتكۇچىنى بىر چەتكە چاقىرىپ:

ـــ ياتاقتا تىزىملاش دەپتىرى قېنى؟ دەرھال تېپىپ ماڭا بېرىڭ، ـــ دېدى.

تۇرنىساخان ئىسىملىك ھېلىقى كۇتكۇچى خارابە ئارىسىدىن ياتاقتا تىزىملاش دەپتىرىنى تېپىپ چىقتى.

يالقۇن تېزلىكتە دەپتەرنى ئاختۇرۇپ، ستاتىستىكا قىلىپ، بۇگۈن كېلىپ ياتاقتا تىزىملاتقانلارنىڭ ئىچىدە جەمئىي ئۈچ نەپەر ئۇيغۇر بارلىقى، ئۇنىڭ ئىچىدىكى ئىككىسىنىڭ پارتلاشتا يارلىنىپ، جىددىي قۇتقۇزۇشقا ئېلىپ كېتىلگەنلىكى، يەنە بىرسىنىڭ غايىب بولغانلىقىنى بايقىدى. ئۇ:

ـــ تىزىملىكتىكى ئىسمايىل ئىسىملىك مېھمان قېنى؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ ئاپلا! ئۇ ئادەم تېخىچە ھېسابات قىلمىدى، نەگە كەتكەندۇ ـ دۇ؟ ـــ تۇرنىساخان تۇيۇقسىز سەگەكلىشىپ، ۋارقىراپ، ئىسمايىل ئىسىملىك ئادەمنى ئىزلىدى:

ـــ بۇگۈن چۈشتىن بۇرۇن، ئىسمايىل ئىسىملىك بىر مېھمان كەلگەن. ئۇ ئۆزىنىڭ شىمالدىن كەلگەنلىكىنى، خوتەن شەھىرىگە بېرىپ تىجارەت قىلماقچىكەنلىكىنى ئېيتقانىدى. ئۇچۇ، بىر سومكا كۆتۈرۈۋاپتۇ، يەنە بىر ئاق خالتىسىمۇ بار. خالتىسىغا

لىپمۇ لىق نەرسە - كىرەك قاچىلانغانىكەن، — دېدى ئۇ.
يالقۇن بىر قاراپلا چاتاقنى تاپتى:
— نېمىشقا كىملىك نومۇرىنى يازمىدىڭىز؟
— ئۇ كىملىكىنى ئېلىۋېلىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن، دەپ ماڭا يالۋۇردى. بىر كۈنلا ياتماقچىكەن، شۇڭا مەن ماقۇل بوپتىمەن، — تۇرنىساخان ئۆزىنىڭ بەلگىلىمىگە خىلاپلىق قىلغانلىقىنى ھېس قىلىپ، ئاۋازى تۆۋەنلەپ، دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى.
— بۇ ئادەمنى ئاخىرقى قېتىم قاچان كۆردىڭىز؟ — يالقۇن ناھايىتى ئىنچىكىلەپ سورىدى. بۇنداق چاغدا قىلدەك تەپسىلاتمۇ نەزەردىن ساقىت قىلمىسا، رازۋېدكا خىزمىتىدە خاتالىق سادىر قىلاتتى.
— پارتلاش يۈز بېرىشتىن يېرىم سائەت ئىلگىرى، مەن ئۇ ئادەمنىڭ بېشىنى تۆۋەن قىلىپ، ئالدىراپ چىقىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەنتىم، — دېدى تۇرنىساخان ئەسلەپ.
چېن دامۇ يېتىپ كېلىپ:
— يېپ ئۇچى بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.
يالقۇن ياتاقتا تىزىملاش دەپتىرىنى ئۇنىڭغا بېرىپ، بارمىقى بىلەن «ئىسمايىل» دېگەن خەتنى كۆرسىتىپ:
— بۇ ئادەم گۇمانلىق، — دېدى.
چېن دامو بىلەن يالقۇن بىنانىڭ ئوستىدىن چۈشۈۋاتقان پارچە خىش ئۇۋاقلىرىدىن داجىپ ئۆتۈپ، «ئىسمايىل» يانتاق 303 - نومۇرلۇق ياتاققا كەلدى.
بۇ چاغدا، ما جيەنجۇڭ بۇرۇنلا بۇ ئۆينى ئىز قوغلاپ تاپقانىدى. ما جيەنجۇڭ ئۇ ئىككىيلەننىڭ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ:
— پارتلاش نۇقتىسى مۇشۇ ئۆينىڭ غەربىي شىمال بۇرجىكىدىن شىمالىي تامغا 60 سانتىمېتىر كېلىدىغان جايدا بولۇپ، پارتلاش تۆپەيلىدىن ئۆگزىدىن ناھايىتى چوڭ بىر كامار ئېچىلغان. بايىلا ئۆلچەپ چىقتىم، بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغان جاينىڭ ئۇزۇنلۇقى 14 مېتىر، كەڭلىكى 6 مېتىر، ئېگىزلىكى 14 مېتىر كېلىدۇ، — دېدى.

— جيەنجۇڭ، ماڭا قارا، مۇشۇنچىلىك دەرىجىدىكى بۇزغۇنچىلىقنى پەيدا قىلىش ئۈچۈن، قانچە كىلوگرام پارتلاتقۇچ دورا كېتەر؟ — دەپ سورىدى چېن دامو.

ما جيەنجۇڭ مۆلچەرلەپ بېقىپ:

— ئاز دېگەندىمۇ 15تىن 20 كىلوگرامغىچە كېتىدۇ، — دېدى.

يالقۇن كارىۋاتنىڭ ئاستىغا ئۆمىلەپ كىرىپ، مەينەت بىر ئاق ئۇن خالتىسىنى تارتىپ چىقتى، خالتا قۇپقۇرۇق ئىدى. ئۇلار خالتىنىڭ تېگىدە قېلىپ قالغان بىرقانچە تال كاپسۇل، ئېشىپ قالغان ئازراق پارتلاتقۇچ دورىنىڭ ئۇۋاقلىرىنى كۆردى.

يالقۇن پارتلاتقۇچ دورا ئۇۋاقلىرىنى قولىغا ئېلىپ پۈراپ بېقىپ، ئاندىن قولىنى قېقىۋېتىپ:

— ئاناڭنى، چوقۇم ئۆزىنى ئىسمايىل دەپ ئاتىۋالغان ھېلىقى ئادەم قىلغان ئىش، — دېدى.

ۋاڭ لۇ تۇرنىساخاننى تېررورلۇققا قارشى 1 - ئەترەتكە چاقىرتتى. ئۇ بىر كومپيۇتېرنى ئېچىپ، «يېڭىلىق يارىتقۇچى جىنايى ئىشلار رازۋېدكىچىلىرىنىڭ پورتراېت بىرىكتۇرۇش يۇمشاق دېتالى V5.0 نۇسخىسى»نى ماڭغۇزۇپ قويدى. ئارقىدىن ئۇ قورقۇپ ئالاقزادە بولۇپ كەتكەن كۆتكۇچى ئايالغا:

— ئەمدى سىز ئىسمايىلنىڭ چىراي - شەكلىنى تەپسىلىي سۆزلەپ بېرىڭ! ئالدى بىلەن قاش - كۆزىدىن باشلاڭ، مەن ئېيتقىنىڭىز بويىچە ئۇنىڭ سۈرىتىنى قۇراشتۇرۇپ، سىزگە كۆرسىتىمەن، — دېدى.

— ئۇ ئادەم ساقاللىق، كۆزلىرى كۆكۈچرەك، ئەمما ناھايىتى سوغۇق چىراي، بوي - تۇرقى ناھايىتى ئورۇق، تېرىسى ئاپئاق، يول ماڭغاندا بىرئاز ئاقسايدىكەن، — دېدى تۇرنىساخان ئەسلەپ.

بىر چەتتە قاراپ تۇرغان چېن دامو دەرھال:

— قانداق ئاقسايدىكەن؟ سول پۇتىمۇ، ئوڭ پۇتىمۇ؟ — دەپ سورىدى.

تۇرنىساخان ئەپسۇسلىنىپ:

— دققەت قىلماپتىمەن، ئىشقىلىپ ئۇ ماڭا بىرئاز ئاقساۋاتـ
قاندەك بىلىندى، — دېدى.
— سۈرەت پۈتكەندە مېنى چاقىرىۋەت. ئالدى بىلەن ئۇ ئادەمنىڭ سۈرىتىنى ئۆزۈم بىر كۆرەي، — دېدى چېن دامو ۋاڭ لۇغا.

5

پارتلىتىش دېلوسى يۈز بەرگەندە، نازىر نەن جېنجۇڭ كورلا شەھىرىدە خىزمەت تەكشۈرۈۋاتاتتى. ئۇ جۇڭ چېڭنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، چۆچۈپ كەتكىنىدىن بىر ئىستاكانىنى ئۆرۈـ ۋەتكىلى تاس قالدى:
— سىلەر ئاۋۋال دېلونى مۇزاكىرە قىلىپ تۈرۈڭلار، مەن ھازىرلا سىلەرنىڭ قېشىڭلارغا ماڭاي، — دېدى ئۇ.
نەن جېنجۇڭ، قارىغاندا، جۇڭ چېڭنىڭ قىياسى ئورۇنلۇقـ كەن. ئەسلىدە، بەزى ئىشلار تېخى مۇزاكىرە باسقۇچىدا تۇرۇۋاتىدۇ دەپتىكەنمەن، مانا ئەمدى، بۇ پارتلاش مېنىڭمۇ كاللامنى سەگىتىپ قويدى، دەپ ئويلىدى. ئۇنىڭ كاللىسىدا سىياسىي جەـ ھەتتىكى قەتئىيلىك ۋە تەپەككۇر جەھەتتىكى ئۆتكۈرلۈك شەكىللەنـ دى. دۈشمەن ھامان دۈشمەن، ئۇ مەڭگۈ دوست بولالمايدۇ. دۈشمەن بىلەن ئۆز ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتتە، دۈشمەنگە ھەرـ گىز يۈمشاق قوللۇق قىلىشقا بولمايدۇ.
نەن جېنجۇڭ ج خ نازارىتىگە پارتلاش دېلوسىنىڭ ئەھۋالىنى ج خ مىنىستىرلىقىغا يوللاش توغرىسىدا يولىورۇق بەردى. ج خ مىنىستىرى ناھايىتى تېزلا: «شىنجاڭ ج خ نازارىتى مەزكۇر دېلوغا يۈكسەك دەرىجىدە ئەھمىيەت بېرىپ، ئۆلۈش ـ يارىلىنىش ۋە نەق مەيداننىڭ ئەھۋالىنى تېزدىن ئېنىقلاپ يۇقىرىغا مەلۇمات قىلسۇن.» دەپ تەستىق سالدى.
يالقۇن بىلەن ما جيەنجۇڭنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، نەن جېنجۇڭ گويا ئۆز سېزىمىنى تاپقاندەك بولۇپ:
— جۇڭ چېڭ، بۇ ئىسمايىل دېگىنىڭلار «قارچىغا» شۇمۇ

ئەمەسمۇ؟ دېمەكچىمەنكى، ئۇ قارچىغىنىڭ ئۆزى بولماسلىقى مۇمكىن. ئەمما ئۇ «قارچىغا» غا ۋەكىللىك قىلىشى مۇمكىن ياكى ئۇلار بىر تەشكىلات بولۇشى مۇمكىن. بۇ ھال «قارچىغا» نىڭ بىزگە ئاشكارا ئىغۋاگەرچىلىك قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بە - رىدۇ، ـــ دېدى ئۇ جۇڭ جېڭغا.

ـــ مەنمۇ شۇنداق تەھلىل قىلدىم، مېنىڭچە، بۇ ئىسمايىل دېگەن جەزمەن ئۆزىنىڭ ئىسمى ئەمەس، پارتلىتىش ۋەقەسىنى تۇغدۇرماقچى بولغان ئادەم، ھەقىقىي ئىسمىنى ئىشلەتمەيدۇ. چۈنكى، ئۇنىڭ بارماق ئىزلىرى ئاسانلا نەق مەيدانغا قېلىپ قالىدۇ، بايانىن ما جىيەنجۇڭ نەق مەيدانغا قولغا چۈشۈرگەن بىر بارماق ئىزىنىڭ دېلو سادىر قىلغۇچىنىڭ بارماق ئىزى بولۇشى ئېھتىمالغا ناھايىتى يېقىن ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. ئىسمايىلنىڭ «قارچىغا» غا ۋاكالىتەن ئوتتۇرىغا چىقىشى ئېھتىمالغا ناھايىتى يېقىن ياكى بولـ مىسا، «قارچىغا» باشچىلىقىدىكى تەشكىلات ھەرىكىتىنى باشلىدى دېسەكمۇ بولىدۇ، ـــ دەپ تەھلىل يۈرگۈزدى جۇڭ چېڭ.

ـــ توغرا، مېنىڭچە بۇ دېلونى جەزمەن ئىسمايىل دېگەن ئەبلەخ سادىر قىلغان. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ دېگەن ئالدىن تەييارلـ قى بولغان، پىلانلىق، سىياسىي تۈسكە ئىگە پارتلىتىش دېلوسى. نۇرغۇن ئىزلاردىن مەلۇمكى، دۈشمەن يېقىنقى مەزگىلدە، جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدا ۋەقە تۇغدۇرۇشقا تەييارلىق قىلىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن، ـــ دېدى نەن جېنجۇڭ.

ھالبۇكى، ئەھۋال نازىر نەن جېنجۇڭ بىلەن جۇڭ چېڭنىڭ ئويلىغىنىدىن كۆپ مۇرەككەپ ئىدى! ئىلياس سارىيىدىكى پارتلـ تىش دېلوسى تېزلا پۈتۈن دۇنيادىكى تەشۋىقات ۋاستىلىرىدە ئېلان قىلىندى، چۈنكى ئىلياس سارىيىدا بىر قىسىم چەت ئەللىك سايا- ھەتچىلەر بار ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى سىمىت ئىسىملىك بىر سايا ھەتچى يېنىك يارىلانغان بولۇپ، ئۇ دوختۇرخا- نىدىكى چېغىدا، تېررورچىلارنى: ھۇ، ئۆلگۈرلەر، دەپ تىللىغاند- ىدى.

بۇ بىر چوڭ ۋەقە بولغانلىقتىن، مەركەز ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومغا ناھايىتى تېزلا: «دېلونى تېزلىكتە پاش قىلىڭلار» دەپ

تەستىق چۈشۈردى؛ ج خ مىنىستىرلىقىمۇ دەرھال جىنايى ئىشلار رازۋېدكا مۇتەخەسسىسلىرىنى ئەۋەتتى؛ ئاپتونوم رايونلۇق مۇئاۋىن شۇجىسى ئۆزى بىۋاستە ئۆمەك باشلاپ، ئاساسىي قاتلامغا بېرىپ قوماندانلىق قىلدى؛ ھەرقايسى تەرەپتىن كەلگەن خادىملاردىن «ئىلياس ساريېدىكى پارتلاش دېلوسىنى پاش قىلىشقا ۋاقىتلىق بېتەكچىلىك قىلىش گۇرۇپپىسى» تەشكىل قىلىندى.

بېتەكچىلىك گۇرۇپپىسى تەكشۈرۈپ مۇئەييەنلەشتۈرۈش ئار-قىلىق، كېيىنكى قەدەمدىكى خىزمەتلەرنىڭ مۇھىم نۇقتىلىرىنى تۆۋەندىكىچە ئوتتۇرىغا قويدى: بىرىنچى، جەنۇبىي شىنجاڭ رايون-دا «ئىسمايىل» يەنى شىرئەلىنى قولغا ئېلىش (ۋاڭ لۇ كومپىيۇ-تېردا تەقلىدىي بىرىكتۇرۇلگەن سۈرەتنى سىزىپ چىققاندىن كې-يىن، چېن دامو قاتارلىقلار ئىسمايىلنىڭ شىرئەلى ئىكەنلىكىنى مۇئەييەنلەشتۈردى)؛ ئىككىنچى، ئەكسىيەتچىل تەشۋىقات ۋەرەقە-سىنىڭ تارقىلىش مەنبەسىنى تېپىش خىزمىتىنى بوشاشتۇرماس-لىق؛ ئۈچىنچى، تۈشمۈتۈشتىن مۇسۇلمانلار بىلەن ئالاقە باغلاپ، ئۇلارنى غازات ئۇرۇشى قىلىشقا قوتراتىپ، ۋەقە پەيدا قىلىشقا ئۇرۇنغان ئىبراھىمنى نازارەت قىلىشنى كۈچەيتىش.

نەن جېنجۇڭ ئاخىرقى نۇقتىغا قارشى پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ:

— ھازىر ئىبراھىمنىڭ مەسلىسىنى نازارەت قىلىش ئە-مەس، بەلكى ئۇنى دەرھال بىر تەرەپ قىلىش كېرەك، — دەپ ھېسابلىدى.

بىراق، مۇئاۋىن شۇجى ۋۇ يېتەكچىلىك گۇرۇپپىسىغا ۋاكالە-تەن پىكىر بېرىپ:

— مەركەزنىڭ يولىورۇقى بار، ئىبراھىمنىڭ مەسلىسىدە، ئېھتىياتچان پوزىتسىيە تۇتۇش لازىم؛ قانداقلا بولمىسۇن، ئىبرا-ھىم ئىچكى قىسمىدىكى يولداش، ئىچكى قىسمىدىكى يولداشلارنىڭ مەسلىسىنى ئەڭ ياخشىسى ئىچكى قىسمدا ھەل قىلىش لازىم، زىددىيەتنى كېڭەيتىپ، دۈشمەن بىلەن ئۆز ئوتتۇرىسىدىكى زىدد-يەتكە ئايلاندۇرۇپ قويماسلىق كېرەك، — دېدى.

نازىر نەن جېنجۇڭ ئۇستەلگە ئۇرۇپ، ئورنىدىن تۇرۇپ كەت-

تى. ئۇ ئوخشىمىغان پىكىرلەرنى رەت قىلىپ، ئۆز كۆزقارىشىنى يۇرەكلىك ئوتتۇرىغا قويدى:

— مەن تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، باش كۆتۈرۈپ چىققانلىنى يوقىتىشنى تەشەببۇس قىلىمەن. ھازىر ئىبراھىم باش كۆتۈرۈپ چىققانكەن، ئۇنى دەرھال يوقىتىش كېرەك!

— يولداش نەن جېنجۇك، مۇشۇنداق قىلىپ، ئىبراھىمنى يوقاتقان تەقدىردىمۇ، سىز يەنىلا مەسىلىنى يۈزەكى ھەل قىلىپ، ماھىيەتتىن ھەل قىلمىغان بولىسىز ـ دە! — دېدى مۇئاۋىن شۇجى ۋۇ.

نازىر نەن جېنجۇكنىڭ جاھىللىقى تۇتقانىدى. بۇنداق چاغدا، كىم ئۇنىڭغا قارشى پىكىر قىلسا، ئۇ شۇنىڭ بىلەن تاكاللىشاتتى. ئۇ گەپنىڭ ئوچۇقىنى دېدى:

— قۇرۇق گەپ، سىز ۋەزىيەتنى كونترول قىلالماي تۇرۇپ، مەسىلىنى ماھىيەتتىن ھەل قىلالامسىز؟ دۇشمەن ئىشىنىڭ چوڭىنى چىقارغاندا، بىز ئاندىن ئۇنى يوقىتىمىزما؟ بىز بۇ كۆرەشنىڭ ئۇزاق مۇددەتلىكلىكى ۋە مۇرەككەپلىكلىكىدىن ئىبارەت خەلقئارا ئارقا كۆرۈنۈشنى چوڭقۇر تونۇغاندىلا، ئاندىن مۇناسىپ سىياسەت ۋە تاكتىكىلارنى قوللىنالايمىز. بۇنىڭدىن مەقسەت، ئۇنى بىخ ھالىتىدە يوقىتىپ، ئومۇمىي كەيپىيات پەيدا قىلدۇرماسلىقتىن ئىبارەت. بۇ خۇددى بالىلارنى باشقۇرغانغا ئوخشايدۇ. بالىلار دا كىچىكىدىن تارتىپلا ئۇنداق ـ مۇنداق ئىللەتلەر بولىدۇ، ئۇنى باشقۇرمىغاندا، بۇ ئىللەتلەر ئاستا ـ ئاستا يوغىنايدۇ، ئاخىر ئۇنى باشقۇرىمىز دەپ، باشقۇرالماي قالىمىز. بالا چوڭ بولغاندا، ئۇنى ئۇرغىلى بولامدۇ؟ ئەكسىچە، تېخى ئۇ بىزنى ئۇرۇپ قويۇشى مۇمكىن. شۇڭلاشقا، بىز ھەرقانداق قارار چىقارماقچى بولغىنىمىزدا، ئورنىمىزنى توغرا بەلگىلىشىمىز، باشقۇرۇشقا تېگىشلىك ئىشنى ياخشى باشقۇرۇشىمىز لازىم، ئارتۇقچە مېتافىزىكىلىق كۆزقاراشتا بولماستىن، دەۋر بىلەن تەڭ ئالغا ئىلگىرىلىشىمىز كېرەك.

گەرچە يېتەكچىلىك گۇرۇپپىسىدىكى بىر قىسىم يولداشلار نەن جېنجۇكنىڭ سەممىي پوزىتسىيىسىدىن تەسىرلىنىپ، ئۇنىڭ

سۆزىنى ئورۇنلۇق دەپ قارىغان بولسىمۇ، ئەمما، مۇئاۋىن شۇجى ۋۇ بېتەكچىلىك گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى بولغانلىقتىن، نائىلاج رەھبەرلىككە بويسۇندى.

ئاخىردا، مۇئاۋىن شۇجى ۋۇمۇ بىرئاز مۇرەسسە قىلىپ:

— مۇنداق بولسۇن، ئىبراھىمنى بىر تەرەپ قىلىش - قىلماسلىق كېيىنكى قەدەمدىكى ئىش. بىز ئاۋۋال ئۇنى بىر مەزگىل كونترول قىلىپ قاراپ باقايلى، — دېدى.

— يەنە بىر مەزگىل ئۆتكەندە، ئۇنى كونترول قىلغىلى بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى نەن جېنجۇڭ جىلە بولۇپ.

مۇئاۋىن شۇجى ۋۇ نەن جېنجۇڭنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ قويۇپ:

— ئالدىرىماڭ، كونترول قىلغىلى بولىدۇ، پارتىيە رەھبەرلىكىگە ئىشىنىش كېرەك، — دېدى.

نازىر نەن جېنجۇڭ كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ:

— مەن قانداقمۇ خاتىرجەم بولالايمەن - ھە؟ — دېدى ئۇ چوڭقۇر ھەسرەت چېكىپ.

6

«جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى» دە ئىمزالىق بىر ماقالە ئېلان قىلىندى. ماقالىدە، بوستان شەھەرلىك سىياسىي كېڭەشىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئىبراھىمنىڭ يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، شۇ جايدىكى مۇسۇلمانلارغا قىلغان خەير - ساخاۋەتلىك ئىش ئىزلىرى يۇكسەك دەرىجىدە مەدھىيىلەنگەن بولۇپ، ماقالە ئاپتورى ما تيەنمۇ ئىدى.

ئەمدىلا پورتراېتنى بىرىكتۈرۈپ بولغان ۋاڭ لۇ پۇت - قوللىرىنى سوزۇپ ھەرىكەت قىلغاچ، ئۇستەلدىكى گېزىتنى ئېلىپ كۆرۈشكە باشلىدى.

ۋاڭ لۇ بۇ ئىسىمنى خاتا كۆرۈپ قالغان ئوخشايمەن، دۇنيادا بۇنداقمۇ ئوخشاش ئىسىم بولامدۇ؟ دەپ ئويلىدى. ما تيەنمۇ قانداقلارچە توساتتىن پەيدا بولۇپ قالىدۇ؟ ئۆتمۈشتىكى قىز دوستى ئېسىگە كېلىپ، ۋاڭ لۇنىڭ قاڭشارلىرى ئېچىشىپ كەتتى. بىر

يىلدىن بېرى، ئۇ ئۇنىڭغا بولغان سېغىنىش ھېسسىياتىنى يۇرىكىدىكى چوڭقۇر قېتىغا يوشۇرۇپ كەلگەنىدى. ئىككىيلەننىڭ بىرگە بولغان چاغلىرىدىكى تۇرلۇك رومانتىك ھېسسىياتلىرى، ئۇنىڭدىكى ئەقىل - پاراسەت، ئۇنىڭ گۈزەل قامىتى، ئۇنىڭ مەڭگۈ ھەرىكەتلىنىپ تۇرىدىغان ھالىتى، ئۇنىڭ تېنىنىڭ ھىدى ... قاتارلىقلار ۋاڭ لۇنىڭ قان - تومۇرلىرىغچە سىڭىپ، يۇرىكىگە چوڭقۇر ئورناپ كەتكەنىدى. چۈنكى، ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ ئانىسىدىن باشقا، ۋاڭ لۇغا ئەڭ يېقىن بولغان بىردىنبىر ئايال زاتى ئىدى؛ ۋاڭ لۇ ئۇنى ئۆز جىسمىدىن ئايرىۋېتەلمەيتتى. ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، ۋاڭ لۇ «جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى»گە تېلېفون بېرىپ، ئاپتورنى سۈرۈشتۈرۈپ باقماقچى بولدى. ئۇ ئەمدىلا تېلېفون ئۇراي دەپ تۇرۇشىغا، تېلېفون ئۆزى جىرىڭلاپ كەتتى. ۋاڭ لۇ «ۋەي! » دېدى. مۇشۇ بىرلا «ۋەي! » دېگەن ئاۋاز بىلەن تەڭ، قارشى تەرەپنىڭ كۆز يېشى قويۇلۇشقا باشلىدى.

ۋاڭ لۇ بىرئاز كۈتۈپ باقتى، قارشى تەرەپتىن تېخىچە سادا يوق، ئۇ ئالدىراپ - تېنەپ:

— كىمنى ئىزدەيسىز؟ نېمىشقا گەپ قىلمايسىز؟ — دەپ سورىدى.

ما تىيەنمۇ ۋاڭ لۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش بىلەنلا، ئۆزىنى بۇنچىلىك دەرىجىدە تۇتۇۋالالماي قالىدىغانلىقىنى ئويلىمىغانىدى. ئارىدىن بىر يىلدىن كۆپرەك ۋاقىت ئۆتتى، ئۇ ئۆزىنى ئەمدى ئىشق - مۇھەببەت يولىغا كىرمەيمەن دەپ ھېسابلىغانىدى، ئەمدى ئۇ ئۆزىنى تەسلىكتە كونترول قىلىپ، ئاران تەستە:

— بۇ مەن، — دەپ جاۋاب بېرەلىدى.

— تىيەنمۇ؟

— ياخشى تۇرىدىكەنسىزمۇ؟

— سىز راستىنلا جەنۇبىي شىنجاڭغا كەلدىكىزما؟

— ھەئە.

— ھازىر سىز قەيەردە؟ مەن قېشىڭىزغا باراي.

— سىز دېرىزىڭىزنى ئېچىپ، يولنىڭ قارشى تەرىپىدىكى ئەڭ چوڭ ئۇجمە دەرىخىگە قارىڭ.

ژاك لۇ چاچراپ دېرىزە تۈۈگە كېلىپ، دېرىزىنى ئاچتى، ئۇ قېنىق يېشىل رەڭلىك كۆڭلەك كىيىپ، مۇرىسىگە توق قىزىل يېپىنچا ئارتىۋالغان، زىلۋا بويلۇق بىر قىزنىڭ بىر تۇپ ئۈجمە دەرىخى ئاستىدا تۇرۇپ، ئۇنىڭغا قولىنى پۇلاڭلىتىۋاتقانلىقىنى كۆردى، ئۇ ما تېمۇ بولماي كىم بولاتتى؟

ژاك لۇ تېلېفونىنى قويۇپ، هاياجانلانغان هالدا، ج خ ئىدارە-سىنىڭ بىناسىدىن ئېتىلىپ چىقىپ، ما تېمۇ تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى!

بىر يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بۇيان كۆرۈشمەي، ما تېمۇ خېلى يېتىلىپ قالغاندەك كۆرۈنەتتى. ئۇ ئىلگىرى ژاك لۇ بىلەن كۆرۈشكەن چاغدىكىدەك، ئېتىلىپ بېرىپ ژاك لۇنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئاتمىدى. ئۇنىڭغا تونۇش ئىشلار ئەمدى يات بولۇپ قالغان-دەك بىلىندى. ئۇ كۆزلىرىگە ياش ئالغان هالدا:

— مۇشۇنداق كۆرۈشۈشنى ياخشى كۆرەمسىز؟ — دەپ سورىدى.

ژاك لۇ چىن كۆڭلىدىن:

— ئويلىماپتىكەنمەن، ئەمما سېنىڭ خاراكتېرىڭگە باب كە-لىدۇ، مەنمۇ ياقتۇرىمەن، — دېدى.

ما تېمۇ ئۆتمۈشتىكى يېگانىگە مېهرىبانلىق بىلەن سەپسە-لىپ:

— قارىداپ، ئۇرۇقلاپ قاپسىز، ئەمما قاۋۇل تۇ-رۇپسىز، — دېدى.

ژاك لۇمۇ ما تېمۇغا ئۆزىنىڭ تەسىراتىنى سۆزلەپ بەردى:

— چاچلىرىڭ بېغىر رەڭگە ئۆزگىرىپتۇ، يەنە تېخى سىمولا كۆزەينەك تارتىۋاپسەن، قارىغاندا خېلى مودا بولۇپ قاپسەن، ئەمما سېنى يەنىلا تونۇۋالىمەن.

— ئەگەر مەن ئاۋۋال سىزنى ئىزدىمىسەم، سىز مېنى مەڭگۈ ئۇنتۇپ كېتىدىغان ئوخشىمامسىز؟

— مەن سېنى ئىزدىدىم.

— تاپالماي، بولدى قىلدىڭىزمۇ؟

— ئالدىنقى بىر مەزگىلدە نەگە كەتتىڭ؟

— مەن ئىدارىدىن ئالمىشىپ كەتتىم.
— «سىياسىي كېڭەش گېزىتى» گىمۇ؟
— يازغان ماقالەمنى كۆردىڭىزمۇ؟
— قانداقسىگە ئىبراھىمنى زىيارەت قىلغاڭ كېلىپ قالدى؟
— تەلەپپۇزىڭىزدىن قارىغاندا، ئۇنىڭدا مەسىلە بار ئوخشىمامدۇ؟
— ئۇنىڭغا باھا بېرىشنى خالىمايمەن. سەن ئەڭ ياخشىسى باشقىلارنى زىيارەت قىلغىن!
— مۇمكىن ئەمەس. بىرىنچىدىن، مەن ئۇنى زىيارەت قىلمىسام، رەھبەرلىك ئۇنى زىيارەت قىلىشقا باشقا ئادەمنى ئورۇنلاشتۇرىدۇ، سىياسىي كېڭەش ساھەسىدە ئۇنىڭ ئىش ئىزلىرى تېپىك ئالاھىدىلىككە ئىگە؛ ئىككىنچىدىن، بۇ قېتىمقى زىيارەت پۈرسىتىنى ناھايىتى تەستە قولغا كەلتۈردۇم. قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مەن بۇ ماقالىنى تېخىمۇ ئوبدان يازمىسام بولمايتتى. ئەلۋەتتە، بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىدە تۈرتكىلىك رول ئويناپ نەرسە، مېنىڭ سىز بىلەن كۆرۈشۈش ئارزۇيۇم.
— مەن ساڭا ئىشىنىمەن. بىراق ...
— نېمە بىراق؟
ژاك لۇ كۆڭلىدە ما تيەنمۇغا، تيەنمۇ، سەن بەك ساددا ئىكەنسەن، سەن ئەسلا بىلمەيسەن، ئىبراھىم دېگەن سىياسىي جەھەتتە ئىنتايىن خەتەرلىك ئادەم، ئۇ ياخشى ئادەم ئەمەس، دېمەكچىدى، ئەمما ئۇ بۇ گەپنى ئاغزىدىن چىقىرالمىدى. چۈنكى بۇ تەشكىلىي ئىنتىزام ئىدى.
ما تيەنمۇ ژاك لۇدىن يەنە كوچىلاپ سورىدى:
— مېنى نېمىشقا زىيارەت ئوبيېكتىنى ئالماشتۇرغىن دەيسىز؟ سىزچە ئۇنىڭدا مەسىلە بارمۇ؟
ژاك لۇ كۆڭلىدە ئەگەر دەلىل ـ ئىسپات بولسا، ئۇنى بۇرۇنلا قولغا ئالغان بولاتتۇق، دېمەكچىدى. بىراق تەشكىلىي ئىنتىزام ئۇنىڭ بۇنداق دېيىشىگە يول قويمايدۇ، ئۇنىڭ تۇغقىنى بولغان تەقدىردىمۇ شۇنداق.
— نېمىشقا گەپ قىلمايسىز؟ خاپا بولۇپ قالدىڭىزمۇ؟ —

دېدى ما تېەنمۇ ئۇنى سۆيلەپ.

— كۆڭۈللۈك ئىشلارنى دېيىشەيلى! يۈر، مەن سېنى قىزىق قەھۋە ئىچىشكە تەكلىپ قىلىمەن، — دېدى ۋاڭ لۇ بىگىز بارمىقى بىلەن ما تېەنمۇنىڭ پېشانىسىگە چېكىپ قويۇپ.

ما تېەنمۇ ئەمدىلا: «ماقۇل» دېيىشىگە، يانفونى سايرىدى. ئىبراھىمنىڭ كاتىپىدىن كەلگەن تېلېفونكەن، ئىبراھىم ئۇنى چاي ئىچكەچ زىيارەت قىلىشقا تەكلىپ قىلغانىدى.

ما تېەنمۇ شۇئان خۇشاللىق بىلەن ماقۇل بولدى.

ۋاڭ لۇ سەل مەيۈسلەنگەندەك بولۇپ:

— سەن ھەقىقەتەن ئالدىراشكەنسەن! — دېدى.

ما تېەنمۇ ئىككى قولى بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ يۈزىگە شاپالاپ قويۇپ، ئامراقلىق قىلىپ:

— مەن كەسپىمنى سۆيىمەن ئەمەسمۇ! سىز مېنىڭ مىجەزىمنى بىلمىسىزغۇ! — دېدى.

ۋىجدانى سەل ئازار يېگەن ۋاڭ لۇ دەرھال ئۆزىنى ئوڭشۇۋېلىپ:

— ئەمىسە، خەير خوش، مەن ماڭغاچ تۇراي، — دەپ خوشلىشىش ئىشارىسى قىلدى.

ما تېەنمۇ بولسا ئورنىدىن قىمىرلىماي تۇرۇپ:

— توختاڭ، — دېدى.

— يەنە نېمە ئىش بار؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ بىر خىل ئىككىلىنىپ.

ما تېەنمۇنىڭ كۆزلىرى لىق ياشقا تولغانىدى.

— مېنى بىر قۇچاقلاپ قويۇڭ، — دەپ تەلەپ قىلدى ئۇ.

ۋاڭ لۇ بىرئاز ئىككىلىنىپ، رەت قىلدى:

— قارا، چوڭ كوچىدا ... كېلەر، ... كېلەر قېتىمدا، ھە!

ۋاڭ لۇ قەتئىي نىيەتكە كېلىپ، بۇرۇلۇپلا كېتىپ قالدى.

ما تېەنمۇ ئۇنىڭ كەينىدىن:

— مەن سىز بىلەن يەنە ئالاقىلىشىمەن، — دەپ ۋارقىرىدى.

ئون تۆتىنچى باب

1

نازىر نەن جېنجۇڭ دېلو ئەھۋالىنى تەھلىل قىلىش يىغىندا، ۋاڭ لۇ بايان قىلغان شىرئەلىنىڭ سۆزىتىنى تەقلىدىي بىرىكتۈ-رۈش جەريانىنى كۆردى. ئۇ ۋاڭ لۇغا بىرئاز تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن، يېنىدا ئولتۇرغان جۇڭ چېڭغا:

— قارىغاندا، بۇ يىگىت خېلى يامان ئەمەس ئىش قىلغاندەك قىلىدۇ، — دېدى.

— ئۇ كاللىسى ئىشلەيدىغان يىگىت، — دېدى جۇڭ چېڭ ئۈنى ماختاپ.

— ئۇنىڭدەك يۇقىرى مەلۇماتلىق ستودېنتلارغا نىسبەتەن، جەزمەن ئۇلارنىڭ خىزمەت قىزغىنلىقىنى قوزغاش كېرەك. مەن ئىجادكار ساقچىلارغا ئامراق، — دېدى نازىر نەن جېنجۇڭ.

— مەنمۇ شۇنداق، — دېدى جۇڭ چېڭمۇ.

نەن جېنجۇڭ ھېلىقى يوغان ئىستاكاننى كۆتۈرۈپ مەجلىسخا-نىدىن چىقىۋېتىپ، ۋاڭ لۇنىڭ يولىنى كېسىپ ئۆتۈپ، ج خ ئىدارىسىنىڭ بىناسى تەرەپكە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى - دە، تۇيۇقسىز ئىلھامى كېلىپ، جۇڭ چېڭغا:

— مېنىڭ بۇ ساقچىلار قوشۇنىغا يېڭى كىرگەن تېررورلۇققا قارشى رازۋېدكىچى بىلەن بىر مۇڭدىشىپ، تەپەككۇرۇمنى ئاچقۇم كېلىۋاتىدۇ، بولامدۇ؟ — دېدى.

جۇڭ چېڭ شۇئان ۋاڭ لۇنىڭ يانفونىغا تېلېفون ئۇرۇپ:

— ۋاڭ لۇ، مېنىڭ ئىشخانامغا كەل، — دەپ بۇيرۇق قىلدى.

ھايال قالماي، ۋاڭ لۇ بىناغا چىقىپ، جۇڭ چېڭنىڭ ئىشخا-نىسىغا كىرىپ كەلدى - دە:

— باشلىق، نېمە ئىش؟ — دەپ سورىدى.

جۇك چېكىڭ ئاغزىنى قىيسايتىپ:

— نازىر نەن جېنجۇڭنىڭ سېنى ئىزدەيدىغان ئازراق ئىشى بارکەن، چۈشتىە سىەن ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇپ بىرگە تاماق يېگىن، — دېدى، ئاندىن سائىتىگە قاراپ بېقىپ يەنە: — ئاپلا! مېنىڭ ئىشىم بار ئىدى، ماڭغاچ تۇراي، — دېدى.

جۇك چېكىڭ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، ۋاڭ لۇمۇ نازىر نەن جېنجۇڭغا ئەگىشىپ ماڭدى. بىراق، ئۇ نازىرنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ، ئۇزاق قالمايلا يەنە قايتىپ چىقتى. ئۇنىڭ ھەقىقەتەن يەنە بېجىرىدىغان مۇھىم ئىشى بار ئىدى.

نازىر ئۇنىڭ نېمە ئىشى بارلىقىنى سورىمايلا، سەمىمىيلىك بىلەن ئۇنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ قويۇپ:

— ياخشى ئىشلەۋاتىسەن. بوپتۇ، ئىشىڭغا ماڭ! — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئەترەتكە قايتقاندىن كېيىن، دەرھال كومپيۇتېرنى ئېچىپ، ئەرەپ تور پونكىتىغا چىقىپ، كونا ئۇسۇلى بويىچە باش-قۇرغۇچىدىن مەخپىي نومۇرنى ئالدى - دە، مۇناسىۋەتلىك پوچتا ساندۇقلىرىنى كۆزدىن كەچۈرۈشكە باشلىدى. تۇيۇقسىز ئاگاھلاندۇرۇش سىگنالى ئارقىلىق، ئۇنىڭغا «قارچىغا» نىڭ بۇگۈن تورغا چىققانلىقى ئۇقتۇرۇلدى. ئۇ ئەڭ يېڭى تېخنىكا ئارقىلىق «قارچىغا» قالدۇرغان خەتنىڭ مەزمۇنىنى يەشتى:

«بېقىندا قول سالىمىز، قورال - ئۇسكۇنىلەر جىددىي زۆرۈر.»

«قارچىغا» زادى كىم؟

ۋاڭ لۇ ئۇچۇر مەركىزى ئامبىرىغا چوڭقۇرلاپ كىردى. ئۆتكەن بىرقانچە كۈندە، ئۇ «كۆك چۈش تورخانىسى»غا بېرىپ، تورغا كىرىپ پاراڭلىشىش پۈرسىتىدىن پايدىلىنىپ، بۇ نازارەت قىلىش ئەسۋابىنى تورخانىدىكى بىرلەشمە لىنىيىگە ئورنىتىپ قويغانىدى. بۇ ئەسۋاب يەنە بىۋاستە ج خ ئىدارىسىنىڭ ئۇچۇر مەركىزى ئامبىرىغا تۇتىشاتتى. ۋاڭ لۇ نازارەت قىلىش ئەسۋابىدىكى ماتېرىياللارنى ئاختۇرۇپ كۆردى. ئۇ ساناپ بېقىۋىدى، بۇ

ئىككى كۈن ئىچىدە جەمئىي 30 ئادەم تورخانىغا كەپتۇ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى 40 ياشلار چامىسىدىكى بىر ئەر ئۇنىڭ دىققىتىنى قوزغىدى.

يېقىنقى مەزگىلدە ھەربىكەت بار ئىكەن، چاتاق بولدى، جەنۇبىي شىنجاڭدا چوڭ ۋەقە چىقىدىغان بولدى! ۋاڭ لۇ دەرھال جۇڭ چېڭنىڭ يانفونىغا تېلېفون قىلدى. بىراق، قارشى تەرەپ مۇلازىمەت تەۋەسىدە بولمىغانلىقى ئۈچۈن، تېلېفون ئېلىنمىدى. ۋاڭ لۇ ئارقىدىنلا چېن دامونىڭ يانفونىغا تېلېفون ئۇردى.

2

بۈگۈن جۇڭ چېڭنىڭ قىزى جۇڭ يايانىڭ ئوتتۇرا مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىدىغان كۈنى ئىدى.

جۇڭ چېڭ ئايالى لى يۈمېيگە جەزمەن قىزىغا ھەمراھ بولۇپ ئىمتىھان مەيدانىغا بېرىشقا ۋەدە بەرگەنىدى. بىراق، ئىلياس سالىرىيىدا يېڭىلا پارتلىتىش دېلوسى يۈز بەرگەچكە، جۇڭ چېڭنىڭ ئۆيگە قايتىشقا زادىلا چولىسى تەگمەيۋاتاتتى. بۈگۈن ئەتىگەندە جۇڭ يايا تېلېفونىدا، دادىسىنىڭ زادى ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇپ ئىمتىھان مەيدانىغا بېرىش - بارماسلىقىنى سورىدى. شۇڭا، ئەگەر جۇڭ چېڭ بارالمىسا، قىزى ئەمدى ئۇنىڭ يۈزىگە قارىماسلىقى مۇمكىن ئىدى. جۇڭ چېڭ قىزىنىڭ كۆڭلىگە ئازار بېرىدىغانلىقىنى بىلەتتى. بىراق ئۇ راستىنلا خىزمەت ئورنىدىن ئايرىلالمايتتى. ئۇ كەچۈرۈم سوراپ:

— مۇنداق بولسۇن، سەن ئۆزۈڭ بېرىپ تۇرغىن، چۈشتىن كېيىن، مەن جەزمەن مەكتەپكە سېنى ئالغىلى بارىمەن، — دېدى.

جۇڭ چېڭ سائىتىگە قارىدى، سائەت 7گە يەنە 20 مىنۇت قالغانىدى، قىزىنىڭ سائەت 7دە ئىمتىھان ئاخىرلىشىدۇ دېگىنى ئۇنىڭ يادىدا ئىدى.

جۇڭ چېڭ شوپۇرغا تېلېفون بېرىپ، ئۇنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى سورىدى. جۇڭ چېڭ ماشىنا ئىشلىتىدىغانلىقىنى ئالدىن دەپ قويغان.

مىغانلىقى ئۇچۇن، شوپۇر تېلېفونىنى ئېلىپ، ناھايىتى ئوڭايسىز-لانغان ھالدا، ئۆزىنىڭ دوختۇرخانىدا ئاپىسىغا دورا ئېلىۋاتقانلىقى، ئاپىسىنىڭ ئاشقازان كېسىلى يەنە قوزغىلىپ قالغانلىقىنى ئېيتتى. جۇڭ چېڭ بىر ئۇھ تارتىپ، بوپتۇلا دېدى.

ئۇ، ئەگەر يۇگۇرۇپ بارسا، مەكتەپكە ئۇلگۈرۈپ بارالايدىغان-لىقىنى ئويلىدى.

مەكتەپ ھويلىسى جىمجىت ئىدى. ئوقۇغۇچىلار تېخىچە ئىم-تىھان بېرىۋاتاتتى. جۇڭ چېڭ ئالدىراپ مەكتەپ دەرۋازىسىدا ساق-لاۋاتقان ئاتا ـ ئانىلاردىن سورىۋىدى، ئۇلار ئىمتىھاننىڭ سائەت 8 دە ئاخىرلىشىدىغانلىقىنى ئېيتتى. جۇڭ چېڭ ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ، ئۆزىنىڭ ھېلىمۇ كېچىكمىگەنلىكىنى، بولمىسا قىزىنىڭ ئۇنى ھەرگىز كەچۈرمەيدىغانلىقىنى ئويلىدى.

جۇڭ چېڭ باشقا ئاتا ـ ئانىلارغا ئوخشاش، مەكتەپ دەرۋازى-سىنىڭ ئالدىدىكى تاش ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، قىزىنىڭ ئىمتىھان بېرىپ بولۇشىنى ساقلىغاچ ئارام ئالماقچى بولدى. مەكتەپنىڭ تەلىپىگە بىنائەن، ئۇ يانفونىنى ئېتىۋەتتى. ئۇ بىرئاز جىمجىت ئولتۇرغاندىن كېيىن، قاپاقلىرىنىڭ ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتقانلىقى-نى سەزدى ...

بۇ چاغدا، مەكتەپ يېنىدىكى ئاھالىلەر رايونىدىن سوغۇق چىراي ئۇچ ياش چىقىپ كەلدى. ئۇلار بېلىگە پىچاق ئېسىۋالغان بولۇپ، تۇنۇگۈندىن باشلاپ، ئۇلار بۇيرۇقنا بىنائەن بۇ يەردە يوشۇرۇن ئۆلتۈرىدىغان نىشاننى كۆتۈپ تۇرغانىدى. بۇنىڭدىن بىر ئاي ئىلگىرى، ئەركىن شىركەتلى قاتارلىقلارغا ئەھۋالنى تەھلىل قىلىپ، بىزنىڭ جۇڭ چېڭنى يوشۇرۇن ئۆلتۈرىدىغان پۇرسىتىمىز كۆپ ئەمەس، ئەمما يەنىلا پۇرسەت كۆتۈش كېرەك. مەسىلەن، ئۇنىڭ پىكاپىغا پارتلاتقۇچ بومبا ئورۇنلاشتۇرۇشقا ياكى ئۇنىڭ تامىقىغا زەھەر سېلىشقا ياكى ئۆيىنىڭ ئالدىدا ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتىش-كە بولىدۇ، دېگەنىدى. بىراق، بىر مەزگىل ئۇنىڭ ئىزىغا چۈش-كەندىن كېيىن، ئۇلار ئۇنىڭغا يېقىنلىشىش ئىمكانىيىتى يوق دېيەرلىك ئىكەنلىكىنى بايقاشتى. چۈنكى، ئۇنىڭ ئۆيى ج خ ئىدا-رىسىنىڭ ھويلىسىدا بولۇپ، دەرۋازىۋەن ئادەتتە يات ئادەمنى كىر-

گۈزمەيتتى؛ يەنە كېلىپ، ئۇ ھەمىشە ماشىنىسىدا ئولتۇراتتى، ياكى ج خ ئىدارىسىنىڭ بىناسىدا بولاتتى، باشقىلار ئۇ يەرگە ئاسانلىقچە كىرەلمەيتتى. شۇڭلاشقا، جۇڭ چېڭنى ئۆلتۈرۈشنىڭ ئىككىلا ئامالى بولۇپ، بىرى ئۇنىڭ يالغۇز ماڭغان پەيتىنى تالـ لاش؛ ئىككىنچىسى، پۈرسەت تېپىپ، ئۇنىڭ پىكاپىغا قەرەللىك مۇددەتتە پارتلايدىغان بومبا ئورۇنلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى.

شۇنداق قىلىپ، شىرئەلى بىر ئىز قوغلاش گۇرۇپپىسى، يەنە بىر مۇددەتلىك بومبا ئورۇنلاشتۇرۇش گۇرۇپپىسى بولۇپ، ئىككى قاتلىلىق گۇرۇپپىسى تەشكىللىدى. يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش پۈرسىتى ئاخىر كەلدى، ئىبراھىم ئەركىننى ئىشەنچلىك بىر ئۇچۇر بىلەن تەمىنلىدى. ئۇنىڭ ئېيتىشچە، جۇڭ چېڭنىڭ قىزى ئوتتۇرا مەكـ تەپ ئىمتىھانىغا قاتنىشىدىكەن، ئۇ قىزغا بەكمۇ ئامراق ئىكەن، شۇڭا ئۇنىڭ قىزغا ھەمراھ بولۇپ ئىمتىھان مەيدانىغا بېرىشى مۇمكىن ئىكەن.

3

جۇڭ چېڭنىڭ شوپۇرى ئانىسىغا دورا سېتىۋېلىپ، ئۆيىگە ئاپىرىۋاتقىنىدىن كېيىن، ئالدىراپ ج خ ئىدارىسىگە قايتىپ كەلـ دى. ئۇ بايىتىن ئىداره باشلىقى جۇڭ چېڭنى مەكتەپكە ئاپىرىپ قويمىغانلىقىدىن بەكمۇ ئۆكۈنگەنىدى.

ئەتىگەندىن بېرى ئالدىراش يۈرۈپ، ئۇ تاماق ۋاقتى بولۇپ قالغانلىقىنى، قورسىقىنىڭمۇ بىرئاز ئاچقانلىقىنى سەزدى، بۇ قېـ تىم ئۇ يىراقتا كېتىشكە پېتىنالماي، ماشىنىنى ھەيدەپ ج خ ئىدارىسىنىڭ ئۈدۈلىدىكى مۇسۇلمانلار ئاشپۇزۇلىغا بېرىپ، بىر چىنە كالا گۆشى ئۈگرىسى بۇيرۇتۇپ، ئۆزى يالغۇز يېدى.

شوپۇر تۆت ـ بەش مىنۇت ئىچىدىلا بىر قاچا ئۈگرىنى ئىچىپ بولۇپ، ئەمدىلا: «خوجايىن! ھېسابات قىلىۋېتىڭ!» دەپ تۇرۇـ شىغا دەھشەتلىك بىر ئاۋاز بىلەن تەڭ، ئۇ ھەيدىگەن «مىتسۇ بىش» ماركىلىق دالا ئاپتوموبىلى پارتلاپ كەتتى.

ئاشپۇزۇلنىڭ ئالدى شۇئان قىقاس ـ چۇقان بىلەن تولدى.

ئاشپۇزۇل بىلەن ج خ ئىدارىسىنىڭ ئارىلىقى 100 مېتىرمۇ كەلمەيتتى. شۇڭا، پارتلاش ئاۋازى چىقىشى بىلەن تەڭ، هوشيار ساقچىلار دەرهال سىرتقا يۈگۈردى. ئاشپۇزۇلغا يېقىن قالغاندا، ئالدى تەرەپتىن جۇڭ چېڭنىڭ شوپۇرى يۈگۈرۈپ كېلىپ:

— جۇڭ چېڭنىڭ ئاپتوموبىلى پارتلاپ كەتتى! — دېدى.

چېن دامونىڭ قانچىلىك هەيران قالىدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلىش مۇمكىن ئىدى: دۇشمەنلەر هۇجۇم نىشانىنى جۇڭ چېڭغا قارىتىپتۇ، جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقىغا قول سالىتۇ! هېلىمۇ ياخشى، ئىداره باشلىقى جۇڭ چېڭ ماشىنىدا يوق ئىكەن، شۇكۇر! مىڭ مەرتىۋە شۇكۇر! دەپ ئويلىدى چېن دامو.

تۇيۇقسىز ئۇنىڭ خىيالىدىن جىددىي بىر ئىش كەچتى - دە:

— ئىداره باشلىقى جۇڭ چېڭ قېنى؟ ئۇ قەيەردە؟ — دەپ سورىدى.

— ئۇ يىغىنغا كەتكەنغۇ؟ — دېدى شوپۇرى هەيران قېلىپ.

— ياقەي، ئۇ سەن بىلەن بىللە ئەمەسمىدى؟ — دېدى چېن دامو.

چېن دامو دەرهال جۇڭ چېڭنىڭ يانفونىغا تېلېفون ئۇرۇۋېدى، شوپۇر:

— مەن بايا ئۇرغان، ئۇ يانفونىنى ئاچماپتۇ، — دېدى.

— بۇ گەپچە، ئۇ ئۆزى يالغۇز كېتىپتۇ - دە؟ — دېدى چېن دامو تىت - تىت بولۇپ. ئۇ بىر خىل شۇملۇقنى سەزگەندەك بولۇپ، شۇئان جۇڭ چېڭنىڭ ئۆيىگە تېلېفون ئۇردى. تېلېفونىنى لى يۈمبي ئالدى.

— يەڭگە، باشلىق ئۆيىدىمۇ؟ — دەپ سورىدى چېن دامو.

— مەكتەپكە قىزىنى ئالغىلى كەتتى، — دەپ جاۋاب بەردى لى يۈمبي.

— چاتاق بوپتۇ! — چېن دامو ئاۋۋال مۇئاۋىن ئىداره باشلىقى مەتسىمىنگە تېلېفون بېرىپ، ئەهۋالنى دوكلات قىلدى، ئاندىن يەنە تېررورلۇققا قارشى 1 - ئەترەتكە ئۇقتۇرۇش قىلدى:

— ۋاڭ لۇ، ئەلى! دەرهال چۇشۇڭلار! جىددىي ئىش بار!

چېن دامو ئۆزى ماشىنىنى ھەيدەپ، ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلىنى ئېلىپ، جەنۇبىي شىنجاڭ ئوتتۇرا مەكتىپىگە قاراپ ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتى.

جۇڭ چېڭ قاتتىق ئۈيقۇغا كەتكەنىدى. ئۇ بىر چۈش كۆردى: چۈشىدە ئۇ مەكتەپ ھويلىسىدا ئاپتاپقا قاقلىنىپ ئولتۇراتتى. بىر چاغدا قۇياشنىڭ يۈزىدە بىر داغ پەيدا بولدى، شۇنىڭ بىلەن ئەتراپ ئاستا ـ ئاستا قاراڭغۇلاشتى، ئاخىر ھېچنېمىنى كۆرگىلى بولماي-دىغان دەرىجىگە يەتتى، ئۇ كۆزىنى تىرمىشىپ ئېچىپ، ئەتراپىنى ئېنىق كۆرمەكچى بولۇۋىدى، كىرپىكلىرى چاپلىشىپ قالغاندەك، كۆزىنى زادىلا ئاچالمىدى.

جۇڭ چېڭ چۈش كۆرۈۋاتقان چاغدا، ئۇچ ئەر ئۇچ تەرەپتىن جۇڭ چېڭغا يېقىنلاپ كەلدى. 20 قەدەم، 10 قەدەم، 5 قەدەم، ئۇلار جۇڭ چېڭنىڭ يېنىغا كېلەي دەپ قالغاندا! توساتتىن بىر ساقچى ماشىنىسى جىددىي سىگنال بېرىپ، ئۇچقاندەك مەكتەپ تەرەپكە كەلدى. جۇڭ چېڭ ساقچى ماشىنىسىنىڭ ئاۋازىدىن چۆچۈپ ئويغاندى. ئۇ تەبىئىي يوسۇندا قولىنى بېلىگە ئاپاردى، ئۇ ۋەقە يۈز بەردى دەپ ئويلاپ، سەزگۈرلۈك بىلەن دەرھال قەيەردە ۋەقە چىققانلىقىنى ئېنىقلىماقچى بولدى.

قورشاپ كەلگەن ئۈچ ئەر بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، قورقۇپ كەتكىنىدىن تارقاپ كەتتى.

چېن دامو جىددىي تورمۇز قىلىپ، ماشىنىنى جۇڭ چېڭنىڭ ئالدىدا توختاتتى. ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، كەسپىي تەربىيە كۆرگەن ئادەملەرگە خاس سالاپەت بىلەن ئورنۇبلىشقان ئادەملەر توپىنى ئاختۇرۇشقا باشلىدى.

جۇڭ چېڭ چېن دامۇغا قاراپ:

ـــ خەقنى مۇنچىۋالا قورقۇتۇپ، نېمە ئويۇن ئويناۋاتىسىلەر؟ ـــ دەپ كۈلۈپ كەتتى.

ـــ سىزگە بىرەر ئىش بولمىغاندۇ؟ ـــ دېدى چېن دامو سۇرلۇك قىياپەتتە.

جۇڭ چېڭ پۈت ـ قولىنى ھەركەتلەندۈرۈپ قويۇپ:

— ماڭا قانداق ئىش بولاتتى؟ — دېدى.
— مەن ھەقىقەتەن بەك ئەنسىرىدىم، — دېدى چېن دامو ئۇلۇغ - كىچىك تىنىپ.
— نېمىدىن ئەنسىرەيسىز؟ — دەپ سورىدى جۇك چېك.
— سىزنى كۆرەلمەي قېلىشىمدىن ئەنسىرىدىم، — دەپ ئوچۇقلا ئېيتتى.
جۇك چېك پىخىلداپ كۈلۈپ كەتتى.
— بەك ئاشۇرۇۋەتتىڭىز!
چېن دامو ئەستايىدىللىق بىلەن ئۇنىڭغا ئەھۋالنى دوكلات قىلدى:
— ئون مىنۇت ئىلگىرى سىزنىڭ ماشىنىڭىز پارتلاپ كەتتى.
جۇك چېك چۆچۈپ كېتىپ:
— ئاناڭنى! يۈرۈڭلار! — دەپ ئاغزىنى بۇزدى.
— مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مەمتىمىن ما جىيەنجۇك بىلەن يالقۇننى ئېلىپ نەق مەيدانغا كەتتى. سىز ئاۋۋال يايانى ئېلىپ ئۆيگە ئاپىرىپ قويۇڭ، — دېدى چېن دامو.
— دەرھال ئىدارىگە قايتايلى! — دېدى جۇك چېك غەزەپ بىلەن.
— ياق! مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مەمتىمىننىڭ يولىيورۇقى، ھازىردىن باشلاپ، ئائىلىڭىزدىكى ئۇچەيلەننىڭ بىخەتەرلىكىگە بىز مەسئۇل، — دېدى چېن دامو جۇك چېكنىڭ قىلچىمۇ ئىمكانىيەت بەرمەي.
جۇك چېك چېن دامونىڭ قاراپ ھاك - تاك قېلىپ، نائىلاج بېشىنى چايقىدى. دەل ئۇ قولىنى كۆتۈرۈپ سائىتىگە قارىغان چاغدا، مەكتەپ دەرۋازىسىدىن چىقىۋاتقان ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدىن: «دادا!» دېگەن خۇشال بىر ئاۋاز ئاڭلاندى.
جۇك چېكنىڭ جىددىيلىشىپ كەتكەن چىرايىغا شۇئان ئىللىق كۈلگە پەيدا بولدى.

4

شۇ كۈن كېچىده، ئاپتونوم رايونلۇق ج خ نازارىتى ئەۋەتكەن پارتلىتىش مۇتەخەسسىسى فېلىك شىلياك ھەمراھلىقىدىكى ج خ مىنىستىرلىقىنىڭ جىنايى ئىشلار رازۋېدكا مۇتەخەسسىسلىرى ئالدىراپ يېتىپ كەلدى. ئايروپىلاندىن چۈشكەندىن كېيىن، ئۇلار ئۇدۇل پارتلاش يۈز بەرگەن نەق مەيدانغا كەلدى. قايتا - قايتا تەكشۈرۈش ئارقىلىق، ئۇلار نەق مەيداندا دېلو سادىر قىلغۇچىنى كەم دېگەندە ئۈچ ئادەم دەپ ھېسابلىدى. بۇ يەكۈن ما جيەنجۇڭ قاتارلىقلارنىڭ تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى ئاغدۇرۇپ تاشلىدى. ما جيەنجۇڭ نەق مەيداندا دېلو سادىر قىلغۇچىنى ئىككىدىن ئارتۇق ئەمەس، چوقۇم بىر ئادەم دەپ ھۆكۈم قىلغانىدى.

نەق مەيداننى تەكشۈرۈش ئاياغلاشقاندىن كېيىن، كۆچمىلىك ج خ ئىدارىسىنىڭ مەجلىسخانىسىغا يېتىپ كەلدى. ما جيەنجۇڭ ئاپتونوم رايونلۇق ج خ نازارىتىنىڭ پارتلىتىش مۇتەخەسسىسى فېلىك شىلياك بىلەن تاكاللىشىپ قالدى. نازىر نەن جېنجۇڭمۇ «دىئاگ-نوز قويۇش يىغىنى» غا قاتناشقانىدى. ئۇ ما جيەنجۇڭنىڭ فېلىك شىلياك بىلەن تاكاللىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇستەلنى ئۇرۇپ قويۇپ، ما جيەنجۇڭغا:

— سەن ياش بولغاندىكىن، كەمتەرلىك بىلەن مۇتەخەسسىس-لەرنىڭ پىكرىنى ئاڭلىمامسەن! ئەگەر بۇ ئىش ئۇنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغان بولسا، مەن ئۇنى نەچچە مىڭ چاقىرىم يىراق يەردىن چاقىرىپ كېلەتتىممۇ؟ — دېدى.

ما جيەنجۇڭنىڭ ئاچچىقى بىراقلا نازىر نەن جېنجۇڭغا بۇرۇلدى. ئۇ:

— ئۇنىڭ ئېيتقانلىرى زادى خاتا! مەن ئۇنى بىر ئادەمنىڭ ئاياغ ئىزى دەپ قارايمەن. قېنى، مەن سوراپ باقاي، بىرىنچى نەق مەيداننى مەن كۆردۈممۇ، ئۇ كۆردىمۇ؟ بۇ يەردە كىم ئالدى بىلەن پىكىر بايان قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە؟ — دېدى. ئۇنىڭ گۇرەن تومۇرلىرى كۆپچۈپ، كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتكەن بو-

لۇپ، ئۇنىڭدا قىلچىمۇ يول قويۇش نىيىتى يوق ئىدى.

نازىر نەن جېنجۇڭ ما جيەنجۇڭنىڭ جاھىللىق قىلمۇاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئېھتىمال ئۇنىڭ دېگەنلىرى ئورۇنلۇق بولۇشى مۇمكىن دەپ ئويلىدى - دە، قايتا ئېغىز ئاچماستىن، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ ئولتۇردى، ئەمما فېڭ شىلياڭنىڭ ئاچچىقتىن چىرايى قىزىرىپ، بويۇنلىرى كۆپۈپ كەتكەنىدى، بولۇپمۇ ج خ مىنىستىرلىقىنىڭ پارتىلىتىش مۇتەخەسسىسلىرى ئالدىدا، ئۇ ئۆزىنى ناھايىتى ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغاندەك ھېس قىلدى. ئۇ ما جيەنجۇڭنى كۆرسىتىپ:

— يېگىت، مەن پارتلاش يۈز بەرگەن نەق مەيدانىنى كۆرۈۋاتقىلى 20 يىل بولدى، ئەمدىزە سەندەك بىر بالىغىمۇ يېتەلمەمدە - مەن؟ — دېدى.

جۇڭ چېڭ بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، ما جيەنجۇڭغا كۆز ئىشارىتى قىلىپ:

— سەن ئاۋۋال چىقىپ تۇر! — دېدى.

— مەن نېمىشقا چىقىپ كېتىدىكەنمەن؟ مېنىڭ خاتالىقىم نەدە؟ مەن دېگەن نەق مەيدانغا بىرىنچى بولۇپ كىرىپ تەكشۈرگەن تۇرسام، ئىدارە باشلىقى، سىز ماڭا ئىشىنەمسىز ياكى خەققە ئىشىنەمسىز؟ سىز ھەقىقەتنى ئەملىيەتتىن ئىزدەپ گەپ قىلىشىڭىز بولمامدۇ؟ مۇتەخەسسىس دېگەن بىر ئۇنۋان، ئۇ شۇ ئادەمنىڭ ھەربىر كونكرېت ئىشتىكى توغرىلىقىغا ۋەكىللىك قىلالمايدۇ. مەن نېمىشقا ئەستايىدىل ئىشلەيمەن؟ چۈنكى، تەكشۈرۈش توغرا بولغاندىلا، ئاندىن رازۋېدكا يۆنىلىشىگە توغرا ھۆكۈم قىلغىلى بولىدۇ، قانداقسىگە مەن خاتالىشىمەن؟ — ما جيەنجۇڭ سۆزلەۋېتىپ، بىرقانچە پارچە فوتو سۈرەتنى نازىر نەن جېنجۇڭ بىلەن جۇڭ چېڭنىڭ ئالدىغا تاشلىدى: — كۆرۈپ بېقىڭلار، بۇلار مەن تارتقان سۈرەت، ئۇلار دېگەندەك ئۇچ ئادەمنىڭ ئەمەس، بىر ئادەمنىڭ ئايىغ ئىزى.

مۇتەخەسسىس فېڭ شىلياڭنىڭ چىرايى يامغۇرلۇق بۇلۇتتەك تۇتۇلۇپ كەتكەنىدى، ج خ مىنىستىرلىقىدىن كەلگەن مۇتەخەسسىسنىڭمۇ چىرايى ئۆڭۈپ كەتتى. جۇڭ چېڭ ئەھۋالنى كۆرۈپ،

ئۇستەلگە «پاق!» قىدە ئۇرۇپ:

— ھۇ، جاھىل، ئۆزۈڭنىڭ كىم بىلەن سۆزلىشىۋاتقىنىڭنى بىلەمسەن؟ — دېدى.

شۇ تاپتا، بۇنداق گەپلەر ما جىيەنجۇڭنىڭ قۇلىقىغا ئەسلا كىرمەيتتى. ئۇ ئۇستەلگە «پاق! پاق! پاق!» قىلىپ ئۇچنى ئۇرۇپ:

— مەن دېلو توغرىسىدا سۆزلەۋاتىمەن. كىم بىلەن سۆزلەشىش توغرىسىدا گەپ قىلىۋاتقىنىم يوق. مەن مۇشۇنداق بىر مۇتتەھەم. ئەمما بۇ ھال مېنىڭ نەق مەيداندىن توغرا ھۆكۈم چىقىرىشىمغا تەسىر كۆرسەتمەيدۇ، — دېدى.

— كۆزۈمدىن يوقال! — جۇڭ چېڭ مۇتەخەسسىسلەرنىڭ يۈزىنى دەپ، ما جىيەنجۇڭنى ھەيدەشكە مەجبۇر بولدى.

— ئىشقىلىپ مەن ئۆز پىكرىمنى دەپ بولدۇم، يوقالسام يوقىلاي، باشلىق، ئوبدانراق ئويلاڭ! سىز مېنى ھەيدىدىڭىز، پۈشايمان قىلىپ قالماڭ، يەنە! — ما جىيەنجۇڭ ئاچچىقتىن يېرىلىپ كەتكۈدەك بولۇپ، ئىشكىنى قېقىپ چىقىپ كەتتى.

ئون مىنۇتتىن كېيىن، كۆچىلىك دېلو ئەھۋالىنى داۋاملىق تالاش - تارتىش قىلىۋاتقاندا، ما جىيەنجۇڭ قايتىدىن ئىشكىنى ئىتتىرىپ كىرىپ كەلدى - دە، «پاق!» قىلىپ خىزمىتىدىن ئىستېپا بېرىش دوكلاتىنى جۇڭ چېڭنىڭ ئۈستىلىگە تاشلاپ:

— سىلەر مېنىڭ پىكرىمنى قوبۇل قىلمىغانىكەنسىلەر، بۇ ھال مېنىڭ بىر كېرەكسىز، يارىماس ئادەم ئىكەنلىكىمنى چۈشەندۈرىدۇ. بۇ ئەھۋالدا، مېنىڭمۇ داۋاملىق ئىشلىشىمنىڭ ھاجىتى يوق، — دېدى ئۇ.

ئەمدى جۇڭ چېڭنىڭ راستىنلا ئاچچىقى كەلدى. ئۇ ئىستېپا دوكلاتىنى ئېلىپ، ما جىيەنجۇڭغا قارىتىپ ئېتىپ:

— ھۇ ياخشىلىقنى بىلمەيدىغان ئەبلەخ، جاھىل كالا، كۆزۈمدىن يوقال! — دەپ ۋارقىرىدى.

ما جىيەنجۇڭ بۇرۇلۇپلا مەجلىسخانىدىن چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ ھېلىقى دوكلاتىمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ئىشىككىچە ئۇچۇپ باردى. جۇڭ چېڭ ئۇنى قوغلاپ چىقمىدى. ئۇ ما جىيەنجۇڭ دېگەن ھارامزا-

دىنىڭ ئاللىبۇرۇن قېچىپ كەتكەنلىكىنى بىلەتتى.

ما جىيەنجۇڭ غەزەپتىن يېرىلىپ كەتكۈدەك بولۇپ، ئۆيىگە قايتىپ كەلدى، ئۇ ئايىغىنى سېلىپلا كارىۋاتقا چىقىپ، بېشىنى پۇركەپ ئۇخلىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ تەكشۈرۈش تېخنىكىسىنىڭ سۆزسىز توغرا ئىكەنلىكىگە قەتئىي ئىشىنەتتى. ئەمما ئىدارە باشلىقى جۇڭ چېڭ مۇتەخەسسىسلەرنىڭ سۆزىگە ئىشىنىپ، ئۇنى ھەيدىۋەتتى. ما جىيەنجۇڭ ئويلىغانسېرى ئاچچىقى ئۆرلىدى. ئايالى بىر ئىستاكان چايىنى ئېلىپ، ئۇنىڭ كارىۋىتىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىپ:

— چاي ئىچىۋالغىن! — دېۋىدى، ما جىيەنجۇڭ جىلە بولغىنىدىن، ئايالىنى سىلكىۋەتتى: — ئەپكەت، ئىچمەيمەن! — ئايالىنىڭ قولىدىكى ئىستاكان چۈشۈپ كەتكىلى تاس قالدى.

— بۇ نېمە قىلغىنىڭ؟ — دېدى ئايالى تېرىكىپ.

— مەن ئۆخلايمەن، سەن نېمە ئادەمنى پاراكەندە قىلىسەن؟ — دېدى ما جىيەنجۇڭ خاپا بولۇپ.

— سەن ئۇخلامسەن؟ مېنىڭمۇ خوپ ئۇخلىغۇم بار ئىدى. بىراق، ئائىلىدىكى بىر قاتار ئىش شۇ پېتى تۇرىدۇ، كىرئالغۇ بۇزۇلۇپ قالغىلى بىرقانچە كۈن بولدى، قوپۇپ ياسىمامسەن؟ تۇرە ئورنۇڭدىن! ئۆي تۇتقۇڭ كەلمىسە، بۇ ئۆيىنى تۇتمايلا قويايلى! — ما جىيەنجۇڭنىڭ ئايالى خېلىدىن بېرى، ئاجرىشىمەن دەپ يۈرگەچكە، كۆڭلى ئازابلىنىپ تۇراتتى. ما جىيەنجۇڭ خۇشياق-مىغان ھالدا ئورنىدىن قوپۇپ ئولتۇرۇپ:

— كىرئالغۇنىڭ نەرى بۇزۇلۇپتۇ؟ — دەپ سورىدى.

— ئەمەلىيەتتە بۇزۇلغان يېرى يوق، تايمېرى ئىشلىمەس بولۇپ قاپتۇ، — دېدى ئايالى.

— تايمېرى نېمە بوپتۇ؟ — ما جىيەنجۇڭ غودۇڭشۇپتىپ، سايمانلىرىنى ئالدى ـ دە، كىرئالغۇنىڭ ئۈستىدىكى تايمېرنى چۆ-ۋۈدى. ئۇنىڭ ئالدىغا بىرمۇنچە سۇلياۋ تۇرۇبىلار يىغىلغان چاغدا، بىردىنلا ئۇنىڭ خىيالىغا، ئىلياس ساريېدىكى پارتلاش ۋەقەسى كەلدى.

پارتلاش يۈز بەرگەن نەق مەيداندا، ئۇ بىرمۇنچە سۈلياۋ پار-
چىلىرىنى يىغىۋالغانىدى. شۇ چاغدا ئۇ بۇ سائەتنىڭ تايمېرى
ئارقىلىق كەلتۈرۈپ چىقىرىلغان پارتلىتىش دەپ گۇمان قىلغان-
دى. مانا ئەمدى ئۇ تۈيۈقسىز ئىلياس ساريېدىكى پارتلىتىش
ۋەقەسى كىرئالغۇنىڭ تايمېرى ئارقىلىق كەلتۈرۈپ چىقىرىلغانلى-
قىنى سەزدى. ئۇ دەرھال كىرئالغۇنىڭ تايمېرىنى ياساۋېتىپ،
ئەترەتكە قايتماقچى بولۇپ تۇراتتى، تۈيۈقسىز ئۆيىگە تېلېفون
كېلىپ قالدى. تېلېفوننى ۋالڭ لۇ ئۇرغانىكەن. ئۇ:
ـــ جىيەنجۇڭ، يانفونۇڭنى نېمىشقا ئېتىۋەتتىڭ؟ بايا تىن بىر
چارلاش ساقچىسىدىن تېلېفون كېلىپ، كوچىدىكى بىر چارلاش
ساقچى ماشىنىسىدا قەرەللىك بومبىنى بايقىغانلىقىنى ئېيتە-
قانىدى، ـــ دېدى. ئۇ تېخى ما جيەنجۇڭنىڭ بايىلا ئىستېپا
بېرىپ، ئىشلىمەيدىغان بولۇپ يېنىپ چىققانلىقىنى بىلمەيتتى.
ما جيەنجۇڭ ئايىغىنى كىيىپلا ئۆيىدىن يۈگۈرۈپ چىقتى-
دە، قولىنى كۆتۈرۈپ بىر تاكسىنى توسۇپ، ئۇچقاندەك ۋەقە يۈز
بەرگەن نەق مەيدانغا يېتىپ باردى. ئۇ چاغدا، چېن دامو، يالقۇن،
ئەلى ۋە ۋالڭ لۇلارمۇ تېخى ئەمدىلا كېلىپ تۇرغانىدى. ئۇنىڭ
ئۇستىگە قەرەللىك بومبىنىمۇ تەپسىلىي ئەھۋالىنى ئۇقمايدىغان بىر
ساقچى ماشىنىسىدىن ئېلىپ، يېقىن ئەتراپتىكى بىر پۇقرانىڭ
ھويلىسىغا ئەكىرىپ قويغانىكەن.
ـــ تازىمۇ بىر ئەخمەقنىڭ ئىشىغۇ بۇ! قاراپ تۇرۇپ بۇ
نەرسىنى بۇ يەرگە ئەكىرىپ قويغىنىنى كۆرمەمدىغان؟ بۇ دېگەن
ئاھالىلەر رايونى تۇرسا، نېمىدېگەن خەتەرلىك، ئازراقمۇ خەتەرلىك
ساۋاتى يوقكەن - ھە! ـــ ما جيەنجۇڭ نارازى بولۇپ كايىدى.
شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئۇ قەرەللىك بومبىنى ئىنچىكىلەپ
كۆزەتتى: ئۇ ئۇچ پارچە پەنەركىنى مىخلاپ ياسىغان بىر ياغاچ
ساندۇق ئىدى. ئۇ ئويلاپ ئولتۇرمايلا، ئېچىشىپ ياغاچ ساندۇقنى
كۆتۈرۈپ، كەڭرى بىر يەرگە باردى - دە، ساندۇقنى ئاستا يەرگە
قويدى.
قىزىقىپ كەلگەن نۇرغۇن ئادەم ئۇنى ئورىۋېلىشتى، ما جيەن-
جۇڭ جىلە بولۇپ، كانىيى يىرتىلىپ كەتكۈدەك ۋارقىرىدى:

— ئولىشۇبلىپ نېمە قىلىسىلەر؟ ئۆلگۈدەك كەلدىمۇ؟ بۇ ئوينايدىغان ئويۇن ئەمەس، ھەممىڭ نېرى كېتىش!

ما جيەنجۇڭ ئەڭ ئالدىدا تۇرغان چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇغىمۇ قولىنى سىلكىپ:

— سىلەرمۇ يېقىن كەلمەي، تېزدىن ئادەملەرنى كەتكۈزۈ - ۋېتىڭلار! — دېدى.

ئەتراپ جىمىپ قالدى، ۋاڭ - چۇڭ قىلىشۇاتقان ئاما ۋەھىمىدىن قورقۇپ، ئارقىغا چېكىندى. ما جيەنجۇڭ تىنچلىنىپ، پىچاق بىلەن ياغاچ ساندۇقنى ئاچتى. ساندۇقنىڭ ئىچىدە كىرئال-غۇنىڭ بىر تايمېرى بولۇپ، كۆرسەتكۈچى نۆلگە يېقىنلىشىپ قال-غانىدى. ما جيەنجۇڭ بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، دەررۇ كۆرسەتكۈچنى ئارقىغا قايتۇرۇپ، خېيىمخەتەرنىڭ ئالدىنى ئالدى.

يېرىم كېچە، كىشىلەر ئۇيقۇغا كەتكەندى، ئەما تېررورلۇق-قا قارشى 1 - ئەترەتنىڭ چىرىغى تېخىچە يېنىق تۇراتتى. ۋاڭ لۇ كۆچلۈك ھاياجانلىنىپ، كۆڭلىدە ما جيەنجۇڭغا قايىل بولۇشقا باشلىدى. ما جيەنجۇڭنىڭ بىرىنچى دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتتى دېگەن شان - شەرەپكە ئىگە بولۇشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەسكەن - دە، ھالقىلىق پەيتتە، ئۇ ھەقىقەتەن ھېچنېمىدىن قورقمايدىكەن. ئويلاپ - ئويلاپ، ئاخىر ۋاڭ لۇنىڭ كۆڭلىدە ما جيەنجۇڭغا نىسبە-تەن بىر خىل ھۆرمەت تۇيغۇسى پەيدا بولدى. ئۇ بىر تال تاماكىنى تۇتاشتۇرۇپ، ما جيەنجۇڭغا سۇنۇپ:

— بۇ تاماكىنىڭ پۇرىقى بەك ياخشى، سەن چېكىپ كۆرۈپ باق، — دېدى. ئېھتىمال ئەرلەر ئوتتۇرىسىدىكى ھېسسىياتنىڭ ئىپادىلىنىشى مۇشۇنداق قاتمال بولسىمۇ، ئەما ئۇ ئىنتايىن سە-مىمىي ھېسسىيات ئىدى. ۋەھالەنكى، ھەرقانداق گەپ ما جيەنجۇڭ-نىڭ ئاغزىدىن چىققاندا ئۆزگىرىپ قالاتتى. ئۇ تاماكىنى بىر شورۇتىپ:

— مەن قانداقلا تاماكا چەكسەم تەمى بىر خىللا تېتىيدۇ، — دېدى.

بۇ گەپ ئانچە يېقىملىق بولمىسىمۇ، لېكىن ۋاڭ لۇ ما جيەن-جۇڭنىڭ گەپ قىلىشىنى بىلمىگەنلىكىدىن كايىپ ئولتۇرمىدى.

يالقۇنمۇ بىر قۇتا مىنېرال سۇ ئەكېلىپ ما جيەنجۇڭغا سۇندى.

— بىر يۇتۇم ئىچىۋال، ئۇسساپ قالغانسەن.

— مەن ئۆزۈمنىڭ ئىستاكىنىمدا ئىچەي، — دېدى ما جيەنجۇڭ قېشىنى يېمىرىپ. يالقۇنمۇ ئۇنىڭغا خاپا بولۇپ كەتمەي، دەرھال ئىستاكانغا مىنېرال سۇنى لىق تولدۇرۇپ، ھۆرمەتلىگەن تەرزدە ما جيەنجۇڭنىڭ ئاغزىغا ئاپاردى. ما جيەنجۇڭ زورمۇ زور بىر يۇتۇم ئىچتى - دە، قېقىلىپ كېتىپ:

— راست گەپنى قىلسام، ئادەتتە بەك ئۇسساپ كەتمىسەم، بۇ نەرسىنى ئانچە ئىچىپ كەتمەيمەن، — دېدى.

ئەلى دەرھال ئۇنىڭغا يېقىنلىشىپ:

— ما جيەنجۇڭ، ئەگەر بومبا «گۇم!» قىلىپ پارتلىغان بولسا، مەن سېنى كۆرەلمەي قالاتتىم. ئۇ چاغدا، مېنىڭ تويلۇق ھارىقىمنى ئىچەلمەي، سەن زىيان تارتاتتىڭ، — دېدى.

ما جيەنجۇڭ كېرىلىپ قويۇپ:

— سېنىڭ شۇ تۇرقۇڭدا، پەردە سېنىڭ بىلەن توي قىلار - مۇ؟ — دېدى.

— جيەنجۇڭ، ئىشىنەمسەن؟ پەردە جەزمەن مەن بىلەن توي قىلىدۇ، ئۇنىڭ ئۇستىگە توي كۈنى مەن سېنى مەست قىلىۋېتىد - مەن، — دېدى ئەلىمۇ كۆرەڭلەپ.

ھەممەيلەن بىرھازاغىچە كۈلۈشتى. چېن دامو چايداننى ئەكېلىپ، ما جيەنجۇڭنىڭ ئىستاكىنىدىكى سۇنى تولۇقلاپ قويدى. ئۇ كۆزىگە ياش ئېلىپ:

— ما جيەنجۇڭ، سەن ئاناڭنى! تازىمۇ بىغەرەز ئىكەنسەن. ئەگەر بومبا پارتلاپ، سەن ئەرشىكە چىقىپ كەتسەڭ، مەن خوتۇنۇڭغا قانداق جاۋاب بېرىمەن؟ ئۇ چاغدا خوتۇنۇڭ بىلەن كىممۇ سوقۇشاتتى، — دېدى.

ما جيەنجۇڭ بۇ گەپنى ئاڭلاپ جىلە بولدى:

— خوتۇنۇمنىڭ گېپىنى قىلماڭلار، ئەگەر مەن ئۆلسەم، ئۇ تازا خۇش بولىدۇ، ئۇ يەنە بىرسىنى تاپقىلى ئاران تۇرۇۋاتىدۇ.

— سەن كاساپەتنىڭ نېمانداق گېپىڭ سوغۇق؟ بولدىلا،

ساڭا گەپ قىلمىدىم، — دېدى چېن دامو.

— گەپ قىلماڭ، مېنىڭمۇ گەپ قىلغۇم يوق، — دەپ ما جيەنجۇڭ ئۇستەل چىرىغىنى ياندۇرۇپ، بېشىنىمۇ كۆتۈرمەي، بومبىدىكى پلاستىردىن ئالغان بارماق ئىزىنى تەتقىق قىلىشقا كىرىشتى.

ئېھتىمال، بۇ كېچىنىڭ تىنچسىز ئۆتۈشى ئۇلارنىڭ پېشانىسىگە پۈتۈلگەن بولسا كېرەك، كۆپچىلىك يېرىم كېچىگىچە ئالدىراش ئىشلەپ، ئەمدىلا ئىشخانىدىن چىقىپ، ئارام ئالماقچى بولۇشىغا يەنە تېلېفون جىرىڭلىدى. ئەلى قەستەن چاقچاق قىلىپ:

— جەزمەن ما جيەنجۇڭنىڭ خوتۇنى ئۇنىڭ بىلەن ئاجرىشىمەن دەپ تېلېفون ئۇردى، — دېدى.

چېن دامو بېشىنى چايقاپ:

— مېنىڭچە يەنە بىر ۋەقە چىقتى، — دېدى.

دەرۋەقە، ۋاڭ لۇ تېلېفونىنى ئالغاندىن كېيىن، ئاغزىنىڭ شەكلى «0» گە ئوخشىغاندى. ئۇ تېلېفونىنى قويۇۋېتىپ:

— چاتاق بولدى، بىزنىڭ مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقىمىز مەمتىمىنىڭ ئۆيىدىكى دېرىزىدىن بىر پارتلاتقۇچ تېپىلىپتۇ، يامان يېرى، ئۇنىڭ خوتۇن، بالا ـ چاقىسى ئۆيىدە ئۇخلاۋېتىپتۇ! — دېدى.

كۆپچىلىك بۇ گەپنى ئاڭلاپلا، دەرھال پارتلاتقۇچ تازىلاش كىيىملىرىنى كىيىشىپ، سايمانلىرىنى ئېلىپ، ماشىنىنى ھەيدەپ، مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مەمتىمىنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى ...

5

ما جيەنجۇڭ تىت ـ تىت بولۇپ، بېغىشىدىكى سائەتكە قارىدى. ئۇ كۆڭلىدە يېتىپ بارىدىغان ۋاقىت بىلەن پارتلاش ئېھتىمالى بولغان ۋاقىتنى ھېسابلاۋاتاتتى. ئەلى مۇرىسىنى كۆتۈرۈپ قويۇپ:

— ھەرگىز گۇم، گۇم، گۇم قىلىپ پارتلىمىسۇن، تېزدىن پىس، پىس، پىس قىلىپ ئۆچۈپ قالسۇن! — دېدى.

ساقچی ماشىنىسى نەق مەيدانغا كېلىپ، تېخى توختىماستىن. لا، ما جىيەنجۇڭ سەكرەپ ماشىنىدىن چۈشتى. ئۇنىڭغا ئەگىشىپ چېن دامو، ژاڭ لۇ، يالقۇنلارمۇ سەكرەپ چۈشتى. ئەلى ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ماشىنىنىڭ چىرىغىنى يورۇتتى، توغرىسىنى ئېيتقاندا، ئۇ ما جىيەنجۇڭ ئۇچۇن يولنى يورۇتۇپ بېرىۋاتاتتى.

مەمتىمىنىڭ ئۆيىدىكىلەر يەنىلا ئۆيىدە ئۇخلاۋاتاتتى، پارتلاتقۇچ بومبىنى مەمتىمىن ئۆزى بايقىغانىدى. بۇگۇن چۈشتىن كېيىن، جۇڭ چېڭنىڭ ماشىنىسى پارتلىغاندىن كېيىن، جۇڭ چېڭ شۇئان دۇشمەننىڭ يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش پىلانىنىڭ باشلانغانلىقىنى سەزگەنىدى. ئۇ يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش تىزىملىكىدىكى 24 ئادەمنى ئويلاپ، مەمتىمىنگە هوشيارلىقنى ئۆستۈرۈش، ئىچكى جەهەتتە جىددىي، سىرتقى كۆرۈنۈشتە هېچ ئىش بولمىغاندەك يۈرۈشنى ئۇقتۇرغانىدى.

جۇڭ چېڭنىڭ ماشىنىسى پارتلىغاندىن كېيىن، مەمتىمىن نەق مەيداندا سىجىل ئالدىراش ئىشلىگەنلىكتىن، ئائىلىسىدىكى ئىشلارنى ئۇنتۇپ كەتكەنىدى. كەچتە چارلاش ماشىنىسىدىكى پارتلاتقۇچ بومبا بايقالغاندىن كېيىن، مەمتىمىن ئاندىن ئۆيگە قايتىپ بېرىپ، ئۆيىدىكىلەرگە بۇ بىرقانچە كۈن ئىچىدە بەكمۇ دىققەت قىلىش كېرەكلىكىنى تاپىلاپ قويۇش زۆرۈرلۈكىنى هېس قىلدى. ئۇ هويلىغا كىرىپ، ئويلىمىغان يەردىن دېرىزە تەكچىسىدە تۇرغان ياغاچ ساندۇقنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ ياغاچ ساندۇقتا قۇلىقىنى يېقىۋىدى، ئۇنىڭ ئىچىدىن خۇددى ئۆزىنىڭ ئۆيىدىكى كىرئالغۇنىڭ تايمېرىدىن چىققان ئاۋازغا ئوخشاش بوش گىزىلدىغان ئاۋاز ئاڭلاندى. مەمتىمىنىڭ چىرايى شۇ هامان ئۆزگەردى، ئۇ بۇنىڭ جەزمەن قەرەللىك مۇددەتتە پارتلايدىغان بومبا ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. شۇڭا، ئۇ دەرهال تېررورلۇقتا قارشى 1 ـ ئەترەتكە تېلېفون ئۇرغانىدى.

مەمتىمىنىڭ پىكرى هازىرچە خوتۇن، بالا ـ چاقىلىرىنى چۆچۈتۈۋەتمەسلىك ئىدى. جىددىي ئەهۋال مەلۇماتىنى تاپشۇرۇۋالغان ساقچىلار زور تۇركۈملەپ يېتىپ كەلدى. پارتلاتقۇچ تازىلاش كىيىمىنى كىيىۋالغان ما جىيەنجۇڭ قولىنى شىلتىپ:

ـــ هـەممىڭـلار ئـارقاڭلارغـا يېنىڭلار، يېنىڭلار، خە - تەرلىك! ـــ دېدى.

ئۇنىڭ ۋارقىرىشى بىلەن، كۆپچىلىك ئەھۋالىنىڭ خەتەرلىك ئىكەنلىكىنى سەزدى، ئەمما ئارقىغا يېنىشنى خالىمىدى، چۈنكى ما جيەنجۇڭ تېخى قەدىمىنى توختاتمىغانىدى. ما جيەنجۇڭ ئارقىسىغا قايرىلىپ، كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، كۆپچىلىككە يەنە ۋارقىرىدى:

ـــ هەممىڭلار ماڭا ئەگىشىپ نېمە قىلىسىلەر؟ ئۆلگۈڭلار كەلدىمۇ؟

ما جيەنجۇڭ تېزلىكتە دېرىزە تەكچىسىدىكى ياغاچ ساندۇققا يېقىنلاشتى، ئارقىدىن قۇلىقىنى ساندۇقنىڭ ئۈستىگە يېقىپ، نەپەسىنى توختىتىپ تىڭشىدى. يېقىن يەردىكى بىر مەيخانىنىڭ شامالدۇرغۇچى گۇركىرەۋاتقانلىقىدىن، ساندۇق ئىچىدىكى ئاۋاز ئىنتايىن بوش ئىدى. ئەمما، ما جيەنجۇڭ يەنىلا گۈزىلدىغان ئاۋازىنى پەرق ئېتەلىدى. ئۇ ساندۇق ئىچىدە چۈۋۈشقا قارشى ئىقتىدارلىق قۇرۇلما بارلىقىغا قارىماي، ئەگىشىپ كەلگەن ۋاڭ لۇغا:

ـــ سايمانىنى ماڭا بەر! ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

ۋاڭ لۇ دەرھال پىچاقنى ئۇزاتتى. ما جيەنجۇڭ خەۋپ - خەتەرگە قارىماي، ساندۇقنى ئاچتى. ساندۇق ئىچىدىكى تايمېرنىڭ يېڭىسى نۆلگە بىر مىللىمېتىرلا قالغانىدى.

ـــ ما جيەنجۇڭ، قايتىپ كەل! قايتىپ كەل! ...

جۇڭ چېڭنىڭ ساقچى ماشىنىسىمۇ يېتىپ كەلدى. ئۇ ما جيەنجۇڭنىڭ ئېگىشىپ هېلىقى 20 كىلوگرامچە كېلىدىغان ياغاچ ساندۇق بىلەن هەپىلىشىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، جىددىيلەشكەنلىكتىن ۋارقىرىغانىدى. ئەمما، ما جيەنجۇڭ گويا هېچنېمىنى ئاڭلىمىغاندەك ئىنتايىن تەمكىن ئىدى. ئۇ چوڭقۇر بىر تىنىۋېلىپ، كۆرسەتكۈچنى كەينىگە بۇرىۋەتتى.

مۆجىزە ئەنە شۇنداق يۈز بەردى. هېلىقى بىرنېمە گۈزىلداشتىن توختىۋىدى، هەممە ياقنى جىمجىتلىق باستى.

مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مەتىمىنىڭ خوتۇن - بالىلىرى يەنىلا تېپتىنچ ئۇخلاۋاتاتتى. بۇ بىر كېچىنىڭ تىنچلىقى ئۇچۇن،

بىر ساقچىنىڭ ھاياتىنى تەقدىم قىلىشقا تاس قالغانلىقى ئۇلارنىڭ خىيالىغىمۇ كىرىپ چىقمايتتى.

ۋاڭ لۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئۇشتۇمتۇت ئىسسىق ياش ئېتىلىپ چىقتى. بۇ، قەدىردان سەپدىشىنىڭ باتۇرلۇقى، پىداكارلىقى ئۈچۈن تۆكۈلگەن ياش ئىدى! چېن دامو بىلەن يالقۇن كېلىپ، ما جيەنجۇڭنى قىزغىن قۇچاقلىدى. ئەلى ئېتىلىپ كېلىپ، چېن دامونى تارتتى، تۆت سەپداش قۇچاقلىشىپ، ھەممەيلەن يىغلاشتى.

بۇڭ چېڭ بىلەن مەمتىمىن چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن ئۇلارغا قاراپ، كۆز چاناقلىرى ياشقا تولدى. تۆتەيلەن يىغلاپ بولغاندىن كېيىن، يەنە ھەممىسى قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى. جۇڭ چېڭ ئۇلارنىڭ كەينىدە تۇرۇپ:

— جيەنجۇڭ، سەن دېگەن بىر تەلۈە ئىكەنسەن، گەرچە ناھايىتى باتۇر بولساڭمۇ، لېكىن مەن بۇ ئۇسۇلنى تەشەببۇس قىلمايمەن. كىچىككىنە بىر قەرەللىك بومبىنى تازىلاش ئۈچۈن جان بېرىشكە ئەرزىمەيدۇ؟ مەمتىمىنىڭ ئۆيى پارتلاپ كەتسە، يەنە بىرنى ئالغىلى بولىدۇ؛ سەن مۇ جيەنجۇڭ ئۈلۈپ كەتسەڭ، ئاتا ـ ئاناڭنىڭ ئوغلى يوقىلىدۇ، خوتۇنۇڭ ئېرىدىن ئايرىلىپ قالىدۇ، بالاڭ يېتىم قالىدۇ، بىزمۇ سەپدىشىمىزدىن ئايرىلىپ قالىمىز، شۇڭلاشقا مەن ئادەمنىڭ ھاياتى ھەممىدىن مۇھىم دەپ قارايمەن. پارتلاتقۇچ بومبىنى تازىلاش ئىشىنى بىز پۈتۈنلەي باشقا ئۇسۇل ـ چارىلەر بىلەنمۇ بىر تەرەپ قىلالايمىز. مەسىلەن، بىزدە پارتلاتقۇچ بومبا تازىلاش كومزىكى بارلىقى ئېنىق تۇرسا، نېمىشقا ئۇنى ئىشلەتمەيمىز؟ بۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق قارامىلىق قىلىشقا بولمايدۇ! — دەپ چېچىلىپ كەتتى.

— بىراق ۋاقىت ئۇلگۈرمەيدۇ ـ دە! — دەپ رەددىيە بەردى ما جيەنجۇڭ.

گەرچە جۇڭ چېڭ ما جيەنجۇڭغا خاپا بولغاندەك تەلەپپۇزدا گەپ قىلغان بولسىمۇ، ئەمما كۆپچىلىك جۇڭ چېڭنىڭ ما جيەنجۇڭغا ئىچ ئاغرىتىۋاتقانلىقىنى بىلەتتى.

پارتلاش ۋەقەسى ئارقىمۇ ئارقا يۈز بەرگەنلىكى ئۈچۈن، جۇڭ چېڭ كېچىلەپ دېلو ئەھۋالىنى تەھلىل قىلىش يىغىنى ئېچىشنى

ئۇقتۇردى.

نازىر نەن جېنجۇڭ بىلەن مۇتەخەسسىسلەرمۇ دوكلاتنى ئاڭلاش ئۈچۈن يېتىپ كېلىشتى. بۇ چاغدا، بومبا تازىلاش كېيىنى سېلىۋەتكەن ما جيەنجۇڭ ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئۇسسۇپ كىرىپ كەلدى. ئۇ ناھايىتى ئەستايىدىل دوكلات قىلدى.

ــ باشلىق، مەن تۇنۇگۈن كەچتە پارتلاتقۇچ بومبىدىن ئالغان ھېلىقى ئىككى بارماق ئىزىنى بىر ئادەمنىڭ دەپ قارايمەن. يەنە شۇنداق ھۆكۈم قىلىشقا بولىدۇكى، بۇ ئادەمنىڭ سول قولى سەل مېيىپ، بۇنىڭدا ھەرگىز چاتاق يوق.

ئاپتونوم رايونلۇق ج خ ئىدارىسىنىڭ پارتلىتىش مۇتەخەسسىسى فېڭ شىلياڭ ما جيەنجۇڭنى كۆرۈپ قوشۇمىسىنى تۇردى. بۇنى سەزگەن جۇڭ چېڭ ئەتەي ئۇنلۇك قىلىپ:

ــ ھەي، جيەنجۇڭ، سەن خىزمىتىڭدىن ئىستېپا بېرىپ، ئىشلىمەيمەن دېگەنتىڭغۇ؟ بىز ياكى سېنى نەق مەيدانغا بارغىن دەپ ئۇقتۇرۇش قىلمىساق، نېمىدەپ كەلدىڭ؟ ــ دېدى.

ما جيەنجۇڭنىڭ بوينىدىكى مۇسكۇللىرى پارتلاپ كەتكۇدەك تارتىشتى، ئۇ يوللۇق ۋە قەتئىي يوسۇندا مەيدىسىگە ئۇرۇپ:

ــ مەن بىر كومپارتىيە ئەزاسى، شۇنداقلا بىر رازۋېدكىچى، دېلو سادىر بولىدىكەن، سىزنىڭ ئۇقتۇرۇشىڭىز ھاجەتسىز، ئۆزۈم بېرىۋېرىمەن. بۇ دېگەن مېنىڭ مەسئۇلىيىتىم ھەم مەجبۇرىيىتىم، ــ دېدى ـ دە، «جاق!» قىلىپ ئىشىكنى يېپىپ چىقىپ كەتتى.

جۇڭ چېڭ ئۇنىڭ كەينىدىن كۆلۈپ:

ــ بۇ كاساپەتنىڭ خېلى ئەستايىدىللىقى بار ئىكەن جۇمۇ، ــ دېدى.

ــ ئەمەلىيەتتە، مەن بۇ يىگىتنىڭ ئاشۇ جاھىللىقىنى ياقتۇرۇپ قالدىم، ــ دېدى مۇتەخەسسىس فېڭ شىلياڭ.

تەھلىل يېغىنى تاڭ ئاتقۇچە داۋام قىلدى. ئاخىردا مۇنداق خۇلاسە چىقىرىلدى: بۇ ئىككى قېتىملىق پارتلاش ۋەقەسىدىكى پارتلاتقۇچ قۇرۇلما سائەتنىڭ ۋاقىت بەلگىلەش قۇرۇلمىسى بولۇپ، پارتلاتقۇچ دورىنىڭ مىقدارى 2300 گرام ئەتراپىدا بار،

سائەتنىڭ ھەممىسى «ئاق كەپتەر» ماركىلىق سائەتنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ئىگە. يىغىندا مۇنۇلار قارار قىلىندى: بىرىنچى، تەكشۈرۈشنى سائەتنىڭ نەدىن سېتىۋېلىنغانلىقى، كىملەر سېتىۋالغانلىقىدىن باشلاش، پاكىتلىق نەرسە ئارقىلىق ئادەمنى تېپىش؛ ئىككىنچى، نەق مەيدانىدا قولغا كەلتۈرۈلگەن بارماق ۋە ئاياغ ئىزىغا ئاساسەن، رازۋېدكىچىلار ئىگىلىگەن نۇقتىلىق ئادەملەرنى سېلىشتۇرۇپ تەكشۈرۈش. مەمتىمىن نەق مەيدانىدىلا 30 نەچچە گۇماندارنى ئېيتىپ بەردى، رازۋېدكىچىلار ئۇلارنى بىر - بىرلەپ تەكشۈرۈشكە تەييارلىق كۆردى.

يىغىن تارقىغاندىن كېيىن، نازىر نەن جېنجۇڭ قايغۇرغان ھالدا:

— بۇ دۇشمەننىڭ غالجىرلاشقانلىقىنى چۈشەندۈرۈپلا قالماستىن، يەنى بۆلگۈنچىلىك بىلەن بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەشنىڭ بىر مەيدان كەسكىن ھايات - ماماتلىق كۈرەش ئىكەنلىكىنىمۇ چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ، — دېدى.

— ئۇلار شامالغا قارشى ئىش كۆرۈپ، قەلەم بىلەن قۇتراتقۇلۇق قىلىپ، ئەلەم بىلەن پاراكەندىچىلىك سېلىپ، ئاساسىي ھۇجۇمنى جەنۇبىي شىنجاڭغا قارىتىپ، پۈتۈن شىنجاڭنى پاراكەندە قىلماقچى، — دېدى جۇڭ چېڭ تەھلىل قىلىپ.

— توغرا! جۇڭ چېڭ، شۇڭا، بىز سەگەك بولۇشىمىز كېرەك. قوشۇنىمىزنى ئوبدان تەربىيىلەپ، ئۇلاردا ئۇزاق مۇددەت كۈرەش قىلىش ئىدىيىسىنى تۇرغۇزۇشىمىز لازىم. دۇشمەننىڭ بىر - ئىككى قېتىم ئۇرۇشۇش بىلەنلا جەڭنى ئاخىرلاشتۇرۇشى مۇمكىن ئەمەس، بىزدە ئۇزاق مۇددەت جەڭ قىلىدىغان تەييارلىق بولۇشى كېرەك.

— نازىر، قانچە ئۇزۇن جەڭ قىلىش توغرىسىدا سىزنىڭ كۆڭلىڭىزدە سان بارمۇ؟ ماڭا بۇ جەڭ خۇددى ئاخىرلاشمايدىغاندەكلا قىلىدۇ؟ — دېدى جۇڭ چېڭ.

— مېنىڭ قارىشىمۇ سىزنىڭكى بىلەن ئوخشاش. دۇشمەن كۈرەشنى قاچان توختىتىدۇ؟ مېنىڭچە، شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ جەڭ مەيدانىدىكى كۈرەش مەڭگۈ توختىماي داۋاملىشىدۇ. بىزنىڭ

دۆلەت كۆچمىز قۇدرەت تاپقان چاغدا، كۆرەشنىڭ قېتىم سانى نىسپىي ھالدا ئازىيىشى مۇمكىن، ئەمما كۆرەشنىڭ پۈتۈنلەي توختاش مۇمكىنچىلىكى چوڭ ئەمەس، — دېدى نازىر ئەن جېنجۇك.

ئىككىيلەن سۆزلىشىۋاتقاندا، جۇك چېكنىڭ يانفونى سايراپ كەتتى، تېلېفوننى ئۇنىڭ ئاغىنىسى قۇربان شۇجى ئۇرغانىدى. تېلېفوندا قۇربان شۇجى ناھايىتى جىددىي تەرزدە:

— يوقاپ كەتكەن ھېلىقى 20 نەچچە ياشنىڭ ئىز - دېرىكى تېپىلدى. بايا تىن مەن ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن بىلەن مەسلىھەتلەشتىم، دەرھال ئادەم ئىزلەش گۇرۇپپىسى تەشكىللەپ، ئۇلارنى تېپىپ قايتۇرۇپ كەلمەكچى بولدۇق. تېلېفون ئۇرۇشتىن مەقسەت، سىزگە مۇشۇ ئىشنى دوكلات قىلماقچىدىم، — دېدى.

جۇك چېك تېلېفوندا سۆزلىشىۋاتقاندا، ئەن جېنجۇك ئاڭلاپ تۇرغانىدى:

— مۇشۇنداق ئىشمۇ بارمىكەن؟ بۇنىڭ ئۈچىدە مەسىلە بار-دەك قىلىدىغۇ! — دېدى ئۇ.

— مەن ھازىرلا ياڭ چىڭشەنگە تېلېفون بېرىمەن، ئۇ بىرقانچە ئادەمنى ئەۋەتىپ، كۆرۈپ باقسۇن، — دېدى جۇك چېك.

ئەن جېنجۇك ئۇنى توسۇپ:

— ياق، مېنىڭچە بۇ ئىشقا سىلەر مۇشۇ يەردىن ئادەم ئەۋەتكىنىڭلار تۈزۈك، ئەگىتىپ يۈرمەك، مېنىڭ غەرىزىمنى چۈشىنىۋاتامسىز؟ بۇ ئىشقا ئۆزۈم بىۋاستە كۆز - قۇلاق بولاي دەيمىنا، — دېدى.

جۇك چېك چېن داموغا تېلېفون بېرىپ:

— ئىگەرچى يېزىغا كىمنى ئەۋەتسەك مۇۋاپىق بولار؟ — دەپ سورىدى.

— ما جيەنجۇك بىلەن يالقۇن پارتلاش دېلوسىنى ئىشلەۋاتقىدۇ، ئۇلار بارالمايدۇ، بولمىسا، يەنە ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ بارسۇن، — دېدى چېن دامو.

6

ماشىنىغا چىقىشنىڭ ئالدىدا، ۋاڭ لۇ ما تىەنمۇنىڭ يانفونىغا تېلېفون ئالدى، ئۇ گەپ قىلىپ بولغۇچە، ما تىەنمۇ:

— سىز ما؟ — دەپ سورىدى.

روشەنكى، ما تىەنمۇ ئۇنىڭ يانفون نومۇرىنى ئۆزىنىڭ يانفونىغا كىرگۈزۈپ ساقلاپ قويغانىدى، ۋاڭ لۇ تېلېفون ئۇرسىلا، ما تىەنمۇنىڭ يانفونىنىڭ ئېكرانىدا ۋاڭ لۇنىڭ ئىسمى پەيدا بولاتتى. ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا:

— مېنىڭ يانفون نومۇرۇمنى ساقلىما! — دەپ جېكىلىدى.

لېكىن ما تىەنمۇ ئۇنىڭ گېپىگە كۆنمەي:

— سىزنىڭ ماڭا بۇيرۇق چۈشۈرىدىغان ھەققىڭىز يوق، — دېدى ئۇ.

— ئەگەر خىزمەت ئېھتىياجى بىلەن مۇشۇنداق تەلەپ قويۇ - سامچۇ؟ — دېدى ۋاڭ لۇ ئەستايىدىللىق بىلەن.

ما تىەنمۇ پىسسىڭىدە كۈلۈۋېتىپ:

— ماۋۇ باھانىڭىز ھەرھالدا بولغۇدەك، — دېدى.

— مەن ھازىرلا يېزىغا ماڭىدىغان بولۇپ قالدىم، — دېدى ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا.

ما تىەنمۇ بىرپەس تۇرۇپ كېتىپ، چۈشەنگەن ھالدا:

— مەن سىزدىن نەگە بارىدىغانلىقىڭىزنى سورىمايمەن. بىزنىڭ ئارىمىزنى مەڭگۈ سىزنىڭ خىزمىتىڭىز ئايرىپ تۇرىدۇ، شۇنداقمۇ؟ — دېدى.

— سېنىڭ خىزمىتىڭمۇ شۇنداق، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھازىر يەنە بىر قەۋەت قوشۇلدى.

— ھەرھالدا ۋىجدانىڭىز بار ئىكەن، ماڭا بېشارەت بېرىشنى بىلدىڭىز.

— سەن مېنىڭ كاماندىروپكىغا چىققىنىمدىن پايدىلىنىپ، غىپپىدە تىكشۈەتمەيدىغانسەن؟

— سىز مېنىڭ بۇ يەردە قانچە ئۇزۇن تۇرۇشۇمنى خالايسىز؟

— مەن مەڭگۈگە دەيمەن. ئەگەر دېگىنىم ھېساب بولسا!
ما تېمۇر تۈيۈقسىز گەپنى باشقا ياققا بۇرىدى:
— ماڭا ماتورنىڭ ئاۋازى ئاڭلىنىۋاتىدۇ، سىز ھازىرلا ما-
شىنىغا چىقامسىز؟
— سەن تېخى ماڭا جاۋاب بەرمىدىڭ؟ — ۋاڭ لۇ ئىز
بېسىپ سورىدى.
ما تېمۇر قەستەن ئاۋازنى كۆتۈرگەندەك قىلىپ:
— مەن زىيارەت قىلىۋاتقان ئىبراھىم ھاجىچۇ، ۋەتەنپەرۋەر
دىنىي زات ئىكەن. ئۇ مۇسۇلمانلار ئۈچۈن نۇرغۇن ياخشى ئىشلار-
نى قىلغانىكەن. مەن جەزمەن ئۇنى ئوبدان زىيارەت قىلىپ، خەۋەر
قىلىمەن، سىز گېزىتتىكى خەۋىرىمنى كۆرۈڭ! — دېدى.
ۋاڭ لۇ قارشى تەرەپنىڭ قېشىغا بىرسى كەلگەنلىكىنى، شۇ-
ڭا، گەپ قىلىش بىلەپ ئىكەنلىكىنى سەزدى، شۇڭا ئۇ:
— سەن پېشىپ يېتىلىپسەن، لايىقىدا ساختىپەزلىكىمۇ
ئۆگىنىپسەن، — دېدى.
ۋاڭ لۇنىڭ يانفونىنى ئېتىۋېتىشىنى كۈتمەيلا، ما تېمۇر ئالدا-
راپ - تېنەپ يانفونىنى ئېتىۋەتتى.
ۋاڭ لۇ ئەرۋاھى ئۈچقان ھالدا ماشىنىغا چىقتى. ئۇ قايتىپ
كەلگەندىن كېيىن، جەزمەن ما تېمۇنى تېپىپ، ۋاقىت چىقىرىپ
ئوبدان بىر پاراڭلاشسام بولغۇدەك دەپ ئويلىدى. ئىككىيلەننىڭ
شىنياڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا مۇھەببەت باغلىغان چاغلىرى يادىغا كە-
لىش بىلەن، ۋاڭ لۇنىڭ خىيالى ئۆتمۈشكە كەتتى. ئۇنىڭ ما
تېمۇ بىلەن قانغۇدەك بىر مۇڭداشقۇسى كەلگەنىدى.
ئۇ ھەقىقەتەن بىر بەختلىك ئىش ھېسابلىناتتى: ۋەھالەنكى،
بۇ يەنە مۇمكىن بولمايدىغان ئىشتەك تۇيۇلاتتى. نېمە ئۈچۈندۇر،
ئايرىلغىلى ئەمدىلا بىر يىلدىن ئاشقان بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭغا ما
تېمۇ خېلىلا ياتلىشىپ كەتكەندەك بىلىنىدى. ھەر ئىككىيلەن
تېخىمۇ ئاقىلانە، ئېھتىياتچان بولۇپ كەتكەندەك تۇراتتى، گەپ
قىلغان چاغدىكى تەلەپپۇز ناھايىتى سالاپەتلىك ھەم ئاز - تولا
كىنايە ئارىلاش بولۇپ، ھەقىقەتەن كىشىنى ئەنسىزلىككە سالاتتى.
ئەجەبا ئىككىيلەن ئۈچۈق - ئاشكارا ئايرىلغانلىقى ئۈچۈنلا، بۇرۇن-

قى ھالەتكە قايتىش مۇمكىن ئەمەسمۇ؟ تاكى ھازىرغا قەدەر ۋاقۇ لۇ كۆڭلىدە ما تىەنمۇنى سۆيگىنىم دەپ بىلەتتى، ئەمما ئۇنىڭ قانداق ئويلايدىغانلىقى نامەلۇم ئىدى. ئىككىيلەن قاچانلاردىن تار- تىپ مۇڭدىشالمايدىغان ھالەتكە كېلىپ قالغان بولغىيتتى؟

ئون بەشىنچى باب

1

ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ پۇقراچە كىيىنىپ، ئىگەرچى يېزىلىق ساقچىخانىغا كەلدى. ئالدىنقى كۈنلەردە، ئۇلار بۇ يەردە جەڭ قىلغانىدى، مانا ئەمدى يەنە قايتىپ كەلدى. ۋاڭ لۇ ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن بىلەن كۆرۈشۈپلا:

— قانداق، ياسىن بىلەن مەمەتتىن خەۋەر بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئەركىن ناھايىتى ئەپسۇسلانغان ھالدا:

— خۇددى ھاۋاغا ئوخشاش، يا كۆرگىلى، يا تۇتقىلى بولمايدۇ، ئۇلارنىڭ نەگە يوشۇرۇنۇۋالغانلىقىنىمۇ بىلگىلى بولمىدى، مېنىڭچە ئۇلار جەزمەن بىزنىڭ تۇرغۇنىنى تۇتۇۋالغانلىقىمىزنى بىلىپ قالدى، — دېدى.

— تۇرغۇندىن بىرەر ھەرىكەت بارمۇ؟

— ياۋاشلىق بىلەن ئۆيىدە ئولتۇرىدۇ، مەن ئۇنىڭغا نەگە بارساڭ، كىم بىلەن كۆرۈشسەڭ، ھەممىنى ماڭا دوكلات قىلىسەن، دەپ ئېنىق تاپىلىغان، — دېدى ئەركىن چۈشەندۈرۈپ.

— ئادەم ئىزدەش ئەھۋالىنى دەپ باقە، — دېدى ئەلى ئالدىراپ.

ئەركىن ئەھۋالنى تونۇشتۇردى:

— بىز ئەھۋالنى ئېنىقلىدۇق. ھېلىقى 20 نەچچە نەپەر ياش ئەركىن ئىسىملىك بىر ئاخۇنغا ئەگىشىپ كېتىپتۇ. ئۇنىڭ پادىچى قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، قۇملۇقنىڭ ئىچكىرىسىدە ئۇلارغا ۋەز ئېيتىۋاتقانلىقى ئېھتىمالغا يېقىن. بۇنىڭدىن ئىلگىرى، لەيلى ئانا — بالىنى قۇتقۇزغان چاغدا، بىتچىت قىلىنغان ھېلىقى تېررورلۇق بازىسى ئۇلار بىلەن مۇناسىۋەتلىكمۇ قانداق، بۇنىسى نامەلۇم. بىز

بىر تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى تەشكىللىدۇق. ئالدى بىلەن ئۇلارنى تېپىش ھەممىدىن مۇھىم.

— ئەركىن دېگەن كىم؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

— ئۇ بىر ئاخۇنۇم، ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ئۇ ۋائىزلىققا ناھايىتى ئۇستىمىش. يېزىدىكى نۇرغۇن مۇخلىسلار ئۇنىڭ دەرسىنى ئاڭلىغانىكەن. ئەمما مەن ئۇنى كۆرۈپ باقمىدىم، — دېدى ئەركىن.

قۇربان شۇجى ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلنىڭ كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئالدىراپ - تېنەپ ساقچىخانىغا يېتىپ كەلدى - دە:

— يول باشلىغۇچىنى تېپىپ قويدۇق، سىلەر كەلسەڭلار، بىللە ئادەم ئىزدەشكە بارىمىز دەپ ساقلاپ تۇرغانتۇق، — دېدى.

قۇربان شۇجى بىلەن ئەركىن ئىش تەقسىم قىلىشتى، ئەركىن يېزىدا قېلىپ، ساقچىخانىنىڭ خىزمىتىگە رىياسەتچىلىك قىلىدىغان بولدى. ئەلى، ۋاڭ لۇ، قۇربان شۇجى، ئىككى يول باشلىغۇچى بىلەن ئىككى يېزا قوراللىق بۆلۈم كادىرى قۇملۇققا قوراللىق كىرىپ، ئادەم ئىزدىمەكچى بولدى.

قۇملۇققا كىرىشتىن ئىلگىرى، جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇ بىلەن تېلېفوندا ئالاقىلىشىپ ۋاڭ لۇغا:

— يانفوننى ئوبدان ساقلا، بىرەر سىگنال بولسىلا، ماڭا تېلېفون قىل، — دەپ جېكىلىدى.

ۋاڭ لۇ ئەپسۇسلانغان ھالدا سۆزلەپ كەتتى:

— باشلىق، ئەگەر بىزدە سۈنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش سىستېمىسى بولغان بولسا، بىز يېنىمىزغا كىچىككىنە سۈنئىي ھەمراھ تارتقىتىش ئەسۋابىنى ئېسىۋالساقلا، سىز ھەرقاچان بىز تۇرغان مېرىدىئان بىلەن كەڭلىكنى بىلىۋالالايتتىڭىز. ئەپسۇسكى، بۇ سىستېما ھازىرچە پەقەت نازارەتتىلا بار.

جۇڭ چېڭ ئۇنىڭ سۆزىنى ئۈزۈۋېتىپ:

— مەن سېنىڭ مۇشۇنداق دەيدىغانلىقىڭنى بىلەتتىم، بۇ ئىشقا مەن سەندىنمۇ بەكرەك ئالدىراۋاتىمەن، — دېدى.

— مەن پەقەت سىزگە ئەسكەرتىپ قويماقچىمەن، ئىلغار ئۇسكۇنىلەرنى بالدۇرراق سەپلىسەك، جەڭگە تېخىمۇ يۇقىرى ئۇنۇم

بىلەن قوماندانلىق قىلالايسىز، ــ دېدى ژاك لۇ يەنىلا تەن بەرمەي.

جۇك چېك تەسەللى بېرىپ:

ــ خاتىرجەم بول، ئىشەنچىك بولسىلا، مەقسىتىگە چوقۇم يېتىسەن، ــ دېدى.

ــ بىز ئۇزۇن تۇرۇپ قالساق بولمايدۇ، دەرھال قۇملۇققا كىرىشىمىز كېرەك، ــ دېدى ژاك لۇ.

ــ خاتىرجەم بول، مەن كەلگۈسىنى ساقلاپ ئولتۇرىدىغان ئادەم ئەمەس، ــ جۇك چېك ژاك لۇنى خاتىرجەم قىلىشقا تىرىشتى.

ئادەم ئىزدەش گۇرۇپپىسىدىكى يەتتە ئادەم ئىككى تۆگىنى يېتىلەپ يولغا چىقتى. ژاك لۇ تۆگىگە مىنىۋېلىپ، ئىنتايىن خۇشال بولۇپ كەتتى، ئەمما بىرقانچە سائەت ماڭغاندىن كېيىن، ئۇ ماغدۇرسىزلىنىشقا باشلاپ، بەرداشلىق بېرەلمەي قالدى. كومانداىرلارنى تەربىيىلەش بازىسىدىكى «قۇملۇقتا جان ساقلاش» مەشغۇلاتى گويا يەنە بىر تەكرارلانغاندەك بولدى. يول باشلىغۇچى نىياز ژاك لۇغا چاقچاق قىلىپ:

ــ يىگىت، بۇ قۇملۇق دېگەن ئايال كىشىگە ئوخشايدۇ، سەن ئۇنىڭغا ئىگە بولىمەن دەيدىكەنسەن، سەۋرچانلىق بىلەن ئۇنى بويسۇندۇرۇشۇڭ كېرەك، ــ دېدى.

مەكتەپتىكى ۋاقتىدا، ژاك لۇ سان ساناقسىز قۇملۇق مەنزىرە سۈرەتلىرى ۋە كىنو ـ تېلېۋىزىيە فىلىملىرىنى كۆرۈپ، نېمىدېگەن چىرايلىق، پاھ! دەپ ھەيران قالغانىدى. بۇ قېتىم، راستىنلا ۋەزىپە بىلەن قۇملۇققا قەدەم باسقاندا، ئۇنداق گۈزەللىك تۇيغۇسى نەلەرگىدۇر غايىب بولۇپ، پۈتلىرى ئېغىرلىشىپ، چارچاشقا باشلىدى. ژاك لۇ بۇ ياشلار نېمىشقا باشقا يەر يوقتەك قۇملۇققا كېلىپ قۇرئان ئوقۇيدۇ؟ ھەقىقەتەن ھەيران قالارلىق ـ ھە! ئەجەبا، ئۇلار قۇملۇققا شۇنچە ئامراقمىدۇ؟ ئۇلار راستىنلا ئۆتكەن قېتىم بىتچىت قىلىۋېتىلگەن بازا بىلەن مۇناسىۋەتلىكمىدۇ؟ دەپ ئويلىدى. ئۇ ئويلاپ ـ ئويلاپ، ئاخىر كۆڭلىدىكىنى ئېيتماقچى بولۇپ، قۇربان شۇجىدىن سورىدى:

— بۇ ئادەملەر نېمىشقا قۇملۇققا كېلىپ قۇرئان ئوقۇيدۇ؟ قۇربان شۇجى چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ:

— ئۇلارنى بەلكىم ئالۋاستى ئازدۇرۇپ كەتكەنمۇ، بىز بېرىپ قۇملۇقتىن ئۇلارنىڭ يوقىتىپ قويغان روھىنى تېپىپ كېلىمىز، — دېدى.

بىرىنچى كۈندىكى سەپەردە، كۆچىلىك ئاساسەن ئەلى بىلەن يول باشلىغۇچى نىيازنىڭ ئايالىرىنى قوغلىشىش توغرىسىدىكى كۆلكە - چاقچاقلىرىنى ئاڭلىدى. بۇ چاقچاقلارنىڭ سېرىق تەركىبى كۆپرەك بولۇپ، كۆچىلىك ھەممىسىنى ياقتۇرۇپ ئاڭلايتتى. بۇ بىپايان قۇملۇقتا، كۆچىلىكنى جاسارەت بىلەن سەپەرنى داۋاملاشتۇرۇشى ئۈچۈن ئاشۇنداق ئادەمنى روھلاندۇرىدىغان كۈلكە - چاقچاقلار ھەقىقەتەن زۆرۈر ئىدى. شۇ كۈنى كېچىدە، كۆچىلىك تۆگىگە يۈلىنىپ، بەدىنىنى ئىسسىتىپ، بىر كېچە ئارام ئالدى. يول باشلىغۇچى ۋاڭ لۇغا ھەرگىز قانتىق ئۇخلاپ كەتمەسلىكنى، بولمىسا ئاسانلا كېسەل تېگىدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئىككىنچى كۈنى، كۆچىلىك ۋاڭ لۇنى شەھەر ئايالىرى توغرۇلۇق سۆزلەپ بېرىشكە قىستىدى. ۋاڭ لۇ ئايالار توغرىسىدىكى پاراڭنى مەنىسىز ھېس قىلىپ، كۆچىلىككە كۈن بويى شىنجاڭ ئۇنۇمۇرستېتىدىكى يېڭى ئىشلارنى سۆزلەپ بەردى. كۆچىلىكمۇ قىزىقىپ ئاڭلىدى. ئىككىنچى كۈنى كېچىنى كۆچىلىك يەنىلا تۆگىگە يۈلىنىپ ئىسسىنىش بىلەن ئۆتكۈزدى. بۇ كېچىدە، ئەلى ئاستاغىنە ۋاڭ لۇغا:

— مەن بىرئاز چاتاق بارەڭ ھېس قىلىۋاتىمەن، — دېدى.

— قانداق چاتاق بارىكەن؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

— مەنمۇ بىلەلمىدىم، ئىشقىلىپ ياخشى ئەمەستەكلا تۇيۇلىۋاتىدۇ. مېنىڭ 6 - سەزگۈيۇم ناھايىتى دەل چىقىدۇ. ئېسىڭدە بولسۇن، ناۋادا خېيىمخەتەرگە يولۇقساق، جەزمەن ئالدى بىلەن جېنىڭنى قۇتقۇز، كىم ئاۋۋال قېچىپ كېتەلىسە، شۇ تەلەيلىك بولىدۇ، — دېدى ئەلى.

— ئەھۋال ئۇ دەرىجىدە ئېغىر بولماس؟ بىز ئۇلارنى تاپساقلا قايتىپ كېتىمىزغۇ؟ — دېدى ۋاڭ لۇ كۈلۈپ كېتىپ.

يول باشلىغۇچى نىيازنىڭ كۆڭلىدىمۇ نۇرغۇن ئىشلار بار ئىدى. بىراق، ئۇ باشقىلارغا ئېيتىشقا جۇرئەت قىلالمايتتى، چۈنكى شىرئەلى پىچاق تەڭلەپ ئۇنىڭغا پوپوزا قىلىپ، ئەگەر ئۇلارنىڭ بارغان يېرىنى ئېيتىپ قويسا، ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكى ھەممە ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋېتىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدى. نىياز كېچىكىدىن تارتىپ بۇ قۇملۇقتا ھەر خىل - ھەر ياڭزا ئادەملەرگە يول باشلىغۇچى بولغانىدى. ئالدىنقى كۈنلەردە شىرئەلى باشلاپ كەلگەن ئادەملەرنىڭ ياخشى ئادەم ئەمەسلىكىنى، ئۇلارنىڭ بۇ يەردىن كەتكەندىن كېيىنمۇ ياخشى ئىش قىلمايدىغانلىقىنى ئۇ ئوبدان بىلەتتى. لېكىن، قۇربان شۇجى ئۇنى ئىزدەپ كەلگەن چاغدا، ئۇ يەنە بۇ مەخپىيەتلىكنى ئېيتىشقا پېتىنالمىدى. چۈنكى ئۇ بۇ يەردە ئۇزاق مۇددەت ياشىشى كېرەك، ئۇنىڭ ئۆمۈرلۈك كەسپى قۇملۇقتا يول باشلىغۇچى بولۇش ئىدى، بۇ ئۇنىڭ بوۋىسىدىن قالغان كەسىپ ئىدى. ئۇنىڭ قولىدىن كېلىدىغىنى، يول بويى قۇملۇققا كىرگەن ئادەملەرنىڭ ئېچ پۇشۇقىنى چىقىرىش ئۈچۈن قىزىق پاراڭلارنى قىلىش، ئۇلار ئۈچۈن ياخشىلىق ئىلتىجا قىلىش، ئۇلارنىڭ قۇملۇقتىن ئامان - ئېسەن چىقىپ كېتىشىنى تىلەشتىن ئىبارەت ئىدى. نىياز مەيلى ياخشى ئادەم ياكى ئەسكى ئادەم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، قۇملۇققا كىرسىلا ھەممىسى يارەمسىز قالىدۇ، ھەممىسى ئۇنىڭ ياردىمىگە موھتاج دەپ ئويلايتتى. ئىككى كۈنلۈك سەپەرداش بولۇش ئارقىلىق، ئۇ مەلۇماتلىق ھەم ھوشيار شەھەر بالىسى ۋاڭ لۇنى ياقتۇرۇپ قالغانىدى. شۇڭلاشقا، ئەھۋالدىن قىلچە خەۋەرسىز بولغان ۋاڭ لۇنىڭ «ئەھۋال ئۇ دەرىجىدە ئېغىر بولماس.» دېگەن گېپىنى ئاڭلاپ، نىياز قاتتىق چۈچۈپ كەتتى. ئۇ بۇ يەتتە ئادەمنىڭ شىرئەلىلەر بىلەن ئۇچراشقان ھامان، قانداقتۇر بىرەر ۋەقەنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئۇ ۋاڭ لۇغا بىرھازا قاراپ تۇرغاندىن كېيىن:

— بالام، ناۋادا بىرەر ئىش يۈز بەرسە، شەرق تەرەپتە بىر دەريا بار، سەن شۇ تەرەپكە قاراپ ماڭساڭ، جېنىڭنى قۇتقۇزۇپ قالالايسەن، — دېدى. بۇ ئادەملەر ئىچىدە بىردىنبىر قۇربان شۇجى نىيازنىڭ گېپىنىڭ تېگىدە گەپ بارلىقىنى سەزدى. ئۇ

هوشيارلىق بىلەن نىيازغا بىر قاراپ قويۇۋىدى، نىياز دەرھال يەرگە قارىۋالدى. ئۇنىڭ مەقسىتى، مەن ھېچنېمە دېمىدىم، دې- مەكچىدى.

بۇ يەتتە ئادەم ئۇچىنچى كۈنى چۈشتىن كېيىن، ئاران قۇم- لۇقنىڭ ئوتتۇرىغا يېتىپ كەلدى. نىيازنىڭ كۆڭلى ئىنتايىن غەش بولغانىدى، ئۇ:

— مۇشۇ ئەتراپتا بولۇش كېرەك، ئالدىغا ماڭساڭلار، بىر پارچە قۇرۇپ كەتكەن توغراقلىق بار، ئۆتكەن قېتىم، ئۇلارنى مۇشۇ يەرگىچە باشلاپ كەلگەنىدىم، ئاندىن ئۇلار مېنى كەتكۈزۈ - ۋەتكەن، — دېدى.

2

ئۇلار يەنە ئالدىغا ئىككى سائەتچە ماڭغاندىن كېيىن، ئەلىنىڭ كۆز ئالدىدا يىراقتىكى بىر پارچە قۇرۇپ كەتكەن توغراقلىق نامايان بولدى. كۆپچىلىك شۇئان ھاياجانلىنىپ كەتتى. قۇربان شۇجى نىيازدىن سورىدى:

— بۇ سەن دېگەن ھېلىقى توغراقلىق شۇمۇ؟

— دەل شۇ، — دېدى نىياز بېشىنى لىڭشىتىپ.

كۆپچىلىككە شۇ ھامان جان كىردى. ئۇلار قەدىمىنى تېزلە- تىپ، توغراقلىققا قاراپ ماڭدى.

— تېز بولۇڭلار، ئاۋۇ جاڭگالغا كىرگەندىن كېيىن، بىر يەرنى تېپىپ ئارام ئالايلى! — دەپ ۋارقىرىدى ئەلى. توغراقلىققا يېتەي دەپ قالغاندا، ئەلى يەنى يىراقتىكى قانداقتۇر بىر جاينى كۆرسىتىپ:

— قاراڭلار، توغراقلىقنىڭ كەينىدە بىر لاي تاملىق بار - كەن، — دەپ ۋارقىرىدى.

ۋاڭ لۇ بىر قارىۋىدى، راست دېگەندەك سىرتىدىن قارىسا زەمبىرەك سۇپىسىغا ئوخشايدىغان ھەم لاپاسقىمۇ ئوخشاپ كېتىدە- غان، ئەتراپى تىكەنلىك تۆمۈر سىم بىلەن قورشالغان بىر لاي تاملىقنىڭ توغرالىقنىڭ كەينىدە تۇرغانلىقىنى كۆردى. ئەلى ئاغ-

زىنى بىرھازاغىچە چىكىلداتقاندىن كېيىن، گۈمان بىلەن:
— بۇنداق يەردە قانداقمۇ ئادەم ئولتۇرسۇن؟ — دەپ سورىدى.
قۇربان شۇجى قولىنى پېشانىسىگە ئەكىلىپ، بىرھازاغىچە قاراپ تۇرغاندىن كېيىن، ئۆز - ئۆزىگە:
— چاتاق بارەك قىلىدۇ، يۇرۇڭلار، بېرىپ قاراپ باقايلى، — دېدى.
ئاخىر بىر ئۆي ئېنىق كۆرۈندى. ئۆيلا بولىدىكەن، ئادەم بولۇشى مۇمكىن. كۆپچىلىك ئاستا - ئاستا زەمبىرەك سۇپىسى شەكىللىك قورۇ تەرەپكە سىلجىدى.
ئەلى ئەكە ئالدىدا كېتىپ باراتتى، قۇربان شۇجى بىلەن يېزا قوراللىق بۆلۈمىنىڭ كادىرى ئۇنىڭ كەينىدىن ماڭدى، ۋاڭ لۇ يېقىن بىر يەردىكى قوم بارخانىنىڭ ئۇستىدە ئولارنى كۆزىتىۋاتاتتى. ئىككى يول باشلىغۇچى ئىككى تۆگىنى يېتىلەپ، توغراقلىقىنىڭ ئىچىدە ساقلاپ تۇراتتى.
ئۆينىڭ ئۆگزىسىدە پوستتا تۇرۇۋاتقان مەمەت پەنجىرىدىن توغراقلىقتىن چىقىپ كېلىۋاتقان بىر تۆگە كارىۋانىنى كۆرۈپ، دەرھال شىرئەلىگە دوكلات قىلدى:
— بىر كارۋان توغراقلىقتىن چىقىپ كەلدى. ئالتە ئەر، ئىككى تۆگە باركەن.
ئەركىن بىلەن شىرئەلى چېگرا ياقىسىدىكى بازىغا يۆتكىلىش ئىشىنى پىلانلاۋاتاتتى. ئۇشتۇمتۇت، بۇ گەپنى ئاڭلاپ، ئىككىيلەن شۇئان جىددىيلىشىپ كەتتى.
— كارۋان بولغانكەن، قانداقلارچە ئىككىلا تۆگە بولىدۇ؟ ساقچىلار ئادەم ئەۋەتتىمۇ - قانداق؟ كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئاۋۋال ئولارنى تۇتۇۋېلىپ، تۆگىلىرىنى مۇسادىرە قىلغاندىن كېيىن، ئاندىن بىر نەرسە دېيىشەيلى، — دېدى ئەركىن.
شىرئەلى دۇربۇننى ئېلىپ، كۆزىتىش كۆزنىكىدىن ئەتراپقا قارىدى. ئەلى ئۆي تەرەپكە قاراپ كېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ كەينىدىن قۇربانلار ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى. شىرئەلى دۇربۇننى يىغىشتۇرۇۋېتىپ:

— ئىگەرچى يېزىسىدىن كەلگەندەك قىلىدۇ، قانداق قىلىمىز؟ — دېدى سوغۇققىنا.

— بېرىپ قاراپ بېقىڭلار! — دەپ بۇيرۇق قىلدى ئەركىن.

شىرئەلى ئاغزىنى ئۇشلىۋىدى، ياسىن سىرتقا چىقىپ كەتتى، ئۇ ئەلىنى توسۇۋېلىپ، ئەلپازىنى بۇزۇپ:

— ھەي، نېمە قىلغىلى كېلىشتىڭ؟ بۇ ياققا يېقىن كەلگۈچى بولما! — دېدى.

ئەلى ئۆيدىن چىققان سۆرۈن تەلەت بۇ ئادەمنى كۆرۈپ، تۇيۇقسىز ئۇنىڭ ياخشى ئادەم ئەمەسلىكىنى سېزىپ:

— ئاناڭنى! ئەجەب نوچىلىق قىلىسەنغۇ؟ — دەپ ئاغزىنى بۇزدى - دە، ئېتىلىپ بېرىپ ياسىننى يەرگە يېقىتىپ، بېلىدىكى كويزىنى ئالدى. ياسىن جان تالىشىپ:

— ئادەم بارمۇ؟ ساقچى كەلدى! — دەپ ۋارقىرىدى. توساتتىن كۆتۈلمىگەن بىر كۆرۈنۈش پەيدا بولدى، 20 نەچچە ئادەم خىلمۇخىل قوراللارنى كۆتۈرۈپ:

— ھۇررا! ئىسلام ئۈچۈن جەڭ قىلايلى! — دەپ ۋارقىراپ، يوپۇرۇلۇپ كېلىشتى.

ھەممە ئىش تۇيۇقسىز يۈز بەردى، ئىككى تەرەپنىڭ ئارىلىقى بەش مېتىرغىمۇ يەتمەيتتى. يېزا قوراللىق بۆلۈمىنىڭ بىر كادىرى ئوق چىقىرىۋىدى، 56 تىپلىق يېرىم ئاپتوماتىك مىلتىق مىشەك قىسىۋالدى. ئۇ ئائىلاج مىلتىقىنىڭ پاينىكىنى كۆتۈرۈپ، كىشىلەر توپى بىلەن ئېلىشىپ كەتتى. ياسىن 56 تىپلىق يېرىم ئاپتوماتىك مىلتىقىنى تارتىۋېلىپ، ئەلىنىڭ بېشىغا پاينەك بىلەن بىرنى قويۇۋىدى، ئەلى شۇئان ھوشىدىن كېتىپ يېقىلدى. بىر توپ ئادەم قۇربان شۇجى بىلەن يەنە بىر يېزا كادىرىنىمۇ ئۇرۇپ يېقىتىپ قويدى.

بارخان ئۇستىدە كۆزەتتە تۇرۇۋاتقان ۋاڭ لۇ كۆپ ئويلاشقا ئۇلگۈرمەيلا، دەرھال ئېتىلىپ بېرىپ، قۇربان شۇجىنى قۇتقۇزماقچى بولدى. ئۇ ياسىننى بىر مۇشت قويۇپ يېقىتىۋېتىپ، ئېگىشىپ قۇربان شۇجىنى يۆلەۋاتقاندا، ئارقىسىدىن مەمەت كېلىپ،

ئۇنىڭ ياقىسىنى كەينىدىن تارتىپ، يۈزىگە قاتتىق بىر مۇشت سالدى، ۋاڭ لۇمۇ ئۆزىنى قوغداشقا ئۇلگۈرەلمەي، يەرگە يىقىلىدى.

ئىككى تۆگىنى بېقىپ تۇرغان يول باشلىغۇچى نىياز بىلەن ئەمىر تەبىئىي ھالدا تۆگىلەرنى تاشلاپ، ئالاقزادىلىك ئىچىدە كەلگەن تەرەپكە قاراپ قاچتى. نىيازنىڭ ئويلىغىنى توغرا چىقتى، بۇ بىر نوپ ئادەم دەرۋەقە ئەسكى ئادەملەر ئىدى.

مەمەت ۋاڭ لۇنىڭ ئۈستىگە مىنىۋالدى. قالغان يەتتە - سەككىز ئەبلەخ يوپۇرۇلۇپ كەلدى. مەمەت ۋاڭ لۇنىڭ قولتۇقىغا بىر مۇشت ئۇرۇۋىدى، تاپانچىغا تەگدى. قالغانلار تېكىرقاپ تۇرۇپ قېلىپ، دەرھال ھوشىنى تاپتى - دە، ۋاڭ لۇنىڭ تاپانچىسىنى سۇغۇرۇۋالماقچى بولدى.

ۋاڭ لۇ كۈچىنىڭ بارىچە قارشى تەرەپنىڭ سىنچىلاق بارمىقىنى قايرىپ، تاپانچىسىنى ساقلاپ قېلىشقا تىرىشتى، بىراق ھەرقانچە كۈچەپمۇ قايرىيالمىدى، خەتەرلىك ئەھۋال ئاستىدا، ئۇ قارشى تەرەپنىڭ باش بارمىقىنى قايرىۋەتتى. مەمەت ئاغرىققا چىدىمايلا ئىكىراپ، قولىنى تارتىۋالدى - دە:

— بۇ ئادەمدە قورال بار ئىكەن! — دەپ ۋارقىرىدى.

ۋاڭ لۇ كۈچەپ بىرلا ئىرغىپ، ئۈستىگە مىنىۋالغان مەمەتنى يەرگە يىقىتتى، ئارقىدىن ئورنىدىن تۇرۇپ:

— ماڭە، ئاناڭنى! — دەپ، مەمەتنى بىر تېپىپ، ھوشىدىن كەتكۈزۈۋەتتى.

«پاڭ!» قىلىپ، ئارقىسىدىن ئوق ئاۋازى ئاڭلاندى، ۋاڭ لۇ سول قولتۇق تەرىپىنىڭ قاتتىق سىلكىنگەنلىكىنى سەزدى، ئەمما ئاغرىق سېزىمى يوق ئىدى، ئۇ ئارقىسىغا قارىۋىدى، نەچچە مېتىر نېرىسىدىكى قۇم بارخان ئۈستىدە، بىر ئەبلەغ ئۇنى قارىغا ئېلىۋېتىپتۇ، ۋاڭ لۇ «گۇپ» لا قىلىپ ئالدىغا تاشلىنىپ، يەرگە دۇم يېتىۋالدى. يەنە ئوق ئاۋازى ياڭرىدى. ئوق ئۇنىڭ سول قولىنىڭ دۇمبىسىنى سىيرىپ كەتكەنىدى.

ۋاڭ لۇ بىرقانچىنى دومىلاپ، تاپانچىسىنى سۇغۇرۇۋېلىپ، دەرھال ئوق چىقىرىپ، قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتتى. ھېلىقى ئەبلەخ

يەرگە يىقىلدى، مىلتىقى بارخاننىڭ ئۈستىگە چۈشۈپ، ئۆزى بار-خاندىن دومىلاپ كەتتى. ۋاڭ لۇ قۇربان شۈجى بىلەن يېزا قورال-لىق بۆلۈمىدىكى ئىككى كادىرنىڭ ھوشىدىن كېتىپ يەردە ياتقانلى-قى، باش - كۆزىنىڭ قانغا بويالغانلىقىنى كۆردى. ھوشىدىن كەتكەن ئەلنىي ئىككى ئەبلەخ ئىككى بىلىكىدىن مەھكەم تۆتۈۋالغان بولۇپ، يەنە بىر ئەبلەخ نەيزىنى كۈچ بىلەن ئەلىگە سانجىماقچى بولۇپ تۇراتتى.

ۋاڭ لۇ دەرھال ئوق چىقاردى، ھېلىقى ئەبلەخكە ئوق تېگىپ يەرگە يىقىلدى. قالغانلار بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، ھەممىسى تەڭلا ھەر تەرەپتىن ئېتىلىپ كېلىشتى. ۋاڭ لۇ يەنە تاپانچىسىنى كۆتۈ-رۈپ ئاتماقچى بولۇۋىدى، تاپانچىسى مىشەك قىسۋالدى.

ئەركىن بىلەن شىرئەلى باشتىن - ئاياغ ئۆيگە مۆكۈۋېلىپ، ئۆزىنى كۆرسەتمىدى. ئۇلار ئۆزىگە ئىشەنچ قىلغان ھالدا، قول ئاستىدىكىلەر جەزمەن بۇ بىرقانچە ساقچىنى تۇتۇۋالىدۇ دەپ ئويلى-دى. شىرئەلى ئۆيي ئىچىدىن ۋارقىرىدى:

ـــ ساقچىنىڭ ئوقى تۈگىدى، دەرھال بېرىپ تىرىك تۇتۇڭ-لار!

ۋاڭ لۇنىڭ قولىدىكى تاپانچىنىڭ ئېتىلمىغانلىقىنى كۆرۈپ، بىر توپ ئادەم خۇددى روھلاندۇرۇش ئوكۇلى سالغاندەك ئېتىلىپ كەلدى، ياسىن تەلۈلەرچە ۋارقىرىدى:

ـــ تېزدىن تىرىك تۇتۇڭلار!

ۋاڭ لۇ: شۇ تاپتا، ئۇنىڭ ئالدىدا بىرلا يول بار، ئۇ بولسىمۇ دەرھال قورشاۋنى بۆسۈپ چىقىپ، ئالدى بىلەن بۇ يەردىن كې-تىش، ئاندىن ئامال قىلىپ قۇملۇقتىن چىقىپ، رەھبەرلىككە ئەھۋالنى دوكلات قىلىپ، قارا ئۇۋىنى بىتچىت قىلىش دەپ ئويلى-دى.

پۇرسەتنى قولدىن بېرىشكە بولمايتتى. ۋاڭ لۇنىڭ كاللىسىغا بىر ئەقىل كەلدى، ئۇ تاپانچىسىنى كۆتۈرۈپ، ئاتماقچى بولغان قىياپەتكە كەلدى. قورشاپ كېلىۋاتقان بىر توپ ئادەم بۇ ھالنى كۆرۈپ، بايىتىن ئۇ بىزنى ئالداپتۇ دەپ ئويلاپ، ئىختىيارسىز يەرگە دۈم يېتىشتى، ۋاڭ لۇ ئارقىسىغا بۇرۇلۇپلا، بىپايان قۇم

دېڭىزغا قاراپ كۆچىنىڭ بارچە يۈگۈردى. قارشى تەرەپ ئەس - هوشىنى يىغىپ ئوق چىقارغاندا، ئۇ يىراقلاپ كەتكەنىدى.

3

ئاردىدىن قانچىلىك ۋاقىت ئۆتكىنىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى، كەيىنىدىن قوغلاپ كېلىۋاتقان تېررورچى ئۇنسۇرلارنىڭ قىقاس - چوقانلىرى بارا - بارا پەسەيدى. ئەمما ۋاڭ لۇ قەدىمىنى توختىتىشقا جۈرئەت قىلالماي، توختىماي ئالغا قاراپ يۈگۈردى. ئۇ يانفونىنىڭ قاچانلاردىدۇر چۈشۈپ قالغانلىقىنى بايقىدى. ۋاڭ لۇ توختىماي يۈگرەپ كېتىۋېتىپ، توساتتىن ئالدى تەرەپتىن 200 مېتىرچە نېرىسىدىكى قۇم بارخانىنىڭ ئۈستىدە ئىككى قارا چېكىت پەيدا بولغانلىقىنى كۆرۈپ قالدى، ئىككى ئادەم كۆچىنىڭ بارچە بارخانىنىڭ ئۈستىگە ئۆمىلەۋاتقاندەك ئىدى. ئۇ قەدىمىنى توختىتىپ، تىكىلىپ قارىۋىدى، ئۇلار قۇملۇققا كىرگەندە يول باشلاپ ماڭغان ئىككى يول باشلىغۇچىغا ئوخشاپ كەتتى.

ۋاڭ لۇ هاياجانلاندى. ئۇ ئويلىنىپ ئولتۇرمايلا ئىككى يول باشلىغۇچى تەرەپكە قاراپ يۈگرەپ كەتتى. ئۇ ئىككى قۇم بارخاندىن ئارتىلىپ ئۆتكەندىن كېيىن، قانداقتۇر بىر ئىشنىڭ چاتاق ئىكەنلىكىنى سېزىپ، ئىختىيارسىز قەدىمىنى توختاتتى. ئۇ، قۇملۇققا كىرگەن چاغدا مىنگەن تۆگىلەر تېررورچىلارنىڭ ئۇۋىسىدا قالدى، ئەگەر ئۇلار تۆگىگە مىنىپ ئىز قوغلاپ كېلىپ قالسا، ئۆزى يول باشلىغۇچىلار بىلەن بىللە تۇرغان چاغدا، ئۇلار هەممىسىنى بىراقلا يوقاتمامدۇ؟ دەپ ئويلىدى.

ئۇ ئىككى يول باشلىغۇچى بىلەن بىللە مېڭىشقا بولمايدۇ. هازىر ئەڭ مۇهىمى مەيلى ئۇ ياكى يول باشلىغۇچىلار بولسۇن، يۈز بەرگەن هەممە ئىشنى دەرهال ج خ ئىدارىسىگە ئۇقتۇرۇش كېرەك! روشەنكى، بۇ مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن، ئىشەنچلىك ئۇسۇل: ئايرىلىپ مېڭىش كېرەك، ئاردىدىن بىر ئادەملا چىقىپ كېتەلىسە، غەلىبە دېگەن شۇ!

ۋاڭ لۇ تۇنجى قېتىم ئادەم ئايىغى تەگمىگەن پايانسىز قۇملۇققا

ئۆزى يالغۇز مېڭىپ كىردى، يولدىن ئادىشىپ قالسا، قايتىپ كېتەلمەسلىك خەۋپى مەۋجۇت ئىدى، قانداق قىلىش كېرەك؟

ئۇ بىردىنلا، قۇملۇققا كىرگەن چاغدا، يول باشلىغۇچى نەيزىنىڭ «قۇملۇقنىڭ شەرق تەرىپىدە بىر دەريا بار» دېگەن سۆزىنى ئېسىگە ئالدى. ئۇ قەتئىيلىك بىلەن يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتىپ، كۈنچىقىشقا قاراپ ماڭدى. ئۇ تىرىشىپ ـ تىرمىشىپ بىر قۇم بارخانىنىڭ ئۈستىگە چىقىپ، ئارقىسىغا قارىۋىدى، چەكسىز كەتكەن قۇملۇقتا، ئۆزى قالدۇرغان ئىنىق ئاياغ ئىزىدىن باشقا ھېچنېمە كۆرۈنمەيتتى. بۇ چاغدا، ئۇسسۇزلۇقتىن ھالسىراپ كەتكەن ۋاڭ لۇ ئىختىيارسىز بارخان ئۈستىدە ئولتۇرۇپ قالدى. بىرئاز دىن كېيىن، ئۇ قانداقتۇر بىر نەرسىنى ئېسىگە ئالغاندەك بولۇپ، تاپانچىسىنى چىقاردى. ئۇ ھەيران قالدى: بۇ تاپانچا ھالقىلىق پەيتتە نېمە ئۈچۈن تۈيۇقسىز مىشەك قىسىۋالىدۇ؟ ئۇ قايتا ـ قايتا تەكشۈرۈپ، ئىككى كۈندىن بېرى قۇملۇقتا يۈرگەنلىكتىن، تاپانچىسىنىڭ ئىستوۋۇلىغا قۇم كىرىۋالغاچقا، مىشەك قىسىلىپ قالغان، دېگەن يەكۈننى چىقاردى. شۇ چاغدا، ئۇ بۇنداق ساۋات خاراكتېرلىك خاتالىق ئەسلىدە يۈز بەرمەسلىكى كېرەك ئىدى، دەپ ئۆزىنىڭ بىپەرۋالىقىنى ئەيىبلىدى.

ۋاڭ لۇ بۇنى بىر ئەپسۇسلىنارلىق ئىش دەپ ھېس قىلدى. ئۇنداق بولمىسا، شۇ چاغدا ئۇ ئەلىنى قوتۇلدۇرۇپ چىققان بولاتتى. ئۇ تاپانچىسىنىڭ غىلاپىنى چىقىرىپ، غىلاپقا تايانچىنى سالماقچى بولغاندا، غىلاپنىڭ ئۈستىدىكى بارماق پانقۇدەك بىر تۆشۈكنى كۆرۈپ قالدى، بۇ ئوق تېشىپ ئۆتكەن تۆشۈكتەك تۇراتتى. ئۇ ئىختىيارسىز تاپانچىنى ئۆرۈپ قارىۋىدى، تاپانچا ئىستۇۋۇلىنىڭ سىرتقى يان تەرىپىنىڭ ئۇچىدىكى بىر يوچۇق يەرنى كۆردى. ۋاڭ لۇ شۇئان ئېسىگە كېلىپ، ئەسلىدە بىرسى كەينىدىن ئوق چىقارغاندا، سول قولتۇق تەرىپىنىڭ قاتتىق سىلكىگەنلىكى، ئەمما ئۆزىنىڭ يارىلانمىغانلىقىنىڭ سەۋەبىنى چۈشەندى. ئۇ ئىختىيارسىز ھالدا تاپانچىسىنى يۈزىگە يېقىپ، ھاياجان بىلەن سۆيۈپ قويدى. ئۇ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، شەرققە يۈرۈش پىلانىنى باشلىدى.

تۇن يېرىم بولدى، كۆكتە يۇلتۇزلار چىمىرلايتتى. ئەمما ۋاڭ لۇ مېڭىشنى توختاتسا بولمايتتى، قاراڭغۇ كېچىدە يۆنىلىشنى قاندا- داق پەرق ئېتىش كېرەك؟ «قۇملۇقتا هاياتلىقنى ساقلاش» دەرسى- دە مۇئەللىم: نىشاندىن ئادىشىپ قالغان چاغدا، يەتتە قاراقچى يۇلتۇزىنى تېپىش كېرەك دېگەنىدى. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ، كېچە ئاسمىنىدىن يەتتە قاراقچى يۇلتۇزىنى ئىزدىدى ھە! ئۇ تاپتى، كۆكتە چاقناپ تۇرغان يەتتە قاراقچى يۇلتۇزى ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ تۇرغان ئورنىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بەردى. ئۇ ئۇدۇل شەرققە قاراپ يۈرۈپ كەتتى ...

4

ئەلى هوشىغا كېلىپ، بېشىنىڭ قاتتىق ئاغرىۋاتقانلىقىنى سەزدى. ئۇ نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئاڭقىرالماي، بېشىنى قاتتىق چايقاپ باقتى، بىراق كار قىلمىدى، بېشى يەنىلا پارتلاپ كەتكۈدەك ئاغرىۋاتاتتى. ئۇ بېشىغا قولى بىلەن ئۇرۇپ باقماقچى بولۇۋىدى، بىراق ئىككى قولى كەينىگە باغلاقلىق بولغانلىقتىن، ھەرقانچە قىلىپمۇ قولىنى تارتىپ چىقىرالمىدى. ئۇ كۆچەپ بىر ئۆرۈلۈۋىدى، بېشى يەرگە تاقىشىپ قېلىپ، ئۆزى قۇملۇقتا دۇم يېتىپ قالدى. ئۇ «تۇفى، تۇفى، تۇفى!» دەپ بىرھازاغىچە توختىماي تۇكۇردى. ئۇ ئاستا قىمىرلاپ يۈرۈپ تىك ئولتۇرۇۋالغاندىن كې- يىن، ئاندىن ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى تەلتۆكۈس چۈشەندى. ئۇنىڭ ئىككى قولى دۇمبىسىگە باغلانغانلىقى ئۈستىگە، ئارغامچا پۇتىدىن بوينىغىچە يۆگىلىپ، ئاندىن يەنە بوينىدىن ئىككى بىلىكىگىچە چېتىۋېتىلگەنىدى. ئەلى ئىختىيارسىز ئەلەملىك كۈلۈپ، ئۆزىنى راسا قارىغىدى:

«ئەلى، ھەي ئەلى، سېنىڭمۇ بۈگۈنكىدەك كۈنۈڭ بولىدى- كەن، كىم سېنى ھە دېسە پەرىدەنى ئالداپ، مەن باشقا قىزلارغا ئەزەلدىن يېقىن يولاپ باقمىغان، سىز بىلەن تۇنجى قېتىم يۈرۈ- شۇم دېگەنىدىڭ ـ ھە؟» ئەلى هوشيارلىق بىلەن ئەتراپقا نەزەر تاشلاپ، يىراقتا قۇربان شۇجى بىلەن ئىككى يېزا قوراللىق بۆلۈم

كادىرىنىڭمۇ ئۆزىگە ئوخشاش تەتۈر باغلانغان ھالدا ھوشسىز ياتقانلىقىنى كۆردى.

ئەلى ئاغزىنى ئېچىپ: «قۇربان شۇ ...» دەپ ۋارقىراپ، «جى» نى تېخى ئاغزىدىن چىقارماي تۇرۇپلا، كەينىدىن كېلىۋاتقان قالايمىقان ئاياغ ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدى.

ئەلى ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ، بىر توپ ئادەمنىڭ ئۆزى تەرەپكە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى.

— ھوشۇڭغا كەلدىڭمۇ؟ — دەپ تەرىنى تۇرۇپ ئەلىدىن سورىدى ياسىن، — قانداق؟ تەمىنى تېتىدىڭمۇ؟

— مېنى قويۇۋەت! — ئەلى غەزەپ بىلەن ياسىنغا بىرنى تۇكۇردى.

— مېنى قويۇۋەت؟ ئۇمۇ بولىدۇ، ئەمما سەن مېنىڭ بىر شەرتىمگە ماقۇل بولىسەن، — ياسىنىڭ مۇئامىلىسى بىرئاز يۇمشىدى.

— نېمە شەرت؟ — دەپ سورىدى. ئەلى مەغرۇرلۇق بىلەن قەددىنى رۇسلاپ.

— باشقا گەپ ئەمەس، بىزنىڭ باشلىق سىلەر بۇ يەرنى قانداق تېپىپ كەلدىڭلار؟ سەن نېمە ئىش قىلىدىغان ئادەم؟ شۇنى سوراپ باق دېگەنىدى.

— بىلمەيمەن، — دېدى ئەلى بېشىنى چايقاپ.

— يالغان! — دېگىنىچە مەمەت ئېتىلىپ كېلىپ، ئەلىنىڭ ياقىسىنى سىقىپ تەلۈلەرچە ۋارقىرىدى، — سەن ئۆزۈڭنى ساقچى بولۇۋالدىم دەپ، مېنى سەندەك لۇكچەكنى تونۇمايمۇ قالامدىكەن دېمە، تولۇق ئوتتۇرىدىكى چېغىمىزدا، سەن مېنىڭ كۆزۈمنى ئۇرۇپ ئىششىتىۋەتكەنغۇ!

ئەلى ئەينى يىللاردا ئۆزى ئەدىپىنى بېرىپ قويغان بۇ ئەبلەخنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى ئېسىگە ئالالمىدى. ئۇ لۇكچەكلەرچە قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، مەنىستىمگەن ھالدا:

— ساڭا دەپ بەرمەيمەنغۇ! — دېدى.

— بوپتۇ، نوچىكەنسەن! دېمىسەڭ بوپتۇ، زورلىمايمىز، ئەمما زە، بىردەمدىن كېيىنچۇ، مەن سېنىڭ تىلىڭنى، قۇلىقىڭ

نى، بۇرنۇڭنى كېسىپ، كۆزۈڭنى ئويۇۋالىمەن. ئۇ چاغدا، ئۆلـ
سەڭمۇ جەننەتكە كىرەلمەيسەن، ئاللانى كۆرەلمەيسەن. شۇ چاغدا
سېنىڭ نوچىلىق قىلغىنىڭنى كۆرەي، ـــ دېدى ياسىن زەھەرخەن-
دىلىك بىلەن. ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپلا قۇربان شۇجى تەرەپكە ماڭ-
دى.

راستىنى ئېيتقاندا، ئەلى قاتتىق قورقۇپ كەتتى. ئۇ ئۆلۈم-
دىن قورقمايتتى، بىراق ئەگەر ياسىن راستىنلا ئۇنىڭ تىلى،
بۇرنىنى كېسىۋېتىپ، كۆزىنى ئويۇۋالىدىغان بولسا، ھەي، بۇ
نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق. تىرىك چىقىپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، ئۇ
چاغدا كىشىلەرگە قايسى يۈزى بىلەن قارايدۇ؟ ئۇ چاغدا جەنۈبىي
شىنجاڭ رايونى بويىچە ئۆزىنى «يۇقىرى تەبىقىلىك»، «ئېسىل»
ئەر دەپ يۈرگەن بۇ يىگىت ئىسمى - جىسمىغا لايىق بولماي
قالمامدۇ؟

ئەلىنىڭ كاللىسىدا «قېچىش كېرەك» دېگەن بىرلا ئۇي بار
ئىدى، ئەمدى قاچمىسا، بۇ ئەبلەخلەر ئۇنىڭغا راستىنىلا زەھەر
قولىنى سېلىشى مۇمكىن ئىدى!

ئۇ تىرمىشىپ بېقىپ، باغلاقنىڭ ئۆزى تەسەۋۋۇر قىلغاندەك
ئۇنچىۋالا چىڭ ئەمەسلىكىنى بايقىدى:

ـــ ھە؟ ھېلىمۇ ياخشى تەلىيىم بار ئىكەن، ـــ ئەلى
خۇشال بولۇپ كەتتى. ئۇ كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ، ھوشيارلىق
بىلەن ئۆپچۆرىسىنى كۆزەتتى. ئۇنىڭ ئارقىسىغا باغلانغان قولى
توختىماي ئارغامچىنى يېشىشكە تىرىشىۋاتاتتى، ئۇ ئارغامچىنى
يەشكەچ، ئاچچىق بىلەن «ھۇ، ئۆلگۇرلەر! سەن ئەبلەخلەرنى!
قېچىپ چىققاندىن كېيىن، قانداق ئەدىپىڭلارنى بېرىمەنكىن
قېنى!» دەپ غوتۇلدايتتى.

رەنا يۈزىگە چۈمبەل تارتىۋېلىپ، ئۆيگە يوشۇرۇنۇۋالغاندى.
ئۇ كۆزىتىش كۆزنىكىدىن قۇربان شۇجىنى كۆرۈپ، چۆچۈپ كې-
تتى.

«قۇربان شۇجىنىڭ ياردىمى بىلەن، ساۋۇت يېزىغا كېلىپ
توكچى بولغانىدى. مانا ئەمدى بۇ ئەبلەخلەر ئۇ ئادەمنى ئۇرۇپ
ھوشىدىن كەتكۈزۈۋېتىپتۇ» دەپ ئويلىدى. ئۇنىڭ ئېتىلىپ بە-

رىپ، قۇربان شۇجىنى قوتۇلدۇرغۇسى كەلدى، بىراق ئۇنىڭدىمۇ مۇنداق جۇرئەت يوق ئىدى.

ئەلى ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ، توختىماي تىرمىشىپ، ئاخىر ئارغامچىنى يەشتى. پۇرسەتنى قولدىن بېرىشكە بولمايتتى. ئەلى پۇت ـ قولىنى ھەركەتلەندۇرۇپ بېقىپ: «ھە، ھەرھالدا بولىدۇ-كەن!» دېدى ـ دە، ئۇ خۇشاللىقىدىن ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، بۇرۇلۇپلا كەلگەن يول تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى.

ـــ چاتاق بولدى، ساقچى قاچتى!

ئەلى يۈگۈرۈپ ئەمدى ئون نەچچە مېتىر نېرىسىغا بېرىشىغا، ياسىن ئادەم باشلاپ قوغلاپ كەلدى.

ئەلىنىڭ ئىچى تىتىلداپ كەتتى. ئۇ يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپ: «تازىمۇ نەس باستى! نەس باسقان ئادەمنىڭ ھامان تەلىيى كېلىدۇ-غان ۋاقتى بولىدۇ. تەلەيخان كەلسەڭچۇ! تېز كېلىپ ماڭا بىر ياردەم قىلساڭچۇ!» دەپ ۋايسىدى. بىراق، ئۇ قانچە ئالدىرىغانسې-رى، ئۇنىڭ قەدىمى شۇنچە ئاستىلاپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۈيۈشۈپ قالغان ئوڭ پۇتى قولاشماي، ئۇ قۇملۇققا يېقىلىپ چۈش-تى.

ئەلى ئىككى كۆزىنى چىڭ يۇمۇۋېلىپ: «تۇغەشتىم، ئەمدى تۇغەشتىم!» دېدى ئۆز ـ ئۆزىگە.

ئەركىن: «ئەلى، ئۇنى قاتتىق دۇمبالاڭلار، ئەمما ئۆلۈپ قالمىسۇن، كېيىن لازىم بولىدۇ» دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى.

قاراڭغۇ چۈشۈپ، تېمپېراتۇرىنىڭ تۆۋەنلەپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ:

ـــ بۇ ئەبلەخنىڭ جۇۋىسى بىلەن ئايىغىنى سالدۇرۇۋېتىپ، تۇۋرۇككە باغلاپ قويۇڭلار! قېنى ئۇنىڭ قاچقىنىنى كۆرەي، ـــ دېدى ئەركىن.

بۇ ۋەقەنىڭ يۈز بېرىشى بىلەن، ئەركىننىڭ كۆڭلىنى ئەن-سىزلىك چىرمىۋالدى. ئۇ جىددىيلىشىپ، بۇ يەردىن چېكىنىش-نىڭ غېمىنى يېگىلى تۇردى.

ـــ تېز بولۇڭلار، كۆيدۇرۇشكە تېگىشلىكىنى كۆيدۇرۇڭلار، كۆمۈشكە تېگىشلىكىنى كۆمۈۋېتىڭلار، ـــ دېدى ئالدىراپ.

ئەلى بىر تۇۋرۇككە چەمبەرچاس باغلىۋېتىلدى. ئۇنىڭ بېغىشى ئۇزۇلۇپ كېتىدىغاندەك ئاغرىيتتى، ئۇ يەنە غەزەپلىنىپ ئاغزىنى بۇزۇپ تىللاشقا باشلىدى. ئۇ خىيالىغا كەلگەنلىكى زەھەرخەندە سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى دەپ باقتى. شۇ چاغدا، ئۇ كىنولاردىكى كومپارتىيە ئەزالىرىنىڭ قېيىن - قىستاققا ئۇچرىغان چاغدا، نېمە ئۈچۈن ئاغزى توختىماي تىللاپ چېقىدىغانلىقىنى چۈشەندى. چۈنكى ئۇ ئاغرىقنى يەڭگىللىتىدىكەن ئەمەسمۇ!

دەرھال ھەربىكەتلىنىش كېرەك! ئەلى تۇن پەردىسىنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا، ئاغرىقنا چىداپ تۇرۇپ، ئارغامچىنىڭ تۇگۈنىنى چىشلەپ يەشمەكچى بولدى. ئارغامچا ئاستا - ئاستا بوشىدى. ئەلى قولىغا كەلتۈرگەن بۇ نەتىجىسىدىن ھاياجانلىنىپ كەتتى. ئۇ بالا ۋاقتىدا تالاي قېتىملاپ ئۇرۇش - سوقۇشلارنى باشتىن كەچۈرگەنىگە ئىچىدىن خۇشال بولۇۋاتاتتى. بەختكە يارىشا، ئاشۇ سوقۇشۇش تەجرىبىلىرى بولغاچقا، ئۇ كۆز ئالدىدىكى خېيىمخەتەرنى قىينالمايلا بۆسۈپ كېتىۋاتاتتى.

دېگەندەك مۆجىزە يۈز بېرىپ، ئەلى باغلاقنى پۈتۈنلەي يېشىۋەتتى. ئۇنىڭ گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتتى: «ھەي، توڭگۇز تەلەي ئەلى، ھازىر قاچمىساڭ قاچان قاچىسەن» دەپ ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلىدى.

ئۇ قىزىرىپ ئىششىپ كەتكەن بېغىشىنى ئۇۋلاپ، پۈت - قوللىرىنى ھەربىكەتلەندۈردى. شۇ ئەسنادا ئۇنىڭ قورسىقى غۇلدۇرلاپ، «قىڭ» ئىندە يەل چىقىپ كەتتى. ئۇ خۇش بولۇپ ئۆز - ئۆزىگە: «چاققان قاچ، چاققان قاچ!» دېگەچ، كەلگەن يۆنىلىشكە قاراپ يۈگۈردى.

ئۇ يۈگۈرۈۋاتاتتى. لېكىن پۈتۈن خىيالى قۇدۇق، قۇدۇق، قۇدۇقلار دەيتتى. چۈنكى ئۇ بەكمۇ ئۇسساپ كەتكەنىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قۇملۇققا ئەمدىلا كىرگەن چاغدا ئۇچرىغان تۇنجى قۇدۇق جايلاشقان يەرنى نىشانلاپ يۈگۈردى.

ئۇ تا تاڭ ئاتقۇچە يۈگۈردى. بىراق، ئۇ تەسەۋۋۇر قىلغان ھېلىقى قۇدۇق تېخىچە كۆرۈنمەيتتى. قۇملۇقتا، ئۆزىنىڭ ئاياغ ئىزى ۋە چۆل ئاپتوموبىلىنىڭ ئىككى تال چاق ئىزىدىن باشقا

ھېچنېمە يوق ئىدى. ئەلىنىڭ بىردىنلا روھى چۈشۈپ كەتتى: ئەجەبا، يولدىن ئادىشىپ قالدىممۇ؟ چۈنكى، كەلگەن چاغدا، يولدا چۆل ئاپتوموبىلىنىڭ چاق ئىزى يوق ئىدىغۇ!

ئەلى ئۆزى تۇرغان جايىنى پەرق ئېتەلمەي، يەنە ئالدىغا مېڭىشقا جۈرئەت قىلالمىدى. بىراق ماڭماي بولمايدۇ ـ دە! ئالدىغا مېڭىش ياكى ئارقىغا چېكىنىش، ھامان ئىككى يولدىن بىرنى تاللاش كېرەك. ئەلى ئەتراپىنى كۆزەتتى، ئۇنىڭ ئاغزىدىن پۈرقىراپ، ھېچقانداق مەزمۇنى بولمىغان ئىسسىق ھور چىقاتتى. ئۇ ئۇشتۇمتۇت: ئاپتوموبىل ئىزىنى بويلاپ ئالغا مېڭىش كېرەك، دېگەن قارارغا كەلدى. بۇ قۇملۇقتا چۆل ئاپتوموبىلىنىڭ ئىزى بولغانكەن، بۇ ھال نېفىت چارلاش ئەترىتىنىڭ يېقىن ئەتراپتا ھەرىكەت قىلىۋاتقانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ، ئۇلارغا يولۇقۇپ قالسام ئەجەب ئەمەس! دەپ ئويلىدى ئۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئەلى قانداقتۇر بىر ناخشىغا غىڭشىغىنىچە، ئالغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

5

يول باشلىغۇچى نىياز بىلەن ئەمىر قاچقىلى تۇرغىلى تۆت سائەت بولدى.

ئۇلار يەنە بىر قۇم بارخاندىن ھالقىپ ئۆتمەكچى بولغاندا، ئەمىر ھالسىزلىنىپ، ئولتۇرۇپ قالدى.

ـــ نىياز، مەن ماڭالماي قالدىم، سەن كېتىۋەرگىن! ـــ دېدى ئۇ يىغلامسىراپ.

نىياز يېقىن كېلىپ، ئەمىرنىڭ ياقىسىنى سىقتى:

ـــ سەن ئاناڭنى! ئۇلار كېلىپ سېنى ئۆلتۈرۈۋېتىسۇنما؟ ئۇلارنىڭ تۆگىسى بار، قورالى بار، سەن بۇ يەردە ئۆلۈپ قالساڭ، ھېچكىم بىلمىسە قانداق بولىدۇ؟ خوتۇن ـ بالىلىرىڭ قانداق قىلىدۇ؟

نىيازنىڭ گېپىدىن ئەمىر قورقۇپ كېتىپ:

ـــ ئۇنداق بولسا يەنە قاچايلى! ـــ دېدى ئۇنىڭغا سەل جان

كىرىپ.

ئىككىيلەن يەنە بىراقلا سەككىز سائەت يول يۈرۈپ، قۇملۇققا كىرگەندە بېسىپ ئۆتكەن يولدىكى تۇنجى قۇدۇق بار يەرگە يېتىپ كەلدى. بۇ چاغدا، ئىككىنچى كۈنى كەچ سائەت سەككىزدىن ئاشقان بولۇپ، يەر - جاھان قاراڭغۇلۇققا پۈركەلگەنىدى. تۈيۇقسىز، نىياز قۇلىقىنى دىڭ قىلىپ تۇرۇپ قالدى. ئۇ ئەمىرنىڭ بېشىنى قۇمغا بېسىپ:

— قىمىرلىما، ماشىنا كېلىۋاتىدۇ، يەنە ئادەملەرنىڭ ئاۋازى زىمۇ بار، — دېدى. ئىككىيلەن شۇئان دومىلاپ، بارخاننىڭ تۈۋىدىكى ئويمانلىققا كىرىۋالدى.

دېگەندەك، «تاراق - تۇرۇق، تاراق - تۇرۇق» قىلغان تراكتور ئاۋازى بىراقتىن يېقىنلاپ كەلدى، تراكتوردىكى ئادەملەرنىڭ پاراڭلىرىمۇ ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئەسلىدە، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ قۇملۇققا كىرگىنىگە ئىككى كۈن بولسىمۇ، ئەمما ئەتراپتكە تېلېفون ئورمىغانىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇلارنىڭ يانفونى مۇلازىمەت رايونىدىن ئەبەدىي يوقالغانىدى. شۇڭا، چىن دامو ئەنسىرەپ، ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنگە تېلېفون بېرىپ، ئەھۋالنى سۈرۈشتۈردى. ئەركىنمۇ تىت - تىت بولۇپ تۇرغانىدى. چىن دامو ئەھۋالنىڭ چاتاقلىقىنى سېزىپ، دەرھال ئەركىنگە، يەتتە - سەككىز ئادەم باشلاپ، بىر ماشىنىغا يېمەكلىك بىلەن سۇ ئېلىپ، ئۇلارنىڭ قېشىغا بېرىشنى تاپىلىغانىدى.

نىياز ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ھاياجانلىنىپ، قۇم بارخاننىڭ ئۇ تەرىپىدىن ۋارقىرىدى:

— ئەركىن سوجاڭ، سوجاڭ! مەن نىياز، مەن بۇ يەردە! ئارقىدىنلا، ئىككى يول باشلىغۇچى قۇم بارخاننىڭ ئۇ تەرىپىدىن چىقىپ كەلدى. ئەركىن بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ:

— قۇربان شۇجىلار قېنى؟ — دەپ سورىدى دەرھال.

— ئۇلارما؟ ئۇلارنى ئۇرۇپ يانقۇزۇۋېتىشتى، ئۇستۇبشى قان، — دېدى نىياز يىغلامسىراپ. ئەركىن جىددىيلەشتى:

— يولداشلار، دەرھال بېرىپ ئۇلارنى قۇتۇلدۇرايلى، — دېدى ئۇ.

ـــ بولمايدۇ، بولمايدۇ، ئۇلارنىڭ ئادىمى كۆپ. ئۇلار يەنە بىزدىكى قورالنىمۇ بۇلاپ كەتتى. سىلەرنىڭ ئادىمىڭلار ئاز، قورال-لىڭلارمۇ ئاز، ئۇلارغا تەڭ كېلەلمەيسىلەر، دەرھال قايتىپ بېرىپ دوكلات قىلىپ، ياردەم تەلەپ قىلىڭلار! ـــ دېدى نىياز قولىنى پۇلاڭلىتىپ.

ئەركىن ئويلاپ بېقىپ، بۇ چارىنى توغرا تاپتى ـ دە، شوپۇرغا دەرھال ماشىنىنى ئارقىسىغا بۇراپ، قايتىشقا بۇيرۇق بەردى.

ئەمما يول باشلىغۇچى نىياز ماشىنىغا چىققىلى ئۇنىمىدى:

ـــ سىلەر ئاۋۋال قايتىپ بېرىپ، خەۋەر يەتكۈزۈڭلار، مەن بۇ يەردە قۇربان شۇجى بىلەن ۋاقا لۇ قاتارلىقلارنى ساقلاپ تۇراي، ئۇلارنىڭ ئۆلۈك ـ تىرىكلىكىنى ئېنىق ئەمەس، مەن ئاللاغا دۇئا ـ تىلاۋەت قىلىپ، ئاللادىن ئۇلارنىڭ ئامان ـ ئېسەنلىكىنى تىلەپ تۇراي، ـــ دېدى ئۇ.

ـــ ناۋادا، يامان ئادەملەر بۇ يەرگە كېلىپ قالسا، سەن يالغۇز قالساڭ خەتەرلىك، هەممەيلەن بىرگە كېتەيلى! ـــ دېيىشىتى كۆپچىلىك هەر تەرەپتىن نىيازغا نەسىهەت قىلىپ.

ـــ مەن بۇ يەردە ئۇلارنى ساقلاپ تۇراي. ئەگەر ئۇلار بۇ يەردىن ئۆتۈپ قالسا، مەن ئۇلارنى باشلاپ ماڭمەن ئەمەسمۇ! ـــ دېدى نىياز سەمىمىيلىك بىلەن.

نىيازغا تولا نەسىهەت قىلغۇدەك ۋاقىت قالمىغاندى، ئەركىن ئادەملەرنى باشلاپ دەرھال قايتتى.

ئەركىن ئىگەرچى يېزىلىق ساقچىخانىغا قايتىپ بارغان چاغدا، سەھەر سائەت ئۈچتىن ئاشقانىدى، چېن دامو ما جيەنجۇڭ بىلەن يالقۇننى باشلاپ يېتىپ كەلدى. يول باشلىغۇچى ئەمىر تىترەپ تۇرۇپ، ئۇلارغا ئادەم ئىزدەش گۇرۇپپىسىنىڭ تېررورچىلارغا ئۇچرىشىپ قالغان ئەھۋالىنى بايان قىلىپ بەردى. چېن دامونىڭ ۋۇجۇدىدىن غەزەپ ئوتى يالقۇنجايتتى. ئۇ ئەھۋالنى ئەڭ يامان تەرەپتىن مۆلچەرلىدى: بىرىنچى ئېھتىمال، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ پالاكەتكە يولۇققان بولۇشى مۇمكىن؛ ئىككىنچى ئېھتىمال، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ ياردىلىنىپ، ئازاب چېكىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن؛ ئۈچىنچى ئېھتىمال، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ ئەقىل ـ پاراسەت-

تى بىلەن قېچىپ قۇتۇلغان بولۇشى مۇمكىن. ئۇ ھەربىر خىل ئېھتىمالنىڭ بولۇشى مۇمكىن، ئەمما ئاقىۋەتنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۆز ئادەملىرىمىزنى جەزمەن تېپىش، تىرىك بولسا ئۆزىنى، ئۆلگەن بولسا جەسىتىنى تېپىش كېرەك، دەپ تەھلىل قىلدى. ما جيەنجۇڭ ئەسىرنىڭ بايانىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن زادىلا ئۇخلىيالمىدى، ئۇ كېچىلەپ قۇملۇققا كىرىپ، سەپداشلىرىنى قۇتۇلدۇرماقچى بولغانىدى، يالقۇن ئۇنى ئاران تەسەتوسۇپ قالدى.

ئۇ چاغدا، جۇڭ چېڭ ئەمدىلا ئۇخلىغانىدى، تېلېفون جىرىڭلىدى. ئۇ دەرھال تېلېفوننى ئېلىپ:

— داموما؟ — دەپ سورىدى.

— باشلىق، چاتاق چىقتى، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ قۇملۇقتا دۇشمەنلەر بىلەن ئۇچرىشىپ قاپتۇ، ئەھۋال ناچار، — دېدى چېن دامو كۆڭلى يېرىم بولۇپ.

جۇڭ چېڭ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئۇ چېن دامۇغا:

— تاڭ يورۇشتىن ئىلگىرى ئادەم قۇتقۇزۇش ئەترىتىنى تەشكىللەپ، ئاۋۋال قۇملۇققا ماڭغۇزۇش كېرەك. مەن ھازىرلا ياڭ چىڭشەنگە تېلېفون قىلىمەن، ئۇ ئۇ ياقتىن سىلەرگە ياردەم بېرىشۇن. بەش مىنۇتتىن كېيىن، مەن ئىگەرچى يېنىسىغا قاراپ يولغا چىقىمەن، — دەپ ئۇقتۇردى - دە، چېن دامونىڭ تېلېفونىنى ئۇزۇۋېتىپ، ياڭ چىڭشەنگە جىددىي تېلېفون قىلىپ:

— چىڭشەن، سىز دەرھال قوشۇن تەشكىللەپ قۇملۇققا كىرىپ، دۇشمەن تۇتۇۋالغان ئادەملىرىمىزنى قوتۇلدۇرۇپ، ساقچىلىرىمىزغا ھۇجۇم قىلغان تېررورچىلارنى قولغا ئېلىڭ! — دېدى.

خىزمەتلەرنى تېزدىن ئورۇنلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، جۇڭ چېڭ ئۆزىنىڭ بېشىغا بىرنى شاپىلاقلاپ: «مەن بەك سەل قاراپتىمەن، مەن مەسلىنى بەك ئاددىي چاغلاپتىمەن» دېدى.

لى يۈمېيمۇ تېلېفون ئاۋازىدىن ئويغىنىپ كەتكەنىدى. ئۇ جۇڭ چېڭنىڭ تېلېفوندا سۆزلىشىپ بولغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ بېشىغا ئۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، دەرھال ئۇنىڭ قولىنى تارتىۋە-

لىپ:

— يېرىم كېچىدە ئېلىشىپ قالدىڭىزمۇ؟ — دېدى.

جۇڭ چېڭ كىيىمىنى كىيگەچ:

— بۇ بىر مەھەل ئالدىراشلىقتا مەڭدەپ قاپتىمەن. ئەسلىدە مەن ئىگەرچى يېزىسىدىكى مەسلىنىڭ ناھايىتى ئېغىرلىقىنى بۇ-رۇنلا سەزگەنىدىم، نېمىشقىمۇ بۇ ئىشنى ئەتراپلىق ئويلىمىغاندە-مەن؟ ئەگەر ھېلىقى ئىككى رازۋېدكىچىمىز پېشكەللىككە ئۇچرە-سا، مەنمۇ بۇ ئۆمرۈمدە ئارامخۇدا ياشىيالمايمەن. سەن دەپ باقە، مەن بۇ ئىشنى نازىر نەن جېنىجۇڭغا قانداق دوكلات قىلىمەن؟ ئۇ ھازىر تېخى بۇ يەردە بۇ ئىشلارغا نازارەتچىلىك قىلىۋاتقان تۇرسا! — دېدى.

ئون ئالتىنچى باب

1

ما تىمۇ ۋاڭ لۇنىڭ تېلېفونىنى ئالدىراپ قويۇۋەتتى - دە، ئۇنىڭ چوقۇم خاتا چۈشىنىپ قالغانلىقىنى بىلدى. شۇڭا، ئىبرا-ھىمنى زىيارەت قىلىپ بولغاندىن كېيىن مىجەزى يوقلۇقىنى باھانە قىلىپ مېھمانخانىغا قايتىپ دەم ئالدى. ئۇ ئالاھىدە بىر IC كارتىسى ئېلىپ ۋاڭ لۇ بىلەن ئوبدان پاراڭلاشماقچى بولدى. ئەمما، تېلېفوننى بىرقانچە قېتىم ئۇرغان بولسىمۇ، لېكىن، تېلې-فونىدىن سوغۇققىنا: كەچۈرۈڭ، بۇ ئابونىتىمىز مۇلازىمەت رايونى دائىرىسىدە ئەمەس، دېگەن سۆزلا ئاڭلىناتتى. ئۇ تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە قېتاسنى قىلىپ باقتى: ئېھتىمال ۋاڭ لۇ ئۆزىگە قېيىداپ قول تېلېفونىنى ئېتىۋەتكەن بولۇشى مۇمكىن؛ بەلكىم ۋاڭ لۇ تېلېفون سىگنالىنى قوبۇل قىلالمايدىغان جايغا كېتىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن ۋە بەلكىم ۋاڭ لۇ قول تېلېفونىنىڭ باتارېيەسىنى چىقىرىۋەتكەن بولۇشى مۇمكىن. چۈنكى، ئۇ خىزمەت ئېھتىياجى بىلەن ھەمىشە قول تېلېفونىنىڭ باتارېيەسىنى چىقىرىۋېتىپ، تې-لېفون ئۇرۇپ ئۆزىنى نازارەت قىلماقچى بولغانلارنىڭ مەقسىتىگە يېتىشىگە ئىمكانىيەت بەرمەيتتى.

بىرقانچە كۈندىن بۇيان، ما تىمۇ روھىي جەھەتتە قاتتىق ئازابلاندى. بېيجىڭدىن يولغا چىقىشتىن ئىلگىرى، ئۇ يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرگە ئۆز ھېسسىياتىمنى كونترول قىلالايمەن دەپ قەسەم بەرگەنىدى. يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەر ئۇنىڭ ھېسسىيات-ىنى ناھايىتى چۈشەنگەن ھالدا ئىزاھات بېرىپ: «مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا بۇ بىر رەھىمسىز خىزمەت، چۈنكى، ئۇ سىزدىن ئۇرۇق - تۇغقانچىلىق مېھرى ۋە ئائىلىدىن ۋاز كېچىشىڭىزنى،

زۆرۆر بولغاندا هاياتىڭىزنى تەقدىم قىلىشىڭىزنى تەلەپ قىلىدۇ،» دېدى. ما تىيەنمۇ تەلەي سىناپ كۆرۈش ئويى بىلەن: «بۇ دېگەنلىك مېنىڭ مۇھەببەت هوقۇقۇمنىڭ تارتىۋېلىنغانلىقىدىن دېرەك بەر-مەيدىغۇ، شۇنداقمۇ؟» دەپ سورىدى. يۇقىرى دەرىجىلىك باشلىق-نىڭ ئۇنىڭغا بەرگەن جاۋابى خېلىلا مۇجمەل بولدى، ئۇ «دۆلەت مەنپەئىتىنىڭ هەممىدىن ئۈستۈنلۈكىگە كاپالەتلىك قىلىش ئالدىن-قى شەرتى ئاستىدا بەلكىم مۇھەببەتتىن مۇۋاپىق دەرىجىدە بەهرە-مەن بولسىڭىز بولار!» دېدى. بۇ باشلىق ما تىيەنمۇ بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ مۇناسىۋىتىنى ناهايىتى ئېنىق بىلەتتى. باشلىق ئۆز تەجرە-بىسىگە ئاساسەن ما تىيەنمۇ جەنۇبىي شىنجاڭغا بارغاندىن كېيىن ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتى چوقۇم ئۆزۈلىسىمۇ، رىشتىنىڭ ئۈزۈلمەيدە-غانلىقىنى بىلەتتى. ئەمما، باشلىق بۇ ئىشتىن بەك ئەنسىرەپ كەتمەيتتى. چۈنكى، ئۇ بىر يىللىق تەربىيىلىنىش ئارقىلىق ما تىيەنمۇنىڭ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش ئىقتىدارىنى يېتىلدۇرگەنلىكىنى كۆ-رۈپ يەتكەنىدى. ما تىيەنمۇنىڭ باشلىقى جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ئەڭ يۇقىرى باشلىقى بىلەن مەخپىي سۆزلەشكەندىن كېيىن، ما تىيەنمۇ-نى ۋەزىپە ئۆتەشكە ئەۋەتىشنى قارار قىلغانىدى.

ما تىيەنمۇ ئىككى سائەت ئىچىدە ۋاڭ لۇغا نەچچە ئون قېتىم تېلېفون ئۇردى. ئۇ مۇنداق تېلېفون ئۇرۇش ئويۇنىنى ئىچ پۈشۈ-قىنى ئەسەبىيلەرچە چىقىرىۋېلىش دەپ قارىدى. مۇھەببەت ئۇنى ئەسەبىيلەشتۈرۈۋېتىدىغان بۇ ياشتا، ئۇ ئەسەبىيلەشمىگەن، ئۆز هېسسىياتىنى قاتتىق بېسىۋالغانىدى. ئۇ ئۆزى بەكمۇ ياخشى كۆرە-دىغان لايىقى ئالدىدا بەك يېقىنچىلىق قىلىپ كەتسە بولمايتتى، ئەگەر خىزمەتتىن ئىبارەت بۇ پەردە بولمايدىغان بولسا، ئۇ ئاللىقا-چان ۋاڭ لۇنىڭ قۇچىقىغا ئۆزىنى ئاتقان بولاتتى. ئەمما، ئۇ هازىر ئۇنداق قىلالمايتتى، ئۇ ئۆزىنى كونترول قىلالماي قېلىشىدىن، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ كېيىنكى خىزمىتىگە كۆپ غەم ـ ئەندىشىلەرنى پەيدا قىلىپ قويۇشىدىن ئەنسىرەيتتى.

ئۇنىڭ بۇ قېتىم جەنۇبىي شىنجاڭغا بېرىشتىكى ۋەزىپىسى ئېغىر ئىدى، ئامدا مۇخبىرلىققا بارىدىغان بولسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ۋەزىپىسى ئىبراهىمنىڭ خەير ـ ساخاۋەت ئورنىنىڭ هېسابا-

تىنى مەخپىي تەكشۈرۈش ھەمدە ئۆز ۋاقتىدا يۇقىرىغا ئەھۋالنى قىممىتى بار سانلىق ئاساسلارنى يوللاپ بېرىش ئىدى. چۈنكى، دۆلەت بىخەتەرلىكى تارماقلىرى ئىبراھىم دېگەن بۇ كىشىنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشىنىڭ بەك مۇرەككەپلىكىنى سەزگەن ھەم ئۇنىڭدىن جەنۇبي شىنجاڭدىكى تېررورلۇق تەشكىلاتلىرىغا كۆپ خىراجەت بېرىۋاتقانلىقىنى دەپ گۇمانلىناتتى. ئىبراھىمنىڭ ئاتالمىش خەير - ساخاۋەت ئورگىنىنىڭ مەبلەغلىرىنىڭ كېلىش مەنبەسى راستتىنلا ناھايىتى ياخشىمىدۇ؟ بۇ سىرنى ما تەمۇنىڭ ئېچىشى زۆرۈر ئىدى.

ما تەمۇ ناھايىتى سىرلىق ھالدا جەنۇبي شىنجاڭغا كەلدى، ھەتتا جۇڭ چېڭمۇ تەپسىلي ئەھۋالنى بىلمەي قالدى. ھازىر ما تەمۇ تېخى جۇڭ چېڭ بىلەن ئالاقە باغلاش بۇيرۇقىنى تاپشۇرۇۋالغانىدى.

ما تەمۇ باشتىن - ئاخىر ۋاڭ لۇنى ياخشى كۆرۈپ كېلىۋاتاتتى. ما تەمۇنى ۋاڭ لۇنى دەپ بىر كېچە ئۇخلىماي چىقتى دېگەندىن كۆرە، ئۇنى ئۆز مۇھەببىتى ئۈچۈن بىر كېچە كۈتتى دېگەن تۈزۈك ئىدى. ئەمما، ۋاڭ لۇنىڭ قول تېلېفونىغا تېلېفون ئۇرۇلسا يەنىلا شۇ: «كەچۈرۈڭ، بۇ ئابونت مۇلازىمەت دائىرىسىز- دە ئەمەس» دېگەن سۆزلا ئاڭلىناتتى.

ما تەمۇ ۋاقتىنچە ئاۋۋال ۋاڭ لۇنىڭ ئىشىنى قويۇپ تۇرۇپ، بېيجىڭدىكى باش شتابقا بىر مەخپىي تەكشۈرۈش دوكلاتى يوللىدى، ئاندىن كېيىن تاڭ ئانقاندا مەقسەتلىك ھالدا جەنۇبي شىنجاڭ بانكىسىغا بېرىپ مۇناسىۋەتلىك ماتېرىياللارنى ئىگىلىمەكچى بولدى.

2

ئايگۈلمۇ ۋاڭ لۇنى ئىزدەۋاتاتتى، ئۇمۇ ئوخشاشلا ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا: «كەچۈرۈڭ، بۇ ئابونت مۇلازىمەت دائىرىسىزدە ئەمەس» دېگەن سۆزنىلا ئاڭلايتتى.

ۋاڭ لۇغا يېقىنلىشىش ئۇنىڭ ۋەزىپىسى ئىدى، ئەمما، ئۇ ئارزۇسىنىڭ ئەكسىچە ۋاڭ لۇنى تاپالمىغاندا كۆڭلىدە بىر ئاز

مەھرۇملۇق تۇيغۇسى پەيدا بولدى؛ ئۇ ئۆزىنى مۇنداق قىلماسلىقىڭ كېرەك دەپ ئاگاھلاندۇردى. ۋاڭ لۇ ئايگۈل دۆلەتكە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بۇيرۇق بويىچە ئىزغا چۈشىدىغان ۋە يېقىنلىشىدىغان بىرىنچى ئوبيېكت ئىدى. ئۇ دۆلەتكە قايتىش ئالدىدا ئۆزىنىڭ غەربلىك ئوقۇتقۇچىسى شىمىسنىڭ: مەن سىزنىڭ بىر ياراملىق ئويۇن كۆرسەتكۈچى ئىكەنلىكىڭىزگە ئىشىنىمەن، دېگەن گاھلاندۇرۇشىنى ئېسىگە ئالدى.

ــ ئەگەر مەن ياخشى نەتىجىگە ئېرىشەلمىسەم قانداق قىلىسىز؟ ــ دەپ سورىدى ئايگۈل شىمىستىن.

ــ بەزىدە مەن سىلەر شەرقلىقلەرنىڭ مىجەز ـ خاراكتېرىگە لارنى بىلمۇۋالدىم دەپ ئويلايمەن، بەزىدە سىلەرنى چۈشىنەلمەيمەن. سىز بىزنىڭ تەربىيىلەش كۆرسىمىزدا قەسەم بەرگەنغۇ! ــ دېدى شىمىس.

ــ ئېھتىمال مەن ناھايىتى زىددىيەتلىك بىر روھىي ھالىتىم بىلەن قەسەم بەرگەن بولۇشۇم مۇمكىن! ــ دەپ جاۋاب بەردى ئايگۈل سەمىمىي ھالدا.

ــ جۇڭگولۇقلارنىڭ سۆزى بىلەن ئېيتقاندا سىز ھازىر يول ۋاسقا مىنىۋېلىپ چۈشەلمەي قالدىڭىز، ــ دېدى شىمىس تەكەللۇپ قىلمايلا.

ــ مانا بۇ مەن تارتىۋاتقان ئازابنىڭ سەۋەبى، ــ دېدى ئايگۈل كۆزى لىق ياشقا تولغان ھالدا.

ــ سىز مۇۋەپپەقىيەتنىڭ تەمىنى تېتىشقا باشلىغاندا ئاندىن ئۆزىڭىزنى ئۇنتۇغان ھالدا ئىشلەيسىز! ــ دېدى شىمىس ئۇنىڭغا نەسىھەت قىلىپ.

ــ مەن ھازىر بىر مەخپىي نومۇرلۇق ئادەم بولۇپ قالدىم، سىلەرنىڭ نازارىتىڭلاردىن قۇتۇلۇپ كېتەلمەيمەن، شۇنداقمۇ؟ ــ دېدى ئايگۈل ئاچچىقلانغان ھالدا.

ــ ناۋادا، بىرەر قېتىم ماڭا ھەقىقىي كۆڭلىڭىزنى بەرسىڭىز بۇ دۇنيادىن ئايرىلىدىغان چاغدا ئۆكۈنۈشىڭىز ئازراق بولار! ئامرىقىم، تېز بولۇڭ، ۋاقتىمىز كۆپ قالمىدى، ــ دېدى شىمىس ئايگۈلنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ.

— بۇ سىلەرنىڭ بىزنىڭ مۇستەقىللىق مەنپەئىتىمىزنى قوغدىشىڭلارمۇ؟ — دېدى ئايگۈل ئۇنىڭ تەلىپىنى رەت قىلىپ.

شىمىس ئۆزىنىڭ ئۆكۈنۈشىنى يوشۇرۇپ، سوغۇققىنا قىلىپ:

— مېنىڭ بۇ مەسىلىگە جاۋاب بەرمەسلىكىم ھازىرقى ياخشى كەيپىياتىمنى بۇزماسلىق ئۈچۈن، — دېدى.

ئايگۈل بۇ كۆڭۈلسىز ئەسلىمىدىن ئۆزىنى تارتىپ، ئورنىدىن تۇرۇپ ئۈيغۇر «ئون ئىككى مۇقام» CD پلاستىنكىسىنى قويدى، تونۇش ۋە يېقىملىق مۇزىكا ياڭراشقا باشلىغاندا ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلۈشكە باشلىدى، چەت ئەلدە تەربىيىلىنىۋاتقاندا ئۇ دائىم بۇ مۇزىكا بىلەن ئۆزىنىڭ ئوسال كەيپىياتىنى باساتتى، بۇ ئەڭ ياخشى ناركوز دورىسى ئىدى.

ئايگۈل تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندە ئۇنىڭ نەتىجىسى ئالىي مەكتەپ نومۇر چېكىگە 30 نومۇر كەملەپ قالدى، ئۇ ئەسلىدە مەخسۇس كۇرستا ئوقۇسا بولاتتى. ئەمما، شۆھرەتپەرەسلىكىنىڭ ۋەسۋەسىسى بىلەن ئۇ دادىسىدىن ئۆزىنى چەت ئەلگە چىقىرىپ ئوقۇتۇشنى تەلەپ قىلدى. ئايگۈل B دۆلەتتىكى بىر سەنئەت ئۇنىۋېرسىتېتىنى تاللىدى. ئۇ ئەسلىدە ئۆزىگە بىر ھەل بېرىش خىيالىدىلا ئىدى، ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن ۋەتەنگە قايتىپ كېلىپ خىزمەت تاپماقچىدى. ئەمما، يېرىم يىلدىن كېيىن، شىمىس ئۇنى ئىزدەپ كەلدى، شىمىس ئاۋۇال ئۆزىنىڭ ئەرلىك سېھرى بىلەن ئايگۈلنى ئۆزىدىن ئايرىلالمايدىغان قىلىپ قويدى، ئاندىن ئۇنى سىرلىق بىر تەشكىلاتقا سۆرەپ كىردى. شۇنىڭدىن باشلاپ ئايگۈلنىڭ قارىسى مەكتەپتىن يوقالدى. ئۇ ئۆزى ئالاھىدە بىر خىزمەت خادىمى بولۇپ قېلىش ئالدىدا تۇرغانلىقىنى تونۇپ يەتكەندە ئارقىغا قايتىش يولى قالمىغانىدى.

ۋاقىڭ لۇ بىلەن ئۇچرىشىپ قالغاندىن بۇيان، ئايگۈل زادى نېمە ئۈچۈنلۈكىنى ئۆزىمۇ بىلمىگەن ھالدا ھاياجانلىنىشقا باشلىدى. ئۇ ھەتتا تەڭرىنىڭ ئۆزىگە مۇشۇنداق بىر خىزمەتنى ئورۇنلاشتۇرغانلىقىغا رەھمەت ئېيتتى، ئۇ بۇ ئويۇننى تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئويناشنى خالايتتى.

ئىككى كۈندىن بۇيان، ئۇ يوشۇرۇنچە ۋاقىڭ لۇنىڭ ئىز -

دېرىكىنى قىلىپ كۆردى، ھەتتا ج خ ئىدارىسىدىكى مۇناسىۋەتچى-سىمۇ ۋاڭ لۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى دەپ بېرەلمىدى، ئەجەبا، ئۇ بىرەر ئالاھىدە ۋەزىپە ئىجرا قىلىشقا كەتكەنمىدۇ؟ ئايگۈل ھەر بېرىم سائەتتە بىر دېگۈدەك ۋاڭ لۇنىڭ قول تېلېفونىغا تېلېفون ئۇردى. ۋاڭ لۇنىڭ تېلېفونى ئۇلانغاندا دەيدىغان بىرىنچى ئېغىز سۆزىنىمۇ ئۇ ئاللىقاچانلا ئويلاپ قويغانىدى.

3

ئادەملەرنى قۇتقۇزۇشقا ئىشلىتىلىدىغان ماشىنا، سۇ، نانلار ھەممىسى تەل قىلىندى، چېن دامو جۇڭ چېڭنىڭ كېلىشىنى كۈتمەيلا ئۆزى ئاۋۋال ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن بىلەن 16 نەپەر ساقچى ۋە ئىككى يول باشلىغۇچىنى ئېلىپ، «شەرق قىزارىدى — 75 » تىپلىق توپا ئىتتىرىش ماشىنىسى بىلەن ئاتلىنىشنى قارار قىلدى. 20 مىنۇتتىن كېيىن، ياڭ چېڭشەن ئەۋەتكەن 20 نەپەر قوراللىق ساقچىدىن تەشكىللەنگەن قۇتقۇزۇش ئەترىتىمۇ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىنلا يولغا چىقتى.

ھەممە يەر خۇددى ئېدىرلىققا ئوخشايدىغان ئېگىز - پەس قۇم دۆڭلەر ئىدى، توپا ئىتتىرىش ماشىنىسى ئېگىز - پەس قۇملۇقتا تەسلىكتە ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى، توپا ئىتتىرىش ماشىنىسىنىڭ يۇقىرى - تۆۋەن سىلكىنىپ مېڭىشى بىلەن ماشىنىنىڭ ئىتتىرگۈ-چىسىدە ئولتۇرغان ساقچىلار ھېلى ئالدىغا، ھېلى ئارقىغا سەنتۈ-رۈلۈپ، پات - پات ھەممىسى بىر توپ بولۇپ قالاتتى.

يول باشلىغۇچى ئەمىر بىرقانچە قېتىم ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، ماشىنىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ قاراپ باقتى، ئۇ توپا ئىتتى-رىش ماشىنىسىنى بەك ئاستا مېڭىۋاتقىنىدۇ دەپ قارايتتى. ما جيەنـ جۇڭمۇ ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، ئەمىر بىلەن بىللە ماڭدى، ئۇ سەپداشلىرىنىڭ يەنىلا قۇملۇق ئىچىدە ئىكەنلىكىنى ئويلىسىلا تىت - تىت بولۇپ تۇرالماي قالاتتى.

توپا ئىتتىرىش ماشىنىسى ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى، بىرەمدىن كېيىن ما جيەنجۇڭ زادىلا بەرداشلىق

بېرەلمەي قالدى، شۇڭا ئىلاجسىز يەنە ماشىنىنىڭ ئىتتىرگۈچىسىگە چىقىۋالدى. ماشىنا سىلكىنىپ بىر دۆڭدىن ئۆتكەندە ئۇ تۈيۇقسىزلا ماشىنىنىڭ زەنجىر تاپىنىغا يىقىلىپ چۈشۈپ، ماشىنا ئاستىغا كىرىپ كېتىشكە تاسلا قالدى. چېن دامولارنىڭ گۇرۇپپىسى بىر كۈن يول يۈرۈپ، كۈن ئولتۇراي دېگەندە ئاخىرى يارەمچى خادىملارنى باشلاپ 1 - قۇدۇققا يېتىپ كەلدى. بۇ چاغدا، يول باشلىغۇچى نىياز يەرگە يۆكۈنۈپ ئولتۇرۇپ ساداقەتمەنلىك بىلەن نامايىش قىلىۋاتاتتى. ئۇ قوشۇننىڭ ئاخىر يېتىپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ھۆركىرەپ يىغلاپ كەتتى:

— مەن بۇ يەردە تاڭ ئاتقىچە ساقلىدىم، چۈش بولدى، بىر ئادەم كەلمىدى، بۇزۇق ئەبلەخلەر بۇ چاغقا ئۇلارنى ئۆلتۈرۈۋەتتىمۇ، قانداق؟ ئۇلار نېمىشقا ھازىرغىچە كەلمەيدۇ؟

ئۇ ساقچىلارغا ھەقىقىي ئەھۋالنى ئېيتىپ بەرمىگەنلىكىگە پۇشايمان قىلىۋاتاتتى، ئۇ ئۆزىنىڭ گۇناھىنى ئەپۇ قىلالمايتتى، ئۇنىڭ قەلبى قاتتىق ئازابلانماقتا ئىدى.

ئەسلىدە، چېن دامو قوشۇننى يېرىم سائەت ئارام ئالدۇرۇپ، سۇ ئىچىۋالماقچىدى. ئەمما، ئۇ نىيازنىڭ قاتتىق ئازابلىنىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ مەسلىنىڭ جىددىيلىكىنى ھېس قىلدى. شۇ تاپتا، ۋاقىت — ھايات، ئېھتىمال بىر مىنۇت بۇرۇن يېتىپ بارغاندا سەپداشلارنى قۇتقۇزۇۋېلىشقا بولۇشى، بىر مىنۇت كېچىكىكەندە سەپداشلاردىن ئايرىلىپ قېلىش مۇمكىن ئىدى. چېن دامو كۆپچىلىككە:

— يولداشلار، بىز ھازىر دەم ئالساق بولمايدۇ، ئادەملىرىمىزنىڭ ھايات - ماماتلىقى نامەلۇم، بىز داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلىشىمىز كېرەك، — دېدى. ئەمما توپا ئىتتىرىش ماشىنىسى ئەمدى ماڭالمىدى، ئالدىدىكى جايلار ھەممىسى چەكسىز دەشت - قۇملۇق ئىدى، توپا ئىتتىرىش ماشىنىسى ماڭالمايتتى.

چېن دامو قولىنى شىلتىپ:

— قۇملۇققا پىيادە كىرىمىز، — دېدى. شۇنىڭ بىلەن كۆپچىلىك قۇملۇقنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ مېڭىشقا باشلىدى، شۇ ماڭغانچە بېرىم كېچىدىن ئۆتكۈچە ماڭدى. تاڭ سەھەردە ئالدىدا

كېتىۋاتقان ساقچى قالايمىقان توڭگە ئىزلىرى ۋە ئاياغ ئىزلىرىنىڭ كۆنۈپىتىشقا قاراپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ قالدى.

— بۇ تېررورچىلارنىڭ قېچىپ ماڭغان ئىزىمىدۇ ياكى ئال-ۋاستىلارنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتۇلغان ئىزدەش گۇرۇپپىسىدىكى-لەرنىڭ يولىدىن ئېزىپ قېلىپ ماڭغان ئىزىمىدۇ؟ — دەپ سورى-دى چېن دامو.

— مەن بۇ ئاياغ ئىزى بويىچە بېرىپ قاراپ باقاي، — دەپ تەكلىپ بەردى ما جيەنجۇڭ. ئۇ ئاياغ ئىزىنى بويلاپ 200 — 300 مېتىردەك ماڭغاندىن كېيىن ئۆچۈپ قالغان ئوت دۆۋىسىنى بايقى-دى. ئۇنىڭ شەكلىدىن قارىغاندا بۇ يېڭى قالانغان ئوت ئىدى، ئوت ئۇستىنى قۇم باسقانىدى. ئۇ ئېگىز بىر دۆڭگە چىقىپ، ئاياغ ئىزىنىڭ ئۇدۇل كۆنۈپىتىشقا قاراپ كەتكەنلىكىنى كۆردى، ئەمما، ئەتراپتا بىرەر ئادەمنىڭ سايىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

ما جيەنجۇڭ قايتىپ كېلىپ بۇنى تەھلىل قىلدى:

— پەرىزىمچە بۇ تېررورچىلارنىڭ ئىزى!

— نېمە ئۈچۈن شۇنداق دەيسەن؟ — دەپ سورىدى كۆپچى-لىك.

— مەن ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ ئىزىنى تونۇيمەن، بۇ يەردە ئۇلارنىڭ ئىزى يوق. تېررورچىلار ئۇلارنى كۆتۈرۈپ ئېلىپ كەت-مىگەندۇ- ھە! قانداق قىلىمىز؟ ئارقىدىن قوغلايمىزمۇ ياكى قوغلىمايمىزمۇ؟ — دېدى ما جيەنجۇڭ.

چېن دامو قانداق قارارغا كېلىشىنى بىلەلمەي قالدى، ئۇ ھەرقانداق بىر خاتالىق ئۆتكۈزسە زادى بولمايتتى. ئۇ يول باشلى-غۇچى نىيازنىڭ پىكرىنى سورىدى:

— سىزنىڭچە قانداق قىلساق بولار؟

— يەنىلا ئاۋۋال ۋەقە يۈز بەرگەن جايغا بارايلى، — دېدى نىياز.

— ئەمىسە شۇنداق قىلايلى! — دېدى چېن دامو بۇ سۆز ئورۇنلۇق دەپ قاراپ.

شۇنداق قىلىپ، ئۇلار يەنە بىر كۈن ماڭدى، قاراڭغۇ چۈشەي دېگەندە ئۇلار ئاخىر قۇملۇقنىڭ ئىچكىرىسىدىن قېچىپ چىققان

قۇربان شۇجى بىلەن ئىككى يېزا كادىرىنى ئۇچراتتى. بۇ ئۇچەيلەن- نىڭ باش - كۆزى پۈتۈنلەي قان ، يۈز - كۆزلىرى ئىششىپ كەتكەچكە كۆزلىرىنى ئاچالماي قالغانىدى.

گۆر ئاغزىدىن قېچىپ چىققان بۇ ئۇچەيلەن چېن دامو ۋە ساقچىخانا باشلىقى ئەركىننى كۆرۈپلا ھۆكۈرەپ يىغلاپ كېتىشتى، بۇنى كۆرۈپ باشقا ئەترەت ئەزالىرىمۇ يىغلىشىپ كەتتى. بۇ ئۇچەي- لەن سەل تىنچلانغاندىن كېيىن، چېن دامو ئۇلارغا نان ۋە سۇ بەردى.

— ئەلى، ۋاڭ لۇلارچۇ؟ — دەپ سورىدى چېن دامو تىت - تىت بولغان ھالدا قۇربان شۇجىدىن.

قۇربان شۇجى ئەسلەپ مۇنداق دېدى:

— ئۇلار بىزنى ئۇرۇپ ھوشسىزلاندۇرۇۋەتتى، ھوشىمىزغا كېلىپ قارىساق، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ يوق. بەختىمىزگە يارىشا، رەنا يوشۇرۇنچە بىزنى يېشىپ بوشتىپ قويدى، شۇنىڭ بىلەن قېچىپ چىقتۇق.

— رەنا دېگەن كىم؟ — دەپ سورىدى چېن دامو.

— لەنگەر كەنتىدىكى قىز، ئادەتتە كۆرۈنۈشىدىن ياخشى قىز ئىدى، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇ بۇزۇقلار بىلەن بىللە بولۇپ قالغانلى- قىنى ئۇققىلى بولمايدۇ، — دېدى قۇربان شۇجى.

چېن دامو ئاۋۇال ساقچىخانا باشلىقى ئەركىننى توپا ئىتتىرىش ماشىنىسى بىلەن قۇربان شۇجىلارنى ئاپىرىپ قويۇشقا بۇيرۇپ، ئۆزى يولداشلارنى باشلاپ ئەلى ۋە ۋاڭ لۇنى داۋاملىق ئىزدەش قارارىغا كەلدى. چېن دامولار يەنە ئىككى سائەت ماڭدى، پۈتۈنلەي قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتكەنىدى. شۇ چاغدا، ئالدى تەرەپتە تۇرۇپ - تۇرۇپ قولچىراغنىڭ يورۇقى كۆرۈندى. چېن دامو:

— ئۆز ئادەمىزدەك قىلىدۇ، ئوت يېقىپ ئۇلار بىلەن ئالاقىلىشەيلى، — دېدى.

دەرۋەقە، ئۆز ئادەم ئىكەن، قارشى تەرەپ قولچىراغ بىلەن بەلگە بەردى. ئەسلىدە، ھېلىقى 20 نەپەر قوراللىق ساقچىمۇ يېتىپ كەلگەنىدى، ئىككى قوشۇن قوشۇلۇپ ھەممەيلەن خۇشاللىق- قا چۆمدى.

— يەنە بىرنەچچە يەرگە ئوت قالاپ ئىسسىنىۋېلىڭلار، ھېچ-كىمنىڭ ئۇخلاپ قېلىشىغا رۇخسەت يوق، — دېدى چېن دامو سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن.

تاڭ ئەمدىلا غۇۋا يورۇشقا باشلىغاندا چېن دامو كۆچىلىكنى يولغا چىقىشقا بۇيرۇدى. 30 نەچچە كىشىلىك قوشۇن قۇملۇقتا ئەگرى - بۈگرى سەپ تارتىپ مېڭىشقا باشلىدى.

كۆچىلىك بەك ھېرىپ كەتكەنىدى، ئىككى ساقچى يەرگە ئولتۇرۇۋېلىپ:

— زادىلا ماڭالماي قالدىم، ماڭالمىدىم، — دېدى.

ئىلگىرى ئەسكەر بولغان، قۇملۇقنى ناھايىتى ياخشى بىلىدە-غان ما جيەنجۇڭ ئالدىغا ئۆتۈپ ئۇلارنى تېپىپ تىللاپ كەتتى:

— مېڭىش، مېڭىشمىساڭ مۇشۇ يەردە ئۆلۈسەن، ئۆلمە-سەڭلا مېڭىشىڭ كېرەك!

ئەجرىسىلىك نىياز كۆچىلىكنى «ئالداپ»:

— ھەي، يىگىتلەر، تېزرەك مېڭىڭلار، ئالدىمىزدىكى يېقىنلا يەردە بىر قۇدۇق بار، يېرىم سائەتتىلا يېتىپ بارىمىز! — دېدى.

كۆچىلىك سۇ بار دېگەن گەپنى ئاڭلاپ بىردىنلا جانلاندى، قەدەملىرىمۇ ئىختىيارسىز تېزلەشتى، بىراق، يېرىم سائەت ئۆتۈپ كەتتى، بىر سائەتمۇ ئۆتتى، نىياز دېگەن ھېلىقى كىشىنى قىزىق-تۇرىدىغان قۇدۇق كۆرۈنمەيتتى. نىياز يەنىلا جىددىي قىياپەتتە:

— مەن سىلەرنى ئالدىمىدىم، يەنە يېرىم سائەت ماڭساق، ھېلىقى سۇزۇك ھەم تاتلىق سۇيى بار بۇلاققا چوقۇم يېتىپ بارد-مىز، — دېدى.

شۇنداق قىلىپ، ئالاھەزەل چۈشلەر بولغاندا كۆچىلىك ئاخىر نىياز يول بويى ماختاپ ئۇچۇرغان قۇدۇققا يېتىپ كەلدى. ئەمما، ئۇ پەقەت قۇملۇق ئارىسىدىكى بىر ئازگال ئىدى، ئازگال تېگىدە چوڭ چىنە ئاغزىدەك كېلىدىغان لاي سۇ تۇراتتى، بۇ قۇملۇقتىكى چارۋىچىلار كولىغان قۇدۇق ئىدى.

گەرچە قۇدۇق سۇيى ئاچچىق، بەك قىرتاق بولسىمۇ، چاڭقاپ كەتكەن كىشىلەر بۇنىڭغا پەرۋا قىلماي، ئارقا - ئارقىدىن ئازگالغا

چۇشۇپ سۇ ئىچتى. سۇ ئىچىدىغان قاچا بولمىغاچقا، كۆپچىلىك سۇنى مىنىرال سۇ بوتۇلكىسى ۋە كاسكىغا ئوستى. كۆپچىلىك كىچىككىنە سۇ ئېغىزىنى كولاۋەرگەنىدى. دەرۋەقە، سۇزۇك سۇ چىقتى، كولىغانسېرى سۇ كۆپەيدى، سۇزۇلدى، كولاۋېرىپ ما جيەنجۇڭنىڭ قوللىرى قاناپ كەتتى، چېن دامو ئۇنى توسۇپ:

— ھەي كالا، بولدى، سەن زادى قانچىلىك سۇ ئىچەتتىڭ، — دېدى.

ما جيەنجۇڭ ناھايىتى چوڭ ئومىد بىلەن:

— ۋاڭ لۇ ۋە ئەلىلەرنىڭ بۇ سۇنى ئىچەلىشىنى بەك ئومىد قىلىمەن، ئۇلار ئىچەلمىگەن تەقدىردىمۇ قۇملۇقتا نىشاندىن ئېزىپ قالغان باشقا كىشىلەر ئىچەلىسە جانىنى قوتۇلدۇرىدۇ، — دېدى. كۆپچىلىك ما جيەنجۇڭنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ باشقىدىن غەيرەتكە كەلدى.

قوشۇن يەنە يولىنى داۋاملاشتۇردى، كۈن ئولتۇراي دېگەندە ئۇلار ئاخىر ھېلىقى قۇرۇپ كەتكەن توغراقلىقنىڭ يېنىدىكى ئۆيگە كەلدى. ئۆينىڭ سىرتىدا بىر ئېغىل بولۇپ، قورقۇپ كەتكەن ئون نەچچە ئۆچكە ئۇنسىز ھالدا كەلگەن كىشىلەرگە قارىشىپ تۇراتتى.

ئۆي ئەتراپى گۆرىستاندەك جىمجىت ئىدى. ئۆي ئىچىدە ئادەم بارمۇ، ئۇلار كىرسە نېمە ئىشلار يۈز بېرىدۇ؟ بۇ نامەلۇم ئىدى. چېن دامو قول ئاستىدىكىلەرگە ئىنچىكىلىك بىلەن ۋەزىپە تاپشۇرغاندىن كېيىن:

— ھۇجۇم! — دەپ بۇيرۇق چۇشۇردى.

قوراللىق ساقچى قىسىم جەڭچىلىرى ئالدى بىلەن ھۇجۇمغا ئۆتتى. ئەپسۇسكى، ئۆيدە ۋە گەمىدە ئادەمنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

ئەلى ۋە ۋاڭ لۇنى ئۇچرىتالمىغاچقا چېن دامونىڭ يۈرىكى قارت قىلىپ كەتتى: ئۇلار خەتەرگە يولۇققاندىمۇ؟ تۇتۇپ كېتىلگەندىمۇ؟

ما جيەنجۇڭ بىلەن يالقۇن ئېغىل ۋە ئۆي ئەتراپىغا قاراپ باقتى. ئۇلار تېررورچىلار ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ كۆمۈۋەتكەندىمۇ دەپ ئەندىشە قىلاتتى، ئەمما ، ئەتراپتىكى قۇملۇق-

تا بىرەر نەرسە كۆمۈلگەن ئىز كۆرۈنمەيتتى.

ساقچىلار ئۆيدىن تېخى تولۇق كۆيۈپ بولمىغان «جەنۇبىي شىنجاڭ شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتى» نىڭ بايرىقى، ئەكسىيەتچىل تەشۋىقات تېزىسلىرى، يېغىن خاتىرىسى، خەنزۇلارغا قارىشى، خەنزۇلارنى چەتكە قاقىدىغان خاتىرىلەر قاتارلىق بۆلگۈنچىلىك، بۈزغۇنچىلىققا دائىر ئىسپاتلارنى تاپتى. يەنە ئېغىلدىن 10 نەچچە پىستان، 60 كىلوگرام پارتلاتقۇچ دورا، 20 مېتىر پىلىك ھەمدە ئېلېكتر سىمى، باتارېيە، توك سائىتى، ئامبۇر، ئېكەك قاتارلىقلارنى ئاختۇرۇپ تاپتى.

ئەمدى كېيىنكى قەدەمدە قانداق قىلىش كېرەك؟

ئىككى كېچە ـ كۈندۈز ئۇخلىمىغان ساقچىلارنىڭ ئۆزلىرىنى يەرگە تاشلاپ بىرەەم شۇنداق ئۇخلىۋالغۇسى بار ئىدى، ئەمما، چېن دامو ئۇلارغا نەسىھەت قىلىپ:

ـــ بىز بۇ قۇمۇلۇقنىڭ ئىچكىرىسىدە ئۇزۇن تۇرۇپ قالساق ھەرگىز بولمايدۇ، ھازىر مەن شۇنداق بۇيرۇق قىلىمەنكى: ئارقىمىزغا قايتىمىز، ـــ دېدى. قاتتىق ھېرىپ كەتكەن ساقچىلار يەنە قايتىش سەپىرىگە ئاتلاندى.

ئۇلار تېخى بىر سائەتمۇ ماڭماي، سۆزلىشىش ئاپپاراتىدىن سىگنال كەلدى، ئەسلىدە ئىدارە باشلىقى ياڭ چىڭشەن يېمەكلىك ئېلىپ قۇمۇلۇق ماشىنىسى بىلەن كېلىۋاتاتتى.

4

ئارىدىن قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن، كېچىنىڭ سوغۇق شامىلىدىن ۋاڭ لۇ تىترەپ كەتتى. شۇ چاغدىلا، ئۇ پۈتۈن بەدىنىنىڭ مۇزلاپ كەتكەنلىكىنى سەزدى.

شىنجاڭدا «ئەتىگەنده جۇۋا كىيەر، چۈشته شاتاۋا» دەيدىغان ھېكمەتلىك سۆز بار. بولۇپمۇ، قۇمۇلۇقنىڭ ئىچكىرىسىده چۈشته تېمپېراتۇرا 30 نەچچە گرادۇسقا چىقسا، يېرىم كېچىده نۆلدىن تۆۋەن 10 نەچچە گرادۇسقا چۈشۈپ قالاتتى. ۋاڭ لۇ قۇمۇلۇققا كىرىشتىن ئاۋۋال پەلتو ئېلىۋېلىشنى ئۇنتۇپ قالغاچقا ھازىر زادىلا

چىداشلىق بېرەلمىدى، شۇڭا ئورنىدىن تۇرۇپ شەرقە قاراپ يۈگۈرۈپ بەدىنىنى قىزىتىپ سوغۇقتىن ساقلىنىشقا مەجبۇر بولدى.

قۇياش چىقتى، ۋاڭ لۇ قۇياش نۇرىغا چۆمۈلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىغا بىر ئىللىق ئېقىم تاراپ قەدىمى ئىختىيارسىز تېزلەشتى. قۇياش بارغانسېرى كۆتۈرۈلۈپ ئەتراپ ئىللىشقا باشلىدى، ئەمما، ۋاڭ لۇنىڭ ئىككى پۈتى بارغانسېرى ئېغىرلىشىۋاتاتتى.

ئۇنىڭ ئايىغىنىڭ چەمى ئاجراپ كېتىپ، پۈتى چىدىغۇسىز دەرىجىدە ئاغرىپ كەتتى، شۇڭا ۋاڭ لۇ ئايىغىنى سىلىپ تاشلىۋېتىپ يولنى داۋاملاشتۇردى. ئۇ كۈنچىقىشقا نەزەر تاشلىدى، پايانسىز قۇملۇقنىڭ چېكى كۆرۈنمەيتتى. ۋاڭ لۇ ماغدۇرسىز ھالدا قۇملۇقتا ياتاتتى، ئۇنىڭ كۆزلىرىنى يۇمۇپ شۇنداق بىر ئۇخلىۋالغۇسى كەلدى.

ئۇ سوغۇق دەرىدىن قۇتۇلغان بولسىمۇ، ئەمدى ئاچلىق ئازابى ئۇنى قىينىۋاتاتتى. تۇنجى كۈنى چۈشتىن تارتىپ ھازىرغىچە 48 سائەت ئۆتتى، چىدىغۇسىز ئۇسسۇزلۇق ئۇنى ئازابلاۋاتاتتى، ئۇنىڭ لەۋلىرى تىلىم - تىلىم يېرىلىپ قاناپ كەتتى. ئۇ قان يۇقى لەۋلىرىنى يالاشقا باشلىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ما تېيەنمۇنىڭ خۇشخۇي سىيماسى پەيدا بولدى، ئۇ بۇنىڭ بىر خىيالى سەزگۈ ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇپ، تەقەززالىق ئىچىدە: «تېيەنمو، مەن ئۇسساپ كەتتىم، بەك ئۇسساپ كەتتىم،» دەپ ۋارقىرىدى. ئەمما، ئەتراپ جىمجىت ئىدى. ۋاڭ لۇ بۇنىڭ بىھۇدە ئاۋارىچىلىك ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرسىمۇ، لېكىن يەنىلا ۋارقىرىدى: «تېيەنمۇ، سۇ ئېلىپ كېلىڭ، مەن بەك ئۇسساپ كەتتىم،» ئەمما، ئەتراپتىن ھېچقانداق سادا چىقمايتتى.

بىردىنلا ۋاڭ لۇنىڭ كۆزلىرىدىن بۇقۇلداپ ياش ئېتىلىپ چىقتى:

«تېيەنمۇ، قورسىقىم ئېچىپ، بەك ئۇسساپ كەتتىم، بەدەنلىرىم بەك ئاغرىۋاتىدۇ، سىز نېمىشقا تېخىچە كەلمەيسىز؟ مەن زادىلا چىدىيالماي قالدىم، زادىلا چىدىيالمىدىم، ئەگەر مەن ئۆلۈپ كەتسەم سىز قانداق قىلىسىز؟»

ژاك لۇ كۆڭلى بۇزۇلغان هالدا ئۆكسۈپ يىغلايتتى، ئۇ: بىرەر سادا چىقمايدىغۇ، جاهان مېنى ئۇنتۇپ كەتكەندىمۇ، مەن مۇشۇنداق ئۆلۈپ كېتەرمەنمۇ؟ مەن تېخى بىرەر دېلونىمۇ ئىشلەپ باقمىغان تۇرسام، مەن هەرگىز تەن بەرمەيمەن، دېگەنلەرنى ئويلىدى. ئۇ بىردىنلا ئورنىدىن تۇرۇپ، توغراغلىققا جىددىي تۇردە نەزەر تاشلىدى، ئاخىر ئۇ تېخى تولۇق قۇرۇپ كەتمىگەن بىر توغراقنى كۆردى.

ژاك لۇ بۇ توغراقنىڭ قوۋزىقىنىڭ ئىچ پوستىنىڭ هەممىسىنى سويۇپ يەپ بولدى.

ژاك لۇنىڭ تېنىگە ماغدۇر كىردى، ئۇ ئۆزىنىڭ تەسەۋۋۇرىدىكى ما تيەنمۇغا قەسەم بېرىپ: «تيەنمۇ، تېنىمگە ئازراق ماغدۇر كىردى، مەن بۇ يەردىن چوقۇم چىقىپ كېتىشىم كېرەك، قاراپ تۇرۇڭ، مەن بۇ قۇملۇقتا ئۇن - تىنسىزلا جىمجىت ئۆلۈپ كەتسەم هەرگىز بولمايدۇ» دېدى.

ژاك لۇ يەنە بىر قۇم دۆڭدىن ئۆتتى، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا بىر سېغىز توپىلىق بەلۋاغ كۆرۈندى، ئۇنىڭ بۇرنىغا نەم توپا هىدى ئۇرۇلدى، ئۇ كۆڭلىدە: قۇملۇقتىن چىقىپ بولاي دەپ قاپتىمەن، دەپ ئويلىدى. ئۇنىڭ بۇرنى بىر كېڭىيىپ بىر تارىيىپ ، نەم توپا هىدىنى كۆچىنىڭ بارچە سۈمۈرەتتى. ئۇ يەردە يېتىپ توپىنى كولاشقا باشلىدى. ئۇ يەرنى ئىككى غېرىچىتەك كولىغان بولسىمۇ، ئەمما سۇ چىقمىدى. ئۇ كىيىمىنىڭ ئالدىنى ئېچىۋېتىپ مەيدىسىنى يېقىپ، هېلىقى ئۆرەككە بېشىنى تىقىپ، نەم توپا هىدىنى پۇرىدى.

ئۇنىڭ ئاغزىغا هېچ نەرسە سالمىغىلى، بىرەر يۇتۇم سۇ ئىچمىگىلى مانا تولۇق ئۈچ كۈن بولدى، ئاچلىق ۋە سوغۇق ئۇنى قىينايتتى، پۇتلىرى بىرىكىلاپ كەتكەندى، ئەمما، ژاك لۇ يەنىلا ئورنىدىن تۇردى، ئۇ پۇتلىرىنىڭ يىڭنە سانجىۋاتقاندەك ئاغرىغىنىغا قارىماي يەنىلا يولىنى داۋاملاشتۇردى.

يېرىم كېچىلەر ئەتراپىدا بەدىنى قاتتىق ئاجىزلاپ كەتكەن ژاك لۇ ئالدى تەرەپتە چىراغ نۇرىنى كۆردى، ئۇ دەلدەكىلەپ ئالغا ئىلگىرىلىدى.

پىشقەدەم چارۋىچى سادىق ۋە ئۇنىڭ ئايالى ئۇخلاپ قالغانىدى. ئۇ بىردىنلا قۇلىقىنى دىڭ تۇتۇپ بىر تۇيۇقتا قۇلاق سالدى ۋە ئايالىغا:

— بىرسى ئىشىكنى ئۇرۇۋاتقاندەك قىلىدۇ، مەن چىقىپ قاراپ باقاي، — دېدى.

سادىق بوۋاي ئايالىنىڭ قولىدىن قولچىراغنى ئېلىپ دەرۋازىغا كەلدى. ئۇ دەرۋازىنى ئېچىشىغا بىر يىگىت زەئىپ ئاۋاز بىلەن:

— مەن ساقچى، — دېدى - دە، ئۇنىڭ قۇچىقىغا يىقىلدى.

سادىق بوۋاي چۆچۈپ كەتتى - دە، دەرھال:

— ھەي خوتۇن، تېز بول، بىر ساقچى ھوشىدىن كېتىپ يىقىلىپ قالدى، — دېدى.

ئۇنىڭ ئايالى يۈگۈرۈپ كېلىپ، قولچىراغنى ياندۇرۇپ:

— بۇ تېخى بىر بالا ئىكەنغۇ، تېز ئۇنى يۆلەپ ئۆيگە ئەكىرەيلى، — دېدى.

— جۆيلۇۋاتامسەن، ئۇ ماڭالمايدىغان تۇرسا، يارىدەملەش، ئۇنى يۇدۇپ ئۆيگە ئەكىرەي، — دېدى سادىق بوۋاي خوتۇنىغا ئالىيىپ.

سادىق بوۋاي ۋاڭ لۇنى يۇدۇپ ئۆيگە ئەكىرىپ كاڭغا ياتقۇزدى. ۋاڭ لۇ زەئىپ ئاۋاز بىلەن:

— سۇ، سۇ! — دەپ ئىڭرايتتى.

ئۇنىڭ ئايالى ئاشخانىدىن يۈگۈرۈپ چىقىپ، بوۋايغا:

— بوۋاي، چايداندا قاينىق سۇ قالمىغانىدى، مەن ھازىرلا قاينىق سۇ قاينىتاي، — دېدى.

— ھەي، سەن قاينىق سۇنى قاينىتىپ بولغۇچە بۇ بالا ئۆلىمىدۇ! — دېدى ۋارقىراپ سادىق بوۋاي.

— ئەمىسە قانداق قىلىمىز؟ ئۇنىڭغا سوغۇق سۇ ئىچكۈزسەك بولمايدۇ، سوغۇق سۇ ئىچسە ئۇ ئاغرىپ قالىدۇ، — دېدى موماي ئالدىراپ كەتكىنىدىن.

— ئۆيدە سۇ يوق، يۇمشاقراق بىرەر نەرسە بولسا شۇنى بىرەيلى، — دېدى سادىق بوۋاي ئويلىنىپ.

موماي بىردىنلا بىر نەرسە ئېسىگە كەلگەندەك خۇشاللىق بە-

لەن:

— توختاپ تۇرۇڭ! — دېدى - دە، ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى؛ ئۇزۇن ئۆتمەي ئاشخانىدىن چىنىگە چېقىلغان تۇخۇمنى كۆتۈرۈپ چىقتى:

— ئۆيدە مۇشۇ تۇخۇملا قاپتىكەن، بۇ بالىغا ئىچۈرەيلى، ئۇ قورساقنى ئاغرىتمايدۇ، ئۇسسۇزلۇقنى باسىدۇ.

— ھەي خوتۇن، ئۇنىڭغا قوشۇق بىلەن ئىچۈز، بۇ بالا بولالمايلا قاپتۇ، — دېدى سادىق بوۋاي.

5

نەن نازىر جۇڭ چېڭنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن تىت - تىت بولغىنىدىن زادىلا ئولتۇرالمىدى - دە، نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر جۇڭ چېڭ بىلەن بىللە ئىگەرچى يېزىسىغا باردى. مەن، دەپ تۇرۇۋالدى.

جۇڭ چېڭ ئۇزىنىڭ ئېھتىياتسىزلىق قىلىپ بالا تېرىپ قويغانلىقىنى بىلەتتى، شۇڭا چوڭراق تىنىشقىمۇ پېتىنالمايۋاتاتتى، ئۇنىڭمۇ قورقىدىغان چاغلىرى بار ئىدى.

نەن نازىر جۇڭ چېڭنىڭ مىتسۇبىش ماركىلىق دالا ماشىنىسىغا ئولتۇرۇپ، «ماڭايلى» دەپ ئىشارەت قىلدى. نەن نازىرنىڭ چىرايى قاردىاپ كەتكەن، بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلمايتتى، جۇڭ چېڭ تېخىمۇ ئۆكۈنۈشكە باشلىدى.

ئۇلار ئىگەرچى يېزىسىغا قايتىپ كەلگەندە ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن قۇربان شۇجىنى ئېلىپ قايتىپ كەلگەنىدى، نەن نازىرنىڭ چىرايى سەل ئوڭلاندى. ئەمما، ئىككى رازۋېدكىچىدىن ھازىرغىچە خەۋەر يوقلۇقىنى ئاڭلىغاندا يەنە تېرىكىپ كەتتى. ئۇ جۇڭ چېڭغا:

— ئۇلارنى ھېلىقى ئەبلەخلەر تۇتۇپ كەتكەندىمۇ ياكى ئۇلار ئۆزلىرى قېچىپ كەتكەندىمۇ — دېدى مۇلاھىزە تەرىقىدە.

— بۇ ھازىرچە ئېنىق ئەمەس، ئەمما، مەن قۇملۇق ئەتراپىدىكى بارلىق كەنتلەردە قۇتقۇزۇش ۋە قوغلاپ تۇتۇشقا قوماندانلىق قىلىش شتابى قۇردۇم، ھەممە يەرگە ساقچىلار قويۇلدى، —

دېدى جۇڭ چېڭ ئېھتىيات بىلەن.

— مەن ھېلىلا ج خ نازارىتى بىلەن ئالاقىلىشىپ، GPS سۈنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش سىستېمىسىدىن پايدىلىنىپ، تېررورچىلارنىڭ ئۇۋۇسىنى مەركەز قىلىپ تۆت ئەترايقا قاراپ ئادەم ئىزدەش چارىسىنى ئوتتۇرىغا قويدۇم، بۇ بىزنىڭ ئىككىنچى لايىھىمىز، — دەپ ئېلان قىلدى نەن جېنجۇڭ.

— مەن يەنە ئۇچىنچى بىر لايىھە تۈزدۇم، — دېدى جۇڭ چېڭ. نەن جېنجۇڭ جۇڭ چېڭنىڭ بۇرنىغا نوقۇپ تۇرۇپ:

— جۇڭ چېڭ، مېنىڭ سېنىڭ نەچچىنچى لايىھە بويىچە ئىش قىلىشىڭ بىلەن كارىم يوق، ئىشقىلىپ، ھەرقانداق بەدەل كېتىشىكە قارىماي ئىككى رازۋېدكىچىنى تېپىش كېرەك ، ھايات بولسا ئۆزىنى، قۇربان بولغان بولسا جەسىتىنى تېپىشىمىز كېرەك! — دېدى.

جۇڭ چېڭنىڭ يۈرىكى شۇ تاپتا خۇددى ئوتتا پۈچىلانغاندەك قاتتىق ئازابلاندى، ئۇ: ئەگەر بۇ ئىككى رازۋېدكىچىنى تاپالمىساق ئىستېپا بېرىشىمگە توغرا كېلىدۇ، دەپ ئويلىدى. ئەمما ئۇ يەنىلا: «خوپ! » دېيىشى كېرەك ئىدى.

نەن جېنجۇڭ بىردىنلا ئۆزىنىڭ پوزىتسىيەسىنىڭ بىرئاز چەكتىن ئېشىپ كەتكەنلىكىنى سەزدى. ئۇ تەلەپپۇزىنى سەل يۇمشىتىپ:

— سۈنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش سىستېمىسىنى ئىشلىتىش ناھايىتى ياخشى چارە، باشقا جەھەتلەردىن يەنە قېيىنچىلىق بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— يوق! — دەپ جاۋاب بەردى جۇڭ چېڭ.

نەن جېنجۇڭنىڭ چىرايى خېلىلا ئەسلىگە كەلدى. ئۇ جۇڭ چېڭغا تەسەللى بېرىپ:

— قايسى گېنېرال جەڭدە قان ئاققۇزمىغان، قايسى جەڭدە بىزنىڭ ئاتاكىغا ئۆتكەن نۇرغۇن جەڭچىلىرىمىز قۇربان بولمىغان؟ جۇڭ چېڭ، ئالدىراپ كەتمە، — دېدى. ئۇنىڭ بۇ سۆزى ھەم جۇڭ چېڭغا تەسەللى بېرىش، ھەم ئۆزىگە تەسەللى بېرىش ئىدى.

6

— هازىر ئۇچ كېچە - كۈندۈز بولدى، دېگىنە، بۇلار هازىر هاياتمىدۇ؟ — دېدى ما جيەنجۇك قاتتىق قايغۇ ئىچىدە يالقۇنغا. شۇ تاپتا، ئۇلار ئىككىسى قۇملۇقنىڭ چېتىدىكى ئائىلىلىرىدە ئۆيمۇ ئۆي ئاختۇرۇپ، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇنى ئىزدەۋاتاتتى.

— ما جيەنجۇك! ئاغزىڭنى يۇم، ئۇلار تېپىلمىغانىكەن، چوقۇم هايات، — دېدى يالقۇن ئاچچىقى بىلەن.

ئۇلار ئىككىسى سادىق بوۋاينىڭ ئۆيىنىڭ ئالدىغا كەلدى، ما جيەنجۇك ئاغرىنىپ:

— بۇ ئادەم نېمىشقا كەنتتىن شۇنداق يىراق يەردە ئولتۇرۇۋالغاندۇ؟ ئۇ چوقۇم تەنها بوۋاي بولسا كېرەك، — دېدى.

سادىق بوۋاي دەرۋازىنىڭ قېقىلغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئايالىغا:

— سەن بۇ ساقچىغا قاراپ تۇر، مەن چىقىپ قاراپ باقاي، مەن ساڭا قول ئىشارىتى قىلغۇچە سەن هەرگىز چىقما! — بوۋاي ئۆزىنى توختىتىۋېلىپ ئىشىكنى ئاچتى. ئۇ هەيران قالغان هالدا ئۇلارنىڭ كىملىكىنى سورىماقچى بولدى:

— سىلەر...

— بوۋا، بىز ساقچىلار، — دېدى يالقۇن. بوۋاي دەرۋازىنى ئېچىپ ئۇلارنى هويلىغا كىرىشكە تەكلىپ قىلدى.

— بوۋا، بۇ ئىككى كۈندىن بۇيان ئۆيىڭىزگە ناتونۇش ئادەم كەلدىمۇ؟ — دەپ سورىدى يالقۇن.

— قانداق ناتونۇش كىشى؟ — دەپ سورىدى سادىق بوۋاي قەستەن.

— مەن بۇنى بىر ئېغىز گەپ بىلەن ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيمەن، بۇ ئادەملەرنىڭ ئىچىدە ياخشى ئادەملەرمۇ بار، يامان ئادەملەرمۇ بار. بۇ ئىككى كۈندىن بۇيان ئۆيىڭىزگە ناتونۇش ئادەملەر كەلدىمۇ؟ — دەپ سورىدى يالقۇن سەل ئويلىنىۋېلىپ.

بوۋاي سەل ئىككىلىنىپ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالدى.

— مەن سىلەر ئىزدەۋاتقان ئادەمنىڭ ياش ياكى قېرى ئىكەنلىكىنى

لمكىنى، ئۇيغۇر ياكى خەنزۇ ئىكەنلىكىنى بىلمەيمەن؟ ــ دېدى ئۇ.

يالقۇن بۇنىڭدا بىر گەپ بارلىقىنى ھېس قىلىپ:

ــ بوۋا ئۆيىڭىزگە قانداق ئادەم كەلدى؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ سىز ئۆزىڭىزنى ساقچى دەۋاتىسىز، مەن سىزنىڭ كىـ
نىشكىڭىزنى كۆرۈپ باقاي، ــ دېدى بوۋاي ئېھتىيات بىلەن.

يالقۇن ساقچىلىق كىنىشكىسىنى چىقىرىپ بوۋايغا ئۇزاتتى:

ــ بوۋا كۆرۈپ بېقىڭ.

سادىق بوۋاي بىردىنلا يالقۇننىڭ قولىنى چىڭ تۇتۇپ:

ــ كەلگىنىڭلار ناھايىتى ياخشى بولدى، ئالدىنقى كۈنى كېچىدە قۇملۇقتىن بىر يىگىت كەلدى، ئۇ ئۆزىنى ساقچى دەيدۇ، مىلتىقى بار ئىكەن، ئۇنىڭ راست ساقچى ياكى يالغان ساقچى ئىكەنلىكىنى بىلمىدىم، ئايالىم ئۇنىڭغا تۈخۈم شورپىسى قايناتىپ بەردى، شۇڭغۇرۇچ ئېتىپ بەردى، ھازىر ئۇ كاڭدا قاتتىق ئۇخـ
لاۋاتىدۇ، ــ دېدى.

يالقۇن بىلەن ما جىيەنجۇڭ ئەھۋالنىڭ جىددىيلىكىنى ھېس قىلىپ، دەرھال جەڭگە تەييارلاندى، ئۇلار بىرسى سولدىن بىرسى ئوڭدىن ئۆيگە ئېتىلىپ كىردى، ما جىيەنجۇڭ كارىۋاتتا ياتقان ئادەمنىڭ ۋاڭ لۇ ئىكەنلىكىنى تونۇپ:

ــ ۋاڭ لۇ ھايات ئىكەنسەن! ــ دەپ ۋارقىرىۋەتتى.

يالقۇنمۇ ئىنتايىن خۇشاللىق بىلەن:

ــ راستتىنلا سەن ئىكەنسەن! قارا بۇ يەرگە كېلىپ بىخىرا-
مان ئۇخلاپ ياتقىنىڭنى! ــ دەپ ۋارقىرىدى.

ئايرىلىپ كەتكىنىگە بىرنەچچە كۈن بولغان سەپداشلىرىنى كۆرۈپ ۋاڭ لۇ خۇددى ئۆزىنى ئۆلۈم گىردابىدىن قايتىپ كەلگەنـ
دەك ھېس قىلدى. ئۇ:

ــ ما جىيەنجۇڭ، يالقۇن، سىلەر ئاخىر كەلدىڭلار، مەن ئۆزۈمنى قايتىپ كېتەلمەسمەنمىكىن دەپ ئويلىغانىدىم، ــ دەپ يىغلاپ كەتتى.

ئۇچەيلەن قۇچاقلىشىپ قاتتىق يىغلاشتى.

سادىق بوۋاي بۇ ھالەتنى كۆرۈپ تەسىرلىنىپ كەتتى:

— بالىلىرىم، يىغلىماڭلار، ئاۋۋال چاي ئىچىڭلار، سىلەر ياخشى دوست ئىكەنسىلەر، گەپنىڭلارنى ئالدىرىماي قىلىۋېلىڭلار، ۋاقىت تېخى كۆپقۇ!

— بوۋا، رەھمەت سىزگە، سىز بىزنىڭ قەبرىندىشىمىزنى قۇتقۇزۇۋالدىڭىز، — دېدى يالقۇن ياشلىرىنى سۈرتۈپ، سادىق بوۋاينى قۇچاقلاپ تۇرۇپ.

— ئاللا سىلەرنى ئۆز پاناھىدا ساقلايدۇ، — دېدى سادىق بوۋايمۇ يالقۇننى قۇچاقلاپ تۇرۇپ.

ما جىيەنجۇڭ دەرھال يانچۇقىنى ئاختۇرۇپ يېنىدىكى ھەممە پۇلنى ئېلىپ مومايغا تۇتقۇزدى ھەمدە ئۆكسۈپ تۇرۇپ:

— موما، سىز بىزنىڭ قەبرىندىشىمىزنى قۇتقۇزۇۋالدىڭىز، سىزنىڭ بۇ چوڭقۇر شەپقىتىڭىزنى ھەرگىز ئۇنتۇمايمىز، بۇ مەنىڭ ئازراق كۆڭلۈم، — دېدى.

مومای ما جىيەنجۇڭنىڭ قولىنى ئىتتىرىپ:

— بالام، بۇ پۇلنى مەن ئالالمايمەن، سىلەر مېنىڭ بالىلىرىمغا ئوخشاش، مەن بۇ بالامغا ئىككى تۇخۇمدا شورپا قىلىپ بەردىم، بۇنىڭغا پۇل ئالامدىمە؟ بۇ گەپ باشقىلارنىڭ قۇلىقىغا يەتسە بىزنى زاڭلىق قىلىدۇ. مەن ئالمايمەن، بۇ پۇلغا بۇ بالامغا ياخشى نەرسىلەرنى ئېلىپ بېرىڭلار، ئۇنىڭغا قۇۋۋەت بولسۇن، ئۇنىڭ پۇتى ئۇشۇپ قاپتۇ، — دېدى.

ۋاڭ لۇ تىرىشىپ ـ تىرمىشىپ يەرگە چۈشتى، ئۇ دەلدەڭلەپ مومای بىلەن بوۋاينىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇلار بىلەن قۇچاقلاشتى:

— بوۋا ـ موما، مېنىڭ ئىسمىم ۋاڭ لۇ، مەن جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق ج خ ئىدارىسى تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 ـ ئەترىتىنىڭ رازۋېدكىچىسى، رەھمەت سىلەرگە، سىلەر مېنى قۇتقۇزۇپ قالدىڭلار، بۇنىڭدىن كېيىن سىلەر مېنىڭ ئاتا ـ ئانام، بۇنىڭدىن كېيىن سىلەرگە ئوق ئېتىلسا مەن ئۆز تېنىم بىلەن توسۇۋالىمەن، سىلەرنىڭ بۇ شەپقىتىڭلارغا ئۆز ھاياتىم بىلەن جاۋاب قايتۇرىمەن، — دېدى.

مومای يېشىنى سۈرتۈپ تۇرۇپ:

— بالام، سىز تېخى ئەمدىلا ئورنىڭىزدىن تۇردىڭىز، ئوندىق

گەپلەرنى قىلماڭ، سىز تېخى ئۇزۇن ياشايسىز، مومىڭىزنىڭ گېپىنى ئاڭلاڭ، قايتىپ بېرىپ تېنىڭىزنى تېز ئەسلىگە كەلتۈرۈڭ، پۈتىڭىزنى ھەر كۈنى ئىسسىق سۇ بىلەن يۇيۇپ بېرىڭ، ئۇنىڭدىن ھەرگىز ئاسارەت قېلىپ قالمىسۇن، — دېدى.

— بوۋا - موما، مەن كۆپ بىر نەرسە دېيەلمەيمەن، مەن ماڭدىم، بىزنىڭ يەنە بىر قېرىندىشىمىز تېپىلمىدى، مەن بېرىپ ئۇنى تېپىشىم كېرەك، — دېدى ۋاڭ لۇ ئاۋازى بوغۇلغان ھالدا.

يالقۇن بىلەن ما جيەنجۇڭ ۋاڭ لۇنى نۆۋەتلىشىپ يۆدۈپ كەنتتىن چىقتى، ۋاڭ لۇ ئۇچ كۈندىن بۇيان سۇ ئىچمىگەچكە ئۇنىڭ بۆرىكى سەل زەخمىلەنگەنىدى. ئۇ ئۆز ۋاقتىدا بوستان شەھەرلىك دوختۇرخانىغا داۋالاشقا ئېلىپ بېرىلدى.

نەن نازىر ۋاڭ لۇنىڭ تېپىلغانلىقىنى ئاڭلىغاندا ھاياجانلانغان لىقىدىن كۆزلىرىگە ياش ئالدى، ئۇ جۇڭ چېڭنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ:

— بىزنىڭ رازۋېدكىچىلىرىمىز ھەقىقەتەن يارايدۇ، ئۇلار ئۆلۈمنى يەڭدى، يەنە بىر رازۋېدكىچىنىمۇ چوقۇم تېپىشىمىز كېرەك! — دېدى.

ئون يەتتىنچى باب

1

ج خ نازارىتى سۇنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش CPS سىستېمىسىنى ئىشقا سالغانلىقى ئۈچۈن ما تېمۇ ناھايىتى تېزلا قۇملۇقتىكى ئەھۋاللاردىن خەۋەر تاپتى.

ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ بىخەتەرلىكىدىن بەك ئەنسىرىگەچكە، ئىبراھىمنى زىيارەت قىلغاندا دىققىتىنى تازا يىغالمىدى.

ئىبراھىم ما تېمۇنىڭ كەيپىياتىدىكى بەزى غەيرىيلىكلەرنى سەزگەندىن كېيىن:

— مۇخبىر، بىز ئىختىيارىي ھالدا پاراڭلىشايلى، — دېدى.

ما تېمۇ ئۆزىنىڭ خىيالىنىڭ باشقا ياقتا كېتىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى. شۇڭا دەرھال روھىي ھالىتىنى تەڭشىۋالدى ـ دە:

— قوشۇلمەن، — دېدى.

— سىزدىن بىرقانچە سوئال سورىسام كۆڭلىڭىزگە ئالماس ـ سىز، — دېدى ئىبراھىم سەمىمىيلىك بىلەن.

— قوشۇلمەن، بىز مۇخبىرلار زىيارەت قىلىنغۇچىدىن سوئال سورىيالماسلىقىمىزدىن، زىيارەت قىلىنغۇچىغا سوئال قويالماسلىقىمىزدىن بەك ئەنسىرەيمىز، — دېدى ما تېمۇ خۇشاللىق بىلەن.

— قىزچاق، سۆيگىنىڭىز بارمۇ؟

— ھەئە.

— توي قىلىشنى ئويلاپ كۆردىڭىزمۇ؟

— ياق.

— نېمە ئۈچۈن؟

— مەن مۇھەببىتىمنىڭ ئۆزۈن داۋاملىشالماسلىقىدىن، مۇ-

ھەببتىمدىن ئۇمىدسىزلىنىپ قېلىشىمدىن بەك ئەنسىرەيمەن.

— سىز يۇزدەيۇز مۇكەممەللىك تەرەپدارى ئىكەنسىز.

— ئەمەلىيەتتە يۇزدەيۇز مۇكەممەللىكنى تەلەپ قىلىشنىڭ ئۆزى بىر نۇقسان.

— سىز بىر ئائىلىگە موھتاج ئەمەسمۇ؟

— مەن ئىلگىرى ھەقىقەتەن تىنچ بىر ئائىلە قۇرۇشنى ئويلىغان، ئەمما كېيىن مەن ئۆزۈمنىڭ دېڭىزدىكى پاراخوتتا لەيلەپ يۈرگەنلىكىمنى بايقىدىم. ئېيتىڭە، قىرغاقتا توختىيالمىغان بىر كېمىگە چىققان ئادەمنىڭ ئائىلىسى بولامدۇ؟

— سىز مېنىڭ ياش ۋاقتىمدىكى ھالىتىمگە ئىنتايىن ئوخشايدىكەنسىز.

— قايناق ھېسسىيات، غايە، نىشان توغرىمۇ؟ نىشانىڭىزنى ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟

— ئىتالىيىدە فاراسى ئىسىملىك بىر ئايال مۇخبىر بار ئىكەن. مەن ئاشۇ فاراسى بولۇشنى خالايمەن.

— قىزىق بېرى شۇكى، مەنمۇ ئۇنىڭ ماقالىلىرىگە دىققەت قىلىمەن، ئۇ ئۆزگىچە پىكىرلىك بىر ئايال ئىكەن.

— مېنىڭچە، زىيارەت قىلىش ئۇنىڭ ئۆمۈرلۈك ئىشلىرىدىكەن، ئائىلە ئۇنىڭ ئۈچۈن ئېيتقاندا خۇددى كىرىكى بولمىغان، بىر چەتكە تاشلاپ قويغان ئورۇندۇق ئىكەن.

— مېنىڭچە، سىز ئالاھىدە بىر ئايال ئىكەنسىز. ئەگەر مەن خاتا ئويلىمىغان بولسام سىز بۇنىڭدىن كېيىن چوڭ - چوڭ ئىشلارنى تەۋرىتمەيدىكەنسىز.

— سىز بىلەن سۆھبەتلىشىپ روھىي ھالىتىم ناھايىتى ياخشى بولۇپ قالدى.

— ھە، مەن خۇددى ئۆزۈمنىڭ ياش ۋاقتىمدىكى چېغىم بىلەن سۆزلىشىۋاتقاندەك ھېس قىلىۋاتىمەن.

— سىز پۇشايمان قىلىپ باققانمۇ؟

— سىز مېنى ناھايىتى كۆپ نەرسىلەردىن مەھرۇم بوپتۇ دەپ قارامسىز؟ توغرىمۇ؟ ئەمىسە ئۆزىڭىزچۇ؟

— چۈنكى، مېنىڭ مۇھەببىتىم بولغان، گەرچە مېنىڭ بىر

خاتىرجەم ئائىلەم بولمىغان بولسىمۇ، مېنىڭ مۇھەببىتىم بولغان.

— بۇ سىز بىلەن مېنىڭ ئوتتۇرامدىكى ناھايىتى چوڭ پەرقىكەن، ئۆز كەسپىمدىن باشقا مېنىڭ ھېچنېمەم يوق.

— ئېھتىمال سىزنىڭ كەسپى ئىشلىرىڭىز ئاخىر يوق بولۇپ چىقىشى مۇمكىن؟

— شۇنداق بولارمۇ؟

— سىز ئۇنداق بولمامسىز؟

— سىز ئاددىي قىز ئەمەسكەنسىز.

— مەن تېخى ئۆزۈمنىڭ ماھىيىتىمنى ھەقىقىي تونۇپ يېتەلمىدىم، ئەمما بۇگۈن سىز مېنىڭ ئۆزۈمنى ئازراق تونۇشۇمغا ياردەم بەردىڭىز، — شۇ گەپنى دەپ بولغاندىن كېيىن ما تىيەنمۇ بۇ يەردىن كېتىش نىيىتىگە كەلدى. ئۇ بەك تىتىلداپ كېتىۋاتاتتى، ھازىرلا ۋاڭ لۇنىڭ خەۋىرىگە ئېرىشىشنى ئۈمىد قىلاتتى. ئەگەر، زۆرۈر تېپىلسا ئۇ بوستان شەھىرىگە بېرىشى مۇمكىن ئىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۇ يەرگە بېرىپ زىيارەت قىلىشنىڭ سەۋەبىنى ئاسانلا تاپالايتتى. ۋاڭ لۇ ئۇنى سۆيمىسىمۇ مەيلى، ئەمما ئۇ يەنىلا ۋاڭ لۇنى سۆيۈپ كېلىۋاتاتتى، ئۇنىڭ قەلبىدىكى مۇھەببەت گۈياكى يالقۇن ئىدى. باشقىلار ئۇنى سېزىۋالمايتتى، ئەمما، ئۇ ئۆزى بۇ مۇھەببەت ئوتىنىڭ قەلبىدە قانداق يېنىۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. پەقەت، مۇھەببەت ئوتى قەلبىدە يېنىپ تۇرسىلا ئۇ قانائەتلىنەتتى، ئۇنىڭ ھاياتى مەنىلىك بولغان بولاتتى.

ئۇلار ئەنە شۇنداق سۆھبەتلىشىۋاتاتتى، يۈسۈپ ياندىكى ئۆيدە ئۇن ئېلىۋاتقاندا ئاۋاز چىقىرىپ سالدى. ما تىيەنمۇ سەل چۆچۈپ:

— ئۆيدە يەنە باشقا ئادەم بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

ئىبراھىم ئالاقزادە بولۇپ:

— ئۆز ئادەم، ئۇ كۈن بويى بېشىنى پۈركەپ ئۇخلاشنىلا بىلىدۇ، ئۇ بىر توغرا كەسىپ بىلەن شۇغۇللانمايدىغان ئەبلەخ.

— يۈسۈپ، تۇر ئورنۇڭدىن، مېھمانىنى ئۇزىتىپ قويايلى، — دېدى.

شۇ كۈنى كەچ ما تىيەنمۇ ئىبراھىمنىڭ ئۆيىدىن كەتكەندىن كېيىن، يۈسۈپ ئۆزى ئوغرىلىقچە تارتىۋالغان ما تىيەنمۇنىڭ رە-

سىملىرى ۋە ئۇنىڭالغۇ لېنتىسىنى ئىبراھىمغا بەردى، ئاندىن ئۇلار بۇ ماتېرىياللارنى ئايگۈلگە بەردى ھەمدە ئايگۈلنىڭ مۇناسىۋەتلىك يوللار ئارقىلىق تېزدىن ما تېيەنمۇنىڭ ھەقىقىي سالاھىيىتىنى ئېنىقلىشىنى ئۈمىد قىلدى. ئىبراھىم ئۆمرىدە ھازىرغىچە تېخى ھېچكىمگە ئىشىنىپ باقمىغانىدى.

2

ئايگۈل ناھايىتى تېزلا قۇملۇقتا يۈز بەرگەن ئىشلارنى بىلدى. ئۇ ۋاڭ لۇ چوقۇم قۇملۇقتا دەپ پەرەز قىلدى.

ئەمەلىيەتتە، بۇ ئىككى كۈندىن بۇيان ئايگۈلنىڭ كەيپىياتى ناھايىتى يامان ئىدى. تۇنۇگۈن ئۇنىڭ دادىسى مامۇت مەكتەپكە ئۇنى ئىزدەپ كەلدى ھەمدە تىت - تىت بولغان ھالدا:

— رەنا يوق تۇرىدۇ، — دېدى.

ئۇنىڭ يۈرىكى قارت قىلىپ كەتتى، ئۇ رەنانىڭمۇ قۇملۇقتا ئىكەنلىكىنى بىلدى، ئۇ سىڭلىسىنىڭ بىخەتەرلىكىدىن قاتتىق ئەنسىرىدى. ئەمما، قۇرۇق تەسەللىدىن باشقا ئۇ دادىسىغا ھېچقانداق تەسەللى بېرەلمەيتتى.

ھازىر ئۇنىڭ ئەركىن دېگەن بۇ ئەبلەخكە قاتتىق ئۆچلۈكى كېلىپ كەتتى. ئۇ ئەركىننىڭ ئۆزىنىڭ ئائىلىسىنى ۋەيران قىلغانلىقىنى جەزملەشتۈردى. ئەمما، ئۇنىڭ دادىسى چارىسىز ئىدى. ئۇ دادىسىغا:

— سىز چەت ئەلگە چىقىپ تۇغقانلىرىمىزنى كۆرۈپ كەلسىڭىز بولارمىكىن، — دېدى.

مامۇت ناھايىتى خاتىرجەمسىزلەنگەن ھالدا:

— ئەمما ھازىر رەنا يوق تۇرسا؟ — دېدى.

ئايگۈل ھېچنېمىنى ئويلىمايلا:

— ئۇ ئۆزى بولۇشقا تېگىشلىك جايدا، ئۇ يەرگە ئۇ ئاللانىڭ ئىرادىسى بىلەن كەتكەن، — دېدى.

مامۇت بەك پۇشايمان قىلدى. ئۇ ناھايىتى روھى چۈشكۈن ھالدا:

— ئۆزۈمنىڭ شورى، كىم مېنى ئەركىنىنى تېپىپ كەلسۇن دەپتۇ؟ — دېدى.

ئايگۈل دادىسىدىن رەنجىپ:

— دادا، بۇ ھەقىقەتەن سىزنىڭ خاتالىقىڭىز، سىز ئەركىندىن ئۆزىڭىزنى تارتىشىڭىز كېرەك ئىدى. سىز ئۇنىڭ تېگى - تەكتىنى تازا ياخشى بىلەلمىگەچكە خاتا ھۆكۈم قىلدىڭىز، — دېدى.

مامۇت تىت - تىت بولغان ھالدا:

— قانداق قىلساق رەنانى تاپالايمەن؟ — دېدى.

ئايگۈل خورسىنىپ:

— سىز ئىككى قىزنى بېقىپ چوڭ قىلدىڭىز، ئەمما سىز ناھايىتى بەختسىز، ھازىر قىزلىرىڭىز سىزگە مەنسۇپ ئەمەس، سىزنىڭ ئېرىشكىنىڭىز ئىككى يېنىڭىزدا يوق ئادەم، — دېدى.

مامۇت تېرىكىپ:

— ئىش بۇ دەرىجىگە يەتكەن تۇرسا، سېنىڭ مۇنداق سوغۇق گەپ قىلغىنىڭ نېمىسى؟ — دېدى.

— ئەمدى بۇ ھەقتە چۈشەندۈرۈشنىڭ ھاجىتى يوق، رەنانى تېپىش مۇھىم، شۇنداقمۇ؟

ئايگۈل ئۆزى بوستان شەھىرىگە بېرىش نىيىتىگە كەلدى، ئۇ دادىسىنى ئاۋۇال ماڭدۇرۇۋېتىپ، ئارقىدىن ئۆزى ماڭماقچى بولدى.

3

ئەلى قۇملۇقتىكى ماشىنا ئىزىنى بويلاپ داۋاملىق ئىلگىرىلەيتتى. گەرچە ئۇ ئەتىگەندىن چۈشكۈچە، چۈشتىن تاكى قاراڭغۇ چۈشكۈچە ماڭغان بولسىمۇ بىرەر ئادەمنىڭ قارىسىنىمۇ ئۇچراتالمىدى. ئۇ يەنە مېڭىشقا جۈرئەت قىلالمىدى. ئۇنىڭ قورسىقى ئاچقان، ئۇسسىغان ھەم بەك ھېرىپ كەتكەنىدى. بىردىنلا ئۇنىڭ كاللىسىغا بىر خىيال كەلدى: ئۇ بوۋىسىنىڭ دائىم چۆلدە سەپەر قىلغان ئادەم ھەمىشە ئۇسسىغاندا ئاتىنىڭ سۈيدۈكىنى ئىچىدۇ دېگە-

ننى ئويلىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىشتىننى سېلىپ قولىغا سىيـ
دى. ئۇ سۈيدۈكنى يەرگە چۈشۈرۈۋەتمەسلىك ئۈچۈن، كۈچىنىڭ
بارىچە چىڭقىلىپ ئاز ـ ئازدىن سىيدى، ئاز ـ ئازدىن سۈيدۈكنى
ئىچتى.

كېچە بارغانسېرى قاراڭغۇلاشماقتا، ھاۋا بارغانچە سوۋۇماقتا
ئىدى. ئەلىنىڭ يالاڭ ئاياغ پۇتلىرى بەك توڭلاپ كەتتى. ئۇ
ئىشتىننى سېلىپ پۇچقىقىنى تۆۋەنگە تارتىپ پۇتىنى ئىشتان
ئىچىگە تىققاندىن كېيىن ئىشتاننىڭ پۇچقىقىنى بوغۇپ قويدى. ئۇ
بىر دالدا يەرنى تېپىپ تۈگۈلۈپ قۇمدا ياتتى ـ دە، ئۇخلاپ قالدى.

نولدىن تۆۋەن 10 نەچچە گرادۇسلۇق سوغۇقتا ئۇ بىر دەمدىلا
ئويغىنىپ كەتتى. ئۇ ئولتۇرۇپ ئويۇشۇپ قالغان پۇتلىرىنى ئۇۋۇ-
لىدى، ئورنىدىن تۇرۇپ ئازراق ھەرىكەت قىلىپ يەنە ياتتى، ئەمما
يەنىلا بولمىدى. ئۇنىڭ كاللىسىغا بىر ئەقىل كېلىپ قۇمدا بىر
ئورەك كولىدى ـ دە، ئورەك ئىچىگە كىرىپ پاختىلىق چاپىنى
بىلەن بېشىنى پۈركەپ قۇمغا كۆمۈلۈۋالدى.

تاڭ ئاتتى، ئەلى ئەمدى يەنە قۇملۇقتىكى ماشىنا ئىزىنى
بويلاپ مېڭىۋېرىشكە بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى، چوقۇم كەي-
نىگە قايتىش كېرەك ئىدى. ھازىر تېررورچىلار ئېھتىمال ئۆزد-
نىڭ بازىسىدىن كەتكەن بولۇشى مۇمكىن ياكى بىزنىڭ ئادەملىرد-
مىز ئۇلارنى تۇتۇۋالغان بولۇشى مۇمكىن. ئەگەر، شۇنداق بولغان
بولسا سەپداشلىرى چوقۇم ئۇنى ئىزدەپ كېلەتتى. ئۇنىڭ پۇتلىرىغا
بىرئاز ماغدۇر كىرگەندىن كېيىن ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ كەينىگە
قايتىپ ماڭدى.

قاچانلاردىكىن قۇملۇقتا بوران چىقىپ كەتتى، ئەلى ئىختد-
يارسىز قەدەمنى تېزلەتتى. ئۇ قۇملۇقتىكى بوران ئۆزىنىڭ ئىزد-
نى كۆمۈۋېتىدىغان بولسا ھەممە ئىشنىڭ تۈگىشىدىغانلىقىنى بىلەت-
تى.

يەنە كەچ كىردى، خۇددى ئالدىنقى ئاخشامدىكىگە ئوخشاش
ئەلى يەنە قۇملۇقتا ئورەك كولاپ، بۇ ئۇزۇن كېچىنىڭ سوغۇقىدىن
قۇتۇلۇش ئۈچۈن قۇمغا كۆمۈلۈۋالدى.

تاڭ ئېتىپ ئەلى ئويغانغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ زادىلا ئورنـ-

دىن ئۆرە تۇرالمايۋاتقانلىقىنى سەزدى. ئۇ، ئولتۇرۇپ يىرتىلىپ كەتكەن پايپاقلىرىنى سالدى، ئۈنىڭ ئىككى پۇتى ئىششىپ كەتكەنىدى. ئۇ بارماقلىرى بىلەن پۇتىنى بېسىپ باققانىدى، پۇتى ھېچ-نېمىنى سەزمىدى. ئەلى پۇتلىرىنى قۇچاقلاپ خېلى ئۇزۇنغىچە بارماقلىرىنى پۇتىغا پاتتۇرۇپ باقتى، شۇنىڭدىلا ئۇ ئازراق ئاغرىق-نى سەزدى. شۇڭا ئۇ يەنە ئورنىدىن تۇرۇپ داۋاملىق ماڭدى.

ئۇ ماڭا - ماڭا تۇيۇقسىزلا ئاسماندىن ئاڭلىنىۋاتقان ئايروپ-لانىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىدى. ئەلى بېشىنى كۆتۈرۈپ بىر تىك ئۇچار ئايروپىلانىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى، ئۇ بىردىنلا روھلىنىپ دەرھال ئالا - بۇلىماچ چاپىنىنى سېلىپ بىر قۇم دۆڭگە يۈگۈرۈپ چىقتى - دە، تىك ئۇچار ئايروپىلانغا قارىتىپ كۆچىنىڭ بارچە چاپىنىنى پۇلاڭلاتتى.

ئەپسۇسكى، ئايروپىلاندىكىلەر ئەلىنى كۆرمىدى.

تىك ئۇچار ئايروپىلان ئاستا - ئاستا يىراقلاپ كەتتى، ئەمما، ئەلى زادىلا ئۈمىدسىزلەنمىدى. ئۇ بۇ تىك ئۇچار ئايروپىلانىنىڭ چوقۇم ئۆزىنى ئىزدەپ كەلگەنلىكىنى بىلدى. يۈقىرى رەھبەرلىك ۋە سەپداشلىرى ئۇنى ئۇنتۇپ قالمىغانىدى.

بۈگۈن ئاخشام يەنىلا ناھايىتى سوغۇق بولسىمۇ، ئەلىنىڭ قەلبى ئىللىق بىر سېزىم بىلەن تولغانىدى. ئۇ يەنە كۆچەپ چىقىپ-لىپ سىيىپ سۈيدۈكىنى ئىچكەندىن كېيىن، بۇ قۇملۇقتا يەنە بىر كېچىنى ئۆتكۈزدى.

تۆت كېچە - كۈندۈزنى ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، ئەلى ھازىر زادىلا سوغۇقنى سەزمىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرلىشىپ قېلىۋاتقانلىقىنى سەزدى.

ئەلى يەنە كۆچىنىڭ بارچە تىرىشىپ، قۇمدا ئورەك كولىدى، ئۇ يەنە قۇمغا كۆمۈلۈۋالدى. ئۇ ئۆزىنىڭ شۇ ئۇخلىغانچە قايتا ئويغىنالايدىغان ياكى ئويغىنالمايدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. تاڭ ئاتـ-تى، ئەلى ئۆزىنىڭ تېخى يەنىلا ھايات ئىكەنلىكىنى بىلدى، ھاياتلا ئىكەن، ھاياتتىن ھەرگىز ئۈمىد ئۈزۈشكە بولمايتتى.

ئۇ چاغدا، ئەلى ئۆزىنىڭ سېزىمىگە تايىنىپ ئۆزىنىڭ تېرـ-رورچىلارنىڭ ئۇۋىسىغا ناھايىتى يېقىن قالغانلىقىنى سەزدى، ئۇ

ئورەكتىن ئۆمىلەپ چىقىپ ئولتۇردى. بۇ چاغدا، ئۇ ئۆزىنىڭ پۈتى ۋە بارماقلىرىنىڭ توڭلاپ پۈتۈنلەي قارىداپ كەتكەنلىكىنى كۆردى. ئۇ ئەمدى زادىلا ماڭالمايتتى، شۇڭا ئۇ قۇمدا ئۆمىلەپ مېڭىشقا باشلىدى. گەرچە، ئازراق ئۆمىلىگەندىن كېيىن توختاپ بىرھازا- غىچە ھاسىراپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا ئۆمىلەشنى داۋاملاش- تۇردى.

4

شۇ كۈنى كېچىدە ئەركىن ئەسلىدە يىغىنىنى ئېچىپ بولغاندىن كېيىنلا يۆتكىلىپ كېتىشنى پىلانلىغانىدى. ئەمما، يىغىن ئېچىد- ۋاتقان ۋاقىتتا سىرتتا باغلاپ قويۇلغان تۈنقۇنلارنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى. ئەركىن قاتتىق غەزەپلەندى، ئۇ ئەسەبىيلىشىپ قا- راۋۇلنى ئېتىۋەتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ بىخەستەلىك قىلغانلىقىدىن قاتـ- تىق پۇشايمان قىلدى. ئۇ ساقچىلارنىڭ خۇددى ئاسماندىن چۈش- كەندەكلا ئاھايىتى تېز يېتىپ كېلىدىغانلىقىنى سەزدى، شۇڭا، ئۇ دەرھال چېكىنىش قارارىنى چىقاردى.

ئەركىن قاتتىق خاپا ئىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ قوشۇنىنى باشلاپ كېچىلەپ چېگرا تەرەپكە قاراپ مەخپىي يۆتكەلدى. كېچىدە كۆرۈش ئەسۋابى ئۈلارنىڭ قېچىشىغا ياردەم بەردى. ياسىن ئارقىدا قېلىپ، ئۈلارنىڭ ئىزلىرىنى كۆمۈپ مېڭىشقا مەسئۇل قىلىندى.

قاتتىق ئالاقزادىلىككە چۈشكەن بۇ بىر توپ كىشىلەر ئۇن - تىنسىز كېتىۋاتاتتى، بىرەر كىشىمۇ بىر نەرسە دېيىشكە پېتىنال- مايتتى.

شىرئەلى گېپىنى قىستى:

— سەن بىزنى زادى نەگە باشلاپ بارماقچى؟ — دېدى.

ئەركىن ئۆزىنىڭ ئوڭايسىز ئەھۋالدا قېلىۋاتقانلىقىنى يوشۇ- رۇپ:

— قورال - ياراغ زاۋۇتى قانداقراق بوپتۇ، كۆرۈپ باقايلى دەيمەن، — دېدى.

شىرئەلى ئۇنى مەنسىتمەي:

— ئابدۇلغا قوشۇلامدۇق؟ مېنىڭچە، بىز باشقا يولغا ماڭايلى، — دېدى.

ئەركىن غەزەپلەنگەن هالدا:

— ئېسىڭدە تۇت، پەقەت مەڭگۈلۈك مەنپەئەتلا بولىدۇ، مەڭگۈلۈك دوست بولمايدۇ. — دېدى.

شىرئەلى قاتتىق غەمگە پاتقان هالدا:

— بىز بۆلۈنۈپ ماڭايلى، — دېدى.

ئەركىن خورسىنىپ:

— شۇنداق، مۇنچە كۆپ ئادەم بىرگە ماڭساق ساقچىلارنىڭ قامالىدىن قۇتۇلۇپ چىقىپ كېتىشىمىز تەس. سودىگەر قىياپىتىدە ياسىنىۋالغان تەقدىردىمۇ، مۇنچە كۆپ قورالنى ئېلىپ ماڭالمايمىز، زادى قانداق قىلىمىز؟

شىرئەلى ئۇنىڭغا پىلان كۆرسىتىپ:

— مېنىڭ بىر چارەم بار، — دېدى. ئەركىن ئۇنى ئالدىرىتىپ:

— قېنى ئېيتە! — دېدى.

— بىز ئاۋۋال بۆلۈنۈپ كېتەيلى، شامال بېسىققاندىن كېيىن ئاندىن هەرقايسىمىز ئۆز كەنتلىرىمىزدىن يولغا چىقىپ قۇرۇم تاغلىرىدا ئۇچرىشايلى، — دېدى شىرئەلى.

ئەركىن هەسرەت بىلەن:

— ئۇمىد - ئارزۇلىرىمىزنىڭ شۇنچە تېز بۇ قۇملۇقتا بەربات بولۇشىنى ئويلىماپتىكەنمەن، — دېدى.

— بىز چوقۇم يەنە قايتىپ كېلىمىز، جەڭ بولغانىكەن مەغلۇپ بولۇش بولىدۇ، مەغلۇپ بولساق يەنە جەڭ قىلىمىز، — دېدى شىرئەلى سوغۇققىنا.

ئەركىن غەزىپىنى زورىغا بېسىپ:

— ئىشىنىمەنكى، مەن بۇ قېتىم تەرتىپكە سالغان قوشۇن چوقۇم ناهايىتى باتۇر قوشۇن بولىدۇ، — دېدى.

— ئىلاهىم شۇنداق بولغاي، — دېدى شىرئەلى.

ئەركىن شىرئەلى بىلەن قۇچاقلىشىپ خوشلاشتى:

— خوش، قۇملۇقتىكى سەپىرىمىزگە خوش، — دېدى.

شىرئەلى توپ ئىچىدە كېتىۋاتقان رەناغا كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ:

— ئۇنى قانداق قىلىمىز؟ — دېدى.

ئەركىن تۇزلا قىلىپ:

— مەن ئۇنى قويۇۋېتىشكە چىدىمايمەن، — دېدى.

— مېنىڭچە ئۇنى چوقۇم جايلىۋېتىش كېرەك، مەن قاراۋۇل دەققەت قىلمىغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۇ قۇربانلارنى قويۇۋەتتى دەپ گۇمان قىلىمەن، — دېدى شىرئەلى.

ئەركىن مۇرىسىنى كۆتۈرۈپ قويۇپ ئۇنى ئاقلىدى:

— ئۇنى دەمسەن، مۇمكىن ئەمەس. ئۇ شۇنداق قىلغان تەقدىردىمۇ ھازىر ئۇنى ئەيىبلەيدىغان ۋاقىت ئەمەس، ئۇنىڭ يەنە كېيىنكى چىقىپ قالىدۇ، — دېدى.

شىرئەلى ئۇنى ئاگاھلاندۇرۇپ:

— سەن ھامان بىر كۈنى مۇشۇ خوتۇنىنىڭ قولىدا ئۆلىسەن! — دېدى.

ئەركىن قىلچە پەرۋا قىلماستىن:

— ئەگەر ھەقىقەتەن شۇنداق بولىدىغان بولسا، ئۇ مەن ئۈچۈن بىر بەخت، — دېدى.

بىر ئايال ئۈچۈن بۇ ئىككىيلەن تۈنجى قېتىم ئازارلىشىپ قالدى. شىرئەلى بىر تۆگىنى يېتىلەپ ئۆزىنىڭ ئادەملىرىنى باشلاپ كۈنپېتىشقا قاراپ ماڭدى، ياسىن ئۆزىنىڭ ئادەملىرىنى باشلاپ كۈنچىقىشقا قاراپ ماڭدى. ئەركىن رەنانى تۆگىگە مىندۈرۈپ، ئارقىدىن ئۆزىمۇ تۆگىگە مىنگەندىن كېيىن رەنانىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ:

— سۆيۈملۈكۈم، مەن سىزنى تاشلاپ كېتىشكە ھەرگىز چىدىمايمەن، ھازىر بىز ئۆيگە قايتىمىز، ئاتا ـ ئانىمىز بىزنى كۆرسە چوقۇم ناھايىتى خۇش بولىدۇ، — دېدى.

5

ئەركىن بىلەن رەنا غىپىدە ئۆيگە كىرگەندە مامۇت ھەقىقەتەن ھەم ھەيران قالدى، ھەم خۇشال بولدى. ئۇ ئاچچىق بىلەن:

— ئەركىن، ھۇ ئەبلەخ، نەچچە ۋاختىن بېرى قىزىمنى نەگە ئاپاردىڭ؟ — دېدى.

ئەركىن رەنانى قۇچاقلاپ پىخىلداپ كۈلۈپ:

— ھۆرمەتلىك دادا، بىزگە مۇنداق مۇئامىلە قىلماڭ، مەن مۇناسىۋەتسىزنىڭ يىرىكلىشىپ قېلىشىنى خالىمايمەن، ھازىرچە مەن يەنىلا سىزگە تايىنىمەن، كېيىنچە كىمنىڭ كىمگە ھاجىتى چۈشىدۇ، كىم كىمگە موھتاج بولىدۇ، بۇنىڭغا بىرنېمە دېمەك تەس، — دېدى.

مامۇت ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— كىم سېنىڭ دادائكەن، ۋۇ ئەبلەخ، — دېدى.

ئەركىن ئۇنىڭغا پەرۋا قىلماي:

— مېنىڭ سىز بىلەن تاكاللىشىشقا ۋاقتىم يوق، ھازىر سىزنىڭ ئارامىڭىزنى بۇزۇشقا مەجبۇرمەن، مەن باشقا تۇغقانلارنى كۆرۈپ كەلمەكچى، — دېدى.

مامۇت ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— قىزىمنى قويۇۋەت، يوقال، قانچە يىراققا كەتسەڭ شۇنچە ياخشى، — دېدى.

ئەركىن رەنانى تېخىمۇ چىڭ قۇچاقلاپ:

— ناھايىتى ئەپسۇس، مەن ھازىرچە ئۇنىڭدىن ئايرىلالمايمەن، مەن سىلەرنىڭ ياردىمىڭلارغا موھتاج، — دېدى.

مامۇت سەگەكلىك بىلەن:

— سەن يەنە قانداق ھىيلە - مىكىر ئىشلەتمەكچى؟ — دېدى.

— تېز بېرىپ ماڭا بىر ئېشەك ھارۋىسى تەييارلاپ بېرىڭ، — دېدى ئەركىن ۋارقىراپ. ئارقىدىن ئۇ تۇيۇقسىزلا ئاۋازىنى تاپانچىسىنى چىقىرىپ، تەمتىرەپ - ھودۇقۇپ نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قالغان رەيھانغا تەڭلەپ:

— تېز بېرىپ ئۆيدىكى نانلارنىڭ ھەممىنى ماڭا ئاچقىپ بېرىڭ، — دەپ ۋارقىردى.

— ئانا، — دەپ چىرقىراپ كەتتى رەنە.

ئەركىن ئۇنى تارتىپ تېخىمۇ چىڭ قۇچاقلاپ:

ـــ جىم تۇرۇڭ ئامرىقىم، ئەگەر ئوق بېشىڭىزنى تېشىۋېتىدىغان بولسا مەن بۇنىڭغا چىدىمايمەن، ـــ دېدى.

ـــ سەن قاچماقچىمۇ؟ ـــ دېدى مامۇت.

ئەركىن ئۆزىنىڭ ئەپتـ بەشىرىسىنى ئاشكارىلاپ:

ـــ سىز بۇنى بىلىپ بولغاندىن كېيىن، تېزرەك بولۇڭ ئەمىسە، ـــ دېدى.

مامۇت زورىغا ئۆزىنى بېسىۋېلىپ ساقلىنى سىلاپ:

ـــ بىز سەن بىلەن شەرتلىشەيلى.

ـــ مەن ئاۋۋال شەرتىمنى قويىمەن، سىزنىڭ قىزىڭىز مېنىڭ قولۇمدا، ئەگەر ماسلاشمايدىكەنسىز، مەن ... ـــ دېدى ئەركىن قەتئىي ھالدا.

مامۇتنىڭ يۈرىكى جىغغىدە قىلىپ:

ـــ ھۇ ئەبلەخ! ـــ دەپ تىللىدى.

ـــ قىزىڭىزنىڭ قورسىقىدا ئەبلەخنىڭ بالىسى بار، سىزمۇ بۇنىڭدىن ھەرگىز قۇتۇلالمايسىز، ـــ دېدى ئەركىن سوغۇققىنا كۈلۈپ.

ـــ رەنا راستمۇ؟ ـــ دەپ چۆچۈپ كەتتى رەيھان.

ـــ ئانا، مەن... ـــ دېدى رەنا ئىزا تارتقان ھالدا.

مامۇتنىڭ روھىي تۇڭۇرۇكى پۈتۈنلەي بەربات بولدى. ئۇ قىزىنى دەپ ئەركىن بىلەن مۇرەسسەلىشىشكە مەجبۇر بولدى. ئۇ ئەركىنگە غەزەپ بىلەن تىكىلىپ تۇرۇپ:

ـــ مەن سېنى دېگەن يېرىڭگە ئاپىرىپ قويىمەن، قىزىمنى قويۇۋەت، ـــ دېدى.

ئەركىن سوغۇق تەلەپپۇزدا:

ـــ بۇ سىزنىڭ شەرتىڭىزمۇ؟ ـــ دېدى.

مامۇتنىڭ چىرايىدا قان قالمىدى، ئۇ:

ـــ سەن ماڭا ماقۇل بول، بولمىسا سېنى ساقچىغا مەلۇم قىلىمەن، ـــ دېدى.

ئەركىن ھېيلىگەرلىك بىلەن سوغۇق كۈلۈپ قويۇپ:

ـــ ساقچىلار تېررورچىلار تەشكىلاتىغا ئىقتىسادىي ياردەم بەرگەن بىر سودىگەرگە ئىشىنەرمۇ؟ ـــ دېدى.

— بۇ سېنىڭ نېمە دېگىنىڭ! — دېدى مامات.

ئەركىن يانچۇقىدىن مامۇتنىڭ كىملىكىنى چىقىرىپ بۇنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— مامۇت مانا مۇشۇ كىملىك بىلەن بانكىدا بىر ھېساب نومۇرى ئاچقان، بانكىدىكى ئامانەت پۇل 500 مىڭ يۈەنگە يەتكەن، مامۇت شەخسەن ئۆزى ئۇچ قېتىمدا بۇ پۇلنى ئېلىپ، تېررورچىلارنىڭ مەشىق بازىسىغا ئەۋەتىپ بەرگەن. مانا مۇشۇ خىراجەت بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭدا ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ، ئىلياس ساريېنى پارتلىتىش ۋەقەسى، ج خ ئىدارىسىنىڭ ماشىنىسىنى پارتلىتىش ۋەقەلىرى يۈز بەردى. مامۇتنىڭ بارماق ئىزى مانا بۇ كىملىكتە ناھايىتى ئېنىق قېلىپ قالغان. ھازىر مەن بۇ كىملىكىنى قايتۇرۇپ بېرىمەن، ساقچىغا بېرىپ مەلۇم قىلىڭ، ئەمدى سىزمۇ بىر شېرىك جىنايەتچى بولىسىز، — دېدى.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان مامۇت قېتىپ تۇرۇپلا قالدى. ئۇ ئەركىنگە قاتتىق ۋارقىرى:

— ھۇ رەزىل ئەبلەخ، سەن نېمىشقا شۇنداق قىلىسەن؟ سەن قاچان مېنىڭ كىملىكىمنى ئوغرىلىۋالغانىدىڭ؟

ئەركىن ئۇنىڭ كىملىكىنى مامۇتنىڭ ئالدىغا تاشلاپ:

— ئېلىڭ، مېنىڭ سىز بىلەن تاكاللىشىشقا ۋاقتىم يوق، مەن دەرھال كېتىشىم كېرەك، — دېدى.

6

قۇرۇم تاغلىرىغا باردىغان توپا يولدا دوپپا كىيگەن، ئوتتۇرا ياشتىكى ساقاللىق بىر ئۇيغۇر ئېشەك ھارۋىسىنى ھەيدەپ كېتىۋاتاتتى. ئېشەك ھارۋىسىدا 16 — 17 ياشلاردىكى كۆزىدىن باشقا ھېچنەرسى ئوچۇق قالدۇرۇلمىغان بىر قىز ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ يېنىدا كۆمۈش رەڭ مۇسىبەت كىيىمى كىيگەن، بېشىنى چوڭ رومال بىلەن پۈركىۋالغان بىر ئايال ياتاتتى. كۆرۈنۈشىدىن ئايال بۇ ئەرنىڭ كېسەل ئانىسىدەك قىلاتتى. دەرۋەقە، بىرلەشمە ئامانلىق ساقلاش خادىملىرى پوستا تۇرۇۋاتقان ھەربىر تەكشۈرۈش

پونكتىغا كەلگەندە، هارۋا ھەيدەپ كېتىۋاتقان ئەر تەكشۈرۈش خادىملىرىغا:

— ئانام كېسەل بولۇپ قالغانىدى، مەن ئۇنى دوختۇرخانىغا ئەكېتىپ باردىم، — دەيتتى. هارۋىدا ئولتۇرغان قىزنىڭ كۆز-لىرى لىق ياشقا تولغان، ئۇ ئۇنسىز يىغلاپ ئولتۇراتتى. تەكشۈ-رۈش خادىملىرى ئۇلارغا ھېسداشلىق قىلىپ:

— تېز دوختۇرخانىغا بېرىڭلار، — دەيتتى.

ئېشەك هارۋىسى بىر كېچە - كۈندۈز قېقىلىپ - سوقۇلۇپ ئاران دېگەندە قۇرۇم تاغلىرىنىڭ ئېتىكىدىكى بىر كەنتكە كەلدى. ئۇلار هارۋىنى كەنت بويىدىكى ناھايىتى چوڭ بىر هويلىغا ھەيدەپ كىردى.

— كەلدۇق، ئەمدى ھېچقانداق ئىش يوق، رەنا، تېز مېھ-مانىنى هارۋىدىن چۈشە! — دوپپىلىق ئەر مامۇت بولۇپ، ئۇ ئىلاجسىز هالدا بىر تۇغقىنىنىڭ ئۇزۇن ۋاقىت بوش تۇرغان ئۆيى-نىڭ ئىشىكىنى ئاچتى. رەنا بېشى ياغلىق بىلەن پۈركەلگەن ئايالنى ئېھتىيات بىلەن ئۆيگە ئەكىردى.

ئايال ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن بېشىدىكى ياغلىقنى چۈرۈپ تاشلىدى، ئۇ ئەسلىدە بىر ئەر ئىدى. ئۇ چوڭقۇر بىر نەپەس ئېلىپ:

— ئاھ، خۇدا ئۆزۈڭ بار، — دېدى. ئاندىن مامۇتقا بۇرۇلۇپ، ئوڭ قولىنى سول كۆكسىگە قويۇپ، — سىزگە مىڭ مەرتىۋە رەھمەت، ئاللا سىزنى ئۆز پاناھىدا ساقلىغاي، — دېدى.

مامۇت ئۇنىڭغا هومايدىيۇ، لېكىن ئۇنىنى چىقارمىدى.

رەنا ئەرنى ئۆيگە ئەكىرىپ ئۇنىڭ هالىدىن خەۋەر ئېلىشقا باشلىدى.

— رەنا، مېهمانغا غىزا تەييارلا، — مامۇت قىزنىنى ئالدى-راتتى. رەنانىڭ هاڭۇبقىپ تۇرغان هالىتى ئۇنىڭ قەلبىنى ئازاب-لايتتى.

مامۇت ئەنسىرىگەن ئىش ئاخىرى يۈز بەردى، هازىر ئۇنىڭ قولىدىن كېلىدىغىنى پەقەت ئىمكانىيەتىنىڭ بارىچە قىزنىنى قۇتقۇ-زۇۋېلىش ئىدى. هازىر نىشانغا يېتىشكە يەنە بىر كۈن بار ئىدى.

ئەتە بۇ ئۇچەيلەن يەنە داۋاملىق يول يۈرىدۇ، ئەركىن ئۆزىنى نىشانغا يەتكۈزۈپ قويسىلا، بۇ ئاتا ـ بالا ئىككىسىنى قويۇپ بېرىش-كە ۋەدە بەرگەنىدى.

مامۇت ئەركىننىڭ گېپىگە بىر ئىشىنىپ، بىر ئىشەنمىدى، ئەمما ئۇ يەنە ئۇنىڭ دېگىنىچە قىلماي تۇرالمايتتى.

ئەتراپتىكى قوشنىلارنى چۆچۈتۈپ قويماسلىقى ئۈچۈن، بۇ كېچە مامۇت دەرۋازىنى تېشىدىن قۇلۇپلاپ قويدى، چىراغمۇ ياقمىدى.

ئون سەككىزىنچى باب

1

ئەركىن مامۇت بىلەن رەنانى مەجبۇرىي ئېلىپ مېڭىپ، قۇ-رۇم تاغلىرى ئىچىدە ئۇچ كېچە - كۈندۈز يول يۈردى. كۈندۈزى يول ماڭدى، كەچتە شۇ يەردىكى چارۋىچىلار قالدۇرۇپ كەتكەن كەپىلەردە پاناھلاندى. چېگرىدىكى قورال - ياراغ زاۋۇتىغا بارىدى-غان ئىككى يول بار ئىدى. بىرسى يېقىن يول بولۇپ، نۇرغۇن يېزا - كەنتلەردىن ئۆتۈشكە توغرا كېلەتتى؛ يەنە بىرسى، يىراق يول بولۇپ، ئادەمسىز رايونلاردىن ئۆتۈشكە توغرا كېلەتتى. ئەر-كىن بىخەتەر بولغان ئادەمسىز رايونىنى تاللىدى، شۇڭا يولدا بىرەر ئەھۋال يۈز بەرمىدى.

ئۈچ كۈندىن كېيىنكى گۈگۈم پەيتىدە ئۇلار نىشانغا 20 كىلومېتىر قالغان جايغا يېتىپ قالدى. ئەركىن بىرقانچە تۈپ يۇلغۇننىڭ ئارقىسىغا مۆكۈپ دەم ئالدى. بىردىنلا يىراقتا كۆزەت-چىلىك قىلىۋاتقان مامۇت: ئەھۋال بار، دېگەننى قىلىپ قول ئىشارىسى قىلدى.

ئەركىن ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ، دەرھال تاپانچىنى قولىغا ئالدى، ئۇنىڭ قولىدىكى تاپانچا ئىككى ياقتا تەڭلەنگەنىدى. ئەسلە-دە ئۇلار ئاتا - بالا دېھقانلاردەك قىلاتتى. ئۇ كىشىلەر بۇ يەردىن 50 مېتىر يىراقلىقتا بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئاپتاپتا قارىداپ كەتكەن چىرايىدىن يەرلىك قىرغىزلار ئىكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى.

ئۇ ئاتا - بالا ئىككىسى ئەركىننىڭ قولىدىكى تاپانچىنى كۆ-رۈپ قاتتىق قورقۇپ كەتتى.

ئەركىن تاپانچىسىنى كۆتۈرۈپ ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ:

— سىلەر نەدىن كەلدىڭلار؟ — دەپ سورىدى.

ئاتا - بالا ئىككىيلەن تاپانچىدىن ئوق چىقىپ كېتەرمىكىن،

دەپ قورققىنىدىن گەپمۇ قىلالمىدى.

ئەركىن تاپانچىسىنى چۈشۈرۈپ كۈلۈمسىرەپ:

— سىلەر مۇشۇ يەرلىكمۇ؟ — دەپ سورىدى. ئاتىسىدەك كۆرۈنگەن دېھقان ئۇنىڭ سۆزىنى چۈشەنگەن بولسا كېرەك، هو-دۇققىنىدىن دەرهال چۈشەنچە بېرىپ:

— ئۆيۈم مۇشۇ ئەتراپتا، ئوغلۇم بىلەن بىللە تاغقا دورىلىق ئۆسۈملۈك كولىغىلى كەلگەن، — دېدى. ئۇ خالتىسىنى ئېچىپ ئىچىدىكى نەرسىلەرنى كۆرسەتتى ۋە قولىدىكى دورا كولايدىغان سايمانلىرىنىمۇ كۆرسەتتى.

ئەركىن بېشىنى لىڭشىتىپ ئىشەنگەنلىكىنى بىلدۈردى.

— سىلەرنىڭ كەنتىڭلار بۇ يەردىن قانچىلىك يىراقلىقتا؟

— 30 چاقىرىمدىن كۆپرەك كېلىدۇ.

— سىلەرنىڭ كەنتىڭلاردىن باشقا كىشىلەرمۇ دائىم بۇ يەرگە كېلەمدۇ؟

— ياق، بىزنىڭ كەنتىمىزدە پەقەت مەنلا بۇ يەردە دورا ئۆسۈملۈك بارلىقىنى بىلىمەن، مەن باشقا كىشىلەرگە ئېيتمىدىم.

ئەركىن ئىختىيارىي هالدا ئەتراپتىكى ئەهۋاللارنى سورىدى:

— يېقىندىن بۇيان بۇ يەرگە باشقا كىشىلەر كەلدىمۇ؟

دېھقان راستچىللىق بىلەن جاۋاب بەردى:

— بىرقانچە سىرلىق كىشىنىڭ بۇ يەردىن ئۆتۈپ كەتكىنىنى كۆردۈم، ئۇلار تۆگىگە بىرقانچە چوڭ ساندۇقنى ئارتىپ ئۆتۈپ كەتتى. بىر قېتىم مەن ئۇلارغا ئەگىشىپ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن 10 نەچچە چاقىرىمغىچە بېرىپ باقتىم، ئۇ يەردىن تارالڭ ـ تۇرۇڭ، گۇمبا ـ گۇمبالڭ ئاۋازلارنىڭ چىققانلىقىنى ئاڭلىدىم.

— نېمىشقا ئۇ يەرگە بېرىپ كۆرۈپ باقمىدىڭ؟ — دەپ سورىدى ئەركىن چۆچۈپ.

— قورقتۇم، — دېدى دېھقان بېشىنى چايقاپ.

— نېمىشقا قورقىسەن؟ — دېدى ئەركىن.

— ئۇ كىشىلەر ياخشى كىشىلەر ئەمەستەك قىلىدۇ، بولمىسا بۇنچە يىراق يەرگە كېلىپ نېمە ئىش قىلىدۇ؟ — دېدى دېھقان ئېغىزىنى پۈرۈشتۈرۈپ.

ئەركىننىڭ كۆڭلى سەل جايىغا چۈشتى:

— دېگىنىڭ يوللۇق، ئائىلەڭدە يەنە كىملەر بار؟

دېھقان سەمىمىيلىك بىلەن جاۋاب بەردى:

— چوڭ - كىچىك بولۇپ يەتتە ئادەم بار.

ئەركىن قەستەن مۇلايىم قىياپەتتە:

— ئۇلار سېنىڭ تېز قايتىپ كېلىشىڭنى كۈتۈۋاتقاندۇ - هە؟ — دېدى.

دېھقان قىلچە ئېھتىيات قىلمايلا:

— هەئە، — دېدى.

— ئەپسۇس! — دېدى ئەركىن ئۆز - ئۆزىگە.

دېھقان ياخشى كۆڭلى بىلەن ئۇلارنى ئاگاھلاندۇردى:

— هەرگىز ئالدىغا ماڭماڭلار، خەتەرلىك!

ئەركىن كۈلۈمسىرەپ بېشىنى لىڭشىتتى:

— مەن سەندەك ياخشى ئادەمنىي هەرگىز ئۇنتۇمايمەن! — دېدى.

دېھقان ئوغلىنىڭ ئەركىلەتمە ئىسمىنى چاقىرىپ:

— تالا، قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتتى، ئۆيگە قايتايلى! — دېدى.

ئەركىن كۈلۈمسىرەپ ئۇلارغا قولىنى پۇلاڭلىتىپ:

— ئامان بولۇڭلار، — دېدى.

ئۇلار ئاتا - بالا ئىككىسى ئەدەپلىك هالدا ئەركىن ۋە مامۇت بىلەن قول ئېلىشىپ خوشلاشتى، ئەركىن كۈلۈمسىرەپ قالدى. بۇ چاغدا، كەچكى شەپەق ئۇلارنىڭ دۈمبىسىنى يورۇتۇپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ بۇ هالىتى بەئەينى تاشلىنىپ قالغان ماي بويىاق رەسىمگە ئوخشايتتى.

ئۇ ئاتا - بالا ئىككىسى يۈلغۇنلۇقتىن چىقىپ بولاي دېگەندە ئەركىن بىردىنلا ئاۋازسىز تاپانچىسىنى قولىغا ئېلىپ ئۇلارغا توغرىلاپ تەپكىنى باستى، ئاندىن ئۇلارنىڭ يېنىغا باردى. دادىنىڭ چىرايى ئۆيگە قايتىش خۇشاللىقى بىلەن تولغان، ئوغلى بەكلا قورقۇپ كەتكەنىدى. ئەركىن يەردە ياتقان ئاتا - بالىنىڭ كۆكسىگە قارىتىپ يەنە بىرنەچچە پاي ئوق ئاتتى. قانلار چاچرىدى،

هاۋاغا قويۇق قان هىدى تارالدى.

رەنا قورقۇپ كەتكىنىدىن يۇلغۇنلارنىڭ ئارىسىغا كىرىۋالدى. مامۇت غەزەپلەنگەن بولسىمۇ ئۇندىمەي تۇراتتى. ئۇ بۇ پاجىئەنىڭ يۈز بېرىشىنى توساشقا ئامالسىز، ھازىر ئەركىننىڭ شېرىكىگە ئايلىنىپ قالغانىدى.

ئەركىن مامۇتقا قولىنى پۇلاڭلىتىپ:

— ئۇلارنى كۆمۈۋېتىڭ، بۇ ئۇلارغا قىلغان ياخشىلىقسىز بولۇپ قالسۇن، — دېدى.

مامۇت ئاتا ـ بالا ئىككىسىنىڭ قالدۇرۇپ كەتكەن سايمانلىرىنى ئېلىپ، قۇرۇپ كەتكەن بىر يۇلغۇننىڭ تۈۋىگە ئىككى ئورەك كولاپ، ئاتا ـ بالا ئىككىسىنى كۆمۈۋەتتى.

ئەركىن ھەدەپ رەنانىڭ تەسەللى بېرەتتى، ئۇنى قورقماسلىققا دەۋەت قىلىپ:

— مەن ئۇلارنى ئامالسىز ئۆلتۈرۈۋەتتىم، ئەگەر ئۇلار ئۆزىنىڭ كەنتىگە قايتىپ بارىدىغانلا بولسا بىز ھەرگىز ئامان قالمايتتۇق، — دېدى ئارقىدىن ئۇ رەنانى يۆلەپ:

— ماڭايلى، يەنە بىردەم چىداڭ، مەن چوقۇم سىزنى ئەڭ بەختلىك ئايالغا ئايلاندۇرىمەن، — دېدى.

مامۇت ئىلاجسىز ھالدا تېگى يوق ھاڭغا قاراپ كېتىپ باراتتى...

2

ئابدۇل ئەركىننىڭ بىر ئايالىنى ئېلىپ كەلگەنلىكىگە بەكمۇ نارازى بولدى. ئۇ بىر ئايالىنى بىللە ئېلىپ يۇرۇش بالا تېرىيدۇ دەپ قارىدى. ئەمما، ئەركىن:

— بەزىدە ئايالىلارنىڭ ئاجايىپ كىرىكى چىقىپ قالىدۇ، — دېدى.

شىرئەلى بىلەن ياسىن ئۆز ئادەملىرىنى باشلاپ قورال ـ ياراغ زاۋۇتىغا كەلگەنىدى. بۇ يەر چېگرىغا يەنە 200 كىلومېتىردەك كېلەتتى.

قورال ـ ياراغ زاۋۇتى پۈتەي دەپ قالغانىدى. بۇ يەر ئەسلىدە

قەبرستانلىق بولۇپ، يەرلىك كىشىلەر بۇ يەرنى مازار دەيتتى. ئابدۇلنىڭ بۇ يەرنى تاللىشىدىكى سەۋەب ئادەتتىكى كىشىلەر بۇ يەرگە ھەرگىز كەلمەيتتى. ھازىر ئابدۇل ئۆزى تېپىپ كەلگەن 17 ياشنى بۇ يەردە ئىشقا سېلىۋاتاتتى. ئۇلار ھازىر خېلى تۇزۇك بىر يەر ئاستى يولى قازغان، يەر ئاستى يولى چېگرىغا قاراپ سوزۇلغانىدى. ئىككى تۆمۈرچى ۋە تاغدا تاش پارتلىتىدىغان ئىشچىلار بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىنگەن، ئۇلار ھازىر 2000 قول بومبىسى ياسىغانىدى. ئۇنىڭدىن سىرت، چەت ئەلدىكى ئالىم يەتتە قېتىم ئوغرىلىقچە ئەكىرگەن 20 نەچچە قورال بار ئىدى. بۇلارنىڭ ئىچىدە قىسقا ئاپتومات، M16 ئاپتوماتىك مىلتىق، ئېتىش مۇسابىسى 1400 مېتىرغا يېتىدىغان ئاپتوماتىك مىلتىق يەنە قارشى تەرەپنىڭ ئوت كۈچىنى باسالايدىغان پىلىموت، شۇنداقلا يەنە ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق كاشىلا پەيدا قىلغۇچى سىناردە بار ئىدى. ئەركىننى ئەڭ خۇشاللاندۇرغىنى ئابدۇل يەنە بىر گېنېراتور ۋە ھەربىي ئىشلارغا ئىشلىتىدىغان چىداملىق قول كومپيۇتېرى تېپىپ كەلگەنىدى. بۇلار ئۇلارغا ئىنتايىن كېرەكلىك ئىدى.

ئەركىن قورال ـ ياراغ زاۋۇتىنى كۆزدىن كەچۈرگەندىن كېيىن ناھايىتى رازى بولدى ۋە تولۇق ئىشەنچىكە تولدى. ئابدۇلنىڭ تەكلىپى بىلەن بۇلار بۇ يەردە «جەنۇبىي شىنجاڭ، شەرقىي تۈركىستان پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ 1 ـ قېتىملىق قۇرۇلتىيىنى ئاچتى، بۇ قۇرۇلتايدا مەسئۇل كىشىلەر قايتىدىن تەيىنلەندى، ئىش تەقسىماتى قايتىدىن ئورۇنلاشتۇرۇلدى. يىغىندا: «جەنۇبىي شىنجاڭ شەرقىي تۈركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى» يىغىنىدا بەلگىلەنگەن ۋەزىپىلەر بويىچە قۇربان ھېيتىنىڭ ھارپا كېچىسى كەڭ كۆلەملىك تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىنى ئېلىپ بېرىش قارار قىلىندى. قۇربان ھېيتىقا يەنە تېخى ئۈچ ئاي بار بولۇپ، يىغىندا ئىنتايىن تەپسىلىي بولغان ھەرىكەت پىلانلىرى تۈزۈلدى.

ئەركىن جەنۇبىي شىنجاڭ ھەرىكەت ئەترىتىنىڭ باش قوماندانلىقىغا تەيىنلەندى. يىغىن ئاخىرلاشقاندىن كېيىن شىر ئەلى بىلەن ئابدول ئىككى يولغا بۆلۈنۈپ تاغدىن چۈشۈپ كەتتى.

شىرئەلى قورال ـ ياراغ سېتىۋېلىشقا، ئابدۇل پىدائىيلار

ئەترىتىگە ئادەم توپلاشقا مەسئۇل قىلىنغانىدى.

ئەركىن ئابدۇلغا چەت ئەلدىكى مەلۇم دۆلەتتە تىجارەت قىلىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇچۇر بەرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ پاسپورتىنى بەردى. ئابدۇل ئورۇق، ئۇيغۇر كەلگەن ئەمما ئىنتايىن ئىقتىدارلىق كىشى ئىدى. ئۇنىڭ چىرايى ئادەتتىكىچە بولۇپ، بۇنداق چىراي ساقچىلارنىڭ دىققىتىنى زادىلا قوزغىمايتتى. چۈنكى، ئۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان كىشىلەر ناھايىتى كۆپ ئىدى.

3

ۋەقەنىڭ يۈز بەرگىنىگە بەش كۈن بولغانىدى.

ھازىر ئىگىلىگەن ئەھۋالغا ئاساسەن جۇڭ چېڭ ساقچىلار ۋە قوراللىق ساقچىلارنى ئىككى يولغا بۆلدى: بىر يولدىكىلەر بىرىنچى تۈركۈم قۇنتۇزۇش خادىملىرى يولدا ئۇچرىتىلىدىغان تۆگە ئىزى ۋە ئادەملەرنىڭ ئاياغ ئىزى بويىچە ئاختۇرۇشقا بەلگىلەندى، يەنە بىر يولدىكىلەر تېررورچىلارنىڭ ئۇۋىسىنىڭ ئەتراپىنى ئەستايىدىل ئاختۇردى، ئۇلار پۈتۈن كۈچى بىلەن ئەلى قالدۇرۇپ كەتكەن ئىزلارنى تېپىشقا تىرىشتى.

يول باشلىغۇچى نىياز يەنە يول باشلاپ قۇملۇققا كىرىمەن دەپ چىڭ تۇرۇۋالدى. قوشۇن يولغا چىققاندا ئۇ بوينىغا بىر باغلام ئارغامچا ئارتىۋالغان، قوينىغا ئاق خەسە سېلىۋالغانىدى.

— نىياز، بۇ سىزنىڭ نېمە قىلغىنىڭىز؟ — دېدى ما جيەنجۇڭ.

نىيازنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەنىدى، ئۇ:

— بۇ ئىشقا بەش كۈن بولدى، ئۇنى تاپقان تەقدىردىمۇ ئۇ ھايات ئەمەس، مەن بۇ بالىنى قايتۇرۇپ كېلىمەن، — دېدى.

ما جيەنجۇڭ تىت ـ تىت بولغان ھالدا:

— نىياز، ئەلى ناھايىتى تەلەيلىك، ئۇ ھەرگىز ئۆلمەيدۇ، سىز ئۇ رەختنى تاشلىۋېتىڭ! — دېدى.

نىياز ئۇنىمىدى، ئۇنىڭ مەقسىتى ئەگەر ئەلى ئۆلۈپ كەتكەن بولسا ئۇنىڭ جەسىتىنى ھەرگىز بۇ قۇملۇقتا قالدۇرۇپ قويماسلىق

ئىدى. ئۇنىڭ جەستى ئاق كېپەن بىلەن ئورالسا، ئۇ جەننەتكە كىرەرمىش. ئۇ جاھىللىق بىلەن:

— ياق! — دەپ تۇرۇۋالدى. ما جىيەنجۇڭ ئۇنىڭ نەسىھەتىنى ئاڭلىمىغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭدىن رەختنى تارتىۋېلىپ تاشلىۋەتمەكچى بولدى.

— جىيەنجۇڭ، نىياز ئۇنى ئېلىۋالسۇن، — جۇڭ چېڭ بۇيرۇق تەرىقىدە ما جىيەنجۇڭنى توسۇۋالدى. ئەلى ھازىر ھاياتمۇ ئەمەسمۇ، ئۇنىڭدا ئىشەنچ يوق ئىدى. ئەگەر بىرەر كۈتۈلمىگەن ئەھۋال يۈز بەرگەن بولسا يەنىلا مىللىيلارنىڭ ئۆرپ - ئادىتىگە ھۆرمەت قىلىش كېرەك ئىدى.

ما جىيەنجۇڭنىڭ كۆزلىرى ياشقا تولغانىدى. ئۇ ئەلى قۇملۇققا كۆمۈلۈپ كەتكەن بولسىمۇ تېپىپ چىقىشقا ئالدىرايتتى، ئۇ ھەتتا قۇمنى كولاپ قوللىرى قاناپ كەتسىمۇ، ئەلىنىڭ خۇش چىرايىنى كۆرەلىسىلا، ئۇنىڭ ئاشۇ قىزىقچى تەلەتىنى كۆرەلىسىلا رازى ئىدى.

قوشۇن تېررورچىلارنىڭ ئۇۋىسىغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن ما جىيەنجۇڭ بىلەن نىياز ئەتراپنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزەتتى، ئۇلار ئەلى قالدۇرۇپ كەتكەن ئىزلارنى تېپىشنى ئۈمىد قىلاتتى.

نىياز بىلەن ما جىيەنجۇڭنىڭ قەلبى بەك بىئارام بولۇۋاتاتتى، تۆت كۈندۈز بەش كېچە بولدى ئەمەسمۇ! بۇ دوزاختەك قۇملۇقتا تۆمۈر ئادەم بولسىمۇ ھايات قالالمىشى ناتايىن ئىدى.

«ئەلى سەن زادى نەدە؟» نىياز ئۇنىڭ نېرىسىنى ئويلاشقا جۈرئەت قىلالمىدى. ئۇ ھەر قېتىم قورقۇنچلۇق ئاقىۋەتنى ئويلىسىلا كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلەتتى. ما جىيەنجۇڭ تېخىمۇ شۇنداق بولاتتى، ئۇ سەۋر - تاقەت قىلىپ چىداۋاتاتتى، بېشىنى كۆتۈرسىلا كۆزلىرىدە ياش لىغىرلاپ كېتەتتى.

بەشىنچى كۈنى تاڭ سەھەردە نىياز بىلەن ما جىيەنجۇڭ خۇددى دېيىشىپ قويغاندەكلا يەنە ئەلىنى ئىزدەشكە چىقتى، ئۇلار غەربىي شىمال تەرەپكە قاراپ بەش كىلومېتىردەك ماڭغاندىن كېيىن ئەلىگىلا خاس بولغان تاش مايماق ئاياغ ئىزلىرىنى بايقىدى.

— ئەلىنىڭ ئىزىكەن، — ئۇلار قاتتىق خۇشال بولغان

هالدا تۇرالغۇغا يېتىپ كەلدى. ئۇلار بۇ ئەھۋالنى نەق مەيداندىكى باش قوماندان جۇك چېكىغا دوكلات قىلدى.

ئۇلار ئىككىسىنىڭ يول باشلىشى بىلەن ساقچىلار ۋە قوراللىق ساقچىلار ئارقا - ئارقىدىن قۇملۇق ماشىنىسىغا چىقىپ، غەربىي شىمالغا قاراپ قۇملۇقنىڭ ئىچكىرىسىگە يۇرۇپ كەتتى.

يەتتە - سەككىز چاقىرىم يول ماڭغاندىن كېيىن نىياز يەردە قىمىرلىماي ياتقان بىر قارا نەرسىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ ئىنتايىن خۇش بولۇپ كەتتى، شۇنىڭ بىلەن قەدىمىنى تېزلىتىپ ھېلىقى قارا نەرسىگە قاراپ يۈگۈردى.

ئۇ ئەلى، چوقۇم ئەلى! نىياز ئۆزىنىڭ سېزىمىگە قەتئىي ئىشەنىدى، ھېلىقى قارا نەرسىگە 10 مېتىر قالغاندا ئۇ قەدىمىنى توختىتىپ، سەل ئىككىلىنىپ تۇرۇپ:

— ھەي، سەن ئەلىمۇ؟ — دەپ ۋارقىرىدى.

يەردە ياتقان ئادەم ئاستا - ئاستا بېشىنى كۆتۈردى، ئۇ راسا- تىنلا ئەلى ئىدى. شۇ چاغدا، ئۇنىڭ چاچلىرى پاخپىيىپ خۇددى كىرپىنىڭ تىكىنىگە ئوخشاپ قالغان، يۈزلىرىنى ساقال بېسىپ كەتكەن، پەقەت كۆزىلا پىلدىرلاپ تۇراتتى، ئەمما قىمىرلىيالمايتى. ئۇ ھايات ئىكەن!

نىياز ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ خۇشاللىق بىلەن:

— تېز كېلىڭلار! ئەلى بۇ يەردىكەن! ئەلى تېپىلدى! — دەپ ۋارقىرىدى، ئاندىن ئەلىگە قاراپ پۈتۈن كۈچى بىلەن يۇگۈردى. ماشىنىدىكى كىشىلەر ھەممىسى يەرگە چۈشۈپ ئەلىگە قاراپ يۇگۈردى.

ئەلى سەبىيلەرچە كۈلەتتى، كۆز چاناقلىرىدىن بۇلدۇقلاپ ياش تۆكۈلەتتى.

— تېز بولۇڭلار! ئوت يېقىڭلار! ئۇنى مىدىرلاتمايلى! ئاۋۇ- ۋال ئۇنى ئىسسىتايلى، — دېدى قۇملۇق تەجرىبىسى كۆپ بولغان نىياز ئالدىراپ.

— دوختۇر، تېز ئۇنىڭغا ئاسما ئوكۇل سېلىڭ! — دەپ ۋارقىرىدى ما جيەنجۇك. تېمپېراتۇرا نۆلدىن تۆۋەن 10 نەچچە گرادۇس بولغاچقا، ئاسما ئوكۇل سۇيۇقلۇقىنىڭ بوتۇلكىسىنى چو-

قۇم ئىسسىتىپ سېلىش كېرەك ئىدى. جۇك چېكىش ئەلىنى قۇچقىلىغا ئېلىپ، يۇزىنى ئۇنىڭ يۇزلىرىگە ياقتى، ئەلىنىڭ كۆز جىيەكلىرىدىكى ياشلارنى ئاستا سۈرتتى، ئاندىن يانچۇقىدىن بىر ئۇزۇك-نى ئېلىپ:

— بۇ بوۋاڭنىڭ سېنىڭ چاي ئىچۈرۈشۈڭگە بەرگەن سوۋ-غىتى، — دېدى.

ئەسلىدە ۋاڭ لۇنى تاپقان كۈنى جۇك چېكىنىڭ يۈرىكى قارت قىلىپ كەتكەنىدى. ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ ناھايىتى ئاجىزلاپ كەتكەنلىكى-نى كۆرگەندىن كېيىن، ئەلى چوقۇم بەرداشلىق بېرەلمىدى دەپ ئەڭ ياماڭ تەرەپلىرىگىچە ئويلاپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئۇ ئەلىنىڭ بوۋىسى ۋە دادىسىنى بوستان شەھىرىگە چاقىرتىپ كېلىپ، ئۇلار-دىن ئەپۇ سوراش تەلەپپۇزىدا:

— ئەلى ئېھتىمال ھايات بولۇشى مۇمكىن ۋە بەلكىم قۇربان بولۇپ كەتكەن بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئەمما، بىز چوقۇم پۈتۈن كۈچىمىز بىلەن قۇتقۇزىمىز، — دېدى.

ئەلىنىڭ بوۋىسى 80 گە كىرگەنىدى. ئۇ بۇ گەپنى ئاڭلاپ قاتتىق خورسىنىدى، نەۋرىسىنىڭ ئۆلۈك - تىرىكلىكى ئېنىق بول-مىغاچقا، ئۇ ئىنتايىن قايغۇرۇپ كەتكەنىدى. ئۇ جۇك چېكىدىن ئۇلار بىلەن بىرگە قۇملۇققا كىرىپ نەۋرىسىنى ئىزدەشنى تەلەپ قىلدى. ئەمما، جۇك چېكىش بۇنى رەت قىلدى. ئەلىنىڭ بوۋىسى پارقىراپ تۇرغان بىر ئالتۇن ئۇزۇكنى جۇك چېكىغا بېرىپ:

— ئىدارە باشلىقى، ئەگەر نەۋرەم تېپىلسا بۇ ئۇزۇكنىڭ ئۇنىڭ تويلىشىش چېيىغا بېرىلگەن سوۋغىتىم ئىكەنلىكىنى ئېيىتىڭلار، مېنىڭ نەۋرەم قىز دوستىغا ئۇزۇك سوۋغا قىلىشنى بەك ياخشى كۆرىدۇ. ئەگەر ئۇ تېپىلمىسا سىز بۇ ئۇزۇكنى قۇملۇققا تاشلىۋېتىڭ، ئەگەر نەۋرەم ئۇ دۇنياغا كېتىپ قالغان بولسا ئۇ بۇنىڭ بوۋىسىنىڭ بەرگەن سوۋغىتىنى ئىكەنلىكىنى بىلىپ قالسۇن، — دېدى.

جۇك چېكىش ئۇزۇكنى ئەلىگە بېرىپ ئۇنى ئىلھاملاندۇردى:

— ئەلى، قەتئىي بەرداشلىق بەر، قەشقەرگە بارغاندىن كې-يىن مەن شەخسەن ئۆزۈم پەردەنى قايىل قىلىپ، ئۇنى دەرھال

بىزنىڭ قەھرىمانىمىز ئەلىگە تېگىشكە كۆندۈرىمەن، بولامدۇ؟ ــ دېدى.

ئەلى خۇشاللىقىدىن ھوشىدىن كەتتى.

قۇتقۇزۇۋېلىنغان ئىككى ساقچى بوستان شەھەرلىك دوختۇر-خانىغا ئېلىپ كېلىندى. ئۇلارغا ئاسما ئوكۇل سېلىندى. نەن نازىر تەقەززالىق بىلەن دوختۇرخانىغا بېرىپ ئۇلارنى يوقلىدى. ئۇ باش بارمىقىنى چىقىرىپ:

ــ يىگىتلەر، سىلەر قۇملۇقتىن ھايات قايتىپ چىقتىڭلار، سىلەر ئاجايىپ قەھرىمانلار، مەن سىلەرگە قايىلمەن! ــ دېدى. نەن نازىر ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇغا ئۆز قولى بىلەن توخۇ شورپىسى قاينىتىپ بېرىپ:

ــ بۇ بەدەنگە قۇۋۋەت بولىدۇ، ھەممىنى ئىچىۋېتىڭلار، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ نەن نازىرنىڭ كۆزلىرىنىڭ ياشقا تولغانلىقىنى كۆر-دى. ئۇ توخۇ شورپىسىنى ئىچكەن بولۇپ، ئۇنىڭ قىزىق ھوردىن پايدىلىنىپ ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىنى يوشۇرۇۋالدى.

نەن نازىر ۋاڭ لۇغا كۆڭۈل بۆلگەن ھالدا:

ــ سەن ھازىر نېمىنى ئويلاۋاتىسەن؟ ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن:

ــ مەن ئەگەر بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدىمۇ سۇنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش سىستېمىسى بولغان بولسا، مەن ۋە ئەلىدە سۇنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش سىستېمىسىغا سىگنال بېرىش ئاپپاراتى بولغان بولسا، سىلەر ھەرگىز شۇنچە ئادەمنى سەپەرۋەر قىلىپ بىزنى ئىزدەشكە مەجبۇر بولمىغان بولاتتىڭلار، ئەڭ مۇھىمى ئاشۇ تېررورچىلارمۇ مۇنداق تۇيۇقسىزلا ئىز - دېرەكسىز يوقاپ كەتمىگەن بولاتتى، دېگەنلەرنى ئويلاۋاتاتتى - مەن، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ نەن نازىرنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى تەكشۈرۈپ:

ــ نۇرغۇن خىزمەتلەر تېخى كۆڭۈلدىكىدەك ئىشلەنمىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە مەنمۇ ھامان بىر غالىب گېنېرال ئەمەسمەن، ــ دېدى.

— مەنمۇ شۇنداق، — دېدى ئەن نازىر. ئۇ يەنە كارىۋاتتا ياتقان ۋاڭ لۇنى كۆرسىتىپ:

— سېنىڭ دېگىنىڭ ناھايىتى توغرا، سېنىڭ سۆزۈڭ مەن ئۇچۇن بىر قامچا، مەن ئۇچۇن ھەيدەكچىلىك، مەن چوقۇم پۈتۈن كۈچۈمنى ئىشقا سېلىپ بۇ ئىشنى قىلىمەن، — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئىسسىق توخۇ شورپىسىنى ئىچكەندىن كېيىن بەدىنىگە ماغدۇر كىرگەنلىكىنى ھېس قىلدى. ئۇ خۇشاللىق بىلەن:

— مەن سىزنىڭ پۈتۈن كۈچۈم بىلەن دېگەن بۇ سۆزىڭىزنى ياخشى كۆرىمەن! — دېدى.

4

ئەلىنىڭ ساقلى ئۆسۈپ، چاچلىرىمۇ ئۆسۈپ كەتكەنىدى. ئىلگىرىكى كېلىشكەن يىگىت ھازىر بەكلا ئورۇقلاپ، تىنىق كۆزلىرى ئىچىگە كىرىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ بەدىنى توڭلاپ قېتىپلا قالغانىدى، ئەمدى ئۇنى ئاستا ـ ئاستا قوزغىتىش كېرەك ئىدى.

«جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى» نىڭ سالاھىيەتلىك مۇخبىرى خۇا لېي بالىنىست دېرىزىسىدىن ئەلىنىڭ ئۇششۇپ قاپداپ كەتكەن پۈتلىرىنى كۆرگەندىن كېيىن دەرھال گېزىتخانىنىڭ باش تەھرىرىگە تېلېفون بېرىپ:

— ماڭا تۇلۇق بىر بەت ئاجرىتىپ قويۇڭ، مەن ئۇزۇن بىر پارچە خەۋەر يازىمەن، — دېدى.

— نېمىشىنى يۇز بېرىدى، ئىجەب چوڭ گەپ قىلىسەنغۇ! — دېدى باش مۇھەررىر. خۇا لېي ئالدىن كۆرەرلىك بىلەن:

— بىر قەھرىمان بىزنىڭ گېزىتىمىز ئارقىلىق ھەممە كىشىگە تونۇلىدۇ، پۈتۈن جەنۇبىي شىنجاڭ تەۋرەپ كېتىدۇ، — دېدى.

چىن دامو ما جىيەنجۇڭ ۋە يالقۇنلارنى باشلاپ دوختۇرخانىغا كەلدى. ئۇلار ئۇچەيلەن ئەلىنىڭ بوۋىسى ۋە دادىسىنىڭ ئورنىغا ئالمىشىپ ئەلىگە قاراشقا باشلىدى. ھازىر ئەلى تېخى ھوشسىز

هالەتتە يېتىۋاتاتتى.

ۋاڭ لۇنىڭ تېنى يەنىلا ناھايىتى ئاجىز ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ تەپەككۇرى ھەرگىز جىسم تۇرۇشقا تەن بەرمەيتتى. ۋاڭ لۇ ئىككى سەپدىشىغا:

— مېنىڭ ئەلىنى ھوشىغا كەلتۈرۈشكە ئامالىم بار، — دېدى. يالقۇن تىت ـ تىت بولۇپ: — تېز ئېيتە، — دېدى.

— پەرىدەنى چاقىرىپ كېلەيلى، — دېدى ۋاڭ لۇ ئىشەنچ بىلەن.

— مۇشۇ ۋاقىتتا ئۇ قىزچاقنى چاقىرىپ كېلىپ ئۇنى ئازاب-لايمىزمۇ؟ ناۋادا، ئەلىنىڭ پۈتى توكۇر بولۇپ قالسا، بۇ خەقنىڭ يامان كۈنگە قالغان ۋاقتىدا ئۇنىڭ قىينىچىلىقىدىن پايدىلىنىش بولۇپ قالمامدۇ؟ — دېدى چېكىڭ دامو.

— مېنىڭچە، بىز پەرىدىدىن ھېچنېمىنى تەلەپ قىلماسلىقى-مىز كېرەك. ئەمما، ئەلىنىڭ پۈتى توكۇر بولۇپ قالغان تەقدىردە-مۇ، ئۇنىڭ قىزچاقنىڭ سۆيگۈ ھوقۇقىنى تارتىۋېلىشىغا ئاساسى يوق! بىزنىڭ ئەلى كىم؟ ئۇ بىر قەھرىمان، قەدىمدىن تارتىپ ھازىرغىچە ساھىبجامالالار قەھرىمانلارنى ياخشى كۆرگەن، بىز تۆ-مۈرنى قىزىقىدا سوقساق ھېچقانداق بولمايدىغان يېرى يوق، — دېدى يالقۇن چۈشەندۈرۈپ. ئاخىر ھەممەيلەننىڭ پىكرى بىر يەرگە كېلىپ، يالقۇن پەرىدىگە تېلېفون بېرىدىغان، ئاۋۋال قىزنىڭ پىكرىنى ئاڭلاپ باقىدىغان بولۇشتى.

يالقۇن پەرىدىنىڭ ئۆيىگە تېلېفون ئۇرۇپ:

— ۋەي، پەرىدەمۇ سىز؟ مەن ئەلىنىڭ باشلىقى، — دېدى.

— ئەلى، ئەلىگە نېمە بوپتۇ! — پەرىدە دەرھال جىددىيلە-شىپ كەتتى.

— ئەلىنىڭ ئىشىنى ئاڭلىمىدىڭىزمۇ؟ — يالقۇن بوغۇق ئاۋاز بىلەن سورىدى.

— ئەلىگە نېمە بوپتۇ؟ — پەرىدىنىڭ ئاۋازىدىن يېغلاۋاتقا-نلىقى ئاڭلاندى.

— ئەلى، ئەلىنى دەمسىز؟ ئەلى ئازراق پېشكەللىككە ئۇچ-

راپ قالدى، ــ قارشى تەرەپتىكى پەردە بۇ گەپنى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۆڭلى بۇزۇلۇپ: ــ ئۇنىڭ ئەھۋالى ئېغىرمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

يالقۇن كۆڭلى بىئارام بولغان ھالدا:

ــ راستىنى ئېيتسام ئۇ ھېلىمۇ ھوشسىز يېتىۋاتىدۇ، سىز ئۇنى كۆرگىلى كېلەلەرسىزمۇ ــ دېدى.

ــ سىز مېنى ئالداۋاتمايدىغانسىز؟ تېلېفوننى ئەلىگە بې - رىڭ، ــ دېدى پەردە سەگەكلىك بىلەن.

ــ ئەلى ھەقىقەتەن تېلېفوننى ئالالمايدۇ، ئۇ ھازىر بوستان شەھەرلىك دوختۇرخانىنىڭ بالىنىستىدا يېتىۋاتىدۇ، ــ دېدى يالـ قۇن.

پەردە تەقەززالىق بىلەن:

ــ مەن دەرھال يېتىپ بارىمەن، ــ دېدى.

ئەلىنىڭ قەھرىمانلىق ئىش ئىزلىرى ھەممە يەرگە تارالدى. «جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى» ۋە رادىئو ئىستانسىسى ئۇنىڭ ئىش ئىزلىرىنى تەشۋىق قىلدى. بولۇپمۇ، «جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى» نىڭ سالاھىيەتلىك مۇخبىرى خۇا لېي يازغان ئۇزۇن تەپسىلىي خەۋەر گېزىتتە ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، جەنۇبىي شىنجاڭ خەلـ قى ئارىسىدا ناھايىتى چوڭ تەسىر پەيدا قىلدى. ئەسلىدىلا خاراكـ تېرى ئۇستۇن، ھاكاۋۇر پەردەدە بىردىنلا ئەلىگە بولغان چوقۇـ نۇش تۇيغۇسى پەيدا بولدى. پەردە بالىنىستقا كىرگەندىن باشلاپ خۇددى بىر كېپىنەكتەك ئەلىگە چاپلىشىۋالدى. ئىككىيلەنىڭ مۇناسىۋىتى ناھايىتى تېز تەرەققىي قىلدى، ئەلىمۇ پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ پەردەگە توي قىلىش تەكلىپىنى قويدى.

5

ئەلى بىلەن پەردە قىزغىن مۇھەببەت قايناملىرىغا كىرىپ كەتـ تى، ئەمما ۋاڭ لۇ تېخىچىلا قەلبىدىكى دەردىنى يوشۇرۇپ كېلىۋاـ تاتتى. ئۇ ما تيەنمۇنىڭ ھازىر شىنجاڭدىن كەتكەن ياكى كەتمىگەنـ لىكىنى بىلمەيتتى، تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۇنىڭغا تېلېفون بې-

ېرىشىمۇ خالىمايتتى، ئۇ تېلېفوندا سۆزلىشىش بىلەن ما تىيەنمۇ-
نىڭ ئۆزىگە شەپقەت قىلىشى، ھېسداشلىق قىلىشىغا ئېرىشىشنى
خالىمايتتى. ئۇ ما تىيەنمۇ يەنىلا جەنۇبىي شىنجاڭدا بولسا ئۇنداقتا
ئۇ قۇملۇقتا يۈز بەرگەن ۋەقەلەردىن خەۋەر تاپىدۇ، ئۇ چوقۇم بۇنى
بىلىدۇ، ئۇ دېگەن بىر مۇخبىر، ئۇنىڭدا بۇنداق سەزگۈرلۈك بار.
ئەگەر ما تىيەنمۇ يەنىلا ئۆزىنى ياخشى كۆرىدىغان بولسا ئۇ چوقۇم
يېنىمغا كېلىدۇ، دەپ ئويلىدى. ئۇ بۇ قىممەتلىك پۇرسەتنىڭ
كېلىشىنى كۈتەتتى. مۇشۇ كۈتۈش ئازابلىرى ئىچىدە ئۇ قول
كومپيۇتېرىنى تېلېفونغا ئۇلاپ تورغا چىقتى. ئۇ خىزمەت بىلەن
ئۆزىگە تەسەللى بېرىشكە، ئۆزىنى خاتىرجەم قىلىشقا موھتاج ئى-
دى.

ۋاڭ لۇ ناھايىتى تېزلا توردىكى «قارا بۇركۇت» خەت ساندۇ-
قىغا كىردى. ئەمما، ئۇ ھېچقانداق بىر غەيرىي ئەھۋالنى بايقىمە-
دى: ئۇ ياكى كېلىپ يەنە كېتىپ قالدىمۇ قانداق، ھېچقانداق بىر
ئىز قالماپتۇغۇ؟ دەپ ئويلىدى. ۋاڭ لۇ دەسلەپكى قەدەمدە « قارا
بۇركۇت» چوقۇم ئەركىن دەپ پەرەز قىلدى. تۇنۇگۈن ما جيەنجۇڭ
كىشىنى ئىلھاملاندۇرىدىغان ئىككى جەڭ خەۋىرىنى ئېلان قىلدى.
بىرسى، ئۇ ئۇلترا بىنەپشە نۇرلۇق فوتو ئاپپارات ئارقىلىق تېر-
روررچىلارنىڭ قۇملۇقتىكى تېررورلۇق مەشىق بازىسىدىن كۆپلىگەن
بارماق ئىزى، ئاياغ ئىزلىرىنى قولغا چۈشۈرگەنىدى، نەتىجە كە-
لىشىنى خۇشال قىلاتتى. ئۇ ھازىر بوستان شەھىرىنىڭ سىرتىدا يۈز
بەرگەن تاكسى شوپۇرىنى كۆيدۈرۈۋېتىش دېلوسىدىكى ئاياغ ئىزىنى
قولغا چۈشۈرگەنىدى، شۇنداقلا يەنە بۇ ئاياغ ئىزى ئىلياس مېھماد-
خانىسىدا قالغان ئاياغ ئىزلىرى بىلەن بىر ئادەمنىڭ ئاياغ ئىزى
يەنى شىرئەلنىڭ پۇتىنىڭ بارماق ئىزلىرى ئىدى. ئىككىنچى،
ئەكسىيەتچىل تەشۋىق ۋەرەقى تارقىتىش دېلوسى يۈز بەرگەندىن
كېيىن، ۋاڭ لۇ ما جيەنجۇڭغا قولغا چۈشۈرۈلگەن بارماق ئىزلىرى-
نى ئۈچۈر مەركىزىنىڭ ئىسكىلاتىغا كىرگۈزۈپ قويۇشنى، كومپ-
يۇتېر ئارقىلىق ئىزدەپ سېلىشتۇرغاندىن كېيىن قۇملۇقتىكى
تېررورچىلار بازىسىدا قولغا چۈشۈرۈلگەن بارماق ئىزلىرى بىلەن
سېلىشتۇرۇپ كۆرۈش تەكلىپىنى بەرگەنىدى. بۇلار ئارقىلىق شۇ-

لار ئىسپاتلاندىكى: ئەكسىيەتچىل تەشۋىق ژارەقى تارقىتىش دېلو-سىنىمۇ قۇملۇقتىكى ئاشۇ ئەبلەخلەر سادىر قىلغانىدى.

ژاك لۇ بىلەن ما جيەنجۇك تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش ئەترە-تىدىكىلەرگە يەتكۈزگەن خۇش خەۋەر جۇك چېكىدا تولۇق ئىشەنچ پەيدا قىلدى، شۇنىڭ بىلەن «قارا بۇركۇت» نىڭ دۆلەت چېگرىسى-دىن كىرگەندىن كېيىنكى مۇساپە خەرىتىسىنى سىزىپ چىقتى: لەنگەر كەنتى ـــ باغ تېررورلۇق بازىسى ـــ قۇملۇقتىكى تېر-رورلۇق مەشق بازىسى ـــ ئاخىرى نامەلۇم.

جۇك چېكىڭ تېخىمۇ چوڭ جەڭنىڭ ئۆزىنى كۈتۈپ تۇرۇۋاتقان-لىقىنى ھېس قىلدى، شۇڭا ئۇ قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار ناھايىتى كۆپ، ناھايىتى جىددىي ئىدى. ئۇ دوختۇرخانىدىن چىقىپ كېتىش-تىن ئىلگىرى ژاك لۇغا «قارا بۇركۇت» نىڭ پوچتا ساندۇقىغا يېقىندىن دېققەت قىلىشىنى تاپىلىدى. ھازىر بۇ «قارا بۇركۇت» نى تېپىشنىڭ بىردىنبىر يولى ئىدى.

ژاك لۇ ھازىرچە «قارا بۇركۇت» كۆزنىكىنى ئۆچۈرۈۋېتىپ، ئاندىن QQ سۆھبەتخانىسىغا كىردى. ئۇ ئاۋۋال ئۆزىگە قالدۇرۇلـ-غان سۆزلەرنى ئىزلىدى، ئۇ ئىككى توردىشىنىڭ ئۆزىنى جىددىي ئىزدەۋاتقانلىقىنى بايقىدى. ئۇلارنىڭ بىرى «لەپىلدەۋاتقان قار»، يەنە بىرى «مۇزدىكى قارلەيلىسى» ئىدى. ئۇ ھاياجانلاندى، ئۆزە-نىڭ يوقاپ كەتكىنىگە تېخى بىرقانچە كۈن بولمايلا ئىككى توردىشى ئۆزىنى سېغىنغانىدى، قارىغاندا، ئۇ بۇ دۇنيادا ھەرگىز يەككە ـ يېگانە ئەمەسكەن. ئۇ ما تيەنمۇدىن ئايرىلىپ قالغان تەقدىردىمۇ بۇ دۇنيادا يەنە ئۆزىگە كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان ھەقىقىي دوستلار بار ئىكەن. ئۇ مۇشۇلارنى ئويلىغاندا ما تيەنمۇنى سېغىنىش ئازابى سەل يېنىكلىگەندەك بولدى.

ژاك لۇ ئۆزىنىڭ توردىشلىرىنى ئۇچ تۈركۈمگە ئايرىدى، بۇلاردىن «لەپىلدەۋاتقان قار» نى ئەڭ يېقىن دوستلار قاتارىغا قويدى، يەنە مەخسۇس «لەپىلدەۋاتقان قار» ئۇچۇن تور بېتىدە ئورۇن قالدۇرۇپ قويدى. چۈنكى، ھېچكىم ژاك لۇ بىلەن ئۇنىڭـ-دەك سىرداش بولالمىغان، ئۇلار خۇددى تونۇشقىلى ئۇزۇن بولغان دوستلاردەك كۆرۈنەتتى، ئۇلار گەرچە بەزىدە تاكاللىشىپ قالسىمۇ

لېكىن بۇمۇ بىر خۇشاللىق ئىدى. ئۇ «مۇزدىكى قارلەيلىسى» نىڭ كېچىدىكى دوستلار قاتارىغا كىرگۈزدى. ۋاقتى لۇنىڭ بىر توپ كېچىدىكى تورداشلىرى بار ئىدى. ئۇلار ئەڭ دەسلەپتە ناتونۇش تورداشلار ئىدى، كۆرۈشۈش قېتىم سانى كۆپەيگەندىن كېيىن ياخشى سۆھبەتداشلاردىن بولۇپ قالغانىدى. «مۇزدىكى قارلەيلەسى» يېقىندىلا ئۇنىڭ تور بېتىگە كىرگەن، كۆزنى چاقنىتىدىغان بىر چولپان ئىدى. ۋاقتى لۇ ئۇ قىزنىڭ ئۆزىگە كۆڭۈل بۆلگىنىنى بەكلا قەدىرلىدى. ئەلۋەتتە، يەنە بىر تۈركۈم تورداشلار بولۇپ، ئۇلار ئىككى - ئۈچ ئېغىز پاراڭلىشا - پاراڭلاشمايلا گېپى بىر يەردىن چىقمايدىغان تورداشلار ئىدى، شۇڭا ۋاقتى لۇ ئۇلارنى «قارا تىزىملىك» كە كىرگۈزۈپ قويدى.

بۈگۈن ۋاقتى لۇنى بەكلا خۇش قىلغىنى، «لەپىلدەۋاتقان قار» ۋە «مۇزدىكى قارلەيلىسى» ئىككىيلەن ئوخشاشلا تورغا چىقىۋاتاتتى. قارىغاندا، ئۇلار ئىككىلىسىلا ئۆزى بىلەن كۆرۈشۈشنى كۈتۈۋاتاتتى، ئۇلارنىڭ ساقلاۋاتقىنىغا خېلى ئۇزۇن بولغاندەك قىلاتتى. شۇڭا «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» ئېكرانغا چىقىشى بىلەنلا ئۇ ئىككى تورداش بەس - بەس بىلەن:

— نەگە يوقاپ كەتتىڭىز؟ — دەپ سوراشتى.

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» ئايرىم - ئايرىم ھالدا:

— بىرقانچە كۈندىن بۇيان ئازراق ئىشۋارىچىلىككە ئۇچراپ قالدىم، — دېدى. «لەپىلدەۋاتقان قار»، «مۇزدىكى قار لەيلىسى» تەڭلا تەقەززالىق بىلەن:

— راستمۇ؟ — دەپ سورىدى.

«قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» چاقچاق قىلىپ:

— ئەمەلىيەتتە، مەن بىر ئۇخلىغانچە ئۇچ كېچە - كۈندۈز ئويغانماي ئۇخلاپ كېتىپتىمەن، — دېدى.

«لەپىلدەۋاتقان قار» ئېكرانغا بىر قىزىل ئەتىرگۈلنى چىقىرىپ ياخشى نىيەت بىلەن:

— شېرىن چۈشكە غەرق بولۇپ كېتىپسىزمۇ؟ — دەپ سورىدى.

«مۇزدىكى قار لەيلىسى» قەستەن:

— قار بېسۇالدىمۇ؟ — دېدى.
«قىزىل كىيىملىك قىلىچۇاز» ناھايىتى كۈلكىلىك قىلىپ: «ياق» دېگەن شەكىلنى چىقاردى.
— ياق، دېگىنىڭىز ئەمەس دېگىنىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى «لەپىلدەۋاتقان قار».
— ياق دېگىنىڭىز ھەئە دېگىنىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى «مۇزدىكى قارلەيلىسى».
«قىزىل كىيىملىك قىلىچۇاز» سۇسلا قىلىپ:
— ئەمەلىيەتتە، بۇ مېنىڭ بەك ئۇخلايدىغانلىقىم بىلەن مۇناسىۋەتلىك، — دېدى.
— سىز بەك ھىيلىگەرىكەنسىز، — دېدى «لەپىلدەۋاتقان قار»
«مۇزدىكى قار لەيلىسى» ئېكرانغا بىر قارلەيلىسىنىڭ رەسىمىنى چىقىرىپ:
— سىز ئاساسىي زىددىيەتتىن ئۆزىڭىزنى قاچۇرۇۋاتىسىز، — دېدى.
— سىلەر ئىككىڭلار قاچان تونۇشۇپ قالغان، نېمىشقا ئىككىڭلار ماڭا تەڭلا ھۇجۇم قىلىسىلەر؟ — دېدى «قىزىل كىيىملىك قىلىچۇاز».
ئەمەلىيەتتە «لەپىلدەۋاتقان قار» بىلەن «مۇزدىكى قارلەيلەيسى» زادىلا تونۇشمايتتى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئېكرانىدىكى كىچىك كۆرۈنۈشتە قارشى تەرەپنى كۆرگەن، شۇنىڭ بىلەن «قىزىل كىيىملىك قىلىچۇاز» نىڭ ئاگاھلاندۇرۇشى بىلەن قارشى تەرەپ ئىككىلىسىنىڭلا ئۆزلىرىنىڭ «قىزىل كىيىملىك قىلىچۇاز» غا دىققەت قىلىۋاتقانلىقىنى سېزىشكەن، شۇڭا ئۇ ئىككىسى ئارىسىدا شۇ ھامان كۇنداشلىق پەيدا بولغانىدى.
«مۇزدىكى قار لەيلىسى» تەشەببۇسكارلىق بىلەن «لەپىلدەۋاتقان قار» نىڭ ئېكرانىغا چىقىپ:
— سىز بىلەن مەن زادى قايسىمىز ئۇنىڭغا يېقىنراق؟ — دەپ سورىدى.
— بۇ مەۋھۇم دۇنيادا سىز مەندىن بىر ھەقىقىي ئەھۋالنى

سوراۋاتامسىز؟ — دەپ سوردى «لەپلدەۋاتقان قار».

«مۇزدىكى قارلەيلىسى» ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىنى يوشۇرۇپ:

— مەن پەقەت قىزىقسىنىپ شۇنداق قىلدىم، — دېدى.

— مەن پەقەت قىزىقچىلىق بولسۇن دەپلا شۇنداق قىلدىم، — دېدى «لەپلدەۋاتقان قار».

— مەن بىر غايىلىك ھەم ئۇنى ھەرىكەتكە ئايلاندۇرالايدىغان ئادەم، — دېدى «مۇزدىكى قار لەيلىسى».

— سىز ماڭا ئۇ ئاخىرى كىمگە مەنسۇپ بولىدۇ دەۋا - تامسىز، — دېدى «لەپلدەۋاتقان قار».

— مەن ئاجايىپ بىر رەقىبكە ئۇچراپ قاپتىمەن، — دېدى «مۇزدىكى قار لەيلىسى».

— ئېھتىمال سىزنىڭ رەقىبىڭىز پەقەت ئۆزىڭىزلا بولۇشى- ڭىز مۇمكىن، — دېدى «لەپلدەۋاتقان قار».

— كۈنلەردىن بىر كۈنى بەلكىم بىز ھەر ئىككىلىمىز توردىن چىقىپ يۇزمۇيۇز ئۇچرىشىپ قېلىشىمىز مۇمكىن، — دېدى «مۇزدىكى قار لەيلىسى».

— بىزنىڭ كۆرۈشۈشمىزدىكى مەقسەت ئۇ يىگىت ئۇچۇن- مۇ؟ ئەپسۇسكى، ئۇ يىگىت ئاللىقاچان كېتىپ قالدى، — دېدى «لەپلدەۋاتقان قار».

ئۇنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشى بىلەن «مۇزدىكى قارلەيلىسى» ئۆز- لىرىنىڭ «قىزىل كىيىملىك قىلىچۋاز» بىلەن كارى بولمىغىنىغا خېلى بولغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى - دە، دەرھال ئۇنى ئىزدىدى، ئەمما ئۇنىڭ ھېچىلا «نورمالسىز» ھالدا كېتىپ قالغانلىقىنى سەز- دى.

6

ئەركىنىڭ مەشىق بازىسى پاچاقلاپ تاشلانغان بولسىمۇ، ئەم- ما تېررورلۇق تەشكىلاتى بىر كېچىدىلا ئىزسىز غايىب بولغانىدى. ھەرىكەت باش قوماندانى جۇڭ چېڭ بەك ئەلەمدە قالغانىدى.

باغدىكى مەخپىي بازىدا تۇتۇلغان تېررورچىلار ئۇستىدىن قە-

لىنغان سوراقتا ئىلگىرىلەش بولدى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ شىرئەلەنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنىدىغانلىقىنى، شىرئەلىنىڭ ئەركىن دېگەن بىر سىنىڭ قوماندانلىقىغا بويسۇنىدىغانلىقىنى ئىقرار قىلىشتى. ئەمما، ئۇلار شىرئەلى قاتارلىقلارنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى دەپ بېرەلمىدى، پەقەت شىرئەلىنىڭ چىراي شەكلى، تۇرقى، سىياقىنىلا شۇنداقلا يەنە ئەركىننىڭ چىرايلىق بىر قىزنى ئېلىپ كەتكەنلىكىنى دەپ بەردى.

باش قاتۇرۇش هاجەتسىز ئىدىكى، كۆچىلىك هەممىسى ئۇ قىز چوقۇم رەنا دەپ قارىدى.

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن ئادەم باشلاپ مامۇتنىڭ ئۆيىگە باردى، مامۇت بىلەن رەنانىڭ نەگە كەتكەنلىكى نامەلۇم ئىدى.

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن رەيهان هاممىدىن:

— مامۇت بىلەن رەنا نەگە كەتتى؟ — دەپ سورىدى.

— ئۇلار ئۆيدە يوق.

— نەگە كەتتى؟

— قەشقەرگە كەتتى.

— ئۇ يەرگە نېمىشقا كەتتى؟

— سودا قىلغىلى.

— كىملەر بىلەن بىللە كەتتى؟

— بىلمەيمەن، — ئۇ ئايال راست گەپ قىلمىدى، ئۇ ئېغىزىنى ئېچىپلا قويسا ئۆزىنىڭ ئائىلىسىنى ۋەيران قىلىدىغانلىقىنى بىلەتتى.

جۇڭ چېڭ ساقچىخانا باشلىقى ئەركىننىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن مامۇتنىڭ ئايالى راست گەپ قىلماپتۇ دەپ قاراپ:

— يالغانچىلىقنى تەكشۈرۈش ئاپپاراتىنى ئىشلىتىپ ئۇنى تەكشۈرۈپ بېقىڭلار، ئۇ چوقۇم ئەركىننىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلىدۇ، — دېدى.

رازۇبدكىچىلار ئەركىن تۇرغان ئۆيدىن بەدەن چېنىقتۇرۇشقا ئىشلىتىلىدىغان گانتېل، تارتما پۇرژىنا قاتارلىق نەرسىلەرنى تاپتى، يەنە «جەنۇبىي شىنجاڭ شەرقىي تۇركىستان ئازادلىق تەشكىلاتى» نىڭ ئاساسىي قانۇنى، پارتىيە نىزامنامىسى، قانۇنلىرىنى،

«شەرقىي تۈركىستان خەلق پارتىيىسى» نىڭ ھەربىرىدە كۆرسەتكۈچى؛ ئۈنىڭدىن باشقا يەنە «جەننەتنىڭ ئاچقۇچى»، «چۇقان»، «ئويغىنىش»، «ۋەھىمىلىك كېچە» قاتارلىق بىر دۆۋە ئەكسىيەتچىل كىتابلارنى تاپتى.

بۇ زالىڭ مالىلارنى كۆرگەندىن كېيىن، جۇڭ چېڭ جىددىي تۇردە ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنگە:

— بۇ دەل تېررورچىلارنىڭ مەركىزىي ئۇۋۇسكەن ئەمەس - مۇ! — دېدى.

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن ئۆزىنى ئەيىبلىگەن ھالدا:

— دۇشمەننىڭ كۆز ئالدىمىزدا شۇنچە ئۇزۇن مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى زادىلا خىيالىمغا كەلتۈرمەپتىمەن، مەن ھەقىقەتەن مەسئۇلىيەتسىزلىك قىپتىمەن، — دېدى.

ئۇچ كۈندىن كېيىن رەيھان ئەمدى يالغانچىلىقنى تەكشۈرۈش ئاپپاراتى ئالدىدا بەرداشلىق بېرەلمىدى، ئۇ ئەركىننىڭ تاپانچا كۆتۈرۈپ ئۆزىنىڭ ئېرى بىلەن قىزىنى مەجبۇرلاپ بىرگە ئېلىپ كەتكەنلىكىنى ئېيتىپ بەردى، ئەمما ئۇلارنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى.

جۇڭ چېڭ ئۆزىنىڭ ئەركىننى تۇتۇشنىڭ ئىنتايىن ياخشى بىر پۇرسىتىنى قولدىن بېرىپ قويغانلىقىنى تونۇپ يەتتى.

بىر مەھەل شاۋقۇن - سۇرەن ئىچىگە چۇشۇپ قالغان جەنۇبىي شىنجاڭ يەنە تىنچىدى...

ئون توققۇزىنچى باب

1

ما تيەنمۇ ئۆزى يالغۇز دوختۇرخانىغا كەلدى ۋە دوختۇرنىڭ ياتاقتىن چىقىپ كەتكەن ۋاقتىدىن پايدىلىنىپ، بىر دەستە گۈلنى كۆتۈرۈپ ۋاڭ لۈنىڭ ياتقىغا غىپپىدە كىردى.

ۋاڭ لۈ كۆزلىرىنى بوشقىنا يۇمۇپ ياتاتتى، ئۇ ئۆزىنىڭ قۇملۇقتا هاياتىدىن ئايرىلغىلى تاسلا قالغانلىقىنى، ما تيەنمۇنى كۆرەلمەي قالغىلى تاسلا قالغانلىقىنى ئويلىغىنىدا قەلبى بەكلا ئازابلاندى. دەل شۇ مىنۇتلاردا ئۇ ما تيەنمۇنىڭ زىيارىتىنىڭ تېخى ئاياغلاشمىغان بولۇشىنى، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ قۇچاقلىشىشنى بەكمۇ ئۈمىد قىلدى. ئۇ شۇلارنى ئويلاۋېتىپ كۆزلىرى يۇمۇلغاندەك هېس قىلدى. ئۇ بۇنىڭدىن مەستخۇش بولدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆزى بىلەن ما تيەنمۇنىڭ ئىككى كىشىلىك دۇنياسىغا غەرق بولدى، ئۇلارنىڭ بۇ دۇنياسى نېمىدېگەن ياخشى ـ هە، پەقەت ئۇلار ئىككىيلەنلا بار، ئىككىيلەنلا قۇچاقلىشىپ كېتىۋاتىدۇ، چۈشىدە ئۇ ما تيەنمۇنىڭ كەپسىزلىك بىلەن ئۇنىڭدىن: «بۇ دۇنيادا يەنە كىم نېگىر ناخشىچى دۇرى ۋېلسوندەك (كەينىگە يېنىۋاتقان دەقىقىلەر) نى چالالايدۇ؟» دەپ سورىدى.

ۋاڭ لۈ ئېچىدە: «بۇ دۇنيادا بىردىنبىر بايلىق ۋاقىت، ئەمما مەن بىزنىڭ بۇ بايلىقىمىزنى تۈگىتىۋەتتىم، ئۆتۈپ كەتكەن بۇ ۋاقىت قانداقمۇ كەينىگە يانىدۇ؟» دەيتتى. ئۇ ما تيەنمۇنىڭ توختىماي پىلدىرلاۋاتقان كۆزىگە قارىغىنىدا، بۇ گېپىنى ئېغىزىدىن چىقىرالمىدى.

ما تيەنمۇ هە دەپ ۋاڭ لۈنى مىدىرلاتتى:

ـــ گەپ قىلىڭە، مەن سىزگە گەپ قىلىۋاتىمەن، ـــ

دېدى.

ژاك لۇ ئويغىنىپ چۆچۈپ كەتتى، ئەسلىدە ما تېمۇ ئۇنىڭ كارىۋىتىنىڭ ئالدىدا بىر دەستە گۈل تۇتقان ھالدا تۇراتتى. ما تېمۇ كۆزلىرىدە ياش لىغىرلىغان ھالدا ئۇنىڭغا قاراپ:

— دۇنيادا كىم نېگىر ناخشىچى دۇرى ۋېلسوندەك «ئارقىغا قايتىۋاتقان دەقىقىلەر» نى چالالايدۇ؟ — دەپ سورىدى.

ژاك لۇ ھەيرانلىق ئىچىدە:

— تېمۇ سىز قانداق كەلدىڭىز؟ — دەپ سورىدى.

ما تېمۇ بارمىقى بىلەن ئېغىزىنى توسۇپ، شۇك دەپ، ئۇنى ئاۋازىنى چىقارماسلىققا شەرەت قىلدى، چۈنكى ياندىكى كارىۋاتتا ئەلى تېخىچە چىشلىرىنى غۇچۇرلاتقىنىچە ياتاتتى.

ژاك لۇ قولىنى پۇلاڭلىتىپ:

— ئۇنىڭ بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن، مەن ئورنۇمدىن تۇ - رىمەن، — دېدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ئاسما ئوكۇل يېگىنىسىنى «تاس» قىلىپ تارتىۋەتتى، ئوكۇل ئۇرغان جايدىن قان تەپچىرەپ چىقتى. ما تېمۇ دەرھال ئۇ جايىنى بارمىقى بىلەن بېسىپ تۇرۇپ: — نېمىشقا ئۇنداق قىلىسىز؟ — دېدى.

— نېمىشقا ئۇنداق قىلمايدىكەنمەن؟ مېڭىڭ، سىرتقا چىقىپ ئايلىنىپ كىرىمىز، — دېدى ژاك لۇ ھاياجانلانغان ھالدا.

ئىككىيلەن دوختۇرغا كۆرۈنمەي غىپپىدىلا چىقىپ، ھويلىدىكى تال بارىڭى ئاستىغا كەلدى ۋە تاش ئورۇندۇقتا ئولتۇردى.

— راستىنى ئېيتسام مەن بەكلا قورقتۇم، — دېدى ما تېمۇ.

— مېنى قۇملۇقتا ئۆلۈپ كېتەرمۇ دېدىڭىزمۇ؟ — دېدى ژاك لۇ ياپتا گەپ بىلەن.

— ئۆلۈم دېگەن بۇ سۆز مېنىڭ كاللامدا تېخى بىر ئابستراكت ئۇقۇمدىنلا ئىبارەت، — دېدى ما تېمۇ.

— خاتىرجەم بولۇڭ، ئۆلۈم ھەرگىز سىزگە يېقىن كېلەلمەيدۇ، — دېدى ژاك لۇ پەرۋاسىزلا.

ما تېمۇ قەستەن ئاچچىقلانغاندەك قىلىپ:

— سىز مېنى بىر نادان قىز دەپ قاراۋاتامسىز؟ — دېدى.

— مەن سىزنىڭ ساغلام ھالدا بۇ دۇنيادا ياشىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى ژاڭ لۇ چىن قەلبىدىن.

ما تىيەنمۇ ژاڭ لۇنىڭ كۆزلىرىگە مېھرىبانلىق بىلەن قاراپ:

— سىزمۇ شۇنداق بولغايسىز، — دېدى.

— يىغلىدىڭىزما؟ — دەپ سورىدى ژاڭ لۇ ئىچ ئاغرىتقان ھالدا.

ما تىيەنمۇ تەسىرلەنگەن ھالدا ياش تۆكۈپ:

— مەن مەڭگۈ سىزنى سېغىنىمەن، — دېدى.

ژاڭ لۇ ما تىيەنمۇنىڭ يۈزلىرىنى سىلىدى ھەمدە كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ:

— يېقىنراق كېلىڭە تەرسا قىز، ياشلىرىڭىزنى سۈرتۈپ قويماي، — دېدى.

ژاڭ لۇ سەل ئويلىنىپ تۇرۇپ:

— ئەگەر سىز يەنە شۇنداق نازۇكلۇق قىلىۋەرسىڭىز، مەن ئۆزۈمنىڭ تاللىشىمدىن پۇشايمان قىلىپ قېلىشىم مۇمكىن جۇمۇ، — دېدى.

ما تىيەنمۇ ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە تىرىشىپ، ئۇنىڭغا ئوخشاش ھېسسىيات بىلەن:

— مەنمۇ شۇنداق، — دېدى.

ژاڭ لۇ بىردىنلا ئۇلار ئىككىسى ئارىسىدا ھېسسىيات ئۆزگىرىشى بولۇشى مۇمكىن ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ، سىناپ بېقىش نەزىرىدە:

— دەپ بېقىڭە، بىز ئىككىمىزدىن قايسىمىز يول قويۇشىمىز كېرەك؟ — دېدى.

ما تىيەنمۇ بىردىنلا تىنچلىنىپ، كۈلۈپ تۇرۇپ:

— مېنىڭچە ئىككىلىمىزلا يېڭىش كويىدا، — دېدى.

ژاڭ لۇ سوغۇق بىر ئېقىمنىڭ تېخى ھېلىلا ئىللىۋاتقان قەلبىگە ئۇرۇلۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ، كۆڭلى بىر قىسىملا بولۇپ قالدى.

ما تىيەنمۇ ژاڭ لۇنىڭ كەيپىياتىدىكى ئۆزگىرىشنى دەرھال سېزىۋالدى، ئۇ گەپنى باشقا ياققا بۇراشقا تىرىشىپ:

— سىز ئىبراھىمنىڭ ئوقۇشتىن قېلىپ قالغان بالىلارغا ئوقۇش پۈلى يارىدەم قىلغانلىقىنى ئاڭلىدىڭىزمۇ؟ — دېدى.

ۋاڭ لۇ سوغۇقلا قىلىپ:

— مەن ئىبراھىمنىڭ ئۇ ئىشلىرىغا قىزىقمايمەن، — دېدى.

ما تىەنمۇ يەنىلا ناھايىتى قىزىقىش ھېسسىياتى بىلەن بۇ ھەقتىكى پىكرىنى سۆزلەشكە باشلىدى:

— بۇ ماقالە يېقىندىلا گېزىتكە چىقىدۇ، مەن ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئىنكاسىنى ئاڭلاپ بېقىشنى خالايمەن، — دېدى.

ۋاڭ لۇ سوغۇققىنا قىلىپ:

— مەن گېزىت خەۋەرلىرىگىمۇ قىزىقمايمەن، — دېدى.

ما تىەنمۇ بۇ سۆھبەتنىڭ ناھايىتى مەنىسىز بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ، باشقا ياققا قارىۋالدى - دە:

— مەن دەرھال بېيجىڭغا قايتىپ كېتىمەن، — دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ كەيپىياتى بۇ چاغدا پۈتۈنلەي ئەسلىگە كەلگەنىدى:

— ئېھتىمال مېنىڭ سىزنى ئۇزىتىپ قويۇشقا ۋاقتىم چىقماسلىقى مۇمكىن.

ما تىەنمۇ چېچىلغان ھالدا:

— بۇ دۇنيادا ماڭا دېققەت قىلىۋاتقانلا ھەرگىز سىز ۋاڭ لۇلا ئەمەس، — دېدى.

— بىلىمەن، — دېدى ۋاڭ لۇ سوغۇققىنا.

ما تىەنمۇ ئۇمىد نەزىرى بىلەن ۋاڭ لۇغا قاراپ:

— سىز يەنىلا مەن ئۈچۈن ئۆز كەسپىڭىزنى قۇربان قىلمايسىز، شۇنداقمۇ؟ — دېدى.

ۋاڭ لۇ ما تىەنمۇغا تىكىلىپ تۇرۇپ:

— سىزمۇ مېنى دەپ ئۆز كۆزقارىشىڭىزنى ئۆزگەرتمەيسىز - ھە؟ — دېدى.

ما تىەنمۇنىڭ بىردىنلا ئاچچىقى كەلدى:

— مەن سىزنىڭ مۇنداق چوڭ ئەركەكچىلىك ئىستىلىڭىزدىن بىزار!

ۋاڭ لۇ تېخىمۇ قاتتىقلىق قىلىپ:

— قارىغاندا سىزگە مۇڭاپىق كېلىدىغان ئادەم مەن ئەمەس ئىكەنمەن، — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئورنىدىن تۇرۇپ بالىنىستقا قايتماقچى بولدى، ما تيەنمۇ ئۇمىدسىزلىك بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ:

— گەرچە بىز ئەر - خوتۇن بولالمىساقمۇ ياخشى دوستلار-دەك سىردىشالمامدۇق؟ — دېدى.

— سىز راستىنلا سىردىشىش ئوبيېكتىنى خاتا تاللاپ قو - يۇپسىز! — دېدى ۋاڭ لۇ سوغۇققىنا.

ما تيەنمۇ شۇنداق قىزغىنلىق بىلەن دوختۇرخانىغا كېلىپ كۆڭۈلسىز بولۇپ قايتتى. ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ كۆڭلىمۇ قاتتىق ئازابلىنىۋاتاتتى. ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ نېمىشقا ئۆزىگە قېيىداۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. ۋاڭ لۇ ئىلگىرىكى قىز دوستىنىڭ ئۆزى بىلەن سىردە-شىشىنى، ئىتائەتمەنلىك بىلەن ئۆزىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى، ئەمما ما تيەنمۇ ئۇنداق قىلالمايتتى.

2

ئايگۈل ئىبراھىمنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشىك قوڭغۇرىقىنى غەزەپ بىلەن باستى. يۈسۈپ ئايگۈلنى باشلاپ ئۆيگە كىردى.

ئىبراھىم خاپا بولغان هالدا:

— مەن سىزنى ئاگاهلاندۇرغانىدىمغۇ؟ بۇ يەرگە ئاۋۋال مەن بىلەن كېلىشىپ قويۇپ ئاندىن كېلىشكىنى كېرەك ئىدى، — دېدى.

— مەنمۇ سىزنى ئاگاهلاندۇرغان، مېنىڭ ئائىلەمدىكىلەرنى بۇ ئىشقا سۆرەپ كىرمەسلىكىڭىز كېرەك ئىدى، — ئايگۈل تەرسالىق بىلەن گەپ تالاشتى.

— مەن بارلىق كۈچۈم بىلەن تىرىشتىم، سىزنىڭ ئائىلە-ڭىزدىكىلەر بەكمۇ ئېهتىياتسىزلىق قىلىدىكەن، — ئىبراھىم ئايگۈلنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى بىلەتتى.

— سىز ئۇلارنى تۇزاققا دەسسەتتىڭىز، — دېدى ئايگۈل چېچىلغان هالدا.

ئىبراھىم ئايگۈلنىڭ بېشىغا نوقۇپ تۇرۇپ:

— سىز شەخسىي دوستلۇققا بەك بېرىلىپ كەتتىڭىز، بۇ ئىش سىزگە ئېغىر خەۋپ كەلتۈرىدۇ، — دېدى.

ئايگۈل ئاچچىق بىلەن ئىبراھىمنىڭ قولىنى ئىتتىرىۋېتىپ:

— مېنى بۇ ئىشقا سۆرەپ كىرگىنىڭلارمۇ يېتەر، ئەركىن ئائىلەمدىكىلەرنى قويۇۋەتسۇن، — دېدى.

— ئەگەر ئۇ ئۇنمىسىچۇ؟ — ئىبراھىمنىڭ ئاچچىقى كەلدى.

ئايگۈل تەھدىت سېلىپ:

— ئەمىسە ئۇ بۇ ئىشنىڭ ئاقىۋىتىنى ئويلاپ كۆرسۇن، — دېدى.

— سىز قانداق قىلالايتتىڭىز؟ — دەپ قايتۇرۇپ سورىدى ئىبراھىم.

ئايگۈل كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، تەھدىت سالدى:

— مەن قانداق قىلغۇم كەلسە شۇنداق قىلىمەن!

— سىز سارايغ بوپسىز! — دېدى ئىبراھىم ئالدىرىماي.

ئايگۈل قىلچە بوش كەلمەي:

— سىلەر مېنى شۇنداق قىلىشقا مەجبۇرلىغان، — دېدى.

تۇيۇقسىزلا ئۆيدە باشقا بىر ئەر كىشىنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى، ئۇ ئىنگلىزچە سۆزلەۋاتاتتى بۇ ئاۋاز غايىبتىن كېلىۋاتقاندەك قىلاتتى:

— ئايگۈل سىز مېنى بەكمۇ ئۇمىدسىزلەندۈردىڭىز.

ئايگۈل چۆچۈپ كەتتى، بۇ ناھايىتى تونۇشلۇق ئاۋاز ئىدى، بۇ ھەربىي تەلىمچى شىمىسنىڭ ئاۋازى ئىدى. ئەمما بۇ ئۆيدە ھازىر پەقەت ئۇ ۋە ئىبراھىم ئىككى ئادەملا بار ئىدى.

شىمىس خاتىرجەم ھالدا سۆزلەۋاتاتتى:

— مەن سىزنى ناھايىتى ئېنىق كۆرۈپ يەتتىم. ئايگۈل، سىز مېنىڭ ئۇمىدىمنى يەردە قويدىڭىز، — ئايگۈل نېمىلا دېگەن بىلەن پىشقان جاسۇس ئىدى، ئۇ دەرھال سۆزلەۋاتقان كىشىنىڭ ئاۋازىنىڭ تامدىكى گىلەمدىن ئاڭلىنىۋاتقانلىقىنى پەرق ئېتىۋالدى. ئۇ شۇنى چۈشەندىكى: گىلەمنىڭ ئارقىسىدا چوقۇم كىچىك

جاسۇسلۇق سىنئالغۇسى ئورنىتىلغان، گىلەمنىڭ ئارقىسىدا چو-
قۇم بىر مەخپىيخانا بار ئىدى. ئۇ دەرھال شۇ ياققا نەزەر سالدى
ھەمدە ئىخلاسمەنلىك بىلەن:

— ئۇستازىم، ئوقۇغۇچىڭىزنىڭ سەۋەنلىكىنى كەچۈرگەي-
سىز، — دېدى. شەمس ئالدىرىماي گەپ قىلدى:

— سىزنىڭ پراكتىكا ۋاقتىڭىز ئاخىرلىشاي دەپ قالدى،
مەن سىزنىڭ ئەھۋالىڭىزدىن رازى ئەمەس.

— مەن تىرىشىپ نىشانغا يېقىنلىشىۋاتىمەن، — دېدى
ئايگۈل دىلى ئازار يېگەن ھالدا. شەمس بۇيرۇق قىلدى:

— مەن سىزنىڭ يەنىلا شەخسىي دوستلۇق بىلەن بولۇپ
كېتىشىڭىزنى ئۈمىد قىلمايمەن، سىزنىڭ ۋەزىپىڭىز تېزدىن جەنۇ-
بىي شىنجاڭ رايونلۇق ج خ ئىدارىسى مەركىزىي ئۇچۇر ئىسكىلاتـ-
دىكى پىلاننى قولغا كەلتۈرۈش. بىز تېزدىن ئۇلارنىڭ سىستېمـ-
سىغا بۆسۈپ كىرىپ، ئۇ سىستېمىنى پالەچ ھالغا چۈشۈرۈشىمىز
كېرەك.

— بۇنىڭغا ھەقىقەتەن ۋاقىت كېتىدۇ، — دېدى ئايگۈل
يالۇرۇش تەلەپپۇزدا.

— مېنىڭ سەۋر - تاقىتىمنىڭ چېكى بار! — دېدى شەمس
قاتتىق تەلەپپۇز بىلەن.

— بىلدىم، — دېدى ئايگۈل ئىلاجسىز ھالدا.

— مەن سىزنى ئاگاھلاندۇرۇپ قويای، كۆرەشتە دىققەتنى
مەركەزلەشتۈرۈش بىلەن ئىنتىزاملا سىزنىڭ ھاياتىڭىزنى قۇتقۇزا-
لايدۇ. مېنىڭ سىزگە بەرگەن تەلىملىرىمنى تېخى ئۇنتۇپ قالمـ-
غانسىز؟ — دېدى شەمس ئاچچىق بىلەن.

— شۇنداق ئۇستازىم. سىزلەرنىڭ تەشكىلاتىڭلارغا كىرگەنـ-
دىن باشلاپ سىلەر مېنى ئاگاھلاندۇرۇپ كېلىۋاتسىلەر، مەن
ھازىر ئۆزۈمنىڭ ھاياتىغا ئىگە بولالمايمەن. مېنىڭ ئىككىنچى
قېتىملىق ھاياتىم پەقەت خىزمەت جەريانىدىكى دىققەت ۋە ئىنتىزام
بىلەنلا مەۋجۇت بولۇپ تۇرالايدۇ، — دېدى ئايگۈل.

— يەنە 10 كۈندىن كېيىن قايسى كۈن ئىكەنلىكى ئېسىـ-
ڭىزدىمۇ؟ — دەپ شەمس ئۈنى ئاگاھلاندۇردى.

ئايگۈل ئېنىق قىلىپ جاۋاب بەردى:

— روزى ھېيت.

شەمس نەسىھەت قىلىش تەلەپپۇزىدا ئۇنىڭغا:

— بۇ ۋاقىتتىن ئوبدان پايدىلىنىڭ، چوقۇم بۇ پۇرسەتنى قولغا كەلتۈرۈڭ، ۋاكالىتىڭ بىلەن يېقىنلىشىڭ، ياخشى پۇرسەتنى ھەرگىز قولدىن بېرىپ قويماڭ، — دېدى.

— بارلىق كۈچۈم بىلەن تىرىشىمەن، — دېدى ئايگۈل ئىتائەتمەنلىك بىلەن.

3

ما تېمۇنىڭ ئىبراھىمنى زىيارەت قىلىشى ھازىرچە ئاخىرلاشتى، ئۇ ئىبراھىمغا:

— يەنە بەزى ماتېرىياللارنى توپلىغاندىن كېيىن بېيجىڭغا قايتىمەن، — دېدى. ئىبراھىم ئۇنىڭ خىزمەت ئۇنۇمى ۋە تەشۋىقات ئىشلىرىدىن بەكمۇ زوقلانغان ۋە رازى بولغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ زىيارەت قىلىۋېتىپ دەرھال ماقالىسىنى پۈتتۈرۈپ ئۇنى ئاخبارات ئورۇنلىرىغا يوللايتتى. بىر ھەپتە ئىچىدە ئۇ «سىياسىي كېڭەش گېزىتى»، «جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى» قاتارلىق گېزىتلەرگە خېلىلا سالمىقى بار ئۈچ پارچە ماقالە يېزىپ ئەۋەتتى. ئىبراھىمنىڭ ئىش ئىزلىرى ۋە ئۇنىڭ رەسمى گېزىتكە بېسىلغاندىن كېيىن سىياسىي ساھەدىكى نۇرغۇن زاتلار ئىبراھىمغا تېلېفون بېرىپ ئۇنى تەبرىكلىدى، يېراق - يېراقلاردىن نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭغا سالام يوللىدى.

ئىبراھىم ئىنتايىن خۇشال بولدى، بىرمەھەل ئۇ ھەتتا ھۆكۈمەتكە بولغان ئۆچمەنلىكىنىڭمۇ يوقاپ كەتكەندەك بولغانلىقىنى ھېس قىلدى.

شۇ كۈنى كەچتە يۈسۈپ ئىبراھىمغا ئەھۋاللارنى دوكلات قىلدى، ئۇ:

— ھېلىقى قىز چۈشىنىڭ ئالدىدا بىزنىڭ خەير - ساخاۋەت فوندى جەمئىيىتىمىزدە بوغالتىر بىلەن بىر ھازا پاراڭلاشتى، يەنە

هېسابلارنىمۇ تەكشۈرۈپ كۆردى، ــ دېدى.

ئىبراھىم پەرۋاسىز ھالدا:

ــ هېسابىمىز ئىنتايىن ئوچۇققۇ، كىم كېلىپ تەكشۈرسىمۇ هېچنېمە تاپالمايدۇ، ــ دېدى. يۈسۈپ بېشىنى چايقاپ: ــ مەن ناھايىتى ئەنسىرەۋاتىمەن، ئەگەر يەنە شۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا، بىر كۈنلەردە ئۇ بىزنىڭ ئۇستىمىزدىنمۇ تەكشۈرۈش ئېلىپ بارامدۇ قانداق؟ ــ دېدى.

ــ سەن يېكى زىيارەت قىلىنىدىغان ئوبيېكت بولمىساڭ! ــ دەپ مەسخىرە قىلدى ئىبراھىم.

يۈسۈپ ئىنتايىن سەزگۈرلۈك بىلەن:

ــ زىيارەت قىلسا چوقۇم هېسابات تەكشۈرۈلىدىغان گەپمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ئۇ دېگەن مۇخبىر، ئەلۋەتتە ئىنتايىن ئىنچىكە زىيارەت قىلىدۇ ـ دە! ئۇنىڭ ئۇستىگە بىزنىڭ ئىگىلىگەن ئاخباراتىمىزدىن مەلۇم قىلىنىشچە ئۇ ئادەتتىكى مۇخبىر ئىكەن، ــ دېدى ئىبراھىم.

يۈسۈپ قوشۇمىلىرىنى تۈرۈپ:

ــ مەن ئۇ قىزنىڭ ئۇنچىلا ئاددىي قىز ئەمەسلىكىنى هېس قىلىۋاتىمەن، ئالدىنقى كۈنلەردە مەن ئۇنى جەنۇبىي شىنجاڭ بىلانكىسىدا كۆرگەن، ئۇ يەنىلا مېنىڭ ئىزىمغا چۈشكەندەك قىلىدۇ، ــ دېدى.

ــ گۇمانخورلۇق قىلما! مۇخبىر دېگەننىڭ ئالاقىلىشىش دائىرىسى ئىنتايىن كەڭ بولىدۇ، ئۇلار هەممە يەرگە بېرىپ زىيارەت قىلالايدۇ، ــ دېدى ئىبراھىم كۈلۈپ تۇرۇپ.

ــ سىز ئەزەلدىن ناھايىتى ئېھتىياتچان ئادەم ئىدىڭىز، نېمىگە بۇ قىزغا شۇنچىۋالا بەك ئىشىنىسىز؟ مەن بۇنى زادىلا چۈشىنەلمىدىم، ــ دېدى يۈسۈپ چۈشەنمەي.

ــ شۇنداق، مەن ئۆزۈمۇ چۈشىنەلمەيۋاتىمەن، نېمىشقا ئۇ ماڭا شۇنچە يېقىملىق تۇيۇلىدۇ؟ بەلكىم ئۇنى هەقىقەتەن ياخشى كۆرۈپ قالغاندىمەن، ــ دېدى ئىبراھىم.

يۈسۈپ نارازى بولغان هالدا:

ـــ مېنىڭ ئۇنىڭغا بولغان تويغۇم بىلەن ئايگۈلگە بولغان تۇيغۇم ئوخشاش ئەمەس، مېنىڭچە ئايگۈل تېخىمۇ ئىشەنچلىك، ـــ دېدى.

ئىبراھىم ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا:

ـــ ئۇنى قويۇ! ئۇ قولىدىن ھېچقانچە چوڭ ئىش كەلمەيدىغان قىز، ئۇنىڭ چەت ئەللىك ئۇستازى ئۇنىڭدىن زادىلا خاتىرجەم بولالمايدىكەن، ـــ ئىبراھىم تامدىكى سائەتكە قاراپ قويۇپ: ـــ بولدى، تېز بېرىپ تەييارلىقىڭنى قىل، مېھمان ھازىرلا كېلىدۇ، ـــ دېدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي يۈسۈپ نىقابلانغان ئايدۇلنى ئىبراھىمنىڭ قېشىغا باشلاپ كىردى.

ئىككىيلەن غۇۋا چىراغ نۇرىدا بىرھازاغىچە بىر ـ بىرىگە تىكىلىپ قاراپ تۇرۇپ قېلىشتى. ئايدۇلنىڭ نەزىرىدە بىرنەچچە يىل كۆرمىگەچكە ئۇستازى ھازىر خېلىلا قېرىپ كەتكەندى، شۇڭا ئىختىيارسىز ھالدا ئۇنىڭدا ئىچ ئاغرىتىش ھېسسىياتى پەيدا بولدى. ئىبراھىمنىڭ نەزىرىدە ئۇ ھەربىر ياشنى چەت ئەلگە ئەۋەتكەندە ئۇلارنىڭ قايتىپ كېلەلمەسلىك ئېھتىماللىقى يۇقىرى ئىدى، شۇڭا ئۇنىڭدا ھەمىشە يالغۇزلۇق، تەنھالىق تۇيغۇسى پەيدا بولاتتى. ئايدۇل ھېسسىيات جەھەتتە ئۇنىڭغا ئەڭ يېقىن ياشلاردىن ئىدى، ئەمما ئۇ دائىم كېلىپ ئۇنى كۆرۈپ تۇرالمايتتى.

ئىبراھىم خۇشال ھالدا:

ـــ پۇلنى تەق قىلىپ قويدۇم، سەن خاتىرجەم ھالدا دادىل ئىشلىگىن. چەتكە چىقىرىدىغان ياشلىرىمىز قانچە كۆپ بولسا بىزنىڭ مۇستەقىللىقىمىزدىن شۇنچە كۆپ ئۈمىد كۈتكىلى بولىدۇ، ـــ دېدى.

ـــ مەن بۇ نەرسىلەرنى ئېلىپ يەنە سىزدىن ئايرىلىدىغان بولدۇم.

ـــ مەن مەڭگۈ مۇشۇنداق تەنھا قېلىۋېرىمەن.

ـــ ئەمەلىيەتتە مەن سىزگە كۆپرەك ھەمراھ بولۇشنى خالايتتىم.

ئىبراھىم دەرھال كەيپىياتىنى تەڭشىۋالدى، ئۇ ئوقۇغۇچىسىدىن

ىنىڭ ئىرادىسىگە زەربە بېرىپ قويۇشنى خالىمايتتى، شۇڭا:
— ئۇنداق قىلساڭ مېنىڭ ئۈمىدىمنى يەردە قويغان بولىسەن، — دېدى.
— بەزىدە مېنىڭ ھەقىقەتەن كەتكۈم كەلمەيدۇ، مەن ئاددىي پۇقرالارچە بەختلىك تۇرمۇش كەچۈرۈشنى بەكمۇ خالايمەن، مۇنداق سەرسان تۇرمۇش كەچۈرۈشنى خالىمايمەن، — دېدى ئابدۇل.
— سەن مېنىڭ ئالدىمغا كەلگەن ۋاقىتتىن باشلاپ مۇنداق ئىمكانىيەتتىن مەھرۇم بولغان، — دېدى ئىبراھىم قاتتىق تەلەپ-پۇزدا.
— ئۇستازىم، ئېيتىڭە، مەن يەنە قاچانغىچە سەرسان بولۇپ يۈرەرمەن؟ — دېدى ئابدۇل سىناش تەلەپپۇزى بىلەن.
— ئەگەر مەن بۇنى بىلگەن بولسام بۇرۇنلا ساڭا ئېيتىپ بەرگەن بولاتتىم. كەلگۈسىدىكى ئىشلار تېخى نامەلۇم، شۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ يەنە تىرىشىشىمىزغا، ھەتتا قۇربان بېرىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ، — دېدى ئىبراھىم ئىلاجسىز بىر قىياپەتتە.
ئۇستاز شاگىرت ئىككىيلەن چوڭقۇر سۆھبەتلىشىۋاتقان ۋاقتىتا بىردىنلا ھويلىدىن بىر سىنىڭ جىددىي كىرىۋاتقان ئاياغ تىۋىشى ئاڭلاندى. ما تيەنمۇ كەلگەندى. ئىبراھىمنىڭ ئايالى ئىشكىنى چېكىۋاتقان قىزنىڭ ھېلىقى مۇخبىر ئىكەنلىكىنى تونۇپ ئەدەپ بىلەن ئىشكىنى ئېچىپ بەردى.
ما تيەنمۇ ئىبراھىمنىڭ ئايالى بىلەن كۆلۈشۈپ پاراڭلاشقىنىچە ئۆيگە كىردى، باشقا بىر ئۆيدە پۈل ساناۋاتقان يۈسۈپ ئۇلارنى توسۇشقا ئۇلگۈرەلمەي قالغانىدى. ئىبراھىم دەرھال كۈنۈپكىنى بېسىككىنە باستى، مەخپىي خانىنىڭ ئىشكى ئېچىلدى، ئابدۇل مەخپىي خانىگە كىرىپ كەتتى، مەخپىي خانىنىڭ ئىشكى يېپىۋاتقان ئاشۇ پۇرسەتتە ما تيەنمۇ خۇشال كۈلگىنىچە ئۆيگە كىرىپ كەلدى.
— نېمىشقا مېنىڭ بىلەن ئالدىن كېلىشىپ قويمايلا كەلدىڭىز؟ — دەپ سوردى ئىبراھىم سەل نارازى بولۇپ.
— مۇئاۋىن رەئىس، مېنىڭ كەلگىنىمدىن خۇشال بولمايۋاتامسىز، بولىدۇ، مەن ھازىرلا كېتىمەن، خاپا بولماڭ، — دېدى

ما تېمنۇ چۈشەنچە بېرىپ.

ئۇ ئىبراھىمغا چاقچاق قىلىپ سۆزلەۋاتسىمۇ ئەمما كۆڭلىدە: بايا ئۆيگە كىرگەندە بىر كىشىنىڭ قارىسى غىل - پاللا ئۆتۈپ كەتكەندەك قىلىۋاتاتتى، ئەمما ئۇ ھازىر نېمىشقا كۆرۈنمەيدۇ؟ دەپ ئويلىدى. ئۇنىڭ پۇراش سېزىمى ئۇنىڭغا بۇ ئۆيدىن يەنە بىر ئەرنىڭ ھىدى كېلىۋاتقانلىقىنى، بۇ ھىدنىڭ ئىبراھىمدەك قېرىنىڭ ھىدىغا ئوخشىمايۋاتقانلىقىنى ئۇقتۇرۇۋاتاتتى.

— ياق، سىزنى كۆرۈپ ناھايىتى خۇش بولدۇم، مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم سىز ماڭا ئالدىن ئۇقتۇرۇپ ئازراق تەييارلىق قىلىش پۈرسىتى بەرگەن بولسىڭىز، سىزنى ئوبدانراق ئۇزىتىپ قويالىتتىم، — دېدى ئىبراھىم دەرھال گېپىنى ئۆزگەرتىپ.

— مېنىڭ مۇنداق ئالدىراپ كېلىشىم سىز بىلەن خوشلىشىش، مەن ئەتىلا ئايروپىلان بىلەن بېيجىڭغا قايتىماق - چىمەن، — دېدى ما تېمنۇ، ئۇ شۇنداق دەۋېتىپ قەلىمى ۋە خاتىرىسىنى چىقىرىپ ئۆزىنىڭ ئادرېسى ۋە تېلېفون نومۇرىنى يېزىپ ئىبراھىمغا بەردى.

ئىبراھىم قەغەزنى قولىغا ئالدى، ئۇ ئەپسۇسلانغان ھالدا:

— نېمىشقا بىرقانچە كۈن ئارتۇقراق تۇرمايسىز؟ يېقىنقى كۈنلەردىن بۇيان ھە دەپ زىيارەت بىلەن ئالدىراشلا بولۇپ كەتتىڭىز، ئوبدانراق ئويناشقا ۋاقىتمۇ چىقىرالمىدىڭىز، — دېدى.

— كېيىنكى قېتىمدا شۇنداق قىلاي، مەن كېيىنكى قېتىم يەنە كېلىشنى ئۈمىد قىلىمەن، بولامدۇ، — دېدى ما تېمنۇ قىزىقچىلىق قىلىپ.

ئىككىيلەننىڭ سۆھبىتى شۇ يەرگىچە بولدى، ما تېمنۇنىڭ قولىدىكى قەلەم ئۇچىغا ئورۇنلاشتۇرۇلغان تېلېكامىرا باشتىن - ئاخىر تامدىكى گىلەمگە توغرىلانغانىدى، چۈنكى ئۇ ئۆيگە كىرگەندىلا تامدىكى گىلەمنىڭ بىلىنەر - بىلىنمەس مىدىرلاۋاتقانلىقىغا دىققەت قىلغان. ئۇ كۆڭلىدە: بۇ ئۆيدە شامال بولمىسا، تامدىكى گىلەم نېمە ئۈچۈن مىدىرلايدۇ، ئۇ ئۆيدە بىر مەخپىي خانا بارمۇ قانداق دەپ ئويلىدى. كەسپىي سەزگۈرلۈكى ئۇنىڭغا تامدا چوقۇم بىر ئىش بار دېگەنلەرنى ئۇقتۇراتتى.

ما تېمنۇ خاتىرىسى بىلەن قەلبىنى سومكىسىغا سېلىپ، كۇلۇپ تۇرۇپ ئىبراھىم بىلەن خوشلاشتى. ئەتىسى ما تېمنۇ ئايروپىلان بىلەن بېيجىڭغا قايتتى. ئۇ باش شتابقا بېرىپ تەكشۈرۈش دوكلاتى تاپشۇردى، ئۇنىڭ مەزمۇنى: ئىبراھىمنىڭ خەير - ساخاۋەت جەمئىيىتىنى تەكشۈرۈشتىن مەلۇم بولۇشچە، 1999 - يىلىدىن 2000 - يىلىغىچە بولغان ئارىلىقتا ھەر بىر ئىككى ئايدا چەت ئەلدىن ئۇنىڭ خەير - ساخاۋەت جەمئىيىتىنىڭ ھېسابات‌ىغا پۇل ئەۋەتىلگەن. بۇ پۇللار ئاز بولغاندا 10 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى، كۆپ بولغاندا 20 - 30 مىڭ ئامېرىكا دوللىرىغا يەتكەن. ھازىر بۇ خەير - ساخاۋەت جەمئىيىتىنىڭ پۇللىرىنىڭ ئىشلىتىلىش ئورنى قاتارلىقلار يەنىلا تەكشۈرۈلۈۋاتىدۇ. بۇ ھېساباتلار كۆرۈنۈشتە ناھايىتى ئېنىق، ئاددىي، ئەمما ئۇنى ئىچكىرىلەپ تەپسىلىي تەكشۈرۈش ئۇنچىۋالا ئاسان ئەمەس ئىكەن، دېگەنلەردىن ئىبارەت ئىدى. باش شتاب رەھبەرلىكى ئۇنىڭ دوكلاتىغا: شىنجاڭغا قايتىپ داۋاملىق تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىڭ! دەپ تەستىق سالدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ما تېمنۇ ئىبراھىمنىڭ ئۆيىدە سۈرەتكە ئېلىۋالغان ماتېرىياللىرىنى رەتلەپ يۇقىرىغا تاپشۇردى ھەمدە باش شتابتىن يۇسۇپ بىلەن ئىبراھىم ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى تەكشۈرۈشكە ھوقۇق بېرىشنى تەلەپ قىلدى.

باش شتاب تېزلا ئۇنىڭ پىكرىنى تەستىقلىدى.

4

جۇڭ چېڭ دەرۋەقە ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلمىدى، ئۇ ئەلىنىڭ تويىغا تەييارلىق قىلىشقا كىرىشىپ كەتتى.

ئەلى ئائىلىسىدە بالىلارنىڭ ئەڭ كىچىكى بولۇپ، ئۇنىڭ بىرقانچە ئاچىسى بار ئىدى، شۇڭا ئەلىنىڭ تويى بۇ ئائىلىدىكى ئەڭ چوڭ، ئەڭ خۇشاللىق ئىشقا ئايلاندى.

— سەن ھەقىقەتەن پەرىدەنى ياخشى كۆرەمسەن؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ جىددىي تۇردە.

— مەن ئېيتقان سۆزۈمدىن يېنىۋالسام قانداق بو -

لمدۇ؟ ــ دېدى ئەلى كۆزلىرىنى ئوينىتىپ، مۇرىسىنى چىقىرىپ جىددىي تەلەپپۇزدا.

ــ ئاڭلىسام سەن ئىلگىرى خوتۇن دېگەننى دائىم ئۇرۇپ تۇرۇش كېرەك، بولمىسا ئۇلار دەرەختىكى قۇشقا ئوخشاپ قالمدۇ، دەپتىكەنسەنغۇ؟ ــ دېدى جۇڭ چېڭ ئەستايىدىللىق بىلەن. ئەلى شۇئان ما جىيەنجۇڭغا كۆزىنى قىسىپ قويۇپ:

ــ بىشىم ئايالىرنى ئەلۋەتتە ئۇرۇپ تۇرۇش كېرەك، ئەمما، پەردە ناھايىتى ئەدەپلىك، ناھايىتى قائىدىلىك، ئۇ مېنى ھەرگىز بىزار قىلمايدۇ، ــ دېدى.

ما جىيەنجۇڭنىڭ چىرايى شۇئان تۇرۇلدى، ئۇ ئەلىگە:

ــ سېنىڭ ئايالىڭ بىشەم، ــ دېدى.

ــ مېنىڭ ھازىر تېخى ئايالىم بولمىسا، مەن جۇڭ باشلىقىنىڭ ياردىمىگىلا قاراپ قالدىم، ــ دېدى ئەلى قاقاقلاپ كۈلۈپ.

ــ ئاڭلىسام سەن بەزى قىزلارنى قورقۇتۇپ ئەر دېگەن 100 خوتۇن ئالسا بولىدۇ، ئەمما ئايالىلار پەقەت بىرلا ئەرگە تېگىشى كېرەك، ئەگەر تويدىن كېيىن ئايالىڭ باشقا ئەرلەر بىلەن تېپىشىۋالسا، ئۇلارغا توي چىقىمىنى تۆلىتىۋېلىپ، ئاندىن ئۇلارنى ئۆيىدىن ھەيدەپ چىقىرىش كېرەك دەپسەنغۇ؟ ــ دېدى جۇڭ چېڭ يەنە.

ــ بۇ قىزلار ھەر كۈنى توختىماي كاسىلدايدۇ، مەن ئۇلارنى ئالمىغاندىكىن ئۇلار ئارقامدىن ئەنە شۇنداق غەيۋەت قىلىدۇ، مەن ئاشۇنداق قىزلارنى ئالارمەنمۇ؟ ــ دېدى ئەلى مۇشكۈل ئەھۋالغا چۈشۈپ قېلىپ.

ــ ئاڭلىسام سەن قىزلارنىڭ غەيۋىتىنى قىلىپ، ئۇلار يۈزلىرىگە ئۇپا ـ ئەڭلىكىنى سۈۋاۋېرىدۇ، ئۇلارنىڭ يۈزلىرى خۇددى ئەخلەت دۆۋىسىگە ئوخشايدۇ دەپسەنغۇ! مەن ساڭا ئېيتاي، ئۇ قىزلار بۇ ھېسابانتىنى قىلماي قويمايدۇ جۇمۇ، ــ جۇڭ چېڭ يەنىلا ئۇنى قويۇپ بەرمەي.

ئەلى ئىككى پۇتىنى جۈپلەپ ناھايىتى سالاپەت بىلەن ئېگىلىپ تۇرۇپ:

ــ ئەمدى ئۇلار بىلەن ئۇچراشسام چوقۇم ئۇلاردىن ئەپۇ

سورايمەن، بولامدۇ؟ — دېدى.

— ئاڭلىسام سەن نۇرغۇن قىزلارنىڭ ئۇستىدىن غەيۋەت قىپسەن، بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز ئۇنداق قىلما، ئاڭلىدىڭمۇ؟ سەن ھازىر توي قىلىش ئالدىدا تۇرىسەن، ئۆزۈڭنىڭ سۈپىتىنى ساقلا! سەن مېنىڭ دېگەنلىرىمنى ئورۇندىيالامسەن؟ — دېدى جۇڭ چېڭ.

ئەلى قولىنى بېشىنىڭ ئۈستىگە كۆتۈرۈپ قەتئىي ھالدا:

— پەرىدە ئۈچۈن ئەمدى ئۇنداق ئىشلارنىڭ ھەممىنى تاش - لايمەن! — دېدى.

— بولىدۇ، مەن سېنى ئاشۇ چاكىنا، ئۇششاق - چۈششەك قائىدە - رەسمىيەتلەردىن خالاس قىلىپ، مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەتنى پەرىدەلەرنىڭ ئۆيىگە بېرىپ توي ئىشىنى سۆزلىشىشكە ئەۋەتىمەن قانداق؟ — دېدى جۇڭ چېڭ ناھايىتى خۇشال ھالدا.

ئەلى يەنە ئىككى پۇتىنى جۇپلەپ جۇڭ چېڭغا سالام بەردى، ئارقىدىن يەنە ناھايىتى ئىشەنچ بىلەن سالام بېرىپ:

— باشلىق جۇڭ چېڭ، بۇنىڭدىن كېيىن ئوت دېگىزىغا سەكرە دېسىڭىزمۇ سەكرەيمەن! — دېدى.

— مەن سېنى ھەرگىز ئۇنداق ئىشلارنى قىلىشقا بۇيرۇمايمەن، مەن سېنى بەختلىك تۇرمۇش كەچۈرسۇن دەيمەن، — دېدى جۇڭ چېڭ ئۇنىڭغا ئالىيىپ قويۇپ. ئۇ يەنە ناھايىتى مەنىلىك قىلىپ ۋاڭ لۇغا:

— سەنمۇ ھەل قىلىشقا تېگىشلىك ئىشىڭنى تېز ھەل قىل، سىلەر ھەممىڭلار مېنىڭ ئادەملىرىم، پەقەت سىلەردىن بىرەر چاتاق چىقمىسىلا مەن ناھايىتى خاتىرجەم ھالدا ھەممە غەملەردىن خالاس بولۇپ، ئەسكەرلەرنى باشلاپ ئۇرۇشقا ماڭمەن، — دېدى.

چىن دامو بىلەن يالقۇن بازارغا بېرىپ ئىككىسى بىردىن سېمىز قوينى يېتىلەپ كەلدى. ئۇلار بۇرۇنلا مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەت بىلەن بىللە پەرىدەنىڭ ئۆيىگە توي ئىشى توغرىسىدا سۆزلىشىشكە كېلىشىپ قويغانىدى.

5

ئەلىنىڭ تويى روزى ھېيت كۈنىگە بېكىتىلدى.

ئايگۈل مەكتەپ تەتىل قويۇپ بەرگەن پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ ئىگەرچى يېزىسىغا قايتىپ كەلدى.

ئۇنىڭ ئانىسى ھەقىقەتەن قېرىپ كەتكەنىدى، ئانىنىڭ كۆزىدىن كۈن بويى ياش قۇرۇمايتتى. ئېرى ۋە كىچىك قىزىدىن ھېچقانداق بىر خەۋەر بولمىغاچقا ئۇ كۈن بويى ئازابلىناتتى، روھي كەيپىياتى بەكلا تۇراقسىز ئىدى. ئايگۈل بار ئامالىلار بىلەن ئانىسىغا تەسەللى بېرىشكە تىرىشاتتى، ئۇنىڭ ئازابىنى يېنىكلىتىشكە تىرىشاتتى، ئەمما ئانىسى بۇ گەپلەرنى ئاڭلىمايتتى، ھەدەپ:

— دادامنى نەگە كەتتى؟ رەنا نەگە كەتتى؟ — دەپ سورايتى. ئانىسى ھەتتا ئەسەبىيلەشكەن ھالدا: — سەن ئۇلارنى يوشۇرۇپ قويدۇڭ، — دەپ قاراپ ھەممە ئۆيلەرنى بىر - بىرلەپ ئاختۇرۇپ چىقاتتى.

ئايگۈل بەك ئازابلاندى، ئۇ ئانىسىنىڭ بۇ ئازابلاردىن زادى قاچان قۇتۇلىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. بۇ چاغدا ئايگۈل ئۆزىنىڭ شۇغۇللىنىۋاتقان بۇ خىزمىتىنىڭ بەكمۇ رەھىمسىز، شەپقەتسىز خىزمەت ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىپ، پۈتۈن ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ قىزغىن، تىنچ كۈن ئۆتكۈزۈشىنى بەك ئارزۇ قىلاتتى. ئەمما ۋاقىت ئازغىنا قايتمايدۇ، ئۇ ئىلگىرىكى بەختىنى چوقۇم ئۇنتۇپ كېتىشى كېرەك ئىدى. ئۇ گاڭگىراپ قالدى: ئوخشاشلا ھايات تۇرسا، زادى مەن نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق كۈنگە قالدىم؟ نېمە ئۈچۈن ئارامخۇدا، ئاددىي تۇرمۇش كەچۈرەلمەيمەن؟ ئەمما، ئايگۈل كۆپ ئويلىنىپ ئولتۇرالمايتتى، ئۇنىڭ ئۆزىدىن كۆپ سوئال سوراشقا ۋاقتى يوق ئىدى. ئۇ ئۆزىنى دەرھال ۋاقتى لۇغا يېقىنلىشىش ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاشقا مەجبۇرلىدى.

ئايگۈل پەرىدىنىڭ توي قىلىدىغانلىقىنى ئۇقمىغان بولۇۋېلىپ ئۇنىڭ ئۆيىگە كىردى، كارىۋاتتىكى تويلۇقلارنى كۆرگەندىن كېيىن ھەيرانلىق بىلەن:

— پەرىدە راستتىنلا توي قىلىدىغان بولدۇڭمۇ؟ — دېدى.
— ئەسلىدە ساڭا باغاق ئەۋەتمەكچىدىم، ئەمما سىلەرنىڭ ئۆيدە شۇنچە كۆپ چوڭ ئىشلار چىقتى، مەن سېنى كۆڭلى بۇزۇلۇپ كەتمىسۇن دەپ ئەسىرىدىم، — دېدى پەرىدە ئۈيالغان هالدا.
— يېقىنقى كۈنلەردىن بۇيان مەن قاتتىق ئازابلاندىم، سەن مېنىڭ هېسسىياتىمنى چۈشىنەمسەن؟ — دېدى ئايگۈل كۆزلىرىگە ياش ئالغان هالدا پەرىدەنى قۇچاقلاپ.
پەرىدە ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن:
— مەن قانداق قىلسام سېنى خۇش قىلالايمەن؟ — دېدى.
— قىز قولداشقا ئادەم تاپتىڭمۇ؟ — دېدى ئايگۈل ياشلىرىنى سۈرتۈپ، جىددىي تۇردە.
— بۇنىڭغا سەندىنمۇ مۇۋاپىق ئادەم بارمىتى؟ — دېدى پەرىدە ئۇنىڭغا ئىشەنگەن هالدا.
— يېگىتنىڭمۇ خىزمەتداشلىرىنىڭ هەممىسى تويۇڭغا كېلەمدۇ؟ — دېدى ئايگۈل خۇددى بۇنىڭغا رايى يوقتەك.
— سەن ئۇلارنىڭ كېلىشىنى ئۈمىد قىلامسەن؟ — دېدى پەرىدە شوخلۇق بىلەن.
— مېنىڭ ساڭا هەقىقەتەن مەستلىكىم كېلىدۇ، بىر ساقچىنى تېپىۋالدىڭ ئەمەسمۇ! بىز مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغدا قىزلارنىڭ هەممىسى قەهرىمانلارغا چوقۇناتتىغۇ، — دېدى ئايگۈل بېشىنى لىڭشىتىپ.
— بۇ ئاسان ئىشقۇ، ئەلى ئۇلارنىڭ ئەتىتىدىن بىرسىنى ساڭا تونۇشتۇرۇپ قويسۇن، — دېدى پەرىدە.
— ئەلىنىڭ بىر خىزمەتدىشى بويتاقكەن - هە؟ — دەپ سورىدى ئايگۈل.
— هەئە، سەن ئۇنىڭغا قىزىقىپ قالدىڭمۇ؟ — دېدى پەرىدە خۇشال هالدا.
— ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولسا ئادەم ئۆزىنى ناهايىتى بەختەر هېس قىلىدىكەن، — دېدى ئايگۈل ناهايىتى قىزىققان هالدا.
— سەندە قاچان خەتەرلىك تۇيغۇ پەيدا بولغان؟ — دېدى پەرىدە ئايگۈلنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ تۇرۇپ.

— مەن بىردىنلا ئۆزۈمنىڭ ھېسسىياتىمغا ئىگە بولالمىغان چاغدا، — دەپ جاۋاب بەردى ئايگۈل غەيرىي بىر ھالەتتە.

— سەن ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالدىڭما؟ — دەپ سورىدى پەرىدە خۇشال بولۇپ.

ئايگۈل پەرىدەنىڭ مۇرىسىگە ئېسىلىپ قۇلىقىغا پىچىرلاپ:

— تۇنجى قېتىم ئۇنى كۆرگەندىن باشلاپلا، — دېدى.

— سەن ھەقىقەتەن سىر ساقلىيالايسەنكەن، دېگىنە، مەن ساڭا نېمە قىلىپ بېرەي؟ — دېدى پەرىدە كۈلۈپ تۇرۇپ.

— كىم يەنە ئۇنىڭغا قارىغاندا مەن بىلەن تانسا ئويناشقا ئەڭ ماس كېلىدۇ؟ — دېدى ئايگۈل چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ.

— ھېچكىم ۋاڭ لۇدەك مۇڭاپىق ئەمەس، — دېدى پەرىدە شوخلۇق بىلەن.

پەرىدە ۋاڭ لۇ بىلەن ئايگۈلنىڭ ئۇچرىشىپ قالغانلىقى توغرىسىدىكى ئىشنى بىلەتتى.

6

ۋاڭ لۇ تۇنجى قېتىم ئۇيغۇر خىزمەتداشلىرىنىڭ تويىغا قاتنىشىۋاتاتتى، ئۇ ئىنتايىن خۇشال بولدى.

كەچتە قىز كۆچۈرۈش مۇراسىمى باشلاندى. ئەلنى خىزمەتداشلىرى ئارىغا ئېلىپ قىزىل لېنتا چىگىلگەن ماشىنىغا چىقارىدى، ماشىنىنىڭ ئارقىسىدىن راۋاب، دۇتار چالغان مۇزىكا ئەترىتى ماڭدى، بۇنىڭ ئىچىدە يەنە سۇناي چېلىۋاتقانلارمۇ بار ئىدى. ۋاڭ لۇنى ھەيران قالدۇرغىنى شۇ بولدىكى يالقۇن تېخى ناغرا چالالايدىكەن، ئۇ چالغۇچىلار ئىچىدە مۇھىم بىر كىشى بولۇپ قالغانىدى.

ۋاڭ لۇ پەرىدەنىڭ ئۆيىدىكىلەرنى ئوبدان بىلەتتى، ئۇنىڭ تونۇشلۇق دەرىجىسى پەقەت ئەلىدىن كېيىن تۇراتتى. توي كۆچۈرگۈچىلەر خۇشاللىق ئىچىدە پەرىدەنىڭ ئۆيىگە كەلدى، پەرىدەنىڭ تۇغقانلىرى ۋە ئۇنىڭ دوستلىرى ئاللىبۇرۇنلا ئۇلارنى تال بارىڭى ئاستىدا كۈتۈپ تۇراتتى. توي كۆچۈرگۈچىلەر كەلگەندىن كېيىن سورۇن باشقىچىلا قىزىپ كەتتى. مىللىي ئۇرپ ـ ئادەت بويىچە

بۇ چاغدا سورۇندىكىلەر ھەممىسى مەشرەپكە چۈشەتتى.

ئەلى ھويلىدا تولا قاراپ كۆزلىرى تېشىلىپ كېتەي دېگەندى، پەردە ئۆيدە ئالدىرىماي، بىمالال ياسىنۋاتاتتى. ئۇ ئەسلىدە مۇ ناھايىتى چىرايلىق قىز ئىدى، ھازىر ئالتۇن ھالقا سېلىپ، ئالتۇن ئۈزۈك، ئالتۇن بىلەزۈك سېلىپ، ئىنتايىن چىرايلىق توي كۆڭلىكى كىيگەندىن كېيىن تېخىمۇ گۈزەل بولۇپ كەتكەنىدى. ئايگۈل ئۇنىڭ بېشىغا چوڭ تور ياغلىق ياپقاندا كۆزلىرىدىن ئىسسىق ياشلار تۆكۈلدى.

پەردە ناھايىتى سەزگۈرلۈك ۋە ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن:

— ئايگۈل، سەن مېنىڭ تېوي قىلىشىمنى خالىمامسەن؟ — دېدى.

— ياق، دەل بۇنىڭ ئەكسىچە، مېنىڭ ساڭا ناھايىتى مەستلىكىم كېلىدۇ، — دېدى ئايگۈل چىن قەلبىدىن.

پەردە ناھايىتى قىزىقسىنىپ:

— ئەمسە نېمىشقا كۆزۈڭدىن ياش تۆكۈلدى؟ سەن يا مېنىڭ ئانام بولمىساڭ، سەن مېنىڭ توي قىلىپ چىقىپ كېتىشىمگە چىدىمايۋاتامسەن؟ — دېدى.

— سەن ناھايىتى بەختلىكسەن، مېنىڭ ھېس قىلىشىمچە گۈزەل نەرسىلەر ئەلۋەتتە ناھايىتى نورمال بولىدۇ، سېنىڭ تۇرمۇشۇڭ ئىنتايىن نورمال، ئىنتايىن گۈزەل، — دېدى ئايگۈل ئۆزىنىڭ مۇڑەككەپ ھېسسىياتىنى يوشۇرۇپ.

— سەنمۇ خۇددى ماڭا ئوخشاشلا ناھايىتى گۈزەل تۇرمۇش كەچۈرەلەيسەنغۇ؟ — دېدى پەردە ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن.

— مەن ساڭا ئوخشىمايمەن، — دېدى ئايگۈل خورسىنىپ.

ئىككىيلەن سۆزلىشىۋاتقاندا پەردىنىڭ ئانىسى كىرىپ، قىزىنىڭ ئەمدى ماشىنىغا چىقىشىنى ئېيتتى.

ئايگۈل بېشىغا چوڭ تور ياغلىق ئارتىلغان پەردىنىڭ قولتۇقىدىن يۆلەپ ھويلىغا چىقتى، تۇغقانلار ئۇنى كۆرۈپ خۇشاللىقتا چۆمدى، پەردىنىڭ دادىسى ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ پەردىنىڭ ئارقىسىدىن:

— سۆيۈملۈك قىزىم ساڭا بەخت تىلەيمەن! — دېدى.

پەردە بىردىنلا يۈزىنى توسۇپ يىغلاپ كەتتى. ئايگۈل ئۇنىڭ قولتۇقىدىن يۆلەپ ماشىنىغا قاراپ ماڭدى.

تويى بولغان يىگىت ئەلى ماشىنىنىڭ يېنىدا خۇشال ھالدا ساقلاپ تۇراتتى. پەردە ئۇنىڭ يېنىغا كېلىشى بىلەن ئەلى تەقەززا-لىق بىلەن پەردەنى قۇچاقلاپ ماشىنىغا ئولتۇرغۇزدى. بۇ چاغدا ئايگۈل يېنىدا تۇرغان ۋاڭ لۇغا چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن نەزەر تاشلىدى، ۋاڭ لۇ بۇنى سەزدى، ئەمما بۇنى ئۇقمىغان بولۇۋېلىپ ئايگۈلگە ئەدەپ بىلەن باش لىڭشىتتى، بۇ ئۇنىڭ سالام قىلغىنى ئىدى.

ۋاڭ لۇ بۇنداق سورۇندا ئايگۈلنى كۆرۈپ ھەم خۇشال بولدى، ھەم ھەيران قالدى، ئۇ بۇ دۇنيانىڭ بەكمۇ كىچىكلىكىنى ھېس قىلدى، شۇنداقلا بۇ قېتىم ئۇ ئۆزىنىڭ ئايگۈل بىلەن كۆرۈشۈپ قېلىش نەتىجىسىدە چوقۇم بىر ئىش بولىدىغانلىقىنى غۇۋا ھېس قىلدى، ئۇ مۇشۇلارنى ئويلاپ قەلبى سەل دولقۇنلىدى. ئايگۈل ياش، چىرايلىق قىز ئىدى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ ئايگۈلنىڭ ئوتلۇق كۆزلىرىدىن چىقىۋاتقان مەنىنى تولۇق چۈشەنگەنىدى. بايا كۆرۈش-كەندە ئۇنىڭ قەستەن سۈس مۇئامىلە قىلىشى ئۆزىنىڭ كۆزلىرىنى ئۇنىڭ كۆزىدىن ئېلىپ قېچىش ئۈچۈن ئىدى.

توي كۆچۈرۈپ كەلگەنلەر ناغرا - سۇنايلار ئىچىدە ئەلىنىڭ ئۆيىگە 50 مېتىرچە كېلىدىغان جايدا توختىدى.

ئەلىنىڭ چوڭ دادىسى خۇشال ھالدا ئوسسۇلغا چۈشۈپ كەت-تى. پەردە ماشىنىدىن چۈشكەندىن كېيىن ئۇدۇل ئەلىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ كەتمىدى، ئايگۈل ئاۋۋال ئۇنى يۆلەپ بىر گىلەمنىڭ ئۈس-تىگە ئولتۇرغۇزدى، تۆت يىگىت گىلەمنىڭ بۇرجەكلىرىدىن كۆتۈ-رۈپ ئۇنى ئەلىنىڭ ئىشكى ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. بۇ چاغدا ئىشىك ئالدىدا جىن - ئالۋاستىلار بىلەن شۇملۇقنى قوغلايدىغان ئوت يېقىلغانىدى. قۇربان تاغا ئوتنى كۆتۈرۈپ پەردەنىڭ بېشىدىن ئۈچ قېتىم ئايلاندۇردى. پەردە ئوتنى چۆرگىلەپ بىر ئايلانغاندىن كېيىن ئاندىن ئاق پايانداز سېلىنغان دەرۋازىدىن كىردى. ئۇ تۇغقانلارنىڭ ھەمراھلىقى بىلەن ھوجرىغا كىردى.

جۇڭ چېڭ ئەر تەرەپنىڭ مېھمىنى سۈپىتىدە تويغا تەكلىپ

قىلىنغانىدى.

بۇگۈن ئۇمۇ ناھايىتى رەتلىك كىيىنىپ، ئەلىنىڭ بوۋىسى ۋە قۇربان شۇجىلار بىلەن بىللە تۆردە ئولتۇرۇپ تويىنى تەبرىكلەدى.

توي رىياسەتچىسى مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەت تەنتەنە بىلەن توي قىلغان قىز ـ يىگىتلەردىن سورىدى:

ـــ پەرىدە، ئەلىگە ياتلىق بولۇشنى خالامسىز؟

يۇزىگە چۈمبەل تارتىۋالغان پەرىدە دەرھال جاۋاب بەرمىدى، يالقۇن قاتارلىقلار «خالاپتۇ» دەپ چوقان سېلىشتى.

مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەت:

ـــ مەن پەرىدەدىن سوراۋاتىمەن، خالامسىز؟ ـــ دېدى.

ئايگۈل پەرىدەنىڭ كۆڭلىكىنى ئاستا تارتتى، پەرىدە شۇ چاغدىلا خىجىل بولغان هالدا:

ـــ خالايمەن، ـــ دېدى.

مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەت پىخىلداپ كۈلۈپ:

ـــ ياخشى، خالىغان بولسىڭىز ياخشى بولدى، ـــ دېدى ئۇ يەنە شۇنداق خۇشال هالدا ئەلىدىن سورىدى:

ـــ ئەلى، سىز پەرىدەنى ئەمرىڭىزگە ئالدىڭىز... ـــ ئۇ تېخى ئالدىڭىزمۇ دېگەن گەپنى ئاغزىدىن تولۇق چىقارماي تۇرۇپلا ئەلى ئىككى پۇتىنى جۈپلەپ، قولىنى يۇقىرىغا كۆتۈرۈپ، تىك تۇرۇپ سورۇندىكى بارلىق كىشىلەرگە سالام قىلىپ:

ـــ ئەمرىمگە ئالدىم، يۈز قېتىم ئالدىم! ـــ دېدى. بۇ گەپ بىلەن كۆپچىلىك پاراقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى.

مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەد ئىككى پارچە نانىنى قاچىدىكى تۇزغا چىلاپ قىممەتلىك سوۋغا سۈپىتىدە ئەلى ۋە پەرىدەگە ئۇزاتتى. قىز ـ يىگىت تۇزغا چىلانغان نانىنى ئىككى قوللاپ ئېلىپ دەرھال ئاغزىغا سالدى. بۇ شۇڭىدىن باشلاپ تاكى چاچلىرى ئاقارغۇچە جاپا ۋە هالاۋەتتە بىللە بولىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيتتى.

ئەمدى قىزنىڭ يۈزىنى ئېچىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى، مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەت قىزنىڭ يۈزى ئېچىلسۇن دېيىشى بىلەن توپ ئىچىدىن بىر ئايال چىقىپ دەرھال پەرىدەنىڭ يۈزىدىكى

چۇمبەلنى ئېلىۋەتتى.

ۋاڭ لۇ چۆچۈپ كەتتى ئايگۈلمۇ چۆچۈپ كەتتى، ئىشكتىن ناھايىتى سالاپەتلىك بىر قىز كىرىپ كەلدى، ئۇ ما تيەنمۇ ئىدى. ۋاڭ لۇ بىلەن ما تيەنمۇ بىر ـ بىرىگە قارىشىپ قالدى، ۋاڭ لۇ بۇنىڭغا ھەيران قالدى، ما تيەنمۇ پوچى تۇراتتى. ۋاڭ لۇنىڭ ھەيران قېلىشى ئۆزى بىلەن ما تيەنمۇنىڭ بارغانسېرى يىراقلىشىپ كېتىۋاتقانلىقى ئىدى. ئۆتكەنكى قېتىم ما تيەنمۇ ئۆزى بىلەن خوشلاشمايلا كېتىپ قالغاندى، ئەمدى غېپىدە قايتىپ كەپتۇ. ئۇنىڭ كېلىپ ـ كېتىشىنى بىلگىلى بولمايتتى.

ۋاڭ لۇنىڭ چىرايىدىكى ئۆزگىرىش ئايگۈلنىڭ نەزىرىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىدى. ئۇ ۋاڭ لۇ بىلەن ھازىر كەلگەن قىز ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ ئاددىي مۇناسىۋەت ئەمەسلىكىنى بىر قاراپلا بىلگەنىدى. نېمە ئۈچۈندۇر ئايگۈلنىڭ كۆڭلى بىرقىسمىلا بولۇپ قالدى، ياخشى يېرى قىزنىڭ يۈزى ئېچىلغاندىن كېيىن سورۇن بىردىنلا قاينىپ كەتتى. ئەلى بىلەن پەردە كۆچىلىكنىڭ تەكلىپى بىلەن خۇشال ھالدا ئۇسسۇلغا چۈشتى. ئايگۈل ۋاڭ لۇغا تىكىلدى، ۋاڭ لۇمۇ ئۇنىڭغا قارىغاندا ئۇ سالاپەت بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ:

ـــ ھوي شەپقەتچىم، بىزنىڭ ئۈچرىشىپ قېلىشىمىزنىڭ پىشانىمىزگە پۈتۈلگەن ئىش ئىكەنلىكىنى سەزمىدىڭىزمۇ، ـــ دېدى.

ـــ ھوي، ئۇنتۇپ قالغىلى تاسلا قاپتىمەن! ـــ ئەسلىدە سىز ئىكەنسىزغۇ؟ ـــ دېدى.

ئايگۈل ئاجايىپ قىزغىنلىق بىلەن ۋاڭ لۇغا قاراپ:

ـــ نېمىشقا مېنى تانىمىغا تارتمايسىز، ھەرگىز ئۇقمايمەنۇ دەپ سالماڭ جۇمۇ! ـــ دېدى.

ـــ مەن ھەقىقەتەن ئۇقمايمەن، ـــ دېدى ۋاڭ لۇ سەمىمىيلىك بىلەن.

ئايگۈل تەشەببۇسكارلىق بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ قولىنى تارتىپ:

ـــ كېرەك يوق، تۇز تۇرۇڭ، تۇزغۇ تۇرالارسىز، مەن سىزگە ئۆگىتىمەن، ـــ دېدى.

ئايگۈل ۋاڭ لۇنى زورىغا تارتىپ مەيدانغا ئەكىردى، ۋاڭ لۇ سۇسقىنا:

— سىز باشقىلارغا ئۆگىتىشنى ياخشى كۆرىدىغان ئوخشاش - ماماسىز، — دېدى.

ئايگۈل ئىنتايىن قىزغىنلىق بىلەن:

— سىز ناھايىتى سالماق، ئۆزىڭىزنى تۇتۇۋالغان يىگىت ئىكەنسىز، غەلىتە ئىش، سىزدەك مۇشۇنداق ياشلار قانداق مۇنداق ئېغىر - بېسىق بولالايدىغاندۇ؟ — دېدى.

— ھېلىمۇ ياخشى، مېنى ناھايىتى سىرلىق ئىكەنسىز دېمەدىڭىز - ھە! — دېدى ۋاڭ لۇ تانسا مەيداندا چىرايىنى قىلچە ئۆزگەرتمەي.

ئايگۈل ئوتتەك قىزغىنلىق بىلەن ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرۇپ:

— سىز سىرلىق ئەمەسما، — دېدى.

ۋاڭ لۇ كۆزلىرىنى ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئېلىپ قېچىپ:

— مېنىڭ قەلبىمدە نېمە ئويلار بارلىقىنى بىلمەكچى بولۇ - ۋاتامسىز؟ — دەپ سورىدى.

— مېنىڭ مۇنداق قىلىش ھوقۇقۇم يوقمۇ؟ — دەپ سورىدى ئايگۈل ئۇنىڭغا خىرىس قىلغاندەك.

ۋاڭ لۇ مۇرەسسەلىشىشكە مەجبۇر بولدى، ئۇ ئەستايىدىل ھالدا:

— ئېيتىڭە، ئەرلەر تانسا ئويىنىغاندىكى مۇھىم نۇقتا نېمە؟ مەن مۇشۇنداق ئۆرىلا تۇرسام بولماس، — دېدى.

ئايگۈل يېقىملىققىنا كۈلۈپ:

— غۇلىچىڭىزنى كېرىڭ، ئەمما بىلەكلىرىڭىز، قوللىرىڭىز مۇرىڭىزدىن ئېشىپ كەتمىسۇن، تانسا ئويناۋاتقان ھەمراھىڭىزنى مانا مۇنداق قۇچاقلايسىز، ئەمما بەدىنىڭىزنى ئۇنىڭغا تەگكۈزمەيسىز، شۇنداقلا كۆزىڭىزنى ئۇنىڭ كۆزىدىن ئۈزمەيسىز، — دېدى.

ۋاڭ لۇ بىردىنلا ئۇ قىزنىڭ خىلىلا سۆيۈملۈك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى، شۇنىڭ بىلەن غۇلىچىنى كېرىپ ئۇسسۇلغا چۈشتى، ئايگۈلمۇ دەرھال قوللىرىنى كۆتۈرۈپ ئۇسسۇلغا چۈشۈپ، زوق -

شوق بىلەن ۋاڭ لۇنى چۆرگىلەپ ئۇسسۇل ئويناشقا باشلىدى. ئۇ كۆزىنى ۋاڭ لۇدىن زادىلا ئۈزمەيتتى.

ما تىيەمۇنىڭ توي سورۇنىدا تۈيۇقسىز دىنلا پەيدا بولۇشى ئەسلىدە ۋاڭ لۇنى خۇشال قىلىۋەتمىش ئۈچۈن ئىدى. ئەمما، ئۇ بىر قىزنىڭ زوق - شوق بىلەن ۋاڭ لۇنى ئايلىنىپ ئۇسسۇل ئويناۋاتقانلىقىنى كۆرگىنىدە بىرئاز چىدىيالماي قالدى. ئالىي مەكتەپتە كى ۋاقتىدا ۋاڭ لۇ تانسىخانىلارغا زادىلا بارمايتتى، ئۇنىڭ تانسا ئويناشىغىمۇ قارشى ئىدى. ئەمما، بۈگۈن ئاخشام ئۇ تانسا ئويناۋاتقىنىدا غىلى تۇرۇپتۇ، ئەجەبا ئۇ ئۇ قىزنى ياخشى كۆرۈپ قالغانمىدۇ؟ ما تىيەمۇنىڭ ئۇمىدسىزلىككە چۈشكەنلىكىنى ئۇنىڭ بىلەن بىللە كەلگەن سالاھىيەتلىك مۇخبىر خۇا لېي سېزىۋالدى، ئۇ پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ما تىيەنمۇنى تانسىغا تەكلىپ قىلدى، ما تىيەنمۇمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ تانسا ئويناشقا باشلىدى.

ۋاڭ لۇ خۇا لېينىڭ ناھايىتى قىزغىنلىق بىلەن ما تىيەنمۇنى تانسىغا تارتقانلىقىنى كۆردى، ئۇ ما تىيەنمۇ ھازىر ماڭا زادىلا پەرۋا قىلمايۋاتقىدۇ قەستەن مېنىڭ چىشىمغا تېگىۋاتقىدۇ، دەپ ئويلىدى. ۋاڭ لۇ تانسىنى ياخشى ئويناليالمىغاچقا ئوبدان ماڭالمايۋاتاتتى، ئۇنىڭ كۆڭلى پاراكەندە بولغاچقا ئايگۈلنىڭ پۇتىنى دەسسەۋالدى.

— مۇشۇنداق كۆڭۈللۈك ئاخشامدا كۆڭلىڭىز جايىدا بولمايۋاتامدۇ نېمە؟ — دەپ سورىدى ئايگۈل ئەپسۇسلانغان ھالدا.

— نېمە دەۋاتىسىز؟ مۇزىكىنىڭ ئاۋازى بەك يۇقىرى بولغاچقا ئېنىق ئاڭلىيالمىدىم، — دېدى ۋاڭ لۇ قەستەن.

بىر مۇزىكا ئاخىرلاشتى، ۋاڭ لۇ بىلەن ما تىيەنمۇ ئۆز ئورۇنلىرىدا مىدىرلىماي، بىر - بىرىدىن كۆزىنى ئۈزمەي ئولتۇرۇشاتتى. ئىككىنچى مۇزىكا باشلانغاندا، خۇا لېي يەنە ما تىيەنمۇنى تانسىغا تارتتى، ما تىيەنمۇ ئۇنىڭدىن ئەپۇ سوراپ:

— مەن قۇملۇقتىن قايتىپ چىققان قەھرىمانىنى بىر زىيارەت قىلاي دەيمەن، — دېدى.

ما تىيەنمۇ تەشەببۇسكارلىق بىلەن ۋاڭ لۇغا قاراپ ماڭدى، ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ يېنىغا يېقىن كېلىپ پەس ئاۋاز بىلەن:

— تۇرۇڭ، مېنى تانسىغا تارتىڭ! — دېدى.

ژاك لۇ ئىلاجسىز ئورنىدىن تۇردى.
ما تەنمۇ تانسا ئويناشاچ:
— شىنجاك ئۇسسۇللىرىنىڭ ئالاھىدىلىكى نېمە؟ — دەپ سورىدى.
— ئەرلەر قولىنى تۆۋەنگە تاشلاپ، ئاياللار قوللىرىنى يۇقىرىغا كۆتۈرۈپ ئويناپدۇ، — دېدى ژاك لۇ ناھايىتى تېزلا.
— بىلىدىكەنسىزغۇ، نېمىشقا ئويىنمايسىز؟ — دېدى ما تەنمۇ تەبىئىي تەلەپپۇز بىلەن.
— مەن ئۇقمايمەن، — دېدى ژاك لۇ سەمىمىيلىك بىلەن.
— بايا ناھايىتى زوق - شوق بىلەن ئويناپتىكەنسىز؟ — دېدى ما تەنمۇ ئۇنى مەسخىرە قىلىپ.
— بايا ئويىنىمسام ئامال بولمىدى، — دېدى ژاك لۇ.
ما تەنمۇ ئۇنى مازاق قىلىپ:
— خالىغانچە باھانە - سەۋەب تاپىدىكەنسىز - ھە! — دېدى.
— مەن راست گەپ قىلىۋاتىمەن، — دېدى ژاك لۇ جىددىي تۇرۇپ.
ما تەنمۇ رەنجىش تەلەپپۇزى بىلەن:
— بۇگۈن ئاخشام سىز مېنىڭ بىلەك كېيىمىنى ئۇ - چۇرىدىكىز! — دېدى.
— بۇگۈن ئاخشام مېنى خەق ئالدىدا رەسۋا قىلمايدىغانسىز؟ — دېدى ژاك لۇ جىددىيلىشىپ.
— بۈگۈن ئاخشام مەن سىزنى زادىلا بوش قويمايمەن، — دېدى ما تەنمۇ ئۇنىڭغا يول قويماي.
ئىككىسى تارتۇشۇۋاتقاندا ئايگۈل قاش - كۆزلىرىنى ئويناتىپ كەلدى، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ھەم مۇلايىملىق، ھەم خىرىس ئالامىتى چىقىپ تۇراتتى:
— نېمىشقا ئويناماي تۇرىسىلەر؟ ژاك لۇ بايا مەن سىزگە قانداق ئۆگەتكەنتىم، كېلىڭ، — ئايگۈل قىزغىنلىق بىلەن ژاك لۇنىڭ قولىنى تارتىپ ئۇنىڭغا قېشىنى ئويناتتى، — كېلىڭ كۆزۈمگە قاراڭ، — دېدى.

ما تېەنمۇ ئاچچىقىدا تانسا سورۇنىدىن چىقىپ خوڭا لېيگە قاراپ ماڭدى، ئۇ خوڭا لېيگە:

— هاراق ئىچەمسىز؟ — دېدى.

خوڭا لېي شۇئان خۇشال هالدا:

— نېمە، سىزمۇ ئىچەمسىز؟ — دېدى.

— مۇشۇنداق خۇشاللىق كۈنلەردە نېمىشقا ئىچمەيسىز؟ — دېدى ما تېەنمۇ ئۇنىڭغا قاراپ.

بۇگۈن ئاخشام هاراق ئىچىپ كەيپ بولۇپ قالغانلار يالغۇز ما تېەنمۇلا ئەمەس، ئايگۈل، ئەلى، يالقۇنلارمۇ بار ئىدى، پەقەت ژاڭ لۇلا ئاجايىپ سەگەكلىك، سالماقلىق، سوغۇق قانلىق بىلەن ئولتۇراتتى.

جۇڭ چېڭ رومكىنى كۆتۈرۈپ ئاجايىپ مەنىلىك هالدا ژاڭ لۇغا سىرتقا چىقىپ ئايلىنىپ كىرەيلى دەپ شەرەت قىلدى:

— مېنىڭچە بۇ ئىككى ئايالىنىڭ بۇگۈن بىر غەرىزى بار! — دېدى.

— ئۇنداق ئەمەستۇ، ناهايىتى كېلىشكەن ياش قىزلار تۇرسا، ئۇلاردا باشقا نېمە غەرەز بولسۇن، — دېدى ژاڭ لۇ ئۇدۇللا قىلىپ.

— ئەگەر سەن ئۇلارغا مۇشۇنداق باها بەرگەن بولساڭ ناهايىتى چوڭ خاتا قىلغان بولىسەن، — دېدى جۇڭ چېڭ.

ژاڭ لۇ زادىلا پەرۋا قىلماي:

— شۇنداق ئېغىرمۇ؟ — ئۇ كۆڭلىدە بۇ ئىككى قىزدىن بىرىنى خېلى ئوبدانلا چۈشىنىمەن دەپ ئويلىدىيۇ، ئەمما ئېغىزدىن چىقارمىدى.

— مەن ما تېەمۇنىڭ سېنىڭ بۇرۇنقى لايىقىڭ ئىكەنلىكىنى بىلىمەن، ئۇنىڭ هالىتىگە قارىسام ئۇ ساڭا ناهايىتى دىققەت قىلىدۇ. ئەمما، ئەگەر سىلەر راستىنلا بىر - بىرىڭلارنى ياخشى كۆرۈشسەڭلار، ئۇ نېمىشقا ساڭا مۇهەببىتىنى ئىزهار قىلمايدۇ، ئۇنىڭ ساڭا مۇهەببىتىنى ئىزهار قىلىشىغا بىرەر نەرسە توسقۇنلۇق قىلىۋاتامدۇ يا؟ — دېدى جۇڭ چېڭ.

— شۇنداق، بۇ مېنىڭ كۆڭلۈمدىكى بىر تۇگۈن، مەن ئۇنى

يېشىمەن، مېنىڭچە ئۇ بارغانسېرى سىرلىقلىشىپ كېتىپ بارىدۇ، ــ دېدى ژاك لۇ پەرىشان بولغان هالدا.

ــ سەن ئايگۈلنىڭ تېخىمۇ سىرلىق ئىكەنلىكىنى هېس قىلمىدىڭمۇ؟ ئۇنىڭ دادىسى بىلەن سۆزلىسى دېرەكسىز يوقاپ كەتتى، ئەمما ئۇ قىلچە پەرۋايىغا ئالماي خاتىرجەم يۈرۈۋاتىدۇ، هەتتا ئۇنداق بىر ئىشنىڭ بولغانلىقىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەيۋاتىدۇ. قارا، ئۇنىڭ بۇگۈن ئاخشامقى قىزغىنلىقىغا، سەن ئۇنىڭ ساختا مەقسەتلىك يېقىنلىشىۋاتقانلىقىنى هېس قىلمىدىڭمۇ؟ ــ دېدى جۈك چېك كۈلۈپ تۇرۇپ.

ــ بىرىنچىدىن، پۇلۇم يوق. ئىككىنچىدىن، مەن ناهايىتى كېلىشكەن ئەمەس ئۇ مېنىڭ نېمەمنى كۆزلەر، ــ دېدى ژاك لۇ سەمىمىيلىك بىلەن.

جۈك چېك بىر رومكا هاراق ئىچىۋەتكەندىن كېيىن:

ــ ناهايىتى ياخشى سورىدىك، بۇ مەن سېنى دەققەت قىلىشقا ئاگاهلاندۇرىدىغان مەسىلە. ماددىي جەهەتتىن ئېلىپ ئېيتقاندا، سېنىڭ هېچنېمەڭ يوق، ئەمما سېنىڭ خىزمەت خاراكتېرىڭ ئادەتتىكى رازۋېدكىچىكلاردىن ئالاهىدە سالاهىيەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى بەلگىلىگەن. ئېهتىمال، مەن بەك شەخسىيەتچىلىك قىلىۋاتقاندۇر-مەن، پەقەت سېنىڭ خىزمىتىڭنىلا ئويلاپ، سېنىڭ هېسسىياتىڭ بىلەن كارىم بولمايۋاتقاندۇ. مېنىڭچە، مەيلى ما تىيەمۇ ياكى ئايگۈل بولسۇن ئۇلار هەرگىز ئادەتتىكى ئاددىي قىزلار ئەمەس، سەن ئۇلاردىن قاتتىق ئېهتىيات قىل. مەن سەندىن شۇنى تەلەپ قىلەمەن، ئۇلارنىڭ ئالدىدا مەركىزىي ئۇچۇر ئىسكىلاتى قۇرۇش ئىشىنى زادىلا تىلغا ئالما، بۇ ئىشنى ئۇلارغا هەرگىز ئاشكارىلاپ قويما، بۇ پرىنسىپ، ــ دېدى.

ژاك لۇ بېشىنى لىڭشىتىپ ماقۇللۇق بىلدۈردى:

ــ مەن قايسى ئىشلارنىڭ مۇهىم، قايسى ئىشلارنىڭ ئانچە مۇهىم ئەمەسلىكىنى بىلىمەن!

ــ مەن سېنىڭ مۇشۇ سالماقلىقىڭنى، سوغۇق قانلىقىڭنى ياخشى كۆرىمەن. «قارا بۇركۇتنىڭ هەربكىتى» سېزىلدىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى جۈك چېك رازىمەنلىك بىلەن.

— ئۇ خوددى يەر شارىدىن يوقاپ كەتكەندەكلا تۇرىدۇ، بەلكىم ئۇ مېنىڭ ئۆزۈمنىڭ ئېلېكترونلۇق پوچتا ساندۇقىغا كىر-گەنلىكىمنى سېزىۋېلىپ، بۇ پوچتا ساندۇقىدىن ۋاز كەچكەندۇ. ئەمما مەن يەنە باشقا بىر ئادەمگە دىققەت قىلىۋاتىمەن، — دېدى ۋاڭ لۇ.

— ئۇ كىم؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ.

— ئىبراھىم، مېنىڭ ئۇنى بىلىۋېلىشىمدا ما تېيەنمۇنىڭ ئاشۇ بىرقانچە ماقالىسى چوڭ ياردەم قىلدى، — دېدى ۋاڭ لۇ.

— ئۇنىڭدا قانداق گۇمانلار بار؟ — دېدى ۋاڭ لۇ.

— ئۇنىڭ 20 يىل تۇرمىدە ياتقانلىقىنى دېمەيلا قويايلى، ئۇ ئەگەر پەقەت ئۆزىنىڭ 20 يىل تۇرمىدە ياتقان داغلىرىنى يۇيۇش ئۈچۈنلا مۇشۇ ئىشلارنى قىلىۋاتقان بولسا، گېزىتلەردە ھەدەپ تەشۋىقات ئېلىپ بارغان بولسا ئىش ناھايىتى ئاددىي بولغان بولاتتى. بىزنىڭ دىققەت قىلىدىغان تەرىپىمىز ئۇ قۇرغان خەير - ساخاۋەت فوندى جەمئىيىتىدە دەپ قارايمەن. بۇ بىرقانچە يىلدىن بۇيان، ئۇ خەلق ئىچىدە مەبلەغ توپلاش چارىسىنى قوللىنىپ، باشلانغۇچ مەكتەپ قۇرۇپ، ئاز ساندىكى ئوقۇشتىن قالغان ئوقۇغۇچىلارغا ئىئانە بەردى، بۇ ئىشلارغا زادى قانچىلىك پۇل كېتىدۇ؟ نېمە ئۈچۈنكىنتاك، مېنىڭ ئۇنىڭ خەير - ساخاۋەت فوندى جەمئىيىتىگە قاتناشقان كىشىلەرنىڭ زادى كىملەر ئىكەنلىكىنى بەكمۇ بىلگۈم كېلىدۇ. ئۇنىڭ ھېساباتىدا زادى قانچە پۇل بار؟ ئۇلارنى كىملەر ئىئانە قىلغان؟ مېنىڭ بۇ مەبلەغلەرنىڭ ھەقىقىي ئىشلىتىلىش جايىنى بىلگۈم بار. شۇ ئارقىلىق بۇ چوڭ ساخاۋەتچىنىڭ نىقابىنى يىرتىپ تاشلىغۇم بار، — دېدى ۋاڭ لۇ.

جۇڭ چېڭ ھاياجانلانغان ھالدا ۋاڭ لۇ بىلەن بىر قەدەھ سوقۇشتۇردى:

— ياخشى، بىزنىڭ ئويلىغىنىمىز بىر يەردىن چىقتى، مېنىڭ ئىبراھىم دېگەن بۇ ئادەمگە دىققەت قىلىۋاتقىنىمغا 10 نەچچە يىل بولدى. تاشقى جەھەتتىن قارىغاندا ئۇنىڭدا ھېچقانداق بىر قانۇنسىز ھەرىكەتلەر يوق، ھەممىسى دىنىي نام ئاستىدا ئېلىپ بېرىلىۋاتىدۇ. ئەمما نۇرغۇن كىشىلەرگە ئايانكى، نۇرغۇن زوراۋان-

لىق، تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىنىڭ پەردە ئارقىسىدىكى قوماندانى ئەنە ئاشۇ كىشى، ئەمما قولىمىزدا يېتەرلىك ئىسپات بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭغا تېگەلمەيۋاتىمىز. مەن باشتىن - ئاخىر قانداق بىر چارە بىلەن ئۇنىڭغا قول سېلىشنى ئويلاۋاتىمەن. سەن مېنىڭ پىكىر يولۇمنى ئاڭتىڭ. بىز ئالدى بىلەن ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى كىشىلەردىن باشلاپ تەكشۈرۈشنى باشلىشىمىز كېرەك، ئەگەر بىرلا يوچۇق ئېچىلىدىكەن. ئۇ چاغدا بىز ئۇنى دېنىي مۇھاپىزەت كۈنلۈكى ئاستىدىن تارتىپ چىقىرىپ، ئۇنىڭ ئەسلىي قىياپىتىنى ئاشكارلىيالايمىز.

— دېمەك سىز مېنىڭ پىكرىمگە قوشۇلۇپسىز - دە؟ — دېدى ۋاڭ لۇ ناھايىتى خۇشال بولۇپ.

— مەن سېنىڭ مەركىزىي ئۈچۈر ئىسكىلاتىنى قۇرۇش بىلەن بىرگە يەنە ئۆزۈڭنىڭ كومپيۇتېر بىلىملىرىدىن پايدىلىنىپ ئىبراھىمنىڭ قانۇنسىز ھەرىكەتلىرىنى مەخپىي تەكشۈرۈشۈڭنى ئۈمىد قىلىمەن. بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ساڭا بىر خۇش خەۋەر-نى ئېيتاي: يۇقىرىدىن بىزنىڭ مەركىزىي ئۈچۈر ئىسكىلاتىنى قۇرۇش مەبلىغىمىزنى ئاجرىتىپ بەردى، بۇنىڭدا سېنىڭ ناھايىتى چوڭ تۆھپەڭ بار! — دېدى جۇڭ چېڭ.

ۋاڭ لۇ خۇددى يولۋاسقا قانات چىققاندەك ھېس قىلىپ، خۇشاللىقىدىن چاۋاك چالدى:

— بەك ياخشى بوپتۇ!

— يۇقىرىدىن ئىبراھىمنىڭ مەسىلىسى توغرىسىدا ئېنىق كۆرسەتمە بېرىلىشتىن ئىلگىرى بۇ ئىشتا ناھايىتى ئېھتىياتچان بولۇش كېرەك. شۇنىڭغا دىققەت قىل، بىزنىڭ ھازىر قىلىدىغان ئىشىمىز پەقەت ماتېرىيال توپلاش، ھەرگىز قارامىلىق قىلىشقا بولمايدۇ، — دېدى جۇڭ چېڭ ئۇنىڭغا تاپىلاپ.

— مەن بۇنى ناھايىتى جانلىق ئىگىلەيمەن، — دەپ كاپالەت بەردى ۋاڭ لۇ.

بۇ چاغدا، ئايگۈل قولىدا رومكىنى كۆتۈرگەن ھالدا ئاي شولىسى چۈشۈپ تۇرغان ھويلىغا چىقتى. ئۇ كۆپ ئىچىۋالغاندى، ئۇ خۇددى يېنىدا ھېچكىم يوقتەك ۋارقىراپ:

ـــ ژاك لۇ، نەگە مۆكۈۋالدىڭىز؟ سىز بىلەن بىر قەدەھ ئىچىمەن، ـــ دېدى.

ئايگۈلنىڭ ئارقىسىدىن يەنە بىرسى يۈگۈرۈپ چىقىۋاتاتتى، بۇ ما تيەنمۇ ئىدى. ئۇمۇ ھاراقنى كۆپ ئىچىۋالغانىدى، ئۇ ئايگۈل دېگەن بۇ گۈزەل قىزنى تاپسا ژاك لۇنى تاپالايدىغانلىقىنى بىلەتتى.

جۇك چېك تاماشا كۆرگەندەك قىلىپ:

ـــ ئويۇننىڭ قىزىقى ئەمدى چىقىدىغان بولدى، مېنىڭچە سىزلا تاقابىل تۇرالايسىز، ـــ دېدى.

بۈگۈن ئاخشامدىكى توي تارقىغاندىن كېيىن، ئايگۈل ژاك لۇنىڭ ماشىنىسى بىلەن مەكتەپكە قايتىمەن دەپ چىك تۇرۇۋالدى. ژاك لۇ ئورۇنسىز گۇمانلارغا قېلىشتىن ئەنسىرەپ يالقۇننى ئۆزى بىلەن بىللە ئايگۈلنى ماشىنىغا يۆلەپ چىقىرىشقا تەكلىپ قىلدى. سالقىن شامالنىڭ ئۇرۇشى بىلەن ئايگۈل كۆڭلىنىڭ ئېلىشقانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ ئاۋۋال ئۆزىنى ژاك لۇنىڭ قۇچىقىغا تاشلاپ يېتىۋالدى، ئاندىن قۇسۇشقا باشلىدى، ژاك لۇ ھەدەپ ئۆزىنى ئېلىپ قاچاتتى.

ژاك لۇ ئۇستۈېشىمنى تازىلايمەن دەپ يالقۇنغا ئايگۈلنى ئېلىپ ماڭغاچ تۇرۇشنى بۇيرۇدى.

ژاك لۇ ئالدىراپ ئەلىنىڭ ئۆيىگە كەلدى. ئۇ ما تيەنمۇغا بىللە قەشقەرگە قايتىشنى ئېيتماقچىدى. ئەمما ئەلى ئۇنى زاكلىق قىلىپ:

ـــ ئۇ قىزنىچۇ، بايا گۈل ئەلچىسى خۇا لېي ئېلىپ كەتتى، خەقنىڭ ئولتۇرغىنى كاتتا، پابىدا ئىكەن، ـــ دېدى.

ژاك لۇ ئايگۈلنى يۆلەپ ماشىنىغا چىقىرىۋاتقاندا ما تيەنمۇنىڭ خۇا لېينىڭ ماشىنىسىغا ئاچچىق بىلەن چىقىپ كەتكەنلىكىنى بىلەمەيتتى.

ژاك لۇ سارا سىمىگە چۈشكەن ھالدا چوك ئاپتوبۇسنىڭ ئارقىسىدىن ج خ ئىدارىسىگە كەلدى. ئۇ ئۇدۇل ياتقىغا كىرىپ كەتمەي ما تيەنمۇ تۇرۇۋاتقان مېھمانخانىغا باردى، ئۇ ما تيەنمۇ بىلەن ئوبدان بىر سۆزلىشىۋېلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. ئەمما ئۇ يەرگە بارغاندا خۇا لېينىڭ بىر ئىستاكان قىزىق سۈتنى كۆتۈرۈپ ما

تیەنمۇنىڭ ياتقىغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆردى.
ۋاڭ لۇ خورسىنىپ دەرھال كەينىگە قايتتى.

7

ۋاڭ لۇ ئىشخانىسىغا كىرىپ ئەمدىلا كومپيۇتېرنى ئېچىشىغا خۇا لېيدىن چاقىرغۇ كەلدى: «مېھمانخانىغا تېز كېلىڭ، ما تيەنەمۇدىن چاتاق چىقتى».
ما تيەمۇدىن نېمە چاتاق چىققاندۇ؟
ناھايىتى شۇ كۆپ ئىچىۋېتىپ مەست بولۇپ قالغاندۇ، يەنە نېمە ئىش چىقاتتى، دەپ ئويلىدى ۋاڭ لۇ.
ۋاڭ لۇ تاكسىغا ئولتۇرۇپ مېھمانخانىغا تېز يېتىپ كەلدى.
ۋاڭ لۇ ئىشىكتىن كىرگەندە ما تيەنمۇ خۇا لېيگە: «ھاراق ئىچمەن، ھاراق ئىچمەن» دەۋاتاتتى. ئۇ مەست بولۇپ قالغانىدى. ما تيەنمۇ ۋاڭ لۇنى كۆرۈشى بىلەنلا كۆزلىرىدىن تارامىلاپ ياش تۆكۈلدى ھەمدە كۆڭلى بۇزۇلغان ھالدا كارىۋاتنىڭ بېشىغا يۆلىنىپ يىغلاشقا باشلىدى.
خۇا لېي دەرھال ئۆزىنى چەتكە ئالدى. ئۇ بۇگۈن ئاخشامدىكى ئىشتىن ۋاڭ لۇ بىلەن ما تيەنمۇنىڭ مۇناسىۋىتىنىڭ ئادەتتىكى مۇناسىۋەت ئەمەسلىكىنى بىلدى.
خۇا لېي چىقىپ كېتىش ئالدىدا ما تيەنمۇنىڭ ناھايىتى بىئارام بولۇۋاتقان ھالىتىنى كۆرۈپ ئىختىيارسىز ھالدا ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتتى. ئۇ رەنجىگەن ھالدا ۋاڭ لۇغا:
— ئۇنىڭغا ئوبدانراق مۇئامىلە قىلىڭ، ئۇ دېگەن بىر قىز، ئۇنىڭغا ئاسان ئەمەس، ئۇ سىزنىڭ غەمخولۇقىڭىزغا موھتاج. بەك ئاشۇرۇۋەتمەڭ، — دېدى.
ۋاڭ لۇ ما تيەنمۇنى يۆلەپ ساپاغا ئولتۇرغۇزدى، ئۆزى ما تيەنمۇنىڭ يېنىدا ئولتۇردى. ئەمما ئۇ ھېچقانداق بىر تەسەللى سۆزلىرىنى ئېيتالمايۋاتاتتى. ئۇ ما تيەنمۇنىڭ يىغىسىغا قاراپ ئولتۇرۇۋەردى. ما تيەنمۇ ئاخىرى بېشىنى كۆتۈردى، ئۇ ۋاڭ لۇدىن:

— نېمىشقا كەلدىڭىز، سىز ناھايىتى ئالدىراش ئىدى - ڭىزغۇ؟ — دەپ سورىدى.

ۋاڭ لۇ ئىنتايىن بىپەرۋا قىياپەتتە:

— خۇا لېي سىزنى بىر ئىشقا ئۇچراپ قالدى دېگەنىدى، شۇنىڭغا كەلدىم، — دېدى.

— ئەگەر مەندىن بىرەر ئىش چىقمىغان بولسا كېلەمە - ىڭىز؟ — دەپ سورىدى ما تېخنمۇ.

— ئەگەر سىزدىن بىرەر ئىش چىقىپ قالمىغان بولسا مەن يەنە ئىشىمنى قىلىۋېرەتتىم، — دەپ گەپنىڭ راستىنى قىلدى ۋاڭ لۇ.

— مەن سىزنى دەپ ئاشۇ تويغا باردىم، بۇنى بىلەمسىز؟

— بىلىمەن.

— ئەمىسە نېمىشقا باشقا بىر قىزنى تېپىۋېلىپ مېنى ئازاب- لايسىز؟

— سىز خاتا چۈشىنىپ قالدىڭىز، مەن ھازىر ھېچقانداق بىر چۈشەنچە بېرىشنى خالىمايمەن، — ۋاڭ لۇ ھازىر بۇنى ئېنىق چۈشەندۈرۈشكە ئامالسىز ئىدى.

— سىزنىڭ قەلبىڭىزدە ماڭا ئورۇن يوق، مەن سىز ئۈچۈن زادى مۇھىم ئەمەس، شۇنداقمۇ؟ — ما تېخنمۇ قەلبىدىكى بىر يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بۇيان يىغىلىپ قالغان دەردلىرىنى بە- راقلا تۆكۈۋالدى.

ۋاڭ لۇنىڭ كۆز چاناقلىرى نەملەشتى. ئۇ ما تېخنمۇنىڭ ئۆزىنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى بىلەتتى، ئۇ ئۆزىمۇ ما تېخنمۇنى ياخشى كۆرۈپ كېلىۋاتاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قۇچقىنىدىكى ئېچىپ ما تېخنمۇنى ئۆزىنىڭ بەستىلىك باغرىغا باستى. ئۇ ما تېخنمۇنىڭ سۈمبۈل چاچلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ:

— سىزمۇ مۇھىم. ئەمما مەن ھەر ئىككىلا ئىشنى ئىنتايىن ياخشى، كۆڭۈلدىكىدەك قىلىشقا ئامالسىزمەن. چۈنكى مەن ئالا- ھىدە بىر خىزمەت بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىمەن، سىزنىڭ ئەپۇ قىلە- شىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن، مەن ھەقىقەتەن سىزگە يۈز كېلەلمەي - مەن، — دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ سۆزى ما تىەنمۇغا قاتتىق تەسىر قىلدى، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ ئەھۋالىمۇ ئۇنىڭكىگە ئوخشاشلا ئەمەسمۇ؟ ما تىەنمۇنىڭ تاللىشىمۇ پەقەت بىرلا نەرسىگە تۇرۇشنى بەلگىلىگەن: ياكى مۇ-ھەببەتكە تۇرۇش ياكى كەسپىگە تۇرۇش كېرەك ئىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە ما تىەنمۇنىڭ ئازابى ۋاڭ لۇنىڭكىدىنمۇ قاتتىقراق ئىدى. ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ ئازابىنى، دەردلىرىنى ئېيتالايتتى، ئەمما ما تىەنمۇنىڭ بۇلارنى سۆزلەش، چۈشەندۈرۈش ھوقۇقىمۇ يوق ئىدى.

ما تىەنمۇ ئىلگىرىكى لايىقىنىڭ قۇچىقىدا خۇددى بالىلاردەك ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى. ۋاڭ لۇ ئۇنى ھاراقنى كۆپ ئىچىۋاپتۇ دەپ ئويلاپ ئىمكانقەدەر ئۆزىنى تۇتۇۋالدى ھەمدە ئۇنى كارىۋىتىغا ياتقۇزۇپ قويدى.

ۋاڭ لۇ چوڭقۇر ئويغا چۆكتى: بۈگۈنكى بۇ ئىشنى زادى قانداق ئاخىرلاشتۇرۇش كېرەك؟

ئەگەر «قارا بۇركۇت» نىڭ ئىشى بولمىغان بولسا، ئۇ بۈگۈن چوقۇم ما تىەنمۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ ئۇنىڭغا ئوبدان ھەمراھ بولۇشى كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ ئالدىدا جىددىي ۋەزىپە بار ئىدى، ۋاقىت ئۇنىڭ ئەر ـ ئاياللار مۇھەببىتىگە بېرىلىپ كېتىشىگە يول قويمايتتى. ۋاڭ لۇ ما تىەنمۇنى چىڭ قۇچاقلاپ تۇرۇپ، ئەپۇ سورىغان ھالدا:

ـــ سىزمۇ ياخشىراق ئويلىنىپ بېقىڭ، بىز ھەر ئىككىلىمىزنىڭ ۋەزىپىمىز، رولىمىز ئۆزگەردى، بىز ئىلگىرىكى ئاشۇ ساددا ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى ئەمەس. مەن ھازىر بىر ساقچى، سىز بولسىڭىز مۇخبىر، ھەر ئىككىلىمىز ئۆز كەسپىمىز بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنىڭ بۇ ئالاھىدە خىزمىتىم ماڭا ۋەزىپەمنىڭ ئىنتايىن ئېغىرلىقىنى ھېس قىلدۇرىدۇ. سېنىڭچە، سىز مۇخبىر بولغاندىكىن سىزدىمۇ ئۆزىڭىزگە خاس مۇنداق ئالاھىدە تەسىرات بار، ئىجتىمائىي مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى بار، ئېھتىمال بۇنىڭدىن كېيىن بىز بىر ئىناق ئەر ـ خوتۇنلاردىن بولالماسلىقىمىز مۇمكىن، ئەمما مەن ئىلگىرى ئۆزۈم ياخشى كۆرگەن قىزنىڭ مەڭگۈ ئاشۇ مەن مەكتەپ قورۇسىدا كۆرگەن ئەڭ مۇنەۋۋەر قىزلاردىن بولۇپ قېلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

مەن ھازىر بەك ئالدىراش، شۇڭا كېتىمەن، ئەمدى سىزنىڭ ھالىڭىزدىن خەۋەر ئالالمايمەن. ئېھتىمال بۇنىڭدىن كېيىنكى كۈنلەردە ھەر ئىككىلىمىز پەقەت ئۆزىمىزنىڭ ھالىدىن ئۆزىمىز خەۋەر ئېلىشقا مەجبۇر بولارمىز، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ماڭدى.

ما تيەنمۇ ھاراقنى بەك كۆپ ئىچىۋالغاچقا بېشى يېرىلىپ كەتكۈدەك ئاغرىيتتى، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇگۈن ئاخشام سەل چەكتىن ئاشۇرۇۋەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى. ئۇ ئىككىنچى مۇنداق قىلمايمەن، دەپ ئۆزىنى ئاگاھلاندۇردى.

يىگىرمىنچى باب

1

ج خ ئىدارىسىنىڭ خەۋەرلىشىش بۆلۈمىدىكى بوۋاي ۋاڭ لۇغا ئىشىك ئالدىدا بىر ئايالنىڭ ئۆزىنى ئىزدەۋاتقانلىقىنى ئېيتتى.

ۋاڭ لۇ ما تيەنمۇ كەلگەن ئوخشايدۇ، دەپ تېز خەۋەرلىشىش بۆلۈمىگە كەلدى. ئەمما، كەلگەن كىشى ئايگۈل بولۇپ، شامالدا ئۆرە تۇرانتى، ئۇنىڭ قولىدا ئالىي دەرىجىلىك قىسقا خۇرۇم چاپان سېلىنغان بىر خالتا بار ئىدى. ئايگۈل ۋاڭ لۇنى كۆرۈپ سەممىي هالدا ئۇنىڭدىن ئەھۋال سورىدى:

— ياخشىمۇ سىز؟

— ياخشىمۇ سىز؟ بىرەر ئىشىڭىز بارمىدى؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇمۇ ئەدەپ بىلەن.

— مەن سىزدىن ئەپۇ سوراش ئۈچۈن كەلدىم ، مېنى كەچۈرىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى ئايگۈل سەممىيلىك بىلەن. شۇنىڭ بىلەن بىرگە قولىدىكى ئالىي دەرىجىلىك قىسقا خۇرۇم چاپاننى ۋاڭ لۇغا ئۇزاتتى.

— بۇ نېمە ئىش؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ سەل ئۆزىنى قاچۇرۇپ.

— هېلىقى كۈنى سىزنىڭ كىيىمىڭىزگە قۇسۇۋەتتىم، شۇڭا ئالاهىدە سىزگە تىكىلەپ بېرىش ئۈچۈن بىر يېڭى كىيىم ئەكەلدىم، — دېدى ئايگۈل چۈشەندۈرۈپ.

— نېمە دەيدىغانسىز؟ بىزدە ئىنتىزام بار باشقىلارنىڭ سوۋغىسىنى ئىختىيارچە قوبۇل قىلالمايمىز، — دېدى ۋاڭ لۇ كۆلۈپ تۇرۇپ.

— بۇنى مەن بىلىمەن، بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىز تېخى ئۇنچە-

ۋالا يېقىن ئەمەس دەپ قاراۋاتىسىز، ئەگەر مەن سىزنىڭ ياخشى دوستىڭىز بولغان بولسام سىز بۇنى قوبۇل قىلارمىدىڭىز؟ ــ دەپ سورىدى ئايگۈل ئۇنىڭ نېيىتىنى چۈشەنگەن هالدا.

ــ ئىنتايىن ئەپسۇس، هازىرغىچە بىز تېخى ياخشى دوست هېسابلانمايمىز، ــ دېدى ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈپ.

ــ سىز زادى قانچىلىك ۋاقىتتا ئاندىن بىر ـ بىرىمىزنى چۈشىنەلەيمىز دەپ قارايسىز؟ بىر ئۆمۈرمۇ؟ ــ دېدى ئايگۈل ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرۇپ.

ــ بىر ئادەم بەزى ئادەملەرنى ئېھتىمال بىر ئۆمۈرمۇ چۈشىنىپ يېتەلمەسلىكى مۇمكىن، ئامما بەزى ئادەملەرنى بولسا بىر سائەتتىلا پۈتۈنلەي چۈشىنىۋېلىش مۇمكىن، ــ دېدى ۋاڭ لۇ ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ.

ــ سىز ماڭا ئىشەنمەمسىز؟ ــ دەپ سورىدى ئايگۈل ئۈمىدسىزلەنگەن هالدا.

ۋاڭ لۇ ئالدىدا تۇرغان بۇ قىزنىڭ كۆڭلىگە بەك قاتتىق ئازار بېرىشنى خالىمىدى، ئۇ:

ــ مەن ئۆزۈمگە ئىشەنمەيمەن، ــ دېدى.

ــ گەرچە سىز مېنىڭ ئىززەت ـ هۆرمىتىمگە، غۇرۇرۇمغا تەگكەن بولسىڭىزمۇ، ئەمما مەن سىزنىڭ بۇ سالماقلىقىڭىز، ئېغىر ـ بېسىقلىقىڭىزغا قايىلمەن، ــ دېدى ئايگۈل ئاچچىقىنى يوشۇرۇپ.

ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ هازىرقى روهىي هالىتىنى تازا ئېنىق بىلمىگەن هالدا:

ــ مېنىڭچە سىزنىڭ ئۆزىڭىزنىڭ هېسسىياتىڭىزنى يوشۇرۇشنى ئۆگىنىۋېلىشىڭىز لازىمدەك تۇرىدۇ، ــ دەپ تەكلىپ بەردى.

ــ سىز ياخشى كۆڭلۈمنى رەت قىلماقچىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى ئايگۈل ئۈمىدسىزلەنگەن هالدا.

ۋاڭ لۇ ئەمدى باغرى تاشلىق قىلالمىدى، ئۇ سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن يەنىلا ئايگۈلگە تەسەللى بېرىش نىيىتىگە كېلىپ:

ــ سىزدىن ئەپۇ سورايدىغانلىقىمنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن سىز-

نى بىر كۈنى تاماققا تەكلىپ قىلاي، يۈزۈمنى قىلارسىز؟ — دېدى.

ئايگۈلنىڭ كۆڭلى سەل ئارامىغا چۈشتى، ئۇ دەرھال:

— بولىدۇ، مەن سىزنىڭ يۈزىڭىزنى قىلاي، — دېدى.

ئايگۈل قايتىشقا مەجبۇر بولدى. گەرچە بۇ قېتىمقى ئۇرۇنۇشى مەغلۇپ بولغان بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا ئازراق نەتىجىگە ئېرىشتى، نېمىلا بولمىسۇن ۋاڭ لۇ ئۇنى بىللە تاماق يېيىشكە تەكلىپ قىلىدى. ئۆزىنىڭ تۇرۇشلۇق ئورنىغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئايگۈل ۋاڭ لۇنىڭ ئۆزىنى تاماققا تەكلىپ قىلماقچى بولغانلىقىنى تور ئارقىلىق يۇقىرىغا دوكلات قىلدى. يۇقىرىدىن:

— مەن سىزگە پەقەت 10 كۈنلا ۋاقىت بېرىمەن، 10 - كۈنى كەچ سائەت 8 دە ئەۋەتكەن ئادەم ئىلياس مېھمانسارىيىنىڭ غەربچە تاماقلار زالىدا سىز بىلەن كۆرۈشۈپ مالىنى تاپشۇرىدۇ، — دېدى.

ئايگۈل يەنىلا سەل ئەنسىرىگەن ھالدا:

— ئەگەر مەن بۇ ئىشنى ئورۇنلىيالمىسامچۇ؟ — دەپ سورىدى.

قارشى تەرەپ ئۇنىڭغا جاۋاب بەرمىدى.

2

نەن نازىر مەركىزىي ئۇچۇر ئىسكىلاتىنى قۇرۇش ئۇچۇن ھەقىقەتەن بارلىق كۈچىنى ئايىمىدى، ئۇنىڭ ئۇچۇن زۆرۈر بولغان خىراجەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈپلا قالماستىن، يەنە بىر تېخنىكا يارىدەم گۇرۇپپىسىنى ئەۋەتىپ جۇڭ چېڭنىڭ خىزمىتىگە يارىدەم بەردى.

بىر مەھەل جۇڭ چېڭ بىلەن ۋاڭ لۇ پۈتۈن كۈچىنى بۇ قۇرۇلۇش ئۇچۇن سەرپ قىلدى.

ۋاڭ لۇ ئۆتكەندە ئايگۈلنى تاماققا تەكلىپ قىلىدىغانلىقىنى ئېيتقان بولسىمۇ، ئۇ پەقەت بىر باھانە ئىدى. شۇڭا ئۇ بۇنى ئۇنتۇپ كەتتى، ئەمما ئايگۈل ئۇنتۇمىدى. ئايگۈل بىر ھەپتە ساقـ

لىغان بولسىمۇ ۋاقى لۇدىن ھېچقانداق خەۋەر بولمىدى. ئۇچرىشىش ۋاقتى يېتىپ كېلىۋاتاتتى، شۇڭا ئۇ ئىنتايىن تاقەتسىزلەنگەن ھالدا چ خ ئىدارىسىنىڭ ئالدىغا كەلدى.

ئۇ ئاۋۇال ۋاقى لۇنىڭ قول تېلېفونىغا تېلېفون بەردى، ئەمما تېلېفون ئۇلانمىدى. ئۇ يەنە ۋاقى لۇنىڭ ئەترىتىگە تېلېفون بەردى، ئەترەتتە ئادەم يوق ئىدى. ئۇ ئەسلىدە بىناغا ئۇسۇپلا كىرىپ كەتمەكچىدى، ئەمما ئىشىكتىكى قاراۋۇل ئۇنى توسۇۋالدى، شۇڭا ئۇ ئەلىنى يادىغا ئالدى.

ئەلى ئايالىنىڭ دوستىنىڭ كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ، دەرھال:

— ساقلاپ تۇرۇڭ، مەن دەرھال ئىشىك ئالدىغا چىقىمەن، — دېدى.

ئەلى يىراقتىنلا ئىككى پۇتىنى جۈپلەپ كۆلكىلىك بىر قىياپەتتە ئايگۈلگە چاس بەردى.

— ئىنسان ئۆمرىدە ئۇچ نەرسىگىلا ئېھتىياجلىق بولىدۇ، بىرى ياخشى ئائىلە، بىرى بىر توپ ياخشى دوست، يەنە بىرى ياخشى خىزمەت. سىزدە بۇ ئۇچ نەرسىنىڭ ھەممىسى تەل، مېنىڭ سىزگە بەكمۇ مەستلىكىم كېلىدۇ، — دېدى ئايگۈل قىزىقچىلىق قىلىپ.

— مېنىڭ ياخشى ئائىلەم بار، بۇنىڭدا سىزنىڭمۇ ھەسسىگىز بار، — دېدى ئەلى مەمنۇنىيەت بىلەن.

ئايگۈل ئەلىنىڭ پەردىگە بولغان ساداقىتىنى كۆرۈپ يەتكەندەك بولدى. شۇڭا ئۇنىڭ كۆزلىرىدە زوقلىنىش ئالامەتلىرى جىلۋە قىلدى. ئۇ خورسىنىپ:

— ھەي، قاچانمۇ مەن پەردىگە ئوخشاش بىر بەختلىك ئائىلىگە ئىگە بولارمەن؟ — دېدى.

— كىمنى ياخشى كۆرۈپ قالدىڭىز؟ ئېيتىڭە، مەن ئارىدا ماڭاي، — دېدى ئەلى سەمىمىيلىك بىلەن.

ئايگۈل ئەلىنىڭ گەپىنى مۇنداق ئۇدۇللا قىلغىنىدىن سەل خاپا بولۇپ قالدى، ئۇ:

— مۇنداق سەت گەپ قىلمىسىڭىز قانداق، مەن تېخى ئەرگە تېگەلمەيدىغان ھالغا چۈشۈپ قالمىدىم، — دېدى.

ئەلى دەرھال ئۆزىنىڭ گەپنى ئۇدۇللا قىلىپ قويۇپ، بۇ قىزنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتىگە تېگىپ قويغانلىقىنى چۈشەندى، شۇڭا ئۇ گەپنى بۇراپ:

ـــ ھوي، سىز مېنى بىرەر ئىش بىلەن ئىزدەپ كەلگەنمىدىڭىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ مەن... مېنىڭ باشقا ئىشىمغۇ يوق. ۋاڭ لۇ بارمۇ يوق سوراپ باقاي دېگەنىدىم، ئۇنى ئىزدەيتتىم، ـــ دېدى ئايگۈل دۇدۇقلاپ تۇرۇپ.

ئەلى ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلاپلا چۈشەندى:

ـــ ئۇ ھازىر بەك ئالدىراش ئىدى.

ـــ ئۇنىڭ بىرەر ۋاخ تاماق يېگۈدەك ۋاقتىمۇ يوقمۇدۇ؟ ـــ دەپ سورىدى ئايگۈل قىزىقسىنىپ.

ـــ بولمىسا سىز بىردەم ساقلاپ تۇرسىڭىز، مەن كىرىپ قاراپ باقاي، ـــ دېدى ئەلى قىزغىنلىق بىلەن.

ـــ نېمە، مېنى كىرىپ ئولتۇرۇشقىمۇ تەكلىپ قىلمامسىز؟ سىز مېنى بۇ يەردە توڭلاپ قالسۇن دەمسىز؟ ـــ دېدى ئايگۈل ھاياجانلانغان ھالدا.

ئەلى تەڭلىكتە قالدى:

ـــ ئىدارىنىڭ بەلگىلىمىسى بار، ساقچىلاردىن باشقىلارنىڭ بۇ بىناغا كىرىشىگە رۇخسەت قىلىنمايتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش ئەترىتىنىڭ مۇھىم خىزمەت ئورنى ئىدى.

ـــ مەن سىزنىڭ دوستىڭىزغا ناھايىتى سادىق، ساداقەتمەن ئىكەنلىكىڭىزنى بىلىمەن. سىلەر بۇ خىزمەتتىن قىلىدىغانلار دوستۇق ۋە ئىنتىزامنى قاتتىق ئايرىيسىلەر، توغرىمۇ؟ بولدى، سىلەرنىڭ ئىنتىزامىڭلار دوستلۇقتىنمۇ مۇھىم ئىكەن، بولدى مەن كەتتىم! ـــ دېدى ئايگۈل ئۇنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىپ.

ئەلى ئايگۈلنىڭ چىرايىنىڭ تۈتۈلۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ ئۆزىنىڭ ئانچە ئادىمىگەرچىلىك قىلمىغانلىقىنى ھېس قىلىپ قالدى، ئەمما ئۇ ئىنتىزامغا ھەرگىز خىلاپلىق قىلالمايتتى. ئۇ سەل ئويلىنىپ تۇرغاندىن كېيىن بىر مۇرەسسە چاپسىنى يادىغا ئېلىپ:

ـــ مۇنداق بولسۇن، سىز بۇ يەردە ساقلاپ تۇرۇڭ، مەن ۋاڭ لۇنى چوقۇم چاقىرىپ چىقىشقا كاپالەتلىك قىلىمەن، ـــ دېدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي ۋاڭ لۇ ھاسىراپ ـ ھۆمۈدىگەن ھالدا چىقىپ كەلدى، ئەلى ئۇنىڭغا زادى نېمە دېدىكىن، ئىشقىلىپ ۋاڭ لۇ چىقتى.

ئايگۈل ۋاڭ لۇنىڭ چىقىۋاتقانلىقىنى بىراقتىنلا كۆرۈپ يۈرەكى سەل دۈپۈلدەشكە باشلىدى، جىددىيلەشتى، ئۇ ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىدا ئۆزگىرىش بولۇۋاتقانلىقىنى، ئۆزىنىڭ كونتروللۇقىنى سەل يوقىتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى.

ۋاڭ لۇ كەچۈرۈم سورىغان ھالدا ئايگۈلگە:

ـــ سىز بىر چىرايلىق، ئەدەپلىك قىز، سىز مېنىڭ ۋەدەمدە تۇرمىغانلىقىمنى ئەيىبلەشكە ھوقۇقلۇق، ـــ دېدى.

ئايگۈل ئانچە قىزغىن بولمىغان ھالەتتە چۈشەندۈرۈپ:

ـــ كىتابخانىدىن قايتىپ بۇ يەردىن ئۆتۈشۈم ئىدى، ـــ دېدى.

ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ سۆزىنى چۈشەندى ھەمدە مەردلىك بىلەن:

ـــ مېڭىڭ! ئۆزۈمنىڭمۇ قورسىقىم ئېچىپ تۇراتتى، بىللە بېرىپ تاماق يەپ كېلەيلى، ـــ دېدى. تاماق يەيدىغان جايىنى ئايگۈل تاللىدى. بۇ ئىلياس مېھمانسارىيى بولۇپ، ج خ ئىدارىسىنىڭ يېنىدىلا ئىدى. مېھمانساراي يېڭىلا زىننەتلەنگەن، بىرىنچى قەۋەتتىكى غەربچە تاماقلار زالىدا ئادەمنىڭ يۈرىكىنى ئېزىدىغان «سىزگە ھەمراھ بولۇپ ئۆيگە قايتىمەن» دېگەن مۇزىكا قويۇلۇۋاتاتتى. ئايگۈل غەربچە تاماقلار زالىغا كىرىپ ئولتۇرۇشى بىلەنلا كۆزلىرىگە لىق ياش ئالدى، ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ياش ئېلىشى ئۆزىنىڭ شۇغۇللىنىۋاتقان بۇ ئىشىدىن بىزار بولغانلىقىدىن، ئۇنىڭ كۆزىگە ياش ئېلىشى ئۆزىنىڭ دادىسىنىڭ ۋە سىڭلىسىنىڭ ئىز ـ دېرىكى بولمايۋاتقانلىقىدىن ئىدى، ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ياش ئېلىشى كۆز ئالدىدىكى «سىزگە ھەمراھ بولۇپ ئۆيگە قايتىمەن» دېگەن ناخشا ساداسى ئىچىدە بۇ غەربچە تاماقلار زالىغا ئۆزى بىلەن بىرگە تاماققا كىرگەن بۇ يىگىتنى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقىدىن ئىدى.

ئۇنىڭ ۋاڭ لۇنىڭ قۇچىقىغا ئۆزىنى بەكمۇ ئاتقۇسى كەلدى، مۇشۇ تاماق زالىدا بارلىق سۈيىقەست ۋە تېررورلۇقلار بىلەن مەشغۇل خۇشلاشقۇسى كەلدى. بۇ راستتىنلا ئۇنىڭ ئارزۇسى ئىدى.

ھازىر ئايگۈل بۇ ئارزۇسىنى يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قېتىغا يوشۇرۇپ جىددىي رېئاللىققا قايتىپ كەلدى. ئۇ بىر بوتۇلكا قىزىل ئۈزۈم ھارىقى بۈيرۇتتى، ۋاڭ لۇ ئىككىيلەنگە بىر ئىستاكاندىن ھاراق قۇيدى، ئىككىيلەن ھاراقنى ئاستا ئىچىشكە باشلىدى، شۇ ئارىلىقتا بىرسى ۋاڭ لۇغا تېلېفون بەردى، ۋاڭ لۇ سىرتقا سۆزلىشىشكە چىقىپ كەتكەن مۇشۇ پۇرسەتتە ئايگۈل ئادەمدە خىيالىي تۇيغۇ پەيدا قىلىدىغان ۋە ئۇخلىتىدىغان تالقان دورىنى ۋاڭ لۇنىڭ ئىستاكىنىغا سېلىۋەتتى.

بۇ غەربچە تاماقلار زالىنىڭ بىر چېتىدە چەت ئەللىك بىر ئەر ئايگۈلگە ئۇدۇل قاراپ ئولتۇرۇپ تاماق يەۋاتاتتى. ئۇ ئەر قارا كۆزەينەك تاقىغان بولۇپ، قارا كۆزەينەكنىڭ چېتىدىن ئايگۈلنىڭ ۋاڭ لۇنىڭ ئىستاكانىغا دورا سېلىۋەتكەنلىكىنى ئېنىق كۆردى. ئۇنىڭ چىرايىدا سېزىۋالغىلى بولمايدىغان كۈلۈمسىرەش پەيدا بولدى.

تېخى تاماقنى يەپ بولماي تۇرۇپلا ۋاڭ لۇدا خىيالىي سېزىم پەيدا بولۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭ خىيالىدا ئالدىدىكى ئۆزى بىلەن تاماق يەۋاتقان قىز ما تىيەنمۇغا ئايلىنىپ قالدى، ئۇ تەشەببۇسكارلىق بىلەن «ما تىيەنمۇ» نىڭ قولىنى چىڭ تۇتۇپ تۇرۇپ:

— سىز مەن يېقىنلاشقان بىردىنبىر قىز، مەن سىزدىن باشقا ھېچكىمنى ياخشى كۆرمەيمەن، — دېدى.

ئايگۈل چىن كۆڭلىدىن ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىنى، مۇھەببىتىنى ئىزھار قىلىپ:

— مەن تەۋەككۇلچىلىك قىلىشنى خالىمايمەن، مەن بىر ئائىلەم بولۇشنى خالايمەن. سۆيۈملۈكۈم، سىز مېنى بىر ئائىلىگە ئىگە قىلالامسىز؟ — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئەزەلدىن ما تىيەنمۇدىن باشقا قىزلارنى ياخشى كۆرۈپ باقمىغانىدى، ئەمەلىيەتتە ۋاڭ لۇ بىلەن ما تىيەنمۇنىڭ مۇھەببىتىدە ما تىيەنمۇ تەشەببۇسكارلىق ھوقۇقىغا ئىگە ئىدى. ھازىر ما تىيەنمۇ

تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۇنىڭ بىلەن بىر ئائىلە قۇرۇشنى ئۈمىد قىلمىدىغانلىقىنى ئېيتتى، ۋاڭ لۇ راستتىنلا بۇنىڭغا ئانچە ئىشىنەل-مەي قالدى، ئۇ شۇبھىلەنگەن ھالدا:

— سىز ھەقىقەتەن جەنۇبىي شىنجاڭدا مەن بىلەن بىر ئائىلە قۇرۇشنى خالامسىز؟ — دەپ سورىدى.

ئۇنىڭ خىيالىي سەزگۈسىدىكى ما تىيەنمۇ كۆزلىرىدە ياش لىغىرلىغان ھالدا بېشىنى لىڭشىتتى ھەمدە ئىنتايىن مۇلايىملىق بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ قولىنى چىڭ سىقىپ:

— ھەئە، ئىنتايىن خالايمەن! — دېدى.

ۋاڭ لۇ يەلكىسىدىن ئېغىر بىر تاش چۈشكەندەك ھېس قىل-دى. ئۇ ئاخىر بۇ گەپنى ئاڭلىدى. ئۇ تېنىنىڭ ناھايىتى يەڭگىل-لەپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ:

— تىيەنمۇ، قاتتىق ئۇيقۇم كېلىپ كەتتى، ئۇخلىغۇم كېلىد-ۋاتىدۇ، مېنى يۆلەپ ئېلىپ كېتەمسىز؟ — دېدى.

ئايگۈل دەرھال ۋاڭ لۇنى يۆلەپ ئىمكانىيەتىنىڭ بارچە ئۇنىڭغا چىڭ چاپلاشتى، مۇنداق قىلغاندا ئۇ ۋاڭ لۇدىن چىقىۋاتقان پۇراقنى پۇرىيالايتتى، بۇ پۇراق بىر ئەركەكنىڭ پۇرىقى ئىدى، ئۇ بۇ پۇراقنى مەستانىلەرچە پۇرىغاچ مۇلايىملىق بىلەن:

— تۇرۇڭ، ئۆيگە قايتىمىز، — دېدى.

ئايگۈل ۋاڭ لۇنى يۆلەپ دەلدەڭلىگەن پېتى غەربچە تاماقلار زالىنىڭ ئىشىكىگە قاراپ ماڭغان چاغدا ھېلىقى چەت ئەللىك سىرلىق ئەرمۇ ھېسابات قىلىپ پۇلنى تۆلىدى. ئۇ ئۆچىسىغا قېلىن پەلتو، بېشىغا قۇلاقچا كىيىۋالغانىدى. ئۇ قارشى تەرەپتىن كېلىۋاتقان ئايگۈلگە سوقۇلدى، ئۇ كىشى خۇرۇم پەلەي كىيىۋالغان قولى بىلەن ئايگۈلنىڭ قولىنى چىڭ تۇتۇۋالدى، ئايگۈل يىقىلىپ كەتمىدى، ئەمما ئۇ ئالىقىنىنىڭ چىم قىلىپ ئاغرىغانلىقىنى سەز-دى. ئۇ ئالىقىنىغا قارىۋىدى، ئالقىنىنى بىر نەرسە تىلىۋەتكەنىدى، ئۇ يەردىن قان تەپچىپ چىقىۋاتاتتى. ئۇنى سوقۇۋەتكەن ئەر ئۇنىڭ ئالىقىنىدىكى جاراھەتكە قاراپ قويۇپ، ئاندىن مۇرىسىگە ئۇرۇپ قويۇپ:

— خانىمز، كۆپ ئىچىۋاپسىز، ئېھتىيات قىلىڭ، — دې-

دى.

ئايگۈلنىڭ قەلبىنى بىردىنلا بىر ياماڭ سېغىنىم چۈلغۇالدى، ئايگۈل گەرچە بۇ ئەرنى ئېنىق كۆرەلمىگەن بولسىمۇ، ئەمما ئۆزىنىڭ سېغىنىمىگە تايىنىپ ئۇنىڭ شىمىس ئەۋەتكەن ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلدى.

ئايگۈل ۋاڭ لۇنى يۆلەپ دەلدەڭلىگىنىچە مېھمانسارايدىن چىقتى. بۇ چاغدا، غەربچە تاماقلار زالىنىڭ يەنە بىر بۇلۇڭىدىكى ئايال مېھمانمۇ پۇلنى تۆلۈۋېتىپ زالدىن چىقتى. ئۇ ئالدىرىماي ئالدىدا دەلدەڭلەپ كېتىۋاتقان ئەر - ئايالغا ئەگىشىپ ماڭدى، ئەمما ئارىلىقتا 50 مېتىرچە قالدۇرۇپ ماڭدى. ئۇ ما تيەنمۇ بولۇپ، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ھەم سەگەكلىك ھەم گاڭگىراش چىقىپ تۇراتتى.

ئايگۈل ۋاڭ لۇنى يۆلەپ ج خ ئىدارىسىنىڭ دەرۋازىسى يېنىغا كەلدى، ئىشىكتىكى قاراۋۇل ۋاڭ لۇنى تونۇسىمۇ ئەمما ئۇ مەسئۇلىيىتىنى ئەستايىدىللىق بىلەن ئىجرا قىلىپ، ئايگۈلنى ئىشىكتىن كىرگۈزمىدى. ۋاڭ لۇ بۇ قىزنىڭ ئۆزىنىڭ لايىقى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بەرگەن بولسىمۇ، ئەمما قاراۋۇل ئايگۈلنى تىزىملاتسۇن دەپ چىڭ تۇرۇۋالدى، ئايگۈل ئامالسىز ئۇنىڭ دېگىنىدەك قىلىشقا مەجبۇر بولدى.

تىزىملايدىغان بولغانلىقتىن ۋاقىت ئۇزىراپ كەتتى، ۋاڭ لۇ ئورنىدا راۋۇرۇس تۇرالمايۋاتاتتى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ كۆزلىرىنى ھەرقانچە ئېچىشقا ئۇرۇنسىمۇ ئەمما كۆزلىرىنى ئاچالمايۋاتاتتى. ئۇ ئاچچىقلانغان ھالدا:

— سىز بەكمۇ ئەزىملىك قىلىدىكەنسىز، بۇ مېنىڭ بولغۇسى ئايالىم، بىز يېقىندا توي قىلماقچىمىز، — دېدى.

ئىشىكتىكى قاراۋۇل پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ دەرھال ۋاڭ لۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۇنىڭدىن ئەپۇ سورىدى، كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە بولغان ئارىلىقتا ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ قولىغا بىر كىچىك دورا قۇتىسىنى تۇتقۇزۇپ قويدى.

ئايگۈل تىزىملاش رەسمىيىتىنى بېجىرىپ بولغاندىن كېيىن قاراۋۇلغا ئەدەپ بىلەن:

— ئەمەلىيەتتە مەنمۇ ج خ ئىداربىسىگە كىرىشنى خالىمايتتىم، ئەمما ئۇ بۇگۈن ئاخشام نۆۋەتچىكەن، ئۇ مېنى چوقۇم ئىشخانىغا ئەكىرىپ قويۇڭ دەپ چاقىرۇۋالدى، — دېدى.

— مەرھەمەت كىرىڭلار! — دېدى قاراۋۇل.

شۇنىڭ بىلەن ئايگۈل ژاك لۇنى يۆلەپ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتىنىڭ ئىشخانىسىغا ئەكىردى. ئۇيگە كىرگەندىن كېيىن ژاك لۇ سۇ ئىچمەكچى بولدى، ئەمما ئىستاكاننى تېخى قولىغا ئالماي تۇرۇپلا ئۇ نۆۋەتچىلىك كارىۋىتىغا ئۆزىنى تاشلىدى ھەمدە بىردەمدىلا خورەك تارتىپ ئۇخلاپ كەتتى.

ئايگۈل ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ مېھرىبانلىق بىلەن يوتقان يېپىپ قويدى، ئۆزى كۆڭۈل بېرىۋاتقان ئادەمگە بىردەم تىكىلىپ تۇرۇپ ئۇنىڭ ھەقىقەتەن ئۇخلاپ قالغانلىقىنى جەزملەشتۈرگەندىن كېيىن، ئېڭىشىپ ژاك لۇنىڭ پېشانىسى ھەم كىشىنى جەلپ قىلىدىغان لەۋلىرىگە سۆيدى، ئۇ ژاك لۇدىن ھەقىقەتەن مېھرىنى ئۈزەلمىدى. ئايگۈل كۆڭلىدە: «مېنى كەچۈرۈڭ، سۆيۈملۈكۈم» دېدى.

ئايگۈل جىددىي ھەرىكەتكە كىرىشتى، ئۇ ناھايىتى تېزلا ژاك لۇنىڭ تارتمىسىدىن جەنۇبىي شىنجاڭ مەركىزىي ئۇچۇر ئىسكىلاتىغا ئائىت پىلاننى تاپتى ھەمدە ئىنتايىن چاققانلىق بىلەن مىكرو فوتوئاپپاراتلىرىنى ئارقىلىق ئۇنى سۈرەتكە تارتىۋالدى.

3

ژاك لۇ گەرچە قاتتىق ئۇخلاپ ياتقاندەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمما ئايگۈلنىڭ قولىدىكى مىكرو فوتوئاپپاراتىنىڭ بوشقىنا چاس - چاس قىلغىنىنى ئاڭلاپ بىلىنەر - بىلىنمەس كۈلۈمسىرەپ قويدى. بىردەمدىن كېيىن ئۇ ئۆزىنىڭ سەل سەگىگىنىنى ھېس قىلىپ، كارىۋاتىنىڭ بېشىدىكى كۇنۇپكىنى يېنىككىنە باستى، چېن دامو قاتارلىقلار «ھەرىكەتلىنىڭلار» دېگەن سىگنالنى ئاڭلىغاندىن كېيىن شۇئان ياندىكى ئۆيدىن ئېتىلىپ چىقتى.

«پىلان خەرىتىسى»نى سۈرەتكە ئېلىۋاتقان ئايگۈل ئىشىك

سىرتىدىكى ئاياغ تۈشىنى ئاڭلاپ، دەرھال ئاپپاراتنى يىغىشتۇ-رۇپ سىرتقا قاراپ قاچماقچى بولدى. ئەمما ۋاڭ لۇ كارىۋاتتىن سەكرەپ چۈشۈپ ئايگۈلنىڭ بېلىدىن قۇچاقلىۋالدى. ئايگۈل بوش كەلمىدى. ئۇ ئىنتايىن چاققانلىق بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ بىر بارمىقىنى قايرىدى، ئۇ ئەسلىدە ۋاڭ لۇ ئاغرىققا چىدىماي مېنى قويۇۋېتىدۇ دەپ ئويلىغانىدى، ئەمما ۋاڭ لۇ:

— ئېسىڭىزدە بولسۇن، هوشيارلىق بىلەن ئىنتىزام جاننى قۇتقۇزالايدۇ، — دېدى.

ئايگۈل بۇ گەپنى ئاڭلاپ شۇ هامان لاسسىدە بوشاپ كەتتى. ئەمما بۇ ئەھۋال پەقەت بىر سېكۇنتلا داۋام قىلدى، ئۇ ئۇشتۇمتۇت سول پۇتىنى كۆتۈرۈپ ۋاڭ لۇنىڭ چاتىرىقىغا قاتتىق تەپتى. ۋاڭ لۇ ئوڭ پۇتى بىلەن چىماق سېلىپ ئايگۈلنى بېسىۋالدى.

ئايگۈل «ۋايجان» دەپ ۋارقىراپ، ئورنىدىن تۇرۇپ بولغۇچە چېن دامولار ئۆيگە باستۇرۇپ كىردى.

ئەلى ملىنى چاكىلدىتىپ هەسرەت چېكىپ:

— نېمىدېگەن يامان ئايال بۇ، ئايالىمنىڭ مۇشۇنداق ئىقتىدارلىق ساۋاقدىشى بار ئىكەن - هە! — دېدى.

ئايگۈلنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتكەنىدى، ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنى يۆلەپ:

— بايا سىز ماڭا ياردەم قىلغانىدىڭىز، ئەمدى مەن سىزگە ياردەم قىلىمەن. راست دەۋاتىمەن، بىز هازىر كونا دوستلاردىن بولۇپ قالدۇق، نېمە گېپىڭىز بولسا ماڭا ئېيتىڭ، ئەگەر قولۇمدىن كەلسىلا سىزگە ياردەم قىلىمەن، — دېدى.

بۇ چاغدا، ئايگۈل ۋاڭ لۇغا غەزەپ بىلەن تىكىلدى، ئۇ هەرقانچە ئويلاپمۇ زادىلا چۈشىنەلمىدى: ناھايىتى ئاق كۆڭۈل، سەمىمىيەتكە كۆرۈنگەن ۋاڭ لۇ ئەسلىدە ئىنتايىن قۇۋۇ، هىيلىگەر ئادەمكەن، نېمىشقا ئۇنى شۇنداق ئاددىي ئادەم، دەپ ئويلىغاندىمەن؟

ۋاڭ لۇ ئايگۈلنىڭ نېمە ئۈچۈن غەزەپلەنگەنلىكىنى بىلەتتى، ئۇ ئايگۈلنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنگەن هالدا ئۇنىڭغا چۈشەنچە بېرىپ:

— جۇڭگودا ئۇرۇش هىيلىسىز بولماس دېگەن ماقالە بار، سىز ئالداندىڭىز، — دېدى.

— مېنىڭ شۇنى بىلگۈم كېلىۋاتىدۇ، سىزنىڭ يەنە قانچە-

لىك ھېيلە - مىكرىكىز باردۇ؟ — دېدى ئايگۈل غەزەپ بىلەن.

— ئادەم مېڭىسىنىڭ يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى ئېھتىمال كومپيۇتېرمۇ ھېسابلاپ چىقالمايدۇ. ئەمما مەن سىزنىڭ قارىشىڭىزغا شۇنداق تۇزىتىش بەرمەكچىمەنكى، مېنىڭدە ئەقىل - پاراسەت بار. ئەمما ھېيلە - مىكىر، سۈيىقەست يوق، — دېدى ژاك لۇ مەغرۇرلۇق بىلەن.

— مېنى تېز ئۆلتۈرۈڭ!ېتىڭلار! — دەپ يېلىندى ئايگۈل.

— مەن سىز بىلەن ئۇتۇشمەنكى، سىز مۇنداقلا ئۆلۈپ كېتىشكە ھەرگىز رازى بولمايسىز، چۈنكى سىزنىڭ تېخى ئورۇنلاپ بولالمىغان نۇرغۇن ئىشلىرىڭىز بار. مەسىلەن، ئائىلىڭىزدىكىلەردىن تېخى ھېچقانداق خەۋەر يوق، يەنە بۇ پىلاننى تېخى باشلىقىڭىزنىڭ قولىغا يەتكۈزەلمىدىڭىز، — دېدى ژاك لۇ ئۇنى مەنىستىمىگەن ھالدا.

چېن دامو سىرتقا چىقىپ جۇك چېڭغا تېلېفون بەردى، جۇك چېك:

— ئايگۈلنىڭ كەيپىياتىنى تۇراقلاشتۇرۇڭلار، ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئۇنىڭ بىلەن ئالاقىلەشكۈچىنى ۋە ئۇنىڭ باشلىقىنى قولغا چۈشۈرۈشكە ھەرىكەت قىلىڭلار! — دەپ يوليورۇق بەردى.

ما تيەنمۇ ج خ ئىدارىسىگە 50 مېتىرچە قالغان يەردە تېرور-لۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتىنىڭ بىناسىدىن چاقناپ چىققان نۇرغا قاراپ تۇراتتى، ئۇ بۇ يەردە نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلمەيتى، ئەمما ئايگۈل ژاك لۇنى يۆلەپ بىناغا كىرىپ كەتكەندىن كېيىن قايتىپ چىقمىغانىدى.

ما تيەنمۇ ئۇ يەردە ئۇزۇن تۇرمىدى، ئۇ يەنە بىر تەرەپكە دىققەت قىلىۋاتاتتى، ئۇ ھېلىقى قارا كۆزەينەك تاقىۋالغان سىرلىق چەت ئەللىكنىڭ ئىزىغا چۈشۈشى كېرەك ئىدى. بۇ بۇگۈن تاك سەھەردە ئۇنىڭ باشلىقى ئۆزىگە تاپشۇرغان جىددىي ۋەزىپە ئىدى.

4

ئايگۈل ئىككى كېچە - كۈندۈز ھېچنېمە دېمەي چىك تۇرۇۋالدى. تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتىدىكىلەر ئۇنىڭغا

زادىلا ئارام بەرمەي نۆۋەتلىشىپ سوراق قىلغان بولسىمۇ، ئۇ بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلغىلى ئۇنىمىدى. ئايگۈل تۆتۈلۈپ 3 - كۈنى ئاخىر ئاغزىنى ئاچتى، ئۇنىڭ ئاغزىنى ئېچىشى ئۆزىنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرلىشىش ئالدىدا تۇرغانلىقىنى ھېس قىلغانلىقىدىن بولدى. ئۇ ئۆلۈمگە قاراپ مېڭىۋاتقان مۇشۇ پەيتته ۋاڭ لۇنى ئەسكە ئالدى. شۇڭا ئۇنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ قىلغان بىرىنچى گېپى: «ۋاڭ لۇ قېنى، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشىمەن» دېگەن بولدى.

ۋاڭ لۇنى سوراق قىلىشتىن چەتلىتىش جۇڭ چېڭنىڭ تاكتىكىسى ئىدى. بۇ ئۇنىڭ ئايگۈلنىڭ ئاغزىنى ئېچىشتىكى كۈزىرى ئىدى.

ئايگۈلنىڭ كۆڭلى پۈتۈنلەي سوۋۇدى، ئۇ ئۆزىنىڭ شەكسىز ئۆلىدىغانلىقىنى بىلدى. گەرچە ساقچى تەرەپ ئۇنى ئۆلتۈرمىسىمۇ، ئۇنىڭ باشلىقى ئۇنى ئۆلۈم گىرداۋىغا ئەكېلىپ قويغانىدى، ئايگۈلنىڭ ئۆزىمۇ بۇ دۇنيادىن بىزار بولغانىدى. مۇشۇ چاغقا كەلگەندە ئايگۈل ئۆزىنىڭ ھەرگىزمۇ بىر كەسپىي جاسۇس ئەمەس، بەلكى مۇھەببەتنى ئەڭ ئەلا بىلىدىغان بىر ئايال ئىكەنلىكىگە ئىشەندى. ئۇ زادى نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالدى؟ ئۇ بۇ ھەقتە ئويلىمىدى، ئۇنىڭ ھازىر قىلماقچى بولغان بىردىنبىر ئىشى ئۆلۈش ئالدىدا ۋاڭ لۇ بىلەن كۆپرەك بىرگە تۇرۇۋېلىش ئىدى، ئەگەر ئۇنىڭ بۇ ئارزۇسى ئىشقا ئاشسا ئۆلسىمۇ كۆزى ئوچۇق كەتمەيتتى. ئەمما، ئايگۈلنىڭ قەلبىنىڭ چوڭقۇر قېتىدىكى بۇ ئەسەبىيلەرچە مۇھەببەتنى كىم چۈشىنىدۇ؟ ئۇنىڭ بۇ مۇھەببىتىگە كىم ئىشىنىدۇ؟

ئايگۈل ھەممىنى ئويلىۋالغانىدى، ئۇ جۇڭ چېڭغا:

— ۋاڭ لۇ بىلەن بىر كۆرۈشۈۋالاي، ئاندىن ئالاقىلەشكۈچى بىلەن كۆرۈشتۇرىمەن، — دەپ يالۋۇردى.

— نېمە ئۈچۈن چوقۇم ۋاڭ لۇ بىلەن كۆرۈشىمەن دەپ تۇرۇۋالىسىز؟ ئۇ سىز ئۈچۈن شۇنداق مۇھىممۇ؟ گېپىڭىزنى ماڭا دېسىڭىز بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ.

ئايگۈلنىڭ كۆزلىرىدە ئاجايىپ بىر نۇر چاقنىدى، ئۇ:

— سىز پەقەت باشلىقلىق قىلىشىلا بىلىسىز، مۇھەببەتنىڭ

نېمىلىكىنى ھەرگىز بىلمەيسىز. ھازىرقى مۇشۇ ۋاقىتتا مېنىڭ قەلب ئىشىكىم پەقەت ۋاڭ لۇ ئۇچۇنلا ئېچىلغان، سىز مەن ئۈچۈن پەقەت ئادەتتىكىلا بىر ئەر، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ ئايگۈلنى كۆرمىگىنىگە ئىككى كۈن بولغانىدى، بۇ كۈن ئايگۈلنىڭ ئىلگىرىكى قىيقىزىل مەڭزىلىرى تامدەك تاتىرىپ كەتكەن، ئۇ روھىي جەھەتتىن پۈتۈنلەي تۈگىشىپ كەتكەنىدى. ۋاڭ لۇنىڭ كۆزلىرىدە كىشى سېزىۋالالمايدىغان دەرىجىدە ئىچ ئاغرىتىش ھېسسىياتى پەيدا بولدى، ئەمما ئايگۈل ئۇنى سەزگۈر-لۈك بىلەن كۆرۈۋالدى، ئۇ بوش ئاۋاز بىلەن:

ــ ماڭا ھېسداشلىق قىلىۋاتامسىز؟ مەن بىلەن خوشلاشقىلى كەلدىڭىزمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ۋاڭ لۇ چۆچۈپ كەتتى، ئۇ كۆڭلىدە: ئايگۈل ھاياتتىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپتۇمۇ نېمە؟ دەپ ئويلىدى. ئەمما بۇ گۇمانىنى ئېيتمىدى، ئۇ جىددىي تۇردە:

ــ سىز بەلكىم ئۆزىڭىزنىڭ تاللىغان يولىدىن پۈشايمان قىلغانسىز، ــ دېدى.

ئايگۈل ئۈمىدسىزلىك بىلەن:

ــ مەن سىز بىلەن بەك كېچىكىپ تونۇشقانلىقىمغىلا پۈشايمان قىلىمەن، ــ دېدى.

ــ بۇرۇنراق تونۇشقان تەقدىردىمۇ بىزنىڭ بىر يولدىكى ئادەملەردىن بولالىشىمىز ناتايىن ئىدى، ــ دېدى ۋاڭ لۇ رەت قىلىش تەلەپپۇزى بىلەن.

ــ مېنىڭ بۇ دۇنيادىكى ۋاقتىمغا كۆپ ۋاقىت قالمىدى، ھازىر سائەت قانچە بولدى؟ ــ دېدى ئايگۈل قاتتىق ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا.

ۋاڭ لۇ ھەيرانلىق بىلەن سائىتىگە قاراپ:

ــ 7 گە 10 مىنۇت قالدى، ــ دېدى.

ئايگۈلنىڭ كۆزلىرىدىن بىردىنلا تارىلاپ ياش تۆكۈلدى، ئۇ تېخىرقىغان ھالدا ۋاڭ لۇغا قاراپ:

ــ سىز بىلەن مېنىڭ ئەڭ كۆپ بولغاندا پەقەت بىر سائەتلا ۋاقتىمىز قالدى، ئۇنىڭدىن كېيىن بىز مەڭگۈ ئايرىلىمىز، سىز-

دىن ئۆتۈنەي، بۇ بىر سائەت ۋاقتىڭىزنى ماڭا بېرىڭ، مەندىن ھەرگىز ئايرىلمايسىز! ـــ دېدى.

ۋاڭ لۇ ئىشىنىڭ سەل چاتاقلىقىنى سەزدى، ئۇ دەرھال:

ـــ مەن سىزنىڭ گېپىڭىزنى بارغانسېرى چۈشىنەلمەيۋاتىمەن، مەن، ماڭا ئېنىق ئېيتىڭ، زادى نېمە ئىش يۈز بەردى؟ ـــ دېدى.

ئايگۈل يالۋۇرۇش نەزىرى بىلەن ۋاڭ لۇغا قارىدى، ئۇ قۇچىقىنى ئېچىپ ۋاڭ لۇنىڭ ئۆزىنى باغرىغا بېسىشىنى ئۈمىد قىلدى، ئەمما ۋاڭ لۇ ئولتۇرغان ئورۇندۇقىدىن زادىلا مىدىرلىمىدى.

ئايگۈلنىڭ روھىي ھالىتى ئەسلىگە كەلدى، ئۇ ناھايىتى كەڭ قورساقلىق بىلەن:

ـــ بولدى، مەن سىزنى مەجبۇرلىمايمەن، مەن سىلەرگە ماسلىشاي. ئەمما، ھازىر ۋاقىت كۆپ قالمىدى، پەقەت يېرىم سائەتلا ۋاقىت قالدى. مەن بۇ ۋاقىتتا ئۆزۈمنىڭ ئوقۇش ئارزۇسىدا چەت ئەلگە قانداق چىققانلىقىمنى، ئۇ يەردە قانداق ئالدىنىپ چەت ئەلدىكى بۆلگۈنچىلەر تەشكىلاتىغا قاتنىشىپ قالغانلىقىمنى ھەمدە يەنە كىمنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن دۆلەتكە قايتىپ كەلگەنلىكىمنى ئېيتىپ بېرىشكە ئۇلگۈرەلمەيمەن. مەن پەقەت تۆۋەندىكى ئىككى ئىشنىلا دەپ بېرەلەيمەن: بىرىنچىسى، مەن ھازىرلا ئىلياس مېھمانسارىيىغا بېرىپ سائەت 8 دە ئالاقىلەشكۈچىمگە مالنى تاپشۇرۇپ بېرىمەن. ئىككىنچىسى، مەن ھازىرلا ئۆلۈپ كېتىمەن. ئۇچ كۈن بۇرۇن ئۇلار مېنىڭ بەدىنىمگە بىئوخىمىيىلىك سۈيۇقلۇقىنى ئوكۇل قىلىپ ئۇرغان، ئۇ رەڭسىز، پۇراقسىز بىر خىل سۈيۇقلۇق، ئۇ نەرسە ئادەم بەدىنىگە كىرگۈزۈلسە 72 سائەتتىن كېيىن نامەلۇم بىر ھالدا تۈيۇقسىز ئۆلۈپ كېتىدۇ. بۇ ئۆلۈمنىڭ ئاساسىي كېسەللىك ئالامىتى يۇقىرى قىزىتما ۋە نەپەس قىستاش.

ئايگۈل كۆچەپ تۇرۇپ بۇ سۆزلەرنى ئېيتتى، ۋاڭ لۇ شۇئان ئايگۈلنىڭ پېشانىسىنى تۇتۇپ باقتى، دەرۋەقە ئۇنىڭ پېشانىسى ئوتتەك قىزىپ كەتكەنىدى. ۋاڭ لۇ دەرھال:

ـــ جۇڭ باشلىق، چېن ئەترەت باشلىقى، تېز بولۇڭلار ئۇنى دوختۇرخانىغا ئاپىرايلى، ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

ئەمەلىيەتتە جۇڭ چېڭ ياندىكى ئىشخانىدا ئىدى، ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ دەرھال كىردى.

ئايگۈل ۋاڭ لۇنىڭ قولىنى چىڭ تۇتۇپ، مىننەتدارلىق بىلەن:

ــ دوختۇرخانىغا ئاپارغانلىقىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق، بۇ چەت ئەلدىكى تېررورلۇق تەشكىلاتى تېخى يېڭىلا تەنقىد قىلىپ ياساپ چىققان يېڭى تىپتىكى بىئوخىمىيىلىك قورال، دوختۇرلار بۇنىڭ سەۋەبىنى ھەرگىز تاپالمايدۇ، ئەمما مەن ئۆلۈپ كېتىشتىن ئىلگىرى قولىڭىزنى مۇشۇنداق تۇتۇۋالسام بەك رازى بولىمەن، بەك خۇش بولىمەن، ــ دېدى.

ئايگۈل ئاجايىپ بىر غەيرىي نەزەر بىلەن ۋاڭ لۇغا قارىدى. ۋاڭ لۇ قىلچە باغرى يۇمشاقلىق قىلماي، قەتئىي ھالدا:

ــ بولىدۇ، بىزنى ئالاقىلاشمىدىغان ئادىمىڭىزنىڭ قېشىغا باشلاپ بېرىڭ، ــ دېدى.

ئايگۈل كۈلۈپ تۇرۇپ:

ــ ئالدىرىماڭ، مەن سىزگە چوقۇم ياردەم قىلىمەن، ــ دېدى.

ئەمما، ئايگۈل ئىلياس مېھمانسارىيىغا بارغاندا ھېلىقى سىر-لىق چەت ئەللىك ئەر مېھمانخانىنىڭ تازىلىق ئۆيىنىڭ ئارقا ئىشىكىدىن غىپىدە تىكىۋەتكەنىدى. چۈنكى، ئۇچرىشىش ۋاقتى كېلەي دەپ قالغاندا، ئۇ بىردىنلا مېھمانساراي ئەتراپىدا نۇرغۇن گۈمانلىق ئادەملەرنىڭ كۆپىيىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئايگۈلدىن چاتاق چىقىپتۇ دەپ ئويلاپ، بىردىنلا نىيىتىنى ئۆزگەرتىپ ھاجەتخانىغا كىرىپ كەتكەن.

ئايگۈل غەربچە تاماقلار زالىغا كىرگەندە بىردىنلا تونۇش بىر گەۋدىنىڭ ھاجەتخانىغا تېز كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنى كۆرسەتتى.

ۋاڭ لۇ قاتارلىقلار يۇگۇرۈپ ھاجەتخانىغا كىرگەندە ئۇنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمىدى.

ئەتىسى تاڭ سەھەردە جۇڭ چېڭ دۆلەتلىك بىخەتەرلىك ئىدا-رىسىنىڭ دوكلاتىنى تاپشۇرۇۋالدى، ئۇنىڭدا چەت ئەللىك بىر

جاسۇسنىڭ چېگرىدىن ئۆتۈشكە ئۇرۇنۇۋاتقاندا بىز تەرەپتىن تۈتۈل-غانلىقى، ئۇنىڭ ھازىر بىخەتەرلىك تارماقلىرى تەرىپىدىن جىددىي سوراق قىلىنىۋاتقانلىقى ئېيتىلغانىدى.

ئايگۈل تۇن كېچىدە تۈيۈقسىز ئۆلۈپ كەتتى، ئۇ ئىنتايىن ئازابلىق ھالدا ئۆلۈپ كەتتى.

5

جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ مەركىزىي ئۇچۇر ئىسكىلاتى دەسلەپكى كۆلەمگە ئىگە بولدى.

بۇ چوڭ ئىش ئاخىر پۈتكەن بولدى. ئەمما ۋاڭ لۇ يەنە بىر چوڭ ئىشنىڭ ئىلگىرىلەش ئەھۋالىنى ھەرگىز ئېسىدىن چىقارمىغانىدى.

بىرقانچە كۈندىن بۇيان ۋاڭ لۇ ج خ ئىدارىسى بىر تور بىخەتەرلىك كۆرسى ئاچماقچى دېگەن باھانە بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭ بانكىسىنىڭ كومپيۇتېر باشقۇرغۇچىسى بىلەن دوست بولۇۋالدى، ئۇ ئازراقلا پەم ئىشلىتىپ خەير - ساخاۋەت فوندى جەمئىيىتىگە مۇناسىۋەتلىك ھېساباتنى مەخپىي بېسىپ چىقىرىۋالدى. ئۇ كېچىچە ھېساباتنى بىرمۇبىر تەھلىل قىلىپ چىقتى. خەير - ساخاۋەت فوندى جەمئىيىتىنىڭ ھېساباتى قارىماققا ئىنتايىن ئېنىق بولۇپ ھېچقانداق يوچۇق تاپقىلى بولمايتتى. ئەمما، بەزى غەيرىي ئەھۋال-لارمۇ بار ئىدى: 1999 - يىلىدىن 2000 - يىلىغىچە بولغان ئارىلىقتىكى ھەر بىر - ئىككى ئاي ئىچىدە چەت ئەلدىن بۇ خەيرى - ساخاۋەت جەمئىيىتىنىڭ ھېساباتىغا پۇل ئەۋەتىلگەن. بۇ پۇللار ئاز بولغاندا 10 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى، كۆپ بولغاندا 20 — 30 مىڭ ئامېرىكا دوللىرىغا يېتەتتى. بۇ ئىش ۋاڭ لۇنى روھلاندۇردى، ئۇ: چەت ئەلدىن بۇ فوندى جەمئىيىتىگە پۇل ئەۋەتىلىدىكەن، ئۇنداقتا چەت ئەلدىكى كىملەر ئىبراھىم بىلەن ئالاقە باغلاۋاتىدۇ؟ ئۇ بۇ مەخپىيلىكنى بىلىشكە تولىمۇ تەشنا ئىدى. ئەمما، ھازىر ج خ ئىدارىسى ئۇنىڭ يەنە ھېساب تەكشۈرۈ-شىگە رەسمىيەت چىقىرىپ بېرەلمەيتتى، چۈنكى بۇنداق قىلغاندا

هوقۇق دائىرىسىدىن ھالقىپ كەتكەن بولاتتى. زادى قانداق قىلىش كېرەك؟

ۋاڭ لۇ بۇ ئىشنى قىلماي ھەرگىز توختىمايتتى، ئۇ بۇ ئىش يۇقىرىغا دوكلات قىلىنىدىغانلا بولسا ئۇلارنىڭ چوقۇم تەستىقلىمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئەمما، ئازراق يىپ ئۈچى تېپىلغان تۇرۇقلۇق ئۇنىڭغا ئىز قوغلاپ زەربە بېرىمگەندە پۈرسەت قولدىن كېتىپ قالاتتى. ئۇ ئۆزىگە تەسەللى بېرىپ: ھەممە ئىزمەت ئۈچۈن، ناۋادا كۈنلەردىن بىر كۈنى رەھبەرلىك بىلىپ قېلىپ ماڭا جازا بەرسىمۇ رازىمەن، دەپ ئويلىدى. مۇشۇ ۋاقىتتا، ئۇ ھەممىنى دوغا تىكىش ھېسسىياتى بىلەن «قەسكار» بولۇپ تورغا كىرىپ، بۇ ئىشنىڭ سىرىنى ئېچىش نىيىتىگە كەلدى. باشقا ئامال يوق، ئۇ ئىبراھىمنىڭ جىنايەت پاكىتلىرىنى قولغا چۈشۈرۈشى كېرەك ئىدى.

ۋاڭ لۇ كۆپ باش قاتۇرۇپ، نۇرغۇن ئۇۋارچىلىكلەردىن كېيىن چەت ئەلدىن ئەۋەتىلگەن پۇلنىڭ ھېسابات جەدۋىلىنى قولغا چۈشۈردى، ئۇ بۇ ھېساباتنىڭ نومۇرىنى ج خ مىنىستىرلىقى پەن - تېخنىكا ئۇچۇر مەركىزىدە قورال - ياراغ ھەربىي تەلىمچىسى بولۇپ ئىشلەيدىغان ساۋاقدىشىغا مەخپىي ھالدا ئېيتىپ بەردى ۋە ئۇنىڭ خەلقئارا جىنايى ئىشلار تەشكىلاتى ئارقىلىق بۇ پۇللارنىڭ كېلىش مەنبەسىنى ئېنىقلاپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلدى.

ناھايىتى تېزلا قارشى تەرەپتىن جاۋاب كەلدى: بۇ پۇللار چەت ئەلدىكى بىر خەير - ساخاۋەت فوندى جەمئىيىتى تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەنىدى، يەنى بۇ پۇللار «يەر ئاستى بانكا» ئارقىلىق ئەۋەتىلگەن بولسىمۇ، لېكىن ھېسابات جەدۋىلىدىن ھېچقانداق بىر مەسىلىنى تاپقىلى بولمايتتى.

چەت ئەلدىكى يىپ ئۈچى ئۈزۈلۈپ قالدى. ئەمما ۋاڭ لۇ زادىلا بەل قويۇۋەتمىدى. ئۇ تەكشۈرۈشنى يەنە باشقا بىر مەسىلىگە قارىتى. ئۇ: بۇ خەير - ساخاۋەت فوندى جەمئىيىتىنىڭ مەبلىغىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئىشلىتىلىش ئورنى زادى قانداق؟ دېگەن مەسىلە ئۈستىدە ئويلاندى. راستىنلا ما تېيەنمۇ خەۋەر قىلغاندەك مەبلەغلەرنىڭ ھەممىسى ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئوقۇشىغا ياردەم بېرىشكە ئىشلىتىلدىمۇ دېگەن مەسىلە ئۈستىدە ئويلىناتتى، بۇنىڭ جاۋابى تېزلا تېپىلدى، ھېساباتتىكى مەبلەغ بىلەن ئۇنىڭ ئەمەلىي ئىشلە-

تىلىش ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرق بار ئىدى. يەنىمۇ ئىنچىكە تەكشۈرۈش ئارقىلىق ۋاڭ لۇ شۇنى بايقىدىكى، ئۇنىڭ ئىچىدىكى بىر قىسىم مەبلەغ تۈركۈمگە بۆلۈپ يۈسۈپ دېگەن بىر ئادەمنىڭ شىركىتىگە يۆتكەپ بېرىلگەنىدى، يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ تەكشۈرۈش ئارقىلىق ۋاڭ لۇ شۇنىڭدىن خەۋەر تاپتىكى، يۈسۈپ ئىبراھىمنىڭ قېينىنىسى ئىكەن، ئۇ ئادەتتە ئۇششاق تىجارەت قىلىدىكەن.

ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ بىر جايدىن بۆسۈش ئېغىزى تاپقانلىقىنى، يەنى بۇ بۆسۈش ئېغىزىنىڭ يۈسۈپنىڭ سودا شىركىتى ئىكەنلىكىنى بىلدى. بۇ سودا شىركىتى بەش يىل ئىلگىرى قۇرۇلغان، ئۇنىڭ تىزىمىغا ئالدۇرغان مەبلىغى 500 مىڭ يۈەن ئىكەن. ۋاڭ لۇ ئالاھىدە ۋاستە قوللىنىپ بۇ شىركەتنىڭ ئېلېكترونلۇق ھېساباتىغا كىرگەندە، بۇ شىركەتنىڭ يېقىنقى بىر - ئىككى يىلدىن بۇيان ھېساباتتىكى مەبلىغىنىڭ ئەڭ كۆپ بولغاندا 600 مىڭ يۈەنگە يەتكەنلىكىنى، لېكىن يەنە يېقىنقى بىر - ئىككى ئايدىن بۇيان بۇ مەبلەغنىڭ بىردىنلا 20 مىڭ يۈەنگە چۈشۈپ قالغانلىقىنى بايقىدى. ۋاڭ لۇ يەنە باج ئىدارىسىگە بېرىپ بۇ شىركەتنىڭ باج تاپشۇرۇش تالونىنىڭ كۆتكىنى تەكشۈردى، ئۇ تاپشۇرۇلغان باج بىلەن تىجارەت كىرىمى ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى چوڭ پەرقنىڭ بارلىقىنى بايقىدى. «باج قانۇنى» دىكى بەلگىلىمە بويىچە بۇ شىركەت ئۆزىنىڭ تىجارىتى بويىچە ھەر يىلى دۆلەتكە يۈزدە 18 پىرسەنت باج تاپشۇرۇشى كېرەك ئىدى، ۋاڭ لۇ بۇ شىركەت باج ئوغرىلىغان دەپ گۇمان قىلدى.

جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، جىددىي تۇرده:

— سېنىڭ بۇ ھەرىكىتىڭ ئىنتىزامغا ئېغىر دەرىجىدە خىلاپلىق قىلغان ھەرىكەت، ئەمما مەن ھازىردىن باشلاپ سېنىڭ بۇ ئىشىنى رەسمىي تەكشۈرۈشۈڭنى تەستىقلىدىم. مەن سېنىڭ ئەڭ قىسقا مۇددەت ئىچىدە بۇ پۇللارنىڭ كېلىش مەنبەسىنى ۋە ئۇنىڭ ئىشلىتىلىش ئورنىنى ئۆزۈل - كېسىل ئېنىقلاپ چىقىشىڭنى ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى.

6

ما تېمنۇ يۇسۇپ ۋە ئۇنىڭ شىركىتىنىڭ ئىشچى - خىزمەتچىلىرىنىڭ بىنادىن بىر - بىرلەپ چىقىپ كەتكەنلىكىنى ۋە ئۇزاپ كەتكەنلىكىنى ئېنىق كۆرگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇ يەنىلا يېنىكلىك بىلەن ھەرىكەت قىلمىدى، ئۇ تاكى پۇتۇنلەي قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتكەندىن كېيىن ئاندىن سائىتىگە قاراپ قويۇپ ھەرىكەتلىنىش نىيىتىگە كەلدى. ئۇ ئۆزىنى چوقۇم يېرىم سائەت ئىچىدە يۇسۇپ-نىڭ سودا شىركىتىدىن خاتىرجەم، تىنچ ھالدا چىقىپ كېتىشىڭ كېرەك، دەپ ئاگاھلاندۇردى.

ما تېمنۇ ھەممىگە قادىر بولغان ئالاھىدە ئاچقۇچ بىلەن بىنا-نىڭ ئىككىنچى قەۋىتىدىكى يۇسۇپنىڭ سودا شىركىتىنىڭ ئىشكى-نى ئاستاغىنە ئاچتى. ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئىشخانىدىن كەتكىنىگە ئانچە ئۇزاق بولمىغاچقا، ئىشخانىدىن يەنىلا تاماكا ئىسى ۋە تەر پۇرىقى كېلەتتى. ئۇ قولىغا بىر مىكرو قولچىرىغى ئېلىپ، ئايىغىنىڭ تېشىدىن كالاچ ۋە قولىغا رېزىنكە پەلەي كىيىپ، ئاۋۇ-ۋال ئۆي ئىچىنى ئىنچىكىلىك بىلەن ئاختۇردى. ئەمما، ھېچقانداق بىرغەيرىي يېپ ئۇچىنى بايقىمىدى، ئاندىن ئۇ تېزلىك بىلەن كومپيۇتېرنى ئېچىپ شىركەتنىڭ ھېسابات جەدۋىلىنى تاپقاندىن كېيىن ئۇنى ئالدىنئالا تەييارلاپ ئېلىپ كىرگەن يۇمشاق دىسكىغا تولۇق كۆچۈرۈۋالدى. بۇلارنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئۇ بىخەتەر ئىشكاپنى ئىچىپ ئۇنىڭدىكى ھېسابات دەپتىرىنى ئېلىپ مۇناسىۋەت-لىك بەتلەرنى مىكرو فوتوئاپپارات ئارقىلىق سۈرەتكە تارتىۋالدى.

بىر قارا سايە تام ياقىلاپ ئىنتايىن يېنىك قەدەم بىلەن ما تېمنۇنىڭ كەينىگە قاراپ كېلىۋاتاتتى، بۇ قارا سايە ھەرىكەتكە ئۆتۈپ ما تېمنۇنى بويسۇندۇراي دەۋاتقان ئاشۇ پەيتتە، ما تېمنۇ بىردىنلا ئۆزىنى يەرگە ئېتىپ قارشى تەرەپنىڭ چاتىرقىغا قاتتىق تەپتى، ئەمما ئۇنىڭ پۇتى تەگمەي قالدى، قارشى تەرەپ ئۆزىنى قاچۇرۇۋالدى. ما تېمنۇ دەرھال ئورنىدىن تۇردى، قارشى تەرەپ ئۆرۈلۈپ كېلىپ ما تېمنۇنىڭ ئوشۇقى ۋە تىزىغا تېپىپ ئۇنى

يەرگە يىقىتماقچى بولدى. ما تيەنمۇ دەرھال قولىدىكى قولچىرىغى بىلەن ئۇنى ئۇردى، قارشى تەرەپ قولىنى ئۇزىتىپ، ما تيەنمۇنىڭ ياقىسىنى كاپ تۇتۇۋالدى، ما تيەنمۇ دەرھال سول قولى بىلەن قارشى تەرەپنىڭ قولىنى بېسىۋالدى ھەمدە كەينىگە داجىپ ئۇرۇ-لۇپ ئوڭ قولىنىڭ جەينىكى بىلەن قارشى تەرەپنىڭ بىلىكىگە ئۇرۇپ ئۇنى سۇندۇرۇۋەتمەكچى بولدى. ما تيەنمۇ مەشىق قىلغاندا ھەر قېتىم مۇشۇ پەمنى ئىشلىتىپ قارشى تەرەپنىڭ قولىغا ئۇراتـ تى، قارشى تەرەپ قولى ئاغرىپ كەتكەنلىكتىن يېڭىلگىنىگە تەن بېرەتتى. ئەمما بۇ قېتىم ئۇنىڭ بۇ چارىسى ئىشلىمەي قالدى. قارشى تەرەپ چاققانلىق بىلەن ئۇنىڭ جەينىكىنى تۇتۇۋېلىپ يۇقـ رىغا كۆتۈرۈۋەتتى ھەمدە ئوڭ پۇتى بىلەن ما تيەنمۇغا چىماق سېلىپ ئۆزىنىڭ جىنسىي پەرقى بىلەن ما تيەنمۇنى يەرگە يىقىتتى.

ما تيەنمۇ يىقىلىپ يەرگە چۈشەي دېگەن شۇ پەيتتە قارشى تەرەپ ئۇنى يۆلىۋالدى.

بۇ قارا سايە ئەسلىدە ۋاڭ لۇ ئىدى، ئۇ ئاۋازىنى پەسەيتىپ:

— بىزنىڭ ئۇچرىشىش ئۇسۇلىمىز ۋە ئۇچراشقان ئورنىمىز ھەقىقەتەن قالتىس بولدى! — دېدى.

ما تيەنمۇمۇ ۋاڭ لۇنى تونۇدى، ئۇ ئاچچىقلانغان ھالدا ۋاڭ لۇنى ئەيىبلەپ:

— سىز نېمىدەپ كەلدىڭىز؟ مېنى قورقۇتۇۋەتتىڭىز، — دېدى.

ۋاڭ لۇ ئاۋازىنى پەسەيتىپ:

— بۇ مۇشۇنداق قىزىقارلىق ئاجايىپ بىر ئويۇن تۇرسا، نېمىدەپ بۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرگۈدەكمەن؟ — دېدى.

— سىز بۇ ئىشقا قىزىقامسىز؟ — دېدى ما تيەنمۇ.

— سىز نېمە ئادەم؟ — ۋاڭ لۇ بۇ سوئالنى سورىغان بولسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇ ھەممىنى چۈشەنگەنىدى.

— مەن مۇخبىرغۇ! — دېدى ما تيەنمۇ بىخىرامان ھالدا.

— سىز بايامقىدىن كۆپ تەمكىن بولۇپ قالدىڭىز، ئەمما سىز يەنىلا باشقا تەرىپىنى ئاشكارىلاپ قويدىڭىز، — دېدى ۋاڭ لۇ.

— مەن سىزنىڭ نېمە دەۋاقانلىقىڭىزنى چۈشەنمىدىم، — دېدى ما تېخنىمۇ قەستەن.

— سىزنىڭ مىكرو فوتوئاپپاراتىڭىزنىڭ باتارېيىسى تۈگەي دەپ قالدىغۇ دەيمەن، — دېدى ۋاڭ لۇ.

ما تېخنىمۇ قۇۋلۇق بىلەن:

— مەن سىزنىڭ باتارېيە ئېلىپ كەلگەنلىكىڭىزگە، ئۇنى ماڭا بېرىپ تۇرىدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن، — دېدى.

— سىز نېمىشقا بۇ خەتەرگە تەۋەككۇل قىلىسىز؟ — دېدى ۋاڭ لۇ.

ما تېخنىمۇ بىر مۇخبىرغا خاس تەلەپ بىلەن:

— مەن بۇ شىركەتنىڭ ھېساباتىدىن گۇمانلىنىمەن، — دېدى.

— سىزگە بۇ ئىشخانىغا ئوغرىلىقچە كىرىپ سۈرەتكە تارتىش ھوقۇقىنى كىم بەردى، سىزنىڭ خوجايىنىڭىز كىم؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

— مەن بىر ئەھۋالنى ئاشكارىلاشنى ئۈمىد قىلىمەن، مەن يەنە خەۋەرگە ئېرىشىشنى ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى ما تېخنىمۇ ئەستايىدىللىق بىلەن.

ۋاڭ لۇ ما تېخنىمۇنىڭ ھازىرغىچە ھەقسىز ئەھۋالنى ئۆزىگە ئېيتمىغانلىقىدىن رەنجىدى، ئۇ:

— نېمە ئىش ئىككىمىزنى ئايرىۋەتتى؟ — دەپ سورىدى.

ما تېخنىمۇ تەمكىنلىك بىلەن:

— ھەر ئىككىلىمىزنىڭ خىزمىتى، — دەپ جاۋاب بەردى.

— سىزنىڭ چوقۇم ماڭا دېمەيدىغان مەخپىيىتىڭىز بارمۇ؟ — دېدى ۋاڭ لۇ.

— مەن بايا بۇنى سىزگە دەۋېتىشكە تاسلا قالدىم، ئەمما دېمىدىم بۇنىڭدىن كېيىنمۇ مەڭگۈ دېمەسلىكىم مۇمكىن، — دېدى ما تېخنىمۇ.

— گەرچە شۇنداق بولسىمۇ، مەن سىزنى ج خ ئىدارىسىگە ئاپىرىشقا مەجبۇرمەن، — دېدى ۋاڭ لۇ كەسكىن ھالدا.

ما تېخنىمۇ بىرلا سىلكىنىپ ۋاڭ لۇدىن قولىنى ئاجرىتىۋالدى:

— ج خ ئىدارىسىگە ئاپىرىدىغان ئادەم يۈسۈپ، ئەگەر سەللا كېچىكىدىغان بولساق ئۇنىڭ قېچىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيمەن، — دېدى.

— شۇنداق، ئۇ ئاللىقاچان سىزنى سېزىۋالغان، — دېدى ۋاڭ لۇ قەتئىي هالدا.

— سىز بۇنى قانداق بىلىسىز؟ — دېدى ما تيەنمۇ هەيران بولغان هالدا.

— ئۇچ سائەت ئىلگىرىلا يۈسۈپ بىزنىڭ كونتروللۇقىمىزغا چۈشۈپ بولغان، سىز هازىر سۈرەتكە تارتىۋالغان هېساباتنى مەن تېخى هېلىلا كومپيۇتېرغا كىرگۈزۈپ قويغان، — دېدى ۋاڭ لۇ.

— سىز قاچاندىن باشلاپ مېنى نازارەت قىلىۋاتاتتىڭىز؟ — دېدى ما تيەنمۇ غەزەپ بىلەن.

ۋاڭ لۇ قىلچە يۇز - خاتىر قىلماي:

— سىز بۇ قېتىم ئاجايىپ بىر هالدا مەيدانغا چىققاندىن باشلاپ، — دېدى.

ما تيەنمۇ تويۇقسىز دېرىزىنى كۆرسىتىپ:

— ئادەم بار ئىكەن! — دېدى. ئۇ ۋاڭ لۇنىڭ دىققىتى بۆلۈنگەن پەيتتىن پايدىلىنىپ ئۆزىنى ئىشىككە ئېتىپ يۈگۈرۈپ چىقىپ كەتتى. ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قوغلىمىدى.

7

يۈسۈپ زادىلا گەپ قىلغىلى ئۇنىمىدى.

— سېنى بۇ يەرگە نېمىشقا چاقىرىپ ئەكەلگىنىمىزنى بە - لەمسەن؟ — دېدى يالقۇن.

يۈسۈپ يەنىلا گەپ قىلغىلى ئۇنىمىدى.

— مېنىڭ ماتېماتىكا ساۋاتىم ئانچە ياخشى ئەمەس، بىرقانچە ماتېماتىكا هېساباتى توغرىسىدا سەندىن تەلىم ئالماقچىمەن، — دېدى يالقۇن ئۇنى مازاق قىلىپ.

يۈسۈپ يالقۇننىڭ سوئالى ئۈستىدە جىددىي ئويلاشقا كىرىش-تى.

— سەن جىم تۇرۇۋېلىشقا ھوقۇقلۇق، مەن يەنە داۋاملىق سوئال سوراشقا ھوقۇقلۇق. ساڭا راستىنى ئېيتاي، بىزنىڭ سېنى كۆزىتىپ كېلىۋاتقىنىمىزغا پەقەت بىر - ئىككى يىللا بولمىدى. سەن يىللىق تىجارىتى 1 مىليون 800 مىڭ يۈەن بولغان بىر سودا شىركىتىنىڭ 2000 - يىلى 1 - ئاينىڭ 13 - كۈنى ھېساباتىدا بىردىنلا 600 مىڭ يۈەن كۆپىيىپ قالغانلىقىنى، ئاندىن كېيىن بىرقانچە كۈن ئۆتمەيلا بۇ پۇلنىڭ يەنە سىرلىق ھالدا يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئېيتىپ بېرەلەمسەن؟ بۇ پۇلنىڭ نەدىن كەلگەنلىكىنى، يەنە بۇ پۇلنى كىمنىڭ ئېلىپ كەتكەنلىكىنى ئېيتىپ بېرە - لەمسەن؟ — دەپ سورىدى ياللۇن ئالدىرماي.

يۈسۈپنىڭ پېشانىسىدىن تەر چىقىشقا باشلىدى.

— بىزنىڭ تەكشۈرۈشىمىزچە، بۇ نورمالسىز مەبلەغ چەت ئەلدىن كىرگەن، قىزىق يېرى شۇكى، سېنىڭ شىركىتىڭنىڭ چەت ئەلدە مۇنداق كۆپ سوممىلىق تىجارەت پائالىيىتى يوق، دۆلەت ئىچىدىمۇ مۇنداق كۆپ سوممىلىق تىجارەت ئېلىپ بېرىلمىغان، يەنى بۇ پۇلنىڭ كېلىش مەنبەسى ئېنىق ئەمەس ، ئىشلىتىلىش ئورنىمۇ ئېنىق ئەمەس، سەن بۇنى ماڭا چۈشەندۈرۈپ بېرە - لەمسەن؟ — دەپ سورىدى.

يۈسۈپ يەنىلا گەپ قىلماي تۇرۇۋالدى، ئەمما ياللۇن سوئالنى سوراۋەردى:

— بوپتۇ، مەن سېنىڭ بۇ مەبلىغىڭنىڭ كېلىش مەنبەسى ۋە ئىشلىتىلىش ئورنىنى تەكشۈرمىگەنمۇ بولاي، سەن ماڭا شۇلار- نى ھېسابلاپ بەر، سېنىڭ ھېساباتىڭغا كىرگەن 600 مىڭ يۈەنگە باج تاپشۇرۇش توغرا كەلسە ئۇ باج قانچىلىك بولىدۇ؟ ئېلىمىزنىڭ 1995 - يىلىدىكى «يېڭى جىنايى ئىشلار قانۇنى» دىكى بەلگىلىمە بويىچە تاپشۇرۇشقا تېگىشلىك باجنىڭ 10 پىرسەنتىدىن كۆپرەكىنى ئوغرىلىغان يەنى باج ئوغرىلاش سوممىسى 100 مىڭ يۈەندىن ئاشقانلارغا مۇددەتلىك ئۇچ يىللىق قاماق جازاسى بېرىلىدۇ، 300 مىڭ يۈەندىن ئاشقانلارغا يەتتە يىللىقتىن تۆۋەن قاماق جازاسى بېرىلىدۇ دەپ بەلگىلەنگەن. «باج قانۇنى» دىكى يۈزدە 18 پىر- سەنت باج تاپشۇرۇش نىسبىتى بويىچە سېنىڭ شىركىتىڭ دۆلەتكە

128 مىڭ يۈەن باج تاپشۇرۇشقا تېگىشلىك ئىكەن، ئەمما سەن بۇ باجنى تاپشۇرمىغان، دېمەك سەن باج ئوغرىلىغان.

يۈسۈپنىڭ پىشانىسىدىن ئاققان تەرلەر مەڭزىنى بويلاپ يەرگە چۈشتى.

يالقۇن ئۇنىڭغا بىر ئىستاكان چاي ئۇزاتتى، ئارقىدىن ئايگۈلنىڭ رەسىمنى ئۇنىڭغا كۆرسەتتىپ:

— ئۇ قىزنى تونۇمسەن؟ ئۇنىڭ سېنىڭ يېزىڭدا بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى يامان ئەمەسقۇ دەيمەن؟ — دېدى.

يۈسۈپ چۆچۈپ كېتىپ:

— ئۇلارنىڭ ئىشىنى مەن بىلمەيمەن، — دېدى.

يالقۇن يەنە ما تىيەنمۇنىڭ رەسىمنى يۈسۈپكە كۆرسەتتى ۋە:

— ئۇمۇ سېنىڭ يېزىڭنىڭ ئۆيىگە بارغانغۇ دەيمەن، شۇنداقمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— بۇ ھېلىقى مۇخبىرغۇ؟ — دېدى يۈسۈپ غەزەپ بىلەن.

— جىددىيلەشمە، ئاۋۇال چاي ئىچ، چاي ئىچكەچ ئوبدان ئويلان، بەلكىم بىردەم ئۆتكەندىن كېيىن ئېسىڭگە كەلگەن نەرسىلەرنى ماڭا دەپ بېرەرسەن. ئەگەر يەنىلا بىزگە ماسلاشمايدىغان بولساڭ، بىز ساڭا يالغانچىلىقنى تەكشۈرۈش ئاپپاراتىنى ئىشلىتىشكە مەجبۇر بولىمىز، ئەگەر سەن تاپشۇرۇشنى خالىمىساڭ بۇ تەس، سېنىڭ تاپشۇرمايمەن دېيىشىڭ مۇمكىن بولمايدىغان ئىش، — دېدى يالقۇن.

يىگىرمە بىرىنچى باب

1

قۇربان شۇجىنىڭ هويلىسى ناهايىتى چوڭ ئىدى. ئۇ جەنۇبقا قارايدىغان ئوتتۇرىدىكى ئۆيدە تۇراتتى، ئۇنىڭ ئوغلى ئۇچەيلەن شەرق تەرەپتىكى ئۆيدە تۇراتتى. قۇربان شۇجىنىڭ بەش قىز بىر ئوغلى بولۇپ، قىزلىرىنىڭ هەممىسى ياتلىق بولۇپ چىقىپ كەتكەن، كىچىك ئوغلى ئۆزى بىلەن بىللە تۇراتتى، بۇ بىر ئىناق چوڭ ئائىلە ئىدى.

قۇربان شۇجى خېلى قاراڭغۇ چۈشكەندە سىرتتىن قايتىپ كەلدى، تېررورچىلار قۇملۇقتا ئۇنى ئۇرۇپ ئايلاندۇرۇۋەتكەن، هەم سوغۇق كېچىدە بىر كېچە باغلاپ قويغاندىن بۇيان قۇربان شۇجىنىڭ بوغۇم ياللۇغى تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ كەتكەندى، مەيلى هاۋا قانچە ئىسسىق بولۇشتىن قەتئىينەزەر يۈڭ توقۇلما ئىشتان كىيىپ تىزىنى يۆگەپ يۈرەتتى. ئۇ ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلدىن سىلەر-نىڭمۇ ئۇستىخانلىرىڭلار ئاغرىمدۇ دەپ سورىغاندى. ئۇلار هەر قېتىم هاۋا ئۆزگەرسىلا بەدىنىنىڭ قاتتىق ئاغرىيدىغانلىقىنى، بۇ ئاغرىقنى پەقەت بەدىنى ئاغرىيدىغان ئادەملەرلا بىلىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدى.

گۇللۇك ئۇزۇن كۆڭلەك كىيگەن، تەمبەل كەلگەن دىلبەر ئېرىنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ، دەرهال ئۇنىڭغا:

— تاماق يەيلى، نەۋرىمىز قورسىقىم ئېچىپ كەتتى دېگىلى خېلى بولدى! — دېدى.

— قۇربان شۇجى نەۋرىسىنى قۇچىقىغا ئېلىپ:

— قورسىقىڭ ئېچىپ كەتكەن بولسا تاماقنى يەۋەرسەڭ بولمامدۇ؟ ئەركەك دېگەن قورسىقى ئاچسىلا تاماق يېيىشى كېرەك، مېنى ساقلىمىساڭمۇ بولاتتىغۇ! — دېدى.

بىر ئائىلە كىشىلىرى راھەتلىنىپ ئولتۇرۇپ تاماقنى يەپ بولغاندىن كېيىن قۇربان شۇجى مۇگدەشكە باشلىدى. ئۇنىڭ ئايالى دىلبەر:

ــ توختاڭ، ئىسسىق سۇ ئەكېلىپ بېرەي، پۇتىڭىزنى يۇيۇ-ۋېلىڭ، بەل ۋە پۇتلىرىڭىز راھەتلىنىپ قالىدۇ، ــ دېدى.

ئوغلىنىڭ ئۆيىنىڭ چىرىغى ئۆچتى.

قۇربان شۇجى تېخىچە پۇتىنى يۇيۇۋاتاتتى، دىلبەر ئۇنىڭغا يارەملەشكەچ ئىچ ئاغرىتقان هالدا:

ــ بەدىنىڭىز هازىر مۇنچە ئاغرىسا كېيىنچە قانداق قىلار - مىز، ــ دېدى.

ــ سەن بار ئەمەسمۇ، نېمىدىن قورقاتتىم، ــ دېدى قۇر-بان شۇجى.

قۇربان شۇجى پۇتىنى يۇيۇۋاتقان چاغدا يۈزىگە نىقاب تارتىۋال-غان ئۇچ كىشى قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىگە يامىشىپ چىقتى، يۈزىگە نىقاب تارتقان يەنە ئۇچ كىشى قۇربان شۇجىنىڭ ئوغلىنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشىكى تۈۋىگە كەلدى، يەنە ئۇچ نىقابلىق كىشى قۇربان شۇجىنىڭ دەرۋازىسى يېنىغا كېلىپ جايلاشتى.

پۇتىنى يۇيۇۋاتقان قۇربان شۇجى بىر شەپىنى ئاڭلىغاندەك بولدى. ئۇ ئايالىغا:

ــ ئۆگزىدىن بىر شەپە كېلىۋاتامدۇ نېمە؟ ــ دېدى.

دىلبەر بىردەم تىڭشاپ تۇرۇپ:

ــ شامال چىقىۋېتىپتۇ، ــ دېدى.

بىر ئەرباب ئەر - ئايالالارنىڭ گېپىگە ئۆمۈر بويى تۈگىمەيدۇ دېگەنىكەن. نەچچە ئون يىل بىرگە ئۆتكەن بۇ هەمراهلار سۆزىنى تۈگەتكەندە تۈگىلۈكتىن بىر قارا نەرسە جاق قىلىپ يەرگە چۈشتى، ئۇلار بۇ نەرسىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى تېخى ئېنىق كۆرۈشكە ئۈل-گۈرمەيلا ئۇ نەرسە قۇربان شۇجى بىلەن ئايالىنىڭ ئوتتۇرىسىدا «گۇم» لا قىلىپ پارتلىدى.

پارتلاش ئاۋازىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن قۇربان شۇجىنىڭ ئوغ-لى دەرهال ئۇخلاپ ياتقان ئايالىنى ئويغىتىپ:

ــ تېز ئورنۇڭدىن تۇر، هويلىدىن گۇمبۇرلىگەن بىر ئاۋاز

چىقتى! — دېدى ۋە يالاڭ ئاياغ ھالدا سەكرەپ يەرگە چۈشۈپ چىراغنى يېقىشقىمۇ ئۇلگۈرمەي ئىشىكتىن چىقتى.

ئىشىك تۈۋىدە ساقلاپ تۇرغان ئۇچ نىقابلىق كىشى ئېتىلىپ كېلىپ ئۇنىڭغا پىچاق سالدى.

— سىلەر كىم؟ نېمىشقا بىزنى ئۆلتۈرمەكچى بولد - سىلەر؟ — دەپ سورىدى قۇربان شۇجىنىڭ ئوغلى ئاغرىقتىن ۋارقىراپ تۇرۇپ ئايالىغا:

— قەلبىنۇر، تېز يۈگۈر، ساقچىلارغا خەۋەر قىل! — دېدى.

نىقابلىق كىشىلەرنىڭ دىققىتى بۆلۈنگەن پەيتتىن پايدىلىنىپ قۇربان شۇجىنىڭ ئوغلى يەردىن سەكرەپ تۇرۇپ دەرۋازىغا قاراپ ئېتىلدى، ئەمما دەرۋازىدا ساقلاپ تۇرغان ئۇچ نىقابلىق كىشى ئۇنى توسۇۋالدى، ئۇ ھويلىدا بىر شوتا بارلىقىنى ئېسىگە ئېلىپ قورشاۋنى بۆسۈپ چىقىپ، ھويلىنىڭ بۇرجىكىگە يۈگۈرۈپ باردى - دە، شوتىنى ئۆگزىگە قويدى ھەمدە جېنىنىڭ بارىچە شوتىغا ياماشتى. ئەمما ئۇ شوتىغا بىرقانچە بالداق چىقمايلا قوغلاپ كەلگەن كىشىلەر شوتىنى ئۆرۈۋەتتى. ئۇلار قۇربان شۇجىنىڭ ئوغلىنى تۇتۇۋېلىپ بېشى ۋە يۈزلىرىگە پىچاق سېلىشقا باشلىدى. نىقابلىق كىشىلەر ئۇنىڭغا 50 نەچچە پىچاق سېلىپ ئاندىن توختىدى. قۇربان شۇجىنىڭ كېلىنى قەلبىنۇر دەرۋازىغا يۈگۈرۈپ چىقتى، ئەمما دەرۋازىدىكى كىشىلەر ئۇنى تۇتۇۋېلىپ ئۇنىڭغا 40 نەچچە پىچاق سالدى. قەلبىنۇر ئېرىنىڭ ئارقىسىدىن جان ئۈزدى.

قۇربان شۇجىنىڭ كىچىك نەۋرىسى ئۇخلاپ ياتقان جايدىلا پىچاق سېلىپ ئۆلتۈرۈلدى.

بۇ نىقابلىق كىشىلەر كېچە قاراڭغۇلۇقىدا غىپىدە قېچىپ كېتىشتى.

2

قۇربان شۇجىنىڭ ئائىلىسىدىكى بەشەيلەننىڭ جەسىتىنى قوشنىلار ھويلىدىكى سۇپا ئۈستىگە تىزىپ قويدى، بىر يەردە قاتار

تىزىپ قويۇلغان بۇ جەسەتلەر رازۋېدكىچىلارنىڭ يۈرىكىدىكى بىر يارا بولۇپ قالدى.

كەنتتىكى ئىمام كېلىپ مېيىتلارنى يۇدى. قۇربان شۇجىنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرى ۋە ئەترەتتىكىلەر ھەسرەت بىلەن كۆز يېشى قىلىشتى. مېيىتلار كېپەنگە ئېلىندى، ئۆلگەنلەر بىلەن ھايات‌لارنى مانا مۇشۇ ئاق كېپەن ئايرىپ تۇراتتى. مۇسۇلمانلارنىڭ كۆزىدىن ئاققان ياش قۇربان شۇجىنىڭ ھويلىسىغا تۆكۈلۈپ ئۆلگەنلەرنىڭ قەبرى بىلەن بىرلىشىپ كەتتى.

ۋالىڭ لۇ «قارا يولۋاس» ناملىق ئاپشاركىنى ئېلىپ كېلىپ قۇربان شۇجىنىڭ ھويلىسىنى پۈراتتى. «قارا يولۋاس» قۇرۇم تېغى چېگرا مۇداپىئە قىسمىدا ئۈچ يىل ئۆگىتىلگەن، ئۇنىڭ ھازىرقى يېڭى ئىگىسى ۋالىڭ لۇ ئىدى.

ۋالىڭ لۇ ئۆلگۈچىنىڭ تۇغقانلىرىنىڭ چىرايىدىكى قايغۇ - ھەسرەتلەرنىڭ باشقىلارنى تېخىمۇ ئازابلاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. بۇ ئۇنىڭ تۇنجى قېتىم مۇنداق پاجىئەلىك ئەھۋالغا دۇچ كېلىشى ئىدى. بىر مەھەل ئۇنىڭ كەيپىياتىدىكى ئىلگىرىكى ئازادلىك، خاتىرجەملىكلەر يوقىلىپ، قەلبىنى قايغۇ - ھەسرەت چۇلغىۋالدى، شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ تىنىقلىرىمۇ ناھايىتى ئېغىر چىقاتتى. مۇشۇ پەيتتە ئۇنىڭ پىسخىك يېشى بىردىنلا بىرنەچچە ياش ئۆسۈپ كەتتى، ئۇ ئۆزىدە ئىلگىرى زادىلا كۆرۈلۈپ باقمىغان بىر ھېسسىيات بىلەن بېشىنى سىلىپ، ئۇن دېمەي چېپىشىپ يۈرگەن يالقۇن ۋە ئەلىگە نەزەر سالاتتى. ئۇنىڭ بېرىپ ئۇلارنى قۇچاقلىغۇسى، ئۇلارغا تەسەللى بەرگۈسى كېلەتتى، يالقۇن ئىشكىنىڭ كېشىكىدىكى قان ئىزلىرىنى سۈرەتكە تارتىۋالدى، ئۇ كونا رازۋېدكىچى ئىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىنى يوشۇرۇشنى، ھېسسىياتىنى بەسۈپلىشنى بىلەتتى، قارىماققا ئۇنىڭدا ئىنتايىن بەك ئازابلانغان ھالەت كۆرۈنمەيتتى، چۈنكى ئەتراپتا ئولىشىپ تۇرغان نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ كۆزلىرى ئۇلاردا ئىدى.

ئەلى بىلەن ما جيەنجۇڭ قۇربان شۇجىنىڭ ياتاق ئۆيىدە بىر ھازارغىچە پارتلاشتىن قالغان نەرسىلەرنى تەردى. ئەلىنىڭ بىر تۇتام بۇدۇر چېچى پېشانىسىگە چۈشۈپ ئۇنىڭ كۆزىنى توسۇۋالغان.

دى، شۇڭا ۋاڭ لۇ ئەلىنىڭ ھازىر يىغلاۋاتقان ياكى يىغلىمىغانلىـ
قىنى كۆرەلمىدى.

جۇڭ چېڭ ھويلىنى بىر ئايلىنىپ چىقتى، ئارقىدىن يەنە ئۆيگە كىردى، يەنە سىرتقا چىقتى. ئۇنىڭ چىرايىنى قايغۇ قاپلىـ
غان، زادىلا ئېچىلمايۋاتاتتى. ئۇنىڭ يۈرىكى غەزەپتىن قاتتىق سوقاتتى، ئۇنىڭ قاتتىق سوقۇۋاتقان يۈرىكىنى باشقىلار تۈيمايتتى، پەقەت ئۇ ئۆزىلا بىلەتتى. خېلى ۋاقىتتىن كېيىن ئۇ يەنە قۇربان شۇجىنىڭ مېيىتىنىڭ ئالدىغا كېلىپ بۇ كونا سەپدىشى بىلەن ئاخىرقى قېتىم خوشلاشتى.

جۇڭ چېڭ قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيىدىن سۈكۈت ئىچىدە يېنىپ چىقتى، ئۇ ئۆزىنىڭ مۇشۇ پەيتتە نېمە قىلىش كېرەكلىكىنى بىلەتتى، ئۇ ھەرگىز بىر سۆيۈملۈك دوستىدىن ئايرىلغان بىلەن گاڭگىراپ قالمىدى. ئەكسىچە، ئۇنىڭ كاللىسى تېخىمۇ سەگەكـ
لەشتى. ئۇ دەرھال رازۋېدكا قىلىش، دېلونى پاش قىلىش خىزمىـ
تىنى قانات يايدۇرۇپ، ۋەھشىي قاتىللارنى تېزدىن تۇتۇشى كېرەك ئىدى. ۋىلايەتلىك ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بولغان جۇڭ چېڭ بۇ قېتىملىق قانلىق پاجىئەنى كۆرگەندىن كېيىن، بۇ ۋەقەنىڭ ھەرگىزمۇ ئادەتتىكى بىر قاتىللىق دېلوسى ئەمەسلىكىنى ئىنتايىن ئېنىق چۈشەندى. يېزىدىكى ھەرقايسى كەنتلەردە نۇرغۇن شۇجىلار بار، قاتىللار نېمىشقا قۇربان شۇجىنىڭ ئائىلىسىگە زەھەرلىك قولىنى سوزدى؟ ئۇلارنىڭ چوقۇم سىياسىي مەقسىتى بار ئىدى. ئۇ غەزىپىنى باسالمىغان ھالدا: بىز نېمە ئۈچۈن كېچىكىپ قالـ
دۇق؟ دەپ ئويلىدى. ئۇ «قارا بۇركۇت» نىڭ تۈتۈق چىرايىنىڭ نامەلۇم بىر قاراڭغۇ جايدا مەمنۇنلۇق بىلەن كۈلۈۋاتقانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلغىنىدا غەزىپى تېخىمۇ قاينap تاشتى.

جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇنىڭ قاچانلاردىكىن ئۆزىنىڭ يېنىغا كەلگەنـ
لىكىنى بىلەلمىدى.

جۇڭ چېڭ قەلبىدىكى قايغۇ ـ ھەسرەتنى زورىغا بېسىپ:

ـــ مەن بۇگۈن بۇ يەرگە قۇربان شۇجى بىلەن خوشلىشىش ئۈچۈن كەلدىم، ـــ دېدى.

ـــ سىز دوستلۇقنى ھەقىقەتەن قەدىرلەيدىكەنسىز، ـــ دېـ

دى ژاك لۇ خورسىنىپ.

— يېقىنقى يىللاردىن بۇيان مېنىڭ خىزمەتتە بەزى نەتىجە-لەرنى قولغا كەلتۈرۈشۈم ئاساسەن قۇربان شۇجىدەك مۇشۇنداق ياخشى قېرىنداشلارنىڭ قوللىشىدىن بولغان، مەن ئۇنى ئۇزىتىپ قويۇشقا كەلدىم، — دېدى جۇك چېك ژە — ماڭايلى! — دەپ خىتاب قىلدى.

ژاك لۇ ئاخىرقى قېتىم قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيىگە نەزەر سال-دى، رازۋېدكىچىلارغا قوي سويۇپ بەرگەن ئاشۇ قىزغىن قۇربان تاغا ئەمدى يوق ئىدى. قۇربان شۇجىنىڭ رازۋېدكىچىلارنىڭ ماش-ىنىسىغا ئانار شەربىتىنى قويۇپ قويغان ئوغلىمۇ ئەمدى يوق ئىدى، ھېلىقى چېچەن، ئوماق، ئەقىللىق، شۇنداق چىرايلىق ئۇسسۇل ئوينايدىغان بالىمۇ ئەمدى مەڭگۈ بۇ دۇنيادىن خوشلاشقانىدى؛ راز-ۋېدكىچىلارغا ئوخشىتىپ لەڭمەن ئېتىپ بەرگەن دىلبەر ھەدە ژە ئۇنىڭ كېلىنىمۇ ئەمدى يوق ئىدى.

ژاك لۇنىڭ قەلبى قايغۇ ـ ھەسرەتكە چۆمدى، ئەمما ئۇ يەنىلا مۇشۇنداق قايغۇرۇپ يۇرۇۋېرەلمەيتتى. ئۇ ھېسسىياتىنى تەڭشىۋال-دى ـ دە، ئالدىدا كەتكەن سەپداشلىرىغا يېتىشىۋالدى. شۇ تاپتا ئۇ بىر قازاق ئاقسىنىڭ ئۆزى ژە ما تيەنمۇغا دومبىرا چېلىپ ئېيتىپ بەرگەن بىر ناخشىسىنى ئېسىگە ئالدى:

كېلىپ قالدى دۇشمەنلەر سېپىل ئالدىغا،
ئىچەيلى تېز ھاراقنى كەتمىسۇن پۇرسەت بىكارغا.
قېرىنداشلارنىڭ جەستىنى كۆمۈپ كىرەيلى جەڭگە تەڭلا،
ئۆلسەك ئەگەر شېھىت بولۇپ، كېتىمىز بۇ دۇنيادىن پەقەتلا.

3

جۇك چېك دېلونى رازۋېدكا قىلىش قوماندانلىق شتابىنى ئىگەرچى يېزىلىق ھۆكۈمەت بىناسى ئىچىگە قۇرۇشنى قارار قىل-دى، ئەتراپتىكى سەككىز كەنتنىڭ ھەممىسى ئۆلارنىڭ تەكشۈرۈش دائىرىسىدە ئىدى. جۇك چېك رازۋېدكا قىلىش يۇنىلىشىنى ناھايە-تى ئاددىي، ئىخچام ئورۇنلاشتۇردى. ئۇ چېن دامونى رازۋېدكىچە-

لارنى ئېلىپ بۆلۈنۈپ يىپ ئۈچى ئىزدەشكە ئەۋەتتى، ئۆزى سىگـ
نال كۆچلۈك بىر جايىنى تاللاپ قول تېلېفونى بىلەن جەنۇبىي
شىنجاڭ پارتكومىنىڭ شۇجىسى ۋەن مىڭغا دوكلات قىلدى.

ۋەن مىڭ شۇجى پارتىيە مەكتەپتىكى ئۆگىنىشىنى تۈگىتىپ
قايتىپ كەلگەندى، ئۇ جۇڭ چېڭنىڭ تېلېفونىنى ئالغاندىن كېيىن
ئۇنىڭغا تاپىلاپ:

ـــ جۇڭ چېڭ، بولىدىغان ئىش بوپتۇ، ئەمدى ئالدىراقسىماڭـ
لىق قىلماڭلار، نۆۋەتتىكى خىزمەتىمىز مۇمكىنقەدەر تېزلىك بىـ
لەن بۇ دېلونى پاش قىلىش. مېنىڭ ياردىمىم كېرەك بولسائېيتىـ
ۋېرىڭلار، مەن ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە يارەملىشىمەن، ـــ دېدى.

ۋەن مىڭ شۇجى جۇڭ چېڭ بىلەن خىزمەتتە بىر - بىرىگە
ناھايىتى ئوبدان ماسلاشتى.

ـــ مەن قۇربان شۇجىلارنى ئۆلتۈرگەن قاتىللار يىراقتا كەتـ
مىدى دەپ قارايمەن، چۈنكى بۇ ئەتراپىنىڭ ھەممىسى قۇملۇق ۋە
شورلۇق، ئۇلار نەگىمۇ قېچىپ كېتەلەيتتى؟ مەن ئىگەرچى يېزىـ
سىدا بىرقانچە كۈن ئارتۇق تۇرۇپ يىپ ئۈچى تاپايلى دەپ قارايـ
مەن، ـــ دېدى جۇڭ چېڭ.

ـــ نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر دېلونى تېز پاش قىلىش
كېرەك، ـــ دېدى ۋەن مىڭ شۇجى.

ـــ سىز مېنىڭ بۇ جەھەتتە ئىنتايىن قەتئىي ئىكەنلىكىمنى
بىلمىسىز، ـــ دېدى جۇڭ چېڭ.

ـــ سىز دادىللىق بىلەن خاتىرجەم ئىشلەۋېرىڭ، ـــ دېدى
ۋەن مىڭ شۇجى.

رازۋېدكىچىلار چۈشكىچە ھەر تەرەپلەرگە چېپىپ بەزى ئەھـ
ۋاللارنى ئىگىلەپ كەلدى، ئەمما بۇنىڭ ئىچىدە مۇھىملىرى يوق
ئىدى. چېن دامو باشلاپ چىقىپ كەتكەن كىشىلەر ئىككى -
ئۈچتىن بولۇپ يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ قورۇسىغا قايتىپ كەلدى،
كۆپچىلىكىنىڭ كەيپىياتى ناھايىتى جىددىي ئىدى، ناھايىتى
تىت - تىت بولۇشۇۋاتاتتى. چېن دامو قايتىپ كېلىپلا جۇڭ چېڭغا
ئەھۋال ئىگىلەش، تەكشۈرۈش ئەھۋالىنى دوكلات قىلدى.

چۈش بولۇپ قالغاندى، ئۇلار ئىگەرچى يېزىسىدىكى بىر

مۇسۇلمانلار ئاشخانىسىغا پولۇ يېگىلى كىردى.

ئاشخانىنىڭ خوجايىنى ئوتتۇرا ياشلىق بىر ئەر بولۇپ، ئۇ مۇرىسىگە لۆڭگە ئارتىۋالغان، بېشىغا كۆك سىزىقلىق ئاق شاپاق دوپپا كىيىۋالغان، ناھايىتى قىزىقچى ئادەمدەك كۆرۈنەتتى، ئۇ جۇڭ چېڭلارنىڭ كەلگىنىنى كۆرۈپ تۇرۇپلا قالدى، ئارقىدىن گۇلقەقەلىرى ئېچىلغان ھالدا غۇلىچىنى كېرىپ:

ــ ھوي، قەدىناس ئاغىنىلەر، سىلەرنى قايسى شامال ئۇچۇرۇپ كەلدى، ھە، ھە، ئولتۇرۇڭلار، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭمۇ قىزغىنلىق بىلەن ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ:

ــ يېقىندىن بۇيان ئەھۋالىڭىز ياخشىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

خوجايىن يەنە بايىقىدەكلا كۇلۇپ تۇرۇپ:

ــ ھە، ھە، سىزنىڭ دۆلىتىڭىزدە، يامان ئەمەس! ــ دېدى.

ئۇ قولىدا پەتنۇس كۆتۈرۈپ كېتىۋاتقان ئوغلىنى چاقىردى، ئاندىن مەمنۇن بولغان ھالدا باشمالىتىقىنى چىقىرىپ:

ــ قاراڭ، بۇ مېنىڭ ئوغلۇم، 17 ياشقا كىردى، مەن بىلەن بىللە ئاشخانا ئېچىۋاتىدۇ، ــ دېدى.

ياش يېگىت تارتىنغان ھالدا جۇڭ چېڭغا قاراپ كۇلدى. جۇڭ چېڭ ئۇلارنى رىغبەتلەندۈرۈپ:

ــ ئوبدان ئىشلەپ كۆپ پۇل تېپىڭلار، ــ دېدى.

ــ رەھمەت، رەھمەت، قېنى نېمە يېگۈڭلار بار؟ ــ دېدى خوجايىن دەرھال.

ــ ھە قېنى، بىرەيلەنگە بىر پارچىدىن گۆش بېسىپ پولۇ كەلتۈرۈڭ، ــ دېدى.

ــ ھە، مەن مېھمان قىلىمەن، يەنە ھەربىرەيلەنگە بىر كىشلىكتىن پېتىر مانتا كەلتۈرۈڭلار، مانتا بەك ئوخشىدى، ــ دېدى ئاشخانا خوجايىنى قىزغىنلىق بىلەن.

خوجايىن جۇڭ چېڭنىڭ قوشۇلۇش ـ قوشۇلماسلىقىغا قارىماي ئۇدۇل ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى.

جۇڭ چېڭنىڭ بۇ ئائىلە كىشىلىرى بىلەن ئەھۋاللىشىپلا كەتـ

كىننىنى كۆرگەن باشقىلار ھاڭۋېقىپ تۇرۇپلا قېلىشتى، مۇشۇ كىچىككىنە يەردىمۇ جۇك چېگىنىڭ تونۇشى بارلىقى ئۈلارنىڭ خىيا-لىغىمۇ كەلمىگەنىدى. ئاشخانا خوجايىنى ئىچكىرىدىن چىقتى، ئۇ جۇك چېگىنىڭ مۆرىسىگە ئۇرۇپ ئۆزىنىڭ گېپىي بارلىقىنى ئۇقتۇر-دى، جۇك چېك خوجايىن بىلەن سىرتقا چىقتى. ئاشخانا خوجايىنى 10 نەچچە مىنۇت ئىلگىرى ئاشخانامغا بىرقانچە ياش كىردى، ئۈلارنىڭ روھىي ھالىتى باشقىچىلا تۇرىدۇ. ئۈلار ئاشخانىغا كىر-گەندىن كېيىن زادىلا گەپ قىلىشمىدى، قارىغاندا بىر - بىرى بىلەن تونۇشمايدىغاندەك قىلىدۇ، تاماقنىمۇ ئىنتايىن غەمكىن بىر كەيپىياتتا يېيىشتى، تاماقنى يەپ بولۇپلا چىقىپ كېتىشتى، — دېدى.

جۇك چېك دەرھال:

— ئۈلار قايافقا كەتتى؟ — دېدى. ئاشخانا خوجايىنى بېشى-نى چايقىدى:

— كۆرمەي قاپتىمەن.

— كېلىەر قېتىم يەنە پولۇ يېگىلى ئاشخانىڭىزغا كىرە - مىز! — دېدى جۇك چېك.

جۇك چېگىنىڭ بىر كۆز ئىشارىسى بىلەن باشقىلار ھېچقانداق گەپ سورىمىدى، ئۈلار بىراقلا ئورنىدىن تۇرۇپ ئاشخانىدىن چى-قىپ كەتتى.

ئاشخانىدىن چىققاندىن كېيىن جۇك چېك:

— بۇ ئاشخانىنىڭ خوجايىنى 10 نەچچە يىل ئىلگىرى زەھەر ئەتكەسچىلىكىگە چېتىلىپ قالغانىكەن، ئۇ باشقىلارغا ئالدىنىپ كېتىپتۇ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇنىڭ گۇناھىنى تونۇش پوزىتسىيىسى ياخشى بولغانلىقى ئۈچۈن مەن ئۇنىڭغا گۇناھىنى يۇيۇپ خىزمەت كۆرسىتىش پۇرسىتى بەرگەنىدىم. ئۇ ئىرادىلىك ئادەم ئىكەن، ئۇزۇن ئۆتمەي ج خ ئورگانلىرىغا يارەملىشىپ بىر زور زەھەر ئەتكەسچىلىكى دېلوسىنى پاش قىلىشقا يارەملەشتى. كېيىن مەن ئۇنىڭ بىر كىچىك دۇكان ئېچىۋېلىشىغا يارەم بەردىم، ئۇ ئازراق پۇل تاپقاندىن كېيىن ئەمدى بۇ ئاشخانىنى ئېچىۋېتىپتۇ، — دېدى ۋە — ئەگەر مېنىڭ تەھلىلىم خاتا بولمىغان بولسا بايا خوجايىن

ئىيتقان كىشىلەرنىڭ چوقۇم قۇربان شۇجىنىڭ قەستىكە ئۇچراش دېلوسى بىلەن مۇناسىۋىتى بار، ــ دەپ قوشۇپ قويدى.

جۇڭ چېڭ دەرھال ۋەزىپە ئورۇنلاشتۇردى:

ــ چېن دامو، سەن يالقۇن قاتارلىقلارنى ئېلىپ دەرھال كەنت ئاغزىغا بېرىپ ئەھۋال ئىگىلەڭلار، بىز ھازىرلا يېزىلىق ھۆكۈمەتكە قايتىپ كۆرەشكە تەييارلىنايلى.

چېن دامو بىلەن يالقۇن قوراللىرىنى تەكشۈرگەندىن كېيىن كەنت بېشىغا كەلدى.

ئەلى ناۋايخانىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ بىرقانچە نان ئەكەلدى، كۆپچىلىك قاينىق سۇ بىلەن نان يېيىشكە باشلىدى. ئۇلار چاي ئىچىۋاتقاندا بىردىنلا كەنت تەرەپتىن ئىككى پاي ئوق ئاۋازى ئاڭلاندى. ئوق ئاۋازى بىلەن تەڭ قىيا ـ چىيا ئاۋازلار كۆتۈرۈلگەن بولسىمۇ، ئەمما بۇ چوڭ كەنتتە بۇ ئاۋازلار ۋە قىيا ـ چىيالار كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى تارتالمىدى، ئەمما رازۋېدكىچىلار دەرھال بۇنى پەرق ئېتەلىدى. جۇڭ چېڭ دەرھال ھۆكۈم چىقىرىپ:

ــ بولمىدى چاتاق چىقىپتۇ! ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ دەرھال ئورۇنلاشتۇردى:

ــ ۋاڭ لۇ، سەن تېز بېرىپ نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئۇقۇپ كەل، باشقىلار مەن بىلەن مۇشۇ يەردە خەۋەر كۈتسىلەر، قالايمىقان ھەرىكەت قىلىشقا بولمايدۇ.

جۇڭ چېڭ قالايمىقان ھەرىكەت قىلىشقا بولمايدۇ دېگەچكە ما جيەنجۇڭ تىتىلدىغىنىدىن ھويلىدا ئۇياقتىن ـ بۇياققا ماڭاتتى، ئەمما ئەلى ناھايىتى خاتىرجەم كۆرۈنەتتى، ئۇ يالغاندىن خاتىرجەم قىياپەتكە كىرىۋېلىپ ئىسقىرتىۋاتاتتى، ئەمما ئۇنىڭ كۆزى كەنتكە ماڭىدىغان يولغا تىكىلگەنىدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي ۋاڭ لۇ ھاسىرەپ ـ ھۆمۈدىگەن ھالدا قايتىپ كەلدى. ئۇ جۇڭ چېڭغا:

ــ ئەترەت باشلىقى چېن دامو ئۇلارنى قوغلاپ كېتىپتۇ، ــ دېدى.

ئەسلىدە جۇڭ چېڭلار چىقىپ كېتىشىگىلا ھېلىقى ئاشخانىنىڭ خوجايىنى ئۆزى كەنتنىڭ ئۇ بېشىغا يۈگۈرۈپ بارغان، ئۇ يەنە بىر

قېتىم خىزمەت كۆرسىتىش پۈرسىتىگە ئېرىشمەكچى بولغان ئىكەن، ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇ ھېلىقى بىرقانچە كىشىنى يىراقتىن كۆرگەن، ئۇ كىشىلەر ئارقىدىن كېلىۋاتقان ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئالدىغا قاراپ بەدەر قاچقان، دەل شۇ چاغدا ساقچى خانىمنىڭ بىر ساقچىسى كېلىپ قالغان، ئاشخانا خوجايىنى ئالدىدا قېچىپ كېتىۋاتقان كىشىلەردە بىر مەسىلە بارلىقىنى، ئىدارە باشلىقى جۇڭ چېڭنىڭ ئۇلارنىڭ سالاھىيىتىنى ئېنىقلاش توغرىسىدا كۆرسەتمە بەرگەنلىكىنى ئېيتقان، شۇنىڭ بىلەن ساقچى ئاشخانا خوجايىنى بىلەن بىللە ئۇ كىشىلەرنى قوغلىغان، ئەمما ئۇ كىشىلەر ناھايىتى تېز يۈگۈرۈپ قېچىپ كەتكەن. ساقچىخانىنىڭ ساقچىسى ئۆزىنىڭ كەسپىي سەزگۈرلۈكى بىلەن قېچىپ كېتىۋاتقان ئۇ كىشىلەردە چوقۇم بىر مەسىلە بارلىقىنى تونۇپ يېتىپ قوغلىغاچ ئاسمانغا قارىتىپ ئوق چىقىرىپ سىگنال بەرگەن. ساقچى ئاشخانا خوجايىنىنى دەرھال قايتىپ دېلو ئەھۋالىنى مەلۇم قىلىشقا بۇيرۇغان.

چىن دامو ۋە يالقۇنلارمۇ مىلتىق ئاۋازى چىققان تەرەپكە قاراپ قوغلاپ كەتكەن.

— قايسى تەرەپكە قېچىپ كېتىپتۇ؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ جىددىيلىك بىلەن.

— كەنتنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى زەيلىككە قاراپ قېچىپ كېتىپتۇ، — دېدى ۋاڭ لۇ.

— ئۇلار يىراققا قاچالمايدۇ، ئالدى تەرەپ شور سازلىق، ئۇلار ھېچ يەرگە يوشۇرۇنۇۋالالمايدۇ، — دېدى جۇڭ چىن كەسكىنلىك بىلەن.

جۇڭ چېڭ ناھايىتى تېزلىكتە يېزىدىن بەش ماشىنا، 20 ساقچى ۋە 30 خەلق ئەسكىرىنى ئېلىپ كەلدى. ئۇ 80 نەچچە ئادەم بىلەن زەيلىك ئەتراپىنى قاتمۇقات قورشىۋالالايمىز، قېچىش يولى پۈتۈنلەي ئۆزۈلىدۇ، مۇشۇ كۈچىمىز بىلەن بىرقانچە جىنايەتچىنى گەپ يوق بويسۇندۇرالايمىز، ئۇلارنىڭ ھەيۋىسىنى چوقۇم بېسىپ چۈشىمىز، دەپ ئويلىدى. جۇڭ چېڭ: ئۇ كىشىلەر ئۇزاققا بارالمايدۇ، ئۇلار چوقۇم كۆپتىكى تاشپاقىغا ئايلىنىپ قالىدۇ، دەپ

ئويلىدى. ئۇ بۇ قېتىمقى ھەربىكەتنىڭ تۈيۈقسىز بولغانلىقىنى ھەم ئۇنىڭ بولۇشىنىڭمۇ مۇقەررەرلىكىنى، نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئۆزى نەق مەيداندىكى بىر قوماندان بولغانلىكەن، بىر ئادەمنىڭ مۇ چېقىم قىلىشقا قەتئىي بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى، ئۇ بۇنى چوقۇم ئورۇنلىشى كېرەك ئىدى.

بۇ چاغدا، ۋاڭ لۇ، ئەلى، ما جيەنجۇڭلار ماشىنىنى يول بويىغا توختىتىپ تەييار بولۇپ تۇرغانىدى، جۇڭ چېڭ ھازىرلا بىر مەيدان قانلىق جەڭ بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ مەقسەتلىك ھالدا ۋاڭ لۇ ھەيدىگەن ماشىنىغا چىقتى. ئۇ ۋاڭ لۇدىن:

— قورقامسەن؟ — دەپ سورىدى.

ۋاڭ لۇ ئېغىزىنى پۈرۈشتۈرۈپ:

— سىز بىلەن بىللە تۇرسام يەنە نېمىدىن قورقاتتىم، — دېدى.

جۇڭ چېڭ باشقا گەپ قىلمىدى. ئۇ قولىنى ماشىنىنىڭ دېرىزىسىدىن چىقىرىپ كەينىدىكىلەرگە قولىنى پۇلاڭلاتتى، بۇ قوشۇن دەبدەبىلىك ھالدا كەنت سىرتىغا قاراپ ئاتلاندى.

ۋاڭ لۇ «قارا يولۋاس» ناملىق ئاپشاركىنىمۇ ئېلىۋالغانىدى. ماشىنا ئوت ئالدۇرۇلغاندىن كېيىن «قارا يولۋاس» كابىنكىنىڭ كەينى ئورۇندۇقىدا تۇڭلۇپ ياتتى، ئۇ قۇلاقلىرىنى دىڭ تۇتۇپ سەگەكلىك بىلەن ياتتى، ئۇ بىرقانچە قېتىم جەڭگە قاتناشقان، نەتىجىسى ئالاھىدە «مۇنەۋۋەر رازۋېدكىچى» ئىدى. ئاپشاركىنىڭ ۋاڭ لۇ بىلەن بىرگە بولۇۋاتقىنىغا ئەمدىلا بىر ئاي بولغانىدى. ئۇ ۋاڭ لۇغا زور نەتىجىلەرنى يارىتىپ بېرىشنى خالايتتى، ئەمما ھېچكىم ئۇنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى ئۇقالمايتتى.

4

چېن دامو بىلەن يالقۇن كەنتىنى چىقىپ 500 مېتىردەك ماڭغاندا ئالدى تەرەپتە بىر ئادەمنىڭ كۆلەڭگىسىنىڭ مىدىرلاۋاتقانلىقىنى كۆردى، يالقۇن ئۇنىڭغا ۋارقىرىدى:

— سەن نېمە قىلىدىغان ئادەم؟ — قارشى تەرەپ ئاۋۋال

چۆچۈپ كەتتى، ئارقىدىن سەگەكلىك بىلەن زەيكەشلىككە يوشۇرۇنۇۋالدى.

— سەن ساقچىخانا باشلىقى ئەركىننىڭ ئادىمىمۇ؟ بىز ساڭا يارەمگە كەلدۇق، قاچما! — دېدى يالقۇن يەنە.

قارشى تەرەپ زەيكەش ئىچىدە تۇرۇپ:

— مەن ساقچى، سىلەر قايسى قىسىمدىن؟ — دەپ سورىدى.

— بىز جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىدىن، — دېدى يالقۇن. ساقچى زەيكەشتىن چىقتى. چېن دامو بىلەن يالقۇن يۈگۈرۈپ كېلىپ ئۇنىڭ بىلەن ئاددىيلا كۆرۈشتى، ئاندىن جىددىي تۇرەدە:

— ھېلىقى ئادەملەرچۇ؟ بىز ئارقىسىدىن قوغلاپ يېتىشە - لەمدۇق؟ — دەپ سورىدى.

— بۇنىسى تەس، ھازىر قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتتى، — دېدى ساقچى.

— ئۇ كىشىلەر زەيكەشنى بويلاپ قېچىپ كەتتى، مەن ئارقىسىدىن قوغلاپ يېتىشەلمىدىم، ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۇلار بۆلۈنىمەي بىللە قاچقان، مېنىڭچە ئۇلار يىراققا بارالمايدۇ، — دېدى ئۇ.

چېن دامو ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلىماسلىق نىيىتىگە كەلدى. ئۇ تەھلىل قىلىپ: ھازىر ئەھۋال تېخى ئېنىق ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈستىگە قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتتى، بىزنىڭ رازۋېدكىچىلىرىمىز ئاز، ئۇلار كۆپ. ئەگەر ئىش ئەپلەشمىسە بىز ھۇجۇمغا ئۆچراپ قالىمىز. ئۇنىڭدىن كۆرە ئۆچەيلەن ئۇلارنى ئىزدىگەچ، ئارقىدىن كېلىدىغان قوشۇننى كۈتۈۋالغىنىمىز كېرەك، دەپ قارار قىلدى.

5

ئەمەلىيەتتە ئۇ بىر توپ كىشىلەر چېن دامولاردىن پەقەت مىڭ مېتىر يىراقتىكى جايغا يوشۇرۇنۇۋالغانىدى. ئۇلار ساقچىلارنىڭ

سۆزلىرىنى ئاڭلىيالمايتتى، ئەمما كىشىلەرنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدى، ئۇلار ئاخىر ماڭالماي قېلىپ، زەيكەشكە چۈشۈپ تۈگۈلۈپ يېتىۋالغانىدى.

— ھەي، بىر ئىادەم يوق تۇرىدىغۇ؟ شىرئەلى نەگە كەتتى؟ — دېدى ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى ئاۋازى كاكىراپ چىققىدىغان بىرسى. قاراڭغۇلۇقتا ئۇلار بىر - بىرىنىڭ ئىسمىنى چاقىرىشتى، تەكشۈرۈپ كۆرۈۋېدى، ئۇلارنى باشلاپ چىقىپ قاتتىللىق قىلغان شىرئەلىنىڭ يوقلۇقىنى بىلدى. ئۇلار ئەسلىي توققۇز ئادەم بولۇپ شىرئەلى قېچىپ كەتكەن، ھازىر سەككىز ئادەم قالغانىدى. بۇ چاغدا بىرسى ۋارقىراپ:

— ھۇ ئۆلگۈر كۆك كۆز، ئۇ بىزنى ئورىغا ئىتتىرىپتۇ، — دېدى. شىرئەلى ئىنس - جىنغا تۈيدۇرماي قېچىپ كەتكەنىدى. ئۇلار كەنت بېشىدا ساقچىلارغا ئۇچرىشىپ قالغاندىن كېيىن ئىشنىڭ چاتاقلىقىنى پەملەپ ھەمراھلىرىنى تاشلاپ ئۆزى يالغۇز قارشى تەرەپكە قاچقان، شۇ يۆگۈرگىنىچە 20 كىلومېتىر ئۇزاپ كەتكەنىدى.

بۇ بىر توپ ئادەم زادىلا ماڭالماي قالدى، ئۇلارنىڭ قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيىدىكىلەرنى ئۆلتۈرگەن چاغدىكى تەلۈلىكى ئەمدى كارغا كەلمەيۋاتاتتى، ئۇلار بەك ھېرىپ كەتكەنىدى. ئۇلاردىن بىرسى جىددىي تۇردە:

— ئارقىمىزدىن ساقچىلار قوغلاپ كېلىۋاتامدۇ قانداق؟ — دەپ سورىدى. ئۇنىڭ شېرىكى:

— ئېھتىمال قۇربان شۇجىنىڭ ئەرۋاھى بىزنى قوغلاپ كېلىۋاتقان بولسا كېرەك، — دېدى.

بۇ گەپ ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى قورقۇتۇۋەتتى، ئۇلار قاراڭغۇ كېچىدە ھەممە يەردە قۇربان شۇجىنىڭ ئۆيىدىكىلەرنىڭ كۆزلىرى پىلدىرلاۋاتقاندەك ھېس قىلدى. بىرسى: «بىز نېمىشقا ئۇلارنى ئۆلتۈرىمىز؟» دەپ سورىدىيۇ؟ يەنە بۇنىڭغا ئۆزى جاۋاب بەردى، «ئۇلارنى بىز ئۆلتۈرمىدۇق، شىرئەلى بىزنى ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇدى.» ئۇلار شۇنداق دېسە ئۆزلىرىنىڭ گۇناھى يېنىكلەيدىغاندەك ھېس قىلاتتى. بىرسى قاراڭغۇلۇق ئىچىدە پەس ئاۋاز بىلەن:

ـــ قاچايلى، ئەگەر يەنە قاچمىساق ساقچىلار قوغلاپ كېلىپ تۇتۇۋالىدۇ، ـــ دېدى.

ـــ قانداق قاچىمىز؟ ئالدىمىزدىكىسى پايانسىز شورلۇق، قاچساقمۇ بىكار، ساقچىلارنىڭ قولىدىن قېچىپ قۇتۇلغىنىمىز بىلەنمۇ بۇ چۆلدە ئاچلىقتىن ئۆلىمىز، مەن قاچمايمەن، ـــ دېدى ھېلىقى ئاۋازى كاكىراپ چىقىدىغان ئادەم. ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە شۇنىسى ئېنىق ئىدىكى، ئۇچ كېچە ـ كۈندۈز ماڭماي بۇ شورلۇق-تىن چىقىپ كېتىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئۇلاردىن بىرەيلەن قاراڭغۇلۇق ئىچىدە:

ئەگەر ساقچىلار بىزنى تېپىۋالسا قانداق قىلىمىز، بىز شۇنچە كۆپ ئادەمنىڭ ئۆلتۈرىدۇق، ھۆكۈمەت بىزنى چوقۇم ئېتىۋېتىدۇ، ـــ دېدى.

ھېلىقى ئاۋازى كاكىراپ چىقىدىغان ئادەم:

ـــ سۈدانغا پارتلاتقۇچ دورا قاچىلانغان، ئەگەر ساقچىلار قوغلاپ كېلىپ كىمنىڭ ئۇلارنىڭ قولىغا چۈشكۈسى كەلمىسە باتا-رىيىنى سۈدانغا ئۇلىسىلا ئۇ پارتلايدۇ، ـــ دېدى. ئۆلۈمنىڭ گېپى چىقىشى بىلەنلا ھەممەيلەن جىمىپ قالدى. كىمنىڭ ئۆلگۈ-سى كېلىدۇ؟ ئەگەر ئۇلارنىڭ ئۆلگۈسى كەلگەن بولسا ھەرگىز قاچمايتتى، ھازىر ئۇلارنىڭ ھەرگىز قاچقۇسى يوق ئەمەس، بەلكىم ئۇلار ماڭالمايۋاتاتتى.

6

جۇڭ چېڭ ساقچىلارنى باشلاپ ھەيۋەت بىلەن يېتىپ كەلدى، بەش ماشىنىنىڭ ھەممىسىنىڭ چىراغلىرى يېقىلغان، يول بويىنى كۈندۈزدەك يورۇتۇۋەتكەنىدى.

چېن دامو ماشىنىلارنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ شۇئان پۈتۈن ۋۇجۇ-دى كۈچكە تولدى، ئۇ ماشىنا چىرىغىنىڭ يورۇقىغا قاراپ تۇرۇپ قولىنى پۇلاڭلاتتى. جۇڭ چېڭ خېلى يىراقتىنلا چېن دامونىڭ بەستىلىك گەۋدىسىنى كۆردى. ئۇ ۋاقىرىغا:

ـــ چېن دامولارنىڭ يېنىغا 10 مېتىر قالغان جايدا ماشىنىنى

توختات! ــ دېدى.

ماشىنىلار توختىدى، جۇك چېكىڭ:

ــ ماشىنىنىڭ ئوتنى ئۆچۈرمەڭلار، چىراغلارنىمۇ ئۆ - چۈرمەڭلار! ــ دەپ بۇيرۇق قىلدى.

«قارا يولۇاس» ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، قاراڭغۇلۇق ئىچىدە زەيكەش تەرەپكە قاراپ ئېتىلدى، ئەمما ۋاڭ لۇ ئۇنى تۇتۇۋالدى.

ۋاڭ لۇ «قارا يولۇاس» نىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ:

ــ ئالدىرىما، جۇك چېكىڭ باشلىق ۋەزىپە ئورۇنلاشتۇرغاندىن كېيىن بىز ئاندىن ھەرىكەتكە ئۆتىمىز، ــ دېدى. ئەمما «قارا يولۇاس» جاھىللىق بىلەن زەيكەش ئىچىگە قاراپ قاتتىق قاۋاپ كېتىۋاتاتتى.

ۋاڭ لۇ جۇك چېكىغا دوكلات قىلدى:

ــ جۇك باشلىق، «قارا يولۇاس» ھەدەپ زەيكەش تەرەپكە قاراپ قاۋاپ كېتىۋاتىدۇ! ــ دېدى.

ــ زەيكەشلىكتە بىر ئىش بار، ــ دەپ جۇك چېكىڭ شۇئان بۇيرۇق قىلدى: ــ ماشىنىلارنىڭ چوڭ چىراغلىرىنىڭ ھەممىنى زەيكەشلىككە تىوغرىلاڭلا، بۇ يەردە زادى نېمە بار، قاراپ باقايلى! ــ دېدى.

ئەمما، زەيكەش بەك چوڭقۇر بولۇپ، چوڭقۇرلۇقى 10 نەچچە مېتىر كېلەتتى، ماشىنىلارنىڭ چىراغلىرىنىڭ نۇرى زەيكەشكە يەتمەيتتى.

ــ ۋاڭ لۇ، «قارا يولۇاس» نى قويۇۋەت، زەيكەشلىكتە نېمە بار كۆرۈپ باقايلى، باشقىلار تارقىلىپ جەڭگە تەييارلىنىڭلار! ــ دېگەن قارارنى چىقاردى جۇك چېكىڭ.

ۋاڭ لۇ «قارا يولۇاس» نىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ:

ــ ئاتلان، ئەمما ئېھتىيات قىل! ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ قولىنى قويۇۋېتىشى بىلەن «قارا يولۇاس» بىرلا سەكرەپ قاۋغان پېتى زەيكەشلىككە ئېتىلدى، ماشىنىلارنىڭ چىرىغى «قارا يولۇاس» قا تۇغرىلاندى، شۇ چاغدا «قارا يولۇاس» نىڭ زەيكەش ئىچىگە ئېتىلىپ ماڭغان قىياپىتى ئاجايىپ ھەيۋەتلىك

ئىدى، رازۋېدكىچىلارنىڭ نەزىرىدە ئۇ بىر ئاپشاركا ئەمەس، بەلكى جەڭگە كىرىۋاتقان باتۇر جەڭچى ئىدى.

«قارا يولۋاس» زەيكەشكە كىرگەندىن كېيىن قاۋغان پېتى بىر قارا كۆلەڭگە قاراپ ئېتىلدى، بۇ قارا كۆلەڭگىلەر ئىككىدىن، ئۈچتىن بىر توپ بولۇۋالغان بولۇپ، ھەممىسىنىڭ مۇرىسىدە ھەربىيچە سۇدان بار ئىدى.

بۇ كىشىلەر ماشىنا چىراغلىرىنىڭ كۈچلۈك نۇرىدا كۆزلىرىنى ئاچالمايلا قالدى. ئۇلارنىڭ چىرايلىرى تامدەك تاتىرىپ كەتكەن، قاتتىق روھى چۈشكەنىدى.

ـــ بولمىدى، سۇدان ئىچىدە پارتلاتقۇچ بولۇشى مۇمكىن. «قارا يولۋاس» نى قايتۇرۇۋالايلى، ـــ جۇك چېڭنىڭ كالىسىغا شۇ ئوي كېلىپ دەرھال ۋارقىرىدى، ئۇ ئۈزۈن يىللىق جەڭ تەجرىبىسىگە ئىگە بولۇپ، ئۇنىڭ سەزگۈرلۈكىمۇ ئىنتايىن يۇقىرى ئىدى. ئەمما، ئۇ كېچىككەن، ھەممە ئىش بىرنەچچە سېكۇنت ئىچىدىلا يۈز بەرگەنىدى.

«قارا يولۋاس» ئالدىدىكى خەتەرنى زادىلا سەزمەيتتى، ھازىر ئۇنىڭ غەيرىتى ئەڭ يۇقىرى ھالەتتە ئىدى، ئېھتىمال، ئۇ جۇك چېڭ بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ بۇيرۇق ئاۋازىنى ئاڭلىغان بولۇشىمۇ مۇمكىن، ئەمما ئۇ ئۇلگۈرەلمىدى. ئۇنىڭ بۇرچ تۇيغۇسىمۇ ئۇنى جەڭدىن كەينىگە چېكىنىشكە يول قويمايتتى، ئۇ بىرلا سەكرەپ ھېلىقى كۆلەڭگىلەر ئارىسىغا كىرىپ كەتتى. ئۇ ھازىر دۈشمەنلەرنىڭ ھىدىنى پۇرىغان، شۇڭا ئاتاكىغا ئۆتكەنىدى.

دەل شۇ چاغدا زەيكەش ئىچىدە قاتتىق پارتلىغان ئاۋاز ئاڭلاندى، شۇنداقلا كىشىلەرنىڭ ئېچىنىشلىق چىرقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى. ئاپشاركا مۇرىسىگە سۇدان ئېسىۋالغان بىر ئەبلەخكە ئېتىلغاندى، بۇ ئەبلەخ قاراڭغۇ كېچىدە خۇددى بىر قارا شەپەرەڭدەك بىر دەقىقە دەلدەڭشىپ تۇرغاندىن كېيىن زەيكەشلىكتە موللاق ئاتتى.

تۇيۇقسىز يۈز بەرگەن پارتلاش ھەممە كىشىنى چۆچۈتۈۋەتتى، جۇك چېڭمۇ تۇرۇپلا قالدى.

بىردەملىك جىمجىتلىقتىن كېيىن رازۋېدكىچىلار نەق مەيداندىكى

غا يېقىنلاشتى، ئىككى ئادەم پارتلاشتا ئۆلگەن، ئىككىسى يارىلاندۇغان، يەنە ئىككىسىنىڭ بېشى يېرگە، كاسسىسى ئاسمانغا قارىغان ھالدا زەيكەشلىككە يېقىلغانىدى. رازۋېدكىچىلار ئۇلارنى سۆرەپ زەيكەش ئۇستىگە ئېلىپ چىقتى. يەنە بىر ئەبلەخ بىر توپا دۆۋىسىنىڭ كەينىدە توگۈلۈپ يېتىۋالغان بولۇپ، كېچە بەك قاراڭغۇ بولغاچقا رازۋېدكىچىلار ئۇنى بايقىيالماي قالدى. ۋاڭ لۇ پارتلاپ تونۇغۇسىز بولۇپ كەتكەن «قارا يولۋاس» نى كۆتۈرگىنىچە قاتتىق قايغۇغا چۆمدى. ئىداره باشلىقى جۇڭ چېڭ:

— ئۇنى ئېلىپ كەتمەيلى، مۇشۇ يەردىلا كۆمۈۋېتەيلى! — دېدى.

ۋاڭ لۇ بېشىنى قاتتىق چايقىدى:

— ياق، بولمايدۇ، — ئۇنىڭ كۆتۈرۈۋالغىنى ئەمەلىيەتتە «قارا يولۋاس» نىڭ بىرلا پۇتى ئىدى. ئۇ «قارا يولۋاس» نى ئۆزىنىڭ بىر جەڭچىسى دەپ قارايتتى، ئۇ بۇ جەڭچىنى جەڭ مەيدانىغا ئېلىپ كەلگەن، ئەمما ئۇنى ساق ئېلىپ كېتەلمىگەچكە قەلبى بەك ئازابلانغان، بەك پۇشايمان قىلغانىدى.

ۋاڭ لۇ «قارا يولۋاس» نىڭ جەسىتىنى ئەكېتىمەن، دەپ چېڭ تۇرۇۋالدى، ئۇ ھاياجانلانغان ھالدا «قارا يولۋاس» نىڭ بىر پۇتىنى قۇچاقلاپ ماشىنىنىڭ كابىنكىسىغا كىردى. ئۇ مۇشۇ يەردە بىردەم يالغۇز ئولتۇرۇۋېلىشنى خالايتتى، «قارا يولۋاس» نىڭ ئۆلۈمى ئۇنى بەك ئازابلىغانىدى. دەل شۇ چاغدا، ۋاڭ لۇ ئارقىسىدا بىر شەپىنىڭ بارلىقىنى، بىر كىشىنىڭ ئېغىر نەپەس ئېلىۋاتقانلىقىنى سەزگەندەك بولدى. ۋاڭ لۇ چۆچۈپ كەتتى، شۇنداق ئارقىسىغا قاراپ قېتىپلا قالدى. ئەسلىده بىر ئەبلەخ قاچانلاردىدۇر ماشىنا ئىچىگە كىرىۋالغان، ئېھتىمال قورسىقى يارىلانغان بولسا كېرەك، بىر قولى بىلەن قورسىقىنى تۇتۇپ بىر قولىنى سوزۇپ ۋاڭ لۇنى تۇتماقچى بولۇۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ ئىنتايىن چاققانلىق بىلەن ئۆزىنى قاچۇرۇپ ماشىنا سىرتىغا قاراپ:

— ماشىنىدا ئادەم بار ئىكەن، ھەممىلار يېتىۋېلىڭلار، — دەپ قاتتىق ۋارقىرىدى. ۋاڭ لۇ ئاۋازى بېسىقمايلا ئىنتايىن چاققانلىق بىلەن كابىنكىدىن ئۆزىنى ئېتىپ يېرگە چۈشۈۋالدى.

بۇ چاغدا، بۇ ماشىنىغا ئەڭ يېقىن جايدا يەنى 10 نەچچە مېتىر يىراقلىقتا تۇرۇۋاتقان جۇڭ چېڭ نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى ئۇقالمىغان بولسىمۇ، ئەمما دەرھال: «يېتىڭلار، مىدىرلىماڭلار!» دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى.

كۆپچىلىك جايىدا يېتىپ بۇيرۇق كۈتتى. ۋاڭ لۇ دەرھال جۇڭ چېڭنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ دوكلات قىلدى:

ــ جۇڭ چېڭ باشلىق، يەنە بىر ئادەم بار ئىكەن، كابىنكىغا كىرىۋاپتۇ! ــ جۇڭ چېڭ دەرھال ئىككىنچى بۇيرۇقنى چۈشۈردى:

ــ ھەممەيلەن دىققەت، ئارقىغا چېكىنىڭلار، 25 مېتىر يىراقلىققا چېكىنىڭلار!

نەق مەيدان بىرپەس جىددىيلىشىپ كەتتى. بىردەمدىن كېيىن ھەممەيلەن ھېلىقى «مىتسۇ بىشى» ماركىلىق پىكاپتىن خېلى يىراقتا چېكىندى، ئەسلىدە ھېلىقى توپا دۆۋىسىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈۋالغان ئەبلەخ قالايمىقانچىلىقتىن پايدىلىنىپ زەيكەشتىن چەمىۋالغان، ئۇ ساقچىلارنىڭ زەيكەش ئىچىدىكى پارتلاش يۈز بەرگەن نەق مەيدانىنى تەكشۈرۈۋاتقاندا ئاستىلا زەيكەشتىن چىقىۋالغان، «مىتسۇبىشى» ماركىلىق بىر پىكاپنىڭ ئوتنىڭ ئۆچۈرۈلمىگەنلىكىنى، ئىشىكىنىڭمۇ ئېتىلمىگەنلىكىنى كۆرۈپ ئىنتايىن خۇش بولۇپ كەتكەن، ئەگەر ئۆزى ماشىنىغا چىقىۋالالىسا ماشىنىنى ھەيدەپ قاچالايدىغانلىقىنى، بەلكى يەنە بۇ يەردىن قېچىپ قۇتۇلۇش مۇمكىنلىكىنى خام خىيال قىلغان.

ئۇ ئەبلەخ ئەركىنىڭ تېررورلۇق مەشىق بازىسىدا ماشىنا ھەيدەشنى ئۆگەنگەنىدى. ئۇ ئوڭۇشلۇق ھالدا «مىتسۇبىشى» ماركىلىق پىكاپنىڭ كەينىگە چىقىۋالغان، ئۆمىلەپ كابىنكىغا ئۆتمەكچى بولغاندا كۆتۈلمىگەندە ۋاڭ لۇ چىقىپ قالدى. جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇدىن:

ــ ئۇنىڭدا بومبا بارمىكەن، ــ دەپ سورىدى. ۋاڭ لۇ بېشىنى چايقىدى:

ــ ئېنىق كۆرەلمىدىم.

جۇڭ چېڭ يالقۇنغا بۇيرۇق چۈشۈردى:

— ئۇنىڭغا گەپ قىل! ياخشىسى ئۇنى ماشىنىدىن چۈشۈرەيلى!

يالقۇن بۇ ئەھۋالدىن ھەم ھەيران قالدى، ھەم قاتتىق نەپرەتلەندى، ئۇ:

— ھەي گۈي، ياخشىلىقچە گەپ ئاڭلا، قورسىقىڭدىن قان ئېقىۋاتىدىغۇ دەيمەن، تېز چۈش، مەن سېنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ ياراڭنى تاڭدۇراي، بولمىسا قان كۆپ ئېقىپ كېتىپ ھاياتىڭ نىمۇ ساقلاپ قالالمايسەن، — دەپ ۋارقىرىدى.

قارشى تەرەپ بىردەم جىم تۇرۇۋالدى، ئاندىن جىددىي ھەم يىغلامسىرىغان تەلەپپۇزدا:

— خۇدا ھەققى، مېنىڭ قېنىم ئېقىپ تۈگەي دەپ قالدى، مەن ئۆلەي دەپ قالدىم، — دېدى.

— سەن پەسكە چۈشسەڭلا مەن سېنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ ياراڭنى تاڭدۇرىمەن، سەن ئۆلمەيسەن، چۈش! — دېدى يالقۇن.

قارشى تەرەپ قاتتىق ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا:

— مەن مىدىرلىيالمايۋاتىمەن، مەن ئۆلەيلا دەپ قالدىم، — دېدى.

— ئەمىسە جىم تۇر، مەن سېنىڭ يېنىڭغا بارىمەن، — يالقۇن قولىدا كانايىنى تۇتۇپ ئۇنىڭغا ۋارقىرىغاچ ماشىنىغا يېقىنلاشتى.

قارشى تەرەپ بىردىنلا قاتتىق چىرقىراپ:

— يېقىن كەلمە، بولمىسا مەن پارتلاتقۇچنى پارتلىتىمەن، ھەممىڭنى پارتلىتىپ ئۆلتۈرىمەن! — دېدى.

ئۇنىڭدا راستىنلا بومبا بار ئىكەن! — يالقۇن قەدىمىنى توختىتىپ جۇڭ چېڭغا قاراپ، — قانداق قىلىمىز؟ — دەپ سورىدى.

— ئۇنىڭغا يەنە ۋارقىرا، ئۇ چۈشسۇن، ئەگەر ئۇ ئۇنىمىسا ئۇنى ياش ئاققۇزۇش بومبىسى بىلەن بويسۇندۇرايلى! — دېدى جۇڭ چېڭ.

يالقۇن يەنە ئۇنىڭغا ۋارقىرىدى، ئەمما قارشى تەرەپتىن ھېچ قانداق سادا چىقمىدى، ئەسلىدە ئۇ ماشىنىنىڭ ئارقا ئورۇندۇقىدا

دىن كابىنكىغا قاراپ ئۆمىلەۋاتاتتى، ئۇنىڭ مەقسىتى ناھايىتى روشەن يەنى ماشىنىنى ھەيدەپ قېچىش ئىدى.

يالقۇن ئۇنىڭغا يەنە ۋارقىرىدى، ئەمما قارشى تەرەپ بىر نېمىلەرنى دەپ ۋارقىرىدى، ئۇنىڭ نېمە دېگەنلىكىنى يالقۇنمۇ ئۇقالمىدى.

جۇڭ چېڭ كەسكىنلىك بىلەن بۇيرۇق چۈشۈردى:

— ئەلى، ۋاڭ لۇ، ئىككىڭلار ماشىنىغا ياش ئاققۇزۇش بومبىسى ئېتىڭلار!

بۇ بۇيرۇقنى ئاڭلاپ ۋاڭ لۇ جىددىيلىشىپ كەتتى، ئەمما ئۇ يەنە دەرھال ئۆزىنى بېسىۋالدى.

ئەھۋال بەك جىددىي بولغاچقا ئۇلار يولغا چىققاندا كۆزدىن ياش ئاققۇزۇش ئوقى ئاتىدىغان قورال ئېلىۋالمىغانىدى، ئەمدى پەقەت كۆزدىن ياش ئاققۇزۇش بومبىسىنى قولدا ئېتىپ، ئۇ ئەبۇلەخنى بۇيىۇندۇرۇشقا توغرا كەلدى. ماشىنىنىڭ دېرىزىسى كىچىك، ئارىلىق يىراق بولغاچقا بومبىنى ماشىنىنىڭ ئىچىگە ئاتقىلى بولمىدى، شۇڭا ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى بىرى سول تەرەپتىن بىرى ئوڭ تەرەپتىن ئايلىنىپ ئۆتۈپ پەم بىلەن ماشىنىنىڭ ئۈستىگە چىقىۋالدى، ئەلى ئۇنى مۇھاپىزەت قىلدى، ۋاڭ لۇ كۆزدىن ياش ئاققۇزۇش بومبىسىنى ماشىنىنىڭ ئىچىگە تاشلىدى.

ۋاڭ لۇ كۆزدىن ياش ئاققۇزۇش بومبىسىنى ئىنتايىن تېز تاشلىدى، خۇددى كېچە ئاسمىنى يېرىپ ئۆتكەن ئاقار يۇلتۇزدەك تېز تاشلىدى، بومبىنى تاشلاپلا ماشىنا ئۈستىدىن ئۆزىنى يەرگە ئاتتى.

ماشىنىدىكى ئەبلەخ ئېھتىمال ۋاڭ لۇ ماشىنا ئۈستىگە چىققان ئاشۇ دەقىقىدە پارتلاتقۇچنى پارتلىتىشى مۇمكىن ئىدى، ئەگەر شۇنداق بولغان بولسا ۋاڭ لۇ مۇقەررەر قۇربان بولاتتى. ۋاڭ لۇنىڭ بۇ دۇنياغا بولغان مۇھەببىتى ئىنتايىن چوڭقۇر بولۇپ، ئۇ ھەرگىز بۇ دۇنيادىن ئۆن ـ تىنسىزلا يوقاپ كېتىشنى خالىمايتتى.

ئۇ ئالدىن پىلانلىۋالغان بىخەتەر نىشانغا قاراپ يۈگۈردى، ئەلىمۇ ئۇنىڭ ئالدىدا يەنە بىر نىشانغا قاراپ يۈگۈرۈپ كېتىۋاتاتتى. ۋاڭ لۇ بۇ قېتىم ئۆزىنىڭ ئۆمرىدە ئەڭ تېز يۈگۈرگەنلىكىنى

ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايتتى، ئەلىمۇ شۇنداق تېز يۇگۇرەۋاتاتتى. ئۇ يۇگۇرۇپ كېتىۋېتىپ بىر نەرسىلەرنى دەپ ۋارقىرايتتى، ئۇ بۇ ئارقىلىق ئۆزىنى روھلاندۇرۇۋاتاتتى ھەم ئۆزىنىڭ تېخى ھايات ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاۋاتاتتى. ئۇ كېيىن بۇنى ۋاڭ لۇغا ئېيتىپ بەردى.

ئاشۇ بىرنەچچە سېكۇنت ئىچىدە ۋاڭ لۇ خېلى يىراقتا يۇگۇرۇپ باردى. كۆپچىلىك يىراق جايدا كۆزدىن ياش ئاققۇزۇش بومبىسىنىڭ ماشىنا ئىچىگە تاشلانغانلىقىنى كۆردى، ماشىنا ئىچىدىن قاتتىق يۆتەلگەن ئاۋاز ئاڭلاندى، ئارقىدىنلا ئۇ ئەبلەخ باتارېيىنى پارتلاتقۇچقا ئۇلىدى، ماشىنا «گۇم» قىلىپ پارتلاپ ئۇستى پۈتۈن لەي ئېچىلىپ قالدى.

ساقچىلار كۆزدىن ياش ئاققۇزۇش بومبىسىنىڭ تېررورچىنىڭ بەدىنىدىكى بومبىنى پارتلىتالمايدىغانلىقىنى بىلەتتى، ئۇ بومبىنى تېررورچىنىڭ ئۆزى پارتلاتقان. ئۇ ئوت دېڭىزىدىكى بىر شارغىلا ئايلىنىپ قالغان ھەمدە تۇن كېچىدىكى ئەڭ ئاخىرقى بىر قارا شەپەرەڭ بولۇپ قالغانىدى.

7

— بىردەم ئارام ئېلىۋالغاندىن كېيىن ئاندىن قايتىمىز، — دەپ بۇيرۇق قىلدى جۇڭ چېڭ كۆپچىلىككە.

بۇ جەڭنى بېشىدىن ئۆتكۈزگەن كۆپچىلىك ئۆزىنىڭ روھىي ھالىتىنى ئازراق تەڭشىۋېلىشى كېرەك ئىدى.

چېن دامو بىلەن يالقۇن يارىلانمىغان ئىككى ئەبلەخنى، ئەلى بىلەن ۋاڭ لۇ يارىلانغان ئىككى ئەبلەخنى جىددىي سوراق قىلدى. بۇ ئەبلەخلەر بايا يۈز بەرگەن ۋەقەدىن گاڭگىراپ قېتىپلا قالغانىدى، نېمىلا بولمىسۇن ئۇلارمۇ ئادەم، ئەمما ئۇلار ھېچقانداق مەلۇماتى يوق ساۋاتسىزلار، باشقىلار تەرىپىدىن پايدىلىنىپ كېتىلگەن قارا قورساقلار ئىدى. ساقچىلار ئۇلارنى بىر خالىي جايغا ئېلىپ باردى، ئۇلار ساقچىلار بىزنى بۇ يەردە ئېتىۋېتەمدىكىن دەپ ئويلىغان بولسا كېرەك، ئارىدىن بىرسىنىڭ پۈت ـ قولىدا جان

قالمىدى، ئۇ يەردە تىزلىنىپ تۇرۇپ:

— قۇربان شۇجىنى مەن ئۆلتۈرمىدىم، مەن پەقەت دەرۋازىنى ساقلاپ تۇردۇم، — دېدى.

— بۇ سېنىڭ جىنايىتىڭنىڭ يوقلۇقىنى كۆرسەتمەيدۇ، — دېدى ۋاڭ لۇ غەزەپ بىلەن.

— مېنىڭ گۇناھىم بار، ئەمما بۇ گۇناھ ئۆلۈم جازاسىغا بېرىشكە توشمايدۇ، — دېدى قاتىل.

— سەنلەرنىڭ قۇربان شۇجىلارنىڭ ئائىلىسى بىلەن نېمە ئۆچ - ئاداۋىتىڭ بار ئىدى؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

— مەن ئۇلارنى تونۇمايمەن، ئۇلار بىلەن ھېچقانداق ئۆچ - ئاداۋىتىم يوق، — دېدى قاتىل.

— سېنىڭ ئۇلار بىلەن ھېچقانداق ئۆچ - ئاداۋىتىڭ بولمىسا نېمىشقا ئۇلارنى ئۆلتۈرىسەن؟ — دېدى ۋاڭ لۇ ھەيران بولغان ھالدا.

— بىزنىڭ ھېچقانداق مەقسىتىمىز يوق، ئەمما شىركەلىنىڭ مەقسىتى بار، ئۇ بىزنى نېمە قىل دېسە شۇنداق قىلىمىز، ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە ئىش قىلىمىز، — دېدى قاتىل.

قاتىللارنىڭ ئىقرارى جۇڭ چېڭنىڭ «قارا بۇركۇت» ھازىر غالجىرلىق بىلەن قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتۈپتۇ، دېگەن ھۆكمىنى ئىسپاتلىدى.

دۇشمەنلەرنىڭ يوشۇرۇن سۇيىقەستىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، ۋەن مىڭ شۇجى رىياسەتچىلىكىدە مەخپىي ھالدا 24 رەھبەرنىڭ ئامانلىقىنى قوغداش يىغىنى ئېچىلدى. بۇ كىشىلەر ۋاڭ لۇ تورىدىن ئاختۇرۇپ تاپقان يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش تىزىملىكىدىكى كىشىلەر ئىدى. ئۇلار ئىچىدە ۋەن مىڭ شۇجى، جۇڭ چېڭلار بار ئىدى، يەنە جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدىكى ھەرقايسى ئورۇنلارنىڭ مەسئۇللىرى ۋە بىرقانچە يېزىلىق پارتكومىنىڭ شۇجىلىرىمۇ بار ئىدى. جۇڭ چېڭ: جەنۇبىي شىنجاڭدىكى چوڭ مەسچىتىنىڭ ئىمامى ئىمىن ھاجىنىڭ بىخەتەرلىكىگە ئالاھىدە دىققەت قىلىش كېرەكلىكىنى تەكىتلىدى. ئۇنىڭ بىخەتەرلىكىنى قوغداش ئۈچۈن، ۋەن مىڭ شۇجى: بۇگۈندىن باشلاپ ئىمىن ھاجىنىڭ ھۆكۈمەتتە ئىش

لەيدىغان كىچىك ئوغلى تاش ھەر كۈنى دادىسىنى مەسچىتكە ئاپىرىپ - ئەكېلىشكە مەسئۇل قىلىنسۇن، ئىش ھەققى ئوخشاشلا بېرىلسۇن ھەمدە جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق سىياسىي كېڭىشىنىڭ ئەزالىرى مەخسۇس بىر كىچىك ماشىنا ئاجرىتىلسۇن. جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچى تەرەپ ئىككى ساقچى ئەۋەتىپ ئىمىن ھاجىنىڭ ئامانلىقىنى مەخپىي قوغدىسۇن، دەپ تەستىق سالدى.

«قوغداش خىزمىتىنى قىلچە نۇقسانسىز ياخشى ئىشلەش كېرەك، ئەمدى يەنە مەسىلە چىقىپ قالماسلىقى كېرەك. قۇربان شۇجى ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭدا ئەنسىزچىلىك پەيدا بولسا بولمايدۇ. مەن چەت ئەلدىكى دۈشمەن كۈچلەرنىڭ بۇ ئىشتىن پايدىلىنىپ بىزگە دىنىي كۆزىر قىلىۋېلىشىدىن ئەندىشە قىلىۋاتىمەن، دېدى.

يىگىرمە ئىككىنچى باب

1

ئىمىن ھاجى قۇربان شۇجىنىڭ قان ئىزلىرى قاپلىغان ھويلا-سىغا قايغۇلۇق كەيپىيات ئىچىدە سالماق قەدەم بىلەن كىردى. ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭ مۇسۇلمانلىرى ئىچىدە يۇقىرى ئابرۇيغا ئىگە ئىدى، ئۇ قازا قىلغانلارغا خەتمىقۇرئان ئوقۇش ئۈچۈن تەكلىپ قىلىندى. ئىمىن ھاجى ئۇستىگە ئۇزۇن قارا پەلتو، بېشىغا يوغان ئاق سەللە يۆگىگەنىدى. ئىمىن ھاجىنىڭ چىرايىنى ئېغىر سۈكۈت قاپلىغان، كىشىلەر ئۇنىڭ قەلبىنىڭ ناھايىتى پەرىشان ئىكەنلىكىنى سېزىۋالالمايتتى.

ئىمىن ھاجى ئالدىنقى كۈنى «دىنىي زاتلارغا» ئاملىق بىر تەھدىت خېتىنى تاپشۇرۇۋالدى. خەتتە ئۇ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ھۆكۈمەتكە قارشى تۇرۇشقا، مىللىي بۆلگۈنچىلەرنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدا مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى ئېلىپ بېرىشىنى قوللاشقا بۇيرۇلغان، «بولمىسا سېنى ئۆلتۈرىمىز» دېيىلگەن. خەتكە: «جەنۇبىي شىنجاڭ پىدائىيلار ئەترىتى» دەپ ئىمزا قويۇلغانىدى.

ئىمىن ھاجى بىر يۇشۇرۇن سۈيىقەستنىڭ مەلۇم بىر بۇلۇڭ - پۇچقاقتىن ئۆزىگە قاراپ كېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ كۆڭلىدە بۇ تەشكىلاتنىڭ پەردە ئارقىسىدىكى قوماندانى چوقۇم ئىبراھىم دەپ قارىدى. ئۇ ئۆزى بىلەن نەچچە ئون يىل قارشىلاشقان بۇ يالغان ھاجىنىڭ نەچچە يىللاردىن بۇيان ئۆزىگە ھەسەت قىلىپ ۋە ئۆچمەنلىك قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى ناھايىتى ئېنىق بىلەتتى. نەچچە ئون يىلدىن بۇيان مەيلى ئىبراھىم قانداق ۋاستە قوللانمىسۇن، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى ئىمىن ھاجىنىڭ ئالدىدا ئاقمىدى. شۇڭا ئۇلار بۇ قېتىم ئۇنىڭغا تەھدىت خېتى ئەۋەتتى. ئەگەر ئىمىن ھاجى ئۇلارنىڭ گېپىنى ئاڭلىمىسا چوقۇم ھېلىقى

تەشكىلات ئۇنىڭغا زەھەرلىك قولىنى سالاتتى. ئىمىن ھاجى: «مەن نېمىشقا بىر توپ سىياسىي مۇتتەھەملەرگە بويسۇنىدىكەن. مەن، باش ئېگىدىكەنمەن! بىر تەھدىت خېتى مېنىڭ بىر ئۆمۈر ئىشەنگەن دىنىي ئېتىقادىمنى تەۋرىتەلەمدۇ؟ مېنىڭ دىنىم قانداقمۇ ئۇ ئەبلەخلەر بىلەن بىر ئېقىمدا بولسۇن؟» دەپ ئويلىدى. ئىمىن ھاجى مەنسىتمىگەن ھالدا خەتنى چۆرۈپ تاشلىۋەتتى. ئۇ: «مەن ھازىر 80 گە كىرىپ قالدىم. مېنى ئۆلتۈرۈشمەكچى بولساڭ ئىختىيارىڭ، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىدىكى بۇ ئابرۇيغا ئۆزۈمنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىم، پەزىلىتىم بىلەن ئېرىشكەن» دېدى.

ئىمىن ھاجى بىر كېچە ئۇخلىماي ئويلاندى. ئەتىسى ئۇ مەسچىتتە نامازغا ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئۆيگە قايتىپ كېلىپ يەنىلا بۇ سۇئىقەست قاچان يۈز بېرەر دەپ ئويلىدى. ئەمما ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرگە بۇ ئەندىشىسىنى زادىلا ئېيتمىدى.

چۈشتە بىر توپ ئامما ئالاقزادە بولغان ھالدا ئۇنىڭ ئۆيىگە كىرىپ، ناھايىتى قايغۇلۇق ھالدا قۇربان شۇجى ئائىلىسىدىكىلەردىن بەش كىشىنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى ئېيتتى ھەمدە ئۇنى قۇربان شۇجىنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈپ بېرىشكە تەكلىپ قىلدى.

ئىمىن ھاجى ئۆزىنىڭ كونا دوستى قۇربان شۇجىنىڭ ئۆزىدىن بۇرۇن ئۇ دۇنياغا كېتىپ قېلىشىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى. ئۇ قۇربان شۇجى ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنىڭ ئۆزىگە تەھدىت خېتى ئەۋەتكەن تەشكىلات بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈردى. ئۇ ئىگەرچى يېزىسىدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بۇ تەھدىت خېتىنى ج خ ئىدارىسىگە تاپشۇرۇپ بېرىش ھەمدە ئىبراھىمغا بولغان گۇمانىنى ج خ ئىدارىسىگە ئېيتىش نىيىتىگە كەلدى. ئۇ ئايالىغا: «مەن قۇربان شۇجىنىڭ نامىزىغا بارىمەن، قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ساڭا دەيدىغان مۇھىم گەپ بار» دېدى. بۇ ماشىنىغا چىقتى، ماشىنىنىڭ ئىشكى يېپىلىۋاتقان شۇ پەيتتە خۇددى بىر زۇلمەتنىڭ ئۆزىگە يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى، بۇ زۇلمەتنىڭ بارا - بارا تېخىمۇ قارانغۇلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇنىڭ قەلبى ئىنتايىن غەش بولۇۋاتاتتى.

2

ئىمىن ھاجىنىڭ ئۆيى چوڭ بىر مەھەللىدە ئىدى. ئۆيلەر ھەممىسى لاي تاملىق ئۆيلەر بولۇپ، يىراقتىن قارىغاندا خىلىلا كۆرۈمسىز كۆرۈنەتتى، ئەمما بۇ لاي كېسەك تاملىق ئۆيلەرنىڭ ئىچى ناھايىتى پۈزۈر زىننەتلەنگەنىدى. ئىمىن ھاجىنىڭ ئۆيى كىچىك تار كوچىنىڭ ئىچىدە بولۇپ، بۇ تار كوچىنىڭ ئۇزۇنلۇقى 50 مېتىرچە كېلەتتى. ئىككى تەرەپتىكى ئۆيلەرنىڭ ھەممىسى لاي كېسەك تاملىق ئۆيلەر بولۇپ، ھەر نەچچە مېتىردا بىردىن سىرلانغان ياغاچ دەرۋازا كۆرۈنەتتى، دەرۋازىنىڭ ئاستى - ئۈستىلىرىگە تۆمۈر نەقىشلەر قېقىلغان، شۇڭا قەدىمىي ۋە ئېسىل كۆرۈنەتتى.

ئىمىن ھاجىنىڭ ئۆيى باشقىلارنىڭ ئۆيىدىن خىلىلا چوڭ ئىدى، ھويلىسىمۇ ناھايىتى كەڭرى ئىدى.

ھويلىدا ئۇزۇن كەتكەن تال بارىكى بولۇپ ھەر يىلى كۈزدە بۇ باراڭدا مونچاق - مونچاق قىزىل ئۇزۈملەر ئېسىلىپ كېتەتتى، تال بارىڭ ئاستىغا نۇرغۇن تەشتەكلىك گۈللەر قويۇلغان، بۇ گۈللەر شاھزادىگۈل، قىزىلمودەن، ماشتىگۈل، بامبۇك، گۈلسامساق، تۆمۈر دەرەخ قاتارلىقلار بولۇپ، گۈللەرنىڭ خۇش پۇرىقى دىماققا ئۇرۇلاتتى. بۇ تىنچلىقپەرۋەر بىر جەمەت، تىنچ، ئىللىق ئائىلە ئىدى، ئەسلىدە بەخت ۋە گۈزەل تۇرمۇش مۇشۇنداق كېشەرگە يار بولۇشى كېرەك ئىدى، ئەمما بىر قىشتىكى تاڭ سەھەردە بۇ ئائىلە بالا - قازاغا دۇچار بولدى.

شۇ كۈنى تاڭ سەھەر، ئەمدىلا تاڭ يورۇشىغا ئىمىن ھاجى ئورنىدىن تۇردى، ئۇ ئۇزۇن ۋاقىتلاردىن بېرى ھەر كۈنى تاڭ سەھەر سائەت تۆتتە ئورنىدىن تۇراتتى. ئۇ تۇرمۇشى ئىنتايىن تەرتىپلىك ئادەم ئىدى، ئۇنىڭ ياتاق ئۆيىدىكى چوڭ كاڭغا قارا قىزىل تەگلىك، ئاق چوچىلىق گۈللۈك كىگىز سېلىنغان، تامغا ئېسىل ئۆزبېك گىلىمى تارتىلغانىدى، ئېسىل گىلەم بۇ ئائىلىنىڭ ئالىي نەسەبىگە بەكمۇ ماس كەلگەنىدى.

ئىمىن ھاجى ياشىنىپ قالغان بولغاچقا، ھەربىرى تازا چاققان

ئەمەس ئىدى، ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش زۆرۈر ئىدى.

ئۇنىڭ ئوغلى تاش دادىسىنىڭ ئايىغىنى كىيگۈزدى.

ئىمىن ھاجى كۆيۈمچانلىق بىلەن ئوغلىنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ تۇرۇپ:

— بولدى، ئەمدى ماڭايلى، — دېدى.

تاش ئورنىدىن تۇرۇپ:

— دادا، ھەر كۈنى سىزنى مەسچىتكە ئاپىرىپ - ئەكېلىش مېنىڭ خىزمىتىم، بىز گەرچە ھەر كۈنى بىللە بولساقمۇ مەن سىزنىڭ بىخەتەرلىكىڭىزدىن بەكمۇ ئەنسىرەيمەن، — دېدى. ئۇ دادىسىنى يۆلەپ ئۆيدىن چىقتى.

— ماڭا بىرەر ئىش بولمايدۇ، مېنى ھۆكۈمەت قوغدايدۇ، ئاللا مېنى ئۆز پاناھىدا ساقلايدۇ! — دېدى ئىمىن ھاجى.

ئىمىن ھاجىنىڭ ئايالى ئانارگۈل گەرچە 70 كە يېقىنلىشىپ قالغان ئايال بولسىمۇ، ئەمما زىلۋا فىگۇرىسىنى ھازىرمۇ يوقاتمىغان. ئۇ ئۈستىگە ئاچ كۆك رەڭلىك گۈللۈك ئۇزۇن كۆڭلەك كىيگەن، بېشىغا ئاپئاق ياغلىق ئارتقان، ئىككى تال ئۆرۈمە چېچى بېلىگە چۈشۈپ تۇراتتى، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قارىغاندا باشقىلار ئۇنى 40 — 45 ياشلاردىكى ئايالمىكىن دەپ قالاتتى. ئۇ ئىمىن ھاجى مەككىدە ھەج قىلىپ شىنجاڭغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئالغان بىردىنبىر ئايالى ئىدى. ئانارگۈل ياش ۋاقتىدا شۇ جايدىكى ئەڭ چىرايلىق قىزلاردىن بولۇپ، ئۇنىڭ تېرىسى ئاپئاق، قارىغاندا ئۇنىڭ ئاق تەنلىكلەر ئەۋلادىدىن ئىكەنلىكى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئانارگۈل ئىمىنھاجىغا ئىككى ئوغۇل، ئۈچ قىز تۇغۇپ بەردى. ئۇلارنىڭ پەرزەنتلىرى خۇددى ئىمىن ھاجى جەمەتىدىكىلەرنىڭ كۆتكىنىدەك ناھايىتى يارىملىق، ئېسىل پەزىلەتلىك بالىلاردىن بولۇپ چىقتى. ئۇنىڭ چوڭ ئوغلى تۇركىيىدە جۇڭگو يېمەك سودىسى قىلاتتى، چوڭ قىزى ياتلىق قىلىنغان، ئىككىنچى قىزى ئوقۇتقۇچى، ئۈچىنچى قىزى دوختۇر ئىدى.

ئىلگىرىكى ۋاقىتلارغا ئوخشاشلا ئانارگۈل ئېرىنى ئىشىككە ئۇزىتىپ چىقتى. ئۇلار نەچچە ئون يىللاردىن بۇيان ئەنە شۇنداق ئىناق ئۆتۈپ كېلىۋاتاتتى، ئانارگۈل ئۆزلىرىنىڭ مۇھەببىتىنى

ئىنتايىن قەدىرلەيتتى.

ئىمىن ھاجى دەرۋازىدىن چىقتى ۋە ئادەتتى بويىچە ئايالىغا قولىنى پۇلاڭلىتىپ:

— كىرىپ كېتىڭ، سىرت بەك سوغۇق، — دېدى.

ئايال ئىتائەتمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتقان بولسىمۇ، پەقەت ئېرى خېلى يىراقلاپ كەتكەندىلا دەرۋازىنى ياپتى. ئىمىن ھاجى تەھدىت خېتىنى تاپشۇرۇۋالمىغان چاغدىمۇ ئۇ ھەمىشە مۇشۇنداق قىلاتتى، ئۇ بىر ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ بىخەتەرلىكىگە ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىدىغان ئايال ئىدى.

تاش قىزغىنلىق بىلەن ئانىسىغا:

— خاتىرجەم بولۇڭ، دادامنىڭ يېنىدا مەن بار، ھېچقانداق ئىش بولمايدۇ، — دېدى.

ئانارگۈل شۇ چاغدىلا دەرۋازىنىڭ ئىشىكىنى يېنىككىنە ياپىتى، ئەمما ئۇ ئېرىنىڭ شۇنىڭدىن كېيىن ئىككىنچىلەپ قايتىپ كەلمەيدىغانلىقىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى.

ئىمىن ھاجى ئوغلى بىلەن ئۆيىدىن چىقىپ ئۆزىگە تونۇش بولغان كوچىدا كېتىۋاتاتتى، بۇ كوچا تار ھەم خىلۋەت بولۇپ، ئىمىن ھاجى ھەر كۈنى نەچچە ئون يىلدىن بۇيان دەل مۇشۇ ۋاقىتلاردا بۇرۇن - يامغۇرلارغا قارىماستىن، بۇ كوچىدا مېڭىپ كېلىۋاتاتتى. ئۇ ھەر كۈنى باشقا مۇسۇلمانلاردىن بۇرۇن مەسچىتكە كىرىپ كېلەتتى.

تاش دادىسىنى يۆلەپ كوچىدا كېتىۋاتاتتى، بۇ چاغدا تاڭ ئەمدىلا يورۇغان ئالدىدىن كېلىۋاتقان ئادەمنى تونۇغىلى بولمايتتى. بۇ چاغدا كوچىدا ئادەم كۆرۈنمەيتتى.

تاش 50 نەچچە مېتىر يىراقلىقتىكى كوچا ئېغىزىغا قارىغىنىدا قەلبىدە ئىللىق بىر سېزىم پەيدا بولدى.

پىكاپ كوچا ئېغىزىغا كېلىپ بولغان بولۇپ، ئىمىن ھاجى ئاتا - بالىنىڭ چىقىشىنى كۈتۈپ تۇراتتى. شوپۇر ئىمىن ھاجىدا يېڭىلىق، پاكىزلىق تۈيغۇسىنى قوزغىتىش ئۈچۈن ماشىنىنى ۋە ماشىنىنىڭ دېرىزە ئەينەكلىرىنى سۈرتۈۋاتاتتى.

3

ئەسلىدىكى پىلان بويىچە ياسىن ئۆزىنىڭ شەرىكى مۇھەممەتنى ئېلىپ قۇرۇم تاغلىرىدىكى بازىسىغا بارماقچىدى، ئەمما ساقچى تەرەپ تەكشۈرۈشنى بەك كۆچەيتىۋەتكەچكە ئۇلار پەقەت قومۇشلۇق ئىچىدە يوشۇرۇنۇپ يۈرۈشكە مەجبۇر بولدى. ئۇلار كۈندۈزى قومۇشلۇق ئىچىگە يوشۇرۇنۇۋالاتتى، كەچ بولغاندا قومۇشلۇقتىن چىقاتتى. شىرئەلى ياسىنغا ئىمىن ھاجىنى ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن كېيىن ئاندىن قۇرۇم تاغلىرىغا بېرىشنى بۇيرۇدى.

ئۇلارنىڭ ئىمىن ھاجىنىڭ ئىشىكى ئالدىدىكى بۇ كوچىدا ساقلاپ تۇرغىنىغا ئىككى سائەت بولغانىدى، ئىمىن ھاجى ئاتا ـ بالىغا خەۋپ مىنۇت ـ سېكۇنتلاپ يېقىنلاپ كېلىۋاتاتتى. ئۇچ كۈن بۇرۇن ئۇلار بۇ كوچىغا كەلدى ۋە ئايلىنىپ يۈرۈپ ئىمىن ھاجىنىڭ ئۆيىنى ئېنىق بىلىۋالدى ھەمدە بىر ئاخشىمى ئىمىن ھاجىنىڭ ئارقىسىغىمۇ چۈشتى. ئەمما ئۇلارنىڭ ھەرىكىتى ھېچكىمنىڭ دىققىتىنى قوزغىمىدى. كىم ئۆزلىرى بىلەن ئوخشاش چىرايدىكى بىر قانچە كىشىنىڭ بۇ كوچىدا مەڭىپ يۈرگىنىگە دىققەت قىلسۇن؟ بۇ كوچىدىكى كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ بۇ قېرىنداشلىرىنىڭ قاتىللىق قىلماقچى بولۇپ يۈرۈۋاتقانلىقىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەندى. ئىمىن ھاجى بىلەن تاشنىڭ بۇ كوچىدا تەڭلا پەيدا بولۇشىنى ياسىن ئويلاپمۇ كۆرمىگەنىدى. ئۇلار ئۇچەيلەن ياشانغان بىر قېرىنغا تامامەن تەڭ كېلەلەيتتى، ئەمما ئۇشتۇمتۇتلا ئۇنىڭغا يەنە بىر قاۋۇل ياش يىگىت ھەمراھ بولۇپ كېلىۋاتاتتى، ئۇلار بۇنى زادىلا ئويلاپ كۆرمىگەنىدى. تۇرغۇن ھودۇققان ھالدا:

ـــ ئىككى ئادەم بولۇپ قالدىغۇ؟ ئەگەر ئۇلارغا تەڭ كېلەلمىسەك قانداق قىلىمىز؟ ـــ دېدى.

ياسىنمۇ سەل ھودۇقتى، ئەمما:

ـــ ھوي يارىماس ئەبلەخ، ئىككى ئادەم بولسا نېمە بوپتۇ؟ ئۈچ بولسىمۇ بارىمىز! ـــ دەپ تىللىدى.

مۇھەممەت تەمكىنلىك بىلەن ئۇ ئىككىسىگە:

— ئۇلار كېلىپ دەپ قالدى، قول سالايلى! — دەپ ئەسكەرتتى.

— يۇزۇڭلارغا نىقاب تاقاڭلار، پىچاقنى جان بېرىگە سېلىڭلار! — دېدى ياسىن.

ئۇچەيلەن ئالاقزادىلىك ئىچىدە يۇزلىرىگە نىقاب تاقاپ، قولىغا خەنجەر ئېلىپ تەڭلا سەكرەپ چىقتى. ئۇلار ئىمىن ھاجى ئاتا - بالىنىڭ ئالدىنى توسۇۋالدى.

— كىم سىلەر؟ نېمە قىلماقچىسىلەر؟ — تاش چۆچۈپ كەتتىيۇ دادىسىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ توسۇپ تۇرۇۋالدى. ئەمما يۇزىگە نىقاب تاقىۋالغان ئۇچ كىشى سەكرەپ چىقىپ ئۇلارغا پىچاق سېلىشقا باشلىدى.

گەرچە بىرە شۇملۇقنى سەزگەن بولسىمۇ، ئەمما شۇ چاغدا ئىمىن ھاجى ئاتا - بالىدا قىلچە تەييارلىق يوق ئىدى. ئۇلار دۇشمەنلەرنىڭ ئۆزلىرىگە مۇنچە تېز قول سېلىشىنى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆزلىرىنى ئۆلۈم گىردابىغا ئاپىرىپ تاشلايدىغانلىقىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى.

كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە ئىمىن ھاجىنىڭ بېشى ۋە بەدىنىگە 10 نەچچە پىچاق سېلىنىدى، ئىمىن ھاجى بەرداشلىق بېرەلمەي ئۈستۈبشى قانغا مىلىنىپ يەرگە يىقىلدى. بۇ بىر توپ زوراۋانلار ئالدىدا ئىمىن ھاجى ئىنتايىن ئاجىز، ھاياتىي خەۋپتە قالغان بىر بوۋاي ئىدى. ئىمىن ھاجىنىڭ نۇر چېچىپ تۇرغان «ھاجىلىق» سالاھىيىتى بۇ زوراۋانلارنى زادىلا قورقۇتالمىدى.

تاش پۈتۈن كۈچى بىلەن دادىسىنى قوغدىدى، ئەمما خەنجەرلەر ھەر تەرەپتىن سانجىلىۋاتاتتى، تاش ھەرگىز بوي بەرمىدى، ئۇ زوراۋانلار بىلەن قۇرۇق قول ئېلىشقاچ: «ئادەم بارمۇ!» دەپ قاتتىق ۋارقىرىدى.

تاش ۋارقىراپ كوچا ئاغزىدىكى شوپۇرنىڭ دىققىتىنى قوزغىماقچىدى. ئەمما ئۇنىڭ ئاۋازىنىڭ ئىنتايىن كۈچسىز چىققانلىقى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاتا - بالا ئىككىيلەن ھۇجۇمغا ئۆچرىغان ئورۇن كوچا ئاغزىدىن 30 نەچچە مېتىر يىراقتا بولغانلىقى، كوچىنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى كىشىلەرنىڭ دەۋازىلىرىنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ

ئېچىلمىغانلىقى، نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ تېخى تاتلىق ئۇيقۇدا ئۇخلاۋاتقانلىقى سەۋەبىدىن ئۇلارنىڭ ئاۋازىنى ھېچكىم ئاڭلىمىدى.

دادىسىنىڭ قان ئىچىگە يىقىلغانلىقىنى كۆرگەن تاش قاتتىق ئۇمىدسىزلەندى، ئۇ غەيرەتكە كېلىپ ياسىنغا ئېتىلدى، ئۇ ياسىنىڭ قولىدىكى خەنجەرنى تارتىۋالماقچى بولغانىدى، ئەمما ياسىن قاتارلىق كىشىلەر خەنجىرىنى ئالدى ـ ئارقا تەرەپتىن ئۇنىڭغا تەڭلا سالدى، تاش ھوشىدىن كەتتى.

ئىمىن ھاجى دادا ـ بالا ئىككىيلەن قان ئىچىگە يىقىلدى. بۇ ئىشلار پەقەت بەش مىنۇت ئىچىدىلا يۈز بەردى، ياسىن مەمنۇن بولغان ھالدا خەنجىرىنى غىلىپىغا سالدى، ئۇ باشلامچىلىق بىلەن قان ئىچىدە ياتقان كىشىگە:

ـــ ھۇ قېرى ئەبلەخ، قۇرئانىڭنى ئوبدان ئوقۇساڭ بولماماتتى! ـــ دەپ تۆكۈردى. ياسىن ئاخىرى دەردىنى چىقىرىۋالدى، ئۇ ۋە ئۆزىنىڭ ئۇستازى ئىبراھىم زادىلا كۆرۈشنى خالىمايدىغان يەنە بىر ئادەم بۇ دۇنيادىن يوقالدى، دەپ ئىنتايىن مەمنۇن بولدى.

ئۇچ ئەبلەخ يۈزلىرى، قوللىرى ۋە كىيىملىرىدىكى قانلارنى سۈرتۈۋېتىشكىمۇ ئولگۈرمەي قاراڭغۇلۇقتىن پايدىلىنىپ ئالاقزادىلىك ئىچىدە قېچىپ كەتتى.

يىگىرمە ئۈچىنچى باب

1

ئىمىن ھاجىغا 27 پىچاق سىلىنغانىدى، ئۇنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېتىۋاتقاندا يولدا جان ئۈزدى، تاشقا 22 پىچاق سىلىنغان، ئۇ ھازىر ئېغىر دەرىجىدە ھوشسىز ئىدى.

دوختۇرخانىنىڭ قۇتقۇزۇش بۆلۈمى ئىنتايىن ئالدىراش بولۇپ كەتتى.

ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى قۇتقۇزۇش بۆلۈمىنىڭ ئىشكى ئالدىدا ئىمىن ھاجىنى كۆرۈشكە كەلگەن كىشىلەرنى توسۇۋالدى. ئىمىن ھاجىنىڭ قەستكە ئۇچرىغانلىقى توغرىسىدىكى شۇم خەۋەر بۇ سەھەردە خۇددى بۇقۇملۇق كېسەلگە ئوخشاش ئاممانى ئارىسىدا ئىنتايىن تېز تارقالدى، بىردىنلا كىشىلەرنىڭ كۆڭلى پاراكەندە بولۇپ كەتتى.

ۋەن مىڭ شۇجى جۇڭ چېڭنىڭ ماشىنىسى بىلەن يېتىپ كەلدى، جۇڭ چېڭ بىنا ئالدىغا كەلگەندە ۋەن مىڭ شۇجى ھېلىلا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى جۇفېڭغا ئېغىزچە دوكلات قىلغانىدى. جۇڭ چېڭ ۋەن شۇجى بىلەن كۆرۈشۈشتىن ئىنتايىن خجىللىق ھېس قىلىۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما يەنىلا بىناغا چىقتى.

— ۋەن مىڭ شۇجى، بۇ ئىشتا مېنىڭ جاۋابكارلىقىم بار! — دەپ ئۆزىنى تەكشۈردى جۇڭ چېڭ.

— ئۇلارنىڭ ھەرىكىتى بەك تېز، بەك تۇيۇقسىز بولدى، بۇ ئىشتا مېنىڭمۇ جاۋابكارلىقىم بار، بىراق، ھازىر تەجرىبە - ساۋاقلارنى يەكۈنلەيدىغان چاغ ئەمەس، ئامال قىلىپ ياردارنى قۇتقۇزايلى! — دېدى ۋەن مىڭ شۇجى.

— بەختكە قارشى ئىمىن ھاجى بۇ دۇنيادىن ئايرىلدى. ئۇنىڭ ئوغلى تاش تېخى ھايات، ياخشى بىرى بىيجىڭ ئۇنىۋېرسى-

تېتى دوختۇرخانىسىدىكى بىر پروفېسسور بۇ يەرگە دەرس ئۆتكىلى كەلگەنىكەن، مەن ئۇنىڭ بىلەن ئالاقىلەشتىم، ئۇنى تاشنى ئوپېراتسىيە قىلىشقا تەكلىپ قىلدىم، ــ دېدى جۇڭ چېڭ چۈشەنچە بېرىپ.

ۋەن مىڭ شۇجى خورسىنىپ تۇرۇپ:

ــ بۇ بەختسىزلىك ئىچىدىكى بەخت، ــ دېدى.

ئۇلار ئىككىيلەن دوختۇرخانىغا يېتىپ كەلگەندە مەسئۇل دوختۇر ئۇلارغا:

ــ تاش ھازىر خەۋپتىن قۇتۇلدى، ئۇنى كۆزىتىش ئۆيىدە داۋاملىق كۆزىتىپ داۋالايمىز، ــ دېدى.

ئىككىيلەننىڭ كۆڭلى جايىغا چۈشتى، ۋەن مىڭ شۇجى:

ــ ھازىر مېنىڭ ئالدىمدا ئىككى جىددىي ئىش بار. بىرى، ئىمىن ھاجىنىڭ ئۇلۇمىنى ئۇزىتىش؛ يەنە بىرى، ئاپتونوم رايون لۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى جۇ فېڭغا ئەھۋالنى تەپسىلىي دوكلات قىلىش، سىزنىڭ ۋەزىپىڭىز تېزدىن قاتىلنى تۇتۇش. ئەمەلىيەتتە سىزنىڭ ئىشىڭىز مېنىڭ ئىشىمدىنمۇ قىيىن، بىز ئىككىمىز ھەر ۋاقىت ئالاقىلىشىپ تۇرايلى! ــ دېدى.

ــ شۇجى، خاتىرجەم بولۇڭ، ئەگەر قاتىلنى تۇتالمىسام ۋەزىپەمدىن ئىستېپا بېرىمەن، ــ دېدى جۇڭ چېڭ.

ــ كىم سىزگە ئىستېپا بېرىشنى ئېيتىپتۇ، ئەگەر جەنۇبىي شىنجاڭدا يەنە بىر چوڭ دېلو يۈز بېرىدىغان بولسا، بۇ ئىش بىز ئىككىمىزنىڭ خىزمىتىمىزدىن ئىستېپا بېرىشىمىز بىلەنلا تۈگىمەيدۇ، ــ دېدى ۋەن مىڭ شۇجى ئۇنىڭغا ئالىيىپ.

2

نەن جېنجۇڭ بېيجىڭغا بىر يىغىنغا بارماقچى بولۇپ تۇرۇۋاتاتتى، ئۇ تېلېفوندا جۇڭ چېڭغا:

ــ نېمە؟ بۇ ئىش ئىبراھىم بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولۇشى مۇمكىن دەۋاتامسىز؟ مېنىڭچە، بۇ ئادەمنى تۇتماي زادى بولمايدۇ، مەن ھازىرلا جۇ فېڭ شۇجىنى ئىزدەپ بېرىپ يۈزتۇرا تۇرۇپ بۇ

ئىشنى دوكلات قىلىمەن، ـــ دېدى.

نەن جېنجۇك بىۋاستە جۇفېك شۇجى بىلەن ئالاقىلەشتى، ئۇ جۇفىك شۇجىغا:

ـــ سىزگە دوكلات قىلىدىغان مۇھىم ئىش بار، ئەگەر يەنە دوكلات قىلىنمىسا چوك چاتاق چىقىدۇ، ـــ دېدى. جۇفېك شۇجى بىر يىغىنغا قاتنىشۋاتاتتى، ئۇ نەن جېنجۇكنىك سۆزىنىك ئىنتايىن مۇھىملىقىنى سەزدى ـ دە، مۇئاۋىن شۇجى ۋۇنى يىغىننى باشقۇرۇشقا قويۇپ، ئۆزى يىغىن مەيدانىدىن چىقىپ ئىشخانىسىغا كەلدى.

نەن جېنجۇك جۇ فېك شۇجىنىك ئىشخانىسىغا كىرىپلا ھايا-جان بىلەن سۆزلەشكە باشلىدى:

ـــ مۇنداق ئەھۋالدا بىزنىك رازۋېدكا قىلىش فاكتىمىز دەۋر بىلەن تەك ئىلگىرىلىشى، ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەشنى ئاساس قىلىشى كېرەك. بۇ يەردىكى قائىدە ئىنتايىن ئاددىي، مەن شۇنى تەكىتلەشنى خالايمەنكى، دەرەخ كىچىك ۋاقىتدا ئۇنىك كە-چىك شاخلىرىنى قول بىلەن سۇندۇرغىلى بولىدۇ، ئەگەر شاخلار چوڭىيىپ كەتسە ئۇنى پەقەت شاخ كېسىش قايچىسى بىلەنلا كې-سىشكە توغرا كېلىدۇ، ئۇنىڭدىنمۇ چوڭىيىپ كەتسە ئۇنىڭغا ھەرە ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ، ئەگەر دەرەخ ئۇنىڭدىنمۇ چوڭىيىپ كەتسە ئۇنى يېقىتماق تەس بولىدۇ. بۇ يەردىكى قائىدە شۇكى، ئۇلار تېخى بىرەر چوك ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقارمىغان چاغدىلا ئۇلار-نى يوقىتىپ تاشلاش كېرەك. خۇددى بۇ قېتىم جۇك چېك ساقچە-لارنى باشلاپ بېرىپ ئىگەرچى يېزىسىدىكى تېررورلۇق بازىسىنى ۋەيران قىلغىنىغا ئوخشاش، ئۇلارنىك قورال، زېمىنغا ئىگە بولۇ-شىغا، باشلىقىنىك بولۇشىغا يول قويماسلىق كېرەك، ئۇلارنىك كۇچىنىك زورىيىپ كېتىشىگە يول قويماسلىق كېرەك.

جۇفېك شۇجى جىددىي ھالدا بېشىنى لىڭشىتىپ، ئۇنى يەنە سۆزلەشكە ئالدىراتتى:

ـــ گېپىڭىز يوللۇق، داۋاملىق سۆزلەۋېرىك.

نەن جېنجۇك ھاياجان بىلەن:

ـــ ھازىر دېگەن قايسى ۋاقىت، دۇشمەنلەرگە يەنىلا ناھايىتى

سىپايە، ئەدەپلىك ھالدا مۇئامىلە قىلىمىزمۇ؟ ھازىر شىنجاڭ دۇڭ كېلىۋاتقىنى ۋەتەننى پارچىلايدىغان دۇشمەن كۈچلەر، ئۇلارغا زادى يۇمشاق قوللۇق قىلىشقا بولمايدۇ! ـــ دېدى.

جۇفېڭ شۇجى جىددىي تۇردە نەن جېنجۇڭدىن:

ـــ سىزنىڭچە يەنىلا ئىبراھىمنى تۇتۇش كېرەكمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

نەن جېنجۇڭ يۇقىرى ئاۋاز بىلەن:

ـــ دەرھال تۇتۇش كېرەك، بىر مىنۇتمۇ كېچىكتۈرۈشكە بولمايدۇ! ـــ دېدى.

جۇ فېڭ شۇجى كەسكىنلىك بىلەن:

ـــ مەن سىزنىڭ پىكرىڭىزگە قوشۇلىمەن، ـــ دېدى. ئۇ تېخى باسما مېيى پۇرىقى چىقىپ تۇرغان مەخپىي ھۆججەتنى ئېلىپ:

ـــ شىنجاڭ مەسىلىسىدە مەركەز بىزنى قەتئىي قوللايدۇ. ئالدىنقى مەزگىلدە مەن شىنجاڭ مەسىلىسىنى مەركەزنىڭ ئەڭ يۇقىرى رەھبەرلىرىگە دوكلات قىلدىم، بۇ مەركەز رەھبەرلىرىنىڭ يۇكسەك دىققەت ـ ئېتىبارىنى قوزغىدى. مەركەز بىزگە مىللەتنى پارچىلايدىغان، ۋەتەننى پارچىلايدىغان ئەكسىيەتچى كۈچلەرنى قەتئىي يوقىتىش، ئۇلارغا ھەرگىز يۇمشاق قوللۇق قىلماسلىق توغرىسىدا كۆرسەتمە بەردى، ـــ دېدى.

مەركەزنىڭ قوللىشى بولغانكەن، نەن جېنجۇڭ يەنە نېمىدىن قورقاتتى؟ ئۇ بىردىنلا ئۆزىنىڭ بۇرچىنىڭ مىللەتنى، ۋەتەننى پارچىلايدىغان بارلىق ھەرىكەتلەر بىلەن قەتئىي كۈرەش قىلىش، دۆلەت مەنپەئىتىنى نۇقتىسىدا تۇرۇپ، ھەممىدە دۆلەتنىڭ مەنپەئىتى مۇھىم بىلىپ، ئۆزىنىڭ مۇقەددەس ۋەزىپىسىنى ئورۇنداش ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى.

3

يۇسۇپكە يالغانچىلىقنى تەكشۈرۈش ئاپپاراتى ئىشلىتىلگەندىن كېيىن، ئۇ ئىلمىي تەدبىر ئالدىدا ئېغىز ئېچىشقا مەجبۇر بولدى.

ئۇ مۇنۇلارنى تاپشۇردى: ئۇنىڭ شىركىتى يېزىسى ئىبراھىم پاي-دىلىنىۋاتقان بىر ژىۋىسكا ئىكەن. ئەمەلىيەتتە سودا شىركىتى ھېچقانداق بىر سودا بىلەن شۇغۇللانمايدىكەن، ئۇ پەقەت ئىبراھىم-غا يارەملىشىپ، كېلىش مەنبەسى ئېنىق بولمىغان پۇللارنى ئۆزە-نىڭ ھېسابىاتىغا كىرگۈزىدىكەن، يەنە بۇ پۇللارنى بانكىدىن ئېلىۋا-لىدىكەن. ئۇ يەنە: ئايگۈلنىڭ چەت ئەلدىن ئەۋەتىلگەن جاسۇس ئىكەنلىكىنى، ئىبراھىمنىڭ ئۇنىڭ باشلىقى ئىكەنلىكىنى تاپشۇر-دى. ئۇ يەنە: ئەركىن ئابدۇل ئارقىلىق تېررورلۇق تەشكىلاتىغا قوبۇل قىلغان ئۇيغۇر ياشلىرىغا ئىشلىتىلىدىغان خىراجەتنىمۇ ئىب-راھىمنىڭ بېرىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

پاكىتلار پولاتتەك تۇرسا، يەنە نېمىنى ساقلاش كېرەك؟ جۇڭ چېڭ ئىبراھىمنىڭ بىرەر شەپە ئاڭلاپ قېلىپ قېچىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ دەرھال ئۆزى سىياسىي كېڭەش بىناسىغا باردى.

ئىبراھىم دېرىزىدىن جۇڭ چېڭنىڭ ئادەم باشلاپ ئۆزىنىڭ ئىشخانىسى تەرەپكە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى، ئەمما، ئۇ ھازىر قېچىپ كېتىشكە ئۈلگۈرەلمەيتتى. ئۇ ئورۇندۇقىدا ئولتۇرۇپ: «ھاياتىم مۇشۇنداقلا ئاخىرلىشارمۇ؟» دەپ خىيالغا چۆشتى.

جۇڭ چېڭ ئىبراھىمنىڭ ئىشخانىسىغا كىردى. تۆت كۆز بىر بىرى بىلەن ئۇچراشتى، جۇڭ چېڭنىڭ كۆچلۈك نەزىرى بىلەن ئىبراھىمنىڭ كۆز ئالدى شۇ ھامان قاراڭغۇلۇققا پاتتى.

ئىبراھىم ھېيلىگەرلىك بىلەن:

— يۇسۇپ باج ئوغرىلىغان، باج تاپشۇرۇشتىن ئۆزىنى قا-چۇرغان بولسا ئۆزىنىڭ ئىشى، بۇنىڭ مەن بىلەن ھېچقانداق ئالاقە-سى يوق، — دېدى.

— جۇڭگودا «چۆپ مىدىرلىمىسا يىلان چۆچۈمەس» دەيدىغان بىر ماقال بار، ئەگەر سىزدە ھېچقانداق ئىش بولمىسا نېمىدىن قورقاتتىڭىز، — دېدى جۇڭ چېڭ جىددىي تەلەپپۇزدا.

— ئېھتىمال ئارىمىزدا ئۇقۇشماسلىق يۈز بەرگەن بولۇشى مۇمكىن، — دېدى ئىبراھىم.

— سىز خۇددى بالىلاردەك ساددا ئىكەنسىز، ئەمما مېنىڭ سىزنىڭ چۈشەندۈرۈشلىرىڭىزنى ئاڭلاشقا رايىم يوق، — دېدى

جۇڭ چېڭ ئۇنى مەسخىرە قىلىپ.

ئىبراھىمنىڭ بىردىنلا چىرايى تاتىرىپ كېتىپ:

— سىز مېنى يەنە ئىلگىرىكى قىسمەتلەرگە دۇچار قىلماق - چىمۇ؟ — دېدى.

— سىزدەك بىر ئادەمنىڭ يەنە قانداق ئىستىقبالى بولماق - چىدى؟ — دېدى جۇڭ چېڭ ئۇنى مەنسىتمەي.

— مېنىڭ يەنە قانچىلىك ۋاقتىم قالدى؟ — دەپ سورىدى ئىبراھىم ئۇمىدسىزلىك بىلەن.

— ئېھتىمال سىز «قارا بۇركۇت» نىڭ مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشكەن كۈنىنى كۆرەلمەسلىكىڭىز مۇمكىن، — دېدى جۇڭ چېڭ ئىشەنچ بىلەن.

— نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر مەن سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، سىلەر مېنى خالىغانچە بىر تەرەپ قىلالمايسىلەر! — دېدى ئىبراھىم تەلەي سىناش ھېسسىياتى بىلەن.

— سىز ھازىر مۇئاۋىن رەئىس ئەمەس، — دېدى جۇڭ چېڭ.

— مەن بىر ۋەتەنپەرۋەر دىنىي زات، «سىياسىي كېڭەش گېزىتى» مۇخبىرىنىڭ مېنى زىيارەت قىلىپ يازغان ماقالىسى پۈتۈن مەملىكەتكە تارالدى. سىلەر مۇنداق قىلساڭلار، بۇنىڭ ئېغىر ئىجتىمائىي ئاقىۋەت پەيدا قىلىشىدىن ئەنسىرىمەمسىلەر؟ — دېدى ئىبراھىم ھېيلىگەرلىك بىلەن.

— سىزنىڭ ئەسكەرتمە بەرگىنىڭىزگە رەھمەت، ئۇزۇن ئۆتمەي سىزنىڭ جىنايى پاكىتلىرىڭىز توغرىسىدىكى خەۋەرمۇ پۈتۈن مەملىكەتتىكى گېزىتلەردە خەۋەر قىلىنىدۇ، پۈتۈن مەملىكەت خەلقى بۇنىڭدىن خەۋەر تاپىدۇ، خەلق قايتۇرۇشقا تېگىشلىك بولغان ئىنكاسنى قايتۇرىدۇ، — دېدى جۇڭ چېڭ جاراڭلىق ئاۋاز بىلەن.

ئىبراھىمنىڭ ئىككى قولىغا كويزا سېلىنىپ ساقچى ماشىنىسىغا چىقىرىلدى. ساقچى ماشىنىسى سىياسىي كېڭەشنىڭ قورۇسىدىن چىققاندا ئىبراھىم بىناغا نەزەر تاشلىدى. جۇڭ چېڭ ئۇنى ئەسكەرتىپ:

— سىزنىڭ ئەمدى بۇ جايغا تارتىشىدىغان ھېچقانداق ھوقۇ-قىڭىز يوق، سىز ئۆزىڭىزنىڭ ئون نەچچە يىلدىن بۇيان بۇ بىناغا كىرىپ - چىقىۋاتقانلىقىڭىزنىڭ ئۆزىنىڭ بىر خاتالىق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلمىدىڭىزمۇ؟ — دېدى.

— مېنىڭ مەسىلىلىرىمنى كىمنىڭ تېپىپ چىققانلىقىنى بەك بىلگۈم بار، — دېدى ئىبراھىم گۈمانىي نەزەر بىلەن. ئۇ جۇڭ چېڭغا تىكىلىپ قاراپ: — راستىنى ئېيتسام گەرچە سىز ئۇزۇندىن بۇيان مېنى كۆزىتىپ كېلىۋاتقان بولسىڭىزمۇ، ئەمما مەن سىزدىن قورقمايمەن، چۈنكى سىلەر ئون يىلدىن بۇيان ماڭا مۇناسىۋەتلىك بولغان بىرەر پاكىتنى تېپىپ چىقالمىدىڭلار، شۇنداق ئىكەن، يەنە ئون يىل مېنى كۆزەتسىڭىزمۇ بۇنىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق، مېنىڭ ھېلىقى تەدبىرلىك كىشىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بەك بىلگۈم بار؟ — دېدى.

جۇڭ چېڭ شوپۇرنىڭ يېنىدىكى ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان ۋاڭ لۇنى كۆرسىتىپ:

— ئەنە ئاشۇ يىگىت، كۆردىڭىزمۇ؟ ئۇ تېخى سىزنىڭ نەۋرىڭىزدىنمۇ كىچىك. سىز توغرا ئېيتتىڭىز، مەن يارىمايمەن، مەن سىزنى قانۇن تورىغا چۈشۈرەلمىدىم، ئەمما بىزنىڭ كېيىنكى ئەۋلاد ياشلىرىمىز بوش كەلمىدى، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئەجدادلىرىدىنمۇ ئەقىللىق، تېخىمۇ خاسلىققا ئىگە، مەن سىزگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ئۇلارنىڭ شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ زېمىننى قوغداش ئىرادىسى تېخىمۇ كۈچلۈك. بىز ھازىر يېشىمىز چوڭىيىپ قېرىپ كېتىۋاتىمىز، ئەمما ئۇلار بولسا ناھايىتى جۇشقۇن ھالدا ئۆسۈۋاتىدۇ، — دېدى.

جۇڭ چېڭ ئىبراھىمنى ئەمدىلا ئېلىپ مېڭىشىغا نەن نازىردىن تېلېفون كەلدى، نەن نازىر ھاياجانلانغان ھالدا:

— جۇڭ چېڭ، ئۇ قېرى ئەبلەخنى تۇتۇڭلار! — دېدى.

جۇڭ چېڭ خاتىرجەم ھالدا:

— ئۇنى تۇتۇپ بولدۇق، — دېدى.

نەن نازىرنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتتى، ئۇ:

— كىم سىلەرنى دەرھال تۇتۇڭلار دېدى؟ سىزنىڭ قانداق

ئىسپاتىڭىز بار؟ ناۋادا، بۇ ئىشنى يۇقىرىدىن تەستىقلىماي قالسا قانداق قىلىسىز؟ — دېدى.

جۇك چېكىڭ ئۆز تەقدىرىنى دوغا تىكىپ:

— ئۇنداق بولىدىغان بولسا مەن ئۆز كاللام بىلەن جاۋاب بېرىمەن، — دېدى.

نەن نازىر قاتتىق ئاچچىقلاندى:

— سىزنىڭ بۇ قىلغىنىڭىز تەشكىلىي پرىنسىپقا خىلاپلىق قىلغىنىڭىز، بىلەمسىز؟ — دېدى.

جۇك چېكىڭ خاتىرجەم ھالدا:

— بىلىمەن، — دېدى.

— ھە، سىزنىڭ قىلغىنىڭىز يوللۇقكەن، دەلىل ـ ئىسپات-لار نەدىن كەلدى، — دېدى نەن نازىر.

— بىرقانچە كۈن ئۆتمەي ۋاڭ لۇ سىزگە تەپسىلىي بىر دوكلات تاپشۇرىدۇ، — دېدى جۇك چېكىڭ.

— ۋاڭ لۇنىمۇ بۇ ئىشقا سۆرەپ كىرىدىڭىزمۇ؟ مېنىڭچە سىلەرنىڭ يۈرىكىڭلار بەك چوڭكەن! — دېدى نەن نازىر.

— نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئادەمنى تۇتۇپ بولدۇق، سىز مېنى جازالىسىڭىزمۇ بۇ ئىش تۇغقىنىدىن كېيىن بىر نەرسە دېيىشەيلى، — دېدى جۇك چېكىڭ.

— مەن ئىدارە بەنگۇڭتىڭىغا مەركەز رەھبەرلىرىنىڭ تەستە-قىنى فاكس ئارقىلىق سىلەرگە يوللاپ بېرىشنى بۇيرۇدۇم، دەر-ھال مۇناسىۋەتلىك رەسمىيەتلەرنى تولۇقلاڭلار، — دەپ بۇيرۇق قىلدى نەن نازىر.

4

ئىمىن ھاجىنىڭ كىچىك قىزى ئاپىسىنى يۆلەپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ كەلدى، ئىمىن ھاجىنىڭ ئايالىنىڭ يۈزىگە تور رومال ئارتىلغان بولۇپ، تور رومالنىڭ تېشىدىن ئۇنىڭ زادى قانچىلىك قايغۇ ـ ھەسرەت ئىچىدە تۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرگىلى بولمايتتى. جىددىي قۇتقۇزۇش بۆلۈمى يەنە پاتىپاراق بولۇپ كەتتى،

دوختۇرلار دەرھال ئىمىن ھاجىنىڭ ئايالىغا يۈرەكنى كۆچلەندۈ-رۈش ئوكۇلى ئۇردى.

ۋاڭ لۇ بىلەن ئەلى قۇتقۇزۇش بۆلۈمىنىڭ ئىشكىدە سەگەك-لىك بىلەن تۇراتتى، ئۇلار دىققەت بىلەن ئەتراپتىكى بارلىق ھەر-كەتلەرنى كۆزىتىۋاتاتتى.

ئەلى جىددىي قۇتقۇزۇش بۆلۈمىنىڭ ئالدىدا تىت - تىت بولغان ھالدا ئۇياقتىن - بۇياققا ماڭاتتى، ئۇ توختىماستىن:

— بۇ ۋەقەنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەنلەر يوق، تاش زادى قاچان ھوشىغا كېلەر، ھەي، قاتىللارنى تۇتۇش پۈرسىتىنى قولدىن بېرىپ قويىدىغان بولدۇق! — دېدى.

ۋاڭ لۇ تاقەتسىزلىك بىلەن:

— نېمىدەپ قارىسىغا كوتۇلداۋېرىسەن؟ بايا ما جىيەنجۇڭلار بارماق ئىزىنى ئالدىغۇ! ئۇلار بارماق ئىزلىرىنى سېلىشتۇرۇپ ناھايىتى تېزلا قاتىللارنى تېپىپ چىقىدۇ، — دېدى.

ئەلى بېشىنى چايقىدى:

— مۇمكىن ئەمەس، سېنىڭ بۇ خىيالىڭ ئۇخلىماي تۇرۇپ چۈش كۆرگەنلىك، بۇ دېلونىڭ پاش بولۇش - بولماسلىقىدىكى ئاچقۇچلۇق شەخس تاش، تاش تېزرەك ھوشۇڭغا كەلگىن!

ئەلىنىڭ دېلو پاش قىلىش تەجرىبىسى ۋاڭ لۇنىڭكىدىن كۆپ ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ھۆكمىنىڭ پۈتۈنلەي توغرا ئىكەنلىكىگە ئىشە-نەتتى.

يىگىرمە تۆتىنچى باب

1

ژاك لۇ بىلەن چېن دامو هوشسىز ياتقان تاشىناك كارىۋىتىناك يېنىدا نۆۋەتچىلىك قىلىۋاتاتتى، ئۇلار ئۇنىاك هوشىغا كېلىشىنى كۈتەتتى.

چۈش سائەت 12 دىن ئاشقاندا تاش ئاخىرى هوشىغا كەلدى، ئۇ ئۆزىنىاك تېخى هايات ئىكەنلىكىنى بىلگىنىدە كۆزلىرىدىن تارام-لاپ ياش تۆكۈلدى، ئەمما ئۇ تېخى مىدىرلىيالمايتتى، ئۇنىاك بەدىنىدىكى جاراھەتلەر تىكىلگەن بولۇپ، بىنت بىلەن تېڭىۋېتىلگە-نىدى. ئۇ تەقەززالىق ئىچىدە ئەتراپقا قارايتتى، ئۇ دادىسىنى ئىزدەيتتى. ژاك لۇ كېلىپ ئۇنىاك دىققىتىنى ئۆزىگە تارتىپ:

«گەپ قىلالامسەن؟» دەپ سورىدى. ژاك لۇمۇ بىر بالا، ئۇ تاشىناك نەزىرىدىن دادىسىنى ئىزدەۋاتقانلىقىنى، ھەم دادىسىنى كۆرەلمەي ئۇمىدسىزلەنگەنلىكىنى كۆرۈپ يەتتى. ژاك لۇ چوقۇم تاش ئۇمىدسىزلىككە چۈشۈپ قېلىشتىن بۇرۇن، ئۇنىاك بىلەن بىرنەچچە ئېغىز پاراڭلىشىۋېلىشى كېرەك ئىدى.

چېن دامو ژاك لۇغا شەرەت قىلدى، ژاك لۇ قۇنقۇزۇش بۆلۈمىنىاك ئىشىكىنى يېپىۋەتتى. چېن دامو تاشقا يالغان ئېيتىپ:

— داداڭ هازىر قۇنقۇزۇلۇۋاتىدۇ، سەن خاتىرجەم داۋالان! — دېدى.

تاش سەل گۇمانلىنىپ قالدى، ئۇ ژاك لۇ بىلەن ئەلىگە قادىلىپ تۇرۇپ ئۇنىڭدىن ئىسپات تەلەپ قىلىۋاتاتتى، ئىككىيلەن تاشقا قاراپ بېشىنى لىڭشىتتى.

ژاك لۇ تاشىناك دادىسىدىن ئايرىلىپ قالغانلىقىغا بەك بىئارام بولدى. شۇ مىنۇتتا ژاك لۇ ئەزەلدىن دادىسىنى هازىرقىدەك سې-غىنمىغانىدى، ئۇ دادىسىغا تېلېفون بېرىپ ئۆزىنىاك ئۇنى ئىنتايىن سېغىنغانلىقىنى ئېيتقۇسى كەلدى. ئەمما بۇ پەقەت بىر ئارزۇ

بولۇپ، ئۇ ئۆزىنىڭ ھازىرچە بۇ يەردىن ئايرىلىپ كېتەلمەيدىغانلىقىنى بىلەتتى.

— سەن ئۇلارنىڭ چىرايىنى كۆردۈڭمۇ؟ ئۇلارنى تونۇمسەن؟ — دەپ سورىدى چېكۈ دامو پۈتۈن دىققىتى بىلەن.

ۋاڭ لۇ بىر ياقتا خاتىرە يېزىشقا كىرىشتى.

— ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ يۈزىدە نىقاب بار ئىكەن، ھېچنېمىنى كۆرەلمىدىم، ئەمما مەن ئۇلارنىڭ ئاۋازىنى پەرق ئېتەلەيمەن، — دېدى تاش قىينالغان ھالدا ئېيتىپ.

— ئۇلارنىڭ ئاۋازىنى پەرق ئېتەلەيمەن؟ بۇ قانداق گەپ؟ — دېدى چېن دامو ئالدىراپ.

تاش مۇقىملاشتۇرۇپ:

— مەن يەرگە يېقىلىۋاتقاندا ئۇلاردىن بىرىنىڭ يەنە بىرىنىڭ ئىسمىنى چاقىرغانلىقىنى ئاڭلىغاندەك قىلدىم.

— ئېسىڭگە ئالالامسەن؟ كىمنىڭ ئىسمىنى چاقىردى؟ — دېدى چېن دامو تاشقا قاراپ ئۈمىد بىلەن. تاش بېشىنى چايقاپ:

— ئېسىمگە ئالالمايۋاتىمەن، — دېدى.

— يەنىمۇ ئوبدانراق ئويلاپ باققىن، — دېدى چېن دامو سەۋرچانلىق بىلەن.

خېلى ۋاقىت جىم تۇرغاندىن كېيىن، تاش خۇددى بىردىنلا چۈشىدىن ئويغانغاندەك:

— ئېسىمگە كەلدى، مەن بىرسىنىڭ تۇرغۇن دەپ چاقىرغانلىقىنى ئاڭلىدىم، ئارقىدىن ئۇلارنىڭ يىراقلاپ كەتكەن ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭلىدىم، — دېدى.

— تۇرغۇن؟ ئۇ ئىگەرچى يېزىسىنىڭ قۇرۇق كەنتىدىكى تۇرغۇنمۇ قانداق؟ دەرھال مەركىزىي ئۇچۇر ئىسكىلاتىدىن ئۇنىڭ بارماق ئىزىنى ئىزدەڭلار! — دېدى چېن دامو ۋاڭ لۇغا بۇيرۇق بېرىپ.

2

ۋاڭ لۇ تۇرغۇن ھەققىدىكى ماتېرىيالنى ما جيەنجۇڭغا بەرگەندىن كېيىن، ما جيەنجۇڭ بىردىنلا ھاياجانلاندى، ئۇ ئۆزىنىڭ

سەزگۈسىگە تايىنىپ بۇ دېلونى پاش قىلىشنىڭ مۇمكىنچىلىكىنىڭ ئىنتايىن چوڭ ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم قىلدى.

ئېھتىياتچانلىقنى كۆزدە تۇتۇپ ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن تۇرغۇن ھەققىدىكى ئەھۋاللارنى يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ ئېنىقلىدى. يەنە بىر تەرەپتىن ما جيەنجۇڭ بوستان شەھىرىنى نۆۋەتا قىلىپ 18 ياشتىن 28 ياش ئارىلىقىدىكى، بويىنىڭ ئېگىزلىكى 1 مېتىر 78 سانتىمېتىر ئەتراپىدىكى تۇرغۇن ئىسىملىك 5000 ياشنى بارماق ئىزى ئىسكىلاتىدىن بىرمۇبىر ئىزدىدى.

ئۇ تاڭ نۇرىنىڭ يېتىپ كېلىۋاتقانلىقىغا قەتئىي ئىشەندى.

3

ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن چىرايى تۇرۇلگەن ھالدا چېن داموغا:

— تۇرغۇن يوقاپ كېتىپتۇ! — دەپ دوكلات قىلدى.

ئالدىنقى بىر مەزگىلدە قۇربان شۇجىنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر قەستكە ئۇچرىغانلىقىدىن ساقچىخانىدىكى ساقچىلارنىڭ ھەممىسى بۇ دېلونى پاش قىلىشقا قاتناشقان، شۇ قالايمىقانچىلىقتا تۇرغۇننى نازارەت قىلىشقا كۆپ ساقچى ئاجرىتىشقا مۇمكىن بولمىدى، شۇ سەۋەبتىن ساقچىخانا باشلىقى ئەركىن تۇرغۇننىڭ دادىسىغا:

— ئوغلىڭىزنى قاتتىق باشقۇرۇڭ، بىرەر غەيرىي ئەھۋال كۆرۈلسە بىزگە دوكلات قىلىڭ، — دەپ تاپشۇرغانىدى.

ئۇچ كۈن ئاۋۇالقى بىر كېچىدە كەنتكە يوشۇرۇن قايتىپ كەلگەن ياسىن بىلەن مۇھەممەت تاتلىق ئوخلاۋاتقان تۇرغۇننى مەجبۇرىي ئېلىپ كەتتى، تۇرغۇننىڭ ئاتا ـ ئانىسى قورقۇپ ساقچىخانا باشلىقى ئەركىنگە دوكلات قىلمىدى.

بۇ چاغدا، ۋاڭ لۇ بىلەن ما جيەنجۇڭ بارماق ئىزى ئۇچۇر ئىسكىلاتىدىكى ئىنتايىن نۇرغۇن بارماق ئىزلىرى ئىچىدىن تۇرغۇننىڭ باش بارماق ئىزىغا ئوخشايدىغان بىر ئىزنى ئاخىرى تېپىپ چىقتى. ما جيەنجۇڭ ۋاڭ لۇغا بۇرۇلۇپ:

— بۇ ناھايىتى ياخشى نەرسىكەن، بۇنى ئىزدەپ سېلىشتۇ.

رۇپ تېپىپ چىقىشىمىزنى ھەرگىز ئويلىمىغانىدىم، ــ دېدى.
ــ ھازىر بىز دەرھال تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى چېن داموغا دوكلات قىلايلى! ــ دېدى ۋاڭ لۇ.
ۋاڭ لۇنىڭ خۇشاللىقى ما جيەنجۇڭغىمۇ تەسىر قىلدى. شۇڭا ئۇ:
ــ تېز بولايلى، ھەممىسى سېنىڭ تۆھپەڭ، سەن تېپىپ چىقتىڭ، ــ دېدى.
ۋاڭ لۇ ما جيەنجۇڭغا ئالىيىپ:
ــ كۆزۈڭ كىچىك بىرنېمىكەنسەن، نېمە سېنىڭ، مېنىڭ. بۇ ئادەمنىڭ ھاياتىغا مۇناسىۋەتلىك دېلو، ھازىر بۇ كىمنىڭ تۆھپىسى دېگەننى دېيىشمەيلى! ــ دېدى.
ۋاڭ لۇنىڭ بۇ گېپى بىلەن ما جيەنجۇڭنىڭ چىرايى تۇرۇلدى، ئۇ ئاچچىق بىلەن تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى ئۇستەلگە تاشلاپ:
ــ مېنىڭ تۆھپەم بولمىسىمۇ تارتقان جاپايىمغۇ باردۇ، بونى سەن بېرىپ باشلىقلارغا دوكلات قىل، مەن كەتتىم، ــ دېدى.
ۋاڭ لۇ ئاچچىقى بىلەن ئارقىسىدىن ۋارقىرىدى:
ــ نېمە قىلغىنىڭ بۇ؟ ــ ئۇ تېلېفوننى ئېلىپ چېن داموڭنىڭ قول تېلېفونىغا تېلېفون ئۇردى.
چېن دامو ۋاڭ لۇنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۆڭلى سەل ئارامىغا چۈشتى. بۇ بىر يىلدىن بۇيان ئارقا ـ ئارقىدىن دېلو يۈز بەردى، چېن داموڭنىڭ كۆڭلى زادى ئارام تاپمىدى، ئۇ ھەمىشە غەشلىك ئىچىدە يۈردى. ئەترەت باشلىقى بولغان چېن داموغا بولغان بېسىم ئىنتايىن چوڭ ئىدى، باشقىلار ئۇنىڭ روھىي يۈكىنى كۆتۈرۈشۈپ بېرەلمەيتتى. ئۇ جىمغۇر، كەم سۆز، ئىچىدىكىنى ئاسان بىلدۈرمەيدىغان ئادەم بولۇپ، ئۇنىڭ مىجەزى ئوچۇق گېپى بولسا دەۋېرىدىغان، ئاچچىقى كەلسە چىقىرىۋالىدىغان ما جيەنجۇڭ-نىڭكىگە ئوخشىمايتتى؛ ھەمىشە خۇشال يۈرۈيدىغان ئەلىنىڭكىگە-مۇ ئوخشىمايتتى؛ ھەمىشە قىزىقچىلىق قىلىپ ئۆزىنىڭ روھىنى تەڭشەۋالىدىغان يالقۇنغىمۇ ئوخشىمايتتى؛ ئۆزىنىڭ كىشىلىك غا-يىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن باشقا روھىي يۈكى بولمىغان ۋاڭ لۇنىڭكىگە تېخىمۇ ئوخشىمايتتى. چېن داموڭنىڭ كۆڭلى ئىنتايىن

غەش ئىدى. بىراق، ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى بۇ غەشلىكنى ئىنتايىن ئاز ساندىكى كىشىلەرلا سېزىۋالالايتتى، چۈنكى، ئۇنىڭ چىرايىدا ھەمىشە خاتىرجەملىك ئەكس ئېتەتتى. ئۇ ھەمىشە ئۆزىنىڭ ھەقىقىي ھېسسىياتىنى سىرتقا بىلدۈرمەسلىكى، ھەمىشە چوقۇم ئۆزىنىڭ ئاكىلىق سالاپىتىنى ساقلىشى كېرەك ئىدى.

شۇ تاپتا كۆڭلى خېلى ئارامسىغا چۈشكەن چېغى دامو بارماق ئىزىنى سېلىشتۇرۇپ تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى جۇڭ چېڭغا ئاغزاكى دوكلات قىلدى. جۇڭ چېڭ ئۆزىنىڭ كەسپىي سەزگۈرلۈكىگە ئاساسەن ياسىن ، مۇھەممەت، تۇرغۇنلار ئىمىن ھاجىنى ئۆلتۈرگەن جىنايەت گۇماندارلىرى، گەرچە بۇ ئۇچ ئادەمنىڭ ئىشلىرى كۆرۈنۈشتە ئىلياس ساريېيدىكى پارتلىتىش ۋەقەسى، قۇربان شۇجىنىڭ قەستكە ئۇچراش دېلوسى بىلەن مۇناسىۋەتسىزدەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمما ئۇلارنىڭ ئارىسىدا چوقۇم ئىچكى باغلىنىش بار دەپ پەرەز قىلدى.

— دەرھال تۇتۇش بۇيرۇقى تەييارلاپ پۇتۇن شىنجاڭ دائىرىسىدە بۇ ئۇچ جىنايەت گۇماندارىنى تۇتۇش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش تارقىتىڭلار، — دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى جۇڭ چېڭ.

گەرچە جىنايەتچىلەرنى تۇتۇشنىڭ ئەڭ ياخشى پۈرسىتى قولدىن كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن جۇڭ چېڭ يەنىلا بىز «كىشىنى خۇشاللاندۇرىدىغان غەلىبىنى قولغا كەلتۈردۇق،» دەپ قارايتتى. ئۇ ئۇچ جىنايەت گۇماندارى چوقۇم يەنىلا جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدا، ئۇلار تېخى يىراقتا قېچىپ كېتەلمىدى، ئەمما جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدا 10 مىليونغا يېقىن نوپۇس بار، ئۇلارنى زادى نەدىن ئاختۇرۇش كېرەك؟ دېگەنلەرنى پەرەز قىلدى. جۇڭ چېڭ بوستان شەھىرىنى مەركەز قىلىپ ئۇنىڭغا قوشنا بولغان ئىككى شەھەرنى قوشۇپ ئالا قويماي ئاختۇرۇشنى قارار قىلدى.

ۋاڭ لۇ ئالا قويماي ئاختۇرۇش دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى تازا چۈشىنەلمىدى. ئۇ چېن دامودىن:

— ئەترەت باشلىقى چېن دامو بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ جىڭ ئىدارىمىزدە زادى قانچىلىك ساقچىمىز بار؟ قانداق قىلىپ ئەڭ قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ئالا قويماي ئاختۇرۇپ چىققىلى بولىدۇ؟ —

دەپ سورىدى.

— سەن بۇنى بىلمەيسەن. ئىدارە باشلىقىمىز جۇك چېكىڭ دائىم «كوممۇنىستىك پارتىيە نېمە ئۈچۈن قالتىس؟» دېگەن گەپ-لىرى ئېغىزىدىن چۈشۈرمەيدۇ. كومپارتىيىنىڭ ئۇلۇغ يېرى ئەڭ ھالقىلىق پەيتلەردە ئاساسىي قاتلامدىكى پارتىيە ياچېيكىلىرىنىڭ رولىنى ئەڭ زور دەرىجىدە جارى قىلدۇرالايدىغانلىقىدا. ئىدارە باشلىقى جۇك چېكىڭ ھەر قېتىم ئالا قويماي ئاختۇرۇش ھەرىكىتى ئېلىپ بارغاندا ئاساسىي قاتلامدىكى پارتىيە ياچېيكىلىرىغا، ئاممە-نىڭ قوللىشىغا تايىنىدۇ، — دېدى چېن دامو.

— مۇنداق ئادەم دېگىزى تاكتىكىسى ھازىر بەك ئارقىدا قالدىغۇ دەيمەن؟ دۇنيادىكى بەزى ئىلغار دۆلەتلەرنىڭ ساقچى ئىدا-رىلىرى جىنايەتچىلەرنى تۇتۇشتا يۇقىرى پەن - تېخنىكىغا تايىنە - دۇ، — دېدى ژاڭ لۇ مەنسىتمىگەندەك قىلىپ.

— بۇنى ئۇنداق سېلىشتۇرۇشقا بولمايدۇ. بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى ئۇ ئىلغار دۆلەتلەرنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىغا ئوخشىمايدۇ، بۇنى بىر تاياقتا ھەيدەشكە بولمايدۇ. سەن بۇ قېتىمقى قوغلاپ تۇتۇش ھەرىكىتىنى باشتىن كەچۈرگەندىن كېيىن ئاندىن ئىدارە باشلىقى جۇك چېڭنىڭ سۆزىنىڭ قانچىلىك دانالىقىنى تولۇق ھېس قىلالايسەن، — دېدى چېن دامو ژاڭ لۇغا قاراپ.

چېن دامو ئۆيگە تېلېفون قىلىپ، بۇ بىرقانچە كۈن ئىچىدە ئۆزلىرىنىڭ يېزىغا چۈشۈپ جىنايەتچىلەرنى قوغلاپ تۇتىدىغانلىقى-نى قىسقىلا قىلىپ چۈشەندۈردى. لەيلى ئېرىنىڭ ئەھۋالىدىن ناھايىتى ئەنسىرىدى، شۇنداقلا ئۆزىنىڭ سول كۆزىنىڭ بارغانسې-رى خىرەلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىدىن ناھايىتى تىت - تىت بولدى. ئۇ چېن دامۇغا ئۆزىنىڭ بەك قورقۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى، سول كۆزىنىڭ قارىغۇ بولۇپ قېلىش ئېھتىماللىقى بارلىقىنى ئېيتماقچى بولدىيۇ، ئەمما گېپىنى يەنە ئىچىگە يۇتۇۋالدى. ئۇ چېن دامونىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنى چۈشىنەتتى، ئۇ چېن دامو قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئېيتاي دەپ ئويلىدى. چېن دامونىڭمۇ كۆپرەك ئەھۋال سوراشقا چولىسى تەگمەيتتى، شۇڭا ئۇ تېلېفوننى قويۇۋەتتى.

4

يالقۇننىڭ چوڭ ئاكىسى تېلېفون بېرىپ، ئۇلارنىڭ روھىي كېسىلى بار سىڭلىسىنىڭ ئۆيدە يەنە چاتاق چىقارغانلىقىنى، ئۇنىڭ تېز قايتىشىنى ئېيتتى. لېكىن مۇشۇ ۋاقىتتا ئۇ بۇ يەردىن قانداق كېتەلەيدۇ! يالقۇن ئۆزىنىڭ سىڭلىسىنىڭ روھىي كېسىلى بارلىقىنى ھېچكىمگە دېمىگەن، ئۇ يەنە ئۆزىنىڭ چوڭ ئاكىسىنىڭ بىر مىنۇت ئىكەنلىكىنىمۇ ھېچكىمگە دېمىگەن. ئۇنىڭ ئائىلىدە يۈكى ئىنتايىن ئېغىر بولۇپ، ئىقتىسادىي جەھەتتىكى بېسىمىمۇ ناھايىتى ئېغىر ئىدى. ئۇ كۆڭۈلنى غەش قىلىدىغان بۇ قېينىچىلىقنى ئەتراپتىكى خىزمەتداشلىرىغا دېيىشنى خالىمايتتى، ئېيتقان بىلەن. مۇ نېمە مەسلىنى ھەل قىلغىلى بولىدۇ؟ ئۇ باشقىلارنىڭ ئۆزىگە ئىچ ئاغرىتىشىنى خالىمايتتى. ئۇ بىر ئەركەك، بارلىق قېينىچىلىقلارغا بەرداشلىق بېرەلەيتتى. ھازىر تۇرغۇن ئاساسىي جەھەتتىن مۇقىملاشتۇرۇلدى، ئەمما بۇ پەقەت بۇ قېتىمقى قاتتىللىق دېلوسىنى پاش قىلىشنىڭ باشلىنىشىلا خالاس، ئۇ بۇنىڭدىن كېيىنكى قوغلاپ تۇتۇش خىزمىتىنىڭ تېخىمۇ جاپالىق ئىكەنلىكىنى ئويلاپ يولغا چىقىش ئالدىدا تېز بېرىپ ئۆيىنى كۆرۈپ كەلدى.

يالقۇن ئەتراپتكە تېز قايتىپ كەلدى، ما جىيەنجۇڭ ۋە ۋاڭ لۇ مىلتىقلىرىنى سۈرتۈۋاتاتتى، چېن دامو ئىنتايىن تىت ـ تىت بولغان ھالدا تېلېفون ساقلاپ ئولتۇراتتى. ئۇ يالقۇننى كۆرۈپلا:

ـــ ئەلىگە زادى نېمە بولدى؟ قول تېلېفونىنى ئېتىۋېتىپتۇ، چاقىرغۇ قىلسامۇ قايتۇرمايۋاتىدۇ، ئۇنىڭ كونا كېسىلى يەنە قوزغىلىپ قالدىمۇ نېمە؟ ـــ دېدى.

ـــ ئۇچ توققۇزنى قوشۇپ ئۇردىڭىزمۇ؟ ـــ دېدى يالقۇن.

ـــ قوشتۇم، بىرقانچە قېتىم چاقىردىم، ئەمما زادىلا جاۋاب بولمىدى، بۇ جىددىي ئىشقا دەخلى يەتكۈزگەنلىك ئەمەسمۇ! ـــ دېدى چېن دامو.

بۇياقتىكىلەر ئالدىراشلىقتىن پۈت ـ قولى يەرگە تەگمەيۋاتاتتى. ئۇياقتا ئەلى ئايالى پەردە بىلەن كۆڭۈل خۇشى قىلىۋاتاتتى.

ئەسلىدە پەردە ھامىلدار بولغانىدى. ئۇ دوختۇرخانىنىڭ پىلۇس بەلگىلىك تەكشۈرۈش قەغىزىنى ئېلىپ كۆڭلى ئازار يېگەن ھالدا كۆزىگە ياش ئالدى. ئەلى ئامراق ئايالىنى ئۆيگە ئېلىپ كەلگەندىن كېيىن ئۇنى كارىۋاتقا ياتقۇزدى، ئاندىن كېيىن ئۇنىڭغا يوتقان يېپىپ چاي قۇيۇپ بەردى، ئۇنىڭغا ئاجايىپ قىزغىنلىق كۆرسەتتى. پەردە ئېرى يېنىدا بولسا ئۆزىنىڭ كۆڭلىنىڭ تېخىمۇ خاتىرجەم، بەختلىك بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ ئاستاغىنە ئۇنىڭ قول تېلېفونىنى ئېتىۋەتتى، چاقىرغۇسىنىمۇ ئېتىۋەتتى. ئۇ ئەلى بىلەن كۆڭۈللۈك ھالدا ئۆزۈنراق بىللە بولۇۋالماقچىدى، ئۇ ئېرىنى بەك ياخشى كۆرەتتى.

ئەلى ھەممىنى ئۇنتۇغان ھالدا كارىۋاتتا پەردە بىلەنلا بولۇپ كەتتى، بىر مەھەل ئۇ ۋاقىتنىڭ مۇشۇنداق ئۆتۈشىنى، ھەرگىز تاڭ ئاتماسلىقىنى، پەردە بىلەن مەڭگۈ مۇشۇنداق ئۆتۈپ كېتىشىنى خىيال قىلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ سۆيۈملۈك ئايالىنى ھەقىقەتەن بەك ياخشى كۆرەتتى. بىردىنلا ئەلى بىر نەرسىنىڭ غەيرىيلىكىنى ھېس قىلدى، بۇگۈن ئۇنىڭغا زادىلا تېلېفون كەلمىگەن ھەم چاقىرغۇ قىلىنمىغانىدى. ئۇ بۇلارنى ئويلاپ ئورنىدىن سەكرەپ تۇردى ـ دە، ئۇ نەرسىلەرنى ئىزدىدى، ئەمما پەردە قەستەن ئۇنى ئەلىگە بەرمىدى. ئەلى تىت ـ تىت بولغان ھالدا ئىشتىنىنىڭ يانچۇقىنى، تارتمىلارنى ئاختۇردى، پەردە ئەلىنىڭ كۆڭلىنىڭ ئۆزىدە ئەمەسلىكىنى كۆرۈپ يېتىپ، رەنجىگەن ھالدا تېلېفون ۋە چاقىرغۇنى ئۇنىڭغا ئېلىپ بەردى. ئەلى تېلېفون ۋە چاقىرغۇنىڭ ئېتىۋېتىلگەنلىكىنى كۆرۈپ ئۇنى دەرھال ئاچتى ۋە پەردەگە ئاچچىقلاندى. ئۇ پەردەنى ئاگاھلاندۇرۇپ:

ـــ بۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق ئىشنى ھەرگىز قىلمايسەن. ئەگەر سىز سېغىنسىڭىز مەن قايتىپ كېلەلمەسمىلا چوقۇم قايتىپ كېلىمەن، لېكىن، ئىككىنچى قېتىم مۇنداق چاقچاقنى ھەرگىز قىلمايسەن. ئەگەر تېلېفون ۋە چاقىرغۇ ئېتىۋېتىلىپ چوڭ ئىشقا تەسىر يەتسە، بۇ جاۋابكارلىقنى كىم ئۈستىگە ئالىدۇ؟ ـــ دېدى.

ئەلىنىڭ بۇ گېپىدىن پەردە قورقۇپ كەتتى ۋە ئەپۇ سورىدى. بۇ چاغدا، ئەلىنىڭ تېلېفونى ۋە چاقىرغۇسى تەڭلا چىرقىراپ

كەتتى، چاقىرغۇدا ئۇچ توققۇز كۆرۈندى. ئەلى دەرھال كېيىملىرىنى كىيىدى، ئۇنىڭ ھازىرقى ھالىتى بايامقى ھالىتى بىلەن پۈتۈنلەي ئوخشىمايتتى.

ئەلى ئەترەتكە يېتىپ كەلگەندە باشقىلارنىڭ ھەممىسى مىتسۇبىشى ماركىلىق ماشىنىغا چىقىپ ئۇنى ساقلاۋاتاتتى، ھەممەيلەننىڭ كۆزى ئۇنىڭغا خۇددى مىختەك قادىلاتتى، ئەلى ھەتتا ئەھۋالىنى چۈشەندۈرۈشكىمۇ جۈرئەت قىلالمىدى. چېن دامونىڭ ئۇنىڭ كاسسىسىغا بىرنى تەپكۈسى كېلىپ كەتتى، ئەمما، ئۇ پەقەت غەزەپ بىلەن:

— نېمىدېگەن قاملاشمىغان قىلىق بۇ، چاققان ماشىنىغا چىق! — دېدى.

5

چېن دامو بارلىق ئادىمىنى ئېلىپ يولغا چىقتى، ئەترەتنە پەقەت ۋاڭ لۇلا قالدى، يولغا چىقىشتىن بەش مىنۇت ئىلگىرى چېن دامو بىردىنلا جۇڭ چىگدىن كەلگەن ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇۋالىدى:

— ۋاڭ لۇنى قالدۇرۇپ قوي، ئۇنىڭغا قىلىدىغان باشقا ئىش بار، — دېدى.

— بىرقانچە ئادەمنى كۆپىرەك قالدۇرۇپ قويايمۇ قانداق؟ — دەپ سورىدى چېن دامو.

— ياق، ماڭا ۋاڭ لۇ بىلەن شوپۇر بولسىلا ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىنى قۇرغىلى بولىدۇ.

جۇڭ چېڭ ھەربىكەت ئېلىپ بارغاندا چوڭ كۈچ بىلەن ھەربىكەت قىلىشنى ياخشى كۆرەتتى؛ ئەمما ھەربىكەتكە قوماندانلىق قىلغاندا ئۇ باشقىلارنىڭ ئۆزىنىڭ يېنىدا قالايمىقانچىلىق قىلىشىنى خالىمايتتى. ئۇ ھەربىكەتنى پىلانلىغاندا باشقىلارنىڭ پىكرىنى كۆپرەك ئاڭلاش، دېموكراتىيىنى يولغا قويۇش خىزمەتكە پايدىلىق، ئەمما ھەربىكەت باشلانغاندا دېموكراتىك پىكىرلەرنى يۈكسەك دەرىجىدە مەركەزلەشتۈرۈش كېرەك. بۇ چاغدا، يەنە باشقىلارنىڭ پىكىرىنى

ىرىنى ئاڭلايمەن دەپ يۈرسەڭ، ئۇ چاغدا سەن بىر لايىقەتسىز قوماندان بولۇپ قالىسەن، بۇنداق قىلغاندا بەلكىم جەڭ پۈرستىگە دەخلى يەتمەپ قېلىشى مۇمكىن، دەپ قارايتتى. شۇڭا بەزى ساقچىلار جۇڭ چېڭنى «زومىگەر، مۇستەبىت» تەك كۆرەتتى. لېكىن كۆپلىگەن ساقچىلار ئۇنىڭغا ئىنتايىن قايىل ئىدى، ئۇنى ھەربىرىكەتكە قوماندانلىق قىلغاندا سەگەكلىك، كەسكىنلىك بىلەن قوماندانلىق قىلىدۇ، مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ئۈنۈمى ناھايىتى يۇقىرى دەپ تونۇيتتى.

ۋاڭ لۇنى ئۆزىنىڭ يېنىدا ئېلىپ قېلىش جۇڭ چېڭنىڭ ھېلىلا چىقارغان قارارى ئىدى. راستىنى ئېيتقاندا، ۋاڭ لۇنىڭ قەلبى زىددىيەتلىك ئىدى. ۋاڭ لۇنىڭ خىزمىتى توغرىسىدا ۋاڭ لۇنىڭ دادىسى ئەزەلدىن تەشەببۇسكارلىق بىلەن جۇڭ چېڭغا بىرەر نەرسىنى دەپ باقمىغان، جۇڭ چېڭمۇ بۇ ئىش توغرىسىدا ئۇنىڭدىن سوراشقا ئىجىل بولاتتى، گەپ جايىدا سورالماي قالسا ئارىدا ئۇقۇشماسلىق بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى. جۇڭ چېڭنى خۇشال قىلىدىغىنى، ۋاڭ لۇ ئەزەلدىن ھېچكىمگە ئۆزىنىڭ سالاھىيىتىنى ئېيتمىدى، بۇ ھەقتە ئۆزىنى كۆرسىتىپ ماختانمىدى.

ۋاڭ لۇ جۇڭ چېڭ بىلەن چىن دامو تاللىغان ياخشى مايسا ئىدى، جۇڭ چېڭنىڭ ئويىي ۋاڭ لۇنى ئىقتىدارلىق، قابىلىيەتلىك ساقچى قىلىپ يېتىشتۇرۇش ئىدى. ئەمما، ئۇ ھازىر ۋاڭ لۇنىڭ دادىسىنىڭ ۋاڭ لۇنى جەنۇبىي شىنجاڭدا داۋاملىق قالدۇرىدىغانلىقى ياكى ئۇنى جەنۇبىي شىنجاڭغا ئەۋەتىشىنىڭ ۋاڭ لۇغا ئالتۇن ھەل بەرگۈزۈش ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى. ناۋادا، ۋاڭ لۇ بۇ قېتىمقى جەڭنىڭ ئالدىنقى سېپىگە ئەۋەتىلىپ بىرەر ئىش بولۇپ قالسا، جۇڭ چېڭ بۇ جاۋابكارلىقنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالمايتتى. شۇڭا جۇڭ چېڭ ھازىر ئۆزىنىڭ بىر روھىي يۈكىنى ئۈستىگە ئېلىۋالغاندەك ھېس قىلغىنىغا پۇشايمان قىلدى. ئۇ ۋاڭ لۇدىن بىرەر ئىش چىقىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، ۋاڭ لۇنى ئۆز يېنىدا ئېلىپ قېلىش نىيىتىگە كەلگەنىدى.

ۋاڭ لۇ ئالدىدا جۇڭ چېڭنىڭ ئۆزىنى ئېلىپ قالغانلىقىغا نارازى بولدى، ئارقىدىن بۇ ئۇچ كىشىلىك ۋاقىتلىق قوماندانلىق

شتابىنىڭ قۇرۇلغانلىقىغا قىزىقىپ قالدى. ئۇ باشتىلا جۇڭ چېڭنى ناھايىتى سىرلىق كىشى دەپ قارايتتى، بۇ قېتىم ياخشى بولدى، ئۇ ئەمدى جۇڭ چېڭنىڭ كارامىتىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرىدىغان بولدى، شۇڭا ۋاڭ لۇنىڭ قايغۇسى خۇشاللىققا ئۆزگەردى.

جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇغا ئىككى ۋەزىپە تەقسىم قىلىپ بەردى: بىرى، ھەرقايسى تەرەپلەردىن كەلگەن ئۇچۇرلارنى ئۆز ۋاقتىدا يۇقىرى - تۆۋەنگە يەتكۈزۈش؛ يەنە بىرى، تەشكىلات بۆلۈمىدىن كەلگەن كادىرلار ئىشلىرى تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىنى كۈتۈۋېلىش.

— ئىدارە باشلىقى جۇڭ چېڭ، مۇشۇ كىچىككىنە ئىشلىمۇ؟ — دەپ سوردى ۋاڭ لۇ نارازى بولغان ھالدا.

— ئەگەر بۇ ئىشلارنى ناھايىتى ياخشى ئورۇنلىيالىساڭ، سەن ناھايىتى قالتىس ئىش قىلغان بولىسەن، — دېدى جۇڭ چېڭ.

يېقىنقى كۈنلەردىن بۇيان تەشكىلات بۆلۈمىدىن كەلگەن ئۇچ كىشىلىك تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىنىڭ تەكشۈرۈش خىزمىتى جۇڭ چېڭلارنىڭ ئىشى بىلەن تەڭلا ئېلىپ بېرىلىۋاتاتتى. باشتا ئۇلار جۇڭ چېڭدىن باشقا بارلىق ساقچىلار بىلەن بىرمۇبىر سۆھبەتلىشىپ چىقتى، ئۇنىڭدىن كېيىن تۆۋەنگە چۈشۈپ كەڭ تۇرمۇش ئەھۋالى ئىگىلەش، تەكشۈرۈش خىزمىتى ئېلىپ باردى. ئىلياس سارىيىدا پارتلاش ۋەقەسى يۈز بەرگەندىن كېيىن دېلولار ئارقا - ئارقىدىن يۈز بېرىپ زادىلا توختىمىدى، ئەكسىچە تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى دەل مۇشۇ ۋاقىتتا كەلدى.

— بۇ بىزگە ئاۋارىچىلىك تېپىپ بەرگەنلىك ئەمەسمۇ؟ ناھايىتى شۇ مېنى مۇئاۋىن نازىر قىلىدىغان ئىشتۇ، ئەمما ھازىر ئەڭ مۇھىمى بۇ دېلولارنى پاش قىلىش، — دېدى جۇڭ چېڭ.

تۇرغۇن توغرىسىدىكى يېپ ئۇچى ئەمدىلا تېپىلىشىغا تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى جۇڭ چېڭغا تېلېفون بەردى، ئۇ ئۆزلىرىنىڭ تەكشۈرۈش خىزمىتىنىڭ ئاساسىي جەھەتتىن ئايانلاشقانلىقىنى، ئەمدى جۇڭ چېڭنىڭ ئۇلارغا يېتەرلىك ۋاقىت ئاجرىتىپ بېرىشىنى، ئۆزلىرىنىڭ جۇڭ چېڭ بىلەن ئوبدان بىر پاراڭلىشىشىنىڭ زۆرۈرلۈكىنى ئېيتتى.

— مېنىڭ ھەقىقەتەن ۋاقتىم يوق، ئەگەر سىلەر ئىشەنمىسەڭلار مەن بىلەن بىللە دېلو پاش قىلىشقا قاتنىشىپ، مېنىڭ ۋاقتىمنىڭ بار - يوقلۇقىنى ئۆز كۆزۈڭلار بىلەن كۆرۈپ بېقىڭلار؟ — دېدى جۇڭ چېڭ.

جۇڭ چېڭ ئەسلىدە ئۇلارغا شۇنداق دېسەم ئۇلار ئامالسىز قېلىپ بۇ ئىشنى بولدى قىلىدۇ دەپ ئويلىغانىدى. بىراق، تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى ئىنتايىن تەكەللۇپ بىلەن:

— ئەگەر سىزنىڭ ۋاقتىڭىز زادىلا بولمىسا ئۇنداقتا بىزمۇ سىز بىلەن بىللە دېلو پاش قىلىشقا قاتنىشايلى، بىر تەرەپتىن ئىشلىگەچ بىر تەرەپتىن پاراڭلىشايلى، — دېدى.

— سىلەر دېگەن يۇقىرىدىن ئەۋەتكەن كىشىلەر، سىلەرنىڭ ئىختىيارىڭلارچە بولسۇن! — دېدى جۇڭ چېڭ ئامالسىز.

6

جۇڭ چېڭنىڭ قوماندانلىق شتابى ئۆزىنىڭ «مىتسۇبىشى» ماركىلىق ماشىنىسىدا قۇرۇلغانىدى، ماشىنىغا سىمسىز تېلېگراف ئاپپاراتى، تېلېفون، قول تېلېفون ئورۇنلاشتۇرۇلغان، يەنە ۋاڭ لۇنىڭ قول كومپيۇتېرىمۇ ئېلىپ كېلىنگەنىدى.

«مىتسۇبىشى» ماركىلىق ماشىنا تېز سۈرئەت بىلەن كېتىۋاتاتتى، جۇڭ چېڭ قاراڭغۇ چۈشۈپ كېتىشتىن ئىلگىرى بوستان شەھىرىگە يېتىپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. ئۇ بۇ شەھەر ئېھتىمال ئۇچ جىنايەت گۇماندارىنى تۇتۇشتىكى مۇھىم جاي بولۇشى مۇمكىن دەپ قارايتتى. تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىمۇ قاراڭغۇ چۈشۈشتىن ئىلگىرى بوستان شەھىرىگە يېتىپ كەلدى.

— ۋاڭ لۇ، سەن ھېس قىلدىڭمۇ؟ ئالا قويماي ئاختۇرۇش ھەقىقەتەن دېگىزدىن يېڭىنە ئىزدىگەندەك ئىش بولۇۋاتىدۇ! — دېدى جۇڭ چېڭ سۇسقىنا.

— توغرا، مەنمۇ شۇنداق قارايمەن، — دېدى ۋاڭ لۇمۇ سۇسقىنا قىلىپ.

— ئەمما بۇ دېگىزدىن يېڭىنە ئىزدەشتە مېنىڭ كاللامدا نىشان

بار. يەنى بۇنىڭدا مۇھىم نۇقتا ۋە تاللىشىم بار. مەسىلەن، ئادەم-لەردە ئادەمىيلىك تەبىئەت، يامان كىشىلەردە يامان تەبىئەت بولـ-مۇ. يامان كىشىلەر قايسى يولدا ماڭىدۇ؟ ئەلۋەتتە ئەڭ چەت، خىلۋەت يوللاردا، ئادەتتە كىشىلەر ماڭمايدىغان جايلاردا ماڭىدۇ. شۇڭا، بۇ دېلونى ئېلىپ ئېيتساق بۇ ئەبلەخلەر چوقۇم قۇملۇق تەرەپلەرگە، سازلىق، شورلۇق جايلارغا قاراپ قاچىدۇ، شۇڭا بىز بولۇپمۇ قۇملۇق، شورلۇق جايلار ئەتراپىغا جايلاشقان چەت كەنت-لەردىكى ھەربىرىكەتلەرگە ئالاھىدە دىققەت قىلىشىمىز كېرەك، مانا مۇشۇنداق قىلىساق مۇھاسىرە چەمبىرىكى كىچىكلەيدۇ ئە - مەسمۇ؟ ــ دېدى جۇڭ چېڭ.

ۋاڭ لۇ يا توغرا يا خاتا دېمەي بېشىنى چايقىدى:

ــ بۇ جاي ناھايىتى چوڭ، چەكسىز، ئېنىق بىر نىشاننى بېكىتمەك تەس.

ــ ئۇنداق بولۇشى سەن بۇ كەڭ زېمىن بىلەن بەكلا ناتو-نۇش، خەلق ئاممىسىغا بولغان ئىشەنچىگىمۇ كەمچىل. مەن ساڭا ئېيتاي ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى، جەنۇبىي شىنجاڭدا بەزى دېلولارنى بىزنەڭ ئەڭ ئىلغار مەركىزىي ئۇچۇر ئىسكىلاتىغا ئىگە بولغانلىقىمىز بىلەنلا پاش قىلىپ چىققىلى بولمايدۇ، شۇنداقلا يەنە بىزنەڭ قوراللىرىمىزنەڭ ئىنتايىن ئىلغار بولغانلىقى بىلەنلا غەلـ-بىگە ئېرىشكىلى بولمايدۇ. نۇرغۇن ئىشلاردا كىشىلىك مۇناسىۋەت ۋە يەرلىك ئامىللار ئىنتايىن مۇھىم، بۇ نۇقتىنى سەن ئاستا - ئاستا چۈشىنىۋالىسەن، ــ دېدى جۇڭ چېڭ.

ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابى ئەمدىلا قۇرۇلۇشى بىلەنلا ھەر خىل ئۇچۇرلار قول تېلېفونى، تېلېفون، سىمسىز تېلېگراف ئاپپا-راتى ئارقىلىق ئۇچۇر مەركىزىگە توپلاندى. ۋاڭ لۇ بۇ ئۇچۇرلاردىن بوستان شەھىرىگە قاراشلىق ھەرقايسى يېزا - كەنتلەردىكى پۇقرا-لارنەڭ ھەممىسىنەڭ سەپەرۋەرلىككە كەلتۈرۈلگەنلىكىنى بىلدى. ۋاڭ لۇ يەنە بۇ ئۇچۇرلاردىن چېن دامو، ما جىيەنجۇڭ، يالقۇن، ئەلىلەرنەڭ بوستان شەھىرىدىكى تۆت رايوندا يېپ ئۇچىنى ئىزدە-ۋاتقانلىقىنى بىلدى.

كەچ كىرگەندە ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىغا يوللانغان يېپ

ئۇچى 100 نەچچىگە يەتتى، قايسى ئۇچۇرلارنىڭ قىممىتى بار؟ قايسى ئۇچۇرلار يالغان؟ جۇڭ چېڭ بۇ ئۇچۇرلار ھەققىدە ھۆكۈم چىقىرىۋاتاتتى، شۇنداقلا يۇقىرىغا ئۇچۇر يوللىغان ئورۇنلارغا يول-يورۇق بېرەتتى. جۇڭ چېڭنىڭ تەپەككۇرى توختىماي چاپاتتى، ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ مەڭگۈ چۈۋالچاق ئىشلار بىلەن بەند بولۇپ قالمايدى-غانلىقىنى، ئۇنىڭ ھەربىر ئىشنى ئىنتايىن تېز بىر تەرەپ قىلىدى-غانلىقىنى كۆرۈپ يەتتى. ۋاڭ لۇ ئالدىراش ئىشلىگەچ جۇڭ چېڭنى كۆزىتەتتى، ئۇ ئۆزى بىلەن جۇڭ چېڭ ئارىسىدا ئاسمان - زېمىن پەرق بارلىقىنى ھېس قىلدى.

ئىككىنچى كۈنى چۈشتە جۇڭ چېڭ ھاياجانلانغان ھالدا:

— بۈگۈن قانچىلىك ئاممىنىڭ بىزگە يارەملىشىپ قاتتىلار-نىڭ ئىز - دېرىكىنى قىلىۋاتقانلىقىنى بىلەمسەن؟ 100 مىڭ ئادەم! چۆل - جەزىرىلەر، دالىلار، ئورمانلىقلار، ئۆستەڭلەرنىڭ ھەممىسىدە بىزنىڭ قاراۋۇللۇق ئورۇنلىرىمىز بار. ھەممە يەردە ئاممىا ئۆزلۈكىدىن قوزغىلىپ بىزگە يارەملىشىۋاتىدۇ. بىر ساقچى بولغان سەن بۇنىڭدىن ئىپتىخارلىق ھېس قىلمامسەن؟ خەلق ھەم-مىسى بىز تەرەپتە، خەلق بىزنى ئۆزىنىڭ تۇغۇرۇكى دەپ ھېسابلاۋا-تىدۇ، ھازىر خەلق بىزگە تايىنىۋاتىدۇ، بىزمۇ خەلقتە تايىنىۋاتە-مىز. ئېيتە، خەلق بىزگە ئىشىنەمدىكەن؟ — دېدى جۇڭ چېڭ سۆزلىگەنسېرى ھاياجانلىناتتى، ئۇنىڭ كۆز چاناقلىرى نەملەشتى.

ۋاڭ لۇمۇ تەسىرلەندى، ئۇ ھەقىقەتەن مۇنداق قاينام - تاش-قىنلىق مەنزىرىنى ئەزەلدىن ئۆز بېشىدىن كەچۈرۈپ باقمىغان. ئۇ سەندۇقىدىكى بىر كىچىك تاغلىق مەھەللىدە چوڭ بولغان، ئەجدادلىرىنىڭ شان - شەرىپى بىلەن ئۇ شۇ يەردىكى يۇرتداشلار-نىڭ غەمخورلۇقىغا ئېرىشىپ كەلگەنىدى. جۇڭ چېڭنىڭ ھېسسىيا-تى قاياناپ تاشتى، ۋاڭ لۇنىڭ ھېسسىياتىمۇ قاياناپ تېشىۋاتاتتى، ۋاڭ لۇ چىن قەلبىدىن:

— ئىشىنىدۇ! — دەپ جاۋاب بەردى.

— دەپ باقە، بۇ قانداق ئۇرۇش؟ بۇ بىر مەيدان خەلق ئۇرۇشى، خەلقنىڭ قوللىشى بولمىسا بىز مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرە-شەلمەيمىز، — دېدى جۇڭ چېڭ.

ۋاڭ لۇ ئۆزى ھۆرمەت قىلىدىغان بۇ ئادەمنىڭ ئاجايىپ سالا-
پىتىنى تولۇق ھېس قىلدى. ئۇ: مېنى بۇ يەرگە مانا مۇشۇ
ئەزىمەت جۇڭ چېڭ ئېلىپ كەلگەن، دەپ ئويلىدى. جۇڭ چېڭ
ۋاڭ لۇ ئۇچۇن بىر ئېتىقاد، بىر روھ ئىدى، ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ
ئېتىقادى ۋە ئىدىيىسىنىڭ جۇڭ چېڭنىڭ ئېتىقادى ۋە ئىدىيىسى
بىلەن مۇمكىنقەدەر تېز بىرلىشىپ كېتىشىنى ئىنتايىن ئارزۇ
قىلدى. تېگى - تەكتىدىن ئېيتقاندا، ۋاڭ لۇ زامانىمىزدىكى بىر
غايىلىك ياش ئىدى، ئۇ بىر قەھرىمانغا ئايلىنىشنى تولىمۇ ئارزۇ
قىلاتتى. بولۇپمۇ، ئۆزىنىڭ بۇ سېھرىي كۈچكە ئىگە قوماندانىنىڭ
قول ئاستىدىكى كۆزگە كۆرۈنگەن بىر رازۇېدكىچى بولۇپ چىقىشى-
نى تولىمۇ ئارزۇ قىلاتتى. ئۇنىڭدا شۇنداق ئىشەنچ بار ئىدى.

يىگىرمە بەشىنچى باب

1

ياسىن، مۇھەممەت، تۇرغۇن ئۇچەيلەن كىچىك كوچىدىن قېچىپ چىققاندىن كېيىن ئۆزئارا غەلىبىسىنى تەبرىكلەشتى، ئاندىن ئۆزلىرى پاناھلىنىدىغان گەمىگە بېرىپ راسا بىر قېنىپ ئۇخلىۋالماقچى بولۇشتى. ئۇلار كۆرۈنۈشتە ناھايىتى خاتىرجەم قىياپەتكە كىرىۋېلىشقانىدى. ئەمما، ئۇزۇن ئۆتمەي بىر توپ ساقچىلار ۋەقە يۈز بەرگەن نەق مەيدانغا كەلدى. ئۇلارنى بىردىنلا قورقۇنچ باستى، چۈنكى ئۇلارنىڭ قوللىرىدا تېخى ئىمىن ھاجى ئاتا - بالىنىڭ قېنى بار ئىدى.

شىر ئەلى ياسىنغا: «ئىمىن ھاجىنى جايلىۋەتكەندىن كېيىن ئاۋۋال گەمىگە بېرىپ يوشۇرۇنۇڭلار، بۇ شامال ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ئاندىن قۇرۇم تېغىدىكى قورال - ياراغ زاۋۇتىغا بېرىڭلار، شۇ يەردە ئۇچرىشايلى دەپ قايتا - قايتا تاپىلىغانىدى. ئەمما، ياسىن بىردىنلا قارارىنى ئۆزگەرتتى، ئۇ گەمىگە بېرىپ يوشۇرۇنۇشنى خالىمىدى، ئۇ بۇ يەردە مۆكۈپ يېتىشنى خالىمايتتى. ئۇ مۇددەتتىن بۇرۇن قۇرۇم تېغىغا بېرىشنى قارار قىلدى. ئۇلار شۇ ماڭغىنىچە ئون نەچچە كىلومېتىر ماڭغاندىن كېيىن ئاخىرى بىر قۇرۇپ كەتكەن توغراقلىققا كەلگەندە ئاندىن قەدىمىنى توختاتتى، بۇ چاغدا تاڭ يورۇپ كەتكەنىدى.

ياسىن تۇرغۇنىڭ بەكلا قورقۇپ كەتكەن ھالىتىنى كۆرۈپ:

— قارا ئەپتىڭگە، نېمىگە ئوخشاپ قالدىڭ! خۇددى قاتىللار ئۆلتۈرمەكچى بولغان ئادەم ئىمىن ھاجى ئەمەس سەندەك قورقۇپ كەتكىنىڭنى! — دەپ تىللىدى ئۇنى.

— مەن ئۇنى ئۆلتۈرۈشنى زادىلا خالىمايتتىم، مېنىڭچە ئۇ تېخى ھايات، ئەگەر ئۇ ئۆلمىگەن بولسا قانداق قىلىمىز؟ — دېدى

تۇرغۇن يىغلامسىراپ.

— ئىش ئاللىقاچان ئۆتۈپ كەتتى، ئەمدى ئادەم ئۆلتۈرگەن ئىشنى تىلغا ئالمايلى، — دېدى مۇھەممەت ئاچچىق بىلەن.

— نېمىشقا تىلغا ئالمايدىكەنمىز، مەن خۇشاللىقمىدىن قاقاقلاپ كۈلمەن، سىلەر نېمىشقا كۈلمەيسىلەر؟ بىز مۇۋەپپەقىيەت قازاندۇق، بىز بىر چوڭ ياخشى ئىش قىلدۇق، بىز دىنىمىز ئۈچۈن بىر مۇناپىقنى يوقاتتۇق، قاقاقلاپ كۈلۈش كېرەك، ها، ها، ها! — ياسىن ئۆزىچىلا كۈلۈپ كەتتى.

تۇرغۇن خۇددى يىغلاۋاتقاندەك ئاۋاز بىلەن:

— مەن سەندىن ئۆتۈنەي، كۈلمە، بىز چوڭ ئىشنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن نېمىشقا مەن يەنە قورقۇپ كېتىمەن؟ سەن بۇ چوڭ ئىشنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن بىز قەھرىمان بولىمىز دېمىگەنمىدىڭ! ئەمما بۇ ئۇچىمىزدىن باشقا ھېچكىم بىزنىڭ بۇ ئىشنى قىلغانلىقىمىزنى بىلمەيدۇ، ئۇنداق بولغاندا بىز بۇ ئىشنى بىكارغا قىلغان بولمامدۇق؟ — دېدى.

مۇھەممەت ئۈنى تىللىدى:

— قايتىپ بېرىپ ھەممە كىشىگە بۇ ئىشنى بىز قىلدۇق دېمەكچىمۇ؟ سەن ساقچىلار بىزنى تۇتۇۋېلىپ ئېتىۋەتسۇن دېمەكچىمۇ سەن؟ — دەپ تىللىدى.

تۇرغۇن قىلىدىغان گېپىنى تاپالماي:

— ئەمىسە بىز ھازىر قانداق قىلىمىز؟ — دېدى.

— نېمە قىلىمىز؟ داۋاملىق ئالغا قاراپ ماڭىمىز! ئادەم يوق يەرگە بېرىپ بىر مەزگىل يوشۇرۇنۇپ تۇرغاندىن كېيىن ئاندىن قايتىپ كېلىپ يەنە چوڭ ئىشلارنى قىلىمىز. شىرئەلى مەن ياسىنىڭ بىر مىللىي قەھرىمان ئىكەنلىكىمنى ياكى ئەمەسلىكىمنى كۆرۈپ قويسۇن! — دېدى ياسىن.

— ئەگەر قېچىپ كېتەلمىسەكچۇ؟ ئەگەر ساقچىلار بىزنى تۇتۇۋالسا قانداق قىلىمىز؟ — دېدى تۇرغۇن ئەندىشە بىلەن.

— ساقچىلار سېنى تۇتۇۋالسا ئېتىۋېتىدۇ! — دېدى ياسىن قاتتىق چېچىلغان ھالدا.

— سەن قانچىلىك پۇل ئېلىۋالدىڭ؟ — دەپ سوربۇندى مۇھەممەت ياسىندىن.

— سەن نېمە قىلماقچى؟ مەن ساڭا ئېيتاي يېنىمدا بىر پۇڭ پۇل يوق! — دېدى ياسىن شۇبھە بىلەن.

— مەن سېنىڭ مۇشۇنداق قىلىدىغىنىڭنى بىلەتتىم، ئەگەر قۇرۇم تاغلىرىغا بارىدىغان يولنى ساقچىلار توسۇۋالغان بولسا بىز چەت ئەلگە قېچىپ كېتەمدۇق قانداق؟ — دېدى مۇھەممەت ئۈمىد-سىزلەنگەن ھالدا.

ياسىن بىردىنلا قاتتىق چىچاڭلاپ كەتتى:

— ھۇ، خائىن، ھۇ قورقۇنچاق، ئەگەر قاچماقچى بولساڭ ئۆزۈڭ قېچىۋەر، مەن ياسىن ئۆلسەممۇ مۇشۇ تۇپراقتا ئۆلىمەن، ھەرگىز چەتكە چىقىپ كەتمەيمەن! — ياسىن تاپانچىسىنى چىقىرىپ خۇددى يېنىدا ھېچقانداق ئادەم يوقتەك ئاسمانغا قارىتىپ پۇلاڭلاتتى.

— ئەمما بىزدە ھامىنى بىر نىشان بولۇشى كېرەك - دە! سەن بىزنى باشلاپ چىقتىڭ، ئىشنى تۈگەتتۇق، ئەمدى تىرىكچىلىكىمىز ئورۇنلاشتۇرۇلمىسا بىز كېيىنكى كۈنلىرىمىزدە جېنىمىزنى قانداق باقىمىز؟ — دېدى مۇھەممەت نارازلىق بىلەن.

— بۇلاڭچىلىق قىلايلى، بىزنىڭ قولىمىزدا ھازىر ئىككى تاپانچا، ئۈچ خەنجەر بار، بىز قۇرۇم تېغىدىكى بازىغا بارماي، قايتىپ بېرىپ بايلارنى، بانكىنى بۇلايلى. مەن ياسىن ئۆزۈمنىڭ قولىدىن چوڭ ئىشلارنىڭ كېلىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن، — دېدى ياسىن ھاياجانلانغان ھالدا.

— ئۇ كېيىنكى ئىشلار، ئەمما ھازىر قانداق قىلىمىز، — دېدى مۇھەممەت خورسىنىپ.

— بىز قاچان ئۆيگە قايتىمىز؟ — دېدى تۇرغۇن تىت - تىت بولغان ھالدا.

— ئۆيگە قايتىمىز؟ بىز ئۆيگە قايتالمايمىز، — دېدى مۇھەممەت ئىچى ئىچىشقان ھالدا. ئۇ ئۆزۈنغىچە خورسىنىدى.

— خۇتۇن كىشىدەك يىغلامسىراپلا يۈرىدىغان بىرنېمىكەن-سەن، سېنىڭ بۇ كېسىلىڭ مۇھەممەتكىمۇ يۇقتى. سەن ھەر ئىككىڭنىڭ قولىدىن چوڭ ئىش كەلمەيدۇ. تۇرۇش، دەرھال مە-ڭىش! ئارقىمىزدىن ساقچىلار قوغلاپ كېلىۋاتقاندەك قىلىدۇ، —

دېدى ياسىن تۇرغۇننىڭ كاسسىسىغا بىرنى تېپىپ.

«ساقچىلار قوغلاپ كېلىۋاتقاندەك قىلىدۇ دېگەن» گەپنى ئاڭلىغان تۇرغۇن ئالاقزادە بولغان ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ ئالدىغا قاراپ يۈگۈردى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇچەيلەن ئالدى ـ كەينىگە قارىماي قېچىشتى. ئۇلار جېنىمىزنى ساقلاپ قالىمىز، دەپ نىشاندىن ئادىشىپ قالدى. تاڭ سەھەردىن تاكى قاراڭغۇ چۈشكۈچە ھەر تەرەپكە چېپىپ يۈرۈش-كەن بولسىمۇ، ئەمما ئۇلار ئۆزلىرىگە خاتىرجەم بىر پاناھ جاي تاپالمىدى، ئۇلار ئالدىدا بىرەر بىخەتەر جاي يوق ئىدى.

بۇ ئۇچەيلەن ئىچىدە تۇرغۇن ھەمىشە ئارقىدا قالاتتى، ياسىن-نىڭ ئىچى پۈشتى. بىر قېتىم زەيكەشلىكتە كېچىك تەرەت قىلىۋاتقاندا ياسىن:

ـــ بولمىسا بىز بۆلۈنۈپ قاچامدۇق؟ ئەمما بۇ يەردە بىر شەرت بار، ھەممىمىز قۇرۇم تېغىغا بارىمىز، ھېچكىمنىڭ ئۆيىگە قايتىپ كېتىشىگە رۇخسەت يوق! ـــ دېدى.

ـــ سەن بىز ئىككىمىزنى تاشلاپ قېچىپ كەتمەكچىمۇ؟ ـــ دېدى مۇھەممەت قايغۇ بىلەن ياسىنغا.

ـــ بەربىر ئۆلىدىغان ئىش بولغاندىكىن، ئۆيدە ئۆلگىنىمىز ياخشى، ـــ دېدى تۇرغۇن يىغلامسىراپ.

ـــ سەن بىزنى سېتىۋەتمەكچىمۇ؟ ـــ دېدى ياسىن تۇرغۇد-نىڭ كانىيىدىن ئېلىپ.

مۇھەممەت قىلچە يۇز ـ خاتىر قىلماي ياسىننى تارتتى:

ـــ سەن ئاچچىقلىنىۋەرمە، ھازىر بۇرۇنقى ۋاقىت ئەمەس، گېپىڭ بولسا ياخشىلىقچە ئېيتمامسەن! ـــ ئۇ بىرلا كۆچەپ ياسىننى ئىتتىرىۋەتتى، ياسىن سەنتۇرۇلۇپ يىقىلغىلى تاس قال-دى.

ياسىن تۇرغۇننى ئۇرماقچى بولغانىدى، ئەمما تۇرغۇن ۋارقى-راپ:

ـــ مەن ھازىرلا بېرىپ ئۆزۈمنى مەلۇم قىلىمەن، مەن يەنە دەرد ـ ئەلەم تارتىشنى خالىمايمەن! ـــ دېدى ئۇ زەيكەش ئۈستىگە قاراپ ئۆمىلەپ ماڭغانىدى، ياسىن ئۇنى تارتىپ چۈشۈرۈۋالدى.

مۇھەممەت شۇئان تۇرغۇننىڭ ئاغزىنى ئېتىۋېلىپ ئۇنىڭ ئاۋازىنى چىقارغۇزمىدى. تۇرغۇن بوغۇلۇپ يىغلاشقا باشلىدى.

ھازىر تۇرغۇن ئەڭ ئاجىز ۋە تۇراقسىز بىر ئامىل بولۇپ قالدى. ياسىن بىلەن مۇھەممەت بۇلارنى ئېنىق بىلدى. ئۇلار تۇرغۇننى كەنتتىن ئېلىپ چىقتى، ئەمدى ئۇلار تۇرغۇننىڭ قايتىپ كېتىشىگە يول قويسا بولمايتتى.

«قارىغاندا ئۇ ئىشنى بۇزىدىغاندەك قىلىدۇ، ئەگەر زادىلا بولمىسا ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتىش كېرەك» دەپ ئويلىدى ياسىن.

«ناۋادا، تۇرغۇن روھىي جەھەتتىن پۈتۈنلەي تۈگىشىپ كەتسە قانداق قىلارمىز؟ مەن تۇرغۇنغا قول سالالمايمەن، ئەڭ ياخشىسى ئۇلاردىن بىر ئامال قىلىپ قۇتۇلۇش كېرەك» دەپ ئويلىدى مۇھەممەت.

ياسىن بىلەن مۇھەممەت بىر - بىرىگە قارىشۇالدى، ئۇلار تەڭلا تۇرغۇننى ئارىغا ئېلىپ زەيكەشنى بويلاپ داۋاملىق قاچتى. نېمىلا بولمىسۇن بۇ يەر ھازىر تۇرغۇننى ئۆلتۈرۈۋېتىدىغان ياكى بولمىسا ھەممىسى ئۆز ئالدىغا قېچىپ كېتىدىغان جاي ئەمەس ئىدى، چۈنكى زەيكەش تاش يولغا بىر كىلومېتىرلا كېلەتتى.

تۇرغۇن قارشىلىق كۆرسەتكەنلىكى ۋە قاتتىق تىركەشكەنلىكى ئۈچۈن پۈتۈنلەي قارا تەرگە چۆمۈپ كەتتى، ئۇنىڭ ئۇزۇن بۇدۇر چاچلىرى چېكىسىگە چۈشۈپ كۆزلىرىنى توسۇۋالغانىدى. ئۇ ھەدەپ قولىنىڭ دۈمبىسى بىلەن يۈزىدىكى تەرلەرنى سۈرتەتتى. ياسىن ئۇنى يىغلاۋاتىدۇ دەپ ئويلاپ:

— يىغلاشنىلا بىلسەن، ئەگەر يەنە يىغلاۋېرىدىغان بولساڭ سەن بىلەن كارىم يوق جۈمۇ! — دەپ تىللىدى.

2

تاشقورغان يېزىسى بوستان شەھىرىگە 60 كىلومېتىر كېلەتتى، بۇ يېزىدا سەككىز كەنت بولۇپ، سەككىزىنچى كەنت بۇ يېزىدىكى ئەڭ ئاخىرقى بىر پارچە بوستانلىق، بۇ يەرنىڭ ئۇ تەرىپى چەكسىز، كۆز يەتكۈسىز شورلۇق دەشت ئىدى.

سەككىزىنچى كەنتتە 200 دىن كۆپرەك ئائىلە بولۇپ، نۇرلان-نىڭ ئائىلىسى كەنتنىڭ ئەڭ بېشىدا ئىدى. بۇ يەرگە كەلگەن - كەتكەنلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ ئىشكى ئالدىدىن ئۆتەتتى، شۇڭا نۇرغۇن ئىشلار ئۇنىڭ كۆزىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايتتى. نۇرلان 30 ياش ئەتراپىدىكى چوڭ كۆزلۈك، قارا قاشلىق، سەمىمىي، ساددا دېھقان ئىدى. ئاخشام ئۇ ئايالى بىلەن تازا قىزىق ھەپىلىشىۋاتقاندا ئىشىك چېكىلدى. نۇرلان چاقىرغان ئادەمنىڭ كەنت پارتىيە يا-چېيكىسىنىڭ شۇجىسى ئىكەنلىكىنى بىلىپ پايپىتەك بولغان ھالدا يۇگۇرۇپ بېرىپ ئىشكىنى ئاچتى، ئەسلىدە پارتىيە ياچېيكا شۇجە-سى ساقچىلارنى باشلاپ كەلگەن بولۇپ، بۇ يەرگە ناتونۇش ئادەملەر كەلدىمۇ دەپ ئۆيمۇئۆي ئاختۇرۇپ كەلگەنىكەن.

— ياق، بىزنىڭ ئۆيگە ناتونۇش ئادەم كەلمىدى، — دېدى نۇرلان بېشىنى چايقاپ.

— ئەمىسە سەن يات ئادەملەرنىڭ ئايالىڭنى ئىزدەپ كەلمە-گەنلىكىگە كاپالەتلىك قىلالامسەن؟ — دېدى ئەلى نۇرلانغا قاراپ قىزىقچىلىق قىلىپ. نۇرلاننىڭ يۈزلىرى ھۇپپىدە قىزىرىپ كەتتى.

ئەلى نۇرلاننىڭ روھىي ھالىتىنى كۆرۈپ دەرھال ئايالى پەر-دەگە بولغان يېقىنچىلىقلىرى ئېسىگە كېلىپ ئىختىيارسىز ھالدا پەردىنى سېغىنىپ كەتتى. ئۇ جىددىي تۇرده نۇرلاننىڭ قولىغا بىر تۇتۇش بۇيرۇقنى تاپشۇرۇپ چاقچاق بىلەن:

— ھە، ئىسمىڭ نۇرلانمۇ؟ نۇرلان، پۇتۇنلەي خوتۇن بىلەنلا بولۇپ كەتمەي مۇنۇ ئۇچ ئەپلەخنىمۇ يادىڭدا تۇت، ئەگەر بىرەر غەيرىي ئەھۋال كۆرۈلسە بىزگە دوكلات قىلىڭلار، — دېدى.

نۇرلان ساقچىلارنىڭ ئىمىن ھاجىنى ئۆلتۈرگەن قاتىللارنى ئىزدەپ يۈرگەنلىكىنى ئاڭلاپ شۇئان ھەقىقەتنى ياقلىغان ھالدا:

— بولىدۇ، بولىدۇ، ئېسىمده تۇتۇۋالدىم، — دېدى.

نۇرلان ساقچىلارنى ئۇزىتىپ قويغاندىن كېيىن دەرھال ئۆيگە يېنىپ كىردى، ئۇنىڭ ئايالى ئۇنى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈپ ياتاتى، نۇرلان دەرھال كىيىملىرىنى سېلىپ تاشلاپ يانا ئىسسىق

يوتقىنىغا شۇڭغۇنىدى. بىردەم ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ ئايالىنىڭ قۇچىقىدىن يۇلقۇنۇپ چىقىپ:

— توختاپ تۇر، بۇ ئۇچ ئەبلەخنىڭ چىرايى زادى قانداق قاراپ باقايلى، كېيىن كۆرسەك تونۇمايمۇ قالمايلى يەنە، — دېدى.

ئۇلار تۆتۇش بۇيرۇقىدىكى ياسىن، مۇھەممەت، تۇرغۇنلارنىڭ چىرايىغا ۋە قىسقىچە تەرجىمھالىغا ئۇزاققىچە قاراپ ئېسىدە تۇتۇۋالدى. ئەتىسى ئەمدىلا تاڭ يورۇشىغا نۇرلان ناھايىتى روھلۇق ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ ئېشىكىگە ئوت ۋە سۇ بەردى، ئاندىن ئون نەچچە قويىنى ھەيدەپ كەنت سىرتىغا ماڭدى. بۇ ئۇنىڭ ھەر كۈنى ئەتىگەندە قىلىدىغان ئىشى ئىدى. نۇرلان قويلىرىنى ھەيدەپ كەنتىن چىقىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئالدى تەرەپتىن ناتونۇش ئۇچ كىشىنىڭ ئۇياق - بۇياققا قاراپ ئۆزلىرىنىڭ كەتتىگە قاراپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئۇ ئىچىدە كۈلۈپ: «كىمنىڭ گېپىنى قىلسا شۇ كەپتۇ دېگەندەك بولدى - دە، ئەتىگەندىلا بۇ ناتونۇش ئۇچ ئادەمگە ئۇچراپ قالغىنىمنى. قارىغاندا ئۇلار تۆتۇش بۇيرۇقىدىكى ئادەملەرگە ئوخشايدىكەن، ئۇلار ئەلى ساقچى دېگەن ھېلىقى ئۇچ بۇزۇق بولۇپ قالمىسۇن يەنە؟ — دېدى ئۆز - ئۆزىگە. تاڭ تېخى ئەمدىلا يورۇغاچقا ئۇ ھېلىقى كىشىلەرنىڭ چىرايىنى ئېنىق كۆرەلمىدى.

— ئەسسالامۇئەلەيكۈم! نەدىن كېلىشىڭلار؟ — دەپ سورىدى نۇرلان تەشەببۇسكارلىق بىلەن.

ياسىن ئىختىيارسىز ھالدا قولىنى تاپانچىسىغا ئۇزاتتى. مۇھەممەت: ئەگەر ئۇنىڭ سالىمىغا سالام قايتۇرمىساق چوقۇم بىزدىن گۇمانلىنىپ قالىدۇ دەپ ئويلىدى - دە:

— بىز كالا ئىزدەپ كەلدۇق، كالىمىز يوقاپ كەتكەنىدى، — دېدى.

ئۇنىڭ جاۋابى ئورۇنلۇق ئىدى، بۇ ئەتراپتىكى دېھقانلارنىڭ ھەمىشە قوي - كالىلىرى يېتۈپ كېتەتتى.

— ھە، كالا ئىزدەپ كەلگەنسىلەر؟ سىلەر قايسى كەنتىن؟ — دەپ سورىدى نۇرلان ئۇلاردىن.

— قۇرۇق كەنتىدىن، — دەپ ئۇزۇنىڭ كەنتىنىڭ ئىسمىنى ئېيتىپ بەردى تۇرغۇن.

نۇرلان چۆچۈپ كەتتى، تۆتۇش بۇيرۇقىدىكى بىر قاتىلنىڭ

ئىگەرچى يېزىسىنىڭ قۇرۇق كەتتىدىن ئىكەنلىكى ئۇنىڭ ئېسىدە ئىدى، «مۇشۇنداقمۇ ئۇدۇل كېلىپ قالىدىغان ئىش بولامدۇ!» دەپ ئويلىدى.

— كالاكۆلارنى ئىزدەپ يىزىنىڭ كەنتكە كەپسىلەر - دە! كالاكۆلار قاچان يىتۈپ كەتكەن؟ — دېدى نۇرلان ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئۆلارنى ماڭدۇرماي.

شۇ چاغدا بىر كىشى ۋېلىسىپىت بىلەن كەنتتىن چىقىپ كەلدى.

نۇرلان قەستەنگە ئۇنى چاقىرىپ:

— باتۇر، شۇنچە ئەتىگەندە نەگە ماڭدىڭىز؟ — دەپ سورىدى.

— يېزىغا بىر ئىش بىچىرگىلى كېتىۋاتىمەن، نۇرلان سەھەردىلا چىقىپسىز - ھە! — دېدى ھېلىقى باتۇر دېگەن ئەر.

— باتۇر، ئوغلۇمنىڭ ئىشى قانداق بولدى، ۋېلىسىپىتتىن چۈشكە، — نۇرلان باتۇرغا قول ئىشارىسى قىلدى. باتۇر ھەيران بولدى، نۇرلان ھېچقاچان ئۆزىگە ئوغلىنىڭ ئىشىنى بېجىرىپ بېرىشنى ھاۋالە قىلمىغانىدىغۇ؟ ئۇ بۇنىڭ زادى نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى سورىماقچى بولۇپ تۇرغاندا، نۇرلان ئۇنىڭغا كۆز ئىشارىسى قىلدى، باتۇر ۋېلىسىپىتىنى چۈشتى.

دەل مۇشۇ ۋاقىتتا ياسىن قاتارلىق ئۈچ كىشى غىپپىدىلا كەنتكە قاراپ ماڭدى.

نۇرلان ئاۋازىنى پەسەيتىپ باتۇرغا:

— تېز بېرىپ ساقچىخانىغا دوكلات قىلىڭ، بۇ ئۈچ ئادەم تۇتۇش بۇيرۇقىدىكى ئادەملەرگە ئوخشايدىكەن، مەن ئۇلارنى ئامال قىلىپ تۇتۇپ تۇراي، — دېدى.

باتۇر ۋېلىسىپىتىنى مىنىپ دەرھال دوكلات قىلىشقا كەتتى.

نۇرلان يالغۇزلا قالغاچقا گەرچە ناھايىتى قورقۇۋاتسىمۇ، يەنىلا ئۆزىنى توختىتىۋېلىپ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ ماڭدى.

— ئاغىنىلەر، كالاكۆلار يىتۈپ كېتىپتۇ، مەن سىلەرگە ناھايىتى ھېسداشلىق قىلىۋاتىمەن، ھازىر سىلەرنىڭ قورسىقىڭلار ئېچىپ ئۇسساپ كەتكىلارغۇ دەيمەن، بىزنىڭ كەنتكە كىرىپ ئازراق چاي ئىچىپ قورسىقىڭلارنى تويغۇزۇۋېلىڭلار، — دېدى نۇرلان.

لان ناھايىتى قىزغىنلىق بىلەن ئۇلارنى تەكلىپ قىلىپ.

ئۇلار نۇرلاننىڭ گۈمانلىنىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلىشقا ئامالسىز قالدى. بولۇپمۇ، تۇرغۇن ھازىر قورسىقىنى بىر تويغۇزۇۋېلىشقا تەشنا بولۇۋاتاتتى. مۇھەممەت ئىشىنىڭ سەل چاتاقلىقىنى سېزىپ دەرھال كەينىگە بۇرۇلدى، نۇرلان دەرھال ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنى تارتتى:

— ئاغىنە، تۇزۇت قىلماڭ، بىزنىڭ تاماقلىرىمىزنى، كاۋاپ-لىرىمىزنى، ناتلىرىمىزنى تېتىپ بېقىڭ! — دېدى.

بۇ چاغدا، كەنتتىكىلەر ئىككى - ئۈچتىن بولۇپ كەنتتىن چىقىشقا باشلىدى. نۇرلان ناھايىتى خۇشال بولدى. ئۇ ئالدى تەرەپتىن كېلىۋاتقان ئاتا - بالا ئۈچەيلەنگە كۆز ئىشارىسى قىلىپ:

— ھەي، نەگە ماڭدىڭلار، سىرتتىن كەلگەن بۇ ئۇچ بۇرا-دەرنىڭ كالىسى يېتۈپ كېتىپتۇ، ئۇلار بىر كېچە ئىزدەپتۇ، ھازىر بەك ھېرىپ قورسىقى ئېچىپ كېتىپتۇ، بىز ئۇلارنى كەنتىمىزگە كىرىپ، چاي ئىچىپ، ئازراق بىر نەرسە يېۋېلىشقا تەكلىپ قىلايلى، — دېدى.

نېمىلا بولمىسۇن، ئۇلار بىر كەنتتە ئۇزۇن بىللە ياشاپ ئۆتكەن كىشىلەر بولغانلىقى ئۈچۈن ئەلۋەتتە بىر - بىرىنىڭ قەلبى-نى چۈشىنەتتى. دەسلەپتە ئۇلارمۇ باتۇرغا ئوخشاشلا ئالدىدىكى بۇ ناتونۇش كىشىلەرگە ئانچە پەرۋا قىلمىدى، ئەمما نۇرلاننىڭ گېپى بىلەن ئۇلارمۇ بىرەر نەرسىنى سەزگەندەك قىلدى. تۇنۇگۈن ئاخ-شام جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىدىكى ساقچى ئەلى ئۇلارنىڭ ئۆيىگىمۇ تۇتۇش بۇيرۇقىنى ئەكېلىپ بەرگەنىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بۇ مېھمانلارنى ئۇنىمىغىنىغا ئۇنىماي كەنت كومىتېتىغا ئې-لىپ كەلدى.

3

تاشقۇرغان يېزىلىق ساقچىخانىنىڭ باشلىقى ۋە بىرلەشمە مۇدا-پىئە ئەترىتىدىكى ئابلىمىت ئىشخانىدا دېجورنىلىق قىلىۋاتاتتى، باتۇر تەرگە چۆمۈلگەن ھالدا ھاسىرەپ - ھۆمۈدەپ كىرىپ كەلدى:

— ئۆمەر سوجاڭ! سىزگە دوكلات قىلىدىغان جىددىي ئەھ-

ۋال بار!

ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر قىرغىز بولۇپ، ئۇنىڭ بويى ئانچە ئېگىز بولمىسىمۇ لېكىن ناھايىتى قاۋۇل، كۆزلىرى يوغان ھەم كۆك، مەڭزى قىزىل، بورنى سەل پاناق، بۈدۈر چاچلىق ئادەم ئىدى. ئۇ:

— سىز قايسى كەنتتىن، مېنى تونومىسىز، نېمە جىددىي ئىش بار ئىدى؟ — دېدى.

— تېز بىزنىڭ كەنتكە بارساڭلار! ئۇ ئۇچ ئادەم تۆتۈش بۇيرۇقىدىكى ئادەملەرگە ناھايىتى ئوخشايدىكەن، — دېدى باتۇر ناھايىتى جىددىيلىك بىلەن.

ئۆمەر ئۇچ ئادەم دېگەن گەپنى ئاڭلاپلا شۇئان جىددىيلەشتى - دە، ئابلىمىتقا:

— مەن بېرىپ باقاي! — دېدى.

بۇ ساقچىخانىدا ئەسلىدىنلا ئادەم ئاز ئىدى، مۇئاۋىن ساقچىخانا باشلىقى ئۇچ ساقچىنى ئېلىپ تۇنۇگۈن كەچتە ئەلى بىلەن ھەرقايسى كەنتلەرگە بېرىپ ئۆيمۇ ئۆي تەكشۈرۈشكە كەتكەنىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ ساقچىخانىدا پەقەت ئۇچلا تاپانچا بولۇپ، ئۇنى مۇئاۋىن ساقچىخانا باشلىقى ئېلىپ كەتكەنىدى. ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر بىرلەشمە مۇداپىئە ئەترىتىنىڭ ئەزاسى ئابلىمىتنى ساقچىخانىدا قويۇپ، ئۆزى ماشىنىنى ھەيدەپ تاشقورغان يېزىسىنىڭ سەكسەنچى كەنتىگە ماڭدى. ئۇ: تۇنۇگۈن ئاخشامدىن ھازىرغىچە يەتتە - سەككىز ئادەم ئەھۋال مەلۇم قىلىپ گۇمانلىق ئادەملەرنى ئۇچرىتالمىغانلىقىنى مەلۇم قىلدى. بۇ قېتىمقىسىمۇ يالغان بولۇپ قالمىسۇن يەنە، دەپ ئويلىدى.

كەنت پارتىيە ياچېيكىسىنىڭ شۇجىسى بۇ ئۇچ كىشىنىڭ ئالدىغا قىزغىنلىق بىلەن چاي ئەكەلدى، ئۇچ كىشى ھېچ نەرسىگە قارىماي ئاچ قالغان كىشىلەردەك نان يېيىشكە باشلىدى، ئەمما ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەيلا سىرتتا جىپ ماشىنىنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى.

— بولمىدى! — ياسىن ئورنىدىن دەس تۇرۇپ سىرتقا قاراپ ئېتىلدى، ئۇ ئىشىكتىن چىقىشىغا ئۈيگە كىرىپ كېلىۋاتقان ساقچى باشلىقى ئۆمەر بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالدى، ئۆمەرمۇ تۇرۇپلا

قالدى، گەرچە ئۇ تۇتۇش بۇيرۇقىدىكى سۇرەت بىلەن ئانچە ئوخشاپ كەتمىسمۇ، لېكىن ئاساسىي تۇرقى يەنىلا ئوخشايتتى، ئۇ ئۆزى بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالغان بۇ پاكار ئادەمنىڭ ياسىن ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۇردى. ئۆمەر ئۆزىنى توختىتۇۋېلىپ تەمكىن ھالدا:

ــ مەن بۇ يېزىلىق ساقچىخانىسىنىڭ باشلىقى، كىملىكىڭلارنى چىقىرىڭلار! ــ دېدى. ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر ئۇلاردىن جىد. دىي تۇرده سوئال سورىغاچ، ئۇلارغا قوللىنىدىغان تاكتىكا ئۇستىده ئويلىناتتى: بۇ ئۇچ كىشىنى قانداق بويسۇندۇرۇش كېرەك؟ گەرچە ئۇنىڭ يېنىدا ھازىر ئۇچ ـ تۆت دېھقان بولسىمۇ، لېكىن ئادەتتە ئۇلار جىددىي پەيتتە ھەمكارلىشىپ باقمىغان، ئۇلارنىڭ دۇشمەنگە تاقابىل تۇرۇش تەجرىبىسى كەمچىل، شۇ سەۋەبتىن جىنايىتى چېكىدىن ئاشقان بۇ قاتىللارغا تاقابىل تۇرۇش ئانچە ئاسان ئەمەس ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاۋۋال ئۇلارنىڭ يېنىنى ئاختۇرۇش كېرەك ئىدى.

مۇھەممەت بىلەن تۇرغۇن ئەزمىلىك بىلەن يانچۇقىدىن يالغان كىملىكىنى چىقاردى.

ياسىنىڭ كىملىكى يوق ئىدى، ئۇ تۇرمىدىن قېچىپ چىققاندىن تارتىپ تا ھازىرغىچە جەمئىيەتتە سۇقۇنۇپ يۈرەتتى، ئۇنىڭ توغرا كەسپى يوق ئىدى، ساقچىلار ئۇنىڭ ئۆيىگە نەچچە قېتىم ئىزدەپ كەلگەن بولسىمۇ ئۇنى زادىلا ئۇچرىتالمىغانىدى. ئۆمەر ئېكىشىپ كىملىكىنى تەكشۈرۈۋاتقان پەيتتىن پايدىلىنىپ، ياسىن باتۇرنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈۋالدى، ئۇ مۇنداق تىركىشىپ تۇرىۋەرسە قاچالمايدىغانلىقىنى ، شۇنىڭ ئۈچۈن چوقۇم قانلىق يول ئېچىپ بۇ يەردىن قېچىپ كېتىش كېرەكلىكىنى ھېس قىلدى. ئۇ پۇقرالارنىڭ قان تۆكۈلۈشتىن، مىلتىقتىن قورقىدىغان ھېسسىيات تىنى بىلەتتى. پۇقرالار قان تۆكۈلگەننى كۆرسە دەرھال قاچاتتى، شۇڭا ئۇ ئاۋۋال قول سېلىش نىيىتىگە كەلدى.

كەنت ياچېيكا شۇجىسى خەۋپ ـ خەتەرنىڭ يۈز بېرىش ئالدىدا تۇرغانلىقىنى زادىلا سەزمىدى. ئۇ چاغدا، ئۇ ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەرگە يارەملىشىپ مۇھەممەت بىلەن تۇرغۇنغا:

ــ يېنىڭلاردا پىچاق بارمۇ؟ چىقىرىڭلار! ــ دېدى.

مۇھەممەت بىلەن تۇرغۇن يەنە ئەزمىلىك بىلەن يېنىغا ئېسىد-
ۋالغان پىچاقلىرىنى چىقاردى.

ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر بىردىنلا ياسىنىڭ كەنت ياچېيكا شۇجىسىغا يېقىنلاشقانلىقىنى كۆردى - دە:

— ئەھۋال چاتاق! — دەپ شۇئان كويزىنى چىقىرىپ ئالدىغا ئېتىلدى، ئۇ ياسىنىڭ قولىغا كويزا سالماقچى بولدى. كىم بىلسۇن؟ ياسىن تۈيۇقسىز تاپانچىسىنى چىقىرىپ كەنت ياچېيكا سېكرېتارىنىڭ بېشىغا تەڭلىدى.

— قولۇڭنى تارت! — ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر ياسىنغا ئېتىلىپ تاپانچىسىنى قايرىدى. ياسىنىڭ تاپانچىسى ئېتىلىپ، ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەرنىڭ بوينىغا ئوق تەگدى. ئوق تەگكەن جايدىن شۇ ھامان قان جىرىلداپ ئاقتى.

بەختكە قارشى مۇھەممەت ئاتقان ئوق پارتىيە ياچېيكا شۇجىسىغا تەگدى.

نەق مەيداندىكى دېھقانلار قورقۇپ كەتتى، ئۇلار مۇنداق قاتىلىق دېلوسىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ئالدىدىلا يۈز بېرىشىنى زادىلا ئويلىمىغانىدى. بولۇپمۇ، ئەڭ ئاۋۋال ئەھۋالنى سەزگەن نۇرلان قېتىپ تۇرۇپلا قالدى، ئەمما ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر يەنىلا باتۇرلۇق بىلەن ياسىنغا ئېتىلدى، ئۇ ياسىنىڭ پۈتىغا چىڭ ئېسىلىۋېلىپ، ئۇنىڭ قېچىپ كېتىشىگە ئىمكانىيەت بەرمىدى. مۇھەممەت پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەرنىڭ دۈمبىسىگە ئۈچ پىچاق سالدى، ئۆمەرنىڭ قوللىرى بوشىشىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن ياسىن بىرلا يۇلقۇنۇپ ئۇنىڭ قولىدىن قۇتۇلدى - دە، ئۆزلىرىنى قوغلىماقچى بولغان دېھقانلارغا تاپانچىنى تەڭلەپ تۇرۇپ:

— ھەممىڭ نېرى كېتىش، كىم ئارقىمىزدىن قوغلايدىكەن ئېتىپ تاشلايمەن، — دەپ ۋارقىرىدى.

ئۇچەيلەن قېچىپ كېتىۋېتىپ ئارقىدىن قوغلاپ كېلىۋاتقان نۇرلان قاتارلىقلارغا ئوق ئاتاتتى، بۇ ھال تېخىمۇ كۆپ كىشىلەرنىڭ ئۇلارغا يېقىنلىشىشىغا ئىمكانىيەت بەرمىدى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئۇچەيلەن پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ قېچىپ كەتتى.

ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەرنىڭ كىيىملىرى پۈتۈنلەي قان بولۇپ كەتكەن بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ ھوشى جايىدا ئىدى. ئۇ بۇ قاتىللار-نى ھەرگىز قاچۇرۇۋېتىشكە بولمايدۇ دېگەن ئويدىلا ئىدى. ئۇ گەرچە يارىلانغان بولسىمۇ، ئەمما قەيسەرلىك بىلەن ئون نەچچە مېتىر يەرگىچە قوغلىدى. ئۇنىڭ ئىزى پۈتۈنلەي قان بولۇپ كەت-كەنىدى.

دېھقانلار ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر بىلەن كەنت پارتىيە ياچەي-كا شۇجىسىنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ بارىدى.

نۇرلان ئۆزى يالغۇز بۇ ئۈچ قاتىلنى قوغلاش نىيىتىگە كەل-دى، ھېچكىم ئۇنى شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇمىدى، ئەمما ئۇ بۇ بۇزۇقلارنى ھەرگىز قاچۇرۇپ قويماسلىق كېرەك، دەپ ئويلىدى. دەل شۇ چاغدا، ماقاش ئىسىملىك بىر دېھقان بىر كىچىك قارا ماشىنىنى ھەيدەپ كەلدى، نۇرلان گەپ قىلمايلا ماشىنىغا سەكرەپ چىقىپ:

ــ ماقاش، ماڭا يارەدەم قىل، مەن ئۇلارنى چوقۇم قوغلاپ تۇتۇشۇم كېرەك! ــ دېدى.

ماقاش بايا بىرسىنىڭ ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەرگە ئوق ئاتقان-لىقىنى ئاڭلاپ، غەزەپلەنگەن ھالدا:

ــ بول، ئەبلەخلەرنى قوغلاپ تۇتايلى! ــ دېدى.

ئىككىيلەن كىچىك قارا ماشىنىنى ھەيدەپ ياسىنلار قاچقان تەرەپكە قوغلاپ ماڭدى.

ئۇلار ئىككى كىلومېتىردەك ماڭغاندىن كېيىن شورلۇق ۋە قۇملۇققا كېلىپ قالدى، نۇرلان تىت ـ تىت بولۇپ كەتتى، ماشىنا ئەمدى ماڭالمايتتى. ئۇ ئۇچ ئەبلەخ نەگە قېچىپ كەتكەندۇ؟ ئىك-كىيلەن كىچىك قارا ماشىنىنى يول بويىغا توختىتىپ قويۇپ، ئۇلارنىڭ ئىزىنى بويلاپ قوغلاش نىيىتىگە كەلدى. ئۇلار ماڭا ـ ماڭا تەخمىنەن ئىككى كىلومېتىردەك ماڭغاندىن كېيىن قوي بېقە-ۋاتقان سەككىز ـ توققۇز ياشلاردىكى ئىككى ئوقۇغۇچىنى ئۇچراتـ تى. ئوقۇغۇچىلار نۇرلانغا ئۇ ئۇچىنىڭ كۇنچىقىشتىكى جاڭگالغا قاراپ قېچىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ بەردى.

نۇرلان بىر ئوقۇغۇچىنىڭ ئېتىنى مىنىپ ئۇلارنىڭ ئارقىسـ-دىن توختىماي قوغلاپ كەتتى.

4

ئىككىيلەن ئانغا مىنىپ جاڭگالدا قوغلاپ كېتىپ باراتتى، يېرىم سائەتلەردىن كېيىن ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا چەكسىز قۇملۇق كۆرۈندى. نۇرلان بىردىنلا خۇشال بولۇپ كەتتى، چۈنكى ئۇ جاڭگالنىڭ چېتىدە كېتىۋاتقان ئۇچ قارا كۆلەڭگىنى كۆرگەنىدى:

— دەل شۇلار، ئۇلار ھازىر قۇملۇققا قاراپ قاچماقچى بولۇۋېتىپتۇ، — دېدى.

ئۇچ قارا كۆلەڭگىمۇ ئاتلىق كېلىۋاتقان نۇرلاننى كۆرگەندى، ئۇلارنىڭ ئارىلىقى 700 — 800 يۇز مېتىر كېلەتتى، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرسى تاپانچىسىنى كۆتۈرۈپ نۇرلاننى قارغا ئېلىپ ئىككى پاي ئوق ئاتتى، ئوق ئاۋازى ھاۋادا ئەكس سادا پەيدا قىلدى، ئەمما بۇ تاپانچىنىڭ ئوقىنىڭ تېگىش ئارىلىقى پەقەت 50 مېتىرچە كېلەتتى، نۇرلان ئات ئۈستىدىن يانغا سىيرىلىۋالدى.

— ئاتتىن چۈشەيلى، بولمىسا بىزگە ئوق تېگىدۇ، — دېدى نۇرلان.

ئۇلار ئاتتىن چۈشۈپ ئاتنى ئۆزىگە دالدا قىلىپ تۇرۇپ، داۋاملىق قوغلىدى، نۇرلان ئەمدى ماقاشنى كەنتكە قايتىپ دوكلات قىلىشقا بۇيرۇش، ئۆزى ئۇ ئۇچ كىشىنى داۋاملىق قوغلاش نىيىتىگە كەلدى. ئۇ قوغلىغاچ ئىچىدە: «ئاللا ئىگەم ئۆز پاناھىڭدا ساقلىغايسەن، مەن مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ساۋابلىق ئىش قىلىۋاتىمەن.» — دەپ دۇئا قىلاتتى.

5

ياسىن ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇچ پاي ئوق ئاتقان بولسىمۇ ئەمما تەگكۈزەلمىدى، ئۇ چېچىلغان ھالدا تاپانچىنى يەرگە تاشلاپ:

— كارغا كەلمەيدىغان نەرسىكەن، تېخى ئىمپورت قىلىنغان-مىش، نېمىشقا ئۇنىڭ ئوقى يىراققا بارمايدۇ؟ — دەپ ئۆكۈندى.

— بايا بىكاردىن ـ بىكار ئۇچ پاي ئوقنى زايە قىلىۋەتـ

تىنگ، ـــ دېدى مۇھەممەت ئۇنى مەسخىرە قىلىپ.

ئۇلار ئۇچەيلەن يەنە بىردەم قاچتى، بىردىنلا ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئۇچ ئاچا يول پەيدا بولۇپ قالدى. قانداق قىلىش كېرەك؟ زادى قايسى يولغا مېڭىش كېرەك؟ ياسىن ھاسىراپ تۇرغان مۇھەممەت بىلەن تۇرغۇنغا:

ـــ بىز بۆلۈنۈپ قاچايلى، مەن جەنۇبقا قاچاي، سىلەر داۋامـلىق شىمالغا قېچىڭلار، ـــ دېدى ـ دە، ئۇ ئىككىيلەننىڭ قوشۇلىدىغان ـ قوشۇلمايدىغانلىقى بىلەنمۇ كارى بولماي ئۆزى يالغۇز يۈگۈرۈپ كەتتى.

نۇرلان قوغلاپ ئۇچ ئاچا يول ئېغىزىغا كەلگەندە بىردەم تېـڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى، ئارقىدىن يولدىكى ئىزلارغا سەپسېلىپ قارىدى، ئۇ شىمالغا قاراپ ماڭغان يولدا ئاياغ ئىزىنىڭ كۆپ ئىكەنلىكىنى، جەنۇبقا ماڭغان يولدا پەقەت بىرلا ئاياغ ئىزىنىڭ بارلىقىنى بايقىدى. بىر ئادەمنى قوغلاش كېرەكمۇ ياكى ئىككى ئادەمنى قوغلاش كېرەكمۇ؟ ئۇ ئىككى ئادەمنى قوغلاش كېرەك، دەپ ئويلىدى. نۇرلان بىردەم قوغلاپ ماڭغاندىن كېيىن ئالدىدا ئىككى قارا كۆلەڭگىنى كۆردى.

نۇرلان بارغانسېرى يېقىنلاپ كېلىۋاتاتتى، مۇھەممەت تاپانچـىسى بىلەن قارغا ئالدى، ئۇ «پاڭ!» قىلىپ ئوق ئاتتى، ئەمما ئوق نۇرلانغا نەچچە ئون مېتىر قالغان جايغا چۈشتى. ئوق نۇرلانغا تەگمىدى، مۇھەممەتنىڭ جۈدۈنى ئۆرلىدى. ئۇ تاپانچىسىنى قېپىغا سېلىپ داۋاملىق قاچتى، تاپانچا ئېتىلغاندا نۇرلان يېتىۋالغانىدى، تاپانچا ئاۋازى توختىغاندىن كېيىن ئۇ ھېچ ئىش بولمىغانلىقىنى سېزىپ خۇشاللىقىدىن سەكرەپ كەتتى، ئۇ ئەمدى قارشى تەرەپنىڭ مەخپىيىتىنى بىلىۋالغانىدى، ئۇلارنىڭ تاپانچىسىنىڭ ئوقى پەقەت 50 مېتىرغىلا بېكىتكەن.

مۇھەممەت نۇرلاننى قورقۇتۇش ئۈچۈن، بىردەم قېچىپ يەنە نۇرلانغا قارىتىپ ئوق ئاتتى، ئوق ئاۋازى چىقىشى بىلەنلا نۇرلان يەرگە يېتىۋالدى. ئوق ئاۋازى توختىغاندىن كېيىن ئۇ يەنە قاتىلنى قوغلاشقا باشلىدى، يەنە مىلتىق ئېتىلسا يەنە يەردە يېتىۋالدى.

ئۇلار ئىككىيلەن ئاشۇنداق تىركىشىپ بىردەم مېڭىپ، بىر-

دەم توختايتتى. مۇھەممەت نۇرلاندىن قۇتۇلۇپ قېچىپ كېتەلمەدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئامال قىلالماي قۇمدا ئولتۇرۇپ، نۇرلان بىلەن سۆھبەتلەشمەكچى بولدى، ئۇ:

— ھەي ئاغىنە، سەن بىزگە چاي بەرمەيسەن، نان بەرمەيسەن، يەنە نېمىشقا ئارقىمىزدىن توختىماي قوغلايسەن؟ — دېدى.

— سەن مېنىڭ ئاغىنەم ئەمەس، سەن ئادەم ئۆلتۈرگەن قاتىل، مەن سېنى تۇتۇپ ساقچىغا تاپشۇرۇپ بېرىمەن، — دېدى نۇرلان.

— بىز دېگەن ھەممىمىز بىر مىللەت، بىزنى قويۇۋەتسەڭ، — تۇرغۇن يالۋۇرۇشقا باشلىدى.

— بولمايدۇ، سىلەر ئادەم ئۆلتۈردۇڭلار، سىلەر جازاغا تارتىلىشىڭلار كېرەك! — دېدى نۇرلان ھەققانىيلىق بىلەن.

— سەن بىلمەيدىغان ئوخشىمامسەن؟ بىز پات يېقىندا مۇسۇلمانلار دۆلىتى قۇرىمىز، بىز ئەمدى خەنزۇلارغا بوزەك بولمايمىز، — دېدى مۇھەممەت ئۇنى ئازدۇرۇپ.

— مۇسۇلمانلار دۆلىتى قۇرىمىز دەمسەن؟ — دەپ سورىدى نۇرلان.

— ھەئە، بىز مۇسۇلمانلار پات يېقىندىلا مۇستەقىللىققا ئېرىشىمىز، ئۇ چاغدا بىز سېنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايمىز، ئۇ چاغدا بىز ساڭا «مېرسىدېس» ماشىنا، چوڭ ئۆي بېرىمىز، سەن نېمىنى خالىساڭ شۇنى بېرىمىز، — دېدى مۇھەممەت مەردانىلىك بىلەن.

— ماڭا سىلەرنىڭ «مېرسىدېس» ماشىنالىرىڭلار لازىمى يوق، چوڭ ئۆينىڭمۇ لازىمى يوق، مېنىڭ ھازىرقى ئۆيۈم ئۆزۈمگە يېتىدۇ، — دېدى نۇرلان بېشىنى چايقاپ.

مۇھەممەت نۇرلاننىڭ ئۆزىنىڭ سۆزىگە زادىلا پىسەنت قىلمايۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، مۇنداق كېتىۋەرسە ئۆزىگە پايدىلىق بولمايدىغانلىقىنى تونۇپ يەتتى، شۇڭا ئۇ يەنە تاپانچىسىنى كۆتۈرۈپ نۇرلاننى قارىغا ئالدى، ئەمما نۇرلان يەنە دەرھال يەردە يېتىۋالدى، ئىككى تەرەپ مۇشۇنداق تىركىشىپ بىر - ئىككى سائەت ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى تۇيماي قالدى.

6

سىمسىز تېلېگراف ئاپپاراتىدىن ئەلىنىڭ جىددىي ئاۋازى ئاڭلاندى: «باشلىق، سەككىزىنچى كەنتتىكى ئىككى قويچى بالىنىڭ دوكلاتىغا قارىغاندا بىز قوغلاۋاتقان نىشان قۇملۇق تەرەپكە قاراپ قېچىپتۇ، ئىككى دېھقان ئاتقا مىنىپ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ كېتىپتۇ.»

— سەن سەككىزىنچى كەنتتە چېن دامولارنى ساقلا! يارەمگە بارىدىغان قوشۇن ھازىرلا يېتىپ بارىدۇ! — دەپ بۇيرۇق قىلدى جۇڭ چېڭ ئەلىگە. جۇڭ چېڭ تاشقورغان يېزىسىنىڭ خەرىتىسىنى تېپىپ، قىزىل قەلەم بىلەن ئۇنىڭ ئۇستىگە چەمبەر سىزدى ۋە:

— ۋاڭ لۇ، بىلەمسەن؟ بىزنىڭ ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىمىز ھازىر قۇملۇققا كۆچۈرۈلىدۇ! — دېدى.

چېن دامو، يالقۇن، ما جىيەنجۇڭ ئۇچى بىردىن «قۇملۇق شاھى» ماركىلىق ماشىنىنى ھەيدەپ تاشقورغان يېزىسىغا قاراپ ئۇچقاندەك يۈرۈپ كەتتى. يولدا ئۇلار سۆزلىشىش ئاپپاراتىدا سۆزلىشىپ ماڭدى. چېن دامو:

— «قورالىڭلارنى ئېلىۋالدىڭلارمۇ؟ ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر قورال ئالمىغانلىقى ئۈچۈن چوڭ زىيان تارتتى، ھازىر ئۇنىڭ ئۆلۈك - تىرىكلىكى نامەلۇم، — دېدى. ما جىيەنجۇڭ سۆزلىشىش ئاپپاراتىدا:

— مەن جەڭدە قۇربان بېرىشنى خالايمەن، ئۇنداقتا كۆڭلۈم ئارام تاپىدۇ، قېينانام ۋە خوتۇنۇمنىڭ ۋاتىلداشلىرىدىن قۇتۇلمەن، — دېدى. يالقۇن خاپا بولۇپ:

— قارىغاندا سەن جېنىڭدىن تويۇپسەن، مەن ساڭا ئېيتىپ قويايى، ئەگەر ئۆلسەڭ ئۆلۈكۈڭ بىلەن كارىم يوق جۇمۇ! — دېدى. چېن دامو بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ ئۇلارنى تىللاپ كەتتى:

— نېمە دېيىشۋاتىسەن! — ئۇ ماي تەپكىسىنى قاتتىق دەسسىدى. ئۇ يەنە بىر سائەتلەردە تاشقورغان يېزىسىغا يېتىپ

بارالايمىز، دەپ پەرەز قىلدى. ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەر ژە كەنت پارتىيە ياچېيكىسى شۇجىسىغا كۆپ مىقدارىدا قان بېرىش كېرەك ئىدى. قان ئىسكىلاتتىدا ھازىر قان يوق ئىدى. ئۇلارنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ بارغان ئۇيغۇر قېرىنداشلار ئاكتىپلىق بىلەن قان بەردى.

جۇك چېك سىمسىز تېلېگراف ئاپپاراتىدىن ساقچىخانا باشلىقى ئۆمەرنىڭ ھوشىغا كەلگەنلىكىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۆڭلى ئارام تاپقاندەك بولدى. ئۇ تاشقورغان بېزىسىنىڭ سەككىزىنچى كەنتىگە تېزرەك بېرىش ئۈچۈن شوپۇرغا ماشىنىنى تېزرەك ھەيدەشكە بۇيرۇدى.

جۇك چېكىنىڭ «مىتسۇبىشى» ماشىنىسى كەنتكە كىرىشتىن بۇرۇن ئەلى كىچىك قارا ماشىنىنىڭ ئىگىسى ماقاشتىن قاتتىلار-نىڭ ئەھۋالىنى ئاڭلىدى. ماقاش ئىنتايىن ھاياجان بىلەن سۆزلەيتى، ئەلى تەسىرلىنىپ:

— تاشقورغان بېزىسىدىكى قېرىنداشلار ئاجايىپ ياخشىكەن، — دېدى.

جۇك چېك جەنۇبىي شىنجاڭ رايونىدا خەۋەر كۈتۈپ تۇرۇۋاتقان نەن نازىرغا تېلېفون بەردى، ئەمما تېلېفوندىن ھېچقانداق سىگنال ئاڭلانمىدى، ئۇ ما جيەنجۇڭغا بۇيرۇق قىلىپ:

— جيەنجۇك، بىر ئامال قىلىپ ئانتېننانى ئېگىز يەرگە ئورنات، سىگنال تارقىتايلى، ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىنى شۇ يەرگە قۇرىمىز، — دېدى. ئۇزۇن ئۆتمەي ئانتېننا ئورنىتىلدى، سىمسىز تېلېگراف ئاپپاراتىدىن نەن نازىرنىڭ تىت - تىت بولۇپ سۆزلەۋاتقان ئاۋازى ئاڭلاندى. جۇك چېك دوكلات قىلىپ:

— ھازىر ئەھۋال تېخى ئېنىق ئەمەس، ئەلىنىڭ قول تېلېفونىنىڭ سىگنالىنى قوبۇل قىلغىلى بولمايۋاتىدۇ، — دېدى.

نەن نازىر بۇيرۇق قىلىپ:

— بىر ئامال قىلىپ، ماڭا ھەر ۋاقىت دوكلات قىلىپ تۇرۇڭلار! — دېدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي، قوملۇقتىكى تەكشۈرۈش پونكىتىدىكى بىر-لەشمە مۇداپىئە ئەترىتىنىڭ ئەزالىرى ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابى-

غا كېلىپ:

— بۇ يەرگە 20 كىلومېتىر قالغان جايدا بىر ئادەمنىڭ دۆڭگە چىقىۋېلىپ كىيىمىنى پۇلاڭلىتىۋاتقانلىقىنى بايقىدۇق، — دەپ دوكلات قىلدى.

— چوقۇم بىر ئەھۋال بار! — دەپ جۇڭ چېڭ چېن داموغا ۋاڭ لۇ قاتارلىق كىشىلەرنى ئېلىپ دەرھال ئۇ يەرگە بېرىشنى بۇيرۇدى.

نۇرلان كىيىمىنى پۇلاڭلىتىۋېرىپ بىلىكى قاتتىق تېلىپ كەتكەندى، ئۇ شۇ چاغدا بىر توپ كىشىلەرنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى.

چېن دامو قاتارلىقلار نۇرلاننىڭ ئالدىغا بېرىپ:

— بۇرادەر، بىرەر ئەھۋال بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

نۇرلان تېلىپ كەتكەن قولىنى جاڭگال تەرەپتىكى ئىككى قارا كۆلەڭگە ئۇزىتىپ:

— ئەسكى ئادەملەر ئەنە شۇ يەردە، — دېدى.

چېن دامو قاتارلىقلار جاڭگالنىڭ ئىچكىرىسىدە مىدىرلاۋاتقان ئىككى قارا كۆلەڭگىنى كۆردى.

— بورادەر، سىزنىڭ ئىپادىڭىز ناھايىتى ياخشى بولدى، سىز دەرھال يېزىغا قايتىپ بىزنىڭ ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىدىكى ئىدارە باشلىقى جۇڭ چېڭغا ئېيتىپ قويسىڭىز قانداق، بىز ھازىرلا قورشاپ تۇتۇشنى باشلايمىز. بۇ يەردە سىگنالنى ئاڭلىغىلى بولمىغاچقا، بىز قوماندانلىق شتابىغا قول تېلېفون ئارقىلىق دوكلات قىلىشقا ئامالسىز قېلىۋاتىمىز، — دېدى چېن دامو.

— بولىدۇ، ھازىر باراي! — دېدى نۇرلان كۈلۈپ تۇرۇپ.

قىزىق قۇياش نۇرى قۇملۇقنى كۆيدۈرەتتى، نۇرلاننىڭ زېھنى بولۇپ كەتكەن تاپىنى قاتتىق ئاغرىيەتتى، ئۇ دەلدەڭلىگەن پېتى يېزىغا كېلىپ قاتىللارنى بايقىغانلىقى توغرىسىدىكى ئەھۋاللارنى جۇڭ چېڭغا دوكلات قىلدى. جۇڭ چېڭ مىننەتدارلىق بىلەن ئۇنىڭ قولىنى چىڭ سىقتى، ئۇ بىردىنلا نۇرلاننىڭ پۇتىدا ئايىغى يوقلۇقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭدىن:

— ئايىغىڭىز قېنى، — دەپ سورىدى. نۇرلان تاپىنىنى

يەرگە سۈرتۈپ:

— ئايىغىم يىرتىلىپ چۈشۈپ قاپتۇ، — دېدى. جۇك چېكىڭ يانچۇقىدىن 200 يۈەننى چىقىرىپ نۇرلانغا ئۇزاتتى ۋە سەممىيلىك بىلەن:

— بۇرادەر، بۇ پۇلغا ئاياغ ئېلىپ كىيىۋېلىڭ، — دېدى.

نۇرلان دەرھال كەينىگە داجىپ:

— ياق، ياق ئالمايمەن، — دېدى.

جۇك چېكىڭ ئۇنىڭ ئۇنىمىغىنىغا ئۇنىماي پۇلنى ئۇنىڭ يانچۇقىغا سېلىپ قويدى، جۇك چېكىڭ خەلق ئاممىسىنىڭ ئۆزلىرىگە قىلغان بۇ ياردىمىگە چىن قەلبىدىن مىننەتدارلىق بىلدۈرۈۋاتاتتى. ئۇ:

— بىز سىزنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايمىز! — دېدى.

7

بۇ چاغدا، چېن دامو نەق مەيدانىنىڭ قوماندانلىقىنى ئۇستىگە ئالغانىدى. ئۇ:

— ئېگىزلىكنى ئىگىلەپ قارشى تەرەپنىڭ قورشاۋىدىن بۆسۈپ چىقىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىڭلار، — دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى.

چېن دامو دۈربۈن بىلەن ئىككى قاتلىنىڭ بىر زەيكەشلىكتىكى سۇغا يوشۇرۇۋېلىپ، بېشىنىلا چىقىرىپ يانقانلىقىنى كۆردى. چېن دامو ئىككىنچى بۇيرۇقنى چۈشۈردى:

— ئۇلارغا ژارقىرا، ئۇلار قولىنى كۆتۈرۈپ تەسلىم بولسۇن!

— سىلەر قورشاۋ ئىچىدە قالدىڭلار، قورالنى تاپشۇرۇڭلار، قارشىلىق كۆرسەتسەڭلار ياخشى ئاقىۋەت كۆرمەيسىلەر! — دەپ ژارقىرىدى يالقۇن يۇقىرى ئاۋازلىق كاناي بىلەن.

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ مۇھەممەت ئاۋاز چىققان تەرەپكە قاراپ ئوق چىقاردى. يالقۇن يەنە ژارقىرىدى:

— قورالنى تاشلا، قولۇڭنى بېشىڭغا ئۇستىگە قويۇپ

سۇدىن چىق، ئەگەر ئاخىرقى بەش مىنۇت قالدى، بولمىسا بىز ئوق چىقىرىمىز! ـــ دېدى.

مۇھەممەت بىردەم قارشىلىق قىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ روھىي تۇزۇلۇكى يېقىلدى. ئۇ بىردىنلا ۋارقىراپ:

ـــ مەن بۇ جاندىن تويدۇم! ـــ دەپ تاپانچىسىنى كۆتۈرۈپ ئوق ئاتقاچ سۇدىن چىقىپ قاچتى.

ـــ ئېتىڭلار! ـــ چېن دامو سوغۇق قانلىق بىلەن بۇيرۇق چۈشۈردى.

مۇھەممەت ئوق تېگىپ ئۆلدى.

تۇرغۇن كۆز ئالدىدىكى بۇ جىددىي ئۆزگىرىشتىن قورقۇپ كەتتى، ئۇ سۇغا شۇڭغۇۋالدى، ئەمما ئۇزۇن ئۆتمەيلا سۇدىن چىقتى، چۈنكى ئۇ سۇ ئۇزۇشنى بىلمەيتتى، ئەمما يەنىلا قولىدىكى پىچاقنى تاشلىمىدى، ئۇنىڭ قولىدا پەقەت مۇشۇ پىچاقلا بار ئىدى.

ـــ ۋاڭ لۇ، رېزىنكە ئوق ئات! ـــ دېدى چېن دامو تەمكىنلىك بىلەن. ۋاڭ لۇ 38 مىللىمېتىرلىق زوراۋانلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىش مىلتىقىنى تۇتۇپ تۇراتتى، بۇ ئېلىمىز يېقىنقى يىللاردىن بۇيان ياساپ مۇۋەپپەقىيەت قازانغان جان ئالمايدىغان قورال ئىدى. بۇ مىلتىقنىڭ ئوقى ئۇچ باشلىق رېزىنكە ئوقتىن تەركىب تاپقان بولۇپ، 100 مېتىر ئارىلىققا ئىشلىتىشكە مۇۋاپىق كېلەتتى، ئوق نىشانغا تەگكەندىن كېيىن كۆپىنچە ھالدا ئۇ ئادەمنى پالەچ قىلىپ قويىاتتى.

ۋاڭ لۇ كۆرسەتكۈچنى توغرىلاپ رېزىنكە ئوقنى تۇرغۇنغا قارىتىپ ئاتتى.

تۇرغۇنغا رېزىنكە ئوق تەگكەندىن كېيىن ئۇ سۇغا يېقىلدى. تۇرغۇن شۇنىڭ بىلەن قولغا چۈشتى.

يىگىرمە ئالتىنچى باب

1

تۇرغۇنىڭ تۇتۇلۇشى بىلەن كۆپچىلىك ئىنتايىن خۇشال بولدى. ئەمما ئاساسلىق قاتىل ياسىننىڭ ئىز - دېرىكى بولمىغاچقا كۆپچىلىكنىڭ كۆڭلى سەل يېرىم بولدى.

قانداق سوراق قىلىشتىن قەتئىينەزەر تۇرغۇن ياسىننىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلمەيمەن، دېدى. ئۇ:

— مەن ياسىننىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى ھەقىقەتەن بىلمەيمەن، ئەگەر بىز ئادەم ئۆلتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن نەگە يوشۇرۇنىدىغانلىقىمىزنى بىلگەن بولساق ھەرگىز تۇتۇلۇپ قالمايتتۇق، — دېدى.

جۇڭ چېڭ تۇرغۇنىڭ ئىقرارىنى تەھلىل قىلىپ كۆردى، تۇرغۇن يالغان ئېيتمىغانىدى.

— قارىغاندا، ياسىننىڭمۇ يۇگۇرۇشى سامانلىققىچە بولغۇدەك. ئۇ ئۇچ كۈن ئۆتمەي قۇملۇقتىن چوقۇم چىقىدۇ، — دېدى جۇڭ چېڭ پەرەز قىلىپ.

— نېمە ئۈچۈن؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

جۇڭ چېڭ ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈپ:

— مەن خەرىتىنى كۆردۈم، بۇ كەنت قۇملۇقنىڭ چېتىدىكى ئاخىرقى بىر يېشىللىق ئىكەن، ئۇنىڭ ئۇ تەرىپى 500 كىلومېتىر كېلىدىغان قۇملۇق ۋە چۆل - جەزىر ئىكەن، ياسىن ئالاقزادىلىك ئىچىدە قېچىپ بۇ ھالاكەت دېگىزىغا كىرىپ قالدى. ئۇنىڭ ھېچقانداق تەييارلىقى يوق، ئۇ نېمە يەيدۇ؟ ئۇ ئاددىي كاللىسى بويىچە ئۇ يەنە قۇملۇقتىن چىقىپ يېمەكلىك ئىزدەيدۇ. ئۇ قۇملۇقتا ئۆلۈشىنى خالىمايدۇ - دە، ئەگەر مۇنداق بولمىغاندا ئۇ ھەرگىز ياسىن بولماي، «قارا بۇركۇت» بولۇپ قالىدۇ! — دېدى.

ـــ ئۇ يەنە بۇ كەنتكە كېلەرمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

ـــ ئۇنداق بولۇشى ناتايىن، شۇڭا بۇ يېزىدىكى ھەربىر كەنتكە چارلاشقا ئادەم قويۇش كېرەك، ـــ دېدى جۇك چېك. ئۇ ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىنى يېزىغا كۆچۈرۈپ كەلدى، بۇ جاي سىرتقى جەھەتتىن ناھايىتى خاتىرجەم بولسىمۇ، ئىچكى جەھەتتىن ناھايىتى جىددىي ئىدى.

مۇئاۋىن ئىداره باشلىقى مۇھەممەت تېررورلۇققا قارشى ئىكىنچى ۋە ئۇچىنچى ئەترەتنى باشلاپ قۇرۇق كەنتىده مۇداپىئەده تۇردى. ئەھۋالنى تېخىمۇ چوڭقۇرلاپ ئىگىلەش ئۈچۈن ئۇ ئېشەككە مىنىپ ھەرقايسى كەنتلەرگە باردى، ياسىنىڭ يوشۇرۇنۇۋېلىش ئېھتىمالى بولغان ھەرقانداق جايغا بېرىپ ئىزدىدى.

دەرۋەقە، ئىككىنچى كۈنى كەچتە نۇرلان يەنە كېلىپ ياسىنىڭ ئىز ـ دېرىكىنى خەۋەر قىلدى.

بۇ كۈنى قاراڭغۇ چۈشكەندىن كېيىن قورسىقى قاتتىق ئېچىپ كەتكەن ياسىن نۇرلانىڭ بېغىدا يوشۇرۇنۇپ يېتىپ، قاراڭغۇ چۈشكەنده تامدىن ئارتىلىپ نۇرلانىڭ ھويلىسىغا كىردى ۋە تاپاندىن نۇرلانىڭ ئايالىغا تەڭلەپ:

ـــ ئۆيگە كىرىپ ماڭا يەيدىغان نەرسە ئاچىقىپ بەر، ھەرگىز چىراغ ياقما! ـــ دېدى.

نۇرلانىڭ ئوغلى باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ 4 ـ يىللىقىدا ئوقۇيتتى، ئۇ ناھايىتى زېرەك بالا ئىدى. ياسىن تامدىن ئارتىلىپ ھويلىغا كىرگەنده ئۇ ئېغىلنىڭ يېنىدا ھاجەت قىلىۋاتاتتى، ئۇ بىرسىنىڭ ئانىسىغا تەھدىت سېلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى. ئۇ بالا ئەھۋالنىڭ سەل غەيرىيلىكىنى ھېس قىلىپ، تامدىن بېشىنى چىقىرىپ قاراپ باقتى، ياسىنىڭ قولىدا پارقىراپ تۇرغان تاپانچا بار ئىدى. ئۇ دەرھال سىرتقا چىقىپ دادىسىنى ئىزدەپ كەتتى.

جىددىي ئەھۋال مەلۇم قىلىندى، سەككىزىنچى كەنتته 15 ساقچى بار ئىدى، جۇك چېك نۇرلانغا ئۆز ئۆيىنىڭ ئورنىنى سىزدۇردى ۋە جىددىي تۈرده ۋەزىپە تەقسىم قىلىپ:

ـــ تۆت ئادەم ئۆگزىگە چىقسۇن، ئالته ئادەم ھويلىنى قورشىسۇن، بەش ئادەم ئۆيگە كىرسۇن، ـــ دېدى. چېن دامو

رازۇبدكىچىكلارنى باشلاپ جىنايەتچىنى تۇتۇشقا ماڭدى ۋە مۇمكىن-قەدەر كەنت ئاھالىلىرىنى چۆچۈتۈۋەتمەسلىكنى تەلەپ قىلدى.

جۇك چېكىڭ ۋاقىتلىق قوماندانلىق ئورنىدا خەۋەر كۈتۈپ تۇر-دى.

خىزمەت تەقسىماتى بويىچە نۇرلان تۆت ئادەمنى باشلاپ ئۆگە-زىگە چىقتى، يالقۇن ئالتە ئادەم بىلەن قورۇ سىرتىدا ساقلاپ تۇردى، چېن دامو، ئەلى، ما جيەنجۇك ۋە ۋاڭ لۇ دەرۋازىدىن كىرىدىغان بولدى.

ما جيەنجۇك پولات چۈنقنى كېسىدىغان تۆت - بەش كىلوگە-رام ئېغىرلىقتىكى ئامبۇرنى كۆتۈرۈپ، نۇرلانىنىڭ ھويلىسىغا سەكرەپ چۈشتى، ئۇ تېزلىك بىلەن قۇلۇپنى بۇزۇپ ئاچتى، كۆپچىلىك ھويلىغا ئېتىلىپ كىردى. ما جيەنجۇك، ئەلىلار ھەر-بىرسى بىردىن ئىشىكنى توسىدى. بۇ چاغدا، ھويلىدا چىراغ بولمىغاچقا قاپقاراڭغۇ ئىدى. نۇرى كۈچلۈك قولچىراغ كۆتۈرگەن چېن دامو ھويلىدا پەس ئاۋاز بىلەن:

— دىققەت، تەڭلا ئىشىكنى چېكىپ ئېتىلىپ ئۆيگە كىرىڭ-لار! — دېدى.

چېن دامونىڭ گېپىنى تۈگىشى بىلەنلا ۋاڭ لۇ، ئەلى، ما جيەنجۇك ئۈچى تەڭلا ئىشىكنى چەكتى، ئەلى ئالدىدا ئىشىكنى بىرلا ئىتتىرىپ ئۆيگە ئېتىلىپ كىردى، تۇيۇقسىز ئارقىدىن بىر قول كېلىپ ئۇنىڭ گېلىنى بوغدى، ئارقىدىن كۆكرىكىگە پىچاق سالدى، بۇ ئىش تۇيۇقسىز يۈز بەرگەچكە ئەلىنىڭ زادىلا روھىي تەييارلىقى يوق ئىدى، ئۇ ئاغرىققا چىداپ:

— ئەترەت باشلىقى، ئۇ بۇ يەردىكەن! — دەپ ۋارقىرى-دى. دەل شۇ چاغدا، ئىشىك يېپىلىپ قالدى، ئەلىگە يەنە بىر پىچاق تەگدى.

چېن دامو يورۇقى كۈچلۈك قولچىراغنى ئەلى ساقلاۋاتقان ئىشىككە تۇتتى، ئەمما ئۇ يەردە ئەلى يوق ئىدى. ئۇ قىلچە ئىككى-لەنمەستىن بىرىپ ئىشىكنى قاتتىق تەپتى، ئۆيدە ئىككى كىشى پوملاقلىشىپ قاتتىق ئېلىشىۋاتاتتى، ئۇ قاراڭغۇدا قايسىسىنىڭ ئەلى، قايسىسىنىڭ ياسىن ئىكەنلىكىنى پەرق قىلالمىدى. گەرچە

ئۇ قولچىراغنى ئۇلارغا تۇتقان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنى دەرھال ئېنىق پەرق قىلالمىدى، ئۇ دەرھال ئۇلارنى قۇچاقلىۋالدى، ئۇنىڭ ئېڭىكى بىر باش كېيىمگە تەگدى، ئۇ بۇنىڭ ياسىن ئىكەنلىكىنى بىلدى، چۈنكى ئەلى باش كېيىمى كېيىمگەنىدى، ئۇ دەرھال ياسىنىڭ گېلىنى بوغدى ھەمدە:

— ئەلى، بۇ مەن! — دەپ ۋارقىرىدى.

چېن دامو ياسىنىڭ قورسىقىغا قاتتىق تەپتى، ياسىن بىراقلا يىقىلدى، ئۇلار ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا قالغان ئەلى ياسىنىڭ ئۈستىگە يىقىلدى، چېن دامو بەك قاتتىق كۈچەپ كەتكەچكە، ئۇمۇ ئەلىنىڭ ئۈستىگە يىقىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇچەيلەن پوملاقلىشىپ كەتتى.

بۇ چاغدا، ۋاڭ لۇ نۇرلاننىڭ ئايالىنى تېپىپ چىقىپ، ھەممە چىراغلارنى يانداۋرغۇزۇۋەتتى.

ھويلا يورۇدى، ۋاڭ لۇ چېن دامونىڭ ھېلىقى قاراڭغۇ ئۆيدىن چىقىۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى، ئارقىدىنلا كۆپچىلىك ئىككى پاي ئوق ئاۋازىنى ئاڭلىدى، ئوق ئاۋازى قاتتىق ئەمەس ئىدى. ما جىيەنجۇڭ، يالقۇن ۋە ۋاڭ لۇلار بىراقلا ئوق ئاۋازى چىققان ئۆيگە قاراپ ئېتىلدى، قاراڭغۇ ئۆيدە ئۈچ كىشى يەنىلا ئېلىشىۋاتاتتى. ئوقنى ئەلى ياسىنغا قارىتىپ ئاتقانىدى، لېكىن قاراڭغۇ بولغاچقا ئوق پەقەت ياسىنىڭ پۇتىغا تەگكەنىدى، ياسىن ئاغرىقىغا چىدىماي بىر قولىغا تاپانچا، بىر قولىغا پىچاق ئېلىۋالغانىدى. چېن دامو چاققانلىق بىلەن ياسىنىڭ قولىدىكى پىچاقنى تېپىپ چۈشۈرۈۋەتتى، ياسىن چېن دامۇغا قارىتىپ ئوق ئاتتى، لېكىن ئۇ تەپكىنى ئىككى قېتىم باسقان بولسىمۇ، جىددىي پەيتتە ئۇنىڭ ئوقى تۇگىگەنىدى، ياسىن ئاچچىقىغا پايلىماي تاپانچا بىلەن چېن دامونى ئۇردى، چېن دامو ئۇنىڭ بىلىكىگە قاتتىق تەپتى، قان ئىچىدە يانقان ئەلى ياسىنىڭ پۇتىغا چىڭ ئېسىلىۋالدى.

ۋاڭ لۇ چاققانلىق بىلەن يەردىكى قولچىراغنى ئېلىپ ئۇلارغا تۇتتى، چېن دامو:

— ۋاڭ لۇ «قارا يىلپىز»نى قويۇۋەت! — دەپ ۋارقىرىدى.

ساقچی ئىتى «قارا يىلپىز» بۇيرۇقنى ئاڭلاپ ئوقتەك ئېتىلىپ كىردى. بۇ چاغدا، چېن دامو بىر پۇتىدا ياسىنىڭ بىلىكىنى دەسسەپ، بىر قولى بىلەن ئۇنىڭ چېچىنى تۇتۇۋالغانىدى، ئېتىلىپ كىرگەن «قارا يىلپىز» ياسىنغا ئېتىلدى، «قارا يىلپىز» نىڭ يارىدىمىدە چېن دامو بىر قولىنى بوشىتىپ ياسىنىڭ قولىغا كويزا سالدى.

2

— ئەلى، هاياتمۇ سەن! — ئەلىنىڭ مىدىرلىمايلا ياتقىنىنى كۆرۈپ چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ تىت - تىت بولغىنىدىن ۋارقىراپ كەتتى.

چىراق يېقىلغاندا كۆچىلىك ئەلىنىڭ قان ئىچىدە ياتقانلىقىنى كۆردى. ئەلى كۆچىلىكنىڭ چاقىرغانلىقىنى ئاڭلىغاندا چىرايىدا كۈلكە پەيدا بولدى، ئۇ بوشقىنا ئىڭراپ تىرمىشىپ ئورنىدىن تۇرماقچى بولدى. ئەمما ئەلى بىر سەنتۇرۇلۇپ يەنە يەرگە يېقىلىدى، چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ يۈگۈرۈپ بېرىپ ئەلىنى يۆلەپ قۇچىقىغا ئالدى.

بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ ما جيەنجۇڭنىڭ كاللىسى غوڭىدە قىلىپ قايغانەك بولدى، بېشىدىن تۇتۇن چىقىپ كەتتى، ئۇ چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ تاپانچىسىنى ياسىنىڭ كاللىسىغا تەڭلەپ:

— هۇ ئەبلەخ، ياسىن دېگەن سەنمۇ؟ هۇ ئەبلەخ! — دېدى.

ۋاڭ لۇ ما جيەنجۇڭنىڭ ئۆزىنى كونترول قىلالمايۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، دەرھال ئۇنىڭ تاپانچىسىنى تارتىۋېلىپ:

— جيەنجۇك، ئۆزۈڭنى بېسىۋال، بىزگە تىرىك گۇۋاھچى كېرەك، — دېدى. لېكىن، ما جيەنجۇك غەزىپىنى زادىلا بېسىۋالالمىدى، ئۇ يەنە ۋاڭ لۇنىڭ قولىدىكى تاپانچىنى تارتىۋالدى، ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ قولىدىن يەنە تارتىۋالدى، ئىككىيلەن تاپانچىنى تالىشىش جەريانىدا ۋاڭ لۇنىڭ قولىدىكى تاپانچىدىن ئوق چىقىپ كەتتى، «پاڭ» قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ ياسىن يەرگە يېقىلدى، ئۇنىڭ

بەدىندىن ئېتىلىپ چىققان قان ئەلىنى قۇچاقلاپ ئولتۇرغان چېن دامونىڭ ئۈستىگە چاچرىدى.

ئەسلىدە ئەھۋال ناھايىتى قالايمىقانلىشىپ كەتكەنىدى، ئەمدى تېخىمۇ قالايمىقانلىشىپ كەتتى. چېن دامو غەزەپ بىلەن:

ــ ۋاڭ لۇ، نېمە قىلماقچى سەن؟ ئىنتىزامغا خىلاپلىق قىلماقچىمۇ سەن، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇنىڭ قولىدىكى تاپانچا يەنىلا قىزىق ئىدى، ئۇ تاپانچىدىن ئوق چىقىپ كېتىشىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى، ئۇ راستتىنلا چاتاق تېرىپ قويدى. ما جيەنجۇڭ قاتتىق غەزەپلەنگەچكە توسىغانغىمۇ قارىماي:

ــ يامانىي كەلسە بىرگە بىر، مەن ئۇنى ئۆلتۈرۈۋې - تىمەن! ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ تاپانچىنى ما جيەنجۇڭغا قايتۇرۇپ بەردى، ئاندىن كۆڭلىكىنى يىرتىپ ئەلىنىڭ يارىسىنى تاڭدى، يالقۇن ئۆزىنىڭ چاپىنىنى سېلىپ ئەلىنى يۆگىدى.

چېن دامو كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ:

ــ بولۇشمامسەن! ئەلىنى تېز دوختۇرخانىغا ئاپىرايلى! ــ دەپ ۋارقىرىدى.

ما جيەنجۇڭ بىلەن ۋاڭ لۇ ئەلىنى كۆتۈرۈپ سىرتقا ماڭدى، ئۇلار ئېھتىياتسىزلىق قىلىپ ئەلىنىڭ يارىسىنى ئاغرىتىپ قويۇشتىن ئەنسىرىدى. ئۇلار ئەلىنى ماشىنىغا سېلىپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ كەتتى.

يولدا چېن دامو قول تېلېفونى بىلەن جۇڭ چېڭغا دوكلات قىلدى. جۇڭ چېڭ ئەن نازىرغا دوكلات قىلىپ:

ــ ئادەم تۇتۇلدى، ئەسلىدە ئۇ جىددىي سوراق قىلىنماقچىدى، ئەمما ساقچىلارنىمىز ئېھتىياتسىزلىقتىن ئېتىپ ئۆلتۈرۈپ قويۇپتۇ. يەنە...، ــ ئۇ بىر دەقىقە توختىۋالغاندىن كېيىن قايغۇ ئىچىدە: ــ ساقچىمىز ئەلى ئېغىر يارىلاندى، ئۇنى ھازىر دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېتىۋاتىدۇ، ــ دېدى.

ماشىنا كەنتكە كىرەلمەيتتى، شۇڭا يول بويىغا توختىتىلىپ قويۇلدى، چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ ئەلىنى كۆتۈرۈپ دوختۇرخانىغا

قاراپ يۈگۈردى. ئەمما ئۇلار ئەلىنىڭ سىلكىنىپ يارىسىنىڭ ئاغ-
رىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەيتتى. ئەلىنىڭ قېنى يەرگە تامچىلاپ
ئېقىپ، بۇ گۈزەل كەنتنى قانغا بويىدى. ۋاڭ لۇ ۋە چېن دامونىڭ
كۆزلىرى ياشتىن خىرەلىشىپ كەتتى، ئۇلار ئەلى ئۆلۈپ كېتەرمە-
كىن دەپ ئەنسىرىشەتتى، ئەلىنىڭ چىرايى تامدەك ئاقىرىپ كەت-
كەن، كۆكرىكى پۈتۈنلەي قان ئىدى. ۋاڭ لۇ بىلەن چېن دامو
ئەلىنى كۆتۈرۈپ دوختۇرخانىغا قاراپ داۋاملىق يۈگۈردى.

ما جيەنجۇڭ ماشىنىنى كەنت ئېغىزىغا ھەيدەپ ئەكەلدى.
ماشىنىدىن چۈشۈپ ئۇلارنىڭ ئالدىغا كەلدى، قان ئىچىدە ياتقان
ئەلىنى كۆرۈپ كۆزلىرىدىن بۇلدۇقلاپ ياش تۆكۈلدى، ئۇ يىغلاپ
تۇرۇپ:

— ئەلى، ئەگەر سەن ئۆلۈپ كېتىدىغان بولساڭ، يارىماس
بىر ئادەم بولغان بولىسەن، ئەلى، سەن ئۆلۈپ كەتسەڭ ھەرگىز
بولمايدۇ! — دېدى.

ئەلى ما جيەنجۇڭنىڭ تىللىغان ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك قىلاتى-
تى. چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ ئەلىنىڭ مىدىرلىغانلىقىنى سەزدى،
شۇڭا ئۇلار توختىدى، ئەلى بىر نەرسە دەيدىغاندەك قىلاتتى. ئەلى
راستتىنلا سەل كۆچەپ مىدىرلىدى، ئۇنىڭ چىرايىدا يەنە بۇرۇنقى
قىزىقچىلىقى چىقىپ تۇراتتى: — ما جيەنجۇڭ، مەن...
سەندىن... چىرايلىق، سەن مېنى ھەرقانچە... تىللىساڭمۇ...
بىكار، — دېدى.

بۇ ئەلىنىڭ سەپداشلىرىغا قالدۇرغان ئەڭ ئاخىرقى بىر ئېغىز
سۆزى بولۇپ قالدى.

ئۆزىنى «ئالىي دەرىجىلىك، داڭلىق» دەپ ئاتايدىغان يىگىت
بۇ دۇنيادىن كېتىش ئالدىدا ئەنە شۇنداق مەردانىلەرچە كەتتى، ئۇ
ھەقىقەتەن داڭلىق يىگىت ئىدى، ھېچكىم ئۇنىڭغا يېتەلمەيتتى.

چېن دامو ياشلىرىنى سۈرتۈپ:

— يولداشلار، بىز ھازىر ئەلىگە بىز سېنى ئېلىپ ئۆيگە
قايتىمىز دەيلى، — دېدى. شۇنىڭ بىلەن ھەممەيلەن ئەلىگە:

— ئەلى، ھازىر ھەممىمىز بىرلىكتە ئۆيگە قايتىمىز، ئۆيگە
قايتىمىز... — دېدى.

تېررورلۇققا قارشى بىرىنچى سەپتىكى قېرىنداشلار ئۆزلىرى-
نىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك قېرىندىشىنى مانا مۇشۇنداق ئۇزاتتى.

3

كۆچىلىك بىردەك: يالقۇن پەردەگە تېلېفون بېرىپ بۇ شۇم خەۋەرنى ئۇنىڭغا يەتكۈزسۇن، دەپ قارار قىلدى، ئەمما يالقۇن بۇنىڭغا زادى ئۇنمىدى. ئۇ:

— مەن ئەلىنىڭ ئۆلۈپ كەتكىنىگە چىدىمايۋاتسام، يەنە پەردەنى ئۆلۈم گىردابىغا ئىتتىرىمەنمۇ؟ ئۇ تېخى ئېچىلمىغان بىر غۇنچە، — دېدى.

رازۋېدكىچىلار بۇ شۇم خەۋەرنى پەردەگە زادى قانداق ئېيتىشنى بىلەلمىدى.

جەنۇبىي شىنجاڭ رايونلۇق ج خ ئىدارىسىنىڭ دەرۋازىسى چوڭ يولغا قاراپ تۇراتتى. ۋاڭ لۇنىڭ رازۋېدكىچىلار ئەترىتى قايتىپ كەلگەن شۇ كۈنى ھاۋامۇ خۇددى ئۇلارغا ماسلاشقاندەك بۇز ۋلۇپ سىم - سىم يامغۇر ياغدى. مىڭلىغان ، تۇمەنلىگەن ئامما ج خ ئىدارىسىنىڭ ئالدىغا توپلىشىپ سۇكۇتتە تۇرۇشاتتى، ئۇلار بۇ شۇم خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۆزلۇكىدىن يىغىلىپ ساقچىلارنىڭ قايتىپ كېلىشىنى كۈتۈۋاتاتتى، بۇ كۆرۈنۈش كېيىنكى كۈنلەردە ۋاڭ لۇنىڭ ئېسىدىن زادى چىقمىدى.

ساقچى فورمىسىنى رەتلىك كىيگەن ما جيەنجۇڭ بىلەن يالقۇن ئالدىدا، ۋاڭ لۇ بىلەن دامو كەينىدە يەنە تولۇق قورالالنغان تۆت ساقچى ئەلىنى كۆتۈرۈپ كەلدى. ئۇلار جىسمى بىلەن ئەمەس قان ئېقىۋاتقان قەلبى بىلەن ئۆز سەپدىشىنى كۆتۈرۈپ كېلىۋاتاتتى.

ئاممىا سۇكۇت ئىچىدە ئىستىخىيىلىك ھالدا بۇ ئالاھىدە قو-شۇنغا يول بوشاتتى، ساقچىلارنىڭ ئەتراپىنى پۈتۈنلەي ئۆكسۈپ يىغلاۋاتقان يىغا ئاۋازى قاپلىدى.

ئەلىنىڭ بوۋىسى 80 ياشقا كىرىپ قالغانىدى، بوۋاينىڭ يۈقە-رى قان بېسىمى، مېڭە قان تومۇرلىرى توسۇلۇش كېسەللىكلىرى بار ئىدى، ئۆيىدىكىلەردىن ھېچكىم ئەلىنىڭ قۇربان بولغانلىقىنى

ئۇنىڭغا ئېيتىشقا جۈرئەت قىلالمىدى. بۇگۈن ئەتىگەندە ئۆيىدىكى لەرنىڭ روھىي ھالىتى باشقىچە ھالدا سىرتقا چىقماقچى بولغانلىقى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ج خ ئىدارىسى مەخسۇس ماشىنا ئەۋەتىپ ئۇلارنى ئالغىلى كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۇ كۆڭلىدە سۆيۈملۈك نەۋرىسى ئەلىدىن بىر ئىش چىققانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۆتكەندە ئەلى قۇملۇقتا يوقاپ كەتكەندىمۇ ج خ ئىدارىسى ماشىنا ئەۋەتىپ ئۆيدىكىلەرنى ئالغىلى كەلگەنىدى، ئۇ ئەلىدىن چوقۇم بىر ئىش چىقىپتۇ دېگەننى جەزملەشتۈردى، ئەلى ئۇلارنىڭ ئائىلىسىدىكى بىردىنبىر ساقچى ئىدى.

ــ مەنمۇ بارىمەن! ــ دېدى ئۇ قەتئىي ھالدا.

ئەلىنىڭ دادىسى ناھايىتى خاتىرجەم قىياپەتتە:

ــ سىرتتا ئازراق ئىشىمىز بار، سىز ئۆيدە ئولتۇرۇپ تۇرۇڭ، ــ دېدى.

ئەلىنىڭ بوۋىسى دانە ـ دانە قىلىپ:

ــ بالام مېنى ئالدىما، مەن نەۋرەمدىن بىر ئىش چىققانلىقىنى بىلدىم، مەن ئۇنى بىر كۆرۈۋالاي! ــ دېدى.

ئەلىنىڭ دادىسى ئۆزىنى زادىلا تۇتۇۋالالماي بىردىنلا ئېسەدەپ يىغلاپ كەتتى.

ــ يىغلىما ئوغلۇم، بۇ شەرەپلىك ئىش، ــ ئەلىنىڭ بوۋىسى گەرچە قاتتىق قايغۇرۇۋاتقان بولسىمۇ ئۆزىنى بېسىۋېلىپ، ئائىلىسىدىكىلەرگە تەسەللى بەردى. ئەينى يىللىرى يەر ئىسلاھاتى ئېلىپ بېرىلىپ، پومېشچىكلار كۆرەش قىلىنغان چاغدا بوۋاي ئازادلىق ئارمىيىسىنى باشلاپ قۇرۇم تاغلىرىغا كىرىپ، باندىت تازىلاشقا قاتناشقانىدى.

مېكىش ئالدىدا بوۋاي ئائىلە يىغىنى ئاچتى، ئۇ:

ــ ئەينى يىللىرى ئارمىيە ئۇرۇش قىلىپ، ئاتاكىغا ئۆتكەندە نۇرغۇن ياخشى يىگىتلەر قايتىپ كېلەلمىگەن، لېكىن مەن ئۆلمىگەنىدىم، ھازىر مېنىڭ نەۋرەم قۇربان بولدى، بىز ئاڭلىق بولۇشىمىز كېرەك، تەشكىلنى تەڭلىكتە قالدۇرۇشقا زادى بولمايدۇ، ــ دېدى.

بوۋاي بىرىنچى بولۇپ ج خ ئىدارىسى ئەۋەتكەن كىچىك ماشى-

ىنغا چىقتى، ئۇنىڭ كۆزىدىن بىر تىممىمۇ ياش ئاقمىدى، ئەمما ئەلىنىڭ جەستى ئالدىغا ئېلىپ كېلىنگەندە بوۋاي ھوشىدىن كەتىپ يىقىلدى.

ئەلىنىڭ ئايالى پەردە نەچچە قېتىم ھوشىدىن كەتتى، ئۇ ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن جۇڭ چېڭغا:

ــ ئىدارە باشلىقى، ئەلى سىلەر بىلەن بىر ئوبدان كەتكەندى، ئەمدى سىلەر قايتىپ كەپسىلەر، ئەلى يوق، ئەلىنى تېپىپ بېرىڭلار! ــ دېدى. پەردە يەنە ھوشىدىن كەتتى، ئارقىدىن يەنە ھوشىغا كەلدى، ئەمما، ئۇ قايتا ھوشىغا كەلگەندە:

ــ ئىدارە باشلىقى، مەن بۇلارنى سىلەردىن كۆرمەيمەن، ئەلى قايتىپ كەلمىدى، ئەگەر ئەلى قايتىپ كەلگەن بولسا، سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن باشقا بىرى قايتىپ كېلەلمىگەن بولاتتى، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ كۆڭلى بۇزۇلۇپ باشقا ياقتا قارىۋالدى. كۆپچىلىك ئادەتتە لۇكچەك مىجەز كەلگەن ئەلىنىڭ ئايالىنىڭ مۇنداق ئاڭلىقلىقىنى، كىشىنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىدىغانلىقىنى ھەرگىز ئويلىمىغانىدى. ئەلىنىڭ پەردىنى شۇنچە قوغلاشقانلىقى، ئۇنىڭغا شۇنچىلا مەپتۇن بولغانلىقى، تويدىن كېيىن ئۇنىڭ ئالدىدا ناھايىتى ئىتائەتمەن بولۇپ كەتكەنلىكى بىكار ئەمەس-كەن - دە، ئۇنىڭ ئۇستىگە ھازىر پەردىنىڭ بويىدا بار ئىدى.

ئەلىنىڭ بوۋىسى ھوشىدىن كەتكەندىن كېيىن، تېببىي خادىملار ئۇنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ ئاسما ئوكۇل سالدى، ئەلىنىڭ ئاتا - ئانىسى، ئاچىلىرى ئەلىنىڭ جەستىنىڭ يېنىدىن كەتمەي، ئەلىنى قۇچاقلاپ پېشانىسىگە سۆيدى. جۇڭ چېڭ بۇ ھالەتنى كۆرۈپ قەلبى تېخىمۇ ئازابلاندى، ئۇ ئەلىنىڭ تۇغقانلىرىنىڭ ئالدىدا قاتتىق خجىلچىلىق، ئۆكۈنۈش ئىچىدە قالغانىدى. ئەمما ئەلىنىڭ كىشىنىڭ قەلبىنى چۈشىنىدىغان دادىسى جۇڭ چېڭنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ:

ــ جۇڭ ئىدارە باشلىقى، سىلەر جاپا چەكتىڭلار، ئەلى پۈتۈن ئائىلىمىزدىكىلەرنىڭ ئىپتىخارى، سىلەرنىڭ ئەلىنى مۇشۇنداق ياخشى ئادەم قىلىپ تەربىيىلىگىنىڭلارغا رەھمەت، ــ

دېدى.

جۇڭ چېڭ بوۋاينىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ تەسىرلەنگەن ھالدا:

— دادا، خاتىرجەم بولۇڭ، ئەلىنىڭ ئايالى بىزنىڭ سىڭلىمىز، ئۇ بىزنىڭ ج خ ئىدارىمىزگە كېلىپ ئىشلەيدۇن، ئىشخانىلارنى تازىلاپ، چاي توشۇپ بېرەمدۇ، نېمىلا قىلسا بولىۋېرىدۇ، بىز ج خ ئىدارىسى ئۇنىڭغا ئىگە. ئەلىنىڭ بالىسى بىزنىڭ بالىمىز، بۇنىڭدىن كېيىن بىز ھەرقانچە قىيىنچىلىق تارتساقمۇ ئۇنى مەكتەپتە ئوقۇتىمىز، تاكى ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەنگە قەدەر ئوقۇتىمىز. ئاشۇ تېررورچىلار كۆرۈپ قويسۇن، دادىسى يوق ئاشۇ بالا دادىسى بار بالىلاردىن تېخىمۇ ياخشى ياشايدۇ، ئەلىنىڭ قېنى ھەرگىز بىكار ئاقمايدۇ، دادا، مۇشۇنداق قىلساق بولامدۇ؟ — دېدى.

جۇڭ چېڭ ئىككى ئېغىز سۆزىدە بىر دادا دەيتتى، كۆپچىلىك جۇڭ چېڭنىڭ ئەلىگە ۋاكالىتەن شۇنداق دەۋاتقانلىقىنى بىلەتتى.

ئەلىنىڭ دادىسى بېشىنى چايقاپ:

— ئىدارە باشلىقى، سىلەرنىڭ قەلبىڭلارنى مەن چۈشەندىم، ئەمما بىز ئۇنداق قىلالمايمىز. ئەگەر سىلەر ھەر كۈنى مېنىڭ ئۆرەم بىلەنلا بولۇپ كەتسەڭلار ئۆز خىزمىتىڭلارنى قانداق ئىشلەيسىلەر؟ ئەلىنىڭ بىرقانچە ئاچىسى بار، ئەلىنىڭ ئايالى پەردە بىر ئۇسسۇلچى، ئۇنىڭ خىزمىتى بار، ئۇ ئۆزىنى ئۆزى باقالايدۇ. ئەگەر كېيىنكى كۈنلەردە ئۇ قايتا ياتلىق بولماقچى بولسا بىز پۈتۈن ئائىلىدىكىلەر ئۇنىڭغا بەخت تىلەيمىز، ئۇ مەڭگۈ بىزنىڭ ياخشى قىزىمىز، ياخشى كېلىنىمىز. بىز تەشكىلگە قىيىنچىلىق كەلتۈرۈشنى خالىمايمىز، سىلەر خاتىرجەم ھالدا ئۆز خىزمىتىڭلارنى ياخشى ئىشلەڭلار، ئەسكى ئادەملەرنى تۇتۇڭلار، — دېدى.

ئەلىنىڭ دادىسىنىڭ سۆزى ئىنتايىن سەمىمىي ئىدى، بۇ رازۇبدكىچىلارنىڭ قەلبىنى تىترىتىۋەتتى، جۇڭ چېڭ ئەلىنىڭ دادىسىغا قايتا ـ قايتا ناماقۇللۇق بىلدۈردى. ئۇ:

— دادا، ئانا، ئاچىلار، سىڭىللار مەن يېڭىلمەس بىر گېنېرال ئەمەس، مەن سىلەرنى ئەلىدىن مەھرۇم قىلدىم، بۇ ئىش

مېنى مەڭگۈ ئازابلايدۇ، مەن سىلەردىن مېنى ئەپۇ قىلىشىڭلارنى ئۈمىد قىلمايمەن، بۇنىڭدىن كېيىن بىز خىزمەتمىزنى تېخىمۇ ياخشى ئىشلەپ، تېخىمۇ ياخشى كۆرەش قىلىمىز، ئەلىنىڭ قېنى ھەرگىز بىكار ئاقمايدۇ! ـــ دېدى.

ئەلىنىڭ دادىسى جۇڭ چېڭغا تەسەللى بېرىپ:

ـــ ئۇرۇش بولىدىكەن چوقۇم قۇربان بېرىش بولىدۇ، مەيلىنىڭ بالام ھايات قالغان بولسا چوقۇم باشقىلارنىڭ بالىلىرى قۇربان بولغان بولاتتى، بۇ ھەقىقەتنى بىز ئائىلىمىزدىكىلەر ھەممىمىز چۈشىنىمىز. بالام، بۇ ئىشنى ھەرگىز ئۆزىڭىزگە يۈك قىلىۋالماڭ، بۇنداق قىلىدىغان بولسىڭىز سىز ھەرگىز خىزمىتىڭىزنى ياخشى ئىشلىيەلمەيسىز، ئەلىمۇ بىزنى ئەيىبلەيدۇ، ـــ دېدى.

4

جەنۇبىي شىنجاڭ تۇپرىقىغا قەدەم قويۇشى بىلەنلا ساۋۇتنىڭ قەلبى قاتتىق ئازابلاندى. بىر يىل ئىلگىرى ئۇ «جاھاننى زىلزىلىگە كەلتۈرىدىغان چوڭ ئىشنى قىلماي تۇرۇپ، ھەقىقىي ئەزىمەت دېگەن نامنى ئالماي تۇرۇپ، بۇ يەرگە ھەرگىز قايتىپ كەلمەيمەن» دەپ قەسەم قىلغانىدى. بىر يىل ئۆتۈپ كەتتى، ئۇنىڭدا ھەقىقەتەن ناھايىتى چوڭ ئۆزگىرىشلەر بولدى، ئۇ ئەمدى ھەرگىز ھەمىشە غەمدىن باش كۆتۈرەلمەيدىغان، ئاسان ھاياجانلىنىدىغان، كاللىسىدا شېئىردىن باشقا بىر نەرسە يوق ياش ئەمەس، ئۇنىڭ ئاددىيلىقى ئۇنىڭ چەت ئەل زېمىنىغا قەدەم قويۇشى بىلەنلا پۈتۈنلەي يوقالغان، كەلمەسكە كەتكەنىدى.

باغ تېررورلۇق بازىسى ۋەيران قىلىۋېتىلگەن كېچىسى، ئۇ لەيلىنىڭ مۇۋەپپەقىيەت بىلەن قۇتۇلدۇرۇلۇپ چىقىلغانلىقىنى كۆردى، ئۆزىمۇ بۇ قالايمىقانچىلىقتىن پايدىلىنىپ قەلبىنى ئازابلىغان بۇ تۇپراقتىن غىپپىدىلا ئايرىلدى. ئۆزى يوشۇرۇنچە ياخشى كۆرۈپ كېلىۋاتقان ئادەمنىڭ ھازىر نېمىتى ئۆزگەرگەن بولغاچقا ئۇنىڭ يەنە تارتىشىدىغان نېمىسى بار ئىدى؟ ئۇ مەقسەتسىزلا ئۆزى يالغۇز قەشقەر شەھىرىگە كەلدى. بىر ئېلېكتر ئىستولىسىدا

«كۆك چۈش تورخانىسى» نىڭ ياش مۇلازىمەتچىلەرنى قوبۇل قىلىش ئېلانىنى كۆردى ھەمدە ئۇلارنىڭ تاللىشىدىن ئوڭۇشلۇق ھالدا ئۆتتى. ئەمما ئۇ بۇ تورخانىنىڭ ئەمەلىيەتتە ئىبراھىمنىڭ مەبلەغ چىقىرىشى بىلەن ئابدۇلنىڭ ئىگىدارچىلىقىدا ئېچىلغان، مەخسۇس ياشلارنى قوبۇل قىلىپ چەت ئەلدىكى تېررورلۇق تەشكىلاتىغا ئەۋەتىپ بېرىدىغان يۆتكەش پونكىتى ئىكەنلىكىنى خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى. بۇ يەر ئاستى يۆتكەش پونكىتى، ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇشىغا ياردەم بېرىش نامى بىلەن ياشلارنى A دۆلىتىگە ئالداپ ئېلىپ چىقاتتى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئالمىنىڭ پېتەكچىلىكىدىكى تېررورلۇق تەشكىلاتى، بۇ ياشلارغا ئالاھىدە تېررورلۇق تەربىيىسى ئېلىپ بارااتتى، ياشلار بۇ يەردە تەربىيىلىنىپ چىققاندىن كېيىن بەزىلىرى چەت ئەلدىكى ئۇرۇش مەيدانلىرىغا ئەۋەتىلەتتى، ئۇ يەردە جېنىدىن ئايرىلاتتى، بەزىلىرى دۆلىتىمىز ئىچىگە تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىنى ئېلىپ بېرىشقا ئەۋەتىلەتتى.

ساۋۇت ئالدىنىپ چەت ئەلگە چىققاندىن كېيىن، ئالمىنىڭ پېتەكچىلىكىدىكى تېررورلۇق تەشكىلاتىغا كىرىشكە قارشىلىق كۆرسىتىپ باقتى، لېكىن ئالىم ئائىلىسىدىكى ھەممەيلەننى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن دەپ تەھدىت سالغاچقا، بۇ تەھدىتكە بەرداشلىق بېرەلمەي ئۆز ئىرادىسىگە خىلاپ ھالدا بۇ تېررورلۇق تەشكىلاتىغا قاتناشتى ھەم دۆلەت ئىچىگە مەجبۇرىي ئەۋەتىلىپ، تېررورلۇق ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىشقا مەجبۇر قىلىندى.

مۇشۇ پەيتتە، ساۋۇت ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈۋېلىشنى، ئۆز يۇرتىنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئېتىشنى، بۇ ئىبلىسلار بىلەن ئۆزۈل ـ كېسىل ئادا ـ جۇدا بولۇشنى ئويلىغانىدى. ئەمما ئۇ ھازىر تېڭىرقاپ قالدى. ئەگەر ئابدۇل، تۇرسۇنلارنى ئىبلىس دېسەك، ئۇ ۋاقىتتا ئۆزى زادى نېمە بولىدۇ؟ ئۇ چەت ئەلدە ئالاھىدە تەربىيىنى قوبۇل قىلدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە قۇرئاننى تۈتۈپ تۇرۇپ غازات ئۇچۇن بارلىقىمنى پىدا قىلىمەن دەپ قەسەم قىلدى. ئاشۇ قەسىمى بىلەن ئۇ ھازىر پاك ياشلىق ھالىتىگە ھەرگىز قايتالمايتتى. بۇ قېتىم ئۇ تېررورلۇق تەشكىلاتىنىڭ تۇرسۇن

ئىسىملىك بىر ئەزاسى بىلەن دۆلەت ئىچىگە قايتىپ كەلدى، بۇ ئارىلىقتا ئۇلار گۇاڭجۇدا ئىككى كۈن تۇردى، مۇشۇ ئىككى كۈن ئىچىدە، تانسىخانىدىكى «شياۋتاۋخوك» ئىسىملىك بىر خېنىم ئۇ-نىڭغا بۇ دۇنيانىڭ لەززىتىنى تۇنجى قېتىم تېتىتتى. ئۇ گەرچە ھازىر بۇ «شياۋتاۋخوك» نىڭ قۇچىقىدا مەستخۇش بولۇپ يېتىۋاتـ-سىمۇ، ئەمما ئىلگىرى زادىلا دۇچ كەلمىگەن ۋەھىمىلەرگە دۇچ كېلىشى مۇمكىن ئىدى. شۇڭا ئۇ بۇ ۋەھىمىدىن قۇتۇلۇشنى ئارزۇ قىلاتتى. ھازىر ھەممە ئىش قالايمىقانلىشىپ كەتتى، ئۇ ئىلگىرى رەناغا بىرقانچە يىل يوشۇرۇن كۆيۈپ يۇردى، ئەمما بىر قېتىممۇ ئۇنىڭ قولىنىڭ ئۇچىنى تۇتۇپ باقمىغانىدى. ئەمما ھازىر ئۆزىنىڭ نازى بىلەن كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى ئالىدىغان بىر خېنىم ئۇنىڭ پاكلىقىنى بىردەمدىلا نابۇت قىلدى. ئۇ ئىلگىرى مۇقەددەس دەپ تونۇغان نەرسە ھازىر ئەرزىمەس بىر نەرسىگە ئايلىنىپ قالدى.

ساۋۇت ئىنتايىن قايغۇ ئىچىدە ئۆزىنى بېقىپ چوڭ قىلغان تۇپراقنى قايتىپ كەلدى، قۇرۇم تاغلىرىغا بېرىش يولىدا ئۇ ئۆزـ-نىڭ مەھەللىسىدىن ئۆتەتتى.

يېزىسىنىڭ ئۆزىگە تونۇش ھىدى دىمىقىغا ئۇرۇلغاندا، ئۇنىڭ كۆزىدىن تارامـلاپ ياش تۆكۈلدى. ئۇ ھەتتا ئۆزىنىڭ ئىللىق ئائىـ-لىسىنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئۆزىگە قۇچاق ئېچىپ تۇرغانلىقىنىمۇ كۆردى، ئۇ ئۆيىگە كىرىپ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئېتىشنى، دادا، ئانا مەن قايتىپ كەلدىم دېيىشنى تولىمۇ ئارزۇ قىلاتتى، ئەمما ئۇ ئۇنداق قىلالمايتتى. ئۇ بۇ تېررورلۇق تەشكىلا-تىغا قاتناشقاندىلا پېشانىسىگە بۇ قىسمەت پۈتۈلگەن، ئۇ ھازىر نورمال ئادەملەردەك ئۆز ئۆيىگە قايتالمايتتى، ئۇنىڭ ھازىر ئۆيىگە قايتىش سالاھىيىتى ۋە ھوقۇقى يوق ئىدى.

ئۇزۇن يوللۇق ئابتوبۇستا بىرقانچە كۈن سىلكىنىپ، ئۇنىڭـ-دىن كېيىن ئىككى ـ ئۈچ پىيادە يول ئازابى تارتقاندىن كېيىن ساۋۇت بىلەن تۇرسۇن قۇرۇم تېغىدىكى بازىغا ئون كىلومېتىر قالغان جايغا كەلدى. بۇ يەردە ئۇلار ئۆزىنى كۈتۈۋالىدىغان ئالاقـ-چى بىلەن ئۇچراشماقچى ئىدى. بۇ چاغدا، تۇرقىدىن ناھايىتى چاققان كۆرۈنىدىغان بىر ئەر كىشى يۇلغۇنلۇقتىن چاچراپ چىقتى.

ساۋۇت بىلەن تۇرسۇن دەرھال بىر دۆڭنىڭ كەينىگە يوشۇرۇنۇۋالـ
دى. ھېلىقى ئادەمنىڭ قولىدا بىر دۇربۇن بار ئىدى، ئۇنىڭ
كۆزىدىن باشقا ھەممە يېرى ئوراقلىق ئىدى. ئۇ ئاسماندىكى بۇلۇتقا
قاراپ تۇرۇپ:

ــ بۈگۈن ئاخشام يۇلتۇزنى كۆرگىلى بولارمۇ؟ ــ دېدى.

ساۋۇت بىلەن تۇرسۇن بۇ مەخپىي بەلگىنى ئاڭلىغاندىن كېـ
يىن بىر ـ بىرىگە باشلىرىنى لىڭشىتىشتى، تۇرسۇن دۆڭنىڭ
ئارقىسىدىن پېشىدىن چىقىرىپ:

ــ يۇلتۇزلار ئايدىڭ كېچىدە چىقىدۇ، ــ دېدى.

ساۋۇت ئۇ ئادەمنىڭ چىرايىنى ئېنىق كۆرمەيمۇ ئوڭ پۇتىنىڭ
سەل ئاقساق ئىكەنلىكىنى كۆرۈپلا، ئۆزلىرى بىلەن ئۈچرىشىشقا
كەلگەن بۇ ئادەمنىڭ شىرئەلى ئىكەنلىكىنى بىلدى. بۇ ھېلىقى
ئۆزىنى يېزىدىن ئالداپ چىقىپ، قۇملۇقتىكى تېررورلۇق بازىسىغا
ئېلىپ بارغان سۇرلۇك ئادەم شۇ ئىدى. شۇ مىنۇتتا ساۋۇتنىڭ
كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بولدى، ئۇ: ھەرقانچە قىلسىممۇ بۇ ئىب
لىستىن قۇتۇلالمىدىم، مۇشۇ ئەبلەخلەر بىلەن بىرگە ئۆتۈش پېشا
نەمگە پۇتۇلۇپ كەتكەنمىدۇ، دەپ ئويلىدى.

شىرئەلى ساۋۇتنى تونۇدى، بىراق ئۇنىڭ بىلەن قۇچاقلىشىپ
كۆرۈشمىدى، ئەكسىچە سوغۇققىنا قىلىپ:

ــ قارىغاندا خېلى قاۋۇل بولۇپ قاپسەن، ــ دېدى، ئۇنىڭـ
دىن كېيىن بېشىنى بىر يېقىغا قىڭغايتىپ: ــ مەن بىلەن
ماڭ، ــ دەپ بۇيرۇق قىلدى. ئۇلار بىر تار جىلغىغا قاراپ
ماڭدى.

تاغدىكى خېلى كەڭ بىر پارچە ئېگىز ـ پەس جاي تۆمۈر سىم
توساق بىلەن توسالغانىدى. سىم توساق ئىچىدە تۆت چوڭ چېدىر
قۇرۇلغان، ھەربىر چېدىرغا ئون نەچچىدىن كارىۋات قويۇلغانىدى،
كارىۋاتلاردا ئابدۇل يىغىپ كەلگە پىدائىيلار ئۇخلاۋاتاتتى.

بۇ چېدىرلاردىن 100 مېتىر يىراقلىقتىكى تاغ قاپتىلىدا ئۇچ
ئېغىز كېسەك ئۆي بار ئىدى. بۇ ئۆي چارۋىچىلارنىڭ ئۆيى ئىدى.
كېسەك ئۆي ئىككى قات سىم توساق بىلەن قورشالغان. چارۋىچىلار
ئۆلتۇرۇۋېتىلگەنىدى. ھازىر بۇ ئۆيلەرنىڭ ئىچكەركىسىدە رەنا بـ

لەن ئەركىن تۇراتتى، تاشقىرىدا ئۇلارنىڭ ئون نەچچە مۇھاپىزەتچى تۇراتتى، ئىككى ئېغىز ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر چوڭ ئۆي بولۇپ، ئۇ ئەركىننىڭ مەجلىسخانىسى ئىدى. شۇ كۈنى يېرىم كېچىدە شىرئەلى چەت ئەلدىن قايتىپ كەلگەن ساۋۇت بىلەن تۇرسۇننى ئىشىكى ئالدىغا چوڭ ئىككى دۆۋە مەڭگەن قويۇلغان ئۆينىڭ ئالدىغا ئەكەلدى، مەڭگەن يېنىدا سېسىپ كەتكەن قوناقلار دۆۋىلىنىپ تۇراتتى، بۇ قوناقلار ئۆي ئىگىسىنىڭ قوناقلىرى ئىدى. شىرئەلى كېتىۋېتىپ پۇتى ئاستىدىكى قوناقلارنى تەپتى، بۇ قوناقلار تاكى ئۆينىڭ ئىشىكى ئالدىغىچە چېچىلىپ كەتكەنىدى. ئىشىك ئالدىغا كەلگەندە شىرئەلى سوغۇق قىلىپ:

— كەلدۇق، سىلەر كۆرۈشىدىغان ئادەم مۇشۇ ئۆي ئىچىدە، — دېدى.

ساۋۇت ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن تۆت ئەتراپقا بىرقۇر نەزەر سېلىپ چىقتى، كاڭدا بىرقانچە كىر يوتقان تاشلاپ قويۇلغانىدى، يەنە بىرقانچە قۇر كونا كىيىمۇ بار ئىدى. ئۆيدىكى ئۇلار بىلەن تەڭ ياشلىق ئون نەچچە ئەر يېگى كەلگەن بۇ ئىككى شېرىكىگە غەمكىن بىر قىياپەتتە تىكىلدى، ئەمما ھېچقايسىسى ئۇندىمىدى.

ساۋۇت، بىز مۇشۇ يەردە تۇرارمىزمۇ؟ دېگەنلەرنى خىيالىغا كەلتۈردى - دە، تۇرسۇنغا شۇبھىلەنگەن ھالدا قاراپ قويدى. تۇرسۇنمۇ ئۇنىڭغا قاراپ قويدى، شىرئەلى ئۇلارنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىۋالغان بولسا كېرەك، كۆزگە ئىلمىغان ھالدا:

— مۇشۇنداق بىر جاينىڭ بولۇشىمۇ ناھايىتى چوڭ ئىش، بىزنىڭ بۇ يەرگە كېلىشىمىزمۇ چوڭ ئىشلارنى قىلىش ئۈچۈن، ھەرگىز راھەت - پاراغەت، كەيىپ - سەپا سۈرۈش ئۈچۈن ئەمەس، — دېدى.

بۇ چاغدا، ئىچكىرىگە خەۋەر بېرىش ئۈچۈن كىرىپ كەتكەن مۇھاپىزەتچى چىقىپ، قول ئىشارىسى قىلىپ:

— ئارقامدىن مېڭىڭلار، — دېدى.

ھېلىقى ئادەم ساۋۇت بىلەن تۇرسۇننى ئىككى ئۆي ئارىسىكى مەجلىسخانىغا باشلاپ كىردى.

ساۋۇت نۇرغۇن كىشىلەر ئەۋلىيا ئورنىدا كۆرۈۋاتقان بۇ ئا-

دەمنى كۆردى، ئەركىن ئىككى مۇھاپىزەتچىنىڭ ھەمراھلىقىدا مەجلىسخانىغا كىردى. ئۇ بۇ تاغ ئېچىدە خەتەرلىك ئىشلارنى قىلىدىغان كىشىلەرنىڭ بېشى ئىدى.

ئەركىن بۇ ئىككىيلەننىڭ ئالدىدا ئۆزىنى ناھايىتى روھلۇق كۆرسەتتى. ئۇ ساۋۇتنى كۆرۈپلا:

— سەن بىر ئەينەك، سەن مېنىڭ بىر يىلدىن بۇيانقى ئاجايىپ نەتىجىلىرىمنى ئېنىق كۆرسىتىپ تۇرۇپسەن، مېنىڭ تۆھپەمنى ئېتىراپ قىلماسلىق مۇمكىن ئەمەس. ئويلاپ باق، بىر يىل بۇرۇن سەن ئىنتايىن نادان، بىلىمسىز بىر ئادەم ئىدىڭ، ئەمما ھازىر سەن ئالاھىدە مەشقىلەرنى باشتىن كەچۈرۈپ، چەت ئەلدىن قايتىپ كەلگەن بىر جەڭچى، مەن سەن ئۈچۈن ئاجايىپ پەخىرلىنىمەن، — دېدى.

ئەركىن تۈرسۇننىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى قىزغىن قارشى ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن قۇچاقلىشىپ كۆرۈشتى. ئەركىن قۇچىقىنى ئېچىپ ساۋۇتنى قۇچاقلىماقچى بولغان شۇ پەيتتە ساۋۇت يىرگەنگەن ھالدا ئۆزىنى چەتكە ئالدى. ئەركىننىڭ قوشۇمىسى تۇرۇلدى، ئەمما ئۇ ئاچچىقلانمىدى، ئۇ ناھايىتى كەڭ قورساقلىق بىلەن:

— ئەگەر سەن پەقەت مېنىڭ قول ئاستىمدىكىلا ئادەم بولغان بولساڭ، ئۆلۈمگە مەھكۇم بولغان بولاتتىڭ، ئەگەر سەن رەنا ئۈچۈن شۇنداق قىلىۋاتقان بولساڭ بەك ئاشۇرۇۋەتكەن بولىسەن. گەرچە سەن ئىلگىرى ئۇنى ياخشى كۆرگەن بولساڭمۇ، ئەمما سەن ئۇنىڭ بىلەن بىر ياستۇققا باش قويۇپ باقمىغان. ئۇنىڭ قىزلىقى ماڭا مەنسۇپ بولدى، شۇنداق ئىكەن، ئۇ يەنە نېمىشقا ساڭا تەئەللۇق بولىدىكەن؟ دېگىنە، سەن بەك ئاشۇرۇۋەتتىڭمۇ قانداق؟ ئەمما مەن بۇ ھەقتە سەن بىلەن ھېسابلىشىپ ئولتۇرمايمەن، چۈنكى مەن رەنانى ياخشى كۆرىمەن، ئۇ باش كېتىدىغان ئىش قىلغان تەقدىردىمۇ مەن ئۇنى ئۆلتۈرمەيمەن. ئېيتىپ باقە، مەن ئۇنى ياخشى كۆرەمدىكەنمەن؟ سېنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ئالاقىلەردە تاپتىن چىقىپ كەتمەسلىكىڭنى ئۈمىد قىلىمەن، ساڭا يەنە بىر قېتىم دەپ قويايى، رەنا مېنىڭ خوتۇنۇم، ئۇنىڭ بىر تال مويىغىمۇ چېقىلىشىڭغا رۇخسەت يوق، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشۈڭگىمۇ رۇخسەت

يوق. مەن سەل غەلىتە ئادەم، ئۆلگەندىن كېيىن كىشىلەرنىڭ لەنەت - نەپرىتىگە قېلىشقا رازىمەنكى، ھايات ۋاقتىمدا كىشىلەر-نىڭ ھاقارىتىگە ئۇچراشنى خالىمايمەن. ئەگەر سەن مەن بىلەن دۇشمەنلىشىمەن دەيدىكەنسەن، جېنىڭ ئىككى بولۇشى كېرەك، ئۇنداق بولمىسا سېنىڭ مەن بىلەن بەسلىشىشكە سالاھىيىتىڭ توشمايدۇ، ـــ دېدى.

ساۋۇت ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق بىر چاغدا كۈندىشى بىلەن ئۇچرى-شىپ قالىدىغانلىقىنى خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى، ئۆزى كېچە - كۈندۈز سېغىنىپ كېلىۋاتقان رەنانىڭ بۇ ئىبلىس بىلەن بىرگە تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتقانلىقىنى تېخىمۇ ئويلىمىغانىدى. رەنا ساۋۇت-نىڭ قۇرۇم تاغلىرىغا كەلگەنلىكىنى تېخى بىلمەيتتى، ئۇ پۈتۈن ۋۇجۇدى، پۈتۈن نىيىتى بىلەن ئۆزىنىڭ قەلبىدىكى بۇ مەبۇدنى ياخشى كۆرۈپ كېلىۋاتاتتى. ئەركىن گەرچە تېخى بىرەر چوڭ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقارمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ شېرىن - شېكەر سۆزلىرى رەنانى بىزار قىلىۋەتكەنىدى، ئۇ ئۆزىنى يوقىتاي دەپ قالغانىدى.

ساۋۇتنىڭ قەلبى بەك ئازابلاندى، ئۇ ئىلگىرىكى ئاجايىپ خۇشاللىق كۈنلەرنى ئېسىگە ئالدى. قەلبى ئېغىر دەردكە تولغان ساۋۇت «12 مۇقام» دىكى مۇنۇ ھەسرەتلىك غەزەلنى يادىغا ئالدى:

ئىرغاي بىلەن ئىلىپ بولماس ساينىڭ تېشىنى،
دەرد كەلگەندە سىگىرىپ بولماس كۆزنىڭ يېشىنى.
ئۆرگۈلگىچە - چۆرگۈلگىچە يىللار ئۆرۈلدى،
يۈرەكتىكى سىرىق سۇلار قانغا ئۆرۈلدى.

ئېغىر دەرد ساۋۇتنىڭ كۆڭلىنى ئازابلىماقتا ئىدى، بۇ ھەس-رەتلىك غەزەل ئۇنىڭ ياشلىق باھارى ۋە مۇھەببىتىنىڭ مامات سىگنالى ئىدى.

رەقىبلەر تار يولدا ئۇچرىشىپتۇ دېگەندەك، ساۋۇت ئەركىنىنى كۆرۈپلا ئۇنى ئېتىۋەتكۈسى كېلىپ كەتتى. ئەمما ئۇ يەنە چىڭ تۇرۇلگەن مۇشتۇمىنى قويۇۋەتتى، چۈنكى ئۇ ھازىر ئۆزىنى ئىنتا-يىن بەك تۆۋەن كۆرۈۋاتاتتى. ئۇ پاھىشە بىلەن بىر كارىۋاتتا ياتتى، شۇنداق ئىكەن ئۇنىڭ رەنادىن يەنە ئۆزىنى سۆيۈشىنى تەلەپ

قىلىشىغا نېمە سالاھىيىتى بولسۇن!

ئەركىن ئۇنىڭغا بىرھازا تەنبىھ بەرگەندىن كېيىن، ئۇ يەنە ئابدۇلنىڭ يېنىغا ئېلىپ كىرىلدى.

ئابدۇل ساۋۇتنى كۆرۈپ:

— نېمىشقا ماڭا ھۆرمەت قىلمايسەن؟ سەندەك دۆت ئەبلەخ-لەرنىڭ بۇگۈنكى كۈنگە ئېرىشىشى پۈتۈنلەي مېنىڭ ياردىمىم ئار-قىلىق بولدى، ئەگەر مېنىڭ ياردىمىم بولمىغان بولسا سەنلەرگە چەت ئەلگە چىقىپ ئويناپ كېلىش نەدە تۇرۇپتۇ! قېنى قايسىڭنىڭ دادا - بوۋىلىرى سەنلەرنى چەت ئەلگە ئەۋەتەلىگەن، شۇڭا سەنلەر مېنىڭ شەپقىتىمگە جاۋاب قايتۇرۇشۇڭ كېرەك. بولۇپمۇ، سەن ساۋۇت، نېمە مېنىڭ ئالدىمدا ئۇنداق غەمدىن بېشىڭنى كۆتۈرەل-مەي تۇرسەن باكى سەن ئىلگىرىكى زۇلمەتلىك - مۇشەققەتلىك كۈنلەرگە قايتىپ كەتمەكچىمۇ؟ ئەتە يەنە سەن بىلەن كۆرۈشۈش-تىن ئىلگىرى ئۆزۈڭنىڭ بۇرچۇڭنى ئېنىق تونۇپ يېتىشىڭ كېرەك! — دېدى.

ساۋۇت ئېتىلىپ بېرىپ ئۇنى بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋەتكۈسى كېلىپ كەتتى، ئەمما ئۇ يەنە قانائەتمەنلىك بىلەن: «خوپ» لا دېيەلەيتتى.

ساۋۇت بىلەن تۇرسۇن قۇرۇم تېغىغا ئەڭ ئاخىرىدا كەلگەچ-كە، چېدىرىدا ئۇلارغا ئورۇن يوق ئىدى. شۇڭا ئۇلار يەر ئاستى ئۆڭكۈردە تۇرۇشقا مەجبۇر ئىدى. ئۆڭكۈرنىڭ ئېغىزى ئادەتتە خىش بىلەن توساپ قويۇلاتتى، تازا دىققەت قىلمىغان ئادەم بۇ يەرنىڭ يەر ئاستى ئۆڭكۈرى ئىكەنلىكىنى پەرق قىلالمايتتى، ئۆڭ-كۈرنىڭ ئوچ يېرىدە ھاۋا ئۆتۈشۈش ئېغىزى بولۇپ، ئۇنىڭ بىرسى ئاشخانىنىڭ مورىسىغا تۇتاشتۇرۇلغان، بىرسى سىرتتىكى چۆپلۈك-لەر ئارىسىدا، يەنە بىرسى ئېغىلدا ئىدى، بۇ ھاۋا ئۆتۈشۈش ئېغىزى ئۆز نۆۋىتىدە يەنە كىرىپ - چىقىش ئېغىزى بولۇپ، بىرەر جىددىي ئەھۋال يۈز بەرسە ئۇلار مۇشۇ يەردىن قېچىپ كېتەتتى.

5

ساۋۇت بىلەن تۇرسۇن ئەڭ ئاخىرقى قېتىم چەت ئەلدە تەربە-يىلىنىپ كەلگەن كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار ناھايىتى ئوڭۇشلۇق

هالدا دۆلەت ئىچىگە قايتىپ كەلگەندى. بۇ قۇرۇم تاغلىرىدا يوشۇرۇنۇپ يۈرگەن ئەركىنگە ناھايىتى چوڭ كۈچ بېغىشلىدى، ئەركىن ئابدۇللىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ تۇرۇپ:

— سەن ماڭا ئىشەنچ ئاتا قىلدىڭ، بىز تېخىمۇ چوڭ مۇۋەپپەقىيەتلەرگە ئېرىشىشىمىز لازىم، — دېدى.

شىرئەلى بولسا ئۇنى مەسخىرە قىلىپ:

— بەك بالدۇر خۇش بولۇپ كەتتىڭمىكىن، گەرچە ئادەمىمىز كۆپەيگەن بولسىمۇ، لېكىن قورال - ياراغلىرىمىز بەك ناچار، — دېدى.

— بومبا ياسايدىغان ماتېرىياللارنى تاپتىڭلارمۇ؟ — دېدى ئەركىن قوشۇمىسىنى تۇرۇپ.

— مەن بارلىق كۈچۈم بىلەن تىرىشتىم، ئەمما سىز دېگەن A دۆلىتىدىكىدەك بومبا ياساشقا هازىرچە ماتېرىيال تېپىلمايۋاتىدۇ، — دېدى شىرئەلى.

— بۇ گەپچە بىز پەقەت يەرلىك ئۈسۈلدا بومبا ياسىشىمىز كېرەكمۇ؟ — دېدى ئابدۇل.

— يەرلىك ئۈسۈلدا ياسىغان بومبىلارنىڭ قۇدرىتى ناھايىتى زور بولىدۇ، بولمىسا بۇ ئىشنى سەن قىل، مەن ئىچكىرىگە مىلتىق سېتىۋالغىلى بارىمەن، چەتتىن كىرىدىغان مىلتىقلار نېمىشقا هازىرغىچە يېتىپ كەلمەيدۇ؟ — دېدى شىرئەلى تەلەتىنى بۇزۇپ.

— مەن يەرلىك ئۈسۈلدا بومبا ياساش تېخنىكىسىنى بىلىمەيمەن، — دېدى ئابدۇل.

— مەن تېخى ئالمىنىڭ قول ئاستىدىكىلەرنىڭ قولىدىن هەممە ئىش كېلەمدىكىن دەپتىمەن، — دېدى شىرئەلى زەردە بىلەن.

ئابدۇل شىرئەلىنىڭ مەسخىرىسىنىڭ مەنىسىنى چۈشەنمىدى، ئۇ ساۋۇتنى چاقىرىپ:

— سەن ئېلىپ كەلگەن بومبا ياساش ماتېرىياللىرىنىڭ تەرجىمىسىنى چىقار، سېلىشتۇرۇپ باقايلى، — دېدى.

ساۋۇت چەت ئەلدىكى ۋاقتىدا B دۆلىتىگە ئۆتىلىپ، بىر

ئاي پارتلىتىش قۇرۇلمىلىرىنى ياساشنى ئۆگەنگەن، B دۆلىتىنىڭ 16 تۇرلۇك TNT پارتلىتىش دورىسىنى ياساش تېخنىكىسىنى ئۆگەنگەندى. دۆلەتكە قايتىپ كېلىدىغان چاغدا، ئابدۇل ئالاھىدە ئۇنىڭغا پارتلىتىش دورىلىرىنى ياساش تېخنىكىسى ۋە ئۇنىڭ نەزەرىيىسىنى كۆرۈنمەس سىياھ بىلەن ئوبدان خاتىرىلەپ ئېلىپ كېلىشنى تاپىلىغانىدى.

ساۋۇت بۇ ماتېرىياللار تىزىملىكى بېزىلغان قەغەزنى ئالدى. ئەمما ئۇ قەغەزنى خىمىيىلىك دورا سۈيۇقلۇقىغا سېلىپ ھەرقانچە قىلسىمۇ قەغەزدە خەت كۆرۈنمىدى، ۋاقىت بەك ئۇزىراپ كەتكەچكە ئۇ دورا سۈيۇقلۇقى ئۆز رولىنى يوقاتقانىدى.

ئابدۇل چىچاڭلاپ كەتتى، ئۇ ساۋۇتنىڭ بۇرنىغا نوقۇپ تۇرۇپ:

— دېگىنە بۇ نېمە بولغىنى؟ نېمىشقا خىمىيىلىك دورا ئۆزىنىڭ تەسىرىنى كۆرسىتەلمەيدۇ؟ سەن ئۇنى قانداق ساقلىغان؟ سەن قەستەن بۇ خەتلەرنى يوق قىلىۋەتتىڭمۇيا؟ سېنىڭ سولاقتا يانقۇڭ بارمۇيا! — دېدى.

ئالدىنقى مەزگىلدە جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسى ئىبراھىمنى قولغا ئېلىپ، شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتىنىڭ يەر ئاستى پونكىتى بولغان «يېشىل چۈش تورخانىسى» نى پاچاقلاپ تاشلىدى، تورخانا خوجايىنى قالا قورقۇپ كەتكەنلىكتىن قۇرۇم تېغىغا قېچىپ كېلىۋالغانىدى. بۇ چاغدا ئۇ ئەقىل كۆرسەتتى:

— ئاۋۋال قورال تاپامدۇق قانداق؟ جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ شىمالىدىكى ئېقىن كەنتىدە مېنىڭ بىر تۇغقىنىم بار، مەن ئۇنىڭدىن ئۇلارنىڭ كەنتىدىكى بىر ئوۋچىنىڭ مەخپىي قورال - ياراغ سودىسى قىلىدىغانلىقىنى ئاڭلىغانىدىم، — دېدى.

ئەركىن بۇ گەپنى ئاڭلاپ روھلىنىپ كەتتى:

— مىلتىق سېتىۋېلىش توغرىسىدىكى بۇ يىپ ئۇچى ناھايىتى ياخشىكەن، شىرئەلى سەن بۇ ئىشنى ئېنىقلا. سەن ياخشى دېدىڭ، غەربتىكى ئىتتىپاقداشلىرىمىز ھەمىشە قۇرۇق گەپلا قىلىدۇ، مىلتىق، قورال - ياراغ ھازىرغىچە كەلمىدى، بۇنىڭغا يەنىلا ئۆزىمىز بىر ئامال قىلىشىمىز كېرەك. ئەمما پارتلاتقۇچ دورا ياساشمۇ

ناھايىتى مۇھىم ئىش، بۇنىمۇ چىڭ تۇتۇش كېرەك، بۇ نەرسىنىڭ قىرغىن قىلىش كۈچىمۇ ناھايىتى زور. بىز تۆمۈرىوللارنى، كۆۋرۈكلەرنى، ج خ ئىداريىسىنى پارتلىتىشىمىز كېرەك. يالغۇز چەتتىن كىرگەن بىرقانچە مىلتىققا تايانغان بىلەن ئىش پۈتمەيدۇ، — دېدى.

— ساۋۇت قول كومپىۋتېرىنى ئىشلىتىپ باقسا قانداق؟ — دېدى ئابدۇل ئەركىنگە.

— نېمە قىلىسەن؟ — دەپ سورىدى ئەركىن سەگەكلىك بىلەن.

— ساۋۇت كومپىۋتېردا تورغا چىقالايدۇ، B دۆلىتىدە ئۇنىڭ ساۋاقداشلىرى بار، ئۇ ئېلېكترونلۇق يوللانما ئارقىلىق ئۇ B دۆلىتىدە ياسالغان 16 خىل TNT پارتلاتقۇچ دورىنىڭ ماتېرىيالل-رىنى قولغا كەلتۈرسە بولىدۇ، — دېدى ئابدۇل كۆرەڭلىگەن ھالدا.

ئەركىن بېشىنى چايقاپ:

— بۇ ئەبلەختىن ئېھتىيات قىلىش كېرەك، مەن ئۇنى ساقچىلارغا ئاخبارات بېرىپ، بىزنىڭ باغ مەشىق بازىمىزنى ۋەيران قىلىۋەتتىمىكىن دەيمەن. ئۇ بىزنىڭ مەشىق بازىمىزغا بېرىشتىن ئىلگىرى ئۇ جاي ناھايىتى مەخپىي جاي ئىدى، ئۇنىڭ كېلىشى بىلەنلا ساقچىلار ئۇنىڭ ئارقىسىدىن تەڭلا قوغلاپ كەلدى. بىزنىڭ ئادەملىرىمىزدىن ئۆلگىنى ئۆلدى، تۇتۇلغىنى تۇتۇلدى، پەقەت شۇ بىرلا ئادەم چەت ئەلگە قېچىپ كەتتى، سەن بۇنىڭدىن غەلىتىلىك ھېس قىلمىدىڭما؟ — دېدى.

— ئۇنىڭدا ھەقىقەتەن گۇمانلىق جايلار بار ئىكەن، ئەمما ئۇ ساقچىلارنىڭ ئادىمى بولمىسىلا بولدى ئەمەسمۇ، — دېدى ئابدۇل بېشىنى لىڭشىتىپ.

— بۇنىڭغا بىرنېمە دېمەك تەس، — دېدى ئەركىن بېشىنى چايقاپ.

— بۇنداق بولۇشى ناتايىن، بىز ئۇنى بىر يىلدىن ئارتۇق تەربىيىلىدۇق، ئۇنىڭ ساقچىلارنىڭ ئادىمى بولۇشى مۇمكىن ئە-مەس. ئۇنىڭ ئۇستىگە ھازىر بىزنىڭ ئۇنىڭدىن گۇمانلىنىدىغان

ۋاقتىمىز ئەمەس، ئەڭ مۇھىمى بىز پارتلاتقۇچ دورا ياساش ماتېرىيالىرىنىڭ تىزىملىكىنى قولغا كەلتۈرۈشىمىز كېرەك. ھازىر بۇ ئادەملەر ئىچىدە پەقەت شۇلا كومپيۇتېر ئىشلىتىشنى بىلىدۇ، — دېدى ئابدۇل.

— ئەمىسە بولىدۇ، ساۋۇتنى چاقىرىپ كەل، پارتلاتقۇچ دورىلىرىنى قولغا كەلتۈرۈش ئەڭ مۇھىم، — دېدى ئەركىن.

ئەركىن كومپيۇتېرنى ئاچتى، ساۋۇت سۇنئىي ھەمراھ تېلېفونى ئارقىلىق تورغا چىقتى ھەمدە ئۆزىنىڭ B دۆلىتىدىكى ساۋاقداشلىرىغا ئېلېكترونلۇق يوللانما يوللىدى.

ئەركىن ساۋۇتنىڭ كومپيۇتېرنى خېلىلا ئوبدان بىلىدىغانلىقىنى ئۇقۇپ، كۆڭلىگە بىر پىلان كەلدى - دە:

— ساۋۇت مېنىڭ يېنىمدا قېلىپ ماڭا مۇھاپىزەتچى بولسۇن، — دېدى. ساۋۇت ئەركىننىڭ كومپيۇتېرىنى ئىشلەتتى، شۇڭا ئەركىن بۇ كىشىدىن تېخىمۇ خاتىرجەم بولالمايتتى.

ئەمدى قوشۇن كۆچەيدى، شۇڭا ئەركىن تاقەتسىزلىك بىلەن «جەنۇبىي شىنجاڭ شەرقىي تۈركىستانچىلار پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ 2 - قېتىملىق قەسەمياد يىغىنىنى ئاچتى. يىغىن ئالدىدا ئۇ ئىنتايىن ھاياجانغا تولغان ھالدا مەردانىلىك بىلەن كۆپچىلىككە دوكلات بېرىپ:

— ھازىر مەن سىلەرگە تۆت خۇش خەۋەر، بىر شۇم خەۋەرنى يەتكۈزىمەن. بىرىنچى خۇش خەۋەر، قۇربان دېگەن بۇ قېرى ئەبىلەخنى يوقاتتۇق، شىرئەلى ئوڭۇشلۇق ھالدا دۆلەتكە قايتىپ كىردى. ئىككىنچى خۇش خەۋەر، ئىمىن ھاجى دېگەن بۇ ھۆكۈمەتكە سېتىلغان غالچىنى ئۆلتۈردۇق. ئۈچىنچى خۇش خەۋەر، ياسىن ئەلى دېگەن ساقچىنى ئۆلتۈردى، ئەمما ياسىنمۇ قۇربان بولدى. تۆتىنچى خۇش خەۋەر، M دۆلىتىنىڭ ھۆكۈمەت بىناسى پارتلىتىلىپ تاشلاندى. شۇم خەۋەر شۇكى، ئۇستازىم ئىبراھىم تۇتۇلۇپ قالدى، — ئىبراھىمنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئالغاندا ئەركىننىڭ كۆڭلى ناھايىتى يېرىم بولدى، ئۇ ھۆكۈمەتنىڭ ئىبراھىمنى ھەرگىز قويۇپ بەرمەيدىغانلىقىنى بىلەتتى.

ساۋۇت B دۆلىتىدىن كېلىدىغان ئېلېكترونلۇق پوللانمىنى كۈتۈۋاتقاچقا، ئۇنىڭ قەسەمياد يىغىنىغا قاتناشماسلىقىغا رۇخسەت قىلىندى. ئۇنىڭ قورسىقى ئېچىپ كەتكەچكە تاشتىن قوپۇرۇلغان ئاشخانىنى بىر ئايلىنىپ چىقتى، ئۆيدە بىر بوۋايدىن باشقا ھېچنېمە يوق ئىدى. ساۋۇت ئۇ كىشىنىڭ ئۆزىگە تونۇش بولغان تۇرقىغا قاراپ تۇرۇپلا قالدى ـ دە، بوش ئاۋاز بىلەن:

ـــ ماموت تاغا، ـــ دەپ چاقىردى.

ئۇ كىشى ئارقىغا ئۆرۈلۈپ، ساۋۇتنى كۆرۈپ تۇرۇپلا قالدى، ئۇ ماموت ئىدى. ئەمما ھازىر ئۇنىڭ چىرايى ئىنتايىن سولغۇن، خۇنۇك ئىدى. ئۇنىڭغا كۆپ قېتىم قېچىپ كېتىش پۇرسىتى كەلگەن بولسىمۇ، ئەمما رەنا ئۇنىڭ قېچىپ كېتىشىگە توسالغۇ بولۇۋاتاتتى. ساۋۇت ماموتنىڭ ئۆزگىرىپ كەتكەنلىكىنى سەزدى، ئۇ ماموتنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۇنىڭ قولىنى چىڭ تۇتۇپ تۇرۇپ:

ـــ ماموت تاغا، سىز بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىسىز؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ بىمەنىلىك، بەكمۇ بىمەنىلىك، ئىلگىرىكى بىر باي ھازىر بىر توپ سارايغا تەلۇنىلەرگە ئاشپەز بولۇپ تاماق ئېتىپ بېرىۋاتىمەن، ـــ دېدى ماموت ھەسرەت بىلەن.

ـــ نېمىشقا رەنانى ئېلىپ قېچىپ كەتمەيسىز؟ ـــ دەپ سورىدى ساۋۇت چۈشىنەلمەي.

ـــ مەن ھازىر ئەركىنلىكىمدىن ئايرىلدىم، ئىلگىرى مەن بىر ئەخمەق بىر باي ئىكەنمەن، شۇڭا ئەركىن مەندىن پايدىلىنىپ كەتتى، ـــ دېدى ماموت خارامۇش ھالدا.

ـــ نېمىلا بولمىسۇن سىز چوقۇم ئۆيگە قايتىشىڭىز كېرەك، سىز رەنا بىلەن بۇ يەردە بۇ ئىشلارغا مۇپتىلا بولۇپ يۈرسىڭىز ھەرگىز بولمايدۇ، ـــ دېدى ساۋۇت جىددىي ھالدا.

ـــ ئەمما رەنا بۇ يەردىن قانداق كېتەلەيدۇ؟ ئۇ كېتەلمەيدۇ، مەن ئۇنى بۇ يەرگە تاشلاپ قاندىق خاتىرجەم ھالدا كېتەلەيمەن؟ ـــ دېدى ماموت.

ـــ بولمىسا مەن ئەركىننى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، بىز ئۆچمىز بىللە قېچىپ كېتەيلى، ـــ ساۋۇتنىڭ قېنى قىزىدى.

ماموت دەرھال ساۋۇتنىڭ ئاغزىنى تۇتۇۋېلىپ.

— هەرگىز ئۇنداق قارامليق قىلىشقا بولمايدۇ، رەنا ھازىر ئىككى قات، ئۇ بالا ئەركىننىڭ پۇشتى بىلەن ئاچقا ئەركىن ھازىرچە بىزنى ھېچنېمە قىلالمايدۇ. بىر كۈن ئۆتسە قالغىنى خۇداغا ئامانەت. مەن ھەمىشە قېچىپ كېتىش نىيىتىدە بولۇۋاتسام- مۇ، ئەمما بۇنىڭغا بىر مۇۋاپىق پۇرسەت بولۇشى كېرەك، — دېدى.

ساۋۇت رەنانىڭ تېخى ھايات ئىكەنلىكىنى بىلدى، ئەمما ما- مۇت ۋە رەنا ھازىر باشقىلارنىڭ ئىلكىگە چۈشۈپ قالغانىدى. لېكىن ساۋۇت ئەركىننىڭ قوماندانلىقىغا بويسۇنۇشنى خالىمايتتى.

قەسەمياد يېغىنى داغدۇغىلىق ئېچىلىۋاتاتتى، ساۋۇت قول كومپيۇتېرنىڭ ئالدىغا قايتىدىن ئولتۇردى. ئۇ «google» ئىزدەش كاتەكچىسىگە «ساقچىلار ھەرىكەتتە»، «دېلو مەلۇم قىلىش»، «جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ توری» قاتارلىق سۆزلەرنى كىرگۈزۈشكە ئۇرۇنۇپ كۆردى، ئۇ پەقەت تەلەي سىناۋاتاتتى. ئويلىمىغان يەر- دىن «جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ توری» ئېكرانغا پەيدا بولدى، ئارقا- دىن «جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىشلىرى» غا ئائىت نۇرغۇنلىغان مەزمۇنلار ئېكرانغا پەيدا بولدى. ئەلۋەتتە، بۇلارنىڭ كۆپىنچىسى جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ يېقىنقى يىللاردىن بۇيانقى تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش نەتىجىلىرى تونۇشتۇرۇلغان ماقالىلەر ۋە بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇشتىكى تەشۋىقات ماقالىلىرى ئىدى. ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ ئۆز تورىنى جەمئىيەتكە ئېچىۋەتكەنلىكىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى.

ساۋۇتنى خۇشال قىلغىنى، جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ توربدا يەنە مەخسۇس دېلو مەلۇم قىلىش تور ئادرېسى تەسىس قىلغانىدى. ساۋۇت بۇ تور ئادرېسىنى بىرقانچە قېتىم كۆرۈپ ئېسىدە چىڭ تۇتۇۋالدى ـ دە، ئاندىن دەرھال بۇ سىستېمىدىن قايتىپ چىقتى. دەل شۇ پەيتتە ئۇنىڭ كاللىسىدا ئۆچ ئېلىش ئويى پەيدا بولدى.

6

ئەلى قۇربان بولغاندىن كېيىن تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش

1 ـ ئەترىتىنىڭ ئىشخانىسى خېلىلا جىمجىت كەتتى، ئەمدى ما

جيەنجۇڭ بىلەن گەپ تالىشىدىغان، يالقۇنغا بىمەنە چاقچاقلارنى قىلىدىغان ھەمدە ۋاڭ لۇنى باشلاپ يېزىلاردىكى گۇزەل قىزلارنى تاماشا قىلدۇرىدىغان بۇ ئادەم يوق ئىدى. كۆڭلى ئەڭ قاتتىق غەش بولۇۋاتقىنى ۋاڭ لۇ ئىدى. ئۇ ما جيەنجۇڭ بىلەن تاپانچا تالىشىپ تاپانچىدىن ئوق چىقىپ كەتتى، جۇڭ چېڭ شۇ ئاچچىقىدا ۋاڭ لۇغا ئاگاھلاندۇرۇش جازاسى بەرمەكچى بولدى. ما جيەنجۇڭ تەشەببۇسكارلىق بىلەن جۇڭ چېڭنى ئىزدەپ بېرىپ جاۋابكارلىقنى ئۈستىگە ئالىدىغانلىقىنى ئېيتتى، ئەمما جۇڭ چېڭ ئۇنى تىللاپ چىقىرىۋەتتى. چېن دامو جۇڭ چېڭنىڭ ئۆزىنى تىللىشىدىن قورقمايتتى. ئۇ ئۆزىنى تەكشۈرۈپ:

«بۇ قېتىمقى تاپانچىدىن ئوق چىقىپ كېتىش ۋەقەسى ھەقىقەتەن «قارا بۇركوت» كە زەربە بېرىش پىلانىنى ئېغىر زىيانغا ئۇچراتتى، مەن بارلىق جاۋابكارلىقنى ئۆز ئۈستۈمگە ئالىمەن، تەشكىلنىڭ ماڭا چارە كۆرۈشىنى تەلەپ قىلىمەن» دېدى.

ــ ھە، قول ئاستىدىكى ئادىمىڭنى قوغداۋاتىسەن ـ ھە! بوپتۇ، مەن سېنى مۇرادىڭغا يەتكۈزەي، ــ دېدى جۇڭ چېڭ. شۇنىڭ بىلەن چېن داموغا قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش جازاسى بېرىلدى. بۇ جازا ۋاڭ لۇغا ئۆزىنىڭ ساقچىلار قوشۇنىدىن چىقىرىپ تاشلانغىنىدىنمۇ ئېغىر تۇيۇلدى. ئۇ ئەسلىدە جۇڭ چېڭنى تېپىپ مۇنازىرىلەشمەكچى بولغانىدى، ئەمما چېن دامو ئۇنى توتۇۋالدى. چېن دامو:

ــ بىز خىزمەت كۆرسىتىپ گۇناھىمىزنى يۇيايلى. بۇ جاۋابكارلىقنىڭ بىرسى راست، بىرسى يالغان. مەن سېنىڭ قەلبىڭنىڭ مېنىڭكىدىنمۇ غەش ئىكەنلىكىنى بىلىمەن، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ ھەر كۈنى كۆڭلى غەش، بۇرۇقتۇرما بولغان ھالدا كومپىيوتېر ئالدىدا ئولتۇرۇپ مەشغۇلات قىلدى. ئۇ قايغۇنى كۈچكە ئايلاندۇرماقچىدى، ھازىر ئەڭ خەتەرلىك دۈشمەن ئىبراھىم قولغا ئېلىنىدى، چەت ئەلدىن كەلگەن ئايگۈلمۇ ئۆلدى. بىرلا خەتەرلىك جاسۇس «قارا بۇركوت» مەلۇم جايدا يوشۇرۇنۇپ ياتىدۇ، ئۆزىنى كۆرسەتمەيۋاتىدۇ. ۋاڭ لۇ «قارا بۇركوت» نىڭ ھازىر تور پوچتا ساندۇقىنى ئالماشتۇرۇۋەتكەنلىكىنى بىلدى. شۇڭا ھازىر ۋاڭ لۇ

توردا رازۋېدكا قىلىش ئويۇنىدىن ۋاز كېچىپ، ئىز قوغلاش نىشانىنىڭ دائىرىسىنى تېخىمۇ كېڭەيتتى.

بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن ۋاڭ لۇ ئادەتتى بويىچە يېڭىدىن تەسىس قىلىنغان «جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ توري» نى باشتىن - ئاخىرى بىرقۇر كۆرۈپ چىقتى، ئۇ «پاش قىلىش ساندۇقى» نى ئاچتى ۋە بۇگۈن «پاش قىلىش» ساندۇقىغا كىرگەن ئادەمنىڭ 27 ئىكەنلىكىنى كۆردى. ئۇنىڭ ئىچىدە قالدۇرۇلغان بىر سۆز ۋاڭ لۇنىڭ دىققىتىنى بەكلا تارتتى، «مۇز تاغقا كەلگەن مېھمان» ناملىق بۇ كىشى «ساقچى يولداش، جەنۇبىي شىنجاڭدا يېقىن ئارىدا چوڭ ۋەقە يۈز بېرىشى مۇمكىن» دەپ سۆز قالدۇرغانىدى.

ۋاڭ لۇ «مۇز تاغقا كەلگەن مېھمان» نىڭ ھەقىقىي IP ئادرېسىنى تاپالمىدى، ئۇ بۇ ئادەمنىڭ يەنە توردىكى «پاش قىلىش ساندۇقى» غا كىرىدىغانلىقىغا ئىشەندى. چېن دامو بۇ ئۇچۇرنى دەرھال جۇڭ چېڭغا يەتكۈزدى. جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇنىڭ بۇنىڭغا يېقىندىن دىققەت قىلىشىنى، ئەگەر ئۇ بايقىلىپلا قالسا دەرھال ئۆزى بىلەن ئالاقىلىشىشنى تاپشۇردى. جۇڭ چېڭ: «بۇ پاش قىلغۇچى ئېھتىمال (قارا بۇركۇت) نىڭ ئىچكى قىسمىدىن كەلگەن بولۇشى مۇمكىن» دەپ ئويلىدى - دە، جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچى تەرەپنىڭ ھەر ۋاقىت كۆرەشكە تەييارلىنىشىنى ئۇقتۇردى.

ۋاڭ لۇ بۇ بىرقانچە كۈندىن بۇيان كومپيۇتېر ئالدىدىن زادى نېرى كەتمىدى.

ۋاڭ لۇ پاش قىلغۇچىنى كۈتۈۋاتقان كۈنلەردە QQ سۆھبەتخانىسىغا كىردى، خەۋەرلەر كاتەكچىسىدە ئادەتتىكىدەك ئىككى سۆز قالدۇرۇلغانىدى. بۇنىڭ بىرسى، «لەپىلدەۋاتقان قار» قالدۇرغان سۆز، يەنە بىرسى «مۇز ئۇستىدىكى قار لەيلىسى» قالدۇرغان سۆز ئىدى.

«لەپىلدەۋاتقان قار» قالدۇرغان سۆز بىر شېئىر بولۇپ، ئۇ مۇنداق ئىدى:

كەتتى ئۆتۈپ كونا ئىشلار خۇددى تۈتۈندەك،
قالدى يۈرەكتە ئەلەملىك تۈنجى مۇھەببەت.
بىلگىنىمدە ھايات سىرلىرىنى بۇرۇنراق،

نە ئۇچۇن چېكەتتىم شۇنچە كۆپ بىھۇدە كۈلپەت.

«مۇز ئۈستىدىكى قارلەيلىسى» نىڭ قالدۇرغان سۆزى: «بىر-دىنلا بېشىمنى كۆتۈردۈم، قارىسام مۇزلار ئېرىپ كېتىپتۇ، سەن ئەمدى ھەرگىز ئاشۇ مۇز ئۈستىدىكى قارلەيلىسىنى كۆرەلمەيسەن» دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

ۋاڭ لۇ بۇ ئىككى ساھىبجامال توردىش قالدۇرغان سۆزلەرنىڭ ناھايىتى سىرلىق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى.

ئۇ «لەپىلدەۋاتقان قار» قالدۇرغان بۇ شېئىر چوقۇم خاتا يوللانغان، چۈنكى ئۇ ئۇنىڭ ئىلگىرىكى خاراكتېرىگە زادى ئوخشىمايدۇ، «مۇز ئۈستىدىكى قارلەيلىسى» نىڭ سۆزىنى چۈشىنىش تېخىمۇ تەس، ئۇ خۇددى جۇدالىق سۆزىگە ئوخشايدىكەن، دېگەنلەرنى ئويلىدى.

ۋاڭ لۇنىڭ بۇ ئىككى توردىشىنىڭ غەيرىي نورمال روھىي ھالىتىنى پەرەز قىلىشقا چولىسى يوق ئىدى. ئۇ تېزلا QQ سۆھبەتخانىسىدىن يېنىپ چىقىپ، يەنىلا ھېلىقى سىرلىق پاش قىلغۇچىنى كۈتۈشكە باشلىدى.

يىگىرمە يەتتىنچى باب

1

يىقىنقى ۋاقىتلاردىن بۇيان جۇك چېكىنىڭ كاللىسى گاراڭلا بولۇپ قالدى، ئۇ بۇنىڭ ئىككى سەۋەبتىن ئىكەنلىكىنى بىلەتتى، بىرى ئەلىنىڭ قۇربان بولغانلىقى ئۈنىڭغا ناھايىتى چوڭ زەربە بولدى، يەنە بىرى «قارا بۇركۇت» نىڭ ئىز - دېرىكى تېخى تېپىلمىدى. گەرچە ھېلىقى سىرلىق پاش قىلغۇچى يەنە بىر قېتىم توردا ئۆزىنى كۆرسەتكەن، ئۇنىڭ «قارا بۇركۇت» نىڭ سىرىنى ئېيتىپ بېرىش مۇمكىنچىلىكى بولسىمۇ، ئەمما ئۇمىدنى بۇ پاش قىلغۇچى غىلا باغلاپ قويۇشقا بولمايتتى. شۇڭا، ئۇ نەن نازىرغا دوكلات يېزىپ ئۇچقۇچىسىز رازۋېدكا ئايروپىلانى ئەۋەتىپ، قۇرۇم تاغلىرىدا ئىنچىكە رازۋېدكا قىلىش لازىملىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ ياسىن قېچىپ كەتكەن يۇنىلىشىنى كۆزدە تۇتۇپ، «قارا بۇركۇت» ئېھتىمال قۇرۇم تاغلىرىنىڭ ئانچە يىراق بولمىغان جايلىرىدا يوشۇرۇنۇۋالغان بولۇشى مۇمكىن، دېگەنلەرنى ئويلىدى. بۇنى قولغا چۈشكەن تۇرغۇنمۇ شۇنداق دەپ تاپشۇرغانىدى، ئۇ ياسىن بىلەن مۇھەممەتنىڭ قۇرۇم تاغلىرىغا بارىمىز دېگىنىنى ئاڭلىغانلىقىنى ئېيتقانىدى. ئەمما قۇرۇم تاغلىرى شۇنچە چوڭ تۇرسا، ئۇلارنىڭ نەگە مۆكۈنۈۋالغانلىقىنى قانداق بىلگىلى بولسۇن؟ جۇك چېكىنىڭ بۇلارنى ئويلاپ باشلىرى ئاغرىپ كەتتى. ئەمما، ئۇ يەنىلا كاللىسى گاراڭ ھالەتتە يۇرىۋەرسە بولمايتتى، ئۇ ساقچىلارنىڭ ئالدىدا ھەمىشە روھلۇق ھالدا پەيدا بولۇشى كېرەك ئىدى.

— چېن دامو، ماڭ، ئىككىمىز دوختۇرخانىغا بېرىپ كېلىمىز، — دەپ جۇك چېكىڭ چېن دامونى چاقىرىۋالدى.

— كىمنى كۆرۈپ كېلىمىز؟ — دەپ سورىدى چېن دامو

ھەيران قالغان ھالدا.

— ئىنقىلابنىڭ دەسمايىسىنى تەكشۈرتۈپ كېلىمىز، — دېدى جۇڭ چېڭ.

چېن دامو چۈشەندى، جۇڭ چېڭ ئەسلىدە سالامەتلىكىنى تەكشۈرتمەكچىدى. يالڭ دوختۇر جۇڭ چېڭنىڭ يېقىن دوستى بولۇپ، ئۇ قان بېسىمىنى ئۆلچىگەندىن كېيىن چاقچاق قىلىپ:

— ھەي، تۆۋەن بېسىم 120، يۇقىرى بېسىم 190 ئىكەن، سىز يەنىمۇ تىرىشىپ قۇرۇم تېغىدىن ئېشىپ كەتسىڭىز بولغۇدەك، — دېدى.

جۇڭ چېڭ كۈلۈپ تۇرۇپ:

— قانداق قىلسام بۇ ئۆلچەمگە يېتەلەيمەن؟ — دەپ سورىدى.

— مۇنداق بىپەرۋالىق قىلماڭ، سىز ئاسما ئوكۇل سالدۇرۇشىڭىز كېرەك، — دېدى يالڭ دوختۇر.

جۇڭ چېڭ دوختۇرخانىدا ئاسما ئوكۇل سالدۇرۇۋاتاتتى، يالقۇن بىرىنچى بولۇپ ئۇنى كۆرگىلى كەلدى. يالقۇن ئىشىكتىن كىرىپلا:

— ھەي، باشلىق، ئىچكىرىدىن كەلگەن بىر ئادەم ئېقىن كەنتىنىڭ دوستۇمدىن مىلتىق سېتىۋالماقچىكەن، ئېيتىڭە، ئۇنىڭ كېلىشىگە يول قويىمىزمۇ قانداق؟ — دەپ سورىدى.

جۇڭ چېڭنىڭ ئاسما ئوكۇلى چۈشۈۋاتاتتى، ئۇ بىردىنلا ئۇرنىدىن قوپۇپ:

— مىلتىق سېتىۋېلىپ نېمە قىلماقچىكەن، بۇ يەردە بىر ئىش بار، ئۇ قانداق مىلتىق سېتىۋالماقچىكەن؟ — دەپ سورىدى.

— ئۇ ئۇزۇن - قىسقا ھەرقانداق مىلتىقنى ئالىدىكەن، قانچە ئىلغار بولسا شۇنچە ياخشى، — دېدى يالقۇن.

— ئۇ مىلتىقنى ئۆزىگە ئالامدىكەن ياكى باشقىلارغا ئېلىپ بېرەمدىكەن؟ — دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ يەنە.

— بۇنى ئۇقمىدىم، — دېدى يالقۇن.

— ئۇ كەلسۇن! سەن ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئۇنىڭ بىلەن

يېقىنلاش، ئۇنىڭ بىلەن ئۇچراش، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن مىلتىق سېتىۋالماقچىكەنلىكىنى ئىگىلە، بۇنى ئېغىز ئارقىلىق دېسەڭ بولـ مايدۇ، چوقۇم يازما دوكلات قىلىپ يوللا، ــ دېدى جۇڭ چېڭ كەسكىنلىك بىلەن.

2

تېخى تاڭ ئوبدان يورۇماي تۇرۇپلا يالقۇن ژاڭ لۇنى ئويغـ تىپ:

ــ تۇر ئورنۇڭدىن، ئوۋ ئوۋلىغىلى بارىمىز، ــ دېدى. بۇ ياخشى ئىشنى ئاڭلاپ ژاڭ لۇ دەرھال ئورنىدىن تۇردى.

يالقۇن ئادەتتە ئوۋ ئوۋلاشنى ياخشى كۆرەتتى، ئۇنىڭ بىرقانچە «ئوۋچى دوستلىرى» بار ئىدى. بۇ نۆۋەت ئۇنىڭغا بىر ئادەمنىڭ مىلتىق سېتىۋالماقچى بولغانلىقىنى ئۇنىڭ ئوۋچى دوستى قادىر يەتكۈزگەنىدى.

يالقۇن جۇڭ چېڭ يانقان بالىستتىن چىقىپلا، تاغقا چىقىپ ئوۋ ئوۋلاشنىڭ تەييارلىقىنى قىلدى. ئۇ تۇنجى قېتىم سۇنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش ئەسۋابىنى ماشىنىسىغا ئورنـ تىۋالدى.

ئىككىسى «212» تىپلىق جىپ ماشىنىسىنى ھەيدەپ يېزىغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

ئىككىيلەن ماشىنىنى ھەيدەپ، شىمالغا قاراپ 80 كىلومېـ تىر دەك ماڭغاندىن كېيىن تاغ ئىچىگە كىردى. بـۇ يـەردە تـاغلار قاتمۇقات بولۇپ ناھايىتى ھەيۋەت كۆرۈنەتتى. تاغ ئاستىدىكى تاشـ يول خۇددى قوينىڭ ئۇچىيىدەك كۆرۈنەتتى، تاشيولنىڭ ئىككى تەرىپىدە يېشىللىققا پۈركەنگەن كەنتلەر بار ئىدى. يالقۇن ئالدى تەرەپتىكى چىنار، جىگدە، ئەنجۈر، ئۇجمە ۋە باشقا يېشىل ئۆسۈمـ لۈكلەر بىلەن قاپلانغان بىر كەنتنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

ــ قارا، ئاشۇ ئالدىمىزدىكى كەنتتە قادىرنىڭ ئۆيى بار، ــ دېدى.

ژاڭ لۇ ئىختىيارسىز ھالدا بوينىنى سوزۇپ، ئۇ كەنتكە

ئىنتىزارلىق بىلەن نەزەر سالدى. ۋاڭ لۇنىڭ نەزىرىدە ئۇ كەنت گويا چەت ئەل مەنزىرىسى چىقىپ تۇرغان، ئاجايىپ گۈزەل، ئاجايىپ تىنچلىق تۇيغۇسى بېرىدىغان بىر ماي بويىاق رەسىمگە ئوخشايتتى.

— قادىر تاغدا چارۋا باققاندا تۇرىدىغان ئۆيىدە بىزنى ساقلا - ۋاتىدۇ، — دېدى يالقۇن. يالقۇننىڭ كەيپىياتى ناھايىتى ئۈستۈن ئىدى. ئۇ ماشىنا ھەيدەپ كېتىۋېتىپ بىر قولىدا رېتىملىق ھالدا رولنى چېكىپ ئىسقىرتىپ ماڭدى. بۇنى كۆرۈپ قىزىپ كەتكەن ۋاڭ لۇمۇ يول بويى «پارتىزانلار ناخشىسى» غا ئىسقىرتىپ ماڭدى.

قادىرنىڭ ئۆيى بار جايدا قىرغاۋۇل ياۋا توشقان كۆپ ئىدى. بۇ تاغنىڭ ئالدىدا ناھايىتى ھەيۋەت بىر قىيا تاش قەد كۆتۈرۈپ تۇراتتى، ئۇ بوراننى توساتتى، قادىر ئاشۇ تاشنىڭ ئالدىغا تاش بىلەن ئاددىي بىر ئۆي سېلىۋالغان. ھاۋا ئىسسىغاندا بۇ يەرگە كېلىپ تۇراتتى، كۈندۈزى ئوۋ ئوۋلايتتى، قىش كىرگەندە تاغدىن چۈشۈپ كەنتكە قايتىپ كېتەتتى.

قادىر ئوۋ مىلتىقىنى تۇتقان ھالدا تاش ئۆينىڭ ئالدىدا، رازۋېدكىچىلارنى ساقلاپ تۇراتتى. ئۇ دوستىنىڭ ماشىنىسىنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ خۇشال ھالدا قولىنى پۇلاڭلاتتى. يالقۇن ماشىنىنى تاش ئۆينىڭ ئالدىدا توختاتتى.

ئۈچەيلەن يۇقىرى ئاۋازدا بىر - بىرى بىلەن سالاملاشتى.

ۋاڭ لۇ قادىرنى ئەجەپ ئاق تەنلىككەن، ئوخشايدىكەنە دەپ قالدى. قادىرنىڭ چىرايى ئاق قىزىل، قاشلىرى سۇس سېرىق، چېچى ۋە بەدىنىدىكى تۈكلەر ھەممىسى سېرىق ئىدى. ئۇنىڭ بويى ئانچە ئېگىز ئەمەس، بېشى 40 ئەتراپىدا كۆرۈنەتتى. قادىر يىراق-تىنلا ئۇلارغا قول ئۇزاتتى:

— ھەي، قەدىناس دوستۇم يالقۇن، ياخشىمۇ سەن! — يالقۇنمۇ خۇشاللىق بىلەن قول ئۇزاتتى:

— ھەي قادىر، باشلىقىم ساڭا سالام ئېيتتى، مەن سېنىڭ گېپىڭنى ئۇنىڭغا يەتكۈزدۇم، — دېدى.

— رەھمەت، ئەمەلىيەتتە مەن سىلەرگە ھېچقانداق ياردەم قىلالمىدىم، — دېدى قادىر دەرھال.

ـــ ئەھۋال قانداق؟ ـــ دېدى يالقۇن گەپنى رەسمىي ئىش ئۈستىگە يۆتكەپ.

ـــ مىلتىق ئالىدىغان ئادەم كەلدى، ئۇ بىزنىڭ كەنتىمىزدىكى ئارمانىنىڭ تۈغقىنى ئىكەن، ئىسمى قالا ئىكەن، ئىچكىرىدىن كەپتۇ. قارىغاندا ئۇنىڭ مىلتىق ئېلىشى ئۈچۈن ئۇلاش ئۈچۈن ئەمەستەك قىلىدۇ، مەن ئۇنىڭغا مىلتىق بار دېسەم، ئۇ مالنى كۆرۈپ باقاي دەيدۇ، ـــ دېدى قادىر.

ـــ ئۇ قانداق باھادا ئالىدىكەن؟

ـــ ئۇ باھا تالاشمايمەن، مىلتىق ياخشى بولسىلا قانچە پۇل بولسىمۇ مەيلى دەيدۇ، ـــ دېدى.

ـــ ئۇ پۇل ئېلىپ كەپتىمۇ؟

ـــ ئېلىپ كەپتۇ، 20 مىڭ يۈەن ئېلىپ كەپتۇ، مەن ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم، ھەممىسى پېچەتتى بۇزۇلمىغان يېڭى پۇللار ئىكەن. ئۇ مىلتىق سېتىۋېلىشقا بەك تەقەززا بولۇپ كېتىۋېتىپتۇ، ئالدىن 2000 يۈەن زاكالەت پۇلى بەردى، مېنىڭ تېزرەك مىلتىق تېپىپ بېرىشىمنى تەلەپ قىلدى.

ـــ ئۇ مىلتىق سېتىۋېلىش توغرىسىدىكى مەقسىتىنى ئېيتتىمۇ؟

ـــ ئالدىنقى كۈنلەردە ئۇ مەن بىلەن تاغقا ئوۋ ئوۋلىغىلى كەلدى، ئوۋ ئوۋلاش جەريانىدا خېلى تونۇشۇپ قالدۇق، ئۇ خۇشال-لىقىدا سىرىنى دەۋەتتى. ئۇ ئۆزى ئىشلىتىش ئۈچۈن مىلتىق سېتىۋالمايدىكەن، بەلكى مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ئۈچۈن مىلتىق سېتىۋالىدىكەن.

ـــ ئارمان قانداق ئادەم، ئىلگىرى جىنايەت ئۆتكۈزگەنمىكەن؟

ـــ بۇ ئادەم بىر بىكار تەلەپ، خوتۇنىدىن ئاجرىشىپ كەتكەن، ئەمما مەن ئۇنىڭ بىرەر يامان ئىش قىلغىنىنى ئاڭلىمىدىم.

سالقىن تاغ شامىلى ئۇرۇلدى، يالقۇن بەدەنلىرىنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ:

ـــ ھەي، قادىر، بۈگۈن ھاۋا ناھايىتى ياخشى بولۇۋاتىدۇ، بىز بىر بەسلىشىپ باقايلى، بولامدۇ؟ قېنى، كىم كۆپ نەرسە

ئوۋلايدىكەن، ۋاڭ لۇ بىزگە رەھبەرى بولۇپ بەرسۇن، قانداق؟ ــ دېدى.

قادىر بېشىنى لىڭشىتىپ:

ــ مانا مۇشۇ تاغنى ئايلىنىپ ماڭىمىز، بىرىمىز 10 ياۋا توشقان، 20 قىرغاۋۇل ئوۋلايمىز. كۈن دەل بېشىمىزدىن غەربكە قىيسايغاندا بۇ ئۆيگە قايتىپ كېلىپ، ئاندىن كېيىن تاغدىن چۈشۈپ كېتىمىز، ــ دېدى.

ــ بولىدۇ، ــ دېدى يالقۇن.

يالقۇن بىلەن قادىر ئىككىسى ئىككى تەرەپكە قاراپ ماڭدى.

ئەتىگەندىن چۈشكىچە ۋاڭ لۇ يالقۇننىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ يۈرۈپ، ئۇ ئوۋلىغان ئوۋلارنى يىغىپ ماڭدى، ئوۋ مىلتىقىدىن ئېتىلغان چاچما ئوقنىڭ ئاۋازى تاغدا ئەكس سادا قايتۇرۇپ، بۇ تاغ ئارىسىنى قىزىتىۋەتتى.

بۈگۈنكى ئولجا ناھايىتى ياخشى بولدى، ئۇلار ئۈچەيلەن تاش ئۆيگە قايتىپ كەلگەندە قادىر 10 ياۋا توشقان، 20 نەچچە قىرغاۋۇل ئېتىپ كەلگەنىدى. يالقۇن بىلەن ۋاڭ لۇ ئالتە ياۋا توشقان، 15 قىرغاۋۇل كۆتۈرۈپ كەلدى.

قادىرنىڭ ئانقان ئوقى زادىلا زايە كەتمەيتتى، ئەمما، يالقۇن بىلەن ۋاڭ لۇ يەنىمۇ ئوبدان مەشىق قىلىشى كېرەك ئىدى.

ئۈچەيلەن ئولجىلىرىنى ئېلىپ ئىككى سائەتتىن ئارتۇق يول يۈرگەندىن كېيىن، كەلگەن ۋاقىتتا كۆرگەن ھېلىقى گۈزەل كەنتە كە يېتىپ كەلدى.

3

جۇڭ چېڭ سۈنئىي ھەمراھ تېلېفونى ئارقىلىق يالقۇن بىلەن سۆزلەشتى:

ــ زادى كىم مىلتىق ئالماقچىكەن؟

ــ زادى قايسى تەشكىلات، قايسى كىشىنىڭ مىلتىق ئالىدىغانلىقى ھازىرچە ئېنىق ئەمەس. بىز تېخى قورالنى ئۇنىڭغا بەرمەدۇق، قادىر ھازىر ۋاقىتنى كەينىگە سوزۇپ مۇشۇ بىر ـ ئىككى

كۈندە ئۇنىڭغا قورالنى بەرمەكچى بولدى. باشلىق، كېيىنكى قەدەمدە قانداق قىلىشىمىز كېرەك؟

جۇك چېكىڭ بىردەم ئويلانغاندىن كېيىن:

ــ مېنىڭچە، بۇ ئادەتتىكى بىر قورال سېتىۋېلىش دېلوسى بولماسلىقى مۇمكىن. بۇ بىرەر تەشكىلاتنىڭ ئىشىدەك قىلىدۇ. مەن بۇ قورال سېتىۋالغۇچىنىڭ «قارا بۇركۇت» ياكى چەت ئەلدىن ئەۋەتىلگەن بىرەر تەشكىلات بىلەن مۇناسىۋىتى بارمىكىن، دەپ گۇمان قىلىمەن. بۇ ناھايىتى جىددىي ئىش. مۇنداق بولسۇن، سىلەر بىزنىڭ قورال - ياراغ ئىسكىلاتىمىزدىن ئىككى تاپانچا ئېلىپ كەتتىڭلارغۇ؟ ئاۋۋال ئۇنى ئۇنىڭغا كۆرسىتىڭلار، ئۇ قانداق ئىنكاس قايتۇرىدىكىن، ــ دېدى.

تاپانچا بىر قارا قول سومكا ئىچىگە سېلىنىپ، سومكا ئىچىگە بىر مەخپىي تىڭشىغۇچ ئورنىتىپ قويۇلدى. قادىر بۇ سومكىنى كۆتۈرۈپ، مىلتىق سېتىۋالغۇچى قالا بىلەن كۆرۈشتى.

ــ مالنى ئېلىپ كەلدىڭىزمۇ؟ ــ قالانىڭ قورال - ياراغ-تىن ناھايىتى ئوبدان خەۋىرى بولغاچقا، ئەركىن ئۇنى قورال سېتىۋېلىشقا ئەۋەتكەنىدى. قالا يولغا چىقىشتىن ئىلگىرى ئەركىن ئۇنىڭغا: ئۆزى ياسىۋالغان مىلتىقلارنى ئالمايمىز، چوقۇم ئىمپورت قىلىنغان مىلتىقنى سېتىۋالىمىز، دەپ تاپىلىغانىدى. ئەركىن تېررورلۇق تەشكىلاتى ئەزالىرىنىڭ ناچار مىلتىق بىلەن ئۇرۇش قىلىپ ھاياتىدىن ئايرىلىشىدىن ئەنسىرەيتتى. قالانىڭ كۆزلىرى قادىرنىڭ قولىدىكى قارا سومكىغا تىكىلدى.

ــ مەن گېپىمدە تۇرىمەن، بىزنىڭ كەنتىمىزدە مېنىڭ قانچىلىك يۈزۈمىنىڭ بارلىقىنى ئارمان بىلىدۇ، شۇنداقمۇ ئارمان، ــ دېدى قادىر مەيدىسىنى كېرىپ قويۇپ.

ــ قادىرنىڭ قولىدىن ناھايىتى چوڭ ئىشلار كېلىدۇ، بىرنەچچە مىلتىق ئەمەس، ئۇنى نەچچە مىلتىق بولسىمۇ ئۇ تاپا - لايدۇ، ــ دېدى ئارمان قادىرنى ماختاپ.

ــ مال نەدە؟ مۇشۇ سومكىنىڭ ئىچىدىمۇ، ئېلىڭلار؟ كۆرۈپ باقاي، ــ قالا تەقەززالىق بىلەن سورىدى.

قادىر سومكىنى ئالدىرىماي ئۈستەلگە قويۇپ، سىيرىتمىسىنى

ئاچتى، ھەمدە ئېھتىيات بىلەن سومكىدىن 9mm لىق گىروك ماركا-لىق ئەتكەس تاپانچىنى چىقاردى. قالا ھەيران قېلىپ:

— «پاھ، بۇ، دۇنيادىكى داڭلىق تاپانچىغۇ! دەپ ۋارقىراپ سالدى.

قادىر تاپانچىنى قالاغا بەردى:

— تەكشۈرۈپ كۆرۈپ بېقىڭ، سۈپىتى 1 - دەرىجىلىك مال.

قالا تاپانچىنى قولىغا ئېلىپ قايتا - قايتا سىلاپ كۆردى ۋە ماختاپ:

— ياخشى تاپانچىكەن، بىلەمسىلەر، بۇ تاش قېپى پىلاستىماسسىدىن ياسالغان، قىرغىن قىلىش كۈچى ئىنتايىن يۇقىرى ھەربىي تاپانچا، ئۇنىڭ زاپچاسلىرى گىروك شىركىتىنىڭ يۇقىرى تېخنىكىسى بىلەن ياسالغان، — دېدى.

قادىر ناھايىتى بىمالال ھالدا:

— ئەگەر لازىم بولسا مەندە يەنە پولىتا ماركىلىق 9mm لىق تاپانچا بار، — دېدى.

— راستمۇ دوستۇم، سىز ھەقىقەتەن يارايدىكەنسىز جۇمۇ! سىز بۇ مىلتىقلارنى نەدىن تاپتىڭىز؟ — دەپ سورىدى قالا.

— مېنىڭ بۇ دەريادىن ئۇياق - بۇياقتا ئۆتۈپ كېلىۋاتقىنىمغا بىر - ئىككى يىللا بولىدى، مېنىڭ قولۇمدىن ئۆتكەن تاپانچا، مىلتىقلارنىڭ تۈرلىرى ئىنتايىن كۆپ. مەسىلەن، گېرمانىيىنىڭ ۋولت P99 تاپانچىسى، گىرمانىنىڭ MP—5 ئاپتوماتى، ئامېرىكا كېلىت شىركىتىدە ياسالغان كىچىك ئاپتومات، شۋېتسارىيىنىڭ SG550 ھوجۇمچى مىلتىقى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسىنى مەن ئىشلەتىپ كۆرگەن، — دېدى قادىر.

— شۇنچە كۆپ قوراللارنى ئىشلىتىپسىز، ساقچىلار سىزنى بىلىپ قالمىدىمۇ؟ — دەپ سورىدى قالا ھوشيارلىق بىلەن.

— ساقچىلار دەمسىز؟ ئۇلار ماڭا نېمىشقا دىققەت قىلسۇن؟ مەن دېگەن ئوۋچى، ئوۋچىنىڭ قولىدا قورالى بولۇشى كېرەك، ئۇلار تەكشۈرۈپ كەلسە مەن ئۇلارغا قورال ئىشلىتىش كىنىشكامنى كۆرسىتىمەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە ساقچىلار ئىچىدە مېنىڭ دوستلىرىم

رىم بار، ئۇلار ماڭا ناھايىتى ئىشىنىدۇ، ــ دېدى قادىر مەنسىتـ
مىگەن ھالدا. قالا قادىرنىڭ سۆزلىرىنىڭ راست ياكى يالغان
ئىكەنلىكىنى زادىلا پەرق ئېتەلمىدى. قالا گروك ماركىلىق
9mm لىق تاپانچىنى بۇرنىغا تۇتۇپ پۇراپ كۆردى، يەنە تاپانچىنى
قارىغا ئېلىپ كۆردى ۋە ئىختىيارسىز ھالدا:
ــ دېمەك، بۇ تاپانچا مېنىڭ بولدى! ــ دېدى.
قادىر بېشىنى لىڭشىتتى.
ــ بۇ ناھايىتى ياخشى تاپانچىكەن، ناھايىتى ياخشى بولدى.
بىزنىڭ قولىمىزدا قورال بولسا دۇلدۇلغا قانات چىققاندەك بولـ
دۇ، ھا، ھا، ھا... دوستۇم سىز بىزگە ناھايىتى قىزغىنلىق
بىلەن قورال تېپىپ بەردىڭىز، بۇ بىزنىڭ پىكىر ئالماشتۇرالايدى
غانلىقىمىزنى چۈشەندۈرىدۇ. راست گەپنى قىلاي، بىز ھازىر
مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ئېلىپ بېرىۋاتىمىز. بىزنىڭ تەشكىلاتـ
مىزنىڭ تەشكىلىي قۇرۇلمىسى ئىنتايىن پۇختا، تەشكىلاتسىز
ناھايىتى چوڭ. تەشكىلاتىمىزغا قاتناشقان نۇرغۇن كىشىلەر تېخى
توي قىلمىغان ياشلار. بولدى، گېپىمنى مۇشۇ يەرگىچە دەي،
سىزمۇ كۆپ نەرسىلەرنى سورىماڭ. بىزنىڭ تەشكىلاتىمىزنىڭ بەلـ
گىلىمىسى بار، كىم بىزنىڭ تەشكىلاتىمىزنى ئاشكارىلاپ قويسا
شۇنىڭ ئائىلىسى قىرىپ تاشلىنىدۇ، ــ دېدى قالا ھاياجانلانغان
ھالدا.
قادىر ھەيران بولغان ھالدا:
ــ نېمە، سىلەر مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ئېلىپ بارامسـ
لەر؟ ــ دەپ سورىدى.
ــ شۇنداق، شىنجاڭ بىزنىڭ، ئەزەلدىن شۇنداق. ئەمما،
ھازىر شىنجاڭنى خەنزۇلار مۇستەملىكە قىلىۋالدى، شۇڭا بىز
مۇستەقىل بولۇپ بارلىق خەنزۇلارنى بۇ يەردىن قوغلاپ چىقىرىشـ
ىمىز كېرەك! ــ دېدى قالا ئىنتايىن ھاياجانلانغان ھالدا.
ــ ئەمما، سىلەر مۇستەقىل بولساڭلار بىز تاجىكلار قانداق
قىلىمىز، ــ دەپ سورىدى قادىر تىت - تىت بولۇپ.
ــ سىلەرمۇ مۇستەقىل بولىسىلەر. بىلەمسىز، سوۋېت
ئىتتىپاقىدىكى قازاقىستان، قىرغىزىستانلار ھەممىسى مۇستەقىل

بولدى، سىلەرمۇ مۇستەقىل بولۇشۇڭلار كېرەك! ــ دېدى قالا ئويلانمايلا.

ــ مەن سىزنىڭ دېگىنىڭىزنى چۈشەندىم، ئەمما بىز تاجىكىلار مۇستەقىل بولغاندىن كېيىن بىز قانداق قىلىمىز؟ قەيەردە ياشايمىز؟ بايا سىز شىنجاڭ بىز ئۇيغۇرلارنىڭ زېمىنى دېدىڭىزغۇ؟ ــ دېدى.

ــ سىلەر... سىلەر... بىز ئاكا، سىلەر ئۇكا، سىلەر بىزگە بويسۇنساڭلارلا بولدى، ــ دەپ جاۋاب بەردى قالا مۇجمەل قىلىپ. لا. راستىنى ئېيتقاندا قالا بۇ جەھەتتە ئانچە چوڭقۇر نەرسىلەرنى ئويلاپ كەتمىگەنىدى.

ــ يەنە بەزى ئىشلارنى چۈشەنمەيۋاتىمەن، بىز تاجىكلارغۇ مۇستەقىل بولايلى. ئەمما شىنجاڭدا يەنە قىرغىز، قازاق، تۇڭگان، موڭغۇل، شۇنداقلا قاتارلىق نۇرغۇن مىللەتلەر بار، ئۇلارمۇ مۇستەقىل بولۇشى كېرەكمۇ؟ شىنجاڭ سىلەرنىڭ زېمىنىڭلار بولسا، سىلەر ئۇلارنىڭمۇ ھەممىسىنىڭ مۇستەقىل بولۇشىغا يول قويامسىلەر؟ ئۇلارنىڭمۇ يەنە داۋاملىق شىنجاڭدا ھايات كەچۈرۈشىگە رۇخسەت قىلامسىلەر؟ ــ دەپ سوردى قادىر قولىنى كېرىپ. قادىر ئەڭ ئادەتتىكى ئوڭچى ئىدى، ئۇنىڭ ھەر كۈنى ئويلايدىغىنى پەقەت قانداق قىلىپ كۆپرەك ئوۋ ئوۋلاش ئىدى، تىرىكچىلىكتىن باشقا ئىشلارغا باش قاتۇرمايتتى. ئەمما بۇ بىرنەچچە كۈندىن بۇيان ئۇ بىردىنلا ئۆز مىللىتىنىڭ تەقدىرىدىن ئەنسىرەپ قالدى: «ئۇ قالانىڭ دېگىنىدەك شىنجاڭ ئۇلارنىڭ بولسا بىز تاجىكلارنى بۇ زېمىندىن قوغلاپ چىقىرامدۇ قانداق؟» ئۇ ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە بىردىنلا جۇدۇنى تۇتتى ــ دە:

ــ تاپانچامنى قايتۇرۇپ بېرىڭ، مەن سىزگە ساتمايمەن، باشقا تاپانچىلارنمۇ ساتمايمەن، ــ دېدى.

ــ نېمە ئۈچۈن؟ ــ دېدى قالا چۈشىنەلمەي.

ــ ئەگەر سىلەرنىڭ مۇستەقىللىق ھەرىكىتىڭلار مۇۋەپپەقىيەت قازىنىدىغان بولسا بىز تاجىكلارغا ياشايدىغان يەر قالمايدۇ، ئوۋ ئوۋلايدىغان جايمۇ قالمايدۇ، بىز قانداق تىرىكچىلىك قىلىپ ھايات كەچۈرىمىز، ــ دېدى.

— بۇ مەسىلە ئۇستىدە سۆزلەشمەيلى، ئەگەر بىز مۇستەقىل بولىدىغان بولساق مەن بىزنىڭ ئادەملەرگە سىزگە ياخشىراق مۇئامىلە قىلىشىنى، سىزنىڭ بۇ يەردە ئوۋ ئوۋلىشىڭىزغا رۇخسەت قىلىشىنى ئېيتىپ قويىمەن، — دېدى قالا قادىرنىڭ خاپا بولغىنىنى كۆرۈپ.

— ئەمما، بىزنىڭ ئېقىن كەنتىمىزدىكى باشقا كىشىلەر قانداق قىلىدۇ؟ ئۇلار قانداق تىرىكچىلىك قىلىدۇ؟ — دەپ سورىدى قادىر يەنە.

— ئۇلار ماڭا بۇلارنى دېمىگەن، ياردەم قىلمىغان، ئۇلار بىلەن مېنىڭ نېمە كارىم، — دېدى قالا كېرىلىپ تۇرۇپ.

— بوپتۇ، مېنىڭ كۆزۈم كور بولغان بولسۇن، تاپانچىنى سىزگە بېرىمەن، بۇنىڭدىن كېيىن مېنى ئىزدىمەڭ، — دېدى قادىر.

— ياق، دوستۇم، بىز ئۆزىمىزنىڭ سودىسىنى قىلايلى، مۇستەقىللىق توغرىسىدا سۆزلەشمەيلى، سىز ماڭا بىر تاپانچا بەرگىنىڭىز، مەن سىز 2000 يۈەن بەرگىنىمغۇ؟ پۇلنى ياخشى كۆرمەسسىز؟ بىزنىڭ تەشكىلاتىمىزدا پۇل كۆپ، سىلەر بىزگە قورال سېتىپ بەرسەڭلارلا بولدى. دوستۇم، سىز ناھايىتى قالتىس ئادەم ئىكەنسىز، بىزگە تېخىمۇ كۆپ قورال سېتىپ بېرەلەمسىز؟ تاپانچا، مىلتىق ھەممىسى بولىۋېرىدۇ، ئەڭ ياخشىسى ئىلغار قوراللار بولسۇن، سىزدە قانچىلىك بولسا مەن ھەممىسىنى ئالىۋېرىمەن.

— بۇ گېپىڭىز بولدى، بىز ئۆزىمىزنىڭ سودىسى ھەققىدە گەپ قىلايلى! مېنىڭ ئالدىمدا مۇستەقىللىق ھەرىكىتى دېگەنلەرنى دېمەڭ، مەن ئۇنداق گەپلەرنى ئاڭلاشنى خالىمايمەن، پۇلىڭىزلا بولسا مەن سىزگە قورال تېپىپ بېرەلەيمەن، — دېدى قادىر.

— قانچە ئۇزۇن ساقلايمەن، — دەپ سورىدى قالا ئالدىراپ.

— يەتتە ـ سەككىز كۈن، — دېدى قادىر سۇسلا قىلىپ.

— شۇنچە ئۇزاقمۇ؟ — دېدى قالا تىت ـ تىت بولۇپ.

— ساقلىيالمىسىڭىز بوپتۇ، بۇ مىلتىقلار ئىچكىرىدىن كېلىدۇ، بۇ يەردە يوق، — دېدى قادىر پەرۋاسىزلا.

— ساقلايمەن، چوقۇم ساقلايمەن! — دېدى قالا.
يېرىم كېچىدە، ئارمان تۈيۈقسىز قادىرنىڭ ئۆيىگە كىرىپ كەلدى، ئۇ:
— قالا ماڭا: قادىرغا ئېيتىپ قوي، ئۇ ئەتە مەن بىلەن بىللە بوستان شەھىرىگە بارسۇن، بىزنىڭ تەشكىلاتىمىز ئەۋەتكەن بىر ئادەم مېنى ئىزدەپ كەلدى، ئۇ بوستان شەھىرىدە بىرسى بىزگە تېخىمۇ كۆپ، تېخىمۇ ياخشى مىلتىقلارنى سېتىپ بېرمەكچى بوپتىمىش دەيدۇ — دېدى.
مىلتىق سېتىۋالغۇچى قالا قاچماقچى بولۇۋاتاتتى.
ۋاڭ لۇ سائىتىگە قاراپ:
— «يەنە ئالتە سائەتتىن كېيىن ئۇلار يولغا چىقىدىكەن - دە! — دېدى ئۇلار ئەسلىدە قالانى ئېقىن كەنتىدە يەتتە - سەككىز كۈن تۇتۇپ قالماقچى، ئۇنىڭ قانداق ئىنكاسلاردا بولىدى- غانلىقىنى كۆرمەكچى، كىملەر بىلەن ئالاقىلىشىدىغانلىقىنى بىل- مەكچىدى. كۈتۈلمىگەندە بۇ ئىشتا بىردىنلا چوڭ ئۆزگىرىش بول- دى.
— ئارىلىق 300 كىلومېتىر تۇرسا، ئۇلار قانداق بارىدى- كەن.
— ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇس بىلەن بارىدىكەن.
يالقۇن هاياجانلانغان هالدا قادىرنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ:
— سىز قورقماي ئۇلار بىلەن بىللە بېرىڭ، بىز هەممى- نى ياخشى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويىمىز، — دېدى.
جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇ بىلەن يالقۇن ئېلىپ ماڭغان سۈنئىي هەمراه ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش ئەسۋابىدىن پايدىلىنىپ، هەم- مە ئەھۋاللاردىن خەۋەردار بولۇپ تۇرۇۋاتاتتى. ئۇ:
— ئۇلارنىڭ ئىزىغا چۈشۈپ، يېپىنى ئۇزۇن قويۇپ بېرىپ، بىلىنمەسلىك چوڭىنى تۇتۇشمىز كېرەك، — دېدى.

4

ئەتىسى ئەتىگەندە ئىز قوغلاش گۇرۇپپىسى مۇددەتتىن بۇرۇن

ئاپتوبۇس بېكىتىنىڭ ئەتراپىغا يوشۇرۇندى.

قالانى چاقىرىشقا كەلگەن ئادەم چەت ئەلدە تەربىيىلىنىپ كەلگەن تۇرسۇن ئىدى.

قالا قۇرۇم تېغىدىن كەتكەندىن كېيىن بىر كۈنى ئەركىن تۇيۇقسىزلا ئابدۇلدىن:

— بۈگۈن قالا كەتكىلى قانچە كۈن بولدى، — دەپ سورىدى.

— 13 كۈن بولدى، — دېدى ئابدۇل.

— 13 غەربلىكلەرنىڭ نەزىرىدە شۇم سان، مەن ھازىر قانداقتۇر سەل ئەنسىرەۋاتىمەن، قالا يالغۇز ھەربىكەت قىلسا بىز خاتىرجەم بولالايمىزمۇ؟ ئۇ «كۆك چۇش تورخانىسى» دا پەردە ئارقىسىدىكى خوجايىن بولۇۋاتقاندا ئېھتىياتسىزلىقتىن باشقىلارغا ئۆزىنى ئاشكارىلاپ قويىدىمىكىن، دەپ ئەنسىرەيمەن. ئەگەر ئۇنى باشقىلار تونۇپ قالسا بىز ئاشكارىلىنىپ قالىمىز. بولمايدۇ، دەرھال ئۇنى چاقىرىپ كېلىڭلار، بىز ھازىر ساقچىلارنىڭ كۆز ئالدىدىلا چوڭ ئىشلارنى قىلىۋاتىمىز، ئەگەر بۇ ئىش ئەپلەشمىسە پۈتۈن قوشۇنىمىز ھالاكەتكە دۇچار بولىدۇ، — دېدى ئەركىن.

قالا راستتىنلا بىر ياخشى تاپانچا تېپىپ كەلگەندى، بۇ تۇرسۇننى ئىنتايىن خۇش قىلدى. تاپانچا قولغا كەلگەنكەن، بۇ يەردە ئۇزۇن تۇرۇشقا بولمايتتى.

تۇرسۇن ئارمان بىلەن قادىرنىمۇ بىرگە ئېلىپ كېتىمىز دەپ چىڭ تۇرۇۋالدى. ئۇ:

— بۇ ئىككىسى بىزگە دائىر ئەھۋاللارنى كۆپ بىلىپ كەتتى، ئەگەر ئۇلار ئېيتىپلا قويىدىغان بولسا ساقچىلار بىزنى پۈراپ تېپىۋالىدۇ، شۇڭا ئۇلارنىمۇ بىرگە ئېلىپ كېتىشىمىز كېرەك، ئۇلارمۇ بىزگە قېتىلىشى كېرەك، قايتىش يولى يوق، — دېدى.

— ئەمما ئۇ ئوۋچى تاجىك تۇرسا، — دېدى قالا ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ.

— ئەركىن بىز، بىزگە پايدىلىق بولغان بارلىق كىشىلەر بىلەن بىرلىشىشىمىز كېرەك، ئۇلارنىڭ كېرىكى قالمىغاندا ئاندىن ئۇلارنى جايلىۋېتىشىمىز كېرەك تۇرسا دېگەن، — دەپ تۇرسۇن

جىددىي ھالدا ئەركىننىڭ بۇيرۇقىنى تەكىتلىدى.

ئەتىسى ئەتىگەندە تۇرسۇن بىلەن ئارمان تىجارەتچىلەردەك ياسىنىپ، مۇرىسىگە بىردىن كىرلىشىپ كەتكەن خۇرجۇننى ئارتىپ، بوستان شەھىرىگە بارىدىغان ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇسقا چىقتى. ھەر ئىككى سائەتتە بىر نۆۋەتچى ئاپتوبۇس ماڭاتتى، ئاپتوبۇسنىڭ قوزغىلىشىغا يەنە 10 مىنۇتچە بار ئىدى. ئەجەب ئىش، قادىر بىلەن قالا كۆرۈنمەيتتى. بۇ چاغدا، چىن دامو ماجىيەنجۇڭ قاتارلىق كىشىلەرنى باشلاپ كېچىلەپ ئېقىن كەنتىگە كەلگەن ۋە بىكەت ئەتراپىغا يوشۇرۇنغانىدى.

يەنە بەش مىنۇتلا قالدى، چىن دامو كەسكىن ھالدا:

— ما جىيەنجۇڭ، سېرجان، سىلەر ئىككىڭلار ئاپتوبۇسقا چىقىڭلار، بىز كۆتەيلى، — دېدى. سېرجان تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتىگە يېڭىدىن كەلگەن ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى، ئۇ ما جىيەنجۇڭغا تەقسىم قىلىنىپ بېرىلگەنىدى.

بوستان شەھىرىگە قاتنايدىغان ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇس ئۆز ۋاقتىدا قوزغالدى. ما جىيەنجۇڭ بىلەن سېرجان ئاپتوبۇسقا چىققاندىن كېيىن ئاپتوبۇسنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئولتۇرغان ئىككى نىشاننى كۆردى، ما جىيەنجۇڭ بىلەن سېرجان بىر - بىرىگە ئىشارەت قىلىشىپ كۆلۈشۈپ قويدى. ئۇنىڭدىن كېيىن ماجىيەنجۇڭ ئاپتوبۇسنىڭ ئالدىكى ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇردى، ئۇلار بىرسى ئالدىدا، بىرى ئارقىدا ئىككى نىشاننى ئوتتۇرىغا ئېلىپ ئولتۇردى.

چىن دامو، ۋاڭ لۇ، يالقۇنلار بىكەت يېنىدا داۋاملىق ساقلاۋاتاتتى.

چۈش سائەت بىر يېرىم بولغاندا قادىر بىلەن قالا ئاپتوبۇس بىكىتىدە پەيدا بولدى، قارىغاندا ئۇلار چۈشتىن كېيىن سائەت ئىككىدە يولغا چىقىدىغان نۆۋەتچى ئاپتوبۇسقا ئولتۇرماقچى بولۇۋاتقاندەك قىلاتتى. يالقۇن چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ:

— نېمىدېگەن ھېيىلىگەر، تېخى بۆلۈنۈپ مېڭىۋاتقىنىنى، ئەگەر ئۇ بىر قىز بولغان بولسا كەچكىچە ساقلىساممۇ مەيلىتى، ئەمما، ئۇلار بىر ئەر كىشى - دە! — دېدى.

چۈشتىن كېيىن سائەت ئىككىدە قادىر بىلەن قالا ئولتۇرغان ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇس يولغا چىقتى. ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ «قۇملۇق شاھى» ماركىلىق ماشىنىسىنى ھەيدەپ يولغا چىقتى. ئاپتوبۇس بىر چۆلگە كەلگەندە قارشى تەرەپتىن بوستان شەھىرىدىن يولغا چىققان بىر ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇس كەلدى. ئىككى ئاپتوبۇس ئۆتۈشۈۋاتقاندا جاراڭ قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ ۋاڭ لۇنىڭ «قۇملۇق شاھى» ماشىنىسىنىڭ كابىنكىسىنىڭ سول تەرىپىدىكى ئەينىكىگە بىر پۈۋا بوتۇلكىسى تېگىپ سۇندۇرۇۋەتتى، ئەينەك پارچىلىرى ماشىنىنىڭ كابىنكىسىنى بىر ئالدى. ۋاڭ لۇ ئىنتايىن تېزلىك بىلەن كابىنكىغا يېتىۋالدى، ئارقىدىن ھېلىقى ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇسنى بار كۈچى بىلەن قوغلىدى. بىرسى قاتتىلىق قىلماقچىمۇ قانداق؟ چۈنكى پىكاپنىڭ كابىنكىسىدا چېن دامو بار ئىدى.

ۋاڭ لۇ ماشىنىسىنىڭ سۈرئىتىنى تېزلىتىپ ھېلىقى ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇسنىڭ ئالدىغا ئۆتۈۋالدى ـ دە، ئاپتوبۇسنى توستى. ئۇ ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇس توختاشقا مەجبۇر بولدى. ۋاڭ لۇ بىلەن يالقۇن غەزەپ بىلەن ئۇزۇن يوللۇق ئاپتوبۇسقا چىقىپ ئىشكىنى توسۇۋالدى. يالقۇن ئۆزىنىڭ ساقچى كىنىشكىسىنى چىقىرىپ:

ـــ بايا ماشىنىغا پۈۋا بوتۇلكىسى ئاتقان كىم؟ ـــ دەپ سورىدى.

يولۇچىلار ھەممىسى تەڭلا ئارقىغا بۇرۇلۇپ ئۇچ ياش يىگىتكە قاراشتى، يالقۇن ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ:

ـــ بايا ئېتىلغان پۈۋا بوتۇلكىسى ماشىنىمىزنىڭ ئەينىكىنى چېقىۋەتتى، بۇ كىمنىڭ قىلغان ئىشى، تېز ئورنۇڭدىن تۇر، ـــ دېدى.

ئۇچ يىگىت ئوتتۇرىسىدىكى پاكار بىرسى ناماقۇللۇق بىلەن:

ـــ مەن ئاتقانىدىم، سىلەرنىڭ ماشىناڭلارنىڭ ئەينىكىگە تېگىشىنى كىم بىلسۇن، ـــ دېدى.

يالقۇننىڭ مىجەزى ئىنتايىن چۈس بولۇپ ئۇلار بىلەن ئۇرۇشماي قويمايتتى، ئەمما ئۇ سەۋر ـ تاقەت قىلدى. قارىغاندا قەست قىلىش ئېھتىماللىقى يوقتەك قىلاتتى.

يالقۇن بىلەن ۋاڭ لۇ ئاپتوبۇستىن چۈشكەندىن كېيىن، چېن دامو ئۇلارغا قاراپ قول ئىشارىسى قىلىپ:

— تېز بولۇڭلار، چوڭ ئىشقا تەسىر يەتمىسۇن! — دېدى.

ماشىنىنىڭ سۈرئىتى ئىنتايىن تېز بولغاچقا، چاڭ - توزان ئارىلاش شامال ماشىنا ئەينەكنىڭ چېقىلغان يېرىدىن ئۇشقىرتىپ كىرەتتى، ئۇلار كۆزلىرىنى ئاچالماي قالدى. ئۇلارنىڭ ئۇستۈبۈشى پۈتۈنلەي توپا - چاڭ بولۇپ كەتتى. كەچتە چېن دامولار بوستان شەھىرىگە يېتىپ كەلدى. ئۇلار ئىزىغا چۈشكەن قورال سېتىۋالغۇچى قالا قادىرنى ئېلىپ قاتناش بېكىتىنىڭ يېنىدىكى بىر كىچىك مېھمان كۈتۈشكە كېلىپ ئورۇنلاشتى، بۇ ئورۇننى تۇرسۇن بىلەن قالا يولغا چىقىشتىن ئىلگىرى مەخپىي كېلىشىۋالغان بولۇپ، ئۇلار باش مۇلازىمەت ئورنىدا سورايدىغان مەخپىي بەلگىلىرىنى دېيىشىۋالغاندى. شۇڭا قالا بۇ كىچىك مېھمان كۈتۈش ئورنىغا كەلگەندىن كېيىن باش مۇلازىمەتچىدىن:

— 104 - نومۇرلۇق ئۆيدە داۋانچىڭدىن كەلگەن قىز بارمۇ، — دەپ سورىدى.

— ياق، نەدىكى داۋانچىڭدىن كەلگەن قىزكەن، ئۇ ئۆيدە بىر يىگىت تۇرۇۋاتىدۇ، — دېدى مۇلازىمەتچى ھەيران بولغان ھالدا.

قالا ئىچىدە خۇشال بولدى، ئۇ 104 - نومۇرلۇق خانىدا ھەقىقەتەن تۇرسۇننىڭ تۇرۇۋاتقانلىقىنى بىلدى.

قالا قادىرنى باشلاپ 104 - نومۇرلۇق خانىنىڭ ئىشىكىنى چەكتى:

— بۇ ئۆيدە داۋانچىڭدىن كەلگەن قىز بارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— بۇ ئۆيدە داۋانچىڭدىن كەلگەن قىز يوق، سىز جەنۇبىي شىنجاڭدىن كەلگەن قاۋۇل يىگىتنى ئىزدەمسىز؟ — دەپ سورىدى تۇرسۇن ئۆيى ئىچىدە تۇرۇپ.

— ھەئە، — دەپ جاۋاب بەردى قالا.

تۇرسۇن ياتاقنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ، سىرتقا ھوشيارلىق بىلەن قارىدى، ئاندىن:

ـــ كىرىڭلار! ـــ دېدى.

ئۇ بىر كىشىلىك ياتاق ئىدى. كەچتە تۇرسۇن ياتاقنىڭ قۇلۇ-پىنى ئالماشتۇرۇۋەتتى. تۇرسۇن زەھەرخەندىلىك بىلەن:

ـــ سىلەرگە ئازار بېرىپ قويىدىغان بولدۇق، ھازىردىن باشلاپ بۇ ئۆيدىن ھېچكىم چىقىپ كېتىشنى خام خىيال قىلمە-سۇن، ـــ دېدى. ئۇي ئىچىنى بۇرۇقتۇرمىلىق ۋە ۋەھىمە قاپلە-دى.

تۇرسۇن ئارمان بىلەن قادىرنى ھەممە كىيىملىرىنى سېلىۋې-تىپ يەردە يېتىشقا بۇيرۇدى، مىكرو تېلېكامىرا قادىرنىڭ كىيە-مىنىڭ ياقىسىغا ئورنىتىلغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ كىيىمى سالدۇرۇ-ۋېتىلگەچكە مىكرو تېلېكامىرانىڭ سۈرەتكە تارتىش ئۇنۇمىگە تەسىر يەتتى.

چېن دامو ئۆز ئادەملىرى بىلەن قادىرلار ياتقان ياتاقتىن بەش ياتاق نېرىدىكى بىر ياتاققا چۈشتى، مىكرو تېلېكامىرادىكى سىگنال ئوچۇق بولمىغاچقا ئۇلار سەل تىت ـ تىت بولۇپ كەتتى، ھەتتا بۇ ياتاققا باستۇرۇپ كىرىپ ئۇلارنى بىراقلا تۇتماقچىمۇ بولدى.

ئەمما چېن دامو يەنىلا سالماقراق بولغان ياخشى، دېگەن ئويغا كەلدى، ياتاق ئىچىدە نېمە ئەھۋال بولغانلىقىنى بىلمىگەچكە قادىر-نىڭ مەلۇماتىنى كۈتۈشكە مەجبۇر بولدى.

ـــ ئەمدى كىيىنكى قەدەمدە قانداق قىلىمىز؟ ـــ دېدى يېرىم كېچىدە قالا پىچىرلاپ.

ـــ چېكىخەيدىن كەلگەن قورال ـ ياراغ سودىگىرى ئامېرىكىدا ياسالغان A2، M16 تىپلىق ئون نەچچە ئاپتوماتىك مىلتىقنى شىنجاڭ ـ شىزاڭ تاشيولىنىڭ باشلىنىش نۇقتىسىغا يوشۇرۇپ قويىدى. بىز ئەتە بىر قولدا پۇلنى بېرىپ بىر قولدا مالنى تاپشۇرۇ-ۋېلىشقا كېلىشتۇق، ـــ دېدى تۇرسۇن. ئۇلارنىڭ ئاۋازى بەك بوش بولغاچقا قادىر ئۇلارنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالماي بەك تىتىلداپ كەتتى.

ـــ ھەي، ئەھۋال سەل چاتاقتەك تۇرىدۇ، دەرۋازا ئالدىغا توختىتىپ قويۇلغان «قۇملۇق پادىشاھى» ماركىلىق ماشىنىدا بىر ئىش بارەك قىلىدۇ، مەن ئۇنىڭغا سەپسالدىم، ئۇ بىزنىڭ ئىزە-

مىزدىن قوغلاپ كېلىۋاتامدۇ - قانداق؟ — دېدى تۇرسۇن قالاغا.

قالا دېرىزە پەردىسىنىڭ بىر بۇرجىكىنى قايرىپ، ئاي يورۇ-قىدا مېھمان كۆتۈش ئورنىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا توختىتىپ قو-يۇلغان «قۇملۇق شاهى» ماركىلىق ماشىنىغا قارىدى، ئۇنىڭ يۈرە-كى قارت قىلىپ كەتتى. ئۇ كۆڭلىدە: بۇ يولدا كېلىۋاتقاندا بىرسى ئاتقان پىۋا بوتۇلكىسى كابىنكىسىنىڭ ئەينىكىنى چېقىۋەتكەن ما-شىنىغۇ؟ دەپ ئويلىدى. گەرچە ماشىنىنىڭ ئەينىكى رېمونت قە-لىنغان بولسىمۇ، قالا ئۇ ماشىنىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى يەنىلا ئېسىدە تۇتۇۋالغانىدى. ئۇ تۇرسۇنغا:

— ئەھۋال چاتاق، بۇ ماشىنا بىزنىڭ ئىزىمىزدىن قوغلاپ كەلگەندەك قىلىدۇ، — دېدى.

ئۇلار ئىككىسى مەسلىھەتلىشىپ، يېنىدىكى تاپانچىسىنى بۇ ياتاقنىڭ تازىلىق ئۆيىگە يوشۇرۇپ قويۇپ، ساقچىلار تەكشۈرۈپ كىرىپ قالسا تۇتۇلۇپ قېلىشتىن ئۆزىنى قاچۇرماقچى بولۇشتى.

قادىر گەرچە كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ يېتىۋاتقان بولسىمۇ ئەمما ئۇخلىيالمايتتى. بىردىنلا ئۇ تۇرسۇن بىلەن قالانىڭ ئورنىدىن تۇرغانلىقى، ئۇنىڭدىن كېيىن پىچىرلاپ ئۆزىنىڭ ئالدىغا كەلگەن-لىكىنى سەزدى. ئۇ يالغاندىن خورەك تارتقان بولۇۋالدى، ئارقە-دىنلا سوغۇق بىر نەرسىنىڭ يۈزىگە پۈركىگەنلىكىنى سەزدى، ئۇ ئەمدىلا ۋاراقسىراي دېگەن شۇ دەقىقىدە بىردىنلا قاتتىق مۈگدەك بېسىپ، ئېغىر ئۇيقۇغا كەتتى.

ئەسلىدە تۇرسۇن ئۆزلىرىنىڭ ئامانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، چەت ئەلدىن ئېلىپ كىرگەن «قىزىلمۇچ سۇيۇقلۇقى» نى قادىر بىلەن ئارمانىنىڭ يۈزىگە پۈركىۋەتكەنىدى. تۇرسۇن كۆرەڭلىگەن ھالدا:

— ئۇلار 24 سائەت ئىچىدە ھەرگىز ئويغىنالمايدۇ، — دېدى.

قالا بۇنداق «قىزىلمۇچ سۇيۇقلۇقى» نى كۆرۈپ باقمىغانىدى، ئۇنىڭ تاشقى شەكلى خۇددى ماي قەلەم شەكلىگە ئوخشايتتى، ئۇ قىزىقسىنىپ تۇرسۇندىن:

— بۇ نەرسە ئاجايىپ قالتىس نەرسىكەن، ئەجەبا نېمىشقا

بىزگە تەسىر قىلمىدى؟ — دەپ سورىدى.

— بۇنى بازىغا قايتىپ بارغاندىن كېيىن ساڭا ئوبدان دەپ بېرىمەن، ھازىر ساڭا دەپ بېرىشكە ۋاقىت يوق، دەرھال ھەرد - كەتلىنەيلى! — دېدى تۇرسۇن پوچىلىق قىلىپ. ئۇلار بىرسى بىرسىنى يۆلەپ، يېنىدىكى تاپانچىنى ئۇ بىرىنىڭ تورۇسقا ئەپلەپ يوشۇرۇپ قويدى. بۇلارنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، تۇرسۇن:

— مەن دېرىزىدىن قاچاي، سەن ئالدى ئىشىكتىن قاچ، بۇ يەردىن چىققاندىن كېيىن ھەر ئىككىلىمىز ئايرىلىم - ئايرىلىم مەكسۇپ، قۇرۇم تېغىدا كۆرۈشەيلى، — دېدى.

تۇرسۇن دېرىزىدىن سەكرەپ قېچىپ كەتتى، ئارقىدىن قالا بىر ئۇيغۇر روپاش ئايال سىياقىدا ياسىنىپ، دەرۋازا ئالدىغا كەلدى.

ۋاڭ لۇ كېچىچە زادى ئۇخلىمىغانىدى، ئۇ قادىرنىڭ چاپىنىنىڭ تۇگمىسىگە ئورنىتىپ قويۇلغان سۈنئىي ھەمراھ ئارقىلىق ئورۇن بەلگىلەش ئاپپاراتىنىڭ سىگنالىنىڭ بەك تۇتۇق بولۇۋاتقانلىقنى زادىلا چۈشىنەلمىدى. ۋاڭ لۇ ئۇخلىيالمىغاچقا باش مۇلازىمەت ئورنىغا كېلىپ ئولتۇردى، ئۇ كۆزىنى 104 - نومۇرلۇق ياتاقتىن زادىلا ئۆزمىدى.

بېرىم كېچە سائەت ئۈچلەردىن ئاشقاندا، 104 - نومۇرلۇق خانىدىن بىر روپاش ئايال چىقتى. باشتا ۋاڭ لۇ ئۆي نومۇرىنى خاتا كۆرۈپ قالدىممىكىن دەپ ئويلاپ قالدى، لېكىن روپاش ئايالنىڭ مېڭىش قىياپىتى بەكلا غەلىتە بولۇپ، ئەر كىشىگىلا ئوخشايتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ كىشى مېھمان كۈتۈش ئورنىدىن چىققاندىن كېيىن قەدىمىنى بارغانسېرى تېزلەتتى.

ۋاڭ لۇ بۇ كىشىدە بىر مەسىلە بارلىقىنى ھېس قىلدى، شۇڭا ئۇ بىرسىگە دەپ قويۇشقىمۇ ئولگۈرمەي ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ ماڭدى.

ۋاڭ لۇ بىرقانچە قەدەم يۈگۈرمەيلا بۇ روپاش ئايالغا يېتىشىۋالدى، ئۇ:

— ھەي، توختا! — دەپ ۋارقىرىدى.

كىم بىلسۇن؟ بۇ روپاش ئايال ئارقىسىدا بىرسىنىڭ ۋارقىرا-

ۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپلا دەرھال قاچتى. ۋاڭ لۇ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ باردى ـ دە، ئۇنىڭغا ئېتىلىپ ئۇنىڭ يۇزىدىكى رومالنى تارتىپ چۈشۈرۈۋەتتى، ئۇ بىر ئەر بولۇپ، قالا ئىدى. قالا قولىنى يېنىدىكى خەنجەرگە ئۇزاتتى، ئەمما، ۋاڭ لۇ ھودۇقۇپ قالمىدى، ئۇ بىرلا چىماق سىلىپ قالانى يەرگە يىقىتتى، قالا ئىنتايىن چاققانلىق بىلەن ئورنىدىن تۇردى ـ دە، خەنجىرىنى قولىغا ئېلىپ ۋالدى. «ھۇ كاساپەت، ئىنكاسىڭ ئەجەب تېزكەنە» دەپ قالدى ۋاڭ لۇ. ئۇ ئۆزىنى ناھايىتى تەمكىن تۇتتى، ئۇ قارشى تەرەپنىڭ قولىغا خەنجەر ئېلىش ھالىتىدىن ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ رەقىبى بولالمايدىغانلىقىنى بىلىۋالدى. چۈنكى، ۋاڭ لۇنىڭ ھەربىي تەلىمچىسى ئۇلارغا: ئادەتتە ئالاھىدە تەربىيە كۆرگەن كىشىلەر خەنجەرنى يانتۇ تۇتۇپ، رەقىبىنىڭ كۆكرىكىگە ئۇرىدۇ، ئۇنداق قىلغاندا ئىشنى بىراقلا تۈگەتكىلى بولىدۇ، تەلىم ـ تەربىيە كۆرمىگەن ئادەم خەنجەرنى تۈز تۇتۇۋالىدۇ ھەمدە ئۇنى قورساقتا سالىدۇ، چۈنكى بۇنداق قىلغاندا قارشى تەرەپكە تېگىش نىسبىتى يۇقىرىراق بولىدۇ، دېگەن. شۇ تاپتا ۋاڭ لۇ ئۆزىنى چەتكە قاچۇرۇپ، قارشى تەرەپنىڭ قورسىقىغا قاتتىق تېپىپ، بىر چىماق سالدى ـ دە، ئۇنى يەرگە يىقىتتى.

قالا قورال ـ ياراغقا ئىنتايىن ماھىر بولسىمۇ، ئەمما، ئۇ ۋاڭ لۇغا تەڭ كېلەلمەيتتى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ تۇرسۇندەك چەت ئەلدە ئالاھىدە تەربىيە كۆرمىگەنىدى. شۇڭا ئۇ ئاسانلا ۋاڭ لۇنىڭ ئەسىرى بولۇپ قالدى.

چېن دامو قاتارلىقلار سىرتتىكى تاراق ـ تۇرۇقنى ئاڭلاپ سىرتقا چىققاندا ۋاڭ لۇ قالانى نەزەربەند قىلىپ ئېلىپ كېلىۋاتاتىتى.

قالا 104 ـ نومۇرلۇق ياتاقتا ئېلىپ كىرىلدى، قادىر بىلەن ئارمان بىھوش ھالەتتە ئۇخلاۋاتاتتى، رازۋېدكىچىلار ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۇلارنى ئويغىتالمىدى، ۋاڭ لۇ ئۇلارنىڭ يېنىغا كېلىپ نەپىسىنى تەكشۈرۈپ باقتى، ئۇلارنىڭ نەپىسى بار ئىدى. ئۇ قالانىڭ بىلىنەر ـ بىلىنمەس مەنۇن بولۇۋاتقانلىقىنى كۆردى ـ دە، ھەممىنى چۈشەندى. ئۇ كۆپچىلىككە:

— ئۇلار هوشسىزلاندۇرۇپ قويۇلۇپتۇ، هازىرچە هوشىغا كېلەلمەيدۇ، — دېدى.

— شۇنداقمۇ؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ قالادىن.

— هەئە، — دېدى قالا.

— شېرىكىڭ قېنى؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

— سىلەر ئۇنى تاپالماسلىقىڭلار مۇمكىن، — دەپ جاۋاب بەردى قالا كېرىلگەن هالدا.

— ئۇنداقتا سەن ئۆزۈڭ قۇربانلىق بولماقچى بوپسەن - دە! — دېدى ۋاڭ لۇ.

ما جيەنجۇڭ بىلەن يالقۇننىڭ ئۇنىڭ بىلەن تالىشىپ ئولتۇرۇشقا ۋاقتى يوق ئىدى. ئۇلار ئۆينىڭ هەممە يېرىنى ئاختۇرغان بولسىمۇ هېچ نەرسە تاپالمىدى.

قالا ساقچىلار قالايمىقان ئادەم تۇتتى، دەپ ئەرز قىلىمەن دەپ چالۋاقاۋاتقان ۋاقىتتا، ما جيەنجۇڭ تازىلىق ئۆيىدە سۇنىڭ شىرىلداۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى، ئۇ يالقۇنغا:

— تازىلىق ئۆيىدە سۇ شىرىلداۋاتىدۇ، دېمەك ئۇلار تازىلىق ئۆيىگە كىرگەن، ئاختۇرۇڭلار! — دېدى.

دەرۋەقە ئون مىنۇت ئۆتمەيلا ما جيەنجۇڭ:

— تازىلىق ئۆيىنىڭ تورۇسىدىكى تاختايىنى بىرسى ئاچقاندەك تۇرىدۇ، بۇ يەردە بىر تاپانچا بار ئىكەن! — دەپ ۋارقىرىدى.

ما جيەنجۇڭ تورۇسقا ئېسىلىپ تۇرۇپ پولشا 9mm لىق بىر تاپانچىنى ئالدى.

قالانىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتتى.

چېن دامو قالانىڭ چىرايىغا قاراپ قويۇپ كەسكىنلىك بىلەن:

— هازىرلا ئۇنى سوراق قىلايلى! — دېدى.

5

قالا يالغاندىن ساراڭ بولۇۋېلىپ، هېچنېمىنى دېگىلى ئۇنىمىدى. يالقۇن تىت - تىت بولغىنىدىن قالانىڭ بۇرنىغا نوقۇپ:

— هېچنېمە دېمەيسەن، شۇنداقمۇ؟ ئىسمىڭنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى

لىكىنىمۇ دېمەيسەن؟ نەدىن كەلگەنلىكىڭنىمۇ دېمەيسەن، شۇنداق-مۇ؟ بوپتۇ، سەن نوچىكەنسەن، مەن ساڭا قايىل بولدۇم. ئەڭ ئاخىرىدا مەن سەندىن بىر سوئال سورايمەن، سەن نېمىشقا مېنىڭ ئالدىمغا كېلىپ قالدىڭ؟ نېمىشقا باشقا بىرەر ياخشى پۇقرا مېنىڭ ئالدىمغا كېلىپ قالمىدى؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ مەن گۇناھسىز، سىلەرنىڭ مېنى تۇتقىنىڭلار توغرا ئە-مەس، ـــ دېدى قالا ئۇھ تارتىپ قويۇپ قەتئىي ھالدا.

ـــ 30 ياشقا كىرگەنسەن ـ ھە؟ مەنمۇ ئەمدىلا 30 ياشتىن ئاشتىم، بىز تەڭ دېمەتلىك ئىكەنمىز، ئەمما ماڭغان يولىمىز زادىلا ئوخشاش ئەمەس ئىكەن، ھازىر ئوخشىمىغان ئورۇندا ئولتۇ-رۇۋاتىمىز. بىز ئۇيغۇرلار گۈزەل ئەخلاق ۋە پەزىلەتكە ئىگە-مىز. پېشقەدەملەر بىزگە دائىم «سۇ ئىچكەندە قۇدۇق قازغۇچىنى ئۇنتۇماسلىق كېرەك، سۇغا تېزەك تاشلىغان ئادەم كىشىلەرنىڭ نەزىرىدىن چۈشۈپ كېتىدۇ» دەيدۇ، سىلەرنىڭ قىلماقچى بولغان ئىشىڭلار دەل مۇشۇنداق ئىش ئەمەسمۇ، ـــ دېدى يالقۇنمۇ خور-سىنىپ قويۇپ.

قالا گەپ قىلغىلى ئۇنىماي جىم تۇرۇۋالدىيۇ، ئەمما ئۇ تاقەت-سىزلىنىشكە باشلىدى. يالقۇن:

ـــ بىرقانچە چاشقان ھەرقانچە يامان بولسىمۇ، ھەرگىز قۇرۇم تېغىنى تېشىپ ئۆرۈۋېتەلمەيدۇ، بىر توپ چۈمۈلە ھەرقانچە يامان بولسىمۇ ئىلياس ساربىينى ئۆرۈۋېتىشى مۇمكىن ئەمەس. سىلەرنىڭ قىلمۇاتقان ئىشىڭلار دەل ئاشۇ بىرقانچە چاشقان، بىر توپ چۈمۈلىنىڭ ئىشى، ئاخىرى چوقۇم مەغلۇپ بولىسىلەر، شەر-مەندە ئاقىۋەتكە قالىسىلەر، مۇنداق مىساللار ناھايىتى كۆپ، سەن ئويلاپ باق، سەن ئۇنداق ئادەملەر ئۈچۈن كەتمەن چېپىپ، ھەمىشە دەككە ـ دۈككىدە يۈرسەڭ، ساڭا نېمە پايدىسى بار؟ سەن ئۇنىڭدىن قانداق پايدا كۆرىسەن؟ سەن ھازىر بىزنىڭ قولىمىزغا چۈشتۇڭ، يەنىلا ئۇلار بىلەن چەك ـ چېگرىنى ئاجراتماي، ئۇلارنى جان تىكىپ قوغدىساڭ، زادى قانداق ئاقىۋەتكە قالىدىغانلىقىڭنى بە-لەمسەن؟ ـــ دېدى.

يالقۇن ئۆزىنىڭ بۇ سۆزلىرىدىن ناھايىتى مەمنۇن بولۇپ

كەتتى، ئۇ كۆڭلىدە: بۇ سۆزلەر خۇددى بومبىدەك قالانىڭ بېشىنى ئايلاندۇرۇۋېتىدۇ، دەپ ئويلىدى، ئۇ كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قالاغا قاراپ قويدى. قالا شۇ تاپتا تىترەۋاتاتتى. يالقۇننىڭ چىرايى بىر-دىنلا جىددىي تۈس ئالدى، ئۇ:

ــ مەن دەيدىغانىنىڭ ھەممىنى دەپ بولدۇم، قالا، سەن زادى دەمسەن، دېمەمسەن؟ ــ دېدى.

قالا چۆچۈپ كەتتى، ئەسلىدە سوراق قىلىۋاتقان بۇ ساقچى ئۇنىڭ ئىسمىنى بىلىدىكەن ــ دە! ئەمەلىيەتتە يالقۇنمۇ قالانىڭ ئەھۋالىنى ھازىرلا ئىگىلىگەنىدى. ۋالڭ لۇ قالانى تۇتۇۋالغاندىن كېيىن ئۇنىڭ چىرايىنى ناھايىتى تونۇشتەك ھېس قىلدى، شۇڭا دەرھال كومپيۇتېردا مەركىزىي ئۇچۇر ئىسكىلاتىغا كىردى. ئۇ بۇ كىشىنىڭ بىرقانچە مۇھىم ئالاھىدىلىكىنى كومپيۇتېرغا كىرگۈزۈپ گەندىن كېيىن «كۆك چۈش تورخانىسى» نىڭ يوقاپ كەتكەن خوجا-يىنىنىڭ ماتېرىيالى دەرھال ئېكرانغا چىقتى. ئۇ «قارا بۇركۇت» نىڭ ھەقىقىي قىياپىتى ھازىرلا ئاشكارلىنىدىغان بولدى دەپ ئويلىدى. قالا تېخىمۇ قاتتىق تىترەپ كەتتى. ئىككى كۆندىن بۇيان زادىلا سۆزلىگىلى ئۇنمىغان قالا ئەمدى سۆزلىشى بىلەنلا كېكەچلەپ كەتتى:

ــ مەن، باشقىلارغا قورال ئېلىپ بېرمەكچىدىم...

يالقۇن ئۇنىڭ سۆزىنى ئۈزۈۋېتىپ:

ــ كىمگە قورال ئېلىپ بېرمەكچىدىڭ؟ ئۇلار قورال ئېلىپ نېمە قىلماقچىكەن؟ ئۇلارنىڭ پۇلى نەدىن كەلگەن؟ قېچىپ كەتكەن ھېلىقى ئادەم نېمە قىلىدىغان ئادەم؟ سەن بۇلارنى بىرنى قويماي ھەممىنى سۆزلە! ئۇقتۇڭمۇ؟ مەن ھازىر ساڭا تىك قىپادىن چۈشۈشكە شوتا قويۇپ بەردىم، مەن گەپنى ئوچۇق ئېيتىشنى ياخشى كۆرىمەن، سەن ماڭا ماسلىشىپ بەر!

ــ ئەگەر مەن بۇلارنى سىلەرگە دەپ بەرسەم، سىلەر قانداق قىلىسىلەر؟ ــ دەپ سورىدى قالا ئىككىلىنىپ تۇرۇپ.

ــ سەن ئويلاپ باق، سېنىڭ باشلىقىڭ مىلتىق سېتىۋېلىش ئۈچۈن ساڭا 20 مىڭ يۈەن بېرىپتۇ، بۇ باشلىقىڭنىڭ سېنى ناھايىتى ئەتىۋارلايدىغانلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ، شۇنداقلا سېنىڭ

تەشكىلاتىڭنىڭ ئىچىدە گېپىڭدە تۇرىدىغانلىقىڭنىمۇ چۈشەندۇرىدۇ. ئېيتمىساڭ، مۇشۇلار ئۇچۇنلا بىز سېنى قويۇپ بېرەرمىزمۇ؟ ئەگەر راستىنى ئېيتساڭ ئەھۋال يەنە باشقىچە بولىدۇ، سەن ناھايىتى ئەقىللىق ئادەم، مېنىڭ ساڭا يەنە بىر - بىرلەپ چۈشەندۈرۈشۈمنىڭ ھاجىتى بارمۇ؟ «كۆك چۈش تورخانىسى»، ئۇيغۇر ياشلىرىنى ئالداپ چەت ئەلگە ئاچقىپ تېررورلۇققا قاتناشتۇرۇش ئىشى، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ساڭا بىر - بىرلەپ سۆزلەپ بېرەمدىم يا؟ — دېدى يالقۇن.

— بىز نۇرغۇن بومبا ياسىدۇق، باشلىقىمىز مەن مىلتىقنى سېتىۋېلىپ قايتىپ بارغاندىن كېيىن ئالدى بىلەن خەنزۇلارنىڭ چاغنى كەلگەندە، قەشقەر شەھىرىدە «سالیوت» ئېتىپ، بۇ ئارقىلىق تەشكىلاتىمىزنىڭ ھەيۋىسىنى كۆرسىتىپ قويىدىغانلىقىمىزنى ئېيتقان. خۇدا ئالدىدا قەسەم قىلىۋاتىمەن: مېنى قورال سېتىۋېلىشقا ئەركىن بۇيرۇغان، پۇلنىمۇ شۇ بەرگەن، — قالانىڭ ئېغىزى ئېچىلىشى بىلەن خۇددى تۇغاندىن سۇ ئېتىلىپ چۈشكەندەك توختىماي سۆزلەپ كەتتى.

رازۇېدكىچىلار ئەركىن دېگەن بۇ ئىسىمنى ئاڭلىشى بىلەن ھەممىسى جانلىنىپ كەتتى. كۆپچىلىك بۇ ئادەمنى ئىزدەش ئۈچۈن كۆپ جاپا چەككەن، ئۇ ئاخىرى ئاشكارىلاندى.

— ئەركىن ھازىر نەدە؟

قالا بىردىنلا يىغلاپ كەتتى. ئۇ:

— سىلەر مېنى قىستاۋەرمەڭلار، ئەمدى دېسەم بولمايدۇ، — دېدى.

يىگىرمە سەككىزىنچى باب

1

چىڭخەيدىن كەلگەن قورال - ياراغ سودىگىرى شىنجاڭ - شىزاڭ تاشيولىنىڭ باشلىنىش نۇقتىسىدا ئالاقە باغلىغۇچىنى ئۈچ-رىتالمىدى، ئۇ بىرەر ئىش چىققانلىقىنى پەملىدى، شۇڭا ئۇ پەم بىلەن يوشۇرۇنۇۋالدى.

دەل شۇ ۋاقىتتا ئابدۇل ئىككى ئادىمىنى باشلاپ تاغدىن چۈش-تى، ئۇلار باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ ئالدىدىكى بازارغا كىلىپ سېرىق چىراي، ئۈچ بارمىقى يوق، روزى ئىسىملىك بىر ئادەمنى ئىزدە-دى.

روزى 28 ياشلار ئەتراپىدىكى، بويى ئىنتايىن ئېگىز، چاچلە-رى قوڭۇر، كۆزلىرىنى باشقىلاردىن ئېلىپ قېچىپلا يۈرىدىغان ئادەم ئىدى. ئۇ ئابدۇلنى ئاللىقاچان ئۇنتۇپ كەتكەنىدى. روزى ئۆزىنىڭ ئالدىغا كەلگەن ئېگىز، ئورۇق ئادەمنى قوغۇن ئالىدىغان ئوخشايدۇ دەپ قالدى، شۇڭا ئۇ قىزغىنلىق بىلەن بىر قوغۇننى تاللاپ ئابدۇلغا ئۇزاتتى.

ـــ نېمە؟ مېنى شۇنچە تېز ئۇنتۇپ كەتتىڭما؟ بىز ئالدىمىز-دىكى ئاۋۇ دەرەخنىڭ تۈۋىگە بېرىپ بىرقانچە ئېغىز سۆزلىشىۋالايلى! ـــ دەپ ئابدۇل دەرەخ تەرەپنى ئىما قىلدى، روزى دەرەخ تۈۋىدە قارا كۆزەينەك تاقىغان بىر ئادەمنى كۆردى.

روزىنىڭ ۋۇجۇدىنى ۋەھىمە چۈلغىۋالدى. ئۇ بىر نەرسىلىرە-نى يىغىشتۇرغان بولۇپ، ئابدۇلنىڭ دىققەت قىلمىغان پەيتىدىن پايدىلىنىپ، قوغۇنلىرىنىمۇ تاشلاپ بەدەر قاچتى.

ئەمما ياندا مۇداپىئەدە تۇرغان ئەبلەخ ئۇنى توسۇۋالدى:

ـــ ھەي روزى، قاچما، بىز پەقەت سەن بىلەن بىر ئىشنى مەسلىھەتلەشمەكچى، بىز سېنى ھېچنېمە قىلمايمىز!

روزی ئامالسىز قالدی، ئۇ لاغىلداپ تىترەپ تۇرۇپ:

— ئەگەر يامان ئىش بولسا مەن ھەرگىز قىلمايمەن، — دېدى.

ئابدۇلنىڭ قول ئاستىدىكى ئىككى ئادەم روزىنى ئارىغا ئېلىپ، دەرەخنىڭ تۈۋىگە ئېلىپ باردى.

— سىلەرنىڭ تەشكىلاتچىلار ھازىر نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ؟ — دەپ سورىدى ئابدۇل جىددىي تۇرده.

روزى ئەمدى ھېچنېمىنى يوشۇرالمايدىغانلىقىنى بىلدى، ئۇ ئىنتايىن ئۇمىدسىزلىك بىلەن:

— تارقىلىپ كەتتۇق، — دېدى.

ئابدۇل گەپنى ئۇدۇللا قىلىپ:

— بىزنىڭ تەشكىلاتىمىز ھازىر تەرەققىي قىلىپ زورىيىۋاتىدۇ، ھازىر بىز پارتلاتقۇچ بومبا ياسىماقچى بولۇۋاتىمىز، مەن سېنىڭ بومبا ياسىغانلىقىڭنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگەن، شۇڭا مەن سېنى ئىزدەپ كەلدىم، سېنىڭ بىزگە ياردەم بېرىشىڭنى ئۈمىد قىلىمىز، — دېدى ئابدۇل جىددىي تۇرده.

روزىنىڭ ئىچى تىتىلداپ كەتتى، ئۇ قولىنى سىلكىپ:

— بۇ ئىشتا مېنى ئىزدىمەڭلار، قارا ماڭۇ قولۇمنى، — ئۇ ئۆچ بارمىقى يوق قولىنى ئابدۇلغا كۆرسەتتى، — مەن ھەقىقەتەن سىلەرگە ياردەم بېرەلمەيمەن.

ئابدۇل بىردىنلا قاتتىق غەزەپكە كەلدى:

— شۇنىڭ ئۈچۈن سىلەرنىڭ تەشكىلاتچىلار تارقىلىپ كەتكەنىكەن - دە! ئېيتىپ قويايلى، سىلەر بۇرۇن بۇ يولدا ماڭغان، ئەمدى يېرىم يولدا بۇ يولدىن قايتىمىز دېسەڭلار ھەرگىز بولمايدۇ، سىلەر بىزگە چوقۇم ياردەم بېرىشىڭلار كېرەك، بىز بۇ يولدا داۋاملىق ماڭىمىز، — دېدى.

روزى ئۇندىمەي جىم تۇرۇۋالدى، ئابدۇل روزىنىڭ جاۋابىنى سەۋرچانلىق بىلەن كۈتۈشكە باشلىدى.

روزى ئاخىر بوشاپ بېشىنى لىڭشىتتى:

— بولىدۇ، مەن سىلەر بىلەن باراي، ئەمما سىلەردىن بىر ئىشنى سورايلى، پارتلاتقۇچ بومبا ياساپ نېمە ئىش قىلىسىلەر؟ —

دېدى.

ــ ئىسلام دۆلىتى قۇرىمىز، ــ دېدى ئابدۇل كەسكىنلىك بىلەن.

ــ ئۇنداق بولسا مەن بارمايمەن، ــ دېدى روزى بېشىنى چايقاپ، ئۇ كەتمەكچى بولدى.

ئابدۇلنىڭ ئىككى ئادىمى گەپ قىلمايلا روزىنى ئارىغا ئېلىپ ماڭدى.

ــ بىزگە ياردەم بېرىشكە ئۇنىمىساڭ بىزدىن ھەرگىز قۇتۇلالمايسەن، ــ روزىنىڭ كەينىدىن كېلىۋاتقان ئابدۇل پەس ئاۋاز بىلەن روزىغا تەھدىت سالدى.

روزى مەجبۇرىي تۇرده قۇرۇم تېغىدىكى بازىغا ئېلىپ بېرىلغاندىن كېيىن بىر كېچە ـ كۈندۈز ئۇندىمەي تۇرۇۋالدى. ئۇ داڭلىق تۆمۈرچى بولۇپ، كىچىكىدىنلا ئەقىللىق يىگىت ئىدى. ھەمىشە بىرەر نەرسىلەرنى ئىجاد قىلىشنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇچ يىل ئىلگىرى باشقىلارنىڭ قۇترىتىشى بىلەن يەر ئاستى قۇرۇلۇش كۇرسىغا قاتناشتى، ئۇ يەردە ئالمىنىڭ چەت ئەلدىن ئەۋەتىلگەن ئۇنىڭالغۇ لېنتىسىنى ئاڭلاپ قانلىرى قايناپ تاشتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئىدىيىسى بۇ كەنتتىكى ئىدىيىسى رادىكال بولغان بىرقانچە ياشلار بىلەن بىر يەردىن چىقىپ قالدى، ئۇلار بىر ئۆي تېپىپ يەر ئاستى قۇرۇلۇش ئۆگىنىش ئورنى قۇردى ھەمدە شۇ كەنتتىكى ياشلارغا قۇرۇلۇش ئۆگەتتى. ئەمما، ئۇلار پەقەت يەر ئاستى قۇرۇلۇش ئوقۇش ئورنى قۇرۇش بىلەنلا چوڭ ئىشنى قىلغىلى بولمايدىغانلىقىنى تونۇپ يېتىپ، ئاتالمىش «ئىسلام غازاتچىلار تەشكىلاتى»نى قۇردى. روزىنىڭ ھازىرغىچە شۇلار ئېسىدىكى، ئۇنى بۇ تەشكىلاتقا قاتنىشىشقا قۇتراتقان ئادەم ئابدۇل ئىدى. بۇ تەشكىلاتنىڭ خىتابنامىسى بويىچە ئوغرىلىق قىلىش قانۇنغا خىلاپلىق قىلمىش بولمايتتى. ئۇ ئاللانىڭ ئىرادىسى بويىچە ئىش قىلىش بولۇپ ھېسابلىناتتى. بىر يىل ئىچىدىلا روزى باشقا ئون نەچچە شېرىكى بىلەن بىرگە ئىلگىرى ـ كېيىن توققۇز قېتىم دېلو سادىر قىلدى. ئالتە موتسىكلىت، ئۇچ ۋېلىسىپىت ئوغرىلىدى، نۇرغۇن جايلاردا ئەكسى-

يەتچىل تەشۋىق ۋەزىپىلىرىنى تارقاتتى. ئىلياس سودا ساراىيىدا پارتلىتىش ۋەقەسى يۈز بەرگەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ تەشكىلاتى بۇ پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ قالايمىقانچىلىق چىقاردى، قەشقەردىكى بىر سىمونت كۆۋرۈكىنىڭ ئاستىغا بومبا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويدى، ئەمما بۇ بومبا پارتلىماي تۇرۇپلا ما جيەنجۇڭ بايقاپ قېلىپ بومبىنى چۈۋۈپ تاشلىدى. ما جيەنجۇڭ بۇ بومبىنى چۈۋۈپ تاشلاپ نەق مەيداندىن ئايرىلىپ تېخى يېرىم سائەتمۇ ئۆتمەيلا ئۇ يەردە يەنە بىر بومبا پارتلىدى، ئىككى بومبىنىڭ ئارىلىقىدا پەقەت يېرىم سائەتلا ئۆتكەنىدى.

بۇ روزى ئىجاد قىلغان يېڭى تىپتىكى زەنجىرسىمان بومبا ئىدى. روزى ئەنە شۇ تىپتىكى بومبىنى سىناق قىلىۋاتقاندا ئۈچ بارمىقى ئۈزۈلۈپ مېيىپ بولۇپ قالغانىدى.

«ئىسلام غازاتچىلار تەشكىلاتى» نىڭ تارقىتىۋېتىلىشى تاسادىپىي بىر سەۋەبتىن بولدى. بىر قېتىم جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىدىكى رازۋېدكىچىلار موتسىكلىست ئوغرىلىغان بىر جىنايەتچىنى تۇتۇۋالدى. بۇ دېلونى سوراق قىلىش جەريانىدا ساقچىلار ئىجارىگە ئېلىنغان بىر ئۆيدە قانۇنسىز قۇرئان ئۆگىتىش ئورنىنى تەكشۈرۈپ تاپتى، نەق مەيداندا قۇرئاندىن دەرس سۆزلىگۈچى ۋە ئاڭلىغۇچىلارنى تۇتتى، ئون نەچچە قاپ ئەكسىيەتچىل ئۇنسۇرالغۇ لېنتىسى، دىنىي كىتاب، خاتىرىلەر، مىكروفون قاتارلىقلارنى مۇسادىرە قىلدى. بىر خاتىرە دەپتەرگە بەزى تەشكىلات ئەزالىرىنىڭ رەسمى چاپلانغان بولۇپ، بۇ ئىش ج خ ئىدارىسىنىڭ يۇقىرىسەك دىققىتىنى قوزغىدى، شۇڭا ئۇلار مەخسۇس دېلو گۇرۇپپىسى قۇرۇپ، پىلەكنى بويلاپ خەمەك تېپىش ئۈچۈن مەخسۇس تەكشۈرۈش خىزمىتى ئېلىپ باردى. ئىككى ئاي ئىچىدە ئۇلار ئاتالمىش «ئىسلام غازاتچىلار تەشكىلاتى» نى تېپىپ چىقىپ، ئۇنىڭ توققۇز ئەزاسىنى قولغا ئالدى. روزى بوستان شەھىرىگە قېچىپ بېرىپ بىر تۇغقىنىنىڭ ئۆيىدىكى گىرەمگە يوشۇرۇنۇپ يېتىۋالدى، ئۈچ ئاي زادىلا سىرتقا چىقمىدى. كېيىن شامال سەل پەسەيگەندىن كېيىن ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ياردىمى بىلەن بىر قوغۇن يايمىسى ئېچىپ تىرىكچىلىك قىلىشقا كىرىشتى، ئەمدى ئىككىنچى بىرەر

تەشكىلاتقا قاتناشماسلىق نىيىتىگە كەلدى.

هازىر روزى هەرقانچە قىلىپمۇ ئۇلاردىن قېچىپ قۇتۇلالمىدى. ساقچىلار ئۇنىڭ ئارقىسىغا چۈشۈشنى بوشاشتۇرۇپ قويغان بولسىمۇ، ئەمما هازىر ئابدۇل ئۇنى تۇتقۇن قىلىۋالدى. ئۇ ئىنتايىن خاپا بولدى، قۇرۇم تېغىدىكى بازىرغا كەلگەندىن بۇيان ئۇنىڭ زادىلا چىرايى ئېچىلىپ باقمىدى. ئۇ ئىككى كۈن ئىنتايىن خاپا يۇرگەندىن كېيىن، كەيپى ئۇچقان هالدا مېيىپ قولىنى ئابدۇلغا تەڭلەپ تۇرۇپ:

— بازاردىن ماڭا يەتتە يەشىك هىدروگېنلىق ماتېرىيال، بىر پايانلاش ماشىنىسى ئەكېلىپ بېرىڭلار، — دېدى.

ئابدۇل يەنە ئەزىز ئىسىملىك بىر تۇمۇرچىنى تېپىپ كېلىپ روزىغا يارەمچىلىككە بەردى، ئۇلارنىڭ ۋەزىپىسى بومبىنىڭ ئاغزىنى پايانلاش ئىدى.

2

ساۋۇت ئۆزى ئىلگىرى ئىشلەتكەن هېلىقى تور پوچتا ساندۇقى ئارقىلىق B دۆلىتىدىكى تېررورچىلار تەشكىلاتىنىڭ ئەزالىرى بىلەن ئالاقە باغلىدى هەمدە B دۆلىتىدە ئۆگەنگەن بومبا ياساشنىڭ 16 خىل ئۇسۇلىنى توردىن مۇۋەپپەقىيەتلىك هالدا كۆچۈرۈۋالدى. ئەركىن بومبا ياساش ماتېرىيالى تىزىملىكىنى قولغا چۈشۈرۈۋالغاندىن كېيىن ئاستا - ئاستا ساۋۇتقا بولغان هوشيارلىقىنى بوشاشتۇرۇپ قويدى.

ساۋۇت ئالدىدىكى كومپيۇتېرنى تېخى ئۆچۈرۈۋەتمىگەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، دەرهال جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ تورىغا كىرىپ «پاش قىلىش ساندۇقى» غا: «ئەركىن قۇرۇم تېغىدا بىر قورال - ياراغ زاۋۇتى قۇردى» دېگەن سۆزنى يېزىپ قويدى. ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ توردىن تېزلىكتە قايتىپ چىقىپ كومپيۇتېرنى ئۆچۈردى، ئۇ ئەركىننىڭ ئۆزىنىڭ بۇ ئىشىنى سەزمىگەنلىكىنى بىلىپ چوڭقۇر بىر تىنىۋالدى. بۇ چاغدا، ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنى چىپ - چىپ تەر بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇ: ئۇزۇن ئۆتمەي

ساقچىلار چوقۇم قۇرۇم تېغىغا ئىزدەپ كېلىدۇ، ئۇ چاغدا چوقۇم چوڭ بىر ئۇرۇش بولىدۇ دەپ جەزملەشتۇردى. ئۇ يەنە «ئۇ چاغدا مەن ساقچىلارنىڭ ئوقىدا ئۆلۈپ كەتسەم قانداق بولۇپ كېتەر» دېگەنلەرنى ئويلاپ، بىردىنلا بايىقى ئىشى ئۈچۈن ئۆكۈندى. ئۇ ھازىر قاتتىق زىددىيەت ئىچىدە قالغانىدى.

— روزى، سەن مانا مۇشۇ ماتېرىياللار تىزىملىكى بويىچە بومبا ياسا، — دېدى ئەركىن توردىن چۈشۈرۈۋېلىنغان پارتلاتقۇچ بومبا ياساش ماتېرىياللىرىنىڭ تىزىملىكىنى كۆتۈرۈپ كېلىپ.

روزى بۇ تىزىملىكنى ئېلىپ يېرىم كۈن ئويلاندى، ئۇنىڭدىن كېيىن بېشىنى چايقاپ تۇرۇپ:

— بولمايدىكەن، يەنىلا مېنىڭ ئۇسۇلۇم بويىچە ياسىساق بومبىنىڭ كۈچى چوڭ بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە جەنۇبىي شىنجاڭدا بۇ تىزىملىكتىكى خىمىيىۋى دورىلارنىڭ ھەرگىز تاپقىلى بولمايدۇ، — دېدى.

— ئەمىسە، سېنىڭچە قانداق قىلىمىز، — دەپ سورىدى.

— ماڭا ئۇچ كۈن ۋاقىت بېرىڭلار، — دېدى روزى، ئەركىن ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ.

ئۇچ كۈندىن كېيىن، روزى ئۆزى ياسىغان بومبىلارنىڭ قېپىنى ئەركىنگە كۆرسەتتى. ئەركىن:

— بۇ نېمە قىلغىنىڭ؟ — دەپ ھەيران قالدى.

— بومبا ياساۋاتىمەن، — دېدى روزى.

روزى ئۇچ خىل ماتېرىيالدىن ياسالغان بومبىنىڭ قېپىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— سىلەرگە لازىم بولۇۋاتقان بومبا مانا مۇشۇنداق بولىدۇ، مانا بۇ پولات تۇرۇبىدىن ياسالغان، ماۋۇ مىستىن ياسالغان، ماۋۇ سۇلياۋ تۇرۇبىدىن ياسالغان، ھەممىسى بومبا، — دېدى.

— بۇ بومبىلاردىن قايسىسىنىڭ كۈچى ئەڭ زور، — دەپ سورىدى ئەركىن.

— ئىلگىرىكى سىناق قىلىنغان ئەھۋاللارغا قارىغاندا، پولات تۇرۇبىدىن ياسالغان بومبىنىڭ كۈچى ئەڭ زور، باشقا ئىككىسى

ىنىڭ كۆچى ئۇنىڭكىگە يەتمەيدۇ، ــ دېدى روزى.
ــ مۇشۇ سۈرئەت بويىچە سەن قاچان بىر تۈركۈم بومبا ياساپ چىقالايسەن؟ ــ دېدى ئەركىن ئالدىراپ.
روزى خۇشياقمىغان هالدا يەردىكى 12 بوتۇلكا خىمىيىلىك دورىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:
ــ بۇ دورىلار بىلەن 100 بومبا ياسىغىلى بولىدۇ، سىز بىراقلا 100 بومبا ياساڭلار دېمەكچىمۇ؟ ــ دېدى.
ــ 100 بومبا؟ بۇ هەرگىز يەتمەيدۇ، ــ دېدى ئەركىن كىرىستال ماددىلارنىڭ پولات ـ تۆمۈردىن ياسالغان تۇرۇبىغا قۇيۇلۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ماڭا 500 دانە، 1000 دانە، ياق 10 مىڭ دانە كېرەك، ئاۋۋال بوستان شەھىرىنى تۇپتۇز قىلىپ تاشلايمىز، ئۇنىڭدىن كېيىن خوتەن، قەشقەر، پۈتۈن جەنۇبىي شىنجاڭنى ئۆتمە ـ تۆشۈك قىلىپ تاشلايمىز، ها، ها، ها... بىز يەر ـ زېمىننى تىترىتىدىغان چوڭ ئىشلارنى قىلىمىز، ــ دەپ ۋارقىرىدى.
ــ سىز شۇنچە كۆپ بومبا ياسايمىز دەيسىز، ئەمما بۇ دورىلار 100 بومبا ياساشقا ئاران يېتىدۇ، ئۇنداق بولسا سىلەر دەرهال دورا تېپىڭلار، ــ دېدى روزى قوشۇمىسىنى تۇرۇپ تۇرۇپ.
روزى ۋەھىمە ئىچىدە، بەئەينى تەلۈنگە ئوخشاپ قالغان ئەركىنگە قارىدى. بۇ قېتىم ئۇ تۇيۇقسىز يوقاپ كەتكەندى، ئۆيىدىكىلەر ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلەلمەيتتى. ئۇ ئايالىغا ئەمدى هەرگىز بۇنداق يامان ئىش قىلىدىغان تەشكىلاتقا قاتناشمايمەن، دەپ ۋەدە بەرگەنىدى، ئەمما ئۇلار ئۇنى مەجبۇرلاپ بۇ يەرگە ئېلىپ كەلدى.
روزى 100 بومبىنى ناھايىتى تېزلا ياساپ بولدى، ئەركىن ئىنتايىن خۇشاللىق ئىچىدە ئابدۇل بىلەن ساۋۇتنى ئېلىپ، تاغ ئىچىگە بومبىلارنى سىناق قىلىشقا كەلدى. ئەركىن ئالدى بىلەن بىر بومبىنى ئېلىپ ئاتتى. گۈم قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ تاغ ئىچى ئىس ـ تۈتەككە قاپلاندى. ئەركىن خۇشاللىقتىن تەلۈلەرچە ۋارقىراپ كەتتى.

ئابدۇل ئىككىنچى بومبىنى ئاتتى، يەنە گۇم قىلغان ئاۋاز بىلەن جىلغا ئىچى ئىس - تۈتەككە تولدى. بۇ مۇۋەپپەقىيەتتىن ئۇ هاياجانلىنىپ كەتتى. ئەركىن ساۋۇتقا:

— قانداق، سەنمۇ بىرنى سىناپ باقامسەن؟ — دېدى.

ساۋۇت جىددىيلەشكەنلىكىدىن قارا تەرگە چۆمۈپ كەتتى.

ساۋۇت چەت ئەلدە بومبا ياساش ۋە سىناق قىلىشنى ئۆگەنگەنىدى. ئەمما بۇ چاغدا ئانچە ئۇقمايدىغاندەك قىياپەتكە كىرىۋېلىپ بىر بومبىنى قولىغا ئالدى. ئۇ كۆڭلىدە: ئەگەر بومبىنى ئەركىنگە تۇغرىلاپ بىر ئاتسا ئەركىن تۈگىشەتتى، ئاندىن ئۇ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشى كېرەك ئىدى. ساۋۇت مۇشۇنداق ئويلىدى هەم شۇنداق قىلماقچى بولدى. ئەمما دەل شۇ چاغدا روزى ئۇنىڭ قولىدىكى بومبىنى تارتىۋېلىپ، ئالدىدىكى بوشلۇققا ئېتىۋەتتى.

— قارىسام سەن ناهايىتى جىددىيلىشىپ كەتتىڭ، سېنى ئىلگىرىكى ۋاقىتتىكىگە ئوخشاش ياخشى ئاتالماي ئۆزىنى يارىلاندۇرۇۋالمىسۇن دېدىم، — دەپ چۈشەندۈردى روزى.

ئەركىن بۇ ئىككىسىنىڭ زادى نېمە ئىش قىلماقچى بولغانلىقىنى دەرهاللا ئاڭقىرالمىدى، ئەمما، كېيىن ئۇ ساۋۇت ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالماقچى بولۇۋاتامدۇ - قانداق؟ دېگەننى ئويلىدى، ئۇ مۇشۇلارنى ئويلىغاندا بىردىنلا قارا تەرگە چۆمۈپ كەتتى. ئۇ جىددىي تۈستە ئابدۇلغا:

— قارىسام ساۋۇتنىڭ بەزىدە هوش - كاللىسى تازا جايىدا بولمايۋاتىدۇ، بۇنداق ئادەمنىڭ هايات قېلىشىنىڭ يەنە نېمە زۆرۈرىيىتى بار؟ — دېدى.

ئابدۇلمۇ بەزى ئەهۋاللارنى سەزگەنىدى. ئۇ ئەركىنگە:

— هازىرقى مۇنداق پەۋقۇلئاددە شارائىتتا مېنىڭچە يەنىلا ئالدىراقسانلىق قىلماسلىقىمىز كېرەك، — دېدى.

ئەركىن ئاچچىقلانغان هالدا ساۋۇت بىلەن روزىنى كېتىشكە بۇيرۇدى. ئاندىن جىددىي تۈردە ئابدۇلغا:

— ئەگەر مەن سېنىڭ بىلەن بولغان دوستلۇقۇمنى دېمەسەم، ئۇنىڭ هەرىكىتىنىڭ پۈتۈنلەي سېنىڭ مەدەت بېرىشىڭ بىلەن بولغانلىقىدىن گۇمانلىنىشقا هەقلىقمەن، — دېدى.

ئابدۇل سوغۇق قانلىق بىلەن:

— بۇنداق ئەنسىز ژاقىتلاردا ھېچكىم ئەنسىزلىكتىن، يەڭگىللىكتىن ساقلىنالمايدۇ، — دېدى.

— سەن بىلەن ئالمىنىڭ مېنىڭ ئورنۇمنى تارتىۋالماقچى بولغانلىقىڭلاردىن ئىبارەت بۇ تەرىپىڭلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا مېنىڭچە بۇ يېگىت ناھايىتى سۆيۈملۈك، مەن ئۇنىڭ ماڭا قەست قىلماقچى بولغانلىقىدىكى سەۋەبنىڭ، مېنىڭ ئۇنىڭ سۆيگىنىنى تارتىۋالغانلىقىمدىن ئىكەنلىكىگە تامامەن ئىشىنىمەن. مەن مۇشۇنداق تەۋەككۈلچىلىكنى ياخشى كۆرىمەن، — دېدى ئەركىن.

— ھازىرقىدەك مۇشۇنداق شارائىتتا سېنىڭ يەنە سۆيگەن يار ھەققىدە گەپ قىلىشقا رايىڭ بارمۇ؟ تۇرسۇن بىلەن قالادىن ھازىرغىچە نېمىشقا ھېچقانداق خەۋەر يوق؟ ئۇلار مۇشۇ بىر-ئىككى كۈن ئىچىدە قايتىپ كېلىشى كېرەك ئىدى، — دېدى ئابدۇل غەمكىن ھالدا.

— خاتىرجەم بول، جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئاشۇ دۆت ساقچىلار ئۇلارنى ھەرگىز تاپالمايدۇ، بىز جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچىلىرىنىڭ ئاشۇ تېتىقسىز داۋراڭلىرىغا پەرۋا قىلماسلىقىمىز كېرەك، — دېدى ئەركىن ئۆزىنى ناھايىتى چوڭ تۇتۇپ.

3

قالاڭ پوزىتسىيىسى بەئەينى چىش پاستىسىغا ئوخشايتتى، سىقمىسا چىقمايتتى.

بۇگۈن جۇڭ چېڭ ئالاھىدە ئۆزى ئۇنى سوراق قىلىشقا كەلدى، جۇڭ چېڭ جىددىي تەلەپپۇز بىلەن:

— قالا، بۇ ئىككى كۈندىن بۇيانقى ئىپادەڭگە قارىغاندا سېنىڭ ھەقىقەتەن گۇناھىڭنى يۇيۇش ئىرادەڭ بار ئىكەن، — دېدى.

— مەن چوقۇم شۇنداق قىلىمەن، — دېدى قالا.

جۇڭ چېڭ ئالدىرىماي ئۇنى سوراق قىلىشقا باشلىدى:

— ئەمما، مەن ئىگىلىگەن ئەھۋاللارغا قارىغاندا، سەن تېخى

مۇھىم ئەھۋاللارنى بىزگە ئېيتمىدىڭ ياكى بولمىسا مۇناقىچە دەيـ
لى، تېخىمۇ مۇھىم، تېخىمۇ چوڭ مەسىلىلەرنى بىزگە تېخى
تاپشۇرمىدىڭ، مەسىلەن، ئەركىن بىلەن ئۇنىڭ تەشكىلاتى ھازىر
زادى قەيەردە؟

ـــ ئىداره باشلىقى، مەن بىلىدىغانلىرىمنىڭ ھەممىنى دې
دىم، ھەقىقەتەن ھەممىنى دېدىم، ـــ دەپ چۈشەندۈردى قالا
خۇدۇكلەنگەن ھالدا.

ـــ راستمۇ؟ يەنە تولۇقلايدىغانلىرىڭ يوقمۇ؟ ـــ دېدى،
ئاندىن ئۇنىڭغا پەرۋا قىلماي ئورنىدىن تۇرۇپ چىقىپ كەتتى.
يالقۇن قالانىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ تۇرۇپ:

ـــ قالا، ھەقىقەتەن سېنىڭ تولۇقلاپ دەيدىغانلىرىڭ يوقمۇ؟
ھازىر ئىداره باشلىقىنىڭ ئاچچىقى كەلدى، ئەسلىده ئۇ سېنى
قويۇۋەتمەكچىدى، لېكىن سەن چوڭ مەسىلىلەرنى يوشۇرۇپ تاپـ
شۇرمىدىڭ، ھازىر سېنى قويۇپ بېرىش ـ بەرمەسلىك جىددي
مەسىلىگە ئايلىنىپ قالدى. مەن ساڭا بىر راست گەپنى قىلاي،
بىز ئەركىننىڭ قۇرۇم تېغىغا يوشۇرۇنۇۋالغانلىقىنى بىلمىز،
ئۇنىڭ ئۇستىگە سىلەرنىڭ ئۇ يەرده يەر ئاستى قورال ـ ياراغ
زاۋۇتۇڭلار بار. قانداق؟ بىز تەكشۈرگەن ئەھۋاللار راست ـ
مىكەن؟ ـــ دېدى.

قالا بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ ھاڭ ـ تاڭ قالدى، ئۇ كۆڭلىده:
ساقچىلار ھەتتا ئەركىننىڭ نەده ئىكەنلىكىنىمۇ بىلىدىكەن، دېمەك
ئەركىن تۇتقۇنغان بولدى، دەپ ئويلىدى. ئۇ ئىككىلىنىشكە
باشلىدى.

ـــ قالا، ساڭا يەنە پەقەت بەش مىنۇتلا ۋاقىت بېرىمەن، سەن
مۇشۇ بەش مىنۇت ۋاقىت ئىچىده سىلەرنىڭ بازاڭلارنىڭ تەپسىلي
ئورنىنى، ئورۇنلاشتۇرۇلۇشىنى ئېنىق سىزىپ بېرىشىڭ كېرەك،
بولمىسا سېنى ھېچكىم قۇتۇلدۇرالمايدۇ، ـــ يالقۇن ئۇنى يەنە
بىر قېتىم ئاگاھلاندۇردى.

بۇگۇن ئەتىگەنده، قالا ساقچىلارنىڭ جىددي بىر ھالەتته بىنا
غا چىقىۋاتقانلىقىنى كۆردى، بايا ساقچى ئىدارىسىنىڭ باشلىقىمۇ
شەخسەن ئۆزى كېلىپ ئۇنى سوراق قىلدى. ئۇ: ئەركىنلەر چوقۇم

پاش بولۇپ قالمىغان بولدى، دەپ ئويلىدى، ئۇ ھەتتا ئۆزىنىڭ مۇددەتتىن بۇرۇن تۇتۇلۇپ قالغانلىقىدىن خۇشال بولدى، بولمىسا ساقچىلار ئۇلارنىڭ قورال ـ ياراغ زاۋۇتىنى توپقا تۇتمىغان بولسا ئۆزىنىڭ ساق قېلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

يالقۇن ھاجەتكە چىقىپ كەتكەن ۋاقىتتا، قالا ھەممىنى تاپ-شۇردى. يالقۇن قايتىدىن ئىشخانىغا كىرگەندە، ھەتتا ئىشەنمەي قالدى. ئۇ ۋالىڭ لۇدىن:

ــ ئۇ ھەممىنى تاپشۇردىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ۋالىڭ لۇ ئۇنتۇنسىز ھالدا بېشىنى لىڭشىتىپ قويۇپ:

ــ ھەممىنى تاپشۇردى، ــ دېدى.

يالقۇن غەزەپلەنگەن ھالدا قالانىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇنىڭ شالاڭ چاچلىرىنى قامالالاپ:

ــ مەن يېنىڭدا تۇرسام نېمىشقا مەسىلەڭنى تاپشۇرمايسەن، مەن ھاجەتكە چىقىپ كەتكەن ئاشۇ پەيتتە مەسىلەڭنى تاپشۇرسەن، مەن ئىككى كېچە ـ كۈندۈز ساڭا ھەمراھ بولدۇم، سەن ھېچنېمە-نى تاپشۇرمىدىڭ، سەن مېنى نېمىدەپ ئويلاپ قالدىڭ، سەن مېنى كولدۇرلىتىۋاتامسەن؟ ــ دەپ ۋارقىرىدى.

ۋالىڭ لۇ دەرھال يالقۇنغا قولىنى قويۇۋېتىشكە ئىشارەت قىل-دى:

ــ ئۇنداق قىلما، مۇھىم ئىشقا تەسىر يېتىدۇ، ــ دېدى.

قالا دىلى ئازار يېگەن ھالدا ۋالىڭ لۇغا:

ــ مەسىلىنى سىزگە تاپشۇرسام ياكى ئۇنىڭغا تاپشۇرسام ئوخشاش ئەمەسمۇ؟ ــ دېدى ھەم شالاڭ چاچلىرىنى سىلاپ يالقۇن-غا چېچىلدى:

ــ مەن ھامىنى سىزگە دەپ بېرەتتىم ئەمەسمۇ؟ نېمىشقا چېچىمنى يۇلىسىز، مەن تۇغۇلغاندا چېچىم بىلەن تۇغۇلغان، بۇ چاچنى ماڭا خۇدا بەرگەن، ئۆلگەندىمۇ يەنە گۆرۈمگە مۇشۇ چېچىم بىلەن كېتىمەن، ــ دېدى.

قالا قىزىق ئادەم ئىكەن، ئۇ تۇتۇلىدىغان چاغدا خەنجىرىنى چىقىرىپ ۋالىڭ لۇ بىلەن ئېلىشقانىدى، ئەمدى بىرنەچچە تال چېچى يۇلۇنۇپ كەتكىنىگە يىغلاۋاتقىنىنى كۆرمەمدىغان.

4

ئايگۈلنى ئۆلتۈرگەن، غەرب دۆلىتىدىن كەلگەن مەلۇم سىر-لىق تەشكىلاتنىڭ ئالاھىدە خادىمى دۆلىتىمىزنىڭ بىخەتەرلىك ئو-رۇنلىرى تەرىپىدىن تۇتۇلدى. ئەمما 72 سائەتتىن كېيىن ئۇمۇ سىرلىق ھالدا ئۆلدى. قانۇن دوختۇرى ئۇنى «يېڭى تىپتىكى بىئولوگىيىلىك قورال ئارقىلىق ئۆلتۈرۈلگەن بولۇشى مۇمكىن» دەپ گۇمان قىلدى.

ما تەنەمۇ بۇيرۇق بويىچە يەنە مۇخبىرلىق سالاھىيىتى بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭغا كەلدى. ئۇ ئۆلۈپ كەتكەن ئالاھىدە خادىم بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان يىپ ئۇچىنى تاپماقچىدى.

ھازىرچە تېخى ھېچقانداق بىر چارە - ئامال يوق ئىدى. ما تەنەمۇ ئاۋۋال بىرقانچە كىشىنى ئىختىيارىي زىيارەت قىلىپ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۆزىنى سەل تۇتۇۋالغاندىن كېيىن ئاندىن خىزمەتىنى قانات يايدۇرۇش قارارىغا كەلدى.

ئۆتكەن قېتىم جەنۇبىي شىنجاڭغا كەلگەندە ما تەنەمۇ چېن دامونىڭ ئايالى ۋە قىزىنى تېررورلۇق تەشكىلاتى تۇنقۇن قىلىۋال-غانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا ئۇ بۇ كۆپ رىيازەت چەككەن ئانا بىلەن قىزنى يوقلاپ كېلىش نىيىتىگە كەلدى.

تەشكىلىنىڭ ياردىمى بىلەن ما تەنەمۇ ناھايىتى ئاسانلا چېن دامونىڭ ئۆيىنى تېپىپ، ئىشىك قوڭغۇرىقىنى باستى.

— ۋاي ۋۇي، سىرتتا بوران چىقىۋاتامدۇ نېمە؟ چېن دامو ھېلىلا بىزگە تېلېفون بېرىپ بىر ئايال مۇخبىرنىڭ بىزنىڭ ئۆيگە كېلىشى مۇمكىنلىكىنى ئېيتقانىدى. سىز راستىنلا كەپسىز، كىرىڭ، كىرىڭ، — لەيلى ئىشىكنى ئېچىپ ئۇنى ئىنتايىن قىزغىنلىق بىلەن كۈتۈۋالدى. لەيلى خەنزۇچە ئورتاق تىلدا ناھايىتى ياخشى سۆزلەيتتى، ئۇنىڭ كۆلكىسىمۇ ئىنتايىن جاراڭلىق، خۇشخۇي ئىدى، — سىز ئۇنىڭ بىلەن تېلېفوندا ناھايىتى قىسقىلا سۆزلىشىپسىز، ئۇ سىزگە مېنى ۋاپادار ئايال، ياخشى ئانا دەپ بەردىمۇ قانداق؟ ئۇ مېنى: سىز باشقا بىر مەنىدىكى ۋاپادار ئايال،

ياخشى ئانا، دېگەن. مەن سەۋر - تاقەتلىك ئايال. ئۇ مېنى ئۆزىنىڭ خىزمىتىنى قوللايدۇ دەپ ئويلايدۇ. ئەمەلىيەتتە مەن ئۇنىڭ ئىدىيىسىنى ئۆزگەرتەلمەيدىكەنمەن، مەن نەچچە قېتىم ئۇ-نىڭ بىلەن ئاجرىشىپ كېتىش ئويىدا بولغان.

ما تىيەنمۇنىڭ ئويلىغىنىنىڭ ئەكسىچە لەيلى ئۇنىڭغا ناھايىتى ياخشى ماسلاشتى. ما تىيەنمۇ بىردىنلا كۆزلىرى يوغان، قاڭشار-لىق، بۇدۇر چاچ لەيلىنى ياخشى كۆرۈپ قالدى.

ساقچىلارنىڭ ئاياللىرى كىشىگە ئادەتتە يېقىملىق تۇيغۇ بېرەت-تى. لەيلىنىڭ ئائىلىسى قارىغاندا ناھايىتى ئاددىي ئائىلە ئىدى، ئۆيدىكى ئۆي سايمانلىرىنىڭ ھەممىسى كونا بولسىمۇ، ئەمما ئىنتا-يىن پاكىز تۇتۇلغانىدى. مېھمانخانىغا بىر ساپا، بىر كونا توققۇز سانتىلىق رەڭسىز تېلېۋىزور قويۇلغان، كىچىك شىرەنىڭ ئاستى-دىكى گىلەم ئىنتايىن چىرايلىق ئىدى.

لەيلى ئانچە چىرايلىق ئەمەس ئىدى، ئەمما ئۇ قىسقا بۇدۇر چاچ قويۇۋالغان، ئالتۇن رەڭ رامكىلىق كۆزەينەك تاقىۋالغان بولغاچقا كىشىنى ئۆزىگە جەلپ قىلاتتى ھەم يېڭىچە بىر تۇيغۇ بېرەتتى. ما تىيەنمۇ ئۇنىڭ باشقىلارغا ناھايىتى قىينىلىپ قاراۋاتقا-لىقىنى، كىشىگە يېقىن كەلمىسە كۆرەلمەيۋاتقانلىقىنى ھېس قىل-دى. ئۇنىڭ بىلەن تۇنجى قېتىم كۆرۈشۈۋاتقان بولغاچقا ما تىيەنمۇ ئۇنىڭدىن كۆپرەك نەرسىلەرنى سوراشقا خىجىل بولدى.

لەيلى ئۇيغۇر ئاياللىرى ياخشى كۆرىدىغان گۈللۈك ئۇزۇن كۆڭلەك كىيگەن بولۇپ، كۆڭلىكى بەدىنىگە چېپىشىدە كەلگەن، ئۇنى ناھايىتى چاققان كۆرسىتەتتى. لەيلى قىزغىنلىق بىلەن ما تىيەنمۇنىڭ ئالدىغا مېۋە قويدى ھەمدە:

— بىز گىلەمدىلا ئولتۇرايلى، — دېدى.

ما تىيەنمۇ خۇشال ھالدا:

— بولىدۇ، مەن ئىختىيارىي بولۇشنى ياخشى كۆرە-مەن، — دېدى.

— چىراغنىڭ يورۇقىنى ئاجىزراق قىلىپ قويايلى بو-لامدۇ، — لەيلى ما تىيەنمۇنىڭ پىكرىنى ئالدى، ما تىيەنمۇ تېخىمۇ خۇش بولۇپ كەتتى. ئۇ:

— بۇ سىزنىڭ ئۆيىڭىز، سىزنىڭ ئىختىيارىڭىز چە بولسۇن، بۇنداق بولغاندا تېخىمۇ مەنىلىك بولىدۇ، — دېدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىككىسى خۇددى كونا دوستلاردەك سەمىمىي پاراڭغا چۈشۈپ كەتتى. پاراڭ باشلىنىشتىن ئىلگىرى لەيلى كارىۋاتنى ئىشارەت قىلىپ قويدى، ئۇنىڭ قىزى گۈلشەن ئۇخلاپ قالغانىدى.

— بايا سىز ئاجرىشىپ كەتمەكچى بولغانىدىم، دېدىڭىز، نېمە ئۈچۈن؟ — دېدى ما تېيەنمۇ پەس ئاۋازدا.

— بالىنىڭ ئىشى بىلەن بولمامدۇ! مەن بىرىنچى بالامغا قورساق كۆتۈرۈپ يەتتە ئاي بولغاندا، مېنى ئېشەك هارۋىسى سوقۇۋەتتى، ئۆيگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ناهايىتى بىئارام بولدۇم، شۇڭا ئۇنىڭغا: «مېنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىڭ» دېدىم. ئۇ: «مەن كامانداروپكىغا چىقىمەن، قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئاپىراي» دېدى. ئۇ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن يەنە: «بۇ بىرقانچە كۈندىن بۇيان مەن ناهايىتى ئالدىراش بولۇپ كېتىۋاتىمەن، ئۆزۈڭىز بېرىڭ» دېدى. مەن ئۆزۈم يالغۇز دوختۇرخانىغا باردىم. دوختۇر مېنى تەكشۈرۈپ كۆرۈپ: «بالىڭىز قورساقتا ئۆلۈپ قاپتۇ» دېدى. ئۇ ئوغۇل بالا ئىكەن، مەن يىغلاپ كەتتىم، مەن ئەزەلدىن مۇنداق زەربىگە ئۇچراپ باقمىغانىدىم، پۈل تاپشۇرۇش ئورنىدا قاتتىق يىغلاپ كەتتىم. بىر ياخشى نىيەتلىك كىشى ماڭا نەسىھەت قىلىپ: «قىزىم، يىغلىماڭ، مۇنداق يىغلىسىڭىز قورسىقىڭىزدىكى بالىغا تەسىر يېتىدۇ» دېدى. مەن كۆڭلۈمدە: «مەن مۇشۇ قورساقتىكى بالام ئۈچۈن يىغلاۋاتىمەن» دەپ ئويلىدىم، — دېدى لەيلى تۇزلا.

گەرچە بۇ ئىشقا بىرقانچە يىللار بولغان بولسىمۇ، لەيلى بۇ ئىشلارنى ئېيتقاندا ئۆزىنى توختىتالماي يىغلاپ كەتتى، ئۇ كۆزەينىكىنى ئېلىۋېتىپ ئۆكسۈپ يىغلىدى.

— كەچۈرۈڭ، هەممىسى مېنىڭ كاساپىتىم، بۇ ئىشنى سورىمىسام بوپتىكەن، — دېدى ما تېيەنمۇ ئۇنىڭ مۇرىسىگە پەپلەپ ئۇرۇپ تۇرۇپ.

— كېرەك يوق، بۇنى ئېيتسام بەلكىم بىرئاز ياخشى بولۇپ

قىلىشىم مۇمكىن، بۇ بىرقانچە يىلدىن بۇيان بۇنى ھېچكىمگە ئېيتىپ باقمىغانىدىم. كېيىن ئۇ كامانىدىروپكىدىن قايتىپ كېلىپ، بۇنى بىلگەندىن كېيىن بەك ئازابلاندى. ئۇنىڭ خىزمەتداشلىرى بۇ ئىشنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۇلارمۇ مېنى كۆرگىلى كەلدى. ئۇ چاغدا ئۇ ئادەتتىكى بىر رازۋېدكىچى ئىدى. مەن ئۇنىڭ باشقىلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنىڭ مۇنداق ياخشى ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ ئۇنى كەچۈرۈۋەتتىم. مەن ئۇنىڭ دېلو ئىشلەش بىلەن ئالدىراش ئىكەنلىكىنى بىلەتتىم.

— دېمەك، ئەمەلىيەتتە ئۇ سىزنى ناھايىتى ياخشى كۆرىدىكەن، ئەمما، بۇ ئىش سىزنىڭ دىلىڭىزغا بەك ئازار بېرىپتۇ، توغرىمۇ؟ — دەپ سورىدى ما تيەنمۇ پەس ئاۋازدا.

— ھەممىسى پېشانەمنىڭ تەتۈرلۈكىدىن، شۇ ئىش ئۆتۈپ بىر يىل ئۆتكەندىن كېيىن قىزىم قورسىقىمدا قالدى، ئەمما دوختۇرخانىدا يېتىپ ئاندىن بۇ بالىنى ساقلاپ قالدىم. تېنى بەك ئاجىز، ھەمىشە ئاغرىپ قالىدۇ، ئۇنى پۈتۈنلەي ئۆزۈم يالغۇز بېقىپ كەلدىم. بىر قېتىم بالام قىزىپ كېتىپ قىزىتمىسى 40 گرادۇسقا چىقتى، بۇ ۋاقىتتا ئۇ سىرتتا دېلو بىجىرىۋاتاتتى. بۇ قاتتىق بوران چىقىۋاتقان بىر كۈن ئىدى. مەن بالىنى قۇچاقلاپ كۆتۈرۈپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ ماڭدىم، كۆزلىرىمگە توپا كىرىپ ياشلىرىم بىلەن قوشۇلۇپ كەتتى، — دېدى لەيلى خورسىنىپ قويۇپ.

ما تيەنمۇ ئۇنىڭ دەردىگە يېتىپ:

— ئۇ چاغدا سىزگە ھەقىقەتەن تەس بولغانىكەن، مەن سىزنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى مۇشكۈلچىلىكىڭىزنى تەسەۋۋۇر قىلدىم، — دېدى.

— بالام دوختۇرخانىغا بىر كىرىپ قالغىنىچە ئون نەچچە كۈن يېتىپ قالدى، پراكتىكا قىلىۋاتقان بىرنەچچە سىبىترا ئارقامدىن تىللايتتى، ئۇلار «ھالىدىن خەۋەر ئالماق بەك تەسكەن» دەپ زارلايتتى. مەن ھەمىشە دوختۇرغا: «بالام شۇنچە دورا يېسىمۇ، شۇنچە ئوكۇل ئۇرسىمۇ نېمىشقا قىزىتمىسى يانمايدۇ، بالامنىڭ ئاشقازىنىنى بۇزۇپ قويماڭلا يەنە؟ سىلەر ئېرىمنى يېنىمدا يوق

دەپ مېنى بوزەك قىلىۋاتامسىلەر» دەيتتىم. دىلىم بەك ئازار يېگەنىدى، ئويلاپ باقمامسىز، ئەگەر ئېرىم مۇشۇ كەسىپنى ئىشلىمىگەن بولسا مەن مۇشۇ ئاۋارچىلىكلەرگە قالارمىدىم؟ ئۇ دېلو بېجىرىپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بىز ئانا ـ بالا ئىككىمىزنى ئالغىلى دوختۇرخانىغا كەلدى. مەن ئۇنىڭدىن رەنجىمىدىم، ئۇنىڭ-دىن ئاغرىنمىدىم، ئاغرىنغانىنىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق ئىدى. پەقەت ئۇنى كۆرۈپلا بوشىشىپ كېتىۋاتاتتىم. مەن ئاجرىشىپ كې-تىشنى ئويلىدىم. بىز نەچچە يىل مۇھەببەتلىشىپ ئاندىن كېيىن توي قىلغان، تويدىن كېيىن مۇناسىۋىتىمىز ياخشى كېتىۋاتاتتى، ئۇنىڭ خىزمىتى ھەمىشە ئالدىراش بولۇپ، بىر يىلىنىڭ 300 كۈنى ئۇ ئۆيدە بولمايتتى. ئەمما، ئۇ ماڭا يۈز كېلەلمەيدىغان ھېچقانداق ئىشنى قىلمىغان، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن خىزمەتكىلا بېرىلىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ ماڭا بولغان مۇئامىلىسى ناھايىتى ياخشى ئى-دى. شۇڭا مەن ئاجراشمىدىم، ـــ دېدى.

ـــ چېنى دامو سىزنىڭ بۇ ئويىڭىزنى بىلەمدۇ؟ ئۇ سىزدىن رەنجىدىمۇ؟ ـــ دەپ سورىدىمۇ ما تيەنمۇ قىزىقسىنىپ.

ـــ مەن ئۇنىڭغا ئېيتتىم، ئۇ يىغلاپ كەتتى. ئۇ «لەيلى، ئەمەلىيەتتە مەن سىزنى ئىنتايىن ياخشى كۆرىمەن، ئەمما مېنىڭ خىزمىتىم مانا مۇشۇنداق خىزمەت، دائىم سىرتتا چېپىلا يۈرى-مىز، ئۆيدە ئولتۇرۇپ دېلو بېجىرگىلى بولمايدۇ ئەمەسمۇ؟» دېدى.

شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ قەلبى بەك ئازابلىناتتى، شۇڭا ھەر قېتىم ئۆيدە بولغان ۋاقتىدا بالىنى كۆپرەك كۆتۈرۈپ ئوينىتاتتى، مېنىڭ ئۆي ئىشلىرىنى قىلىشىمغا يارەملىشەتتى، ئەمەلىيەتتە ئۇ ناھايىتى بىچارە ئىدى. بۇ ئۆيدە قانداقتۇ قىزىم بىلەن مەن ئۇنىڭغا ھەمىشە ئاچچىقلىنىشقا ھەقلىقتەك ئىدۇق، ھەتتا ئۇ ئۆيدە تاماكا چەكسىمۇ قىزىم كۆرۈپ قالسا: ئاپا، دادام يەنە تاماكا چېكىۋاتى-دۇ، دەيتتى. شۇڭا ئۇ ئاڭلىق ھالدا بالكونغا چىقىپ تاماكا چېكەتـ تى. مەن ئۇنىڭ تاماكا چەككەنلىكىنى كۆرۈپ قالسام: تاماكا چەكمەڭ دەپ ۋارقىرايتتىم، ھەتتا ئەتىگەنده ئورنىمىزدىن تۇرغاندـ-دىن كېيىن ئۇ ھەمىشە مەن بىلەن قىزىم ھاجەتخانىغا كىرىپ

بولغاندىن كېيىن ئاندىن كىرەتتى، ئەگەر ئۇ ئالدىدا كىرىپ كەتكەن بولسا مەن ئۇنى ئالدىرىتىپ: تېز چىقىڭ دەيتتىم. شۇڭا ئۇ دەرھال ھاجەتخانىدىن يېنىپ چىقاتتى. ئۇ بۇ ئائىلىدە ئۆزىنى مېھمانخانىدا تۇرۇۋاتقاندەك ھېس قىلاتتى. شۇڭا ئۇ ھەمىشە ئىنتايىن ئېھتىيات بىلەن ئىش قىلاتتى ھەم ئىنتايىن ئاڭلىق بولاتتى.

ــ مېنىڭ ھېس قىلىشىمچە چېن دامو ناھايىتى جىمىغۇر، كەم سۆز ئىكەن، سىز ناھايىتى ئوچۇق ئايال ئىكەنسىز، سىلەر ئىككىڭلار تۇرمۇشتا چىقىشىپ كېتەلمىدىڭلارمۇ؟ بولۇپمۇ، ئۇ موڭغۇل ئىكەن، سىز ئۇيغۇر ئىكەنسىز، ئىككىڭلارنىڭ ئارىسىدىكى پەرق چوڭمىكەن؟ ــ دەپ سورىدى ما تيەنمۇ.

لەيلى قاقاقلاپ كۈلۈپ:

ــ ئەگەر ئارىدا مۇھەببەت بولسىلا قانداق مىللەت كىشىلىرى بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئۇلار بىرگە تۇرمۇش كەچۈرەلەيدۇ. ئەر بىلەن ئايال بىر ئۆيدە بولسا نېمە ئىش بولىدىغانلىقىنى ئۆزىڭىز بىلىسىزغۇ، ئۇ بىرگە تۇرمۇش كەچۈرۈش، تاماق ئېتىش، ئۆخلاش قاتارلىق ئىشلارغۇ! مېنىڭ ئاچا ـ سىڭىللىرىم مەندىن: خەنزۇغا تەگسە قانداق بولىدىكەن؟ دەپ سوراشتى. مەن ئۇلارنىڭ سۆزىنى تۈزىتىپ: «مېنىڭ ئېرىم خەنزۇ ئەمەس، خەنزۇ بىلەن موڭغۇلدىن تۇغۇلغان شالغۇت، مېنىڭ ئۇنىڭغا بولغان تەسىراتىم ناھايىتى ياخشى. نېمىشقا؟ ئۇ مېنى ناھايىتى ھۆرمەتلەيدۇ، ناھايىتى ياخشى كۆرىدۇ. مېنىڭ ئائىلە ئىشلىرىنى قىلىشىمغا ياردەملىشىدۇ، ھەر كۈنى ئېرىدىن تاياق يەيدىغان ئاياللارغا قارىغاندا مېنىڭ كۈنۈم جەننەتنىڭ تۇرمۇشى» دېدىم، ــ دېدى.

ــ چېن دامونىڭ قىزى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى قانداق - راق؟ ــ دەپ سورىدى ما تيەنمۇ ياتاقنى كۆرسىتىپ.

لەيلى ئىچى تارلىق قىلغاندەك:

ــ بەك ياخشى، ھەتتا مېنىڭ بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنمۇ ياخشى. قىزىم دادىسىغا چوقۇنىدۇ، ئاشۇ كۈنى دادىسى ئۇرۇمچىدىن قايتىپ كەلگەندى، بىرمۇنچە مېدالىلارنى ئېلىپ كەپتىكەن، قىزىم بەك خۇش بولۇپ كەتتى، قىزىم ئۇ مېدالىلارنى ياتقىغا ئەكىرىپ ئىشىكنى ئېتىۋالدى، مېنى كىرگۈزمىدى، ئۆزى يالغۇز

ئولتۇرۇپ ئۇ مېدالىلاردىن ھۆزۈرلاندى. ئۆيىمىزدە تامغا ئېسىپ قويۇلغان بىر شىنجاڭ خەرىتىسى بار، چېن دامو كاماندىروپكىغا چىقىپ كەتسە، قىزىم ھەمىشە خەرىتىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «دادام ھازىر قەيەردە؟» دەپ سورايدۇ. دادىسى قايتىپ كەلگەندىن كېيىن قىزىم: «دادا، سىز قۇرۇم تاغلىرىغا شۇنچە كۆپ بارىدىگەن، قاچان مېنى قۇرۇم تاغلىرىغا ئاپىرىسىز؟» دەپ سورايدۇ. قىزىم ھەمىشە ئۆيدە يالغۇز قالغاچقا ئەركىنلىككە بەكمۇ تەشنا.

— قىزىگەن ئېھتىمال بەك چىرايلىق، بەك ئەقىللىقتۇر - ھە؟ — ما تىيەنمۇ سەۋرسىزلىك بىلەن ياتاق ئۆيگە قاراپ قويدى.

لەيلى ئىنتايىن خۇشال ھالدا:

— توغرا دېدىگەن، قىزىم مېنىڭ ئەڭ چوڭ پەخرىم، ئۇ چىرايلىق ھەم غەرەز ئۇقىدۇ، بولۇپمۇ ئۇنىڭ سەنئەت تالانتى بار، ئۇسسۇل ئۆيناشقا بەك ئۇستا، خۇددى ماڭا ئوخشاش، — لەيلى ئىپتىخارلانغان ھالدا قىزىنى ماختاپ كەتتى، — مەن ھەقىقەتەن خۇشال بولۇۋاتىمەن، قىزىم ھازىر بېيجىڭ ئۆسمۈرلەر ئۇسسۇل مەكتىپىگە بېرىش ئالدىدا تۇرۇۋاتىدۇ، ئۇ ناھايىتى يارىملىق قىز بولدى، — دېدى.

ما تىيەنمۇمۇ ئىختىيارسىز ھالدا خۇشال بولۇپ كەتتى، ئۇ چىن قەلبىدىن:

— ئاچا سىزنى تەبرىكلەيمەن، سىزنىڭ بۇنداق ئىپتىخارلىنىۋاتقان ھالىتىگىزنى كۆرۈپ، كەلگۈسىدە چوقۇم قىز تۇغۇش نىيىتىگە كەلدىم، — دېدى.

لەيلى ناھايىتى شادلىنىپ قىزىنى ماختاپ كەتتى:

— قىزىم ناھايىتى ئەقىللىق، ئادەتتە ئۇنىڭغا بىرەر نەرسە ئۆگىتىشكە ۋاقتىمىز چىقمايدۇ، ئەمما ئۇ ھەمىشە چوڭ - چوڭ كىتابلارنى قولىغا ئېلىۋېلىپ ھېكايە كۆرىدۇ، مەسىلەن، گىرىم چۆچەكلىرى، ئاندېرسون چۆچەكلىرى قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسىنى كۆرىدۇ. ئۇ ئىنتايىن چېچەن بىالا بولدى، مەن ئۇنىڭ بەك ھېرىپ - چارچاپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ ئادەتتە ئۇنىڭغا بەك قاتتىق تەلەپ قويۇپ تۇرۇۋالمايمەن. ئۇ ھەمىشە ماڭا: «ئاپا مەن رېن شىيەنچىنىڭ ئالدىمغا كەل، ئۇدۇلۇمدىكى قىز، دېگەن ناخشا

بىلەن جۇ خۇاجيەننىڭ يېقىندىن بۇيان پەرىشانىمەن، دېگەن ناخشىنى ئوقۇشنى ياخشى كۆرىمەن، دەيدۇ. ئۆتكەندە بىزنى تۇنۇن قىلىۋېلىش ۋەقەسى يۈز بەرگەندىن كېيىن، ئۇ ھەمىشە ئۆيگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئۆيگە كىرىۋېلىپ بۇ ناخشىنى ئاڭلايدۇ. بەزىدە دادىسى قايتىپ كەلمەي مېنىڭ ئىچىم پۇشۇپ كەتكەندە، ئۇنىڭغا خاپا بولۇپ چېچىلىپ قويىمەن، بۇ چاغدا ئۇ ماڭا:

يېقىندىن بۇيان پەرىشانىمەن،

ئۆتۈۋاتىدۇ كۈنلىرىمىز سەل غەلىتە

دېگەن ناخشىنى ئېيتىپ بېرىدۇ، مەن ئۇ بۇ ناخشىنىڭ مەنىسىنى چۈشىنىپ قەستەن ماڭا ئېيتىپ بېرىۋاتامدىكىن دەپ گۇمان قىلىمەن. ئۇ ھەمىشە ماڭا: «ئاپا، سىز ماڭا قائىدە سۆزلەپ بېرىڭ، ئەمما ئاچچىقلانماڭ، ۋارقىرىماڭ» دەيدۇ. بۇنداق چاغدا كۆڭلۈم بىردىنلا يۇمشاپ ئۇنى باغرىمغا بېسىپ: «قوزام، مەن بەزىدە خاپا بولۇپ قالسام، ئىچىم پۇشۇپ قالسا ساڭا ئاچچىقلاپ قويىمەن، ھەرگىز كۆڭلۈڭگە ئالما، ئاپاڭ خاتا قىلدى، ھەربىر ئادەمدە خاتالىق بولىدۇ، سەن بەزى قائىدىلەرنى ئۆگىنىۋال، ئاپاڭ چېچىلىپ ئاچچىقلانغاندا سەن ئاپاڭنى توسقىن. مەسىلەن، تۇنۇگۇن ئاخشام ئاپاڭ سېنىڭ ئەدىپىڭنى بەردى، سەن ساپادا يېتىۋېلىپ يىغلاپ كەتتىڭ، مەن «كۆڭلۈڭگە ئازار بېرىپ قويدۇممۇ؟» دېدىم. ئۇ: «ھەئە» دېدى. مەن: «سەندىن ئەپۇ سورايمەن» دېدىم. ئۇ: «ئاپا، سىز، دىلغا ئازار بەرگەنلىك، تەھدىت سالغانلىق، مەن تەھدىتكە ئۇچرىدىم» دېدى.

لەيلى سۆزلەپ شۇ يەرگە كەلگەندە، بىردىنلا سۆزدىن توختىدى، ئۇ ئىشىكى يېپىقلىق تۇرغان ياتاق ئۆي تەرەپكە قاراپ، ئاندىن ماڭا:

— قىزىم ھاجەتكە چىقىدىكەن، — دېدى.

— قوزام، مەن سېنىڭ كارىۋاتتىن چۈشۈۋاتقانلىقىڭنى ئاڭلىدىم، ھاجەتكە چىقامسەن؟ چىراغنى يانداۋر، قورقما، — دېدى ئۇ ياتاق ئۆي تەرەپكە قاراپ.

ياتاق ئۆي ئىشىكى «غىچ» چىدە ئېچىلىپ، ئورۇق، ژىجىككىنە بىر قىز چىقتى. ئۇ كۆزلىرىنى ئۇۋۇلىغىنىچە ھاجەتخانىغا

كىرىپ كەتتى.

ما تېخنمۇ گۈلشەننىڭ چېچىنىڭ ئۇششاق قىلىپ ئۆرۈلگەنلەكىنى كۆردى، ئۇ ئۇنىڭ چىرايىنى ئېنىق كۆرۈشنى خالايتتى.

لەيلى ئۇنىڭ ئارقىسىدىن كىرمىدى، ئۇ ساپادا ئولتۇرغىنىچە تازىلىق ئۆيى تەرەپكە قاراپ:

— قوزام، مەن سېنىڭ چىراغنى ياندۇرالايدىغانلىقىڭنى بىلمەن، سەن يارايسەن جۇمۇ! ھە، سۈنى قويغانلىقىڭنى ئاڭلىدىم، ئورنۇڭدىن تۇرۇۋاتامسەن؟ قىزىم ھەقىقەتەن يارايدۇ جۇمۇ، ئۇ قاراڭغۇدىن قورقمايدۇ، ھە، مانا قىزىم ھاجەتخانىدىن ئۆزى چىقتى، — دېدى.

گۈلشەن ھاجەتخانىدىن چىققاندا لەيلىنىڭ چىرايى گۈلدەك ئېچىلىپ كەتتى، ئۇ قىزىنىڭ ئالدىغا بېرىپ، قىزىنىڭ يۈزىگە بىرنەچچىنى سۆيۈپ قويدى، ئاندىن كېيىن:

— قىزىم بەك گەپ ئاڭلايدۇ، ئۇ ئەمدى ياتقىغا كىرىپ ئۇخلايدۇ، — دېدى.

گۈلشەن ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى.

ما تېخنمۇ لەيلىنىڭ «مېنىڭ خۇيۇم ئەسكى» دېگەنلىكىنى بىرقانچە قېتىم ئاڭلىغانىدى. شۇڭا ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلگەن ھالدا:

— سىزنىڭ راستىنلا خۇيىڭىز ئەسكىمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— توي قىلىشتىن ئىلگىرى ناھايىتى ياخشىدى. كېيىن بالىنى ئۆزۈم يالغۇز باقتىم، ئۇ ھەمىشە ئۆيدە تۇرمايتتى، شۇڭا دائىم زېرىكىشلىك ھېس قىلاتتىم، خودىدى تۇل خوتۇنغا ئوخشاپ قالغانىدىم. ئۇ ئۆيدە بار ۋاقتىدا ماڭا ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە غەمخورلۇق قىلاتتى، لېكىن مۇنداق قىلىشى مەسىلىنى تۈپتىن ھەل قىلالمايتتى. مەن بىر ئايال، بىر ئەرگە موھتاج بولسەم ـ دە! مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچىلار مېنى ھەمىشە ناھايىتى مودا يۈرۈيدۇ، بىر موڭغۇلغا تېگىۋالدى، ھەمىشە چېچىنى بۇدۇر قىلىپ يۈرۈيدۇ، ھەر كۈنى تانسىخانىغا بېرىپ تانسا ئوينايدۇ، گۈزەللىك گىمناستىكىسى ئوينايدۇ، دەپ ئارقامدىن گەپ قىلىشىدۇ. مەن ئائىلە تۇرمۇشىنىڭ مەنىلىكرەك ئۆتۈشىنى ئۈمىد قىلسەم، چېن

دامو مېنىڭ تۇرمۇشتىكى تەلەپلىرىمنى تولۇق قاندۇرالمايۋاتىدۇ. شۇڭا مەن بەزىدە ئۆزۈمدۇ بىلمەي چېچىلىپ قالىمەن، ئۆزۈمنىڭ مىجەزىمنىڭ ئوساللىشىپ كەتكەنلىكىنى تۇيغىنىمدا، ئاللىبۇرۇن چېچىلىپ ئۆزۈمنى كونترول قىلالماي قالاتتىم، ــ دېدى لەيلى.

ما تيەنمۇ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقىنىدا ئاياللار پسىخولوگىيىسى دەرسىنى قوشۇمچە ئۆگەنگەنىدى. ئۇ: لەيلى ئېھتىمال «مەنۇى ئاچارچىلىق ئازابى» غا گىرىپتار بولغان بولۇشى مۇمكىن، دەپ ئويلىدى: ئېنىق تۇرمامدۇ؟ چېن دامو بىر ئاي ئىچىدە 20 كۈن ئۆيدە بولمايدىكەن، لەيلى ھېسسىياتى ئورغۇپ تۇرۇۋاتقان ئايال تۇرسا، ئۇنىڭ مەنىۋى، فىزىئولوگىيىلىك ئېھتىياجى قاندۇرۇلمىسا، ئۇ ئەلۋەتتە غېرىبسىنىدۇ، ئىچى پۇشىدۇ، شۇڭا ئەلۋەتتە ئاچچىقىنى ئۆزىنىڭ ئەڭ يېقىن ئادىمىدىن ئالىدۇ ــ دە، دەپ ئويلىدى.

لەيلى ناھايىتى چوڭقۇر ھېسسىيات بىلەن مۇنداق دېدى:

ــ مەن ياش ئەر ــ خوتۇنلارنىڭ قول تۇتۇشۇپ ناھايىتى قىزغىنلىق بىلەن كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگىنىمدە بەك چىدىيالمايلا قالىمەن. بىر قېتىم بىنانىڭ يېنىدىكى موزدۇزغا ئايىغىنىڭ پاشنىسىنى مىخلىتىشقا چىققانىدىم، بىر جۈپ ئەر ــ خوتۇنمۇ ئايالىنىڭ ئايىغىنى ئوڭشىتىشقا كەلگەنىكەن، ئايالى ئورۇندۇقتا ئولتۇرغاندىن كېيىن ئايىغىنى سېلىپ تاشلاپ بېرىپلا گېزىت كۆرۈشكە باشلىدى، ئېرى ئايالىنىڭ ئايىغىنى ئېلىپ قەيىرىنى ئوڭشىتىش كېرەكلىكىنى بىر ــ بىرلەپ ئېيتىپ بەردى. ئۇلارغا قاراپ ئولتۇرۇپ يىغلىغۇم كېلىپ كەتتى، ئۇلار ئايىغىنى ئوڭشىتىپ بولغاندىن كېيىن ئېرى ئۆزى ئايالىنىڭ ئايىغىنى كىيدۈرۈپ قويدى. ئۇلار كېتىپ خېلى يىراقلا بارغاندا ئېرى يەنە ئېگىلىپ ئايالىنىڭ ئايىغىنى ياخشى ئوڭشالغان ــ ئوڭشالمىغانلىقىغا قاراپ باقتى. شۇ چاغدا، مېنىڭ چېن دامونى: «ھەي چېن دامو، ھەي چېن دامو، سەن قاچانمۇ ئاشۇ ئەرگە ئوخشاش ماڭا قىزغىنلىق قىلارسەن، ماڭا كۆيۈنەرسەن؟» دەپ تىللىغۇم كەپكەتتى. چېن دامو ئادەتتە كەم سۆز، جىمغۇر بولۇپ، ئۆزىنىڭ ئىچكى ھېسسىياتىنى تولۇق ئىپادىلەپ بېرەلمەيتتى. ئۇنىڭ خىزمىتى ئۇنىڭ

بارلىق زېھنىي قۇۋۋىتىنى ئىگىلەپ كەتكەن، شۇڭا ئايالىغا قىز-غىنلىق كۆرسەتمىشنى، ئايالىغا غەمخورلۇق قىلمىشنى، ئايالىنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشنىمۇ بىلمەيتتى. بەزى - بەزىدە بىز ماگىزىنلارنى ئايلىنىشقا باراتتۇق، مېنىڭ كەيپىياتىم ناھايىتى ياخشى بولغان چاغلاردا مەن قىزغىنلىق بىلەن ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇپ ياكى بولمىسا ئۇنىڭ بىلىكىدىن قولتۇقلاپ ماڭاتتىم. ئەمما ئۇ خۇددى قورۇنۇپ ماڭالمايۋاتقاندەك بىردەمدىن كېيىنلا قولىنى تارتىۋالاتتى. بۇ چاغ-دا مەن بەكمۇ روھسىزلىنىپ كېتەتتىم. قارىمامسىز چەت ئەللىك-لەرگە، ئۇلار ئۆز ھېسسىياتىنى ئاشكارا ئىپادىلەيدىكەن، قۇچاقلە-غۇسى كەلسە قۇچاقلايدىكەن، سۆيگۈسى كەلسە سۆيىدىكەن. مې-نىڭچە بىزنىڭ غەربىي شىماللىق ئەرلەر بەكمۇ ساختىكەن.

بۇلارنى ئاڭلاپ ما تېمۇنىڭ كۇلگۈسى كېلىپ كەتتى، ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغدا ما تېمۇنىڭ ساراڭلىقى تۇتۇپ باشقە-لارنىڭ ئالدىدىلا ۋاڭ لۇنى سۆيۈپ كەتكەنىدى. ئىككىسى بىرگە سەيلە قىلغاندا، ما تېمۇ ۋاڭ لۇنى قولتۇقلاپ ماڭغاندىمۇ ۋاڭ لۇ بۇنىڭغا قارشى تۇرمايتتى، سېلىشتۇرمىسا بىلگىلى بولمايدۇ، ما تېمۇ ناھايىتى قانائەت ھاسىل قىلدى.

— زېرىكىپ ئىچىم پۇشۇپ كەتكەن چاغلاردا چوڭ ئەينەك ئالدىدا ئۇسسۇل ئويناپ كېتىمەن، تەرلەپ - پىشىپ ئۆيگە قايتىپ كەلگەن ۋاقتىمدا كۆڭلۈم سەل ئازادە بولۇپ قالىدۇ. چېن دامو ئەزەلدىن ماڭا ئاچچىقلىنىپ باقمىغان، مەن ئۇنىڭ ماڭا ئاچچىقلە-نىشىنى بەكمۇ ئۈمىد قىلاتتىم، ئەگەر ئۇ شۇنداق قىلسا مەن پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۇنىڭ بىلەن تازا ئېيتىشاتتىم. بەزىدە ئىلگىرىكى ساۋاقداشلىرىم بىلەن بىرگە ھاراق ئىچكىلى باراتتىم، بىر قېتىم ساۋاقداشلىرىم بىلەن يېغىلىپ ئولتۇرغاندا مەن ھاراق ئىچىپ مەست بولۇپ قالدىم، شۇڭا چېن داموغا تېلېفون بېرىپ مېنى ئېلىپ كېتىشنى ئېيتتىم، ئۇ دەرھال كېلىپ مېنى ئۆيگە ئېلىپ كەتتى، مەستلىكىم يېشىلگەندىن كېيىن ئۇ كۇلۇپ تۇ-رۇپ: بۇنىڭدىن كېيىن ھاراق ئىچكەندە سەل قىزىپ قالغاندىلا بولدى قىلىڭ. — دېدى. ئۇ ئەزەلدىن مېنىڭ ھەرقانداق ئىشلە-رىمغا ئارىلاشمايتتى، ئۇ ماڭا ئىنتايىن ئىشىنەتتى، باشقا ئەرلەرگە

ئوخشاش ئۆزىنىڭ ئايالىدىن ھەمىشە گۇمانلىنىپ، كۈنلەپ يۇر-مەيتتى.

ــ بەزىدە مەن بالىنى ئۇرسام ئۇ بىر ياقتا تىتىلداپ كېتەتتى، ئەمما مېنى توسمايتتى، ئىش ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇ ماڭا: ئۇنداق قىلماڭ، دەپ نەسىھەت قىلاتتى. ئۇ مېنى بەك ھۆرمەت قىلاتتى، ئۇ ناھايىتى تەجرىبىلىك، ناھايىتى پىشقانىدى، ئەزەلدىن ماڭا ئاچچىقلانمايتتى. مەن ئۇنىڭ پۈتۈن ئەس يادىنىڭ خىزمەتتە، دېلو پاش قىلىشتا ئىكەنلىكىنى بىلىمەن، ئۇنىڭ مەن بىلەن ئۇنى ـ بۇنى دەپ ئولتۇرۇشقا ۋاقتى يوق ئىدى. مەن ئۆزۈمنىڭ خۇي ـ پەيلىمنىڭ ئەسكى ئىكەنلىكىنى بىلىمەن، مەنمۇ بۇنداق قىلىشنى خالىمايمەن، مەن: بۇنى ئاستا ـ ئاستالا ئۆزگەر-تەلەيمەن، دەپ ئويلايمەن. مەن ئۇنىڭ ئىچىنى ھەرقانچە پۈشۈر-سامۇ، ئۇ ھامان مېنى ئەپۇ قىلاتتى. شۇڭا مەن ھەرگىز ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ كېتىشنى خالىمايمەن، مەن ئۇنداق ياخشى ئەرنى نەدىن تاپالايمەن، ــ دېدى.

لەيلى چېن دامونىڭ بىرمۇنچە يامان تەرىپىنى سۆزلىگەن بولسىمۇ، يەنىلا ئەڭ ئاخىرى چېن دامو دۇنيادىكى ئەڭ ياخشى ئەر، دېدى.

لەيلى ئىچ ـ ئىچىدىن خۇشال بولغان ھالدا:

ــ كىشىلەر ھەممىسى ئۇنى ياخشى دەيدۇ. مەن ئۇلارغا: سىلەر خاتالاشمايۋاتقانسىلەر ـ ھە؟ ئەگەر مەن ياخشى بولمىسام ئۇ ماڭا مۇشۇنداق ياخشى مۇئامىلە قىلامتى، دەيمەن. ئۇنىڭ ئېغىر ئاشقازان كېسىلى بار، يەنە رېماتىزملىق بوغۇم يالليۇغى بار، قولـ-تىنىڭ بارماقلىرى دائىم ئىششىپ قالىدۇ. مەن ھەمىشە ئۇنىڭغا: سىز ھازىر ماڭا ئوبدان مۇئامىلە قىلىڭ، قاراڭە، ھازىر سىزنى كېسەل چىرمىۋالدى، كېيىنچە سىز قېرىپ كەتسىڭىز، مەن سىزـنى ئوبدان كۈتىمەن، ئۇنداق بولمىسا قېرىغىنىڭىزدا مېنىڭ سىزگە قانداق مۇئامىلە قىلىدىغانلىقىمنى ئويلاپ قويۇڭ دەپ تەھدىت سېپـ-قويىمەن. ئۇ كۈلۈپلا قويىدۇ، ھېچنېمە دېمەيدۇ، ــ دېدى.

ما تيەنمۇمۇ لەيلىگە قوشۇلۇپ كۈلۈپ كەتتى، ئاندىن ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلگەن ھالدا:

— سىزنىڭ سالامەتلىك ئەھۋالىڭىز قانداق؟ — دەپ سورىدى.

لەيلىنىڭ چىرايى بىردىنلا تۇتۇلدى:

— ئىلگىرى سالامەتلىكىم ناھايىتى ياخشى ئىدى، لېكىن بۇ بىر يىلدىن بۇيان ئىككىلا كۆزۈمنىڭ كۆرۈش قۇۋۋىتى بىردىنلا تۆۋەنلەپ كەتتى، ھازىر بۇ بىر كۆزۈم 0.1 ، يەنە بىر كۆزۈم 0.2 ، مەن ئادەتتە بىر نەرسىگە قارىغاندا ئىنتايىن كۈچەپ كېتىمەن. مەن مۇزىكا ئوقۇتقۇچىسى، ھازىر كۆزەينەك تاقايمەن، كۆزەينەككە زادىلا ماسلىشالمىدىم، كۆزەينەك تاقىۋالسام بەك بىئارام بولۇپ كېتىمەن.

— دوختۇر نېمە دەيدۇ؟ — دەپ سورىدى ما تىيەنمۇ جىددىي تۇرده.

— دوختۇر ئەھۋال ئېغىر دەيدۇ. كۆزۈمنىڭ كۆرۈش پەردىسى يېگلەپ كېتىپتۇ. بۇنى تېببىي ئىلىمدە رەڭ ماددىسىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشى دەيدىكەن، تەلىيىم ياخشى بولسا بىرقانچە يىل چىداشلىق بېرەلەيدىكەنمەن، ئەگەر تەلىيىم بولمىسا قارىغۇ بولۇپ قېلىشىم ئېھتىمالغا يېقىن ئىكەن، — دېدى لەيلى ئۇمىدسىزلەنگەن هالدا خورسىنىپ.

— داۋالاپ ساقايتقىلى بولمامدىكەن؟

— ئۇمىد چوڭ ئەمەسكەن. بۇ كېسەللەردىن بەزىلىرىنى ساقايتقىلى بولىدىكەن. ئاڭلىسام بېيجىڭ، چاڭچۇندىكى كۆپ دوختۇرخانىلاردا ئوپېراتسىيە قىلىپ ساقايتقىلى بولىدىكەن، لېكىن ئوپېراتسىيە هەققى ئىنتايىن يۇقىرىكەن، چېن دامو ئىككىمىزنىڭ ئىقتىسادى بۇنىڭغا بەرداشلىق بېرەلمىگۈدەك، — لەيلى بۇ مەسىلە ئۇستىدە ناھايىتى چوڭقۇر ئويلانغاندەك تۇراتتى.

— مۇنداق ئۇمىدسىزلىنىپ كەتمەڭ، كېسەلنى داۋالاپ ساقايتىش مۇھىم، مەن ياردەم بېرىمەن، تەشكىلىمۇ قاراپ تۇرماس، — ما تىيەنمۇ سەمىمىيلىك بىلەن لەيلىنىڭ قولىنى سىقتى.

— مەن كۆزۈمنى ئوپېراتسىيە قىلىش ئويىدىن ۋاز كەچتىم. هازىر كۆزۈمنىڭ مۇشۇنچىلىك كۆرەلەيدىغان ۋاقتىدا چېن دامو

ۋە قىزىمنى كۆپرەك كۆرۈۋالاي! كىم بىلىدۇ؟ ئوپېراتسىيە قىلـ
دۇرغاندىن كېيىن پۈتۈنلەي قارىغۇ بولۇپ قالامدىمەن! مەن چېن
دامونىڭ شۇ سەۋەبتىن كۆپ قەرزگە بوغۇلۇپ قېلىشىنى خالىمايـ
مەن، بۇ ئىشنى باشقىلارغا دېمەسلىكىنىزنى ئۈمىد قىلىمەن،
ئۆزۈمنىڭ ئىشىنى ئۆزۈم ھەل قىلالايمەن، ـــ دېدى لەيلى بېشىـ
نى چايقاپ.

ـــ چېن دامو بۇ ئىشقا نېمە دەيدۇ، ـــ دەپ سورىدى ما
تيەنمۇ.

ـــ ئۇ ئىنتايىن ئازابلىنىدۇ. ئۇ: لەيلى، بولمىسا مەن
خىزمىتىمنى تاشلاپ، دوستلىرىمدىن پۇل قەرز ئېلىپ تىجارەت
قىلاي، پۇل تېپىپ سىزنىڭ كۆزىڭىزنى داۋالىتاي دەيدۇ. راستـ
نى ئېيتسام، مەن ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ پۈتۈنلەي قانائەت ھاسىل
قىلىمەن. مەن ئۇنىڭغا: دامو مەن دوختۇرخانىغا كىرىشتىن،
ئوپېراتسىيە قىلىنىشتىن قورقىمەن، مەن ئۆمۈر بويى سىزنىڭ
ئالدىڭىزدا ئۆزۈمنىڭ مۇشۇنداق مۇكەممەللىكىم بىلەن مەۋجۇت
بولۇپ تۇرۇشنى خالايمەن دېدىم. چېن دامونىڭ كۆزلىرىدىن تارامـ
لاپ ياش تۆكۈلدى. ئەمەلىيەتتە ئۇ ماڭا ئىنتايىن كۆيۈنىدۇ، مېنى
سۆيىدۇ.

ما تيەنمۇ بۇ ئىناق ئەر ـ خوتۇنلارغا يارىدەم بېرىش نىيىتىگە
كەلدى. ئۇ لەيلىنىڭ ئىنتايىن جەلپكار ئايال ئىكەنلىكىنى سەزـ
دى. لەيلىنىڭ ھەربىر ئەزاسى سۆزلىيەلەيدىغاندەك قىلاتتى. ئۇـ
نىڭ ئاغزى مەخسۇس كۈلۈش ئۈچۈنلا يارالغاندەك كۆرۈنەتتى، ئۇ
ئاغزىنى ئاچسىلا دەرھال كۈلكىسى ئەتراپقا تارايتتى. ئەمما، كىم
ئۇنىڭ قارىغۇ بولۇپ قېلىش ئېھتىماللىقى بار ئايال ئىكەنلىكىنى
خىيالىغا كەلتۈرسۇن؟ ئۇنىڭ كۆزلىرى مەخسۇس يىغلاش ئۈچۈن
يارالغاندەك قىلاتتى. ئۇ ھاياجانلانسىلا كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلەتـ
تى. ئۇ سەللا ئېھتىيات قىلمىسا ئاۋازى ناھايىتى جاراڭلاپ چىقاتـ
تى. بۇ چاغدا، ئۇ ناھايىتى تۆز كۆڭۈللۈك بىلەن سۆزلەپ كېتەتـ
تى. سۆز ـ ھەرىكىتىدىن ئۇنىڭ بىر ئايال ئەزمەت ئىكەنلىكىنى
بىلگىلى بولاتتى، بۇ ئالاھىدىلىك ئۇنىڭ خاراكتېرىنىڭ ئوچۇقلۇـ
قىدىن بولسا كېرەك. ئەمما، ئۇ چېن دامودىن كەلگەن تېلېفوننى

ئالغاندا ئاۋازى سەل تىترەپ چىقاتتى، ئۇنىڭ سۆزلىگەندىكى مۇلايىملىقىدىن كىشىنىڭ يۈرەك ـ تارى تىترەيتتى. ئۇ: «يەنىلا ئالدىراشمۇسىز؟ سىرتتا ئىشلەۋاتامسىلەر؟ تاماق يېدىڭىزمۇ؟ قەرىزىمىزما؟ ئۇ ئۇخلاپ قالدى، ئۇ كىيىملىرىنى ئۆزى سېلىپ ياتتى. مۇخبىرغا نېمىلەرنى دېدىڭىز دەمسىز؟ ئىشقىلىپ سىزنىڭ ياخشى گەپنىڭىزنى قىلمىدىم، سىز نېمە دېگۈڭىز كەلسە دەۋېرىڭ دېگەنغۇ. بولدىلا، ئىشىڭىزنى قىلۋېرىڭ، ئەمىسە تېلېفونىنى قويۇۋەتتىم، ئۆزىڭىزگە كۆپرەك ئېھتىيات قىلىڭ؟ دېدى.

چېن دامو نەگىلا بارمىسۇن شارائىت بولسىلا ھەمىشە ئۆيگە تېلېفون ئۇراتتى. لەيلى: چېن دامو تېلېفون ئۇرۇشنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايدۇ، دېدى.

چېن دامودىن تېلېفون كەلگەندە لەيلى خۇددى كىچىك ئارسلاندەك ساپاغا ئېسىلىپ تۇرۇپ تېلېفون ئالدى، ئۇنىڭ بۇ تۇرقى كۆزىدە ئېغىر كېسەلى بار ئادەمگە ئوخشىمايتتى، ئۇنىڭ ئوچۇق ـ يورۇقلۇقى تۇغما بولۇپ، ئۇنىڭغا كىشىنىڭ ھۆسنى كېلەتتى.

ئەمما، ئىككىنچى كۈنى ئەتىگەندە ئەھۋالدا جىددىي ئۆزگىرىش بولدى.

لەيلى ما تىيەنمۇنىڭ قول تېلېفونىغا تېلېفون بەردى، لېكىن، ئۇ بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماي ھە دەپ يىغلايتتى. ما تىيەنمۇ تىت ـ تىت بولۇپ ئولتۇرالمايلا قالدى ـ دە، ئۇدۇل لەيلىنىڭ ئۆيگە قاراپ چاپتى.

لەيلى گۈلشەننى قۇچىقىدا تۇتۇپ ئولتۇراتتى، گۈلشەن ئاپىسىنىڭ ياشلىرىنى سۈرتۈۋاتاتتى.

ما تىيەنمۇ:

ـــ لەيلى، نېمە بولدىڭىز؟ گەپ قىلىڭە؟ ـــ دېدى.

لەيلى قىزىنى چىڭ قۇچاقلاپ تېخىمۇ ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى، بىردەمدىن كېيىن لەيلى قىزىنى يەرگە قويۇپ:

ـــ قوزام، ئاپاڭغا ئېيىت، سېنىڭ ئادەتتىمۇ بېشىڭ ئاغرىمىتى، ـــ دەپ سورىدى.

گۈلشەن سەمىمىيلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى.

— نېمىشقا ماڭا ئېيتمىدىڭ؟ — دەپ سورىدى لەيلى ئىچ ئاغرىتقان هالدا.

— سىز: داداڭ ئۆيدە يوق، بىز قەيسەر بولۇشىمىز كېرەك دېگەن، شۇڭا مەن دېمىدىم، — دېدى قىز ئاپىسىغا.

— مەن ئادەتتە سېنى بەك چىڭ تۇتىمەن، شۇڭا ماڭا ئېيتىشقا جۈرئەت قىلالمىدىڭمۇ؟ — لەيلى قىزنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلمەكچى بولدى.

— ئاپا، سىز كېسەل كۆرسىتىشكە كۆپ پۇل كېتىدۇ، دېگەن، بىزنىڭ ئۆيىمىزدە پۇل يوق، شۇڭا مەن ئېيتمىغان، — دېدى گۈلشەن.

— ئەمما، قوزام، مەن قېنىمنى سېتىپ بولسىمۇ كېسىلىڭىنى داۋالىتىمەن، سەن بۇ ئىشنى ماڭا دېمەي مېنى بەك ئازابتا قويدۇڭ، قوزام، بىلەمسەن، ئەگەر سەن بولمىساڭ مېنىڭمۇ ياشىغۇم يوقلۇقىڭ هېچقانداق ئەهمىيىتى بولمايدۇ، — لەيلى هاياجانلانغان هالدا يەنە يىغلاپ كەتتى.

گۈلشەن ئاپىسىنىڭ ياشلىرىنى سۈرتكەچ.

— ئاپا، دادامنىڭ ئاشقازىنى ئاغرىپ كەتكەندە سىز ئۇنىڭ قورسىقىنى ئۇۋلاپ بەرگەنتىڭىز، هازىر سىزنىڭ يۈرىكىڭىز ئاغرىپ كېتىپتۇ، مەن سىزنىڭ يۈرىكىڭىزنى ئۇۋلاپ قويايى! — دېدى.

گۈلشەننىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ هەتتا ما تېيەنمۇمۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي يىغلاپ كەتتى.

ئەسلىدە لەيلىنىڭ قىزىنىڭ سالامەتلىك تەكشۈرۈش دوكلاتى چىققان، گۈلشەن مېڭە ئۆسمىسى بولۇپ قالغانىكەن.

ما تېيەنمۇ چوڭقۇر ئېچىندى. ئۇ لەيلىگە تەسەللى بېرىپ:

— ئاچا، خاتىرجەم بولۇڭ، بىز مۇخبىرلار ساقچىنىڭ بالىسىنىڭ هەتتا دوختۇرخانىدا يېتىپ ئوپېراتسىيە قىلدۇرۇشقىمۇ پۇلى يوق بولۇشتەك ئەهۋالغا هەرگىز قاراپ تۇرالمايمىز، سىز بەرداشلىق بېرىڭ، مەن هازىرلا بېرىپ بۇنىڭ ئامالىنى ئىزدەيمەن، — دېدى.

ما تېيەنمۇ ياتقىغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن دەرهال كۆز

ياشلىرى بىلەن سۇغىرىلغان بىر دوكلاتنى يېزىپ، چېن دامو ئائىلىسىنىڭ تەشكىل ۋە جەمئىيەتتىكى ھەرقايسى ساھەدىكىلەرنىڭ جىددىي ياردىمىگە موھتاج ئىكەنلىكىنى مەخسۇس تېمىدا خەۋەر قىلدى.

5

نەن نازىر ج خ نازارىتى پارتكومىنىڭ جىددىي مەخپىي يىغىنىنى چاقىردى، يىغىننىڭ مەزمۇنى: «قۇرۇم تېغىدىكى ‹قار بۇرىكۇت› نىڭ زوراۋانلىق، تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىگە قارشى جەڭ» نى ئورۇنلاشتۇرۇش» ئىدى. جۇڭ چېڭ ئىنتايىن مۇھىم بىر شەخس سۈپىتىدە بۇ يىغىنغا سىرتتىن قاتناشتى.

نەن نازىرنىڭ ئالدىغا چوڭ بىر ئىستاكان قويۇلغانىدى، ئۇ-نىڭكى ئۇ كۆپ چاي ئىچەتتى، ئۇنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەن-دى. ئۇ ئىنتايىن جىددىي تۇستە:

— يولداشلار، ئالدى بىلەن كۆپچىلىككە بىرقانچە ئىشنى دوكلات قىلىمەن. بىرىنچى، ج خ نازارىتىمىز مەخپىي ئەۋەتكەن رازۋېدكىچىلار قايتىپ كەلدى، ئۇلار ئەڭ يېڭى تېپتىكى ئۇچقۇچ-سىز رازۋېدكا ئايروپىلانى تارتقان رەسىملەرنى ئېلىپ كەپتۇ. ھازىر ‹قارا بۇرىكۇت› تېررورلۇق بازىسىنىڭ ئومۇمىي ئەھۋالى پۈتۈنلەي ئايدىڭلاشتى، گەرچە ئۇلار بازىسىنى قايتىدىن نىقابلىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ ئاساسىي ئادەم سانى ئېنىقلاندى، ئۇلار 40 تىن ئاشمايدىكەن. ئىككىنچى، تېررورچىلارنىڭ قورال - ياراغ زاۋۇتىغا ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن قۇرۇلغان ئالدىنقى سەپ مەخپىي بازىمىزنىڭ قۇرۇلۇشى ھازىر پۈتتى، مەن سىنئالغۇ لېنـ-تىسىنى كۆرگەندىن كېيىن ناھايىتى ھاياجانلاندىم، بۇ بازىدا ھەتتا ئايروپىلانغا ماي قاچىلاش شەرتىمۇ ھازىرلانغانىكەن. ئۇچىنچى، بۇ قېتىم بىز يېڭى بىر ئەۋلاد يەككە ئەسكەرلەر قورال سىستېمـ-سىنى ئىشلىتىمىز، بۇ قوراللار تېخى ج خ سىستېمىسىدا كەڭ كۆلەمدە سەپلەنمىگەن. تىك ئۇچار ئايروپىلانلاردىن ھازىر يېڭىدىن ئىمپورت قىلىنغان MG171 تىپلىق ئايروپىلان ئىشلىتىلىدۇ، بۇ

ئايروپىلاننىڭ قۇۋۇتىنى بىزنىڭ بۇ قېتىمقى كۆرەشنىڭ ئېھتىياجىغا پۈتۈنلەي كاپالەتلىك قىلالايدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە قوراللىق ساقچىلار، چېگرا ساقچىلىرىنىڭ تەييارلىقى پۈتۈنلەي پۈتتى. مەن بۇ قېتىم ئاساسلىق ۋەزىپىنى ئۈستىگە ئالغان جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىدىن بۇ قېتىمقى كۆرەشنىڭ ئومۇمىيۈزلۈك غەلىبە-سىنى قولغا كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلىمەن. چوڭ جەڭ باشلىنىش ئالدىدا تۇرىدۇ، قېنى، جۇڭ چېڭ سىزنىڭ بۇ قېتىمقى جەڭدە غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈش ئىشەنچىڭىز بارمۇ؟ ــ دېدى.

نەن نازىر قۇرۇم تېغىدىكى جەڭ ئىشىنى تۇنجى قېتىم كۆپچى-لىككە ئاشكارىلىدى. بۇ مەسىلىدە ئۇنىڭ گېپىى جۇڭ چېڭ بىلەن كۆپرەك بىر يەردىن چىقتى، جۇڭ چېڭ ھەربىر مەسىلە ئالدىدا ئاجايىپ تەمكىن بولاتتى. ئۇ سالماقلىق بىلەن:

ــ بۇ يا بىر ـ ئىككى قېتىملىق ئىش بولمىسا، ئەلۋەتتە مەسىلە يوق، مەن جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ ۋەزىپىنى ھازىرلاپ تاپشۇرۇۋېلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، ــ دېدى.

نەن نازىر ۋەزىپە تاپشۇرۇپ:

ــ ھەربىرەت باشلانغاندىن كېيىن سىلەر جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىدىكىلەرنىڭ ئاساسلىق ۋەزىپىسى قورال ـ ياراغ بازىسىدىكى ئوق ـ دورا ئىسكىلاتىنى تېپىش ھەمدە ئۇنى جايىدىلا پاچاقلاپ تاشلاش، ــ دېدى.

يىگىرمە توققۇزىنچى باب

1

نەن جېنجۇڭ بىلەن ج خ نازارىتى پارتكومىنىڭ ئەزالىرى كېچىچە ئىشخانىدىن ئايرىلمىدى، تاڭ يورۇشى بىلەنلا كاتىپ:

— ئايروپىلان تەييار بولدى، قاچان ئۇچىدۇ؟ — دەپ خەۋەر قىلدى.

— مېنى دەرھال ھەربىي ئايرودرومغا ئاپىرىڭلار، ھازىرلا ماڭىمىز! — دېدى شەخسەن ئۆزى جەنۇبىي شىنجاڭغا بېرىپ، بۇ قېتىمقى ئالاھىدە جەڭگە قوماندانلىق قىلماقچى بولدى.

نەن جېنجۇڭ بىلەن جۇڭ چېڭ مەخسۇس ئايروپىلان بىلەن جەنۇبىي شىنجاڭغا ئۇچتى. تەڭرىتاغلىرىدىن ئۆتۈۋاتقاندا يۇقىرى قان بېسىمىنىڭ سەۋەبىدىن جۇڭ چېڭنىڭ يۈزلىرى تاتىرىپ، قولـلىرى كۆكىرىپ كەتتى. نەن جېنجۇڭ ئىچ ئاغرىتقان ھالدا:

— ئـايروپىلاندىمـۇ ئېگىز تـاغ رېئاكسىيىسى يـۈز بېرد - ۋاتامدۇ؟ — دەپ سورىدى.

— يېقىندىن بۇيان قۇرۇق ئىسسىقىم ئېشىپ كېتىپ بارد - دۇ، — دېدى جۇڭ چېڭ.

— جۇڭ چېڭ، بىزنىڭ قوماندانلىق شتابىمىز تاغدا قۇرۇلـد- دۇ، ئۇ چاغدا سىز تاغدا ناھەق ئۆلۈپ كەتسىڭىز ھەرگىز بولمايـد- دۇ، ئۆلۈپ كەتكەن تەقدىردىمۇ دۇشمەنلەر بىلەن راسا بىر ئېلىـشىپ ئۆلۈش كېرەك، — دېدى نەن جېنجۇڭ.

— نازىر، مېنىڭ سالامەتلىك ئەھۋالىمدىن ھەرگىز گۇمانـلانماڭ، ۋاقتى كەلگەندە سىز مېنىڭ قانداق باتۇرلارچە ئالغا ئىلـگىرىلەيدىغانلىقىمنى كۆرىسىز، — دېدى جۇڭ چېڭ.

جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ھەربىي ئايرودرومغا يېتىپ بارغاندا، مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەت تېررورلۇقفا قارشى تۇرۇش

بىرىنچى ئەترەت ئەزالىرىنى ئېلىپ، ئۇلارنى كۇتۇۋېلىش ئۈچۈن ئايرودرومغا كەلگەنىدى. نەن نازىر ئايروپىلاندىن چۈشكەندىن كېيىن جىددىي تۈستە ئۆزىنى ساقلاپ تۇرغان كىشىلەر بىلەن بىر - بىرلەپ قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى، چۈنكى بۇ رازۋېدكىچىلار جەڭ مەيدانىغا ئاتلىنىش ئالدىدا تۇراتتى، قانداق بولۇشى نامەلۇم بولغان قان تۆكۈلۈشلەر، قۇربان بېرىشلەر ئۇلارنى كۇتۇپ تۇراتتى. ئەلۋەتتە قەھرىمانلىق كۆرسىتىدىغان پەيتلەرمۇ ئۇلارنى كۇتۇپ تۇراتتى. نەن نازىر چېن دامونىڭ قولىنى ئالايتەن تۇتۇپ تۇرۇپ:

— ئايالىڭىز ناھايىتى قەيسەر ئايال ئىكەن، — دېدى.

— ئەگەر ئۇمۇ بىر رازۋېدكىچى بولغان بولسا، مەندىن ھەرگىز قېلىشمىغان بولاتتى، — دېدى چېن دامو ئىپتىخارلىق بىلەن.

نەن نازىر مىننەتدارلىق بىلەن:

— سىزنىڭ ئائىلىڭىز جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇشى ئۈچۈن ناھايىتى چوڭ تۆھپە قوشتى، مەن ج خ نازارىتى پارتكومىغا ۋاكالىتەن سىلەرگە رەھمەت ئېيتىمەن، — دېدى ۋە چېن دامۇغا ھەربىيچە سالام بەردى.

چېن دامونىڭ كۆزلىرى نەملەشتى، ئۇمۇ نەن نازىرغا سالام قايتۇردى، ئاندىن:

— رەھمەت! — دېدى.

نەن نازىر بۇرۇلۇپ ۋاڭ لۇنىڭ قولىنى چىڭ سىقتى ھەمدە ئۇنى ئىلھاملاندۇرۇپ:

— يىگىت، ياخشى ئىشلە! — دېدى.

ۋاڭ لۇ نەن نازىرغا سالام قايتۇردى ھەمدە قەتئىي ھالدا:

— چۈشەندىم! — دېدى. ئۇ جەڭ تەييارلىقىنى قىلىپ بولغان، پەقەت مۇشۇنداق پەيتتە ئۆزىنىڭ نەن نازىرنى كۆرەلىشىنى ئويلىمىغانىدى. ئۇ نەن نازىرنىڭ رىغبەتلەندۇرۇشىگە مۇيەسسەر بولدى، بۇ ۋاڭ لۇ ئۈچۈن ناھايىتى چوڭ تەسەللى ئىدى.

نەن نازىر قىلچە يۇز - خاتىر قىلماستىن جۇڭ چېڭغا قولىنى تەڭلەپ تۇرۇپ:

— جۇك چېكىڭ، بۇ قېتىمقى جەڭ ئىنتايىن مۇھىم، ھازىر ئايروپىلانمۇ كەلدى، قوراللىق ساقچىلار، چېگرا مۇداپىئە قىسىملىرىمۇ تەييارلىقنى پۈتكۈزدى. ئەگەر سىلەر جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسى ۋەزىپىنى ئورۇندىيالمىساڭلار، مەن سىزنى ھەرگىز كەچۈرمەيمەن! — دېدى.

— بىلىمەن، مېنىڭ مەسئۇلىيىتىم ھەممىدىن ئېغىر، بىز ئايروپىلانغا چىقىشتىن ئىلگىرى مەن مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى مۇھەممەتكە تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش ئەتىرىتىنىڭ بارلىق ئەزالىرىنىڭ ئىدارىدە بۇيرۇق كۈتۈپ تۇرۇشنى، مېنىڭ پىدائىيلار ئەترىتى تەشكىللەيدىغانلىقىمنى ئۇقتۇرغانىدىم، — دېدى جۇك چېكىڭ دەرھال.

2

ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابى قۇرۇم تېغى باغرىدىكى ئالدىنقى سەپ بازىسىغا قۇرۇلغانىدى. ئالدىنقى سەپ بازىسى ئەملىيەتتە بىر ئاكوپ بولۇپ، ئوچۇقىنى ئېيتقاندا ئۇ بىر تەشمە ئىدى. ئۇ تاغ قاپتىلىنى تېشىپ ياسالغان، رازۋېدكا ئايروپىلانلىرى ئاسانلىقچە ئۇنى بايقىيالمايتتى.

«قارا بۇركۇت» نىڭ مەخپىي بازىسى ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىدىن 200 كىلومېتىر يىراقلىقتا ئىدى، نەن نازىر بىلەن جۇك چېكىڭ كۆپ خىل ھەرىكەت لايىھىسىنى ئەستايىدىل مۇزاكىرە قىلىدى.

— ھەرىكەت گۇرۇپپىسىنى ئايروپىلان بىلەن تاشلاش ئۇسۇلىنى قوللىنامدۇق قانداق؟ — دەپ تەكلىپ بەردى نەن نازىر.

جۇك چېكىڭ بىرھازاغىچە ئويلانغاندىن كېيىن:

— مېنىڭچە تېررورچىلارنىڭ ھاۋا مۇداپىئە تەدبىرلىرى قاتتىق بولغان جايلاردا تىك ئۇچار ئايروپىلان ئىشلىتىش مۇۋاپىق ئەمەس، — دېدى.

— بىراق، ئۇلارنى پىيادە مېڭىشقا بۇيرۇساق، چوقۇم دۇشمەننىڭ يوشۇرۇن زەربىسىگە ئۇچراپ كېتىدۇ، ئەگەر ئۇلارنى

سودىگەر قىياپىتىدە ياسىنىپ ماڭسۇن دېسەك، كۆپ قوراللارنى ئېلىۋېلىشقا ئىمكان بولماي قالىدۇ، ــ دېدى نەن جېڭجۇڭ هاياجانلانغان هالدا.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىككىيلەن خەرىتىنى كۆرۈپ قايتا ـ قايتا مۇزاكىرە قىلغاندىن كېيىن، ئاخىرىدا: هەربىرى گۇرۇپپىسى ئەزالىرىنى ئايروپىلان بىلەن دۇشمەننىڭ كونترول سىزىقى ئەترا- پىدىكى مەلۇم جايغىچە ئاپىرىپ، ئاندىن پىيادە مېڭىپ دۇشمەنگە هۇجۇم قىلىش قارار قىلىندى.

تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش چوڭ ئەترىتىنىڭ بارلىق رازۋېد- كىچىلىرى تولۇق قوراللىنىپ تەييارلانغاندى. چوڭ جەڭ يېتىپ كېلىش ئالدىدا ئۇلارنىڭ هەربىرىنىڭ روهىي هالىتى ناهايىتى مۇرەككەپ ئىدى، ئەمما ئۇلارنىڭ چىرايىدىن بۇلارنى زادىلا كۆر- گىلى بولمايتتى. ئالىي قوماندان يېتىپ كېلىشتىن بۇرۇن ئۇلار هەتتا بىخىرامان هالدا قارت ئويناشقا كىرىشىپ كەتكەنىدى. ئۇلار- نىڭ بۇ هالىتىدىن ئۇلارنىڭ هايات ـ ماماتلىق جەڭگە كىرىش ئالدىدا تۇرۇۋاتقانلىقىنى بىلگىلى بولمايتتى. بۇنىڭ ئالدىدا ئۇلار ئايروپىلاندا تارتىلغان مۇناسىۋەتلىك سۇرەتلەر بىلەن تونۇشۇپ چىقتى، بۇ سۇرەتلەر ئارقىلىق تېررورچىلار بازىسىنىڭ ئەهۋالىنى ئىگىلىدى، يەنە ئۇلارنىڭ سۇنئىي هەمراه پونكىتىنىڭ رەسىمىنى- مۇ كۆردى. ئەمما، قورال ـ ياراغ ئىسكىلاتىنىڭ رەسىمى يوق ئىدى. بۇ رەسىملەرنى كۆرۈپ بولغاندىن كېيىن تېخى رەسمىي ئىشلىتىلىپ باقمىغان يېڭى بىر ئەۋلاد يەككە ئەسكەرلەر قورال سىستېمىسى بىلەن تونۇشۇپ چىقتى. ۋاڭ لۇ بۇ قوراللار ئىچىدىكى 95 تىپلىق قىسقا زەربىدارلار مىلتىقىغا ناهايىتى قىزىقتى. ئۇنىڭ كالىبىرى 5.8mm بولۇپ، ئادەتتىكى كىچىك كالىبىرلىق قوراللارغا زادىلا ئوخشىمايتتى، ئۇ هازىر بۇنداق قورالنى تۇنجى قېتىم كۆرۈ- ۋاتاتتى، ئۇ مىلتىقنى قولىغا ئېلىپ قويغۇسى كەلمەي سىلاپ كەتتى.

جۇڭ چېڭنىڭ پىلانى بويىچە «پىدائىيلار ئەترىتى» ئىككى گۇرۇپپىغا بۆلۈنگەنىدى، هەربىر گۇرۇپپا 10 ئادەمدىن تەشكىل تاپقانىدى، يەنى بۇ قېتىمقى ۋەزىپىنى ئىجرا قىلىشقا 20 رازۋېدكە-

چى بەلگىلەنگەنىدى. يولغا چىقىشقا يەنە ئۇچ سائەت بار ئىدى. هازىر بۇ 20 نەپەر «پىدائىي» نى تاللاش كېرەك ئىدى.

قوماندانلىق شتابىنىڭ ئىچى سۈكۈتكە چۆمگەنىدى.

نەن نازىر نەق مەيداندا قوماندانلىق قىلىپ، جۇك چېكىدىن:

— جۇك چېك، قېنى كىملەر بارسا مۇزاپىق بولىدۇ، — دەپ سورىدى.

جۇك چېك جاۋاب بەرمىدى، ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغانلار هەممىسى ئۇنىڭ سۆيۈملۈك كىشىلىرى ئىدى، ئۇ مەيلى قايسىسىنى تاللىمىسۇن، ئۇنىڭ يۈرىكى تىترەيتتى. زال ئىچى جىمجىتلىققا چۆمگەن، كەيپىيات جىددىي ئىدى، نېمىلا دېگەنبىلەن بۇ سەھنىگە چىقىپ مۇكاپات ئالىدىغانلارنىڭ ئىسمىنى چاقىرىدىغان ئىش ئەمەس ئىدى.

نېمىلا بولمىسۇن، بۇ ئادەتتىكىگە ئوخشىمايدىغان بىر ۋەزىپە ئىدى. هەممەيلەن بۇ قېتىمقى جەڭگە كىرسە قايتىپ كېلەلمەسلىك ئېهتىماللىقى بارلىقىنى بىلەتتى.

بەش مىنۇتتىن كېيىن جۇك چېك نەزىرىنى چېن داموغا تىكتى ۋە:

— چېن دامو، جەڭگە كىملەرنى ئەۋەتسەك ئەڭ مۇزاپىق بولىدۇ، — دەپ سورىدى. چېن دامو ئۆزىنىڭ ئىسمىنىڭ چاقىرىلىدىغانلىقىغا قارىتا بالدۇرلا تەييارلىق قىلىپ قويغاندەك قىلاتتى.

— مەن مۇزاپىق كېلىمەن، — دېدى ئۇ هېچ ئىككىلەنمەي. ئۇنىڭ جاراڭلىق ئاۋازى زال ئىچىدىكى بۇرۇقتۇرمىلىقنى بۇزۇپ تاشلىدى، زال ئىچى بىردىنلا ئازادىلىككە تولدى، ياشلار ئولتۇرالماي قالدى.

— يەنە كىم ئەۋەتىلسە مۇزاپىق بولىدۇ؟ — دەپ سورىدى جۇك چېك.

— مەن! — ۋاك لۇ توپ ئىچىدىن مەردانىلەرچە چىقتى، ئۇنىڭ نەزىرى جۇك چېكىغا قادالغانىدى.

جۇك چېك نەزىرىنى نەن نازىرغا يۆتكىدى.

نەن نازىرنىڭ گەۋدىسى ۋاك لۇنىڭ ئاۋازىدىن سىلكىنىپ

كەتكەندەك بولدى. ئەمما، ئۇ تېزلا ئۆزىنى ئوڭشۇالدى ـ دە:
ـــ ناھايىتى ياخشى، ۋاڭ لۇ، مەن سەندىن سوراپ باقاي، سېنىڭ بۇ ۋەزىپىنى ئىجرا قىلىشقا قانداق سالاھىيىتىڭ بار؟ ـــ دەپ سورىدى.
ـــ ئەڭ زور ئەۋزەللىكىم مەن ياش، ئېگىز تاغ رېئاكسىيە-سىدىن قورقمايمەن، ئۇنىڭدىن قالسا ئۆلۈمدىن قورقمايمەن. ئەڭ مۇھىمى مېنىڭ كاللام ئۆتكۈر، ئۇ دائىم مېنىڭ توغرا ھۆكۈم چىقىرىشىمغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىدۇ، ـــ ۋاڭ لۇ كەسكىن جاۋاب بەردى.
جۇڭ چېڭ بىر نەرسە دېمەكچى بولدىيۇ، سەل ئىككىلىنىپ قالدى. بۇ پەيتتە نەن نازىر ئۆزىنىڭ كۆچلۈك نەزىرىنى ئۇنىڭغا تىكىپ، ئۇنى سۆز قىلىشتىن توسۇپ قويدى. جۇڭ چېڭ يەنە تەمكىنلىك بىلەن داۋاملىق سوراشقا باشلىدى:
ـــ يەنە كىم جەڭگە بارسا ئەڭ مۇۋاپىق؟
ـــ مەن!
ـــ مەن!
ـــ مەن!
. . .
ما جيەنجۇڭ، يالقۇن ۋە تېررورلۇقتا قارشى تۇرۇش ئەترىتى-نىڭ باشقا ئەزالىرى ئارقا ـ ئارقىدىن ئۆزلىرىنى مەلۇم قىلىشتى. چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ باشلامچىلىقىدا 20 نەپەر پىدائىي بارلىققا كەلدى.
«پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ باشلىقى ئېلان قىلىنىشتىن بۇرۇن نەن نازىر بىلەن جۇڭ چېڭ ئاستا پىچىرلاپ بىر نەرسە دېيىشۋال-دى، ئاندىن جۇڭ چېڭ:
ـــ چېن دامو قوماندانلىق شتابىدا قالىدۇ، ما جيەنجۇڭ بىلەن ۋاڭ لۇ ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا بىرىنچى، ئىككىنچى گۇرۇپ-پىلارنىڭ باشلىقلىق ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئېلىپ ۋەزىپە ئىجرا قىلىدۇ! ـــ دەپ ئېلان قىلدى.
چېن دامو ھەيران بولغان ھالدا:
ـــ نېمە ئۈچۈن؟ ـــ دەپ سورىدى.

— سەن كەتسەڭ ماشىنامنى كىم ھەيدەيدۇ؟ بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىڭلار، بارلىق ئەترەت ئەزالىرى يولغا چىقىشىڭلە تەييارلىقىنى قىلىڭلار! — دېدى جۇڭ چېڭ جىددىي تۇستە.

چېن دامو زادىلا چۈشىنەلمىگەن بولسىمۇ، ئەمما يەنىلا بۇيرۇققا بىنائەن چىقىپ كەتتى. ئۇ كۆڭلىدە: «مەن نېمىشقا ئالدىنقى سەپكە ۋەزىپە ئىجرا قىلىشقا ئەۋەتىلمىدىم؟ مەن بۇ يەرگە نېمىشقا كەلگەن؟ دېگەنلەرنى ئويلايتتى. زالدا نەن نازىر بىلەن جۇڭ چېڭ ئىككىيلەنلا قالدى، جۇڭ چېڭ:

— سىزنىڭ دېمەكچى بولغىنىڭىز، — دەپ سورىدى.

— بىز چېن دامونىڭ ئەۋلادىنى ئويلىشىمىز كېرەك! — دېدى نەن نازىر.

ئەسلىدە چېن دامونىڭ دادىسى بىلەن نەن نازىرنىڭ دادىسى ئۆز ۋاقتىدا ۋاڭ جېنغا ئەگىشىپ شىنجاڭغا كەلگەن تۆھپىكارلار ئىدى. شىنجاڭ ئازاد بولغاندىن كېيىن چېن دامونىڭ دادىسى كەسىپ ئالماشتۇرۇپ، جەنۇبىي شىنجاڭغا بېرىپ، ج خ ئىدارىسىدا رازۋېدكىچى بولغان ھەمدە بىر موڭغۇل ئايالىنى ئالغان، كېيىن بىر قېتىملىق مەخپىي ۋەزىپىنى ئىجرا قىلىشتا قۇربان بولغان، ئۇ چاغدا چېن دامو ئاران سەككىز ياشتا ئىدى.

— ھە، ئەمما ۋاڭ لۇ. . . — دېدى جۇڭ چېڭ ھاياجان ئىچىدە.

نەن نازىر جۇڭ چېڭنىڭ گېپىنى ئۈزۈۋەتتى:

— نېمە ئەمما، راست گەپنى ئېيتقاندا مەن ۋاڭ لۇدىن بەك پەخىرلىنىۋاتىمەن، جۇڭ چېڭ، شۇنچە قىسقا ۋاقىت ئىچىدە سىز ئۇنى بىر ياخشى ئەزىمەت قىلىپ تەربىيىلەپسىز، سىز قانچىلىگەن ئادەمنىڭ سىزدىن مىننەتدار ئىكەنلىكىنى بىلەمسىز؟ ئادىللىق بىلەن ئېيتقاندا ئۇ ھەقىقەتەن ياخشى يىگىت بوپتۇ، — دېدى.

— مەنمۇ ھېلىلا «جەنۇبىي شىنجاڭ گېزىتى» دىن چېن دامونىڭ ئايالى ۋە بالىسى توغرىسىدىكى ئىشلارنى ئۇقتۇم. ئادەتتە ئۇ ئائىلىسى توغرىسىدىكى ئىشلارنى زادىلا ئېيتمايدۇ، بەزىدە مەن ئۇنىڭدىن سورىسام، ئۇ: ياخشى، ياخشى تۇرۇۋاتىدۇ، دەيدۇ. ئۇنىڭ ئايالى بىلەن بالىسى تۇتقۇن قىلىنغاندىن كېيىن ئائىلىسىدە

شۇنچە كۆپ ئىشلار يۈز بېرىپتۇ، ئۇ بۇ ھەقتە ھېچنېمە دېمىدى، مەن مەسئۇلىيىتىمنى ئادا قىلالمىدىم، ــ دېدى جۇك چېك.

ــ شۇڭا ئۇنى ئالدىنقى سەپكە ھەرگىز ئەۋەتىشكە بولمايدۇ، بىز ھەرگىز ئۆمۈرلۈك پۇشايمانغا قالىدىغان ئىشنى قىلمايلى، قانداق دەيسىز؟ ــ دېدى نەن نازىر ھاياجانلانغان ھالدا.

جۇك چېك ېشىنى لىڭشىتتى:

ــ ئەمىسە مۇشۇنداق بېكىتىلسۇن! ــ دېدى.

3

يولغا چىقىشقا يەنە بىر سائەت ۋاقىت بار ئىدى، جەڭگە تاللانغان «پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ ئەزالىرى ئوق ئۆتمەس چىلىتكە كىيىدى، ئاندىن ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق كۆرۈش ئاپپاراتىدىن مۇداپىئەلىنەلەيدىغان جەڭ كىيىمى ۋە دۇبۇلغا كىيىدى، بۇنداق دوبۇلغا ئادەتتىكى دۇبۇلغىلارغا ئوخشىمايتتى، ئۇ بىرىكمە ماتېرىيالدىن ياسالغانىدى، ئۇستىدە ھەر خىل تۆشۈكچىلەر بار بولۇپ، ئۇنىڭغا مىكرو تېلېكامىرا ئورنىتىلغانىدى. ھەربىر گۇرۇپپىنىڭ گۇرۇپپا باشلىقى كۆرسەتكۈچ ئاپپاراتتا ئەترەت ئەزالىرىنىڭ ھەرىكىتىنى كۆرۈپ تۇرالايتتى.

جۇك چېك يولداشلار بىلەن خوشلاشتى. كۆپچىلىكتىكى جىددىيلىكنى پەسەيتىش ئۈچۈن ئۇ قەستەن:

ــ يالقۇن سېنىڭ نېمە تەلىپىڭ بار؟ ــ دېدى.

ــ گېپىڭىز گەپمۇ؟ ــ دېدى يالقۇن ئەستايىدىللىق بىلەن.

ــ ھەرگىز دۇشمەن قولىدا جان بەرمە، ئوبدان ئىشلە، قايتىپ كەلگەندىن كېيىن نېمە قىلغۇڭ كەلسە پەقەت تەلىپىڭ چەكتىن ئېشىپ كەتمىسىلا، مەن سېنىڭ تەلىپىڭنى قاندۇرىمەن، ــ دېدى جۇك چېك كۇلۇپ تۇرۇپ.

يالقۇن قىلچە يۈز ـ خاتىر قىلماستىن ئۆزىنىڭ شەرتىنى ئوتتۇرىغا قويدى:

ــ بېيجىڭغا بېرىپ، سائۇنا مونچىسىدا يۇيۇنۇشنى، ئىچكىرى

ېىدىكى ساھىبجامالالار بىلەن تانسا ئويناشنى ئارزۇ قىلىمەن، ــ جۇڭ چېڭ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى، ئۇ چاۋاك چېلىپ تۇرۇپ:

ــ تەلىپىڭ بەكمۇ ئاددىيكەن، چاتاق يوق، ــ دېدى.

ــ ھە، سەنچۇ، كېلىشكەن يىگىت! ــ دېدى جۇڭ چېڭ ۋاڭ لۇغا قاراپ.

ــ ناۋادا، مەن ئۆلۈپ كەتسەم جەسىتىمنى بۆرىلەر يەپ كەتمىسۇن، جەسىتىمنى قايتۇروپ ئەكېلىڭلار، ــ دېدى ۋاڭ لۇ ئۇدۇللا قىلىپ.

جۇڭ چېڭ بۇ گەپنى ئاڭلاپ بېشىنى باشقا ياققا بۇرىۋالدى، ئۇنىڭغا قول ئاستىدىكى ساقچىلارنىڭ ھازىر ھايات ـ ماماتلىق سىنىقىغا دۇچ كېلىۋاتقانلىقى، جەڭگە كىرىش ئاسان، جەڭدىن قايتىپ چىقىشنىڭ تەس ئىكەنلىكى ئايان ئىدى. ما جيەنجۇڭ ئەسلىدە بىر نەرسە دېيىشنى ئويلىمىغانىدى. ئەمما ئۇ يەنە ئويلاپ كۆرۈپ، بىر ئىشتىن خاتىرجەم بولالمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. شۇڭا ئۇ جۇڭ چېڭغا:

ــ باشلىق، ئەگەر مەن جەڭدىن قايتىپ كېلەلمىسەم، تەشكىلىڭ ئانامنىڭ تۇرمۇشىدىن خەۋەر ئېلىپ قويۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن، مېنىڭ مۇشۇ بىرلا تەلىپىم بار، ــ دېدى.

ــ ئايالىڭ بىلەن بالاڭچۇ؟ ئۇلار بىلەن كارىڭ بولمامدۇ؟ ــ دەپ سورىدى چېن دامو ئاستاغىنە.

ما جيەنجۇڭ يەنىلا قېيىداپ:

ــ ئەگەر مەن ئۆلۈپ كەتسەم ئايالىم چوقۇم باشقا ئەرگە تېگىدۇ، بالام ئاپىسى بىلەن بىرگە كەتمەمدۇ، ــ دېدى.

باشقا ئەترەت ئەزالىرىمۇ ئۇلاردىن ئىلھام ئالغان بولسا كېرەك، ئارقا ـ ئارقىدىن ئۆزلىرىنىڭ تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويۇشتى، جۇڭ چېڭ ئۇلارنىڭ تەلىپىگە بىر ـ بىرلەپ ماقۇل بولدى. ئۇنىڭ ساقچىلارنىڭ ئاشۇ ئاددىي تەلەپلىرى، ئارزۇلىرىغا قوشۇلماسلىققا كۆڭلى ئۇنمايتتى. تۇيۇقسىز سىمسىز تېلېگراف ئاپپاراتىدىن جۇڭ چېڭنى چاقىرغان ئاۋاز ئاڭلاندى: قوماندانلىق شتابى جىددىي ئىش بىلەن سىزنى ئىزدەيدۇ.

ــ نېمە ئىش؟ ــ دەپ سورىدى جۇڭ چېڭ قوماندانلىق

شتابىغا كىرىپلا.

— ھېلى سىمسىز تېلېگرافتىن بىر خەۋەر كەلدى، بۇ يەردىن 20 كېلومېتىر يىراقلىقتىكى جايدا بىرسى بىر قىرغىز چارۋىچىنى ئېتىپ يارىلاندۇرۇپ قويۇپتۇ، بىزنىڭ چارلاش ئەترى-تىمىز ئۇ يەرگە كەتتى، ئۇلار نەق مەيدانىنى تەكشۈرۈشكە بىر مۇتەخەسسىس ئەۋەتىشنى تەلەپ قىلىۋاتىدۇ، ئېيتىڭە، كىمنى ئە-ۋەتسەك مۇۋاپىق بولار؟ مەن بۇ ۋەقە «قارا بۇركۇت» تەشكىلاتى بىلەن مۇناسىۋەتلىكمىكىن دەپ قارايمەن، — دېدى نەن نازىر ئۇنىڭغا.

— ما جېيەنجۇڭ بىرئاز مۇۋاپىق ئىدى، ئەمما ئۇ «پىدائىيلار ئەترىتى» گە قاتناشقان، — دېدى جۇڭ چېڭ ئويلىنىپ تۇرۇپ.

— دەرھال ئالماشتۇرۇۋېتىڭلار، — دېدى نەن نازىر ئۇنى ئالدىرىتىپ.

شۇنىڭ بىلەن جۇڭ چېڭ ما جېيەنجۇڭنى چاقىرتىپ كەلدى.

— ما جېيەنجۇڭ، سەن «پىدائىيلار ئەترىتى» گە قاتناشماي-سەن، تەشكىل سېنى بىر مۇھىم ۋەزىپىنى ئورۇنداشقا ئە-ۋەتمدۇ، — دېدى.

ما جېيەنجۇڭ تىتىلداپ كەتتى، ئۇنىڭ بويۇنلىرى كۆپۈپ، يۈزلىرى قىزىرىپ كەتكەن ھالدا جۇڭ چېڭدىن:

— خىزمەت كۆرسىتىش پەيتى كەلگەن تۇرسا، نېمىشقا مېنى پىدائىيلار ئەترىتىدىن چىقىرىۋېتىسىلەر؟ — دەپ سورىدى.

— سېنى تاغدىن چۈش دېگەندىكىن چۈش، بۇ ۋەقەنى ئېھتى-مال «قارا بۇركۇت» نىڭ قول ئاستىدىكىلەر سادىر قىلغان بولۇشى مۇمكىن، دەرھال تاغدىن چۈش.

— مەن چۈشمەيمەن، سىز مېنى ئالداۋاتىسىز، «قارا بۇر-كۇت» چوقۇم تاغ ئىچىدە.

— چۈش! بۇ بۇيرۇق! — جۇڭ چېڭ ما جېيەنجۇڭنى دەرھال تاغدىن چۈشۈشكە ئالدىراتتى. نەن نازىر بىر تەرەپتە تۇ-رۇپ:

— سەن ساقچىلارغا قانداق يېتەكچىلىك قىلىۋاتىسەن؟ ھە-مىشە باشلىقىڭغا ۋارقىراپ قارشىلىشىدىكەنسەن، مۇنداق قىلساڭ

بولامدۇ؟ — دېدى.

ما جيەنجۇڭ ئەمدىلا چىقىپ كېتىشىگە چېن دامو:

— سالام! دەپ ۋارقىراپ كىرىپ كەلدى، ئۇنىڭ قولىدا بىر خەت بار ئىدى، توغرىراقىنى ئېيتقاندا ئۇ ۋەسىيەتنامە ئىدى، ئۇ خەتنى ئەستايىدىل ھالدا جۇڭ چېڭغا تاپشۇرۇپ:

— مېنى ما جيەنجۇڭنىڭ ئورنىغا ئالماشتۇرۇشىڭىزنى، بىرىنچى گۇرۇپپىنىڭ ئەترەت باشلىقى قىلىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن، ئەگەر مەن جەڭدىن قايتىپ كېلەلمىسەم تەشكىلىنىڭ بۇ خېتىمنى ئايالىم بىلەن بالامغا تاپشۇرۇپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى.

نەن نازىر خەتنى جۇڭ چېڭنىڭ قولىدىن ئېلىپ، يەنە چېن دامۇغا تۇنۇقۇرۇپ قويدى:

— سېنىڭ بېرىشىڭغا بولمايدۇ!

— نازىر، سىزنىڭ ياخشى كۆڭلىڭىزنى چۈشىنىمەن، ئەمما مەن چوقۇم بارسام بولاتتى! — دېدى چېن دامو چىن كۆڭلىدىن.

جۇڭ چېڭ تىتىلداپ كەتتى:

— ئەگەر تەشكىلىنىڭ تەقسىماتىغا بويسۇنمايدىغان بولساڭ، مەن ساڭا چارە كۆرىمەن! — دېدى.

چېن دامو قەتئىي نىيەتكە كەلگەنىدى، ئۇ خەتنى يەنە جۇڭ چېڭنىڭ قولىغا تۇنۇقۇرۇپ قويدى، ئۇ:

— ماڭا چارە كۆرسىڭىزمۇ بارىمەن! ھازىر مېنىڭ گۇناھىمىنى يۇيۇپ خىزمەت كۆرسىتىشىم ئۈچۈن ئىنتايىن ياخشى پۇرسەت، مەن بۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرمەيمەن! — دېدى - دە، ئارتۇق گەپ قىلماي بۇرۇلۇپلا چىقىپ كەتتى.

چېن دامو چىقىپ كېتىۋاتقان شۇ پەيتتە جۇڭ چېڭ قولىدىكى خەتنى دەڭسەپ كۆردى:

— بۇ كونۇپرت نېمانداق نېپىز؟

ئەمەلىيەتتە چېن دامو خەتكە پەقەت بىر جۈملىلا سۆز يازغاندى: «سۆيۈملۈك ئايالىم ۋە قىزىم، مەن سىلەرنى مەڭگۈ سۆيىمەن»

بۇ خەت ئىلگىرى يېزىلمىغان، دەل «پىدائىيلار ئەترىتى»

جۇڭ چېڭغا تەلەپ قويۇۋاتقاندا يېزىلغان. ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرگە ئايرىم ھالدا مۇنداق ۋەسىيەت قالدۇرغانىدى:

ماڭا ئوتتەك قىزغىن بولغان ئايالىم لەيلى، ئەگەر مەن ئۆلۈپ كەتسەم ئۆزىڭىزنى ۋە قىزىمىزنى ئوبدان ئاسراڭ. سىلەر چوقۇم ياخشى ياشىشىڭلار كېرەك، قەتئىي ھالدا قەيسەرلىك بىلەن ياشىشىڭلار كېرەك. مەن بىر كوممۇنىست، مەن بىر ماتېرىيالىزمچى، ئادەم ئۆلگەندىن كېيىن ھېچنېمىنىڭ قالمايدىغانلىقىنى بىلەمەن، ئەگەر قالىدۇ دېيىلسە ئۇ پەقەت ئىلگىرى سىلەر بىلەن بىرگە ئۆتكەن سېيمايىمدىنلا ئىبارەت. سىز ھەمىشە مېنىڭ سېيمايىمنى كۆز ئالدىڭىزغا كەلتۈرۈۋالمايسىز، ئۇنداق قىلىشىڭىز سىلەر-نىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى تۇرمۇشۇڭلارغا پايدىسىز بولىدۇ. مەن سىز ۋە قىزىمغا مەنىۋى جەھەتتىن كۆپ قەرزدارمەن، مەن سىلەرگە شۇنداق قەسەم بېرىمەنكى: ئەگەر بۇ قېتىم غەلىبىلىك ھالدا قايتىپ كېلەلىسەم چوقۇم سىلەرگە ھەسسىلەپ جاۋاب قايتۇرىمەن، سىزنى بېيجىڭغا ئاپىرىپ كۆزىڭىزنى داۋالىتىمەن، قىزىمنىڭ مېڭىسىدىكى ئۆسمىنى ئوپېراتسىيە قىلدۇرىمەن. راستىنى ئېيتسام، سىلەرنى ئوپېراتسىيە قىلدۇرۇشتىن بەك قورقىمەن، ئوپېراتسىيە قىلدۇرۇلغاندىن كېيىن سىزنى قايتا كۆرەلمەي قېلىشىمدىن، سۆيۈملۈك قىزىمىزنى قايتا كۆرەلمەي قېلىشىمدىن بەك قورقىمەن. ئەمما چوقۇم دوختۇرخانىغا بېرىشىمىز كېرەك، بۇ قېتىم مەن قېنىمنى سېتىپ بولسىمۇ سىلەر ئانا ـ بالا ئىككىڭلارنىڭ كېسىلىنى داۋالىتىمەن، مېنى كۈتۈڭلار...

چېن دامو ۋەسىيىتىنى داۋاملاشتۇرالماي قالغانىدى، ئۇ يېزىپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە ئۆزىنىڭ ھايات ھالدا تۇغقانلىرىنىڭ يېنىغا قايتىپ بېرىشقا شۇنچە تەشنا بولۇۋاتقانلىقىنى سەزدى، ئۇ ئۆلۈشنى خالىمايتتى، ئۇ ئۆلۈپ كەتسە ھەرگىز بولمايتتى. ئۇ ئۆلۈپ كەتسە ئۆزىنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك ئىككى ئادىمى قانداق ھايات كەچۈرىدۇ؟ ئۇنىڭ «پىدائىيلار ئەترىتى» دىكى ھەرقانداق بىر كىشىدىنمۇ روھىي يۈكى ئېغىر ئىدى، ئەمما، ئۇ ھېلىلا چوقۇم جەڭگە قاتنىشىمەن دېگەن نىيەتكە كەلدى. شۇڭا ئۇ يازغان ۋەسىيىتىنى يېرىتىپ تاشلاپ، قايتىدىن بىر قۇرلا خەت يازدى ـ دە، ئۇنى جۇڭ چېڭغا تاپشۇرغانىدى.

4

2000 - يىلى قىشتا، «پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ ئەزالىرى تولۇق تەييارلىقتىن كېيىن يولغا چىقتى. ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابى بىلەن قورال - ياراغ زاۋۇتى جايلاشقان بازىنىڭ ئارىلىقى 400 كىلومېتىر كېلەتتى، ئەگەر پىيادە مېڭىش توغرا كەلسە بەش كېچە - كۈندۈز كېتەتتى، ئەگەر تېڭ ئۇچار ئايروپىلان بىلەن بارسا، بىر سائەتلا ۋاقىت كېتەتتى، نەن نازىر «پىدائىيلار ئەتر-تى» ئەزالىرىنى بازىغا 20 كىلومېتىر كېلىدىغان جايغا تېڭ ئۇچار ئايروپىلان بىلەن ئاپىرىش بۇيرۇقىنى چۈشۈردى. ئايروپىلان ۋاق-تىنچە يوشۇرۇپ قويۇلدى، چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ ۋەزىپىنى ئورۇنلاپ قايتقاندىن كېيىن، تېڭ ئۇچار ئايروپىلان يوشۇرۇپ قويۇلغان يەرگە كېلىپ تېڭ ئۇچار ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ ۋاقىتلىق قوماندانلىق ئورنىغا قايتىپ كېلىش ھەققىدە تېڭ ئۇچار ئايروپىلان ئۇچقۇچىسى بىلەن كېلىشىۋالدى.

بىللە ماڭغاندا نىشان چوڭىيىپ كېتەتتى، شۇڭا چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ ئىككى گۇرۇپپىنىڭ ئىككى يۆنىلىش بىلەن نىشانغا يېتىپ بېرىشىنى قارار قىلىشتى. ئۇلار ئەتىسى تاڭ سەھەر بەشتە نىشاندىن ئىككى كىلومېتىر يىراقلىقتىكى بىر غەلىتە تاش ئالدىدا ئۇچرىشىش توغرىسىدا كېلىشىۋالدى، بۇ غەلىتە تاش ئايروپىلاندىن تارتىلغان سۈرەتتە ناھايىتى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

بۇ تاغنى قار قاپلاپ كەتكەن پەسىل ئىدى، 20 كىلومېتىر يولنى ئادەتتە ئون نەچچە سائەتتىلا بېسىپ بولغىلى بولاتتى، ئەمما ھازىر ئەھۋال ئوخشىمايتتى. ھازىر ئەڭ ئاز دېگەندىمۇ 20 سائەت مېڭىشقا توغرا كېلەتتى.

يول بويى ھېچقانداق ئادەمزات ئۇچرىمىدى، چارۋىچىلار ئاللە-قاچان پەستىكى كەنتلەرگە قىشلىغىلى چۈشۈپ كەتكەنىدى، تاغدا پەقەت غەلىتە تاشلار، يامىشىپ چىقىش ئىنتايىن قىيىن بولغان مۇزلۇقلار بار ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېگىز تاغدا ئوكسىگېن كەم بولغاچقا، ئەترەت ئەزالىرى ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ كېتىۋاتاتتى،

ژاك لۇ ئەك ئالدىدا كۆپچىلىكنى باشلاپ كېتىۋاتاتتى، بۇ ئون كىشى ئىچىدە ئۇنىڭ تېنى ئەڭ ياخشى ئىدى.

تاڭ سەھەر توت يېرىمدا ژاك لۇنىڭ گۇرۇپپىسى مۇددەتتىن يېرىم سائەت بۇرۇن ئۇچرىشىش ئورنىغا يېتىپ كەلدى، چېن دامونىڭ گۇرۇپپىسىدىن تېخى ھېچقانداق خەۋەر يوق ئىدى. بۇ چاغدا، سىمسىز تېلېگرافتىن ھېچقانداق سادا ئاڭلانمايۋاتاتتى. ژاك لۇ سېرجان قاتارلىق ئەترەت ئەزالىرىغا:

— ئۆز جايىڭلاردا بۇيرۇق كۈتۈڭلار، يۇقىرىنىڭ تەلىپى بويىچە ئەگەر 12 سائەتكىچە بىرىنچى گۇرۇپپا يېتىپ كەلمىسە، بىز يەنە بىر يول ئارقىلىق دەرھال كەينىمىزگە قايتىمىز، — دەپ ئېلان قىلدى.

قاراڭغۇ چۈشتى. قۇرۇم تېغىدا تېمپېراتۇرا نۆلدىن تۆۋەن ئون نەچچە گرادۇسقا چۈشتى، ئەترەت ئەزالىرى ھەممىسى جۇۋۇسىغا چىڭ پۇركۈنۈپ كېتىپ باراتتى، ئۇلار ئەتراپنى ھوشيارلىق بىلەن كۆزىتەتتى.

تاغ چوققىسىدىكى پوس سىگنال بەردى، ژاك لۇنىڭ نائۇشنىكىدىنمۇ جىددىي سىگنال ئاڭلاندى، ژاك لۇ كۆپچىلىككە قول ئىشارىسى قىلىپ:

— ئەھۋال بار! — دېدى - دە، تېزدىن ئۆرۈلۈپ بىر چوڭ تاشنىڭ كەينىگە مۆكۈندى.

پوس قىسقىلا قىلىپ: «ئالدىمىزدا ئانچە يىراق بولمىغان جايدا ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق سىگنال بايقالدى» دەپ دوكلات قىلدى.

ژاك لۇ تېزدىن ھېلىقى پوسنىڭ يېنىغا ئۆمىلەپ باردى، ئۇ ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق دۇربۇندا بىرده كۆرۈنۈپ، بىرده يوقاپ كېتىۋاتقان بىرقانچە ئادەمنىڭ قارىسىنى كۆردى، يەنە ئىككى ئۇلاغمۇ بارەڭ قىلاتتى، ئۇلار چېن دامونىڭ گۇرۇپپىسىدەك قىلمايتتى، ژاك لۇ ئەترەت ئەزالىرىغا قىسقىلا قىلىپ: «جەڭگە تەييارلىنىڭلار!» دەپ سىگنال بەردى. بارلىق بۇيرۇق، سىگناللار ئاۋازسىز ئېلىپ بېرىلىۋاتاتتى. دۇشمەننىڭ ئوغرىلىقچە ئاڭلىۋېلىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، ئەترەت ئەزالىرى ئارىسىدا ئىشارەت ئار-

قىلىق بەلگە بېرىش ئالدىنئالا كېلىشىۋىلىنغانىدى. شۇڭا دۇشمەن ئوغرىلىقچە ئاڭلاش شارائىتىغا ئىگە بولغان تەقدىردىمۇ، پەقەت دۇت، دۇت قىلغان سىگنالنىلا ئاڭلىيالايتتى. ۋاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسىدا 95 تېپلىق ئالتە ئاپتوماتىك مىلتىق، 80 تېپلىق ئىككى ئۇنىۋېرسال پىلىموت بار ئىدى. كۆپچىلىك ياخشى يوشۇرۇنۇپ قوراللىرىنى ئوققا بەتلەپ دۇشمەننىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ تۇردى. ئەمما بايا دۇربۇندا كۆرۈنگەن ئادەم بىلەن ئۇلاغلار تۈيۇقسىز يوقاپ كەتتى.

ۋاڭ لۇ بىردىنلا ئەھۋالنىڭ چاتاقلىقىنى بايقاپ، سەگەكلىك بىلەن قولىنى پۇلاڭلىتىپ، ئەترەت ئەزالىرىغا تارقىلىپ مۇداپىئە گە ئۆتۈشنى ئىشارەت قىلدى، ئۆزى ئىككى كىشىنى باشلاپ بايا بىرقانچە ئادەمنىڭ قارىسى يېتۈپ كەتكەن جايغا قاراپ ئاتلاندى.

بايا بىرقانچە ئادەمنىڭ قارىسى كۆرۈنگەن جايدا، ئېلىشقانلىقىنىڭ ئىزنالىرى ۋە قان ئىزلىرى قېلىپ قالغانىدى، ئەتراپتا قالايمىقان ئىزلار بولۇپ، بۇ ئىزلار ئۇلار كەلگەن تەرەپكە قاراپ سوزۇلغانىدى.

ۋاڭ لۇ ئىككى ئەترەت ئەزاسىغا ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ مېڭىشقا ئىشارەت قىلدى، قوغلاپ ماڭغانلار ئاياغ ئىزىنى بويلاپ بىرەر كىلومېتىردەك ماڭغاندىن كېيىن، ئانچە يىراق بولمىغان جايدا، قوراللىق ئىككى كىشىنىڭ چارۋىچى سىياقىدىكى ئىككى كىشىنى نەزەربەند قىلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردى. بۇ چاغدا، قارشى تەرەپمۇ ۋاڭ لۇلارنى بايقىدى، بىردىنلا قارشى تەرەپ ئۇلارغا ئوق چىقاردى، ئوق ۋاڭ لۇلاردىن ئانچە يىراق بولمىغان جايدىكى تاشقا تەگدى.

ۋاڭ لۇ ئۇ ئىككى چارۋىچىنى زەخىملەندۈرۈپ قويۇشتىن ئەنسىرەپ، قارشى تەرەپكە ئوق چىقارمىدى، پەقەت ئۇلارغا قەدەمىنى قويۇقەدەم قىستاپ كەلدى. كۆرۈۋېلىشقا بولاتتىكى قارشى تەرەپ جەڭ تەجرىبىسىگە ئىگە ئىنتايىن ئىدى، ئۇلار مىلتىقىنى ئۈزۈپ - ئۈزۈپ ئوق ئېتىۋاتاتتى، پىلىموت ئىشلەتمىگەنىدى.

ئىككى قوراللىق ئادەمنىڭ بىرسى تۈرسۇن ئىدى. تۈرسۇن قالادىن ئايرىلغاندىن كېيىن ئاۋۋال بوستان شەھىرىگە باردى، ئۇ

ئەسلىدە ئۇدۇللا قۇرۇم تېغىغا كەتمەكچى بولغانىدى، ئەمما ئۇ قايتىش يولىدا قاراۋۇللۇق پونكىتلىرىنىڭ قۇرۇلغانلىقىنى سېزىپ قالدى، شۇڭا ئۇ چەت ئەلدە ئۆزى بىلەن بىرگە تەربىيە ئالغان ئۆمەرنى ئېسىگە ئالدى، ئۇ ئۆمەرنىڭ ئۆيىدە بىر بىكار تەلەپ ئۇكىسىنىڭ بارلىقىنى ئاڭلىغانىدى، شۇڭا ئۇ: نېمىشقا ئاشۇنى ئېلىپ ئاندىن قۇرۇم تېغىغا بارمايمەن؟ دەپ ئويلىدى.

تۇرسۇن ئۆمەرنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئىككى كۈن يوشۇرۇنۇپ ياتتى، ئاندىن ئۇلار قۇرۇم تېغىدىكى بازىسىغا بېرىش يولىدا تۆگە- گە لىق ئوزۇقلۇق ئارتىپ، قارلىق دالىدا ئوۋ ئوۋلاپ يۈرگەن ئاتا - بالا ئىككى كىشىنى ئۇچرىتىپ قالدى. تۇرسۇن ئۇ ئاتا - بالا ئىككىسىگە تۈيۇقسىز ھۇجۇم قىلىپ، ئۇلارنى ئۆزلىرىگە يول باشلاپ مېڭىشقا مەجبۇرلىدى، كۈتۈلمىگەندە قورال - ياراغ زاۋۇ- تىغا يېقىنلىشاي دېگەندە، ئاتا - بالا ئىككىيلەن تۈيۇقسىزلا ئۇلارغا قارشىلىق كۆرسەتتى، شۇڭا ئۇلار ئېلىشىپ كەتتى، تۇرسۇن مىل- تىق بىلەن يېشى چوڭراق ئوۋچىنىڭ پۇتىنى زەخمىلەندۈردى.

ۋاڭ لۇ تاشىنىڭ كەينىدە تۇرۇپ، ھېلىقى ئىككى قوراللىق ئادەمنىڭ ئىككى چاڭۇچىنى نەزەربەند ئاستىغا ئېلىپ، چوڭ بىر ھاڭغا يوشۇرۇنۇۋالغانلىقىنى بايقىدى. ئۇ بىر ساقچىغا چوڭ تاش- نىڭ كەينىگە ئۆتۈپ قارشى تەرەپنىڭ دىققىتىنى ئۆزىگە تارتىشنى بۇيرۇپ، ئۆزى سېرجاننى ئېلىپ ھاڭغا ئاستا - ئاستا يېقىنلاپ باردى.

ۋاڭ لۇ قارشى تەرەپنىڭ ئىنتايىن ھوشيار تۇرۇۋاتقانلىقىنى، ئىنتايىن ياخشى يوشۇرۇنۇۋالغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇلارنىڭ ئېتىش بۇلۇڭىنىڭ ياخشىلىقىنى، ھەممە تەرەپكە ئاتقىلى بولىدىغان- لىقىنى كۆردى. ۋاڭ لۇ سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن تەۋەككۈل- چىلىك قىلىش نىيىتىگە كەلدى. ئۇ بۇ ئىككى قوراللىق كىشىگە ئاستا - ئاستا يېقىنلاپ باردى، ئارىلىق تەخمىنەن 50 مېتىردەك قالغان ۋاقىتتا، بىر چوڭ تاش ئۇنىڭ نەزەر دائىرىسىنى توسۇۋال- دى، ۋاڭ لۇ بىلەن سېرجان بۇ چوڭ تاشنىڭ ئارقىسىغىلا كەلگەن- دى، ۋاڭ لۇ ئەگەر مۇشۇ پەيتتە ئېتىلىپ چىقسا قارشى تەرەپنىڭ ئۆزىنى ئېتىپ تاشلايدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئەمما ئۇنىڭ باشقا تال-

لاش ئىمكانىيىتى يوق ئىدى، ۋاڭ لۇ پەقەت ئېتىلىپ چىقىشقا مەجبۇر ئىدى، ئىككى تەرەپ ئۇدۇلمۇئۇدۇل تۇرۇپ كىمنىڭ مىلـ
تىق ئېتىش ماھارىتىنىڭ تېزلىكىنى كۆرۈپ بېقىشقا مەجبۇر ئـ
دى. بۇ چاغدا، ۋاڭ لۇنىڭ مىلتىق تۇتقان قولى تەرلەپ كەتتى.
ئەمما كۆپ ئويلاشقا ۋاقىت يوق ئىدى، ۋاڭ لۇ تاشنىڭ كەينىدىن
ئېتىلىپ چىقتى، تۇرسۇن دەرھال ۋاڭ لۇنى قارىغا ئالدى، ۋاڭ
لۇ قارشى تەرەپنى ۋەھىمە بېسىۋاتقانلىقىنى سەزدى، ۋاڭ لۇنىمۇ
ۋەھىمە بېسىۋاتاتتى.

ئىككىلا تەرەپنىڭ قوراللىرىدىن ئوق ئېتىلدى. ۋاڭ لۇنىڭ
قولىدىكى قورال 95 تىپلىق قىسقا زەربىدارلار مىلتىقى ئىدى، ئۇ
ئۇزۇپ ئوق ئاتتى، ئۆمەرنىڭ ئىنىسىنىڭ كۆكسىگە ئوق تېگىپ
قان ئېتىلىپ چىقتى. تۇرسۇننىڭ ئانقان ئوقى ۋاڭ لۇنىڭ ئالدىدىن
ئانچە يىراق بولمىغان جايغا تەگدى، ئوقنىڭ زەربىسىدە ئېتىلىپ
چىققان تاش ئۇنىڭ بەدىنىنى ئاغرىتىۋەتتى، ۋاڭ لۇ تېزلىك بىلەن
ئوق چىقاردى ۋە تۆت ئەتراپىنى كۆزەتتى، ئۇنىڭدىن ئانچە يىراق
بولمىغان تاشنىڭ كەينىدىن بىرسى بېشىنى چىقاردى ۋە ۋاڭ لۇنى
قارىغا ئالدى، ئۇ تۇرسۇن ئىدى. ۋاڭ لۇنىڭ يوشۇرۇنۇۋېلىشقا
ۋاقتى يوق ئىدى، ئۇ ئوق ئاتقاچ ئالدىغا قاراپ يۈگۈردى، مىشەكـ
لەر يەرگە تاراسلاپ چۈشۈۋاتاتتى، ۋاڭ لۇ مۇۋەپپەقىيەت بىلەن
قارشى تەرەپنى بېسىپ چۈشتى ۋە پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ يەنە ئوق
ئالماشتۇرۇۋالدى. بۇ چاغدا، تۇرسۇن يەنە بىر قېتىم بېشىنى
چىقاردى، ئەمدى تۇرسۇن ۋاڭ لۇنىڭ ئوقىدىن ئۆزىنى ئېلىپ
قاچالمىدى، تاراسلاپ ئېتىلغان ئوق بىلەن تەڭ تۇرسۇن يەرگە
يېقىلدى. ۋاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسى قاتتىق قورقۇپ كەتكەن ئىككى
چاڑۇچىنى قۇنقۇزۇپ قالدى. بۇ قىستۇرما جەڭ ئاخىرلاشقان
چاغدا، چىن دامو گۇرۇپپىسى بىلەن ئۇچرىشىدىغان ۋاقىتقا پەقەت
بەش مىنۇتلا قالغانىدى. بىردىنلا تاغ ئۈستىدىكى قاراۋۇل ئالدى
تەرەپتە ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق سىگنال بايقالدى، دەپ دوكلات
قىلدى.

قارشى تەرەپ ئاستا ـ ئاستا يېقىنلاپ كەلمەكتە ئىدى. ۋاڭ
لۇ قارشى تەرەپنى بىرنەچچە مىنۇت جىددىي كۆزەتكەندىن كېيىن

جىددىي سىگنالنى بىكار قىلىش بۇيرۇقى چۈشۈردى، ئەسلىدە ئۇ چېن دامو گۇرۇپپىسىدىكىلەر ئىدى. ۋاڭ لۇ قاراۋۇلنىڭ قولىدىن لازېر نۇرلۇق سىگنال بېرىش ئاپپاراتىنى ئېلىپ سىگنال بەردى. قارشى تەرەپمۇ دەرھال سىگنال قايتۇردى. شۇنىڭ بىلەن ئىككىلا تەرەپ قوراللىرىنىڭ قۇلۇپىنى ئېتىۋەتتى.

ۋاڭ لۇ ئەترەت ئەزالىرىنى باشلاپ ئۇلارنىڭ ئالدىغا ماڭدى.

5

بۇ يەردىن نىشانغىچە يەنە ئىككى كىلومېتىر ئارىلىق قالغاندى، يەنى تاغدىن ئۆتسىلا «قارا بۇركۇت» نىڭ مەخپىي بازىسىغا بارغىلى بولاتتى. جۇڭ چېڭ سۇنئىي ھەمراھ تېلېفونى ئارقىلىق بۇيرۇق چۈشۈرۈپ: ئومۇمىي ھۇجۇم باشلايدىغان قوشۇن تەييارلىقىنى پۈتكۈزۈپ بولدى، ئۇلار پەقەت «پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ دۇشمەننىڭ قورال - ياراغ ئىسكىلاتىنى پارتلىتىپ، ئومۇمىي ھۇجۇم قوزغاشنىڭ بەلگىسى قىلىشنىلا كۈتۈپ تۇرۇۋاتىدۇ، دېدى.

تاڭ سەھەر سائەت بەشتە، چېن دامو، ۋاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىلىرى ۋەزىپىنى ئېنىق بۆلۈشۈۋالغاندىن كېيىن ئايرىلدى. ۋاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسى قورال - ياراغ زاۋۇتىنىڭ ئېنىق ئورنىنى تاپقاندىن كېيىن، دەرھال ئۇچرىشىش ئورنىغا چېكىنىش، چېن دامونىڭ گۇرۇپپىسى قورال - ياراغ ئىسكىلاتىنى پارتلاتقاندىن كېيىن دەرھال ئۇچرىشىش ئورنىغا قايتىپ ۋاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسى بىلەن ئۇچرىشىش، ئۇنىڭدىن كېيىن ئىككى گۇرۇپپا خادىملىرى ئايروپىلان بىلەن ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىغا قايتىش، قارار قىلىندى.

دېگىز يۈزىدىن 4000 مېتىر ئېگىزلىكتىكى تاغ چوققىسى قاپقاراڭغۇ ئىدى، كېچىسى كۆرىدىغان مىكرو نۇرلۇق ئەينەكتىن ھەممىلا يەر يېشىل كۆرۈنەتتى. «پىدائىيلار ئەترىتى» ئەزالىرى يېگىدىن تارقىتىپ بېرىلگەن قىسقا زەربىدارلار مىلتىقىغا شاۋقۇن يوقاتقۇچ ئورناتتى.

ئايرىلىش ئالدىدا چىن دامو بىلەن ژاك لۇ بىر - بىرىنىڭ قوللىرىنى چىڭ سىقىشتى، ئاندىن ئۇلار بۆلۈنۈپ ھەركەتكە ئاتلاندى.

ژاك لۇنىڭ گۇرۇپپىسى نىشانىغا تەرتىپلىك ھالدا يېقىنلاشتى. ئالدى بىلەن بىر رازۋېدكىچى مىنانى تازىلىۋەتتى، ئۇ پىيادە ئەسكەرلەرگە قارشى مىنا بولۇپ، سانى كۆپ ئەمەس ئىدى، شۇڭا ئون مىنۇتتىلا تازىلاپ تۈگەتتى، ئاندىن ئۇلار سىم توساقلا يېقىنلاشتى. بىر رازۋېدكىچى سىم توساقنى كېسىپ تاشلىماقچى بولغانىدى. ژاك لۇ پەس ئاۋاز بىلەن:

— توختاپ تۇر، — دېدى، رازۋېدكىچى:

— نېمە بولدى؟ — دەپ سورىدى.

ژاك لۇ ئىشارەت قىلىپ:

— ئەگەر سىم توساق كېسىپ تاشلانسا سىگنال ئاپپاراتى چىرقىراپ كېتىدۇ، — دېدى.

— ئەمىسە قانداق قىلىمىز.

— ساپيۇرلار گۇرجىكى بىلەن سىم توساقنىڭ ئاستىدىن بىر لەخمە كولاپ، شۇ لەخمىدىن ئۆتۈپ كېتەيلى.

ئەترەت ئەزالىرى ھەممىسى لەخمە ئېچىگە كىرگەندىن كېيىن، ژاك لۇ بىر رازۋېدكىچىنى لەخمە ئېغىزىدا قاراۋۇللۇق قىلىشقا بۇيرۇدى.

ھەركەت ئەمەلىي باسقۇچقا ئۆتتى، ژاك لۇنىڭ گۇرۇپپىسى قارشى تەرەپنىڭ ئەھۋالىنى كۆزىتىشكە باشلىدى، ئۇلار قارشى تەرەپ ھەر سائەتتە بىر بۇ يەرگە كېلىدىغانلىقىنى بايقىدى. قارىغاندا، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ بارغا كىرىپ بولۇشى ئۇچۇن، يېرىم سائەت كېتەتتى، رازۋېدكا قىلىش ئارقىلىق ئۇلار قورال - ياراغ زاۋۇتىنىڭ بىر چوڭ غارغا يوشۇرۇنغانلىقىنى بايقىدى.

ژاك لۇ، بۇ غارغا كىرىشنىڭ ئىككىلا ئۇسۇلى بار ئىكەن. بىرى، ئۇنىڭ شامال ئۆتۈشتۇرۇش ئېغىزىدىن كىرىش كېرەك، مۇنداق غارلارنىڭ شامال ئۆتۈشتۇرۇش ئېغىزى چوڭ بولىدۇ؛ يەنە بىرى، ئۇنىڭ ئىشىكىدىن بۇاستە كىرىش كېرەك، دەپ قارىدى. ژاك لۇ ئەترەت ئەزالىرى بىلەن مۇزاكىرە قىلىپ، ئۆڭكۇرنىڭ

ئىشكىدىن بىۋاستە كىرىشنى قارار قىلىشتى. مۇنداق بولغاندا ئۇنىڭ خەتىرى شامال ئۆتۈشتۈرۈش ئېغىزىدىن كىرگەندەكىدىن ئازراق بولاتتى.

ۋاڭ لۇ قايتىپ كېلىپ، چېن دامو بىلەن ئۇچراشتى، چېن دامو ۋاڭ لۇنىڭ تەكلىپىگە قوشۇلدى. شۇنىڭ بىلەن ۋاڭ لۇ ئادەملىرىنى باشلاپ ئۆڭكۈرگە كىردى، ئۇلار ئۆڭكۈردە بىرقانچە ئايلانمىدىن ئۆتكەندىن كېيىن ئاخىرى تاغدەك دۆۋىلىنىپ كەتكەن پارتلاتقۇچلارنى تاپتى، ئۇلار چۈۋۈپ تاشلاشقا بولمايدىغان مۇددەت-لىك قۇرۇلمىلارنى ئورنىتىپ قويغاندىن كېيىن، تېزلىكتە ئۆڭ-كۈردىن قايتىپ چىقتى.

ۋاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسى ۋەزىپىنى ئوڭۇشلۇق ئورۇنداپ بو-لۇپ، دەرھال چېكىنىپ چىقتى.

چارلاش ئەترىتى ئۆتۈپ كېتىشىگىلا، چېن دامو رېئاكتسۇس-نارەت ئېتىشقا بۇيرۇق چۈشۈردى. كېچە ناھايىتى قاراڭغۇ ئىدى، ئەترەتنىڭ بىر ئەزاسى ئۆڭكۈرنىڭ ئىچىگە يورۇتقۇچ بومبا ئاتتى، يەنە بىر ئەترەت ئەزاسى رېئاكتسۇسنارەت ئاتتى. ئىككى بومبىنىڭ ئېتىلىشى بىلەن قاتتىق پارتلاش ئاۋازى ئاڭلاندى، ئۆڭكۈر ئىچى شۇ ھامان ئىس ـ تۈتەككە تولدى. چېن دامو، «چېكىنىڭلار» دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى:

ئۆڭكۈرنىڭ نېرىسىدا چېن دامونىڭ گۇرۇپپىسىدىكىلەر پارتلاش ئاۋازىنى ئاڭلاپ، يېتىپ كەلگەن بىرقانچە تېررورچىنى ئېتىپ تاشلىدى، شۇ ۋاقىتتا ئۆڭكۈرنىڭ ئاغزى گۈمۈرۈلۈپ چۈشتى، ئىنفرا قىزىل نۇرلۇق ئىزدەش قۇرۇلمىسى ئىشلىتىلگەچكە بۇ قېتىملىق پارتلىتىشنىڭ توغرىلىق دەرىجىسى ئىنتايىن يۇقىرى بولغانىدى.

ئۆڭكۈر ئىچىدىكى بارلىق پارتلاتقۇچلار پارتلىتىپ تاشلانغان-دىن كېيىن، «پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ ئەزالىرى بەلگىلەنگەن جايدا مۇڭەپپەقىيەتلىك ئۇچراشتى.

قورال ـ ياراغ ئىسكىلاتى پارتلىتىلغان شۇ دەقىقىدە، ئەركىن ئىنتايىن قورقۇنچلۇق بىر چۈش كۆرۈۋاتاتتى، دەسلەپتە ئۇ پارتلاش ئاۋازىنى ئاڭلىغاندا بۇنى ئۆزىنىڭ چۈشى دەپ ئويلاپ

قالدی، شۇڭا تولۇق ئويغانمىغان ئەركىن جۆيلۇپ ئىككى قېتىم ژارقىراپ سېلىپ، يەنە ئۇيقۇغا كەتتى. ئەمما رەنا چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى، ئۇ ئالاقزاده بولغان هالدا ئەركىنگە ئۇزىنىڭ ئاتتى ـ ده ئۇنىڭ يۈزىگە ئۇرۇپ:

ـــ ئەركىن، قاتتىق پارتلاش ئاۋازى ئاڭلاندى، تېز ئورنىڭدىن تۇرۇڭ! ـــ دېدى.

ئارقىدىنلا يەنە بىر قاتتىق ئاۋاز ئاڭلاندى، بۇنىڭ بىلەن ئەركىن چۆچۈپ ئويغاندى، بۇ چاغدا ئىككى مۇهاپىزەتچى ئۆيگە ئېتىلىپ كىرىپ، ئەركىننى سۆرەپ سىرتقا ماڭدى.

قورقۇپ كارىۋاتتا تۇگۈلۈپ يېتىۋالغان رەنا، يىغلاپ تۇرۇپ ئەركىنگە يالۇۋۇردى:

ـــ ئەركىن، مېنى تاشلاپ كەتمەڭ!

ئەركىن توختاپ كەينىگە بۇرۇلدى ۋە ئىككى مۇهاپىزەتچىگە قاراپ:

ـــ ئۇنى ئېلىپ مېڭىڭلار! ـــ دەپ ۋارقىرىدى. بۇ چاغدا شىر ئەلى بىلەن ئابدۇلمۇ تەڭلا يۇگۇرۇپ كىرىپ، ئالاقزاده بولغان هالدا:

ـــ بىز قورشاۋ ئىچىده قالدۇق، سىرتتا بەلگە ئوقى ئېتىلىدى، ئەمدى بۇ يەرده تۇرۇشقا بولمايدۇ، ـــ دەپ دوكلات قىلدى.

ـــ دەرهال ئاده‌مىلەرنى تەشكىللەپ، ئۇلار بىلەن ئېلىشىڭلار! ـــ دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى ئەركىن.

ئابدۇل بەشىنى چاپقاپ:

ـــ بىزنىڭ ئۇلار بىلەن ئېلىشقۇدەك هالىمىز قالمىدى... ـــ ئۇنىڭ سۆزى تۇگىمەيلا، ئالدى بىلەن قاتتىق پارتلاش ئاۋازى ئاڭلاندى، ئۇنىڭدىن كېيىن سىرتتا قاتتىق قىيا ـ چىيا كۆتۈرۈلدى.

ـــ دەرهال جېنىمىزنى ئېلىپ قاچايلى! ـــ دېدى شىرئەلى.

ـــ هېلىقى ئىككى پارتلانقۇچ دورىسى ياسىغۇچىنى ئېلىۋېلىڭلار، مامۇت بىلەن ساۋۇتنى ئېلىۋېلىڭلار، هەممىسىنى ئېلىۋېلىڭلار، يەر ئاستى لەخمىسىدىن چىقىپ كېتەيلى! ـــ دەپ بۇيرۇ-

رۇق چۇشۇردى ئەركىن.

تامدىكى قىزىل خىشلىق لەخمە ئېغىزى يەنى چېگرىغا ئۆتتىدى. غان مەخپىي لەخمە ئېغىزى ئېچىلدى، توققۇز ئەر بىر ئايال بۇ لەخمە ئېغىزىدىن چىقىپ كەتتى، ئارقىدىن ئۇلار بۇ لەخمە ئېغىزىنى ئېتىۋەتتى.

6

ئومۇمىي ھۇجۇم باشلاندى.

ئالدىن بېكىتىلگەن پىلان بويىچە، سەككىز ئايروپىلان ئوخشىمىغان جايغا قونۇپ، «قارا بۇركۇت» نىڭ مەخپىي بازىسىنى پۈتۈنلەي قورشىۋالدى، مەخپىي بازا ئۈستىنى بىردىنلا قىزىل نۇرلار قاپلىۋالدى، چۈنكى ئايروپىلانلار قونۇش ئالدىدا ھەممىسى رېئاكتىۋسىنارىيەت ئاتقان، ئۇنىڭ نۇرى يەر جاھانىنى قاپلىغانىدى.

تېررورچىلارنىڭ ئۆيلىرى ۋە چېدىرلىرى پۈتۈنلەي بىتچىت قىلىپ تاشلاندى، مەخپىي بازا ئوت دېڭىزىغا ئايلاندى.

تېررورچىلار قالايمىقان ھالدا تەرەپكە قاچقان بولسىمۇ، ئەمما ساقچىلارنىڭ ئوت كۈچى بىلەن بويسۇندۇرۇلدى.

ج خ ساقچىلىرى، قوراللىق ساقچىلار ۋە چېگرا ساقچىلىرى تەڭلا ھەرىكەتلىنىپ، «قارا بۇركۇت» مەخپىي بازىسىنى تەرەپ - تەرەپتىن تەڭلا قورشىۋالدى. ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىنىڭ بەلگىلىگەن پرىنسىپى: ئاۋۋال قارشىلىق كۈرسەتكەنلەرنى يوقىتىش، ئاندىن ھەربىر بۇلۇڭ - پۈچقاقنى قويماي ئاختۇرۇش ئىدى. بازىنىڭ ئەتراپىغا توردىن چۈشۈپ قالغان تېررورچىلارنى يوقىتىش خادىملىرى ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

تەخمىنەن ئۈچ سائەتتىن كېيىن، ئوق ئاۋازى ئاستا - ئاستا پەسەيدى.

نەق مەيدان تېز سۈرئەتتە ئاختۇرۇلدى، تېررورچىلاردىن ئۆلگىنى ئۆلۈپ، يارىدار بولغانلىرى يارىدار بولغانىدى، ئەمما ئەركىن قاتارلىق ئون نەچچە كىشىنىڭ ئىز - دېرىكى يوق ئىدى.

ئوتتۇزىنچى باب

1

روزى تۆمۈرچى، ئېزىز، ساۋۇت، مامۇتلار مەجبۇرىي لەخمەگە ئېلىپ كىرىلدى، ئۇلار ئۇرۇلۇپ ـ سوقۇلۇپ، لەخمىنىڭ يەنە بىر تەرىپىگە قاراپ كېتىشىۋاتاتتى.

شىرئەلى بۇ تۆتەيلەننى ئالدىدا يول ئېچىپ مېڭىشقا بۇيرۇغانىدى. بېشىغا چوڭ بالا ـ قازا كېلىش ئالدىدا تۇرغاندا، ئۇلار ئىختىيارسىز ھالدا دۇئا ـ تىلاۋەت قىلىشتى، ئۆزلىرىنىڭ خېيىم-خەتەردىن ئامان قېلىشىنى تىلەشتى.

قاپقاراڭغۇ لەخمە ئىچىدە، ساۋۇت ئەڭ ئارقىدا كېتىۋاتقان ئادەمنىڭ رەنا ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۇردى. ئۇ يېنىك ھەم ئۇشاق ئېلىنغان ئاياغ تاۋۇشىدىن ھەمدە ئەركىنىڭ تىتىلداپ تېز مېڭىشقا ئالدىراۋاتقانلىقىدىن ئەركىن ئېلىپ كېتىۋاتقان ئادەمنىڭ ئايال ئىكەنلىكىنى سەزگەنىدى، ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇ يەردىكى بىر-دىنبىر ئايال رەنا ئىدى. ساۋۇت قەدىمىنى توختىتىپ، رەنانى يۆلەپ مېڭىشنى بەكمۇ ئارزۇ قىلدى. ئۇ: رەنانىڭ بويىدا بار، ئۇ بۇنداق كۈن نۇرى بولمىغان، ئوكسىگېن بولمىغان قاپقاراڭغۇ لەخمىدە ئۇزۇن ۋاقىت تۇرۇشقا قانداقمۇ چىداشلىق بېرەلەيدۇ، دەپ ئويلىدى. ئۇنىڭ بەك ئىچى ئاغرىدى، ئەمما ئۇ ئۆزى ئىنتايىن سۆيىدىغان بۇ ئايالغا ياردەم بېرىشكە ئىلاجسىز ئىدى. چۈنكى، ئارقىسىدا ئەركىنىڭ ئىككى مۇھاپىزەتچىسى بولۇپ، ئۇلار ئۇنىڭ دۈمبىسىگە مىلتىقلىرىنى تىرەپ كېتىۋاتاتتى.

مامۇتمۇ قىزىنىڭ بۇ قېچىپ كېتىۋاتقان قوشۇن ئىچىدە ئىكەنلىكىنى بىلەتتى، قىزى مۇشۇ يەردە بولغاچقا ئۇنىڭ كۆڭلى سەل ئەمىن تېپىۋاتاتتى. ئۇ: قىزىم ئىككىمىز مۇشۇ يەردە بولىدۇ-كەنمىز بىز جەم بولغانغا ھېساب، شۇنداقلا بولىدىكەن، قېچىپ كېتىش ئېھتىماللىقى بولىدۇ، دەپ ئويلىدى. ئەمما، ئۇ ھازىر

قىزنىڭ سالامەتلىك ئەھۋالىدىن ئىنتايىن ئەندىشە قىلىۋاتاتتى، ئۇنىڭ بۇ دىشۋارچىلىقلارغا چىداشلىق بېرەلمەسلىكىدىن ئەنسىرەيتتى.

ئىككى سائەتتىن كېيىن، توققۇز ئەر ئۇستۇبشى پۇتۇنلەي توپا هالدا لەخمىنىڭ ئۇستىگە چىقتى. بۇ بىر ئادەمسىز رايون بولۇپ، پەقەت قورال - ياراغ زاۋۇتى تەرەپتىن ئاڭلىنىۋاتقان پارتلاش ئاۋازىنى ئاندىلا ئاڭلىغىلى بولاتتى، شۇ سەۋەبتىن بۇ يەر خېلى بىخەتەر ئىدى. بۇ ئادەمسىز رايوندىن ئۆتۈپ، يەنە بىر ئوتلاقنى بېسىپ ئۆتكەندە ئاندىن چېگرىغا يېتىپ بارغىلى بولاتتى. ئەينى چاغدا، ئابدۇلنىڭ بۇ يەرنى لەخمىنىڭ ئېغىزى قىلىپ تاللىشىدىكى مەقسىتى زادى ئامال بولمىغاندا، مۇشۇ يەردىن چەت ئەلگە قېچىپ كېتىش ئىدى.

ئەركىن بىردەم ساقلىغان بولسىمۇ رەنا چىقمىدى. ئۇ ئابدۇلغا ئادەملەرنى ئېلىپ مېڭىپ تۇرۇشنى بۇيرۇپ، شىرئەلىگە: سەن مېنىڭ يېنىمدا قال، دېدى.

بايا لەخمە ئېغىزىدىن چىقىشقا ئاز قالغاندا رەنا تۇيۇقسىزلا قوسىقىم ئاغرىپ كەتتى، هاجەت قىلىۋالاي، دەپ ئەركىنگە مېڭىپ تۇرۇشنى ئېيتقانىدى. ئەركىن لەخمە ئېغىزىغا كېلىپ:

— رەنا، رەنا، — دەپ چاقىردى.

— مەن بۇ يەردە، — دەپ جاۋاب بەردى رەنا. ئەركىن لەخمە ئىچىگە كىرىپ، لەخمە ئېغىزىدىكى يورۇقتىن رەنانىڭ چىرايىنىڭ بەك تاتىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆردى، هەم قان هىدى بۇرنىغا ئۇرۇلدى، رەنانىڭ پېشانىسىدىن چىپىلداپ تەر چىقىۋاتاتتى، ئەركىن دەرهال رەنانىڭ ئالدىغا كېلىپ:

— ئامرىقىم، نېمە بولدىڭىز؟ — دەپ سورىدى.

رەنا ئەركىننى چىڭ قۇچاقلاپ، يىغلاپ تۇرۇپ:

— مەن زادىلا بولالماي قالدىم، بويۇمدىن ئاجراپ ئەتكەن ئوخشايدۇ، مەندىن خۇن كەتتى، — دېدى.

ئەركىن دەرهال ئۇنىڭ ئالدىنى تۇتۇپ باقتى، راستىنلا خۇن كەتكەنىدى.

ئۇ تىت - تىت بولغان هالدا:

— بەرداشلىق بېرەلەمسىز؟ ئالدىمىزدىكى يول تېخى خېلى ئۇزۇن، — دېدى.

رەنا بېشىنى چايقىدى.

بۇ چاغدا، لەخمە ئېغىزىدا ساقلاپ تۇرغان شىرئەلى زەھەرخەندىلىك بىلەن:

— نېمىشقا تېز بولمايسىلەر، سىلەر يەنە ھېلىقى ئىشىكلارنى قىلامسىلەر؟ — دېدى.

شىرئەلى باشتىلا ئۇنىڭ بىر ئايالنى يېنىدا ئېلىپ يۇرۇشىگە قارشى ئىدى. ئۇ ئەرلەرگە چاپلىشىۋالىدىغان ئاياللارنىڭ يېنىدىن كېتەلمەيدىغان ئەرلەرگە ئۆچ ئىدى. ئۇ ساقلاۋېرىپ تىتىلداپ كەتتى، كۆڭلىدە ئەگەر ئەركىن ئۇچ مىنۇتقىچە چىقمىسا ئۇنى تاشلاپ، ئۆزى قېچىش نىيىتىگە كەلدى.

ئەركىن شىرئەلىنىڭ ئۆزىنى ھاقارەتلىگىنىگە قاتتىق غەزەپلەندى. لېكىن خەۋپ - خەتەر باشقا كېلىۋاتقان بۇ جىددىي پەيتتە ئۇ بۇلارنى ھېسابلىشىپ ئولتۇرسا بولمايتتى، راستىنى ئېيتقاندا ئۇنىڭ كۆڭلى ھازىر ناھايىتى پاراكەندە ئىدى. مۇشۇنداق پەيتتە رەنانى ئېلىپ مېڭىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. رەنانى مۇشۇنداقلا تاشلاپ كېتەي دېسە بۇ رەنا بىلەن مەڭگۈ جۇدالاشقان بولاتتى. ئويلاپ شۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇ ئۆزىنىڭ ھايات قېلىش ئۈچۈن قىلغان خىياللىرىدىن چۆچۈپ كەتتى، ئەمما ئۇنىڭ مۇشۇنداق قىلماقتىن باشقا ئامالى يوق ئىدى. رەنا ئەركىننى تېخىمۇ چىڭ قۇچاقلاپ بىر مەخپىيەتلىكنى ئېيتىپ بەردى:

— سۆيۈملۈكۈم، قۇملۇق ئىچىدە مەن قۇربان شۇجىلارنى قويۇۋەتكەن.

— مەن بۇنى بىلىمەن، — دېدى ئەركىن بېشىنى لىڭشىتىپ.

— سىز بۇنى قاچان بىلگەن؟ — دېدى رەنا ھەيران بولۇپ.

— ئاشۇ ئىش بىرلىغانىدىن كېيىنلا مەن بۇنى پەرەز قىلغان، — دېدى ئەركىن.

— مېنىڭ سىزگە ئاسىيلىق قىلغانلىقىمنى بىلگەنىكەنسىز، نېمىشقا شۇ ۋاقىتتا مېنى ئۆلتۈرۈۋەتمىدىڭىز؟

— مەن سىزگە چىدىمىدىم، — دېدى.
— ئەگەر مېنىڭ ئورنۇمدا باشقا ئادەم بولغان بولسا سىز قانداق قىلاتتىڭىز؟ — دېدى رەنا.
ئەركىن چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ تۇرۇپ:
— ئۇنى بۇرۇنلا ئۆلتۈرۈۋېتەتتىم، — دېدى.
— ئەمىسە سىز مېنىڭدىن نەپرەتلىنەمسىز؟ — دەپ سورىدى رەنا.
ئەركىن بېشىنى چايقاپ:
— ياق، سىز ناھايىتى ئاق كۆڭۈل ئايال، مەن بىر ئىلاۋاستىسى، سىزنىڭ نابۇت قىلدىم، مەن سىزدىن نېمىشقا نەپرەتلىنەي؟ — دېدى.
رەنا ئەركىننىڭ ئېغىزىنى توسۇۋېلىپ، ئۇنىڭ يەنە سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇشىغا يول قويمىدى.
ئەركىن ئېڭىشىپ يەنە بىر قېتىم چوڭقۇر مېھرى بىلەن رەنانىڭ چېكىسىگە سۆيدى:
— سۆيۈملۈكۈم، مېنىڭ ئارقامدىن يۈرۈۋاتقان مۇشۇ مىنۇتلاردا، ئۆزىڭىزنى بەختلىك ھېس قىلدىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى.
رەنا ئىنتايىن سەبىيلىك ۋە قانائەت بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى.
— پۇشايمان قىلمامسىز؟ — دەپ سورىدى ئەركىن يەنە.
رەنا مەغدۇرسىز ھالدا بېشىنى لىڭشىتتى، ئاندىن:
— سۆيۈملۈكۈم، سىز مېنى مەڭگۈ ئېسىڭىزدە ساقلامسىز؟ — دەپ سورىدى.
ئەركىن چوڭقۇر مېھرى بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى.
رەنانىڭ كۆزلىرى ياشقا تولدى.
ئۇ ئەركىننىڭ سۆزلىرىدىن قانداقتۇر بىر نەرسىنى ھېس قىلغانىدى. ئۇ: ئەركىن مېنى ئەمدى تاشلاپ كېتىدىغان بولدى، دەپ ئويلىدى.
ئەركىن ئاخىرقى قېتىم رەنانى چىڭ قۇچاقلاپ سۆيدى:
— سۆيۈملۈكۈم، بىز خوشلىشايلى! — دېدى.
رەنا كۆلۈپ تۇرۇپ بېشىنى لىڭشىتتى.
ئەركىن سول قولى بىلەن رەنانى چىڭ قۇچاقلاپ تۇرۇپ،

ئوڭ قولىدىكى تاپانچىنى رەنانىڭ كۆكرىكىگە تىرىدى، ئۇ ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان ئايالىنىڭ بېشىغا ئوق ئېتىشنى خالىمىدى، ئۇ رەنانىڭ گۈزەل رۇخسارىنىڭ ئۆز قەلبىدە مەڭگۈ قېلىشىنى خالايتى. ئى، شۇنداقلا يەنە رەنانىڭ بېشىغا ئوق ئېتىپ قويۇپ، مەڭگۈ قارا بېسىش ئىچىدە قېلىشىدىن ئەنسىرىدى.

— سۆيۈملۈكۈم، بىز جەننەتتە كۆرۈشەيلى، — ئەركىن تاپانچىنىڭ تەپكىسىنى باستى، گۈم قىلىپ ئوق ئېتىلدى.

رەنانىڭ يۈرىكى ھەرىكەتتىن توختىدى، ئەركىن رەنانىڭ يۈمۈلمايا قالغان كۆزلىرىنى جۈپلەپ قويۇپ، لەخمىدىن چىقتى. شىرئەلى ئەركىننىڭ ئۇستۇېشىنىڭ قان بولۇپ كەتكىنىنى كۆرۈپ، ھەممىنى چۈشەندى ۋە سوغۇق تەلەپپۇزدا:

— ماڭايلى، — دېدى.

— توختاپ تۇر، لەخمىنىڭ ئېغىزىنى ئېتىۋېتىپ ئاندىن ماڭايلى، — دېدى ئەركىن.

ئەركىن بىلەن شىرئەلى ئالدىدا كەتكەنلەرنى تېزلا قوغلاپ يېتىشىۋالدى. مامۇت بىلەن ساۋۇت رەنانىڭ يوقلۇقىنى كۆردى، ساۋۇت قەدىمىنى توختىتىپ، ئۆزىنى زادىلا تۇتالمايا ئەركىندىن:

— رەنا قېنى، — دەپ سورىدى.

ئەركىن تەمكىن ھالدا:

— ئۇ باردىغان يېرىگە كەتتى، — دېدى.

— سەن مېنىڭ قىزىمنى نېمە قىلدىڭ؟ — دېدى مامۇت ئەركىننىڭ ياقىسىنى سىقىپ.

— مەن ئۇنى جەننەتكە يولغا سېلىپ قويدۇم، — دېدى ئەركىن ناھايىتى خاتىرجەم ھالدا.

ساۋۇت بىردىنلا مۇشت كۆتۈرۈپ، ئەركىننىڭ يۈزىگە قاتتىق بىرنى سالدى ھەمدە:

— ھوي ھايۋان، ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتتىڭمۇ؟ ئۇنى ماڭا قايتۇرۇپ بەر! — دەپ ۋارقىرىدى.

ئىككى مۇھاپىزەتچى ئېتىلىپ كېلىپ، ساۋۇتنىڭ قوللىرىنى چىڭ تۇتۇۋالدى.

مامۇتمۇ ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراپ ئېتىلىپ كەلدى ـ دە، ئەر-

كىنگە بىر مۇشت سېلىپ:

— قىزىمنى قايتۇرۇپ بەر، قىزىمنى قايتۇرۇپ بەر! — دەپ توۋلىدى.

ئابدۇل دەرھال يۈگۈرۈپ كېلىپ، مامۇتنىڭ قوللىرىنى كەينىگە قايرىدى ھەمدە ئۇلارنىڭ يۈزىگە لازا سۈيۈقلۇقى پۈركۈدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ھوشىدىن كەتتى.

ئەركىن ئەسەبىيلەشكەن ھالدا تاپانچىسىنى چىقىرىپ: ئۇ ئىككىسىنى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، دېدى، ئەمما شىرئەلى ئۇنى توسۇۋېلىپ:

— بولدى، ھازىر ئۇلار بىلەن ھېسابلىشىدىغان ۋاقىت ئەمەس، — دېدى.

— ۋاقىت كۆپ قالمىدى، بىز دەرھال قاچايلى، — دېدى ئابدۇل ئالدىرىتىپ.

— بىزگە قېچىشتىن باشقا يول قالمىدىمۇ؟ — دېدى ئەركىن ئۈمىدسىزلىك بىلەن.

— سەن ئەمدى «شەرقىي تۈركىستان ئىمپېرىيىسى» چۈشۈدىن ئويغان! ھازىر بىز ئادەمسىز رايوندىن ئۆتىمىز، يەنە بىر كەنتتىن ئۆتۈپ ئاخىرىدا چوڭ بىر جىلغىدىن ئۆتكەندىن كېيىن ئاندىن چېگرىغا يېتىپ بارىمىز، — دېدى ئابدۇل ئەركىننى پەرۋايىغا ئالماي.

— بىزگە ھەقىقەتەن مۇشۇ يولدىن باشقا يول قالمىدىمۇ؟ — دېدى ئەركىن نىيىتىدىن يانماي.

— يەنە بىر ھالاكەت يولى بار، سەن ئۇ يولغا ماڭامسەن؟ — دېدى شىرئەلى ئاچچىق بىلەن.

ئەركىن بىردىنلا قاتتىق غەزەپكە كەلدى، ئۇ ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراپ:

— مەن ھەتتا سۆيۈملۈك ئايالىمنىمۇ ئېتىۋەتتىم، ئەمدى نېمىدىن قورقاتتىم، «قارا بۈركۈت» ھەرگىز ئۆلمەيدۇ، — دېدى.

بەش مىنۇتتىن كېيىن ساۋۇت بىلەن مامۇت ھوشىغا كەلدى. ساۋۇت بىلەن مامۇتنى جازالاش ئۈچۈن ئەركىن ئۆزلىرى ئېلىپ

ماڭغان ئېغىر قوراللارنى ئۇلارغا يۆتكىتىپ قويدى. مامۇت بىلەن ساۋۇت ئۆزلىرىنىڭ ئەڭ يېقىن ئادىمىدىن ئايرىلىپ قالغاچقا، ئۇلارنىڭ پەقەت جىسمىلا قالغان، ئۇلارنىڭ روھى رەنا بىلەن كەتكەنىدى.

2

چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ «پىدائىيلار ئەترىتى»، باش قوماندانلىق شتابى تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ئوڭۇشلۇق ھالدا ئورۇندىدى، ئۇلار بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا قوماندانلىق شتابىغا قايتىپ كەلگەندە ئۆزلىرىنى بىئارام قىلىدىغان: ئەركىن قاتارلىق ئون كىشى ئىزسىز يوقاپ كەتتى، دېگەن خەۋەرنى ئاڭلىدى.

— ئۇلار چوقۇم لەخمە ئارقىلىق قېچىپ كەتكەن، ھازىر بىزنىڭ ئۇچقۇچىسىز رازۋېدكا ئايروپىلانلىرىمىز لەخمە ئىچىدىكى ئەھۋاللارنى رازۋېدكا قىلالمايدۇ، شۇڭا دۇشمەننىڭ بۇ يوچۇقتىن پايدىلىنىپ قېچىپ كەتكەنلىكى ناھايىتى ئېنىق، — دەپ تەھلىل قىلدى جۇڭ چېڭ.

نەن نازىر بۇ قېتىمقى ھەربىكەتنىڭ مۇئاۋىن قوماندانى جۇڭ چېڭنىڭ كۆزقارىشىغا قوشۇلدى، ئاندىن:

— ئۇنداقتا، دۇشمەن قايسى تەرەپكە قېچىپ كەتكەندۇ؟ — دەپ سورىدى.

— ئۇنداقتا، ئۇلارنىڭ چېگرىغا قاراپ قېچىپ كەتكەنلىكى ئېھتىمالغا يېقىن، — دېدى جۇڭ چېڭ.

نەن نازىر جەنۇبىي شىنجاڭ شۆبە ھەربىي رايونىنىڭ قوماندانلىنى چاقىرىپ كېلىپ، ئۇنىڭدىن دۇشمەننىڭ قېچىش يۆنىلىشىنى تەھلىل قىلىپ بېرىشنى سورىدى.

قوماندان خەرىتىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— سىلەر پاچاقلاپ تاشلىغان قورال ـ ياراغ زاۋۇتى ئەمەلىيەتتە چوڭ بىر زاراتگاھلىق، يەرلىك كىشىلەر بۇ جايىنى مازار دەپ ئاتايدۇ. مېنىڭچە، بۇ كىشىلەر مازاردىن ئۆتۈپ غەربكە قاراپ قاچقان، ئۇلار ئادەمسىز رايوندىن ئۆتكەندىن كېيىن مەشھۇر تاتلىق

جىلغىسىنى بويلاپ چېگرىغا قاراپ قېچىپ، ئاندىن چېگرىدىن چەت ئەلگە ئۆتۈپ كەتمەكچى، — دېدى.

— ئۇنداقتا مازاردىن دۆلەت چېگرىسىغىچە بولغان ئارىلىق قانچىلىك كېلىدۇ؟ — دەپ سورىدى نەن نازىر ئۇستىلىنى ئۇرۇپ هاياجانلانغان هالدا.

— مېنىڭچە 140 كىلومېتىر ئەتراپىدا كېلىدۇ، — دەپ مۆلچەرلىدى قوماندان.

— ئۇنداقتا ئۇلار مازاردىن دۆلەت چېگرىسىغىچە، تاغ يولىدا مېڭىشقا توغرا كەلسە قانچە كۈن ماڭار؟ — دەپ سورىدى نەن نازىر.

— تەخمىنەن ئۈچ - تۆت كۈن كېتىدۇ، — دېدى قوماندان ئېنىق قىلىپ.

— چاتاق بوپتۇ، ۋاقىت ئىنتايىن جىددىي! دەرهال قىسىملارنى تەشكىللەپ قوغلايلى!

باش قوماندان نەن نازىرنى توسۇپ:

— نەن نازىر، سىلەر تاغقا كىرەلمەيسىلەر، بىزنىڭ جەڭچىلىرىمىزمۇ تاغقا كىرەلمەيدىغان تۇرسا، — دېدى.

نەن جېنجۇڭ:

— سىلەرنىڭ جەڭچىلەر تاغقا كىرەلەمدۇ، كىرەلمەمدۇ؟ بۇنىڭ بىلەن مېنىڭ كارىم يوق، بىراق، بىزنىڭ ساقچىلىرىمىز چوقۇم تاغقا كىرەلىشى كېرەك، ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن نەن جېنجۇڭنىڭ ساقچىلارنى باشلاپ ئۆزۈم تاغقا كىرىمەن! — دېدى.

— نازىر سىز چاقچاق قىلمۇاتامايدىغانسىز؟ — دېدى قوماندان.

— مۇشۇ ۋاقىتتا مېنىڭ چاقچاق قىلىشقا نەدىمۇ ۋاقتىم بولسۇن؟ — دېدى نەن جېنجۇڭ جىددىي تۇرده.

ئاخىرى قوماندانلىق شتابى مۇزاكىرە قىلىپ: دۇشمەنلەر هازىر مازاردىن ئۆتۈپ، ئادەمسىز رايونغا قاراپ قېچىۋاتىدۇ، ئۇ يەردىن چېگرىغا قاراپ قاچماقچى، دېگەن هۆكۈمنى چىقاردى.

باش قوماندانلىق شتابى ناهايىتى تېزلا ئۈچ خىل لايىهىنى تۈزۈپ چىقتى. بىرىنچى، دەرهال M171 تىپلىق تېنك ئۇچار ئايرو-

پىلاننى ئەۋەتىپ، قۇرۇم تاغلىرىدا رازۋېدكا قىلىش، مۇھىم نۇقتا ئادەمسىز رايون بولۇش. ئىككىنچى، جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدا-رىسىنى ئاساس قىلىپ، تاغدا ئاختۇرۇش ئېلىپ بېرىش. ئۇچىنچى، جۇڭ چېڭ تاشقى ئىشلار ساقچىلىرىنى باشلاپ، دەرھال چېگرىدىكى قوشنا دۆلەت بىلەن مۇددەتتىن بۇرۇن سۆھبەتلىشىش، ئەركىن قاتارلىقلار چېگرىدىن ئۆتۈپ، ئۇ يەرگە بارغان ھامان ئۇلارنى تۇتۇپ دۆلەتكە قايتۇرۇپ كېلىش.

باش قوماندانلىق ئورنىنىڭ بۇيرۇق چۈشۈرۈشى بىلەن M171 تىپلىق تىك ئۇچار ئايروپىلانلار دەرھال قوزغىلىپ، رازۋېدكا قىلىش ۋەزىپىسىنى ئورۇنداشقا ئاتلاندى.

چېن دامو: تاغقا كىرىپ ئاختۇرۇش ھەرىكىتىنى ئېلىپ بارىدىغان قىسىملار ئۇچۇن يەنىلا بىزنىڭ 20 كىشىلىك «پىدائىيلار» قوشۇنىمىزنى ئىشقا سېلىش كېرەك، چۇنكى ئۇلار تېخى ھېلىلا ۋەزىپىنى ئورۇنداپ قايتتى. ساقچىلارنىڭ كەيپىياتى ناھايىتى ئۇستۇن، دېگەن تەكلىپىنى بەردى.

نەن نازىر قوماندانلىق شتابىنى مازارغا يۆتكەيدىغان ھەمدە جەڭگە ئۆزى قوماندانلىق قىلىدىغان بولدى.

ئۇلار ھازىر تۇرۇۋاتقان ئورۇندىن مازارغا 200 كىلومېتىر يول بار ئىدى، چېن دامو بىلەن ۋاڭ لۇ 20 نەپەر پىدائىينى باشلاپ، ياپونىيىدە ئىشلەنگەن ئۇچ «تويوتا» ماشىنا بىلەن مازارغا قاراپ مۇددەتتىن بۇرۇن يولغا چىقتى. بۇ قېتىم تاغقا چىقىشتا ئۇلار تولۇق تەييارلىق قىلغان: ئارمىيىدىن يارەم قىلىنغان ما-مۇق ئۇخلاش خالتىسى، پرېسلانغان پېچىنە قاتارلىق تاغدا زۆرۈر بولغان لازىمەتلىكلەر ھەمدە ھەربىي خەرىتە، سىمسىز تېلېگراف قاتارلىق نەرسىلەر بىلەن تولۇق تەييارلانغانىدى.

مازار دېگىز يۈزىدىن 4000 مېتىر ئېگىز بولۇپ، گەرچە ئۇلار ماشىنا ئىچىدە ئولتۇرۇۋاتقان بولسىمۇ، ئېگىز تاغ رېئاكسىيىسى ئۇلارغا ئۆز تەسىرىنى كۆرسەتتى. شوپۇرنىڭ مايې تەپكىنى دەسسىگۈدەك كۈچىمۇ قالمىدى، ئۇنىڭ پۇتى بەكلا ماغدۇرسىزلىنىپ كەتكەنىدى، بەزەن ئەترەت ئەزالىرىنىڭ بېشى ئاغرىپ ۋارقىرىشىپ كەتكەنىدى. ئۇچ «تويوتا» ماشىنا بۇ تاغ يولىدا

ئۇياق ـ بۇياققا چايقىلىپ كېتىپ باراتتى. بىر ئايلانمىغا كەلگەندە ئارقىدا كېلىۋاتقان ماشىنا قاتتىق چايقىلىپ يېنىچە بولۇپ قېلىپ، جىلغىغا چۈشۈپ كەتكىلى تاسلا قالدى، ماشىنىنى ھەيدەپ كېلىۋاتقان يالقۇن ئىنېرتسىيىسىنىڭ كۈچى بىلەن ماشىنىدىن قاڭقىپ چىقىپ كەتتى. كۆپچىلىك قاتتىق چۆچۈپ كېتىشتى، ئەسلىدە يالقۇن ھەيدىگەن ماشىنىنىڭ ئالدى چاقىنى تۈتۈپ تۇرىدىغان بىر زاپچاس چۈشۈپ قالغاچقا، بىر چاقى چىقىپ كەتكەنىدى. بۇنىڭ بىلەن ماشىنىنىڭ تومشۇقى يەرگە قادىلىپ قالغانىدى. كۆپچىلىك ماشىنىدىن چۈشۈپ ئۇنى ئوڭشىدى، ئاندىن يولىنى داۋاملاشتۇردى.

ئايروپىلانغا چىقىش ئالدىدا نەن نازىر: چېگرا مۇداپىئە قىسىملىرىغا، بارلىق چېگرىدىن چىقىش ئېغىزلىرىنى قامال قىلىش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش قىلىڭلار! «پىدائىيلار ئەترىتى» مازارغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن، دەرھال ھەربىيلەشتۈرۈلگەن جىنايەتچىلەرنى قوغلاپ تۇتىمىز! دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى.

مازار ئەتراپى پۈتۈنلەي تاغلىق بولۇپ، تاغلار بىر ـ بىرى بىلەن تۇتىشىپ كەتكەنىدى. ئەتىسى ئەتىگەن تاڭ سەھەردە، تىك ئۇچار ئايروپىلانلار مازارغا 50 كىلومېتىر كېلىدىغان جايغا قونىدى، تۆت جەڭچى ماشىنا بىلەن نەن نازىرنى قوغداپ نىشانغا ئېلىپ باردى.

چېن دامو قاتارلىق پىدائىيلارمۇ ئەمدىلا يېتىپ كەلگەنىدى.

نەن نازىر كېلىشى بىلەنلا چېگرا خەرىتىسىنى ئېلىپ، بىر ئورۇننى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، چېن دامۇغا:

ـــ ھازىر مانا بۇ يەردە چېگرىغا بارىدىغان ئىككى يول بار. بىرسى، تاجىكلار كەنتىدىن ئۆتىدىغان يول؛ يەنە بىرسى، ئادەمسىز رايوندىن ئۆتىدىغان يول، ئۇلار زادى قايسى يول بىلەن ماڭار؟ ـــ دېدى.

ـــ تاجىكلار رايونىدىن ئۆتىدۇ دېسەك بۇنىڭغا نېمە ئاساس بار؟ ئادەمسىز رايوندىن ئۆتىدۇ دېسەك بۇنىڭغا نېمە ئاساس بار؟ ـــ دېدى چېن دامو.

— سەن پەرەز قىلىپ باقە، دۇشمەن زادى قايسى يولدىن مېڭىشى مۇمكىن، نېمە ئۈچۈن ئۇ يولدىن ماڭىدۇ؟ — دېدى نەن نازىر.

— ئەلۋەتتە ئادەمسىز رايوندىن ماڭىدۇ. ئۇلار تاجىكلار رايونىدىن ئۆتۈشكە جۇرئەت قىلالمايدۇ، تاجىكلارنىڭ هوشيارلىقى ناهايىتى يۇقىرى، ئۇلارنى بايقاپ قالسا ئۇلار چوقۇم ج خ ئورگانلىرىغا مەلۇم قىلىدۇ ياكى بولمىسا بۇ دۇشمەنلەرنى ئۆزلىرى تۇتىدۇ، — دېدى چېن دامو.

— ئەمما، ئۇلار ئادەمسىز رايوندىن ئۆتسە نېمە يەيدۇ، ناۋادا ئۇلار ئېغىزلىك كېسىلى ياكى زۇكام بولۇپ قالسا تېخىمۇ چوڭ زىيان تارتىدۇ - دە، — دەپ نەن نازىر ئۆزىنىڭ ئوخشىمىغان پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. شۇ سەۋەبتىن ئۇ ئىككىلا يولنى قامال قىلىش تەكلىپىنى بەردى.

تاڭ يورۇشقا يەنە يېرىم سائەت بار ئىدى. «پىدائىيلار ئەترىتى» ئەزالىرىنىڭ كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمىدى، ئۇلار بىكار تۇرغۇچە ماموق ئۇخلاش خالتىسى، پرېسلانغان پېچىنە، كونسېرۋا قاتارلىق نەرسىلىرىنى يىغىشتۇرغىلى تۇردى. نەن نازىر كۆپچىلىككە سوغۇق ئۆتۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ، ئارمىيىنىڭ پاختىلىق كىيىم يەتكۈزۈپ بېرىشىنى سورىدى. ئەمما يالقۇن:

— ئۇلارنى ئېلىشقا بولمايدۇ، يېڭىنە چاغلىق بىر نەرسىنىمۇ ئالالمايمىز، چۈنكى بىز يەنە ئۇچ كېچە - كۈندۈز يول ماڭىمىز، ئۇلارنى كۆتۈرۈپ بولالمايمىز، ئەڭ كۆپ بولغاندىمۇ يۇڭ ئىشتان كىيىۋالساقلا بولدى، — دېدى.

نەن نازىر كەتكەندىن كېيىن، «پىدائىيلار ئەترىتى» ئەزالىرىدىن ئۇخلىيالمىغانلىرى ئاي يورۇقىدا ئائىلىسىگە ۋەسىيەتنامە يازغىلى تۇردى. بۇ ئۇلارنىڭ بىر هەپتە ئىچىدە ئىككىنچى قېتىم ۋەسىيەتنامە يېزىشى ئىدى.

3

«پىدائىيلار ئەترىتى» ئەزالىرى يەنىلا ئىككى گۇرۇپپىغا بۆ-

لۇنۇپ مېڭىش قارارىغا كەلدى. تاڭ ئاتقاندىن كېيىن، بىر «تويا-تا» ماشىنا ئەترەت ئەزالىرىنى ئىككى تۈركۈمگە بۆلۈپ مازار ھەر-بىي پۇنكىتىغا 50 كىلومېتىر قالغان جايغا ئاپىرىپ قويدى. بۇ بىر تۆت كوچا ئېغىزى بولۇپ، بىر يول ئادەمسىز رايونغا، بىر يول چارۋىچىلىق رايونغا تۇتىشاتتى. ماشىنا ئەمدى يەنە ماڭالمايتى. «پىدائىيلار ئەترىتى» ئەزالىرى مۇشۇ يەردىن باشلاپ، پىيادە مېڭىشى كېرەك ئىدى.

تاغ پۇتۇنلەي ئاقسۇ تۇرالغۇسى ئىدى، بۇ يەردە كىچىك بىر كەپە تۇراتتى، ئۇ چارۋىچىنىڭ تۇرالغۇسى ئىدى. چېن دامو ماشىنىنى ھېلىقى ئۆينىڭ يېنىغا توختاتقۇزدى، ئاندىن كېيىن، ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى چەكتى، ئۆيدە كىچىك بىر تاجىك قىزى بار ئىدى، ئۇ:

ــ دادام تاغقا قوي باققىلى كەتتى، مەن يالغۇز، ــ دېدى.

چېن دامو دوستانىلىك بىلەن قىزچاقنىڭ بېشىنى سىلاپ قويدى ھەمدە ئۇنىڭغا ئىككى قۇتا كونسېرۋا بېرىپ:

ــ سىڭلىم، بىزنىڭ ماشىنىغا قاراپ قويۇڭ، بىز تاغقا كىرىمىز، ئىككى كۈندىن كېيىن قايتىپ كېلىپ، سىزنى ماشىنىغا چىقىرىپ ئوينىتىمىز، ــ دېدى.

قىزچاق خۇشاللىق بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى.

ۋاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسى ئادەمسىز رايونغا قاراپ ماڭدى، چېن دامونىڭ گۇرۇپپىسى تاجىكلار كەنتىگە قاراپ ماڭدى.

تاغ ئىچىدە، چېن دامونىڭ گۇرۇپپىسىدىكىلەر چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمۈلۈپ كەتتى، «پىدائىيلار ئەترىتى» ئەزالىرى ئامالسىز ئېلىۋالغان نەرسىلىرىنى بىر-بىرلەپ تاشلاشقا باشلىدى. بۇ چاغدا ھەممەيلەن يالقۇننىڭ ئېيتقانلىرىنى توغرا تاپتى.

ھازىر ھەقىقەتەن بىرتال يېڭىمۇ ئېغىرلىق قىلاتتى. ئۇلار ئېلىۋالغان نەرسىلىرىنىڭ ھەممىسىنى تاشلىۋېتىشى كېرەك ئىدى، بولمىسا بۇ تاغ يولىدا مېڭىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى، چۈنكى يەنە ئۇچ كېچە-كۈندۈز مېڭىش كېرەك ئىدى.

چېن دامو گۇرۇپپىسىدىكىلەر 20 نەچچە كىلومېتىر ماڭغاندىن كېيىن، ئالدى تەرەپتە قانداقتۇر بىر نەرسىنىڭ شەپىسى

بارلىقىنى سەزدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار قوراللىرىنى بەتلىشىپ، تاشنىڭ دالدىسىغا يوشۇرۇنۇپ جەڭ ھالىتىگە ئۆتتى. چېن دامو دۇربۇن بىلەن ئالدى تەرەپنى كۆزەتتى، ئۇلار ژاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسىدىكىلەر ئىدى. ژاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسىدىكىلەر چېن دامولارنى كۆردى، چېن دامو دەرھال سىگنال بەردى، كۆپچىلىك ئۇچرىشىپ خۇشاللىقىدىن قۇچاقلىشىپ كەتتى. چېن دامو ھەيران قالغان ھالدا:

— بىز نېمىشقا ئۇچرىشىپ قالدۇق؟ — دېدى.

— شۇنى دېمەمسىز، نېمە بولغانلىقىنى بىلمىدۇق، چۆرگىلەپ - چۆرگىلەپ مۇشۇ يەرگە كېلىپ قاپتۇق، — دېدى ژاڭ لۇمۇ ھەيران قىلىپ.

— مۇنداق بولسۇن، بىز ئادەمسىز رايون بىلەن ماڭايلى، سىلەر چارۋىچىلىق رايونى تەرەپكە قاراپ مېڭىڭلار، بولامدۇ؟ — دېدى چېن دامو سەل ئويلىنىۋېلىپ.

— بولىدۇ، — دېدى ژاڭ لۇ.

«پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ ئىككى گۇرۇپپىسى تاغ ئىچىدە خۇددى ئىككى توپ چۈمۈلىدەك مىدىرلىشىپ كېتىپ باراتتى.

ژاڭ لۇنىڭ گۇرۇپپىسى بىر كېچە - كۈندۈز ماڭغاندىن كېيىن، ئاخىرى جۇڭا كىيىۋالغان مەڭزىلىرى قىپقىزىل بىر تاجىك چارۋىچىنى ئۇچراتتى. ئۇ چارۋىچى بېشىغا كىگىز قالپاق كىيىۋالغانىدى، ئۇنىڭ ئاۋازىدىنلا ئۇنىڭ ناھايىتى خۇش چاقچاق ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلىۋالغىلى بولاتتى، چۈنكى ئۇ قۇرۇم تېغىنىڭ ئېچكىرىسىدە ئات مىنىپ، ناخشا توۋلاپ كېلىۋاتاتتى. چارۋىچى يىراقتىنلا:

— ھەي، ئاغىنىلەر، يارىدىمىم كېرەكمۇ؟ شۇنچە ئېغىر نەرسىلەرنى كۆتۈرۈۋاپسىلەر، ھارمىدىڭلارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— پاھ، چىلان تۇرۇق ئارغىماق ئىكەنغۇ! — دەپ يالقۇن ئۇ چارۋىچى مىنىپ كېلىۋاتقان ئاتنىڭ ئۇزۇندىن بۇيان ئۆزى تەشنا قىلىپ كېلىۋاتقان ئات ئىكەنلىكىنى كۆردى. ئۇ:

— ئەپسۇس، ئۇ بىر ئات ئىكەن، ھەي، بىر توپ ئات بولسىچۇ، — دەپ ئۆكۈندى.

يالقۇن خۇشاللىق ئىچىده چارۋىچى بىلەن ئۇنىڭ ئېتىنى ماخ-
تاپ كەتتى:

— هەي، بۇرادەر، ئېتىڭىز سەل ئورۇق بولسىمۇ لېكىن قاۋۇل ئاتكەن، قاراڭ، ئۇنىڭ تۇكلىرىگە پارقىراپ تۇرىدۇ. بۇرا-دەر، ئېتىڭىز ناھايىتى ئېسىل ئات ئىكەن، — دېدى.

تاجىك چارۋىچى يالقۇننىڭ مال تونۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، خۇ-شال ھالدا قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. بىراق، بۇ كۈلكە ئۇزۇن داۋام قىلمىدى. ئۇ گۈمان نەزىرى بىلەن ئۇرۇش كىيىمى كىيىۋالغان بۇ كىشىلەرگە قاراپ:

— خوش، سىلەر شۇنچە يىراق يەردىن بۇ يەرگە ئات ئىزدەپ كەلمىگەنسىلەر؟ — دەپ سورىدى.

ۋاڭ لۇ دەرھال ئەركىن قاتارلىقلارنى تۈتۈش توغرىسىدىكى بۇيرۇق بىلەن ئۇلارنىڭ رەسىمىنى تاجىك چارۋىچىغا كۆرسىتىپ:

— بۇ بىرقانچە كۈندىن بۇيان، سىز بۇ ئادەملەرنى كۆردى-ڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى.

تاجىك چارۋىچى بىرھازا قارىغاندىن كېيىن:

— كۆرمىدىم، — دېدى.

— بىز مانا مۇشۇ كىشىلەرنى قوغلاپ بۇ تاغقا كىرىپ قالدۇق، — دېدى ۋاڭ لۇ جىددىي تۇرده.

— ھە، بۇ ئەسكى ئادەملەرمۇ؟ ئۇلارنى دەرھال تۈتۈش كېرەك، بولمىسا ئۇلار تېخىمۇ كۆپ ئەسكى ئىشلارنى قىلىدۇ، ئەگەر مەن ئۇلارنى ئۇچرىتىپ قالسام چوقۇم سىلەرگە خەۋەر قىلىمەن. ھە، بۇ ئاتنى سىلەرگە بېرىپ تۇراي، سىلەر ئۇ ئەبلەخ-لەرنى تېزدىن قوغلاپ تۇتۇڭلار، — بۇ ئاق كۆڭۈل تاجىك چارۋە-چى ئېتىنى ئەترەت ئەزالىرىغا بەردى ھەمدە ئاتنىڭ ساغرىسىغا ئۇرۇپ قويۇپ:

— ئۇلار ھەممىسى ياخشى ئادەملەر، سېنىڭ ياردىمىڭگە موھتاج، — دېدى.

چىلان تۇرۇق ئارغىماق ئىگىسىنىڭ غەرىزىنى چۈشىنىپ قاتـ-تىق كىشنەپ قويدى، بۇ بەلكىم ئۇنىڭ ئىگىسى بىلەن خوشلاشقـ-نى بولسا كېرەك. تاجىك چارۋىچى يۈزىنى ئاتنىڭ يۈزىگە يېقىپ،

بىر دەم سۈركىدى، ئاندىن بۇرۇلۇپلا ناخشا ئېيتقىنىچە كېتىپ قالدى.

رازۋېدكىچىكلار ئۆزلىرىنىڭ مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرمەكچى بولغان بولسىمۇ لېكىن پۇرسەت بولماي قالدى. يالقۇن ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قاراپ:

— خەيرى خوش، ياخشى بۇرادەر! — دەپ ۋارقىرىدى.

ئات بولغاچقا، پىدائىيلار ئەترىتى ئەزالىرىنىڭ ئۈستى كۆپ يەڭگىللەپ قالدى. ئەمما يالقۇن يەنىلا توختىماي ۋايسايتتى، ئۇ:

— تەرلەپ يۇڭ ئىشتىنىم ھۆل بولۇپ كەتتى، يوتامنىڭ يومران تېرىلىرى سۈركىلىپ كەتتىغۇ دەيمەن، مۇشۇ تاپتا بىر خېنىم كېلىپ سىلاپ قويغان بولسىمۇ بوپتىكەن، خېنىم — دەپ يالقۇن چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ، يوتىسىنى سىلىدى، ئۇنىڭ يوتىسى ھەقىقەتەن قاناپ كەتكەنىدى.

ئەمەلىيەتتە، ۋاڭ لۇنىڭ ئىككى يوتىسىمۇ سۈركىلىپ كەتكەن، ئەمما ئۇ سەۋر قىلغانىدى. ئۇنىڭ يالقۇن بىلەن بولغان پەرقى مانا شۇ يەردە. يالقۇننىڭ ئازاب ۋە خۇشاللىقى بىراقلا يۇزىگە چىقاتتى، بۇنداق بولغاندا ئۇنىڭ ئازابى سەل يېنىكلەيتتى، ئۇ دۇچ كەلگەن ئازاب ۋە خۇشاللىقلارنىمۇ مۇشۇ ئۇسۇلدا ئۆتكۈزۈۋېتەتتى، ئۇ نېمىلا ئىش بولسا تېشىغا چىقارماي بۇرۇقتۇرما بولۇپ يۇرۇيدى. غان ۋاڭ لۇدەك ئىچ مەجەزلىك ئادەم ئەمەس ئىدى.

ئەترەت ئەزالىرى سەپىرىنى داۋاملاشتۇرۇۋاتاتتى، ئەگەر بىرەرسى تاغ ئۈستىدە تۇرۇپ قارىسا، بۇ چوقۇم مېيىپلار بىرلەشمىسى ئۆتكۈزۈۋاتقان توكۇرلار يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىكەن دەپ قالاتتى. ئەترەت ئەزالىرىنىڭ يوتىسى سۈركىلىپ زىدە بولۇپ كېتىشتى، تاپىنىدىكى قاپارتمىلار تېخىمۇ چىدىغۇسىز ئاغرىيتتى. يالقۇن قىزىقچىلىق قىلىپ: «بۇ، يېڭى ئايىغى چىققان ئۆردەك چۇجىسىنىڭ (غاق، غاق، غاق) قىلىپ، ماڭغىنىغا ئوخشاپ قالدىكەن» دېدى. يالقۇن قىزىقچىلىق قىلغاچ قەدىمىنى تېزلىتىپ ئالدىغا ئۆتتى. ۋاڭ لۇ يالقۇننىڭ بۇ ھەرىكىتىنىڭ ئەترەت ئەزالىرىنى ئىلھاملاندۇرۇۋاتقانلىقىنى ئۇنىڭ باشقىلارغا ئۇلگە كۆرسىتىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى، ۋاڭ لۇمۇ قەدىمىنى چوڭ ئېلىپ، بۇ

ۋاقىتلىق ئولگىگە ئەگەشتى، بۇنىڭ بىلەن ئەترەت ئەزالىرىنىڭ سەل ھاردۇقى چىقىپ قالاتتى.

قاپقاراڭغۇ ئاسمان خۇددى چوڭ بىر كۇھىقاپتەك يورۇقلۇقنى يۇتۇپ كېتىۋاتاتتى، رازۋېدكىچىلارنى يۇتۇپ كېتىۋاتاتتى، رازۋېد-كىچىلار كېتىۋاتقان بۇ چوڭ تاغنى يۇتۇپ كېتىۋاتاتتى. بۇ ۋاقىت لۇنىڭ مۇندىق كۆرەشكە تۇنجى قېتىم قاتنىشىشى، بىرىنچى قېتىم مۇندىق يىراق يولنى پىيادە بېسىشى، ناتونۇش بىر جايدا قاپقاراڭغۇ بىر كېچىنى ئۆتكۈزۈشى ئىدى. بۇ كېچە ۋاقىت لۇغا ئۆزىنىڭ سۆيۈملۈك كىشىلىرىنى ئەسلەتتى، بولۇپمۇ ما تيەنمۇنى ئەسلەتتى. خىيال ئىچىدە ئۇ چۈش كۆردى. ئۇ چۈشىدە ئاتا - ئانىسى، ئاچىسى بىلەن يېمەكلىك ئېلىپ، بۇۋىسىنىڭ قەبرىسىنى يوقلاش ئۈچۈن كېتىۋاتقۇدەك، ئۇلار كۆز يەتكۈسىز كەڭ بىر چۆلنى بېسىپ ئۆتۈپ، مۇز بىلەن قاپلانغان كەڭ بىر دۇنياغا كەپتۇمىش. ئۇ بۇۋىسىنىڭ قەبرىسىمىش، بۇ چاغدا خۇددى بېشارەتتەك بىر ئاۋاز ئاڭلانغۇدەك، ئۇ: ھايات 25 يىلدا بىر قېتىم دەۋر قىلىدۇ، سەن ھازىر 25 ياشقا كىردىڭ، دېگۈدەكمىش. ۋاقىت لۇ بۇنىڭ مەنىسىنى چۈشىنەلمىگۈدەك. ئانىسى ئۇنىڭ ئېسىگە سېلىپ: بۇ كېيىنكى ئۆمرۈڭدە خاتا يولدا ماڭما دېگەنلىك، دېگۈدەك. ۋاقىت لۇ بۇنىڭ مەنىسىنى تېخىمۇ چۈشىنەلمىگۈدەك. شۇ چاغدا، ئۇ ئويغىنىپ كەتتى. ئەسلىدە ئۇ مېڭىپ كېتىۋېتىپ ئۇخلاپ قالغان، ناھايىتى قىسقا بىر چۈش كۆرگەن، ئەمما قاتتىق سوغۇقتىن ئويغىنىپ كەتكەنىدى.

ئەترەتنىڭ باشقا ئەزالىرىمۇ بىردەم ئويغاق، بىردەم ئۇيقۇلۇق ئىچىدە چۈش كۆرۈپ كېتىۋاتاتتى، ئۇلارنىڭ قەدىمى مەيلى ئاستا بولسۇن، مەيلى تېز بولسۇن، زادىلا توختاپ قالمايتتى، ئۇلار توختاپلا قالسا سوغۇقتا توڭلاپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى.

ۋاقىت لۇ يەنە چۈش كۆردى. ئۇ چۈشىدە ئاجايىپ گۈزەل بىر جاينى كۆردى، ئۇ يەردە نۇرغۇنلىغان ئاجايىپ - غارايىپ گۈللەر ئېچىلىپ كەتكەن، ئەتراپ يېشىللىق ئىدى، يەنە ئاجايىپ - غارا-يىپ قايماق رەڭدىكى يالغان سۈنئىي تاغلار قەد كۆتۈرۈپ تۇراتتى. ئۇ چۈشىدە ما تيەنمۇنى كۆردى، ئۇ ئىنتايىن مودا كىيىنگەن،

ئۇ ئېرى بىلەن بالىسىنى يېتىلەپ، بەختلىك ھالدا ۋاقۇ لۇنىڭ چۇشىگە كىرىپ كەلگەنىدى. ئۇنىڭ بىر توپ بالىسى بارەڭ قىلاتتى، ئۇ بالىلارنىڭ ھەممىسى شۇنداق سۆيۈملۈك ئىدى، ما تيەنمۇ بىر مۇسابىقە ماشىنىسىنى ھەيدەپ، ئۆزىنىڭ بىر توپ بالىلىرى بىلەن ئويناۋاتاتتى. بۇ ھالەتنى كۆرۈپ ۋاقۇ لۇ ئىختىيارسىز كۈلۈپ كەتتى، ئۇ ما تيەنمۇنىڭ بالىلار بىلەن ئويناۋاتقان ئاشۇ ھالىتىنى ئىنتايىن ياخشى كۆرەتتى. ئۇ چۇش كۆرۈۋاتقان بۇ جاي دېگىز ئاستىدەك قىلاتتى، ئەتراپ پۈتۈنلەي ھۆلچىلىك ئىدى، ئۇ خۇددى بىر ئېزىتقۇ مەنزىرىدەكمۇ قىلاتتى. ۋاقۇ لۇ چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى، ئەسلىدە ئۇلار كېتىۋاتقان بۇ تاغدا يامغۇر يېغىۋاتقانىكەن. ئەتراپ ئەزالىرىنىڭ ھەممىسى يامغۇردا ھۆل بولۇپ ئويغىنىپ كەتكەن، ھەممىسى باشلىرىنى تۆتۈپ كېتىشىۋاتاتتى. ئەمدى ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى ئۇخلاپ قالمىدى.

ئۇچىنچى كۈنى ئەتىگەندە، ۋاقۇ لۇنىڭ گۇرۇپپىسى ئاخىرى بىر تاجىكلار كەنتىنى كۆردى. ئۇ كەنتتە ئاران ئون نەچچە ئائىلە بارەڭ قىلاتتى، ئەترەت ئەزالىرى كەنت تەرەپتىن كېلىۋاتقان ئىس ھىدىنى پۇرىدى، يەنە تاجىك ئاياللىرىنىڭ دەريا بويىدا كىر يۇيۇۋاتقانلىرىنى كۆرۈنۈشىنى كۆردى. كۆپچىلىك ھاياجانلىنىپ: «ئاخىرى ئادەم بار جايغا كەلدۇق!» دېيىشتى.

بۇ كەنت ئەتراپىدا يەنە بىرقانچە كىچىك كەنتلەر بار ئىدى. بۇ تاجىكلار رايونىدىن ئۆتكەندە ئۇزۇن ماڭمايلا دۆلەت چېگرىسىغا يېتىپ بارغىلى بولاتتى.

تاجىكلارنىڭ ھوشيارلىقى ھەققەتەن يۇقىرىكەن، ئۇلار جەڭ كىيىمى كىيگەن ساقچىلارنىڭ كەلگىنىنى كۆرۈپ، بوۋايلار، ئاياللار ھەممىسى كەنت سىرتىغا چىقىپ، ئۇلارنى قارشى ئالدى، كەنت ياچىيىكىسىنىڭ شۇجىسى:

— بىز تېلېۋىزوردىن سىلەرنىڭ ئەسكى ئادەملەرنى تۇتۇۋاتقانلىقىڭلارنى كۆردۇق، مەن كەنتتىكىلەرنىڭ ھەممىسىگە ئەسكى ئادەملەرنى ئۇچراتساڭلار، دەرھال ج خ ئورگانلىرىغا مەلۇم قىلىڭلار دېدىم، — دېدى. ئاندىن:

— سىلەر ئاۋۋال ئەتكەنچاي بىلەن نان يېگەش تۇرۇڭلار،

ئاياللىرىمىز هازىرلا تاماق ئېتىدۇ، ئاڭغىچە سىلەر ئازراق ئارام ئېلىۋېلىڭلار، ــ دېگەن تەكلىپنى بەردى.

بىر تاجىك بوۋاي ئەترەت ئەزالىرىنىڭ ئارام ئېلىۋېلىشى ئۈچۈن ئۆيىنى بوشىتىپ بەردى.

كۆپچىلىك ئۆيگە كىرىشى بىلەنلا ۋايجانلىشىپ ئۆزىنى يەرگە ئېتىشتى، يالقۇن:

ــ بەخت دېگەن نېمە، قورساق ئاچقاندا ئۇنى تويغۇزۇشنى ئويلاشنىڭ ئۆزى بىر بەخت، ــ دېدى.

ۋاڭ لۇ بىرەر سائەتتىڭ ئۇخلىغاندىن كېيىن، خارامۇش هالدا ئاتلارنىڭ دۇپۇرلىگەن ئاۋازىنى ئاڭلىدى. چۈش كۆرۈۋاتىمەنمۇ؟ ياكى بۇ راستتىنلا ئات تۇياقلىرىنىڭ ئاۋازلىرىمۇ؟ ۋاڭ لۇ گەرچە ئەمدىلا بىر كېچە يول ماڭغان بولسىمۇ، ئۇ خاتا تۇيغۇ كېسەللىكىگە گىرىپتار بولۇپ قالغانىدى. ئۇ كۆزلىرىنى كۈچەپ ئېچىپ ئۆزىنى سەل توختىتىۋالدى. ئۇ هەقىقەتەن ئات تۇياقلىرىنىڭ دۇپۇرلەپ كەنت تەرەپكە يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى هېس قىلدى. ۋاڭ لۇ شۇ هامان ئورنىدىن تۇرۇپ سىرتقا چىقتى، بۇ چاغدا ئۇ هەقىقەتەن بىر تونۇش كىشىنى كۆردى، ئۇ هېلىقى چىلان تورۇق ئارغىماق-نىڭ ئېگىسى ئىدى. ئۇ ناهايىتى كېلىشكەن بىر قارا ئارغىماقنى يېتىلەپ كېلىۋاتاتتى.

ــ هەي، ياخشىمۇسىلەر، بۇرادەرلەر! بىز يەنە يۇز كۆرۈشتۇق، مەن سىلەرنىڭ بۇ يەرگە كېلىدىغانلىقىڭلارنى بىلەتتىم، ــ دېدى هېلىقى تاجىك ۋاڭ لۇنى كۆرۈپ ئىسسىق چوڭ قوللىرىنى ۋاڭ لۇغا ئۇزاتتى، سىلەردىن ئايرىلغاندىن كېيىن مەن بىرقانچە چارۋىچىنى ئۇچراتتىم، ئۇلار مەندىن: ئېتىڭ قېنى؟ دەپ سورىدى. مەن سىلەر بىلەن ئۇچراشقان ئەهۋاللارنى ئۇلارغا ئېيتىپ بەردىم، ئۇلار ماڭا بىر سائەت ئىلگىرى جىلغا ئىچىگە يەتتە ـ سەككىز ئەرنىڭ يوشۇرۇنۇۋالغانلىقىنى كۆردۇق، ئۇلارنىڭ يۈزلىرى قاپقارا بولۇپ كەتكەن، ساقاللىرى ئۆسۈپ كەتكەنكەن، سىلەرنىڭ تۇتۇش بۇيرۇقىڭلاردىكى كىشىلەرگە بەك ئوخشايدىكەن، دېدى. مەن ئۇلار بىلەن مەسلىھەتلىشىپ بۇ ئەهۋالنى چوقۇم ساقچىلارغا مەلۇم قىلىش كېرەك دەپ ئويلىدىم، ئۇلار ماڭا ئېتىنى

ئاربیەت بەرىپ تۇردى ھەمدە مېنى سىلەرگە خەۋەر يەتكۈزۈشكە ئەۋەتتى، دېدى.

— دەل شۇلار، چاتاق يوق! — ۋاڭ لۇنىڭ خۇشاللىقتىن ئاۋازى تىترەپ كەتتى.

يالقۇن سىرتتىكى ھېلىقى ۋاراڭ - چۇرۇڭلارنى ئاڭلاپ ئور-نىدىن تۇردى، ئۇ ھېلىقى تاجىكنىڭ مۇرىسىنى سىقىپ قويۇپ:

— بۇ گۈيلارنى تۇتقاندىن كېيىن، مەن چوقۇم سىزنى ئوي-دان مېھمان قىلىمەن، — دېدى.

— تېز بەرىپ ئۇلارنى تۇتۇڭلار، بولمىسا ئۇلار تېخىمۇ كۆپ ئەسكى ئىشلارنى قىلىدۇ، — دېدى ھېلىقى تاجىك.

ئەترەت ئەزالىرى بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ ھەممىسى ئورنىدىن تۇرۇشتى، ئۇلار پۈتۈنلەي ئويغىنىپ كەتكەنىدى.

— ھازىر بىرلا ئات بار، قانداق قىلىمىز؟ — دېدى يال-قۇن. كەنتتىكى چارۋىچىلار ھەممىسى ئاتلىرىنى مىنىپ چىقىپ كېتىشكەنىدى.

— بولمىسا مەن ئاۋۋال ئاتلىق بەرىپ كۆرۈپ باقاي. ئەگەر ئۇلارنى ئۇچراتسام ئۇلار بىلەن ئېتىشماي؛ ئۇلارنى ئۇچرىتالمىسام مازاردىكى قوماندانلىق ئورنىغا دوكلات قىلاي، ئۇلار بۇ گۈيلارنى قوغلاشقا چوڭ قوشۇن ئەۋەتسۇن، سىلەر ئەسلىي يولۇڭلار بىلەن كەينىڭلارغا قايتىڭلار. بىز بۇ گۈيلارنى ئىككى تەرەپتىن ئارىغا ئالايلى! — دېدى يالقۇن.

— مەن سەن بىلەن بىللە باراي! — دېدى ۋاڭ لۇ دەرھال يالقۇننىڭ ئالدىغا كېلىپ، قەتئى تەلەپپۇزدا.

— ئەگەر دۇشمەنلەرگە ئۇچرىشىپ قالساق قانداق قىلىسەن؟ قورقامسەن؟ — دېدى يالقۇن ۋاڭ لۇغا قاراپ قويۇپ.

— ئېلىشمامدىغان، ئۇلۇپ كەتسەك شەرەپ - دە! — دېدى ۋاڭ لۇ دەرھال.

— بولىدۇ، ئۇزۇن - قىسقا قورالنىڭ ھەممىنى ئې - لىۋال! — دېدى يالقۇن خۇشال ھالدا.

— بۇ ئاتنىمۇ ئېلىۋېلىڭلار، ئىككىلا ئاتنى ئېلىۋېلىڭلار، مەن كەنتتە قالغان يولداشلارغا تاماق تەييارلىتاي، — دېدى

هېلىقى تاجىك مەردلىك بىلەن.

يالقۇن يەنە بىر قېتىم بۇ تاجىكنىڭ قولىنى چىڭ سىقتى، ئۇنىڭ هاياجىنى چىرايىدىن بىلىنىپ تۇراتتى.

ئۇلار كۆپ تەييارلىق قىلىشقا ئۇلگۈرەلمىدى، پەقەت ئاپتومات تىك مىلتىق، تاپانچىلىرىنى ۋە سۆزلىشىش ئاپپاراتىنى ئېلىۋالدى، بۇ بۇنىڭدىن كېيىن تاغلىق رايوندا ئالاقىلىشىشنىڭ بىردىنبىر ۋاسىتىسى ئىدى. يالقۇن چىلان تورۇق ئارغىماققا مىندى، ۋاڭ لۇ قارا ئارغىماققا مىندى، ئۇلار بىرى ئالدىدا بىرى ئارقىدا ئاتلىرىنى چاپتۇرۇپ خۇددى جەڭگە ماڭغان باتۇرلار قايتىپ كەلمەيدىغاندەك ئاجايىپ بىر تەنتەنە، جاسارەت بىلەن كېتىۋاتاتتى.

4

ئەھۋال ئىنتايىن جىددىي بولغاچقا، يالقۇن بىلەن ۋاڭ لۇ ئىككى كىلومېتىر ماڭمايلا ئۇلار ئارىسىدىكى ئارىلىق ئۇزىراپ كەتتى.

ۋاڭ لۇ ئات مىنىشنى ئانچە ياخشى بىلمىگەچكە ئارقىدا قالىدى، ئۇنىڭ كاسسا سۆڭەكلىرى تېلىپ ئاغرىپ كەتتى، ئات ئۈستىدە زادى قانداق ئولتۇرسا ياخشى بولىدىغانلىقىنى بىلەلمىدى. ئۇ ئەسلىدە ئات مىنىش ئاجايىپ قىزىقارلىق، ئاجايىپ سالاپەتلىك ئىش دەپ ئويلايتتى. ئەمەلىيەتتە ئۆزىنىڭ مۇنداق ئەھۋالغا چۈشۈپ قالىدىغانلىقىنى ۋە مۇنداق بەرداشلىق بېرەلمەيدىغانلىقىنى ئويلىمىغانىدى. ياخشى يېرى ئۇ خۇددى هاۋا بوشلۇقىدىن كېلىۋاتقاندەك ئېلىشمامدىغان ئىنتايىن يېقىملىق ئېقىن سۇ ئاۋازىنى ئاڭلىدى، ئۇ ئۆزىنى يىراقتىكى پايانسىز دۇنيادا تۇرۇۋاتقاندەك هېس قىلدى.

ۋاڭ لۇ ئات مىنىپ 10 كىلومېتىردەك يول ماڭغاندىن كېيىن ئېگەرنىڭ تاسمىسىنىڭ بوشاپ قالغانلىقىنى هېس قىلدى، ئۇ هەمىشە ئات ئۈستىدىن چۈشۈپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى، ئۇ جىددىيلىشىپ ئاتنى توختاتماقچى بولۇپ، پۇتى بىلەن ئاتنى ئۇرۇپ قويدى، ئۇنىڭ ئات مىنىش تەجرىبىسى بولمىغاچقا ئات قۇيۇندەك چېپىپ كەتتى. قارا ئارغىماق ۋاڭ لۇنى يەتتە - سەككىز مېتىر يىراقلىققا

ئىرغىتىپ تاشلىدى، ۋاڭ لۇ ئۆز گەۋدىسىنىڭ ھاۋادا پىرقىراپ ئۇچۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى، كېيىن نېمە بولغانلىقىنى بىلمەي قالدى.

يالقۇن يول يۈرۈشكە ئالدىراپ، چىلان تورۇق ئارغىماقنى توختىماي قامچىلايتتى، ئۇ بىلە ـ بىلمەيلا ئۆزىراپ كەتكەنىدى. ئۇ ئارقىسىدىن كېلىۋاتقان ئاتنىڭ تۇياق ئاۋازىنى ئاڭلىمىغاچقا توختاپ قۇلاق سالدى، ئەمما ھېچقانداق ئاۋاز يوق ئىدى. ئۇ كەينىگە شۇنداق بۇرۇلۇپ، ئاپلا، دەپ قالدى. ۋاڭ لۇ كۆرۈنمەيتى. يالقۇن دەرھال ئاتنى كەينىگە ياندۇرۇپ، سۆزلىشىش ئاپپاراتى ئارقىلىق ۋاڭ لۇ بىلەن ئالاقىلەشمەكچى بولدى: «ۋاڭ لۇ، ۋاڭ لۇ، ۋاڭ لۇ، سەن نەدە؟ ئارقامدىن كېلىۋاتامسەن؟» دېدى.

سۆزلىشىش ئاپپاراتىدىن ھېچقانداق سىگنال ئاڭلانمايتتى، ئۇ: ۋاڭ لۇ ماڭا يېتىشەلمەي قالدىمۇ نېمە؟ ياكى بىرەر ئىش چىقىپ قالدىمۇ؟ دەپ ئويلىدى. يالقۇن مۇشۇلارنى ئويلاپ، بەدىنىدىن سوغۇق تەر چىقىپ كەتتى، ئۇ دەرھال سۆزلىشىش ئاپپاراتىنى تاشلاپ كۆچىنىڭ بارىچە: ۋاڭ لۇ، ۋاڭ لۇ، سەن نەدە؟ دەپ ۋارقىرىدى. يالقۇن ھەقىقەتەن تىت ـ تىت بولۇپ كەتكەنىدى.

ـــ مەن بۇ يەردە! ـــ يول بويىدىكى جىلغىدىن ناھايىتى ئاجىز بىر ئاۋاز ئاڭلاندى، يالقۇن دىققىتىنى يىغىپ، ۋاڭ لۇنىڭ يول بويىدىكى جىلغىدا ئۆمىلەپ يۈرگەنلىكىنى كۆردى. ۋاڭ لۇ ئەسلىدە ئاتتىن يىقىلىپ چۈشكەن ھامان ھوشىدىن كەتكەنىدى.

يالقۇن ۋاڭ لۇنىڭ بۇ ۋەيرانە ھالىتىنى كۆرۈپ، ھەيران قېلىپ:

ـــ مىلتىقىڭ قېنى؟ سۆزلىشىش ئاپپاراتىڭ قېنى؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ ئاپلا، يامان بوپتۇ، ئۇلار نەگە كەتكەندۇ؟ تېز ئىزدەيلى، ـــ ۋاڭ لۇ جىددىيلەشكىنىدىن تۆت ئەتراپقا قاراشقا باشلىدى. يالقۇن بىر تاشنىڭ كەينىدىن مىلتىقنى تاپتى، ئۇنى يەردىن ئېلىپ، مىلتىقنىڭ زاتوربنى تارتىپ كۆردى: چوڭ چاتاق يوق، ئىشلەتكىلى بولىدىكەن! يالقۇن مىلتىقنى ۋاڭ لۇغا بەردى.

بۇ يەردىن ئون نەچچە مېتىر يىراقلىقتا سۆزلىشىش ئاپپاراتى-

دىن گىزىلداپ ئاۋاز چىقىۋاتاتتى.

— ۋاڭ لۇ كەل، بىز ئاتلىرىمىزنى ئالماشتۇرايلى، سېنىڭ بۇ قارا ئارغىمىقىڭ بەك شاشكەن، — دېدى يالقۇن ئېتىنى يېتىلەپ كېلىپ، ۋاڭ لۇنىڭ ئېتى بىلەن ئالماشتۇرماقچى بولدى.

ۋاڭ لۇ بىردىنلا چېچىلىپ:

— سەن مېنى نېمە كۆرۈۋاتىسەن؟ مېنىڭ ئېتىم ئەسكى بولغاچقا سېنىڭ ئېتىڭ بىلەن ئالماشتۇرىمىزمۇ؟ — دېدى.

— بوپتۇ، بوپتۇ، سەن مېنىڭ تەكلىپىمنى قوبۇل كۆرمەسەڭ مەيلى، — دېدى يالقۇن.

بۇ نۆۋەت ئىككىيلەن ئارىلىقىنى بەك ئۇزارتىۋەتمەي ماڭدى. ئىككىسىنىڭ ئارىلىقى 500 مېتىردەك كېلەتتى، پرىنسىپ ھەر ئىككىسى بىر - بىرىنى كۆرۈپ مېڭىش ئىدى.

قاراڭغۇ چۈشەي دېگەندە ئۇلار ھېلىقى «تويۇتا» ماركىلىق ماشىنا توختىتىپ قويۇلغان جايغا كەلدى ھەمدە ھېلىقى كىچىك ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ كىردى، ئۆيدە يەنىلا ھېلىقى كىچىك قىزچاق بار ئىدى:

— نېمىشقا ھەر كۈنى بىزنىڭ بۇ يەردىن بىرمۇنچە ئادەم ئۆتىدۇ؟ — دەپ سورىدى قىزچاق سەبىيلەرچە.

— كىملەر بۇ يەرگە كېلىپ كەتتى؟ — دەپ سورىدى يالقۇن دەرھال.

— تۈنۈگۈن ئاخشام مەن ئۆيدە ئولتۇرسام، يەتتە - سەككىز ئەر ئۆيىمىزنىڭ ئالدىدىكى سايدىن ئۆتۈپ كەتتى، ناھايىتى ئېھتىياتلىق بىلەن ئۆتۈپ كەتتى، سىلەر ئۇلارنى تونۇمسىلەر؟ — دەپ سورىدى قىزچاق.

— ئۇ ئادەملەرنىڭ تۇرقى قانداقكەن؟ — دەپ دەرھال سورىدى ۋاڭ لۇ قىزچاقتىن.

— كېچە بەك قاراڭغۇ بولغاچقا ئۇلارنى ئوچۇق كۆرەلمىدىم، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ بىرمۇنچە نەرسىلەرنى يۈدۈۋالغانلىقىنى، ناھايىتى ھېرىپ كەتكەندەك قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم، — دېدى قىزچاق.

— ئۇلار قايسى تەرەپكە كەتتى؟ كۈنپېتىشقىمۇ؟ كۈنچىقىش-

قىمۇ؟ ياكى شىمال تەرەپكە كەتتىمۇ؟ ــ يالقۇن بىراقلا ئۇچ يۆنىلىشىنى ئېيتىۋەتتى.

قىزچاق بىردەم ئويلىنىپ تۇرغاندىن كېيىن، ئادەمسىز را- يونىنى كۆرسىتىپ:

ــ كۆنپېتىش تەرەپكە كەتتى، ــ دېدى.

ــ قوغلايلى! ــ دېدى ۋاڭ لۇ كەسكىنلىك بىلەن.

ئىككىيلەن ئادەمسىز رايونىغا قاراپ ماڭدى، ئەمدىلا ئىككى - ئۈچ كىلومېتىر مېڭىشىغىلا، بىراقتا بىر توپ ئادەمنىڭ خىرە قارىسى كۆرۈندى، ۋاڭ لۇ ھەم جىددىيلەشكەن، ھەم خۇشال ھالدا:

ــ ئادەم كېلىۋاتىدۇ، دىققەت قىلايلى، ــ دېدى. ۋاڭ لۇ دۇربۇن بىلەن بىردەم قارىغاندىن كېيىن:

ــ ئېھتىمال ئۇلار «قارا بۇركۇت» بولۇشى مۇمكىن. يەتتە - سەككىز ئادەمدەك تۇرىدۇ، بەزىلىرى ئاتلىق، بەزىلىرى ئېشەك مىنىۋاپتۇ، ئۇلارمۇ قولىغا دۇربۇن ئېلىپ، بىزنى كۆزىتىۋاتقاندەك قىلىدۇ، ــ دېدى.

ــ راستتىنلا ئۇچرىشىپ قالغان ئوخشايمىز، ۋاڭ لۇ، راست گەپنى قىلە، قورقۇۋاتامسەن؟ ــ دېدى يالقۇن قوينىدىن گىراناتنى ئېلىۋېتىپ، جىددىيلەشكەن ھالدا.

ــ نېمىدىن قورقاتتىم؟ دۈشمەن بىلەن ئۇچرىشىپ قالساق ئېلىشىمىز، ئۆلۈپ كەتسەكمۇ شەرەپ بىلەن ئۆلۈپ كېتىمىز دە - دىمغۇ! ــ ۋاڭ لۇ جەڭدىن ئىلگىرىكى نىيىتىدىن زادىلا يانمىغا- نىدى.

ئىككىيلەن بىر تاشنىڭ كەينىگە مۆكۈنۈپ، قوراللىرىنى بەت- لەپ قارشى تەرەپنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ تۇردى.

ۋاڭ لۇنىڭ بۇ جەڭنى كۈتۈۋاتقىنىغا ئۇزۇن بولغاندى، جەڭ ئەمدى بىردىنلا يېتىپ كەلدى، ئەمما، ۋاڭ لۇ بۇ جەڭدە قۇربان بولۇشنى ئەمەس، جەڭدە ئاجايىپ باتۇرلۇق كۆرسىتىش لازىملىقـ- نى ھېس قىلدى.

سەل ئۆتكەندىن كېيىن ئىككىيلەن بۇنىڭ بىھۇدە چۆچۈش ئىكەنلىكىنى سەزدى، چۈنكى ئۇلارغا يېقىنلىشىپ كېلىۋاتقانلار

ئەمدىلا ئايرىلغىنىغا ئىككى كۈن بولغان چېن دامو گۇرۇپپىسىدىكى كىشىلەر ئىدى. ئىككى گۇرۇپپا تۆتۈشۈپ قالغىلى تاس قالغانىدى.

ئەسلىدە چېن دامولارنىڭ گۇرۇپپىسىدا يول باشلىغۇچى بولۇشقا، ئۇلار ئادەمسىز رايوندىن ئايلىنىپ، بۇ تاجىكلار كەنتىگە كەلگەنىدى. سۈنئىي ھەمراھتا ئورۇن بەلگىلەش ئاپپاراتى قاچانلاردىن چۈشۈپ قالغانىدى.

كەنتكە كەلگەندە، ئۇلار ۋاڭ لۇ بىلەن يالقۇنلارنىڭ ھېلىقى گۇماناتلىق كىشىلەرنى قوغلاپ كەتكەنلىكىنى بىلدى، چېن دامو بىر كىچىك گۇرۇپپىنى باشلاپ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاش نىيىتىگە كەلگەنىدى. كىم بىلسۇن؟ ئىككى گۇرۇپپا يەنە بىر قېتىم ئۇچرىشىپ قالدى. ئۇلار يەنە بىرىپ ھېلىقى كىچىك قىزچاقنى ئىزدەپ بىر قۇر ئەھۋال ئىگىلىدى. ئۇلار: «قارا بۇركۇت» گۇرۇپپىسىدىكى كىشىلەر چوقۇم مۇشۇ تاغ ئىچىدە ئىزىپ ئايلىنىپ يۈرۈيدۇ، تېخى يىراققا كەتمىدى، دېگەنلەرنى تەھلىل قىلدى.

— ئاۋۋال قوماندانلىق شتابىغا بېرىپ دوكلات قىلايلى، ئەتە ئەتىگەندە چوڭ قوشۇن تاغنى قويماي ئاختۇرسۇن، — دېدى چېن دامو.

ئۇلار ماشىنا بىلەن 20 كىلومېتىردەك ماڭغاندىن كېيىن، چېن دامۇ يىراقتىكى بىر كىچىك ئۆينى كۆرسىتىپ:

— ئۇ يەرگە بېرىپ كۆرۈپ باقمىزمۇ، قانداق؟ — دېدى.

— ئىشقىلىپ بۇ يەردىن قوماندانلىق شتابىغا يەنە 20 نەچچە كىلومېتىر كېلىدۇ، بىز يەنىلا ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ ئەھۋالنى دوكلات قىلايلى، ئەتە ئەتىگەندە چوڭ قوشۇن تاغنى ئاختۇرسا ئۇنداقتا بۇنىڭ ئىشەنچلىكلىكى يۇقىرىراق بولىدۇ، — دېدى يالقۇن.

چېن دامو بۇ گەپنى يوللۇق ھېس قىلىپ، بېشىنى لىڭشىتىپ ماقۇللۇقىنى بىلدۈردى، ئەمما نېمە ئۈچۈندۇر ئۇ ھېلىقى قاپقاراڭغۇ ئۆيدە بىر ئىش بارمىكىن دەپ ئەنسىرەيتتى: نېمىشقا ئۇ ئۆيدە چىراغ يېقىلمايدۇ؟ ئۇنىڭ ئۇ ئۆيگە بېرىپ ھەقىقىي ئەھۋالنى كۆرۈپ باققۇسى كەلدى.

ـــ ئاشۇ ئون ئادەمنى شۇ ئۆيگە مۆكۈنۈۋالدى دېگەن تەقدىر-دىمۇ، ئۇ يەر قاپقاراڭغۇ تۇرسا، خەتەرلىك ئەمەسمۇ، شۇڭا قوماندانلىق شتابىغا قايتىپ كېتىپ، ئەتە كېلىپ ئاختۇرساقمۇ كېچىكمەيمىز، ـــ دېدى يالقۇن ئۇنى توسۇپ.

ـــ ئۇنداق بولسا سېنىڭ دېگىنىڭدەك بولسۇن، ھازىر بەك ھېرىپ كەتتۇق، دەم ئېلىۋالايلى، ـــ دېدى چېن دامو.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇ ئۆيگە كىرمىدى.

بۇ بىر گۇرۇپپا ئادەم ساق - سالامەت مازاردىكى قوماندانلىق شتابىغا قايتىپ كەلدى. نەن نازىر:

ـــ يىگىتلەر، سىلەر قالتىس ئىش قىلدىڭلار. مەن لاۋنەنمو دېگىز يۇزىدىن 4000 مېتىر ئېگىزلىكتە ئۇچ كېچە - كۈندۈز سىلەرگە ئوخشاش يېمەي، ئىچمەي، ئۇخلىماي ماڭالمايمەن. قېنى ھەممىڭلار بېشىڭلارنى كۆتۈرۈپ سالىمىنى قوبۇل قىلىڭلار، ـــ دېدى.

«پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ ئەزالىرىنىڭ كۆزلىرى نەملەشتى، بۇ جاپالىق ئۇچ كېچە - كۈندۈزدىمۇ ئۇلار كۆزلىرىدىن ياش تۆكمىگەنىدى، ئەمدى ئۆزلىرىنى چۇشىنىدىغان، ئۆزلىرىگە غەمخورلۇق قىلىدىغان نازىرنىڭ ئالدىدا ھاياجاندىن كۆز ياشلىرىنى تۆكتى.

ـــ ھەممىڭلار ياخشى ئارام ئېلىڭلار! خورەك تارتامسىلەر، جۆيلۈمسىلەر، ئوسۇرامسىلەر ئۆزۈڭلەرنىڭ ئىشى، ئەتە ئەتىگەندە روھلۇق ئورنۇڭلاردىن تۇرساڭلارلا، تېررورچىلارنى تۇتۇشقا غەيرىتىڭلار بولسىلا بولدى، ـــ نەن نازىر ئۆزىنىڭ سۆزىدىن ئۆزىمۇ كۈلۈپ كەتتى.

«پىدائىيلار ئەترىتى» ئەزالىرى ئېغىر روھىي يۈكتىن بىراقلا ئازاد بولدى، ئۇلار ئاددىيغىنا تاماق يەۋالغاندىن كېيىن، تېزلا ئۇخلاپ كەتتى.

ھەممەيلەن ئۇيقۇغا غەرق بولغاندا، چېن دامو يەنىلا ھېلىقى كىچىك ئۆي توغرىسىدا ئويلىناتتى، ئۇ:

ـــ نازىر، ئەتە ئەتىگەندىلا بىز بېرىپ ھېلىقى ئۆينى ئاختۇ-

رۇشمىز كېرەك، ــ دېدى.

ــ مەن بۇنى ئورۇنلاشتۇرىمەن، سەن ياخشى ئارام ئال، ــ دېدى نەن نازىر.

ئەتىسى ئەتىگەن سائەت 6 دە، چېن دامو تېخى ئۇچ سائەتمۇ ئۇخلىمىغانىدى. ئۇ بىرسىنىڭ ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇۋاتقان ئاۋاز-زىنى ئاڭلىدى. بۇ ھازىر ئىشلەتكىلى بولىدىغان بىردىنبىر ماشىنا ئىدى، باشقا ئىككى ماشىنىنى ئوكسىگېن كەملىكتىن ئوت ئالدۇر-غىلى بولمايۋاتاتتى. بۇ ماشىنا بىلەن ئېتىشۋاتقان كىمدۇ؟ چېن دامو:

ــ ماشىنىنىڭ ماتورى بىلەن ئېتىشۋاتقان كىم؟ ئوت ئال-مىغان ماتور بىلەن ئۇنداق كۆپ ھەپىلىشۋەرسەڭ ماشىنا بۇزۇلى-دۇ، ماشىنىدا قايسىڭ بولساڭ، يەرگە چۈش! ــ دەپ خاپا بولدى.

بۇ چاغدا، نەن نازىر ئۇنلۈك قىلىپ:

ــ بۇ مەن، مەن بۇ ئىككى ياشنى ماشىنىنى ھەيدەپ بېرىپ يولدا قالغان يولداشلارنى ئەكېلىشكە بۇيرۇدۇم، ئۇلار تاجىكلار كەنتىدىن يولغا چىققانىكەن، ئۇلار يېتىپ كېلەي دەپ قالدىغۇ دەيمەن، ــ دېدى.

ئەسلىدە ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇۋاتقان ۋاڭ لۇ ئىدى. يالقۇن ۋاڭ لۇنى كابىنكىدىن تارتىپ چۈشۈرۈپ:

ــ بۇ ئىشنى مەن نەن نازىرغا ئېيتقان، بىزنىڭ گۇرۇپپىدە-كى ئەترەت ئەزالىرى يولدا قايتىپ كېلىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن، ئۇلارنىڭ ھازىر قورسىقى ئېچىپ كەتتى ھەم ئۇسساپ كەتتى، نەن نازىر بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ زادىلا ئولتۇرالماي قالدى، شۇڭا بىز ئىككىمىزنى ماشىنىنى ھەيدەپ بېرىپ، ئۇلارنى ئېلىپ كېلىشكە بۇيرۇغان، ــ دېدى.

چېن دامو ئاپلا دەپ ئېتىكىنىنى سىلاپ تۇرۇپ:

ــ كەچۈرۈڭلار، مەن سىلەرنى خاتا ئەيىبلەپتىمەن، مەن بايا چۈش كۆرگەن، چۈشۈمدە ماشىنىمىز يېرىم يولدا بۇزۇلۇپ قاپتۇ، ھەرقانچە ئوت ئالدۇرساقمۇ بولمىغۇدەك، بىز شوپۇر بىلەن بەك تىت ـ تىت بولۇپ تۇراتتۇق، ــ دېدى.

چېن دامو يۈزىنىمۇ يۇماي كابىنكىغا چىقىۋالدى، ۋاڭ لۇ:
— كابىنكىغا چىقىۋېلىپ نېمە قىلىسەن؟ — دەپ سورىدى. چېن دامو:
— ئويغىنىپ كەتكەندىكىن، سىلەرگە ماشىنا ھەيدەپ بېرەي، — دېدى.
— ۋاڭ لۇ، چېن دامو سېنىڭ شوپۇرلۇق تېخنىكاڭغا ئىشەنمەيدىكەن، — دېدى يالقۇن ۋاڭ لۇنى زاڭلىق قىلىپ.
— راست گەپ قىلسام، بۇ پەۋقۇلئاددە مەزگىل، بۇ ماشىنىنى ئۆزۈمدىن باشقا ئادەم ھەيدىسە زادىلا خاتىرجەم بولالمايمەن، بولدى ماڭايلى، يەنە نېمە ئىش بار؟ — دېدى چېن دامو قىلچىمۇ يۈز - خاتىر قىلماي.
چېن دامونىڭ شوپۇرلۇق تېخنىكىسى ھەقىقەتەن ياخشى ئىدى، ئۇ ماتورنى بىرقانچە قېتىم ھەرىكەتلەندۈرۈپلا ماشىنىنى ئوت ئالدۇردى.
— نەن نازىر، ئەمىسە سىرتتا قالغان يولداشلارغا تاماق ئېلىپ ماڭدۇق، — دېدى چېن دامو.
— سىمىسز تېلېگراف ئارقىلىق تاغ ئاستىدىكى قىسىملارغا تاغقا ئەسكەر ئەۋەتىشنى ئۇقتۇردۇم، بىز ھەرگىز تەييارلىقسىز ئۇرۇش قىلمايمىز، ئارمىيە كەلگەن ھامان بىز ھېلىقى كىچىك ئۆينى ئاختۇرىمىز، سىلەر خاتىرجەم ھالدا يولدا قالغان يولداشلارغا تاماق ئېلىپ بېرىۋېرىڭلار، — دېدى نەن نازىر.
شۇنىڭ بىلەن ئۇچەيلەن ناھايىتى خاتىرجەم ھالدا يولغا چىقىپ كەتتى.

5

ئادەمسىز رايوندىن ئۆتۈش، ئەركىنلەرنىڭ تەسەۋۋۇر قىلغىنىدەك ئۇنداق ئاسانغا چۈشمىدى. ئۇلار ئادەمسىز رايوندا بىرمۇنچە ماڭغاندىن كېيىن، نېمە ئۇچۇندۇر يەنە ئەسلىدىكى جايغا كېلىپ قالدى، شۇنىڭ بىلەن شىرئەلى يېقىن ئەتراپتىكى جايدىن بىر يول باشلىغۇچى بىلەن ئىككى تۆگە تېپىپ كەلدى.

ئەركىن ئەسلىدە ئادەمسىز رايون ئارقىلىق چېگرىغا يېتىۋېلىشنى ئويلىغانىدى، ئەمما ئۇ مەغلۇپ بولدى. ئۇ ئەمدى يولنى ئۆزگەرتىپ، شەرق تەرەپتىكى چارۋىچىلىق رايونى ئارقىلىق ئۆتۈش نىيىتىگە كەلدى.

ئۇلار تاغ ئىچىدىن ماڭدى، چارۋىچىلارغا يولۇققاندا، ئۇلار تاغ جىلغىلىرىغا يوشۇرۇنۇۋالدى. ئادەم يوق چاغلاردا يولىنى ماڭدى، ئۇلارمۇ ئوخشاشلا ئېگىزلىك رېئاكسىيىسىگە دۇچ كەلدى، شۇڭلاشقا بەكلا ماغدۇرسىزلىنىپ كەتكەنىدى.

تاتلىق جىلغىسىدىن ئۆتۈشتە، ئىنتايىن تېز ئاقىدىغان بىر دەريادىن ئۆتۈشكە توغرا كېلەتتى، يول باشلىغۇچى بۇ يەردىن ئۆتۈش بەك خەتەرلىك، دەپ ئۆتۈشكە ئۇنىمىدى، ئەمما شىرئەلى مىلتىقىنى ئۇنىڭ بېشىغا تەڭلەپ تۇرۇپ، ئۇنى مېڭىشقا مەجبۇرلىدى، شۇنىڭ بىلەن يول باشلىغۇچى ئىلاجسىز دەريادىن ئۆتۈشكە مەجبۇر بولدى.

يول باشلىغۇچى ئىككى تۆگىنى بىر - بىرىگە باغلاپ، بىر تۆگىگە مىندى، ئەمما كۆتۈلمىگەندە تۆگىلەر ئەمدىلا دەريا‌غا چۈشىشى بىلەن قاتتىق ئۇرۇلۇپ كەلگەن دولقۇن تۆگىلەرنى ئېقىتىپ كەتتى، ئەركىن قاتارلىقلار يول باشلىغۇچى بىلەن ئىككى تۆگىنىڭ تېز ئېقىندا ئىز - دېرەكسىز غايىب بولۇپ كەتكىنىنى كۆرۈپ تۇرۇپلا قالدى. ئۇلار، يول باشلىغۇچى بىلەن تۆگىلەر چوقۇم ئۆلدى دەپ ئويلىدى. ئۇلار قورقۇشقا باشلىدى ھەمدە تىت - تىت بولۇپ كەتتى، چۈنكى مۇھىم قورال - ياراغلار ۋە ئوسكىنىلەر تۆگىگە ئارتىلغانىدى، ئۇلار ئەمدى تۇگەشتۇق، دەپ ئويلىدى.

ئۇلار ئىلاجسىز مازار تەرەپكە قاراپ ماڭدى، ئۇلار خىيالىدا: ساقچىلار ئۇ يەرنى بومبارد‌ىمان قىلىپ بولدى، ئەمدى ئۇ يەردىن كەتتى، دەپ ئويلىدى. ئۇلار ئاۋۇال ئازراق ئارام ئېلىۋېلىپ، چارۋىچىلاردىن ئاز - تولا يېمەكلىك بۇلاپ، ئاندىن يولنى داۋاملاشتۇرۇش نىيىتىگە كەلدى. شۇ ئاخشىمى ئۇلار مازاردىن 20 نەچچە كىلومېتىر يىراقلىقتىكى جايدا، چارۋىچىلارنىڭ بىر كىچىك ئۆيىنى بايقىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۆيگە مەجبۇرىي باستۇرۇپ كىردى. مانا شۇ ئاخشىمى چېن دامو بۇ ئۆيدىن قاتتىق گۇمان قىلىۋاتاتتى.

ئەركىن قاتارلىقلارمۇ بىر ماشىنىنىڭ يېراقتىن كېلىۋاتقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى. ئۇلار بۇ ماشىنىنى بۇلاشنى ئويلىغانىدى، ئەمما ئابدۇل ئۇلارنى توسۇپ قالدى.

— بۇگۈن ئاخشام ئوبدان ئارام ئېلىۋالايلى، ئەتە يولغا چىقىپ ماشىنا بۇلايلى، مېنىڭچە بۇنىڭدىن باشقا ھېچقانداق ياخشى ئامال يوق، — دېدى شىرئەلى.

6

— چېن دامو، ساقلىنىڭ ئۆسۈپ كېتىپتۇ، — دېدى يالقۇن.

— بەك سەتلىشىپ كېتىپتىمەنمۇ؟ — دەپ سورىدى چېن دامو.

— مۇنداق بولسا تېخى ياخشى، ئۆيگە قايتىپ ئايالىڭنى سۆيسەڭ ھەقىقىي بىر ئەركەكتەك سۆيىسەن، — دېدى يالقۇن. ئىككىسى پاراڭلاشقاچ مېڭىپ ھەش - پەش دېگۈچە ئالتە كىلومېتىر يول يۈرۈپ بولدى، بۇ چاغدا ئالدىدا چوڭ بىر ئايلانما كۆرۈنىدى. چېن دامو:

— ۋاڭ لۇ چىڭ ئولتۇر، ماشىنا ئايلىنىدۇ، — دېدى.

— مەن ھازىر ئېگىزلىك رېئاكسىيىسىگە كۆنۈپ قالدىم، ھېچنېمە بولمايدۇ، — دېدى ۋاڭ لۇ.

ئۇلار بىردەم ماڭغاندىن كېيىن، ئالدى تەرەپتىن 30 - 40 مېتىر نېرىسىدىكى چوڭ بىر تاش ئۈستىدە چىرايلىرى تاتىرىپ كەتكەن، ئۈستۈېشى ۋەيرانە توققۇز ئادەم كېلىۋاتقان ماشىنىغا قاراپ ئولتۇراتتى.

— ھەي، توققۇز ئادەم ئىكەن! شىرئەلى! ساۋۇت! — يالقۇن ئارقا - ئارقىدىن ئۇچ ئادەمنى تونۇۋالدى. ئۇ:

— چېن دامو ماشىنىنى توختات، دەل شۇلاركەن! — دەپ ۋارقىرىدى.

— چاتاق بولدى، دۈشمەنلەركەن، — ئۇلار ھازىر يوشۇرۇنۇۋېلىشقا ئۇلگۈرەلمەيتتى. بۇ چاغدا، تاش ئۈستىدە ئولتۇرغان

دۇشمەنلەر ئۆزلىرىگە قاراپ كېلىۋاتقان «تويوتا» ماشىنىنى كۆر-دى. ئۇلار دەرھال ئوروندىلىرىدىن تۇرۇشۇپ، ھەربىرىتلەنمەكچى بولۇشتى.

چېن دامو گاچ قىلىپ ماشىنىنى توختاتتى، يالقۇن بىلەن ۋاڭ لۇ ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشتى، ئۇلار ئاپتوماتنى كۆتۈرۈپ ئاتاكىغا ئۆتتى،

— قولۇڭنى كۆتۈرۈش، قولۇڭنى بېشىڭنىڭ ئۈستىگە ئې - لىش، — دەپ ۋارقىرىدى.

بۇ چاغدا، ۋاڭ لۇ قاتتىق ھاياجانلىنىپ كەتكەندى، ئۇنىڭ ئاپتومات تۇتقان قوللىرى قاتتىق تىترەيتتى.

چېن دامومۇ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن يەرگە چۈشتى، ئۇ يالقۇن بىلەن ئۇ كىشىلەرنىڭ يېنىنى ئاختۇردى، ۋاڭ لۇ ئاپتوماتنى كۆتۈرۈپ ئۇلارغا توغرىلاپ تۇراتتى.

چېن دامولار بىلەن دۇشمەنلەرنىڭ كۈچ نىسبىتى ئۇچتە توق-قۇز ئىدى، ئەمما، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ بۇلارنى ئويلاشقا چولىسى تەگمەيتتى.

شىرئەلى بىلەن ئابدۇل مۇنداق ئىشلارنى كۆپ كۆرگەنىدى، شۇڭا ئۇلارنىڭ بىرسى چېن دامونىڭ قولىدىكى قورالغا ئېسىلدى، بىرسى يالقۇننىڭ قولىدىكى قورالغا ئېسىلدى، باشقىلار ھاڭۇبقىپ تۇرۇپلا قالدى. ئۇلار نېمە قىلىشنى بىلمەيتتى.

شىرئەلى بىلەن چېن دامونىڭ قولىدىكى قورالدىن تەڭلا ئوق ئېتىلدى، ئىككى ئادەم گۇپلا قىلىپ يەرگە يىقىلدى. ۋاڭ لۇ ئېتىلىپ كېلىپ، شىرئەلىنىڭ پۇتىغا قارىتىپ ئوق ئاتتى، چېن دامو تېزدىن يارىلانغان شىرئەلىنىڭ ئۈستىدىن ئۆمىلەپ قوپتى، يالقۇن ئابدۇلنى بويسۇندۇردى.

ئەركىن بۇ چاغقا كەلگەندە ئېسىنى سەل يىغىپ، ئۆزلىرىنىڭ ساقچىلارغا يولۇققانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ تاپانچىسىنى شارتتىدە چىقىرىپ، يېنىدىكى مۇھاپىزەتچىسىگە:

— بولمامسەن، ئۇلارغا ئوق چىقار! — دەپ ۋارقىرىدى.

ساقچى ئوفىتسېرلىرىنى تەربىيىلەش بازىسىدا ئوق ئېتىشنى مەشىق قىلغاندا، ۋاڭ لۇ ئوقنى ھەمىشە بىر - بىردىن ئاتاتتى،

چاتما ئوق چىقارمايتتى. ئەمما ئۇ بۇ قېتىم ئاپتوماتنىڭ تەپكىسىنى بىر بېسىۋالغىنىچە تاراسلىتىپ ئوق ياغدۇردى، ئۇ ئوق ئاتقاچ ئالدىغا قاراپ يۈگۈردى. ئىلگىرى ئۇ بوۋىسىدىن جەڭ مەيدانىدا دۈشمەن يېقىن ئارىلىقتا ئېتىشىشتىن ئىنتايىن قورقىدۇ، دېگەننى ئاڭلىغانىدى. ئوقلار ۋاڭ لۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدىن ۋىزىلداپ ئۆتەتتى، ئەمما ئۇنىڭغا ئوق تەگمىدى، ئەركىننىڭ ئىككى مۇھاپىزەتچىسى ۋاڭ لۇنىڭ ئاتقان ئوقىدا يەرگە يىقىلدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى قارا كىيىملىك مۇھاپىزەتچى قاتتىق ئاغرىق ئازابىغا چىدىمىغان بولسا كېرەك، قىيا ـ چىيا قىلغىنىچە قىيانىڭ چوققىسىغا چىقىپ، ئۆزىنى يەرگە ئېتىۋالدى.

ئەركىن بىرلا موللاق ئېتىپ تاشنىڭ كەينىگە ئۆتۈۋالدى ـ ده، ۋاڭ لۇغا ئوق ئاتتى.

شىرئەلىنىڭ پۇتى ۋاڭ لۇنىڭ ئاتقان ئوقىدا يارىلاندى، ئۇ قاتتىق غەزەپكە كەلدى ـ ده، يېنىدىكى بىرقانچە گىرانانىڭ يېپىنى تارتقان هالدا:

ۋاڭ لۇغا قاراپ ئېتىلىپ كەلدى، ئۇ:

ـــ ئۆلسەك هەممىمىز تەڭ ئۆلىمىز، ـــ دەپ ۋارقىرايتى.

هېلىلا شىرئەلىنىڭ ئۈستىدىن ئۆمىلەپ قوپقان چېن دامو ئىنتايىن جىددىيلەشكەن هالدا:

ـــ ۋاڭ لۇ، ئۆزۈڭنى چەتكە ئال، ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

چېن دامو ئۆزىنى بىر ئۇرۇپ، ۋاڭ لۇنى بەش ـ ئالتە مېتىر يىراقلىققا ئىتتىرىۋەتتى، شىرئەلى چېن داموغا ئۆزىنى ئاتتى. چېن دامو ۋاڭ لۇغا بۇرۇلۇپ:

ـــ ۋاڭ لۇ، مېنى هەرگىز ئۇنتۇپ قالمىغىن، ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

گىرانات پارتلىدى، چېن دامو بىلەن شىرئەلىنىڭ تېنى پارتلاشتا پارچە ـ پارچە بولۇپ كەتتى.

ۋاڭ لۇ تاشنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈۋالغان ئەركىنگە ئوق ئاتتى، ئەركىن يارىلىنىپ ئالدىغا دومىلاپ چۈشتى، ۋاڭ لۇ يەنە ئوق ئاتماقچى بولۇۋىدى، ئەمما تاپانچىسىنىڭ ئوقى تۈگىگەنىدى، ئۇ

ئوق ئالماشتۇرۇۋېلىشقا ئولگۈرەلمىدى، بىردىنلا ئۇ بىرسىنىڭ ئۆزىنى قاتتىق ئىتتىرگەنلىكىنى، بەدىنىگە قاتتىق بىر نەرسىنىڭ ئۇرۇلغانلىقىنى ھېس قىلدى، ئەمما ئۇ ئاغرىقنى سەزمىدى، پەقەت پۈت ـ قولىنىڭ ماغدۇرسىزلىنىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى ـ دە، قولىدىكى تاپانچا تاراڭشىدە قىلىپ يەرگە چۈشتى. ئۇ يىقىلغاندا سومكىسىنىڭ دۈمبىسىگە قاتتىق چاتقانلىقىنى سەزدى.

يالقۇن غەزەپ بىلەن:

ـــ چېن دامو، چېن دامو! ـــ دەپ قاتتىق ۋارقىرىدى. ئەمما ئۇ چېن دامونىڭ جىسمىنى زادىلا تاپالمىدى، ئىلگىرى ئۇلار يۆتىلىپ قويسىمۇ يۆتەل ئاۋازىدىن بىر ـ بىرىنى پەرق قىلالايتتى، ئەمما، ھازىر ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغىنى پارچە ـ پارچە جەسەتلەر بولۇپ، قايىسىسىنىڭ زادى ئۆزىنىڭ سۆيۈملۈك سەپدىشىنىڭ جەسىتى ئىكەنلىكىنى ئۇقالمىدى.

يالقۇن دەلدەڭلىگىنىچە بېرىپ، يەردە ياتقان ۋاڭ لۇنى يۆلىدى، ئۇ ۋاڭ لۇنى قاتتىق سىلكىپ، يۇقىرىقى كالپۇكىنىڭ ئوتنۇرىسىدىكى پەللىنى باستى:

ـــ ۋاڭ لۇ، ۋاڭ لۇ، كۆزۈڭنى ئاچ! ـــ دەپ ۋارقىرىدى.

ۋاڭ لۇ ھوشسىز ھالەتتە يېتىپ، يالقۇننىڭ چاقىرغان ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك قىلدى.

ـــ ۋاڭ لۇ، سەن تېخى ھايات‌مۇ؟ سەن ئۆلۈپ كەتسەڭ ھەرگىز بولمايدۇ! سەن ھايات‌مۇ؟ جاۋاب بەرگىنە؟ ـــ دېدى يالقۇن.

ۋاڭ لۇ ھوشىغا كەلدى، ئۇ كۆزىنى ئاران ئېچىپ يالقۇنغا قارىدى.

ـــ يالقۇن، مەن تېخى ھايات، ـــ دېدى.

ـــ سەن تېخى ھايات ئىكەنسەن، ۋاڭ لۇ، مېنىڭ ياخشى ئىنىم، ھازىر سەن ئورنۇڭدىن تۇرۇپ، بىر ۋەزىپىنى ئىجرا قىلىشىڭ كېرەك، ـــ يالقۇن ۋاڭ لۇنى يۆلەپ ئورنىدىن تۇرغۇزدى ھەمدە ۋاڭ لۇنىڭ مۇرىسىگە ئۇرۇپ قويدى.

ـــ دەرھال ماشىنىنى ھەيدەپ تاغدىن چۈش، نەن نازىرغا

بۇ يەردىكى ئىشلارنى دوكلات قىل! — دەپ يالقۇن جىددىي تۇردە، خۇددى بىر قوماندانىدەك بۇيرۇق چۈشۈردى.

— چىن داموچۇ؟ ئۇ ماشىنىنىڭ ئاچقۇچىنى ماڭا بەرسۇن! — ۋاڭ لۇ بۇ چاغدا ھەممىنى ئۇنتۇغانىدى، — ماشىنىنىڭ ئاچقۇچى ماشىنىنىڭ ئىچىدە، تېز بول، مەن بۇ يەردە ئۇلارغا قارايمەن، ئۇلارنىڭ ئىچىدە يەنە بىرقانچىسى تىرىك، — دەپ بۇيرۇق قىلدى يالقۇن ۋاڭ لۇغا.

ۋاڭ لۇ شۇ چاغدا ئۆزلىرىنىڭ ناھايىتى ياماق ئەھۋالدا تۇرغانلىقىنى بىلدى، شۇ چاغدىلا رازۋېدكىچىلار كۆپ ۋاقىتلاردىن بېرى ئارزۇ قىلىپ كەلگەن، بۇنىڭ ئۈچۈن كۆپ جاپا - مۇشەققەتلەرنى تارتقان جەڭنىڭ مانا ئەمدى رازۋېدكىچىلارنىڭ يېنىدىلا تۇيۇقسىز يۇز بەرگەنلىكىنى، ھەممە ئىشنىڭ ئىنتايىن تۇيۇقسىز بولغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى. بۇ چاغدا، ۋاڭ لۇنىڭ كۆز ئالدى ھەممىسى قان ئىدى. جەسەتلەر يەردە قالايمىقان ياتاتتى، ھازىر ۋاڭ لۇنىڭ كاللىسى سەل گاڭگىراپ قېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما ئۇ ئالدى بىلەن ماشىنىنى ئوت ئالدۇرۇپ، ئۇدۇل ھەيدەپ ئۆز ئادەملىرىنى تېپىپ ئۆزلىرىنىڭ تېررورچىلارغا ئۇچرىغان ئەھۋالىنى ئۇلارغا دوكلات قىلىشى كېرەك ئىدى.

ۋاڭ لۇ 96 تېپلىق قىسقا ئاپتوماتىك مىلتىقىنى قولىغا ئالدى - دە، ماشىنىنى ھەيدەپ، تاغدىن پەسكە قاراپ ماڭدى. ۋاڭ لۇ ماشىنىنى ھەيدەپ كېتىپ باراتتى، ئەمما ئۇنىڭ كاللىسى تېخى قالايمىقانىدى، ئەمما بىر نەرسە، يەنى بايا ئۇرۇش بولغانلىقى ئۇنىڭ كاللىسىدا ئېنىق ئىدى. ئۇ ماشىنىنى ھەيدەپ كېتىۋېتىپ، يول بويى يىغلاپ، ۋارقىراپ ماڭدى، ماشىنا تېخى نىشانغا يېتىپ بارمايلا، ئۇ:

— تۇتۇۋالدۇق، تۇتۇۋالدۇق، — دەپ ۋارقىرىدى.

ۋاقىتلىق قوماندانلىق شتابىدىكىلەر ماشىنىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىدى ھەمدە ۋاڭ لۇنىڭمۇ ۋارقىرىغان ئاۋازىنىمۇ ئاڭلىدى، شۇنىڭ بىلەن ھەممىسى يۈگۈرۈشۈپ چىقىپ:

— نېمىنى تۇتۇۋالدىڭلار؟ — دەپ سورىدى.

ماشىنا تېخى توختا - توختىمايلا، ۋاڭ لۇ تەقەززالىق بىلەن

ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، كېكەچلەپ تۇرۇپ، ئۆزىنى ئورۇ-
ۋالغان كىشىلەرگە:

— جەڭ، جەڭ بولدى، ھەم... ھەممىسى ئۆلدى! — دې-
دى.

قاتتىق ھاياجانلانغانلىقى ۋە جىددىيلىشىپ كەتكەنلىكى ئۈ-
چۈن، ۋاڭ لۇنىڭ گېپىنىڭ باش - ئاخىرى باغلاشمايتتى، ئۇ
مىلتىقنى پۇلاڭلىتىپ، ئۆزىنى ئورۇۋالغان كىشىلەرگە بايامقى
گېپىنى قايتا - قايتا تەكرارلاۋەردى. نەن نازىر يۈگۈرۈپ كېلىپ
ۋاڭ لۇنى چىڭ قۇچاقلىدى، بۇ چاغدا ۋاڭ لۇ توختىماي: «ئېتە-
ۋەتتۇق، ھەممىسىنى ئېتىۋەتتۇق!» دېدى. ۋاڭ لۇ يەنىلا قولىدە-
كى 95 تىپلىق ئاپتوماتنى چىڭ تۇتۇپ تۇراتتى، ۋاڭ لۇنىڭ قولى
يەنىلا تىترەۋاتقانلىقى ئۈچۈن ئۇ تەپكىنى بېسىۋەتتى، بۇ چاغدا نەن
جېنجۇڭ دەرھال مىلتىقنىڭ ئۈچىنى ئاسمانغا قاراتتى، ۋاڭ لۇنىڭ
قولىدىكى مىلتىقتىن ئاسمانغا تاتاتلاپ ئوق ئېتىلدى، نەن جېنجۇڭ
نازىر يەنى ۋاڭ لۇنىڭ دادىسىنىڭ كۆزلىرىدىن تارىلاپ ياش تۆ-
كۈلدى. ئۇ ۋاڭ لۇ مەڭگۈ ئۇنتۇمىغۇدەك بىر گەپ قىلدى: «ياخ-
شى ئوغلۇم، ئەسلىدە داداڭ بۇ يەردىن قايتىپ بارغاندىن كېيىنلا
ۋەزىپىسىدىن ئىستېپا بەرمەكچىدى، سىلەر دۈشمەنلەرنى تۇتالمە-
غان بولساڭلىمۇ مەيلىتتىغۇ! ئوغلۇم، مەن سەن ئۈچۈن ئىنتايىن
پەخىرلىنىۋاتىمەن!» دېدى.

ۋاڭ لۇ بىردىنلا دادىسىنىڭ قۇچىقىغا يىقىلدى. ۋاڭ لۇنىڭ
روھىي تۈزۈكى بولغان دادىسىنىڭ ئىسىق ياشلىرى ۋاڭ لۇنىڭ
يۈزىگە تارىلاپ تۆكۈلدى.

— تېببىي خادىم، تېز كېلىپ ۋاڭ لۇنى قۇتقۇزۇڭلار،
باشقىلار تاغقا قاراپ ئاتلىنىڭلار! — دېدى نەن جېنجۇڭ.

ۋاڭ لۇنىڭ بوۋىسى ۋاڭ لونەن دەسلەپتە جۇڭگو خەلق ئازاد-
لىق ئارمىيىسى سەندۇڭ بىڭتۈەنى ئاتلىق ئەسكەرلەر لىيەنىنىڭ
لىيەنجاڭى ئىدى. شىنجاڭ تىنچلىق بىلەن ئازاد بولۇشىنىڭ ئالدىدا،
ئۇ قوشۇن بىلەن شىنجاڭغا يۆتكىلىپ كەلگەن، شىنجاڭ ئازاد
بولغاندىن كېيىن ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭدا ج خ ئىدارىسىنىڭ تۈنجى
باشلىقى بولغان. ئۇروش يىللىرىدا خىزمەت ئېھتىياجى سەۋەبىدىن

ئۇ ھەمىشە ئىسمىنى ئۆزگەرتىپ، جاي ـ جايلاردا ئۇرۇش قىلغان، ئائىلىسى ۋە پەرزەنتلىرىنىڭ بىخەتەرلىكى ئۈچۈن، ئۇ ئوغلىنىڭ ئىسمىنى نەن جېنجۇڭ دەپ ئۆزگەرتكەن. ئازادلىقتىن كېيىن، نەن جېنجۇڭ دېگەن بۇ ئىسىم باشقىلارغا سىڭىپ قالغاچقا، ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان نەن جېنجۇڭ، نېمىلا بولمىسۇن ئىسىم دېگەن بىر بەلگە، تومۇرۇمدا ئېقىۋاتقىنى يەنىلا ۋاڭ جەمەتىنىڭ قېنى، دەپ ئىسمىنى ئۆزگەرتمىگەنىدى.

ۋاڭ لۇنەننىڭ نەۋرىسى تۇغۇلغاندىن كېيىن، ئۇ نەۋرەمنىڭ فامىلىسى ۋاڭ بولىدۇ، دەپ چىڭ تۇرۇۋالدى. شۇنىڭ بىلەن ۋاڭ لۇ يەنە ۋاڭ فامىلىسىگە ۋارىسلىق قىلدى. ۋاڭ لۇنەن جەنۇبىي شىنجاڭدا ئون يىل ج خ ئىدارىسى باشلىقى بولدى، كېيىن تەشكىل ئۇنى سەندۇڭغا يۆتكەپ مەلۇم ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىلىقىغا تەيىنلىدى. بۇ چاغدا، ئۇنىڭ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنى ئەمدىلا پۈتتۈرگەن ئوغلى نەن جېنجۇڭ شىنجاڭدا قېلىپ خىزمەتكە ئورۇنلاشتى. ۋاڭ لۇنەن نەۋرىسى ۋاڭ لۇنى سەندۇڭدىكى يۇرتىغا ئېلىپ كېتىمەن، دەپ چىڭ تۇرۇۋالدى. بوۋاي ۋاپات بولغاندىن كېيىن ۋاڭ لۇ بوۋىسىنىڭ جەسىت كۆلىنى شىنجاڭغا ئېلىپ كېلىپ، بىپايان چۆل ـ جەزىرگە چېچىۋەتتى. بۇ چاغدا، ۋاڭ لۇ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىگە كىرگەنىدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يېنىدا قېلىپ قالدى. ئۇ ئۇزۇن مۇددەت ئاتا ـ ئانىسىدىن ئايرىلىپ تۇرغانلىقى ئۈچۈن، دادىسىدىن ئەيمىنەتتى، بوۋىسىدەك ئېجىل ئەمەس ئىدى. خۇددى بوۋىسىغا ئوخشاشلا دادىسىمۇ ۋاڭ لۇنىڭ روھىي تۇۋرۇكى ئىدى.

ئوتتۇز بىرىنچى باب

1

ساقچىلار بىردەكلا: «مىدىرلاشما!» دېگىنىچە نەق مەيدانغا يېتىپ كەلدى، ئۇلار ھەممە يەردە ئۆلۈكلەر، يارىدارلارنىڭ يانقاندىلىقىنى كۆرۈپ، ھەممىسى چۆچۈپ كېتىشتى. بۇ چاغدا، يالقۇن جەسەتلەر ئارىسىدا ئوندىمەي ئولتۇراتتى، ئۇنىڭ غەزەپكە تولغان كۆزلىرى قانغا تولغانىدى. ئۇنىڭ قولىدىكى ئاپتومات ئالدىدا يارىلانغان ئەركىن بىلەن ئابدۇلغان بەتلەنگەنىدى. ئىككى تېررورچى ئۇنىسۇر ئۇنىڭ قورالىدىن قورقۇپ كەتكەن دېگەندىن كۆرە، ئۇنىڭ غەزەپلەنگەن كۆزىدىن قورقۇپ قىمىر قىلماي تۇراتتى دېگەن تۇزۇك ئىدى، توغرىسىنى ئېيتقاندا يالقۇن ئەركىننىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇۋالغانىدى. ئەركىننىڭ پۇتىغا ئوق تەگكەچكە، تەپچىرەپ قان ئېقىۋاتاتتى، «پىدائىيلار ئەترىتى» نىڭ يېتىپ كەلگەن ئەزالىرى دەرھال ئەركىننىڭ پۇتىنى تېڭىپ قويدى.

ئەترەت ئەزالىرى مىلتىقلىرىنى باشقا ئەبلەخلەرگە تەڭلەپ تۇرۇپ:

— ئىككى قولۇڭنى بېشىڭنىڭ ئۈستىگە ئال، ھەممىڭ يەردە يېتىش، قىمىرلاشما! — دەپ بۇيرۇق قىلدى.

— ئۇلارنى بىر - بىرلەپ ماشىنىغا ئېلىڭلار، تېببىي خادىم ئۇلارغا ئاسما ئوكۇل سالسۇن! تېخنىكلار رەسىملەرگە قاراپ ئۇلارنى بىر - بىرلەپ تونۇپ چىقىڭلار، مۇشۇ جايىنىڭ ئۆزىدىلا سوراق قىلىمىز، — دېدى نەن جېنجۇڭ.

ئەركىن قاتارلىقلار ئون نەچچە كۈندىن بۇيان قېچىپ يۈرۈپ، جۇدەپ بىر تېرە، بىر سۆڭەك بولۇپ قالغانىدى. ھەتتا، چىرايلىرىمۇ ئۆزگىرىپ كەتكەنىدى. شۇڭلاشقا ئەترەت ئەزالىرى ئۇلارنى

رەسىمگە سېلىشتۇرۇپ كۆرگەن بولسىمۇ، ئۇلارنى پەرق ئېتىش ناھايىتى تەسكە توختىدى.

ئەترەت ئەزالىرىنىڭ كېلىشى بىلەن يالقۇن ئۆزىنىڭ قاراڭغۇلۇق مەسئۇلىيىتىنى ئادا قىلىپ بولغاندەك بولدى ـ دە، جاھاننى لەرزىگە كەلتۈرگۈدەك ئاۋازدا: «چېن دامو!» دەپ ۋارقىراپ يىغلاپ كەتتى.

ئۇنىڭ قاتتىق يىغلىشى بىلەن ئەترەت ئەزالىرى چېن دامونىڭ يوقلۇقىنى بايقىدى. ئۇلار تىت ـ تىت بولغان ھالدا: «چېن دامو‌غا نېمە بولدى؟ چېن دامو قېنى؟» دەپ سوراشتى. يالقۇن يەردە ياتقان جەسەت پارچىلىرىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «چېن دامو!» دەپ ۋارقىرىدى.

ئەترەت ئەزالىرى ھەممىنى چۈشەندى، ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىن بۇلدۇقلاپ ياش تۆكۈلدى...

يولداش چېن دامو مەردانىلارچە قۇربان بولغانىدى.

نەق مەيدانىنى تەكشۈرۈش نەتىجىسىدە، توققۇز تېررورچى ئۇنىڭ سۈرىدىن ئۇچىنىڭ ئېتىپ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى، ئالتىسىنىڭ يارىلانغانلىقى ئېنىقلاندى. دۆلەت ئىچىگە سۇقۇنۇپ كىرگەن «قارا بۇرۇكۇت» تىرىك تۇتۇلدى.

2

جۇڭ چېڭنىڭ قوشنا دۆلەتتە ئۆتكۈزگەن سۆھبىتى ئىنتايىن مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى. ئۇ ھەممىنى ئورۇنلاشتۇرۇۋېتىپ، دەرھال دۆلەتكە قايتتى. ئۇ دۆلەت چېگرىسىدىن كىرىشى بىلەنلا سىمسىز تېلېگرافتىن: «ئۇرۇش بولدى، ئۇرۇش بولدى» دېگەن ئاۋاز ئاڭلىنىپلا سىگنال قالايمىقانلىشىپ كەتتى.

جۇڭ چېڭ ئىنتايىن تىت ـ تىت بولۇپ كەتتى، ئۇ قۇرۇم تېغىدا بىر ئىش چىققانلىقىنى جەزملەشتۈردى. زادى نېمە ئىش چىققاندۇ؟ ئۇ بۇلارنى ئويلاشقا جۈرئەت قىلالمايتتى، ئۇ شوپۇرغا ماشىنىنىڭ سۈرئىتىنى تېزلىتىشكە بۇيرۇدى.

جۇڭ چېڭنىڭ ماشىنىسى سۈرئەتنى ھەرقانچە تېزلەتسىمۇ

ماڭالمايۇاتاتتى، ــ ماشىنا تاغ ئۈستىدە ئوكسىگېن كەملىكتىن ماڭالمايۇاتاتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە قارلىق تاغدىكى يولدا مېڭىش ئىنتايىن قىيىن، ماشىنا ھەمىشە يولنىڭ چېتىگە چىقىپ كېتىپ قالاتتى، شوپۇر ماشىنىنىڭ رولىنى كۈچىنىڭ بارىچە بۇراپ ئاندىن ماشىنىنى توغرىلىۋالاتتى.

ماشىنا ئاخىرى ئېگىز تاغدىن چۈشۈپ، بوستان شەھىرىنىڭ چېگرىسىغا يېتىپ كەلدى، بۇ چاغدا ئۇنىڭ قول تېلېفونى سىگنال-ىنى قوبۇل قىلدى. جۇڭ چېڭ دەرھال بوستان شەھەرلىك ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ياڭ چېڭشەنگە تېلېفون بېرىپ:

ــ ياڭ چېڭشەن، تاغدا نېمە ئىش بولدى؟ بىر ئىش چىققاندەك تۇرىدىغۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ مەنمۇ سەمسىز تېلېگرافتىن ئاڭلىدىم، ئۇلار تۇ-تۇلۇپتۇ، ــ دېدى ياڭ چېڭشەن قىسقىلا قىلىپ.

ــ تۇتۇلغان بولسا نېمىشقا خۇشال بولمايمىز، چوقۇم بىر ئىش چىقىپتۇ، ــ دېدى جۇڭ چېڭ تىت-تىت بولغان ھالدا.

ــ مەن ھازىر قوشۇننى باشلاپ، ئالايىتەن سىزنىڭ ئالدىڭىز-غا كېتىۋاتىمەن، بىز بىرلىكتە تاغقا چىقايلى، ئۇ چاغدا ھەممىنى بىلىمىز، ــ دېدى ياڭ چېڭشەن.

ئۇلار ئىككىسى يولدا ئۇچراشتى، جۇڭ چېڭنىڭ چىرايى جىددىيلەشكىنىدىن كۆكۈرۈپ كەتكەنىدى. ئۇ:

ــ كىم قۇربان بوپتۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ ھازىر تېخى كىمنىڭ قۇربان بولغانلىقى ئېنىق ئە-مەس، ــ دېدى ياڭ چېڭشەن چۆچۈپ.

ــ دېمەك، بىرسىنىڭ قۇربان بولغانلىقى راستكەن، دەرھال تاغقا چىقايلى! ــ دېدى جۇڭ چېڭ.

قۇربان بولۇش دېگەن بۇ سۆزنى ئاڭلىشى بىلەنلا ئۇنىڭ قان بېسىمى بىردىنلا ئۆرلەپ كەتتى، يۈزلىرى قىزىرىپ، بېشى كۆپۈپ چىقىلىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى خادىم دەرھال سوم-كىسىدىن قان بېسىمنى چۈشۈرۈش تابلېتكىسىنى ئېلىپ بەردى، ئەگەر بۇ چاغدا جۇڭ چېڭ دورا يېمەيدىغان بولسا ئۇنىڭ قان بېسىمى 200دىن ئۆرلەپ كېتەتتى.

— ياڭ چېڭشىن، ماڭا قاياق سۇ بېرىڭ، مەن دورا ئىچەي - ۋالاي، — دېدى جۇڭ چېڭ ياڭ چېڭشەنگە.

جۇڭ چېڭ قان بېسىمىنى چۈشۈرۈش تابلېتكىسىنى ئىچىۋالغاندىن كېيىن، ياڭ چېڭشەن ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ:

— ئىدارە باشلىقى، تىت - تىت بولماڭ، ئەھۋال بەلكىم رازۋېدكىچىلار پەرەز قىلغاندەك ئۇنداق ئېغىر بولماسلىقى مۇمكىن، — دېدى.

— مەن تىت - تىت بولماي تۇرالايمەنمۇ، ئون بارماق يۈرەككە تۇتىشىدۇ ئەمەسمۇ! مېنىڭ يۈرىكىم تۇرۇپ - تۇرۇپ ئاغرىپ كېتىۋاتىدۇ، — دېدى جۇڭ چېڭ بېشىنى چايقاپ.

— مەن بۇنى ھېس قىلالايمەن، — دېدى ياڭ چېڭشەن ئۆزىنىڭ ھېسسىياتىنى بىلدۈرۈپ.

جۇڭ چېڭ گەپ قىلمىدى، ئۇ كۆزىنى يۇمۇپ چېن دامو، ما جيەنجۇڭ، يالقۇن، ۋاڭ لۇ قاتارلىقلارنى خۇددى ئېكراندىكى سۈرەتلەردەك بىر - بىرلەپ كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزدى. بۇلار ئىچىدە مەيلى كىم قۇربان بولمىسۇن، جۇڭ چېڭ ئۇچۇن ئىنتايىن ئېغىر زەربە ئىدى. جۇڭ چېڭ ئۇلارنى ئويلاپ كۆزلىرىدىن تارامىلاپ ياش تۆكۈلدى.

3

ما جيەنجۇڭ ئۆزى ئىنتايىن خالىمىغان ھالدا تاغدىن چۈشتى، يارىلانغان ئىككى پۇقرا دوختۇرخانىدا يېتىۋاتاتتى، ئۇلارنىڭ يارىسى تەكشۈرۈلدى، ئۇلارنىڭ دۈمبىسى چاچما ئوق بىلەن يارىلاندۇرۇلغان، بۇ ئوۋ مىلتىقىنىڭ چاچما ئوقى ئىدى. ما جيەنجۇڭ تەكشۈرۈش دوكلاتىنى ئەمدى قولىغا ئېلىپ تۇرۇشىغا، بوستان شەھەرلىك ساقچى تەرەپتىن: «بۇلارنى يارىلاندۇرغان ئادەم تېپىلدى» دېگەن خەۋەر كەلدى.

ما جيەنجۇڭ سوراق قىلىش ئۆيىگە كىرىپ ئۇنىڭ بىر مەست ئىكەنلىكىنى كۆردى. بۇ مەستنىڭ ئېيتىشىچە ئۇنىڭ ئايالى ئون يىلىنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭ بىلەن ئاجرىشىپ كېتىپ، ئۇنىڭ ھازىرغىچە

مۇشۇنداق تەنها، مۇشكۈلچىلىك ئىچىدە ياشىشىغا سەۋەبچى بول-
غان. ئەمىسە، ئۇلارنىڭ ئاجرىشىپ كېتىشىگە كىم سەۋەبچى بول-
غان؟ ئۇلار ئۆزىنىڭ ئىككى قېينىنىسى ئىكەن، ئۇ قېينىسىدىن
قانتتىق نەپرەتلىنىدىكەن. شۇ كۈنى ئۇ راسا مەست بولۇپ كېلىۋاتسا
ئىككى قېينىنىسى ئۇچرىشىپ قاپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆيىگە
بېرىپ، ئوۋ مىلتىقىنى ئېلىپ، ئۇ ئىككى ياشنى ئارقىسىدىن
ئېتىپتۇ، ئاندىن قايتىپ كېلىپ داۋاملىق هارىقىنى ئىچىپتۇ. بۇ
هاراقكەش كېچىچە هاراق ئىچكەندىن كېيىن، بىردىنلا ئۆزىنىڭ
ئىككى قېينىنىسىنى ئېتىپ يارىلاندۇرۇپ قويغانلىقىنى ئېسىگە
ئېلىپ قورقۇپ كەتكەن. شۇنىڭ بىلەن ج خ ئىدارىسىگە بېرىپ
ئىككى قېينىنىسىنىڭ ئۆلگەن ياكى ئۆلمىگەنلىكىنى سۈرۈشتۈر-
گەن، ج خ ئىدارىسى ئۇنىڭدىن گۇمانلىنىپ ئۇنى سوراق قىلغان،
ئۇنى سوراق قىلىش بىلەنلا هەقىقىي ئەهۋال ئايدىڭلاشقان.

ما جىيەنجۇڭ غەزەپتىن ئۇنى نەچچىنى تېپىۋەتكۈسى كەلدى،
ئەمما ئۇ غەزەپ بىلەن بۇ هاراقكەش ئولتۇرغان ئورۇندۇقنى نەچ-
چىنى تەپتى، ئۇنىڭ ناهايىتى ئاچچىقى كەلدى، ئۇ: «هۇ ئاناڭنى،
ما ۋاقىتتا جېدەل تېرىپ بەرگىنىڭنى قارا» دېدى - دە، بۇرۇلۇپ
بوستان شەهەرلىك ج خ خادىملىرىغا: «مېنى دەرهال تاغقا ئاپە-
قىپ قويۇڭلار، ئۇ يەردە جەڭ ئاخىرلىشاي دەپ قالدى» دېدى.
جەڭنىڭ ئاخىرلاشقان ياكى ئاخىرلاشمىغانلىقى دەل ما جىيەنجۇڭنى
بىئارام قىلىۋاتقان ئىش ئىدى. بۇ چاغدا، ئۇنىڭ روهىي دۇنياسى
ئاجايىپ زىددىيەتلىشىشنى: ئۇ هەم جەڭنىڭ ئاخىرلىشىشنى، هەم
جەڭنىڭ ئاخىرلاشماسلىقىنى، جەڭنىڭ ئاخىرىنى ئۆزى ئاخىرلاش-
تۇرۇشنى ئۈمىد قىلاتتى. باشقا رازۋېدكىچىلارغا قارىغاندا ما
جىيەنجۇڭ ئۆز كەسپىگە تېخىمۇ بەكرەك ئەهمىيەت بېرەتتى. بۇ
هەرگىز ئۇنىڭ شان - شەرەپ قازىنىش ئويىنىڭ ئىنتايىن كۈچ-
لۈكلۈكىدىن ئەمەس، ئۇ پۈتۈن زېهنىي قۇۋۋىتىنى خىزمەتكە ئاتا-
ۋەتكەنىدى، شۇڭا ئۇ خىزمەتتە كۆپرەك نەتىجە قازىنىشقا تەشنا
ئىدى. ئەمما، هاياتتا نۇرغۇن ئىشلار ئارزۇنىڭ ئەكسىچە بولىدە-
كەن. ما جىيەنجۇڭ نەتىجە قازىنىشقا، دېلودا بىرىنچى تۆهپىنى
يارىتىشقا قانچە ئالدىرىغانسېرى بۇ دېلونىڭ غەلىبىسى ئۇنىڭغا

نهسىپ بولمايدىغاندەك قىلاتتى. ئىش ئەنە شۇنداق كومپىدىيە خا-
راكتېرلىك بولىدىكەن، بۇ دېلو ئاخىرلىشىشقا ئاز قالغاندا، ھېلە-
قى ئۆلگۈر ھاراقكەش باشقىلارنى ئېتىپ يارىلاندۇرۇپ قويغاچقا،
نازىر قېرىشقاندەك ئۇنى يارىدارلار ئەۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن بۇ
جەڭدە تۆھپە كۆرسەتكۈچىنىڭ ياخشى پۈرسىتى ما جىيەنجۇڭنىڭ
يېنىدىن ئۆتۈپ كەتتى.

ما جىيەنجۇڭ ئىنتايىن تېزلىك بىلەن تاغقا يېتىپ كەلدى.
بۇ چاغدا، جەڭ ئەمدىلا ئاخىرلاشقانىدى. يالقۇن ئەترەت ئەزالىرى-
نىڭ ئالدىدا ئۆزىگە ئىنتايىن تونۇش بولغان چېن دامونىڭ جەسە-
تىنىڭ پارچىلىرىنى بىر - بىرلەپ تېرىپ ئېلىۋاتاتتى، يېرىم
سائەتتىڭ ئالدىدا تېخى قانلىرى ئۇرغۇپ تۇرغان چېن دامونىڭ
ھازىر پارچە - پارچە جەسەتكە ئايلىنىپ كېتىشى كىمنىڭ خىيالىغا
كەلسۇن؟ يالقۇن ئاۋازى پۈتۈپ كەتكەن ھالدا:

— چېن دامو بۇ نېمە بولغىنى؟ گەپ قىلساڭچۇ؟ بىز ئەمدى
لەيلىنىڭ يۈزىگە قانداق قارايمىز! — دەپ ۋارقىراپ يىغلايتتى.
بۇ سۆزنى ئۇ قايتا - قايتا تەكرارلىدى. ئۇ خۇددى ئۆزىنى چېن
داموغا زىيانكەشلىك قىلىپ قويغاندەك ھېس قىلاتتى، ئۇ ئۆزىنى
يوقىتىپ قويايلا دەپ قالغانىدى.

ئەن جېنجۇڭ ئۆزىنى تۇتالمايۋاتقان بۇ يىگىتنى چىڭ قۇچاقلە-
دى. ئۇ قاتتىق ئۆكۈنۈپ قايغۇرغان ھالدا:

— بالام، مەن سىلەرگە يۈز كېلەلمەيمەن، مەن سىلەرنى
ياخشى قوغدىيالمىدىم، مەسئۇلىيەت مەندە، — دېدى.

چېن دامونىڭ جەسىتى بىر سۇلياۋ خالتىغا قاچىلاندى، بۇ
سولياۋ خالتىنى يالقۇن ناھايىتى ئاۋايلاپ كۆتۈرۈۋالدى. ئۇ:

— چېن دامونىڭ ئاشقازىنى ئاجىز ئىدى، سوغۇق ئۆتۈپ
كېتىشتىن قورقاتتى، مەن ئۇنى ئىسسىتىپ قويىمەن، — دېدى.

سورۇندىكىلەرنىڭ ھەممىسى يىغلىشىپ كەتتى.

— چېن دامو ئەسلىدە ئۇخلاۋاتاتتى، مەن ۋاڭ لۇغا ماشىنە-
نى ئوت ئالدۇر، دەپ ئۇنى ئويغىتىۋەتكەنىدىم، قۇربان بولۇشقا
تېگىشلىك ئادەم ئەسلىدە مەن ئىدىم، — دەيتتى يالقۇن ئۆز -
ئۆزىنى ئەيىبلەپ.

بىر مەيدان قانلىق كۆرەش، يالقۇننىڭ خۇش چاقچاق، ئوچۇق مىجەزىنى پۈتۈنلەي ئۆزگەرتىۋەتتى، ئۇ ئىچ - ئىچىدىن قاتتىق ئازابلىنىۋاتاتتى.

ما جىيەنجۇڭ تېخى قوماندانلىق شتابىغا يېتىپ كەلمەي تۇرۇپ- لا، يىراقتىن: «مەن قايتىپ كەلدىم» دەپ ۋارقىرىدى. ئەمما ئۇنىڭ سۆزىگە ھېچكىم جاۋاب بەرمىدى. ئۇ ھازىر خۇددى تاشقى پلانىتتىن كەلگەن ئادەمگىلا ئوخشاپ قالغانىدى. ئۇنىڭ بىلەن چېن دامونى ۋە بۇ قېتىمقى جەڭنى پەقەت بىر تاغ، بىر شەھەرلا ئايرىپ تۇراتتى.

ما جىيەنجۇڭنىڭ سۆزىگە ھېچكىمنىڭ جاۋاب بەرمىگەنلىكى ئۈنى ئىنتايىن سەگەكلەشتۈرۈپ قويدى. ئۇ شۇ ھامان قوماندانلىق شتابىنىڭ ھاۋاسىنىڭ خۇددى يامغۇرلۇق ھاۋادەك نەملىشىپ كەتكەنلىكى، كىشىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ كۆزىنىڭ نەملىشىپ، قىزىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆردى. ئۇ ياغاچتەك قېقىپ تۇرۇپ قالغان يالقۇننىڭ قولىنى تارتىپ:

— نېمە بولدى؟ جەڭ ئاياغلاشتىمۇ؟ تېررورچىلار تۈتۈلدىمۇ؟ — دەپ سورىدى.

يالقۇن خۇددىنى يوقاتقان ھالدا قۇچقىدىكى چېن دامونىڭ جەسىتىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— ما جىيەنجۇڭ كەل، چېن دامو بىلەن كۆرۈشۈڭال! — دېدى.

ما جىيەنجۇڭ بۇ پارچە - پارچە گۆشلەرنى كۆرۈپ، يۈرىكى قېپىدىن چىقىپ كېتەيلا دەپ قالدى، ئۇنىڭ بىلدۇرگەن تۈنجى ئىنكاسى، قۇرۇم تاغلىرىغا قاراپ، جېنىنىڭ بارچە ۋارقىراش بولدى. بۇنىڭدىن باشقا ئۇ زادى نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالغان، قاتتىق ئازابلانغانلىقىدىن يۈرىكى پارە - پارە بولۇپ كەتتى. دۇنيادا مۇنداق دوستلۇقنى ئۇنتۇش مۇمكىنمۇ! — كىمنىڭمۇ ئىچى سېرىلمىسۇن.

يالقۇن ما جىيەنجۇڭنى تارتىپ:

— ماڭ، ئىشىمىزنى قىلايلى! — دېدى.

ئۆزىنى تۇتالمايلا قالغان ما جىيەنجۇڭ دەرھال ئېسىنى

يىغدى ـ دە:

ـــ يالقۇن، يالقۇن سەن ئېلىشىپ قالدىڭمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ ئېلىشىپ قالمىدىم، ئەگەر چىن دامو ھايات بولغان بولسا ھازىر بېرىپ تېررورچىلارنى سوراق قىلغان بولاتتى. ئۇ تەرەپتىكى ئىشلار تېخى تۈگىمىدى! ـــ دېدى يالقۇن.

ما جيەنجۇڭ بۇ گەپنى ئاڭلاپ، يالقۇننىڭ رايىغا بويسۇنۇپ:

ـــ ماڭ، ئىشىمىزنى قىلايلى! ـــ دېدى.

ساۋۇتنىڭ ياردىمىدىكى ئېغىزى خېلى قېتىشىپ قالغانىدى، يالقۇن ئېڭىشىپ ئۇنىڭ ياردىمىنى كۆردى:

ـــ ما جيەنجۇڭ، بېرىپ بىر داس ئىسسىق سۇ ئېلىپ كەل، ئۇنىڭ پۈتىنى يۇيۇپ قويايلى، ـــ دېدى.

ما جيەنجۇڭ ئەسلىدە ساۋۇتنى قاتتىق بىرنى تەپمەكچى ئىدى، ئەمما يالقۇن ساۋۇتقا ناھايىتى مۇلايىم پوزىتسىيە بىلەن مۇئامىلە قىلىۋاتاتتى، يالقۇن ئۆزگەرگەنىدى.

ما جيەنجۇڭ ئىسسىق سۇنى ئېلىپ كەلدى، يالقۇن ساۋۇتنىڭ پۈتىنى يۇيۇشقا باشلىدى، بۇ چاغدا ساۋۇتنىڭ كۆزىدىن تارامىلاپ ياش تۆكۈلدى. ساۋۇتنىڭ كۆزىدىن ياش تۆكۈلۈشتىن بۇرۇن ھايات قالغان تېررورچىلارنىڭ بىرەرسىمۇ ئېغىزىنى ئېچىشقا ئۇنىمىغان، ھېچنېمە دېمەي تۇرۇۋالغانىدى. يالقۇن ساۋۇتنىڭ ئېغىزىنى ئاچماقچىدى، چۈنكى بۇ يەردىكىلەر ئىچىدە ساۋۇتنىڭ پېشى ئەڭ كىچىك ئىدى.

ـــ ئىسمىڭىز نېمە؟ ـــ دەپ سورىدى ساۋۇت تەسىرلەنگەن ھالدا.

يالقۇن بېشىنىمۇ كۆتۈرمەي:

ـــ يالقۇن، ـــ دېدى.

ـــ مەن سىزنىڭ ئىسمىڭىزنى ئاڭلىغان، ـــ دېدى ساۋۇت مۇلايىم ھالدا.

ـــ مېنىڭ ئىسمىمنى ئاڭلىغانلار ناھايىتى كۆپ.

ـــ سىز ھېلىقى جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىدىكى يالقۇنمۇ؟ مەن سىزنىڭ بىر لۇكچەك ساقچى ئىكەنلىكىڭىزنى، ئەمما،

دىلو بېجىرگەندە ئاجايىپ كەسكىن ئىش قىلىدىغانلىقىڭىزنى ئاڭلىدىغان.

— ھازىر سەن مېنىڭ قولۇمغا چۈشتۇڭ، قېنى ئېيتىپ باقە، مېنىڭ قولۇمدىن قېچىپ كېتەلەمسەن؟

— ھازىر مەن بۇ ھالغا چۈشۈپ قالدىم، ئۆلتۈرەمسىز، چاپامسىز؟ ئۆزىڭىزنىڭ ئىختىيارى.

— يېشىڭ چوڭ بولىسىمۇ بوش زەھەرلەنمەپسەن! سەن ئۇلار ئىچىدە بىر ۋەكىللىك ئادەم، سېنىڭ گۇناھىڭنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىنى ئۆزۈڭ بىلىسەن، لېكىن مەن سېنىڭ مېنى تونۇيدىغانلىقىڭنىڭ يۈزىنى قىلىپ، سېنى قۇتقۇزماقچىمەن. مەن گەپ-پىمدە تۇرىدىغان ئادەم، ئەگەر سەن بىز بىلەن ھەمكارلىشىشنى خالىساڭ، مەن ساڭا ھاياتلىق يولى بېرىمەن.

— راستمۇ؟

— بۇ ئۆزۈڭنىڭ پوزىتسىيىسىگە باغلىق.

شۇنداق قىلىپ ساۋۇت ئۆزلىرىنىڭ قېچىش جەريانىنى تاپشۇرۇشقا باشلىدى.

يالقۇن ساۋۇتقا قۇربان شۇجى ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى، مامۇتنىڭ تۇتۇپ كېتىلگەنلىكىنى سۆزلەپ بەردى، بۇلارنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن، ساۋۇت:

— بولدى قىلىڭ، سىز نېمىنى سورىسىڭىز مەن شۇنى دەپ بېرىمەن. ھازىردىن باشلاپ مېنىڭ ئۆلۈڭ ـ تىرىكلىكىم مۇھىم ئەمەس، ئەڭ مۇھىمى مەن ھازىردىن باشلاپ روھىي ئازادلىققا ئېرىشتىم، ئەمدى ئۇنداق ھەمىشە قورقۇپ، ۋەھىمە ئىچىدە يۈرمەيدىغان بولدۇم؛ مەن ھازىر ئىنتايىن پۇشايمان قىلىۋاتىمەن، — دېدى.

ساۋۇت ئەركىنلەرنىڭ كونكرېت ئەھۋالىنى ئېيتىپ بەردى، يەنە ئۆزىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ تورىنىڭ پاش قىلىش ساندۇقىغا ئېلېكترونلۇق يوللانما ئەۋەتىپ، ساقچىلارغا ئەركىننىڭ بازىسىنىڭ ئەھۋالىنى ئاشكارىلاپ بەرگەنلىكىنى ئېيتتى.

نەن نازىر جۇڭ چېڭ بىلەن مەسلىھەتلىشىپ:

— بۇ ياش ئەسلىدە يامان ياش ئەمەسكەن، ئەمما كاللىسى

تازا ئايدىڭ ئەمەسكەن، شۇڭا بىر مەزگىل خاتا يولغا كىرىپ قاپتۇ، ئۇنى ئېلىپ كەتكەندىن كېيىن، بىز ئەدلىيە تەرتىپى بويىچە ئىش قىلايلى، ھالقىلىق پەيتتە ج خ ئورگىنىمىز ئۇنىڭ ئۈچۈن گەپ قىلىپ، ئۇنىڭغا قايتا ھاياتلىق يولى بېرەيلى، — دېدى.

4

ما تيەنمۇ ژاڭ لۇنىڭ قۇرۇم تېغىغا چىقىپ كەتكەنلىكىنى، ھازىر ھايات ـ ماماتلىق سىنىقىنى باشتىن كەچۈرۈۋاتقانلىقىنى بىلمەيتتى. ئۇ ژاڭ لۇنىڭ «پىدائىيلار ئەترىتى» گە قاتنىشىشقا تىزىمغا ئالدۇرغانلىقىنىمۇ بىلمەيتتى، ئەجەل ئىلاھىنىڭ ژاڭ لۇ-نىڭ يېنىدىن سۈركىلىپ ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى، شۇ چاغدا ژاڭ لۇنىڭ كاللىسىدا ھېچنېمىنىڭ يوقلۇقىنى، ھېچنېمىنى ئويلىمى-غانلىقىنى تېخىمۇ بىلمەيتتى. ژاڭ لۇ ئەسلىدە كىتابلاردا يېزىلغان-دەك قۇربان بولۇش ئالدىدا تۇرغان قەھرىمانلارنىڭ ئۇنى ـ بۇنى ئويلايدىغانلىقى، ناھايىتى كۆپ نەرسىلەرنى ئويلايدىغانلىقىغا ئە-ھمىيەت بەرمەيتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ قېتىمقى سەرگۈزەشتىلىرى ئارقىلىق ھايات ـ ماماتلىقنىڭ پەقەت بىر ـ ئىككى سېكۇنت ئىچىدىكى ئىش ئىكەنلىكىنى تېخىمۇ چۈشىنىپ يەتتى.

جەنۇبىي شىنجاڭدىن ئايرىلىدىغان ژاقىت يېقىنلاپ كەلگەنسە-رى، ما تيەنمۇ ژاڭ لۇنى تېخىمۇ سېغىنىشقا باشلىدى. ئۇ مېڭىش-تىن ئىلگىرى ژاڭ لۇ بىلەن ئوبدان بىر مۇڭدىشىۋېلىشنى ئارزۇ قىلاتتى، ئەمما ما تيەنمۇ ژاڭ لۇغا نەچچە قېتىم تېلېفون بەرگەن بولسىمۇ، ھەمىشە: «كەچۈرۈڭ، ئابونتىمىز خىزمەت رايونىمىزدا ئەمەس» دېگەن جاۋابنىلا ئاڭلايتتى.

ما تيەنمۇ ئالاقىلىشىش ئۇسۇلىنى ئۆزگەرتىپ، ژاڭ لۇنىڭ تېلېفونىغا: «مىڭلىغان تاغ ـ دەريالار گۈۋاھ بولسۇن، مەڭگۈ ئۈزۈلمەس مۇھەببەت رىشتى» دەپ سۆز قالدۇردى. ئۇ ژاڭ لۇنىڭ بۇ سۆزنى كۆرگەندىن كېيىن قاتتىق تەسىرلىنىدىغانلىقىغا ئىش-نەتتى.

بۇ گەرچە ژاڭ لۇنى قاتتىق تەسىرلەندۈرىدىغان سۆز بولسا-

مۇ، ئەمما، ئۇ بۇنى قوبۇل قىلالمايتتى. ۋاڭ لۇ تاغ ئىچىدە بولۇپ، بۇ قېتىمقى ھەربىكەتنىڭ مەخپىيەتلىكى سەۋەبىدىن ئۇ تېلېفونىنىڭ باتارېيەسىنى ئېلىۋېتىپ، تېلېفونىنى ئۇزۇپ قويغاندى.

ۋاڭ لۇنىڭ تېلېفونىغا سۆز قالدۇرغاندىن كېيىن ما تەنمۇ خېلىلا يېنىكلەپ قالدى. ئۇ: ۋاڭ لۇنىڭ بۇ سۆزنى قوبۇل قىلغاندىن كېيىن ئاجايىپ بەختىيارلىققا چۆمىدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلدى، شۇڭا ئۆزىمۇ بۇ بەختىيارلىققا غەرق بولۇپ كەتتى. ئېھتىمال، بۇ ما تەنمۇنىڭ ۋاڭ لۇ بىلەن ئەڭ ئاخىرقى قېتىم يۈزمۇيۈز تۇرۇپ، سۆزلىشىشى بولۇپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. ۋاڭ لۇ قۇرۇم تېغىدا ئاتاكىغا ئۆتۈۋاتقان شۇ پەيتته ما تەنمۇ چەت ئەللىك ئالاھىدە خادىمىنىڭ دۆلىتىمىز ئىچىدىكى ھەربىكەتلىرىگە دائىر يىپ ئۇچىنى تاپقان ھەمدە ئۇنى باش شتابقا يوللىغانىدى. ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇنىڭغا دەرھال بېيجىڭغا قايتىپ يېڭى ۋەزىپىنى ئورۇندىتىش توغرىسىدا بۇيرۇق كەلدى.

ئاپتونوم رايونلۇق ئايالار بىرلەشمىسىمۇ لەيلى ئانا ـ بالا ئىككىسىنى بېيجىڭدا ئوپېراتسىيە قىلدۇرۇش ئۈچۈن ئېلىپ كەتتى.

ئوتتۇز ئىككىنچى باب

1

ژاك لۇ ئىككىنچى قېتىم هوشىدىن كېتىپ، دوختۇرخانىدا ئاسما ئاستۇرۇژانقاندا، يالقۇن بىلەن جۇك چېك تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىغا بېرىپ، ئەركىننى سوراق قىلدى. جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسى، ئەركىن قولغا ئېلىنىشتىن بۇرۇنقى پارتىيە پارتىيە خىزمەتلىرىنى، جۇملىدىن تەپتىش مەھكىمىسىگە يوللىنىدىغان ئەركىنلىك مۇكەممەل ئىقرارنى تولۇق تەييارلىشى لازىم ئىدى.

جۇك چېك ئۆزىنىڭ ئامراق سەركەردىسى چېن دامودىن ئايرىلىپ قېلىشتەك قاتتىق قايغۇ - ئازاب ئىچىدە ئۆتۈۋاتاتتى. ئۇ قانداقمۇ ئازابلانماي تۇرالىسۇن؟ بىر يىل ئىلگىرى، چەت ئەلدىن ئەۋەتىلگەن جاسۇس ئۆمەرنى تۇتۇشتا مۇشۇ چېن دامو تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىپ، دۇشمەن ئىچىگە يوشۇرۇن كىرىشنى تەلەپ قىلغان، شۇنىڭ بىلەن ئەركىنلىك تېررورلۇق تەشكىلاتىغا دائىر قىممەتلىك ئىپ ئۇچىنى قولغا چۈشۈرگەن. كېيىن، ئۇنىڭ ئايالى ۋە قىزى تۇنقۇن قىلىنغاندا، ئۇ ئۆز خىزمەتداشلىرىنىڭ كەيپىياتىغا تەسىر يەتكۈزمەسلىك ئۈچۈن، سەۋر - تاقەت قىلىپ بۇ ئىشنى ئاشكارىلىمىغانىدى. هەر قېتىمقى كۆرەشلەردە ئۇ زادىلا جاپادىن قورقماي، ئۆزى ئۈلگە بولۇپ، ئەترەت ئەزالىرىنى باشلاپ، تېررورچىلار بىلەن يۈزمۈيۈز كۆرەش قىلغان. هازىر جۇك چېك چېن دامودىن ئايرىلىپ قېلىپ، خۇددى ئۆزىنىڭ بىر قولىدىن ئايرىلىپ قالغاندەك قاتتىق ئازابلىنىۋاتاتتى.

مۇنەۋۋەر قوماندان بولغان جۇك چېك ئۆزىنىڭ بىرەر ئەسكىرىدىنمۇ ئايرىلىپ قېلىشنى خالىمايتتى. ئەمما، شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ جەڭگاه ئالاهىدە بىر جاي ئىدى. بۇ يەردە هەمىشە نۇرغۇن

كۆتۈلمىگەن جەڭلەر يۈز بېرىپ تۇراتتى. ئۇنى خۇشال قىلغىنى شۇكى، جەڭ مەيدانىدا جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ ساقچىلىرىدىن بىرەر-مۇ قاچاق چىقمىدى، بۇيرۇق چۈشۈرۈلۈشى بىلەن تەڭلا ھەممىسى باتۇرلارچە ئاتاكىغا ئۆتەتتى.

ئەركىن جۇڭ چېڭنىي تېلېۋىزوردىن كۆرگەن، ئۇنىڭ ئۇستىدە تەتقىقاتىمۇ ئېلىپ بارغان، ئەمما ئۆزى بىر يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بېرى ئېلىشىۋاتقان بۇ رەقىبىنى تۇنجى قېتىم كۆرۈۋاتاتتى.

ئەركىن جۇڭ چېڭنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كىرىلگەندە، چىرايىدا زادىلا قان يوق، تاتىرىپ كەتكەندى، ئەمما، ئۇ قەستەن ناھايىتى تەمكىن قىياپەتتە يېنىك بىر يۆتىلىپ قويدى.

— سەن يۆتەلمىسەڭمۇ مەن ھازىر سېنىڭ كۆڭلۈڭنىڭ سارا-سىمىگە چۈشكەنلىكىنى بىلىمەن، يۆتىلىپ قويغىنىڭ كۆڭلۈڭدىكى ئالاقزادىلىكنى مەندىن يوشۇرۇپ قالالمىغانلىقىڭنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. «قارا بۇركۇت» ئەپەندى، يېقىندا سەن يەر ئاستى لەخمە-سىدە چۈشۈرۈپ قويغان ھېلىقى «ئەزىمەت دېگەن مۇنداق بولۇشى كېرەك» دېگەن براشۇراڭنى تېپىۋالدىم ھەمدە ئۇنىڭ مەزمۇنىنى تەتقىق قىلىپ كۆردۈم. مېنىڭچە، ئۇنىڭدا قانداق ئالدامچىلىق بىلەن سەبىي قىزلارنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشىۋالغانلىقىڭ ھەققىدە-كى تەجرىبىلىرىڭدىن باشقا، يەنە ئۇنىڭدا ئۆزۈڭنىڭ بىر مۇڭەپپە-قىيەتلىك قاچقۇنلۇق ئوبرازىڭنى يارىتىپسەن. ئەمما سەن ئىنتايىن بەختسىز بىر ئادەمسەن، سەن ھازىر مەغلۇپ بولغان بىر قاچقۇنغا ئايلىنىپ قالدىڭ، سەن ھەرقانداق چارە قوللانساڭمۇ بۇ يەردىن ھەرگىز قېچىپ كېتەلمەيسەن، چۈنكى، سەن خەلقنىڭ دۈشمىنى، خەلق سېنى ھەرگىز بوش قويۇۋەتمەيدۇ! — جۇڭ چېڭنىڭ ئۇدۇللا ئېيتقان سۆزىدىن ئەركىن قاتتىق ئۇمىدسىزلىككە چۆمۈپ قالدى.

ئەركىن ھازىر ئۆزى بىلەن جۇڭ چېڭ ئوتتۇرىسىدىكى چوڭ پەرقنى كۆرۈپ يەتتى. «غالىب ھۆكۈمران بولۇر، مەغلۇپ قاراقچى» دېگەندەك. ئۇ ھازىر قاراقچى ئىدى. شۇڭا ئۇ ۋەزىيەتنى ئوبدان دەڭسەپ كۆرۈپ:

— سىلەرنىڭ مېنى تۇتۇۋالىدىغانلىقىڭلارنى بىلمەپتىمەن، مەن ئۆتكەندە سىلەر مېنى قوملۇقتا قوغلاپ يۈرگەندىلا، ئەگەر ئۇلار مېنى تۇتۇۋالسا، مەن ياۋاشلىق بىلەن ئۇلار بىلەن كېتىمەن، دەپ ئويلىغانىدىم. بۇ قېتىممۇ مەن قېچىپ كېتىشنى ئويلىمىدىم، تاغدا مەن سىلەرنىڭ كېلىشىڭلارنى كۈتۈپ تۇردۇم، — دېدى.

— سېنىڭ شۇنچە ئۇزۇندىن بۇيان قېچىپ يۈرۈۋاتقانلىقىڭ مېنىڭ ئەقلىمگە بولغان ھاقارەت. ھازىر مەن سەندىن ئەپۇ سورىسام بولغۇدەك، ئىلگىرى ساڭا يېتەرلىك ئەھمىيەت بېرەلمەي قاپتىمەن، ساڭا سەل قاراپ قويۇپتىمەن، — دېدى جۇڭ چېڭ ئالدىدىكى بۇ، بىر مەھەل خورىكى ئىنتايىن ئۆسۈپ كەتكەن تېرەرورچىلار كاتتىۋېشىنى مەسخىرە قىلىپ.

ئەركىن ئەتراپقا تولۇق بىر قاراپ چىقتى، ئۇ غەزەپلەنگەن كۆزلەرنىڭ ئۆزىگە تىكىلىۋاتقانلىقىنى كۆردى، ئۇنىڭدا قورقۇنچ پەيدا بولدى. شۇڭا ئۇ سىناش تەرىقىسىدە:

— بىز بىر ئالىيجانابلار كېلىشىمى تۈزۈۋالساق قانداق، سىز نېمىنى سورىسىڭىز مەن جاۋاب بېرەي، ئەمما شەرتىم شۇكى، مېنى ئۇرمىسىڭلار، — دېدى.

— قورقۇۋېتىپسەن - دە؟ خاتىرجەم بول! بىز پاكىز قولىمىزنى بۇلغىۋېلىشنى خالىمايمىز، ئەمما مېنىڭچە سەن ئىنتايىن نومۇسسىز بىرنەرسىكەنسەن، ئادەمنىڭ جېنىنى بىر قۇچقاچنىڭ جېنىچىلىك كۆرمەيدىغان بىر تېررورچى تېخى ئالىي جانابلار كېلىشىمىدىن ئېغىز ئېچىۋاتامسەن؟ سەن زادى نەدىن كەلگەن ئالىيجانااب، دۆلىتىمىزدىن چىققان ئالىيجاناب ئەمەسقۇ دەيمەن؟ سەن ئۆتۈپ كەتكەن بىر مۆتتەھەم، سېنىڭ بۇ ھالىتىڭ ئالىيجانابلاردىن ئىنتايىن يىراق تۇرىدۇ، — دەپ جۇڭ چېڭ ئۇنى قاتتىق مەسخىرە قىلدى.

ئەركىن چوڭقۇر بىر خورسىنىپ:

— قەپەسكە چۈشكەن يولۋاسنى ئىت تالاپتۇ دېگەن شۇ، — دېدى.

جۇڭ چېڭ ئۇنى مەسخىرە قىلىپ:

— نېمىلا بولمىسۇن، دارىلمۇئەللىمىنى پۈتتۈرگەن بولۇ-

غاچقا ئۆزۈڭنى بىر مەھەل ھەيۋىسىنى كۆرسەتكەن يولۋاسقا ئوخ-شىتىشنى ئۇنتۇپ قالمىدىڭ - دە! ئەمما مېنىڭچە سەن ناھايىتى بولساڭ بىر لالما ئىت بولالايسەن، — دېدى.

ئەركىنىڭ چىرايى تېخىمۇ بەك تاتىرىپ كەتتى، ئۇ ئىلاج-سىز:

— توغرا، سىزنىڭ سۆزىڭىز بويىچە ئېيتقاندا مەن ھازىر بىر لالما ئىت، مېنىڭ سىزگە رەددىيە بېرىشكە ھېچقانداق ئامالىم يوق، ئەپسۇسلىنارلىقى شۇكى، مېنىڭ «تۈركىستان ئىمپېرىيە-سى» نەزەريەم تېخى ئىشقا ئاشۇرۇلمىدى، بۇ مېنىڭ قەلبىمدىكى ئىنتايىن چوڭ ئۆكۈنۈش — دېدى.

جۇڭ چېڭ گەۋدىسىنى سەل رۇسلاپ قويۇپ:

— شۇنداق، راست، ھەقىقەتەن ئەپسۇسلىنارلىق ئىش بوپ-تۇ. سېنىڭ بۇ ئۇلۇغۋار پىلانىڭ پەقەت بىر قەغەز يۈزىدىكىلا پىلان، سەن ماڭماقچى بولغان بىرىنچى قەدەمدىكى شىنجاڭنى جۇڭگو تۇپرىقىدىن ئايرىپ چىقىپ كېتىش ئارزۇيۇڭنى بەختكە قارشى بىز بىتچىت قىلىپ تاشلىدۇق، سەن بۇنى بىر تاسادىپىيلىق دەپ قارامسەن؟ ياق، بۇ بىر مۇقەررەرلىك! مەيلى سەن ئەركىن بول ياكى باشقا ئادەم بولسۇن، قاچانكى مىللىي مۇستەقىللىقتىن ئىبارەت بۇ يىرتىق بايراقنى كۆتۈرۈپ چىقمىدىكەن، ئۇ خەلقنىڭ قاقشاتقۇچ زەربىسىگە ئۇچرايدۇ. بۇگۈن مەن بۇ يەردە ساڭا زەربە بېرىۋاتىمەن، ئەگەر كېيىن مەن بۇ ئورۇندا بولماي قالسام يەنە ئوخشاشلا ج خ ئىدارە باشلىقى ۋاڭ چېڭ، لى چېڭ ۋە ياكى جاڭ چېڭلا ساڭا زەربە بېرىدۇ، سەن باش كۆتۈرسەڭلا ساڭا زەربە بېرىمىز، مىللىي مۇستەقىللىقنىڭ بىخى كۆرۈلسىلا زەربە بېرە-مىز، پۈرىقى پۈرسىمۇ زەربە بېرىمىز، جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيە-تىدىن ئىبارەت بۇ زېمىندا سېنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق بىلەن شۇغۇللانماقچى بولغانلىقىڭ بىر خام خىيال، ئۇخلاپ چۈشۈڭ، بۇ مانا بۇ ھەقىقەت، — دېدى.

ئەركىن باشتا جۇڭ چېڭنىڭ ھەيۋىسىدىن قورقۇپ بىرئاز سارىسىمىگە چۈشكەنىدى، ئەمما، كېيىن سەل ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ:

— مەن گېپىمنى قىلىۋالاي، بولامدۇ يا؟ بۇ ئۇلۇم ئالدىدا

تۇرغان بىر كىشىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىر تەلىپى، ــ دېدى.

ــ ئەمدى بىر ئادەمدەك گەپ قىلىۋاتىسەن، بولىدۇ، مەن ساڭا پۇرسەت بېرەي، ــ دېدى جۇڭ چېڭ بۇرۇلۇپ، تەكەللۇپ بىلەن.

ئەركىن ئاستا ـ ئاستا ئىلگىرىكى جاھانغا پاتماي قالغان ھالىتىگە كەلدى. ئۇ ئۆلۈم ئالدىدا جار سېلىشقا باشلىدى:

ــ مەن سىزگە ئېيتىپ قويماي، جۇڭ چېڭ، مېنىڭچە مۇسابىقىلىق بىر مۇقەررەرلىك، يەككە مىللەتلىك دۆلەت قۇرۇش بۇ چوڭ ۋەزىيەتنىڭ تەقەززاسى، بۇنى سىز ھەرگىز توسۇپ قالالمايسىز. مېنىڭ «تۈركىستان ئىمپېرىيىسى» دىن ئىبارەت ئارزۇيۇم ئەڭ ئاخىرقى ۋە ئەڭ يۇكسەك ئارزۇيۇم. مېنىڭ پىلانىم بويىچە مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن، 20 يىل ۋاقىت كېتىدۇ، يەككە مىللەتلىك دۆلەت قۇرۇش ۋە ئۇنى ياخشى قۇرۇپ چىقىش ئۈچۈن، يەنە 20 يىل ئەتراپىدا ۋاقىت كېتىدۇ، تۈركىستان ئىمپېرىيىسى قۇرۇش ئۈچۈن يەنە 20 يىل ۋاقىت كېتىدۇ. مەن بۇ يىل 40 ياشقا كىردىم، يەنە 60 يىلدىن كېيىن 100 ياشقا كىرىمەن، ئەگەر سىلەر مېنى قويۇپ بەرسەڭلار مەن چوقۇم 100 ياشقىچە ياشايمەن، مەن ئۆزۈمنىڭ 100 ياشقا كىرگەن ۋاقتىمدىمۇ ئىمپېرىيە ئىشىمنىڭ ئىشقا ئاشمايدىغانلىقىغا ئىشەنمەيمەن.

ــ پاھ، سېنىڭ گېپىڭچە ھەربىر دۆلەت بىر مىللىي مەدەنىيەت گەۋدىسى بولغۇدەكتە، شۇنىڭ ئۈچۈن ھەربىر مىللەت بىر دۆلەت قۇرۇش كېرەك ئىكەن ـ دە! سەن بۇنىڭ بىر ئەپسانە، بىر بىمەنە نەزەريە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلمىدىڭمۇ؟ سەن مەكتەپتە ئوقۇغان ئادەم، سەن قاچان، قايسى تارىخىي كىتابلاردا بىر مىللەت بىر دۆلەت قۇرىدۇ؟ دېگەن نەزەريىنى كۆرگەن. ھەممەيلەنگە مەلۇمكى، ھازىرقى دۇنيادا قاتناش، خەۋەرلىشىش ئىشلىرى ۋە كىشىلەرنىڭ يۆتكىلىشى سەۋەبىدىن يەككە مىللەت ئۇلتۇراقلاشقان يەرلەر، ھازىر ھەرقايسى مىللەتلەر ئارىلىشىپ ئۇلتۇراقلاشقان جايلارغا ئايلىنىپ كەتتى. دۇنيادىكى مۇتلەق كۆپچىلىك دۆلەتنىڭ ھەممىسى كۆپ مىللەتلىك دۆلەت، بەزى دۆلەتلەردە ھەتتا 130 نەچچىدىن ئارتۇق مىللەت بار، قېنى سەن سىياسىيون، قارا نىيەت-

چىدىن سوراپ باقاي، ئەگەر بۇ دۆلەتلەر سېنىڭ ئىدارە قىلىشىڭغا تاپشۇرۇپ بېرىلسە قانداق ئۇسۇل بىلەن ئىدارە قىلىسەن؟ يەككە مىللەتلىك دۆلەت قۇرامسەن؟ ياكى كۆپ مىللەتلىك دۆلەت قۇرامسەن؟ ئەگەر سېنىڭ نەزەرىيەڭ بويىچە دۇنيادا مىللىي مۇستەقىل ئېلىپ بېرىلسا، ئۇ چاغدا پۈتۈن دۇنيادىكى چوڭ - كىچىك 3 - 4 مىڭدىن ئارتۇق مىللەتكە 3 - 4 مىڭ دۆلەت قۇرۇپ بېرىش كېرەكمۇ؟ راستىنى ئېيتسام، مەن بۇنىڭدىن گاڭگىراپ قېلىۋاتىمەن، مەن بۇ سوئالىمنى سېنىڭ شېرىكلىرىڭدىنمۇ سوراپ باققان، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى مېنىڭ بۇ سوئالىمغا جاۋاب بېرەلمىگەن، قېنى ھازىر مېنىڭ بۇ سوئالىمغا سەن بىر جاۋاب بېرىپ باققىنا! ــ دېدى جۇڭ چېڭ.

ئەركىن ھەقىقەتەن بۇ ئاۋارىچىلىكلەرنى ئويلاپ كۆرگەنىدى، شۇ مىنۇتتا ئۇنىڭ تەپەككۇرى بەكمۇ جانلىنىپ كەتكەچكە ئۆز نەزەرىيىسىنى سىستېمىلىق بايان قىلىپ، جۇڭ چېڭ بىلەن قارىشىلىشىشقا ئامالسىز قالدى. ئەمما ئۇ يەنىلا ئۆزىنىڭكىنى راست قىلىشقا ئۇرۇنۇپ:

ــ سىلەر خەنزۇلار شىنجاڭدىن چىقىپ كېتىپ، شىنجاڭنى ئۆزىمىزنىڭ ئىدارە قىلىشىغا تاپشۇرۇپ بەرسەڭلار، بىز شىنجاڭنى چوقۇم ياخشى باشقۇرالايمىز. بىز ھەتتا ئۇخلاپ ئوڭدا ياتساقمۇ باشقا دېموكراتىك دۆلەتلەرنىڭ دېموكراتىك سىياسىيسى ۋە بازار ئىگىلىكىدىن پايدىلىنىپ، دۆلەتنى ئىدارە قىلالايمىز، بۇنىڭغا سىزنىڭ ئارتۇقچە باش قاتۇرۇشىڭىزنىڭ ھېچقانداق ھاجىتى يوق، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ:

ــ مەن نېمىشقا باش قاتۇرمايدىكەنمەن! شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ زېمىندا ياشاۋاتقان ئاساسىي مىللەت 13، نېمىشقا بىز شىنجاڭنى يالغۇز سىلەرگىلا تاپشۇرۇپ بېرىدىكەنمىز، ئۇنداقتا شىنجاڭدا ياشاۋاتقان 46 قېرىندىاش مىللەت قانداق قىلىدۇ؟ سەن ئۇلارنى قانداق قىلماقچى؟ ئەگەر بۇ 46 مىللەتنىڭ ھەممىسى مىللىي مۇستەقىللىق تەلەپ قىلسا ئۇ چاغدا سىلەر قانداق قىلىسىلەر؟ ئەركىن سەن ئۆز مىللىتىڭنى پارچىلايدىغان مۇشۇنداق شۇم-

لۇقنى قىلماقچىمۇ سەن؟ ـــ دېدى.

ـــ ئەمىسە سىزنىڭچە بولغاندا، بىز مەڭگۈ ئۆزىمىزنىڭ مىللىي دۆلىتىمىزنى قۇرۇشتىن ئىبارەت غايىمىزنى ئىشقا ئاشۇرالمايدىكەنمىز ـ دە؟ ـــ دېدى ئەركىن قايىل بولماي.

ـــ ئۇ ئاقمايدىغان يول، سەن مىللىي دۆلەت قۇرماقچى، ئۇ سېنىڭ بىر تەرەپلىمىلىك بولغان ئارزۇيۇڭ، ئۇ ئومۇمىي خەلقنىڭ ئارزۇسى ئەمەس. خەلقنىڭ ھىمايە قىلىدىغىنى جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىدىن ئىبارەت مۇكەممەل بولغان چوڭ ئائىلە، ئۇلار ھەرگىز ئۆزىنىڭ بىر بىچارە قىسىققا ئايلىنىپ قېلىشىنى خالىمايدۇ، سەندەك دىنىي تونغا ئورۇنۇۋالغان ئەبلەخلەرنىڭ بۇ بىچارە قېيىقنى يېگانە ئارالغا تاشلاپ قويۇشىنى ھەرگىز خالىمايدۇ. دىنغا كەلسەك، مەن شۇنى ئوچۇق ئېيتىپ قويايكى، ئەركىن سەن بىر ساختا دىن مۇخلىسى، سەن «قۇرئان كەرىم» نىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى بىلمەيسەن، سەن پەقەت «قۇرئان كەرىم» دىن پايدىلىنىپ، ئۆزۈڭنىڭ سىياسىي مەقسىتىگە يەتمەكچى. ھازىرقى بۇ قالايمىقانچىلىق، جەڭگى ـ جېدەل تۇغمەيۋاتقان جاھاندا، نۇرغۇن مۇسۇلمانلار بىرەر روھىي تۇڭۇرۇككە ئېرىشىش، ئۆز مىللىتىنىڭ تارىخىي ئەنئەنىسىنى ساقلاپ قېلىش، ھازىرقى زامان جەمئىيىتىدىكى ئىللەتلەرنىڭ يامراپ كېتىشىنى توسۇپ قېلىش ئۈچۈن ئىسلام دىنىغا قاتتىق ئەمەل قىلىۋاتىدۇ. ئەمدى سەنلەر ئۇلارنىڭ مۇشۇ ئىتىقادىدىن ئەپچىللىك بىلەن پايدىلىنىپ، ئۇلارنىڭ مىللىي كەيپىياتىغا ماسلىشىش ئۈچۈن «شەرقىي تۈركىستان ئىمپېرىيىسى» دىن ئىبارەت بۇ شوئارنى ئوتتۇرىغا قويۇشتۇڭ ھەمدە ھەقىقىي ئەھۋالنى بىلمەيدىغان خەلقنى ئىشقا ئېشىشى زادى مۇمكىن بولمايدىغان «تۈركىستان ئىمپېرىيىسى» ئۈچۈن چىراغقا ئۆزىنى ئۇرغان پەرۋانە بولۇشقا مەجبۇرلاشتىڭ. سېنىڭ خەلقنى بۇ يولغا باشلىشىڭ ئۇلارغا بەخت ئەمەس، بەلكى تۇغمەس ئازاب ـ ئوقۇبەت ئېلىپ كېلىدۇ. ھازىر سىلەرنىڭ مىللىي دۆلەت قۇرۇش ئارزۇيۇڭلارنى قاندۇرۇش ئۈچۈن، بوپتۇ، مەن ساڭا بىر قۇرۇق ۋەدە بېرەي، قېنى سوراپ باقاي، سىلەرنىڭ ھۆكۈمىتىڭلار قۇرۇلغاندىن كېيىن ئەگەر بەزىلەر سىلەرگە قارشى تېررورلۇق تەشـ

كىلاتلىرىنى قۇرۇپ، تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىنى ئېلىپ بارسا ۋە ئەكسىيەتچىل تەشۋىقات يۈرگۈزسە، سىلەر قانداق قىلىسىلەر؟ مېنىڭچە، سىلەر ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىسىلەر. سىلەرنىڭ بۇنىڭدىن باشقا ھېچقانداق تاللىشىڭلار يوق! گېپىم توغرىمۇ؟ — دېدى.

ئەركىن ھەقىقەتەن بۇنىڭغا گەپ تېپىپ بېرەلمىدى، ئۇ بىر-دىنلا يەنە مۇنازىرلىشىۋېرىشىنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوقلۇقىنى ھېس قىلدى، ئەگەر يەنە مۇنازىرلىشىۋەرسە ئۆزىنىڭ كۆڭلى تېخىمۇ غەش بولۇپ كېتەتتى. شۇڭا ئۇ تەقەززالىق بىلەن:

— ھە، قېنى، سىز مېنى قاچان ئاتماقچى؟ — دەپ سورىدى.

جۇڭ چېڭ ھەققانىي ۋە مەردانە ھالدا:

— خەلق قاچان ساڭا ھۆكۈم چىقارسا، سەن شۇ چاغدا بۇ دۇنيادىن يوقلىسەن، مېنىڭچە سېنىڭ روھىڭ ئاللىقاچان ئۆلگەن، ھازىرقىسى پەقەت سېنىڭ جىسمىڭ، سەن ھازىر ئۆز جىسمىڭنىڭ قاچان بۇ دۇنيادىن يوقلىدىغانلىقىغا كۆڭۈل بۆلۈۋاتامسەن؟ — دېدى.

— جەننەتكە بارغاندىن كېيىن ئاللا ئىگەم بىزنىڭ يەنە رەھىم-قىلىپ بولۇپ ئېلىشىشىمىزنى ئاتا قىلغاي، مەن سىزنى شۇ يەردە كۈتىمەن، — دېدى ئەركىن سوغۇقلا.

جۇڭ چېڭ ئىنتايىن خاتىرجەملىك بىلەن كۈلۈپ تۇرۇپ:

— مەن، سەن بارىدىغان ئۇ يەرگە بارمايمەن، بىز كومپارتىيە-لىستلار كومپارتىيىزمغا ئېتىقاد قىلمىز، بىز ماتېرىياليستلارمىز، ئادەم ئۆلگەندىن كېيىن ئۆلىدۇ، ھېچ يەرگە بارالمايدۇ، جەننەت، دوزاخ دېگەن نەرسىلەر يوق. كەچۈر، مەن سېنىڭ تەكلىپىڭنى قوبۇل قىلالمايمەن، ئۇ يەرگە سەن ئۆزۈڭ يالغۇز كېتىۋەر! — دېدى.

2

ما جيەنجۇڭ ئەركىن قاتارلىقلارنىڭ بارماق ئىزىنى بىرمۇبىر سېلىشتۇرۇپ چىقتى، ئۇ ئىنتايىن خۇشال بولۇپ كەتتى، چۈنكى

ئەركىننىڭ چىمچىلاق بارمىقىنىڭ ئىزى دەل ئۇرۇمچىدىكى ئاپتو-
بۇس پارتلىتىش دېلوسىدا ئېلىنغان بارماق ئىزى ئىدى. ما جىيەن-
جۇڭ بۇ خۇش خەۋەرنى جۇڭ چېڭغا، جۇڭ چېڭ دەرھال بۇ
ئەھۋالنى ئاپتونوم رايونلۇق ج خ نازارىتىگە خەۋەر قىلدى. شۇ
كۈندىكى ئۇرۇمچى كەچلىك گېزىتىگە ئاپتوبۇس پارتلىتىش دېلو-
سىدىكى باش جىنايەتچى جەنۇبىي شىنجاڭدا تورغا چۈشتى دېگەن
خۇش خەۋەر بېسىلدى، شەھەر خەلقى تەنتەنە قىلىشتى، ئەمما
گېزىتنىڭ خەۋىرىگە مۇنداق بىر ئىزاھات قوشۇمچە قىلىنغانىدى:
جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچىلىرى سېلىشتۇرۇش، ئېنىقلاش خىزمىتى-
نى زادىلا توختاتمىدى، بۇ قېتىم قۇرۇم تېغىدىكى جەڭدىن كېيىن
ساقچى تەرەپ جىنايەت گۇمانداری ئەركىننىڭ بارماق ئىزى ئۈستى-
دە سېلىشتۇرۇش نەتىجىسىدە، ئەركىننىڭ باش بارمىقىنىڭ ئىزى
ئاپتوبۇس پارتلىتىش دېلوسىدا ئېلىنغان بارماق ئىزىغا ماس كەل-
دى» دەپ ئىزاھات بېرىلگەنىدى. ما جىيەنجۇڭ گېزىتنى كۆرگەن-
دىن كېيىن ئىنتايىن ئاچچىقلانىدى. ئۇ شۇ ئاخشىمىلا بارماق
ئىزىنى تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى ج خ نازارىتىگە فاكس قىلىپ
يوللاپ، گېزىتنىڭ خەۋىرنى خاتا بېرىپ قويغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ
فاكسقا ئېنىق قىلىپ: مەن ئېنىقلىغان بارماق ئىزى دەل ئەركىن-
نىڭ چىمچىلاق بارمىقىنىڭ ئىزى، ئۇ باش بارمىقىنىڭ ئىزى
ئەمەس، گېزىتتە ئۇنى نېمىشقا باش بارماق دەپ بېسىپ قويدى؟»
دەپ يازدى.

بىراق، ج خ نازارىتى بۇنى ئۆزگەرتىش پىكرىنى ئېيتمىدى.

ما جىيەنجۇڭ ناھايىتى خاپا بولدى، ئۇ مۇتەخەسسىس فېڭ
شىلياڭغا تېلېفون بېرىپ:

— مەن دوكلاتىمدا «چىمچىلاق بارماقنىڭ ئىزى» دېگەن
تۇرسام، نېمىشقا ئۇنى «باش بارماقنىڭ ئىزى» دەپ بېسىپ قويى-
دۇ، مەن بۇنى شەخسەن ئۆزۈم تەكشۈرۈپ ئېنىقلىغان، سىلەرنىڭ
گېزىتكە بەرگەن ئىسپاتلىرىڭلار خاتا بوپتۇ، — دېدى.

مۇتەخەسسىس فېڭ شىلياڭ:

— سىز بەك جاھىلكەنسىز، ئۇ گېزىتتا بېسىلىپ چىقتى،
ئۇنچىلىك خاتا كەتكەن بولسا مەيلى، — دېدى.

ما جيەنجۇك غەزەپ بىلەن:

— خاتا بولغانكەن، ئۇنى چوقۇم تۇزىتىش كېرەك، خاتا بولغاندىكىن ئۇ نېمىشقا ئېتىراپ قىلىنمايدۇ؟ — دېدى.

— شۇنچىلىك كىچىك ئىشنى چوقۇم تۇزىتىش كېرەك، دەپ چاك تۇرۇۋېلىشنىڭ نېمە ئەھمىيىتى، ھەي، جەنۇبىي شىنجاڭ-لىق، سىز بەك جاھىلكەنسىز، — دېدى فېك شىلياك.

ما جيەنجۇك كۆڭلى ئازار يېگەن ھالدا:

— بوپتۇ، مەن بىھۇدە ئىشلارغا ئېسىلىۋالغان بولاي، — دېدى - دە، تېلېفون تۇرۇپكىسىنى تاراققىدە قويۇۋەتتى، ئۇنىڭ كۆزلىرى لەققىدە ياشقا تولدى. ئۇ كۆڭلىدە: بۇنى كىچىك ئىش دېگىلى بولامدۇ؟ مەن مۇشۇ بارماق ئىزى ئۈچۈن نەچچە يۈز مىڭ ئادەمنى تەكشۈرگەن تۇرسام، مۇشۇ بارماق ئىزىنى ئېلىش ئۈچۈن ئەلى، چېن دامولار قۇربان بولدى، بۇنى يەنە كىچىك ئىش دېگىلى بولامدۇ؟ ئەگەر بىز مۇشۇنداق جېنىمىزنى تىكىپ ئىشلىمىگەن بولساق، بۇ دېلونى پاش قىلغىلى بولامتى، دەپ ئويلىدى.

3

بىر مەھەللىك بوران - چاپقۇن ئاخىرلاشتى، ئاسماندىكى بۇلۇت - تۇمانلار تارقىدى. ۋاك لۇغا ئۇچ كۈن ئاسما ئوكۇل سېلىنغاندىن كېيىن ئاخىرى كۆزىنى ئاچتى.

ۋاك لۇنىڭ روھى قايتىپ كەلدى. ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە بىر ناخشا ياڭراۋاتقاندەك قىلاتتى. ئۇ ئالىي مەكتەپنىڭ 4 - يىللىقىدا ئوقۇۋاتقاندا، ئۇ سۆيگىنى ما تېيەنمۇ بىلەن شىمالىي شىنجاڭدىكى غۇلجىغا بېرىپ سایاھەت قىلغان، ئاخشىمى بىر قارا قلار ئاۋۇلىدا قونغان، بۇ ئاۋۇل ئاجايىپ گۈزەل ۋە خىلۋەت ئىدى. ئاۋۇلدىكى ياشانغان ئاقسۇن بۇ ئاشىق - مەشۇقلار ئۈچۈن دومبۇرا چېلىپ ناخشا ئېيتىپ بەرگەن، ۋاك لۇ بۇ ناخشىنى زادىلا ئۇنتالمايتتى. ئەجەب-لىنەرلىكى، بۇ ئاۋاز ھازىر گويا كى ما تېيەنمۇنىڭ ئاۋازىغا ئۆزگە-رىپ قالغاندەك قىلاتتى:

كېلىپ قالدى دۇشمەن سېپىل ئالدىغا،
ئىچەيلى تېز شارابنى كەتمىسۇن پۇرسەت.
قېرىنداشلارنىڭ جەستىنى كۆمۈپ قويۇپ، ئاتلىنايلى جەڭگە،
كەتسەك ئەگەر بۇ يەردىن، ئاتلاندى دەپ ئىلار جەڭگە.

ۋاقىت لۇ ھوشىغا كەلدى، ئۇنى ما تېمپېراتۇرىنىڭ ناخشىسى ھوشىغا كەلتۈرگەنىدى. بۇ چاغدا، يېقىملىق كۈن نۇرى دېرىزىدىن ئۈنۈپ كارىۋېتىغا چۈشكەنىدى، ۋاقىت لۇ بۇ كۈن نۇرى چوقۇم قۇرۇم تاغلىرىدىكى تاغ سۇيىدە يۇيۇلغان، شۇڭا ئۇ ئىنتايىن يېقىملىق ھەم ئىنتايىن پاكىز دەپ پەرەز قىلدى، ۋاقىت لۇ قۇرۇم تاغلىرىدىكى ۋاقتىدا بۇ قۇياش نۇرىغا چۆمۈلگەنىدى. ئۇ مېنىنەتدارلىق بىلەن بۇ كۈن نۇرىغا تىكىلدى ھەمدە قوللىرىنى ئۇزىتىپ كۈن نۇرىنى تۇتماقچى بولدى. ۋاقىت لۇ خۇددى يېڭىدىن تۇغۇلغان بوۋاقتەك بۇ سېخى قۇياش نۇرىغا تەشنا ئىدى.

بىر قول ۋاقىت لۇنىڭ كۆزىگە چۈشۈۋاتقان قۇياش نۇرىنى توسۇۋالدى، قۇياش نۇرىغا ئۇزۇن ۋاقىت قاراشقا بولمايتتى، بولمىسا ئۇنىڭ كۆزىنى زەخمىلەندۈرۈپ، كۆرمەس قىلىپ قويىاتتى. ۋاقىت لۇ بۇ قولىنى بويلاپ يۇقىرىغا قارىدى، ئۇ ئاجايىپ گۈزەل بىر چىرايىنى كۆردى، بۇ ئۆزىگە ئىنتايىن تونۇش بولغان ما تېمپېراتۇرا ئىدى. ما تېمپېراتۇرا كارىۋېتىنىڭ يېنىدا ئولتۇراتتى، ۋاقىت لۇ ما تېمپېراتۇرىنىڭ كۆزلىرىدىن مۆلدۈرلەپ ياش ئېقىۋاتقانلىقىنى كۆردى. بۇ ئېقىۋاتقان ياشقا قاراپ، ۋاقىت لۇ ما تېمپېراتۇرىنىڭ ھازىرمۇ ئۆزىنى ئىنتايىن سۆيۈۋاتقانلىقىنى جەزملەشتۈردى، بۇ ۋاقىت لۇنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن يەنىلا ئالغا ئىلگىرىلىشىدىكى ئىنتايىن قىممەتلىك بايلىق ئىدى.

ئەمما، ۋاقىت لۇنىڭ كۆزى ما تېمپېراتۇرىنىڭ چىرايىدا ئۇزۇن توختىمىدى. ۋاقىت لۇ بىر ئادەمنى ئىزدەۋاتاتتى، مەڭگۈ قايتىپ كەلمەيدىغان بىر ئادەمنى ئىزدەۋاتاتتى. ۋاقىت لۇنىڭ ئۇ ئادەمگە دەيدىغان نۇرغۇنلىغان سۆزلىرى بار ئىدى، ئەمما ئۇ ئادەم بىراقلارغا كېتىپ قالغانىدى، ھەتتا ۋاقىت لۇغا ئۆزىنىڭ سايىسىنىمۇ

كۆرسەتمەي كېتىپ قالدى، ۋاڭ لۇنىڭ كۆز چاناقلىرى نەملەشتى، ئۇ ئۈمىدسىزلەندى، ئىچىدە: «چىن دامو!» دەپ توۋلىدى.

شۇئان ۋاڭ لۇنىڭ كۆزلىرىدىن تارامىلاپ ياش تۆكۈلۈشكە باشلىدى.

ما تىەنمۇ نازۇك قوللىرى بىلەن ۋاڭ لۇنىڭ كۆزلىرىدىن تۆكۈلۈۋاتقان ئىسسىق ياشلارنى سۈرتتى، ۋاڭ لۇ ما تىەنمۇنىڭ قوللىرىنى تۇتۇۋېلىپ، ئۆزىنى خۇددى چەكسىز دېڭىزدا لەيلەپ يۈرگەن قېيىق قىرغاقنا يېقىنلاشقاندەك ھېس قىلدى. ۋاڭ لۇ ما تىەنمۇغا:

ـــ دېڭىزدا لەيلەپ يۈرگەن مەندەك قېيىققا بىخەتەر پورت لازىم، سىز ئەنە شۇ پورت، بۇ يەردىن مەڭگۈ تۇرمىسىام دەيمەن، ـــ دېدى.

ما تىەنمۇ كۆزلىرىگە ئىللىق ياش ئېلىپ، ۋاڭ لۇنىڭ بېشىنى باغرىغا باستى. ئۇ ئەلۋەتتە ۋاڭ لۇنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى بىلەتتى.

ئەمما، ما تىەنمۇ ۋاڭ لۇغا ۋەدە بېرەلمەيتتى، چۈنكى ما تىەنمۇ پۈتۈن ئەس ـ يادىنى ۋاڭ لۇغا بېرەلمەيتتى. شۇ دەقىقىدە ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى گەپ قىلماي جىم تۇراتتى.

دېرىزە سىرتىدىكى شامال ئاۋازى، ۋاڭ ـ چۇڭلار، پىئانىنو بىلەن ئورۇنلاتقان «ئەيلىسقا ھەدىيە» دېگەن مۇزىكىنىڭ يېقىملىق ساداسى ۋاڭ لۇنىڭ قۇلىقىغا ئورۇلماقتا، ۋاڭ لۇنىڭ قەلبىنى شۇ ۋاقىتتا چىن دامونىڭ سېيمىاسى، ما تىەنمۇنىڭ يەنە كېتىپ قېلىشىدەك بىر تۇيغۇ ئىگىلىۋالغاندى. ئۇ ما تىەنمۇ بىلەن ئۆزىنىڭ ئارىسىدىكى مەسىلىنى ھەل قىلىش پەقەت ۋاقىت مەسىلىسى، ئەمما بۇ تۈپ مەسىلە ئەمەس. لېكىن، چىن دامو كەلمەسكە كەتتى ـ دە، دەپ ئويلىدى.

ۋاڭ لۇ دوستلۇق بىلەن مۇھەببەتنىڭ ھەر ئىككىسىدىن كېچەلمەيتتى. سەپداشلار ئارىسىدىكى ھايات ـ ماماتلىق دوستلۇقنى ئۇنىڭ ئۈنتۈپ قېلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

ۋاڭ لۇنىڭ قەلبىنى پۈتۈنلەي چىن دامو ئىگىلىۋالغاندى. ۋاڭ لۇ بىلەن چىن دامونىڭ جىسمى بىرلىشىپ كەتكەندەك، ئۇلار-

نى ئايرۇپتىش مۇمكىن ئەمەستەك قىلاتتى. ۋاڭ لۇ ساقچى قوشۇ-
نىغا كىرگەندىن باشلاپ، چېن دامو ۋاڭ لۇنىڭ ھاياتىدا پەيدا بولدى
ۋە ئۇنىڭ ھاياتى، ئىشلىرىغا تەسىر كۆرسىتىپ كەلدى. ۋاڭ لۇ
مۇشۇنداق ئادەمنى قانداقمۇ ئۇنتۇپ كېتەلمەسۇن؟ ۋاڭ لۇ ئونتۇرا
مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغدا ئوقۇغان لۇشۈننىڭ «ئۇنتۇش ئۈچۈن
ئەسلەش» دېگەن ماقالىسىنى ئېسىگە ئالدى. ئۇ چاغدا، ئۇ لۇشۈن-
نىڭ چوڭقۇر ئازابقا تولغان قايغۇسىنى، چوڭقۇر ئىدىيەسىنى
چۈشەنمىگەنىكەن. ھازىر گەرچە ئەھۋالدا ئۆزگىرىش بولغان بول-
سىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ ھازىرقى ھېسسىياتى لۇشۈننىڭ ھېسسىياتىغا
ئوخشاپ قېلىۋاتاتتى، ئۇ كۆڭلىدە چېن داموغا ئاتاپ «ئۇنتۇپ
كېتىشكە بولمايدىغان ئەسلىمە» دېگەن مەرسىيىنى يازدى.

ما تەنمۇ ئىشىك ۋە دېرىزىلەرنى ئاستا ياپتى، ۋاڭ لۇ ما
تەنمۇنىڭ ۋاقتىدا ئىشىك - دېرىزىلەرنى يېپىپ سىرتتىكى شاۋ-
قۇنلارنى ئازايتقانلىقىغا، ئۆزىگە خاتىرجەم ھالدا چېن دامونى ئەس-
لەش پۇرسىتى يارىتىپ بەرگەنلىكىگە مىننەتدارلىق بىلدۈردى. ما
تەنمۇ ئاخىرى ۋاڭ لۇنىڭ ھېسسىياتىنى چۈشەندى، ۋاڭ لۇنىڭ
نەزەرىدىن ئىپادىلىنىۋاتقان مەزمۇننى چۈشەندى، ما تەنمۇ ۋاڭ
لۇنىڭ كۆزلىرىدە چېن دامونىڭ ئەكس ئېتىپ تۇرغانلىقىنى كۆر-
گەندەك بولدى، ئۇ پەس ئاۋاز بىلەن:

— سىز ئىلگىرى يۇز بېرىپ ئۆتكەن، ئەمما زادى ئونتۇپ
كېتىشكە بولمايدىغان ئىشلارنى ئەسلەۋاتىسىزغۇ دەيمەن، — دې-
دى.

ۋاڭ لۇ مىننەتدارلىق ھېسسىياتى بىلەن كۆزلىرىنى ما تەنە-
مۇدىن ئۆزمەي تۇرۇپ قالدى. ما تەنمۇ ۋاڭ لۇنىڭ مۇرىسىگە
يېنىككىنە ئۇرۇپ قويۇپ، ۋاڭ لۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئەكس ئېتىۋات-
قان مەنىنى چۈشىنىۋاتقانلىقىنى بىلدۈردى. ئۇ يېقىملىق ھالدا
ۋاڭ لۇنىڭ چاچلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ:

— مەنمۇ سىزگە ئوخشاشلا سىزنى قۇنقۇزۇش ئۈچۈن قۇربان
بولغان چېن دامونى ئەسلەۋاتىمەن، ئۇ سىزنىڭ نىجاتكارىڭىز، ئۇ
سىزنىڭ شەپقەتچىڭىز، شۇنداقلا مېنىڭ شەپقەتچىم، چۈنكى سىز
مېنىڭ مەڭگۈلۈك سۆيگىنىم، توغرىمۇ؟ — دېدى.

— مەڭگۈلۈك سۆيگىنىم؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ ئىچى ئېچىشقان هالدا.

— شۇنداق، سىز مېنىڭ مەڭگۈلۈك سۆيگىنىم، — دېدى ما تيەنمۇ.

— سىز يەنە مەندىن ئايرىلىپ كېتەمسىز؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ خاتىرجەمسىزلەنگەن هالدا.

— هازىر بىز ئايرىلىش دېگەن سۆزنى دېيىشمەيلى، — دېدى ما تيەنمۇ.

— مەن كېيىنچە مۇشۇ گەپنى ئېيتىش پۇرسىتىنىڭمۇ بولماي قېلىشىدىن ئەنسىرەۋاتىمەن، سىز كىم؟ سىز زادى مېنىڭ سۆيگىنىممۇ؟ — دەپ سورىدى ۋاڭ لۇ.

— ئەمەلىيەتتە مەن يەنىلا مەن، مەن ئەزەلدىن ئۆزگىرىپ باقمىدىم، هازىر مەن سىزنى تېخىمۇ سۆيىمەن. ئەمما، بىز هەرگىز ئادەتتىكى ئەر ـ ئاياللاردەك ئاددىي تۇرمۇش كەچۈرەلمەيمىز. سىز پالچىنىڭ مېنىڭ ئالىقان سىزىقلىرىمغا قاراپ سالغان پالىغا دىققەت قىلغانمۇ؟ پالچىنىڭ ئېيتىشىچە، مېنىڭ كەسپىي ئىشلىرىم بەزىدە مۇۋەپپەقىيەت قازىنىپ، بەزىدە مەغلۇپ بولىدىكەن، ئەمما ئۇ هەرگىز ئۇزۇلۇپ قالمايدىكەن، مۇقىم هالدا راۋاجلىنىدىكەن. مەن ئۆزۈمنىڭ كەلگۈسىدە كەسپىي ئىشلىرىمدا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايدىغان ئايال بولالايدىغانلىقىمغا ئىشىنىمەن، بۇ جەهەتتە هەرگىز سىزگە ئۈتتۈرۈپ قويمايمەن، — دېدى ما تيەنمۇ هاياجانلانغان هالدا.

ۋاڭ لۇ قەتئىي هالدا ما تيەنمۇنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ:

— سىز ساختا ئىلىم ـ پەن بىلەن مېنى ئازدۇرماڭ، ئەمما، خۇددى پاي چېكى سېتىۋالغاندەك مەن سىزنى تاللىدىم، — دېدى.

— سىز مېنى قېچىپ قۇتۇلالمايسىز، دېمەكچىمۇ؟ — دېدى ما تيەنمۇ كۈلۈپ تۇرۇپ.

— ئۆزىڭىز دەپ بېقىڭچۇ؟ — دېدى ۋاڭ لۇ.

— مەن سىزدىن سوراۋاتىمەن، — دېدى ما تيەنمۇ ئۇنىڭغا بوي بەرمەي.

ژاك لۇ بىردىنلا ما تىەنمۇنىڭ تەلەپپۇزىنىڭ توردىكى لەپىلدە-
ۋاتقان قارغا بىرئاز ئوخشاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى، شۇڭا ئۇ
مەنىلىك كۈلۈپ قويدى. ما تىەنمۇ دەرھال:

— نېمىگە كۈلۈۋاتىسىز؟ — دەپ سورىدى.

— مەن بۇ دۇنيادا شۇنداق ئوخشايدىغان ئادەمنىڭ بارلىقىغا
كۈلۈۋاتىمەن، — دېدى ژاك لۇ ناھايىتى سىرلىق قىلىپ.

— ئۇ كىم؟ — دەپ سورىدى ما تىەنمۇ.

— سىزگە ئېيتىپ بەرمەيمەن، — ژاك لۇ ما تىەنمۇغا ماڭا
ياردەم قىلىڭ دەپ ئىشارەت قىلدى، — كېلىڭ، مېنى يۆلەپ
يەرگە چۈشۈرۈپ قويۇڭ، مەن بىر مېڭىپ باقاي، — دېدى ژاك
لۇ.

ژاك لۇ ئاۋۋال بىر پۇتىنى ئاندىن يەنە بىر پۇتىنى يەرگە
قويۇۋالدى، ئۇ يەردە مەزمۇت دەسسەپ تۇرغان ئاشۇ پەيتتە، ئۆزە-
نىڭ يەنە ئۆزى قىزغىن سۆيۈپ كەلگەن تۇرمۇشقا قايتىپ كەلگەن-
لىكىنى جەزملەشتۇردى.

— سىز سىرتقا چىقىپ ئايلىنىپ كۆرەي دەمسىز؟ — دېدى
ما تىەنمۇ ژاك لۇنى يۆلەپ.

ژاك لۇ ما تىەنمۇنىڭ قوللىرىنى ئىتتىرىۋېتىپ، ئۆزى ماڭ-
ماقچى بولدى. ئۇ ئىككى قەدەم ماڭغاندىن كېيىن كەينىگە بۇرۇ-
لۇپ ما تىەنمۇغا:

— مەن لەيلىنى ئۆز يەڭگەم دەپ تونۇش قارىرغا كەلدىم،
مەيلى ئۇنىڭ كۆزى ساقايسۇن ياكى پۈتۈنلەي قارىغۇ بولۇپ قال-
سۇن، مەن ئۇنىڭغا ئۆمۈر بويى غەمخورلۇق قىلىمەن، سىز
بۇنىڭغا قوشۇلامسىز؟ — دېدى.

— ژاك لۇ، ئۇ ئەسلىدىنلا بىزنىڭ ئۆز يەڭگىمىز، مەن
قەلبىمدە ئاللىبۇرۇن سىز ئۈچۈن بۇ تۇغقانىنى تونۇپ قويغان، —
دېدى ما تىەنمۇ تەمكىن ھالدا.

— مەن چىن دامو بىلەن لەيلىنىڭ قىزىنى ئۆز قىزىمىز
دەپ تونۇماقچىمەن، مەيلى ئۇ قانچە قېتىم ئوپېراتسىيە قىلىنما-
سۇن، مەيلى ئۇ كەلگۈسىدە دەلدۇش بولۇپ قالمىدۇ، مەن ئۆمۈر
بويى ئۇنىڭغا غەمخورلۇق قىلىمەن، سىز بۇنىڭغا قوشۇ -

لامسىز؟ — دەپ سوربدى ۋاڭ لۇ.

— ۋاڭ لۇ بۇ جەھەتتە بىزنىڭ باش تارتىپ بولمايدىغان مەسئۇلىيىتىمىز بار. مەيلى سىز كەلگۈسىدە قانداق قىيىنچىلىققا يولۇقماڭ، نامراتلىشىپ كېتىڭ ياكى باي بولۇڭ، كېسەلگە ياكى بىرەر پالاكەتكە دۇچار بولۇڭ، مەن مەنىۋى جەھەتتىن مەڭگۈ سىزدىن ئايرىلمايمەن، — دېدى ما تېەنمۇ ھاياجانلانغان ھالدا.

ۋاڭ لۇ ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا:

— يەنە شۇ مەنىۋى جەھەتتە، مەن سىزنىڭ ماڭا بېغىشلاۋاتقان مۇھەببىتىڭىزنىڭ بەك مەۋھۇم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىۋاتىمەن، — ۋاڭ لۇ كونا گەپنى يەنە قايتىدىن ئوتتۇرىغا چىقارماقچى بولۇۋاتاتتى.

— سىز ئۆزىڭىز تاللىۋالغان ساقچىلىق كەسپى ئۈچۈن ئەجىر سىڭدۈرىسىز، مەن ئۆزۈم تاللىۋالغان جەڭگاھ مۇخبىرلىق كەسپىم ئۈچۈن ئەجىر سىڭدۈرىمەن، بىز تېخى ناھايىتى ياش، كۆپرەك ئەجىر سىڭدۈرسەك ئەرزىيدۇ، بىز قېرىپ قالغاندا ئۆمرىدە بىزنىڭ ناھايىتى مەنىلىك ۋە ئەھمىيەتلىك ئۆتكەنلىكىنى ھېس قىلىمىز، شۇنداقمۇ؟ — دەپ سوربدى ما تېەنمۇ.

— سىز ھەقىقەتەن ئىنتايىن بىر غايىلىك ئايال، — دېدى ۋاڭ لۇ ھاياجانلانغان ھالدا.

— سىز ھەرگىز مېنى زادىلىق قىلماڭ، ئەمەلىيەتتە مەن ئاخبارات مۇخبىرلىقىنى ئۆزۈمنىڭ ئۆمۈرلۈك كەسپى قىلىپ تاللىدىم. مەن ئۆزۈمنىڭ ھەرگىز زىيان تارتمايدىغانلىقىنى بىلىمەن، بۇ مەن ئۈچۈن قىممەتلىك بىر بايلىق. نۇرغۇنلىغان ئاياللارمۇ مەندەك سەرگۈزەشتىلەرنى بېشىدىن كەچۈرۈشنى ئۈمىد قىلىدۇ، ئەمما بۇنداق بەخت ئۇلارغا ھەرگىز نېسىپ بولمايدۇ. مەن قوش نەتىجىگە ئېرىشتىم، — دېدى ما تېەنمۇ.

— ما تېەنمۇ، — دېدى ۋاڭ لۇ كۈلۈپ تۇرۇپ.

— نېمە؟ — دەپ سوربدى ما تېەنمۇ.

— ھە، دېسىلا مۇخبىرمەن، دېمىسىڭىز قانداق؟ — دېدى ۋاڭ لۇ.

— سىزنىڭچە مەن مۇخبىر ئەمەسمۇ؟ — دەپ سوربدى ما

تیەنمۇ.

— مېنىڭچە سىز مۇخبىر ئەمەس، — دېدى ۋاڭ لۇ كۆلۈپ تۇرۇپ.

— ئەمىسە مەن كىم؟ — دەپ سوردى ما تیەنمۇ قەستەن بىلمىگەن بولۇۋېلىپ.

— مەن دېمەيمەن، — دېدى ۋاڭ لۇ كۆزىنى يۇمۇۋېلىپ.

4

نەن نازىر كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، قاتتىق تەلەپپۇز بىلەن جۇڭ چېڭغا:

— كىمنىڭ ئارىغا چۈشۈشىدىن قەتئىينەزەر زادى بولمايدۇ، بۇ ئالىقاپ بەكمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كېتىپتۇ، ئۇ ج خ نازارىتىنىڭ «قارا بۇركۇت» كە زەربە بېرىش پىلانىنى قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتكىلى تاسلا قالدى، — دېدى.

— ئەمما ئۇ تېررورلۇققا قارشى تۇرۇۋاتقان بىر رازۋېدكىچى، نېمىلا بولمىسۇن، ئۇ ئىبراھىمنى قولغا چۈشۈرۈشتە ناھايىتى چوڭ خىزمەت كۆرسەتتى، — دېدى.

نەن نازىر ئىستاكاننى ئۈستەلگە جاققىدە قويۇپ:

— مەن ئۇنىڭ نەتىجىسىنى ھەرگىز ئىنكار قىلماقچى ئەمەسمەن، ئەمما ئۇ تەكشۈرۈش خىزمىتى جەريانىدا چېكىدىن ئاشقان ۋاستە قوللىنىپتۇ، بۇ ھەقىقەتەن كىشىنى ئەپسۇسلاندۇرىدۇ. ئەگەر ئۇنى ۋاقتىدا ئەدەپلەپ قويمىساڭ قوشۇنغا قانداق قوماندانلىق قىلالايسەن، تېخىمۇ مۇشكۈل بولغان جەڭ ۋەزىپىلىرىنى قانداق ئورۇندىيالايسەن؟ — دېدى.

جۇڭ چېڭ يەنىلا ئۇنىڭغا يان بېسىپ:

— شۇنداق، مەنمۇ ئۇنىڭ ناتوغرا ئۇسۇل بىلەن كومپيۇتېردا ئۆز بېشىمچىلىق بىلەن بانكا ھېساباتىغا كىرىپ ئىبراھىمنىڭ مەبلىغىنىڭ كېلىش مەنبەسىنى تەكشۈرگەنلىكىنى بىلمەن. بۇ ئىنتىزامغا خىلاپ ئىش، ئەمما بۇ قانۇنغا خىلاپلىق قىلغانلىق ئەمەس، ئۇنىڭ مەقسىتىمۇ دېلونى بۇرۇنراق پاش قىلىش ئىدى،

شۇڭا نازىرنىڭ ئوبدان ئويلىنىپ ئاندىن قارار چىقىرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، ــ دېدى.

ئەن نازىر چىداپ تۇرالماي جۇڭ چېڭنى تەنقىد قىلىپ كەتتى:

ــ سىز يەنىلا ئۇنىڭ ئۈچۈن ئارىغا چۈشمەكچىمۇ؟ مەن سىزگە دەپ قويماي، سىزمۇ بۇ مەسئۇلىيەتتىن قېچىپ قۇتۇلالمايسىز. رەھبەر بولغان بىر ئادەم ۋاڭ لۇنىڭ ئىنتىزامغا خىلاپلىق قىلىش ھەرىكەتلىرىنى ۋاقتىدا توسمىدىڭىز، مەن تېخى سىز بىلەن ئوبدان ھېساب ـ كىتاب قىلىمەن! ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ ئەسلىدە يەنە تالاشماقچى بولغانىدى، ئەمما يەنىلا بولدى قىلدى.

ئەن نازىر ئىستاكىنىنى يەنە بىر ئۇرۇپ قويۇپ:

ــ يولداش جۇڭ چېڭ، سىز نېمىشقا چۈشەنمەيدىغانسىز، مېنىڭ مەقسىتىم ئۇنىڭغا تەنبىھ بېرىپ قويۇشلا ئەمەس، ئۇنىڭ روھىي ھالىتىنى تەكشەش، ــ ئەن نازىر جۇڭ چېڭغا قەتئىي مەخپىي بىر ھۆججەتنى ئۇزىتىپ، ــ كۆرۈپ بېقىڭ، ھازىر چەت ئەلدىكى تېررورچى تەشكىلاتلار يەنە قۇتراشقا باشلاپتۇ، ئۇلار جەنۇبىي شىنجاڭ ساقچىلىرى تېرىپىرەن قىلىۋەتكەن ئەركىن تېررورلۇق تەشكىلاتىنىڭ پارچىلانغاندىن كېيىن يەنە قايتىدىن مۇۋەپپەقىيەتلىك ھالدا قايتا تەشكىللەنگەنلىكى، ئارقا كۆرۈنۈشى تېخىمۇ مۇرەككەپ بولغان يېڭى ئالاھىدە خادىمىنىڭ دۆلەت ئىچىگە ئەۋەتىلگەنلىكى ھەققىدە جار سېلىۋېتىپتۇ، ــ دېدى.

جۇڭ چېڭ بۇ مەخپىي ئاخباراتنى كۆرگەندىن كېيىن، ئەمدى يەنە ۋاڭ لۇنىڭ ئىشى توغرىسىدا تالىشىۋەرمەسلىك قارارىغا كەلدى. ئۇ ئەن نازىرنىڭ ئالدىدا تۇرغان ئىستاكاندىكى چاينى ئېلىپ، بىراقلا ئىچىۋەتتى، ئاندىن ئالقىنى بىلەن ئېغىزىنى سۈرتۈپ:

ــ ئىشقىلىپ ھەر قېتىم سىزنىڭ قېشىڭىزغا كەلسەم خۇشاللىق ئىش يوق، بولدىلا، مەن كېتەي، ــ دېدى.

ئەن جېنجۇڭ جىددىي تۇرده:

ــ كېتىمەن؟ سېنىڭ گېپىڭنى دېمىدىم تېخى.

جۇڭ چېڭ ھەيران بولغان ھالدا توختاپ قېلىپ:

ــ مېنىڭ نېمە ئىشىمكەن، ــ دەپ سورىدى.

نەن جېنجۇك:

— تەشكىلات بۆلۈمىنىڭ تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى سىزنىڭ ئۇستىڭىزدە تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى، تەكشۈرۈشنىڭ نەتىجىسى شۇ بولدىكى: سىز مۇئاۋىن نازىرلىققا ئۆستۈرۈش نامزاتلىقىدىن قاپسىز، — دېدى.

جۇك چېكىڭ سۈكۈت ئىچىدە قالدى.

نەن جېنجۇك بۇنىڭغا چۈشەنچە بېرىپ:

— ئەلۋەتتە تەشكىلات بۆلۈمى مېنىڭمۇ پىكرىمنى ئالدى، مەن... — ئۇ بىردەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋاملاش - تۇرۇپ، — جەنۇبىي شىنجاڭ ھەربىتىنىڭ باش قوماندانى بولغان سىز «قارا بۇركۈت» كە زەربە بېرىش كۈرىشىدە ناھايىتى كۆپ سەۋەنلىكلەرنى سادىر قىلدىڭىز، ئالدىن كۆرەرلىك بىلەن ئاقىلانە تەدبىرلەرنى قوللانمىدىڭىز. شۇ سەۋەبتىن چېن دامونىڭ خوتۇنى ۋە قىزى تۇتقۇن قىلىندى، ئىلىياس ساريىدا پارتلاش دېلوسى يۈز بەردى، تېررورچىلارنىڭ قۇملۇقتىكى ئىچكىرىسىدىكى مەشىق بازىسى بىر ئايدىن ئارتۇق مەۋجۇت بولۇپ تۇردى، سىزمۇ سۈيىقەستكە ئۇچراشقا تاسلا قالدىڭىز. مانا مۇشۇنچە كۆپ يوچۇقلارنىڭ بولغانلىقى سەۋەبىدىن مەن ئاپتونوم رايونلۇق تەشكىلات بۆلۈمىگە، ۋاقتىنچە سىزنى مۇئاۋىن نازىرلىققا ئۆستۈرمەسلىك تەكلىپىنى بەردىم. ئەلۋەتتە، مەن جەنۇبىي شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ جايىنىڭ سىزدەك بىر ج خ ئىدارىسى باشلىقىغا تېخىمۇ ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكىنى بىلىمەن. شۇڭا سىز ئۆزىڭىزنىڭ سەۋەنلىكلىرىڭىز ئۈستىدە تېخىمۇ چوڭقۇر ئويلىنىشىڭىز، ئۆز بۇرچىڭىزغا ھەرگىز داغ تەگكۈزمەسلىكىڭىز، كەلگۈسىدىكى كۈنلەردە جەنۇبىي شىنجاڭ خەلقىنىڭ ئامانلىقىنى ياخشى قوغدىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن. قانداق، بۇلار سىزنىڭ كاللىڭىزدىن ئۆتەمدۇ؟ — دېدى.

— ماڭا چۈشەندۈرۈش پۈرسىتى بەرمەمسىز؟ — دېدى جۇك چېكىڭ خورسىنىپ قويۇپ.

نەن جېنجۇك ئۇنىڭ تەلىپىنى رەت قىلدى:

— كاللىڭىزدىن ئۆتمىسىمۇ بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىسىز، سىزگە چۈشەندۈرۈش بېرىشكە ۋاقىت يوق، نۇرغۇن ئىشلار سىز-

نىڭ بېجىرىشىڭىزنى كۈتۈپ تۇرىدۇ، — دېدى.

— سىزنىڭ مېنى چاكىنا رەسمىيەتلەردىن خالاس قىلغىنىڭىز رەھمەت، مەن پەقەت جەنۇبىي شىنجاڭ ج خ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بولۇشنىڭ ئاسان ئىش ئەمەسلىكىنىلا دېمەكچىمەن، — دېدى جۇڭ چېڭ.

نەن جېنجۇڭ ئۇنىڭ سۆزلىرىگە پەرۋا قىلماي:

— ئەمىسە شىنجاڭ ج خ نازارىتىنىڭ باشلىقى بولۇش ئاسان ئىشمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— باشقا تاللاش مۇمكىنچىلىكى بولمىغاندىكىن، بۇيرۇققا بويسۇنماي بولامتى، — دېدى جۇڭ چېڭ نائىلاج.

— مېنىڭ باشقا تاللىشىم بارمىكەن؟ — دەپ سورىدى نەن جېنجۇڭ قايتۇرۇپ.

— بوپتۇ، مەن جەنۇبىي شىنجاڭدىكى ئەڭ ئاخىرقى بىر قوغدىغۇچى بولۇشنى خالايمەن، — دېدى جۇڭ چېڭ خاتىرجەم هالدا.

— بىز هەممىمىز شۇنداق، — دېدى نەن جېنجۇڭ ئۈستەلىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ.

جۇڭ چېڭنىڭ كۆڭلىدە يەنە باشقا ئىشلار بار ئىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ نازىر بىلەن خوشلىشىپ:

— ئەمىسە مەن كەتتىم، — دېدى.

نەن جېنجۇڭ مەغرۇرانە هالدا چىقىپ كېتىۋاتقان جۇڭ چېڭغا قاراپ:

— ئەمىسە مەن ئۇزاتمىدىم، — دېدى.

5

ما تىيەنمۇ ژاڭ لۇغا بىر پارچە خەت قالدۇرۇپ قويۇپ، يېڭى سەپەرگە ئاتلىنىپ كەتتى.

يەنە بىر سەھەر يېتىپ كېلىپ، ژاڭ لۇ ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىغاندا، ياستۇقىنىڭ يېنىدىكى خەتنى كۆردى، ئۇ پوچېركىغا قاراپلا خەتنى كىمنىڭ يازغانلىقىنى بىلدى، بۇ قەغەز تۇرنا شەكىلىدە

قاتلانغان خەت بولۇپ، بۇ قەغەز تۇرنىنىڭ قانىتىدا تۆت قۇر خەت بار ئىدى، ئۇنى سائەت ئىستربلكىسىنىڭ ھەربىرىگە يۆنىلىشى بويىچە ئوقۇغاندا ئەملىيەتتە ئۇ بىر كۆپلەت شېئىر ئىدى.

كېتەر بولدۇڭ، كېتەر بولدۇڭ،
بەخت ساڭا جور بولسۇن.
خوشناڭا كۈلكىلىرىڭ،
ماڭا سەپەرداش بولسۇن.

لەپىلدەڭلاتقان قار ما تېمىنمۇمىكىنە؟ ۋاڭ لۇ بىردىنلا ھەممىنى چۈشەندى. شامالنىڭ چىقىشى، توختىشى ئۆزىنىڭ ئەركىنلىكى، قار ئۈستىدىن ئۇچۇپ ئۆتكەن شامالنىڭ ھېچقانداق ئىزى قالمايدۇ، بۇ ما تېمىنمۇ توغرىسىدىكى ئەڭ چىن، ھەقىقىي تەسۋىر ئىدى. ۋاڭ لۇ ما تېمىنمۇنىڭ ئۆز ھاياتىدا يەنە بىر قېتىم ئىز قالدۇرماي كېتىپ قالغانلىقىنى بىلدى. ئۇ ئۆزلىرىنىڭ يەنە قاچان كۆرۈشەلەيدىغانلىقىنى بىلمەيتتى، ئېھتىمال ناھايىتى تېزلا كۆرۈشۈشى مۇمكىن، ئېھتىمال ناھايىتى ئۇزاقلاردىن كېيىن كۆرۈشى مۇمكىن ۋە ياكى ئۇلار ئەمدى مەڭگۈ كۆرۈشەلمەسلىكى مۇمكىن ئىدى. ئۇلار مانا مۇشۇنداق مۇقەددەس، ئەمما خەۋپ - خەتىرى چوڭ كەسپىنى تاللىغانىكەن، ئۇلارنىڭ ھاياتى ئۆزىگە مەنسۇپ ئەمەس، بەلكى، دۆلەت مەنپەئىتىنىڭ بىر قىسمى ئىدى. ئۇلارنىڭ قۇربان قىلىدىغىنى يالغۇز ئائىلىلا ئەمەس، يەنە تېخى ئەڭ گۈزەل بولغان مۇھەببىتىنى قۇربان قىلاتتى. ۋاڭ لۇ ئەمدى دوختۇرخانىدا خاتىرجەم ياتالمىدى، ئۇ دوختۇرخانىدىن چىقىپ كەتمەكچى بولدى. ئەمما دوختۇر ئۇنىڭ يەنە بىرقانچە كۈن يېتىپ دەم ئېلىشىنى تەلەپ قىلدى. ئاخىرى ۋاڭ لۇ ئۆزىگە ئۆزى دوختۇرخانىدىن چىقىپ كېتىش روخسىتى بېرىش قارارىغا كەلدى - دە، ئۇ بىمارلار كىيىمىنى سېلىپ تاشلاپ، تېببىي خادىملارنىڭ ئاق خالىتىنى كىيىپ، بىمالال ھالدا دوختۇرخانىدىن چىقىپ كەتتى، ئاندىن خالاتنى سېلىۋېتىپ، ئاپتوبۇسقا چىقتى. ۋاڭ لۇ ئۆزىنىڭ پېشانىسىگە ئاجايىپ سەرگۈزەشتىلەرنىڭ پۈتۈلگەنلىكىنى بىلەتتى. ھەممە

ئىش تاللاشنىڭ ئۆزگىرىشى بىلەن ئۆزگەردى، ئەمما، ئۇ ھەرگىز پۇشايمان قىلمىدى.

ژاك لۇ ئۇدۇل تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتىگە قاراپ ماڭدى، ئۇ ئەترىتىدىكى سەپداشلىرىنى سېغىنغان، چېن دامونى، ئەلىنى سېغىنغان، ما جيەنجۇك، يالقۇنلارنى سېغىنغان، ئۇلارنى بەكمۇ سېغىنغانىدى. ژاك لۇ تەقەززالىق بىلەن چىلىق - چىلىق تەرگە چۆمگەن ھالدا تېررورلۇققا قارشى تۇرۇش 1 - ئەترىتىنىڭ ئىشخانىسىغا كىردى، ئىشخانىدا جۇك چېك ئىنتايىن سۇرلۇك ھالدا، چېن دامونىڭ ئورۇندۇقىدا ئۇنى كۈتۈپ ئولتۇراتتى.

— دوختۇرخانىدىن چىقتىڭمۇ؟ — دەپ سورىدى جۇك چېك ناھايىتى ئەستايىدىللىق بىلەن.

— ھەئە، — دەپ جاۋاب بەردى ژاك لۇ بىر خىل قورۇنۇپ.

— دوختۇرخانىدىن چىقىشىڭنى كىم تەستىقلىدى؟ — دەپ سورىدى جۇك چېك جىددىي ھالەتتە.

— ئۆزۈم تەستىقلىدىم، — دېدى ژاك لۇ ھېجىيىپ.

جۇك چېك ئۇستەلگە پاقىدە ئۇرۇپ:

— ئەجەب يوغىناپ كېتىپسەنغۇ! — دېدى.

ژاك لۇ چۆچۈپ كېتىپ ئۆزىنى ئاقىلىماقچى بولدى.

— سېنىڭ چۈشەندۈرۈشلىرىڭنى ئاڭلىمايمەن! — دېدى جۇك چېك.

ژاك لۇ قايىل بولماي ئۇنىڭ بىلەن تاكاللىشىپ:

— سىزنىڭ ماڭا چۈشەندۈرۈشكە پۇرسەت بېرىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن، — دېدى.

جۇك چېك جىددىي تەلەپپۇزدا:

— بۇگۈندىن ئېتىبارەن ژاك لۇ خىزمىتىدىن توختاپ تەكشۈرۈش قىلىنىدۇ، — دېدى.

پەقەت شىنجاڭدىلا

(خاتىمە)

مەن مەملىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى ئۆلكە، شەھەرلىرىدە نۇر-غۇن مۇنەۋۋەر ساقچىلارنى زىيارەت قىلغان. ئەمما، پەقەت شىن-جاڭغا كەلگەندىلا كىمنىڭ ھەقىقىي باتۇر ئەزىمەت ئىكەنلىكىنى بىلدىم. شىنجاڭ كەڭ، گۈزەل زېمىن. مېنى ھەيران قالدۇرغا-نى، بۇ يەر ئۆز نۆۋىتىدە بىر جەڭگاھ ئىكەن. بۇ يەردىكى ساقچىلا-رنىڭ تۆھپىسى ھەقىقىي مەنىدىكى تۆھپە ئىكەن. شۇڭا مەن بۇ زېمىندىن كۆز چاناقلىرىم ياشقا تولغان ھالدا ئايرىلغاندا، قىلماق-چى بولغان تۇنجى ئىشىم ئىچكىرىدىكى خەلقلەرگە شىنجاڭ ساقچە-لىرى توغرىسىدىكى ھېكايىلەرنى سۆزلەپ بېرىش ئىدى. مەن بۇ ئىلھام ۋە ئۇمىدنىڭ تۈرتكىسى بىلەن 320 مىڭ خەتلىك بۇ رومان-نى يېزىپ تۈگەتتىم، ئەسىرىم گەرچە ئەرزىمەس ئەسەر بولسىمۇ، ئەمما ئوقۇرمەن دوستلارنىڭ بۇ ئەسىرىم ئارقىلىق شىنجاڭ ساقچە-لىرىنى چوڭقۇر چۈشىنىۋېلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

ھېكايەمدىكى مۇھىم شەخسلەر رېئاللىقتا مەۋجۇت ئادەملەر. بولۇپمۇ، رېئاللىقتىكى چېن دامو 2002 - يىلىدىكى شىنجاڭ سەپىرىمدە ماڭا ئەڭ چوڭقۇر تەسىر قالدۇرغان بىر جەڭچى. سۆ-يۈملۈك دوستلار، سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، چېن دامو ھەققىدىكى ھېكايىلەر ھەممىسى دېگۈدەك ھەقىقىي ۋەقەلەر. ئۇ موڭغۇل بىلەن ئۇيغۇردىن تۇغۇلغان شالغۇت. مەن بۇ رومانىنى يېزىۋاتقاندا، ئۇنىڭ ئايالىنىڭ بىر كۆزى كۆرمەس بولۇپ قالغان، يەنە بىر كۆزىمۇ كۆرمەس بولۇپ قالايلا دەپ قالغانىدى. ئۇنىڭ گۈزەل، تۇغما ئۇسۇل تالانتىغا ئىگە قىزىنىڭ مېڭە ئۆسمىسى ئوپېراتسىيە قىلىنغان، ئۇ ئەمدى ھەرگىز ھېيجىڭغا ئۇسسۇل ئويـ-نىغىلى بارالمايدۇ. تېررورچىلارغا قارشى بىر قېتىملىق كۈرەشتە قولىنىڭ ئوڭ بېغىشىنى تېررورچىلار يارىلاندۇرغان ئەھۋالدا، ئۇ ئۆزى يالغۇز سەككىز تېررورچى بىلەن قاتتىق ئېلىشىپ، بىر

دۇشمەننى ئۆلتۈرۈپ، بىرسىنى يارىلاندۇرغان، جەڭدە ئۇنىڭ غەلىبىلىك ساداسى پۈتۈن كەنتنى تىترىتىۋەتكەن. 2002 ـ يىلى 6 ـ ئايدا، مەن بۇ ئىككىنچى دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتكەن هايات قەهرىمانىنى كۆرگەن ۋاقتىمدا، ئۇنىڭدىن: ئائىلىڭىزنىڭ قىيىن-چىلىقى بەك ئېغىر كەن، تەشكىلدىن ئازراق ياردەم قىلىۋاتامدۇ؟ دەپ سورىدىم. ئۇ دەرهال قولىنى پۇلاڭشىتىپ: قىزىمنى ئوپېراتسىيە قىلدۇرغان چاغدا ۋىلايەتلىك ج خ ئىدارىسىدىكى ساقچىلار پۇل ئىئانە قىلغان، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى نۇرغۇن كىشىنىڭ نەچچە ئايلىق مائاشى بېرىلمىگەن، مەن ئۇ پۇللارنى ئالغاندا يۈزۈپ قىزىرىپ كەتتى، ئەمدى يەنە تەشكىل ۋە يولداشلارغا ئېغىرچىلىق سالسام بولمايدۇ. ئەگەر قىزىمغا هەقىقەتەن هاياتلىق نېسىپ بولمىسا مەن تەقدىرگە تەن بېرىمەن، دېدى.

2002 ـ يىلى، قىسقىغىنە تۆت ئاي ئىچىدە، مەن شىنجاڭغا ئۈچ قېتىم بارىدىم. شىمالدا ئىلىغىچە، جەنۇبتا كورلا، قەشقەر، خوتەنگىچە بارىدىم. دەم ئېلىش ۋاقتىمدىن پايدىلىنىپ ئالدىراش بېرىپ، ئالدىراشلا قايتىپ كەلگەن بولساممۇ، هېرىپ ـ چارچىدىم. ساممۇ يەنىلا خۇشاللىققا چۆمدۈم. روماندىكى مەن سۆيىنىدىغان شەخسلەر نەن جېنىجۇڭ، جۇڭ چېڭ، چېن دامو، يالقۇن، ئەلى، ما جىيەنجۇڭ، ۋاڭ لۇ، ما تىيەنمۇ ۋە ئايگۈل، رەنا قاتارلىقلار ئەنە شۇ ۋاقىتلاردا بارلىققا كەلگەن.

هازىر، هېكايەمدىكى شەخسلەرنىڭ بەزىلىرى گۇزەل بىر ئەسلىمە بولۇپ، قەلبىمدە مەڭگۈ ساقلىنىپ قالدى. بەزىلىرى ئاجايىپ بىر روھ سۈپىتىدە قانلىرىمغا سىڭىپ كەتتى. مەن ئەسلىدە شۇنچىلىك گۈدەك، ساددا ئىكەنمەن. مەن، ئۇلار بولغانلىقى ئۈچۈنلا مېنىڭ روھىم، هېسسىياتىم، ئىدىيەم پىششىپ يېتىلدى، مۇقىملاشتى، دەپ ئويلايمەن. مەن ئۆزۈمنىڭ ئاشۇ هەقىقىي هېسسىياتىمدىن ئوقۇرمەنلەر بىلەن بىللە بەهرىمەن بولماقچى، ئۇلارنى ئۆزۈم بىلەن بىللە شۇ قەهرىمانلارنى ئەسلەشكە دەۋەت قىلماقچىمەن. هەممە ئادەم تىنچ مۇهىتتا بەختىيار هالدا ياشاشقا تەشنا، ئەمما، ئۇ قەهرىمانلار مۇنداق هوقۇقتىن بەهرىمەن بولۇشتىن مەهرۇم بولۇپ قالغان.

نۇرغۇن مۇخبىرلار شەرقىي جەنۇبىي دېڭىز رايونىدىكى شەھەر-

ھەرلەرگە بېرىپ زىيارەت قىلىشقا ئامراق، ئۇ يەرلەر باي، ھاۋاسى ياخشى. مەن يىراقتىن ھەيۋەتلىك قۇرۇم تاغلىرى ۋە تىپتىنچ يەركەن دەرياسىغا نەزەر تاشلىغان، دۇنيادىكى ئاجايىپ مۆجىزە بولغان قۇملۇق تاشيولىنى بېسىپ ئۆتكەن، شادىيانە ۋە جۇشقۇن جەنۇبىي شىنجاڭ خەلق ناخشىلىرىنى ئاڭلىغاندىن بېرى، بۇ كەڭ، پايانسىز شىنجاڭنى ھەقىقىي ھالدا تونۇپ يەتتىم. ئۇ يەر گەرچە ھازىر يەنىلا نامرات بولسىمۇ، ئەمما، ساقچىلىرىمىز مەنىۋى جەھەتتە ھەقىقەتەن باي ئىكەن. نامراتلىق نېمىدى؟ نامراتلار تەرەققىياتقا ئىنتىلىدۇ. مەن شىنجاڭنىڭ ئەتىسىنىڭ تېخىمۇ گۈزەل بولىدىغانلىقىدىن ھەرگىز گۇمانلانمايمەن. شۇنداقلا، يەنە شىنجاڭ ساقچىلىرىنىڭ جۇڭگودىكى ئەڭ قابىل ساقچىلار ئىكەنلىكىگە قەتئىي ئىشىنىمەن؛ ئۇلارنىڭ شان ـ شەرەپ تۇيغۇسى ئىنتايىن كۈچلۈك ئىكەن.

باشقىلار شەرىقە چاپسا، مەن غەربكە باردىم. تۇرمۇشنى قىزغىن سۆيىدىغان بىر يازغۇچىنىڭ ماددىي بايلىق ۋە مەنىۋى بايلىققا تەڭلا ئېرىشىشى مۇمكىن ئەمەس. رىقابەت ۋە راھەت ـ پاراغەت ئالدىدا مەن ھەمىشە ئالدىنقىسىنى تاللىدىم. رىقابەت كىشىنى ئىجادىيەتچىنمۇ ئارتۇقراق خۇشال قىلىدىغان نېمە بار؟ مەن مۇخبىرلىق روھىي ھالىتىم بىلەن يېزىقچىلىق قىلىشنى ياخشى كۆرىمەن. ئۇ ئادەمگە ھەمىشە زىيارەت تۇيغۇسىنى بېرىدۇ، ئۇنىڭدىن يېڭىلىق، ھەرىكەت تۇيغۇسى ۋە ئۇزۇلمەي داۋاملىشىدىغان ھاياتلىق جۇش ئۇرۇپ تۇرىدۇ، بۇ سېزىم خۇددى مەڭگۇ قۇرۇمايدىغان، ئۆركەشلەپ تۇرىدىغان ئېقىنغا ئوخشايدۇ. ئەگەر ماڭا يەنە 10 ـ قېتىم يىراقتا سەپەر قىلىش پۇرسىتى كەلسە يەنىلا شىنجاڭغا بېرىشنى تاللايمەن. ئۇ يەر تەپەككۇر قىلغۇچىلارنىڭ زېمىنى، بۇ بىر بىپايان زېمىن، ئۇنىڭ ئالدىدا مەن ئىنتايىن كىچىك ھېسابلىنىمەن. ئەگەر بىرەر كىم ئۆزىنى ھەمىشە ناھايىتى يۇقىرى ھېسابلايدىغان بولسا، شىنجاڭ ئۇنىڭ روھىي كەيپىياتىنى جايىغا چۈشۈرۈپ قويىدۇ.

مېنىڭ روھىي دۇنيايىم پەقەت شىنجاڭدىلا قايتا ـ قايتا ساپلاشتى. پەقەت شىنجاڭدىلا، مەن ھەقىقىي ساددىلىق، يېقىملىق، قىزغىنلىق، ئىللىقلىق، شەخسىيەتسىزلىك ۋە كەڭ قورساقلىق.

نىڭ نېمىلىكىنى تاپتىم؛ پەقەت شىنجاڭدىلا، مەن ھەقىقىي جەڭ-گاھ ۋە قەھرىمانلارنى كۆردۈم، پەقەت شىنجاڭدىلا، مەن ھەر مىللەت قىزلىرىنىڭ ئاجايىپ گۈزەللىكى، ئەمگەكچانلىقى ۋە ئاق كۆڭۈللۈكىنى كۆردۈم؛ پەقەت شىنجاڭدىلا، مەن ئۆز شەرىپىم ۋە ئارزۇيۇمنى كۆردۈم. ئىنسانىنىڭ ئۆمرى قىسقا ۋە جاپالىق بولىدۇ، نۇرغۇن ئادەم ئۆز ھاياتى ئاخىرلىشۇاتقان چاغدىمۇ ئۆزىگە زادى نېمە كېرەكلىكىنى بىلەلمەي قالىدۇ. بەختكە يارىشا مەن ئۇنى بىلىپ يەتتىم. مەن شىنجاڭدا سەپەر قىلىشقا موھتاج، مەن قەھرىمانلىق تۇيغۇسىنىڭ ھاياتىمغا كۈچلۈك تىرەك بولۇشىغا موھتاج.

شىنجاڭغا دائىر بۇ تېما سەۋەبىدىن، مەن جۇڭگو ياشلار نەشرىياتىدىكى ۋۇ فاڭزې، جۇاڭ ۋېي قاتارلىق ئىككى مۇئەللىم بىلەن تونۇشۇپ قالدىم. بۇ بىر يىلدا ئۇلارنىڭ كۈنلىرى ئەسلىدە ئازادىچىلىك ۋە خاتىرجەملىك ئىچىدە ئۆتۈشى، نۇرغۇنلىغان ياخشى، گۈزەل ھېكايىلەرنى تەھرىرلەپ، قولدىن چىقىرىشى مۇمكىن ئىدى. ئەمما، ئۇلار شىنجاڭدىكى شەخسلەر ۋە ھېكايىلەردىن تەسىرلىنىپ، ھەسسىلەپ تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، قان - تەرلىرى بىلەن بۇ رومانىنى سۇغىرىپ، تەھرىرلەپ يورۇقلۇققا چىقاردى. شۇ سەۋەبتىن، ھەر قېتىم رومانىمنى تۈزىتىۋېتىپ، چارچىغان چاغلىرىمدا ئۆزۈمگە تەسەللى بەرگۈدەك بىر سەۋەب تاپالمىدىم.

شىنجاڭدىن كەلگەن رىغبەت ماڭا تېخىمۇ ئىلھام بولدى. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، سىياسىي - قانۇن كومىتېتىنىڭ شۇجىسى جاڭ شيۇمىڭ مېنى قوللاپ، ناھايىتى قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا كىتابىمغا كىرىش سۆز يېزىپ بەردى. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ج خ نازارىتىنىڭ نازىرى لىيۇ ياۋخۇانىڭ نۇرغۇن قاراشلىرى مېنىڭ يېزىقچىلىق مەيدانىمغا چوڭقۇر تەسىر كۆرسىتىپ كەلدى، مەن ئۆزۈمنىڭ ئونىڭ بىلەن نۇرغۇن ئورتاق قاراشلارغا ئىگە بولغانلىقىمدىن ناھايىتى خۇشال بولدۇم. ئۇ ئالىي پەزىلەتلىك رەھبەر ھەم ئۇستاز ئىدى. ئونىڭ جاسارىتى، كەڭ قورساقلىقى ۋە مەسئۇلىيەتچانلىقى مېنىڭ ھۆرمىتىمنى قوزغىدى. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ج خ نازارىتى ئىشخانىسىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى، شىنجاڭ

تارىخنى بەش قولدەك پىششىق بىلىدىغان، يۇقىرى ئەدەبىيات ئىستېداتىغا ئىگە خۇيزۇ ساقچى ئوفىتسېرى ما مىڭيۇ مېنىڭ يېزىقچىلىق ئىشلىرىمغا قارىتا نۇرغۇن ياخشى تەكلىپ - پىكىرلەرنى بەردى. ج خ نازارىتى تەشۋىقات باشقارمىسىدىكى دۇ شياۋژۇن خانىم كىتابنىڭ دەسلەپكى ئورىگىنالىنى ئوقۇپ چىقىپلا قالماي، يەنە ناھايىتى سەمىمىي تەسىرات ماقالىسى يازدى. كومپيۇتېر مۇتەخەسىسى يەن تاۋ، بېيجىڭ تۆمۈرىول ج خ باشقارمىسى ئامانلىق ساقلاش چوڭ ئەترىتىنىڭ باشلىقى شۆدۇڭ، «قەسكار X ئارخىپى» ژۇرنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى تەن خۇا، «ۋاڭ فامىلىلىك تاپانچا ئېتىش ماھارىتىنى ئۆگىتىش ئۇسۇلى» نىڭ ئىجادچىسى ۋاڭ شيۇيۇ، ج خ ئۇنىۋېرسىتېتى تەلىم - تەربىيە بۆلۈمىنىڭ دوتسېنتى يىن ۋېي قاتارلىقلارمۇ كىتابىمنى يېزىۋاتقاندا ماڭا ياخشى ئەقىل كۆرسەتتى، بۇ يەردە ئۇلارغا سەمىمى رەھمەت ئېيتىمەن. مەن بۇ كىتابنى يالغۇز يېزىپ چىقمىدىم. ئۇنىڭغا شىنجاڭغا كۆڭۈل بۆلىدىغان، تىنچلىقنى قىزغىن سۆيىدىغان، نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئەقىل - پاراسىتى ۋە ئۇمىد - ئارزۇلىرى سىڭگەن، دەپ قارايمەن. ئەپسۇسكى، قابىلىيىتىم چەكلىك بولغاچقا مۇكەممەل ئەسەر يېزىپ چىقالمىدىم. مەن غەربىي جۇڭگونىڭ ئىشلىرىغا كۆڭۈل بۆلىدىغان ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئەپۇ قىلىشىنى ئۆتۈنىمەن.

مۇشۇنداق تىنچ كېچىدە، پايانسىز زېمىندا، مەن روماندىكى شەخسلەر بىلەن بىر - بىرلەپ خوشلىشىش ئالدىدا تۇرىمەن، خوشلىشىۋاتقان شۇ دەقىقىدە مەن ئۇلارنى ئەسكە ئالدىم. مەن شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ ئوتلۇق زېمىنغا قەدەم قويغاندىن باشلاپلا مەڭگۈ ئۇلارنىڭ بىر قىسمىغا ئايلىنىپ كەتتىم، دەپ ھېس قىلدىم ھەم ئۇلارنىڭ ئۇمىدىنى ئاقلاشقا تىرىشىمەن. ئۇلار دۆلەت مەنپەئىتى ئۈچۈن، قان چىچىپ كۆرەش قىلىۋاتقان ئاشۇ پەيتته، مەن پەقەت مۇشۇ ئەسىرىم بىلەنلا ئۇلارغا تەسەللى بېرەلەيمەن.

جاڭ شى

2003 - يىلى 9 - ئاي، بېيجىڭ.

دۆلەتنىڭ شان - شەرىپى

ISBN 7-228-10006-9
(民文)定价:44.00 元

ISBN 7-228-10006-9